

ТЕРНОПІЛЬЩИНА
“Вісті з Терену” та
“Вістки з Тернопільщини”
1943 – 1950

Книга 2

ЛІТОПИС УПА, ТОМ 50

LITOPYS UPA
Volume 50

THE TERNOPIL REGION
“News from the Field” and
“News from the Ternopil Region”

1943 – 1950

Book Two

Editor
Ihor Homziak

ЛІТОПИС УПА
ТОМ 50

ТЕРНОПІЛЬЩИНА
“Вісті з Терену” та
“Вістки з Тернопільщини”
1943 – 1950

Книга друга

Редактор
Ігор Гомзяк

Торонто — Львів   Видавництво “Літопис УПА”   2010

Видання
ОБ'ЄДНАННЯ КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА В США І КАНАДІ
та
ТОВАРИСТВ КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА
ім. ГЕН. ХОР. ТАРАСА ЧУПРИНКИ В США І КАНАДІ

Літопис Української Повстанської Армії

Редагує Колегія
Відповідальний редактор
Петро Й. Потічний

Copyright: © 2010 by Litopys UPA

ISBN: 978-1-897431-24-5 (Canada)
ISBN: 978-966-2105- 23-0 (Ukraine)

Обкладинка роботи
мистця Мирона Левицького

Cataloguing in publication data:

Litopys UPA – Ternopilshchyna: Visti z Terenu and Vistky z Ternopilshchyny, 1943-1950, Book 2) Homziak, Ihor and Posivnych, Mykola. Toronto–Lviv: V-vo Litopys UPA, 2010.

1240 p: Ports: 24 cm.

(Litopys Ukrain's'koi Povstans'koi Armii, t. 50, Book 2)

Added title in English: The Ternopil Region: News from the Field and News from the Ternopil Region, 1943–1950.

Includes index.

ISBN: 978-1-897431-24-5

1. OUN.
2. Ukrain's'ka Povstans'ka Armiiia.
3. Ternopil Region – Ukraine

- I. Potichnyj, Petro J. 1930 –
- II. Homziak, Ihor 1960 –
- III. Series

DK 803.U5S35 [DK 508.79 L5 t. 50]

Столітній ювілей від дня народження
ЯРОСЛАВА СТАРУХА (“СТЯГА”)
(1910 – 2010)

ФУНДАТОРОМ
цього тому є

ФУНДАЦІЯ “СПАДЩИНА”
банку “ПЕВНІСТЬ” у Чікаґо, США

Дирекція:
д-р Юліян Е. Куляс, Павло Надзікевич,
Тарас Ґаврик, Тарас Дрозд,
проф. Дмитро Штогрин, Христя Верещак

1948

ВІСТІ З ТЕРЕНУ **за січень – лютий – березень 1948 р.**

Російський шовінізм і національне питання:

Бережанський р-н:

2[5].I.1948 р. До с. Жуків приїхав партприкріплений Форен, його жінка, пекар Веніков і 3-х “стрибків”. Форен робив мітинг на якому говорив, що з весною Бандера зі своїми людьми буде лізти рачки з американської окупаційної зони на Україну. Він говорив також про “передовість” російського народу.

В березні 1948 р. у Т[орговельн]ій школі в Бережанах заборонено учням святкувати свято в честь Тараса Шевченка, рівнож, познімано в класах його портрети. Учитель тої ж школи говорив, що Шевченко був націоналіст.

Під час продажі мануфактури в Бережанах, жінки партійців відтручують сільських жінок і кричать щоби: “бандитам нічого не продавати”.

В країні соціалізму:

3.I.1948 р. В багатьох селах р-ну проводили вибір голови сільради, заступника голови і секретаря. В багатьох селах, даного р-ну, вибрано нових голів і заступників.

4.I. В с. Вербів партієць Чепіков і 4-х чоловік його охорони, робили збори в справі звізки дерева. Рівнож і по других селах, постійно, є натиск на звізку дерева. Большевики ходили до людей та з погрозами і лайкою виганяють їх до ліса звозити дерево, а як хто втікає то стріляють.

6.I. В с. Стриганці 2-х агентів райуповмінзагу – Мазурик і ще один – забрали корову в старика Мартинишиного, а як він казав, що він з причини старості від поставок звільнений, то вони казали до нього: “ти бандит, переховуєш їм корову і ми тебе заберемо за це”.

Цього ж дня ці самі агенти забрали в Ганчар Івана і Бич Евдокії корови, та списали акт на Дурисвіт Дмитра за невиконання держпоставок.

В с. Гутисько боєць із залізнодорожного гарнізону віддер одну приклеєну листівку, після того стали большевики обстрілювати ліс. Вони казали, що там є “бандьори”, а коло гарнізону через 2 дні копали оборонні окопи. Після появи листівок до червоноармійців, большевики почали робити засідки від сторони с. Мечищів.

7.1. В с. Стриганці був слідчий МГБ кап. Глебов і ст. лейт. Іваненко зі 16-ма бійцями. Вони ходили до Юзефика й казали щоби їх гостити святочним. Розпитували чи не було на Свят-Вечір підпільників. В Юзефика замовили горілки на 18 осіб – вони казали – як: “коли є горілка для “бандитів”, то мусить бути і для нас”. Глебов із кількома бійцями були в Гамуги Григорія та питали коли в нього були “бандити”. Разом з ними був колишній голова сільради даного села Депас. Вечором і ніччю ходили попід хати і наслухували, а над ранком заквартирували в Стрільця Івана, Сороки Темотея і Сороки Івана.

12.1. В Нараїв-Місто приїхав партприкріплений Семійон та з ним 4-х большевиків. Ті большевики завважили на брамі в Драбик Анни клич: “Смерть Сталінові!”. Большевик наставляв до неї пістоль і питався її хто це написав. Жінка відповіла, що не знаю, тоді списали все її майно та записали її, ніби, на вивіз. В Окопного Івана й Окопного Степана списали все майно, тому, що вони ще не здали 40 літрів молока. Другого дня ці самі большевики перевіряли квіти на здачу молока.

13.1. В с. Волиця (Вулька) ранком якийсь невідомий чоловік, узброєний в короткого російського кріса та зі собою мав коня, зайшов до канцелярії сільради та телефонував на пошту в Бережанах, а як звідтам ніхто не відзивався, поламав слухавку. Потім він післав джурного в село, щоб скликав людей, бо він буде робити мітинг. Як люди зійшлися він питав хто буде писатися до колгоспу, тоді Войтина Наталія каже “я”. Цей чоловік написав заяву і казав її підписатися, а вона тоді каже йому, що не буде підписуватися, тоді він сказав, що якби вона була записалася до колгоспу, то він був би її змісця застрелив. Тоді зібрав людей на дворі під клуб, махнув три рази білою хусточкою і почав говорити. Говорив, щоби не писалися до колгоспу, бо хто запишеться, то повисне на тій близькій сосні; щоби не виконували сталінські п'ятирічки; щоби зривати плани партії на кожному кроці: не вивозити норми дерева; не давати поставки м'яса, молока та взагалі не підчинятися радянській владі, бо скоро вже буде війна і більшовиків будуть бити американці й англійці і треба знати англійську мову, бо нам треба буде з ними жити. Війна буде весною або осінню 1948 р., а як ні, то в 1949 р. Ходив до школи і питався дітей як їх вчать, по-українськи чи по-руськи. Казав, щоби не поздоровляли Добридень чи Здрастуйте, а здоровити Слава Ісусу Христу. Говорив, також, щоби не писатися до піонерів, бо піонери це большевицькі вислужники. Коли скінчив, сказав, щоби ніхто не представляв до Бережан – бо ми знаємо хто є сексотом. Казав, що такі як він то є і в Москві, а він сам є родом з Києва. Говорив, що їх з Києва виїхало 60-ть чол., а люди щоби [не] дивилися, що їх нема багато, бо нас як треба, то може бути парусот чоловік, та поки-що то нас [с]тільки не треба, найбільше треба нас 7-х чоловік, а навіть по одному. Як скінчив, взяв коня і пішов в напрямі с. Куряни.

Опис того чоловіка: років около 22, ріст низький, обличчя кругле, на губі мав малу бородавку, убрання летунське і чоботи також, а під тим убранням мав ще уніформ міліціанта, шапка сибірка, запасове білля, заржавлений російський короткий кріс.

Цього ж самого дня до с. Біще приїхало 2-х бійців з МВД, по якійсь справі. Під час обіду в господаря вони вкрали 40 крб. Господар зараз поскаржився голові сільради, голова списав протокол і відіслав до району.

15.І. В с. Жуків вечером з “Заставу” (частина села) з котроїсь хати вийшло 2-х большевиків, один з них був накинений палаткою. Вони вдавали партизанів, просили молока і хліба, але люди не дали їм нічого.

Цього ж самого дня на присілку Нараїв – Чверті, большевики і фінагент Ільчишин забрали в Севери корову і двоє овець. Вертаючи з Чвертей вступили до Драбик Михайла та перевіряли хлопців, котрі там були в хаті.

До с. Підвисоке на вапняний завод приїхав той самий “пропагандист”, що був два дні перед тим на Волиці. З початку удавав, що він є з району, а потім як збирав [зібрав] робітників і людей, почав говорити на ту саму тему, як і на Волиці. Там був присутний, рівнож, завідуючий Мінков (з револьвером), а як той почав говорити що “ми будемо бити партійців”, то Мініков [Мінков] пішов до хати. Він говорив про голод в країні в 1932-33 рр. та щоби люди не давалися вивозити на Сибір, щоби втікали до ліса; щоби не ходили до клубів; не пили горілки; не танцювали; не писалися до колгоспу, бо як запишуться, то зробимо так як в Мечишові. Говорив, щоби в церкві молитися за тих, що живуть і не живуть, – за тих, що мучаться на Сибірі чи в лісі, щоби їм Бог допоміг довершити це діло, що вони почали. Під час промови держав кріса в руках і казав, що “якби хто до мене вистрилив, то ви всі тут на місці ляжете трупом – він говорив – мені все одно, а ви ще хочете жити і ви є робітники, а не військо”. Питався робітників яка платня, де одержують убрання та взуття і т.п. На запит хто він є, відповів, що він є повстанець з УПА, а родом зі с. Рогачин-Село. Говорив, що СССР змагає до світової революції, але то все надармо, бо того року для СССР буде вже кінець, а ми мусимо своїми силами собі здобувати волю, бо нам ніхто нічого не дасть, помимо того союзників треба мати. Як люди почали входити до села і з села, тоді він закінчив промову і поїхав в сторону хуторів Гончарів.

Робітники-східняки дуже хвалили його промову та казали, що він так говорив якби їх батько і подивляли його відвагу, що сам один поїхав там, де є озброєні москалі й “стрибки” (в селі є гарнізон “стрибків”).

Хто це був цей чоловік не знати. Якщо це дійсно наш, то хіба зі Станиславівської області, бо він перед тим робив збори з населенням в Рогатинщині і знова туди поїхав.

На с. Волицю з району, за такий подібний мітинг дня 13.І. большевики додатково наложили зvezти з ліса 20 кубометрів дерева.

16.I. В Нараєві – Запуст большевики забрали корову в господаря Чоловського.

Цього ж самого дня большевики на двох підводах їздили по лісі коло сіл Павлів і Куряни, та дивилися чи нема слідів по лісі.

18.I. В райцентрі Бережани студенти Середньої Школи ходили до побору на военкомат.

19.I. До с. Рогачин-Село, до голови сільради Іваницького приїхав на свята зголошенець (провокатор) Видойник Євген із 3-ма “стрибками”. Того самого дня був він ще в с. Рогачин-Місто, а відтак поїхали до Бережан.

21.I. В с. Рекшин ст. лейт. Іваненко із одним “стрибком” питали де дівся Волошин із с. Поточани. Ходили до Ганчар Михайла, Дидик Степана і Левків Катерини. Цього ж самого дня вечером прибуло ще около 15-ть енкаведистів, котрі ходили по хатах і вдавали повстанців. Питали людей чи є в селі большевики, що роблять, чи знущаються над людьми і т. п. Люди до них нічого не говорили, бо пізнали, що то є большевики.

Цього ж самого дня з Нараєва-Міста ходили до призову хлопці, уроджені 1929 р. Було їх около 40 осіб.

22.I. Большевики видали зобов'язання по держпоставках на 1948 р., та вимагають, щоби вже здавати м'ясо. Силою забирають кури, щоби було виконано 25%. Хто не здав м'яса, то забирають корови (за залежність з 1947 р.).

23.I. с. Павлів 2-х большевиків з лісгоспу, гаєвий і 3-х “стрибків” ходили по селі і перевіряли хто має дерево, а не має квіта. Хто мав без квіта дерево, то мусив піти працювати при вирубі ліса від 4-х днів.

В с. Лапшин за одну фіру дерева без квіта покарали господаря на 400 крб. кари.

В Бережанській Педшколі силують вписуватися до комсомолу. Один студент, щоби не вписатися до комсомолу, втік додому. За ним переказували (якщо не вернеться до школи), то по нього прийде МВД.

26.I. В с. Нараїв-Місто большевики арештували 7-х хлопців під закидом крадежі свині в господаря [Придуна]. Арештували [Ма]кар Петра, Бойка Петра, Трембу Михайла, Драбик Володимира, Іваницького Володимира, Цвик Михайла і Крупу Івана. 4-х перших дня 29.I. звільнили з Бережан додому.

27.I. – 2.II. В с. Надрічне квартирував один лейт[е]нант з 2-ма бійцями. Вони мали зі собою 6-х арештованих людей, з котрими щодня ходили до ліса різати дерева. Дня 2.II. від'їхали до Тернополя.

В Бережанах на нараді голів сільрад був якийсь працівник з області і говорив, що в районі мусять бути засновані колгоспи. Голова міськради Бойко Петро (родом з Нараєва) говорив, що хочби він свою душу віддав, то до 19.II.1948 р. мусить заложити бодай два колгоспи. На тій нараді виступав з промовою голова сільради с. Рогачин-Село, а також голови сільрад сіл Потутори і Рибники.

Люди говорять, що большевики будуть слати на роботи до копалень хлопців і дівчат.

1.ІІ.1948 р. В с. Надорожнів комендант гарнізону “стрибків” Прокопів Іван (зловлений большевиками, повстанець з 1943 р.) ходив з одним емведистом і кількома “стрибками” за горілкою, хто не дав горілки, то забирали рурки, котрими женуть самогонку, а до розчину на горілку сипали соли.

2.ІІ. В Нараєві 10-ть большевиків забирали худобу в тих господарів, котрі не здали всього молока чи м'яса за 1947 р. В Бойко Катерини, котра не здала ще 40-к літрів молока і 10-ть кг. м'яса, забрали ялівку і козу. Большевики лишили забрану худобу без охорони і жінка забрала ялівку і козу знову додому.

Така сама акція є також по других селах району. Забирають рівнож не зареєстровану худобу. Люди, що мають незареєстровану худобу, ховають її або втікають з нею, щоби її не забрали.

[6].І. В с. Куряни голова сільради збирав по господарствах по 1 кг. збіжжя на вдів і сиріт по впавших у большевицькій армії.

1[2].ІІ. В с. Нараєві – Лани п'ятьох енкаведистів робили труси в Атаманчук Василя, Здебської Анни і Дзвіняк Степана. Труси робили з причини крадежі безроги в молочаря. Арештували Здебського Степана, а на другий день арештовано Кисіля Григорія, Дзвіняк Михайла і Фортугу [Фордугу] Марію. Усіх заарештованих забрали до м. Рогатин, а 17.ІІ. всіх звільнено. На допитах питали про попередні крадежі, які були в Нараєві, а як звільнювали, то загрозили тюрмою, як ще які крадежі поновно повторяться.

14.ІІ. В Бережанах на нараді голів сільрад говорив секретар РК КП(б)У Вовк. Він говорив про колгоспи, вивіз дерева з ліса, молокопоставки й інші, а жінка партійця Форена говорила, що цього року колгоспи мусять бути.

15.ІІ. До с. Вербів приїхало 3-х большевиків. Ці большевики були в селі через два дні в справі вивозу каміння на гостинець.

16.ІІ. В с. Волиця большевики забрали ялівку в Проць Кат[е]рини. Ялівку забрали тому, що була записана як теля.

18.ІІ. В м. Бережанах відбувся семінар секретарів сільрад, на котрім секретар РВК Нашкаха говорив, як підготовляти народ до весни.

Замроцький говорив, що всіх хлопців, уроджених в 1928-29 рр. мусять [забрати] відбути школу ФЗН.

Під час дискусії голова Курянської сільради запитав, що роби[ти] з тими, що приїздять з району і в селі б'ють людей. На се він не одержав жодної відповіді.

19.ІІ. В с. Рогачин-Село кількох більшовиків з райуповмінзагу, маслозаводу і птахопрому забирали незареєстровану худобу та забирали кури на м'ясопоставку. Вечером, йдучи з головою сільради на квартиру, оден з них, котрий був без зброї, пішов сам, а решта

хотіли його настрашити і стали стріляти. В той час слідчий МГБ Глебов був на засідці, думав, що то стріляють підпільники, та зі своїми емведистами, рівнож, стали стріляти. Ранений голова сільради Іваницький став кричати, що то є голова сільради, а ті стали тоді підходити ближче. Працівник маслозаводу Гладиш став по них стріляти, вони залягли і почали знову стріляти та вбили Гладиша. Д[в]ох інших, Гудима і ще якийсь інший, зістали легкоранені і втекли до с. Волиці. З тих, що робили засідку, говорять, був один легкоранений. На другий день забрали трупа до м. Бережан, а по селі робили труси в Дзюбака Михайла і Стефанів Івана. На 23.ІІ. до села приїхали автом 4-х емведистів і списували слідство в справі вбитого Гладиша. Вечером около 15-ть емведистів ішли знова на засідку до с. Рогачин-Село.

20.ІІ. В селі Нараєві хтось обікрав Сільське Споживче Товариство (ССТ) і спалено сільраду. Говорять, що кілька днів потім большевики цю крадіж викрили в с. Новосілка, р-н Поморяни. Арештовано кількох хлопців і забрали кулемет, кріси і зарядки та частину крадених речей. Такі випадки були перед тим в с. Лапшин, де обікрали крамницю ССТ ще в січні. Дня 4.ІІ. двох озброєних, котрі говорили до вартових по-руськи, забрали товарів на 2-тисячі карб[ованців]. З крамниці ССТ с. Волиця. Большевики на другий день шукали по селі за крадіжжю і говорили, що то крадуть сільські “жуліки”.

22.ІІ. В с. Нараїв-Місто в клубі, під час висвітлювання фільму в честь ХХХ-х роковин Червоної Армії, повибивали в клубі шиби.

Цього ж самого дня в с. Рекшин большевики забирали від людей сіно і солому, не зважаючи на це, що сінопоставки вже повністю виконані, а по районі перевиконано понад план.

23.ІІ. В с. Рекшин большевики забирали корови, безроги, вівці та кури на м'ясопоставку. Забирали також в тих, що м'ясопоставку виконали за 1948 р. Краців Михайло з присілка Писарівка показував їм квіти за здане м'ясо, але ті всеодно забрали в нього 1[9] курок. Тої самої ночі, ті самі разбишаки намагалися знасилувати переселенку Пахолок Марію, котрої муж був на той час у Львові. В Дидик Степана забрали шкіру з дорізаної корови, а в Пахолок Марії забрали безрогу. Від Куцого Михайла забрали вівцю, а в Ганчара Михайла – ялівку і з тим усім поїхали 23.ІІ. до райцентру. Той рабунок переводили Ярошенко, Ткаченко, Тарашенко й інші.

23.ІІ. в с. Базниківка Клачко Омелян напився стільки самогону, що від перепою помер.

В с. Рекшин працівники з райуповмінзагу забрали на м'ясопоставку корови в Трач Михайла, Кохановського Теодора і вівці в Куцого Михайла, Заяць Магдалини і Сороки Марії. По одержанню хабарів вечером худобу віддали.

Цього ж самого дня в с. Жуків на весіллю в 9 год. вечером большевики перевіряли присутних хлопців та відібрали 3 електричні батарейки.

28.II. В с. Волиця партприкріплений Котляр говорив до людей, що до 30.III. треба буде дати для держави позику. Люди говорили, нащо вам позики, як війни нема і не буде, а він відповів, що то не можна заперечити, що війни не буде, бо ССРСР має капіталістичне оточення.

Цього ж самого дня в м. Бережанах на нараді активу сільрад якийсь пропагандист говорив, що війна неминуха та що Рад.[янський] Союз має багато прихильників за кордоном. Говорив, що в США є в компартії 11 мільйонів членів і хоч би навіть 5 мільйонів не працювали, а 6 мільйонів все ж таки працюють.

В с. Рекшин партійці, котрі виганяли підводи за деревом у ліс, примусили Заяць Василя і Федішин Івана щоби для них привезли до м. Бережан опалового дерева. Наряду на дерево вони не дали, ці господарі дерево мусили вкрасти. По дорозі до м. Бережан лісова охорона цих людей зловила і подала в суд, дня 11.III.1948 р. обидвох господарів вкарала на кару по 300 крб.

4.III.1948 р. в с. Рогачин-Село якісь осібники під формою підпільників в 1-й год. попівночі забрали з крамниці Сільського Споживчого Товариства (ССТ) мануфактуру, цукор, упряж та галантерію.

Цього ж самого дня до с. Підвисоке приїхало [3]-х працівників Райфінвідділу збирати податок, а голова сільради заперечив їм, бо попереднього разу, як збирала якась московка податок, забрала гроші і поїхала "на родіну", а люди мусили платити податок вдруге.

5.III. В колгоспі ім. Гречухи в с. Підвисоке згинула корова. Комісія виявила у внутренностях корови цвях[. П]равдоподібно, при молоченні через неувагу впав цвях у полову, а може його хто кинув навмисно.

Минулого року в тім колгоспі з причини голоду загинуло около 20-ть коней, а це.[го] м.[ісяця] бувшого голову колгоспу Коцибалу (переселенець) засудили на 25 років тюрми. Казали йому, що він троїв коні. Його все майно сконфіскували. Забрали корови, збіжжя, бараболі, а навіть солому з загати. На прожиток для родини лишили 16 кг збіжжя і 50 кг бараболі.

6.III. В с. Литятин 6-х большевиків виганяли підводи в ліс по дерево, а також ловили молодих хлопців на роботу до Донбасу. Зловили 3-х хлопців, але вони виломали вікно та повтікали.

Цього ж самого дня на хуторі Нараїв – Четврті слідчий Глебов і 12-х емведистів ходили по хатах і питали як хто називається. Вони списали акт на Михайла Куцого і Петра Миколишина, бо вони знайшли розчин на самогонку. Перед вечером від'їхали в район.

8.III. В с. Гутисько 7-х большевиків забирали по господарствах кури на м'ясопоставку, а в одного господаря забрали корову за незданих 30 кг. м'яса.

9.III. В с. Лапшин прокурор, секретар РК КП(б)У Вовк і якісь старшини сконфіскували за несплачений податок господарство Лесунчин Михайла. Забрали збіжжя, корову, бика, господарський реманент і убрання.

14.III. До с. Нараїв-Село приїхав партприкріплений Семенов і 7-х чоловік його охорони. Вони приїхали в справі “продажі” ярини. Семенов робив мітинг на котрім говорив, що війни нема і не буде та щоби люди в таку дурницю не вірили. В розмові того ж дня сказав, що він нічого злого нікому не робить, та що він в підпільників “вартує ще жити”.

16.III. В с. Рекшин голова колгоспу с. Надорожнів із 2-а чоловіками місцевої сільради виганяли підводи везти солому з Дунаївського колгоспу до Надорожнева.

16.III. В с. Жуків партприкріплений Форен виганяв підводи на звізку дерева. Так виганяють, майже, що другий день по всіх селах району.

18.III. В с. Нараїв арештовано Пришляк Катерину і Пігій Параскевію за те, що їздили на спекуляцію. На другий день забрали їх разом з торгованими речами до рейцентру Бережан. Дня 25.III. їх звільнили.

23.III. В с. Стриганці працівники райуповмінзагу б.[увший] майор Білик, Брошенко, партієць Титов і Мазурик забрали корови за нездачу м'яса в Сороки Григорія, Подусовської Марії і Малого Миколи. Вечером, як ті господарі занесли їм горілки, то корови їм віддали. В Дидик Івана і Заяць Марії списали акт за нездачу молока. Рівнож збирали податок в тих, котрі не мають дітей.

На села району заложили велику насінну позику збіжжя, котру насильно здирають з населення. Минулорічної позики і не думають віддавати, тільки беруть нову. Позику беруть для колгоспів Бережанського і других районів, а про форму, може, дадуть мінімальну кількість для місцевого населення. Кожне село має здати від 40 до 230 сотнарів, залежно від величини села, заможності, а головно як на котре село мають “око” партійні верховоди.

В с. Стриганці під час збирання насінної позики в Кавфера Івана забрали 100 кг жита за те, що не здав 20 кг насіння. Вечером посилали до Кавфера щоби приніс горілки, то віддадуть збіжжя, але він не ходив.

Кооперативи сейчас провадять закуп збіжжя по базарній ціні, а большевики кажуть щоби ті гроші лишили на позику грошей, яка вкоротці буде.

Золотниківський р-н:

18.I.1948 р. В с. Росоховатець [Росохуватець] були уповноважені з району Пастушенко, Шаповал[ов], Коробко та ще 2-х бійців. Вони виганяли підводи до ліса, а відїздаючи зі села поломили хрест, який виготовили на свячення води.

23.I. В с. Ішків уповноважений Шевченко скликав мітинг, на якому закликав до виконання всяких поставок та заповів, що в селі вкоротці має бути зорганізований колгосп.

На терені району большевики ведуть агітацію за організуванням колгоспів, але поки-що людей, спеціально, не натискають. Заложено тільки один колгосп в с. Сапова і цей організували самі большевики, вони самі пописали[ся] до колгоспу та зараз звозять потрібний реманент, ремонтують будинки і т. п.

2.II. До с. Росоховатець приїхали 4-х большевиків, між ними були уповноважені по заготівлі м'яса і молока: Пастушенко, Шаповалов і Яровий. Вони виганяли фіри до ліса звозити дерево. Людям грозили, що коли не звезуть означеної кількості дерева, їх будуть карати і судити. 6.II. ці большевики від'їхали до райцентру.

3.II. До с. Бурканів (вечером) приїхали уповноважений Кіреєнко, Паньків та ще один большевик. Вони наказали голові сільради, щоб кожного дня і ночі в канцелярії сільради було 4-х дижурних. Після цього вони заночували в приміщенні сільради. Вони почали намавляти дижурного, щоб цей вписався до колгоспу, а вони зроблять його головою колгоспу і буде йому "хорошо жить", бо йому не пасує бути дижурним. Дижурний Білий їм відповів, щоб вони відчепилися від нього з колгоспом, бо тут є сільрада, а не колгосп, і він є дижурним у сільраді.

8.II. До вищеозначеного села приїхали уповноважені Кірієнко і Грабовські. Вони приказали людям здавати м'ясо і молокопоставку за 1948 р. М'яса мають здавати господарі по 10 кг від одного гектара землі. Від одної корови (дійна чи ні) призначено здати 225 літрів молока. Здавати молоко мають також ті люди, котрі здали корови на контингент, без огляду на те, купили вони другу корову чи ні.

13.II. До с. Бронгалівка – Вага прийшли 5-ть большевик[ів]. Ці большевики ходили по селі, наказували людям здавати поставку м'яса і молока. Наказували кожному приготувити по 25-50 кг збіжжя на насіння, яке вони в означений час заберуть. Також наказали до 25.II. звезти призначений контингент лісу, бо за невиконання цього будуть судити.

16.II. До вищеозначеного села прийшло 2-х большевиків та питали голову сільради за родинами, які мали бути осінню вивезені на Сибір, а зараз скриваються. Коли голова сільради сказав, що він цього не знає, вони почали називати його "бандорою", підшитим "бандьорами", який що слово, то бреше. Питали, як іде вивіз дерева, здача поставок і т. п. Голова спитав їх, чого ще потребують, вони відповіли "кушать і водки". Голова постарався цього для них і вони відійшли.

19.II. До с. Раковець приїхав уповноважений Моклаков, скликав у селі мітинг, на якому говорив про здачу молока і м'яса. Також говорив він, щоб люди не чекали на війну, бо Советський Союз сильний і не боїться нікого, він поб'є Америку і т. п.

6.III. 1946 р. до с. Ішків приїхав (?) Федорченко з міліціантом Дзюбаком в справі крадежі безроги, власності одної виселеної родини

на Сибір. Вони списали в цій справі акт та покликали Баран Настю, Коваль Василя і Сидорак Петра. Їх питали, чому вони не пильнували безроги, а ті їм відповіли, що нехай би большевики самі собі були пильнували безроги. Про цю безрогу говорив Пастушенко на мітингу дня 21.III., він казав, що її не забрали “бандьори”, бо вони, коли хочуть м’яса, зайдуть до господаря і він їм м’яса дасть. “Бандьори” беруть, але в чесний спосіб, а безрогу вкрали свої злодії, ті, що ходили обсмаровані саджею до с. Росоховатець і там розганяли весілля та ломили скрипки.

20.III. В с. Котузів большевики виганяли підводи звозити дерево з лісу. Котрий господар дав їм їсти, того залишили, а котрий відмовився їх нагодувати, того примусили їхати по дерево.

Козівський р-н.

18.XII.1947 р. В с. Бишки група злодіїв обікрала голову сільради Голяш Семена. По кількох днях після крадежі виявилось, що цими злодіями були учасники з робочого відділу (східняки, котрі працюють в лісі), які перебували на квартирі у священника в с. Конюхи. Під час трусу приміщення, де перебував цей відділ, виявлено ще інші скоріше краджені господарські речі, як: муку, збіжжя, крупи, кожухи і вбрання.

Між злодіями був один, котрий мав брата начальником гарнізону військ МВД в цьому селі. Він від нього одержав автомат (ППШ), котрий використовував під час крадежі і рабунків.

На підставі виявлених ревізією фактів, злодійську групу арештувало МВД і відставили до райцентру.

28.XII. До с. Криве приїхали ст. лейт. Лебедев і Попов. Вони заждали біля церкви, аж вийшли люди, здержали їх, а Лебедев почав мітинг. На мітингу говорив: “Здавайте поставку молока і м’яса, не ждять Америки й Англії, бо вони не в Бережанах, ані в Підгайцях і до вас не прийдуть ніколи тому, що ми звідсіля не вступимось. Коли, тут, у вас зайти до хазяйки, то вона тобі каже, – не можу ваших контингентів виконати, – коли не можеш виконати, то пишися в колгосп. А вона до тебе викричиться, – в колгосп не запишуся і контингенту не здам! “. По цьому вислові л[ю]ди вчинили сильний сміх і він замовк. По ньому виступив Попов, який сказав: “Коли ви [не] здасте державі поставок, то ми будемо строго суд[и]ти, недивлячись на це, чи він богач чи бідний”.

29.XII. До с. Бишки приїхав Кузь (?), працює стрибком в Козові[й] – провокатор з с. Вибудова, котрий арештував гр. Джойлу Василя, Федечка Теодора і Федечко Теодозію. Перших двох засудили на 5 років примусової праці за невчасне вивезення з лісу норми, а останню також на 5 років примусової праці за роблення самогонки.

30.XII.1947 р. До с. Заберезки на хутір приїхало 2 большевики, арештували гр. Литвин Михайла за це, що не здав всього контингенту

м'яса і не вивіз [на] час норми з лісу, його засудили на 10 років примусової праці.

8.I.1948 р. В с. Каплинці з доручення МГБ Періг Іван і Олег застрілили Бойка Іллярія, народженого 1928 р., і Смереку Василя, народженого 1925 р. в с. Каплинці. Бойко і Смерека збирали коляду по людях. Подія відбулася в цей спосіб: під вечір оба хлопці повертали додому, на них напали озброєні вищезгадані вбивці, вони постріляли їх та затагли під міст у яру і накидали на них каміння, а самі відійшли. По якомусь часі Бойко, що був тільки тяжко ранений, почав кликати помочі. Переходячи в той час молоді хлопці почули цей крик, витягли його з ями і занесли до родичів, де він ще прожив один день і помер. Бойко працював крамарем в кооперації в с. Каплинці. Від побитих забрали 800 крб. зібраних з коляди грошей.

Щодо большевицької адміністрації, то в першій половині місяця січня уповноважені районом, при охороні 4-8 бійців МВД, появлялись часто в селах, де переводили мітинги в справі здачі державі молока і м'яса (молока від одної корови 250 л. жирності [4%], а на це потрібно здати 500 л. звичайного молока, або і більше, то вже залежить від його вартості. М'яса від 2-4 га – 35 кг., від 4-7 га – 60 кг) та перевіряли господарські книги, щоб довідатись, хто скільки записав собі поля вже на 1948 р.

5.II.1948 р. На хут. Плоска, де мешкають самі переселенці з Полісся, котрі тут ще від 1940 р., приїхали 10-ть большевиків, які вдруге почали скликати на мітинг (вперше скликали на початку місяця), щоби зорганізувати колгосп. В селі вже не було нікого, кого могли б вигнати на мітинг. Всі дорослі працювали, як тільки запримітили, що на хутора доїзджають большевики, повтікали в поле, а деякі навіть на сусідні села. Большевики зорганізували коні і виїхали в поле ловити людей, при цьому стріляли з автоматів і кричали стати. Втікачі незважаючи на їхні стріли розбігались хто куди міг. Приставав тільки той, кого вже большевик здігнав конем. Всіх зловлених пригнали знова на хутір і примушували їх підписувати заяви до колгоспу, але ніхто заяви не підписав і вони з нічим від'їхали.

11.II. В райцентрі Козова відбулась сесія голів сільрад з цілого району. На сесії виступав з промовою голова РВК – Кротевич. Він закликав голів, щоби усі агітували по селах, щоби люди вступали в колгосп, який "повинен бути в кожному селі" (це підчеркнув Кротевич в своєму виступі). По виступі Кротевича просив слова голова сільради с. Криве, Фіялковський Петро, який почав характеризувати положення селян у своєму селі, а саме: "Колись, наприклад, господар мого села Питель тримав бугая і кнура, і було де відховати корову чи свиноматку. А зараз він це все попродав на податки державі. Люди вже не мають у своєму селі ні бугая, ні кнура". Дальшу його промову перервав Кротевич, втрутивши його зі сцени (ця сесія відбувалась у клубі), назвав його "куркулем" і "бандитом".

18.II. До с. Криве приїхав начальник РО МВД майор Ковальов з охороною 4-х бійців, він ходив по всіх стайнях і перевіряв, хто скільки має записаної худоби. В кого стрінув не записану хоча б козу, то забирали до райцентру. Вечером до райцентру джурні відігнали 2 корови, 3 ялівки, 7 кіз і 2 вівці. При перевірці худоби, в кого стрінули жорна, то розбивали на куски.

20.II. До с. Бишки приїхали 4-х большевиків, з ними II-й секретар ВКП(б) – Плечистий, який зайшов до гр. Голяш Таньки і зажадав собі від неї підводи. Жінка відповіла: “Підводи дати не можу, бо вже від’їхала до лісу”. Розгніваний Плечистий приказав бійцям забрати в неї 4 сотнарів збіжжя та заявив їй, якщо за годину не буде підводи, то збіжжя пропаде. Жінка була змушена найняти собі підводу, до цього додати ще 2 л. самогонки, багато просити, аж тоді звернули її зареквіроване збіжжя.

9.III.1948 р. до с. Криве приїхав уповноважений Носовець з 2-ма бійцями. Вони силою забрали корови в таких громадян: Шанайди Маланії і Молодої Марії. Не зважаючи на це, що ці жінки вже були здали 100% м’яса державі і на це мали посвідчення.

В другій половині місяця лютого і на початку березня 1948 р. в Козові[й] на вул. Шевченка большевики намагались зорганізувати ще один колгосп. До цього була створена спеціальна ініціативна група, яка складалася з 3-х осіб, а саме: Мукомела, працює редактор[ом] райгазети, Скорика, – уповноважений МЗ в цьому районі, і голови сільради Баяка. Згадана група кожного дня відвідувала хати на цій вулиці і примушувала селян підписувати заяви до колгоспу. В цій самій справі вони зайшли в хату гр. Г. А. та старались докладати всіх сил, підступів і терору, щоб примусити цю рідню підписати заяву.Цю агітаційно-підступн[у] роботу розпочали в 8 год. ранку і продовжали її аж до 2 год. пополудні. Однак, помімо всього, ця рідня заяви не підписала. Тільки внаслідок такого терору тяжко захворіла дружина згаданого господаря. Другого дня до цієї хати знова зайшов Мукомел, який застав на ліжку дуже хвору жінку, оглянув її [і] приказав своїм працівникам вже дати спокій з колгоспом цій рідні. А виходячи останнім з хати до хворої жінки сказав: “Ви не беріть собі дуже до серця того, що ми ходимо до вас і говоримо про колгосп, зрозумійте, що тиснуть нас, а ми змушені тиснути вас”.

Підгаєцький р-н.

6.II.1948 р. До с. Шумляни приїхали 6-ть большевиків і робили ревізії. У Левка знайшли брагу на горілку, за це списали з нього акт, господар почав проситись – що він бідний, що в нього є четвро дітей і треба на них якось постаратись, а в него немає за що і тому мусить робити горілку. Тоді большевики сказали: зараз зложити господареві 500 крб., то не подадуть його до суду. Господар їм заплатив, большевики гроші забрали і до суду не подали.

27.II. До с. Мужилів приїхав уповноважений Воронков і його помічник і хотіли виганяти підводи для зwoження дерева. Коли вони пішли в село, [то] зайшли на весілля і так сильно повпивалися, що сиділи до вечера. Вечером від'їхали до райцентру, а по дерево ніхто не їхав.

8.III.1948 р. Коло с. Гнильче на переходячого хлопця з Козівського району напали "басараби", обрабували його, кинули до землі і хотіли його замордувати. Коли надійшов один чоловік з с. Гнильче, бандити застрашилися і втекли. Від хлопця забрали чоботи, вбрання й інші речі. Хлопця забрали до села, а звідтам відставили до лічниці в м. Підгайці.

29.III. До с. Мужилів приїхало 3-х емведистів. Вони з канцелярії сільради забрали спис тих людей, які працювали в радгоспі в с. Новосілка (Бекерові). Потім випитували кожного хто більше днів робив і чи йому за це заплатили. Під вечір гр. с. Саранчуки Бережанського р-ну віз фірою вапно на продаж. Большевики його затримали, вапно сконфіскували і нагнали домів.

Голод:

Золотниківський р-н.

Один чоловік із східних областей України, який минулого року приїжджав в той терен, розказував, що мимо великого врожаю на Україні панує страшний голод, люди не бачуть куска хліба, живуть бурачиною та сушеними гарбузами, з яких варять зупу. Всі чекають війни. Трапляються вбивства колгоспних урядників.

Советська демократія:

Бережанський р-н.

3.I.1948 р. В с. Лапшин слідчий МГБ кап. Глебов зі своїм гарнізоном (17 чол.) проводив труси в кількох господарствах, а вечером пішли до с. Гиновичі, де заночували в 2-х хатах.

4.I. В с. Гиновичі слідчий МГБ кап. Глебов проводив трус в одного переселенця, а відтак робили труси по господарствах від сторони ліса. Копали ями та зривали підлоги. Під час трусів натрапили на одну хату з котрої господарі втекли, а хата була зачинена. Большевики під хатою заколядували Бог Предвічний, а що з хати ніхто не відзивався, розбили двері, зробили основний трус, побили всю посуду та з колядою пішли далі.

Вечером у 8-й годині пішли до с. Жуків, де вночі зробили ревізію в Курпіль Антона, а потім відійшли до с. Надрічне.

5.I. В с. Надрічне большевики зробили засідку, а як около 12-ї год. вночі надійшов дорогою господар Мищисин Григорій, тоді один

емведист скочив і зловив його за плечі та кричав до других других, щоб йому допомогли. Слідуючого дня в того господаря робили трус, повалили печі, шукаючи за “бандьорами”. Цього дня робили трус, рівнож, в Наконечного Івана. Арештували Лупиніс Григорія, около 60-літнього старика. Під час допитів слідчий Глебов бив його, закладав на шию шнурок та підтягав догори, прикладав пістоль до голови, грозив, що застрілить, шарпав за вуса, а все це тому, щоби він признався, чи до нього заходять і коли заходять “бандьори”. Хотіли, щоби він погодився з ними співпрацювати. Слідчий Глебов до нь[о]го казав: “Як ти хочеш жити та тобі милі жінка і дитина, то будь сексотом, а як ні, то ми тебе зараз застрілимо”. Цего самого дня 6.І. робили ще ревізії по одній вулиці коло церкви та вкрали теля в Баран Василя.

Вищеподаного дня в с. Гиновичі нічю большевики робили засідку в того переселенця, де попереднього дня робили ревізію, а рівнож була засідка у с. Лапшин.

6.І. Вечером група большевиків прибула до с. Урмань. Ці большевики, опісля, перейшли через ліс до с. Поручин, де того самого вечора робили засідки. На другий день переквартирували в селі, а перед вечером подалися в сторону райцентру.

Цього ж самого дня до с. Поточани прибула група большевиків з кап. МГБ Глебовим. Нічю вони робили засідки. Засідки робили через три ночі.

9.І. В с. Лапшин вечером большевики зробили засідку.

10.І. В с. Стриганці 2-х большевиків з бувшим головою сільради Депасом (котрий зараз в районі) ходили по селі за сіном, а бувший голова Депас казав большевикам котрих господарів бити за нездачу сіна. Вечером Депас завів їх до вдови Моць Евдокії, котра живе самітно, а цеї ночі спала з нею тільки мала сусідка дівчина. Вночі большевики ту жінку знасилували, а коли вона кричала, то вони її били.

Ті самі большевики кілька днів пізніше хотіли знасилувати дочку Пришляк Антона, але родичі стали в її обороні, ганьблячи їх і позиваючи їх худобою і т. п. Коли вони п'яні прийшли ночувати до Мак Василя, то господар вигнав їх з хати, називаючи їх большевицькою худобою.

Нічю 10.І. за с. Гиновичі була засідка через цілу ніч до самого ранку.

Вищеподаного дня до с. Надорожнів прийшли 4-х большевиків щоби наїстися (чи може за розвідкою), в лісі було їх ще около 20-ть осіб, вони перевіряли ліс. Коли ті повернули зі села, тоді всі разом пішли через ліс до м. Бережан.

На хуторі с. Волиця 5-х большевиків робили засідку в Чечук Івана, а пізно вночі пішли до села та ходили і наслухували попід хати. Над ранком зайшли до господині Волянської Катерини і наказали її щоби їм зварила їсти.

11.І. Большевики з с. Волиця пішли до с. Рогачин-Село, по дорозі вступили до Бажан Павла, а потім пішли до с. Рогачин-Місто, де вступили до голови сільради Видойник Івана. Відтак вони пішли на хутір В[і]зятин та робили трус в Бочковської Анастазії. Потім пішли до с. Павлів та робили трус в Пачковського Андрія. Вечером нанесли собі до хати соломи і там заночували. Вночі 2-х постійно вартували, один під хатою, а другий на ганку. Замовили собі вечерю, а по вечері в 24-й годині вийшли, вистрілили ракету і пішли до м. Бережан.

Ніччю в с. Жуків була засідка на Броді (частина села) в числі 20-ть чоловік із слідчим Глебовим. Цеї ночі вони робили трус у Проців Антона, а над ранком пішли до м. Бережан.

12.І. В с. Волиця 13-ть большевиків зробили засідку, а досвітком відійшли через ліс до с. Куряни.

13.І. В с. Жуків, ніччю перед Новим Роком, большевики робили засідку коло церкви, ранком відійшли на Лису Гору (корчі за селом).

14.І. В с. Комарівка большевики забрали цю жінку, в котрої минулого місяця вбили двох підпільників ("Данка" і "Кліща").

Ніччю в с. Лапшин большевики робили засідки.

В полудне до с. Шумляни приїхав слідчий Глебов із 3-ма бійцями. Він питав голови сільради чи нема більше в селі воєнних. Відтак поїхав до с. Жуків до сільради і звіттам телефонував шифром до м. Бережан. Потім злучився з цими большевиками, що були в селі, і разом пішли до с. Надрічне. Там переночували, а ранком пішли до с. Шумляни.

15.І. В с. Шумляни 28 большевиків, між ними були слідчий Глебов і якийсь з області, робили сильні ревізії в хатах від сторони лісу. Під час ревізій зривали підлоги, копали ями і т. п. Потім розійшлися по селі за їдженням, наївшись відійшли через с. Лапшин до м. Бережан.

До с. Лапшин прибуло 25-ть большевиків та робили ревізії по селі. Передвечером відійшли до м. Бережан, а вночі знову були в селі на засідках.

16.І. Коло сс. Павлів і Куряни большевики на двох підводах їздили по лісі, шукаючи за слідами.

19.І. В с. Шумляни 6-х большевиків робили трус [у] Прокопів Катерини. По переведженню ревізії питали, де живе жінка, що в її хаті вбили дня 17.І. друга "Ворона". Жінка відповіла, що не знає, і ті відійшли в напрямі с. Вербів.

В с. Біще большевики робили ніччю засідки в кількох місцях.

21.І. В лісі коло с. Гиновичі большевики робили через цілий день облаву. Вони їздили саньми по лініях і попід ліс, по лісі ходили з псами та шукали за слідами. Декотрі з них були убрані в білі маскировки.

В с. Баранівка були ніччю на засідці большевики. Другої ночі були знова у селі та ходили по крайних хатах. Засідки роблять від сторони м. Бережан.

22.І. До с. Надрічне прибули Тіщенко і ще один большевик, ходили до Підлужного Івана, а вечером робили засідку коло церкви.

Цьогі самої ночі в с. Павлів 8-х большевиків робили засідку в Легети Ігнатія. Вони чекали до півночі.

23.І. В с. Шумляни був слідчий Глебов з одним працівником з області та 28-х бійців. Ніччю робили засідки, а вдень ходили по селі і питали за ріднею “Ворона” (вбитий підпільник) та за підпільницею “Чорною”. В селі ходили до Білан Василя, а побачивши дві жінки, що йшли до с. Дрищів, стали їх здоганяти, але не дігнали і вернулись з нічим.

В с. Лапшин вечером большевики ходили по хатах. Були в Возняк Василя, Возняк Теклі і в Хомин Василя, рівнож шукали в тій хаті, де квартирувала матір одного підпільника. Ходили також по селі та стирали наші кличі

25.І. в с. Вербів большевики перепроваджували ревіії в: Борик Василя, Гевка Михайла і Стецюк Юстини. Вони зловили одну дівчину Ложецьку Катерину, котра скривалася. Ту дівчину забрали до м. Березан, а 29.І. її звільнили. Вертаючи большевики з с. Вербова до Березан робили ревізії в с. Лапшин у Віятік Степана, а в Кузів Теодора (котрий скривається перед вивозом), не заставши нікого вдома, зрабували одежу і побили всю посуду.

25.І. В с. Волиця 6-х емведистів в білих убраннях ходили вечером по селі та перевіряли хати.

26.І. До с. Урмань в 10й год. рано прибули на трьох автах около 60-ть большевиків. Вони перевели стислі ревізії. Ревізії робили по стрихах, стодолах, коморах, скринях, шафах, горшках і фляшках. Облавою пров[а]див кап. МГБ Глебов.

27.І. Большевики, які переводили облаву в с. Урмань, перейшли через ліс на хутір біля с. Поручина і тут також перепроваджували ревізії. Ревізії перепроваджували тільки по всипах.

В с. Шумляни слідчий Глебов із 7 емведистами робили по селі труси та ходили за харчами.

В с. Лапшин вечером большевики ходили по селі та перевіряли хати.

30.І. В с. Біще кількох большевиків, які прибули конспіративно, робили засідку.

31.І. В с. Шумляни большевики робили засідку, а досвітком відійшли.

В с. Нараєві зголошенець Геньо (з с. Рогачин) і 4-х емведистів стріляли за братом вбитого підпільника Бойко Володимиром. Бойко між хатами скрився, а вони робили трус за ним в Дивиняк Петра.

Цього ж самого дня у вищеозначеному селі большевики арештували Гота Михайла і повезли його до м. Т[е]рнополья. Арештований правдоподібно був “дослідником Святого Письма”. 8.ІІ.48 р. арештовано в цьому ж селі “віруючого” Денеку Павла і рівнож забрали його до м. Тернополья. Говорять, що вони (себто суботники) переховують американських шпигунів. При арештованні Денеки було 12-ть емведистів з області.

В Рогатинщині попереднього місяця, невідомо з чиєї ініціативи, сильно побили якісь молоді хлопці провідника “віруючих”, нібито за те, що в його пивниці був хрест, на котрий всі ці віруючі мали плювати. Рівнож в с. Волиця (Вулька) цивільні хлопці повибивали шиби “віруючим” і заборонили їм сходитися на свої молитви. Тоті ж на се говорять, що “як нам заборонять “лісові”, то ми перестанемо, але цивільних не послухаємо, бо ми також боремося проти Сталіна”.

1.II.1948 р. В с. Гинов[и]чі слідчий МГБ Шишкін із одним “стрибком” арешт[у]вали Вітковського Федора, котрий служив при СС Дивізії. За те засудили його на 10 років тюрми.

Цього ж самого дня через с. Жуків вечером переїзджали 6 большевиків на одній підводі, а 3-х пішли наперед піхотою і спинали по дорозі стрічних хлопців та питали куди до Бережан. На кінці села добувалися до хати Недільський Івана, а як він не пустив, тоді виломали двері і кричали щоби давав горілки.

3.II. В с. Комарівка большевики провели велику облаву силою около 50-ть емведистів з Бережан, а около 100 з Козови, але нічого не знайшли і вечером вибрались.

В с. Тростянець заквартирував оперуповноважений кап. Міліцин із 7-ма емведистами та протягом 10 днів переслухував около 100 осіб.

4.II. По лісі між сс. Павлів – Куряни ходило 16-ть емведистів, а вечером зійшли до села та ходили попід вікна, стріляли за псом, а [о] 9-й год. пішли до Курян.

5.II. В с. Жуків слідчий Деканов і 6-ть е[м]ведистів робили засідку і добувалися нічю до кількох хатів.

7.II. Большевики через кілька днів, а подекуди з перервами аж до 23.II. робили засідки в таких селах: Литятин, Котів, Саранчуки, Рибники, Куряни, Посухів, Шибалин, Рогачин-Село і др.

Говорять, що ті, котрі ходять на засідки, мають якусь автоматичну свиставку, котра видає звук гейби крик зайця. Це мало б служити для них як гасло для порозуміння.

8.II. В с. Саранчуки около 10-ть емведистів ограбили господаря Ребуху Осипа і др.

12.II. В с. Нараїв – Лани 5-х емведистів робили труси в Атаманчук Василя, Здебської Анни і Дивиняк Степана. Труси робили з причини крадежі безроги в молочаря. Арешт[у]вали Здебського Степана, а на другий день арештовано Кісіль Григорія, Дивиняк Михайла і Фортуна [Фордугу] Марію. Усіх арештованих забрали до Бережан і 17.II. звільнили. На допитах питали про попередні крадежі, які були в Нараєві, а як звільнювали, то загрозили тюрмою, як ще якісь крадежі поновно повторяться.

Цього ж самого дня в с. Жуків около 30-ть емведистів робили трус у Віятник Антона.

В с. Поручин лейт. МГБ Іваненко і 7-х емведистів робили по селі труси.

13.II. На хуторі Залуже – Поручин нач. РО МГБ Іванов та около 40 емведистів робили стислі труси по всіх господарствах. На другий день 14.II. ті самі большевики робили труси по хуторах Окіп – Пліхів і Волиця – Урмань. Під час трусів валили печі, перекопували долівки і т. п.

15.II. в с. Саранчуки кап. Міліцин з гарнізоном робив труси через цілий день, а вечером пішли на с. Базниківка, де контролювали всипані хати. Нічю пішли на хутір Соколицю та заквартирували на хуторі Обозисько.

Цього ж самого вечера в с. Лапшин гарнізон МВД провіряв хати. Около 8 год. большевики натрапили в хаті Ілька [К]узьків на підпільників, котрі влучними стрілами тяжко ранили 2-х емведистів, з котрих один опісля помер. Окружені підпільники вийшли з хати живі.

На другий день [в] зв'язку з цим около 40 емведистів робили в селі Лапшин облаву, але без висліду.

16.II. До с. Вербів вечером прибуло зі сторони с. Шумлян около 40 емведистів і ходили по селі, а на другий день по селі робили труси.

В с. Тростянець залізнодорожне МВД зі Стрия переводило арештування.

17.II. В с. Базниківка гарнізон з с. Рибник робив труси в Стоцкого Михайла, Басаги Михайла і Ткачека Теодора. Під час трусів був сам нач. МГБ майор Іванов.

По полях села Базниківки робили рівнож облаву та в Гервиці знайшли стару криївку. Савчук Іван сказав, що це є поле “Вовка” із с. Саранчуки. За два дні большевики робили трус в Лавришин Миколи (названого “Вовк”).

В с. Шумляни около півсотні большевиків від рана до полудня робили труси, а вечером вибралися з села.

18.II. З с. Шибалин прикликали на МГБ до Бережан 23-х людей. Декотрі з цих людей не ходили на МГБ.

21.II. В с. Шибалин большевики робили засідку та нічю виломали двері в Цеплінського Івана, робили в нього трус і хотіли горілки. Між Жонівкою [Жовнівкою] а Шибалином вступили до 3-х хат. Ті засідки робили ще через дві ночі.

В с. Жонівка [Жовнівка] на початку лютого після невдачі заснування колгоспу большевики розв'язали станицю “стрибків”, бо не робили добре служби.

В с. Вербів вечером 12-ть емведистів робили засідку.

22.II. На Базниківський ліс і на поля большевики робили облаву.

23.II. В с. Саранчуки большевики провіряли хату Лавришин Дмитра.

25.II. В с. Нараєві на хуторі Четврті слідчий Глебов із 12 емведистами робили труси та арештували Гота Михайла. Від нього забрали всі брошури (мабуть суботницькі). Вечером робили засідки.

26.II. В с. Нараєві – Ланах слідчий Глебов 1 12-ть емведистів робили труси. Говорили, що шукають за “бандорою” Сиваком.

В с. Волиця большевики і зголошенець Долішний питали за Бобак Степанією, котра була арештована в 1947 р., але її не було вдома, і ті походили ще по селі та поїхали до Бережан.

27.II. В с. Волиця було 4 емведисти з [гарнізону з] Курян та питали знова за Бобак Степанією. Хотіли робити “трус” в Поплавський Віктора, в котрого на той час було весілля. На весіллю був як гість працівник ліс-госпу, а вони його як побачили, то вже навіть не хотіли йти до хати, але потім пішли і наївшися пішли до Курян.

28.II. В с. Жуків вечером [о] 9-ій год. на весіллю большевики перевіряли присутніх хлопців та відібрали від них 3 електричних ліхтар[и]ки.

З Курян вибрався гарнізон МГБ не відомо куди.

1.III.1948 р. В с. Лапшин емведисти вечером робили труси в Петрух Миколи і Кіналь Анастасії.

2.III. В с. Шибалин 19-ть емведистів провели труси у 18 господарствах. Під час трусів знайшли порожню криївку. Жінці з того господарства казали лізти до криївки, а як вона не хотіла полізти, то її сильно побили.

3.III. До с. Нараїв-Місто приїхали 12-ть емведистів і слідчий Глебов та робили труси в крамаря ССТ і знайшли стару криївку. Ту криївку правдоподібно всипав хтось із родин засуджених злочинців за крадіж з авта райспоживспілки. Вечером большевики робили засідку в Нараїв – Лани.

В с. Шумляни емведисти робили засідку коло Залипської.

4.III. До с. Нараїв-Місто автом приїхали емведисти з райцентру, між ними був зголошенець Видойник Геньо (з Рогачина). Стрінувши по дорозі гурт хлопців, Видойник почав питати кожного, як називається і арештували Ягоцького Петра, котрого большевики звільнили з Бережан.

В с. Шибалин 8 емведистів ходили по селі та перевіряли документи. Забрали 5 хлопців (двох переселенців і трьох місцевих). Ті емведисти були ще з ночі з засідки.

В с. Гиновичі слідчий Шишкін арештував одного господаря ніби за спекуляцію, а в дійсності закидають йому, що він має зв'язки з “бандерівкою” з с. Пуків Рогатинського р-ну. Ця жінка є рівнож спекулянтка – його коханка.

В с. Жуків слідчий Глебов арештував господаря Віятник Григорія за те, що він втік з Донбасу. 13.III.48 р. його засудили на 5 років примусової праці.

5.III. В с. Саранчуки кап. Міліцин з групою емведистів робили труси в Боринського Мирона, а потім перевіряли хати. В 8 год. вечора були також в с. Базниківка, де заходили до Гавдиди О., Гавдиди Анни, Корчинського Григорія і Різник Михайла.

В с. Лапшин большевики робили трус у Матвішин Миколи і Б[іду]ла Миколи.

В с. Рогачин-Село 6 емведистів робили трус в крамаря ССТ Мальованого Михайла. Знайшли в нього більшу скількість ниток і арешт[у]вали його, а на другий день з Бережан його звільнили.

В с. Волиця 2-х емведистів ходили за Небесним Григорієм, а не заставши його вдома, казали щоби його батько віз їх за ним, де він є. Батько казав, що син пішов до ліса по дрова та почав їх вести в ліс. Большевики зразу йшли за ним, а потім завернули, навіть він не бачив коли і куди. Далше в ліс їх 3-х боялися йти.

6.III. 5-ть емведистів ходили на полювання по лісі над с. Павлів, та потім війшли до села та зайшли до Юзьків Марії, а відтак пішли до с. Куряни. Через ніч потім 7-х емведистів робили засідку в Легети Григорія, а на другий день робили в него трус і пішли до Юзьків Марії, а відтам відійшли до с. Курян.

В с. Шибалин коло канцелярії сільради і коло моста від сторони с. Жонівка [Жовнівка] около 20-ть емведистів робили засідки.

В с. Рекшин вечером около 20-х емведистів і “стрибків” зайшли на весілля до Мельник Луки, окружили подвір'я і перевіряли гостей, а відтак пішли до хати і наказували щоби їх гостили. Ця група була очолена лейт. Іваненком, а з ним були Видойник Євген і “стрибок” Ковалюк. На весіллю були до 3-ї год. по півночі, а відтак пішли до Пришляк Григорія і там зі стійкою спали до ранку, а рано відійшли в напрямі с. Нараїв.

Цього ж самого дня на хуторі Нараїв – Четврі слідчий Глебов і 12-ть емведистів ходили по хатах та питали як хто називається і списали акт на Миколишин Петра і Куцого Михайла, бо в них знайшли розчин на самогонку. Перед вечером від'їхали в райцентр.

7.III. До с. Рогачин приїхали слідчий Марковкін (чи Маркін), Видойник Євген і 9-х емведистів та ходили до Видойник Кароліни, а відтак пішли до с. Волиця та робили сильний трус в Пахетник Івана. Під час тусу цивільним людям казали перекопувати землю. Того ж дня арештували втікача з Донбасу Дикого Івана і Бобовського Івана, котрі мали куплені документи. На другий день їх обидвох з Бережан звільнили.

Робили також трус в Тимчин Теодора та знайшли стару криївку, в котрій господар сховав солонину і м'ясо. Большевики м'ясо і солонину забрали, бо казали, що то “банд[е]рівське”. Арештували того ж господаря і ще Конюк Дмитра, Конюк Степана. Конюк Дмитра звільнили по дорозі, а тих двох звільнили з м. Бережан.

Робили ще також трус в Білик Марії.

8.III. 8-х емведистів переходили днем через сс. Гиновичі і Жуків, а вечером пішли до с. Шумляни та робили від сторони ліса засідку. Над ранком відійшли в напрямі с. Лапшин.

8.III. В с. Саранчуки слідчий Шишкін стягав слідство з мельників.

9-18.III. В с. Жонівка [Жовнівка] емведисти робили ночами засідки.

9-10.III. В сс. Лапшин, Шумляни і Шибалин большевики робили засідки.

9.III. В с. Лапшин арештували Гриняшка Теодора, котрий втік з Сибіру. Робили також трус в Канаховського Евстахія і казали потім щоби їм дав їсти.

10.III. По селах р-н[у] емведисти ранком ловили тих людей, що повтікали з Сибіру. В с. Шибалин зловили жінку одного підпільника, в селі Надорожнів Самбульську Теклю та питали ще за Заторською Анастасією, котра була вивезена ще в 1940 р. разом з поляками. Слідчий Карпенко говорив, що з с. Надорожнів має вивезти ще 20-ть родин (деякі родини тепер криються). В с. Волиця питали за Заяць Стефанією, котра також втекла з Сибіру. На хуторі Нараїв – Четверті забрали Кулебу Марію. В с. Рогачин-Село зловили Видойник Евгена, Горин Евгена, Косінську Катерину і Видойник Каролину. Видойник Каролину звільнили, а тих решта забрали. Усіх зловлених відставили до тюрми.

В с. Поточани було около 20-ть емведистів під командою лейт. Іванченка. Відійшли в сторону ліса, як люди казали, на облаву.

11.III. В с. Котів була облава, а на другий день відійшли через с. Тростянець до с. Слав'ятин [Слов'ятин].

В с. Нараїв-Село райуповмінзаг Синиця з охороною ходив по селі в справі м'ясопоставки. Під час того знайшли незареєстровані корови, але їх не забирали, тільки набрали хабарів і від'їхали до райцентру.

12-13.III. Були засідки в сс. Надрічне і Лапшин.

12.III. В с. Комарівка слідчий Коковихин і 8-х емведистів робили труси в 2-х господарствах, де живуть родини підпільників. Після трусів Коковихин сказав щоби обидві родини дали по 500 крб., а крім того батько підпільника “Байди” мав йому дати двоє поросят.

Цього ж самого дня в с. Шибалин 9-х емведистів ходили через день по селі, а перед вечером відійшли в напрямі с. Жо[в]нівка. Як стало темно, вернули знова до села і ходили по селі, заглядали попід вікна в котрих хатах світилося.

Вечером в с. Жуків емведисти ракетою запалили господарство В[і]ятки Григорія (котрий перед тим був арештований), а від вогню зайнялася і згоріла стодола в сусіднього господаря. Емведисти тої ночі відійшли до с. Гиновичі і там робили засідку.

13.III. В с. Саранчуки кап. Міліцин і 20-х емведистів робили труси в Гавдиди Василя, Корчинського Івана, Корчинського Миколи, Корчинської Евдокії, Різник Василя, Пащиного Івана, Семенець Теодора і Лавришин Дмитра. Арештували Гавдиду Василя, в котрого знайшли “Сурму”, і Лавришин Дмитра, а по кількох днях обидвох звільнили.

Ніччю під'їхали автами около 50-ть емведистів і поробили засідки в сс. Волиця, Рогачин-Село і Рогачин-Місто. Після опівночі зайшли до крайних хатів і там виставили стійки, а ті решта спали. На тій засідці правдоподібно був також нач. рай. МГБ майор Іванов. На другий день в с. Волиця робили труси в Поплавського Віктора, Лепкого Петра,

Небесного Григорія; в с. Рогачин-Село робили трус в Кухар Василя; на хуторі Візятин робили трус у Мельник Миколи, а в кінці казали до нього щоби їм дав солонини, “бо задурно шукаємо”.

На хуторі с. Рогачин-Село “Рахмістрова” в часі 13-15.III 10-х емведистів робили засідки, бо хтось вкрав б[д]жолу з господарства Кулик Теодора, котрий вивезений на Сибір, а його майно сконфіскували.

Вночі 13/14.III. в сс. Гиновичі і Жуків були засідки, а ранком зійшлися емведисти в с. Жуків і робили труси в Миськів Григорія і Паньків Василя. Мисько[во]го і його жінку забрали, бо знайшли в нього приладдя для роблення самогонки, а в Панькового питали за машинкою до писання і забрали його також. Крім трусів, кликали на допити Мицишин Катерину, Федосин Марію і Романів Агафію, котрі повернули з Німеччини. Питали їх де були в Німеччині, коли приїхали і т. п. Після допитів всіх трьох звільнили.

Цього ж самого дня до с. Стриганці приїхав один емведист і 2-х “стрибків” та заквартирували в Ганчар Дмитра. Списували майно тих родин, що з них є хтось засуджений, а саме: Ковальчук Остапа, Дарморіс [Дарморіз] Миколу, Модь Миколу син[а] Михайла й Островський Івана.

Ніччю 13/14 в с. Шибалин [8] емведистів робили засідку і ходили до одної хати, в коткій світилося.

В часі 13-14.III. в с. Урмань большевики робили засідки коло голови кооперативи і коло школи.

14.III. В с. Жуків 20 емведистів робили труси та арештували господаря Лещишин Михайла, бо в його соломі знайшли кріса. На 20.III.48 р. його звільнили.

Цього ж самого дня до с. Лапшин прийшли з напрямку с. Шумляни около 20 емведистів, котрі злучилися з тими, що були в селі ще з ночі, та робили по селі облаву, шукали також і в церкві.

До с. Литятин прийшло 12 емведистів під командою Коковіхіна і перевіряли хати, а на другий день робили по селі труси. Відійшли того ж дня в напрямі с. Потутори.

В с. Куряни около 15 емведистів під командою слідчого Карпенка робили труси в деяких хатах. На охороні колгоспу в тім селі нема вже гарнізону МВД, тільки “стрибки” із сусідніх сіл. Большевики хотіли організувати “стрибків” з місцевих, але ніхто не вступив. 24.III.1948 р. голова колгоспу Слівінські і 4 емведисти ніччю зловили около 16 мужчин і примушували їх вступити до “стрибків”. Опісля забрали їх до м. Бережан. І там грозили їм, що як не запишуться до “стрибків”, то заберуть їх до праці в Донбас, однак ніхто не погодився і так відпустили їх додому, кажучи, щоби надумались.

15.III. В с. Краснопуца в монастирі оо. Василян большевики найшли криївку, де був архів, монастирська бібліотека, хроніка і метрики.

17-18[.III.] В с. Шибалин від сторони с. Баранівка була засідка. Ніччю зайшли до хати і спали.

18.III. До с. Литятин приїхало около 50 емведистів з кухнею і заквартирували, а ніччю вибралися в Підгаєччину.

В с. Нараїв арештовано Пришляк Катерину і Пігій Параскевію за те, що їздили на спекуляцію. На дргий день забрали їх разом з торгованими речами до м. Бережан, а 25.III.48 р. їх звільнили.

В с. Жо[в]нівка 18 емведистів під командою Коковихіна робили труси в 10 господарствах.

В с. Потутори над ранком увійшли з трьох сторін около 100 емведистів та зробили облаву. По облаві відійшли в Підгаєччину.

Цього ж самого дня на с. Шибалин большевики зробили облаву, а також шукали по полях між с. Комарівкою, а с. Шибалином та в лісі. Емведистів на облаві було около 100 чоловік, а вечером зійшлися до села, приїхала їх кухня і від'їхали в Підгаєччину.

20.III. В лісі с. Шибалин була облава. Вечером зійшлися до села, наїлися і від'їхали.

До с. Жуків приїхав слідчий Шишкін, Галімов і 2 невідомих, списали протокол в справі пожежі 12.III.1948 р., лишили повістки для тих, що були в Німеччині, щоби зголосилися на МВД і від'їхали до с. Шумлян. В с. Шумлянах знищили електричне світло (не подано які частини) в млині, та ходили [до] Ленар Андрія, корий втік з Донбасу.

20.III.1948 р. В с. Баранівка 3-х підпільників коло кравця стрінулися з емведистами, мали перестрілку і відбившиися вийшли ціло. Емведисти забрали від кравця убрання і матерію, а його арештували. Рівнож забрали в нього м'ясо.

21.III. В с. Саранчуки 25 емведистів робили облаву.

Вечером в с. Шумляни був слідчий Глебов і Деканов та 12 емведистів та ходили в 8 год. попід вікна, а коло півночі зайшли до господаря Шагай [...], а рано відійшли.

23.III. В м. Бережанах большевики арештували ученицю Педшколи Шагай Стефанію та робили на її квартирі основний трус. Казали їй щоби привела брата (також учень), то її звільнять. На другий день на її квартирі арештували брата, а її звільнили. Брат арештований у зв'язку з убивством "стрибка".

24.III. До с. Жуків приїхали автом емведисти і робили основний трус в домі Шагай Стефанії і в сусідів.

Цього ж самого дня до с. Урмань приїхали автом емведисти і арештували Гриньку М., забрали від него документи, а потім його звільнили.

25.III. В с. Надрічне (колишня назва Дрищів) 48-х емведистів під командою нач. рай. МГБ майора Іванова робили облаву по селі, по полях і в лісі. Говорили, що до того села втекли "бандьори", бо були сліди по снігу.

В млині с. Демня "стрибок" Сивак, родом з Нараєва, питав переселенця Полячек Петра де його мати і хто її повісив. Переселенець відповів: "що так як не знає його, так не знає де поділася його матір".

Сивак тоді його побив по обличчю. Переселенець пішов зі скаргою до району, а Сивака “покарали перенесенням до гарнізону “стрибків” с. Мечищів.

Ніччю 25. на 26.III. в с. Шибалин обікрав хтось крамницю ССТ. Після того забрано також деякі товари в крамниці ССТ с. Жо[в]нівка.

До с. Нараєва приїхав з області прокурор і 2-х “стрибків” за Денекою Павлом, але з причини його хвороби лишили вдома, а на другий день помимо того, що дальше був хворий, його забрали. Причина арештування зв’язана з тим, що Денека був “віруючим”.

26.III. в с. Надрічне по всіх роздоріжжях Глебов і 12 емведистів робили засідки, а ранком відійшли на Малий Урмань.

27/28. В с. Надрічне ніччю емведисти знова робили засідки коло Вільгуша і Лужецького (сексоти). Досвітком вийшли зі села, а на другу ніч були по тих самих місцях знова.

В с. Рибники заквартирував гарнізон військ МВД під командою кап. Міліцина. Говорять, що будуть знова квартирувати гарнізони.

28.III. В с. Лапшин мвд-исти робили облаву. Заквартирували в Захарків Степана і Дякович Степана.

Вечером до с. Волиця прийшли около 20 емведистів і перевіряли тих людей, що випалювали вапно. Шукали по кишенях і питали чи до них приходять “бандьори”. Відтак пішли на хутір “Корчунок” та робили трус в Чечіль Марії.

Цього ж самого дня в сс. Краснопуца, Пліхів, Урмань і на довоколишні хуторі була більших розмірів облава, під час котрої проводили в селах основні труси.

29.III. В с. Поручин 30-х емведистів під командою лейт. Іваненка робили в трьох господарствах основні труси, а потім около 20-ть емведистів відійшли, а решта з Іваненком заквартирувала і говорять, що будуть квартирувати довше.

Цього ж самого дня в с. Гиновичі була облава на котру прийшло зі сторони с. Жукова 60-70 емведистів. Говорили, що “у вас вчера вечером були “бандьори”. Половили 8-літніх хлопців і питали їх чи до них хто не приходить, де переховуються “бандерівці”, де їх криївки, але хлопці не сказали їм нічого. Вечером відійшли до райцентру.

30.III. Емведисти робили труси в с. Лапшин, а надвечером з м. Бережан привезли їм харчі і вони відійшли невідомо куди.

31.III. На хуторі с. Рогачин-Село 10-х емведистів робили труси, а вечером робили на міжлісних хатах засідки.

Золотниківський р-н.

1.I.1948 р. В с. Михайлівка прибуло 20-х большевиків. Вони ходили вечером по селі та підслухували під вікнами, що люди говорять. Ранком слідуючого дня перевели стислі ревізії в кількох хатах та відійшли до райцентру.

2.1. В с. Соколів ніччю большевики зробили засідку на господарстві Борецького Івана та без жодного упередження вбили цього господаря, як він ніччю вийшов з хати і переходив до стайні. Ранком слідуючого дня большевики забрали тіло вбитого до райцентру та тут зізнали, що вбили його тому, що в цей час з хати вийшло 2-х “бандьорів” та, що він сам “бандьора”. В дійсності до цієї хати ніхто з повстанців не заходить і на цей час нікого в хаті не було. Жінка вбитого пішла до райцентру та просила, щоб віддали їй тіло мужа, щоб вона могла його поховати. Начальник МГБ – Фадеев відповів їй, що її мужа вбили утікаючи “бандьори” та дозволив їй взяти тіло мужа додому та поховати.

Цієї ж ночі ті самі большевики арештували 3-х молодих хлопців, а саме: Надвірного Михайла, Глушку Павла і Віцент Зенка, про яких мав би хтось донести, що вони симпатизують повстанцям.

8.1. В с. Котузів вечером проходили селом місцевий підпільник та з даного села хлопець – Мерва Іван, уродж. 1927 р. Їх запримітили большевики, забігли їм дорогу та почали їх здержувати. Вони почали втікати, а большевики відкрили за ними вогонь. Мерва Іван згинув на місці, а підпільникові, пораненому, вдалося втекти.

10.1. В с. Михайлівка 25-ть большевиків робили в селі ревізію, а ніччю робили засідки.

До с. Хатки прибуло 4-х провокаторів, між ними “Альоша” (Синиця Олекса з Богатковець) та ще 2-х большевиків. Голова сільради запровадив їх до Стельмах Михайла, в якого вони пообідали та пересиділи до вечера. Час від часу один з большевиків ходив до телефону та щось повідомляв до райцентру. Секретар сільради Рудик Володимир пішов до них, ніби, щоб перевірити, що це за одні. Один з провокаторів сказав секретареві, що вони є “бандерівці”. Тоді секретар сказав, що він повідомить до райцентру, що в селі є “бандьори”. Провокатори почали сміятися, а один із них назвав себе “Круком” із Сильця [Сільце]. Другий спитав секретаря чи знає “Байдака”. Тоді секретар вийшов з хати. Ця група квартирувала впродовж 2-х днів, а 12.1. доїхало до них ще 18-ть большевиків. Вони ходили по селі, прийшли під хату Черемшинської Олени, а тому, що двері були засунені, вони їх розбили та хату перешукали. Вечером цього ж дня усі відійшли до с. Соснів.

13.1. До с. Росоховатець наїхало 20-ть большевиків з Козівського РО МВД. Вони переводили в селі труси та арештували Баран Федя, ніби за те, що в нього не було документів. По кількох днях арештованого звільнено.

16.1. На хут. Ганчарки вечером 12-ть большевиків робили засідки.

19.1. В с. Бурканів 5-ть большевиків з райцентру виганяли підводи до лісу. Один з них упився, пішов під церкву та почав зачіпати дівчат, які шли до церкви. Зловивши одну, хотів її знасилувати. Дівчина почала кричати та люди її оборонили. Тоді цей большевик почав вистрілювати під церквою та по церкві. Тоді прибіг голова сільради та

почав на нього кричати. Большевик набив його добре прикладом кріса. Тоді прибіг другий большевик, п'яного забрав до канцелярії, розбрів його та відставив до райцентру. Від часу-до-часу большевики роблять в цім селі засідки.

20.I. В с. Хатки після заскочення сл. п. “Луга” і “Гайдамаки” большевики арештували таких людей, як: Черемшинська Олена, Черемшинська Степанія, Вінцентий Івана й Анастасію, Жукевич Миколу й Юзефку, Куций Степана, Кваснівський Миколу, Крутигорова Якова, Никич Степана і його матір. Крім цього арештували Паласюк Варвару та Івана та їх по кількох днях звільнили.

До села приїжджав прокурор з 4 большевиками. Він викликав десятників, яким говорив про поставку м'яса і вивіз дерева. Він наказав, щоб біля канцелярії зібралися підводи. Коли підводи приїхали, він почав кричати, чого вони так пізно приїхали, що вони не підпорядковуються радянській владі, почав називати їх “бандітами”, що вбивають наших “ребят”, не хочуть писатися до колгоспу і т. п. Він закликав бувших червоноармійців, щоб зголосилися на РО МВД, взяли в руки зброю та охороняли своє село. Після такої промови він відпустив підводи та відїхав до райцентру.

Тому, що через село веде трактова дорога до райцентру, в селі часто бувають большевики, які переїзджають сюди до або з райцентру. Большевики ходять часто млаком попід городи. Нічю роблять часто засідки.

До с. Раковець приїхала більша скількість большевиків (в зв'язку з тим, що попереднього вечера стрінули в селі др. “Гомона”). Вони переводили ревізії та арештували слідуєчих людей: Кок Анну, Барбаш Михайла, Сіно Данила, Сабатюк Павла Петровича, Сабатюк Павла Дмитровича, Зазулю (? Зазуляк) Олексу, Голуб Івана, Кикіш Владиська, Бідяк Петра, Тріль Петра та родину Замлинських, з хати якої втікав “Гомін”. Усіх арештованих забрали ще цього дня до райцентру і там протоколували. По кількох днях деяких з арештованих звільнено. Решту тримали до 8.II.48 р. Усіх питали про місцевих повстанців і т. п.

21.I. До с. Ішків приїхав слідчий РО МГБ ст. лейт. Сергієв (руський), уповноважений Шевченко та прокурор. Вони виганяли підводи до лісу, а Сергієв проводив подекуди ревізії.

2 – 25.I. Нічю ст. лейт. Міхалків [Міхалков] з РО МГБ з бійцями частина робив по селі засідки.

В с. Богатківці до виборів заквартирував в селі провокатор “Альоша” ще з 4 іншими провокаторами. З ними був один большевик. Вони квартирували аж до 19.I.48 р. Від часу-до-часу доїжджали до них і інші большевики з райцентру. “Альоша” ходив з большевиками по хуторах та робив там засідки. Випитував за повстанцями, куди вони ходять і т. п. Люди ставилися до “Альоші” крайньо ворожо. Говорили йому в очі, що колись він був перший злодій та всі його боялися. А зараз робить він те саме. Він виправдувався перед людьми, що він досі ще нікому

не пошкодив і далі не пошкодить. Він в нічому не винен і т. п. 25.І. цей “Альоша” поїхав до Тернополя та досі там перебуває.

27.І. Перед арештованими людьми із с. Раковець говорив в районі Рябив [Рябов? Рябий?], що їх участковий Дирипаска це “куркульська морда”. Він – Рябий – коли б був в участку Дирипаски, приарештував би більше людей, а цей [в] кожному протоколі виправдує людей і пише “невиноват”.

Цього ж самого дня до с. Раковець приїхав Сергієв з 5-ма бійцями. Вони арештували Потіха Ксеню та забрали її до райцентру. Тут на протоколі її запитали за чоловіком та мужа братом. Вона відповіла, що муж пішов ще на польсько-німецьку війну та від цього часу ще не був вдома. Большевики мали сказати, що він у “бандітах” та щоночі приходять додому.

28.І. Арештовані зі с. Раковець по звільненні розказували, що большевики мали сказати до одного господаря з Ішкова таке: “От, ти старик та тебе вже цвинтарем чути, а ти ще перетримував “бандитів”. Він мав відповісти, що він хотів піти до району і зголосити та не годен був зайти, а по-друге, то він їм і так сказав. Тоді большевик запитав його, чому він їм цього скорше не сказав, а тоді, коли всіх “бандитів” вибили. Цей чоловік мав відповісти, що він скорше не міг зайти. Дальше він говорив про свою дочку, яка щовечора зі сусідньою дівчиною кудись ходила та посипав ціле село Ішків [Ішків].

1.ІІ.1948 р. До с. Ішків [Ішків] приїхало 20-ть большевиків, між ними Орехов з РО МГБ, оперуповноважений РО МГБ Дирипаска й оперуповноважений ст. лейт. Сергієв. Вони заквартирували в Оніфрів [Онуфрів?] Євдокії і Данилишин Пелагії. Ніччю вони робили в селі засідки, а ранком від’їхали до с. Семиківці.

В с. Бурканів большевики робили засідки на Лескавках і на Рудці. Ранком перевели на Рудці докладні ревізії. Викидали з пивниці бараболі, копали землю в стайнях і стодолах, шукали по хатах. В полудне пішли через ліс на фільварок та там шукали, кидали до пивниці гранати і т. п. Усіх большевиків було 25-ть чол., з ними був Воробйов. Пополудні всі пішли до Гайворонка.

Ніччю большевики робили засідки на березі ріки Стрипи від кладки до моста.

В с. Бронгалівка – Вага було 50-ть большевиків, з цього: 20-ть зі Золотниківського р-ну, а 30-ть з Підгаєцького р-ну, вони переводили в селі облаву. Найбільше шукали в Бурбела Григорія. Вони перекопали в стайні землю, а пізніше взяли господаря до стайні та почали його мучити, щоб показав їм, де знаходиться криївка. Вони закинули йому шнурок на шию, дусили його та били. В [цей час] саме надійшов голова сільради, закликав большевиків до хати, казав господареві дати горілки та в цей спосіб большевиків якось успокоїв. Господар був так тяжко побитий, що пролежав 5-ть днів в постелі. Цією облавою проводив Орпееенко.

Ранком 12-ть большевиків зайшло на Вагу до Фацан [Фецан] Ольги, яка із Фецан Богданом та ще одним переселенцем робили горілку. Большевики забрали всіх до райцентру. Фецан Ольгу засудили на 2 роки тюрми та вивезли до Чорткова, а обох хлопців по 2-х днях пустили додому.

2.II. До вищезгаданого села приїхало 10-ть большевиків. З них 4 були з Львівського МВД або ГО МВД та 6 з Тернопільського МВД. З ними був якийсь старший лейт[енант]. Вони мали з собою 4-х арештованих переселенців зі заходу, з Любачівського повіту (дві жінки і двох мужчин). З большевиками був також якийсь провокатор переселенець, здається бувший повстанець з вищезгаданого повіту. Арештовані переселенці були зі с. Бурканів (тепер там проживали), арештовано їх на всипу цього провокатора. Всі вони пішли до переселенця Круцька та його зараз арештували. Питали також за переселенкою Колосінська Анною та її не було вдома. З арештованими большевики від'їхали в напрямі с. Свобода [Слобода] Золота Козівського р-ну.

Цього ж самого дня до вищезначеного села приїхали Орехов, Дирипаска і Сергієв та ще 20-ть бійців. Вони переводили ревізію в Кам'янського Осипа та знайшли тут стару криівку. Її большевики розібрали та забрали з неї весь матеріал. Після цього вони пішли в село, роздобули горілки, понापивалися та п'яні з криком і вереском від'їхали до райцентру.

3.II. До с. Золотники приїхав уповноважений РО МГБ Воробйов зі своєю групою. Вони зробили засідку на хуторі Чорнявського в Янівській долині. Днем большевики ходили по полі, а ніччю робили засідки в селі на Водиці, біля Биля Максима і Раківського Антона.

4.II. В с. Михайлівка 4-х большевиків протоколували в сільраді тих, що повернули з робіт з Німеччини. Покликали Комаринського Романа, Балдис Богдана, Кузу Остапа, Гай Омеляна. За тих, що з Німеччини не повернулися, покликали членів з їх родин. Усіх питали, де були на роботі, чи поїхали добровільно, чи під примусом, і чи були в СС-ах. Большевики казали вичисленим хлопцям, що вони дезертири з ЧА та повідбирали від них документи.

5.II. В с. Золотники ніччю большевики с[и]діли на засідці на Водиці біля Пали [Биля?]. Днем приїхав Федорченко з РО МВД з 3-ма бійцями. Усі вони розійшлися по селі, замовили обід в коваля Василика А. і Г. Анни. Пізніше пішли до Сокільник та звідти привели арештованих Богуш Юзефку і Сліпого Івана. Їх забрали в Гайок та казали показувати криівки. При цьому Сліпого били прикладами крисів та грозили, що вб'ють, коли не покаже криівок. Після цього арештованих забрали до хати Василика, протоколували їх та ввечері біля арештованих поставили 6-ть бійців, а решт[а] пішли в село на засідку. Ранком арештованих звільнено. 6.II.48 р. ходили по селі по горі, і так пішли на Королівку до сільради і Воробйов спитав секретаря: "А ти, бандито, що тут робиш?" Цей не відзивався нічого й большевики

вийшли. Федорченко тут залишився, а Воробйов з 7-ма більшовиками відійшов до с. Бурканова.

6.II. До с. Ішків [Ішків] приїхав слідчий Сергієв з 10-ма бійцями. Вони арештували Вуйтина Марійку (якої двох братів недавно згинуло), а батьків вивезли, Будас Івана і Сточанин Петра, в яких знайдено криївки. Всіх арештованих забрали до райцентру. По тижневі Сточанин Петра звільнили та по 3-х днях Сергієв знова покликав його до райцентру. Вуйтина Марійку засудили та вивезли до Тернополя. Говорять, що Будас Іван сипле все, що знає, та свідчить людям доочно.

До с. Раковець прийшли зі сторони Ішкова 11 більшовиків, які мали зі собою 12 арештованих. По дорозі стрінули вони школярів, які повертали зі школи. Більшовики почали кричати “ложись”. Директорка школи почала кричати, що вона не положиться, і що вони виробляють і т. п. Тоді більшовики сказали школярам іти собі в свою дорогу. Арештованих завели до Коків Варвари і тут заквартирували. Ніччю вони ходили по селі. Днем Рябий зайшов до Васишин Люби та наказав її на 10.II.48 р. зголоситися в нього в райцентрі. Від Васишин Рябий пішов до Бідяк Петра та сказав те саме його дочці – Марійці. Після цього більшовики поснідали та разом з арештованими виїхали зі села. При виїзді зі села заглянули при окопах свіжо-розкопану землю. Рябий задержав підводи, наказав бійцям розкопувати землю, а одного положив збоку з готовим до стрілу кулеметом. Більшовики копали, аж пріли, та викопали здохлу ялівку, яку закопав якийсь господар. Рябий, який сподівався щонайменше знайти якусь криївку, розлютився та наказав скоро їхати до райцентру.

7.II. В с[с]. Бронгалівка – Вага прийшов Міхалків зі своєю групою і зайшов до Олійник Івана на Вазі та почав його випитувати, що пише його брат зі Сибіру. Цей відповів, що пише, що біда. Тоді Міхалків сказав: “Хай був[би] слухав мене, я йому добре радив і він тепер перебував[би] вдома. Я все людям добре говорю та вони не хочуть мене слухати”. Після цього вечером зайшли більшовики на Огінщину [Огніщизна] до Крутиголови та там зробили засідку. На засідці сиділи вони до півночі, а відтак зайшли до одного переселенця та, представляючись повстанцями, зачали його випитувати, чи більшовики роблять засідки і т. п. Переселенець зор[і]єнтувався хто вони такі і відказував, що нічого не знає.

8.II. До с. Золотники ніччю прийшов Воробйов зі своєю групою, він зробив засідку коло Вівсяного Петра. Пізніше вони пішли на Застінку та днем переводили тут ревізії, випитували малих дітей хто гнав горілку. Вечером відійшов до с. Бурканова.

До с. Михайлівка прибуло 20-ть “рубашників”. Вони ходили по селі, а пізніше вдали, що від’їджають до райцентру та непомітно повернулись до села і робили засідки. Біля 1-ї год. ночі почали стукати до хати господаря Балдиса. Вони примусили господаря впустити їх до хати. В хаті один з більшовиків довідався, що її муж загинув на війні, почав

говорити, що з нею одружиться. Вона сказала, що не хоче віддаватися, бо буде війна. Большевик це заперечив та до самого ранку розказував їй, що війни не буде, бо Рад. Союзу всі бояться зачіпати, бо він могучий і сильний і т. п. Він агітував за колгоспами, хоча жінка розказувала, що до села приходили колгоспники зі Сходу за хлібом і т. п.

9.II. Бідяк Марійка з с. Раковець ходила до райцентру, до Рябого, він їй 6.II.1948 р. повідомляв, щоб вона у нього зголосилася. Тут мали її питати про “Сірка” та про “Рога”, чи останній до [неї] ще заходить. Де поділася мати провокатора “Жара” з дітьми, чи знав Василя і Славка – “Жарових” братів, чи вони в “банді” і т. п.

До с. Соснів прийшло 15-ть “рубашників”. Вони стрінули біля Лукової Олени молодих хлопців. Тому, що це було вечером, один большевик вистрилив з автомата та задержав хлопців. Большевики перевірили тих хлопців та їх відпустили. Большевики пішли в другий кінець села та цілу ніч ходили попід хати.

12.II. в с. Золотники був ніччю Воробйов зі своєю групою. Вони ходили по селі та робили ревізії в Біла Василя, Пісоцького і Лемішки Осипа. Після цього аж до до смерку сиділи під лісом. Пізніше повернулися до села та ходили по селі аж до ранку. В рано перевели ревізії в Палихат Івана і Біло Максима. В останнього знайшли на стриху перетоплене сало, яке він мав здати замість молока. Вони забрали смалець до хати, сказали дати собі хліба та хоча господар просився, що смалець цей має здати замість молока для держави – вони його з’їли. Вони домагалися ще горілки та кричали, що господар “бандьорам” дає горілку, а для них немає. Вони з’їли 4 кг смальцю, після цього пішли до Романського, перевели докладну ревізію, наїлися та в полудне через гайок пішли знова на Застінку. Тут перевели ревізію в Біло Паранії, знайшли на стриху м’ясо, забрали до хати та господиня мусила їм це м’ясо зварити. Большевики з’їли 17 кг м’яса, пізніше вийшли з хати та під хатою полагодили свої фізіологічні потреби. Після цього пішли до до Бойківського Панька та тут сиділи до вечора. Вечером переходили дорогою жінки, большевики почули стукіт чобіт, бо було замерзло, вибігли з хати та пігналися за Січинською Наталією, яка саме переходила попри цю хату. Большевики обскочили її хату. Воробйов ще з одним большевиком увійшли до хати, перевели ревізію та питали її, чому вона так скоро бігла. Вона відповіла, що спішилася, бо дуже зимно. Вечером большевики вдали, що від’їзджають зі села, а пізніше потихенько підійшли під хату цієї жінки та цілу ніч сиділи на засідці. Раненько забрали її зі собою та водили по селі. Зайшли до хати Раківського Миколи та тут зачали її бити і питати за мужем. Мовляв, він є в “бандьорах”. Їй добре побивши пустили додому. Вечером большевики відійшли в сторону с. Бурканів.

14.II. Федорченко з РО МВД арештував Лужного, який утік з Росії, з роботи та забрав його до райцентру. Його мали відставити на місце його попередньої праці.

В с. Раковець вечером большевики ходили по селі, були під хатою Гурбін Бронислава.

15.II. В с. Раковець Дирипаска з 5-ма большевиками робив ревізії в Сабатюк Павла і Замлинської. Крім цього заходили до Гурбіна, якого не застали вдома.

До с. Михайлівка вечером прибув Михалків з 8-ма бійцями та почали переводити ревізії, шукаючи за дочкою Гречкосія, яка втекла большевикам з райцентру. По півночі большевики відійшли до с. Котузів та над ранком знова були в селі.

В с. Бронгалівка Михалків зі своєю групою робив засідки ніччю в днях: 6-9-11-15.II, а на Вазі 2-7-9-13-14.II.

17.II. В с. Бурканів большевики арештували Сивульського Якова й Івана, в яких знайшли брагу на самогонку. Їх арештував якийсь Сонцов, який спеціально слідить за тим, щоб люди не робили горілки. Їх держали в райцентрі до 22.II.48 р. та відпустили додому.

18.II. В с. Золотники вечером Воробйов зі своєю групою робив засідку біля Водово[з] Мирона. Після цього в півночі пішли на Застінку та ходили тут до цілого дня. Від 8-18.II. Воробйов робив в селі засідки і ревізії. Він говорив, що мусить забити хоча одного "бандьору".

19.II. До с. Раковець приїхав уповноважений Дирипаска з 3-ма бійцями. Вони зайшли до голови сільради та питали за Собінською Теклею, за Паранюк Олексі[е]ю та мамою провокатора "Жара". Від голови большевики пішли до Гурбана та старої Гурбанихи і питали її за сином. Вона відповіла, що не знає. Тоді Дирипаска почав кричати, що її застрелить та вистрілив в стелю. Пізніше большевики пішли до Кулик Василя та не застали його вдома. В Землинській большевики зробили ревізію та питали за Землинською Анною. Перед відходом большевики вступили до Барабаш Михайла за рибю.

В с. Михайлівка большевики робили засідки ніччю в таких днях: 8-15-18 і 20.II.48 р.

В с. Бурканів від 1-21.II.48 р. через 7 день Воробйов зі своєю групою робив в селі засідки, найбільше біля церкви, в Суходол[а]х і на мості. Цей же Воробйов говорив в одній хаті, що хоча він ще тут нічого не зловив, то однак ще зловить, бо знає, що в селі є "бандьори". Вони однак добре криються та і він добре вважає. "Через ваших людей я так страждаю" – закінчив Воробйов свою промову. Щоночі большевики роблять засідки на хуторах Рудники.

21.II. До с. Ішків приїхав Орехов з 9-ма бійцями, він протоколував в канцелярії Будас Анну та по спротоколюванню її звільнив.

В с. Соколів та в сусідніх Сокольниках оперує уповноважений Воробйов. Він виганяє підводи до лісу, від часу-до-часу робить засідки по селі. Арештувань ні облав в селі не було. Часто приїзджають большевики в справі контингенту.

1.III.1948 р. До с. Семиківці прийшов Орехов, Сергієв і Дирипаска з 50 бійцями та переводили в селі стислі ревізії. Особливо пильно

шукали в Терещук Стефи, копали в сінях яму, проколювали дротами піч, висипали збіжжя і муку і т. п. Шукали також в секретаря сільради, не знайшовши нічого, перед вечером виїхали до с. Богатковець.

До с. Сокільники прибуло 10-ть большевиків з провокатором Іваником, вони робили нічю ревізії по переселенцях. Вони зловили 2-х хлопців (переселенців), які чуочись загроженими повтікали сюди з Львівської області та крилися по родинах, а саме: Цяцяк Івана (20 р.), Пона Осипа (20 р.), оба зі с. Млини Ярославського р-ну [повіту]. Арештованих большевики забрали зі собою та від'їхали до м. Тернополя.

2.III. До с. Раковець прибуло 17-ть большевиків, а з ними Дирипаска з РО МГБ. Вони зайшли до Зазуляк Олекси та питали його за синами. Він відповів, що один пішов в село, а другого забрали німці. Відси пішли большевики до Голуб Пелагії, перевели ревізію та питали за жінкою "Гайдамаки". Після цього большевики зайшли до Кикіш [Кекіш] Федя, тут повечеряли та пішли в село.

В с. Бенева оперуповноважені Орехов і Дирипаска з РО МГБ та 15-ть бійців робили засідку над рікою.

До с. Хатки прибуло 10-ть большевиків з Львівського МВД, з ними прибув провокатор Іваник Роман народжений 1926 р. у селі Млини Ярославського р-ну [повіту] (скорше був в УПА). Цей провокатор водив большевиків по переселенцях, яких він знав особисто і большевики в них переводили ревізії. Переселенці розказують, що він раніше був у підпіллі, а зараз здався большевикам і водить куди знає.

3.III. До вищезазначеного села приїхала одна підвода з большевиками. Вони станули біля хати Віцентого Івана, з підводи зіскочив якийсь старшина, зайшов до хати та перебував впродовж 30-ть хвилин. Решта большевиків пішли до Івасенко Стаха, викликали його до підводи та дали йому пити горілку. Він напившись пішов до хати. Тоді большевики пішли до Кузик Петруньки, до них долучив цей старшина, що був у Віцентого та всі разом пішли до Романського Федя й Антошка та тут перевели стислу ревізію.

4.III. В с. Бурканів Воробйов зі 7-бійцями перевів докладну ревізію в Гудима Анни. Пізніше шукали на пустому обі[й]сті, де колись мешкав Дзюбанський Степан, та, де є всипана і відкрита криївка.

5-6.III. З с. Ішків до райцентру слідчий Сергієв покликав слідуючих людей: Процишин Олексу, Залізняк Івана, Зацний Антона, Будас Анну, Святий Бартія, Будас Теклю, Москальчин Мирона, Штойко Петра, Кеналь Павла, Будас Бартія, Голий Петра і Полуботок Олексу. Їх питали про сл. п. "Юрія" і його брата, про їх криївки та про інших повстанців і т. п.

8.III. До с. Соснів приїхав начальник РО МВД з 2-ма бійцями, він покликав і протоколував в канцелярії Вовк Максима, його жінку Ксенію та дочку Ольгу. Вечером їх звільнено.

10.III. В с. Хатки 9-ть большевиків зі слідчим Сергієвим переводили ревізії. Під час ревізії в Стельмах Олекси знайшли шкільне

свідоцтво Стельмах Славка, де було написано, що він народжений 1929 р. Тому, що він був записався, як народжений 1932 р., большевики списали в нього все майно та від'їхали до райцентру.

13.III. До с. Ішків [Ішків] приїхав слідчий Сергієв з 7-ма бійцями. Вони списали майно Гнатів Павла і Сов'як Миколи та перевели ревізію в Штойко Івана. Слідуючого дня вони арештували Гнатів Павла та забрали його до райцентру, а його майно skonфіскували.

14.III. До с. Раковець прийшов слідчий Сергієв з 10-ма большевиками. Слідуючого дня вечером вони заходили до Піхотихи, Плішки Андрія і Потіхи Ксені. В останньої знайшли муку в торбинках і казали, що це "бандіровске", винесли цю муку з хати і положили на загату.

16.III. До с. Бурканів прибули большевики та впродовж 3-х днів ходили по селі, слідили та шукали за одною жінкою з Рудки.

17.III. До с. Хатки ніччю 3-х большевиків, з якими був Дирипаска, вони зробили засідку біля Жукевич Миколи. Досвітком робили ревізії в Гандуської Марії і Барського Петра. Відтак пішли до секретаря сільради. По дорозі побачили вони Барську Антошку, яка бігла долиною. Большевики почали кричати щоби вона стала, коли вона бігла далі вони почали бігти за нею. Вони прибігли до Подвірної Юзефки та питали хто туди втівав. Вона відповіла, що не знає, бо щойно встала зі сну. Большевики провели в неї на господарстві ревізію, а відтак зайшли до Паласюк Івана та старої питали за невісткою. Вона відповіла, що невістки немає вдома. Тоді Дирипаска сказав, щоб вона з'явилася в районі, бо як її зловлять, то буде гірше для неї.

До с. Золотники прибув Воробйов зі 4-ма большевиками і переводив в селі ревізії. Шукали в Коваль Андрія, заходили до Зозуляк Ольги та Папіш Магди, вони їх випитували за "бандерівцями". Останній наказали ставитися 20.III.1948 р. на РО МГБ. Вона зголосилася і там її випитували про повстанців.

19.III. В с. Раковець заквартирував гарнізон в числі 20-ть осіб. Вони заквартирували в Коків Варвари, Голуб Івана і Ділай Михайла. Харчі довозять їм автомашиною з Підгаєць. Вони говорили по селі, що продовж 5 днів квартирували в м. Монастириськах, а відтак подзвонили до них з райцентру і вони приїхали сюди.

До с. Бенева приїхав Орехов з 9-ма бійцями. Вони заквартирували в Підцерковного Якова. Слідуючого дня до них долучили Сергієв і Дирипаска та 13-ть бійців. Вони протоколували в канцелярії слідуючих людей: Юрків Павла, Чопик Онуфрея, Завируха Василя, Пасічний Павла, Фаріон [Фаріон] Михайла, Денега Юлька, Боровий Степана та ще 3-х переселенців. Їх питали про повстанців "Тріску", "Байду" і "Гонту".

До с. Вага прибуло 23 большевики та ходили цілу ніч по селі і хуторах Огінщині [Огніщизна]. До с. Бронгалівка прибуло 7-х большевиків, ті рівнож ходили до світанку по селі, а ранком від'їхали до м. Підгаєць.

22.III. До с. Бурканів прибуло ніччю 15-ть большевиків, вони ходили по хуторах Лискавки. Днем прийшли до с. Бурканова і в декого перевели ревізії і відійшли до Сокільник.

24.III. В с. Котузів арештували большевики 3-х хлопців та звільнили їх щойно тоді, коли їх родичі принесли по літрі горілки та по дві курки.

25.III. В с. Котузів большевики з РО МГБ кликали до сільради слідуєчих людей: Олійник Василя, Дідуник Осипа, Колачик Степана і Фіш Петра. Фіш Петро до сільради не прийшов.

27.III. В с. Бурканів ніччю Воробйов зі своєю групою робив під лісом засідки.

28.III. В с. Богатківці 5-ох большевиків з гарнізону Раковець робили ніччю засідку біля Антінців Михайла, а ранком переводили ревізію в Якимця Івана.

29.III. В с. Котузів 8-ох большевиків виганяли підводи до лісу. Двох хлопців, що не поїхали до лісу, почали утікати, а большевики відкрили за ними вогонь, але їх не поцілили і вони втекли.

Козівський р-н.

19.XII.1947 р. В с. Бишки вечером один большевик з гарнізону зайшов у хату Лихолат Теодозії, де вдаючи повстанця старався будь-що від жінки розвідати. Жінка помітили, що цю підступну ролю грав правдивий большевик і старалася з ним нічого розмовляти. Розлючений большевик побачивши, що від жінки нічого не довідається і в дальшій з нею своїй розмові приказав її підняти вгору спідницю, жінка рішучо від цього відмовилась, тоді большевик побив її до неприємності і відійшов.

26.XII. В с. Свобода Золота [Золота Слобода] приїхало 12-ть большевиків. Вони зайшли до Ковалів Івана і зажадали собі від нього горілки, але він не мав і за це його один большевик вдарив кілька раз в обличчя, а другий в той час штовхав його під груди цівкою кріса. Большевики пошукавши трошки по господарстві, від'їхали.

22-27.XII. В с. Вівся квартирував гарнізон.

27.XII. До с. Будилів приїхали начальник РО МВД Ковальов і прокурор Севідов та 5-ть большевиків. Вони сконфіскували господарства Федор Євгенії, за це, що її чоловік засуджений на 10-ть років тюрми, й Урбан Марії, нібито за це, що її син, який служив в ЧА, обікрав військовий магазин на суму 1900 крб.

31.XII.1947 р. До с. Вибудів досвітком прийшло 67 большевиків і перепроваджували по селі сильні труси, але нічого не знайшли.

3.I.1948 р. До с. Будилів приїхало 15 большевиків і зайшли до господаря Горбачевського Павла та вимагали від нього горілки. Він горілки не мав і за це його дуже побили і відійшли.

4.I. До с. Вівся досвітком прийшло 20-ть большевиків. Вони розділились на чотири і перепроваджували стислі труси в усіх кінцях села.

Не знайшовши нічого вечером усі відійшли в сторону с. Литятина, Бережанського р-ну.

Цього ж самого дня до с. Каплинці приїхало 30 большевиків, між ними лейт. Плотніков і лейт. Сурготанов, зайшли до гр. Петрів Василя, зробили в нього ревізію і під час ревізії знайшли стару криівку, і за це арештували його дві дочки: Тетяну і Михайлину.

5.1. До с. Вівся на х. Тригубів прийшли 4 большевики, котрі були перебрані на цивільно і вдавали повстанців. Вони зайшли до одного переселенця і приказали йому переказати голові сільради, щоби він перевів збірку грошей і збіжжя, та щоби на свята зорганізував коляди, бо такий наказ від друга "Скали", крім цього ще спеціально залишили для голови записку. А відходячи сказали, щоби зібрану збірку на 8.1.1948 р. доставити на х. Осипівку, біля с. Кривого, бо там вже буде ч[е]кати друг "Лис" і "В'юн". Однак, з їхніх заходів нічого не вийшло, бо ті особи добре собі [у]свідомили, що це робота большевиків. Залишену записку голова відставив до району.

6.1. В с. Кальне, як тільки смеркло, появилось 4 перевдтих на цивільно большевиків, які ходили попід хати колядувати. Люди давали їм харчі, а дехто гроші. При цьому вони старались заходити до хат, де все один оставався на дворі.

9.1. До с. Золочівка приїхали 4 большевики, арештували Кота Михайла, який працював по[ш]тарем у даному селі. Господарство його сконфіскували, нібито за те, що присвоїв собі тримісячну пенсію, призначену для вдів по згинувших червоноармійцях.

13.1. Досвітком обступили большевики хутір в с. Плоска, перевірили всі хати, а в декого й інші будинки. Всіх большевиків було 150. По перевірці вони відійшли на Д[е]нісівські хутори.

16.1. До с. Каплинці приїхав прокурор Севідов і 4 большевики. Вони сконфіскували майно Крилос Марії.

18.1. До с. Будилів приїхали 4 большевики, ходили по селі і розганяли молодіж, що ходила щедрувати, та розпитували на що колядують і кому здають ті гроші.

Того самого вечора стрінули по дорозі переходячого Садівник Миколу в якого забрали ручний годинник, а його побили і так оставили на дорозі.

Цього ж самого дня до с. Золочівка прийшли 50 большевиків, які перепроваджували по селі сильні труси, при цьому розвалюючи печі, відкидали загату, зривали долівки і т. п. Не знайшовши нічого виїхали з села.

19.1. До вищезгаданого села приїхали 12 большевиків, між ними лейтенант Тулінков. Всі вони зайшли до хати господаря Пирого Теодора, де його, жінку і дітей загнали до пивниці і приказали не виходити, а самі перепровадили сильну ревізію. При перепровадженні ревізії перевертали все, що було на господарці, покопали землю, відкинули загату, зірвали долівку, розвалили піч та побили весь хатній

посуд. Користуючись з відсутності господарів, закрали все жіноче вбрання і кожу та від'їхали до райцентру.

До с. Вимислівка прийшло 40 большевиків і перепроводжували по селі сильні ревізії, але нічого не знайшовши відійшли.

20.I. Село Будилів обступила велика скількість большевиків, які перепроводжували великі труси по цілому селі. Під час ревізії розкидали стирти зі соломою чи, навіть, з необмолоченим збіжжям, зривали долівку, розвалювали печі, відкидали загати, копали землю і т. п. Під час трусу в селі нічого не знайшли. На облаві, як говорить населення, були большевики з таких районів: Козівського в числі 31 чол., Зборівського – 60 чол. і Глибочецького 30 чол.

22.I. До с. Олесино прийшли 8-х большевиків. Вони ходили попід вікна і заглядали до хат. Поступено підійшли під хату сестри підпільника, де був підпільник “Деркач” (бувний працівник СБ Козівського р-ну, зараз без зброї сам). “Деркач” запримітив, що під хатою є большевики та почав втікати через другі двері на двір, але тут вже стояли большевики і його зловили та забрали до райцентру.

23.I. До вищезгаданого села приїхало 20 большевиків, між ними лейт. МГБ Сурготанов. Большевики перепроводжували стислі ревізії в слідуючих людей: Лясота Івана, Пиріг Андрія і Галашук Михайла (підпільник, який скривається на власну руку), де в нього знайшли пістоль. Вони переночували в нього через ніч, а рано арештували його сестру Ольгу і від'їхали до райцентру.

29.I. До с. Будилів прийшло 50 большевиків, між ними лейт. МГБ Сурготанов, лейт. Тулінков і Плотніков. Вони перепроводжували стислі труси по селі на підозрілих їм господарствах. При цьому розкидали стіжки зі соломою, відкидали загати, копали землю, викидали з пивниць бараболви, але ніч не знайшли.

В другій половині місяця, коли впав сніг органи МВД і МГБ значно побільшили свою діяльність, вони часто в білих халатах ночами появлялися у селах групами 12-20 осіб, ходили попід вікнами. На головних роздоріжжях робили засідки. Заходили до хат і вдавали повстанців, але успіхів не мали.

Днями примінювали наскоки на підозрілі хати, де при цьому перепроводжували сильні труси: розкидали стіжки зі соломою чи збіжжям, розвалювали печі, зривали долівки, відкидали загати, копали землю і т. п. Перепроводжували більшого розміру облави (брали участь 120-160 осіб). При цьому прикликали для провірення вже скоріше арештованих громадян (2-4 рази) і в деяких селах точно списували всіх поворотців з Німеччини і господарства тих, котрих хтось з родини сидить в тюрмі або засуджений.

5.II.1948 р. До с. Вимислівка приїхали 10 большевиків, між ними лейт. МГБ – Сурготанов, котрий арештував громадянина Пончка Михайла за це, що на його полі знайшли криївку в місяці жовтні 1947 р. Арештованого відставили до тернопільської тюрми.

13.II. До с. Куропатники приїхали 4-х большевиків, зайшли до гр. Шмагай (переселенка) і зрабували в неї: подушки, перину, все убрання й інші речі, за це, що її син засуджений за крадіж.

14.II. До с. Вибудів приїхали 5 большевиків, напали на хату гр. Готманюк Катерини й її знасилували.

21.II. До с. Бишки вечером працівник РО МГБ кап. Спінко зі своєю групою 6-ма бійцями зробив засідку біля церкви. Тої самої ночі згадані большевики вкрали у священика 10-ть шт. курей.

25.II. [В] с. Золочівка ніччю група большевиків ходили по хатах і питали скільки в кого є членів родини.

В тій самій справі вони підійшли під хату гр. Косовської Оксани, розламали двері, вдерлися до хати і побили її до непритомності.

Відносно органів МВД і МГБ, то на протязі цілого місяця по всіх селах р-ну сильно скріпили засідки, нічні і денні наскоки на підозрілі хати. Арештування громадян (переважно в селах північного кута р-ну), де за всякі хабарі їх звільняють. Перепроваджували в селах на окремих вулицях сильні труси (на одному місці шукають по 5-ть і більше годин).

Почавши від 25.II.1948 р. вони почали приміювати облави на ловлення молодих хлопців, народжених 1930, 1931 і 1932 рр. Такі облави вже були в сс. Козівка, Дібще [Дибще], Ценів і Козова. Всіх зловлених відставляють до м. Тернополя, а звідси, мабуть, на роботу в Донбас.

Втікачі, з цих зловлених хлопців, розказують, що по дорозі до м. Тернополя і таки вже з лагери (збірного пункту) багато з них втікало додів. Так, що напротязі одної ночі з цього місця втекло понад 120-ть хлопців.

1.III.1948 р. В м. Козова відбулася велика облава на базар під час торгу. Всіх большевиків брало участь в облаві около 100 осіб. Вони зловили понад 500 мужчин у віці від 18-50 рр. Всіх зловлених припровадили під будинок МГБ, густо окружили їх стійками і по одному пускали до середини та точно перевірили. Звільнили тільки тих, що мали правдиві військові книжки. Більшу частину звільнили додів тої самої ночі, а решту задержали до другого дня.

2.III. Зловлених мужчин провіряли дальше так, що ще звільнили частину, а около 70-ть осіб за підозрінням арештували. По тижневі часу ще з тих людей частину звільнили, а всіх інших, що скоріш працювали в Донбасі й інших промислових центрах, заладували в поїзд і відіслали на попереднє місце їх перебування.

4.III. На хутір Підфігура біля с. Медови приїхало 12-х большевиків, яких очолював лейт. МГБ Плотніков. Вони зайшли до господаря Малащук Василя (54 річного) та приказали йому вести їх до райцентру. В дорозі большевики задусили Малащука і вступили до лікаря в селі Золочівка, щоб цей його збадав, що йому сталося. Лікар ствердив, що Малащук є задушеним. Большевики від лікаря відставили його до рідні, перед якою оправдовувались, що він в дорозі помер.

9.III. До с. Потік приїхали 3 большевики, котрі арештували: Зборовського Григорія, Чуй Евдокію, Лихолат Василя, Кобран Анастасію, Прийдун Анну і Скrentович Стаха – всіх держать у тюрмі.

10.III. До с. Будилів приїхали 10-ть большевиків, котрі ніччю робили по селі засідки, а ранком зайшли до Рожели Теодора, половили всі кури (12 шт.) та наказали господині готувати для них обід.

Цього ж самого дня до с. Куропатники приїхало 10-ть большевиків, вони арештували Маланчук Вікторію і Павлюк Катерину (жінки підпільників), котрі повтікали з Сибіру.

На хуторі Плоска (коло С[л]ободи Золотої) люди, щоб не підписати під примусом заяв до колгоспу, втікали в поле. Большевики, щоб присвоїти населення золжили “істребітельний батальйон”. Всіх “стрибків” є 7 осіб. Начальник “стребків” є наданий з р-ну (русский).

Щодо органів МВД і МГБ, то ці знова почавши від початку місяця сильно скріпили в селах засідки, нічні і денні, наскоки на підозрілі хати, нагінку на молодих хлопців, народжених 1929-1930 рр., яка триває дальше.

Підгаєцький р-н.

1.I.1948 р. До с. Теляче вечером прийшло 8-х большевиків і зробили засідку коло цвинтаря. Не стрінувши нікого, ранком відійшли до р-ну.

4.I. До вищезгаданого села прийшло 15-ть большевиків і зробили засідки з країв села від Юстинівки і від Литятина [Літятин]. Сиділи через цілу ніч на засідці, а ранком відійшли до райцентру.

6.I. Ніччю большевики робили засідки в таких селах: Божиків, Теляче, Литвинів і на литвинівських хуторах Ланки.

6.I.1948 р. В с. Вербів – на Греблі і в селі большевики робили засідку.

7.I. До с. Мужилів з напрямку с. Литвинів прийшло около 30-ть большевиків та зробили в кількох господарствах ревізії. Понаїдавшись і попивши горілки пополудні відійшли до райцентру.

15.I. До вищезгаданого села досвітком прийшло 7 большевиків на чолі з РО МГБ Толстовим. Всі вони ходили попід ліс і шукали за слідами (тоді впав був свіжий сніг). Вони запримітили два сліди і за ними зайшли в село до одного господаря, там перевели стислу ревізію в кількох господарствах, але не знайшовши нічого приказали голові замовити обід. Пообідавши зайшли в канцелярію сільради і сиділи до вечора. Вечером ходили попід вікна хат і заглядали чи нема кого в хаті, підслухували чи хто не говорить. Ранком 16.I. пішли до канцелярії сільради і приказали голові сільради постаратися їм горілки. Голова приніс їм горілки, большевики добре попилися і від’їхали до райцентру.

26.I. В с. Теляче ніччю большевики робили засідки. Ранком ходили розстрільною по полі, шукаючи за слідами.

27.I. До с. Вербів ніччю прийшло 15-ть большевиків і зробили в 3-х господарствах ревізії, а відтак в 2-х місцях засідку та ранком відійшли до с. Галича. 28.I.48 р. большевики вернули знова до села, повечеряли і відійшли до райцентру.

3.II.1948 р. До с. Боків приїхали 4-х большевиків, котрі зайшли до гр. Боліновського Василя, його не було вдома, вони питали його жінки, де її муж. Жінка відповіла, що поїхав до млина. Опісля большевики в цьому господарстві зробили сильний трус. Вечером від'їхали до с. Шумлян.

Цього ж самого дня до с. Шумляни прийшло 5-ть большевиків і арештували П'яс[е]цького Ярослава, якого всипала Доскоч Юлія (жінка провокатора "Корнієнка"), яка говорила, що бачила в цього хлопця кіса. Пополудні з с. Бокова приїхало ще 4-х большевиків і квартирували разом 2 дні. Днем робили ревізії по господарствах, а ніччю засідки. 5.II. забрали арештованого П'ясецького і від'їхали до рай-центру. Арештованого по кількох днях звільнено.

9.II. До с. Голгочі ніччю прийшло 13-ть большевиків з р-ну на чолі з РО МГБ Логотомив та зробили в одній частині села (Майдан) засідки. Днем 10.I. в цій частині села зробили стислі ревізії. Вечером зайшли п'яні до Яцик Миколи і забрали його дочку Ксеню (вона гарна на обличчя). Мати бачучи, яка ціль п'яних большевиків, почала кричати та боронити свою дочку. Логотов матір відтрусив і забрав дочку на свою квартиру. Дочку випустив аж другого дня [з]ранку. 11.II. вечером большевики вдаючи, що від'їджають, вернулись з-за села і зробили засідку коло цієї дівчини. Ніччю дівчина верталася з вечорниць зі своїм нареченим, в цей час большевики на її подвір'ю ранять її в ноги.

До с. Гнильче ніччю приїхало 8-м большевиків з РО МГБ з Місягином і зробили в селі засідку. Ранком [в] Гнип Максима зробили ревізю і знайшли стару криївку. За це арештували його дочку Олю і забрали її до райцентру. 20.II. її звільнили.

10.II. Коло с. Волиці на хуторі Кубилій Кут большевики робили засідки.

До с. Боків приїхало 9-ть большевиків і провокатор "Бакун". "Бакун" зловив жінку сл. п. "Юрка" та хотів, щоб вона водила до тих господарів, де є горілка. Жінка відмовлялась, тоді "Бакун" сказав до неї, що боїшся, щоб тебе не повішали бандити. Не бійся, якщо мене ще не повісили, то і тебе не повісять. Опісля щось поговорив з большевиками і цю жінку пустили.

До с. Шумляни вечером приїхало 9-ть большевиків і 2 провокатори: "Бакун" і "Гордієнко" та заквартирували в Бордун Петра. Через 2 дні робили сильні труси по господарствах. В Шука Івана шукали за зброєю (його всипала Доскоч Юлія, що в нього є зброя) та нічого не знайшли. 12.II. від'їхали до с. Слав'ятин [Слов'ятин].

11.II. До с. Мужилів вечером прийшли большевики і зробили засідку від сторони лісу коло Романків Григорія. Ранком арештували

хлопця Щербатого Володимира і дівчину Капустинську Анну, разом з арештованими від'їхали до р-ну.

Цього ж самого дня до с. Литвинів ніччю прийшло 10-ть большевиків і зробили коло могили засідку. Нікого не стрівши ранком відійшли до райцентру.

До с. Новосілка прийшло 8 большевиків і через 2 дні квартирували в Гаха Михайла. Через цілий час перебування в селі большевики днем робили в одній частині села (Лепчівка) ревізії, а ніччю засідки. 13.II. до села з райцентру доїхало ще 20-ть большевиків з начальником РО МГБ Святченком [Святенком] і разом пішли на хутір Ригайлиху. В Гречкосій Івана зробили стислу ревізію, де знайшли перемуровану криївку, в якій була машина для шиття, обручі до окул[т]я коліс. Те все забрали, бо казали, що це все "бандеровске". При тому зробили ревізію по деяких господарствах на хуторах.

12.II. До с. Волиця прийшло 12-ть большевиків з уповноваженим РО МГБ Логотовим та в кількох господарствах зробили ревізії.

19.II. До с. Новосілка прийшло 7 большевиків на чолі з РО МГБ Шенкаренком. Вони ходили попід хати, де було світло. Відтак зайшли до Богдана Миколи і там сиділи до ранку. На дворі стійки не держали, тільки в хаті чуйку.

Цєї самої ночі хтось закрвав з кооперативи всі товари, монуфактуру та інші речі. В цій справі прийшло 4-х большевиків і мали зі собою тресованого пса, робили подекуди ревізії, але нічого не знайшли.

20.II. Коло с. Новосілка на хуторах Поплави большевики зробили по господарствах стислі ревізії.

Цього ж самого дня до с. Юстинівка ніччю прийшло около 30-ть большевиків, поробили засідки, а також ходили попід вікна. 21.II. днем робили подекуди ревізії, а під вечір відійшли на хутори Ригайлиху.

20-21.II. В с. Голгочі було 13-ть большевиків на чолі оперуповноваженим Логотовим, днем сиділи в канцелярії сільради, а ніччю ходили попід вікна хат. Попід вікна водив їх якийсь цивільний мужчина. 22.II. ці большевики пішли до с. Волиці і там перепроводжували в деяких господарствах ревізії. Вечером прийшли знова до с. Голгочі та зробили засідку в селі від сторони ліса, а ранком від'їхали до райцентру.

22.I. До с. Лиса (хуторі Кримка [Кримни]) вечером прийшло 7-х большевиків до Калан Василя і в його господарстві зробили стислу ревізію. Найбільше шукали в стайні, повиганяли худобу на двір, повикидали каміння та к[о]пали глибокі ями. Відтак пішли до Пшенесьняк Володимира і в нього зробили, рівнож, стислу ревізію. Під час ревізії повалили піч і покопали в хаті глибокі ями. Над ранком ті большевики пішли до с. Лиса, там ходили по хатах та перевіряли документи. В цих господарів, [де] зробили стислу ревізію, колись скорше квартирував провокатор "Бакун", при ревізії він був разом з большевиками. 22.II. пополудні від'їхали до райцентру.

29.II. До с. Волощина прийшло 6 большевиків і виганяли підводи до лісу по вивізку дерева. 4-х большевиків поїхали з підводами, а 2-х сильно впились [та] пішли до с. Божиків до млина і почали стріляти. Один большевик ранив дядька в ногу. Другий дядько, бачучи таке безправ'я, відірвав від большевика кріса і кинув його далеко в болото.

29.II. До с. Новосілка приїхало 7 большевиків з оперуповноваженим Шинкаренком і заквартирували в Кованого Семена. Днем ходили по цілому селі та питали за цими родинами, які повтікали від виселення на Сибір, а ніччю робили засідки.

2.III.1948 р. До с. Лиса ранком прийшло 25 большевиків з оперуповноваженим РО МГБ кап. Бинченком. Вони зайшли до Пшенесьняка Василя, прикликали голову сільради і приказали йому щоби замовив їм обід. 7 большевиків пішли в село і робили по декотрих господарствах ревізії і перевіряли документи. Побідавши всі зайшли знову на квартиру і спали до вечора. Вечером 16-ть большевиків пішли до с. Носова, а 9-ть большевиків – на хутора Кримка [Кримни].

Цього ж самого дня до с. Носів приїхало 8 большевиків і зайшли на весілля до Голоса Ізидора. Вони питали чи тут нема “бандьорів” і перевіряли документи. Відтак пішли в село і робили перевірку по господарствах. Вночі квартирували в селі. Ранком приїхало ще 9 большевиків з оперуповноваженим РО МГБ кап. Бинченком і робили по господарствах стислі ревізії. Незнайшовши нічого, вечером від'їхали до села Шумлян.

4.III. До с. Боків приїхало 15 большевиків і зайшли до канцелярії сільради. Вони прикликали “депутатку” Шпачинську і щось з нею довго говорили. Опісля пішли в село і робили в деяких господарствах ревізії, а вечером від'їхали до с. Носів.

5.III. До с. Теляче прийшли з напрямку с. Щепанів 40 большевиків. 25 большевиків відійшли зараз до райцентру, а 15 оставилось і робили по господарствах ревізії. Вечером від'їхали зі села та зараз вернулись і робили в селі засідки. Ранком арештували дві жінки і від'їхали до райцентру.

6.III. Коло с. Лиса на хуторах Кримка [Кримни] 8 большевиків ніччю робили засідку. Не стрінувши нікого, ранком пішли в ліс у напрямі с. Боків.

9.III. До с. Мужилів прийли 5 большевиків з оперуповноваженим РО МГБ Толстовим. Через цілий день сиділи в канцелярії сільради. Перед вечером Толстов стягав слідство зі всіх “стрибків” (кожного зокрема). Начальник “стрибків” говорив, що його Толстой [? Толстов] питав про його автобіографію та яку політичну діяльність він вів від 1939–1947 рр.

10.III. В с. Мужилів большевики арештували дівчину, яка втекла від виселення 21.X.1947 р. Арештовану відставили до м. Тернополя.

В с. Волощина почавши від 1. до 10.III. большевики робили що ночі засідки. Рівнож, ніччю ходили попід хати, а досвітком відходили до райцентру.

До с. Голгочі прийшло 8-х большевиків з оперуповноваженим РО МГБ Логотовим і через три дні квартирували. Через цілий цей час робили у всіх кінцях села ревізії, а ніччю робили засідки. Рівнож, ходили до хат, гасили світло і так деякий час сиділи в хаті без світла, потім виходили і йшли до другої хати. В Клемович Йосифа і Адамів Івана робили сильні ревізії. Під час ревізії перекидали все що попало їм під руки. Господарям казали дати собі горілки, то перестануть шукати.

11.III. До с. Литвинів прийшло 6 большевиків і шукали за хлопцем, який мав іти на школу ФЗН та втік в підпілля разом з родиною. Питали за людьми, які 21.X.1947 р. мали бути виселені, але повтікали. По кількох господарствах зробили стислі ревізії. Під вечір від'їхали до райцентру.

Цього ж самого дня до с. Новосілка приїхало 7-х большевиків з оперуповноваженим Шинкаренком. Вечером пішли на хутір Ригаїлиху і ходили по хуторах цілу ніч. Ранком в декотрих господарствах робили ревізії.

До с. Лиса прийшло 12 большевиків, які ходили по селі, а опісля [зайшли] до Голіят Миколи і питали його хто в 1947 р. збирав збіжжя для "бандьорів".

12.III. В с. Теляче ніччю большевики робили засідки, а ранком пішли розстрільною в ліс.

13.III. До с. Вербів ніччю прийшло 8 большевиків і зайшли до Головки В. та в хаті пересиділи до ранку. Ранком в 3-х господарствах зробили ревізії та перевіряли документи. Лапчак Іван не хотів показати документів операючись на цьому, що не вільно нікому давати з рук документів, за це його большевики приарештували та, за це що його звільнять, хотіли від нього горілки. Господар дав їм горілки і вони його звільнили. По полудні ці большевики відійшли до с. Голгочі. 14.III. ніччю ці самі большевики вернули знову до села. Ходили попід хати там, де світилося, а ранком відійшли до райцентру.

15.III. До с. Мужилів прийшло 6-ть емведистів, заарештували хлопця Кулинич Володимира і Медицького Теодора, котрий має 65 років. Перший мав іти до школи ФЗН.

До с. Носів прийшло 16-ть большевиків і квартирували 3 дні. Через цілий квартируючий час днем виганяли підводи до вивозу дерева, робили ревізії по підозрілих господарствах, а ніччю – засідки.

21.III. До с. Волощина приїхало 3-х большевиків і арештували Бей Анну, яка була виселена на Сибір 22.V.1941 р., а в 1947 р. звіттам втекла. Бей Анна родом з с. Литвинова, а в тім селі скривалася.

До с. Сільце приїхало ранком 17-ть большевиків. Вони сиділи в канцелярії сільради до ве[ч]ора. Ве[ч]о[м] робили в селі засідку та ходили по хатах і перевірювали чи в хаті нема кого чужого. Ранком від'їхали до с. Божиків.

26.III. В с. Теляче вечером 9-ть большевиків в білих маскировках зробили засідку від сторони ліса. Двох большевиків ходили попід хати

і заглядали через вікна чи нема в хаті повстанців. В одній хаті заглянули через вікно “мужчину”, який був убраний на цивільно. Мужчина, побачивши, що то большевики скочив в двері і зляпав большевика за автомата, який в той час хотів до нього стріляти. Скрутив автомата вбік, а сам почав утікати. Большевики за ним не бігли тільки зробили в хаті ревізію та добре вибили господиню і зробили засідку до ранку 27.III.48 р. Ранком ходили по господарствах та жebraли харчів. Вечером зайшли на весілля і сиділи через цілу ніч та пили горілку. Досвітком забрали підводи і від’їхали до райцентру.

Цього ж самого дня до с. Голгочі приїхали 9 большевиків з оперуповноваженим Логотовим і зайшли до господаря Байда Івана, в якого застали кількох сільських хлопців, що грали в карти. Большевики взяли одного хлопця Максимишин Ярослава і приказали йому лізти на стрих стайні цього господаря, де він був у хаті. Казали “іскать бандеровцов” та розшивати стріху. Хлопець відмовлявся. Большевики примусили силою лізти йому на стрих. Коли хлопець виліз нагору і почав розшивати стріху, за ним виліз один большевик і з пістоля вбив його. Решта большевики, які були обступили стайню, відкрили по стриху вогонь. Після вбиття хлопця, йому большевики вложили в киш[е]ні гранати.

В районі, як привезли вбитого, начальник мвд сказав до Логотова: “от якби так щодня по одному “бандітови””. На запит матері – за що вбили її невинного сина, один большевик відповів – що “він бандіт, бо має в киш[е]нях гранати й одну гранату кинув до нас”.

Того ж дня большевики обступили хату Кашій Анастасії, в котрої на стриху зловили дівчину, яка скривалась. Цю дівчину забрали до райцентру.

До с. Носів приїхали 8 большевиків з кап. МГБ Бинчинком та провокатором “Бакуном” і зайшли до Юркевич Василя [-] “зголошенець”. З нього стягнули слідство, випитували: де він скривався, чому зголосився та ще хто разом з ним скривався. Відтак пішли до одної господині, в якої мала б бути підпільниця. В цій хаті большевики зробили стислу ревізію, викоп[а]ли навколо хати рів глибини одного метра і казали господині щоби показала де вхід до криївки. Під час ревізії вкрали 420 крб. і все убрання “одної” дівчини. Потім знова вернули до Юркевича, сиділи в нього через цілу ніч, а ранком від’їхали до с. Завалова.

27.III. В с. Новосілка, в частині села назв.[аній] Тесарівка, нічною большевики зробили засідку. Досвітком арештували дівчину Щур, яка крилася і ночувала в своїй хаті, в котрій мешкав Романків. Зробили стислу ревізію в хаті і по сусідних господарствах. Арештовану забрали до райцентру.

23.III. До с. Божиків з напрямку с. Слав’ятин прийшло 25 большевиків і провокатор “Бакун”. Вони обступили одну вулицю і зробили стислу ревізію. В “Бистрого” рідні знайшли криївку, в якій було багато

книжок і якихось квітів. Родина з хати втекла, майно skonфіскували. Вечером від'їхали до с. Литвинів та ніччю знову вернулись і заквартирували коло церкви. Квартируючі большевики днем роблять ревізії по господарствах сс. Божиків, Волощина, Литвинів, а ніччю перевіряють хати та роблять засідки.

На хуторах Лози, коло с. Божиків, квартирує гарнізон 30-ть чол[овік]. Днем рубають дерево в лісі та відставляють до залізничної ст.[анції] Потутори. Ніччю подекуди роблять засідки. Зчаста заходять до сс. Сільце Б.[ожиківське], Божиків, Волощина і Литвинів – за харчами та горілкою.

В с. Мужилів на “істрибітельнім батальйоні” було 15-ть “стрибків” (всі з даного села). З.ІІІ. большевики зловили і записали до “стрибків” ще 6-х хлопців. Всіх разом “стрибків” є 21. Начальник “стрибків” місцевий. Вони мають 5-ть крісів (німецьких). “Стрибки” мають за завдання ходити ніччю по селі, але цього вони не роблять. [С]лужбу роблять за чергою днем і ніччю.

Н а р о д   б о р е т ь с я :

Бережанський р-н.

1.І.1948 р. Кількох повстанців, які прийшли до с. Урмань, скористали з того, що в клубі була зібрана скількість молоді, зроблено мітинг, це зробило на молодь велике вражіння. Останнім часом була посилена з нашої сторони листівкова кампанія проти колгоспів. Листівкова кампанія відбулася в таких селах: Урмань, Пліхів, Краснопуща, Поручин і Поточани. Це мало на населення великий вплив. Населення тепер одверто виступає проти намагання большевиків організувати колгоспи. Листівки було розповсюджено в таких днях 7, 8, 9, 14, 19 і 20 січня та 8 лютого 1948 р.

2.І. [В] с. Рогачин-Село вечером вбито на вулиці Врубльовського Михайла, уродж.[еного] 1925 р., котрий був співробітником мвд. На другий день приїхали з м. Бережан емведисти та арештували 4-х чол., котрі мешкають близько місця випадку. Арештовані Кава Степан, Видойник Михайло й одна дівчина із переселенців зістали 5.І. звільнені, а Кутна Кароліна звільнена 7.І.48 р.

До людей говорили, що як не скажуть хто вбив, то вивезуть 30 родин на Сибір.

Врубльовський вбитий дручком і стрілами з пістоля. Тіло його забрали автом до м. Бережан на лікарський огляд, а потім привезли його знова до села і в селі похоронили.

6.І. В с. Куряни були розвішені протиколгоспні листівки. Большевики ці листівки скоро повідривали. Через цілі свята в с.[елі] були большевики, бо казали, що тут десь мусять бути “бандьори”. В деяких господарствах робили труси.

9.I. У Бережанах, у поправчій домі для засуджених малолітніх хлопців, котрих вживають до звоження дерева з ліса, зчинився бунт з причини лихого харчування. Ті хлопці з причини лихого харчування відмовилися ходити на роботу, набили завідуючого і кухарів, а також кидали камінням і дахівкою до першого секретаря РК КП(б)У – Вовка і до голови РВК – Петренка, коли вони прийшли, щоб їх втихомирити. Опісля частина втекла і розійшлися по селах, а деякі вдоволилися тим, що дали їм дещо грошей і обіцяли поправу харчів. Тих, що втекли, стрічали вечером у 8-й год. в лісі, вони при собі не мали нічого, тільки сіль, і казали, що будуть їсти з хлібом як дістануть. Деякі з них ходять по селах за харчами, а один став у селі на службу.

18.I. В с. Стриганці пропав вечером Яцишин Михайло, котрий весною 1946 р. втік з рук СБ. За два дні потім до села приїхав ст. лейт. Іваненко і “стрибок” Ковалюк та питали, де дівся Яцишин, чи він зістав убитий, чи пішов у банду.

28.I. В с. Нараїв-Місто зістала вбита сексотка Музика Софія. На другий день приїхали около 60 емведистів і робили облаву на лісі Межировець і Звеняче. Потім пішли на Кулеби і арештували 11 мужчин, а на Шайбівці арештували 3 осіб та всіх забрали до м. Бережан. На похороні сексотки ст. лейт. слідчий МГБ Глебов говорив до її брата, що вона була варта за 2 тисячі цивільних людей.

29.I. В с. Стриганці старалися большевики заснувати колгосп. Організацією колгоспу займався 3 секретар РК КП(б)У Замроцкий. Бувший голова сільради Депас п[о]дав список загрожених людей і тих насамперед силували, щоби вступали до колгоспу. Люди не хотіли вступати до колгоспу, а втікали зі своїх домів до ліса або на другі села. Кого зловили, то примушували при помочі биття і застрашувань вивозом на Сибір. Після побиття в канцелярії виводили на дорогу і саджали на 2-3 год. в болото та питали чи хочуть вступати до колгоспу. Демобілізованого Сороку Андрія, інваліда “вітчизняної війни” (інвалід на обі ноги) підманули до підписання заяви в цей спосіб, що казали, нехай підпише документ на підвищення інвалідської ренти, а то була заява до колгоспу. Сорока, як довідався, що то він підписав заяву до колгоспу, зараз запротестував проти обманства. А Замроцкий сказав до нього: “Як не хочеш належати до колгоспу, то подихай сам”.

Люди коли не можуть перед большевиками відпертися підписати заяву до колгоспу, то боронять себе тим, що кажуть большевикам, що вони ще хочуть “жити”.

З кінцем січня большевики намагалися заложити в неповносередніх школах комсомол, але молодь попереджена нашими листівками проти комсомолу поставила спротив і досі комсомолу по сільських школах не заложили.

2.II. 1948 р. До с. Стриганці прибули з с. Поточан організатори колгоспу: 3 секретар РК КП(б)У Замроцкий, партійці – Карасьов, Башилов, Мазуркевич, агент райуповмінзагу Ярошенко і 3-ох

емведистів з гарнізону с. Поручина. На другий день 3.II. вони примушували людей до підпису заяв до колгоспу. Привели напівтемного Триньку Дмитра до сільради та били його і грозили вивозом на Сибір, якщо він не підпише заяви. Тринька [Тринька] просився, що він хворий і не підпише заяви, а Замроцький сказав, що: “Як ти не видеш, то ми самі за тебе підпишем” і підписали заяву, що він вступив добровільно.

4.II. Ці організатори колгоспу зловили на селі Модь Павла, Сороку Миколу і Сороку Михайла та затягнули їх до сільради і там говорили, щоби підписали заяви, а бояться немає чого, бо “ми всіх бандьорів вже побиили”. Сорока запитав їх: “А чого ви ід[е]те з гарнізоном?”. Замроцький відповів: “Для охорони перед бандитами”. Люди відпираються від вступу до колгоспу, як тільки можуть, деякі з них говорять: “ми не вступаємо до колгоспу, щоби нас не повісили”, а як большевики застрашують їх вивозом на Сибір, то вони говорять: “везіть нас на Сибір чи в тюрму, а до колгоспу не підемо”. Пополудні пішли ці організатори до сусідн[ь]ого села Двірці і вечером знову вернули до Стриганець, а на другий день обступили село Двірці щоби люди не втікали. Вони ловили людей і примушували до вступу в колгосп. Зловили Куций Миколу, Дідух Михайла, Шевчишин Петра, Куций Івана, Куций Ярослава і одного переселенця. Зловлених завели до Сороки [С]тепана і там примушували до підпису заяв, але ніхто з них не підписав і їх повели до Стриганець (то є одна сільрада). В с. Стриганцях тримали всіх до вечора, а наніч повкидали тих людей до пивниць, а відтак кожного зокрема примушували через цілу ніч до підписання заяви. Шевчишин Петра розібрали до нага та сильно били, та шарпали за вуха так, що аж попідривали.

6.II. Зловили в с. Стриганці Петрух Степана, Петрух Василя, Ковалишин Василя, Антонового Михайла, Гиса Івана, Сорока Михайла і Гамуга Григорія (усіх зловили вночі). Їх примушували, рівнож, побоями, застрашуванням вивозу на Сибір, а коли люди відмовлялися підписувати, вивозили на дорогу і саджали їх під охороною вартових у болото та так держали в болоті, на дощі через цілі дві години і знова питали чи згідні вступити до колгоспу. Якщо той відм[о]влявся, то виводили його на болото і саджали знова.

7.II. ранком Гиса Івана, Петрух Степана, Петрух Василя і Куций Миколу забрали до м. Бережан. По дорозі з ними вступили до с. Двірці де вже інженер відмірював поле попід самі будинки (поле відмірював для колгоспу) і казали щоби підписували заяви. Ті відм[о]влялись і повезли їх дальше. По дорозі Замроцький казав тим людям злізти з підводи і бігти за підводою, і все їх питав чи підпишуть заяви. 9.II. заграних людей з м. Бережан звільнили і ті оповідали, що в Бережанах їх ще дуже примушували підписати заяви.

10.II. люди в селі кричуть на Антонів Михайла і Ковалишин Василя, бо вони, правдоподібно, підписали заяви.

12.II. приїхали до села Замроцький, Бошилов, Карасьов і 4-х емведистів, але в селі вже нічого не застали, бо всі чоловіки зі села втекли, а на другий день повторилося те[саме]. 14 і 15.II. знова нікого в селі не було і ті виїхали до с. Біще.

19.II. ще вночі прибуло 45-ть емведистів з начальником МГБ з району, майор[ом] Іванов[им], вони обступили село і хуторі та ранком почали робити по цілім селі труси. Не минули жодної хати і заглядали в кожний горнець за “бандьорами”. Під кінець облоги Мендів (бувчий голова сільради з 1940 р. в с. Біще, зараз він в р-ні, а в час нім. окупації він був на сході) і Карасьов напали на жінок: Музику Анну, Антонів Анну, Юзефик Анну та Данилів Івана, Ковалишин Василя, Юзефик Миколу і Сороку Андрія та почали з ними робити збори. На зборах рішили вибрати колгоспну управу (чи може ініціативну групу). Головою вибрали Антонів Михайла, а решта, що вибрали їх як управу колгоспу, на зборах не були присутніми.

Ще попередн[ь]о підступом дістали підпис на заяві від інваліда Сорока Андрія, а на зборах його примусили виступити з промовою. Він мав на зборах говорити слідує: “Люди! Нам колись було добре. Ніхто від нас нічого не забрав – ані контингентів, ані позик, ані м’яса, молока і т. п., а тепер комуна все забирє і ще кажуть, що нам ще не зле, а як буде та комуна валовока [?], то буде ще гірше”. Люди говорять, що большевики слухали це і не казали нічого.

Вечером нач. МГБ майор Іванов з емведистами відійшов, а лишилися Карасьов, Мендів і ще трьох, котрі на 20.II. ранком почали скликати колгоспників на збори. Голови Антонів не застали вдома, а Сорока Андрій вже був полетів гейби божевільний зі сокирою в руках до канцелярії сільради. Як повернув додому, застав в себе большевиків і став їм кидати під ноги вазонки і яйця та розібрався до півнага і казав, що так з ними піде на збори. Тоді силою його одягнули і він побіг сам до сільради та кричав до людей: “ми не хочемо Леніна – Сталіна, жидівського покоління, ми хочемо Ісуса Христа, хочемо синьо-жовті фани!”. Большевики на це нічого не казали, а він наговорив, що хотів, і пішов додому. Мендів питав людей, який він був колись перед тим, а відтак ще того самого дня від’їхали до с. Вербів.

Такі самі “організування” колгоспів відбулося від 1–16.II. в слідуєчих селах: Шибалин, Баранівка, Рекшин, Поточани, Комарівка, Жонівка [Жовнівка] і Потутори, а нігде не вдалося їм заснувати нового колгоспу, ані відновити існуючого в 1941 р..

6.II. В с. Рекшин 3 секретар партії РК КП(б)У – Замроцький з кількома емведистами хотіли робити збори про засн[у]вання колгоспу, але люди, довідавшись про це, заделегіть повтікали. На 12.II. прибув знова Замроцький тайком до села і почали ловити втікаючих господарів. Зловлених примушували підписувати заяву вступу до колгоспу. Вони відм[о]влялися, тоді Замроцький казав двом емведистам, щоби їх бігом гнати до сільради. Емведисти кричали, щоби ці люди падали, вставали

й знова бігли, вони підганяли їх прикладами крісів і били куди попало. Пригнавши до сільради, поставили їх під стіну і казали їм підписувати заяви, бо їх постріляють за те, що вони втікали. Чорний Василь відповів: “Стріляйте, а ми заяву в колгосп не підпишемо”. Їх відп[у]стили домів і казали, щоби на другий день принесли Замроцькому по півлітри горілки.

Того самого вечора прибув нач. МГБ Іванов і 45-ть емведистів, переночували в селі, а ранком пішли на ліс с. Поточани.

В с. Жонівка [Жовнівка] під час “організування” колгоспу один 37-літний господар сказав до большевиків, що йде додому порадитися жінки, що йому робити, а прийшовши додому, пішов до комори. Жінка пішла подивитися, що він там робить, та побачила, що її муж повісився. Стала кричати, позбігалися сусіди і відч[е]пили його і вдалося їм ще його врятувати. Після такої події вже ніхто не думав в цьому селі про підписування заяв до колгоспу і колгоспу не заснували.

В с. Шибалин під час колгоспної акції райуповмінзаг Синиця і заврайфінвідділу Чепіков били людей, примушуючи до вступу в колгосп. Вони побили Кіндрацького Павла, працівника сільклубу, Похилого Якіма, голову земгромади, Романів Прокопа, голову кооперативи, а Олексішин Василя так побили, що вибили йому два зуби і так скрвавленого оставили на землі (це діялось 4 лютого).

В с. Комарівка в час колгоспної кампанії большевики зігнали около 20 підвод, нібито, для переселювання, але це людей не заломило і ніхто до колгоспу не записався.

Населення цілого р-ну є піднесене на душі успіхом в проти-колгоспній боротьбі та на прикладі бачить, що може зробити організований спротив. Люди задоволені тим, що в боротьбі проти колгоспів не може бути компромісів і говорять, що якби так кожну справу поставив “кантом”, то все було б добре. Успіх протиколгоспної кампанії є з [д]вох причин: 1) поширення наших листівок і закликів впродовж січня і першої половини лютого, та 2) заінтересування самих селян в тому, щоби не було колгоспів.

27.II. В с. Шибалин забрано з канцелярії сільради телефонічний апарат.

1.III.1948 р. До с. Нараїв-Місто приїхав партприкріплений Семенов виганяти підводи на звізку дерева мав вислати 45 підвод, але ні одна не поїхала, і він з нічим вернув до райцентру.

2-4.III. В с. Саранчуки 5-х працівників райуповмінзагу забирали кури, вівці й кози на м'ясопоставку. В Буняк Параскевії, котрої муж загинув на большевицьким фронті, хотіли забрати кури, а вона відобрала і куркою почала бити большевика по голові. Тоді большевики за це її сильно побили, але вже курей не брали, тільки грозили, що буде суд[ж]ена через прокурора.

3.III. В с. Павлів учні 4 класу після науки під школою співали повстанські пісні “Вже вечір наступає ...”, а студент педшколи “східняк”,

котрий був на практиці, став з ними сваритися і казав, що вони “бандити”. Учні зібрані в похідну колону йшли через село і співали даліше.

7.III. В с. Куряни, в неповносередній школі хтось прич[е]пив нашу листівку, котру учні читали, а син ветеринаря (східняк) відч[е]пив її і поніс до директора. Директор східняк, сварився з учителькою (східнячка), що не мов би то вона прич[е]пила цю листівку, він назвав її “бандерівкою”.

Цього ж самого дня в с. Саранчуки 3 секретар РК КП(б)У – Замроцький і суддя зганяли людей на мітинг, але ніхто не пішов і з тим від’їхали до райцентру.

14.III. Вечером в с. Підвисоке на вапняній фабриці хтось пробував перетяти лину, але не перетяв, тільки ушкодив. Ранком завідуючий повідомив нач. гарнізону “стрибків”, а той телефонував до м. Бережан, що тут є “бандьори”. З Бережан приїхало авто[м] 16 еմведистів, вони походили, оглянули і від’їхали до с. Курян.

15.III. В Бережанах нічю вбито провокатора Макар Влодка і його наречену, а слідуючої ночі вбито одного еմведиста і одного поранено. Після того приарештували студентів Педшколи і одну жінку, в котрої студенти були на квартирі. Більшість арештованих вкоротці звільнили.

30.III. В с. Надорожнів вечером тяжко ранено нач. гарнізону “стрибків” Прокопів Івана. Він був зловлений большевиками в 1946 р., а відтак зробили його нач. гарнізону “стрибків”.

Осіною 1947 р. учні [с]ередньої школи в Нараєві відмовилися підписати Лист до Сталіна від молоді України. На цілу школу підписала тільки одна учениця, а решт[а] учнів, помимо прозьб і залякувань зі сторони вчителів, листа не підписали.

В тій школі досі нема ще ні одного комсомольця. В школі часто появляються наші листівки. На нараді в області кричали на цю школу, що то “бандеровська” школа.

Золотниківський р-н.

3.I.1948 р. В с. Соснів усі “стрибки” місцевої станиці зложили зброю та заявили нач. станиці, що більше її не візьмуть до рук. Він забрав усю зброю на підводу та завіз її до райцентру. Тут не застав нікого з потрібних йому начальників. Йому казали чекати до слідуєчого дня та він зброю здав до магазину, а сам ще цього дня повернувся до села.

5.I. До вищеподаного села приїхав майор Ковальов з 2-ма бійцями. Він ходив до тих “стрибків”, що зложили зброю та нам[о]вляв їх далі бути “стрибками”. Усі бувші “стрибки” повтікали або поховалися і Ковальов з нічим від’їхав до райцентру. Кілька днів пізніше Ковальов знова приїздив в тій самій справі, але також безуспішно.

6.I. До с. Раковець приїхав начальник “істрибітельних батальйонів” майор Ковальов, організувати станицю “стрибків”. Усі місцеві

хлопці поховалися або повтікали, так, що Ковальов мусив через кілька днів знова приїжджати, але рівнож безуспішно.

19.I. До с. Раковець приїхав майор Ковальов з 5-ма бійцями в справі заложення станиці “стрибків”. Та всі, навіть і ті, що колись були “стрибками”, відмовилися взяти до рук зброї. Смерком післали верхом одного большевика за Возьним Володимиром. Большевик через помилку заїхав на господарство Замлинської Анастазії, в якій саме на той час знаходився ранений повстанець “Гомін”. І йому робили перев’язку. Гоподар вийшовши з хати [і] побачив на подвір’ю большевика. Большевик почав питати господаря, хто в нього є, той настрашився та почав йому щось відповідати, “Гомін” в цей час вискочив через вікно та почав утікати. Большевик заглянув його і почав стріляти. Зараз прибігло ще більше большевиків, почали світити ракетами та почали стріляти за втікаючим, якому однак вдалося втекти. Большевики перевели стислі ревізії по сусідних хатах.

21.I. В с. Михайлівка большевики виганяли підводи до ліса по звізку дерева. Хто відмовився їхати, того приарештували та до вечора держали в приміщенні сільради.

Большевики намагаються в селі зорганізувати колгосп, та досі безуспішно.

25.I. До с. Ішків приїхав секретар ЛКСМУ – Локайчук, він скликав мітинг в справі організування комсомолу, але ніхто з молоді на мітинг не прийшов.

14.II.1948 р. В с. Бурканів Федорченко з РО МВД арештував Лужного, який втік з Росії з роботи, та забрав його до райцентру. Його мали відставити на місце попередньої праці.

Козівський р-н.

22.XII.1947 р. В с. Кальне вечером кількох повстанців підійшли під хату учительки (східнячки), де застали большевиків з гарнізону. Повстанці кинули до хати дві гранати, одна з них не вибухла, а друга вибухла і поранила большевиків, тоді повстанці обстріляли їх з автоматів і відійшли. Під час перестрілки большевики вбили одного цивільного хлопця.

10.I.1948 р. В с. Куропатники пропав комсомолец Матей Володимир. Матей Володимир працював у школі с. Куропатники, як піонер-вихователь і голова клубу.

13.I. В зв’язку з пропавшим вищеозначеним комсомольцем, приїхали до с. Куропатник 5-ть большевиків, між ними нач. РО МВД майор Швець. Того ж самого дня прийшли ще в село 39 большевиків і перепроводили сильний трус в Миколаїв Петра, і на х. Березина біля с. Потік. Не знайшовши нічого відійшли до райцентру.

17.I. В с. Каплинці ніччю невелика група повстанців наскочила на хату Перога Теодора (батько згаданих злочинців, що вбили хлопця

котрий збирав коляду, додано в країні соц.) і Івана, щоб покарати їх за dokonані ними злочини над невинними хлопцями. Добутись до хати було неможливо. Всі вікна мали віконниці, а двері були позамикані. З хатів згадані злочинці відстрілювались і кидали гранати до сіней. Повстанці, щоб їх здобути підпалили хати і через вікна обстрілювали їх з автоматів. Під час наскоку вбито Періг Олега і тяжко поранили його батька Тео[д]ора, а його жінка і двоє дітей обпеклися від огню. Одне і друге господарство зовсім спалено.

Другого дня на догоряючі господарства приїхали 30 большевиків. Вони відставили пораненого старого Пирого і жінку з дітьми підводою у шпиталь до м. Бережан. Пиріг Іван врятувався в цей спосіб, що втік під час вогню з хати підземним входом на сусіднє господарство. Зараз він перебував в райцентрі в Козові. Большевики в зв'язку з тим через 4 дні перепроваджували сильні труси по селі.

Мабуть, в зв'язку з цією подією, большевики на 19.I.48 р. перепровадили сильні облави по сс. Каплинці, Золочівка, Будилів, Вимислівка і побічних хуторах.

На доручення району уповноважені, незважаючи на це, що внаслідок частого [п]адання дощів повстали страшні болота, потворились багна так, що дороги стали майже недоступні для переїзду підводою. Вони стараються при допомозі різних засобів вигнати в ліс якнайбільше підвод возити норму. Внаслідок такого насилля і терору громадяни старалися різними способами саботувати, а саме: коли їх силою виганяли в дорогу, то багато їх їздило по інших селах і, так перебували по 2-4 дні, а щойно тоді повертали додому ніби з норми; інші ломали що-небудь коло воза і вертались домів; ще інші старались при допомозі хабарів, на що дуже ласі большевицькі урядовці – зовсім не їхати. Були випадки, що деякі навіть відогнавши коні з возом у ліс оставляли їх, а самі втікали додому. По кількох днях знова йшли до ліса і шукали коней, котрими за той час самі большевики возили дерево (такі залишені коні вже були обстрижені, до них були призначені фірмани і по роботі передержували їх в м. Бережанах), вони їх відбирали і знова приїзджали домів.

14.II.1948 р. До с. Каплинці прийшли 13 больше[в]иків, між ними лейт. МГБ Сурготанов і лейт. Плотніков. Вони зайшли всі на весілля до Петрів Василя, де до безтями попилися і хтось з присутніх відч[е]пив Плотнікови пістоль і диск від автомата. Про це довід[а]вся Сурготанов і в присутності гостей сильно побив Плотнікова, витяг його з хати надвір і тягнув до ріки Стрипи та кричав, що за це його втопить. Сурготанова здігнали решта большевик[ів] і оборонили Плотнікова.

20.II. До с. Бишки, до сільради прислав военкомат повідомлення, щоб всі хлопці, народжені в 1929 і 1930 рр., зголосилися на збірний пункт в дні 21.II.1948 р. Однак, згаданого дня ніхто з повідомлених не зголосився.

Цього ж самого дня до с. С[л]обода Золота приїхав лейт. МГБ Тулінков з 9 бійцями. Переходячи дорогою біля школи вони запримитили на стіні будинку написаний крейдою заклик до всіх учнів НСШ, щоб учні в церковні свята не відвідували школи. На той сам час переходив дорогою 50-ть літний господар Колодій Теодор, його здержав Тулінков, здер з нього шапку і мазав нею по стіні, стираючи нею заклик, а відтак заложив Колодійови цю шапку на голову, копнув його в спину і нагнав.

Як виявилось пізніше, що цей заклик написав учень 6 класу місцевої школи.

До с. Потік приїхав упов. Зазуляк з 3-ма бійцями. Вони ходили по хатах і ловили хлопців, народжених 1930 р., котрих мали забрати до школи ФЗН. Зловили 8 осіб і під конвоем відставили їх до райцентру. За два дні всі хлопці повтікали додому. Зараз усі скриваються.

24.II. До с. Бишки приїхав упов. Акашев з 4 бійцями, які ходили по хатах і арештув[а]ли хлопців, народжених 1924 і 1930 рр. Вони зловили 13 хлопців, з цього 7 втекло вже з Козови, а решту відставили до м. Тернополя.

До с. Вівса приїхали 6 большевиків, які ходили по хатах і ловили хлопців, народжених в 1929 і 1930 рр. Зловлено 5 хлопців, але вони всі аж з м. Тернополя повтікали додому. За ними часто приїзджають большевики, але їх не зловили, бо вони скриваються.

До с. Будилів приїхав ст. лейт. МГБ Сурготанов з групою 18-ть большевиків, які арештували Таращука Кароля за це, що втік з Донбасу.

З с. Геленки [Геленки] большевики силою забрали 5 хлопців народжених 1930 р. По дорозі на м. Тернопіль всі хлопці повтікали і зараз скриваються.

До с. Ценів прислав воєнкомат повідомлення, щоб всі хлопці, народжені в 1929-30 рр., зголосились до школи ФЗН. Зголосилось 4-х хлопців, а решта скриваються.

28.II. З с. Криве повстанці забрали 3 сексоти, з цього дві жінки й один мужчина.

Большевицька адміністрація в місяці лютім посилила сильний тиск, по деяких селах району, на організування нових колгоспів. Однак, проти цієї акції зі сторони громадян була ще сильніша реакція, так, що помимо всіх їхніх заходів, включно з терором, їм в жодних селах не вдалося примусити ні одного на підписання заяви до колгоспу, все населення р-ну проти колгоспу наставлене аж дуже ворожо і поки-що в своїх протидіях держиться добре.

Цей масовий спротив громадян, до певної міри, піддержали наші протиколгоспні листівки, які були в час розповсюджені між населенням.

10.III. В м. Козова студенти СШ постановили урочисто вшанувати річницю смерті великого і безсмертного поета-революціонера України Т. Г. Шевченка. Програма на це свято була підготовлена скоріш,

власними силами студентів 9 і 10 класу. Сама програма складалась з двох частин: а) деклямацій, б) виступу мужиського хору. Студенти запросили всіх громадян м. Козови, щоб узяти участь у святі.

Вечером 10.III. під шкільним будинком зібралося багато громадян, запрошених на свято, щоб узяти участь у згаданому святі. На велике здивування громадян директор СШ Якович строго заборонив громадянам заходити до середини залу. Понижені цим громадяни не вертались додому, а зібрались під вікнами будинку і нетерпеливо дожидали початку програми. В цей сам час до середини залу прибули всі професори СШ і майже всі старшини, підстаршини та бійці військ МВД, які постійно станціонують у райцентрі.

Професори запропонували студентам-хористам, щоб розпочали це свято відспіванням гимну ССРСР. Всі хористи зі спротивом відкинули цю пропозицію професорів. Побачивши такий стан професори опустили зал. Відходячи заявили: “Ми не хочемо нести від[по]ві- [д]альності за це свято”. А присутні большевики з гарнізону на голос заявили: “Ето вси националисты и бандиты”. Але на студентів це не подіяло і в означений час почали скорше назначену програму. Деклямували: “Кавказ”, “Гонта в Умані”, “Послание”, “Холодний Яр”, “Гамалія”, “Катерина” і ін. Хор виконав пісні: “Реве та стогне”, “Думи мої, думи мої” і кілька народних пісень.

На учнівських зборах СШ дня 12.III.48 р. перед наукою дир. школи Якович заборонив студентів 9 класу Федорчак Тарасові 15-ть днів брати участь у науці. Причину заборони подав таку, що нібито згаданий студент являється дерзорганізатором у школі й організовує нелегальні гуртки між студентами. Чи приймуть його далі до школи рішатимуть учительські збори.

Правдоподібно, що головною причиною викинення Федорчака зі школи є це, що він в часі святкування річниці смерті Шевченка являвся директором хору, котрий відмовився в часі виступу співати гимну ССРСР.

12.III. До с. Золочівка приїхали 7 большевиків. Вони ходили по селі і [ло]вили хлопців, народжених 1929-30 рр., нібито, до школи ФЗН. Зловили 8 осіб, але по дорозі на м. Тернопіль усі повтікали додому.

12.III. В с. Коропатники [Куропатники] в господаря Джуровський Франка пропала безрога. Він негайно про це повідомив мвд, а як на підозрілу хату казав господаря Мастегу Петра. В цій справі до Джуровського приїхали 5 большевиків, і розійшлись по хатах і перепроводжували труси. Двох бійців разом з Джуровським зайшли в хату Мастеги, де один остався, а другий поліз перевірити пивницю, в якій на той час були скрились 2-х повстанців. Повстанці цього большевика вбили, забрали від нього автомат, вискочили з пивниці і відійшли. Решта большевиків[ів,] почувши крик попереднього, повтікали аж до с. Баранівки.

Вищезгаданий Джуровський, який привів большевиків, боячись кари від повстанців вступив до міліції в райцентрі.

Цього ж місяця вся большевицька адміністрація району, побільшій часті, перебувала по селах р-ну, де поодинокі представники відбували з населенням мітинги, присвячені агітації конечності появи колгоспів, 100 % виконання всіх родів норм і контингентів. Зі собою мали завжди 6–12 бійців охорони.

Помимо всіх їхніх брехливих агітацій, залякувань і терору їм тільки вдалось побільшити невелике число нових членів колгоспу імені В. М. Молотова в с. Мала Плавуча. Цей колгосп одержав свій початок 14.XI.1947 р., а зараз числить понад 50 членів.

Підгаєцький р-н.

2.III. До с. Литвинів прийшло 6 большевиків і шукали за хло[п]цем, який мав іти до школи ФЗН. Цей хлопець разом з родиною скривається. Питали, рівнож, за людьми, які 21.X.47 р. мали бути виселені, але повтікали. По кількох господарствах зробили стислу ревізію, а під вечір від'їхали до райцентру.

Г е р о ї к а:

Бережанський р-н.

17.I.1947 р. До с. Шумляни ранком прийшли большевики на облаву від сторони ліса і зі сторони с. Лапшин та обступили село. Під час облави 2-х большевиків зайшли на подвір'я, де в хаті спав підпільник "Ворон", вернувши зі стрічі. Большевики питали господині, котра була на подвір'ю, чи можна зайти в хату. Господиня сказала, що можна, а вони, як увішли до хати, то побачили сплячого підпільника і питали хто це спить. Господиня відповіла, що не знає, в цей час пробудився дг. "Ворон" і захопив зброю. Большевики побачивши зброю вискочили на двір, а "Ворон" серією з МП ранив одного большевика та другий в цей час ранив дг. "Ворона" з кріса вбік. Ранений "Ворон" викинув ще одну гранату, котра не вибухла, сказав дітям, котрі були в цій хаті, сховатися за піч, а другою оставшою гранатою розірвав себе. Тіло дг. "Ворона" большевики забрали до м. Бережан, а ті останки, що порозкидала граната, люди похоронили в селі.

Сл. П. Дг. "Ворон" – Самійлів Михайло уроджений в 1924 р. в с. Шумляни Бережанського р-ну. Працює в ОУН як член від 1941 р. З 1942 р. при розбиранні гранати дг. "Ворон" тратить праву руку (цілий п'ястук). Довідавшись про це, німці (певно від місцевих поляків) хотіли його арештувати та дг. "Ворон" не дається німцям зловити і через дальший час німецької окупації перед німцями скривається. В час свого підпілля працює як розвідчик СБ даної станиці; під кінець німецької окупації – станичним даного села. З приходом большевиків 1944 р. дг. "Ворон", – боячись поляків даного села, що були в

Бережанах, а знали його як активного революціонера, – йде в підпілля. В підпіллі працює Він, як революціонер-підпільник. Під час свого підпілля дг. “Ворон” мав багато сутичок з більшовиками, а два рази заскочений більшовиками в хаті (раз вдень, раз ніччю), вбиває більшовиків і під градом ворожих куль втікає.

Золотниківський р-н.

6.1.1947 р. В с. Сапова повстанці: “Грек”, “Сивий”, “Іскра”, “Синиця”, і кущевий “Збруч” зробили засідку, на котрій знищили начальника РО МГБ – Фадєєва, ст. лейт. Криченка та лейт. Гаврищука з РО МГБ. Після цього повстанці вицофали до с. Кіданів [Киданів] Бучацького р-ну. Годину після випадку голова сільради с. Сапова повідомив про це телефонічно райцентр. Більшовики зараз заалярмували райони – Підгаєцький, Бучацький і Монастирецький та стягнули біля 800 чол. війська. Ранком слідуєчого дня більшовики почали переводити облаву на дооколичні села. Більшовики з Золотницького [Золотниківського] р-ну подались до с. Кіданів [Киданів] та тут в одного господаря, в якого повстанці забрали коні, мали довідатися в якому напрямі повстанці від’їхали. Дг. “Збруч” з рештою повстанцями подався в сторону села Курдибанівка, Бучацького р-ну[. Тут вони позалягали в окопи. До них долучили ще 9 повстанців, Підгаєцького р-ну, які вицофали з с. Мозолівка. Більшовики запримітили повстанців, оточили їх переважаючими силами, та почався завзятий, нерівний бій. Бій тривав від 12 год. до 3 пополудні. Більшовики вже були вистріляли всі набої та нестало і набоїв повстанцям. Більшовикам на підмогу прибули нові сили, амуніція і дві танк[е]тки. В керівному героїському бою згинули всі 14 повстанців. Тіла їх забрали до райцентру Вишнівчик, положили під церквою і так вони лежали більше як 15 днів.

В зв’язку [з] вбивством на засідці більшовиків в с. Сапова, більшовики в тім селі арештували біля 20 осіб та вкоротці всіх випустили.

19.1. До с. Хатки з напрямку с. Соснова надійшло 10-ть більшовиків. Перед полуднем вони почали ходити по селі та організ[ов]увати для себе підводи. Вони зайшли під хату, в якій квартирували повстанці: “Гайдамака”, “Луг” і “Гомін”. Більшовики зачули, що в хаті хтось є, і зараз її обскочили. Повстанці почали відстрілюватись. [Д]г. “Гайдамака” вискочив з хати і хотів стріляти по більшовиках та йому затялася зброя, тоді він вдарив прикладом по голові більшовика так, що цей упав непритомний. “Гайдамака” почав утікати та в невдовзі впав від ворожих стрілів. Тоді з хати вискочили “Гомін” і “Луг” та відстрілюючись почали відступати. Друг “Луг” відступав в напрямі с. Соколів. Подорозі ві[н] наткнувся на другу групу більшовиків і ранений ними дострілювся з пістоля. Раненому “Гомонові” вдалося втекти.

Під час бою між більшовиками був один вбитий і один ранений.

Господарі з цієї хати, де стався випадок з повстанцями, цілою родиною втекли.

28.I. В с. Гниловоди більшовики відкрили криївку, в якій був повстанець дг. "Гарт" – він застрілювався.

Цього ж самого дня до с. Ішків [о] 7 год. ранку, приїхали 10 більшовиків, з ними був Сергієв з РО МГБ і ще один з обласного МГБ. [В]они відкрили криївку в котрій сиділи підпільники дг. "Юр" і його брат Павло. Коли більшовики відкрили вхід до криївки, то цей з обласного МГБ почав кликати дг. "Юра" і намавляти їх, щоби вони здалися, а нічого їм злого не станеться. Друг "Юр" відповів, що він знає тільки свого провідника та йому підпорядковується, а їм не здасться. Друг "Юр" з братом почали з криївки стріляти. [Б]ільшовики роз[с]кочилися і закликали жінку з цієї хати, де була криївка, та казали її лізти до криївки, жінка не хотіла лізти до криївки, тоді більшовики почали її сильно бити та примусили її лізти до криївки. Коли жінка почала лізти до криївки повстанці думали, що це більшовики та почали стріляти. Вони тяжко ранили жінку і більшовики вже неперитомну її витягнули з ходу і забрали до хати, де вона в недовзі померла. Тоді більшовики забрали невістку цього господаря та казали їй, рівнож, лізти до криївки та намавляти підпільників, щоби вони здалися. Із середини криївки даліше повстанці відстрілювались, пізніше було чути лише зрив гранати. По часі коли вже не було чути стрілів більшовики витягнули мертві тіла вбитих повстанців і тіло невістки господаря, котру більшовики післали до повстанців.

Сл. п. дг. "Юр" застрілювався з пістоля, а його брат розірвався гранатою. Перед смертю вони знищили машинку до писання, подерли різні папери, що більшовики добули [- це] непошкоджену більшу кількість книжок.

Тіла повстанців більшовики забрали до райцентру. Разом з тілами більшовики забрали арештованого господаря, на господарстві в якого була ця криївка[,] Каміянського Осипа – та по кількох днях його звільнили.

27.II.1948 р. В с. Богатківці в лютому 4-х цивільних хлопців узброєних в автомати пішли на хуторі Юзифівка [Юзефівка] та казали різним людям, в тому числі і голові сільради – Ганешеві, здати для них чоботи. Між тими хлопцями був один підпільник – Пронишин Іван народж.[ений] в 1925 р., бувший юнак ОУН. Решта були цивільні хлопці. Дня 27.II. вони прийшли знова до голови сільради, який приобіцяв їм, що цього дня буде мати для них чоботи. Голова повідомив про те більшовиків, які вже 3 дні робили біля його хати засідку. Пронишин і Козон [Е]дик увійшли до хати, а других два хлопці залишились на дворі. Більшовики обскочили хату, стійковим вдалося втекти, а Пронишин і Едик Козон почали відстрілюватись. В перестрілці згинув Едик Козон, а Пронишин ранений, останньою кулею застрілювався. Слідуючого дня

прийшла мати Козона та почала просити большевиків, щоб видали її тіло вбитого сина. Большевики її приарештували та забрали до райцентру. Козон Едик народж.[ений] 1931 р. в с. Бенева, мешкав на Богатківських хуторах.

Козівський р-н.

16.I.1948 р. До с. Бишки приїхало 3-х большевиків, які переходивши дорогою запримітили, як перед ними з хати втікало 2-х повстанців, друзі “Гора” і “Юка”. Большевики почали бігти вслід за ними, стріляючи і взиваючи стати. Під час стрілянини вони поранили тяжко дг. “Гору”, який побачивши своє бе[звиглядне становище застрілився з власного пістоля.

23.I. В с. Бишки вечером дорогою переходив дг. “Сокіл”, якого запримітили переїзджачі 3 большевики. Вони відтяли йому дорогу від хатів і в погоні за ним тяжко ранили його в ногу. Ранений друг “Сокіл” заляг і оборонявся до останнього набоя, а відтак, застрілився з власного пістоля.

27.I. До с. Вибудів ранком на точний всип прийшли 50-ть большевиків. Вони обступили два господарства: Пелипів [? Пилипів] Михайла і Корніцький Осипа, де в першого з них заскочили 2-х повстанців (в хаті) друзів: “Верховинця” і “Бука”. Повстанці через 30 хвилин відстрі-лювалися з хати. А відтак поскакали в пивницю і боронились до останніх набойв. Під час стрілянини зістала вбита господиня (дружина Пилипів Михайла). Повстанці, бачучи своє безвихідне положення, порізали свій уніформ, чоботи, спалили гроші (що мали при собі з коляд) і порозривалися гранатами.

Під час трусу в Корніцького Осипа большевики знайшли криївку і питалися його хто в ній переховується. Господар відповів, що ніхто. Тоді большевики, щоб приму[с]ити господаря признатися, через три рази вішали його, припікали ноги і ніс вогнем і так через кілька годин його мучили, але він таки не признався.

З причини такого терору згаданий Корніцький другого дня зійшов з уму.

11.II.1948 р. До с. Будилів вечером прибула група большевиків, які построїли засідки по дорогах. Дорогою біля 9-ї год. переходило 2-х повстанців. Большевики припустили їх на близьку віддаль і обстріляли їх, при цьому тяжко поранили в ногу дг. “Хмару”, який ще відсунувся на господарство і скрився на стриху. Большевики це запримітили, вони обступили господарство та точно шукали по стрихах, де знайшли дг. “Хмару”. “Хмара”, побачивши своє критичне положення, розірвався гранатою. Під час вибуху гранати зістав тяжко ранений один большевик.

Большевики зрабували все майно в господаря Рожели Теодора де на стриху загинув дг. “Хмара”.

Чабан Іван – “Хмара” – уроджений 1919 р. в с. Криве Козівського р-ну, Тернопільської обл. Після закінчення школи часто буває у наймах, де в цей спосіб заробляє на прожиток.

В 1940 р. він, як допризовник, стає покликаний до ЧА.

В 1941 р. в часі переходу німецько-більшевицького фронту дезертирує з ЧА і переходить на сторону німців, де попадає до лагру, в якому зазнає багато знущань, зневаги і страждань.

В 1942 р. зголошується до нім.[ецької] армії, щоб тим поправити своє життя. Разом з загonom німців стає відісланий на фронт, де працює перекладачем нім.[ецької] мови.

В 1943 р. дезертирує з фронту і повертається в своє рідне село. Повернувши до села, зголосився до праці [в] ОУН, де сповняє функцію зв'язкового при області.

Осіnnю 1947 р. друг “Хмара” з деяких причин переходить до праці в інший куц і працює боевиком при станичній дг. “Соколові” аж до останнього дня свого життя. Знайшовшись в критичному положенні, щоби не попастися живим в руки ворогові, розірвав себе гранатою, від якої зівстав тяжко ран[е]ний один большевик.

12.II. До с. Ценів на точний всип прийшло 6-ть большевиків і перепроводили сильний трус в господаря Чорновус Івана, а вечером зробили біля його хати засідку. [К]оло 9-ї год. вечером на подвір'я прийшло 2-х повстанців, яких большевики припустили дуже близько [і] відкрили по них вогонь. Під час стрілянини большевики вбили дг. “Сосну”, а другий повстанець вийшов ціло.

Зборівський Микола – “Сосна” – уродж. 1923 р. в с. Ценів Козівського р-ну, Тернопільської області. Після закінчення народної школи помагав родичам в господарстві.

В 1938 р. вступає в ряди Юнацтва ОУН, де працював юнаком аж до 1941 р. В цьому році перейшов в члени ОУН, де проявляє свої боеві здібності.

В 1943 р. вступає в лави УПА сотні “Холодноярці”. Тут працював аж до кінця існування сотні, тобто, до 1945 р. Осінню 1945 р. повернувся додів і належав до куцшевої боівки дг. “Думи”.

В 1946 р. працює станичним у своєму родинному селі аж до дня своєї смерті. На цьому пості працював чесно, солідно викон[у]вав всі наложені на нього обов'язки та доложив багато своєї праці і сил для піднесення свідомості і вдержання в руках цього села.

Дня 12.II.1948 р. дг. “Сосна” натрапив на засідку в с. Ценів, Козівського р-ну, в якій убили його большевики.

Між населенням дг. “Сосна” залишив по собі добрий спомин і приклад чесного, працюовитого, авторитетного борця Української Національної Революції.

23.II. До с. Медова приїхали 12 большевиків, які зробили засідку на одній з доріг, котрою переходили 2-х повстанців. Повстанці, натрапивши на засідку, почали відстрілюватись відступаючи за будинки та

під час перестрілки зістав тяжко ранений дг. "Оріх", котрий немаючи сил тікати, заляг, підпустив близько большевиків і почав по них стріляти. Під час стрілянини вбив одного большевика, а 2-х поранив, які мали б, прадоподібно, погинути в шпиталі.

Питель Михайло – "Оріх" – уродж. 1923 р. в с. Криве, Козівського р-ну, Тернопільської обл. По закінченні школи працював при родичах на власному господарстві.

В 1942 р. його силою зловили німці і вислали на роботу до Німеччини.

В 1946 р. він повертає з Німеччини додів і, щоб не піти до ЧА, скривається разом з хлопцями (підпільниками).

Осіною 1947 р. дг. "Оріх" з деяких причин переходить до праці в інший куц і працює боєвиком при станичній дг. "Соколові". При переході зістав тяжко ранений, вбиваючи одного большевика та ранячи двох, з любови до України і друзів, щоби не попасти живим у руки ворога розриває себе грнатою.

10.III. В с. Вибудів у 7-й год. вечером на дорозі біля хати крамаря кооперативи Бурбела Василя, сексот вбив з кріса повстанця друга "Орла", котрий переходив дорогу просто подвір'я Бурбела. Цей сексот в цей сам час тяжко ранив у ногу хлопця Сташишин М., котрий рівнож був в цей час близько дг. "Орла".

Підгаєцький р-н.

7.I.1948 р. До с. Мозолівка ранком приїхало около 30-ть большевиків і почали робити по господарствах ревізії. Ці большевики були викликані на ревізії Золотниківським р-[н]ом, в зв'язку з вбиттям повстанця нач. Золотниківського РО МГБ майора Фадеєва, слідчого РО МГБ ст. лейт. Криченка і працівника РО МГБ лейт. Гаврищука.

Золотниківський р-н візвав телефонічно на поміч з трьох районів гарнізони військ мвд, а саме: Підгаєцький, Монастирецький, Бучацький і сам Золотниківський. На облаві було около 500 большевиків і дві танкетки, які обступили такі села: Сапова, Полісюки, Гниловоди і Воля Гетьманська – Золотниківського р-ну; Кіданів [Киданів], Курдибанівка і Бобулинці – Бучацького р-ну; Мозолівка, Веселу Гору, і Голгоцькі хутори – Підгаєцького р-ну.

В селі Мозолівка в цей день (Різдво Христове) квартирувало 14 повстанців, сл. п. друзі: "Петро", "Орлич", "Степан", "Ікар", "Борис", "Марко", "Місяць", "Капітан", "Сосна" – Підгаєцького р-ну; "Збруч", "Грек", "Сивий", "Синиця" і "Іскра" – Золотниківського р-ну.

Коли большевики почали робити стислі ревізії по господарствах, повстанців про це повідомили. Повстанці, щоби ненаражувати селян на небезпеку страти майна та збільшення підпілля, а тим самим, думали виминути большевицьку небезпеку, рішили вийти зі села на поле закритим тереном (долиною). Коли виходило цих 9 повстанців

(“Петро” з друзями) зі села, по дорозі до них приєдналися ще 5-х повстанців (“Збруч” із друзями) та разом долинами відступали в сторону хуторів – Весела Гора. Большевики, які були в селі, цього не завважили. Коло 10 год. перед полуднем повстанці дійшли до хуторів – Весела Гора. Та побачивши, що там є большевики почали знова відступати в іншому напрямі. Большевики зразу не стріляли до підходячих повстанців, маючи вражіння, що це йде їх частина. Коли побачили, що то повстанці, відкрили по них вогонь зі всієї зброї. Повстанці відповіли зі своєї зброї та примусили затихнути дві большевицькі кулеметні ланки. Решт[а] большевик[ів] побачивши, що вони вже мають вбитих і ранених, почали втікати та кидати вгору червоні ракети, звідомляючи других большевиків про небезпеку. На сильні стріли і червоні ракети большевики зі с. Мозолівка алярмово пішли в цю сторону. Рівнож прийшли большевики з других сіл та почали вогонь за відступаючими повстанцями. День був ясний, сонце світило, а під ногами було сильне болото, так, що відступати було дуже тяжко. Можна було по одному повпадати всім повстанцям від большевицьких куль, невбивши ні одного большевика. Повстанці відступили в долину під с. Курдибанівку Бучацького р-ну і рішили там залягти в окопах, викопаних німцями, і прийняти бій. Повстанці відкрили по наступаючих большевиках сильний вогонь. Від перших стрілів впало багато вбитих большевиків. Зав’язався сильний бій. Большевики наступали зі всіх сторін та сильно стріляли і кричали: “Здава[йте]сь бандіти!”. П’ять разів большевики наступали і п’ять разів мусили втікати, залишаючи за кожним разом на полі бою вбитих і ранених. Пізніше приїхали дві танкетки, вони підїхали під самі окопи і відкрили сильний вогонь по повстанцях та повстанцям нічого не вдіяли. Повстанці влучним вогнем примусили танкетки відступити. Бій тривав біля 3-х год., большевики під час бою два рази припинювали вогонь і намавляли повстанців, щоб вони добровільно здалися, нічого їм не буде. Повстанці на кожний раз відповідали їм “не здамося кати!” і стріляли дальше до большевиків. Під час бою большевики вистріляли всі набої, але рівнож, не стало набоїв і повстанцям. Большевикам скоро наспіла підмога зі сторони м. Підгаєць і вони знов відкрили сильний вогонь по повстанцях і йшли в наступ. Дехто з повстанців падав від ворожої кулі, і тяжко ран[е]ні вигукують ще “Слава Україні!” і стріляються з власних пістолів. Трьох повстанців визулися і босі почали відступати та по дорозі під с. Гниловоди стрічають їх большевики, які йшли на підмогу цим большевикам, які вели бій з го[р]сткою повстанців. Большевики по відступаючих повстанцях відкрили вогонь. Повстанці знеможені, тяжко ран[е]ні не могли вже дальше втікати і, щоб не попасти живими в руки ворогові, стріляються з власних пістолів.

Під час бою зістали вбиті всі 14-ть повстанців. Як доносять люди, большевики везли на своїх автомашинах 45 вбитих своїх

бійців. Большевики з поблизьких сіл зігнали підводи і своїх трупів звозили на Бучацький гостинець, а звідам автомашинами відвезли до м. Бучача.

Оповідать большевики під час бою таку подію – двох повстанців підсунулось на животах під самі авта і кричали, щоб большевики не стріляли до них, бо вони здаються. Большевики в це повірили. Повстанці підсунувшись близько і зі стоячої постави відкрили по большевиках сильний вогонь та вбили 5-ть большевиків, при чому самі стали вбиті большевиками.

Тіла вбитих повстанців большевики сильно змасакували і на підводах відвезли до Золотниківського райцентру с. Вишнівчик. Всіх поставили в ряд під мурами розвалені церкви, коло РО МГБ, постягали з них чоботи, попускали сподні і повиставляли полові органи – це на страх людям, а на радість собі. Большевики з радістю усміхалися та плювали на тіла повстанців та при цьому говорили: “Какие хорошие хлопцы и так пашли в бандиты”. Кожного повстанця зокрема, а потім всіх разом, знімали на фото-картки.

Під церквою всіх повстанців тримали 16-ть днів – це для страху народів. Зразу дозволяли дивитися всім людям. Народ ішов з довколишніх сіл з великим жалем, щоб ще раз в останнє подивитися на ті дорогі народів жертви. Звідам вертали зі сильним болем на душі та з великою ненавистю до большевиків. Від всіх можна було почути, що ми мусимо пімститися за ці жертви. Хай б'є кат, але всіх нас не виб'є! До вбитих повстанців привозили большевики з різних районів провокаторів, щоб ці люди пізнавали трупів. Між іншим був провокатор “Гарт” з Бучацького р-ну і др. Всіх повстанців поховали в с. Вишнівчик, коло цвинтаря в окопах, викопаних німцями в 1944 р.

По бою всі большевики з гарнізону військ мвд Золотниківського і Підгаєцького районів вернули до Золотниківського райцентру с. Вишнівчик. На другий день (8.I.48 р.) [приїхав] до цих військ перший секретар РК КП(б)У – Гарещенко [Геращенко і] мав промову, де між іншим сказав: “... що всім так буде, хто виступить проти Радянського Союзу”, а також хвалив повстанців, як героїв, він сказав: – до большевиків – “Якщо б ви так воювали як оці “бандити” то їх вже давно ні одного не стало би”. Один боець з гурту відповів: “Пашо[л] би ти воювать, то посмотр[ел] би, как з ними воювать, а тагда ничего не розгавар[и]вал[и] би й... твоя мать”.

29.II.1948 р. До с. Гнильче приїхало 10-ть большевиків з оперуповноваженим Місягеном. Вони розійшлися по 3-х чоловік і зробили засідки. На засідку нашли двох хлопців, котрі скривалися перед большевиками (скривались без [з]брої, вони повтікали з тюрми). Большевики відкрили по них вогонь і вбили одного з них Худу Павла. Другий хлопець втік. Ранком у селі большевики зробили по господарствах ревізії, а перед полуднем забрали тіло вбитого і відіхали до райцентру.

Р і з н е:

Бережанський р-н.

5.I.1948 р. На военкоматі в м. Бережанах під час перевірки документів, не видали воєнних білетів для 3-х воєннозобов'язаних із с. Волиця. Документів не видали таким громадянам: Мізерний Петро, Ковальський Петро і Небесний Григорій. Большевики закидають їм, що вони приписали собі років.

27.I. В м. Бережанах на нараді голів сільрад був якийсь працівник з області і говорив, що мусять бути засновані колгоспи. По його промові, голова міськради Бойко Петро (родом з Нараєва) говорив, що хоч би він свою душу віддав, то до 10.II.48 р. мусить заложити бодай два колгоспи.

При кінці лютого почали кружляти вістки про те, що буде знова зміна грошей, а директор банку м. Бережан говорив, що таку вістку пустили "бандьори", щоби ми не мали обороту, а то приглянувшись ближче, то радше самі большевики пустили цю вістку, бо дорогих товарів у крамницях ніхто не хотів купувати та був грошевий застій. Тепер все подорожало і більше купують всякі текстильні вироби, котрі коштують [с]тільки само, що на спекуляції.

Одна московка в аптеці питала по скільки продають ліки і казала, що на базарі нічого не хотять продавати, бо говорять, що прийде Америка і ті гроші втратять вартість.

Мешканці Львова говорять, що в Польщі посилюються партизанські рухи. Вони говорять, що поляки мали б десь скинути большевицьку зірку, а большевики поскидали орли і розбрóили деякі польські частини.

Говорять у Львові, що большевики провадять набір до якоїсь поліції, котру мають вислати в Польщу. Дають відразу по 3 тисячі карбованців і убрання. Таку пропаганду ведуть большевики головно між переселенцями, тому, що вони вмюють по-польськи говорити і відчувають ненависть до поляків. Про те, щоби хто до тої поліції зголосився, невідомо.

Населення говорить, що з м. Львова партійці відставляють свої[x] жінок на схід, бо сподіваються війни.

З Донбасу написав один хлопець, що там на зборах говорили щоби добре працювати, бо як буде війна, то вони підуть на фронт, а на їх місце придуть старики і дівчата. Тоді вони не будуть могли по-стахановськ[и] працювати. Ці, що говорили, казали, що ми є сильна держава і мусимо працювати так, щоб вороги зазнали краху так, як німецькі фашисти.

В м. Бережанах на зборах призовників до шкіл ФЗН говорив якийсь пропагандист, що в США є дуже біда, що там є безробіття, тоді один хлопець (переселенець) сказав: "Ми знаємо яка там біда, бо ми

говорили з такими, що там були, тому візьміть та завезіть нас туди на ту біду". Большевик на се не сказав нічого, тільки продовжав дальше свою пропаганду.

Директор Бережанської Педшколи Колос, кличе до свого кабінету учениць і намагається їх там знасилувати.

Один чоловік, що був у лічниці в м. Бережанах оповідає таке: в тій самій залі, де лежав побіч професор і уч[е]ник тої самої школи. Як прийшла медсестра, професор став з нею романсувати, а уч[е]ник йому помагав. Уч[е]ник був настільки "вихований", що як медсестра вийшла, тоді він спитав свого професора, котрий з нас буде "романсувати з медсестрою".

В цих селах, де є колгоспи, люди просять, щоби з весною попалити колгоспи, бо вже їм ця "радісна праця" дуже над[о]кучила.

В лютім, на нараді сільрад в м. Бережанах, перший секретар райпарткому – Вовк говорив до нач. РО МГБ майора Іванова, що він не нищить "бандитів", тільки підуть на села з бійцями, щоб напитися горілки, а це вже 1948 рік, "доки ж можна довше терпіти".

1.III.1948 р. В с. Шибалин воєннзобов'язані одержали воєнні білети. При видачі білетів задержали 15-ть чол., бо большевики кажуть, що вони прибільшили собі років. З цих людей 12-х звільнили того ж самого дня, а 3-х звільнили аж за 3 дні.

2.III. Один з керівних працівників колгоспу імені Шевченка в с. Куряни, сказав до одної жінки: "ви колгоспом не журіться, бо ще сеї весни буде війна".

7.III. В с. Нараїв-Місто голова сільради виголосив, щоби усі призовники ставилися до м. Бережан, а хто не піде, то по нього прийдуть емведисти.

9.III. В с. Рибники большевики зловили підпільника Мандзій Миколу, котрий крився без зв'язку з ОУН, рівночасно без зброї.

23.III. В с. Підвисоке в комин вапняної фабрики вдарив грім. При тім було легко ранених 2-х робітників.

26.III. В с. Рекшин партійці Башилов і Карасьов робили збори, на котрих вписали 30 жінок на санітарний курс.

Цього ж самого дня в с. Куряни син колгоспного ветеринаря, стріляючи зі сірників, запалив колгоспну стайню, де згоріло 4 корови. Від цього вогню зайнялися сусідні будинки і згоріло 15 будинків одноосібників.

Золотниківський р-н.

25.I.1948 р. До с. Раковець приїхав голова РВК – Яровий зі своїм братом та ще якийсь большевик з області – завідуючий лісгоспом. Вони викликали голову сільради, та питали його як іде вивіз кубометрів лісу. Яровий питав голову, що говорив з ним Синиця, коли тут був останній раз. Цей з області запитав – хто такий Синиця, а Яровий

пояснив йому, що це такий “бандит”, що мав зв’язь з МГБ та зараз з ними співпрацює й їздить по терені району. У своїх справах він має право робити, що йому потрібно, лиш не має права до голів сільрад.

31.I. З с. Раковець прикликали до райцентру тих людей, які були в Німеччині на роботах. Їх питали, між іншим, де і в кого вони працювали, чи поїхали добровільно, чи під примусом і т. п. Вечером цього самого дня всіх людей відпущено додому.

18.II. В с. Росоховатець [Росохуватець] большевики: Пастушенко, Шевченко і Яровий виганяли підводи до лісу. Цього дня Шаповалов (прикріплений до с. Росоховатець [Росохуватець]), прикликав до канцелярії людей, котрі або самі, або хтось з їх родини був в Німеччині на роботі. Він випитував коли і чому поїхали до Німеччини, добровільно чи примусово, де їх сини і т. п.

22.II. До с. Ішків приїхали уповноважені: Пастушенко, Шевченко і Шаповалов та Півньов з РайВНО. Вони скликали в клубі мітинг, на якому Пастушенко говорив про ЧА з нагоди її юв[і]лею. Він говорив також про міжнародне положення та про “бандьорів”. При останньому він хвалився, що вже побили всіх “бандьорів” з с. Ішкова, та, що поб’ють ще і тих двох, що до села заходять. Пізніше Пастушенко сказав, що в селі треба обов’язково організувати клуб, а кандидатом на голову клубу висунув учителя Свистуна. Його затверджено головою клубу, хоч він і не хотів на це погодитися. Пастушенко обіцяв ще організувати в селі оркестр та поробив деякі заходи в справі [його] організування.

Цього ж самого дня в с. Бенева слідчий Орехов з 9 бійцями переводив реєстрацію переселенців. Під час реєстрації випитував їх про “бандьорів”, про те скільки поля мали на заході, скільки мають зараз, скільки мають дітей і чи мають когось з рідні за кордоном і т. п. По переписі 24.II. усі виїхали до с. Ішків.

5.III.1948 р. З с. Раковець голова сільради їздив до райцентру на “совіщ[а]ніє”, тут він стрінувся з слідчим РО МГБ – Сергієвим, який спитав його за Магдій Марією. Сергієв казав її переказати, що він має з нею багато говорити та, що її брати Василь і Славко не живуть, бо їх побили “бандити”.

29.III. З с. Соколів Бережанька Парашка ходила до райцентру та тут зізнала, що “бандерівці” запалили її хату, та, що в неї ночують военні. По селі вона говорила, що Барський Василь ходить ніччю з “бандерівцями”. Це її говорення чуло кількох мужчин.

Козівський р-н.

9.I.1948 р. В с. Кальне большевики переводили перепис мужчин від 18–50 рр., нібито, в справі видання їм з[н]імок до паспортів.

11.I. До с. Криве приїхав лейт. мвд Шахов, він працює начальником паспортного стола. Він списував всіх тих, що були в Німеччині.

17.I. З с. Кальне военкомат покликав до райцентру всіх хлопців, народж.[ених] в 1929 р., котрі підлягають призову в ЧА.

19.II.1948 р. В с. Дібще [Дибще] вечером кількох озброєних осіб напали на хату громадянина Смачили Івана, повибивали всі вікна, вдерлися до середини хати і скрізь шукали за його дочкою (?), котра скоріш була нареченою підпільника дг. “Боза”, а зараз мала вийти заміж за іншого. Ці озброєні люди відходячи грозили: “Якщо ваша дочка буде даліше тягатись зі своїм новим нареченим, то ми маємо “наказ” від дг. “Боза” їх обох живими кинути в криницю”.

Того самого вечора, ці озброєні особи повибивали вікна у господаря Тибінь Степана (майбутній [з]ять Смачили), увійшли в хату та сильно побили його старшого брата Михайла, нібито, за те, що він не хотів признатися де скрився Степан (це зробили напевно большевики).

24.II. До с. Ценів прийшло з военкому повідомлення, щоб всі хлопці, народжені в 1929–1930 рр., добровільно голосились до школи ФЗН. Добровільно зголосились 4-х, а решта скривається.

26.II. До с. Слобода Золота приїхав нач. РО МВД майор Ковальов з охороною 3-х бійців і приказав джурному скликати всіх десятників, і урядовців сільради. Як вже всі зійшлися, то Ковальов почав робити мітинг. На мітингу говорив про міжнародне положення, а найбільше спинився над становищем сьогоднішньої Франції. Між іншим сказав таке: “Франція колись видавала зі себе найкращих членів компартії, а сьогодні там буржуї розстрілюють всіх, хто більше або менше, прихильно відноситься до згаданої партії”. Скажіть так самі, – продовжував Ковальов, – чи може вирости зерно, яке впало на камінь? Думаю, що ні, – відповів він. От, наприклад, ваші повстанці хочуть з нічого збудувати державу, але ми до цього не допустимо! – сказав він затискаючи п’ястуки. – Ви знаєте 10 Заповідей Божих, які звучать виразно, щоб ви нікого не вбивали! – пояснював він і спитав, – чи всі ви цього ж придержуетесь? Присутні на це нічого не відповіли, а тільки покручували головами на цю брехливу большевицьку пропаганду.

Почавши від 5–25.II. военкомат покликав до райцентру для перевірки всіх хлопців, народжених в 1929–30 рр.

Підгаєцький р-н.

2.I.1948 р. До с. Мужилів приїхав уповноважений Воронков і його помічник. Вони скликали всіх депутатів, вибраних у день “виборів” 21 грудня 47 р. і затвердили підписами голову сільради – Коритка Олексу.

4.I. До с. Божиків приїхали з РО МВД 5 емведистів і питали голови сільради за тими людьми, що приїхали з Німеччини і за тими, що перебувають за кордоном. Цих всіх людей спитали і відіхали до райцентру.

6.I. До с. Сільце Божиківське приїхали 6 большевиків і перевели збори з нововибраними депутатами сільради та назначили голову сільради. Вечером ці большевики зробили в селі засідку.

15.I. До с. Литвинів приїхали 7 большевиків і скликали всіх комсомольців до сільради[. К]ожного комсомольця випитували про щось зокрема, відтак, ходили по хатах та в кожній хаті розпитували кілька в них живе осіб. Перед вечером від'їхали до райцентру.

9.III.1948 р. До с. Мужилів прийшли 5 большевиків з уповноваженим РО МГБ Толстовим. Вони через цілий день сиділи в канцелярії сільради, а перед вечером Толстой прикликав на слідство всіх "стрибків" (кожного зокрема). На слідстві "стрибків" і їх начальника Толстой питав їх яку політичну діяльність вони вели від 1939–47 рр. і оповісти собі кожного автобіографію.

25.III. До с. Литвинів приїхали 4 большевиків і скликали всіх комсомольців на нараду. Що говорили на нараді невідомо.

До с. Шумлян написав один чоловік, котрий виселений на Сибір 21.X.47 р. Він пише, щоби більше пакунків не посилали на Сибір, бо виселені і так їх не дістануть тому, що хтось післав в посилці вибухові матеріали, які під час перевірки посилок вибухли і розірвали багато контролюючих службовців. Тому зараз пакунків їм не дають.

30 мая 1948 р.

II.

* * *

ВІСТКИ З ТЕРЕНУ
за місяць січень 1948 р.

Р[-н]. БІЛОБОЖНИЦЯ.

с. Бичківці

1.1.48 р. Нічу до села прийшло 8-ім большевиків і заквартирували в Ланюша. Ранком перейшли на вул. "Середню" і зробили точну ривізію в господаря Солтис Петра. в 14-ій годині вибралися до ліса.

2.1.48 р. На вул. Хапівка 8-ім большевиків робили засідку.

4.1.48 р. На вул. Хапівка большевики робили засідки.

5.1.48 р. В селі було 12-ть большевиків і робили точну ривізію в Злочовського, але нічого не найшли. Того самого дня цього господаря прикликали на МГБ, а вечором звільнили до дому.

6.1.48 р. Вечором до села прийшло 12-ть большевиків. Найскорше зайшли до голови сільради Федоркового Василя, в нього повечеряли, потім пішли до господарств: Сиволос Катерини, Ковальчук Петра і Замазурського. Потім зайшли до сільради і заквартирували.

7.1.48 р. Рано зі села Скородинець прийшло 15-ть большевиків і заквартирували в сільраді. Коло 15-тої години вибралися всі до району.

8.1.48 р. З району МГБ покликало господаря Злочовського і приарештували його.

9.1.48 р. Нічу на вул. Хапівка коло господаря Леганчука большевики робили засідку.

11.1.48 р. До села прийшло 6-ть большевиків. Днем вони ходили по селі, а вечором заквартирували в сільраді.

12.1.48 р. Ті самі большевики робили точну ривізію в господаря Сторожука Василя та питали, де скривається "Омелькова" жінка. Під час ривізії нічого не знайшли. Перед вечором вибралися всі до села Звиняч.

13.1.48 р. Нічу на вул. "Середна" по хатах ходило 6-ть большевиків і питали за горілкою, а ранком відійшли до села Звиняч.

14.1.48 р. Вечором до села прийшло 12-ть большевиків. Між ними були: Корнюш, Саша і Ігуменов. Цих трьох старшин зайшли до голови сільради Федоркового, а решта большевиків ходили по селі. Слідуючого дня всі вибралися до району. При відході сказали голові сільради, щоби 15-го на МГБ зголосились Бобків Петро, Огаль Йогаська і Крайчий Мирослав.

15.1.48 р. Нічу на вул. "Хапівка" коло цвинтара 6-ть большевиків робили засідку.

16.1.48 р. Вечером о год. 10-ій до села прийшло 12-ть большевиків. Із ними був Ігуменов. Рано робили точну ривізію в Огаль Йогаськи, але під час ривізії нічого не знайшли. Потім ходили по селі і забирали в людей горілку, яйця, солонину і опісля відійшли до с. Звиняча.

17.1.48 р. Рано о 10-тій год. повідомили телефоном, щоб на МГБ 18-го числа зголосилися: Слоїк Василь, Злочовський Теодор, Огаль Йогаська. Того самого дня пополудню в 3-ій годині з ліса т. зв. "Круча" прийшло 12-ть большевиків, перейшли через село і пішли до району, а вечером з напрямку ліса "Кізіроги" прийшло 6-ть большевиків і заквартирували в селі.

18.1.48 р. Ті ж самі большевики ходили по селі і питали за горілкою. Перед вечером всі вибралися до району.

19.1.48 р. Нічу большевики робили засідку на вул. Хапівка коло цвинтаря.

20.1.48 р. На МГБ ходили Слоїк Василь, Злочовський Теодор і Бобків, а Огаль Йогаська і Крайчів Мирослав не ходили.

21.1.48 р. Корнюш повідомляв через телефон, щоби в 10-ій год. зголосилися на МГБ такі люди: Романів Стефанія, Цимбал Марія, Цимбал Михайло, Коваль Іван, Якімишин Стефан, Воробець Стефан і Кулинич Марія, але зголошуватися ніхто не йшов. Того ж самого дня уповноважений робив мітинг. На мітингу було присутніх 6-ть осіб, а в протоколі про переведення мітингу подано, що присутніх було 70-ть осіб. По переведенню мітингу уповноважений Тіханов списав акт на молочарку, що не виконала плану здачі молока за 1947 р. Опісля виїхали до с. Звиняч.

25.1.48 р. До села прибув Гріша Ігуменов з 6-ма большевиками і заквартирували в Драбинястого Михайла.

26.1.48 р. Гріша до сільради прикликав Кирилук Дарку (учительку) і Воробця Романа. Слідство з ними тривало три години. По трьох годинах їх звільнили, з тим, що Роман мав злагодити для Гріші Ігуменова вечеру. Вечером на вечері Гріша сказав Ромкові, щоби сказав Слоїкові Василеві, що він ранком слідуючого дня прийде до нього на сніданок. По вечері від Ромка пішли в село.

27.1.48 р. Протягом дня большевики сиділи на квартирі. Вечером пішли на вечерю до Воробця Романа. Повечерявши, обкружили господарство Сиволос Катерини, де зробили ревізію. Під час ревізії знайшли зшиток, в якому була написана повстанча пісня. Заарештували дочку господині Стефку, яку примкнули в господаря, в якого квартирували. Під час ревізії ще зрабували в господині три літри горілки і 10-ть кг. солонини. Слідуючого дня приликали арештовану на слідство, на якому питали її де взяла цю пісню і чи заходять до неї "бандьори". Гріша намовив бувшого голову сільради Слоїка Василя, щоби цей боронив в присутності інших большевиків арештовану, мовляв, що вона нічого не винна. Після цього згаданий Слоїк і голова сільради Федорків Василь пішли до большевиків і просили звільнення арештованої, яку звільнили коло 14-тої години. Перед вечером вибралися до району.

30.1.48 р. Ревізор Совяк РСС-пілки перепроводжував ревізію в кооперації.

с. Потік [Білий Потік]

2.1.48 р. До села приїхав уповноважений з району Судія (середнього росту, волосся брунатне, обличчя чорняве, кривий на праву ногу), який переводив збори депутатів. На зборах називав хто має бути головою, а хто секретарем.

4.1.48 р. Уповноважений приїздив до села за фірами, щоб їхали йому до ліса за дровами.

5.1.48 р. До села приїздив представник зі спиртзаводу Олійник (ур. 1920 р., середнього росту, бльондин, волос жовтий, очі сиві, ніс довгий), який заготовляв фіри до спиртзаводу.

9.1.48 р. В селі було 4-ри працівники з Білобожницького спиртзаводу, які заготовляли фіри до спиртзаводу.

14.1.48 р. Вечором около год. 9-тої прийшло до села 9-ть большевиків і нач. Зелезньов зі своїми істребками. Вони ходили по селі і заглядали попід вікна хат.

30.1.48 р. До села зі спиртзаводу приїхали: Емілянов (середнього росту, обличчя сухорляве, волос сивий, літ около 60-ть), Скидан (високий, сухорлявий, чорний, ніс довгий, літ 28) в справі фір, які мали возити дрова до спиртзаводу.

30.1.48 р. Олійник приїжджав за фірами до спиртзаводу.

с. Ридодуби:

3.1.48 р. В селі був перегляд кінських книжок. Головою цього перегляду був ветлікар Ляшкович (українець, середнього росту, русявий около 35 років).

4.1.48 р. Відбулись збори, в яких брали участь майор Емілянов і 10-ть депутатів: Тхоровський Войтко, Яцків Михайло, Фарьон Йосиф, Шмадило Петро, Фарьон Федь, Мельник Славка, Куца Анна, Слюсарчук Роман і Назар Петро.

Найскорше з доповіддю виступив Емілянов. Він сказав до депутатів: ми на те вас вибрали, щоб ви служили нашому СССР, щоб ви здобували над нашими противниками перемогу та, щоб завести краще суспільне господарство. Ви є депутатами, які служать всьому СССР і маєте право без населення вибирати голову і секретаря сільради. Емілянов сказав, що за голову буде Шмадило Петро, а секретарем Слюсарчук Роман (переселенець, бувший фінагент). На кінці Емілянов сказав, щоб всі депутати були приготовані до війни, бо незадовгий час може бути війна і треба стати в обороні СССР.

6.1.48 р. До села приїхали: Кулеша (низького росту, очі сиві), Р'ябов [Рябов] (ст. лейтенант), нач. ОББ (середнього росту, тонкий, бльондин), зайшли до Фарьона Федя, випили три літри горілки і вийшли зі села.

10.1.48 р. Рано в 10-ій год. прийшов з МВД Сапегін (середнього росту, грубий, старшого віку, бльондин) і Кулеша. Зайшли до Шмадили Петра (голова сільради) [...] в Ридодубах побити всіх "бандьорів".

13.1.48 р. Рано до села з Білобожниці прийшло три большевики, озброєні в два автомати і оден кріс, та збирали солому на вул. т. зв. Серафинець. З ними ходив сільський поліцай Деренюк Михайло.

17.1.48 р. Всі десятники з розпорядження замісника голови сільради Тхоровського Войтка, збирали по одному карбованцеві на газету. Того самого дня Грибинчук Володимир (агент від м'ясопоставки) збирав від селян м'ясо. За один кг. м'яса брав 5-ть кг. твердого зерна.

18.1.48 р. До села прийшов Сапегін і зайшов до Яськового Осипа, який вернув шойно зі школи ФЗО зі сходу. Сапегін питав його, чому його звільнили додому і де дівся Лозинський Микола (переселенець), який разом з ним поїхав. Яськів сказав, що його звільнили тому, що він хворий, а про Лозинського не знає нічого.

19.1.48 р. Рано до села прийшов Кулеша, зайшов до Грибинчука Володимира і разом пішли до Домінік Анастазії, де вкрали дві літри горілки.

20.1.48 р. Уповноважений Грибинчук Володимир збирав від селян м'ясо.

21.1.48 р. В селі відбувся мітинг, який перепроводжувала уповноважена Тур Л. Г. На мітингу селянам розказала автобіографію Леніна, та, щоб селяни писалися до колгоспу, щоб зміцнити СРСР від нападу Америки. На мітингу було 25-ть осіб.

23.1.48 р. В селі була санітарна комісія, яка складалася з: Щур Андрій (голова комісії), Куца Анна (депутатка села Ридодуби), та з Білобожниці лікарка. За завдання комісія мала переглянути всі хати. Вони того не робили, а зійшлися до сільради і пили горілку.

24.1.48 р. До села Білобожниці приїхав голова району Корнієнко (середнього росту, чорнявий) в справі, щоби всі фіри виїхали до ліса по дрова для станції Пішківці [Пишківці], а другі по камінь з Білого Потока до Ридодуб. Хто відмовлявся їхати, того віддавав під суд.

с. Семиківці [Семаківці]:

1.1.48 р. До села прийшло 7-ім большевиків (озброєні в два кулемети, а решта в кріси), які виганяли фіри в ліс до Золотого Потока, але не поїхав ні один господар.

2.1.48 р. Цих самих 7-большевиків зігнали мусово всі фіри зі села і разом з фірами відїхали до ліса.

3.1.48 р. Відбулися збори, які перепроводжував майор з военкомату Громов (високий, бльондин, сухорлявий, очі сиві, лисий, озброєний в рушницю і пістоль). На зборах вибрано голову і секретаря сільради.

9.1.48 р. До села приїхав зав. торга Сав'як (високий, сухорлявий, волос чорний, чешеться на бік, очі сиві, брови чорні, ніс короткий) за списками по тваринництві.

13.1.48 р. До села приїхав Шура з РК КП(б)У перевести збори у справі організування колгоспу, але збори не відбулися тому, що ніхто не прийшов, тільки сам секретар. Тоді Шура причепилася до секретаря, щоб він обов'язково підписав заяву до колгоспу. На це секретар

відповів: я не вписався до сьогодні і ніколи не впишуся до колгоспу. На кінці Шура сказала, що він ще буде просити її, щоб вона прийняла його до колгоспу, на що секретар сказав, що вона того не дочекає, і на тому розійшлись.

18.1.48 р. До села приїхав Бубенцов (середнього росту, обличчя сухорляве, волос чорний, очі чорні, брови чорні, ніс короткий тонкий), за фірами до промкомбінату.

19.1.48 р. До села приїхали з МГБ Гобін Саша (середнього росту, обличчя подовгасте, волос білий, чешеться на бік, очі сиві, брови білі, ніс короткий грубий) і з комсомолу Полтавець (високий, обличчя подовгасте, волос рудий, чешеться догори, очі сиві, брови чорні, ніс довгий тонкий). Вони ходили по селі і здіймали розліплені ніччю відозви. Відозви були проти виселення українського населення на Сибір. Того ж дня вечером 20-ть большевиків робило засідку коло Зюбрака. Озброєні були в АВТ, кріси і кулемети.

21.1.48 р. Воєнкомат прикликав всіх хлопців, які уроджені в 1929 р.

24.1.48 р. Агент райфінвідділу Марчило збирав з населення податок.

25.1.48 р. Відбулося засідання сільських депутатів, на яких обговорено весняну посадку тютюну і про організацію бані для населення.

с. Б і л а :

2.1.48 р. Саша і 10-ть большевиків ходили по селі, робили на деяких господарствах ревізії та рабували людей. В Марчак Андрія вкрали дві літри горілки і 10-ть кг. м'яса, [у] Томашівського Федя вкрали дві літри горілки і 10-ть кг. м'яса, а в Мильничука Томка 15-ть кг. сала.

12.1.48 р. Місцеві істрибки зайшли до Кульби Івана і вкрали зі стайні безрогу.

22.1.48 р. Ясков виганяв фіри по дрова до Золотого Потока. Господарі Багрій Іван, Кульба Іван не хотіли їхати до ліса і за це були приарештовані, але по двох днях їх звільнено.

28.1.48 р. До села приїхав нач. райнаркомзага Прокопів і відбирав від людей молоко, яйця, сир і масло, які вони несли до міста на продаж.

с. Б і л о б о ж н и ц я :

6.1.48 р. Відбулися збори в справі про адміністраційну роботу по селах. На зборах виступали: голова РВК Корнієнко, (ріст високий, обличчя округле, волос чорний чешеться догори, брови чорні, очі сиві), секретар РК КП(б)У (високий, обличчя повне кругле, очі сиві, волоса чорне, ніс короткий грубий, ходить в окулярах), який говорив про агітаційну роботу серед населення та про діяльність клубів. Відтак виступав нач. МВД Мартинюк, який говорив про боротьбу ЧА проти УПА, та закликав до тої боротьби населення, мовляв, ми без населення нічого не зробимо.

8.1.48 р. По селі були розліплені протиколгоспні листівки, але большевики на це не звертали уваги. Того ж самого дня большевики організовували в селі колгосп, але до колгоспу ніхто не вписався. За кару, що люди не хотіли писатися до колгоспу, кожному господареві призначили вивести по 100 кубометрів дров з Золотого Потока. Господарі і на це не погодилися. Большевиків здивувало це, що населення так ворожо до них ставиться і питали, де вони стрічаються з “бандьорами”, що їх так намовили говорити.

19.1.48 р. По селі були розліплені листівки проти виселення укр. населення на Сибір. На дверях помешкання нач. МВД Мартинюка була також приліплена листівка. Мартинюк побачив ранком на дверях листівку, сказав: тепер мені треба вважати, бо може прийти “бандьора” і мене забрати сплячого. При тому кричав, що в Білобожниці всі люди, це “бандьори”.

с. К а л и н і в щ и н а :

8.1.48 р. По селі ходили большевики з гарнізону, заглядали попід вікна та перевірявали стайні і стодоли. Це було ночею.

19.1.48 р. Большевики робили точні ревізії в господарів: Фіголь Павла, Дубчака Ілька, Кушнір Степанії, Старик Микити, Старик Якова і Стрілець Стефана. Під час ревізії нічого не знайшли.

21.1.48 р. Відбулися вибори. Гріша і кількох воєнних ходили по селі і кого стрінули на дорозі, то перевіряли документа.

Р[-н]. БУДАНІВ.

с. М о г и л ь н и ц я [Нова Могильниця] :

3.1.48 р. Відбулися збори, на яких вибрано іншого голову сільради.

6.1.48 р. Вечором до села приїхали большевики, ходили по селі і брали для коней солому, та вибили 10-ом господарям вікна.

15.1.48 р. З Теробовлі приїхало 6 фір большевиків і робили на 6-х господарствах ревізії. Під час ревізій нічого не знайшли, тільки закрали в господарів м'ясо, сало та від'їхали в район.

17.1.48 р. В селі були розліплені листівки “Українці!” і “Українська Молоде!” Ранком большевики їхали зі с. Романівки і всі листівки поздіймали.

с. Р о м а н і в к а :

3.1.48 р. Відбулися збори, на яких вибрано голову сільради.

5.1.48 р. В селі були розліплені протиколгоспні листівки. Большевики ці листівки бачили і читали, але не здіймали. Листівки висіли розліплені 7-м днів.

11.1.48 р. В селі були розліплені листівки проти вивозу укр. населення на Сибір. Ранком большевики всі листівки поздіймали. Проте деякі люди їх прочитали і переповідали другим.

14.1.48 р. 6-ть большевиків робили в селі засідку.

15.1.48 р. З району до села приїхало двох большевиків, секр. партії і районний депутат. Найскорше зайшли до сільради, де оба побилися, поломали телефонічний апарат і від'їхали до району.

17.1.48 р. Вечером до села приїхало 7-м большевиків перепроводжувати мітинг. Але мітинг не відбувся, бо через село переїзджало трох повстанців і, як большевики побачили їх, то повтікали на другу вулицю і десь поховалися, а ранком прийшли до сільради. Большевики, йдучи ранком до сільради, побачили порозліплювані листівки, зараз розійшлися по селі і всі листівки познімали.

18.1.48 р. До села з району приїхав секретар партії і тягнув людей до колгоспу, але ніхто не писався і він від'їхав до району.

21.1.48 р. До села прийшло 8-м большевиків, ходили по селі та били люд[е]й.

с. В е р б і в ц і :

1.1.48 р. До села прийшло два большевики і найскорше зайшли до учительки [П]аранюк. В неї посиділи, а відтак пішли в село.

3.1.48 р. В селі було 4-ри большевики. Вечором ходили попід вікна та просили горілки. Хто не хотів дати горілки, тому казали писатися до колгоспу. Потім перейшли на вул. "Нагорінку", зайшли до Лихого Миколи, а від нього куда пішли невідомо.

4.1.48 р. До села приїхали: кап. воєнкомату Затока, Стрижаков і два стрибки. Вони робили збори, на яких вибрали Павлишин Стефана за голову сільради. Того ж дня був в селі нач. МГБ Жуков і 4-ри воєнних. Вони ходили по селі, щоб наїстися, а вечором всі відійшли до району.

5.1.48 р. До села приїхав нач. Жуков і 4-ри рядових. Найскорше зайшли до сільради, а відтак пішли до Дригуш Катерини. Її питали, чи вона вже завалила криївку, яку вони вже скорше знайшли, а від неї пішли в село і ходили по вулицях. Двох рядових заходили до Павлишин Івана і Кавюк Марії і взяли в них горілки, та пішли до Кавюка Стефана цю горілку пити. Наколи попилися, то говорили, що знають, хто ч[і]пляв листівки. Говорили, що оден був з ППШ, а другий з крісом. Вечором всі ходили по селі та заглядали попід вікна і підслухували, що в хаті говорять.

11.1.48 р. На вул. т. зв. "Нагорінка" вечором большевики ходили попід вікна.

13.1.48 р. Рано до села приїхало 13-ть большевиків і заквартирували в Дригуша Петра, а вечором від'їхали до села Ласковець.

18.1.48 р. По селі ходили фельчер [фельдшер] Криворука і голова сільради писати люд[е]й до колгоспу. Люди з них сміялися і до колгоспу ніхто не вписався. Також в селі були розліплені протиколгоспні листівки.

19.1.48 р. В селі було 8-м большевиків і робили точну ревізію в господаря Бобрик Василя. Від нього пішли до Люби Стефана і нібито укр. повстанці просилися в него на квартиру, але господар впізнав, що це не повстанці, а большевики і почав з них сміятися. Большевики

побачили, що нічого не вдіють, сказали дати собі їсти, а як наїлися відійшли до Гашин Івана і в нього заночували.

20.1.48 р. В селі було 6-ть большевиків і ходили по селі, щоб де наїстися. Перевірки не робили нігде.

22.1.48 р. В селі було 5-ть большевиків, які цілий день ходили по селі і просили їсти. Вечором вибралися до району.

23.1.48 р. В селі був нач. Жуков і два воєнних. Цілий день ходили по селі. Вступали до Дригуша Гринька, питали яка в нього рідня та казали дати собі їсти. Наївшись пішли до сільради і вечором кудись відійшли.

24.1.48 р. Вечором були більшовики і ходили попід вікна. Кілько їх було не відомо.

25.1.48 р. До села приїхав Челядін (зав. фінвідділу) і два воєнних. Челядін перепровадив збори, на яких говорив про прилучення України до ССРСР. При кінці казав, щоб люди писалися до колгоспу, але люди про це не хотіли слухати і розійшлися додому. Вечором по селі ходили большевики і заглядали попід вікна. Кілько їх було невідомо.

27.1.48 р. До села прийшов Жуков з двома воєнними і питав Попку Ксеньку про слугу (східняка), який в неї служив. Відтак пішов до Шкугри Івана, наївся і відійшов до району.

28.1.48 р. Вечером до села прийшов Жуков і 5-ть рядових. Найскорше зайшли до Шкугри Івана і просили їсти, а від нього пішли до Деревянки Івана (Деревянка не хоче признатися, що в нього був Жуков) і Якімишиного Михайла. Відтак пішли до Нищого Івана, а від него пішли, куди не відомо.

29.1.48 р. До села прийшов Жуков і 5-ть рядових і зайшли до сільради. Зараз рядові пішли в село за горілкою, а Жуков прикликав до сільради: Савіцького Миколу, Василика Стефана, [Гл]ухана Стефана, Проника В., Фармегу Івана, Підпиригору Миколу, Кавюка Стефана, Дригуша Миколу і Савіцького М. та питав їх, хто і де працював під час німецької окупації.

30.1.48 р. Ніччю на городі Білички Теклі і Бика Антона большевики були на засідці.

с. К о б и л о в о л о к и :

2.1.48 р. Вечером до села приїхав кап. з МГБ Карпов і 6-ть рядових. Найскорше зайшли до Періжка Михайла, а від нього до Голуб Анни і спали в неї до ранку.

3.1.48 р. В селі був Карпов Микола і 6-ть рядових. Переночували і від'їхали до району.

11.1.48 р. Карпов і 6-ть рядових робили точну ревізію в Бурого Михайла і в Бурого Григорія. Під час ревізії нічого не знайшли.

17.1.48 р. Нічю о годині 12-ій до села прийшов Карпов і 6-ть рядових, зайшли до Чеха Василя і питали його, чи він знає хто вбив прокурора. Від нього пішли в село і заглядали попід вікна.

18.1.49 р. До села приїхав нач. МВД Нікітенко і 8-м рядових розпитувати про справу прокурора. Около 10-ої години від'їхав до Млиниськ.

22.1.48 р. Карпов і 5-ть рядових робили точну ревізію в Маркуна, Полюги Степана і Богдана. Нічю ходили по селі від сторони ліса.

24.1.48 р. В селі був Карпов і прикликав людей: Баланзія Петра, Олійника Василя, Карпіша Г. і Семкова Н. Що з ними говорив не відомо. Вечором робили в Олійника Теодора і Олійника Павла ревізії, але нічого не знайшли. Після ревізії пішли, а куди, не відомо.

28.1.48 р. Вечором прийшов до села Карпов і 5-ть рядових. Найскорше зайшли до сільради, трохи посиділи, і пішли до Лазечко Якова ночувати.

29.1.48 р. Карпов і 5-ть рядових робили точну ревізію в: Сохань Стефи, Шкварок Миколи і Сохань Анастасії. Під час ревізії нічого не знайшли.

с. Ласківці:

13.1.48 р. В селі був Жуков з кількома рядовими і розпитував в людей, хто спалив колгосп. Цілий день ходив по селі, щоб де наїстися. (Колгосп знищили укр. повстанці нічю з 11.1 на 12.1).

15.1.48 р. 18-ть большевиків робили на вул. т. зв. "Нагорінка", засідки.

17.1.48 р. По цілому селі були засідки, а Жуков з 6-ма рядовими ходили до Поперечного Осипа, але в хаті був тільки сам Жуков, а рядові стояли на дворі.

19.1.48 р. Перед вечором большевики робили точну ревізію на вул. т. зв. "Венгерщина", а вечором перейшли робити ревізію до Рогатинського Івана. По ревізії в Рогатинського пішли до Сивака Дмитра і зробили на подвір'ю засідку.

20.1.48 р. Вечером большевики робили засідки, а ранком зайшли до Сивака Люлька і спали до вечора. Вечором кудись відійшли.

22.1.48 р. Большевики держали засідку на подвір'ю Сивака Олекси.

23.1.48 р. В господарів: Сивака Олекси, Кулибаби Михайла, Когут Стефана, Сиротюка Осипа і Мотаса Василя 18-ть большевиків робили точну ревізію, але не знайшли нічого. По ревізії заарештували Сивака Олексу, Кулибабу Михайла, Мотаса Михайла, Сивак Івана, Когут Ольгу і Боднар Петра. Арештованих під охороною відставили до району, а Жуков з кількома рядовими лишився в селі. На допитах арештованих питали, хто спалив колгосп, але люди не знали нічого і їх всіх звільнили другого дня додому.

25.1.48 р. Вечором до села приїхав Жуков і 4-ри рядових. Заквартирували в Притули Льва.

26.1.48 р. Ранком в селі появилися большевики, які зайшли до Кулибаби, трохи посиділи і відійшли до району.

28.1.48 р. Вночі большевики держали на господарствах Ониськів Михайла і Савіцького Олекси засідки. Ранком відійшли в невідому сторону.

29.1.48 р. Вечором большевики ходили і заглядали попід вікна хат на вул. "Басарабівка" і "Венгерщина".

с. Деренівка :

17.1.48 р. В напрям станції через село переїзджали машиною кап. мғб Барановський і 10-ть рядових. По дорозі в селі вступали до Торкули Василя, взяли горілки і поїхали далі. Вечором ці самі большевики ходили по селі і стрінули на дорозі Левицького Івана, який йшов від сусідки. Вони йому зав'язали очі і ходили цілу ніч по селі разом з ним. В той час намовляли його на співпрацю з ними і обіцяли йому гроші, але він на це не погодився. Ранком звільнили його додому, а самі пішли до Луців Анастазії і спали до вечора. Вечором кудись відійшли.

18.1.48 р. Ранком о год. 8-ій до села прийшло 12-ть большевиків і робили точну ревізію в Барана Григорія, але не знайшовши нічого відійшли до села Мшанець.

19.1.48 р. О год. 5-тій до села приїхав Баранов [? Барановський] і 5-ть рядових. Барановський із одним сержантом зайшли до Литняка і пили горілку та забавлялися, а решта рядових ходили по селі та питали людей також за горілкою. Вечером Баранов і 6-ть рядових перейшли від Литняка до Федчишин Михайла (п'яного) і застали в хаті трьох господарів: Летняка [? Литняк] Григорія, Чернець Івана і Муравку Якова. Вони разом пили горілку і забавлялися аж до рана. Рано большевики йшли дорогою і побачили на стінах наліплені листівки проти вивозу укр. населення на Сибір. Вони зараз розійшлися по селі і поздймали всі листівки. Того ж самого вечора через село [у] напрям[і] станції переїзджало машиною 30-ть большевиків.

22.1.48 р. Рано около 6-ої години Баранов і 5-ть рядових зайшли до Басистої Еміліяни і Летняка Гринька і казали дати собі їсти і горілки. Вечером зайшли до Тихоліз Катерини і застали в хаті багато хлопців. Баранов спитав їх, що то за собрание, на що відповіді не одержав. При відході сказав, щоб всі слідуєчого дня з'явилися на мвд. Відтак пішли до Бурдзуляка Романа і пили до 12-ої години горілку, а потім пішли до сільради і спали до дня. Рано пішли до села Довге.

24.1.48 р. До села приїхав Баранов і з ним ще декількох рядових. Через день були в Грицика Андрія, Чигирини і Летняка Григорія. Вечером Барановський із одним рядовим зайшов до Щербатого Семка, а решта рядових пішли до Шкугри Катерини на вечеру. Повечерявши, рядові прийшли на ту квартиру, де був Барановський і разом ночували.

25.1.48 р. Баранов і п'ять рядових зайшли до Муравки Якова і пили горілку до 6-ої години вечора. Потім перейшли на вулицю, де мешкав Дзьурман [? Дзюрман] Степан і перевіряли деякі хати. По перевірці зайшли до Летняка Григорія, наїлися і пішли в село на засідку.

28.1.48 р. Нічю на городі Тросяновського Баранов і 5-ть рядових держали засідку. Над рано около 4-ої години зайшли до Перця Івана і там спали цілий день. Вечером відійшли, але куди, невідомо.

29.1.48 р. До села прийшов Баранов і з ним кількох рядових. Рядові пішли в село, а Баранов прикликав до сільради Гоцулу [? Гуца-

ла] Теодора, Летняка Михайла, Пара[люш]а Степана, Лучку Степана, Левицького Івана, Польового Василя і Муравку Якова. Він їх питав про Деренівських хлопців, які скриваються, про “Донця”, якого скорше вбили, та про його жінку. Не довідавшись від н[их] нічого, звільнив їх додому. Потім Баранов і рядові пішли до Крушного Івана і зробили в нього точну ревізію. По ревізії Басіста Емілія запросила Барановського до себе на забаву. На забаві були, Федчишин М., Летняк В., Летняк Анна і деякі інші. По забаві пішли до Кравчук Марії і в неї спали.

30.1.48 р. Рано в селі був Баранов і кількох рядових. Днем його в селі не було, бо кудись їздив, а перед вечером вернув до села, зайшов до Гуцала Теодора і там забавлявся до 10-ої год. вечора. Пізніше пішов до Щербатого Андрія і ночували в него.

м. Б у д а н і в:

1.1.48 р. В напрям с. Вербівці виїхало 10-ть мвд-истів.

2.1.48 р. Відбулося засідання в райвиконкомі. Збори відкрив голова РВК Заяць Іван. він говорив до голів сільрад, щоб скоро організовували колгоспи, а хто не схоче писатися, то будем вивозити на Сибір.

6.1.48 р. Около 50-ть большевиків переводили на одному відтинку м.[іста] точні ревізії.

7.1.48 р. Нічу на вул.[иці] ходили большевики і кого стрінули на дорозі, то перевіряли документа.

12.1.48 р. працівники редакції Барановський, Донцов і Лопата організували колгосп, але не вписався ніхто. Вечером до с. Ласковець виїхало дві машини большевиків в справі колгоспу, що 11.1. тхось спалив.

15.1.48 р. Барановський, Донцов і Лопата ходили по вулиці Лапаївка і писали людей до колгоспу, але не записався ні один господар. Вечером 7-ім большевиків робили засідку на вул. т. зв. Ворошилова.

16.1.48.р. На вул. т. зв. Липова Барановський, Донцов і Лопата організ[ов]ували колгосп, але ніхто не записався.

18.1.48 р. Нічу появилися листівки проти виселення укр. населення на Сибір. Листівки ці висіли до полудня. По полудні большевики поздіймали.

20.1.48 р. Відбулося засідання РК КП(б)У. Довкола будинку, в якому відбувалося засідання, стояли стійкові і нікого близько не допустили.

25.1.48 р. На вул. т. зв. Липова большевики держали засідку.

28.1.48 р. На вул. т. зв. Зазамче Барановський, Донцов, Лопата і голова сільради Полівчак Степан ходили організовувати колгосп, але не записався ні один господар.

29.1.48 р. На вул. т. зв. Кремінка большевики держали засідку.

30.1.48 р. Клімов і Кугут Андрій (мвд-исти) ходили і списували хати тих людей, які виве[з]ені на Сибір.

Р[-н]. ТЕРЕБОВЛЯ.

с. І в а н і в ц і:

1.1.48 р. В клубі відбулося кіно під назвою “Лейтенант”.

9.1.48 р. 15-ть большевиків робили коло міліціонерів засідку, сподіваючись, що до них хтось прийде і вони зловлять.

10.1.48 р. До села приїхав Торубара і 50-ть большевиків та робили точні перевірки по всьому селі. Під час перевірки не знайшли нічого.
12.1. виїхали всі до Теробовлі.

с. Г о в и л і в В. [Великий Говилів]:

1.1.48 р. До села приїхали уповноважені Вакшанський і Накумушко. Вони зробили збори на яких вибрали Куба Петра на голову сільради.

6.1.48 р. В селі був млт. лей. Трохімов, а в якій справі не відомо.

7.1.48 р. До села прийшов нач. Торубара і 15-ть рядових. Вони перешли через село і відійшли до Теробовлі.

9.1.48 р. В клубі відбулася вистава під назвою “Сватання на Гончарівці”.

16.1.48 р. Відбувся суд і конфіскація майна 5-тьох господарств (прізвища не подані). За майно господарі мали право сплатити грішм[и].

с. І л а в ч е:

3.1.48 р. Нач. Торубара і 30-ть рядових робили по цілому селі точні ревізії. Вечером половина большевиків виїхали до Теробовлі, а решта ходили по селі та вступали до Новосада Ілія, Букати Євгенії, (Марчихи), Лебеда Миколи і Лебеда Мирослави. Відтак обкружили Букати Катерини хату і зловили “Птахову” жінку, яка крилася. Разом з цею жінкою забрали Євгенію (дочку цієї господині) і відставили до району.

4.1.48 р. Нач. міліції ст. лейт. Митрофанов із кількома рядовими робили в Букати Катерини точну ревізію, але нічого не знайшли. По ревізії заарештували Кульчицьку Теклю і від'їхали до Теробовлі.

6.1.48 р. До села прийшло 6-ть большевиків і лазили по хатах, щоб наїстися. Того дня прийшла Буката Євгенія, яка була арештована
3.1.48 р.

Р[-н]. КОПИЧИНЦІ.

с. К о ц ю б и н ц і:

1.1.48 р. На вул. т. зв. Нагаївщина і Нараївка нк. [начальник] Сетніков із 30-ма рядовими робили точні ревізії. Під час ревізій не знайшли нічого. Ревізії тривали від рана до вечора. Вечером розійшлися всі на засідки.

12.1.48 р. На вул. т. зв. Кайданівка Зборовський і 25-ть рядових робили точну ревізію, але не знайшли нічого. Вечером пішли всі на засідки.

с. Кутець:

5.1.48 р. Зборовський з 10-ма рядовими над ранком окружили Палій Теклі хату, перевели точну ревізію і не знайшли нічого, відійшли до Копичинець.

8.1.48 р. До села приїхав Зборовський і кілька рядових, перевели точні ревізії в Харистівського Івана, Палій Теклі і Велитюк Явдокії [Євдокії], але не знайшли нічого. По ревізії всі відійшли в напрям с. Котівка.

15.1.48 р. Зборовський з кількома рядовими в Палій Теклі переводив точну ревізію, але не знайшли нічого.

20.1.48 р. Зборовський і 10-ть рядових переводили точні ревізії на вул. т. зв. Середній від год 12-ої до вечора. Під час ревізій не знайшли нічого.

25.1.48 р. В селі відбулися збори присвячені “30-ть-ліття існування Радянської України”, які перепроваджував уповноважений Івченко. Івченко говорив, щоб люди виконували партійні накази, здавали скоро молоко, м’ясо і т. п.

с. Баворівщина:

7.1.48 р. По селі ходили большевики і перевіряли [перевіряли] деякі хати. Під час перевірки крали хліб, яйця і т. п., а хто не хотів дати їм хліба, то вони викидали на подвір’я.

с. Сорок:

8.1.48 р. До села приїхали з району упов. Догляд і Кривий, які перепровадили збори на яких вибрали голову сільради. Голову вибрали в цей спосіб, що всі депутати мали голосувати за Дудку Михайла, якого назначили большевики самі, але Дудка дуже спер[e]чався і просив депутатів, щоб на нього не голосували, бо йому бути головою неможливо і вже на нього не голосував ніхто. Тоді большевики подивилися, що нічого не вдіють і сказали, що всі люди арештовані за те, що не хочуть голосувати за Дудку Михайла. Люди в це повірили і вибрали на голову Дудку.

с. Котівка:

8.1.48 р. Зборовський з кількома рядовими робили точні ревізії в кількох господарів. Під час ревізії перевертали все, що було в хаті, крали яйця, хліб, м’ясо і т. п., але не знайшли нічого.

с. Ключинці:

15.1.48 р. Слідчий з мgb і 20-ть рядових перевели точні ревізії в Гіля Михайла, Гіля Степана і Карпишина Михайла. Під час ревізії не знайшли нічого.

22.1.48 р. Уповноважений по контингенті і 12-ть большевиків перепроваджували збори на яких говорено, щоб люди не слухали “бандьорів”, а здавали скоро молоко, м’ясо і т. ін., а нас не маєте чого боятися, що ми з автоматами, [бо] ми боїмося “бандьорів”, щоб нас не полапали, а не вас стріляти.

с. Перемилів:

21.1.48 р. Відбулися збори, які перепроводжували Демчук та Романчук. Вони говорили про біографію Леніна і про партію. На зборах було около 30-ть осіб, яких позганяли примусово.

24.1.48 р. До села приїхав нач. ОББ Брухачов, Руденко і 8-ім рядових, які заарештували Глідія Григорія, Слупського Михайла та Галабільку Варвару.

м. Чортків:

4.1.48 р. Відбулася районна конференція ЛКСМУ. З доповіддю виступив секр. райкома ЛКСМУ Трапезніков. В своїй доповіді промовець з'ясував пророблену роботу за звітний час. За звітний час наша комсомольська організація домоглась деяких успіхів, комсомольська організація зросла на 147 чол., зорганізовано 9-ть сільських первинних організацій... "Комсомольці, як вірний помічник партії, відігра[ли] і відігра[ють] велику роль в зміцненні рад. влади на селі та зокрема в організаційно-господарському зміцненні колгоспів". "... 6-ть комсомольців працюють ланковими та бригадирами в колгоспах, 14-ть трактористами, 84-ри працюють агітаторами, несуть правдиве большевицьке слово в маси". ... "однак слід відзначити ряд серйозних хиб. Ще на низькому рівні проводиться політ-масова робота серед комсомольців. Із 18-ть створених політ-гуртків, ще жодний не скінчив свою навчальну програму. Лекції і доповіді читаються рідко. За звітний період прочитано 63-ри лекції, проведено 87-ім бесід, але вони не всі доброякісні. Лектори Ярославський, Ліщинський не прочитали ні одної лекції. Райком недостатньо дбав про залучення передової молоді в комсомол. В шести селах району зовсім немає комсомольської організації. В с. Пастуше, комсомольська організація не тільки не зросла, а навіть зменшилась. На конференції виступали секретарі КП(б)У Летвененко і Сумусев, нач. мgb Козачук, зав. військ. відділом КП(б)У Трач, секр. комс. орг. здоров'ї Коновал, секретарі перв. орг. Слота, (с. Швайківці), Блоха, Захаров, Чілікін, Бабіч (с. Сосулівка). Таємним голосуванням вибрано райком в такому ж складі – Блоха, Слота, Захаров, Гелічер, Триполко, перший секр. Трапезніков, другим Коноваленко.

5.1.48 р. До всіх сіл району виїхали представники райком[у] партії на перш[і] сесії сільських рад, на яких вибрано голів сільрад.

6.1.48 р. Закінчилася районна конференція вчителів. Тут було обговорено слідує доповіді: 1) Про виконання рішень ЦК КП(б)У від 5-го XII.47. 2) Про стан загально-обов'язкового навчання в школах УРСР. Доп. Майсак. 3) Виховання учнів в дусі радянського патріотизму і радянської національної гордості. Доп. Онищук. В обговоренні доповідей взяло участь 22-ва чол[овіки]. По закінченні конференції, відбулась робота секцій.

7.1.48 р. Відбулась сесія міської ради першого скликання.

За пропозицією Козачука головою сесії обирається Савчук, секр. Петренко. По вибранню мандатної комісії деп. Репніков виступив з доповіддю і заявляє, що ... "всі 57 кандидатів, зареєстровані виборчими комісіями 21-го XII.48. зіс[тали] обрані д[е]путат[ам]и міської Ради. В склад міської Ради [входять] 36-ть чол., [21 жін]ка. Серед д[е]путатів членів партії – 28-ім, комсомольців – 3, безп[артійні] – 26-ть. Соціальне походження д[е]путатів: Робітників – 13, Селян – 5, [інтелігент]ів – 39. Потім сесія затверджу[є] завідуючих відділами: МФВ – Бука[ло П.] Я., нар. освіти – Червоняк Г. Ф., охорони здоров'я – Савчук К. В., кадрів – [...], соц-забез – Усова А. І., торговельного – Семиків І. І., зе[мельного] Пасенко Б. М., загального – Миляєва С. Д., культосвітнього – Щербина [...], культури і спорту – Валдук Л. П. На пропозицію д[е]путатки Руденко [обрано] виконавчий комітет міськ-ради з 11-ть чоловік. До складу виконкому [входять:] Абрамов І. Г., Павленко І. М., Червоняк Г. Ф., Закінченко К. З., Сав[чук К. В.], [...]зачук Н. Д., Осадко Г. Г., Пасанко [? Пасенко] В. М., Петренко К. А., Букало П. Я., [Стрельніко]в О. Я. За пропозицією Стрельнікова головою міськ-ради обирається: [...] Івана Григоровича, заст. голови – Павленко Іларіон Михайлович, секр. – [Г]алина Григорівна. Голов[о]ю бюджетної комісії затверджено – Букало П. Я., [народної] освіти – Червоняк Г. Ф., здорово охорони [охорони здоров'я] – Савчук К. В., торговельної [– Семикін] І. І., промислу – Шапошніков М. М., комунальну – Стрельніков О. Я. По зборах виступив гол. міськ-ради з короткою промовою і на тому закінчено.

[...]. Відбулася перша сесія районної ради. На голову сесії обрано Су[мусев І. П.], секретарем – Полутренко О. М. З доповіддю від мандатної комісії виступив Курбацький. Він заявив, що 28 кандидатів, які були зареєстровані дня 21 грудня на виборах, зістали вибрані депутатами районної Ради. За пропозицією Литвиненко [головною] рай-ради вибрали Мойсак М. В., заст. голови – Онищук С. М., секретарем – Конюшек Ф. А. На пропозицію М[о]йсака затверджено завідуючих відділами: сіль-господ. – Козаренка І. Д., соц-забез. – Вербицько[г]о Л. А., нар-освіти – Онищук С. М., загального – Черницького М. С., фінансового – Слобудов І. І., торговельного – Кішка Д. К., комунального – Голічер Х., культосвітнього – Колесніков П. М., охорони здоров'я – Коваленко Т. О., планової комісії – Полутренко О. М. Членами виконкому вибрано: Майсак [Мойсак], Літвиненко, Самусев [? Сумусев], Конюшек, Онищук, Полутренко, Шишлаков, Вербицький, Козаренко. На пропозицію Конюшека створено при РВК такі постійно діючі комісії: бюджету (гол. Слобудов), нар-освіти Онищук, культ-побутову Вербицький, здор-охорони Павлина, торговельну Курбацький, сіль-госп. Козаренко, шляху Шишлаков, планову Полутренко. Порядок дня вичерпаний.

11.1.48 р. Відбулися районні парт-збори. Доповідь про роботу парт-організації зробив Литвенко [? Літвиненко]. ... "за звітний період

рай. парт-організація продовжувала зміцнювати свої ряди, зростає на 13 членів і [15] кандидатів. До рай. організації ЛКСМУ прийнято 147 чол. ... значна заслуга парт-організації в господарських успіхах району: план хлібозаготівель виконано на 110%, м'ясопоставок на 115%. ... "відділ пропаганди і агітації (зав. Мерещенко) незабезпечив глибокого вивчення "Короткого курсу ВКП(б)" кожним комуністом, доповіді не відбуваються регулярно, слабо працює парт-кабінет (зав. Пастухов), недостатньо працює рай-газета "Нове Життя", серйозні хиби має робота відділу кадрів (очолювана Курбацьким), в підборі і розстановці кадрів припускалися помилки, заслабо веде роботу жінорг Лопушанська. Політично масова робота серед жінок провадиться незадовільно, висунання жінок на керівні пости фактично провалено. Невідповідає вимогам сьогодення діяльність рай. відділу сільського-господ.[арства,] яким керує Козаренко. В районі досі не розгорнута підготовка до весни. Все це привело до того, що в районі слабо провадиться пропаганда переваг колгоспного ладу над одноосібним, досі невідновлено колгоспів, які існували до війни. ... однак наша організація ідейно здорова, вона знайде сили і засоби, щоб позбутися наявних недоліків"... По доповіді розгорнулися широкі дебати, на яких визнано роботу райкому задовільною та приступили до обрання районного комітету. По зборах відбувся пленум райком[у] партії, на якому обрано бюро райкому, до якого увійшли: Литвенко Т. С., Самусев І. П., Курбацький В. Г., Майсак М. В., Шишлаков Г. Я., Гарагуля С. Є., Трапезніков І. М. Першим секр.[етарем] обрано Литвиненка Т. С., другим Самусева І. П., третім Курбацький. Пленум затвердив завідуючих райділами райкому.

[...] відбулася міська конференція ЛКСМУ, на якій підведено підсумки [...] за звітний період. З[а] доповідд[ю] про проведену роботу виступив Костюк "[...] ЛКСМУ". За звітний період в місті створено 10 нових комсомольських [осередків, проведено] 4 засідання бюро міському, заслухано 136 звітів секретарів первинних організацій. Звітно-виборча компанія пройшла під високо-ідейним рівнем. На [...] з'явилося 93% всіх членів. В дебатах взяло участь 47,6 присутніх. [...] ідейно-політичне виховання молоді, міськом організував 52 полі[...] [...]ють з них 41, охоплюючи 1191 чоловік. 15-ма доповідачами було [...] доповідей, на яких було присутніх понад 9.000 комсомольців і не[...] ... "помимо деяких успіхів, в нашій організації було багато [...] помилок. Недостатньо працював шкільний відділ міському (зав. [...] в середніх школах міста зовсім мало учнів прийнято в члени ЛКСМУ. [...] відділ не цікавиться роботою таких установ, як обл. дитяча бібліотека, [...] Юрченко, дир. обл. бібліотики [Ж]ужман, дир. палацу піон. Євсієва, [...] комсомола Кашуба, секретарі перв. орг. Дейнека – педучилища, Федотов [...] Свистунова – швейно-взуттєвої фабрики. Таємним голосуванням [...] в складі 47 членів і 9 кандидатів. Обрано також ревізійну комісію [...] чоловік (гол. Пушенко).

[...] відбувся пленум новообраного ра[й]кому, на якому обрано першим секретарем Штепу Є. Ф., другим Євсєєва Є. І., зав. відділом кадрів – Закатей [...] відділом шкіл – Гончаренко Л. С., відділу обліку і статистики – [...].

[...] відбулася міська партійна конференція. З доповіддю про роботу [...] за звітний період виступив секр. Зінченко. В своїй промові [...] охарактеризував пройдений шлях організацією. ...“За звітний період [...] нових парт-організацій. В ряди партії прийнято 82 чол. ... на підпр[иємствах і] установах зорганізовано 47 гуртків по вивченню біографій Сталіна, [...]ть гуртків по вивченню “Короткого курсу історії ЦК ВКП(б)”. В цих гуртках займаються 64 комуністи, 118 комсомольців і 702 безпарт[ійних]. Створено 32 агітколлективи. Самостійно працюють над собою 262 чоловік”. ... “Не мало роботи і знань вложили комуністи нашої організації в справу підготовки до виборів, що забезпечило масову участь в голосуванні. 99.90% виборців взяло участь в голосуванні. За блок комуністів голосувало 99.81%. Безумовно, ні в якому разі не можна сказати, що на цій ділянці у нас все гаразд. Зовсім ні. В роботі політ-гуртків багато недоліків, формалізму. Парт-організації обл-мельтресту, міськкомунгоспу, лікерогоріланого заводу не дбають за ідейне зростання комуністів. Рішуче поліпшення усієї ідеологічної, пропагандистської роботи, посилення боротьби з проявами буржуазного націоналізму та низькопоклонства перед західною буржуазною культурою, є один з найголовніших завдань нашої організації”. ... “не можна визнати нормальним, що 17% працюючих не є досі членами профспілок”. По доповідді розгорнулись дебати. В своїх виступах Павленко, Козачук, Жужома і Рахаєв критикували міс[ьк]ком за слабе керівництво промисловістю, комунальним господарством, розстановкою працівників, та за слабо проваджену ідеологічну роботу. На конференції виступив з промовою секретар обкома Дружинін. Конференція обрала міський комітет в складі 35 чоловік та ревізійну комісію.

По конференції відбувся пленум, на якому обрано першим секретарем Зінченка К. З., секр. по пропаганді і агіт. Юрченка А. П., по кадрах – Горянського І. Ф., редактором газети “Нове Життя” Веріженко С. К. Крім того обрано бюро міськкому: Зінченко, Юрченко, Горянський, Абрамов, Козачук, Веріжен[ко,] Лисенко, Толмачов і Штепа.

21.1.48 р. Відбулося юв[і]лейне траурне засідання районної ради, на котру було запрошено голів і секретарів сільрад, працівників установ і підприємств та комуністичних діячів міста. Засідання відбулось в театрі ім. Франка. З доповіддю – 24 роки без Леніна, ленінським шляхом, під проводом Сталіна – виступив секр.[етар] І. Ф. Горянський. По доповідді всі присутні слухали по радіо промову Суслова з Москви.

Того ж дня на всіх підприємствах і установах відбулися траурні мітинги в пам'ять [24-тої роко]вини смерті Леніна.

25.1.48 р. Відбулося юв[і]лейне засідання міської [т]а рай. ради [за] присутності всіх [...] гостей, присвячен[е] 30-літтю радянської влади на Україні. З доповіддю виступив голова рай-ради Майсак, який говорив про заснування радянської [влади в Україні. Після] допові[д]і відбулася демонстрація.

[...] з рай. тюрми вивезено около 350 в'язнів (6 вагонів).

Р-н ГУСЯТИН.

с. Крогульці [Крогулець]:

2.1.48 р. Двох істрибків (східняки) зайшли до старенької Параски (70-ть років)[, з]насилували, забрали з хати все, що попало їм під руки і втекли.

3.1.48 р. В селі були: секр. по кадрах РК КП(б)У Школьнік, нач. мвд Ромашкан, Чмірова, Філіпенко, Грибков, Новак, Бригадир, Повлонний і Матвієнко, та організували в селі колгосп. Найскорше до сільради прикликали Хомету Михайла і Савку Григорія та тяжко в сільраді били так, що тих двох господарів мусіли підписати до колгоспу заяву. По полудні розділились на чотири груп[и] і разом з істрибками привели до сільради 30-ть чоловік. В сільраді цих людей тяжко мучили через цілу ніч, а ранком всіх забрали на станицю істрибків і дальше тяжко били, щоб писалися до колгоспу, але однаково всі не пописалися, лише 17-ть господарів. В такий добровільний спосіб того дня до колгоспу вписалося 28 господарів. Вечером ті большевики від'їхали до Гусятина.

17.1.48 р. Большевики заарештували: Білана Дмитра, Рога Володимира, Воловець Ілька і Савку Оксану. В районі держали їх два дні і по двох днях звільнили їх додому. Слідство переводив з ними пол[к]. Усков.

с. Васильківці:

7.1.48 р. До господаря Нагірняк Миколи зайшло кількох істрибків і просили їм дати їсти. Господар дав їм їсти, вони наїлися і почали поминатися ще горілки. Старий господар, около 60-ть років, сказав, що я не п'ю і горілки не маю. Істрибки тоді самі пішли до пивниці і побачили багато бараболь, та почали на господаря кричати, що він куркуль, бо має багато бараболь. Господар сказав до істрибка: твій тато з родиною за рік тільки не з'їсть, що я за тиждень дам корові. Тоді істрибки почали ще більше шукати, а господар почав нарікати та сказав "га, Боже, а то що на світі довелось: ціцьку ось, дзигар курить і при войску служить", вхопив істрибка за ковнір та хотів вигнати з подвір'я. Тут почали дертись на крісі, але істрибок вистрілив і ранив старого господаря. [...] за якусь косу, але істрибки повтікали на подвір'я. Тоді господар [...] а на стріл прибіг нач. істрибків та почав нібито розбиратися [...] [істреб]ки зробили.

[...] селі була з р-ну бригада, яка організувала колгосп. Говорили [...] відповідати за розграблення колгоспу в 1941 р. Хто мав тоді [...]

колгоспу, а тепер не має (продав) мусить колгоспові платити 5 тисяч [карбованці]в.

[Нижбі]рок Нов[ий]:

[...] уповноважений по м'ясопоставці Журц зайшов до господини Демчишин [...] трьома дітьми, а чоловік її вбитий на фронті і заявив, [...] то забере корову. Вона з докором відповіла – бери [...] за чоловіка. Тоді під крик бідної жінки і плач [...] пігнав на колгосп. Вечером жінка корову відібрала, [...] корову вдруге і на базі в Чорткові зарівав. 25 кг [...] контингент, а решту забрав собі. Цю справу жінка подала до [...] 24.1. На суді Журц казав, що решту грошей звернув жінці. [...] почав кричати на цю жінку за обиду державного службовця [...] кричати, що подасть цю справу до області, тоді присудили повернути жінці корову.

[...] зорганізовано колгосп з бідних селян переселенців та не ма[...][...] [...]ей. Школьник, прокурор і кількох істрибків пішли до переселен[ця] [...] синами знають ковальство. Прийшов в хату несучи три шnurки [...] йти до колгоспу, то хйба повісиш[ся] зі синами на тих шnurках [...] відповів "можеш сам, тай виб[е]ри собі двох товаришів [...] мучте людей. Тоді вони пішли від нього і більш нікуди [не ходили] .

[Г о р о д н и] и ц я :

[...] [Повстанці в]ранці [і]дучи дорогою побачили, що тою самою дорогою позаду них [йде Голубцов] Ігнат із ще одним істрибком. Тоді повстанці припустили їх на бли[з]ьку віддаль і з ППШ почали до них стріляти. Голубцов зістав вбитий, а істрибок втік. Від [Г]олубцова забрали АВТ, гранати і документа.

с. Ч а б а р і в к а :

8.1.48 р. Большевики до секретара колгоспу говорили, що буде відповідати за розграблення старого колгоспу. Секр.[етар] відповів: а то, що я може забрав то майно, я прийшов зі своїм власним олівцем, та й з ним пішов, а тепер може ще хтось йти. І на тому розійшлися.

16.1.48 р. Большевики намагаються майже в кожному селі зорганізувати колгосп, але це їм не вдається, бо населення не хоче йти до колгоспу. Большевики побачили, що населення протиставить, почали робити великі облави по селах, говорячи, що мусять вилапати всіх "бандьорів", які перешкаджають їм в організуванні колгоспу. Ночами робили засідки, пильнували голів колгоспів, по селах зарядили варту уночі. У випадку, коли б вартові побачили повстанців, мають бити в бляхи на алярм. По селах переводили арештування.

25.1.48 р. По селах переводились святочні мітинги присвячені 30-тим роковинам заіснування рад-влади на Україні. Більшу частину промов присвячували "бандьорам", через яких то населення терпить, де між іншим підкреслено, що то не самі бандерівці це роблять (бо їх так б[а]гато нема), а мусить хтось з населення помагати. Також говорилось на тему п'ятирічки за чотири роки та весняної сівби. Воєнкомат покликав всіх молодих хлопців з 1928-29 рр. до лікарського перегляду і в цілі видачі воєнних білетів. При перегляді

сказано, що вкортці відбудеться короткий п'ятитижневий військовий вишкіл.

В протягу місяця большевики стягали з населення всякі залежності за останній і попередні роки. У родин, з поміж яких є хтось арештований і вивезений, переводять конфіскату майна (його частки), так реквірують хатню обстановку і плаття, та по державній ціні продають своїм служакам. В кого немає що потягнути в хаті, накладають грошові ставки по 1000 крб., на той рахунок, через що [...] блені зі всего свого майна.

[...] воєнкомат дав повідомлення м. Гусятин, що коли б хто хотів виїхати куди[...] перебув[...] [...] хочби на два дні, то повинен зголосити в районі.

[...] за прошенням хлібом та намовл[я]ють людей, щоб не[...] большевики стали обережніші. З кількох станиць повтікало тро[...] по станицях, де скорше було 10-25 істрибків осталося тепер [...] [...]ше. Таких станиць в районі є десять. До цього ще 40 чоловік [...]. В підлісних селах гарнізон перебував по тижнев[і] і довше [...] селах при залізниці, ніччю приїздить несподівано поїздом [...].

[...] прибула частина гарнізону і з лісними робила труси [...] м'яса. Зайшовши до господаря Процик Івана, большевики по[бачили] поскладуване дерево, яке кілька років тримав, як матеріали на будову. [...] корову вдувався, що це дерево куплене, а в кінці розсердився [...] не розумієшся на дереві, то запитай сусідів звідкіля [...] лейтенант вдарив його в лице. Господар роззлостився і лейтенант [...] вхопив автомат та господар стиснув його руки аж [...] лейтенант почав кричати. На крик збіглося більше большевиків, [...] відвели до сільради. В сільраді вияснилось, що це за дерево [...] господаря, на що господар заявив: наколи я не винен, то і та[...] [...] його пустили до дому.

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ**РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ.**

Р-н: Великі Борки

Дня 10.12.1947 р. до с. Козівка приїхав представник РК КП(б)У Гавриленко та уповмінзагу – Цигрик з 4-ма бійцями. Цигрик скликав передиборчі збори, на яких, між іншим, сказав: “Війни не буде, бо прості люди її не хочуть. А якщо навіть і буде війна, то щойно за 10 або 15 років. Америка страшить нас атомною бабою, та ми її не боїмось, бо маємо щось краще, як атомна бомба”. Далі він закликав, щоб не помагати “бандерівцям”, бо “... це бандити, спершу німецькі, а зараз американські агенти. Вони борються не за самостійну Україну, а проти неї, бо самостійною є Радянська Україна, в союзі з великою Росією, без якої вона жити не може. Всіх, хто пособлятиме бандитам, чекає Сибір”.

В днях 3-6.1.1948 р. в райцентрі відбулася нарада учителів в справі виконання рішень ЦК КП(б)У про загально-обов’язкове навчання в школах, про виховання учнів в дусі радянського патріотизму. З доповідними виступали: II-ий секретар РК КП(б)У Грунін, зав. відділом піонерів РК ЛКСМУ – Тимошук і інспектор облвно – Курилов. Головною темою промови інспектора було питання “ліквідації ідеологічних помилок в українській літературі та перекручування історії України націоналістичними елементами”. – “Щоб викоринити націоналістичні впливи в українській літературі, – сказав він – треба в першу чергу мати ідейно вихованих учителів”.

Вкінці, забрав голос 1-ий секретар РК КП(б)У – Ткач, який сказав: “Бити українських націоналістів збройно, це ще замало. Треба рівночасно бити і по їхній ідеології... ми знаємо, що учителі стрічаються з бандитами, поділяють їхню ідеологію та активно їм допомагають. Але пам’ятайте, що всіх таких ми викриємо та жорстоко покараємо. Радянська влада є жорстока для ворогів народу”.

Р-н: Микулинці

Дня 7.1.1948 р. вечером, до с. Настасів прибуло 8 большевиків з о/у РО МГБ – Болгаковим. В той час молоді хлопці ходили по селі та колядували (це були свята Різдва Христового). Большевики, почувши колядування з закраскою національного змісту, наловили біля 20 хлопців і дівчат та почали переводити з ними військову муштру. Святочно повбираних хлопців і дівчат змушували падати долів, по-пластунськи

лазити по перемішаному із болотом снігу і т. п. Найбільше знущалися над такими, що були більш свідомі та мали вплив на інших. Базар Федора (1930 року народження), Мируцкий Михайла (1931 року народження), Жмурко Михайла (1932 р. народження), Ткач Богдана і Ракочий Степана відділили від інших і, ведучи селом, били прикладами крісів. Так забавлялись большевики до 12 годин ночі. Попівночі большевики зайшли в другий кінець села та тут побачили вогонь, біля якого колядували хлопці (палення дідуха). Большевики підсунулись до них на віддаль 20-30 метрів, вискочили з наставленими автоматами та закричали “Ложись”. Хлопці попадали на землю, а большевики почали нібито задушувати чобітьми вогонь та при цьому топтали по ногах, головах і плечах лежачих. Хто підніс голову, або порушався, того били прикладами. Після цього забрали до с/ради Зазуляк Григорія, Білах Богдана і Зальопана Ірину, ніби за те, що вони розповсюджували протибольшевицькі листівки. Вищезгаданих побили до крові, але вони не признались до нічого. Відпускаючи їх о/у Болгаков сказав: “Вас всіх треба знищ[и]ти, бо ви всі мієте про якусь самостійну Україну”.

В днях 20 і 25.І.1948 р. в сс. Ладичин і Настасів відбулись мітинги, присвячені 30 роковинам радянської влади в Україні. В с. Ладичин з доповіддю виступив 1-ий секретар РК КП(б)У – Дмитро Терещенко. Він сказав, що колись Україна була пошматована штучними кордонами, а поодинокі її частини належали до Польщі, Румунії, Австро-Угорщини. Центральну Раду назвав він запродавцями України, а Петлюру – зрадником, “якого народ покинув та виступив збройно проти нього разом з російським народом”. Вкінці він накинувся на ОУН і УПА. “Це вислужники спершу Гітлера, а зараз англо-американців – сказав він. Вони тішать вас самостійною Україною, намовляють не вступати до колгоспу, мордувати безборонний народ. Але ми вневдовзі розправимося з ними, знищимо всіх, а колгосп таки заложимо”. На закінчення промови він сказав, що кожний учасник мітингу може закупити в райбазі півкілограма цукру.

Р-н: Козлів

Дня 14.І.1948 р. в с. Яструбово під ча ревізії в громадянки Цебровської Євгенії, один з большевиків наказав її переставити мішки зі збіжжям, щоб уможливити обшук. Коли господарня відмовилась, кажучи, що вона хвора, большевик з погордою сказав: “Ви, хахли, всі хворі, а ми, руські, ніколи не хворіємо і тому маємо сильну державу”.

Дня 25.І.1948 р. в с. Слобідка п[ре]дставник рай. адміністрації з кількома іншими большевиками зігнав людей на мітинг. Присутніх було всього около 20 осіб. З промовою виступив уповноважений Пепезенко. Говорячи про заслуги Сталіна в справі “визволення” України, він, між іншим, сказав: “Без допомоги російського народу і тов. Сталіна,

Україна не існувала б як держава, а була б тільки кольонією німецьких фашистів. Ми, українці, повинні бути навіки вдячні російському народові за своє існування. Українсько-німецькі націоналісти запродались американським імперіялістам і хочуть відірвати Україну від Росії. Але ми не допустимо імперіялістів в Україну і вона залишиться навіки невід'ємною частиною великої Росії”.

В с. Таурів ІІІ-ий секретар РК КП(б)У – Сухенко на мітингу сказав: “Ми заберемо від вас все збіжжя, бо ви годуєте бандитів. Ще цього року ми покінчимо з ними і вже не буде кому будувати “самостоятельної”. З вас заберемо одних до колгоспу, других висел[и]мо на Сибір і тоді робитимемо з вами, що захочемо” (Сухенко правдоподібно по національності єврей).

Дня 20.І.1948 р. під час облоги на хуторі Млинець (с. Городище) до громадянки Кухта Теклі зайшли большевики та перевели ревізію. Один большевик вдарив її по лиці та сказав: “Ти хахолка, чому в попередньому році не голосувала на радянських депутатів, ти хочеш “самостоятельної”? [-] в короткому часі побачиш її, але на Сибірі”.

Р-н: Зборів

Дня 19.І.1948 р. ранком, до с. Мшани приїхав ІІ-ий секретар РК КП(б)У – Парасечко та ще 6 большевиків. В цей день припадали Йорданські свята і люди, по старому звичаю поробили дерев'яні хрести, прибрали їх квітами та синьо-жовтими прапорцями. Побачивши це, большевики почали зд[и]рати з хрестів прикраси, кидали їх разом з хрестами на землю та топтали ногами. Людям грозили, називали націоналістами, бандитами і т. п.

Дня 2.І.1948 р. в с. Кабарівці директор Зборівського маслозаводу – Горштейн скликав мітинг в справі колгоспу. Розлючений, що люди не хотіли вписатися до колгоспу, він сказав: “Неслухайте бандерівців, а пишійся до колгоспу, бо бандити вам і так нічого не допоможуть. Вони всі будуть знищені. Радянська Україна менша від Москви, то ж Україна має слухати Москви, а не Москва горстки бандитів. Москва – мати всіх республік, то ж матері завжди треба слухати, бо вона своїм дітям зла не бажає. Вона об'єднала всі українські землі в одну нерозлучну Радянську Україну та за те треба їй бути вдячним”.

Р-н: Заложці

Дня 19.12.1947 р. в с. Серетєць упов.[новажений] по контингенті зайшов до громадянина Шаринського Бартка та тут, в розмові з селянами, сказав таке: “До кінця року ми знищимо всіх бандитів, а опісля підемо воювати з Америкою. Тоді почуєте як від наших “тяжелих” бомб будуть валитися американські хмародери[”].

Дня 2.І.1948 р. до с. Вертелка прибув ІІ-ий секретар РК КП(б)У – Капштик з трьома бійцями. В місцевій школі в присутності 26 людей він перевів мітинг. В своїй доповіді він особливо підкреслював могутність Росії та її великі заслуги в перемозі над Німеччиною і Японією; критикував політику Англії і Америки, розказував про велике заворушення робітників, про економічну кризу та голод, які заіснували в останній час в США і в Англії. На кінець вихваляв добробут в СССР, його економічне піднесення. Як вислід колективізації сільського [го]с-подарства.

Дня 16.І.1948 р. під час організування колгоспу в с. Залізці, 1-ий секретар РК КП(б)У – Молько Іван сказав до одного господаря таке: “Ти думаєш, що сюди прийде Америка і тому не хочеш записатися до колгоспу? Цього не думай, не слухай різних підшептів бандитів. СССР є непереможний, він відстояв у боротьбі з Німеччиною і Японією, то й не боїться американських атомних бомб. Для нас атомна бомба вже не є таємницею”.

Дня 23.І.1948 р. в райцентрі, на нараді голів та секретарів с/рад виступив з доповіддю 1-ий секретар РК КП(б)У – Молько, який з’ясував сучасне міжнародне політичне становище. Зупиняючись на закордонній політиці Росії, він сказав: “За останній час в цілому світі незвичайно зріс комуністичний рух, на сторожі якого стоїть до 500 мільйонів комуністів”. Підкреслюючи можливість вибуху війни, він сказав, що “... у війні всі комуністи виступлять проти англо-американських імперіялістів, проти їх загниваючого капіталізму. І перемога буде на нашій стороні”. Відносно рев.[олюційного] руху внутрі СССР, він сказав: “Ми вже кінчаємо нищити бандитів. Зараз їх знищено в с. Ігровиця (р-н В. Глубочок [Великий Глубочок]) [-] 7 осіб, в с. Беримівці – 2 особи. В Заложцівському р-ні знаходиться їх ще 7 чоловік, яких ми вже скоро знищимо”.

Р-н: В.[еликий] Глубочок

Дня 6.І.1948 р. вечером до с. Чернихів прибуло 13 большевиків з капітаном Гащуком. Стрінувшись з колядниками, большевики одних понабивали, а других нагнали домів.

В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ

Р-н: Микулинці

В місяці грудні 1947 р. по терені району роз’їзджала делегація американської компартії. Її супроводжали представники з ЦК КП(б)У, начальник РО МГБ і 10 бійців ВВ МВД. Дня 27.12.1947 року прибула вищезгадана делегація до с. Настасів. Між делегатами був бувший мешканець цього села Ракочий Михайло, який ще за Польщі виїхав до

Америци. Він зайшов до свого брата, який проживає в цьому селі. В розмові американський делегат запитав брата, як йому живеться. – “живу дуже бідно, а зрештою, сам бачиш, – відповів брат. Стягнуто з мене великий контингент – одним словом, все. Що колись було на господарстві, це все мусів я здати для держави, а для себе ...” Його мову перебив місцевий комуніст, Дженджеристий Василь, який сказав: “Він так бідно живе тому, що був в ЧА, а злодії обікрали його господарство”. Але делегат питав далі: “Чому ти так опустився, брате, і навіть не підголишся?” – “Немаю ані кусочка мила і нема де його взяти” – була відповідь. Брат-делегат, в присутності всіх представників ЦК й районних начальників, ви[й]няв з течки кусок мила і подав своєму братові. Всі споглянули ворожо на одного і другого. При пращанні Ракочий Іван скривився і сказав: “Погостивбим тебе, брате, але немаю ні хліба, ні молока”. На цьому закінчилась їхня зустріч.

Кілька тижнів пізніше Ракочий Іван одержав з Америки листа, в якому його брат написав між іншим: “Це, що я бачив, брате, мені вистарчить”.

Другого дня по візиті американських делегатів в кооперативу цього села завезено багато мануфактури, сукна, светерів, ниток, калосів, сірників і 145 кг солі – всього на 64 тисячі крб. З того до райбази забрали товарів на 45 тисяч крб., а в селі оставили решту. Багато з цих товарів ще й досі л[еж]ить в кооперативі, бо ніхто їх не хоче купувати. Сіль біла чорна, як земля, ще й до того з піском. Мануфактури ніхто не купував і в кооперативі її не видно. Залишилося лише дуже лихе сукно по 120-130 крб. за 1 м., светри по 35-52 крб., калосі по 40 крб. та нитки по 4-13 крб. за шпульку. 26.І.1948 р. в кооперативу цього ж села завезено 30 кг цукру. Продавали по 200 грамів на одного мешканця (село числить 1 тис. мешканців).

Дня 30.І.1948 р. в кооперативу с. Ладичин завезено 150 кг цукру, але із селян не одержав ніхто і пів кілограма. Ввесь цукор розібрала управа кооперативи.

Дня 2.І.1948 р. в с. Дворіччя, православний священик із села Ладичин (прізвище не відоме) відправляв “Богослуження” за померлого Цимбалістий Антона. По відправі його запросили на поминки. Тут він впився до безтями, почав співати сороміцьких пісень, общипувати жінок і т. д. Господиня образилася та почала виганяти його з хати. Він, не зважаючи на це, заліз сам на стіл, виробляв різні штуки і кричав “давай водки”. Присутні гості злапали п’яницю за руки і ноги, вкинули на віз і відвезли до села Ладичин.

Дня 8.І.1948 р. в с. Ладичин вищезгаданий “священик” зайшов на свята до б.[увшої] секретарки с/ради – Гепчан Марії. Він, як є звичайно, впився та почав приспівувати до дівчини польської сороміцької пісні. Дівчина плюнула йому ввічі, відтрнула його та назвала батяром, п’яницею і безличним. Попушка, однак, сказав до її матері, що він любить Марійку за те, що вона дуже інтелігентна.

Вечером, коли він п'яний повертався додому, його задержали большевики з істробками, але він вилаяв їх сороміцькими словами і пішов додому.

В цьому селі до церкви ходять тільки старі люди, яких не можна перекопати, що сучасна большевицька церква – це засіб до знищення правдивої церкви.

Р-н: Козлів

Дня 2.1.1948 р. в с. Забойки неznані злодії вкpали в одного го[с]подаря корову. Говорять, що це зробили большевики, бо слід провадив до райцентру.

Дня 3.1.1948 р. до с. Ходачків Великий прибув о/у РО МГБ Комарчук з 5 іншими большевиками. Впродовж 4-ох днів вони грабили в селах харчі, найбільше сало і горілку. Пограбивши досить, відвезли все до райцентру.

Дня 30.1.1948 р. в с. Ходачків В.[еликий] рай. уповмінзагу – Солодкий, провірюючи посівну площу господарів, дописував людям по одному або й два гектари поля більше. Запитаний, чому він це робить, Солодкий відказав: “На те, щоб ви мали більше поля і тим самим, здавали більший контингент. А якщо не будете могли здати всього контингенту, скорше запиштесь до колгоспу[”].

В половині місяця січня большевики розпочали нагальний вивіз зерна з магазинів залізнодорожних станцій Ходачків В. і Яструбово. Вже вивезено 2 тис. тонн пшениці і жита, правдоподібно, в Польщу.

Дня 27.1.1948 р. в с. Ходачків В. до хати священника вдерались нічю якісь бандити. Почувши стукіт, священник почав дзвонити в бляху і тим відігнав грабіжників.

Дня 4.1.1948 р. на хуторах с. Дмухавець кількох емведистів переводили ревізію в громадян Лещишина і Кутного. Під час ревізій большевики вкpали солонину і кілька бохонків хліба.

В днях від 5-8.1.1948 р. в с. Купчинці о/у РО МГБ – Комарчук з 10 іншими большевиками переводив по господарях ревізії з метою нагpабити собі харчів. В Стадник Ілька большевики забрали 6 кг солонини і 6 бохонців хліба. Котрий господар хотів [о]минути ревізії, давав сам большевикам горілку або інші харчові продукти. Нагpабивши повну фіру харчів, большевики від'їхали до райцентру.

Дня 9.1.1948 р. увечері в с. Кутківці до гром. Яремчук Розалії вдерлись до хати озброєні бандити під маскою українських повстанців, огpабити господарство, а господиню вбили. Говорять, що це зробили большевики з Тернополя.

13.1.1948 р. в с. Денисів о/у РО МГБ – Комарчук з 20 іншими большевиками переводили в селі ревізію з метою нагpабувати в селян харчів. Хто відмовлявся давати їм харчів, бо це не державна поставка, його побивали та забирали самі, що їм подобалося.

Дня 14.1.1948 р. в с. Яструбово около 8-ої години вечером 6 озброєних чоловік, що подавали себе за українських повстанців, зрабували в селянина Канюга Ярослава одну пару нових чобіт, а в Юржик Степана – патефон. Господарів, які пізнали, що це звичайні бандити, та ставили спротив, напасники тяжко побили та відійшли в напрямі залізнодорожної станції.

Дня 3.1.1948 р. в с. Таурів лейт. Хомічов і емведист Кріль забрали в гром. Штех Григорія (переселенець із Заходу) прилад до рван[н]я зубів. Господар просив, щоб йому це віддати, а Хомічов сказав: “Якщо завезеш моє збіжжя до млина і змелеш, то інструмент віддам”. Господар на це погодився і одержав назад свої інструменти.

Дня 5.1.1948 р. в с. Таурів лейт. РО МГБ – Хомічов важко побив гром. Лесевич Василя за те, що цей відмовився дати йому 25 кілограмів муки.

Дня 18.1.1948 р. в с. Таурів III-ий секретар РК КП(б)У – Сухенко наказав, щоб одноосібні господарства зібрали три вагони насінного збіжжя для місцевого колгоспу. Він зазначив, що того, що не повинується цьому рішенню РК КП(б)У, чекає суд і конфіскація майна.

Дня 4.1.1948 р. в с. Слобідка працівник райуповмінзагу зрабував у громадянки Рихліцької Ксені 5 кіп ячменю і 2 копи жита. Грабунок мотивував він тим, що, мовляв, “... ти в 1945 р. не здала всього контингенту”. Це збіжжя грабіжник завіз до Бойка Теодора, там вимолотив і забрав до райцентру.

Р-н: Зборів

На залізній дорозі працює багато робітників з поблизьких сіл: Ярчівці, Тустоголови, Млинівці. Робітники нарікають на своє злиденне життя, своїх бригадирів і начальників, які використовують їх, обривають їм пайки і зарплату. Бригадири і все начальство почувають себе краще від робітників, бо вони поділяють поміж себе те, що обривають робітникам. Напр., робітники на залізнодорожній станції в с. Млинівцях протягом двох останніх місяців одержали по п'ять кг муки, 5 кг круп і 20 дкг цукру, а повинні були одержати по 10 кг муки і 10 кг круп. Місячна зарплата виносить 350 крб., але робітник одержує по 220 крб.

В місяці січні 1948 р. до кооперативи завезено невелику кількість мануфактури і цукорків. Напр., до кооперативи в с. Кабарівці завезено 60 м мануфактури (дреліх) і 5 кг цукорків. Зазначаємо, що село начисляє 213 дворів.

Дня 4.1. 1948 р. в с. Цецова [Цецівка] начальник станиці істребків с. Плавуча Мала (українець з Б[е]сарабії) – Шинкаренко Семен та трьох інших істребків зайшли до гром. Гарматюк Володимира, перевели ревізію та під час неї вкрали три кілограми смальцю і 5 кг солонини. Господар зорієнтувався про крадіж щойно тоді, коли вони від'їхали. Він сів на коня, здігнав їх в с. Плавуча Мала та звернувся до

нач. істребків, щоби йому повернули смалець і солонину, бо це його останні харчі. У відповід[ь] істребок Петришин так побив Гарматюка, що цей, цілий окржавлений, заледви доїхав додому. Господар не подавав ніде скарги, бо знає, що крук крукові ока не вибере.

Дня 9.1.1948 р. в с. Кабарівці емведист Іноземцев з 6 іншими большевиками зробив засідку біля господарства Дяків Пилипа. Нічю большевики викрали в господарів вівцю. Господар, почувши стукіт, вийшов надвір та почав кликати на поміч. Один большевик вистрілив з кріса і господар втік до хати. Тоді інші большевики вистрілили ракету та почали стріляти. За кілька хвилин вони прийшли до хати і сказали, що відбили бандитів. Вони перевели в господаря ревізію, знайшли горілку, напились і відійшли.

Дня 18.1.1948 р. група істребків зі станиць Плавуча М.[ала] і Глинна (р-н Козова) з начальником істребків Шинкаренко Семеном на чолі переводили ревізію в гром. Коган Петра, під час якої вкрали 20 кг солонини. Господар скоро зорієнтувався про крадіж і 10 кг відібрав, а 10 кг вже не стало, злодії її розібрали між собою.

Р-н: Заложці

Дня 6.1.1948 р. в с. Лопушани трьох енкаведистів арештувало Зварич Михайла, Шарун Григорія і Владика Івана за те, що вони втекли з примусових робіт в м. Тернопіль. Згадані дійсно працювали в Тернополі та повтікали тому, що платня за роботу була така невелика, що не вистарчала навіть на прожиток.

За час від 15.12.1947 р. до 24.1.1948 р. до кооперативи в с. Беримівці завезено: 600 пачок сірників, 5 шт. мила, 7 м мануфактури (полотно), 7 пачок тютюну, 11 пачок папіросів, 26 шт. гу[д]зиків, 11 шпульок ниток, 60 коробок пасти, 6 жіночих светерів і пару панчіх, 1 хустину, 7 пар калосів, одні карти до граня, 2 пари жіночих кульчиків і 10 штук брошок.

Матеріальний стан колгоспу в с. Гарбузів: колгоспне господарство – це більша стара стайня бувшого фільварку та невелика хата. У стайні стоїть колгоспна худоба: 64 шт. коней (було більше, але кілька вже загинуло), з яких деякі з причини поганого кормлення неможуть вже і ставати (кажуть колгоспники, що вже знову кілька коней наставилось гинути), 8 шт. коров, які недавно забрані до колгоспу з господарств, вивезених на Сибір людей, і 8 недавно привезених з райцентру телят.

В колгоспній хаті міститься охорона колгоспу – 4 істребки (озброєні в кріси), до яких часто доїжджають большевики. Магазин колгоспу поміщається на стриху місцевої школи. В магазині є: 230 ц ячменю, 140 ц вівса та дещо жита. Колгоспна солома стоїть на полі в скиртах. Її часто привозять до колгоспу для прокормлення худоби.

Колгоспникам виплатили по одному кілограмові збіжжя за трудовий день (на 1 трудовий день треба було працювати три-чотири дні). Життя колгоспників дуже нужденне та тільки тому, що їм вдалося самостійно позасівати поля, вони досі ще не погинули з голоду.

Р-н: Збараж

Дня 7.12.1947 р. до с. Капустинецький [Капустинський] Ліс прибув участковий РО МВД – Косінчук, взяв зі собою одного десятника та збирав по селі картоплі для себе на прожиток.

Дня 30.12.1947 р. до с. Капустинецький [Капустинський] [Л]іс прибув нач. станиці істребків с. Тарасівка – Савруцький з уповноваженим по поставці молока. Вони ходили по селі, наказували селянам здавати молоко на контингент та грозили, що тим, які не здаватимуть молока, слідуючим разом позабирають корови.

Дня 1.1.1948 р. в с. Капустинецький [Капустинський] [Л]іс трьох емведистів перевело в кількох господарствах ревізії. Вони шукали тільки за горілкою та знайдену забирали для себе.

В днях 31.12.1947 р. і 2.1.1948 р. в с. Розношинці уповноважений по поставці молока – Тімоша наказував селянам здавати молоко та грозив, що опірних віддасть під суд і сконфіскує корови.

Дня 11.12.1947 р. в с. Чорний Ліс уповноважений по поставці – Бровченко списав майно громадян Гудима Петра і Олещук Михайла. Перед вечером він зайшов до громадянина Поповича Івана та забрав один центнер гречки, який ще раніше вкрав під час перепису майна вивезених на Сибір людей і тут залишив на переховання. Бровченко заладував гречку на підводі і відвіз до райцентру.

Дня 18.1.1948 р. в с. Максимівка упов. по поставці молока і м'яса на зборах активу села сказав, щоб селяни здавали об[о]в'язково поставку молока, бо опірних віддасть під суд. Селяни виправдувалися, що в багатьох корови зовсім не дояються, так що бракує молока і для дітей. Уповноважений відказав, що хто не має молока, той дає сало, а якщо не має сала, то хай собі його купить, а державі здати мусять, бо інакше чекає його тюрма.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали

Дня 23.1.1948 р. старший зоотехнік молочної ферми в Чортківщині перепроводжував 12 штук худоби з радгоспу у В.[еликі] Дедеркали та заночував в с. Радишівка [Радошівка]. Він сказав до селян таке: "Ви сьогодні святкуєте Новий Рік. Дякуйте Богу, що ви ще сьогодні маєте теплу хату та кусочок хліба, бо я дожився до того, що мушу валятися по чужих хатах, бути наймитом і просити в людей кусочка хліба. Перед війною у мого батька було 18 га землі та хоч родина складалася з семи осіб, тоді було ще життя. Як повстали в нас колгоспи, то життя мов би

завмерло. Сьогодні я хотів би мати 2 га землі і свою хату та не тинятися по чужих кутках і бути наймитом.[”]

Дня 26.I.1948 р. в райцентрі відбулися збори голів, секретарів, десятників сіл цілого району. В.[елико-]Дедеркальський район заключив соц-змагання на 1948 рік з районом Шумським.

На 1948 рік призначили здавати поставку молока не від кількості наявних корів, а від кількості гектарів поля. Кожний господар, котрий має до п'яти гектарів землі, мусить здати державі 300 л молока, незалежно від цього, чи є в нього корова, чи ні. Господарства вище п'ять гектарів землі мусять здати по 500 л. молока. Замість 20 л молока можна здати 1 кг товщу. Висота усіх поставок збільшилася на півтора раза більше в порівнянні до минулого року.

Колгоспник с. Погорці [Погорільці], Ляховецького р-ну, Кам'янець-Подільської області розказував, що голова райвиконкому на зібранні колгоспників домагався, щоб кожний колгоспник здав на посівний фонд по 2 пуди зерна. Колгоспники запитали його, де цього зерна взяти, бо вони не мають для себе і кілограма. Він відповів їм, щоб попродали цукор, який дістали, та за гроші купили зерно. Колгоспники запитали тоді, де це зерно купити, коли в колгоспних магазинах немає ні кілограма. Він відповів їм, щоби ішли на “Западну”, а там виміняють цукор на зерно. Зерно до колгоспу треба здати своєчасно, а того хто не здасть, будуть карати.

Колгоспник с. Нове Село, Антонівського р-ну, Кам'янець-Подільської області розказував, що його сім'я, яка складається з 7-ми осіб, виробила за рік 400 трудоднів. За трудодень одержали по 600 грам зерна, і то тільки за половину пророблених трудоднів. За решту не заплатять, бо в колгоспі немає зерна навіть на весняну сівбу.

В колгоспі “П'ятирічка” с. Святець Теофіпільського р-ну, Кам'янець-Подільської області колгоспники виробляють найбільше по 120 трудоднів. За один трудодень виплачували їм по 200 грам зерна, і то лише на трудодні, вироблені в першому півріччі. Колгоспник має 30 арів присадибної ділянки. З неї здає для держави: 20 кг зерна, 30 кг м'яса, 100 кг картопель, а від одної курки – 200 шт. яєць. Весною 1947 р. в цьому колгоспі померло з голоду 7 осіб.

Р-н: Ланівці

Дня 22.I.1948 р. до с. Огрисківці [Огрисківці] приїхав уповноважений – Єрмілін. Він забрав у гром. Сальник Василя 4 мішки січки та відвіз їх до райцентру.

Дня 19.I.1948 р. в с. Шушківці уповноважений РК КП(б)У – Христюк виготовлював в селі списки бездітних громадян для наложення податку від бездітності.

Р-н: Крем'янець

Дня 6.І.1948 р. в с. Духів 4-ох большевиків призначили голову та секретаря с/ради. Пізніше вони зайшли до громадянина Тимчук Аркадія, забрали в нього збіжжя снопами, познімали дилі зі стодоли та завезли все до райцентру.

Дня 29.І.1948 р. в с. Хотівка двох большевиків забрали в селянки Злочевської Дарки корову за невиконання молокопоставки.

Дня 30.І.1948 р. до с. Хотівка прибуло двох большевиків в справі молокопоставки. Вони довідалися, що громадянин Чумакевич Матвій гонить самогон та хотіли зайти до хати, щоб напиться горілки. Господар не хотів їм відчинити, тоді большевики відірвали вікно та силою влізли до хати. Один з них стрілив кілька разів з нагана в хату, мовляв, думав що в хаті "бандити". Після цього большевики зрабували горілку та відійшли.

Р-н: Почаїв

Дня 2.І.1948 р. в с. Старий Олексинець большевики арештували гром. Валюх Терентія за те, що при здачі зерна на збіжевому пункті залишив в ріжках мішка 5 кг збіжжя. Його засудили на 7 років в'язниці та вислали на примусові роботи.

Дня 10.І.1948 р. в с. Юридика 5 большевиків перевіряли поставку молока і м'яса. Вони грозили, що тих, що не виконують молоко- і м'ясо-поставки, віддадуть до суду та сконфіскують їм корови.

На базарі в м. Ямпіль, Ляховецького р-ну, Кам'янець-Подільської області, колгоспники продавали цукор, або міняли його за зерно. Міліція арештувала тих колгоспників та сконфіскувала в них цукор.

На цьому ж базарі арештували одну дівчину, яка продавала зошити.

Р-н: Вишнівець

Після спалення укр. повстанцями колгоспу в с. Ст.[арий] Вишнівець, дня 11.І.1948 р. 1-ий секретар РК КП(б)У – Агеєв наказав завідувачому млина м. Вишнівець стягати від селян крім мірчука ще по 20 кг збіжжя. Селянам він говорив, що це має бути кара за те, що вони переходять і кормлять "бандитів", які шкодять радянській владі.

Після спалення укр. повстанцями колгоспу в с. Княжина, большевики забрали постріляну худобу до райспоживспілки. Як кажуть, бухгалтер райспоживспілки в розмові з людьми висловлював свою вдячність укр. повстанцям, завдяки яким хоч трохи попоїсть м'яса, якого вже давно не бачив, тому що живе в дуже тяжких матеріальних умовах та одержує невистарчаючу на прожиток зарплату.

Р-н: Підволочиська

Дня 25.1.1948 р. в с. Кам'янки, упов. по поставках Сиротюк, Кавун і Коваль зігнали до клубу людей, які вийшли з церкви, та тут перевели збори в справі організації колгоспу. На зборах промовляв Сиротюк, який нарікав на "українсько-німецьких націоналістів", що не дозволяють біднякам вступити до колгоспу. Далі він сказав, що куркулів, які допомагають бандерівцям, до колгоспу не приймуть. На закінчення Сиротюк звернувся до голови с/ради, щоб цей також агітував людей за організуванням колгоспу. Голова с/ради сказав дослівно таке: "Люди, запишіться вже раз до того колгоспу, нехай вони з райцентру сюди вже не їдуть, щоб я не водив їх по-під хати за жеровиськом."

Р-н: Скалат

В м. січні 1948 р. в с. Колодіївка, о/у ОБХСС – Прядей і о/у ОУР – Толупов протоколували охорону та робітників із спиртзаводу та радгоспу. Причина цього – крадежі, які часто трапляються в спиртзаводі і в радгоспі.

В м. січні 1948 р. в с. Городниця на виїзній сесії рай. суду судили двох хлопців, які між собою побилися. Одного засудили на три роки, другого на 6 місяців примусових робіт.

СОВЕТСЬКА ДЕМОКРАТІЯ

Р-н: Заложці

Дня 19.12.1947 р. до с. Лопушани прибув о/у РО МГБ – Белкін, зав. відділу агітації і пропаганди – Іллін та ще 5 большевиків. Вони заквартирували в селі та вели підготовку до виборів: розліплювали по домах заклики, зганяли виборчу комісію і заставляли її прибирати виборчу дільницю. В день виборів, коли ніхто не йшов голосувати, большевики почали ловити та арештовувати людей. Вони арештували 10 осіб та замкнули в пивниці школи. Щойно тоді люди почали йти до голос[у]вання.

Дня 11.1.1948 р. в с. Лопушани 20 большевиків з начальником РО МВД – Шаповаловим поробили засідки біля господарств Маруняк Василя і Борсук Максима. Ранком большевики перевели ревізії в Борсук Федора і Горбач Михайла. Після цього о/у РО МГБ – Літвінов зайшов до місцевого священника, розпитував його про церковні справи, як править Богослуження, чи споминає папу римського, чи має багато грошей та чи заходять до нього бандерівці.

Дня 20.12.1947 р. в с. Ренів нач. РО МВД – Шаповалов з групою большевиків зганяв молодь прикрашувати виборчу дільницю. Слідую-

чого дня, вже від 2-гої години ночі большевики виганяли людей до голосування. Населення йшло голосувати тільки під примусом.

Такі самі засоби приміювали большевики і у всіх інших селах району. В кожному селі стояв гарнізон бійців з уповноваженими РО МВД і РО МГБ. Річ ясна, що вищезгадані засоби принесли большевикам передбачені ними результати виборів, в яких мало брати участь, за їхніми твердженнями, 99,99 % усього населення.

Дня 22.12.1947 р. в с. Ренів большевики переводили нічну провірку хат з метою зловити одну жінку з дитиною, яка крається в цьому селі.

Дня 24.12.1947 р. о/у РО МГБ – Перфенов з групою большевиків нічню перевів ревізії в кількох господарствах. Після цього большевики виїхали з села в напрямі с. Бліх, в половині дороги повернулися назад та цілу ніч держали засідку біля господарств Ковтун Богдана і Нітефор Миколи.

Дня 27.12.1947 р. по лісі б. с. Гукалівці ходила група большевиків та шукала за слідами повстанців, з якими мала сутичку попереднього вечора.

Дня 22.12.1947 р. в с. Монилівка ст. слідчий РО МГБ – Молчанов шукав за трупом вбитого зав. райпромкомбінату – Мартинцева. Він рубав сокирою землю, та все одно трупа не знайшов.

Дня 3.1.1948 р. в с. Панасівка заквартирувала група большевиків, з якими був Кренчук і Комаров Александер (інструктор райпартробсоюзу). Вони поставили за завдання за всяку ціну зорганізувати в селі колгосп. Вони арештували кількох людей, обвинувачуючи їх в знищенні портрету Сталіна та інших большевицьких головарів в клубі. Щоденно вони покликали селян до с/ради та тут примушували їх підписувати заяви про вступ до колгоспу. Головну увагу звернули на свідомих і авторитетних мешканців села. Їм прикладали різні компрометуючі матеріали та тим старалися їх заломити та примусити вступити до колгоспу. Точних результатів їх роботи немає.

Дня 7.1.1948 р. в с. Мильне большевики перевели в церкві ревізію, а після Богослуження стали під церквою та обсервували людей, які виходили з церкви.

Дня 8.1.1948 р. в с. Білоголови до господаря Липак Ігнатія надійшов якийсь незнайомий чоловік та просився переночувати. Він розказав господареві, що возив передачу для арештованого брата в Тернопіль та, повертаючись додому, зблудив та зайшов до с. Білоголови. Господар, якого дві дочки є в підпіллі, вимовився, тим, що він старий. Люди, які особисто знають о/у РО МГБ – Білова, твердять, що згаданий подорожний був саме Білов. Він думав в цей спосіб зловити дочки Липака.

Дня 11.1.1948 р. в с. Загір'я трьох большевиків скликали управу колгоспу та наказали вибрати 10 молодих хлопців до істрибків. Хлопці

відказалися від цього. Тоді большевики, послуговуючись списком працездатних колгоспників, самі наставили 10 хлопців на істрибків.

Дня 14.1.1948 р. на хуторі Підлукавець (с. Манаїв) ст. слідчий РО МГБ – Молчанов протоколував Ваврик Богдана і дівчину, яка служила в Грегус Михайла, в справі вбивства о/уповноваженого РО МГБ – Белкіна. Після цього він перевів в кількох господарствах докладні ревізії. Під час ревізії в Чорної Анни, Мочанов виліз на стрих над стайнею, заломився та впав до стайні. Перестрашений большевик почав стріляти та поранив худобу.

Дня 15.1.1948 р. в с. Залізці 1-ий секретар РК КП(б)У – Молько приступив до організування колгоспу. Він викликував до с/ради мешканців села та спершу пропагандою, а пізніше терором намагався змусити їх вступити до колгоспу. Він представляв їм наявні в нього компрометуючі їх матеріали та навіть побивав. Кількаденна робота Молька покищо безрезультатна¹.

Дня 22.1.1948 р. нічю до с. Підберізіці прибула група большевиків з о/у РО МГБ – Щедрінном. Вони перевели в господаря Поврозник Михайла докладну ревізію.

Дня 22.1.1948 р. в с. Бзовиця до крамарки Юрків Марії зайшло нічю двох провокаторів, які вдаючи повстанців, питали за повстанцями: Ігорем і Гамалією, а в кінці зажадали від неї зложити 1500 крб. на організаційні фонди. Крамарка не дала спророкувати і згадані провокатори відійшли без нічого.

Дня 24.1.1948 р. в с. Лопушани представник з рай. нар. суду перевів перепис майна (для конфіскації) господаря Борсук Василя і Будник Тетяни. (Її муж засуджений на 15 років тюрми).

Дня 26.1.1948 р. в с. Тростянець уповноважений Заверюха скликав збори колгоспників, на яких вказав ряд недоліків у роботі управи і проголосив, що є наставлена нова управа. В склад нової управи входять один чоловік зі східних областей, якого призначили головою колгоспу.

Дня 27.1.1948 р. в с. Гарбузів 1-ий секретар РК КП(б)У – Молько перевів збори колгоспників. На зборах він обвинувачував стару управу колгоспу в недодержанні правил боротьби за високий урожай і настановив нову управу, до якої входять переважно люди більш авторитетні в селі, а то й такі, з яких родин хтось співпрацював з рев. рухом.

Дня 29.1.1948 р. ранком, до с. Вертелка прибуло 13 большевиків з о/у РО МГБ – Біловим і слідчим РО МГБ – Молчановом на чолі. Вони окружили господарства громадян Каровського і Шевчук Михайла та перевели у них докладні ревізії. В громадянина Каровського під час ревізії викинули всю солому з клуні, розкинули загату, порозв'язували околоти, одним словом, заглядали в найменший куток. По цілому

---

¹ До основного тексту "Вістей з терену" додато сторінку під № 10/а/ та інформацію.

господарстві шпигали дротами, довкруги обійстя шукали за підозрілими слідами і т. п. Крім вищезгаданих громадян, таку саму ревізію перевели в громадянина Довганя. В хаті цього господаря викопали велику яму, повалили піч, пробивали стіни, зі стриху забрали сало та сушені яблука. Поперевертавши все догори корінем, пішли в село за “водкою”.

Дня 29.1.1948 р. до с. Білокриниця прибула група большевиків з о/у Біловим на чолі. Він списав акт про забрання невідомими людьми ялівки в господаря Колодія, до якого сказав: “Ми знаємо тих ваших бандитів, які часто заходять до вашого села. Минулої неділі вони вели між молоддю свою бандитську пропаганду, вони також забрали і ялівку. Але нічого, ми вкортці їх всіх знищимо”.

Всі допризовники в числі 35 чоловік, забрані протягом 1947 року з терену Заложцівського району, не знаходяться, як виказалось, в армії, а на роботах в Донбасі і в місті Тернопіль. Ці, що працюють в Тернополі, це, переважно більш надійні для большевиків, або залишені тут большевиками за відповідні хабарі.

Дня 15.1.1948 р. в с. Залізці 1-ий секретар РК КП(б)У – Молько приступив до організування колгоспу. Він викликавав до с/ради мешканців села та спершу пропагандою, а пізніше терором намагався змусити їх вступити до колгоспу. Він представляв їм наявні в нього компрометуючі їх матеріали та навіть побивав. Кількаденна робота Молька покищо безрезультатна.

Р-н: Скалат

Дня 13.1.1948 р. в с. Городниця о/у РО МГБ – Гребішков протоколував в с/радї слідуєчих людей: Чорний Пилипа, Шубяка, Щебеовк Михайла Дем’яновича, Гевчук Михайла, Бульбана, Хрущ Павла, Винник Івана, Гевчук Степана Миколаєвича, Гевчук Павла Даниловича і Дудин Івана.

Дня 20.1.1948 р. в с. Колодїївка о/у РО МГБ – ст. л-нт Коріньов з 6-ма бійцями зробив засідку біля подвір’я Поліщук Стефи. Рано большевики перевели в неї двохгодинну ревізію. Дня 21.1.1948 р. большевики робили знова в селі засідки. Слідуєчого дня Коріньов протоколував слідуєчих людей: Ляхович Семена, Кривий Ілію, Козяр Евдокію, Тетюк Степана, Сенік Антона, Подлецького, Козяр Ксеню і Козяр Михайла. Дня 23.1.1948 р. большевики перевели основну ревізію в Чорний Михайла. Під час ревізії розшивали стодолу. На подвір’ї знайшли около 260 кг. закопаного збіжжя, яке сконфіскували. В хаті Коріньов знайшов між книжками тризуб та арештував господаря та його дочку Марію. Під час ревізії в господаря Тетюк Григорія, большевики знайшли в запіллї стодоли около 150 кг закопаного збіжжя, яке також сконфіскували. Господаря арештували, а усе сконфісковане збіжжя забрали до колгоспу.

Р-н: В.[еликі] Борки

Дня 20.12.1947 р. в с. Ходачків Малий о/у РО МГБ – Петриков протоколував в с/раді Сікора Евстахію і Прус Івана.

Дня 6.1.1948 р. в с. Ходачків М.[алий] большевики арештували Будій Антонія, який втік з Донбасу, куди його заслали на роботи ще в 1944 р. Большевики сказали батькові, що коли він внесе заяву про вступ до колгоспу, його сина звільнять. Батько на це погодився і сина слідуєчого дня звільнили. Коли син повернувся, батько викупився від вступу до колгоспу хабарем в 2 ц. бараболь і 4 кг солонини, якого дав о/у РО МГБ – Петрикові.

Дня 14.1.1948 р. в с. Ходачків М.[алий] большевики арештували Прус Ярославу і Блас Степана. Арештованих відставили до тюрми в Тернопіль.

Дня 27.12.1947 р. в с. Застав'є о/у РО МГБ – Крилов переведив нічну провірку хат.

Дня 2.1.1948 р. в с. Кіпячка [Кип'ячка] о/у РО МГБ – Крилов арештував голову с/ради – Басок Миколу і секретаря – Небесний Івана. Арештовано їх у зв'язку з тим, що повстанці забрали з с/ради усі документи.

Дня 4, 5, 6.1.1948 р. около 60 большевиків на чолі з нач. РО МГБ – Паськом робили облави в сс. Скоморохи, Грабовець, Константинівка і Білоскірка. В останньому селі група большевиків, очолена заст. нач. РО МГБ – Лазутиним, забрала нічну з хуторів Сабашиха Клос Теодора, який цілий рік сидів арештований в тюрмі, а відтак його звільнили. Разом з ним большевики зайшли до громадянина Боркун Григорія та тут почали переводити ревізію. По якомусь часі большевики привели Клоса до хати та сказали господареві, що в його соломі знайшли "бандита", якого треба розстріляти. Вони вивели Клоса в сад і тут його розстріляли. Біля вбитого положили кілька гранат, а людям говорили, що знайшли при ньому.

Дня 18.1.1948 р. в с. о/у РО МГБ – Коновалов з 7-ма большевиками нічну ходив до с. Козівка та підслуховував, що говориться в хатах. Рано большевики арештували гром. Гавдя Василя, протоколували його до полудня та звільнили.

Дня 20.1.1948 р. в с. Ходачків М.[алий] большевики приступили до організування колгоспу. Вони ловили людей, били їх і примушували підписувати заяви. Хто відмовлявся, того арештовували і відставляли до райцентру та тут мучили їх так довго, доки не підписали заяви. Таке було з громадянами: П'ятківський Степаном, Томків Михайлом, Івасечко Павлом, Чайка Михайлом і Томків Ільком. Большевики вживали ще другого способу, щоб втягнути людей до колгоспу. Вони ловили людей на вулиці, питали про прізвище та казали підписатися на папері, на знак і ствердження, що даний громадянин так дійсно називається. Якщо хто підписався, большевики казали йому, що вже

мусить до нього належати. В цей спосіб, між іншим, підписали заяву: Недошитко Іван і Сандляк М. Останньому казали підписатися на те, що він ніколи не буде втікати з дому, а після цього сказали йому, що він підписав заяву на вступ до колгоспу. Полюга Володимир збожеволів під впливом большевицького терору, Полюга Олексу побили так важко, що мусили спровадити до нього лікаря. Корабель Михайла замкнули нагого в льоху, щоб він надумався, але той вивалив мур і нагий втік додому. Погрозами, підступом і катуванням примусили большевики біля 50 чоловік вступити в колгосп.

Дня 25.1.1948 р. 13 большевиків із заст. нач. РО МГБ – Лазутіном переводили ревізії в с. Стегніківці [Стегниківці]. Пополудні Лазутін протоколував сільську варту, питав, скільки було в селі бандьорів, що робили, де заходили та що говорили. Ніччю большевики робили в селі засідки.

Дня 24.1.1948 р. та сама група большевиків робила нічню засідку в с. Ходачків М[алий]. На засідці зловлено 19-річного хлопця з крісом-обрізом. Його арештували і відставили до райцентру.

Дня 25.1.1948 р. в с. Лозова прибув о/у РО МГБ – Гоцуляк з кількома бійцями та раніше арештованим Цибульський Степаном. В нього переведено ревізію, під час якої большевики знайшли одну протибольшевицьку листівку, а на городі відкопали пістоль.

Дня 26.1.1948 р. в с. Стегн[и]ківці большевики з групи о/у РО МГБ – Гоцуляка зловили дівчину Пастернак Марію Василівну, народжена 1917 р. Вона була арештована ще в 1946 р. за те, що на її подвір'ю большевики вбили повстанця. В райцентрі на допиті її тоді сильно побили та вона зізнала про це в Тернополі, куди її з райцентру відставили. Місяць пізніше її з тюрми звільнили. Згадані большевики зайшли до неї додому, повиганяли всіх домашніх з хати, принесли горілку і гармошку та забавлялись з дівчиною цілий день. Вечером забрали її до стодоли Боркун Романа і там, в 6-й год. вечора її застрілили. Після цього цілу ніч пили та гуляли в цього господаря, над ранком забрали трупа і від'їхали до райцентру.

Дня 27.1.1948 р. в с. Стегн[и]ківці заст. нач. РО МГБ – Лазутін з 10-ма бійцями нічню перевели ревізії в слідуючих господарствах: Барабаш Григорія, Королюк Степана, Маличок Харитона, Рудий Григорія. Рано арештували 19-літнього хлопця: Дячун Теодора Григоровича та з ним від'їхали до райцентру.

Дня 30.1.1948 р. в с. Козівка прибув о/у РО МГБ – Коновалов та продовж двох днів переслухав около 40 людей.

Дня 30.1.1948 р. в с. Лозова група о/у РО МГБ – Гоцуляка перевела ревізії в Снігур Івана, Малявський Теодора, Войцеховський Каспера і в місцевому костелі.

Дня 6.1.1948 р. в с. Козівка відбулася облава, в якій брало участь около 160 большевиків з Велико-Борківського і Збарзького р-нів. Частина з них держала застави довкруги села, а всі інші робили ревізії. Ревізії ці мали переважно характер рахунковий, большевики крали все,

що попало під руки. Між людьми большевики говорили, що в Велико-Борківському р-ні пропало 70 людей і вони шукають за “бандитами”. Кілька п'яних бійців почали дертися до школи, де в цей час відбувалася наука. Коли їх туди не впустили, вони вибили вікна і таки увійшли (слідуючого дня вікна вставлено). Перед вечором большевики з села вийшли, а залишилося тільки 20 бійців.

Дня 10.1.1948 р. в с. Стегн[и]ківці арештували Пастернак Якова. Арештованого звільнено по п'ятьох днях.

Дня 16.1.1948 р. в с. Ступки, в приміщенні райбази, відбулася нарада голів с/рад, контрольних комісій та голів і бухгалтерів кооператив. Наряду проводив зав. райбази – Герасименко. В нараді брав участь секретар РК КП(б)У по кадрам – Клубченко та представник облспоживспілки – Кв'ятковський. Найперше слідували звіти голів кооператив про виконання заготівлі сільськогосподарських продуктів. Після цього виступив Герасименко, який критикував роботу правлінь кооператив та сказав, що план заготівлі в місяці січні виповнено тільки на 10%. Дальше промовляв Клубченко. Він наказував, щоб правління кооператив взяли в свої руки справу колективізації сіл. До цього він подав їм вказівки – роз'яснювати населенню вищість колгоспного ладу і прямо заявити селянам, що хто не вступить до колгоспу, того чекає Сибір.

Дня 27.1.1947 р. в с. Прошова большевики арештували дівчину Сампара Анну.

Дня 7.1.1948 р. в райцентрі відбулася перша сесія депутатів райради. На сесії обрано виконавчий комітет, в склад якого ввійшли: Шимкович С. П. (голова РВК), Ткач О. Й. (1-ий секретар РК КП(б)У), Пасько (нач. РО МГБ), Козуб Т. Т., Корнієнко П. А., Іванов і Іваненко І. О. Головою РВК вибрано знову Шимковича, секретарем – Козуба Т. Т. Затверджено старий склад відділу.

Дня 11.1.1948 р. в райцентрі відбулися звітно-виборчі збори. Звітну доповідь виголосив 1-ий секретар РК КП(б)У – Ткач, який критикував роботу парторганізації, МВД і МТС. Вибрано партійне керівництво попереднього складу. В роботі зборів брав участь представник редакції обл. газети “Вільне Життя” – Мазанько.

Почавши від 8.1.1948 р. на военкомат покликано із усіх сіл району чоловіків від 22-50 року життя. З кожного списували біографію та питали чи має кого з родини на еміграції, в підпіллі або в тюрмі. Кожного дня покликали по 25 осіб.

Дня 16.1.1948 р. на райвоенкомат покликали всіх мужчин народжених в 1929 р.

Р-н: Микулинці

Дня 28.12.1947 р. в с. Настасові участковий МВД Жепчук Василь арештував двох молодих хлопців: Жмурко Василя і Білах Григорія за те, що вони вигнали його з хати в присутності дівчат.

Дня 8.1.1948 р. до с. Настасів приїхав з ЧА на відпустку Колодій Богдан та разом з іншими хлопцями пішов колядувати по селі. Вони зайшли до Бурій Федора, де в той час був голова РВК Стриєшин (місцевий) та чотирьох бійців з гарнізону МВД. Большевики зловили в сінях вищезгаданого хлопця і так побили прикладами крісів, що його напівмертвого віднесли додому.

Дня 3.1.1948 р. в с. Гаї Великі залізнодорожне МВД з Тернополя арештувало десятника Решетуха Дмитра і дівчат: Ольгу, Віру і Дарію Роговських. Решетуха Дмитра по кількох днях звільнили, а дівчат держать далше. На допиті мали його питати, що він робив під час німецької окупації.

Слідуючого дня большевики перевели ревізії в громадян: Левандовського, Яцишин Степана, Онуферко Володимира, Пелеха, Чернявської, Юзькевича, Автеляка, Биндас Тадея і Вавринця. Пополудні трьох большевиків добувалося до хати Гладка Параскевії, і в той час крізь вікно втекла з хати якась дівчина.

Дня 6.1.1948 р. ранком в с. Гаї Великі залізнодорожне МВД з Тернополя арештувало Бурковського Богдана, якого відставили до тюрми в Тернополі при вул. Шевченка. В цій тюрмі сиділи також Роговські.

Дня 10.1.1948 р. в с. Гаї Великі на зборах вибрано головою с/ради Онуферка, заступником – Кохмана, а секретарем – Іваниця Надію.

Дня 10.1.1948 р. в с. Березовиця Велика нач. РО МГБ – Сусленко протоколував в с/раді Крупа Миколу, Зелений Василя і Стешин Юрка. По переслуханні двох перших звільнив додому, а Стешин Юрка арештував і забрав до райцентру. По двох днях його звільнено.

Дня 11.1.1948 р. ніччю в с. Лучка 25 большевиків з заступником нач. РО МГБ – Шовніном робили перевірку хат. Вони ходили по стайнях, стодолах і наслухували.

Дня 14.1.1948 р. в с. Буцнів ці ж большевики зі Шовніним на чолі робили під лісом засідки. Рано большевики від'їхали, а Шовнін, Сукалов і Маєвський остались в селі квартирувати.

Дня 18.1.1948 р. в с. Ладичині уповноважений по поставці молока і м'яса – Шестяков скликав мітинг. Перед зігнаними біля 40 людьми, він говорив про поставки молока і м'яса, а при кінці прочитав статтю з газети про прекрасне колгоспне життя на СУЗ. Після цього він закликав людей вписуватися в колгоспи. Люди мовчки вислухали його промову і розійшлися.

Дня 25.1.1948 р. в с. Чортория 9 большевиків з о/у РО МГБ – Панченко держали засідку в хаті громадянина Федик Петра. Попівночі зайшли до переселенця Телеха та сказали йому запрягати коні і відвезти їх до райцентру. Господар вийшов запрягати коні, а большевики перевели ревізію в хаті, стайні і в стодолі та відійшли не чекаючи на його підводу.

Дня 26.1.1948 р. до с. Чортория прибуло около 30 большевиків з заступником нач. РО МГБ – Шовніном і о/у РО МГБ – Панченком. Вони

розділились на дві групи, Шовнін з групою пішов в один кінець села, а Панченко – в другий, і по цілому селі почали переводити ревізії. Шукали по стайнях, стодолах, коморах і т. д. Сильно шукали в господарів: Лучків Семена, Гарматій Петра, Брикайло Степанії, Дорожинський, Солпа (поляк), Романів Петра, Андрущишин Петра, Брикайло Анна, Шуліга Олекси, Віблей Федора, Гарматій Петра Михайловича, Федик Петра, Гарматій Івана, Дільний Василя і Тисліцький Петра.

Р-н: Козлів

Дня 1.1.1948 р. в с. Слобідка кількох большевиків з лейт. РО МВД – Хомічовим зробили засідку в громадянки Шимчина Анни, щоб зловити її внука, який є в підпіллі. Коли господиня відмовилася дати большевикам їсти, Хомічов набив її і відійшов до райцентру.

Дня 3.1.1948 р. в с. Довжанка представник РК КП(б)У – Гурмоза ще з кількома большевиками зігнав десятників на мітинг та під загрозою покарання наказував їм агітувати людей за колгосп. Він обіцявав, що цей, хто притягне більше людей до колгоспу, – дістане нагороду від рад. влади.

Дня 12.1.1948 р. в с. Довжанка до гром. Калуш Миколи зайшли на обід представники з РК КП(б)У і голова с/ради – Шалаган Микола. Гурмоза, який був між ними, сказав під час обіду до господаря: “Якщо хочеш щоб ми подарували тобі кару за невиконання норми в Бережанському лісі, внеси заяву про вступ до колгоспу”. Господар, щоб не йти під суд, де жде його найменше 5 років тюрми, записався до колгоспу.

Дня 7.1.1948 р. в с. Городище упов. РО МГБ – Пижигов з кількома іншими большевиками вдерся нічю до хати Кривокульського Василя та тяжко побив господаря за те, що не хотів йому відчинити дверей. Большевики перевели ревізію та відійшли.

Дня 17.1.1948 р. в с. Городище гарнізон райони ВВ МВД нічю робив засідки біля гостинця, над рікою, коло господарства Кульматицького Дениса і на подвір'ї Кривокульського Богдана.

Дня 20.1.1948 р. в с. Городище 6-ох большевиків з о/у РО МГБ Пижиговим на чолі перевели ревізії в Огнистий Василя і Табака Анни. В останньої большевики забрали 10 кг солонини та ще й до цього Пижигов вдарив її в лице за те, що вона не хотіла віддати їм товщу. Звідсіля большевики пішли на хутір Млинець до Кравця Василя, з'їли ту солонину та випили кілька літрів горілки. Около 23-ої години зовсім п'яні вдерлися до хати Кіналь Івана, і вдаючи українських повстанців, розпитували дочку господаря (учительку) про сусідів. Остання зорієнтувалась, що це провокатори, та не відповідала їм нічого. З люті один большевик вдарив її прикладом та копнув ногою.

Дня 20.1.1948 р. в с. Городище прибув нач. рай. міліції – Ромічов, який заходив до Кривокульський Василя. Слідуючого дня о/у РО МГБ Пижигов випитував Кривокульського Івана Петровича про священика

Остапович Богдана (виїхав за кордон), Ремеза Михайла, Кривокульський Володимира Дмитровича і Мілян Зеновію Василівну. Слідуючого дня Пижигов протоколував таких людей: Періста Юлію, Кривокульський Богдана, Виклюк Івана, Мудра Степанію і Олійник Ольгу. Він їх питав чи до села заходять повстанці, хто їх прохарчовує та передержує.

Дня 11.1.1948 р. в с. Слобідка група большевиків з о/уповноваженим РО МГБ – Пижиговом перевели ґрунтовні ревізії в господарствах Мілян Івана, Мудрий Михайла, Шимків Теодора, Пушкар Івана і Кривко Івана. Большевики копали всюди двометрові рови, перекидали снопи і соломи, валили печі і стіни.

Дня 14.1.1948 р. в с. Слобідка група большевиків з о/у РО МГБ – Комарчуком перевела ґрунтовні ревізії на хуторах Веснівка, б.[іля] с. Денисів. Большевики копали глибокі рови, перекидали снопи і соломи.

Дня 14.1.1948 р. в с. Кутківці большевики арештували Чолій Григорія, якого підозрювали у вбивстві громадянки Яремчук Розалії. По кількох днях його звільнили.

Дня 14.1.1948 р. в сс. Купчинці, Яструбово, Городище і Слобідка В[В] МВД в числі около 600 чоловік, перевели ґрунтовні ревізії.

Дня 23.1.1948 р. в с. Яструбово о/у РО МГБ – Комарчук перевів ревізію в переселенця (прізвище не відоме), який замешкує пивницю будинку колишньої читальні Просвіти. Після полудня большевики забрали в гром. Мазепа Степана дві фіри будівельного матеріалу, який відставили до райцентру.

Дня 16.1.1948 р. на РО МГБ покликали слідуючих людей із села Яструбово: Брода Михайла, Питель Антона і Шкільний Павла. Начальник РО МГБ – пполк. Губка розпитував їх, хто займався в селі культ-освітньою працею під час німецької окупації.

Дня 15.1.1948 р. в с. Димаморич [Домаморич] арештовано Загуменний Андрія за те, що він не виконав норми вивізки лісоматеріалу з Бережанського лісу.

Дня 17.1.1948 р. в с. Таурів арештовано гром. Швед Михайла (переселенець), який втік з робіт з Донбасу.

Дня 18.1.1948 р. в с. Покропивна о/у РО МГБ – Цегульський з кількома емведистами зловив вечером на дорозі двох істрибків, Полигач Степана і Радловський Володимира та безпідставно їх важко побив.

Дня 19.1.1948 р. на Озірнянських хуторах большевики зловили Долішній Миколу з дочкою Степанією і Зварич Олексу, які скривалися.

Дня 19.1.1948 р. на хуторі Млинець (с. Городище) о/у РО МГБ – Пижигов арештував жінку Гляща Юлію, яка втікла з вагону під час вивозу на Сибір. Арештован[у] відставлено до райцентру.

Дня 19.1.1948 р. в с. Ходачків Великий інструктор РВК – Власенко і нач. істрибків – Домна виганяли людей з підводами до лісу. Хто

відмовлявся їхати до лісу, Власенко бив його по лиці і накладав грошову кару.

Дня 24.1.1948 р. на хуторах біля с. Денісів, о/у РО МГБ – Комарчук з групою большевиків переводив ревізії. Під час ревізій большевики перемішували зерно з землею, грабили харчі та нищили всю хатню обстанову.

В дні від 26.1.1948 р. до 30.1.1948 р. ті самі большевики переводили подібні ревізії на хуторах Драгоманівка.

Дня 29.1.1948 р. в с. Яструбово 6 большевиків з о/у РО МГБ – Пижикивим зайшли до гром. Цебрівської Анни та випитували її про Ремезу Михайла (зять), який є в підпіллі. Не довідавшись нічого, почали бити її старшу дочку Катерину, копаючи її чоботами в плечі. Відтак забрали молодшу дочку Євгенію та повели її в поле ніби розстрілювати. На полі сказали викопати для себе гріб, що вона і зробила. Большевики поставили її над ямою, а один вистрілив її над головою. Побачивши, що вони нічого від неї не довідаються, большевики нагнали її додому.

Дня 9.1.1948 р. в райцентрі відбулася сесія райвиконкому, на якій вибрано новий склад районої адміністрації. Головою райради обрано Філіму М. А. (родом із с. Купчинці), секретарем Білий Тому (родом із с. Купчинці), заступником голови райради Богуш Дмитра (східняк).

Дня 16.1.1948 р. на РО МГБ покликали слідуючих селян із села Димаморичі [Домаморич]: Яворський Івана, Онишків Михайла і Миколу, Доптюх Дмитра, Горішна Параскевію і Леоніду. Їх розпитували про українських повстанців, де заходять, хто їх передержує та прохарчує.

З кінцем місяця січня большевики почали натискати на організування колгоспів. Найбільше натискали на села: Забойки, Таурів і Слобідка. До цього часу не вдавалося їм ще зорганізувати колгоспи.

Р-н: Зборів

Дня 3.1.1948 р. група большевиків з о/у РО МГБ – Сіненком робили в селі засідки.

Дня 3.1.1948 р. до с. Плавуча Велика (р-н Козова), прибуло 5 большевиків з заступником голови РВК – Бобошком. Вони скликали мітинг, на якому Бобошко сказав, що він певний, що селяни с. Плавуча В. [елика] від сьогоднішнього дня заживуть кращим колгоспним життям. Він оголосив, що того, хто впишеться до колгоспу, звільнять від всіх податків за 1948 р., та підкреслив, що в 1948 році усі податки будуть вдвоє більші в порівнянні до 1947 р. Відтак він звернувся до активу села, щоби вони всі як один підписали заяви про вступ до колгоспу. Один большевик підсував кожному господареві вже готову заяву, другий силою впишав йому в руки олівець і, стиснувши його руку своєю,

підписував заяву. По закінченні таких експериментів з управою села, большевики взялися до т. зв. куркулів та людей, які чим небудь провинилися проти большевицької влади. Таке організування колгоспу тривало кільканадцять днів. Люди втікали на другі села та большевики і з цим давали собі раду. Вони впадали ніччю до хат і кого зловили, примушували підписувати заяву. Коли хтось відмовлявся, били його доти, поки не підписав заяву. Громадян Турчин Яцка і Самчук Михайла, які не хотіли підписати заяви, так побили, що слідуєного дня відвезли їх до лічниці в м. Тернопіль. За останнього підписав заяву зав. Козівського райвно – Скороход. Колгосп зав'язали силою та назвали його ім. Сталіна. Зараз колгосп начисляє 82 члени.

Дня 17.1.1948 р. в с. Данилівці большевики зорганізували станицю істрибків. В істрибки загнали вони силою 5 старих чоловік, віком понад 40 років.

Дня 17.1.1948 р. в с. Кабарівці залізнодорожне МВД із села Млинівці арештувало слідуєщих людей: Дума Осипа, Задорожний Івана М., Сухінський Василя (касієр МТС-у), Дмитрів Миколу і Забитівський Івана. Арештованих держать в Зборівській тюрмі.

Дня 22.1.1948 р. в с. Нестерівці о/у РО МГБ – Сієенко з іншими большевиками ніччю робив в селі засідки. На засідку попали секретар РК ЛКСМУ – Ільчишин Дмитро, голова земгромади – Світлик Іван і заступник голови с/ради – Ментус. Большевики без жодного попередження відкрили по них вогонь і побили всіх на місці.

Дня 22.1.1948 р. 12 большевиків з емгебістом Коваленком робили засідки під с. Цецова, на мості через ріку Стрипу, на бувшому фільварку і на дорозі, що веде до с. Хоростець.

Дня 24.1.1948 р. в с. Цецори [Цицори] голова Козівського РВК – Крутович [Кротевич] з кількома большевиками розпочав насильне організ[ов]ування колгоспу. Тому, що люди не хотіли прийти на мітинг, він накинувся на управу села. Силою і побоями старався він змусити десятника Літвінський Петра підписати заяву, однак цей не погодився. Тоді Крутович [Кротевич] наложив на нього зобов'язання виве[з]ти з лісу 15 кубометрів дров, мимо цього, що згаданий десятник має тільки одного коня. Господар і на це погодився, щоби тільки не йти до колгоспу. Такий терор тривав кільканадцять днів. Большевикам вдалося втягнути до колгоспу 20 чоловік.

Р-н: В.[еликий] Глибочок

Дня 20.12.1947 р. в с. Дітківці трьох большевиків з гарнізону ВВ МВД силою зганяли людей на передвиборчий мітинг.

Слідуєного дня рано першим проголосували члени виборчої комісії та бійці гарнізону. Після цього большевики розійшлися по селі та почали виганяти людей до голосування. При цьому заявляли кожному, що може голосувати за цілу свою сім'ю. Так і голос[у]вання

відбулося. Під кінець голосування, Кузьменко сам вкинув до урни 120 шт. бюлетенів.

Дня 29.12.1947 р. в с. Дітківці о/у РО МГБ – Лещенко з 8-ома бійцями обскочив хату Мудик Степана та перевів докладну ревізію. Під час ревізії большевики знайшли горілку, яку зараз випили. Пізніше большевики зайшли до Мудик Теклі, розбили двері (господині не було вдома) та перешукали кожний кут. Шукали також ще в Мудик Василя і Пайташ Миколи.

Дня 10.1.1948 р. в с. Дітківці о/у РО МГБ – Лещенко перевів ревізію в Мудик Теклі Михайлівної, Мудик Степана Григоровича і Антків Михайла. Шукали за підпільником Мудик Михайлом. Слідуючого дня заходили до гром. Мостова Анни Василівної та питали за її родину, яка скривається перед вивозом в Сибір.

Дня 21.12.1947 р. в с. Мшанець приїхали з райцентру: нач. РО МВД – Жолтніков, Лещенко, Ганджа, Пелешок і інші. Цілу ніч вони пили горілку, а досвітком почали виганяти людей до голос[у]вання.

Дня 3.1.1948 р. в с. Мшанець трьох большевиків зайшло під час Богослуження до церкви. Тут вони завважили одного місцевого хлопця, який був вдягнений у військову шинелю, викликали його на двір та перевірили документи.

Дня 21.12.1947 р. в с. Заруддя большевики змушували господарів голосувати за цілу їхню сім'ю. були випадки, що сусід голосував за сусіда. Під час голосування кабін у виборчому льокалю були відкриті, щойно, коли прийхав 1-ий секретар РК КП(б)У Донцов, наказав він кабінні заслонити. Виборець Іван Пелехатий дозволив собі зайти до кабінні. Присутний під час голос[у]вання якийсь Яковленко, підніс завісу і підглядав, що цей робить. Пелехатий крикнув: “Який чорт підносить варету?”. Большевик, змішавшись сказав, що робить це для того, щоб йому було видніше. “Не потребую, щоб ви мені вислоговувались” – не уступив Пелехатий.

Дня 8.1.1948 р. до с. Заруддя приїхали з райцентру брати Рудакевичі. Старший з них, зовсім п'яний, став на дорозі за церквою і кричав до всіх прохожих, щоб здавали молоко і м'ясо та негайно дали йому підводу. При цьому він показував різні дивовижні комедії. В той час надійшов голова с/ради – Явний та почав його успокоювати, кажучи: “Чому робите з себе посміховище? Якщо маєте якісь справи, то заходьте до канцелярії”. П'яний Рудакевич накинувся на голову та спрямував на нього свого кіса. Явний вспів ще схопити і відвести від себе дуло кіса, так, що куля пройшла мимо нього. Він п'яницю добре вибив, відібрав кіса, а другого Рудакевича, також п'яного, задержав брат голови, який бачив всю ту сцену. Обох п'яниць запровадили до с/ради, та вони звідти вирвались і повтікали до с. Янківці. Там нарobili шуму, що нібито їх “бандити” зловили і хотіли повісити, але вони при помочі ножа врятувались від смерти. Вечером прибув до села емведист Цапенко з гарнізоном і арештував Кузьму Максима, обвину-

вачуючи його в роззброєнні п'яних Рудакевичів. Однак голова с/ради приніс кріси та розказав, як справа в дійсності виглядала.

Дня 22.12.1947 р. в с. Янківці уповноважений з райцентру – Чоботарський, Рудакевич, якийсь працівник нарсуду і один емведист побили громадян Кривий Дмитра і Білокур Осипа за те, що ті не хотіли відвезти їх до райцентру.

Дня 29.12.1947 р. в с. Цебрів приїхав о/у РО МГБ – Ломов. Він заходив до Олійник Ярослава, Олійник Степана і Мороз Михайла та протоколував Райзель Осипа.

Дня 23.12.1947 р. в с. Городище учителька-східнячка Коваленко Марія Петрівна під час науки запитувала дітей, де криється Жилан Семен Миколаєвич з ріднею (згаданий скривається перед вивозом на Сибір). Діти сказали, що бачили його жінку в Сулик Матрони Людвигівної. По науці вчителька зайшла до цієї жінки нібито по сир, але в дійсності хотіла переконатися, чи насправді там криється сім'я Жилана.

Дня 23.12.1947 р. з тюрми звільнили Чайка Атаназія зо с. Плєсківці, якого арештували в день виборів.

Дня 30.12.1947 р. в с. Кокутківці о/у РО МГБ – Ломов зайшов до голови с/ради – Гоя Григорія, а відтак до Криницький Миколи. Останньому сказав, щоб цей віддав за нього заміж свою дочку Марійку, бо, якби не він, вона давно була б в тюрмі. Господар, ні дочка на це йому нічого не відповіли.

Дня 3.1.1948 р. в с. Плєсківці прибув упов. з райцентру Солодков Семен Семенович, який привіз формулярі перепису сільськогосподарського інвентаря, землі, худоби і т. п. Пополудні до села приїхав л-нт МГБ – Гащук з бійцями, забрав Солодкова та разом пішли до господаря Мультан Петра, в якого скривався Мультан Ольга Василівна. Большевики її зловили, цілу ніч держали в господаря Трач Івана, а слідуючого дня забрали до райцентру. Господаря, в якого вона скривалася, переслухали і звільнили.

Дня 3.1.1948 р. в с. Обаринці вечером прийшло двох незнайомих людей, які під полами мали заховану зброю. Вони зайшли до Чопик Івана, в якого попередньо хтось забрав цивільне убрання і 800 крб, спитали, чи немає в селі большевиків та жадали горілки. До хати не заходили. Після цього пішли в напрямі лісу. Правдоподібно були це большевики.

Дня 15.1.1948 р. в с. Обаринці трьох большевиків перевели ревізію на господарстві Барабаш Петра, який скривається перед вивозом на Сибір. В шопі большевики знайшли криївку (перемурівку), в якій були куски товстого паперу. В той час на згадане подвір'я зайшла переселенка Манчак Стефанія. Один з большевиків хотів її знасилувати, але її вдалося втекти.

Дня 4.1.1948 р. в с. Малашівці о/у РО МГБ – Лещенко, нач. РО МГБ – Лавренюк, Єфімов і 1-ий секретар РК КП(б)У – Кухалашвілі

скликали мітинг, на якому оголосили, хто має бути головою і секретарем с/ради.

Дня 11.1.1948 р. в с. Малашівці арештовано гром. Лучанко Володимира Максимовича. Його відставили до райцентру, та вже слідуючого дня звільнили разом з Белінським Іронієм.

Дня 14.1.1948 р. в с. Малашівці 10 большевиків з о/у Лещенком перевели ревізії в Шкільник Томи і Бица Луки. Під час ревізії большевики домагалися горілки.

Дня 17.1.1948 р. в с. Івачів Горішній о/у Єфімов з групою бійців перевів ревізії в господарів: Куць Степана, Ковалик Михайла, Ковалик Анни і Турчин Пилипа. Шукали найбільше по стайнях і пивницях, вживаючи при цьому лопат і дротів, та не знайшли нічого. Цього дня заходили ще до Береза Ігнатія, Ганчин Степана, Кашуба Ілька, Куць Марії і Кашуба Петра Григоровича.

Дня 25.1.1948 р. в с. Івачів Горішній нач. РО МГБ – Лавринюк та о/у Єфімов із своєю групою робили по цілому селі засідки. Большевики задержали сільських хлопців: Цупрак Михайла, Прокопович Дмитра, Кашуба Миколу, Дмитренко Григорія Семеновича та Ковалик Миколу Івановича, які повертались з вечорниць із сусіднього села. П'яний Лавринюк запровадив хлопців на подвір'я господаря Турчин Тимка, наказав всім пожитися на землю та почав їх бити і копати ногами. Він називати їх “бандитами” та питав: “Где есть Яр, етот бандит, до которого вы прыходите на связь?” Цупрак Михайло відповів йому: “Ми не знаємо жодного Яра і не бачили такого. В нас яром називають глибоку долину”. Лавринюк копнув кожного з них ще кілька разів і сказав йти додому. Після цього він зайшов на подвір'я Ковалик Анни, почав стукати у вікно та кричати: “Аткрой! Здесь майор МГБ”. В хаті засвітив і накинувся на жінку зі словами: “Ты, бл... бандеровская, ... твою мать, скажи где бандеры!”. Коли господиня відповіла, що вона нічого не бачила і жодних “бандьорів” не знає, він знов закричав: “А зачем в тебя черные глаза? Ты, наверно, с ним спиш!” По тім п'яниця почав госоподиню шіпати і просити “водки”. Господиня якось випросилась, що не має горілки і він вийшов. Він ще до самого ранку пиячив в селі та п'яний від'їхав до райцентру.

Дня 21.1.1948 р. до с. Чернихів приїхали працівники райвоенкомату – ст. л-нт Потапов, Семенов, л-нт Кондратов та ще кількох большевиків. Вони наказали десятникам скликати людей на мітинг, але зійшлося лише 20 осіб. На мітингу виступав Потапов, який говорив, щоб люди здавали молоко, м'ясо та виконували всі накази радвледи. Він закликав людей вписуватись до колгоспу та підкреслював, що колгосп мусить бути в кожному селі і жодні спротиви нічого не допоможуть. Тому краще вже сьогодні всім, як один, добровільно внести заяви, – закінчив свою промову.

Дня 24.1.1948 р. в с. Дубівці 13 емведистів перевели ревізію в селян: Могильницький Пилипа, Добровацький Микити і Цюник Миколи

Дня 18.1.1948 р. в с. Янківці о/у РО МГБ Єфімов перевів ревізію в Куця Емілії, Мендюк Ольги, в Сиротюк Володимира, Зота Михайла, Кликун Кирила, в Мізерна Юлії і Юник Осипа.

Р-н: Підволочиська

Дня 7.1.1948 р. в с. Росохватець [Росохватець] прибули вечером о/уповноважені РО МГБ – Руденко і Тетерина [? Тетерін] з 10 бійцями гарнізону. Вони зайшли на станицю істрибків, та тут не застали нікого, бо всі істрибки порозходились додому на свята. Руденко післав післанця, щоб їх покликати на станицю. Коли прийшов істрибок Ковальчук М., який мав дижур, Руденко вдарив його кілька разів в лице та арештував. По хвилині прийшов нач. істреб. баталіону Тополя А. та виправдав Ковальчука, мовляв, він ходив на вечерю. Біля 7-ої години вечора один п'яний істрибок кинув в селі гранату, яка вибухнула. На зрив гранати большевики почали бігти в цьому напрямі та освічувати село гранатами. Недалеко місця, де вибухнула граната, большевики задержали господаря Ваврик Івана, який ішов до свого сусіда. З лайкою “ти бандит”, вони накинулись на нього та почали його бити. В той час з хати вийшла його мати та почала кричати до большевиків, чого вони вчепилися її сина. Тоді один з большевиків вистрілив та ранив її в голову над оком. Непритомну жінку забрали до хати і по великих трудах спинили уплив крови. Жінка була тяжко поранена. Слідуючого дня Руденко і Тетерін написали брехливий протокол слідуючого змісту: Один істрибок переходив нічю селом, біля господарства Ваврик Івана хтось на нього напав і почав душити. Він вирвався і кинув гранату, яка вибухнула у віддалі 15 м від хати Ваврика І. та осколок поранив матір господаря, що саме вийшла з хати. Ціллю цього брехливого протоколу було замаскувати факт поранення господині большевиками. Очевидно, що не було нічого і тому істрибкови, який кинув гранату. Крім цього Руденко і Тетерін заходили до пораненої жінки ніби оправдовуватися, а при відході Тетерін сказав господареві, щоби вважав та його не “всипав”.

Дня 24.1.1948 р. в с. Мовчанівка большевики робили нічню засідки.

Дня 31.1.1948 р. о/уповноважені РО МГБ – Тетерін і Круглов та 25 бійців переводили ревізії в с. Мовчанівка від сторони Хмельськ.

Р-н: Збараж

Дня 20.12.1947 р. в с. Капустинецький [Капустинський] Ліс учасковий РО МВД Косінчук та ще якийсь емведист зігнали кількох старих чоловіків і жінок на передвиборчий мітинг та наказували, щоб в день виборів ніхто не наважився бойкотувати виборів, бо таких уважатимуть за ворогів радвлдади.

Дня 21.12.1947 р. в с. Капустинецький [Капустинський] Ліс п'яні о/у РО МГБ – Захаров, участковий РО МВД Косінчук і працівник РО МГБ – л-нт Іванов перевели ревізію в господаря Соколовський Федора. Під час ревізії большевики знайшли 2 л самогонки, забрали її та від'їхали з села.

Дня 25.12.1947 р. до с. Капустинецький [Капустинський] Ліс прибув якийсь незнаний емгебіст та уповноважений по поставці молока. Вони в селі понапивалися та разом з головою с/ради зайшли до господаря Коваль Василя. В хаті застали вони тільки матір господаря – 75-літню старушку. Емгебіст запитав її, де скривається її зять Хом'як І. 75-літня бабуся відповіла, що вона нічого не знає, бо вона глуха і хвора. Розлючений емгебіст накинувся на неї з лайкою та вдарив її в лице, так що вона впала на долівку. Не задоволившись тим, він почав копати її чобітьми та накінець вдарив її два рази в спину прикладом автомата.

Дня 4.1.1948 р. до с. Капустинецький [Капустинський] Ліс прибули 2 емгебісти. Вони зайшли до господаря Коваль Василя, питали його, де скривається його швагер Хом'як та після цього його арештували. Арештованого забрали на станицю істрибків в с. Красносілці, переслухали та відпустили додому.

Дня 6.12.1947 р. в с. Чагарі Збаразькі заквартирував гарнізон ВВ МВД, в числі 5 чоловік. Вони квартирували в селі аж до виборів. В день виборів ще в 12-ій годині ночі вони ходили по селі та виганяли людей на голосування. Під час голос[у]вання большевики стояли біля урни та вважали, щоби хтось не перекреслив б'юлетеня.

Дня 24.1.1948 р. до с. Чагарі Збаразькі прибуло около 50 большевиків. Вони перевели по деяких господарствах провізоричні ревізії.

Дня 22.12.1947 р. в с. Красносілці о/у РО МГБ – Захаров з 10-ма бійцями робив нічну засідку на залізній дорозі.

Дня 31.12.1947 р. до с. Красносілці прибув о/у РО МГБ – Захаров з 10-ма бійцями. Вони перебували в селі впродовж трьох днів та ночами робили засідки в різних місцях села.

Дня 18.12.1947 р. до с. Розношинці прибув 1-ий секретар РК КП(б)У – депутат Верховної Ради УРСР – Куценко з охороною в числі 5 бійців. Він скликав передвиборчий мітинг та наказав голові с/ради кожної ночі виставляти і приміщенні і перед приміщенням виборчої дільниці варту в числі 4-ох мешканців села. Цього ж дня на підкріплення місцевої станиці істрибків прибуло ще 4-ох бійців з гарнізону ВВ МВД.

Дня 21.12.1947 р. в с. Розношинці ще в 12-ій годині ночі большевики почали виганяти людей до голосування. Зігнавши людей, большевики станули біля урни та пильнували, щоби люди не перекреслювали б'юлетенів.

Дня 31.1.1948 р. в с. Розношинці о/у РО МГБ – Захаров ще з двома емгебістами перевели ревізію в селянина Кравця. Під час

трьохгодинної ревізії більшовики випитували господаря про його сина, з яким буцімто хотіли щось говорити. Того однак не було вдома та більшовики, закінчивши ревізію, відійшли до райцентру.

Дня 13.12.1947 р. в с. Чорний Ліс о/у РО МГБ – Захаров з 10-ма більшовиками робили нічню засідку від сторони лісу.

Дня 22.12.1947 р. в с. Чорний Ліс нач. рай. міліції Трохимчук Іван та 10 емведистів робили нічню засідку від сторони лісу. Слідуючого дня вони арештували гром. Поліхів Григорія та його молодшого Емільяна. Арештованих забрали до райцентру. По трьох днях Поліхів Емільяна звільнили, а Григорія дальше держать в тюрмі.

Дня 26.12.1947 р. до с. Чорний Ліс приїхало біля 15 більшовиків. Вони привезли зі собою раніше арештованого Поліхів Григорія та пішли до лісу шукати за криївками. Вони почали самі шукати, та не могли нічого знайти. Тоді вони почали бити арештованого, щоб він показав в котрому місці є криївка. Цей не витримав катувань та показав більшовикам криївку, в якій, однак, вже нікого не було. Більшовики накидали до криївки соломи та її запалили. Опісля повернулися до села та арештували жінку Поліхів Григорія з малим трьохмісячним немовлям. Арештованих забрали до райцентру, жінку слідуючого дня звільнили, а самого Поліхів Григорія перевезли до тюрми в Тернополі.

Дня 2.1.1948 р. в с. Чорний Ліс 9 більшовиків робили нічню засідку від сторони лісу.

Дня 28.12.1947 р. біля 600 більшовиків робили облаву на Колоденський, Чорний і Капустинецький ліси.

Дня 6.12.1947 р. в с. Старий Збараж біля 20 більшовиків робили нічню засідку від сторони лісу. Такі засідки робили вони впродовж 7 ночей.

Дня 15.12.1947 р. в с. Ст.[арий] Збараж заквартирував гарнізон з 2-ох емведистів та 4-ох працівників рай. адміністрації. Вони перебували в селі аж до виборів. Дня 21.12.1947 р. в тому ж селі більшовики почали виганяти людей до голос[у]вання ще в 11-ій годині ночі. Під час голосування більшовики ввесь час стояли біля урни.

Дня 28.12.1947 р. в с. Ст.[арий] Збараж нач. станиці істрибків з Залужжя – Пилипчук та емведист Піхота перевіряли підозрілі господарства.

Дня 6.1.1948 р. в с. Ст.[арий] Збараж 15 більшовиків робили засідку від сторони Залужжя.

Дня 9.1.1948 р. в с. Ст.[арий] Збараж досвітком прибуло около 60 більшовиків. Вони поробили кругом села застави та перевели ревізії.

Дня 9.12.1947 р. в с. Чернихівці о/у РО МГБ – Денісов з 6-ма бійцями нічню робили засідку біля церкви.

Дня 11.12.1947 р. в с. Чернихівці ця сама група переводила докладні ревізії на господарствах біля церкви.

Дня 15.12.1947 р. в с. Чернихівці заквартирував гарнізон ВВ МВД в числі 7 чоловік. Вони квартирували аж до виборів.

Дня 21.12.1947 р. в с. Чернихівці ще в другій годині ночі почали большевики виганяти людей до голос[у]вання. Під час самого голос[у]вання перед приміщенням виборчої дільниці увесь час стояло трьох бійців з кулеметом.

Дня 28.12.1947 р. в с. Чернихівці о/уповноважені РО МГБ – Денісов і Півоваров з 16 бійцями переводили стислі ревізії в частині села “Кут”.

Дня 6.1.1948 р. на хутір Лозівщина прибуло около 20 большевиків з р-ну В.[еликі] Борки. Вечором переходили вони поміж хатами та на подвір'ї переселенця Клоса задержали його 20-літнього сина Федора, який йшов давати коням їсти. Большевики його приарештували, обводили його по хуторах та казали, щоби завести їх до хати, до котрої заходять бандерівці або до криївки в полі або в лісі. Вищезгаданий хлопець ходив з большевиками цілу ніч по хуторах та не сказав нічого. Надранком большевики повели арештованого на поле в сторону с. Стегн[и]ківці, В.[елико-]Бірського р-ну. Тут вони почали його бити, щоби показав їм де є “бандеровский” схрон, поломили йому руки та покрутили ноги. Після цього завели його до с. Стегн[и]ківці та тут його знову почали катувати. Арештований не сказав їм нічого, бо, зрештою, нічого не знав. Большевики вивели його на подвір'я і застрілили. В кишені замордованого вложили кілька російських набоїв, заладували на фіру та відвезли до райцентру. Слідуючого дня родина замордованого за слідом крові знайшла місце, де застрілено їх сина.

Дня 8.1.1948 р. до с. Чернихівці прибув о/у РО МВД – Денісов з 6-ма бійцями. Вони обскочили хату Тарашук Софії та перевели сильну ревізію.

Дня 10.1.1948 р. невідома кількість большевиків ходила ніччю по селі та, вдаючи українських повстанців, просилася до хати. Люди зразу пізнали, що це більшовики та їх не впускали.

Дня 18.1.1948 р. в с. Чернихівці о/у РО МВД – Денісов з 6-ма бійцями робили засідки. Ніччю зайшли вони на хутір Сабашиха та тут також зробили засідку. В той час вийшов з хати господар Когут Степан, щоби подивитись, чого там собаки брешуть. Большевики відкрили вогонь та його вбили. Тіло вбитого забрали до райцентру [та] тут говорили, що він хотів повідомити “бандьорів”, що на хуторі є военні.

Дня 10.12.1947 р. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ – Коннов та ще якийсь л-нт РО МГБ переводили ревізію в гром. Горіховського Осипа, а після цього арештували, ніби за те, що він знається з “бандьорами”. Арештованого забрали до райцентру.

Дня 11.12.1947 р. якийсь л-нт РО МГБ з 4-ма бійцями протоколував в с/радї кількох переселенців із Заходу.

Дня 13.12.1947 р. в с. Луб'янки Вищі 5-ох большевиків забрали бараболі з господарств, вивезених на Сибір людей.

Дня 20.12.1947 р. до с. Луб'янки Вищі прибув депутат Верховної Ради СРСР – Коваленко, а з ним 38 бійців охорони. Вони заквартирували в с/радї. В день виборів, зараз після півночі, большевики розійшлися по селі та почали виганяти людей до голос[у]вання.

Дня 1.1.1948 р. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ – Коннов з 7-ма бійцями та трьома істребками перевели на відтинку села “Лиса Гора” докладні ревізії в господарствах: Семчишин Тадея, Зажинський Михайла, Водяниця Федора, Ганусевич Олексі і Базаринський Луки. Під час ревізії в Семчишин, Коннов говорив, що цей знається з “бандьорами”, вони до нього заходять ніччю, нпр., цієї ночі були в нього в 3-ій годині. Ревізії не принесли большевикам жадних успіхів.

Дня 5.1.1948 р. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ – Коннов з 16-ма большевиками знова перевів ревізію в господаря Семчишин Тадея.

Дня 9.1.1948 р. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ – Коннов з 5-ма бійцями шукали по стайнях і стодолах.

Дня 9.1.1948 р. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ – Коннов, начальник станиці істрибків Корольов арештували демобілізованого з ЧА (в 1947 р.) Батюк Володимира. Арештованого забрали до райцентру. Кілька днів пізніше брат арештованого зайшов на РО МГБ та просив, щоби брата звільнили. Якийсь працівник РО МГБ сказав, що його брат “бандит”, а пізніше обіцяв його звільнити, коли йому дадуть хабаря в 500 крб. Тому, що родина арештованого тих грошей не дала, Батюк сидить дальше в тюрмі. Слід згадати, що арештованого забрали здому тільки в білизні, та щойно на станиці істрибків дозволили йому вратися в принесену здому одіж.

Дня 9.1.1948 р. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ – Коннов з 20-ма бійцями перевели ревізії нічні на хуторах Гайки. Вони вдерлися до хат, шукали по скринях, вал[і]зках, в печах, кухн[я]х і навіть в кухонній посуді. Такі ревізії перевели в Бойко Івана, Двигал Федора і Галещук Михайла.

Дня 12.1.1948 р. з с. Луб'янки Вищі покликали в РО МГБ Станік Володимира, Смітюх Федора і Яструбецький Григорія. Згадані ходили слідуючого дня до райцентру.

Дня 14.1.1948 р. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ – Коннов з бійцями та істребками заходив до хат: Чепіль Григорія, Качаловський Івана, та тут перевіряли всіх домашніх людей.

Дня 9.1.1948 р. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ – Коннов, участковий РО МВД – Безух та 4-ох бійців перевели докладні ревізії в Бочар Марії, Кошіль Григорія, Шуст Наталі і Яструбецька Марії. Шукали по будинках, в хаті, печах, кухні та кухонному начинні.

Дня 20.1.1948 р. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ – Коннов, нач. місцевої станиці істреб. батальйону, упов. по поставках – Корольов та ще [...] бійців перевели на господарстві, вивезеної на Сибір гром. [...] Марії, докладну ревізію та знайшли порожню криївку. Згадану громадянинуку вивезли на Сибір ще 21.10.1947 р., а в її хаті [тепер]

живе вчителька. Після цієї ревізії большевики шукали ще по сусідніх господарствах.

Дня 27.1.1948 р. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ – Коннов, бувший нач. місцевої станиці істреб. батальйону та ще 4-ох бійців перевели ревізії в Чепіль Григорія, Смітюх Луки і Пісецький Василя. Після ревізії большевики арештували Смітюх Степана і Федора та Пісецького з жінкою. Арештованих забрали до райцентру та слідууючого дня звільнили.

Дня 28.1.1948 р. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ – Коннов арештував селянку Храпливу Марію. Арештовану забрали до райцентру та слідууючого дня звільнили.

Дня 12.12.1947 р. в с. Верняки 15 большевиків робили нічню засідку на мості між Чернихівцями і Верняками.

Дня 15.12.1947 р. в с. Кїйданці [Киданці] 25 большевиків робили нічню засідку біля школи.

Дня 16.12.1947 р. в с. Кїйданці [Киданці] заквартирував гарнізон ВВ МВД в числі 8 чоловік. Вони квартирували до виборів.

Дня 21.12.1947 р. вже від першої години ночі большевики ходили по с. Кїйданці [Киданці] та виганяли людей до голос[у]вання. По голос[у]ванні, відвезли урну до райцентру, та ще цього самого дня повернулися до села і квартирували тут до 24.12.1947 р.

Дня 7.1.1948 р. в с. Охримівці около 20 большевиків з В.[елико-] Борківського р-ну нічню робили в селі засідки.

Дня 9.1.1948 р. в с. Зарубинці о/у РО МГБ – Півоваров з 10-ма бійцями перевели в деяких хатах докладні ревізії.

Дня 12.1.1948 р. в с. Зарубинці о/у РО МГБ – Півоваров з 6-ма бійцями робили нічню засідки від сторони села Івашківці.

Дня 26.1.1948 р. в с. Новий Рогівець 17 большевиків з Новосільського р-ну перевели в селі докладні ревізії.

Дня 25.1.1948 р. до с. Новий Рогівець прибуло около 20 большевиків. Вони ходили по полю та шукали за слідами, а опісля перевели в кількох господарства докладні ревізії. Між іншим, шукали в гром. Німець Ванди, та тут під час ревізії говорили: “Ваші бандити понищили таких гарних радянських людей! Ви всі такі, бо ви їх скриваєте!”.

Дня 26.1.1948 р. в с. Луб'янки Нижчі о/у РО МГБ – Коннов з 6-ма бійцями перевів провізоричні ревізії в деяких господарствах.

Дня 27.1.1948 р. в с. с. Луб'янки Нижчі о/у РО МГБ – Коннов з 6-ма бійцями перевіряли сім'ї селян: Байтало Леонка, Демчук Юлії, Риндич М., Процишин М., Двигайло Д., Слопа П., Демчук П., Двигайло Я. і Яремчук Г.

Дня 30.1.1948 р. в с. Луб'янки Нижчі нач. станиці істреб. батальйону в с. Луб'янки Вищі заходив з головою с/ради до гром. Пелех Костя, питав, скільки в нього було “бандьорів” і що в нього робили.

Р-н В.[еликі] Дедеркали

Дня 5.1.1948 р. в с. Татаринці 7-ох большевиків перевело ревізії в громадян: Шумило Василя, Сувалки і Шумило Артема. Під час ревізії большевики знайшли тільки кілька літрів самогону, який зараз же випили.

Дня 10.1.1948 р. через с. Татаринці переїжджав о/у Науменко та ще якийсь лейтенант. Вони переїжджали попри сільських хлопців, які стояли купкою на дорозі. Переїжджаючи попри них, Науменко глумливо сказав: “Слава Ісусу Христу!”.

Дня 2.1.1948 р. в с. Загірці уповноважений Коваль побив голову с/ради, який якслід не виконав його доручення.

Дня 13.1.1948 р. в с. Радошівка прибув нач. істреб. батальйону з с. Обичі та ще десять істребків. Вони зайшли до гром. Якимчук Андрея та хотіли, щоб їм дали їсти. Коли господар їм відмовив, нач. істреб. батальйону – Шаплецький вилаяв його і сказав: “Хай тільки ми прибудемо до вас організ[ов]увати колгосп, то двадцять шкуру із вас здерем”. Після цього Шаплецький з істрибками вкрали в місцьового священика 5 м довгого ланцюга, на якому був прив’язаний собака, та ще цього самого дня продали ланцюга за півлітри самогону.

Цього ж дня один селяни із с. Радошівка заходив на райвоєнкомат. В почекальні райвоєкомату зібралось багато людей із сіл та співали народних пісень. Почувши це, один з большевиків сказав до другого: “Сматри, как харашо они поют, здесь говори с ними, то лучшие быть не могут, а попадись им вечером в деревне, сразу задушат или повесят, это бандити”.

Дня 24.1.1948 р. один громадянин з с. Радошівка віз до лікарні у В.[еликі] Дедеркали хвору жінку. По дорозі він зустрівся з большевиками, які їхали фірою проти нього. Тому, що дорога була вузька та ще з правої сторони був глибокий рів, він не міг їх виминути та обі фіри зачепилися. Тоді один з большевиків зіскачів з підводи, вдарив цього громадянина 4 рази крісом по голові і сказав: “Сукін ти син, я тебе убю, как собаку”, сів на підводу і поїхав далше.

Дня 15.1.1948 р. в с. В.[еликі] Вікнини 6-ох большевиків протоколували в приміщенні с/ради громадян: Поліщук Надю, Саврак Гната, Сидорчук Романа і Вальчук Евдоксея.

Дня 27.1.1948 р. в с. В.[еликі] Вікнини уповноважений Можчинський та ще 4-ох большевиків грабували населення за невиконання налогів.

Дня 1.1.1948 р. незнане число большевиків переводило обласу на с. В.[еликі] Вікнини та прилежні до нього хутори, а також на хуторі с. М.[алі] Вікнини.

В днях 20 і 21.1.1948 р. в с. М.[алі] Вікнини большевики переводили обласу. Ревізії переведено також на хуторах Піриха села В.[еликі] Вікнини.

Дня 27.1.1948 р. в с. М.[алі] Вікнини большевики перевели в деяких хатах ревізії.

Дня 21.1.1948 р. 50 большевиків переводили облаву в с. Горинка та прилеглих до села хуторах.

Дня 20.1.1948 р. 12 большевиків переводили ревізії по Підгаєцьких хуторах.

Дня 3.1.1948 р. в с. В.[еликі] Загайці 7-ох большевиків переводили ревізії в деяких господарствах. Зайшовши до гром. Мороз Івана, вони сказали дати їм їсти та горілки. Коли господар відмовився, вони сказали: “Ми прийдемо до тебе ще увечері, то перед нами будеш на колінах лазити”.

Дня 6.1.1948 р. в с. В.[еликі] Загайці о/у РО МГБ – Боднарів та 7 бійців переводили по селі ревізії.

В днях 8-12.1.1948 р. група большевиків в числі 10 осіб переводили ревізії в с. В.[еликі] Загайці.

В днях 11, 16 [20] і 23.1.1948 р. большевики переводили ревізії в селі Те[многайці] та по прилежних до села хуторах.

Дня 25.1.1948 р. в с. Темногайці 9 большевиків під маркою українських повстанців ходили по прилеглих до села хуторах, просили харчів та нічлігу. До гром. Мартошки, яка відмовилася їх переночувати, один з большевиків сказав: “Будеш нас пам’ятати”. Вийшовши, большевики запалили її хату.

Дня 17.1.1948 р. з райцетру В.[еликі] Дедеркали вислали уповноважених стягнути залегли податки в сс.: Садки, Борки [Бірки] і Биківці. Уповноважені відмовилися туди їхати без військової охорони.

Р-н: Ланівці

Дня 17.1.1948 р. в с. Буглів нач. істреб. батальйонів ст. л-нт Лапшін з двома істребками та ще якимсь большевиком перевели докладну ревізію в Ільчук Федора, Кравчук Якіма та Кравчук Ярини.

Дня 25.1.1948 р. в с. Буглів група большевиків з о/у РО МГБ Ізместьовом переводила докладні ревізії на вулиці Серилівка.

Дня 6.1.1948 р. в с. Люлинці прибула група большевиків з о/у РО МГБ – Ізместьовом. Большевики заходили до кооперативи, де Ізместьов щось говорив з крамаркою Мілінецька Настею. Нічю большевики робили засідки біля церкви.

Дня 7.1.1948 р. в с. Люлинці та сама група большевиків знову заходили до крамарки Мілінецьк[ої] Насті та посилали її за чимсь до с. Буглів. Нічю большевики робили засідку біля господарства гром. Снігура (батько вбитого повстанця, що скривається).

Дня 8.1.1948 р. в с. Люлинці прибули: о/у РО МГБ – Ізместьов, уповноважені РК КП(б)У – Квасюк і Зінін та ще кількох большевиків. Квасюк і Зінін зайшли до Кармазь Ксені. Тут вони обидва побилися, а Зінін відібрав від Квасюка автомата. Ізместьов із 4-ма бійцями зайшов

до кооперативи та розмовляв з крамаркою. Біля півночі большевики перевели докладну ревізію в гром. Лівандовський Михайла. Вище-згадану крамарку майже що вечора большевики висилають за чимсь в с. Буглів.

Дня 9.1.1948 р. в с. Люлинці група о/у РО МГБ – Ізмесьтова перевела ревізію в хаті гром. Цимбалюк Ілька, 26.1.1948 р. перевели докладні ревізії в Курман Сергія, Джаловський Стратона, Шелістовський Григорія, Бригадир Петра і Бригадир Василя. Большевики шукали в будинках, на горищах, перекидали солому і шпигали в землю.

Дня 25 і 26.1.1948 р. в с. Оглисківці [Огризківці] група о/у РО МГБ – Ізмесьтова переводила ревізії на вулиці Загребелля.

В днях 1, 13 і 21.1.1948 р. група о/у РО МГБ – л-нта Шипуліна робила засідки в селі Шушківці.

Дня 18.1.1948 р. в с. Янківці група большевиків перевела ревізії в Кожилюк Лікерії і Паламарчук Радіона.

Дня 22.1.1948 р. в с. Янківці 15 большевиків переводили ревізії в хатах біля церкви. Ніччю робили перевірку хат.

Р-н: Почаїв

Дня 1 і 7.1.1948 р. в с. Будки група о/у Жигуліна переводила денні і нічні ревізії.

Дня 2.1.1948 р. [...] большевиків переводило облаву на хуторі Затиша [Затишся] і Барани.

Дня 16.1.1948 р. в с. Юридика, призначений агітатором на це село, директор [школи] в Почаєві – Андрієвський (партійний), на зборах в справі організації колгоспу сказав таке: “Якщо не вступите добро-вільно в колгосп, половину з вас вивеземо на Сибір. Коли й це не pomoже, вивеземо більше, а колгосп в Юридиці буде”.

Дня 10.1.1948 р. в с. Устечко 6 большевиків з райцентру, між ними нач.[альник] міліції – Кулініч і Суржик, під маркою укр.[аїнських] повстанців зайшли до гром. Остапишин Івана та пограбували в нього збіжжя.

Дня 11.1.1948 р. 7-ох большевиків із гарнізону с. Ст.[арий] Олексинець перевели нічну ревізію в гром. Швед Оліяна.

Дня 8 і 9.1.1948 р. в с. Очеретне нач. РО МВД і о/у Жадченко робили ніччю засідки.

Дня 1.1.1948 р. в с. Башуки большевики обскочили нічню хату гром. Коваль Івана і перевели докладну ревізію.

Дня 2.1.1948 р. в с. Башуки 20 большевиків перевело ревізію на господарстві гром. Павлусик Михайла.

Дня 3.1.1948 р. большевики поробили засідки під лісом біля с. Башуки, а слідуючого дня ранком перевели ревізії в деяких господарствах села.

Р-н: Вишнівець

Дня 8.1.1948 р. до с. В.[еликий] Кунинець прибуло біля 200 большевиків. Вони оточили частину села зв. Паньки та за вказівками с/о почали переводити ревізії. В гром. Казмірчук Федора і Гикавий Олексі перевели дуже докладну ревізію. З будинків викидали солому, розтрясали снопи з немолоченим збіжж[я]м, по хатах і господарських забудованнях копали глибокі ями, дротами пробивали стіни та печі. В Казмірчук Федора большевики знайшли на горіщі сало та зараз його поміж себе розділили. Господиню, яка проти цього запротестувала, якийсь сержант набив, кажучи, що то сало “бандерівське”. Третього дня большевики арештували голову і секретаря с/ради та голову зем-громади за те, що вони не подавали на РО МГБ інформації про те, що діється в селі, а до цього зобов'язалися. Арештованих відвезли до райцентру, поголили та відіслали до в'язниці в м. Крем'янець. Крім цього арештовано Казмірчук Лукію “за переховування бандерівців”, та Мороз Віру, яка мала їй в цьому помагати. Під час Богослуження в церкві арештували большевики місцевого священика. Під час ревізій, щоб замаскувати місцевих с/о, водили большевики зі собою східнячку, яка служила в Мороз Віри.

Дня 13.1.1948 р. до с. В.[еликий] Кунинець прибула група большевиків з о/у Боковим на чолі. Вони привели зі собою вище згадану східнячку. Большевики списували майно арештованих працівників сільської адміністрації. Під час опису майна голови зем. громади Гира Івана, Боков з цією східнячкою співа[ли] “Катюші” та танцювали перед селянами. Нічю большевики робили по селі засідки.

Дня 15.1.1948 р. до с. Снігурівка прибуло 15 большевиків. Вони перевели в селі ревізії та арештували Черняк Василя, Сторожук Марію і Жигайло Анну. Арештованих відставлено до райцентру. Нічю згадані большевики робили в селі засідки.

Дня 4.1.1948 р. в с. Бодаки о/у Зотов покликав гром. Собко Стаха.

Дня 12.1.1948 р. в с. Бодаки 20 большевиків робили ревізії.

Дня 13.1.1948 р. в с. Бодаки большевики робили нічю засідки [...] та на мості через ріку Горинь.

В днях від [1-го до] 15-го січня 1948 р. в с. М.[алий] Кунинець квартирувала група большевиків, які майже щоденн[о] переводили в селі ревізії, а нічю робили засідки.

Дня 10.1.1948 р. в с. о/у Боков арештував с/о Макоїду Івана із хутора Червона (с. М.[алий] Кунинець). Причина арештовання – не виконання обов'язків с/о. По 7-ох днях арештованого звільнено.

Дня 21.1.1948 р. група большевиків робила засідки кругом села в с. М.[алий] Кунинець. Днем большевики переводили в селі ревізії.

В днях 1, 11, 13, 21, 22 і 23.1.1948 р. група большевиків переводила ревізії в с. Чайчинці. Ночами ті ж большевики робили засідки.

В днях 2, 14, 15, 16, 17, 19.1.1948 р. большевики в числі 10-12 чоловік переводили ревізії в с. Коханівка. Ночами вони робили засідки.

В днях 23-24.1.1948 р. в с. Коханівка конспіративно заквартирувала група большевиків в числі 7 чоловік. Ніччю вони робили засідки.

Дня 1.1.1948 р. в с. Ришківці* 5 большевиків з о/у Муліном арештували громадянина Кусяк Якова. Арештованого відставили до райцентру.

В днях від 14-26.1.1948 р. в с. Ришківці о/у Муліна переводила ревізії, а ночами робили засідки.

Дня 12, 13, 14.1.1948 р. група большевиків, в числі 7 чоловік, з о/у Зотовим робили засідки в с. Манево [Маневе].

Р-н: Крем'янець

Дня 2, 6, 13, 14, 15, 16 і 29.1.1948 р. о/у РО МГБ – Козлов зі своєю групою робив засідки та переводив ревізії в с. Малі Бережці.

Дня 25.1.1948 р. в с. Малі Бережці о/у РО МГБ – Козлов арештував гром. Мороз Миколу. Арештованого відставлено до райцентру.

Дня 1.1.1948 р. в с. Града о/у РО МГБ – Козлов з 6-ма бійцями перевів ревізію в гром. Ковалик Марії і Мидлик Катерини. Під час ревізії Козлов важко побив вищезгаданих жінок, говорячи, що вони переховують “бандитів”.

Дня 14.1.1948 р. до с. Града 8 большевиків з о/у РО МГБ – Козловом перевели ревізію в гром. Кузя, Зигман Петра, Вінічук Матвія, Якимчук Федора і Кузь Івана.

Дня 28.1.1948 р. в с. Града прибуло 10 большевиків з райвоенкомату. Вони шукали за допризовниками 1928-29 рр. народження, які досі не зголосилися на военкомат. Большевики зайшли до десятника Кондратюк Кирила та наказали йому показати, де живуть вищезгадані хлопці. Він відповів, що не знає. Тоді якийсь капітан з рай. военкомату завів його в канцелярію с/ради, поставив на коліна і сказав, що буде так стояти довго, доки не скаже, де живуть ті хлопці. При цьому його сильно побив. В міжчасі другі большевики полапали вже кількох допризовників. Їх запровадили в канцелярію. Побачивши це, десятник почав проситися, щоб його звільнили. Капітан випровадив його надвір та знову запитав, де живуть ті хлопці. Десятник відказав знову, що не знає. Капітан набив його ще раз. Зловлених допризовників большевики забрали до райцентру.

Дня 21.1.1948 р. большевики з Вишнівецького р-ну перевели облаву в с. Духів. При цьому большевики арештували гром. Гонтарик Івана, який [ходив] збирати гроші для повстанців.

Дня 1.1.1948 р. [...] большевиків переводили ревізію в с. Дунаїв та на хуторах Зайці.

Дня 6, [...] р. на хуторах Зайці большевики переводили ревізії, а ночами робили засідки.

---

* Йдеться за с. Мала Снігурівка Лановецького р-ну Тернопільської обл.

Дня 31.1.1948 р. 50 большевиків, з ними начальники РО МГБ – Крем'янецького і Почаївського р-нів – Кравченко і Воронін, переводили облаву в с. Кімната. Нічю большевики робили засідки кругом села.

Дня 17.1.1948 р. Солоніков з РО МГБ арештував Мельничук Андрея з сім'єю, які втікли з Сибіру.

Дня 1.1.1948 р. 50 большевиків з Крем'янецького і Почаївського р-нів переводили облаву в с. Савчичі [Савчиці] та в лісі “Воронуха”.

Дня 7 і 8.1.1948 р. о/у Сабурін зі своєю групою робив засідки в с. Колосова.

Дня 7.1.1948 р. о/у РО МГБ – Козлов зі своєю групою переводили ревізії на хуторі Мокре с. Крижі. Під час ревізії большевики знайшли самогон, понапивались та розпочали між собою бійку. Під час бійки Козловові пробили ножем руку.

Дня 30.12.1947 р. 10 большевиків переводили ревізії в селі Ст.[арий] Кокорів. Під час ревізії в Микольчук Анни, господиня просила, щоб не перекидали її одежі в скрині. Большевики дали “господарили” по своєму, а коли вона хотіла їм в цьому перешкодити, один большевик вдарив її два рази по голові, так, що вона впала непритомна на землю. Большевики знайшли горілку і сало, забрали це та, залишивши непритомну жінку, вийшли з хати.

В днях 20 і 26.1.1948 р. в с. Сапанів група большевиків з о/у Лемішовом [Лемешовим] переводили ревізії. Нічю большевики робили в селі засідки.

Дня 13.1.1948 р. о/у Козлов зі своєю групою арештував на хуторі Шишки біля с. Хотівка – Гуменюк Степана з с. В.[еликі] Бережці.

Дня 26.1.1948 р. о/у Козлов зі своєю групою робив облаву на хуторах Шишки. Большевики арештували Вавринюк Степана та від'їхали з ним на хут. Дириші [Дереші]. Тут большевики [с]писали майно Злочевський Захара, Злочевська Дарка, Маценюк Олексі і Мацишин Прокопа. Останнього разом з його братом Олександром арештовано ще 19.1.1948 р.

НАРОД БОРЕТЬСЯ

Р-н: В.[еликі] Борки

Дня 4.1.1948 р. гром. Лагіш Анна зі с. Курники втекла зі Сибіру, куди вивезено її в жовтні 1947 р. Вона була вже на переслуханні в РО МВД.

Дня 19.12.1947 р. в с. Козівка і Ходачків М.[алий] розкинено протибольшевицькі листівки. Цього ж дня розкинено листівки у всіх селах району.

Дня 1.1.1948 р. в с. Кіп'ячка [Кип'ячка] повстанці забрали з с/ради усі документи, [а також] портрети сталінських вельмож та на їх місце наліпили протибольшевицькі і протиколгоспні кличі. Опісля заходили

до хат, скликали селян та роз'яснювали їм суть колгоспного ладу та боротьбу українського народу з большевицьким окупантом.

В с. Ходачків М.[алий] повстанці перевели мітинг в моторовому млині та роздали усім присутнім протибольшевицькі і протиколгоспні листівки. В той час в млині було багато людей з довколишніх сіл. Люди розказують, що повстанців було дуже багато і, що всі були на конях.

Дня 3.1.1948 р. в с. Константинівка повішено серед села голову колгоспу – Борщук Михайла і голову с/ради – Белз Михайла, головних організаторів колгоспу, які силою, погрозами і терором, проти волі народу, заложили колгосп. На шиї повішених причепили карточки з написами: “Організаторів колгоспної панщини, зрадників свого народу – карає народ! Всіх зрадників жде така кара!”. В селі розкидано протиколгоспні листівки. Слідуючого дня большевики справили повішеним похорон, на який зганяли всіх людей села. В часі похорону большевики тричі стріляли салют. З промовою виступив 1-ий секретар РК КП(б)У – Ткач, який виливав усю свою лють на українських революціонерів та “куркулів”.

Дня 3.1.1948 р. в с. Баворів повішено серед села головного ініціатора колгоспу – явного сексота Шанюк Василя. На груди йому повішено табличку з написом: “Зрадників карає народ!”.

В с. Грабовець повстанці окружили хату участкового РО МВД Сивухіна, та, незаставши його вдома, пішли до станиці істреб. батальйону, яка містилася на першому поверсі б.[іля] народнього дому. Між істребками було двох емведистів з райцентру. Вони замкнулися з істребками на поверсі і звітдам відстрілювались. Внаслідок перестрілки, яка тривала около години, тяжко поранено одного істребка. В селі розкинуто тоді багато протибольшевицьких і протиколгоспних листівок. Повстанці заходили до хат колгоспників і істребків, роз'яснювали суть колгоспної панщини, злочинну діяльність істребків та нашу революційну боротьбу. Голову колгоспу покарано буками.

В днях 4 і 5.1.1948 р. переведено протиколгоспну акцію в селах Скоморохи, Смолянка і Шляхтинці. В останньому селі повстанці скликали людей до хат і тут переводили мітинги. В кожній хаті на мітингу було присутніх 20-30 людей.

Дня 8.1.1948 р. в с. Константинівка хтось підпалив колгоспну стодолу.

В с. Козівка о/у РО МГБ – Коновалов вечером стрінув на дорозі Росолінський Миколу, який повертався додому. Коновалов хотів відобрати від нього електричну лямпку, а коли цей не давав, большевик почав дертися з хлопцем. Останній вдарив Коновалова кілька разів в лице та почалася бійка. В бійці переміг большевик, який здусив хлопця так, що цей стратив притомність. Большевик лямпку забрав, а непри- томного хлопця л[и]шив серед дороги.

Дня 9.1.1948 р. в с. Шляхтинці по мітингу, який кілька днів перед тим перевели повстанці, більшовики протоколували около 20 чоловік. Більшовики грозили людям, що коли[-]небудь підуть на такий мітинг, то їх повивозять на Сибір.

Дня 12.1.1948 р. з В.[елико-]Борківської СШ виключено ученицю 8-го класу Барабаш Оксану зі с. Шляхтинці за те, що вона не хотіла вписатися до комсомолу і сказала директорові ввічі, що це організація добровільна і її ніхто не змусить до неї вступити. Згадана учениця [з усіх] предметів мала найнижчу оцінку “добре”.

Р-н: Микулинці

Дня 28.12.1947 р. в с. Дворічча [Дворіччя] голова РВК Стриєшин Іван з 5-ма більшовиками намагався заложити колгосп. До цього більшовики вживали знаних методів: застрашування Сибіром, тюрмою, підступ, обман, побої і т. п., але заяви про вступ до колгоспу не подав ніхто. Більшовики вривалися нічю до хат, забирали людей до с/ради і тут примушували підписати заяви. Кирильчук Осипа і Бакалець Якуба замкнули в с/раді і били цілу ніч, приговорюючи: “Ти куркулю, давай заяву, бо, як ні, то звідси не вийдеш”. Оба господарі заяви не підписали і рано їх побитих до крові звільнили. Таке тривало впродовж 4-ох днів, але не приносило більшовикам жодної користі. Вони від’їхали до райцентру, заявивши, що вкортці повернуться, та вже з більшою силою.

Дня 6.1.1948 р. в с. Лука Велика голова РВК Стриєшин Іван, прокурор Драпаченко, уповноважений Онацький хотіли при допомозі десятників скликати людей на мітинг. Люди знали, що мітинг буде в справі організування колгоспу, тому не прийшов ні один чоловік.

Дня 12.1.1948 р. в с. Лука Велика більшовики скликали до с/ради слідуючих людей: Комар Василя, Лазута Петра, Лучків Івана, Михайла і Еміліяна, Комар Івана, Іськів Дмитра і Сцібайло Івана. До них та до голови с/ради Тіцький Степана і скретаря Комар Михайла, уповноважений Онацький сказав таке: “Ви є противники Радянського Союзу, тому ваше місце не тут, а на Сибірі. Давайте заяви, бо в противному разі ми знаємо, що з вами зробити”. Всі відповіли, що вони підписали б заяви, але бояться бандерівців. Найбільше більшовики натискали на голову с/ради, до якого голова РВК Стриєшин сказав: “Як би ти хотів, то колгосп був би давно, але ти сам бунтуєш народ проти колгоспів”. Усі погрози не дали жодного результату, бо ніхто з присутніх не підписав заяви.

Дня 10.1.1948 р. в с. Буцнева [Буцнів] під час організування колгоспу люди втікали з хат, щоб тільки не стрічатися з більшовиками. Селянин Рибачок Осип не був 4 дні вдома, заявивши, що згине, а в колгосп не піде.

Дня 24.1.1948 р. в с. Буцнева [Буцнів], де вже зорганізовано колгосп, колгоспники відмовились працювати. Голова колгоспу

Наконець вислав одних по соломі для корів до господарств вивезених на Сибір людей, других в ліс по дрова. Кожний відмовився і сказав, що не піде. На те голова сказав їм, що вони бунтуються проти держави. Всі колгоспники закричали: "Віддайте нам заяви, ми не хотіли панщини, нащо було нас змушувати".

Дня 11.1.1948 р. в с. Чортория, під час намагань большевиків організувати колгосп, вони вже не скликали людей на мітинг, бо знали, що ніхто не прийде, а самі заходили до хат та кожного господаря зокрема хотіли змусити підписати заяву про вступ до колгоспу. Большевики натискали насамперед на місцеве населення, а коли не осягнули жодних успіхів, взялися до переселенців. Зловивши переселенця Буляк Клима, намовляли, щоб він подав заяву, а в колгоспі буде йому добре жити і т. д. Переселенець сказав: "Я вже бачив те добро, про яке ви мені говорите, в Дніпропетровській області і другий раз до нього не піду, хоч забийте мене. Я був свідком, як там ваші колгоспники гинули з голоду і ніхто їм не допоміг". Большевики, не маючи що на те відповісти, покинули його та пішли до переселенки Шастяк Марії, яка також була вже в колгоспі в Миколаївській області. Її пробували в той сам спосіб заманити до колгоспу, але вона відповіла: "Вони, мої діти, мали згинуть у вашім колгоспі, але завдяки тому, що я повернулася назад на Західну Україну, де ще немає всюди колгоспів, я врятувала їх від голодної смерті. Відчепіться від мене, не хочу вашого раю, хочу тільки мати ще кусник хліба". Большевики побачили, що не заманять нікого, більше нікуди не заходили та зараз віді'хали до райцентру.

Дня 18.1.1948 р. в с. Мишковичі большевики пробували організувати колгосп, але також без успіху. Гром. Слободян Анастасія сказала большевикам двічі: "Краще заберіть мене в Сибір, чим я мала б сама записати до колгоспу".

Дня 25.12.1947 р. в с. Лучка двох повстанців стрінулися з 6-ма большевиками. Вив'язалась перестрілка, під час якої одному з повстанців затявся автомат. На нього наскочив большевик, вхопив за його автомата та хотів повстанця взяти живим. Повстанець вихопив пістоль, пострілом повалив большевика на землю та, відстрілюючись з пістоль, почав відступати. Він прострілив ще одного большевика та відступив. У висліді один большевик був вбитий, другий важко поранений.

Р-н: Козлів

Дня 27.12.1947 р. в с. Дмухавець редактор рай. газети Босенко з кількома бійцями з гарнізону МВД почали зганяти людей на мітинг. По кількогодиннім біганні по селі Босенкові вдалося зігнати біля 20 осіб. Він почав говорити про колгосп, та коли люди це почули, вивтікали з мітингу. Розлючені большевики розійшлись по селі та почали грабити, що їм під руки попало. Пополудні приїхали до райцентру: 1-ий сек-

ретар РК КП(б)У Волков, II-ий секретар Слатін і нач. гос. банку Кумам'як. Вони покликали ще раз поодиноких господарів та пробували їх змусити підписати заяви, однак безрезультатно.

Дня 12.1.1948 р. в с. Ходачків В.[еликий] інспектор по заготівлі тютюну Михайленко, безпам'ятно п'яний, лежав в болоті біля с/ради. Побачивши це, нічні вартівники почали тягнути його до хати. В той час над'їхала автомашина з кількома робітниками від газопроводу. Автомашина задержалась, і коли робітники довідались, що цей п'яний – партієць, почали копати його в зуби, голову і плечі. Один з робітників сказав: “Бачите люди, це ті кровопивці, що ссуть з нас останню кров. Вірте, що ми з ними скоро покінчимо”. (Ці робітники з Вінницької області). Коли автомашина від'їхала, обкровоавленого і без зубів большевика відставили до шпиталю в Тернополі.

Дня 16.1.1948 р. до с. Яструбово прибула секретарка РК ЛКСМУ – Сидюк Надія і зайшла до Майдан Зеновії, щоб ця їхала на комсомольські збори до райцентру. Дівчина сховалась, а її мати почала ви[г]аняти секретарку з хати, кажучи: “Вона була дурна і записалась в комсомол, але я не хочу того і більше її не пущу на збори. Через цей комсомол всі товаришки відцурались від моєї дочки”. Коли згадана секретарка далі домагалась, щоб покликати дівчину, господиня випхала її за двері.

Дня 1.1.1948 р. в с. Довжанка пропав участковий РО МВД – Петров Володимир і нач. істреб. батальйону – Салій Василь.

Дня 4.1.1948 р. в с. Забойки пропав десятник Балінський Василь, який був активним донощиком та видав кілька підпільників з-за лінії Керзона. Вістку про це прийняли всі переселенці з великою радістю.

Дня 10.1.1948 р. в с. Денисів повстанці вбили заступника голови РВК – Богуш Дмитра. Від нього забрано документи, пістоль, гранати і автомат.

Дня 10.1.1948 р. в с. Слобідка пропав большевицький вислужник та активний організатор колгоспу Мукосій Олекса. Населення прийняло цю вістку з великим задоволенням. По кількох днях большевики віднайшли його трупа та цілий день зганяли людей, щоб брали участь в похороні, але ніхто з селян не явився.

Дня 20.1.1948 р. із с. Слобідка втік до райцентру Салюк Евстахій з сім'єю. Він тероризував населення, щоб писалось до колгоспу і, очевидно, боявся народнього гніву.

Дня 20.1.1948 р. в с. Д[о]маморичі до місцевого клубу, де якраз відбувалася забава, зайшов нач. РО МГБ – Губка. Він підійшов до хлопця Касперський Володимира і почав його сварити за те, що він носить стрілецьку шапку. Касперський відповів: “Ношу її тому, що це наше рідне”. Начальник хотів її забрати, але хлопець не давав. Розлючений большевик хлопця арештував і від'їхав з ним до райцентру.

Дня 31.1.1948 р. на хуторах Калясантівка (с. Ходачків В.[еликий]) вбито Білий Евстахія, який був першим організатором істребків, колгоспу та активним співробітником РО МВД.

У висліді вищезгаданих акцій на терені Козлівського р-ну, запанував страх серед працівників райцентру. Жінка уповноваженого Солодкого та жінки ще деяких працівників говорили: “Скоро буде з нами те саме, що з Богушем в с. Денисів. Бандерівці що схочуть, те з нами зроблять”.

Партійці по закінченні зібрань звичайно під охороною вартових та з видобутими пістолями розходяться домів.

Р-н: Зборів

Дня 14.1.1948 р. в с. Цицори учні 4-го класу початкової школи не пішли на навчання тому, що був саме Новий Рік. Учителі були змушені ходити по домах та грозити батькам, що коли не вишлють дітей до школи, будуть покарані. Щойно в цей спосіб вдалося стягнути дітей на навчання.

Дня 20.1.1948 р. в с. Кудобинці, учителька НСШ – Голенко Ліда на лекції укр.[аїнської] мови в шостій класі диктувала учням диктант, зміст якого відповідав заяві вступу до піонерів. По перших її словах, учні зорієнтувались у підступі, повідкладали пера і перестали писати. На запитання учительки, чому не пишуть диктанту, – відповіли: “Ми такого диктанту не пишемо, диктуйте що іншого, бо ми до піонерів не вступаємо”. Учителка більше не диктувала і на тім закінчила лекцію.

Дня 22.1.1948 р. в с. Цецова інструктор РК КП(б)У – Якушов [Якушев] з 5-ма воєнними намагався скликати людей на мітинг в справі колгоспу, однак ніхто з людей на мітинг не з’явився.

Р-н: Заложці

Дня 21.12.1947 р. в день виборів до т. зв. сільських, районних і обласних рад депутатів трудящих, населення бойкотом виборів, кресленням і дертям б’юлетенів маніфестувало свою ворожу поставу супроти большевицької влади. Нпр., в с. Лопушани було багато покреслених і подертих б’юлетенів та арештовано 10 селян, які не хотіли йти голосувати.

Дня 22.12.1947 р. до с. Лопушани прибуло трьох большевиків, між ними о/у РО МГБ – Белкін та зав. відділу агітації і пропаганди – Іллін. Вони намагались скликати обраних до с/ради депутатів, щоб вибрати правління села, та ніхто з депутатів, які побоювались, щоб їх не обрано головою чи секретарем с/ради, на збори не прийшов.

Дня 2.1.1948 р. в с. Гарбузів шкільна молодь знищила вивішені в клубі портрети большевицьких вельмож. В зв’язку з тим большевики арештували одного хлопця, обвинувачуючи його в знищенні портретів. Молодий хлопець видержав усі ворожі тортури, але до нічого не признався і його по п’ятьох днях звільнили.

В днях 22.12.1947 р. до 2.1.1948 р. представники РК КП(б)У під охороною бійців з гарнізону ВВ МВД роз'їжджали по селах району та силою наставляли людей на пости голів і секретарів с/ради, тому що ніхто добровільно не хотів ними бути.

Дня 4.1.1948 р. в сс. Гаї за Рудою і Гаї Розтоцькі большевики з о/у РО МГБ – Перфеновим намагалися організувати колгосп. Вони арештували селян, страшили Сибіром, тюрмою, не давали спокою ні вдень, [н]і вночі. Населення держалося добре і нанівець зводилися спроби большевиків організувати колгосп. До цього багато причинився факт зліквідування в час колгоспної кампанії першого організатора колгоспу – Покиданець Михайла (голова с/ради в с. Гаї Розтоцькі в 1945).

Дня 6.1.1948 р. до с. Манаїв прибув на відпустку на свята істребок з райцентру – Мартинюк Павло. Коли він переходив вечером селом, хтось відібрав від нього кріса.

На присілок Нишківці (с. Загір'я) прибуло 11 большевиків, які почали ловити жінок (бо всі чоловіки вивт[і]кали, відказуючись підписати заяву до колгоспу) і до 12 годин ночі примушували їх підписати заяви. Заяви однак не підписав ніхто. Тоді большевики разом з джурним зайшли до старенької жінки Кузьми, думаючи, що бодай тут їм пощастить. Вони підсунули їй до підпису вже готову заяву, але і вона відмовилася від цього. Тоді один большевик сказав, що в її присутності може підписати за неї джурний. Джурний також відмовився від цього. Розлючені большевики побили його і замкнули в льоху.

Дня 26.12.1947 р. вечером в с. Гукалівці двох повстанців найшло на групу большевиків, в числі 30 чоловік, з нач. РО МВД – Шаповаловим. Вив'язалась перестрілка, під час якої був легко ранений один повстанець. Повстанці відстрілюючись відступили.

Дня 13.1.1948 р. на хуторах Підлукавець (с. Манаїв) о/уповноважений РО МГБ – Белкін з 5-ма бійцями придержав сільського хлопця Ваврик Богдана, який вечером зайшов на хуторі, провірив його документи, та взяв його зі собою. По дорозі Белкін задержав ще одну дівчину-переселенку, та саме в той час дорогою від сторони лісу надійшло двох повстанців. На крик Белкіна “кто такой?”, повстанці відкрили вогонь та Белкіна вбили.

Вістку про смерть Белкіна населення цілого р-ну прийняло з великою радістю.

Дня 9.1.1948 р. на хуторі Манюки (с. Ренів) до гром. Гром'яка зайшли на вечерю повстанці. Під час вечері на хату наскочила група большевиків з о/у РО МГБ – Біловим, але повстанці відкрили вогонь і цасливо відступили.

Р-н: В.[еликий] Глибочок

Дня 21.12.1947 р. до с. Заруддя їхали з райцентру большевики з гарнізону, які саме відставили були з села урну з б'юлетенями. По до-

розі стрінули вони двох місцевих хлопців – нелегальщиків Павлусик Василя і Мендюк Володимира. Большевики почали за ними бігти і стріляти. Один з хлопців кинув в сторону большевиків гранату, яка хоч не вибухнула, але большевиків спинила, і оба хлопці щасливо відступили.

Дня 21.12.1947 р. в с. Обаринці при виборах був присутній уповноважений Пінь і 4-ри большевики з гарнізону. Вони ще від досвітку ходили по селі і силою вигонили людей до голос[у]вання. Між іншим, большевики зайшли до репатрі[й]онованого з Франції Мудила, де застали кількох господарів. Большевики задержались в хаті і розпочали розмову. Між іншим, Пінь сказав, що в Радянському Союзі є багато таких, які явно шкодять владі, головню “куркулі”. Тоді Мудило сказав йому таке: “Я сказав би всіх тих, що є ворогами Радянського Союзу, вислати в Америку, хай там бідують, бо Сибіру для них шкода – це також радянська земля”. “Правильно – сказав Пінь – тільки за кордон не вільно людей висилати”. В дальшій розмові Мудило одверто заявив большевикам: “Ваша пропаганда нас обдурила. Нам у Франції говорили, що тут добро, а я застав брехню і біду. Назад не пускають і тут немає змоги жити”. Большевики на це нічого не відказали, забралися з хати і відійшли.

До полудня голос[у]вання закінчилося, большевики забрали урну і від'їхали до райцентру.

Вечером цього ж дня один большевик з гарнізону стрів на вулиці підпитого селянина і хотів його задержати. Але цей не слухав закликів, а йшов прямо на нього. Коли підійшов зовсім близько, большевик вдарив його між очі прикладом автомата. Господар кинувся на большевика, відібрав від нього автомата і почалась між ними бійка. Емведист почав кликати на поміч якогось Ваньку, але господар не зважав на це, а бив його дальше. Вкінці встав, відкинув далеко від себе автомата і втік.

Дня 20.1.1948 р. в с. Мшанець о/у Лещенко зі своєю групою вечером зайшов до хати, в якій була зібрана сільська молодь та двох повстанців. Побачивши большевиків, повстанці скрилися до кухні. Один емведист почав до них добуватися. Один з повстанців відчинив раптово двері, сильним ударом повалив большевика на землю, вискочив до сіней й звів рукопашний бій з другим большевиком і вирвався на двір. Другий повстанець попав в руки большевиків.

Дня 28.1.1948 р. двох повстанців переходило полями між селами Глядки – Курівці. На тих полях большевики, знаючи що туди буде хтось переходити, поробили сильні застави. Вив'язалась перестрілка. Повстанці відступили без втрат.

Р-н: Збараж

В ніч з 23/24 січня 1948 р. в с. Луб'янки Вищі повстанці зліквідували 7-ох емгабівських [емгебітських] агентів. Слідуючого дня

раненько до села прибуло трьома автомашинами около 150 большевиків. Вони заходили [до хат] зліквідованих агентів, ходили по селі та полях з пол[...] собакою і шукали з а слідами. Слідуючого дня рано позносили трупи зліквідованих агентів до читальні. До читальні зігнали також всіх людей, які були в церкві (це була неділя), разом зі священником і дяком. В читальні большевики перевели мітинг. На мітингу виступив голова РВК – Литвинчук, який сказав: “Ви переховуєте цих недогнаних бандитів, даєте їм їсти та помагаєте їм всім, а вони ходять по селах і стріляють чесних радянських людей, які помагають очищати Радянську Україну від паліїв війни. Ви всі однакові!”. Після мітингу відбувся похорон. На похороні були присутні, крім большевиків, сім’ї зліквідованих агентів та кілька старих жінок, яким не вдалося втекти з читальні.

Дня 28.12.1947 р. в с. Кійданці перед вечером большевики обскочили господарство Волошин Антона, який скривався. Він був саме вдома, вискочив з хати та пустився тікати. Большевики відкрили за ним вогонь, але він скрився в сусідньому хліві. Большевики почали хлів обстрілювати, забили вівцю та поранили коня. Тоді Волошин вийшов із хліва і здався большевикам. Вони положили його на землю і розстріляли. Тіло забрали на гарнізон, а слідуючого дня відвезли до райцентру. Вбитий залишив жінку з трьохмісячним немовлям і одною малою донечкою.

Дня 8.1.1948 р. до с. Зарубинці прибув о/у РО М[ГБ] – Півоаров з 10-ма бійцями. Вони заходили до с/ради, до колгоспу та після цього обскочили господарство селянина Дручка Івана. Большевики перевели двохгодинну ревізію та знайшли криївку, в якій скривався вищезгаданий господар. Він демобілізований з ЧА, інвалід другої групи, до цієї міри був переслідуваний органами МВД, що почав скриватися. Большевики витягнули його з криївки, зв’язали і забрали до райцентру.

Дня 23.1.1948 р. в с. Луб’янки Нижчі повстанці зліквідували кількох большевицьких висулжників і агентів РО МВД. Зліквідовано також двох працівників райдержадміністрації (руських). Слідуючого дня до села прибуло около 150 большевиків. Дня 25.1.1948 р. похоронено зліквідованих з місцевого населення, а трупи працівників рай. адміністрації відвезли до райцентру.

Дня 10.12.1947 р. до с. Розношинці прибув уповнаркомзагу Машталір (українець зі східних областей) та участковий РО МВД Безух. Вони оба з головою с/ради ходили по селі та перевіряли виконання поставки молока. Пополудні, закінчивши свою роботу, стали виходити збиратися в поворотну дорогу до райцентру. Емведист сказав голові, щоб дав підводу, а Машталір сказав, що не треба та вони підуть піхотою, бо стільки підвід в селі немає, щоб кожного возити. Емведист розлютився та вдруге крикнув до голови, щоб цей негайно давав підводу. Машталір повторив: “Я говорю голові, що підводи не треба, де він набере для тебе підвід”. Емведист вис[каз]ався до Машталіра з

московською лайкою, але цей відповідь йому такою самою лайкою і, між, іншим сказав: “Іди ти до чорта, свиняча – жидівська морда!”. Вони оба почали битися, так, що голова мусив їх розбороняти. Після цього Машталір з головою пішов на квартиру в село, а Безух заквартирував на станиці істребків.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали

Дня 23.1.1948 р. в с. Горинка, в зв'язку з зліквідуванням активно-го сексота Гарасим'юк Степана, 40 большевиків з начальником РО МГБ Сорокіном провели облаву. Після облави большевики зігнали людей на мітинг, на якому виступав згаданий Сорокін. Він сказав, що селяни помагають “бандитам” та чекають на Англію та Америку. “Ми вас усіх вивеземо там, де попередньо вивезли інших пособників банди. Ми вам покажемо Америку. По смерті Гарасим'юка буде нести траур цілий СССР” – закінчив свою промову Сорокін. Після цього він зажадав, щоб селяни вписувались до колгоспу. Почувши про колгосп, селяни порозходились домів.

Дня 21.1.1948 р. в с. Малі Вікнини нач. РО МГБ – Сорокін протоколував завідуючого сільського клубу, де попереднього дня повстанці понищили в клубі портрети большевицьких головарів та забрали багато большевицької літератури.

Дня 11.1.1948 р. в с. Кудлаївка упов. РВК – Михайлов скликав збори сільського активу в справі організ[у]вання колгоспу. На його агітацію селяни не звертали жодної уваги, а коли якийсь Ковальчук Михайло сказав: “Давайте, товариші, не відстанем від того.”, вони прямо порозходились домів.

Дня 7.1.1948 р. в с. В.[еликі] Загайці о/у РО МГБ – Бондаров зі своєю групою переводив ревізії в поодиноких господарствах. О годині 10-ій вечером 5 большевиків стрінулись на вулиці “Зарванка” з двома повстанцями. Виникла перестрілка, і повстанці без втрат відступили.

Дня 28.1.1948 р. в с. Темногайці о/у РО МГБ – Бондаров перевів ревізію в гром. Ладана і знайшов криївку, в якій сидів його син Степан, що ще в 1944 р. втік з робіт з Донбасу та скривався. Большевики тортували його в нелюдський спосіб та питали про бандерівців та про криївку. Зловлений видержав усі тортури та не сказав большевикам нічого.

Дня 11.1.1948 р. в с. Кудлаївка уповноважений РВК скликав в приміщенні с/ради збори сільського активу. Він пробував примусити присутніх внести заяву про вступ до колгоспу. Почувши це, люди повтікали з будинку с/ради.

В с. Матвійвка [Матвіївці] уповноважений РВК двічі пробував скликати людей на мітинг. За другим разом вдалося йому стягнути лише 15 осіб. Мітинг так і не відбувся та уповноважений, загрозивши, що приїде з військом, яке повиганяє людей на мітинг, від'їхав до райцентру.

В днях від 1-15.1.1948 р. большевики натискали на населення, щоб вивозити дрова з Вілецького лісу до Крем'янця. Люди, щоб не їхати до лісу, нищили і псували підводи та втікали з хат.

Р-н: Крем'янець

Дня 2.1.1948 р. до с. Кімната прибув уповноважений по поставках Пожидаєв і о/у Пшелінков, щоб перевести вибір правління с/ради. Цього однак їм не вдалося зробити, бо всі кандидати на членів сільського правління вивтікали з села.

Р-н: Вишнівець

Дня 12.1.1948 р. в с. Коханівка нічю повстанці стрінулися з 30-ма большевикими. Вивязалась перестрілка, та повстанці відступили без втрат.

Р-н: Скалат

Дня 20.1.1948 р. до с. Новосілка приїхали большевики організувати колгосп. Вони намовили біля 15 господарів, забрали їх до с/ради та тут змушували їх підписати заяви про вступ до колгоспу. З будинку с/ради далеко було чути лайку большевиків та крики тортурованих людей. Вечером частина большевиків з 5-ма господарями від'їхала до райцентру, а другі заквартирували в селі. Нічю повстанці обскочили будинок с/ради, де квартирували большевики, відкрили вогонь, ранили інструктора РК КП(б)У – Бугаєнка та зловили живим секретаря РК КП(б)У по пропаганді – Хутік Михайла, який пробував втекти до райцентру.

Від цього дня большевики перестали організ[ов]увати колгосп. Деякі працівники райцентру бояться виїжджати на села, а завідуючий райвно – Коломієць сказав, що хай роблять з ним, що хочуть, та він більше до села не поїде. 1-ий секретар РК КП(б)У – Карагіна відібрала від нього парт. білет, та це нічого не допомогло. Тепер большевики виїжджають на села тільки днем та пополудні, вже біля 4-ої години, повертаються до райцентру. З населенням обходяться трохи чемніше. Секретар РК КП(б)У по кадрам – Рибалкін сказав до кількох людей, що він також не хоче колгоспу, але мусить виконувати наказ.

Р-н: Підволочиська

Дня 24.1.1948 р. в с. Мислова 1-ий секретар РК КП(б)У – Марущак, голова РВК Баран та інші большевики пробували організувати колгосп. Їхні намагання були безрезультатні, бо ніхто з людей не погодився підписати заяву.

Дня 25.1.1948 р. в с. Мовчанівка 1-ий секретар РК КП(б)У – Марушак, о/у Тетерін зі своєю групою та інші большевики ловили людей, приводили до с/ради та тут пробували змусити їх підписати заяви про вступ до колгоспу. Таке тривало до 27.1.1948 року, однак ніхто до колгоспу не вписався. Цього дня большевики скликали мітинг, на який зігнали 13 [людей], та по мітингу виїхали з села.

Г Е Р О І К А

Р-н: Микулинці

Дня 19.1.1948 р. в с. Веселівка 12 большевиків з о/у РО МГБ – Болгаковим зайшли на хутір Гурська Євгенії, де в той час перебував підпільник Кирильчук Демко із с. Дворічч[я] (Людвиківка). Побачивши большевиків, він вискочив з хати та почав відступати. Большевики відкрили вогонь і його вбили.

Кирильчук Демко народився в с. Дворіччя, Микулинського р-ну, в 1911 р. закінчив [...] кл. народної школи. Під час німецької окупації був [головою] громади. По приході большевиків почав скриватися.

Дня 7.1.1948 р. з'явилися в с. Дворіччя 10 большевиків з заст. нач. РО МГБ – Шовнін[им та обступили] хату Бакалець [Анни], де квартирувало двох повстанців [Богдан і] Байда. Вив'язався бій, в якому згинув сл. п. д. Богдан, а Байді вдалось прорватися. Під час бою згинув також брат господині Агрест Василь, який під час бою вибіг з хати. Тіла впадших большевики забрали до райцентру, а господиню арештували. По дорозі її тяжко побили до крові. Говорять, що її в райцентрі замордували.

Дня 15.1.1948 р. ранком в с. Буцнева [Буцнів], около 30 большевиків з нач. РО МГБ Сусленком заскочили в хаті Ворожбит Емілії молодого підпільника із с. Острів – Кошельовський Зеновія. Під час ревізії, сержант большевик виліз по драбині на стрих, Кошельовський пострілом з кріса повалив його неживим на землю. Большевики розскачилися та почали обстрілювати хату. Повстанець відстрілювався, доки стало набоїв. Вкінці, побачивши безвихідне положення, прив'язав до крокви шнурок і повісився. Большевики стріляли ще якийсь час, опісля післали одного цивільного чоловіка, щоб подивився, чи повстанець ще живе. Під загрозою розстрілу цей чоловік поліз на стрих та, не придивившись добре, сказав большевикам, що повстанець ще живий і стоїть. Большевики почали знова обстрілювати хату. Вони ще кілька разів послали цього чоловіка на стрих та він говорив їм, що повстанець ще живий. Наприкінці большевики випхали його зовсім на стрих і тоді він побачив, що повстанець повісився. З диким вереском большевики кинулись на подвір'я та почали грабувати і нищити все, що було на господарстві. Вони зняли тіло Героя та поломили руки і ноги, мовляв, "бандит", вбив нашого хорошого чоловіка. Большевики

арештували та забрали до райцентру дівчину Ворожбит Емілію та там її так побили, що вона, як кажуть, збожеволіла і, правдоподібно, умерла. Господарство її зліквідували.

Кошельовський Зеновій народився в 1926 р. в с. Острів. По закінченні 5 кл.[асів] нар.[одної] школи, помагав батькові при господарстві. В 1944 р. його забрали до істребків в родинному селі, та він втік і від цього часу скривався. Його батьків вивезено на Сибір в жовтні 1947 р.

Р-н: В.[еликий] Глибочок

Дня 22.1.1948 р. до с. Ігровиця приїхало 9 емведистів з о/у РО М[ГБ] – Лещенком. Вони зайшли до господаря Володюк Ілька і почали переводити стислу ревізію. Лещенко сказав до господаря: “Признавайся, де в тебе є криївка і в ній 5 бандитів. Якщо не скажеш, постріляємо вас всіх”. Господар відповів, що він про ніщо не знає. Тоді Лещенко завів емведистів до стодоли і, показуючи на ліве запілля, сказав: “Искайте сдесь. Она есть по этой стороне”. Большевики винесли з цього запілля всю солому, почали копати землю, однак не знайшли нічого. Тоді кількох большевиків пішло переводити ревізію на сусідньому господарстві, а решта залишились біля стодоли. Один емведист, що стояв біля стодоли, запримітив невелику дірку та почав її розкопувати, а потім вистрілив з пістоля всередину. На стріл позбігалися всі большевики, обступили стодолу та почали стріляти в отвір ракетами. Подібними двома створами з противної сторони почав виходити дим. Большевики скоро їх закрили, і в той час в стодолі піднеслася солома та звідтам посипалися в сторону большевиків стріли з автомата. Почався нерівний бій. 4-ох повстанців нищило в криївці все організаційне майно, а д. Хмара автоматним вогнем здержував большевиків. [Однак] автомат затявся і він впав від ворожої кулі. Решта повстанців [за] цей час понищили документи, гроші, одіж, взуття [і зброю,] зоставивши собі тільки пістолі, з яких вони і пострілялися. [Тоді] згинули смертю Героїв: кущовий Клименко, бувший ройовий [УПА С]ултан, бойовики Коля, Чорнота і Хмара. Большевики зловили кількох людей та змусили їх залізти до криївки і витягнули тіла повстанців. Тіла забрали до райцентру.

РІЗНІ ВІСТКИ

Р-н: В.[еликі] Дедеркали

Дня 25.1.1948 р. до с. Горинка приїхали автомашиною большевики і забрали до Крем'янця родину Ламзака (большевицькі виступники).

Р-н: Зборів

Дня 14.1.1948 р. в на Тустоголовських хуторах до гром. Гаврилюк Луки прийшов в гостину емведист Данілов зі своєю жінкою. Повертаючись вечером додому, він вистрілив з нагана. В той час недалеко проходили большевики залізнодорожного війська МВД і, почувши вистріл, почали кричати “Кто такой! Руки [в]верх!”. Данілов думав, що це повстанці, лишив жінку і почав втікати. За ним відкрили вогонь. Він забіг на істребительний батальйон в с. Тустоголови, а його жінка скрилася в якогось переселенця і просила його, щоб він йшов до бандерівців та просив, щоб звільнили її мужа. Вміжчасі Данілов довідався, хто за ним стріляв, відшукав жінку і вони обоє пішли додому.

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за січень 1948 р.

Російський шовінізм і національне питання:

Дня 23.1.1948 р. до с. Горинка В.[елико-]Дедеркальського р-ну прибула група большевиків в числі 40 осіб на чолі з нач. РО МГБ Сорокіном. В селі вони перевели облаву, а після переведення облави нач. РО МГБ Сорокін дав наказ голові с/ради, щоб він зібрав селян на мітинг. Селяни на мітинг не йшли, але військо, яке було в селі, зігнало селян на мітинг. З промовою виступив нач. РО МГБ Сорокін. Говорив про зліквідованого сексота Гарасим'юка Степана з цього ж села, та що селяни допомагають бандітам і дочікуються Англії та Америки. Продовжуючи свою промову, сказав: "Ми вас усіх вивезем, де й попередньо вивезли тамтих, пособників банд. Ми вам покажем Америку. По смерті Гарасим'юка Степана буде нести траур цілий ССРСР".

Після своєї промови зажадав від селян заяв про вступ до колгоспу. Як промовець не старався залякати селян, однак ніхто не вписався і з мітингу порозходилися. Під вечір вище згадані особи відіхали до р-ну.

В країні соціалізму:

Дня 23.1.1948 р. старший фельдшер молочної ферми з Чортківщини перепроводжував 12 штук худоби з радгоспу у В.[еликі] Дедеркали і заночував в с. Радошівці. Він говорив селянам: "Ви сьогодні святкуєте свято Новий Рік. Дякуйте богіві, що ви ще сьогодні маєте теплу хату та кусочок хліба, бо я до того дожився, що мушу валятися по чужих хатах та бути наймитом і просити в людей кусочок хліба. Перед війною й у мого батька було 18 га землі і хоч родина складалася з 7-ми осіб, але тоді було життя, а як повстали в нас колгоспи, то життя мов би завмерло. Сьогодні я хотів би мати 2-а га землі і свою хату та не тинятися по чужих кутках і бути наймитом".

Дня 26.1.1948 р. в р-ні В.[еликі] Дедеркали відбулося зібрання голів с/рад, секретарів і усіх десятників з цілого р-ну. В.[елико-]Дедеркальський р-н заключив соцзмагання з Шумським районом на 1948 р.

На 1948 р. призначили молоко для держави не від корови хто має, а від кількості гектарів. До 5-ти га землі кожний господар має виносити для держави 300 літрів молока незалежно чи є в нього корова чи нема. Вище 5-ть га землі треба виносити по 500 літрів молока, а від 1-го га на місце 20 літрів молока можна здати 1-н кг тлушу. Усі види поставок збільшилися на півтора раз більше як минулого року – 1947.

Колгоспник Ляховецького р-ну, Кам'янець-Подільської обл. з с. Погорці [Погорільці] говорив: – що, голова райвиконкому робив в колгоспі зібрання колгоспників. На зібранні домагався від кожного колгоспника на посівну по 2-а пуди зерна. Колгоспники запитали його, – де ж взяти цього зерна, як ми його не маємо і кілограма для себе. Він сказав їм, що ви дістали цукор, то продайте його, а за гроші купіть зерно. Колгоспники запитали його: – де ж його купити, коли в колгоспних магазинах нема ні кілограма зерна. Він відповідаючи їм, а разом пропонуючи, щоб вони йшли в “западну”, а там зможуть виміняти цукор на зерно, бо зерно на посівну мусить бути. Здати до колгоспу зерно своєчасно. Хто не здасть, то на того будем накладати кари зискання.

Колгоспник з с. Нове Село, Антонівського р-ну, Кам'янець-Подільської обл. говорив: – що в нього вдома родина складається з 7-ми осіб. За рік виробили 400 трудоднів. За трудодень одержали по 600 грам зерном. Отже тому колгоспникові заплатили тільки за половину трудоднів, а решту й не думають платити, бо вже в колгоспі нема чим обсіяти землі на весну.

В колгоспі “П'ятирічка” села Святець Теофіпільського р-ну, Кам'янець-Подільської обл. колгоспники виробили найбільше по 120 трудоднів. За трудодень виплачували колгоспникам по 200 грам зерна і то лише за одне півріччя. Колгоспній родині наділяють по 30 арів землі. До держави треба платити з тої площі 20 кг зерна, 30 кг м'яса, 100 кг картофель, а від одної штуки курей треба здати 200 штук яєць. На весні 1947 р. з голоду в тому колгоспі померло 7-м осіб.

Советська демократія:

Р-н: [Великі] Дедеркали:

с. Татаринці:

Дня 5.1.1948 р. вечером у село прибуло 7 осіб большевиків. Вони робили труску в гром. Василя Шумили, а після цього пішли до гром. Сувалки, в якого випили 2-ві літри самогону і звідти пішли до гром. Шумили Артема, в якого також робили труску і знайшли 4-ри літри самогону, який знову ж випили. Після цього відійшли в напрям с. Якимівці.

Дня 16.1.1948 р. без [через] село переїзджав о/у Науменко ще з одним лейт[е]нантом. В цей час на дорозі стояли групою сільські хлопці. Науменко доїзджаючи до них і в глумливий спосіб сказав: “Слава Ісусу Христу” і поїхав даліше.

Дня 25.1.1948 р. до села з р-ну прибуло 7-м осіб большевиків. Вони зайшли до гром. Філіпчука Павла, повечерявши та відійшли в напрям с. Гриньківці.

с. Загірці:

Дня 2.1.1948 р. до села з району прибув уповноважений Коваль і в сільській канцелярії набив голову с/ради за те, що голова сказав до Ковалю, що десятники можуть одразу іти по селі і вигонити фіри, щоб їхали в ліс по дрова, а Коваль хотів щоби раніше десятники зайшли до канцелярії, а тоді йшли в село.

с. Радошівка:

Дня 13.1.1948 р. з с. Обичі до села прибуло 10 осіб стрелків з нач. Шаплецьким. Вони зайшли до гром. Якимчука Андрея і хотіли щоби дали їм їсти. Якимчук їм відмовив. Тоді Шеплецький вилаяв Якимчука і сказав, хайно ми до вас прийдемо організувати колгосп, то ми з вас 20-ту шкіру будемо дерти.

Після цього Шаплецький зі стрелками зайшов до місцевого священика. В священика стрелки вкрали довжиною 5-ть метрів ланцюга, на якому був прив'язаний собака, і того ж дня продали цього ланцюга в селі за півлітри самогону.

Цього ж самого дня селянин з с. Радошівки оповідав, що в рай-военкоматі в почекальні зібралось багато мужчин зі сіл. Вони почали співати народні пісні, каже один до одного большевик, не зважаючи на інтересанта: “смотри как хорошо они спивают, тут говори с ними, то лучши быть не можут, а попадись вечером в деревни, то сразу задушат або повесят, ето бандиты[”].

Дня 21.1.1948 р. 16 осіб большевиків робили засідку в селі, а в день переводили труську.

Дня 24.1.1948 р. гром. з с. Радошівка віз до лікарні у В.[еликі] Дедеркали хвору жінку. На дорозі зустрілися з большевикам, які їхали фірою напроти нього. Розминаючись, цей гром. не мав як [о]минути большевиків тому, що з правої сторони був глибокий рів і обі фіри зачепилися. Тоді один большевик зіскочив зі саней і вдарив цього громадянина чотири рази по голові крісом і сказав: “сукин сын я тебя убю как пса”, сів на фіру і поїхав даліше.

Дня 27.1.1948 р. з р-ну В.[еликі] Дедеркали висилали уповномочених зтягувати залеглий податок з сс.: Садки, Борки [Бірки], Биківці. Уповномочені відмовилися їхати туди без війська.

с. В.[еликі] Вікнини:

Дня 1.1.1948 р. до села прибув уповноважений з району Шарлечів (по-національності поляк) і уповноважений по заготівлі Можчинський і вигонили фіри вести колоди в Крем'янець з Віленського лісу. Ті, що не мали коней, то мали нарубати по три кубометри дуба.

Дня 11.1.1948 р. до села прибули стрелки з с. Пещатин [Піщатинці], які дали наказ голові с/ради, щоб він зробив спис землі і худоби та відійшли в напрям с. Пещатин [Піщатинці].

Дня 15.1.1948 р. до села прибуло 6-ть большевиків, які визивали до канцелярії гром. Поліщук Надю, Саврака Гната, Сидорчука Романа і Вальчука Євдоксея, а що з ними говорили невідомо.

Дня 27.1.1948 р. в село приїхав уповноважений по заготівлі Можчинський під охороною 4-ох большевиків, які на другий день почали грабувати населення за невиконання держналогів.

с. М.[алі] Вікнини:

Дня 1.1.1948 р. большевики в неозначеному числі робили облаву і труску в селі і на хуторах, а також і на хуторах с. В.[еликі] Вікнини. Надвечір пішли в напрям Кушлинських хуторів Синожаті [Сіножаті].

Цього ж дня уночі в селі робили засідку і ходили в селі підслухаючи по під вікнами розмов селян.

Дня 9.1.1948 р. до села з р-ну прибув уповноважений Савчук та наказав голові с/ради зібрати зібрання сільського активу. На зібранні визначував, яку хто буде займати відповідальність в с[і]льському становищі.

Дня 20, 21.1.1948 р. в селі большевики переводили облаву, а також в с. В.[еликі] Вікнини на хуторах Піриха. Звідти пішли в напрям с. Горинки.

Цього ж дня нач. РО МГБ Сорокін списав акт на зав. клубу, бо в той час в клубі були порвані портрети большевицьких главарів і забрано багато літератури.

Дня 27.1.1948 р. до села приїхало 2-ві фірманки большевиків, які заквартирували на ніч. Слідуючого дня вони ходили в селі і робили в поодиноких громадян труску.

с. Кудлаївка:

Дня 11.1.1948 р. у село приїхав уповноважений з р-ну Михайлов. Зібрав увесь сільський актив, який складався з 12-ти осіб, і провадив агітацію відносно колгоспу. На його агітацію з активу ніхто не звернув увагу, а Ковальчук Михайло, продовжуючи, сказав: "Давайте товариші не відстанем від того". Тоді актив з того зібрання почав розходитись, тому що Михайлов хотів силою змусити до підпису заяв про вступ до колгоспу.

с. Горинка:

Дня 21.1.1948 р. до села прибуло 50 осіб большевиків і робили облаву в селі та по хуторах, а надвечір відїхали з села.

Дня 25.1.1948 р. до села автомашиною приїхали большевики і забрали до Крем'янця родину Ламзака (ця родина віддана большевикам).

с. Підгайці:

Дня 17.1.1948 р. до села приїхало з р-ну 5-ть осіб большевиків і переводили спис цих осіб, хто був на роботі в Німеччині.

Дня 20.1.1948 р. 12 осіб большевиків з р-ну робили труску на Підгаєцьких хуторах, а над ранком пішли в село.

Дня 23.1.1948 р. в село приїхав нач. РО МГБ Сорокін з 4-ма бійцями – охорони. Вони ходили в селі та заходили до поодиноких громадян. Після цього відїхали до р-ну.

с. В.[еликі] Загайці:

Дня 3.1.1948 р. до села прибуло 7-м осіб большевиків, які робили в господарствах труску. Зайшли до гром. Мороза Івана і говорили до нього, щоб він дав їсти, а також самогону. Коли господар відмовився, то вони йому сказали, що ми до тебе прийдемо увечорі, то ти перед нами будеш на колінах лазити.

Цього ж самого дня до села надвечір прибуло ще 9 осіб большевиків і разом усі пішли в напрям с. Матвіївці.

Дня 6.1.1948 р. о/у Бондаров від МГБ і з ним 8-м осіб большевиків ходили в селі цілий день і робили ревізію в господарствах. Коли не знайшли самі самогону, то просили громадян.

Дня 7.1.1948 р. о/у з МГБ Бондаров з 9-ма большевиками ходив вечором в селі і робив ревізію в громадян. О годині 10-тій вечора 5-ть большевиків перейшли на другу вулицю "Зарванка" і тут стрінулися з двома повстанцями. Виникла стрілянина, а під час перестрілки повстанці відступили.

Дня 8.1.1948 р. група большевиків з р-ну ходила в селі н[і]ччю і підслуховували під вікнами розмови селян.

Дня 8-12.1.1948 р. щоденно група большевиків в числі 10 осіб ходили по селі і робили труску в господарствах.

Дня 10.1.1948 р. на хуторах Турі [Тури] 15 осіб большевиків з р-ну робили облаву, не знайшовши нічого відійшли до району.

Дня 11.1.1948 р. до села прибув о/у МГБ Огурцов з групою 9 осіб. Звідси пішли на хутір Степ і в гром. Філіпюка Бориса заквартирували в хаті. Слідуючого дня пішли в с. Цеценівка. По дорозі заходили на хуторі Вербиця і там робили труску.

Дня 14.1.1948 р. 10 осіб большевиків з р-ну з о/у Бондаром [Бондаровим] прийшли на хутір Руда і ходили цілу ніч по хуторах. Бондаров з одним большевиком зайшов до гром. Костя і пив в нього самогон цілу ніч.

Дня 26.1.1948 р. вдень без [через] хутір Руда переходило 8-м осіб большевиків і пішли на хутір Загаєччина і там вешталися цілий день. А увечорі відійшли невідомо куди.

Дня 29.1.1948 р. 10 осіб большевиків на чолі з о/у Бондаровом прийшли на хутір Руда і зайшли до гром. Рибачука Михайла і заквартирували в хаті. Рано відійшли в село В.[еликі] Загайці.

с. Темногайці:

Дня 1.1.1948 р. до гром. Мельничука Сергія прийшло вночі 4-ри большевики і заквартирували в хаті. Конспіративно перебули цілий день, а увечорі відійшли в невідомому напрямку.

Дня 9.1.1948 р. 8-м осіб большевиків перейшли без хутір Пеньки і зайшли на хутір Болото. Тут зайшли до гром. Таньки і набили її дочку Маринку за те, що вона не йде до свого чоловіка. Пізніше набрали в цього господаря сала і пішли до гром. Гута Степана, та там варили їсти і пили самогон.

Дня 11.1.1948 р. до села прибуло 9-ть осіб большевиків і робили в селі труську, а вечором невідомо куди відійшли.

Дня 16.1.1948 р. до села прибув Бондаров з 15-ма большевиками, які ходили по хуторах та переводили труську.

Дня 20.1.1948 р. до села прибуло коло 30 осіб большевиків і робили облаву в селі і по хуторах. Надвечір відійшли до с. Загайці.

Дня 23.1.1948 р. до села прибуло 15 осіб большевиків з о/у Бондаром [Бондаровим] і переводили труську по хуторах.

Дня 25.1.1948 р. 9-ть осіб большевиків ходили по хуторах під маркою повстанців і просилися в господарів на нічліг та щоб населення дало їм харчів. Ці большевики зайшли до гром. Мартошки і просили, щоб прийняла їх переночувати. Вона їм відмовила. Большевики ви[йшли] з хати висловлюючись, будеш нас пам'ятати. Ви[й]шовши, запалили її хату.

Дня 28.1.1948 р. о/у МГБ Бондаров знайшов криївку на вулиці Новоселиця в гром. Ладана. В криївці сидів його син Ладан Степан, який утік з Донбасу в 1944 році. Большевики в нелюдський спосіб тортували його і питали, де знаходяться бандерівці. Вони йому били гвозді в ноги, щоб він сказав, де є бандерівці, про як[их] він вдійсності не знав.

Бондаров дуже часто перебуває в селі і провадить агітацію відносно колгоспу. Заставляє писатися в колгосп. Говорить, що хто не запиш[е]ться до колгоспу, то того вивезуть на Сибір, а хто запиш[е]-ться, то той не поїде. Оскільки ніхто не запиш[е]ться до колгоспу, то самі большевики відберуть землю і самі будуть сіяти.

Р-н: Ланівці:

с. Буглів:

Дня 4.1.1948 р. до села прибула група большевиків у числі 6-ть осіб, на чолі з о/у Лановецького РО МГБ ст. л-м Ізместьвовом. Зайшовши до голови с/ради Півоварчука[, г]олови питав за Нагорним Тихоном і Ільчишиною Вірою. Опісля пішли в село, понапивались самогону, а з села відійшли до гарнізону іст. бат. в с. Огрисківці [Огрисківці].

Дня 6.1.1948 р. до села прибув уповноважений райком[у] КП(б)У Ермілін, Зінін і прокурор Финенко. Зайшли до гром. Горбань Григорія, напились самогону і відіхали в р-н. Опісля прийшла група большевиків у числі 5-ть осіб на чолі з ст. сержантом (заст. Ізместьова, прізвище невідоме), ходили по селі і вимагали від селян самогону. Під вечір відійшли до гарнізону іст. бат. в с. Огрисківці [Огрисківці].

Дня 8.1.1948 р. до села прибув о/у РО МГБ Ізместьов з 2-ма своїми бійцями, уповноваженим райком КП(б)У Ерміленом [Ерміліним] та прокурором Финенком. Зайшли до гром. Валанюка Захара, побули там около години, невідомо чого ходили, відійшли до голови с/ради

Півоварчука. Тут говорили, що приїхали організувати колгосп. Опісля пішли в село. Напились горілки й відійшли вже п'яні до гарнізону іст. бат. в с. Огрисківці [Огрисківці].

Дня 17.1.1948 р. до села прибув нач штаба Лановецького іст. бат. ст. л-т Лапшин з двома бійцями іст. бат. с. Лопушне, та з одним невідомим. Прийшли з напрямку с. Вижгородка [Вишгородок]. Увечері робили труску в селян: Ільчука Хведора, Кравчук Якіма та Кравчук Ярини. Трус робили на горищах, викидали соломку та кололи дротами землю. В час тусу нічого не знайшли. Відійшли до с. Люленець.

Дня 25.1.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 7-м осіб на чолі з о/у РО МГБ Ізмєстьовим, взявши заст. нач. іст. бат. з с. Огрисковець [Огрисківці] (прізвище невідоме), зайшли до гром. Маковей Мирона, наївшись, відійшли до с. Люленець [Люлинці].

Дня 25.1.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 6-ть осіб на чолі з о/у РО МГБ Ізмєстьовом. На вулиці "Сорилівка" зробили трус. В час тусу шукали на горищах, викидали соломку, але нікого не знайшли. Відійшли до гарнізону іст. бат. в с. Огрисківці [Огрисківці].

с. Люлинці:

Дня 4.1.1948 р. до села прибув уповноважений райком КП(б)У Квасюк, зайшов до с/ради й вислав с[і]льських десятників, щоб згонили людей на збори. На зборах обрали голову с/ради Семеньчука Василя, заступника Лисака Кіндрата й секретара Бойка Сидора. В 3-й годині відіхали в р-н.

Дня 5.1.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 6-ть осіб, в тому упов. Квасюк і Зінін. Заходили в селі до людей та вигонили до лісу вивозити дрова. Під вечір відійшли до гарнізону іст. бат. [альйо-ну] с. Огрисківці [Огрисківці].

Дня 6.1.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 6-ть осіб на чолі з о/у РО МГБ Ізмєстьовом. Зайш[л]и до кооперативи, де Ізмєстьов говорив щось з крамаркою Мілінецькою Настею. Опісля з нею пішли до її дому. Під вечір пішли до гарнізону в с. Огри[з]ківці іст. бат., а вночі вернули і зробили засідку біля церкви. На засідці нікого не зустріли, а над ранком відійшли до гарнізону іст. бат. в с. Огри[з]ківці.

Дня 7.1.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 5-ть осіб, на чолі з о/у РО МГБ Ізмєстьовом. Зайшовши до гром. Курмана Сергія, напились самогону і пішли до крамарки кооперативи Мілінецької Насті. Вийшовши від неї, пішли до іст. бат. в с. Огри[з]ківці. Мілінецька, як Ізмєстьов вийшов, ходила до когось в с. Буглів. Вночі знову прийшли в село й зробили засідку. Засідка була біля гром. Снігура (батько вбитого повстанця, що ховається). На засідці ні[к]ого не стрінули, відійшли до гарнізону іст. бат. в с. Огри[з]ківці.

Дня 8.1.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 7-м осіб на чолі з о/у РО МГБ Ізмєстьовом. В тому були уповноважені райком[у] КП(б)У Квасюк і Зінін. Обидва зайшли до Кармазь [Ксе]ні. Квасюк взяв [Ксе]ню зі собою, пішов до хліва, а Зінін за ним. Квасюк побив Зініна,

а цей відібрав в Квасюка автомата. Ізмєстьов із 6-ма бійцями пішов до кооперативи і говорив з крамаркою. Під вечір відійшов, а вночі около год. 24-т[ої] знову прийшов з 9-ма бійцями, зайшли до Курмана Сергія, повечеряли й пішли до Ліванданського Михайла. Тут зробили трус у хаті, на горищах, нічого не знайшли і відійшли до Мельничук Варвари, питали за горілкою. Вище згадана Мілінецька Настя ходила невідомо чого й до кого що вечора в с. Буглів.

Дня 9.1.1948 р. до села прибула група большевиків у числі 5-ть осіб на чолі з о/у РО МГБ Ізмєстьовом. Заходили до хатів і вимагали самогону, а опісля пішли до гром. Цимбалюк Ілько, зробили трус у хаті й на горищах, нічого не знайшли, відійшли на хутір.

Дня 10.1.1948 р. до села прибув уповноважений райком[у] КП(б)У Квасюк з одним бійцем РО МВД. Зайшовши до гром. [Зілаков]ського Василя, щоб приготувався їхати 11.1.1948 р. з Квасюком до нього додому в [...]ський р-н у Кам'янець-Подільську обл. Відійшли до іст. бат. в с. Огрисківці [Огрисківці].

Дня 23.1.1948 р. до села прибув уповноважений Квасюк ще з одним, якого прізвище невідоме. Зайшов до с/ради й сказав голові, щоб скликати негайно людей на збори. Коли зійшлися, говорив про діяльність і смерть Леніна (24-та річниця смерті В. І. Леніна). Опісля говорив про висилку з села підвід до лісу по дрова та здач[у] м'яса й молока. О год. 15-ій відіхали до р-ну.

Дня 26.1.1948 р. до села прибула група большевиків у числі 5-ть осіб, на чолі з нач. гарнізону іст. бат. с. Огри[з]ківці (прізвище невідоме), в тому було 7-м бійців з ВВ МВД. Зробили трус в гром. Курмана Сергія, Джаловського Стратона, Мелістовського Григорія, Бригадира Петра і Бригадира Василя. Трус робили в будинках, на горищах, а навіть де в кого викидали солому, кололи землю. Нічого не знайшли, перед вечором відійшли без [через] поля в напрям с. Буглів.

с. Огрисківці [Огрисківці]:

Дня 4.1.1948 р. до села прибув уповноважений райком[у] КП(б)У Ермілін, Сачко і Зінін. Заходили до с/ради, а опісля пішли в село за самогоном. Походивши, відійшли до с. Буглів.

Дня 8.1.1948 р. до села прибула група большевиків у числі 8-м осіб на чолі з о/у РО МГБ Ізмєстьовом. Заходили до хатів, що за річкою від ліска, оглянули хати й пішли в напрям села Ванжулів.

22.1.1948 р. до села прибув уповноважений Ермілін, який узяв в гром. Сальдяка Василя чотири мішки січки й від'їхав у р-н.

Дня 25.1.1948 р. до села прибула група большевиків у числі 6-ть осіб на чолі з о/у РО МГБ Ізмєстьовом. Вночі вони робили перевірку на вулиці Загр[е]белля. Нічого не знайшли, пішли до гарнізону іст. бат. с. Огрисківці [Огрисківці].

Дня 26.1.1948 р. до села прибула група большевиків у числі 6-ть осіб з о/у РО МГБ Ізмєстьовом. Зайшли на вулицю Загр[е]белля

(частина села за річкою). Робили трус в гром. Загребельної Хведори і Кравчук Івана. Нічого не знайшли, відійшли в напрям с. Ванжулів.

с. Шушківці:

Дня 1.1.1948 р. до села прибула група большевиків у числі 5-ть осіб на чолі з заст. о/у РО МГБ л-та Шипуліна ст. сержант[ом]. В селі зробив засідку біля церкви, не стрінувши нікого, над ранком відійшли в напрям с. Білозірка.

Дня 4.1.1948 р. зі сторони с. Білозірка без [через] село переходила група большевиків в числі 5-ть осіб, на чолі з невідомим ст. сержантом, пішли в напрям с. Янківці.

Дня 6.1.1948 р. до села прибув уповноважений райком[у] КП(б)У Христюк, зайшовши до голови с/ради сказав, щоб скликали людей на збори. Коли люди зійшлися, то Христюк сказав, що треба обрати нового голову с/ради. Голов[ою] обрали Ящук Микиту, а по зборах Христюк відїхав в р-н.

Дня 9.1.1948 р. зі сторони с. Янковець прибуло 5-ть осіб ВВ МВД, які зайшовши до с/ради, побули годину й пішли в напрям с. Білозірка.

Дня 13.1.1948 р. до села прибула група большевиків у числі 5-ть осіб на чолі з стар.[шим] сержантом. Вони зробили засідку біля кооперативи. Нікого не стрінули, відійшли в напрям с. Білозірка.

Дня 15.1.1948 р. зі сторони с. Білозірка в напрям с. Янківці переходило 5-ть большевиків.

Дня 17.1.1948 р. зі сторони с. Білозірка в напрям с. Янківці переходила група большевиків в числі 6-ть осіб. В тому числі 2-а бійці ВВ МВД і 4-и з іст. бат[альйону].

Дня 11.1.1948 р. до села прибув уповноважений райком[у] КП(б)У Христюк. Зайшовши до с/ради[,]робив опись бездітних, щоб наложити податок. Під вечір виїхав в напрям с. Янківці.

Дня 21.1.1948 р. зі сторони с. Янковець в напрям с. Білозірка переїздила група большевиків у числі 15-ть осіб на чолі з ст. л-[то]м (прізвище невідоме).

Цього ж дня під вечір зі сторони с. Янковець в напрям с. Білозірка переїздила група большевиків в числі 8-м осіб. В тому числі 3-и майори й 5-ть лейтенантів.

Вночі прибула з с. Білозірка група большевиків у числі 13-ть осіб, на чолі з ст. л-том і зробили засідку на краю села від с. Білозірки й біля кооперативи. Нічого не стрінули, ранком відійшли в напрям с. Білозірка.

Дня 22.1.1948 р. зі сторони с. Білозірка прибула група большевиків у числі 16-ть осіб на чолі з ст. сержантом, які зайшли до с/ради, побувши около 2-ві год., відійшли в напрям с. Білозірка. Цього ж дня під вечір переїхало около 10 большевиків зі сторони с. Білозірка в напрям с. Янківці.

Дня 23.1.1948 р. без [через] село переїздило 5-ть підвід большевиків, яких начислювалося 18-ть осіб, на чолі з 2-ма л-ми. Їхали з с. Білозірка в напрям с. Москалівка Новосільського р-ну.

Дня 24.1.1948 р. зі сторони с. Янковець в напрям с. Білозірка переходила група большевиків у числі 12-ть осіб на чолі з старшим сержантом, якого прізвище невідоме.

с. Янківці:

Дня 2.1.1948 р. до села прибув нач. іст. бат. з с. Оришковець з одним бійцем. Обидвох прізвище невідоме. Походили в селі по вулицях і вернули до с. Оришковець.

Дня 4.1.1948 р. зі сторони с. Оришковець в напрям с. Білозірка переходила група большевиків у числі 6-ть осіб на чолі з ст. сержантом, якого прізвище невідоме.

Дня 10.1.1948 р. до села прибув уповноважений райком[у] КП(б)У Руденко й інспектор райфінвідділу, якого прізвище невідоме. Зайшли до с/ради.

Цього ж дня о год. 13-й з с. Оришковець в напрям с. Білозірка переїздила група большевиків в числі 5-ть осіб.

Дня 11.1.1948 р. зі сторони м. Лановець в напрям с. Шушковець переходило 5-ть большевиків. Цього ж дня вночі згадані большевики заходили до хатів і хотіли їсти. Рано відійшли в напрям с. Білозірка.

Дня 12.1.1948 р. зі сторони с. Білозірка прийшло 5-ть большевиків. Ходили по селі до людей і вимагали їсти. Під вечір відійшли в напрям м. Лановець.

Дня 17.1.1948 р. до села прибув уповноважений райком[у] КП(б)У Руденко. Зайшовши до с/ради, вимагав від голови с/ради, щоб селяни давали поставку молока й м'яса. Під вечір виїхав в напрям м. Лановець.

Дня 18.1.1948 р. до села прибула група большевиків у числі 7-м осіб. В тому числі були бійці іст. бат. Вони в селі зробили трус в гром. Кожелюк Лікерії, Паламарчук Радіона. А після цього відійшли в напрям с. Оришковець.

Дня 21.1.1948 р. зі сторони м. Лановець в напрям с. Білозірка переходила група большевиків у числі 10 осіб. В тому числі був прокурор.

Дня 22.1.1948 р. до села прибула група большевиків у числі 15-ть осіб. В тому числі були бійці іст. бат. з с. Лопушне. Багато з них не мало зброї. В селі зробили трус у хатах біля церкви. Вночі провір[я]ли хати. Ранком 23.1.1948 р. бійці ВВ МВД в числі 6-ть осіб відійшли в напрям м. Ланівці, а бійці іст. бат. в напрям с. Білозірка.

Р-н: Почаїв:

с. М.[алі] Бережці:

Дня 2.1.1948 р. о/у [РО] МГБ Козлов ніччю прибув в село з 6-ма оперативниками. Цілу ніч ходили в селі та підслухали під вікнами розмови селян. Рівнож заходили до кількох господарів та переводили труську.

Дня 6.1.1948 р. о/у з МГБ Козлов рано переводив труську в кількох господарствах, а пізніше відійшов в напрям Крем'янця.

Дня 13, 14, 15, 16.1 1948 р. о/у з МГБ Козлов зі своєю групою та в тому числі зас[т]. нач. РО МГБ Кравченко переводили вдень труську в селі, а вночі робили засідку та труську на хуторі Королівський Міст, шукаючи за Гоменюком Степаном.

Дня 25.1.1948 р. до села прибув зі своєю групою о/у з МГБ Козлов, який заарештував Миколу Мороза і відійшов в напрям Крем'янець.

Дня 29.1.1948 р. вночі о/у з МГБ Козлов зі своєю групою робив ревізії в хатах, а рано відійшов в невідомому напрямку.

с. Будки:

Дня 1.1.1948 р. о/у Жигулін з своєю групою, якої начислюється 6-ть осіб, робив труську в селі.

Дня 7.1.1948 р. о/у Жигулін з своєю групою в числі 6-ть осіб робив труську вночі в деяких селян.

с. Валігури:

Дня 6.1.1948 р. о/у Жигулін в числі 6-ть осіб цілу ніч ходив в селі та підслухав під вікнами розмову селян.

Дня 13, 23, 27.1 1948 р. о/у Жигулін[, групою] в числі 6 осіб, своїх бойовиків водив цілу ніч в селі попід вікна, щоб вони слухали розмов селян, а навіть в деяких для нього підозрілих господарствах робив труську.

с. Града:

Дня 1.1.1948 р. о/у з МГБ Козлов з 6-ма бійцями прибули рано в село. В селі вони переводили труську в гром. Ковалик Марії та Мидлик Катерини. Під час труски Козлов побив важко тих жінок, говорячи, що вони переховують "бандитів".

Дня 14.1.1948 р. більшовики в числі 8-м осіб на чолі з о/у з МГБ Козловом переводили ревізію в гром. Кузя, Зигмана Петра, Кузя Івана, Вінчука Матвія та Якімчука Федора. По ревізії відійшли в напрям Бережець [Великі і Малі Бережці].

Дня 28.1.1948 р. до села прибуло 10-ть осіб більшовиків з военкомату за призовниками з 1928-29 рр., що самі не пішли на поклик военкома. Вони зайшли до одного десятника Кондратюка Кирила і взяли його зі собою, щоб показувати, де живуть вище згадані річники. Він сказав, що не знає. Капітан з райвоенкомату завів його до канцелярії с/ради і поставив на коліна та сказав, що будеш стояти доти, доки не скажеш, де живуть ті хлопці. При цьому побив його. Коли більшовики полапали хлопців і поприводили до канцелярії с/ради, тоді десятник почав проситися, щоб його звільнили. Тоді капітан вивів його на двір і запитав, де живуть ті хлопці. Він відповів, що не знає. Капітан тоді знову ж набив його і поставив на коліна. В селі тоді зловили вище згаданих річників 5-ть осіб, з якими від'їхали в Крем'янець.

с. Духів:

Дня 6.1.1948 р. в село прибуло 4-и большевики, які призначили голову та секретаря с/ради. Пізніше зайшли до Тимчука Аркадія, в якого набрали збіжжя снопами та навиймали дилів зі стодоли і поїхали в Крем'янець.

Дня 21.1.1948 р. зранку в село прибули большевики з Ви[ш]-невецького р-ну, які переводили облаву в селі. При тому арештували гром. Гонтарука Івана. Пришиваючи йому, що він збирав гроші для УПА.

с. Двірець:

Дня 5.1.1948 р. в село прибула група большевиків в числі 10 осіб, які брали селян на допит відносно порізаного телефону.

Дня 11.1.1948 р. в село прибуло 7-м осіб большевиків, які вигонили селян, щоб вивозили колоди з лісу.

с. Дунаїв:

Дня 1.1.1948 р. большевики в числі 20-ть осіб переводили облаву в селі та на хуторі Зайці.

Дня 6.1.1948 р. большевики в числі 9-ть осіб робили засідку на хуторі Зайці уночі. Рано в підозрілих для них господарствах робили труську. Після перевірки відійшли в напрям Почаїв.

Дня 21.1.1948 р. о/у Пшелінков з своєю групою в числі 6-ть осіб переведив ревізію на хуторі Зайці.

с. Кімната:

Дня 31.12.1947 р. в село прибуло до 50 осіб большевиків. При цьому був заступник нач. РО МГБ Крем'янецького р-ну Кравченко і Почаївського РО МГБ Воронін. Вони переводили облаву. Вночі робили засідки довкола села, а рано вибрались з села.

Дня 17.1.1948 р. в село прибув Солодовніков з РО МГБ Крем'янецького р-ну з 4-ма мвд-истами, які заарештували одну родину, що недавно була вивезена на Сибір і звіттам втікла (Мельничук Андрей).

Дня 2.1.1948 р. до села прибув уповноважений по заготівлі Пожидаєв і о/у Пшелінков, щоб призначити голову с/ради. Голови с/ради не призначили, бо всі, яких було визначено кандидатами, повтікали з села. Під вечір від'їхали в напрям Крем'янець.

Дня 31.1.1948 р. большевики в числі до 50-т[ь] осіб з Крем'янця та Почаєва переводили облаву в селах: Кімната, Савчиці та в лісі "Воронуха".

с. Колосова:

Дня 7.1.1948 р. о/у Собурін з 7-ма большевиками робив уночі засідку. Рано відійшов на хутір.

Дня 8.1.1948 р. знову ж Собурін зі своєю групою цілу ніч ходив в селі і підслухав під вікнами розмов селян.

Дня 22.1.1948 р. в село прибуло 5-ть осіб большевиків, які силою зігнали частину селян на мітинг. Вони прочита[л]и реферат до річниці

смерти Леніна та пригадали, щоб своєчасно виконувати всі поставки і [...].

с. Крижі:

Дня 7.1.1948 р. о/у Козлов з своєю групою в числі 6-ть осіб прибули на хутір Мокре. Тут в селян під час ревізії забрали самогон, який зараз таки випили. Понапивались так, що між собою розпочали битися. Козлові в бійці пробили ножем руку. Після бійки знову ж піячили, а підвечір відійшли в напрям с. Крижі.

с. Ст.[арий] Кокорів:

Дня 30.12.1947 р. большевики в числі 10-ть осіб переводили ревізію в селі. Переводячи ревізію в Микольчук Анни в скрині, жінка просила, щоб не перекидали одежі, а коли вона не давала розкидати, то один з большевиків вдарив її два рази по голові так, що вона впала непритомна. Тоді большевики знайшли горілку і сало та забрали, недивлячись на власність жінки.

с. Сапанів:

Дня 20.1.1948 р. о/у Лемішов зі своєю групою прибув увечорі в село. Вони вночі ходили в селі і підслуховували розмов селян під вікнами. А в кількох господарствах переводили труски.

Дня 26.1.1948 р. Лемішов переводив з своєю групою в селі облаву, а вночі робив засідку коло млина.

с. Хотівка:

Дня 13.1.1948 р. о/у Козлов з своєю групою в числі 6-ть осіб арештував на хуторі Шишки Гуменюка Степана з с. В.[еликі] Бережці, якого забрали зі собою.

Дня 19.1.1948 р. о/у Козлов з своєю групою в числі 6-ть осіб робив засідку на хуторі Шишки. Днём заарештував Мацішиного Александра і Прокопа.

Дня 25.1.1948 р. о/у Козлов зі своєю групою в числі 6-ть осіб окружив хутір Шишки. З хутора не випускав нікого, аж поки не заарештував Вавринюка Степана. З арештованим від'їхали на хут. Дириші [Дереші]. Там описали господарку гром. Злочевського Захара, Злочевської Дарки, Мацинюка Олекси і Мацишина Прокопа. Арештованих забрали в Крем'янець.

Дня 26.1.1948 р. в село прибуло 10-ть осіб большевиків, які заквартирували в селі. Рано вигонили селян вивозити колоди з лісу.

Дня 29.1.1948 р. в село прибуло 2-х большевиків, які забрали корови в селянки Злочевської Дарки за невиконання молокопоставки.

Дня 30.1.1948 р. до села прибуло 2-х большевиків в справі молокопоставки. Вони зауважили, що Чумакевич Матвій гонить самогон, хотіли зайти, але господар замкнув двері, щоб не дати самогону, бо як увійдуть, то самі візьмуть. Большевики, побачивши замкнуті двері, відірвали вікно і таким чином влізли до хати. Коли відірвали вікно, один з них стрілив кілька раз з нагана в хату, говорячи, що

зауважив бандитів. Тим і оправдовували виламання вікна. Взяли силою самогон і відійшли.

с. Шпиколоси:

Дня 9.1.1948 р. група большевиків в числі 9-ть осіб цілу ніч ходила в селі, а підслуховувала під вікнами розмову селян. До ранку відійшли з села.

Дня 13.1.1948 р. група большевиків в числі 10-ть осіб ходила в селі, а рано відійшла в невідомому напрямку.

Дня 14.1.1948 р. до села прибуло 4-и большевики, які вигонили селян вивозити колоди з лісу.

с. Юридика:

Дня 2.1.1948 р. большевики в числі 15-ть осіб переводили обласу на хуторах Затиша і Барани. Вночі ходили по-під вікнами підслуховуючи розмови селян, а навіть в підозрілих для них господарствах робили труску.

Дня 4.1.1948 р. 10 осіб большевиків робили засідку на хуторі Затиша.

Дня 10.1.1948 р. большевики в числі 5-ть осіб ходили в селі та перевіряли квити в селян по здачі молока і м'яса, а рівнож загрожували селянам, які ще не виконали м'ясопоставки і молокопоставки, що будуть віддані до суду і заберуть корови.

Дня 15.1.1948 р. директор СШ в Почаєві Андрієвський – партійний, що призначений агітатором в Почаєві і Юридиці, збирав збори відносно організації колгоспу. Висловився так: “Якщо не вступит[е] добровільно в колгосп, вивезем на Сибір з вас частину, непоможе, вивезем більше, а колгосп в Юридиці буде”.

Дня 21.1.1948 р. до села прибуло 6-ть міліцаїв, які гонили селян вивозити з лісу колоди та стовпи на шосе, щоб підмінити порізани.

Р-н: Вишневець:

с. В.[еликий] Кунинець:

Дня 8.1.1948 р. до села прибула група большевиків числом 200 осіб, які обкружили один участок села Паньки і за вказівками сільських донощиків робили загальну труску. В селянина Казмірука Федора і Гикавого Олекси робили дуже стислу ревізію. З будинків викидали соломку, розстр[я]сали снопи зі збіжжям необмолоченим, а по хатах і будинках копали глибокі рови, стіни кололи шпильями та печі. В Казмірука Федора знайшли на горищі сало, яке розділили поміж собою, хоч господиня протестувала. За протест господині один сержант побив [її] сильно і говорив, що то бандерівське сало. На третій день арештували голову с/ради, голову зем. комісії та секретаря с/ради за те, що вони не подавали інформацій до МГБ, що в селі робиться, а були в цьому зобов'язані. Вони підлягали до армії, але не служили, а з приходом большевиків служили при с[і]льській[й] управі. Їх забрано до р-

ну, поголили і вивезли до в'язниці в Крем'янець. Крім цих, арештували Казмірук Лукію за переховування "бандерівців", а Мороз Віру за те, що допомагала. Заарештовано священика цього ж села під час богослуження в церкві. Під час ревізії зі собою ввели одну східнячку, котра служила до цього часу в Мороз Віри за кусок хліба, ввели тому, щоб маскувати донощиків даного села.

Дня 13.1.1948 р. до села прибула група большевиків з о/у Боковим і привели зі собою східнячку, яка служила в Мороз Віри, а зараз в р-ні). Списували господарки цих арештованих (працівників сільської адміністрації). Під час спису Боков з цією східнячкою на подвір'ю в Гири Івана (голови зем. комісії) брався за боки і співав "катуші", а після цього танцювали перед селянами. Вночі робили на ці[й] вулиці засідку.

с. Устечок [Устечко]:

Дня 10.1.1948 р. в село прибуло з р-ну 5-ть осіб большевиків, між ними нач. міліції Кулініч і Суржик, котрі зайшли до гром. Остапишина Івана під маркою повстанців і пограбували в нього збіжжя, заїхали фірою вночі, після цього ж зараз від'їхали до Почаєва.

Дня 11.1.1948 р. 7-м осіб гарнізонців зі с. Ст.[арий] Олексинець нічною порою робили ревізію в гром. Шведа Оліяна, а рано від'їхали в напрям с. Свинюхи.

с. Ст.[арий] Олексинець:

Дня 2.1.1948 р. до села прибули з р-ну большевики, які заарештували гром. Валюха Терен[тія] за те, що при здачі поставки зерна на збіжевому пункті залишив в рі[ж]ках мішка 5 кг збіжжя. Його за це засуджено після арешту на 7 років в'язниці і вислано на примусові роботи.

с. Снігурівка:

Дня 15.1.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 15 осіб, які робили в господарствах труску. При тому заарештували Черняка Василя, Сторожук Марію і Жигайло Анну і відправили до р-ну, а самі залишилися на засідці.

Дня 16, 17, 18, 19.1.1948 р. в селі перебувала група большевиків з о/у Зотовим, які робили засідки, а дньом конспірувались в селян.

Дня 22.1.1948 р. до села прибуло 9-ть осіб большевиків на чолі з о/у Зотовим і робили вночі засідку коло млина на дорозі, а рано від'їхали в напрям с. Чайченці [Чайчинці].

с. Бодаки:

Дня 4.1.1948 р. в село прибуло 7-м осіб большевиків з о/у Зотовим, який викликав до себе гром. Собка Стаха і щось з ним говорив.

Дня 12.1.1948 р. в село прибула група большевиків числом 20 осіб і робили в селі облаву, а вечором відійшли в напрям сс. Манева і Чайченці [Чайчинці].

Дня 13, 14.1.1948 р. група большевиків в числі 12 осіб робили засідку під лісом від села.

Дня 18.1.1948 р. в село прибула група большевиків з о/у Паращуком, які робили засідку на мості, що веде через річку Горинь.

с. М.[алий] Кунинець:

Дня 1-го по 15-го.1.1948 р. в селі квартирувалася група большевиків числом 15 осіб, які цілий час робили труски в селі, а вночі засідки.

Дня 21.1.1948 р. в село прибула група большевиків, які робили засідку поза селом, а днём труску.

Дня 10.1.1948 р. о/у Боков заарештував селянина з хутора Червона Макоїду Івана за те, що зобов'язаний доносити про реврух і не доносить. Після 7 днів арешту звільнили його.

с. Чайчинці:

Дня 1.1.1948 р. в село прибула група большевиків в числі 8 осіб, які робили засідку з краю села від Ришковець [Мала Снігурівка], а на другий день в деяких хатах робили труску, а після цього відійшли в напрям с. Снігурівка.

Дня 11.1.1948 р. в село прибула група большевиків, які робили труску по господарствах, а н[і]ччю засідку від с. Гнидава.

Дня 13.1.1948 р. група большевиків в числі 10 осіб на чолі з о/у Зотовим робила засідку в селі.

Дня 21, 22, 23.1.1948 р. група большевиків в числі 14 осіб перебувала стало [в селі] й робила засідк[и] та труски.

с. Гнидава:

Дня 12.1.1948 р. в село прибула група большевиків в числі 16 осіб, які робили в селі труску, а після цього виїхали до р-ну.

Дня 14.1.1948 р. в село прибула група большевиків в складі 18 осіб, які поділи[л]ись на групки і робили засідк[и] по всіх дорогах села.

Дня 18.1.1948 р. в село прибула група большевиків в числі 12 осіб, які робили засідку в селі коло каплиці, а рано в деяких господарствах труску.

Дня 21.1.1948 р. в село прибула група большевиків в числі 7-м осіб, які робили мітинг в справі поставки, а вечором робили засідку на дорозі, що йде в с. Коханівка.

с. Коханівка:

Дня 2.1.1948 р. в село прибула група большевиків в числі 10 осіб, які в деяких господарствах робили трус[и], а вечором робили засідку по дорозі, що йде в с. Діброва.

Дня 12.1.1948 р. в село прибула група большевиків з о/у Муліно[м] в числі 30 осіб. При переході повстанцями без [через] це село, зустрілись [вони] з большевиками і під час перестрілки повстанці відступили. На другий день большевики робили сильну ревізію.

Дня 14, 15, 16, 17.1.1948 р. в село прибула група большевиків в числі 12 осіб на чолі з о/у Муліном, які робили засідку в селі.

Дня 19.1.1948 р. в село прибула група большевиків в числі 7-м осіб, які зробили в гром. Цембровської Ольги і Дячук Танаса труску і від'їхали в р-н.

Дня 23, 24.1.1948 р. в село прибула група большевиків в числі 7-м осіб, яка без [через] цих два дні робила засідку на роздоріжжі коло гром. Приступи, а дньом конспіративно квартирували в селі.

с. Ришківці [Мала Снігурівка]:

Дня 1.1.1948 р. в село прибула група большевиків з о/у Муліном в числі 5-ть осіб, які заарештували Кусяка Якоба і відвезли до р-ну.

Дня 14, 15, 16.1.1948 р. група большевиків в числі 10 осіб робили в селі засідку та попід лісом.

Дня 18.1.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 13 осіб на чолі з о/у Муліном. Вони робили ревізії в господарствах.

Дня 21.1.1948 р. в село прибула ця ж сама група, які робили засідку.

Дня 25, 26.1.1948 р. в село прибула група большевиків з о/у Муліном та робили засідку.

с. Манево:

Дня 12, 13, 14.1.1948 р. група большевиків в числі 7-м осіб на чолі з о/у Зотовом робили засідку в селі, а рано відходили до с. Снігурівка.

с. Свинюхи:

Дня 8.1.1948р. до села прибув нач. РО МВД з групою большевиків числом 5-ть осіб і спільно зі стрибками цього ж села робив засідку на вулиці Піддубина.

Дня 9.1.1948 р. місцеві стрибки були пущані додому святкувати, а натомість прибув з групою большевиків о/у Жатченко і робив засідку, а дньом виходив до с. Ст.[арий] Олекс[и]нець.

с. Башуки:

Дня 1.1.1948 р. до села прибув гарнізон з с. Ст.[арий] Олекс[и]нець і нічю окружив господарку Коваля Івана і робили труську. Рівнож заходили до тих хат, де пізно світилося, а рано відійшли до с. Ст.[арий] Олекс[и]нець.

Дня 2.1.1948 р. без [через] село переходило 20 осіб гарнізонців. При переході від самого поля на скраю села в гром. Павлусика Михайла робили стислу ревізію.

Дня 3.1.1948 р. большевики з гарнізону квартирувались на хуторі під лісом в гром. Шлапака, а н[і]чю робили під лісом засідку. [Р]ано вертаючи на постій без [через] село, заходили до деяких хат і робили ревізію.

Після спалення колгоспу в с. Ст. Вишневець [Старий Вишневець] дня 11.1.1948 р. Перший секретар парткому Агеєв видав розпорядження завмином в м. Вишневі [Вишневець] щоб стягав від селян по 20 кг збіжжя крім мірчука, а селянам, щоб говорив, що то за те, що ви переховуєте бандерів, кормите їх, а вони вам і нам роблять вред [шкоду] та відповідайте і терпіть за них.

Після спалення колгоспу на Княжині дня 16.1.1948 р. і знищення частин[и] худоби, яку большевики забрали постріляну до р-ну і там передали до райспоживспілки, мовляв “это государствен[н]ое”, а

бухгалтер цієї ж установи дякував повстанцям, що хоч трохи попоїсть м'яса, якого вже дуже давно не бачив, живучи в дуже тяжких матеріальних обставинах, одержуючи невистарчаючу на прожиття зарплату.

На базарі в Ямполі Ляховецького р-ну, Кам'янець-Подільської обл. колгоспники продавали цукор, а найбільше міняли за зерно. Надійшла міліція і забрала в колгоспників цукор, а їх самих арештувала.

На цьому ж самому базарі одна дівчина продавала зошити, прийшов міліціант і арештував її.

Напротязі різдвяних свят в Ляховецькому р-ні, Кам'янець-Подільської обл. невідомо хто вбив 9-ть осіб працівників сільської адміністрації.

Народ бореться

В с. Темногайці большевики всіма силами старалися заложити колгосп і як вони не старалися залякати населення та тим заставити писатися до колгоспу, однак ніхто не вписався. Населення коли почуло про мітинг, заздалегіть втікало з дому. За це діло взявся з своєю групою в числі 9-ть осіб о/у з РО МГБ В.[елико-]Дедеркальського р-ну Бондаров. Однак і його застрашування нічого не помагають. Населення дальше твердо держиться своєї думки.

Дня від 1-го до 15-го 1.1948 р. загально большевики натискали на населення, щоб вивозити колоди до Крем'янця з Віленського лісу. Населення, щоб не їхати, само собі рубало сані та утікало щоденно ще за ночі з дому.

Дня 11.1.1948 р. до с. Кудлаївка Дедеркальського р-ну приїхав уповноважений і робив в селі зібрання с[і]льського активу. На зібранні заставляв писатися до колгоспу. Однак ніхто не вписався, а почувши таке пропозиція почали утікати з канцелярії і на тім скінчилося.

До с. Матвіївці Дедеркальського р-ну приїхав уповноважений з р-ну. Він сказав зібрати голові с/ради населення на сход. Голова розіслав десятників, але населення не зійшлося. Тоді уповноважений післав другий раз десятників і за другим разом прийшло 15 осіб. Уповноважений [побачив], що населення не зійдеться, і відїхав в р-н. Відїжджаючи сказав, хай но я до вас приїду з військом, то ви скоро посходитесь.

Лютий 1948 р.

Слава Україні!
Героям Слава!

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ

РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ

Р-н: Микулинці

Дня 12.2.1948 р. вечером на гостинці біля с. Мишковичі знайдено важко побитого, непритомного хлопця 17-18 років. Його занесли до хати господаря Фарима Івана і там його відчували. Слідуючого дня ранком хлопець розказав, що повертався з Тернополя додому (сам він походить з Тербовельщини), побачив за собою підводу з 6-ма озброєними, п'яними людьми, які співали російських пісень. Коли підвода з ним зрівнялись, вони позіскакували, перешукали його і почали випитувати, хто він, звідки та куди іде. "Один москаль запитав мене – розказував хлопець, – якої я національності. Я кавав, що українець і тоді вони почали мене бити прикладами автоматів і десятизарядок. Я впав на землю і більше не пам'ятаю, що зі мною було".

Р-н: Козлів

Дня 1.2.1948 р. в с. Городище рай. прокурор Пелипенко (руський) на мітингу сказав до людей таке: "Ми знаємо, що між вами є такі, що нехочуть слухати наших наказів, а слухають підшептів дірчастих самостійників. Я востаннє заявляю вам, що жодної самостійної України не буде, бо Радянський Союз досить сильний, щоб зломити купку мерзенних зрадників. Він викорчує цю наволоч до решти і заведе такий порядок, який буде відповідати його інтересам, для побудови міцного тривалого миру".

Дня 10.2.1948 р. в с. Довжанка відбувся подібний мітинг, на якому уповноважені РК КП(б)У – Гурмоза, між іншим сказав: "Ваших любителів самостійної України зітремо з лиця землі та при допомозі великого російського народу побудуємо нове комуністичне сус-пільство".

Дня 11.2.1948 р. представник РВК – Негрешний, при помочі кількох бійців гарнізону ВВ МВД, скликав около 30 людей на мітинг. Розлючений тим, що населення не хотіло йти на мітинг, він викрикнув до присутніх: "Чекаєте на війну, говорите, що англо-американці нас поб'ють, а вам створюють самостійну Україну? Кажу вам, не вірте в ці підшепти, бо ми нікого не боїмося. Хто захоче лізти на нашу батьківщину, той скоро зуби поломить. Ступайте на правильний шлях і разом з великим російським народом будуйте своє щасливе і мирне життя".

Дня 16.2.1948 р. в с. Слобідка о/у РО МГБ – Кобзар прикликав до с/ради гром. Косковського (переселенець) і, тут накинувся на нього зі словами: "..... мать, скажи мені, скільки ти лишив збіжжя для тих

мерзених бандитів? Ти хочеш самостійної? Я зараз тобі її дам!” При цьому вдарив селянина кілька разів в лице.

Дня 18.2.1948 р. селянин із с. Таурів, повертаючись з Тернополя, стрінув під селом кількох большевиків. Вони спинили його та запитали, як називається і звідки походить. Він відповів, що називається Глів Михайло і походить з-за лінії Керзона. Тоді большевики почали його бити, а один з них вистрілив йому понад голову і сказав: “Товарищі, краще бейте ету бандеровську наволоч! Оні там строелі самостоятельну, здесь тоже с ніх хароші бандіти!” Побитий господар лежить зараз важко хворий.

Р-н: Зборів

Дня 4.2.1948 р. в с. Кабарівці директор НСШ, обговорюючи з учнями 9-го класу тему на виконання, сказав: “Кожний ученик середньої школи повинен якнайбільше засвоювати російську мову, яка є передовою мовою в Радянському Союзі та всебічно засвоювати знання комуністичного виховання, яке є найкраще в світі”.

Дня 6.2.1948 р. до Зборівської СШ приїхало на контролю двох інспекторів з обл.ВНО. Провівши контрольні письмові роботи, вони задавали учням різні питання з історії України, як, наприклад: Про утворення Київської Русі, про Богдана Хмельницького, про класові відношення в українському народі і т. п. На всі ці питання учні давали відповіді, оперті на вченні проф. Грушевського. З цього приводу дійшло до гострих суперечок між учнями і викладачем Бондар Анною, яка пояснювала учням, що “Київ заснували три брати: росіянин, українець і білорус. Отже, Росія має також право до столиці України – Києва”.

Відносно повстання Богдана Хмельницького, викладач історії пояснювала, що Богдан Хмельницький вів боротьбу проти польських, а також і проти українських панів, щоби відтак прилучитися до могутньої Росії. Коли учні відповіли, що в українському народі панів немає і небуло, а якщо були, то тільки зрадники народу, які пішли на службу польким магнатам чи російському цареві, – викладач історії заборонила учням далі говорити, кажучи: “Ви маєте неправильний погляд на історію України. Це погляд буржуазно-національних елементів. Ви повинні дивитися на історію України так, як каже комуністична партія і Сталін”.

В Зборівській СШ є 84 учні.

В 8-му класі є 21, з того 11 комсомольців.

В 9-му класі є 39, з того 6 комсомольців.

В 10-му класі є 24, з того 9 комсомольців.

Комсомольці – це переважно діти большевицьких урядовців, а також учні з м. Зборів.

Р-н: Заложці

В райцентрі відбулася нарада голів і секретаріатів с/рад та сільських санітарних комісій. З досить довгою промовою виступив

1-ий секретар РК КП(б)У – Молько, який широко висвітлював міжнародну політичну обстановку. Він старався переконати присутніх, що війни не буде, бо перешкодою до вибуху війни є незвичайне поширення комуністичних ідей та зріст їх симпатиків у світі, головню у Франції, Китаю, Греції та інших країнах. “Американці не відважаться виступати війною проти Росії і всіх зростаючих демократичних сил у світі, – говорив він, – тому, що це могло б привести саму Америку до катастрофи”. Після з’ясування міжнародного положення, Молько згадав про колгоспи та заявив, що до весни 1948 р. вони мусять бути заложені в цілому Заложцівському р-ні.

Другий з черги промовляв зам. уповмінзагу Довгань. Він також говорив про колгоспи та свою промову закінчив такими словами: “Не бійтесь українсько-німецьких націоналістів, всіх вони не повісять. Коли всі, як один, об’єднаються в колгоспи, скорше їх знищимо. Попередньо вони одержували від Німеччини зброю, харчі і убрання, а зараз цього немає. Зараз вони обдерті, голодні, та вистарчить, щоб населення їм не помагало, і вони погинуть в своїх ямах”.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали

Дня 12.2.1948 р. в с. В. Дедеркали учителька НСШ – Ліда Семенко сказала до учнів 7-го класу таке: “Коли ви нехочете вчитися російській мови, а думаєте, що російська мова, то щось непотрібне, то вам взагалі не потрібно вчитися. Ви такого не думайте і не чекайте Америки. Ви її тут так будете бачити, як своє вухо без [д]зеркала. Не хочете вчити, не вчіть. В нас на таких ще місце знайдеться, а там вас навчать розуміти, що таке Радянський Союз і влада, що таке радянські закони. Ви там все пізнаєте. Ви думаєте, що завжди будете тримати своїх коней і землю, будете завжди їсти хліб з салом. Ні! Цього nebude, бо Рад. Союз небоїться нікого, а російська мова, це мова передова і обов’язкова”.

В КРАЇНІ СОЦІАЛІЗМУ

Р-н: В.[еликі] Борки

Дня 28.1.1948 р. на хуторах Гаї Гричинські (с/рада Шляхтинці) участковий РО МВД – Чорньов переводив ревізію селянина Волінський С. Побачивши в stodолі збіжжя в снопах, він назвав господаря “кулаком” і зажадав від нього квитів про здачу контингенту. Коли він зайшов в хату, господар поставив на стіл півлітри горілки і його погостив. Большевик відразу змінив свою поведінку і більше про контингент не згадував. При відході він попросив господаря заве[з]ти йому додому кілька мішків січки, бо корова, як казав, “Не імеет что кушать”.

Р-н: Микулинці

При кінці місяця січня до сільських кооператив завезено деяку кількість товарів, як мануфактура, черевики, цукор, мило, сіль і сір-

ники. Всі ці товари продають за продукти. Найменша ціна на мануфактуру виносить 6 крб. за 1 метр найгіршої якості, але за ці гроші треба дати молоко по державній ціні. Одна пара черевик коштує 192 крб. Щоб купити черевики, треба дати 3 кг. клоччя, кількадесять яєць, а решту можна доложити грішми. Мило продають тільки за яйця (ціна за один кусок – 3 крб.). Скло до ляпки коштує 1,30 крб., його міняють за вонучі, а сірники і сіль можна за гроші. Одна коробка сірників коштує 20 коп., 1 кг. солі. – 1,80 крб.

Дня 18.2.1948 р. в с. Чортория арештовано гром. Ясінський Михайла за те, що купив собі фіру дощок у робітників з газопроводу. Другого дня його звільнено, а дошки конфісковано.

Дня 16.2.1948 р. в с. Настасів відбулися збори колгоспників, на яких представник райцентру Миколаєнко закликав колгоспників доложити всіх зусиль, щоб здобути високий урожай в 1948 р. “Якщо з одного гектара вродиться 18 ц. жита або пшениці – сказав він, – 16 ц вівса чи 9 ц гречки, або 10 ц виги, 120 ц бараболь, або 250 ц буряків, чи 120 ц капусти; 6 ц сім’я, 10 ц фасолі, 20 ц кукурудзи, 20 ц проса чи 100 огірків, – кожний колгоспник одержить за один трудовень по 13,30 кг зерна”. Ніхто не пробував навіть запитувати, що буде, як стільки не вродить. Кожний затремтів на згадку про неврожай, бо знав, яка доля стрінула українців на СУЗ в 1946 р.

Р-н: Козлів

Дня 1.2.1948 р. в с. Яструбово викрито шайку злодіїв, які крали у селян різні речі. Злодії були озброєні автоматами і втинками та, вдаючи українських постанців, грабили населення. До цієї шайки належали: Яремко Петро, Криський Богдан і Пасічник Іван. Злодіїв арештували і забрали до тюрми в райцентр.

У звітному часі в кооперативу в с. Купчинці завезено: 60 кг цукру (по 12 крб.), 2 пари мештів з гумовими підшвами (по 75 крб.), 6 пар дівочих мештів (50 крб.), 2000 коробок сірників (по 20 коп.), 200 л. нафти (по 3 крб.), 5 кг цукорків (по 25 крб.), 20 пачок тютюну (по 5 крб.), 15 пар жіночих панчохів (по 9 крб.) і 10 пар мужеських скарпеток (по 11 крб.). Село разом з хуторами начислює 550 дворів.

Р-н: Зборів

Дня 23.1.1948 р. в с. Августівка (р-н Козова) уповноважений Фігурок і Москаленко вигнали 16 підвід возити дрова з Бережанського лісу. З цих підвід оставили 5 для себе і вони мусили возити дрова з Конюхівського лісу на приватні квартири большевицьких панів.

Дня 26.1.1948 р. в с. Августівка (р-н Козова) уповноважений Фігурок забрав у Савків Теклі дві фіри дров за те, що вона не виконала норми дров і вивізкі.

Дня 27.1.1948 р. в с. Хоростець за невиконання норми большевики забрали в гром. Довгань Івана все намолочене збіжжя, яке він мав

прожиток його сім'ї. Під час цього один большевик сказав: "Замість судити, будемо забирати майно кожному, хто невиконує наложеного на нього обов'язку".

Дня 21.2.1948 р. в с. Кудинівці емгебіст Бліндеев із ще 2-ма большевиками призначували селянам норми вивізки дров (10 куб. метрів на два коні). Визначування норм було чисто большевицьке, – ті, які раніше виконали свої норми, одержували зобов'язування вдруге, нарівні з тими, що ще ні разу не були в лісі.

Р-н: Заложці

Дня 16.1.1948 р. в с. Перепельники, де весною минулого року в час організування колгоспу большевики здерли з селян 140 ц збіжжя, – зараз наложено на господарів контингент в 240 центнерів збіжжя, яке треба негайно здати. Це збіжжя має йти на посів в колгоспи східних областей України.

У зв'язку з поганою зарплатою та працею понад нормою у шахті і в с. Біще, робітники і[з] сс. Івачів і Волчківці [Вовчківці] залишили роботу. Управа шахти передала цю справу органам МВД, які дня 28.1.1948 р. перевели в вищезгаданих селах мітинги, на яких заявили, що тих, які не повернуться до роботи в шахти, вивезуть на роботи в Донбас. Деякі робітники настрашились погроз і повернулися до роботи, а багато робітників не пішло і зараз криються перед большевиками.

Дня 26.1.1948 р. в с. Нетерпинці уповноважені Чорноморець і Щирба за невиконання поставки м'яса і молока забрали корову в господаря Козаченко Михайла.

В місяці лютому в кооперативу с. Ярославичі завезено: 8 метрів полотна, 6 метрів дреліху, 10 м кльоту, 9 м матерії на жіночі костюми, 6 кг цукру і 8 пар жіночих панчіх.

Ціни сільськогосподарських продуктів на терені району (в останьому часі): 1 ц жита – 200 крб., 1 ц пшениці – 280 крб., 1 кг житньої муки (разової) – 3 крб., 1 кг пшеничної муки (разової) – 4 крб., питльованої – 7 крб., 1 кг м'яса (волового) – 6 крб., 1 кг м'яса з солониною – 20 крб., 1 кг пшона – 3 крб., 1 кг гречаних круп – 5 крб., одно яйце – 50 коп., 1 кг масла – 40 крб.

Після грошевої реформи зарплата працівників більшовицької адміністрації не улягла майже жодним змінам. Трохи покращилась доля урядовців, натомість велике незадоволення серед селян, тому що ціни на сільськогосподарські продукти дуже невеликі в порівнянні до цін за державні товари.

Між населенням ходять чутки, що хто від дня 1.3.1948 р. захоче змолоти 1 ц збіжжя в державному млині в с. Тростянець В., мусить впершу чергу продати в кооперативі 15 кг зерна, дати 15 кг. мірчука та ще 100 кг дров і півтори літри оливи.

Р-н: В. [еликий] Глибочок

Дня 9.2.1948 р. в с. Носівці уповноважений Захаров та кілька емведистів списали акт оскарження за нездачу молока на таких господарів: Дайчак Евдокію, Дядя Дмитра, Собчак Івана Якимовича, Заяць Степана Андрійовича і Задяцький Петра. Їм зазначено, що акти не підуть до суду, якщо здадуть все молоко до трьох днів.

Дня 13.2.1948 р. в с. Носівці уповноважений Захаров та ще кількох більшовиків виганяли людей до Почаївського лісу рубати дрова і вивозити їх на визначений пункт. Слідуючого дня ті ж большевики ходили по селі та наказували людям здавати всі продукти, бо в противному разі, їх арештують, а майно skonфіскують.

Р-н: Збараж

Дня 4.2.1948 р. в с. Капустинці інспектор райфінвідділу і уповноважений Малінський скликали в приміщенні с/ради збори. На зборах виступав згаданий інспектор, який сказав, щоб населення якнайскорше сплатило залеблі податки, бо вже скоро треба буде платити першу рату податку за 1948 р. Треба також скоро здавати поставку молока і м'яса, бо тих, котрі вповности нездадуть контингенту, будуть судити.

В днях 7 і 17.2.1948 р. в с. Красносільці 15 міліціонерів з райцентру виганяли підводи до Крем'янецького лісу вивозити дерево.

Дня 7.2.1948 р. в с. Максимівка якийсь представник з РК КП(б)У на зборах активу села наказав здавати збіжжя на запасний посівний фонд.

Дня 28.2.1948 р. до с. Кійданці прибув суддя із Збараського районного нарсуду ще з двома емведистами за хлопцями, які мали їхати на роботу в Донбас, та не зголосилися до райцентру. Він разом з головою с/ради заходив до родин вищезгаданих хлопців та наказував їм, щоби своїх синів, які зараз скриваються, обов'язково вислати в райцентр, бо, в противному разі, їх самих вивезуть на Сибір.

Пізніше большевики зайшли на господарство Тофіль Володимира (арештований, за німецької окупації був солтисом) й списали все рухоме і нерухоме майно.

Р-н: Ланівці

Дня 12.2.1948 р. в с. Доманинка уповноважений по поставках грозив селянам, що коли не здаватимуть молока, їх заберуть в тюрму.

Дня 9.2.1948 р. в с. Люлинці большевики з Новосільського РО МВД арештували Фурман Метифора, який належав до шайки злодіїв.

Дня 7.2.1948 р. в с. Передмірка прибув рай. уповноважений мінзагу Бойко. Він ходив по селі та наказував людям, щоб здавали поставку молока. Вечером він зайшов до селянки Кривогубець Анни та хотів переночувати, але вона його не прийняла. Тоді він пішов до Ткачук Параски і тут заночував. Господиня разом з чоловіком втекла здому та

ночувала у сусідів, бо боялась, щоб коли хтось прийде ніччю застрілити Бойка, не застрілив її.

Два дні пізніше Бойко ще з якимись двома большевиками понанивались горілки на весіллі в Андрошук Івана і п'яні їхали в напрямі с. Борщівка. По дорозі вступили до десятника Кришук Митифора, викликали його з хати, назвали саботажником та казали йти йому дорогою три кроки попереду них. Самі їхали за ним позаду на конях. По дорозі заїхали до Бак Марка, якого за нездачу молока також заставили йти болотом попереду них. Щойно три кілометри перед с. Борщівка, п'яниці звільнили обох селян, та наказували їм, щоб нікому не розказували, що з ними було.

Дня 23.2.1948 р. до с. Синівці прибув начальник РО МВД – ст. л-нт Бабенко, прокурор та ще кількох большевиків. Вони переводили слідство в справі вбивства жінкою східнячкою молодого 14-літнього хлопця.

Дня 13.2.1948 р. в с. Синівці уповноважений Тімошов ходив по хлівах, чи хто не затаїв при переписі худоби.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали

Дня 4.2.1948 р. в с. Рад[о]шівка 4 емведисти забирали околоти з господарств, вивезених на Сибір людей. Околоти наладували вони на фіру та сказали господареві їхати з ними в напрямі райцентру, а самі зайшли до одного господаря пополуднувати. Господаря, який віз згадані околоти, задержала по дорозі уповноважена РВК – Редюк Н. Вона запитала господаря, хто дав йому цю солому і він розказав їй про все. Тоді Редюк сказала: “Вони, бандити, яке мали право без мого відома брати солому. Зараз завертай і скинь солому”. Вона сказала господареві заїхати на одно обійстя, та він ще не спів соломи скинути, як надійшли згадані емведисти. Вони опитали його, що він робить. Він відповів, що таке наказала йому Редюк. Тоді якийсь ст. лейтенант почав Редюк проклинати та сказав: “Де ті бандити, що до тієї пори такої сволочі не вбили? Прийдеться самому таку б.... підстрілити”. Вони знову заладували солому на підводу і від'їхали.

Дня 28.1.1948 р. до с. В.[еликі] Вікнини приїхала бригада по контролі здачі прод.[уктових] податків, в числі 7 чоловік. Большевики ходили по цілому селі, списували та грабили господарки тих людей, які нездали усього контингенту та не вив'язалися зі всіх поставок. В господаря Кирильчук Іллі забрали однорічну ялівку, 4 вівці, 80 кг пшениці та все жито. В гром. Поліщук Корнія знайшли на стриху 2 мішки сухарів, які він, сподіючись вивозу на Сибір, для себе приготував; знайшли також дїжку сира і горщик солодкого молока, за сухарі списали акт, сир забрали зі собою до райцентру, а горщик з молоком наказали нести до молочарні та по дорозі кричати на весь голос: “Люди, несіть молоко до молочарні!”. Коли, хтось з цього сміявся, зараз заходили до нього та шукали за молоком. Знайшовши

молоко, заставляли господаря нести молоко до молочарні і те саме кричати. В Ковалишин Марії за нездачу м'яса, забрали годованого кабана. Вищезгадувана бригада перебувала в селі до 2.2.1948 р.

Дня 1.2.1948 р. до с. Кушлин приїхав голова РВК – Білан, вет. лікар Мисецький, якийсь Гарбузов з обкому та ще кілька міліціонерів. Вони перевіряли виконання державних податків та за невиконання норми вивізки лісоматеріалу арештовували Кравчук Йосифа і Кушляк Івана.

Дня 21.2.1948 р. в райцентрі відбулася нарада правління с/рад цілого району. На нараді промовляв голова облвиконкому. Він на всі лади вихваляв могутність совєтської держави, заможне, радісне і щасливе життя колгоспників, а накінець наказ[ав], щоб всі голови і секретарі с/ради зорганізували в своїх селах колгоспи та першими до них вступили.

Дня 7.2.1948 р. в с. Шумбар 8 большевиків з райцентру, за невиконання держподатків, списали майно слідуєчих громадян: Дідук Уліти, Куклінський Семена, Цісарук Степана і інших.

Р-н: Крем'янець

Дня 4.2.1948 р. в с. Колосова 6-ох большевиків стягало контингент товщу та виганяли підводи вивозити з лісу дерево.

Дня 5.2.1948 р. до с. Колосова приїхали працівники рай. нарсуду з охороною, разом около 20 чоловік, щоб судити тих господарів, що не виконують наказів влади. Суд, однак, чомусь не відбувся, більшовики здорово понапивались в селі і п'яні відїхали до райцентру.

Дня 14, 15, 16.2.1948 р. 10 большевиків вивозили бараболі з господарств людей вивезених на Сибір із с. Колосова.

В днях 6,7,10.2.1948 р. в с. Млинівці большевики з лісхозу і уповноважені з райцентру виганяли людей до лісу на вирубку дров, перевіряли виконання молочно- і м'ясопоставки, а також шукали за викраденим з лісу матеріалом.

В днях 1, 15, 16, 17, 18, 19 і 20.2.1948 р. в с. Підлісці большевики виганяли людей в ліс для заготівлі лісоматеріалу, стягали податки та м'ясо і молочнопоставку.

В днях від 3-6.2.1948 р. в с. Сапанів 5 большевиків переводили перепис землі і худоби.

Дня 20.2.1948 р. 5 большевиків списували майно людей, які не виплатили податку за 194[7] р.

Г О Л О Д

Р-н: Заложці

Дня 20.1.1948 р. 16-річний хлопець-східняк, який служить в одного господаря в с. Волчківці, одержав листа від своєї матері, яка проживає на Вінничині. В цьому листі мати написала таке: "Дорогий синочку,

проси своїх господарів, щоб мені вислали щонебудь з харчів, бо гинемо з голоду. Вже від Різдва немає в мене ні куска хліба. Я приїхала б до тебе, але туди непускають”. Прочитавши цього листа, хлопець сказав: “Добре, що я тут, а не там. Я ще добре пам’ятаю, як мама розказувала, що в роках 1932-33 большевики стріляли на колгоспників, які збирали колоски на колгоспних ланах”.

Дня 16.1.1948 р. до с. Лопушани повернувся з Донбасу робітник, якого відставили туди на 4 місяці примусових робіт за те, що покинув роботу в спиртзаводі в с. Залізці – Турчичі [Турчин]. Він прибув напівнагий та розказує, що зараз багато робітників Донбасу гине з голоду.

С О В Е Т С Ь К А Д Е М О К Р А Т І Я

Р-н: В.[еликі] Борки

В днях від 27.1.–14.2.1948 р. група большевиків по організуванні колгоспів, очолена 1-им секретарем РК КП(б)У – Ктачем [Ктачем], насиллям і терором zaloжила в с. Чернилів Руський [Чернелів-Руський] колгосп. Люди невстоялися проти насильства. Большевицькі посіпаки мали необмежені права робити з людиною, що захочуть. Щоб зломити спротив селян, почали грабити все їхнє добро, не оставляючи їм на прижиток ні зернини. При цьому тяжко побивали людей. Тяжко побито і зовсім ограблено слідуєчих людей: Кунько Тому, Чубко Марію, Стрончек Петра, Синиця Михайла, Галапуп Марію, Кудель Степана, Козуб Івана, Починок Андрія, Грубий Володимира, Самбор Василя, Конопотський Василя, Дідух Івана, Свистун Якова, Синиця Тому, Грубий Івана, Чубко Євгенію, Ткач Теклю, Погребко Степана, Бакунник Йосипа, Пшеничний Дем’яна і ряд інших. Усіх вищезгаданих арештували, і держали продовж трьох днів в райцентрі. В цей спосіб большевики втягнули до колгоспу майже ціле село. Залишилося ще тільки 13 родин, які не вступили до колгоспу. Після цієї акції обрано правління колгоспу, в склад якого входять:

1. Синиця Юліян Томкович, голова колгоспу.
2. Кунько Володимир, книговод.

Перший вступив до колгоспу Чубко Михайло. Награблене збіжжя сконфісковано для держави, а колгоспникам заявили, що зерно на посів повинні постаратися самі.

В сусідньому селі Чолганщина [Човганщина], що належить до тієї с/ради, zaloжено другий колгосп ім. “Червоної Зірки”. До цього колгоспу перший вступив Чубко Лев, якого зробили головою колгоспу.

Дня 1.2.1948 р. в с. Прошова большевики перевели ревізії в слідуєчих людей: Гарник Теклі і Степана, Онуфришин Павлини, Зайшлий Михайла, Онукевич Прокопа і Гринчишин Катерини.

Дня 6.2.1948 р. нічю в с. Ходачків М.[алий] о/у РО МГБ – Петриков з 4-ма бійцями робив засідку, а рано перевів ревізії в Кузьма Михайла, Кулик Степана і Недошитко Олекси.

Дня 8.2.1948 р. істрєбків зі с. Застінка перенесено до села Константинівка для охорони колгоспу.

Дня 10.2.1948 р. 60 большевиків з о/у РО МГБ – Петриковом перевело облаву в с. Константинівка. Під час облави арештовано Балабан Тимка і Вівчар Марію.

Цього ж дня звільнено з районної тюрми Дячун Теодора з села Стегніківці.

Дня 13.2.1948 р. в с. Стегніківці большевики перевели ревізію в Дячун Івана і Прокопа, Каплун Степана і Глушка Андрія. Вони арештували Боркун Степана, держали його до вечора в с/радї та на вечір звільнили.

Дня 15.2.1948 р. нічю в с. Стегніківці большевики зловили молодого хлопця Кривоус Павла та тяжко його побили.

На хуторах Гаї Гричинські і Гаї Шляхтинецькі 30 большевиків проводило облаву.

В днях 16, 17, 18 і 22.2.1948 р. большевики переводили ревізії в с. Курники, Байківці, Білоскірка та на хуторах Гаї Чумакові.

Дня 15.2.1948 р. большевики організували колгосп на хуторах Гаї Шляхтинецькі. Під час організування колгоспу большевики важко побили Кривоус Теодора і Барабаш Степана так, що згадані довгий час лежали хворі. Головою колгоспу обрано згаданого господаря Кривоус Теодора, без його відома і згоди.

Дня 23.2.1948 р. з усіх сіл району забирали молодих хлопців, народжених в роках 1925-1929. Кажуть, що повезли їх на роботи в Донбас.

В місяці лютому в усіх школах району дуже натискали на учнів неповносередніх і середніх шкіл, щоб вони писалися до комсомолу. Мимо всіх намагань большевиків, ця акція не увінчалась успіхом. В зв'язку з тим усунуно з поста 2-го секретаря РК ЛКСМУ – Гнатишина, який невив'язувався як слід з політвиховною роботою серед кадрів і шкільної молоді.

Дня 24.2.1948 р. в с. Стегніківці 5 більшовиків з о/уповноваженим Гоцуляком цілий день переводили ревізію в господаря Ремінник Олекси. Вони шукали за сином господаря Данилом, який криється перед арештом. Незнайшовши нічого, большевики вивели господаря в сад та вдавали, що будуть його розстрілювати. Коли господар і тоді не сказав нічого про свого сина, його сильно побили, зв'язали та так залишили.

Дня 12.2.1948 р. в с. Прошова о/у РО МГБ – Коновалов протолував слідуючих людей: Соколовський Петра і Зеновія, Бондзюк Миколу і Михайла, Чорний Евгена, П'єнка Марія, Чорна Анну, Заяць Марію і Анну, Муран Анну, Підлісний Богдана, Жукевич Ярослава і Боднарчук Володимира.

Дня 19.2.1948 р. в с. Прошова большевики перевели ревізії в Бондзюк Миколи, Душка Петра і Чорний Степана.

В малому Прошівському лісі, під с. Скоморохи, Богуцька Михайлина, Москаль Роман рубали дрова та знайшли вхід до криївки. Москаль Роман вліз до криївки, оглянув її та зголосив про це о/у РО МГБ – Коновалову. Слідуючого дня Коновалов з 12-ма бійцями пішов в ліс та аж до 21.2.1948 р., днем і ніччю, держав біля криївки засідку. Цього дня большевики криївку розкрили та забрали звідтам кулемет та 4 кружки.

Дня 19.2.1948 р. в с. Курники большевики арештували Зварун Степана, Зварун Теклю і Зварун Анну, які крились перед вивозом на Сибір.

В с. Білоскірка, ніччю, о/у РО МГБ – Петриков з 4-ма бійцями ходив по селі та, вдаючи українських повстанців, провокував населення.

Дня 21.2.1948 р. большевики проводили ревізії в с. Кіп'ячка.

Дня 23.2.1948 р. в с. Романівка о/у РО МГБ – Петриков протокував в с/раді Плавуцка Ольгу, Ясінський Володимира, Ткач Ярослава, а відтак перевів ревізію в гром. Войтович Миколи.

В с. Лозова 5 большевиків з о/у РО МГБ – Гоцуляком перевели ревізії в Трач Миколи і Чухарський Івана. В першого викопали в хаті ями і повалили в піч, а в Чухарського під час ревізії набили його доньку Софію.

Р-н: Микулинці

Дня 26.1.1948 р. в с. Ладичин о/у РО МГБ – Болгаков, заст. нач. РО МГБ – Шовнін та ще 20 бійців ВВ МВД перевели ревізії в Мацьопа Ігнатія, Верес Андрія і Озіринець Михайла. Після цього большевики арештували дівчину Верес Марію та забрали її до райцентру. Слідуючого дня її звільнили.

Дня 30.1.1948 р. в с. Ладичин большевики перевели стислу ревізію в Дорош Петра, Траска Миколи, Ляхович Івана. В Траска викопали в стодолі яму, а в Ляховича Івана розвалили піч та зірвали долівку.

Дня 5.2.1948 р. в с. Ладичин група о/у РО М[ГБ] – Болгакова перевела ревізії в Ясінський Петра, Скакун Антона і Гулька Марії.

Дня 15.2.1948 р. рай. суд засудив трьох молодих хлопців: Серник Михайла із с. Ладичин (переселенець), Сидір Михайла із с. Дворіччя (переселенець), і Щурко Михайла із с. Острів на 5 років заслання в Далекосхідні трудові табори за те, що втекли з робіт з Донбасу.

Дня 30.1.1948 р. в с. Лука Велика 12 більшовиків з о/уповноваженим РО МГБ – Панченком переводили ревізії в Брикайло Володимира, Юзьків Василя і Фостатий Миколи. Ніччю большевики робили в селі засідки.

Дня 16.2.1948 р. 20 большевиків з заст. нач. РО МГБ – Шовніном переводили ревізію в с. Лучка.

Дня 1.2.1948 р. в с. Настасів відбулися кооперативні збори, на яких було присутніх около 35 осіб. На зборах вибирали правління

кооперативи. Селяни виставили кандидатом на голову кооперативи Островський Миколу. Уповноважений РВК Дженджеристий Василь запротестував проти цього і сказав, що Островський не може бути головою, бо немає довір'я людей. Тоді виставлено другого кандидата – Дженджеристий Степана, близького родича Василя. Почалося голосування. Хто був за Дженджеристим, той одержав б'юлетеня, хто проти нього, – б'юлетення не дістав. При підрахунку начислили аж 80 голосів, хоч усіх присутніх було 35. Таким чином вийшов головою кооперативи Дженджеристий Степан.

Дня 3.2.1948 р. 8 большевиків з о/у РО М[ГБ] – Болгаковом переводили в с. Настасів докладні ревізії. Найбільше шукали в господаря Крамар Степана, на якого хтось доніс, що в нього є криївка. В хаті розвалили піч, а в пивниці викопали великі рови.

Дня 6.2.1948 р. в с. Настасів участковий РО МВД – Жепчук Василь зловив гром. Брикайло Ярослава, який ніс самогон на продаж до Тернополя. Участковий списав протокол і вислав його в райцентр. З райцентру прийшло повідомлення, що, коли господар впишеться до колгоспу, йому кару подарують, в противному разі засудять на 5 років тюрми. Господар вписався до колгоспу.

Дня 26.1.1948 р. в с. Дворіччя (Людвиківка) голова РВК Стриєшин Іван та ще 4-ох большевиків зловили вечером молодого хлопця Афінович Володимира та, представившись повстанцями, почали його випитувати. Голова РВК запитав його: “Чи ти знаєш такого, як Стриєшин?”. Хлопець відповів, що знає. – “А ти б застрілив його в своєму селі?” – “Застрілив би, тільки не маю зброї”. – “Ну, добре, я тобі дам нагана і ти маєш його застрілити. Як це зробиш, то наган буде твій”. І Стриєшин дав хлопцеві пістоль. Коли цей вже хотів з пістолем відходити, большевики його задержали та завели до господаря Заяць Тимка. Тут хлопець впізнав голову РВК. Цей приступив до хлопця і сказав: “Ну, маєш Стриєшиного, стріляй мене”. Один з большевиків хотів уже хлопця бити, але Стриєшин став в його обороні та сказав: “То гарний хлопець, я його знаю”. Він почав хлопця випитувати, чи до села заходять бандерівці, до кого вони заходять, де їх криївки і хто розкидав листівки. Перестрашений хлопець почав виправдовуватися, що він Стриєшиного не пізнав, що думав, що це бандерівці, а пістоля взяв тому, що боявся, щоб вони його не вбили. Стриєшин його успокоїв, та знову повторив свої питання. Тоді Афінович вказав на Ясінський Богдана, який нібито мав розкидати протибольшевицькі листівки. Большевики його відпустили, а Ясінського арештували, а слідуєчого дня арештували ще двох: Митрич Богдана і Шалапай Антона. Всіх арештованих звільнено по кількох днях.

Дня 1.2.1948 р. в с. Березовиця Велика арештовано Пацала Богдана і Радецький Богдана, які вкрали цукор з цукрозаводу. Їх звільнили під умовою, що вони впишуться до істеб.[ітельного] батальйону.

Р-н: Козлів

Дня 2.2.1948 р. в с. Домаморичі уповноважений РО МВД – Фомічов арештував Сороколіт Миколу і Топорницький Осипа за те, що вони відмовилися їхати до Бережанського лісу.

Дня 14.2.1948 р. в с. Д[о]маморичі 2-ий секретар РК КП(б)У – Слатін, користаючи з цього, що в церкві вінчалася молода пара, провів під церквою мітинг. Він закликав селян щоб вступали до колгоспу та грозив, що ті, котрі не впишуться, “поїдуть пасти білі медведі”.

Дня 8.2.1948 р. в с. Димаморичі [Домаморич] за невиконання наказів рад. влади, арештовано голову с/ради Рубаса. По 24-ох годинах його звільнили.

Дня 2.2.1948 р. в с. Забойки о/у РО МГБ – Приходько арештував Щерба Гарасима і Модзу І. за те, що не хотіли вписатися до колгоспу. Арештованих тяжко побили та відставили до райцентру.

Дня 7.2.1948 р. в с. Забойки 20 большевиків з о/у РО МГБ Проходьком [? Приходько], щоб змусити людей писатися до колгоспу, переводили труси по господарствах. При цьому побивали людей та виганяли за дровами до Бережанського лісу.

Дня 13.2.1948 р. в с. Забойки о/у РО МГБ – Приходько тяжко побив заступника голови с/ради за те, що цей нехотів підписувати заяви про вступ до колгоспу. Побитий лежить зараз на смертельному ложі. За те саме Приходько побив ще гром. Зуба і Скібляка, арештував їх і відставив до райцентру.

Дня 27.2.1948 р. в с. Забойки о/у РО МГБ – Приходько, уповноважений з РК КП(б)У – Болгарін та 20 бійців гарнізону ВВ МВД днем і нічю примушували людей писатися до колгоспу. Вони переводили усюди грабіжницькі ревізії та при цьому людей побивали.

Дня 18.2.1948 р. в с. Покропивна о/у РО МГБ – Цегульський з 5-ма бійцями переводив нічні ревізії. В гром. Поврозник Теодора большевики поломили двері, тому цей не хотів їх впустити до хати.

Дня 28.2.1948 р. в с. Покропивна о/у РО МГБ – Цегульський роззброїв істребків та арештував нач. істреб. батальйону Полигач Степана, істребка Романишин Миколу і істребка Поврозник Степана. Їм закидують, що вони збирали гроші для українських повстанців. По кількох днях Поврозник Степана звільнили, а решта істрибків сидить далше в тюрмі.

Дня 9.2.1948 р. в с. Слобідка ст. о/у РО МГБ – Кобзар та слідчий РО МГБ – Пижигов зрубали у гром. Псуй Василя два овочеві дерева та відставили їх в райцентр, до себе. Коли Псуй спротивився насильному грабункові, Кобзар арештував його і забрав до райцентру. Слідуючого дня Псуй Василь увесь побитий повернувся додому.

Дня 12.2.1948 р. в с. Слобідка уповноважений РК КП(б)У – Пепезенко перевів мітинг в справі позики колгоспам збіжжя на насіння. Він грозив, що коли добровільно не позичать визначеної кількості зерна, він з військом забере в селян все збіжжя, яке тільки знайде.

Дня 13.2.1948 р. в с. Слобідка 3-ий секретар РК КП(б)У Сухенко з уповноваженим Солодким сконфіскували в громадянки Хома Зеновії одну штуку рогатої худоби і вівцю за те, що господиня не заплатила кримінальної оплати за мужа, який сидить в тюрмі.

Дня 12.2.1948 р. в с. Ходачків Великий арештовано і відставлено до райцентру Кушнір Михайла.

Дня 19.2.1948 р. ніччю, в с. Ходачків В.[еликий] о/у РО МГБ – Приходько з кількома бійцями вдерся до помешканя гром. Корінь Василя та перевів в нього ревізію. Під час цього господареві поломали двері і побили вікна.

Дня 12.2.1948 р. біля 100 большевиків ВВ МВД з підполковником УМГБ на чолі (середнього росту, грубий, літ около 35, brunet, похожий на грузина) перевели ревізії на хуторах Драгоманівка (с. Купчинці).

Дня 16.2.1948 р. в с. Купчинці большевики перевели ревізії в Козакевич Леоніди, Каваць Петра, Марків Анни, Рудак Матвія і Гарматій Петра. Після ревізій арештували Паращій Мирослава, якого замкнули в с/радї. Вечером арештований втік.

Дня 22.2.1948 р. в с. Купчинці о/у РО МГБ – Комарчук покликав на переслухання слідуєчих людей: Горка Наталію, Безушко Степана, Пастух Григорія, Каваць Дмитра, Марію і Уляну, Коваль Петра, Потішний Богдан, Фіялка Дмитра, Мартиневич Софію і Лиса Наталію.

Дня 12.2.1948 р. о/у РО МГБ – Комарчук з 22-ома бійцями перевів ревізії на хуторах Доли (с. Купчинці) у громадян: Паращій Михайло, Филима Онуфрія і Бурим Володимира.

Дня 13.2.1948 р. большевики переводили ревізії в с. Денисові, під час ревізії большевики крали, що попало під руки.

Дня 14.2.1948 р. в с. Денисів 9 большевиків перевело ревізії в Боднар Михайла, Водний Михайло і Самиця Марії.

Дня 20.2.1948 р. ніччю, 11 большевиків держали засідку на гостинці за селом Городище В. Около години 23-ої повертався додому переселенець Максимів Василь, який їздив на фірманку. Доїхавши до місця засідки, він побачив большевиків, які вискочили напроти нього з наїженими штиками. В цей момент коні сполохались, а большевики, думаючи, що господар втікає, відкрили по ньому вогонь. Переляканий селянин втік додому та вслід за ним прибули і большевики. Вони тяжко побили його і його жінку ніби за те, що він не хотів стати, коли вони його задержували.

Дня 23.2.1948 р. в с. Городище слідчий РО МГБ – Пижиков, перевівши ревізію у господаря Возняк Івана Васильовича, намовляв його жінку, щоб слідила за рухами повстанців. За те обіцяв він повернути їй родину із Сибіру. Згадана жінка погодилась на його пропозицію.

Дня 23.2.1948 р. в с. Городище В. прокурор Пелипенко зграбував у громадянина Кривко Павла 4,5 копи ячменю за те, що цей не хотів вписатися до колгоспу.

Дня 22.2.1948 р. в с. Таурів большевики побили важко гром. Гуменна Христина за те, що відмовилась їхати до лісу вивозити лісо-матеріал.

Дня 26.2.1948 р. в с. Таурів арештовано переселенця Войтусь Павла за те, що відмовився їхати до Бережанського лісу вивозити лісо-матеріал. Арештованого відставлено до райцентру.

Р-н: Зборів

Дня 29.1.1948 р. до с. Плавуча В.[елика] прибуло 5 большевиків з нач. істреб. батальйону с. Плавуча Мала – Шинкаренко Семено[м] (східняк) і зав. райзем відділу Кравцовим. Вони скликали управ[у] колгоспу, записали 24 хлопців до істребків і призначили їм охороняти новозаложений колгосп. Батькам записаних в істребки загрозили, що, коли їх сини не підуть до істребків, їх заберуть на роботи в Донбас, або арештують.

Дня 31.1.1948 р. до с. Цецори [Цицори] (р-н Козова) прибули уповноважені Березюк і Шадура (жид) із двома якимись большевиками. Вони заходили до селян-бідняків та намовляли їх вписатися до колгоспу. При цьому обіцували, як нагороду за вступ до колгоспу, чоботи, мануфактуру та інше. Хворому на параліж Прогній Степанові обіцяли нові чоботи, Прогній Теклі і Катерині по 10 метрів мануфактури. Цього дня при помочі підступу і обману втягнуто до колгоспу 9 селян-бідняків. Зараз колгосп начислює 36 членів.

Дня 4.2.1948 р. до с. Плавуча В.[елика] прибуло кількох большевиків із ст. л-нтом Олійником. Вони ходили по селі і ловили молодих хлопців, що їх раніше записали були до істребків. Зловивши 6-ох хлопців, завели їх до с/ради і там дали їм до вибору: або бути істребками, або виїхати на роботу в Донбас. Зловлені погодились бути істребками. Слідуючого дня привезено їм три кріси і два обрізи та 17 шт. набоїв. Начальником істребків призначили демобілізованого з ЧА – Головатий Кирила.

Дня 1.2.1948 р. до с. Яцківці прибуло 12 большевиків з о/у РО МГБ – Синенком. Вони ходили по селі і перевіряли в прохожих документи. Около 10-ої години ночі вони розділились на дві групи і зробили по краях села дві засідки.

Дня 2.2.1948 р. в с. Богданівка арештовано громадянина Тотосько Миколу. Згаданий був вже ра[з] арештований і звільнений.

Дня 6.2.1948 р. в с. Осташівці арештовано Шафранська Анну, яка скривалася. По кількох днях її звільнили.

Дня 6.2.1948 р. в с. Цецова л-нт РО МГБ – Бліндеев допитував секретаря комсомольської організації – Мамус Петра, якому закидують співпрацю з повстанцями. По 5-ох днях його звільнено.

Дня 7.2.1948 р. в с. Ярчівці нач. РО МВД – Авраменко забрав від істребків зброю та розв'язав станицю істреб. батальйону. Люди говорять, що станицю розв'язали тому, що істребки грабували населення.

Істребки, знову, говорять, що їх відпустили тимчасово, а пізніше їх заберуть до поліційної роботи в Польщі.

Дня 10.2.1948 р. до с. Озірна приїхало залізницею около 20 большевиків з Тернополя. Вони пішли на Озірнянські хуторі “За Рудюю” і арештували Берестецька Ольгу, яка ще від березня 1947 р. скривалась перед большевиками. (Її ще тоді хотіли арештувати за співпрацю з повстанцями, бо під час ревізії знайшли в неї кілька знімок впавших революціонерів, але її тоді не було вдома. Від цього часу вона почала скриватися). Арештовану забрали до області та по двох днях передали до Зборова. Дня 16.2.1948 р. прийшов до неї з передачею її брат Евген, його також придержали, та вечером цього ж дня їх обоє звільнено.

Дня 14.2.1948 р. 7-ох большевиків з о/у РО МГБ – Синенком робили засідку в с. Мшана.

В днях від 14-18.2.1948 р. в сс.: Кабарівці, Грабківці і Метенів оперувала група большевиків в числі 15 чоловік. Вони становили охорону працівників райцентру, які в той час організували в згаданих селах колгоспи, в також допомагали тероризувати населення.

Дня 7.2.1948 р. 1-ий секретар РК КП(б)У – Харченко, емгебіст Блендеев і з 6 бійців гарнізону ВВ МВД організували в селі Грабківці колгосп, їм не вдалося скликати людей на мітинг, бо люди не зійшлися, та вони заходили до кожного господаря зокрема і змушували його підписати заяву до вступу в колгосп. Вони арештували господаря Дубас Григорія і його зятя Маланчук Михайла, сконфіскували в них 6 ц збіжжя, поломили ввесь сільськогосподарський реманет та арештованих і сконфісковане збіжжя відправили до райцентру. Те саме зробили большевики з гром. Савчук Тимком і Лисак Романом, в яких забрали все збіжжя і корови. Слідуючого дня ті самі большевики знову приймали до села і вже залишились тут аж до 12.2.1948 р. Вони втягнули до колгоспу 33 господарів, а головою колгоспу призначили Кулик Івана, який перший підписав заяву.

Дня 15.2.1948 р. ця сама група большевиків розпочала організувати колгосп в с. Метенів. Люди покидали свої хати і втікали на другі села. Большевики конфіскували майно тих, яких не застали вдома, нищили господарський інвентар і всю господарську обстановку. До гром. Сkochиліс Степана, який положився в ліжку і вдавав хворого, большевики спровадили лікаря зі Зборова і, коли той ствердив, що Сkochиліс здоровий, почали бити куди попало, вивели його без верхнього одягу надвір і сказали стояти на морозі доти, доки він не надумається. Господар, постоявши більше як годину, почав кричати: “Вбийте мене, як хочете, а не мучте! Я людина, а ви собаки ... стріляйте, бо я йду до хати”. “Іді, бандіт, мать твою ...” – закричали большевики і вже його не завертали. За ним всунувся до хати 1-ий секретар РК КП(б)У – Харченко, подав йому готову заяву і сказав: “Підпиши, як хочеш жити!”. Сkochиліс підписав.

Громадянина Вдович Миколу арештували і так тяжко побили, що він до сьогодні лежить хворий, але заяви він не підписав. Так само смертельно побили Кобилюх Василя, якому сконфіскували майно і корову. Громадянку Букса Степанію побили за те, що її мужа не застали вдома. Згадана не могла нікуди піти, бо тому місяць породила дитину. Большевики зграбували все її майно. У Шкабарницький Івана і Рижий Івана все збіжжя висипали на землю і змішали його разом з землею. Такими способами вдалося большевикам протягом 4-ох днів (від 15.2.1948 р. до 18.2.1948 року включно) втягнути до колгоспу 40 господарів.

Дня 20.2.1948 р. вечером 8 большевиків арештувало в с. Хоробрів дівчину Андрусишин Софію Г., яка скривалась. Арештовану відставлено до райцентру.

Дня 12.2.1948 р. інструктор РК КП(б)У Парасечко з 5-ма бійцями робили засідки на Волосівських хуторах.

Р-н: Заложці

Дня 2.2.1948 р. вечером, до с. Тростянець прийшло 12 большевиків. Провіривши станицю істребків, вони обложили хату гром. Дручка Йосифа та перевели в ній ревізію. Вечером большевики робили засідки в гайках недалеко села.

В днях 2, 3, 6 і 7.2.1948 р. група большевиків в числі 12 чоловіків оперували в сс.: Тростянець, Серетець, Загір'я з прилежними хуторами. В села заходили вдень або вночі, робили засідки, ревізії, підслухи. Квартирували по господарях і то часто там, де переводили ревізії. Харчувались коштом селян, прямо наказували давати їм харчі.

Під час ревізії на хуторах Ліщина (с. Загір'я), большевики зловили молодого запільника, років 13 – Головацький Григорія, якого мати, Олена, арештована в зв'язку з сутичкою між повстанцями і большевиками на її господарстві, – зараз сидить в Тернопільській тюрмі.

Дня 11.2.1948 р. вечером, до с. Гаї Розтоцькі прибула більша кількість большевиків, які, розділившись на групи по 7 чоловік, розійшлись на всі сторонни села та заквартирували. Ранком большевики обложили село, а одна група перевела докладні ревізії по всіх господарках. Найбільш докладні ревізії переведено в госп. Левицький Михайло, Нітефор Миколи і Заславська Євгенії.

Дня 14.2.1948 р. в с. Гукалівці секретар РК КП(б)У по пропаганді – Іллін скликав мітинг, на якому лаяв сільську управу і селян за те, що не дали підвід до Почаєва по дрова для рай. адміністрації. Після мітингу, Іллін зайшов на господарство висланої на Сибір сім'ї Качанів і тут розбирав будинки.

В останніх днях звітового періоду в райцентрі почався переучот допризовників, народжених в 1928 р. В переучоті начислено біля 150 хлопців цього року народження.

В цілому терені переведно перепис річників 1930 і 1931 рр. Ведеться ще перепис 1932 річника. Всі юнаки з 1930 р. одержали повістки, щоби ноготовити собі по дві пари білля і харчів на 5 днів. З деяких сіл вже покликано хлопців до райцентру, але покищо їх відпустили (правдоподібно, большевики випроб[ов]ують, чи молодь зголоситься на їх визов). В селах, де організованого колгоспи, большевики будуть мабуть творити із згаданих допризовників станиці істреб. батальйонів для охорони колгоспів (таке сказано допризовникам із с. Ярославичі). Між населенням ходять чутки, що молодих хлопців, народжених в 1930, 1931 і 1932 роках, будуть забирати на роботи в Донбас або до поліції в Польщу. Все це ставить молодь в доволі критичне положення, бо всі шукають способу, як би то викрутитися перед большевицькою мобілізацією. Вже є багато таких, що скриваються.

Дня 18.2.1948 р. в с. Гарбузів большевики знайшли на полі порожню криївку. З криївки забрали один кулемет та 100 шт. зіпсутих набоїв. Кілька днів держали коло неї засідку, а відтак її розкопали і повалили.

Дня 19.2.1948 р. в с. Гарбузів секретар РВК – Тимчишин скликав збору колгоспників. Рівночасно Тимчишин затвердив новообраного голову колгоспу – Тарапата Василя, який до цього часу, при помочі різних засобів, старався ним не бути (вдавав божевільного, їздив до лікарів, витворював несотворені речі і т. п.)

В звітному періоді большевики переводили на села облави і наскоки, з метою виловити молодих хлопців, народжених 1929-30 років, яким призначено виїхати на роботу в Донбас. Молодь не підпорядковується большевицьким наказам та всякими способами їх саботує. Дня 24.2.1948 р. на рай. военкомат покликали зі всіх сіл району хлопців із вищезгаданих річників та видали їм документи, з якими вони мали від'їхати на роботи в Донбас. Всіх їх в райцентрі держали під охороною, однак ніччю їм вдалося вивтікати.

Дня 27.2.1948 р. в с. Манаїв большевики намагалися виловити вищезгаданих хлопців, але коли їм не вдалося, оголосили, що тих, засудять на 5 років тюрми.

Дня 28.2.1948 р. в с. Білокриниця большевики зловили двох хлопців, які скривались перед вивозом в Донбас. Зловлених відставлено до райцентру.

Р-н: В.[еликий] Глибочок

Дня 1.2.1948 р. в с. Плотича о/у РО МГБ – Корзінов арештував ученицю 9-го класу Струк Марію. Арештовану відставлено до райцентру.

Дня 2.2.1948 р. в с. Плотича большевики арештували крамарку Ярош Евгенію 11.2.1948 р. її звільнено.

Дня 15.2.1948 р. в с. Плотича нач істреб. батальйону Вдовиченко та істребок Козій арештували Матуш Юрка, Гармідер Івана і Кочинал Марка за те, що втікли з робіт з Донбасу.

Дня 25.2.1948 р. в с. Плотича емведист Семенюк переводив слідство в справі колишньої райбази, яку ограблено з приходом німців 1941 р.

Дня 4.2.1948 р. в с. Чернихів до гром. Ступка Василя прийшло 5-ох міліціонерів, які питали за його сином Іваном, що втік з робіт з Донбасу. Повертаючись від нього, міліціонери стрінули Герман Ярину, забрали її в с/раду і по короткому допиті її відпустили. Ніччю вони зробили в селі засідку.

Дня 6.2.1948 р. в с. Чернихів капітан МГБ Гащук покликав до с/ради слідуючих громадян: Мандзій Михайлину Кіндратівну, Цв'ях Юлію (їх не було вдома і тому вони до с/ради не зголосилися), Дзядик Івана Івановича, Хомик Василя, Якимчук Петра, Кабат Петра Івановича і Хмельовський Івана Дмитровича. Їх допитували про українських повстанців, до кого заходять та в кого брали м'ясо.

Дня 11.2.1948 р. в с. Чернихів 8 большевиків з о/у РО МГБ Гущаком [Гащуком] перевели ревізії Луник Миколи і Ступка Василя. Вечером большевики ходили по селі та підслух[ов]ували, що в хатах говориться.

Дня 4.2.1948 р. в с. Висипівці нач. РО МВД – Жовтінов [Жолтніков], о/у РО МГБ – Ломов та ще кількох емведистів зайшли до секретаря с/ради Шнуровський Василя, напились добре горілки, а опісля його арештували нібито за те, що він не мав добрих документів. По кількох годинах його звільнено.

Дня 8.2.1948 р. в с. Висипівці участковий РО МВД – Семенюк виготовляв списки всіх тих, які були на роботах в Німеччині.

Дня 5.2.1948 р. до с. Серединці прибуло кількох емведистів з о/у РО МГБ – Ломовим. Вони переводили в селі перевірку та шукали за людьми із с. Воробіївка, які схоронились тут перед колгоспною акцією в їхньому селі

Дня 8.2.1948 р. в с. Кокутківці участковий РО МВД – Семенюк випитував переселенця Боркуна, де знаходиться його осин. Він наказав, щоб цей негайно зголосився до райцентру, бо інакше трактуватимуть його, як бандерівця.

Дня 25.2.1948 р. в с. Кокутківці о/у РО МГБ – Ломов наказав місцевій вчительці зробити список хлопців, народжених в 1930-32 рр.

Дня 10.2.1948 р. в с. Дубівці о/у РО МГБ – Хлебов з 6-ма бійцями перевів ревізії в Каплун Петра і Висоцький Пилипа. Після ревізії большевики напились горілки, ходили по селі та стріляли. Вечером большевики зробили засідку.

Дня 12.2.1948 р. в с. Дубівці кількох большевиків перевело ревізії в Хоміцький Григорія, Дядик Петра, Левицька Анни, Логіш Миколи та священника Якимова ще не перейшов на православіє.

Дня 23.2.1948 р. в с. Дубівці 8 большевиків зайшло на весілля та, наївшись і напившись, понабивали слідуючих громадян: Каплун Івана Миколаєвича, Вайдук Володимира Семеновича і Мартинюк Павла

Федоровича. Повертаючи з весілля, набили ще подорозі Дума Івана Антоновича і Висо[ць]кий Івана Осиповича.

Дня 25.2.1948 р. в с. Дубівці о/у РО МГБ – Хлебов з 9-ма емведистами перевів ревізії в слідуючих громадян: Дольний Юрка, Могильський Петра, Цюник Теклі, Левицький Сидора, Каплун Степана і Петра, Карий Михайла, Ільків Кирила, Марінович Дмитра, Дзвітовський Петра і Хоміцький Василя.

Дня 15.2.1948 р. около 50 большевиків перевело облаву на Плесковецьких полях і в лісі с. Носівці.

Дня 24.2.1948 р. в с. Носівці кількох емведистів перевело ревізії у господаря Левицький Антона Дмитровича і Рава Івана Антоновича. Останнього, який втік з Донбасу та скривався, большевики зловили та наказали зголоситися до райцентру.

Дня 27.2.1948 р. до с. Плесківці приїхав нач. РО МВД – Жовтніков [Жолтніков], який наказав голові с/ради, щоби десятники визначували на своїх участках нічні варті. Крім цього, в трьох кінцях села повинні бути повішені шини, якими вартові мають перекликуватися.

Дня 16.2.1948 р. 60 большевиків з о/у РО МГБ – Маценком перевели ревізії в с. Городище.

Дня 19.2.1948 р. в с. Чистилів районне МГБ зловило Грабас Павла Михайловича, який скривався перед арештом. Слідуючого дня він з тюрми втік та думав скриватися знову, але за намовою матері він зголосився до райцентру, звідкіля його знову відпустили. Він доніс большевикам про двох дівчат, які мали б мати зв'язки з рев. рухом і їх арештовано. Його самого ще раз покликали до райцентру та, по переслуханні звільнили. Дня 22.2.1948 р. арештовано його брата в м. Тернопіль. Дня 23.2.1948 р. Грабас Павло і його мати збожеволіли. В той час він заходив до голови колгоспу – Замковий Михайла та грозив йому, що ні зброя ні віконниці не врятують його життя. Описав сів на переїжджаючу підводу та заїхав до с. Березовиця Велика, Микулинського р-ну. Його слідуючого дня там арештували і відставили до Тернополя. Лікарська комісія ствердила, що він і його мати умово хворі. Їх відставляють на лікування до Львова.

Дня 21.2.1948 р. в с. Чистилів емг[е]біст Корзінов зайшов на обід до голови с/ради Бабій Олекси. Під час обіду, ем[гебі]ст сказав до голови таке: “Ми маємо документи відносно с. Чистилів, які знайдено в с. Ігровиця. Ти подивись на них, то може пізнаєш письмо”. Голова поглянув на списані картки і сказав, що такого письма не знає. Корзінов сказав, щоби він про це нікому не говорив, “бо це мусив хтось писати із наших і ми мусимо його розкрити”. Крім цього большевик попередив голову с/ради, що до села мають приїхати “бандити” за грошевою збіркою. В зв'язку з тим, в днях від 20 до 28.2.1948 р. большевики робили в селі засідки.

Дня 23.2.1948 р. більша кількість большевиків з гарнізону ВВ МВД перевели ревізії в с. Івачів Горішний. Вечером большевики скликали

мітинг і наказали селянам, до 10 днів направити спалену домівку с/ради.

Дня 25.2.1948 р. приїхав з рай. военкомату якийсь Федоренко, який шукав за Журак Володимиром і Семак Володимиром, котрі не з'явилися, мимо взову, на военкомат. Він переказав до них, що коли негайно не являться на военкомат, їх засудять на 12 років тюрми.

Дня 11.2.1948 р. в с. Хоми большевики арештували: Мороз Дмитра, Бурачок Степана і Мизьолку Бартка. Арештован[их] забрали до райцентру та по кількох днях звільнили.

Дня 17.2.1948 р. в с. Хоми большевики перевели ревізії в слідуючих господарів: Бордюх Павла, Симичка Василя, Борачок Івана, Захарчук Василя і Рудакевич Марії.

Дня 28.2.1948 р. в обласному центрі відбулася нарада голів с/рад. На нараді обговорювали такі питання: 1) колективізація сільського господарства на ЗУЗ. 2) Ліквідація “українсько-німецьких націоналістів”. 3) Весняна посівна [к]ампанія.

Р-н: Скалат

Дня 3.2.1948 р. в с. Колодіївка о/у РО МГБ – ст. л-нт Коріньов з 5-ма бійцями робив нічку засідку біля магазину МТС-у. Слідуючого дня большевики арештували учительку Тетюк Ксеню та забрали її до райцентру.

Дня 6.2.1948 р. о/у РО МГБ – ст. л-нт Коріньов, нач. рай. міліції – Мордзов та кількох бійців шукали по полях від сторонни с. Поплави.

Дня 9.2.1948 р. в с. Колодіївка зас[т]. нач. РО МГБ – Андрущенко і о/у Гребішков арештували поштарку-східнячку. До поштової скриньки хтось вкинув листи, адресовані до місцевих комсомольців і їх родин. Вона розп[е]чтала один лист, прочитала його, заклеїла та роздала їх адресатам. В той час на пошті був голова місцевої с/ради та господар Волинець Павло. Після роздання листів, вона повідомила талефоном про це РО МГБ. Їй наказали ті листи повідбирати і доставити на РО МГБ. Комсомольці знову не хотіли листів віддавати. Відтак її арештували.

Дня 12.2.1948 р. вечером, в с. Городниця участковий міліції Родюк, вдаючи повстанця, пробував спровокувати людей. Він стрів сільських хлопців та хотів від них відібрати електричні лампки, але вони йому не дали. Він просився до хати та говорив, що він “свій”, “з лісу”. Але люди пізнали його по голосу та не впускали. Після цього він спинив господаря Гевчук Кирила, який саме переїжджав підводою, розпитував його куди їздив та почав просити, щоб прийняти його на квартиру, бо він “в тому селі нікого не знає”. Господар відповів йому, що не приймає нікого та від'їхав.

Дня 15.2.1948 р. о/у РО МГБ – ст. л-нт Молофеевський з 12-ма бійцями перевів поверхові ревізії в частині с. Городниця. Вечером большевики арештували Білик Павла Петровича (в 1944 р. втік з ЧА, в 1945 р. зголосився в МВД) та зав. підсобним господарством МТС-у –

Пастушенка. Біля 10-ої години ночі Пастушенка звільнили, а Білика забрали до райцентру.

Дня 17.2.1948 р. вечером, до с. Колодіївка приїхав о/уповноважений РО МГБ – ст. л-нт Коріньов з 10-ма бійцями. Вони по двох розійшлись по селі та робили на вулицях засідки. Прохожих людей не спиняли, тільки освічували електричними лямпками.

Дня 21.2.1948 р. в с. Колодіївка большевики розв'язали станицю істреб. батальйону та забрали до райцентру всю зброю.

Дня 25.2.1948 р. до с. Жеребки 1 і 2 приїхали большевики, розділившись на дві групи, ходили по селі. Вечером большевики із с. Жеребки 1 пішли до Жеребки 2, де в приміщенні с/ради була зібрана друга група большевиків. В той час, коли вони підходили до будинку с/ради, звідтам вийшла секретарка та, побачивши, що йдуть якісь воєнні, вбігла до будинку та почала кричати, що “бандьори” їх оточують!” большевики почали стріляти крізь вікна надвір. Один боєць дрімав біля телефону, прокинувшись від стрілу, з просоння не знав, що трапилось та вистрілив з криса в голову інспектора РК КП(б)У – Корнілова. Між большевиками зав'язався бій, який тривав біля півгодини, доки непорозумілися. Бійця що вбив Корнілова, засудили на 6 років тюрми.

Р-н: Збараж

Дня 3.2.1948 р. вечером в с. Капустинці о/у РО МВД – Захаров з 12-ма бійцями робили засідки.

Дня 1 і 9.2.1948 р. в с. Капустинецький [Капустинський] Ліс большевики робили засідки від сторони лісу.

Дня 15.2.1948 р. трьох емведистів та ще якийсь, одягнений поцивільному большевик, переходили з с. Капустин[с]ький Ліс на хутір Дідова. Вони побачили двох малих хлопців, Телев'яка О. і Гойда М., які бігли до цього самого хутора. Большевики відкрили за ними вогонь, але хлопцям вдалося скритись між хатами.

Дня 20.2.1948 р. в с. Капустин[с]ький Ліс двох працівників рай. воєнкомату привезли повістки хлопцям 1928-30 рр. народження, зголоситися слідуєчого дня на рай. воєнкомат.

В днях 1, 4, 5 і 7.2.1948 р. большевики робили засідки в с. Красносіл[ь]ці.

Дня 28.2.1948 р. в с. Красносілці нач. РО МВД – Пахомов з 4-ма бійцями перевіряли виконання вивізки лісоматеріалу з Крем'янецького лісу, а також, чи всі, народжені в рр. 1928-29, виїхали на роботи в Донбас.

Днях 1, 2, 11 і 13.2.1948 р. в с. Чорний Ліс большевики робили засідки від сторони лісу.

Дня 2.2.1948 р. 10 большевиків робили засідки від сторони лісу. Слідуєчого дня рано большевики пішли до лісу та шукали тут до години 3-ої пополудню. Після цього знову повернули до села, зайшли до селянина Понічковського К. та хотіли арештувати його дочку Марію,

мовляв це не його дочка, а “бандеровка”. Щойно одна літра горілки “переконала” большевиків, що це таки дочка господаря.

Дня 4.2.1948 р. до с. Чорний Ліс прибуло около 20 большевиків. Вони відразу пішли до лісу та ходили тут, вистрілюючи, аж до години 3-ої пополудню.

Дня 5.2.1948 р. до с. Чорний Ліс прибув участковий міліціонер з с. Тарасівка. Він ходив по селі і перевіряв, чи поприпинані всі собаки. Не[прип’]ятих собак він стріляв. Деякі господарі рятували своїх собак від смерті більшою або меншою фл[я]шкою горілки.

Дня 12.2.1948 р. вечером, до с. Чорний Ліс прибуло 20 большевиків. Вони ходили по селі, робили засідки, а стрінувши місцевих хлопців, які поверталися з вечорниць, задержали їх, перевірили, завели до одної хати та наказали, щоб не важилися виходити з хати, бо їх постріляють. Хлопці пересиділи в хаті цілу ніч, а надранком повтікали. Большевики ходили дальше по селі, підслухували, що в хатах говориться, та зробили перевірку в хатах Яцусь Андрія і Степанишин Гавриїла.

25.2.1948 р. до с. Чорний Ліс два працівники рай. воєнкомату та міліціонер Савруцький привезли повістки хлопцям 1928-30 рр. народження, зголоситися слідуєчого дня на рай. воєнкомат в м. Збаражі.

Дня 3.2.1948 р. около 15 большевиків робили облаву в лісі біля с. Чернихівці.

В днях 6, 28 і 29.2.1948 р. в с. Чернихівці большевики поробили засідки біля хат від сторони лісу.

Дня 20.2.1948 р. до с. Чернихівці прибув о/у РО МГБ – капітан Денісов з 6-ма бійцями. Вони зайшли до селянина та питали за його дочкою Антониною (стигматичка). Вони провели доклану ревізію, забрали всі знімки дівчини та, говорячи: “Покажи нам ти, бандит, где есть етая святая...”, почали його бити. Під побоями селянин признався, що дочка скривається в Старому Збаражі. Вони забрали його з собою с. Ст.[арий] Збараж, дівчину арештували і забрали до райцентру. Тої самої ночі відставлено її до м. Тернополя.

Дня 27.2.1948 р. вечером до с. Чернихівці прибуло около 35 большевиків. Вони поробили засідки біля церкви та по сусідних господарствах. Ранком большевики перевели докладну ревізію в церкві та в господарствах біля церкви, як в Бохенко Богдана, Ренделюк Омеляна, Заяць Богдана, Вадуцький Степана, Ленько Василя, Процишин Василя, Цесьлюк Каролька, Подлесний Івана, Кикоть Теодора, Бзовський Луця, Тихунев[и]ч Івана, Шидлан Осипа і Радзік Осипа. В церкві шукали по всіх закамарках, заглядали до церковних книг та навіть до Найсвятіших Тайн. Цією акцією проводив нач. РО МГБ – В’юнік.

Дня 4.2.1948 р. вечером до с. Луб’янки Вищі прибуло около 30 большевиків. Вони ходили по селі та підслухували, що в хатах говориться, а ранком слідуєчого дня перевели докладні ревізії в Яремишин

Юрія і Чепіль Пилипа. В останнього знайшли перемурівку, в якій господар держав збіжжя і валіжку з убранням.

В днях 6 і 9.2.1948 р. большевики робили засідки в с. Луб'янки Вищі.

Дня 14.2.1948 р. до с. Луб'янки Вищі прибув о/у РО МГБ – Коннов з 16-ма бійцями. Вони протоколували в с/радї Шуст Наталію і Яструбецький Григорія, а після цього перевели докладну ревізію в господаря Білик Степана. Після ревізії большевики арештували сина згаданого господаря – Івана, завели його на станицю істребків, а Коннов ще із кількома бійцями пішли на хутір Гайки. Тут перевели ревізію в господаря Цісецький Василя, знайшли ро[зч]ин на самогонку і господаря заарештували. Його забрали до села та разом з обома арештованими від'їхали до райцентру. По кількох днях, коли родини арештованих занесли Коннову кілька літрів горілки, арештованих звільнили.

Дня 17.2.1948 р. о/у РО МГБ – Коннов з 30-ма бійцями перевели облави на хуторах Гайки. Большевики знайшли в господаря Паламарчук Степана порожню криївку, господаря арештували і відвезли до райцентру. По кількох днях арештованого звільнили.

Дня 20.2.1948 р. до с. Луб'янки Вищі прибув вечером о/у РО МГБ – Коннов з 10-ма бійцями. Вони робили в селі засідки, ходили попід хати і підслух[ов]ували. Ранком слідуючого дня большевики зайшли до селянина Мариновський Франка, в якого якраз відбулося весілля, та тут здорово понапивались. Вже добре п'яні зайшли до Штокайло Дмитра та перевели ревізію.

Дня 11.2.1948 р. вечером, до с. Верняки приб[у]ло около 20 большевиків. Вони робили в селі засідки, а ранком розбили кооперативу та забрали цукорки, децо [з] мануфактури і діточі забавки. Забавки зараз поломали і вкинули в річку, а з цукорками і мануфактурою відійшли в сторону с. Чернихівці.

В днях 28 і 29.2.1948 р. дві групи большевиків в [числі] 25 і 40 бійців робили засідки в с. Верняки.

Дня 11.2.1948 р. з с. Кїйданці [Киданці] покликали на [УМГБ в м.] Тернопіль слідуючих людей: Ковальчук Іванну – учительку [...] Романове Село, Робак Ольгу, Тофіль Анну, Гурик Богдана, Яциківського Івана і Підгірський Володимира. Їх переслухали як свідків в справі попередньо арештованої Вовчук Мирослави.

Дня 14.2.1948 р. 20 большевиків з В.[елико-]Борківського р-ну перевели облаву на т.зв. Колонії (с. Кїйданці [Киданці]). Большевики зловили дівчину Білан Марію, яка скривалась вже 3 роки. Арештовану забрано до райцентру.

Дня 15.2.1948 р. около 20 большевиків перевели докладні ревізії в с. Кїйданці [Киданці] і на т. зв. Колонії.

Дня 19.2.1948 р. двох працівників рай. военкомату привезли повістки усіх хлопців із с. Кїйданці [Киданці], народжених [в] рр. 1928-30, зголоситися слідуючого дня на военкомат до Збаража.

Дня 20.2.1948 р. до с. Кійданці [Киданці] прибув о/у РО МГБ – Канаєв з 6-ма бійцями. Вони заходили до голови с/ради та ждали характеристики арештованої раніше Білан Марії. Після цього большевики перевели докладну ревізію в селянина Шампанюк Степана.

Дня 28.2.1948 р. до с. Кійданці [Киданці] прибув суддя райнарсуду з двома емведистами. Вони заходили до родин хлопців тих що 1928-30 рр. народження, які не зголосилися на воєнкомат, та наказували, щоб вони негайно вислали своїх синів до райцентру, бо інакше їх повивозять на Сибір. Після цього большевики списали майно арештованого раніш Тофіль Володимира (за німецької окупації був солтисом).

Дня 16.2.1948 р. около 40 большевиків перевели загальні ревізії в с. Старий Збараж. Довкруги села були пороблені застави.

Дня 16.2.1948 р. в с. Розношинці о/у РО МГБ – Захаров з 8-ма бійцями арештував слідуючих селян: Дячун Ярослава, Ридюк Степана і Атаманця, арештованих забрали до райцентру, та по кількох днях звільнили.

Дня 20.2.1948 р. в с. Розношинці прийшли повістки хлопцям, народженим 1928-30 рр., зголоситися слідуючого дня в райвоєнкомат до Збаража.

Р-н: Ланівці

Дня 15.2.1948 р. в с. Буглів о/у РО МГБ – Шипулін з 6-ма бійцями перевів ревізію в гром. Мельничук Івана.

Дня 1.2.1948 р. в с. Ванжулів 5 большевиків перевели ревізії в кількох господарствах.

Дня 7.2.1948 р. в с. Корначівка [Карначівка] арештовано гром. Пундик Михайла. Арештованого забрали до райцентру.

Дня 8.2.1948 р. в с. Корначівка [Карначівка] 7-ох большевиків із заст. начальника РО МГБ – ст. л-нт Резнуковом [? Резниковим] робили засідку на господаря Нецюк Олексія.

Дня 10.2.1948 р. до с. Куськівці В. [Великі Кусківці] прибув нач. штабу істреб. батальйонів ст. л-нт Лапшін. Він зайшов на гарнізон істреб. батальйону, перевів збори з істребками, на яких наказував, щоб вони чесно виконували свої обов'язки, бо в противному разі, їх засудять на 10 років тюрми.

Дня 22.2.1948 р. в с. Куськівці В. [Великі Кусківці] 9 большевиків з о/уповноваженим Циганов[и]м цілу ніч ходили по селі та робили [засідки].

Дня 13.2.1948 р. до с. Люлинці прибуло 12 большевиків з Новосільського р-ну. Вони перевели ревізії в селян: [...] Василя, Фурман Сави, Ткачук Григорія і Семенчук Федора.

Дня 16.2.1948 р. до с. Люлинці прибуло 12 большевиків з о/у РО МГБ – Шипуліном та ще з якимось незнаним лейтенантом. Вони перевели ревізію в гром. Фурман Сергія, під час якої знайшли малу

історію України. За це побили господаря і його 50-літню божевільну матір. В хаті розвалили димаря, викопали яму і повалили піч.

Дня 7.2.1948 р. вечером 9 большевиків з о/у РО МГБ Ілінцовим робили засідку в с. Мартишківці.

Дня 3.2.1948 р. 25 большевиків перевели ревізії в с. Нападівка.

Дня 6.2.1948 р. ніччю до с. Нападівка прибуло около 150 большевиків, в тому числі бійці істреб. батальйонів. Днем вони перевели в селі ревізії.

Цього ж дня ці самі большевики переводили ревізії в сс. Краснолука і Юськівці. Ніччю о/у РО МГБ – Циганов зі своєю групою робив засідку на краю с. Нападівка.

В днях 10.1.-13.2.1948 р. ніччю большевики ходили по с. Нападівка.

Дня 1.2.1948 р. до с. Огрисківці [Огрисківці] прибуло 6-х большевиків на чолі з якимсь ст. сержантом. Вони перевели ревізії на т. зв. Загребеллі в слідуючих селян: Загородний Семена, Христини і Теодори та Кудлюка К.

Дня 10.2.1948 р. до с. Огрисківці [Огрисківці] на гарнізон істреб. батальйону прибув нач. РО МГБ – майор Риндюк та ще якийсь лейтенант. Вечером цього дня на т. зв. Загребелля прибула якась група большевиків. Вони ходили по ярах, а надранком відійшли в невідомому напрямі.

Дня 12.2.1948 р. до с. Передмірка прибуло 8 большевиків з о/у Вишнівецького РО МГБ л-нтом Зотов[и]м. Вони перейшли в частину села т. зв. Загоринь та тут перевели ревізії у Гринька Семка і Кривчун Тоськи.

Дня 13.2.1948 р. ніччю 12 большевиків з о/у РО МГБ – Циганов[и]м ходили по с. Передмірка.

Дня 1.2.1948 р. в с. Синівці 14 большевиків з о/уповноваженими Іващенко і Циганов[и]м перевели докладну ревізію в гром. Чубай Степана. Зі стодоли викидали всю солому, копали гл[и]бокi на 1 м ями і в ті ями шпигали дротами. Ревізія тривала 2 години. Після цього большевики перевели ревізії в Хаблюк Гната, Чабай Антона, Черняк Івана, Рикун Марії, Блажчук Семена і Рудік Люби. В міжчасі Іващенко і Циганов зайшли до церкви, очевидно не знявши шапок. Після цього большевики добре понапивались і відійшли з села.

Дня 6.2.1948 р. в с. Синівці заквартирувала група большевиків в числі 30 чоловік, між ними л-нт Шкода з УМГБ. Вони викликали на протокол 36 мешканців села. Ніччю большевики робили довкруги села засідки. Ця група квартирувала аж до [...]. Переведено ревізії в Блащук Марії і Чобіт Анни.

В днях 12, 14, 15, 18, 19 і 20.2.1948 р. група о/у РО МГБ Циганова ночами робила в селі засідки. (с. Синівці).

Дня 23.2.1948 р. в с. Синівці заквартирувала група большевиків з л-нтом Шкодою з УМГБ.

Р-н: Крем'янець

Дня 1.2.1948 р. до села Біданівка [Богданівка] прибуло 5 большевиків з о/у Блавушіном. Вони ходили по селі цілу ніч та підслухували, що говориться в хатах.

В днях 16 і 18.2.1948 р. 20 большевиків перевело облаву на хуторах Грещуки [Гришуки] і Бондарі (с. Біданівка [Богданівка]). Ніччю большевики поробили на хуторах засідки.

Дня 2.2.1948 р. до с. Залізці [Залісці] прибула група о/у Блавушіна. Ніччю большевики робили засідки, а вдень переводили ревізії в підозрілих хатах. Вони арештували церковного старосту за те, що сказав до комсомольця, який зривав повішену на церковній брамі протиколгоспну листівку, – щоб не зривав її, коли її не вішав. Його засуджено на півтора року примусових робіт, а господарку сконфіскували.

16.2.1948 р. в с. Залізці [Залісці] о/у Блавушін, капітан МГБ Сілін та ще 8 бійців перевели нічні ревізії. Вдень большевики покликали до канцелярії деяких селян і допитували їх про Жука Н., якого дня 15.2.1948 р. повстанці зловили на весіллю. На допитах большевики побили важко кількох селян.

Дня 12.2.1948 р. 7-ох большевиків переводили ревізії в селі Гаї.

В днях 15 і 16.2.1948 р. 20 большевиків переводили облаву в с. Гаї. Ніччю большевики робили засідки.

Дня 20.2.1948 р. в с. Гаї о/у Сілін з 6-ма бійцями перевів ревізію в деяких хатах.

Дня 1.2.1948 р. в с. Града 18 большевиків оточили хату Гурнік Омеляна, де якраз відбувалося весілля. Большевики думали, що на весіллю будуть повстанці, перевели ревізію, та не знайшли нічого. Згадані большевики ходили цілу ніч по селі.

Дня 15.2.1948 р. до с. Града прибуло 50 большевиків з двома бронемашинами. Вони переводили ревізії впродовж двох днів та арештували Гурніковський Стаха, Казьмірук Петра і його сина Степана. Ніччю большевики робили засідку під лісом.

Дня 22.2.1948 р. до с. Града прибув о/у Сілін з 6-ма бійцями. Він заходив до кількох хат та питав за Росоловська Настею.

Дня 25.2.1948 р. до с. Града прибув о/у Сілін зі своєю групою. Він шукав за Валецька Анною.

Дня 10.2.1948 р. в с. Двірець заквартирувала група большевиків в числі 10 чоловік. Вони квартирували в селі впродовж двох днів.

Дня 18.2.1948 р. большевики з Вишнівецького р-ну перевели в селі ніччю ревізії. Вони зловили Багнюк Івана, роздягнули його догола та шукали за грипсами. Опісля водили його цілу ніч по селі.

Дня 21.2.1948 р. 20 большевиків перевело облаву в селі Духів.

Дня 9.2.1948 р. до с. Дунаїв прибув о/у [Пчелінков] зі своєю групою. Вони ходили цілу ніч по селі.

Дня 17.2.1948 р. 50 большевиків переводили ревізію в с. Дунаїв.

Дня 23.2.1948 р. до с. Дунаїв прибуло 15 большевиків з о/уповноваженими Сіліном і Пчелінковом.

Дня 26.2.1948 р. до с. Дунаїв о/у РО МГБ Пчелінков зі своєю групою перевів ревізії в кількох господарів. Ніччю большевики ходили по селі та стукали до кількох хат, але їх до хат ніхто не впустив.

Дня 2.2.1948 р. о/у Макушін з 6-ма бійцями робив засідку на хуторі Діброва (с. Жолоби).

Дня 6.2.1948 р. в с. Жолоби о/у Макушін зі своєю групою перевів ревізії в кількох господарствах.

Дня 12.2.1948 р. 50 большевиків [п]ереходило облавою через с. Жолоби в напрямі с. Рудка.

Дня 14.2.1948 р. на присілку Зелена 40 большевиків з Почаївського і Крем'янецького р-нів переводили загальні ревізії.

Дня 12.2.1948 р. в с. Кімната 30 большевиків з Почаївського і Крем'янецького р-нів переводили ревізії по хатах, а пізніше шукали в полях.

Дня 16. 2.1948 р. в с. Кімната 10 большевиків ходили ніччю по селі та стукались до хат, контролюючи, чи їм скоро будуть відчиняти.

Дня 14.2.1948 р. 18 большевиків ходили цілу ніч по с. Комарівка.

Дня 1.2.1948 р. о/у Макушін зі своєю групою робив засідку в stodoli одного повстанц[я]. На засідку не попав ніхто.

В днях 20, 21 і 22.2.1948 р. в с. Колосова о/у РО МГБ Собурін і 25 большевиків перевели облаву та арештували ряд осіб.

Дня 1.2.1948 р. в с. Крижі 8 большевиків з Радивільського [Радивилівського] р-ну з о/у Зав'ялим [Зав'яловим] переводили ревізії.

Дня 8.2.1948 р. 8 большевиків з Радивилівського р-ну перевели ревізію на хуторі Мокре (с. Крижі). Ніччю большевики робили засідку.

Дня 11.2.1948 р. до с. Крижі прибуло машиною 15 большевиків з Радивилівського р-ну. Вони розстрільною перейшли через село, заладувались на машину та від'їхали в напрямі Зелена.

Дня 15.2.1948 р. 20 большевиків з Крем'янецького р-ну перевели облаву в с. Крижі і доколичних хуторах. На одному господарстві большевики знайшли криївку. Арештовано господаря і двох його синів.

В днях 6 і 7.2.1948 р. в с. Кокорів Н.[овий] о/у РО МГБ – Собурін з 8-ма бійцями перевів ревізії в деяких господарствах.

Дня 18.2.1948 р. в с. Кокорів Н.[овий] о/у РО МВД – Замко[вський] з 6-ма бійцями перевів ревізії в деяких господарствах.

Дня 24.2.1948 р. в с. Кокорів Н.[овий] о/у РО МВД – Собурін з 10-ма бійцями робив нічню засідку.

Дня 2.2.1948 р. в с. Кокорів Н.[овий] о/у РО МВД – Замко[вський] перевів ревізії в деяких господарствах.

Дня 10.2.1948 р. в с. Кокорів Н.[овий] о/у РО МГБ – [Собурін робив] засідку на хуторі Грещуки [Гришуки].

Дня 17.2.1948 р. 17 большевиків перевели ревізії в с. Куликів.

Дня 16.2.1948 р. в с. Млинівці 50 большевиків переводили ревізії. Вони ходили також по полях та шукали за слідами.

В днях 22 і 23.2.1948 р. в с. Млинівці большевики проводили ревізії, а ніччю робили засідки.

Дня 1.2.1948 р. в с. Рудка заквартирувала група большевиків по організуванні колгоспів, в числі 20 чоловік.

Дня 6.2.1948 р. в с. Сапанів о/у РО МГБ – Лемішов зі своєю групою робили засідку біля млина. Вдень большевики переводили ревізії.

Дня 12.2.1948 р. о/у РО МГБ – Лемішов зі своєю групою розкопав на полі біля с. Сапанів порожню криївку, яку він ще раніше найшов.

Дня 15.2.1948 р. в с. Сапанів о/у РО МГБ – Лемішов переведив ревізії. Слідуючого дня большевики перевели ревізію на хуторі Підболото.

Дня 9.2.1948 р. в с. Хотівка заквартирувало 26 большевиків. Ніччю большевики ходили по селі, а рано перевели ревізії в цілому селі. Під час ревізії в гром. Олексюк Федора большевик почав відкривати улики з пчолами. Господар почав його просити, щоб цього не робив, бо б[д]жолі померзнуть. Большевик розлютився і вдарив господаря кілька разів в голову. В 10 годин ранку до села приїхала бронемашина з якимсь полковником.

Дня 15.2.1948 р. в с. Хотівка 6 большевиків перевело ревізії.

Дня 7.2.1948 р. в с. Шпиколоси о/у РО МГБ Макушін з 8-ма бійцями робив засідку від сторони лісу.

В днях 14 і 15.2.1948 р. в с. Шпиколоси прибув Прокопенко з 10-ма большевиками – офіцерами. Вони переводили в селі денні і нічні ревізії та протоколували майже всіх мешканців села. Дівчину Молочавську Міхелю питали за повстанцем Летивітром та при цьому її тяжко побили.

Дня 19, 20.2.1948 р. о/у Макушін зі своєю групою перевів в селі ревізії, а 24.2.1948 р. перевів ревізії на хуторах від сторонни с. Фільварки.

Р-н: Почаїв

Дня 3.2.1948 р. 6-ох большевиків зробили засідку на шляху Почаїв – Радивилів. О 22-ій годині повертався підводою з ярмарку 50-літній селянин Опашнюк Григорій з жінкою із с. Будки. Большевики його задержали, побили його та його жінку та відтак відпустили додому.

Дня 22.2.1948 р. до с. Будки прибуло 4-ох большевиків, які мали зі собою якусь дівчину. Вона мала голову заслонену [опо]ною і большевики водили її цілий день по хатах та питали [...]вища господарів.

Дня 13.2.1948 р. до с. Валігури прибуло 10 большевиків, в цьому 2 лейтенанти. Вони викликали в с/раду біля [...] мешканців села та випитували їх про повстанців.

Дня 14.2.1948 р. в с. Валігури невідома кількість большевиків ходила цілу ніч по селі.

Дня 2.2.1948 р. большевики переводили ревізію на хуторах Затиша (с. Юридика). Ніччю робили засідку.

Дня 7.2.1948 р. о/у Водоп'янов з 7-ма бійцями перевів ревізію на хут. Затиша.

Дня 15.2.1948 р. в с. Юридика 15 большевиків переводили облаву в с. Юридика, на хуторах і в лісі.

В днях 17 і 18.2.1948 р. 8 большевиків робили засідки в селі Юридика.

Дня 2.2.1948 р. в с. Олексинець Ст.[арий] о/у Жадченко з 12-ма бійцями переводив докладні ревізії по господарствах при вулиці Грузкій. Після цього большевики заходили до Цап Д., яка пе[ре]д тим була арештована і звільнена.

Дня 8.2.1948 р. 6-ох большевиків переводили ревізії на хуторі Диміч Семена.

Дня 11.2.1948 р о/у Жадченко зі своєю групою перевів ревізії в с. Олексинець Ст.[арий] шукали в слідуючих людей: Шигери М., Шигери О. і Пастирського А.

Дня 14.2.1948 р. в с. Устечко 4-ох большевиків тяжко побили слідуючих селянок: Чумак Юстину, Чумак Марію і Овчарук Уляну. Побиті довший час хворіли.

Дня 1.2.1948 р. в с. Очеретне (Свинюхи) 6 большевиків перевели ревізію. Під час ревізії в господаря Яремчук Антона большевики забрали сало.

Дня 3.2.1948 р. в с. Горанка В. [Велика Горянка] група л-нта Вороніна перевела ревізію в господаря Цьоня М. ніччю большевики робили засідку.

Дня 3.2.1948 р. в с. Горанка М. [Мала Горянка] група о/у Жадченка перевела в селі ревізії.

Р-н: Вишнівець

В місяці лютому посилились акції большевиків, скеровані проти українського революційного-визвольного руху. В райцентрі збільшилось число військ МВД, МГБ. В районному апараті МГБ зайшла деяка реорганізація. Збільшилось число о/уповноважених, так, що на кожних три села зараз призначений о/уповноважений з групою бійців, в числі від 9-12 осіб. Ці групи роблять нічні засідки, переводять нічні провірки хуторів і ревізії в підозрілих хатах, днем переводять загальні ревізії. Крім цього в райцентрі знаходиться гарнізон, в числі 200 бійців, т. зв. "Оперативна рота". В звітному місяці вона безперервно переводила по селах загальні ревізії, переводила також докладні ревізії, при чому шукали при помочі дротяних шпилів, пробивали стіни, валили печі, в господарських будинках і хатах копали півтораметрові рови і т. п. При цьому всьому вели відповідну акцію застрашування та організування колгоспів. [Стан] істреб. батальйонів по селах наразі без змін. Вони помагали працівникам большевицької адміністрації у переводженні

[різного] рода заряджень і доручень влади. Вони витягали людей на [мітинги,] виганяли підводи по вивіз лісоматеріалу, ловили молодь для вивозу на роботи в Донбас. Рівночасно робили вони нічні засідки.

Дня 5.2.1948 р. в с. Кунинець М.[алий] о/у Боков зі [своєю] групою робив нічну перевірку хуторів Духів і Червона. На хуторі Духів большевики арештували Замковський Івана, який недавно повернувся з робіт із Сибіру. Його вивели далеко в поле та домагалися, щоб він сказав де скриваються Росіцькі. Коли він відповів, що про них нічого не знає, його побили так важко, що мусіли самі привести додому. Після цього побиття Замковський Іван довгий час хворів.

Дня 17 і 18.2.1948 р. в с. Кунинець М.[алий] та в [прилеглих до] села хуторах 40 большевиків перевело ревізії. Після цього до дня 27.2.1948 р. о/у Боков зі своєю групою щоночі [робив] засідки на хуторі Червона.

Дня 9.2.1948 р. в с. Бодаки група о/у Зотова робила засідку. Слідуючого вечора та сама група заночувала в селі. Вони привели зі собою зі с. Снігурівка якогось арештованого, який [мав] зав'язані очі. Ранком, разом з арештованим большевики відійшли до райцентру.

Дня 10.2.1948 р. вечером, о/у Паращук зі своєю групою робив засідку на вулиці Сарафими в с. Бодаки. Слідуючого дня большевики перевели ревізії в громадян Долинський Олександра, Собчук Кіндрата та ще кількох господарів. В Собчук Кіндрата на городі знайшли стару порожню криівку.

В днях 13 і 18.2.1948 р. група о/у Паращука робила засідки в с. Бодаки.

В днях 16 і 17.2.1948 р. в с. Гнидова [Гнидава] група о/у Мулова перевела ревізії у громадян: Шпак Івана, Скоропляс Анни і Бобика.

В днях 23 і 24.2.1948 р. в с. Гнидова [Гнидава] 74 большевики перевели докладні ревізії в усіх господарствах.

Дня 6.2.1948 р. в с. Коханівка о/у Мулов зі своєю групою заходив до місцевого донощика Олійник Якіма.

Дня 22.2.1948 р. около 80 большевиків перевели облаву в с. Коханівка й прилеглих до села хуторах. Під час ревізій один большевик сказав про знищених донощиків Казьмірука і Казьмірчук М.: "За етих людей можно отдать половину Западной, бо ето были действительно наши – советские люди".

Р-н: В.[еликі] Дедеркали

В райцентрі квартирує гарнізон ВВ МВД, в кількості около 160 чоловік. Крім цього число штатних працівників МВД і МГБ доходить до 40 осіб. По селах розміщені істреб. батальйони в слідуючих кількостях:

Великі Загайці – 23 чоловік

Гриньківці – 7 [чоловік]

Шкроботівка – 10 [чоловік]

Обори – 8 [чоловік]

М.[алі] Дедеркали – 14 [чоловік]

Крім цього в с. В.[еликі] Загайці квартирує гарнізон ВВ МВД в числі 15 чоловік, на чолі з лейтенантом МГБ – Артюшенком. Ці сили переводять облави та роблять засідки. Одночасно вони допомагають адміністративним працівникам райцентру в переведенні всіх заряджень рад. влади.

Дня 14.2.1948 р. в с. Татаринці, в зв'язку з сутичкою між повстанцями і більшовиками, яка відбулася дня 12.2.1948 р., арештовано Майборода Серафиму, Шумило Степана і Іванюк [...]. Арештованих відставлено до райцентру.

В днях від 16-19.2.1948 р. ніччю більшовики робили засідки в с. Татаринці.

Дня 11.2.1948 р. в с. Михайлівка о/у [Ал]ександров перевів докладну ревізію та арештував господаря Враньчук Петра (голова с/ради, за німецької окупації станичний ОУН).

Дня 27.2.1948 р. в с. Михайлівка група більшовиків з о/у Александровом перевела по всіх господарствах докладні ревізії.

В днях 11 і 20.2.1948 р. група більшовиків переводила ревізії в с. Радишівка [Радошівка].

Дня 11.2.1948 р. в с. Мизюринці [Мізюринці] 25 більшовиків з Горбатовом перевела ревізії в деяких хатах. Цей же Горбатов покликав до канцелярії с/ради слідуєчих людей: Романюк Наталку, Матешук Митрофана, Слободюк Мотрю, Антонюк Семена і Кравець Панкрата. Вечером Горбатов ще з кількома більшовиками заходив до місцевого священика, де вони добре випили та залишились ночувати.

Дня 11.2.1948 р. о/у Андреев зі своєю групою перевів ревізії на хуторах біля с. В.[еликі] Вікнини. Ніччю більшовики робили засідки.

Дня 6.2.1948 р. до с. Кудлаївка прибув о/у Андреев з 12-ма бійцями. Вони заходили до заст. голови с/ради Дідук Ананка. Пізніше Андреев викликав господаря Вербіцький Тихона та щось з ним довгий час говорив. Після цього вони обидва заходили до Ширма Пилипа.

Дня 10.2.1948 р. ніччю, в с. Шумбар група о/у Огурцова зробила засідку на дорозі, що веде в с. Великі Загайці. Ранком більшовики перевели докладну ревізію в Кіндратюк Семена і Фук Андрія.

Дня 22.2.1948 р. в с. Шумбар о/у РО МГБ – Бондаров з 7-ма бійцями перевів ревізію в господаря Куклінський Максима.

Дня 2.2.1948 р. в с. В.[еликі] Загайці переведено реорганізацію місцевого істребительного батальйону. Зі служби звільнено істребків: Редюка і Римар Василя.

Дня 12.2.1948 р. в с. В.[еликі] Загайці о/у РО МГБ – Бондаров зі своєю групою та ще якийсь капітан з УМГБ перевели докладну ревізію на вулиці Куток.

НАРОД БОРЕТЬСЯ

Р-н: В.[еликі] Борки

В останніх днях січня у всіх селах району розкинено протиколгоспні листіки. Вони викликали велике захоплення серед населення. Під час розліплювання протиколгоспних кличів в Стегніківці [Стегниківці], 6-ох повстанців стрінулось з групою о/у РО МГБ Лазутіна, в числі 13 бійців. Вив'язалась перестрілка, та постанці без втрат відступили до лісу.

В днях від 2.1.1948 р. до 5.2.1948 р. в с. Застав'я [Застав'є] квартирувала група большевиків по організуванню колгоспів, в числі 16 чоловік. Групу очолював 2-ий секретар РК КП(б)У – Грунін. Коли люди заявили на зборах, що ніхто не впишеться добровільно до колгоспу, о/у РО МГБ – Крилов арештував переселенців з-за лінії Керзона: Пашка Павла, Возьний Михайла і Кулицький Михайла, та місцевих: Рак Івана і його жінку Катерину. Арештованих відправили до райцентру та тут змушували їх писати заяву про вступ до колгоспу, при чому їх сильно побили. По трьох днях всіх арештованих звільнено, але заяви не підписав ніхто.

В днях від 13.1. до 12.2.1948 р. в с. Шляхтинці заквартирувала подібна група большевиків, в цьому 16 працівників райадміністрації з головою РВК Іваненком та 9 бійців ВВ МВД з о/у РО МГБ – Криловом. Люди втікали з села і скривались, де хто міг. Большевики наказали селянам здати 260 ц збіжжя на весняний посівний фонд, а відтак почали грабувати все до останнього зерна. Після цього большевики арештували слідуєчих громадян: Лабатий Степана, Балабан Василя, Снігур Івана, Даткун Онуфрія і Василя, Комендацький Володимира, Носик Павла і Льошка Данила. Всіх арештованих відставлено до райцентру та тут тортурували їх в різний спосіб, щоб змусити підписати заяву про вступ до колгоспу. Арештовані розказують, що їх тяжко побивали, під нігті запихали голки, притискали пальці дверима, а після цього емведисти втирали в скривавлену руку олівця і нею підписували заяву. Жінки арештованих, які відпровадили чоловіків до райцентру, кричали до большевиків: “Кати, вбиваєте наших чоловіків, мучите їх, скоро вам буде кінець” та взивали своїх чоловіків: “Не пишійтеся до колгоспу, хоч би вас забили. Якщо підпишете заяву, краще не повертайся додому”. За такі вигуки большевики арештували Логін Орісю і Тучинська Анну, їх сильно понабивали та після цього звільнили. Найтяжче побито інваліда “Вітчизняної війни” Балабана М., якого ще того самого дня відвезли до шпиталю. В міжчасі, в селі большевики ніччю ловили людей, замикали в приміщенні с/ради та тут з ними розправлялись. Слід замітити, що в час організування колгоспу в селі появились протибольшевицькі і протиколгоспні листівки. Листівки розліплено навіть на будинку, де квартирували большевики. Після появи листівок, большевики зараз

вибрались до місцевого спиртзаводу і там продовжували свою роботу.

Дня 1.2.1948 р. більшовики зловили господаря Здеп Степана і казали йому підписати заяву до колгоспу. Цей відповів, що заяви не підпише, хоч би не знати що йому робили. Тоді о/у РО МГБ – Лазутін виняв пістоль і сказав: “коли ти не виконуєш наказів радянської влади, візьми цей пістоль і застрілься”. Господар відповів: “Добре, застрілюсь, а до колгоспу не піду. Але тут стріляти не буду, вийду на двір, хай люди бачуть що я гину через колгосп”. Однак Лазутін не випустив його надвір, а наказав стріляти в середині. Господар погодився і на це. Він потягнув за спуск, але пістоль не вистрілив, бо був не заладований. Лазутін засміявся і сказав: “Здеп живий і заяву підпише”. Господар відповів: “Здеп вже не живе і до колгоспу не піде”.

Таке тривало дня 12.2.1948 р., однак населення держалось добре і більшовики не досягнули бажаних результатів.

Секретар комсомольської організації НСШ с. Шляхтинці учителька математики Яблонівська (Кіровоградської області) загрозила двом найкращим учням – Сердюк Надії і Турський Євгенієві, що, якщо до дня 2.2.1948 р. не вступлять до комсомолу, їх виключать зі школи. Згадані учні, mimo погроз, не вписалися до комсомолу, як рівнож не вписався ніхто інший з учнів цілої школи.

Подібне відбулося в СШ с. В. Борки [Великі Бірки] та в НСШ с. Баворів.

Дня 2.2.1948 р. в с. Ступки повстанці здемолювали приміщення с/ради та вивели з ладу колгосп. Крім цього розкидали багато протиколгоспних листівок.

Дня 4.2.1948 р. в сс. Грабовець, Білоскірка і Баворів розкинуто протиколгоспні листівки. Під впливом тих листівок та широкої усної протиколгоспної пропаганди, в с. Грабовець люди розібрали колгосп, так, що він перестав існувати.

Дня 7.2.1948 р. до села Грабовець прибув о/у РО МГБ – Коновалов, судя рай. нарсуду Литв'як, директор МТС-у – Давидов та ще кількох більшовиків, щоб знову організувати колгосп. Вони хотіли скликати збори, але ніхто із людей на них не прийшов. Тоді більшовики, щоб примусити знову вступити до колгоспу, почали грабувати в людей все збіжжя. В господаря Миколайчук Миколи забрано 7 ц збіжжя, в Баворський Степана і Римар Михайла забрано все збіжжя і т. п. Зайшовши до безрукого інваліда “Вітчизняної війни” – Гайчир Петра, більшовики почали забирати збіжжя та змушували його, щоб вписався до колгоспу. Тоді він витягнув протиколгоспну листівку, прочитав її вголос та, показуючи на своє каліцтво, сказав: “ви хочете каліку силою втягнути в колгосп, забрати у нього останнє зерно? Це найгірша підлість зі сторони тих, задля яких я стратив своє здоров'я. Я не хочу, щоб мені втяли ще другу руку, тому виступати проти народу небуду!”. Більшовики не мали що на те відповісти, залишили його в

спокої і знайшли собі другу жертву Баворовська Анастасію. До неї почали кричати, лаяти брудними московськими словами і так її тим роздратували, що вона вдарила суддю Литв'яка в лице. Це, розуміється, не вийшло її на сухо, але большевики залишили організувати колгосп. Їм не вдалося ні відновити колгоспу, ні втягнути до нього других людей. Люди рішені радше поїхали на Сибір, як вступити до колгоспу.

Дня 9.2.1948 р. в с. Константи́нівка повстанці спалили канцелярію колгоспу. Внаслідок цього голова колгоспу боїться ночувати в селі, він урядує тільки днем, а вечером від'їздить до райцентру.

Дня 13.2.1948 р. нічю, в с. Шляхтинці повішено серед села голову с/ради Котович Анну Петрівну (полька з Тернопільщини, кандидат партії, головний ініціатор по організуванню колгоспу, прилюдно біла людей по лиці, щоби змусити їх вписатися до колгоспу). Повішешниці почеплено на груди карточку з написом: "За насильне втягування в колгосп – карає народ! Так буде всім зрадникам!". Цієї ж ночі здемольовано приміщення с/ради. Слідуючого дня до села приїхали майже всі працівники райцентру, включно з 1-им і 2-им секретарями РК КП(б)У, та 60 бійців з гарнізону ВВ МВД. Вони оточили село та всіх людей, без різниці віку і полу, зганяли до приміщення бувшого народного дому. Тут виступив з промовою 1-ий секретар РК КП(б)У – Ткач, який заявив, що "голову с/ради забили куркулі та ті, що нехочуть колгоспу. Але кров її не пропаде даремно, за неї відіміється весь радянський народ. Кожний, хто зараз не підпише заяви про вступ до колгоспу, це ворог радвлади, а з ворогом радянська влада розправляється жорстоко!". Після цього викликав поодиноких господарів і підкладав їм готову до підпису заяву. Люди зі страху поіідписували. По тім вигнали всіх людей на похорон, а разом з ними і священика, якого примусили виголосити промову. Після промови підганяли людей до приміщення цілувати її руку. Народ збився до купи, а довкруги нього стояло військо з готовою до стрілу зброєю. На закінчення похорону стріляли салют. По похороні знову зігнали людей до приміщення бувшого народного дому та тут їм відчитали, що головою колгоспу призначено Лесюк Івана, а бугалтером – Носик [...] (в[о]ни працювали в Тернополі та їх звільнено з роботи спеціально для цієї цілі).

Дня 14.2.1948 р. в с. Ходачків М.[алий], у гром. Недошитко Романа кількох молодих господарів грали в карти в "воза". Під час гри один господар сказав до другого: "Маєш 9 возів, даю тобі ще 10-го, щоб ти мав іти з чим до колгоспу". В той час під вікном хати було 4-ох большевиків і вони це почули. Вони ввійшли до хати та арештували: Будій Івана, Смакоус Ярослава, Недошитко Романа. Арештованих вели до с/ради та по дорозі стрінулись з повстанцями, які відкрили по них вогонь. Большевики відреклися арештованих і повтікали.

Дня 17.2.1948 р. в с. Прошова, в школі, учитель Ковальчук Мануїл (зі СУЗ) під час науки говорив дітям, щоб їх батьки писались до

колгоспу, бо, в противном разі, вивезуть їх на Сибір. Учні 6-го класу відповіли йому: “Наші батьки не запишуться до колгоспу, бо не хочуть гинути з голоду”.

Р-н: Микулинці

Дня 25.1.1948 р. в с. Настасів учителька 4-го класу Григоров Марія скликала учнів для відсвяткування смерти Леніна. Після відсвяткування учителька поставила учнів в два ряди і сказала повторяти за нею слова: “Ми, піонери, вірні сини Радянського Союзу, будемо вірно служити партії Леніна – Сталіна”. Після цього учителька заявила учням, що від сьогоднішнього дня вони належать до піонерів, бо перед хвилиною зложили присягу на вірність Сталіну, а присяги ломити не вільно. Після цього вона почала роздавати дітям червоні галстуки. Учні, зрозумівши в чому справа, закричали: “Ви нас обдурили, бо ми не хочемо належати до піонерів. То не була присяга тільки підступ. Якби ми знали, що то присяга, то не присягали б”, а учень Крамар Ярослав сказав: “Такими галстуками, прошу вчительки, в Америці ловлять диких коней, а ви хочете, щоби ми їх носили”. Сказавши ці слова, він відчинив двері і крикнув: “Хлопці, тікаймо всі додому!” Всі гуртом кинулись до дверей, оставляючи учительку одну саму. Від цього часу багато дітей перестало ходити до школи.

Дня 14.2.1948 р. в с. Мишковичі прокурор Драпаченко переводила мітинг в справі організування колгоспу. Вона вихвалювала, як добре живеться селянам-колгоспникам та, накінець своєї промови, візвала людей, щоб вступали до колгоспу. Тоді забрала голос учителька східнячка місцевої початкової школи. Вона сказала: “Люди, не слухайте її. Все що вона верзе це неправда. Я вам розкажу про щасливе життя колгоспників. Моя мати і сестра були в колгоспі. Коли я приїхала додому, їх вже не застала, бо вони погинули з голоду. Люди, не слухайте тієї бл...!” Драпаченко почервоніла зі злості і крикнула: “Я тебе арештую, ти людей бунтуєш!” Учителька спокійно відповіла: “Можеш мене арештувати, я вже нічого не боюсь, а тебе й так колись вб'ють, як собаку”. (Прізвище учительки невідоме. Після цього її ще не арештували).

Дня 2.2.1948 р. в с. Настасів учительки – Григоров Марія і Мельник Марія намовляли учнів вписатися до комсомолу та заявили, що хто впишеться до цієї організації, дістане оцінку “відмінно”. Учні почали з цього сміятися, а Онишків і Саверко (учні 8-го класу) сказали: “Нам, пані, непотрібно ваших оцінок. Ми ходимо до школи, щоби щось навчитися, а не задля оцінок”. Учительки не відповіли нічого, а до комсомолу не вписався ніхто.

Дня 7.2.1948 р. в с. Березовиця В. [Велика Березовиця] на весіллі в Вівчарського Ілька, хтось вкрав в п'яного емведиста Стоколоса пістоль. Коли цей опам'ятався, що пістоля немає, почав всіх бити, а найбільше господаря Вівчарського, якому розбив голову. Однак пістоль пропав.

Дня 21.2.1948 р. в с. Дворіччя большевики приступили до організування колгоспу. В цій акції брали участь: голова РВК Стриєшин Іван, директор райспоживспілки – Козловський, Феак[т]істов, Самотай (з райадміністрації) і нач. РО МВД – [А]лександров з 10-ма бійцями. Вони зловили 60 літнього господаря Гавришко Гаврила Миколаєвича, який впродовж двох тижнів скривався в директорки школи Гураль Казимири (щоб не вступити до колгоспу). Вони, підганяючи його автоматами, примусили його бігти до с/ради, а тут Стриєшин зажадав підписати від нього заяву. Господар відмовився. Тоді нач. РО МВД – [А]лександров вдарив старика наганом по голові. З голови бухнула кров і він впав на землю. Лежачого почали копати ногами, а о/у РО М[ГБ] – Болгаков вхопив старого чоловіка за волосся та почав товкти головою об стіну, приговорюючи при цьому: “Підпишеш старик заяву, чи ні?”. Господар не відзивався. Тоді Стриєшин впхнув йому в руку олівець і, водячи нею по папері, сам підписав заяву. Після цього большевики взяли господаря попід руки, завели до Лукасевич Осипа, обмили з крові і відпустили додому. Того самого дня большевики побили ще переселенця Шебивлок Василя. Дня 20.2.1948 р. голова РВК Стриєшин обстриг жінку Долішна Павлину та потовк руки Бакалець Ігнатові, однак вони заяви не підписали. Дня 25.2.1948 р. до села приїхала з області комісія для прослідження випадку побиття Гавришко Гаврила організаторами колгоспу. Комісія вислухала господаря, списала протокол, а відтак сказала, що господар повинен був ще обкровавленим йти до лікаря. Цього самого дня приїхав до села голова РВК Стриєшин та дав побитому 2000 крб., щоб він зізнав, що його ніхто не побив, тільки він сам потовкся. Господар на це не погодився і сказав: “Відчепіться від мене, вам і так нічого не буде. Ви всі однакові. Один каже бити, а другий приходиться ніби жалувати. Всюди пропаганда і всюди та сама брехня”.

Дня 1.2.1948 р. в с. Буцнева [Буцнів] уповноважений Фльорис, Козлов, Гринчишин Юліян (директор Ладичинської школи) та інші большевики приступили до організування колгоспу. Вони ніччю впадали до хат, ловили людей та примушували їх підписувати заяви про вступ до колгоспу. Громадянинові Дупак Богданові, якого вже кілька разів ловили та йому все вдалося втекти їм з рук, заявили, що коли він не запишеться до колгоспу, його застрілять, бо він на це вже заслужив. Господар відповів: “Краще застріляйте мене, якби я мав записатись до колгоспу”. За таке його тяжко побили, заяви однак він таки не підписав. Лебединський Ярема сказав до большевиків: “Не обдаруйте мене щасливим життям, бо я його вже бачив на СУЗ. Не хочу жити так, щоб згинути з голоду”. За такі слова його арештували і відправили до райцентру. До крові побито гром. Пшибиш Томка, який заяви таки не підписав. Внаслідок цього всього усі люди вивтікали з села до лісу.

Дня 4.2.1948 р. в с. Буцнева [Буцнів] повстанці знищили головного організатора колгоспу Фелемоненка (східняк, комсомолец, в час

відступу большевиків залишився в тому селі, женився з місцевою дівчиною). В ніч, коли його вбито, в селі було 12 большевиків з нач. РО МГБ – Сусленком. Другого дня вбитого похоронили. По похороні якийсь Фукалов сказав, що вони мусять зловити Сідорка, місцевого повстанця, щоб “подивитися, що то за птиця”. Населення радісно приняло вістку про смерть Фелемоненка та сміється, що “коли Фелемоненка завезли на цвинтар, всі мерці звідам повтікають, бо боятимуться, щоби він їх не втягнув до колгоспу”.

Дня 9.2.1948 р. до с. Буцнева [Буцнів] приїхали знову большевики та продовжували свою роботу по організуванні колгосу. Уповноважений Фукалов з групою бійців зайшов до Рибачок Осипа і Рожук Василя та запитав їх, чи вони вже надумались вступити до колгоспу. Коли ці відповіли, що заяви не підпишуть, большевики почали нищити їх господарство. Вони валили мури і печі, позривали в хатах долівки, все збіжжя, як просо, жито і гречку вимішали разом і порозсипали по землі, збіжжя в снопах мішали з соломкою і т. п. Після цього знову запитали у господарів, чи згодні вступити до колгоспу. Рибачок О. відповів: “Мені вже все одно, мав би я піти до колгоспу, то краще не жити на світі”. Населення так зненавиділо большевиків, що ніхто не хоче дати їм їсти, коли їх приведуть на обід.

Дня 4.2.1948 р. до с. Конопківка прибув з району Любарський з РК КП(б)У, директор райфінвідділу Шестяков, редактор райгазети (“Ленінський клич”) – Атаманчук Галина та інші, щоб заложити в селі колгосп. Вони впродовж 4-ох днів тероризували населення, змушували його підписати заяви, але всі їх намагання були безрезультатні.

Дня 13.2.1948 р. до с. Конопківка знову прибула ціла група большевиків для організування колгоспу. Між ними були голова РВК Стриєшин Іван, Самотай, Любарський, Шестяков, Атаманчук, Гарматій Антоніна (місцева), Камінський Антін (поляк) та кількох бійців з гарнізону ВВ МВД. Вони били людей, арешт[ов]ували, грозили Сибіром, але все це було безрезультатно. Громадянина Трач Петра арештували і відставили до райцентру та тут протягом трьох днів мучили його так, що він кілька разів тратив притомність, але заяви таки не підписав. Найбільший спротив ставлять переселенці з-за лінії Керзона.

Дня 7.2.1948 р. в с. Ладичин голова РВК Стриєшин Іван разом з іншими большевиками намагалися скликати мітинг. Мітинг однак не відбувся, бо люди поховались або повтікали.

Дня 16.2.1948 р. до с. Лука Велика прибула, очолена головою РВК Стриєшин Іваном, група по організуванні колгоспів. Вони зловили по вулиці 4-ох господарів: Юзків Михайла і Дмитра, Ількевич Івана і Бутинець Василя та вимагали від них підписати заяву, мовляв, “будете жити щасливо і заможнo”. Усі 4 заявили, що заяви не підпишуть, хоч би з ними незнати що робили. Їх арештували та відставили до райцентру. Там подержали їх впродовж 2-ох днів і, недобившись від них нічого, звільнили.

Молоді хлопці, народжені в рр. 1927-29, яким призначено їхати на роботи в Донбас, до райцентру не зголосилися та в переважаючій кількості скриваються.

Дня 27.2.1948 р. до с. [Велика] Лука прибуло 12 большевиків з уповноваженим Онацьким Олексієм та почали зганяти людей на збори. Люди догадалися, що большевики приїхали організувати колгосп, позамикали хати і повтікали. Большевики зайшли до гром. Юзьків Дмитра, стукали до дверей, а пізніше вибили вікно і влізли до середини. В хаті однак не було нікого з господарів. Слідуючого дня приїхало большевикам поповнення в особах о/у РО МГБ – Панченка і його бійців та вони продовжували свою акцію. Большевики зловили переселенця Напора Івана, предложили йому готову до підпису заяву, та цей відмовився підписати, говорячи, що в нього малі діти і немає кому робити. У відповідь на це, Панченко перевів в нього ревізію та поперекидав усе догори ногами. Таку ж ревізію переведено в переселенця Ковальчук Івана, але цей також не підписав заяви. Голову с/ради, який також відмовився підписати заяву, Онацький вдарив наганом по голові. Таке тривало протягом цілого тижня, однак до колгоспу не вписався ніхто.

Р-н: Козлів

Дня 18.2.1948 р. в с. Яструбово застрілювався один сержант із залізничних військ МВД, який належав до охорони залізничного мосту в цьому селі. Два дні перед самогубством він зайшов до гром. Косар Анни та розказав, що одержав листа від своєї сім'ї, яка вже від кільканадцять років перебуває на Сибірі. В листі мати і сестра просять допомогти, бо батько згинув з голоду, а вони також очікують такого кінця. В згаданій господині він впився до безтями, проклинав Сталіна і партію, а вкінці почав стріляти, вигукуючи: "Хватить уже, хватить!". При цьому він поранив жінку в груди, а відтак пішов на гарнізон і там застрілювався. Згаданий сержант походив з Полтавської області, по національності – українець.

Дня 2.2.1948 р. в с. Таурів III-ий секретар РК КП(б)У – Сухенко, уповноважений Гуржій, суддя Карпов і Гурмоза намагалися організувати колгосп. Селяни, щоб уникнути зустрічі з большевиками, утікали хто куди. Большевики просиділи в селі впродовж трьох днів, гонили за людьми, били і мучили, але не досягнули жодних успіхів.

Дня 2.2.1948 р. в с. Довжанка о/у РО МГБ – Цегульський з кількома бійцями хотів скликати людей на мітинг, але люди не походилися і мітинг не відбувся.

Дня 3.2.1948 р. в с. Домаморич емведист Гринчук та ще кількох большевиків продовж цілого дня намагалися вигнати людей з підводами до Бережанського лісу по вивіз лісоматеріалу. Люди ховалися і большевики до вечора не zorganizували ні одної підводи.

Дня 3.2.1948 р. в с. Забойки о/у РО МГБ – Приходько намагався скликати збори, але люди втікали на сусідні села і збори, очевидно, не відбулися.

Дня 12.2.1948 р. в цьому ж селі, щоб скликати людей на мітинг, Мошура з РК КП(б)У взялася на інший спосіб. Вона забрала до клубу музику і думала, що музикою притягне селян до клубу. Оркестр грав до вечора, та ніхто не показався до клубу.

Дня 11.2.1948 р. в с. Домаморич таким самим неуспіхом закінчилися намагання 1-го, II-го і III-го секретарів РККП(б)У – Волкова, Слатіна і Сухенка, – перевести в селі мітинг. Бійці з гарнізону ВВ МВД цілий день вганяли по селі, та до клубу прибули всього дві особи.

Дня 12.2.1948 р. в с. Домаморичі ті самі секретарі РК КП(б)У знову намагалися скликати в селі мітинг та знову повторилося те саме, що попереднього дня. Одинокий господар, якого їм цього дня вдалося зловити, гром. Голота Володимир у відповідь Слатіну, який вимагав від нього підписати заяву, сказав таке: “Ви мене під автоматом не поженете до колгоспу, я знаю, чим колгосп пахне. Якби я тепер підписав заяву, то до жінки і дітей немав бив вже чого повертати”.

Дня 7.2.1948 р. в с. Покропивна уповноважений РК КП(б)У Гурмоза через десятників викликав поодиноких людей до с/ради, ніби щоб полагодити справи податку, та предкладав [пропонував] їм підписати заяви про вступ до колгоспу. Громадянин Слабковський Микола, якому Гурмоза [Гурмоза] запропонував те саме, кинув заяву на стіл і сказав: “Товариш Гурмоза, я не прийшов сюди в справі колгоспу. Я за нього не воював і ви не діждетесь того, щоб я з дітьми згинув з голоду”. Відтак, не чекаючи відповіді, він вийшов з с/ради.

Дня 14.2.1948 р. 3-ий секретар РК КП(б)У Сухенко, уповноважений Солодкий та ще 18 емведистів намагались організувати колгосп в с. Забойки. Вони силою зганяли людей до с/ради, та тут кожний відмовився підписати заяву. Розлючений Сухенко сказав до голови с/ради таке: “Скажи мені, з чим я приїду до райцентру? Ваш народ треба десяткувати, тоді може щось зробив би. Ви слухаєте тих проклятих бандитів”.

Дня 15.2.1948 р. в с. Ходачків В.[еликий] участковий РО МВД – Демків Лев, повертаючись біля півночі з весілля від Сивак Михайла, стрінув двох цивільних хлопців, та хотів їх задержати. Ті, однак, відібрали від нього зброю, його самого важко побили та вкинули до річки. Демкові вдалось вилізти з води та доповзти до найближчої хати. Ранком його відставлено до лікарні в Тернопіль. На слідстві Демків зізнався, що його побили 2 хлопці зі СУЗ, які працювали при встановлюванні газопроводу.

Дня 24.2.1948 р. в с. Ходачків В.[еликий] покликали молодих хлопців до райцентру, щоб звідти вислали їх на роботу в Донбас. З покликаних до райцентру не з'явився ні один. Інструктор РВК – Власенко грозив їх

родинам, що коли вони не зголосяться, то їх родини повивозять на Сибір. До сьогодні, однак, не зголосився ніхто.

Р-н: Зборів

Дня 20.1.1948 р. в с. Озерянка інструктор РК КП(б)У – Підпригора, Білгородов, участковий РО МВД – Бокаєв Іван та ще один якийсь большевик хотіли скликати людей на мітинг. Це їм однак не вдалося, бо всі люди повтікали. Слідуючого дня повторилося те саме, але большевикам вдалось вже зловити около 30 господарів. Їх замкнули в приміщенні с/ради, один большевик став в дверях, щоб хто не втік, а Білгородов почав промовляти. Він на всі способи почав вихваляти большевицький лад, а потім зажадав від селян, щоб підписали заяви про вступ до колгоспу. Першим викликали Дорош Осипа і наказали йому підписати заяву. Дорош відповів, що не підпише, бо вже застарий. Розлючений большевик накинувся на нього з лайкою, але цей не застрашився. Він сказав: “Ти, смаркачу, я вже проїхав цілий світ, але ще ніхто мені не казав так, як ти”. Большевик завстидався і каже: “Сідай, сідай, старий!” – “Я не хочу сідати” – відповів Дорош. “То лягай!”. Дорош положився на долівку, а присутні почали сміятися. Таке тривало до пізної ночі, аж жінки принесли чоловікам їсти та почали кричати до большевиків. Постава старого Дороша і крики жінок примусили большевиків відпустити селян додому.

Дня 3.2.1948 р. в с. Августівка (р-н Козова) повстанці повісили голову с/ради Муравського – першого організатора колгоспу і большевицького вислужника. Слідуючого дня большевики його похоронили.

Дня 6.2.1948 р. в с. Кабарівці 1-ий секретар РК КП(б)У – Харченко, директор маслозаводу – Горштейн (жид) о/у РО МГБ – Бліндеев та 12 еMBEDISTВ хотіли провести мітинг. За цілий день вдалося їм наловити около 25 людей та до них промовляв Харченко. Після промови Харченко сказав, щоби всі ті, що хочуть колгоспу, піднесли руку вгору. Охочих не було. Тоді Харченко сказав, щоби піднесли руки ті, що проти колгоспу. Всі, як на команду, піднесли руки вгору. Сильно розлючений Бліндеев назвав всіх присутніх бандитами та загрозив, що всіх повивозить на Сибір.

Р-н: В.[еликий] Глибочок

Дня 4.2.1948 р. в с. Цеброва [Цебрів] учні НСШ вибрали очі в портретові Сталіна. Тому, що ніхто не признався до того вчинку, всіх учнів лишили по науці в школі.

Дня 5.2.1948 р. в с. Чистилів до голови с/ради зайшло нічку двох озброєних людей. Не заставши його вдома, вони зайшли до агронома колгоспу і заявили йому, що, якщо він буде дальше вислугуватися большевикам, його застрілять. Рівнож заборонили грабити населення, або допомагати большевикам в грабленні.

В ніч 6/7.2.1948 р. в с. Чистилів, розповсюджено протибольшевицькі і протиколгоспні листівки та кличі. Багато кличів розписано чорною фарбою по стінах будинків та парканах. Народ прийняв це з одушевленням, а більшовики мали багато роботи, заки знищили записи та поздирали листівки.

Дня 12.2.1948 р. в с. Чистилів о/у РО МГБ – Корзінов та кількох емведистів намагалися організувати станицю істреб. батальйону. На зборах, на які прийшло всього кілька людей, він намагався примусити їх вступити в істребки. На це ніхто не погодився і Корзінов з нічим від'їхав до райцентру.

В днях 13 і 14.2.1948 р. в с. Івачів Горішний, Дубівці і Плотица розкинуто протиколгоспні листівки.

Дня 19.2.1948 р. в с. Чистилів нач. РО МГБ – Лавринюк знову намагався організувати станицю істреб. батальйону. Це йому не вдалося, бо ніхто не хотів взяти до рук зброї.

Дня 21.2.1948 р. в с. Дубівці повстанці спалили будинок с/ради.

Дня 22.2.1948 р. спалено будинок с/ради в с. Івачів Горішний.

Р-н: Заложці

Дня 29.2.1948 р. до с. Манаїв прибула кінопересувка та висвітлено кінофільм про “радісне і заможне життя в колгоспах”. Присутні, яких було около 40 осіб, з обуренням дивилися на блахман та між собою говорили: “Нам не потрібно показувати, яке радісне життя в колгоспах. Ми бачимо його в сусідньому селі Гарбузів, де навіть худоба не може жити, не то людина”. Не чекаючи закінчення сеансу, всі опустили зал. Більшовики не відзивались нічого та від'їхали до райцентру.

У звітовому часі новопризначені працівники рай. уповмінзагу почали ходити по селах без зброї, писали людям попередження за невиконання молока і м'ясопоставок та брали активну участь в організуванні колгоспів, при чому людей побивали та тортували. Їх було попереджено, щоб залишити цю роботу. Коли, однак це не допомогло, знищено одного робітника з райуповмінзагу – Антонів Григорія. Він був активним співробітником органів МГБ, перший записався до колгоспу та примушував інших людей до цього. Після знищення Антоніва, акція по організуванні колгоспів припинилася. Перестав організ[ов]увати колгосп в с. Волчківці зав. райуповмінзагу Довгаль, припинилась акція організ[ов]ування колгоспу в с. Кабарівці (р-н Зборів).

Р-н: Скалат

Дня 14.2.1948 р. в с. Новосілка повстанці зліквідували ініціаторів організування колгоспів: Дудар Івана, Мушинський Павла, Земба Войтка та активних с/о Паламар Івана і Бенцар Михайла. Деревя, на яких повішені с/о, люди зрубали, а на пеньках поклали камені, щоб

“З цього пенька знову не виросло дерево”. Населення задоволене цією акцією та вдячне повстанцям, що обороняють його перед зрадниками.

Дня 15.2.1948 р. в с. Гнила Пізнанка повстанці знищили станицю істребків. Вбито Гавришка, міліціонерів Кілера і Мальованого та секретаря с/ради Черниш Павла. Розкинуто протиколгоспні заклики. В школі, де якраз відбулася забава, переведено мітинг. Після мітингу молодь співала революційних пісень. Зі стін в приміщенні школи позривано большевицькі кличі та портрети. Слідуючого дня вивтікала зі села вся сільська адміністрація. В селі триває безладдя, яке люди називають “безкрулем”.

Дня 23.2.1948 р. до с. Криве приїхала група большевиків для організування колгопу. Першого дня большевикам вдалося втягнути до колгоспу трьох господарів. Слідуючого дня люди почали втікати в поля та на другі села. Працівник РК КП(б)У – Журавльов, побачивши, що в поле втікає господар Стебельський, почав за ним бігти і стріляти з автомата. Господар станув. Журавльов прибіг до нього та почав бити його прикладом з автомата. Замок автомата відскочив, автомат вистрілив і куля поранила Журавльова в груди так, що він до трьох днів помер. В цьому селі большевики так і не зорганізували колгосп.

Дня 27.2.1948 р. до с. Городниця приїхав секретар РК КП(б)У по кадрам – Рибалкін. Він покликав до с/ради хлопців, народжених 1928 і 29 рр., давав їм підписувати якісь картки, та казав, що вони підуть до ФЗН. Хлопці карток не підписали та вивтікали з канцелярії. Після цього Рибалкін заходив до родин вищезгаданих хлопців і страшив їх, що поарештує їх синів, коли вони цих карток не пойдуть. Це однак не допомогло нічого.

Р-н: Збараж

Дня 24.2.1948 р. до с. Красносілці прибув нач. РО МВД – Пахомов з трьома емведистами. Вони ходили по селі та здирали протиколгоспні кличі, які розліплено минулої ночі. Тому, що деякі кличі були писані рукою, він покликав до с/ради кількох хлопців та заставляв їх писати, думаючи, що пізнає письмо. Це йому, однак, не вдалося і він вечером від'їхав до райцентру.

Дня 25.2.1948 р. в с. Красносілці о/у РО М[ГБ] – Захаров з 8-ма бійцями намагався скликати збори в справі організуванні колгоспу. Люди однак не походилися і збори, очевидно, не відбулися.

Дня 26.2.1948 р. в с. Красносілці о/у РО МВД – Пахомов з 6-ма большевиками так само безуспішно намагався скликати збори. Всі чоловіки, жінки і дівчата, довідавшись, що річ йде про колгосп, вивтікали на сусідні села.

Дня 11.2.1948 р. в с. Чернихівці розліплено протиколгоспні кличі. Слід згадати, що цієї самої ночі о/у РО МГБ – Денісов з 25 большевиками робили в селі засідки. Ранком большевики поздирали кличі і відійшли до райцентру.

Дня 18.2.1948 р. в с. Луб'янки Вищі уповноважений РК КП(б)У Топоров та емведист Корольов намагалися при допомозі десятників скликати людей на мітинг. На мітинг не прийшов ніхто, повтікали з с/ради також і десятники.

Дня 21.2.1948 р. до с. Луб'янки Вищі прибула група большевиків по органі[з]уванню колгоспів. Вони разом з групою Коннова ходили по селі та зганяли людей на мітинг. Люди поховались або вивтікали і мітинг не відбувся. Перші большевики від'їхали до райцентру, а Коннов зі своєю групою залишився в селі, цілу ніч ходив по вулицях, підслухував та робив засідки. Ранком показалося, що цієї ночі хтось порозліплював по цілому селі протиколгоспні листівки і клічі. Коннов зайшов до с/ради та почав кричати: "Что это за чорт повесил еті ульотки, я целу ноч ходіл по деревне і нікаво не встречал, а сейчас сматру – ульоткі розвешани, ... твою мать! Ідіте ребята, все ульоткі, какіе только где ест, сорвіте!". Цього самого дня Коннов посварився з головою с/ради Козаком, який не запровадив його на такий обід, якого Коннов домагався. Голова с/ради вказав Коннову, що люди самі не мають що їсти, і такий обід повинен йому вистачити. Тоді Коннов вдарив голову с/ради в лице. Голова розлютився та закричав до Коннова: "Товариш Коннов, тримайте руки при собі!" Опісля голова запитав: "І то можна бити?" Коннов відповів: "Конечно". Тоді голова схопив Коннова за груди, вдарив його в лице та хто знає, що було би між ними сталося, якби бійці їх не розірвали. Після цього Коннов приарештував голову і посадив його до пивниці, де той просидів до вечера.

Слідуючого дня, це є 23.2.1948 р. Коннов покликав до с/ради 55-річного селянина Маряш Казимира та наказав йому підписати заяву про вступ до колгоспу. Згададаний селянин вдавав глухого та на запитання Коннова відповідав: "Га? Що питаєте?". Конов почав злитися, але секретар сказав, що цей чоловік глухий. Тоді Коннов закричав з усіх сил: "Падпіші старик заяву до колгоспу!!!" Тоді селянин відповів: "Я не підпишу, дайте мені спокій! Ви бачили, що вчера було понаписувано? О, ні, ні, я ще хочу своєю смертю вмирати!" Коннов накричав на нього та відпустив додому.

Дня 14.2.1948 р. ніччю, в с. Розношинці повстанці зліквідували 4-ох большевицьких агентів-вислужників. Слідуючого дня до села прибуло около 70 большевиків. Вони перевели загальні ревізії, наказали похоронити зліквідованих та від'їхали до райцентру.

Дня 21.2.1948 р. в с. Розношинці нач. РО МГБ – В'юнік скликав мітинг на якому почав говорити про потребу організування колгоспу. Почувши про колгосп, люди почали по одному виходити з клубу, так що при кінці мітингу залишилися самі десятники і кілька старих жінок.

Дня 22.2.1948 р. в с. Розношинці В'юнік знову скликали збори в справі колгоспу. Коли люди знову почали втікати з клубу, розлючений В'юнік заявив, що в селі і так вже є колгосп, який був ще тут в 1941 р.,

так що немає потреби організ[ов]увати нового колгоспу. Він призначив Дячун Василя головою колгоспу, Кальба Григорія – його заступником, а Римар Івана – секретарем. Дячун почав випрошувати, що він старий і неписьменний, а люди вивтікали по одному з приміщення клубу, так що більшовикам знову не вдалося зорганізувати колгосп.

Дня 22.2.1948 р. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ – Коннов уповноважений РК КП(б)У Топор та 15 бійців намагалися скликати мітинг в справі організування колгоспу. Це була неділя і Коннов через одного десятника наказав священикові, щоб цей повідомив людей, які були в церкві, щоб негайно по Богослуженні всі пішли до школи, де відбудеться мітинг. Люди, однак, по виході з церкви повтікали на поля або поховались, так, що в селі залишились старі чоловіки і жінки. Недочекавшись людей, Коннов вислав своїх бійців в село. Вони знайшли в хатах тільки самих стариків, які також відмовились іти на мітинг. Селянина Саповський Степана, який нехотів іти на збори, більшовики побили прикладами крісів так, що зломили йому руку. Його забрали до с/ради, та він заявив таки не підписав. Більшовикам вдалось зігнати до с/ради всього кілька стариків, старих жінок і дівчат та до них промовляв спершу Коннов, а пізніше Топор. Останній сказав: “До колгоспу ви мусите йти, бо в Радянському Союзі не може існувати двояка господарка, всі мусять бути в колгоспі. То нічого, що ви колгоспу не хочете, ми самі його построїмо. Коза на ярмарок також не хотіла йти, але проте господар завів її і продав”. У відповідь на це селянка Кальба Анна відповіла: “Та що з того, а цапа таки не завів[,] і не продав”. Хтось з гурту з іронією запитав: “А чи у вашому колгоспі буде грати музика?”. “Так, так. Буде нам грати в животі, як в колгоспі зголодніємо”. В залі зроби[вся шум та люди] почали розходитися і більшовики мусили закінчити мітинг. [Коннов] прикликав голову с/ради та сказав йому підписати заяву. Голова відповів, що хай його зараз повісять, але він заявив не підпише. Таке саме сказав більшовикам Полоса Андрій.

Дня 23.2.1948 р. так само безуспішно закінчились намагання більшовиків організувати колгосп в с. Красносілці. Нач. РО МВД – Пахомов побив селянина Козира Петра, який відмовився підписати заявку про вступ до колгоспу, говорячи, що він вже старий, “а дітей до голодової смерті не запише”.

Дня 26.2.1948 р. до с. Зарудечко прибула група більшовиків по організ[у]ванню колгоспу. Більшовики скликали збори, на які прийшло всього 10 осіб. На зборах виступав директор нафтобази – Вудкін, який говорив про мудру економічну політику Радянського Союзу, а при кінці запитав селян, чи вступають до колгоспу. Люди на це не відповіли нічого. Тоді він запитав те саме Коржан Надію, котра недавно повернулась з СУЗ. Вона відповіла: “Я за колгосп і чути не хочу, а не то в нім бути. Я вже бачила ті ваші колгоспи на Сході. Там люди працюють дуже важко, а їсти не мають що, з голоду пухнуть і гинуть, бо все збіжжя зараз по

обмолоченню вивезуть хто знає куди, а колгоспникам на останку видадуть по кілька кілограмів зерна. Я до колгоспу ніколи не запишуся, бо я вже його знаю”. Тоді Вудкін покликав до себе Коржан Надію та списав з неї протокол, коли і в якій області та в селі вона була на Сході, коли і чого повернулась і де зараз живе. Після цього він далі про-довжував промовляти. Він запитав переселенку з-за лінії Керзона, чи вона бачила колгосп. Вона відповіла: “Я колгоспу не бачила, але бачила тих колгоспників, котрі приходили з торбинками до нас за хлібом, бідних, обдертих, марних, ноги в них пообв’язувані онучами. Вони просили кусок, хоч зацвилого хліба. А ще до цього маленькі діти, голісінькі, голодні тягнулися за руку матері чи батька, або за полу обдертої одежі. Вони просили: “Тетка дай раді Бога хоч кусок хлебушка, дай лушпу з картошки”. Я переселенка, мене ограбили поляки, та що мала давала їм, бо мені було шкода таких бідних людей. Як хто хоче хай до того колгоспу записується, а я до нього не запишуся, хоч би зо мною не знати – що робили”.

Вудкін почервонів та не мав що її відказати. Він заповів людям, що вони знов завтра приїдуть до села, щоби всі завтра принесли заяви про вступ до колгоспу.

В місяці лютому большевики покликали в райцентр хлопців з 1928-30 рр. народження та висилали їх на Донбас на роботу. З покликаних зголосилися до райцентру тільки одна третя частина. Решта хлопців скривається.

Р-н: Ланівці

Ніччю з 8/9.2.1948 р. в с. К[а]рначівка розкинено протиколгоспні листівки і кличі. Слідуючого дня до села прибув заст. начальника РО МГБ – ст. л-нт Резніков. Він арештував Ницюк Андрія і Ведаш Надію.

Ніччю з 1/2.2.1948 р. в с. Люлинці розкинуто протибольшевицькі листівки і розліплено кличі. Слідуючого дня до села прибули большевики, які зривали кличі, а на стінах, де вони були поналіплювані, понаписували “смерть бандерам” і повирубували діри. В домі кооперативи большевики розвалили одного вугла, тому що там була причеплена протиколгоспна листівка.

В місяці лютому на терені району большевики намагалися організувати колгосп. В тій цілі на села виїздили спеціальні бригади із працівників райадміністрації та РК КП(б)У, а також бійці ВВ МВД, як охорона. Всі їх намагання скінчились безуспішно, бо люди, почувши, що йдеться про організування колгоспів, ховалися або втікали з сіл, так що навіть не вдалось ніде скликати мітингів, таке було в сс. Думаника [Доманинка], Передмірка, Ванджулів [Ванжулів] і інші.

Р-н: Крем’янець

Дня 11.2.1948 р. вечером в с. Града повстанці стрілись з кількома большевиками. Вив’язалась перестрілка, під час якої большевики втекли.

Дня 5.2.1948 р. в с. Двірець 13 большевиків намагалися організувати станицю істеб. батальйону. Молоді хлопці, однак, не хотіли вступати в істребки. Розлучені большевики арештували їх та держали замкненими цілу ніч. Вони пробували заставити декого з хлопців, щоб їх вартували, та давали їм зброю. Жодний з хлопців не хотів брати зброї. Большевики насильно повішали одному хлопцеві кріса на шию, та він ним кинув об землю. Всі молоді чоловіки повтікали з села, так що большевикам не вдалося організувати істреб. батальйону.

В днях 6 і 7.2.1948 р. в с. Града большевики списували в людей увесь сільсько-господар.[ський] інвертар та худобу. Люди ставили большевикам завзятий спротив та майже на кожному подвір'ю доходило до бійки між большевиками і селянами.

Дня 20.2.1948 р. до с. Духів прибув уповноважений по повставці молока і м'яса Мидлюк (сексот, втік із села Гради до Крем'янця, при виконуванні своїх обов'язків нещадно грабив своїх селян) та Парфомов. Повертаючись вечером до Крем'янця вони біля лісу стрінулися з повстанцями. [Повстанці відкрили] вогонь, вбили Мидлюка, а Парфомову вдалось утекти.

В днях 3, 4, 5.2.1948 р. до с. Дунаїв прибуло 9 большевиків та продовж трьох днів намагалися зорганізувати колгосп. Майже все населення вивтікало з села та скрилося в невеликій вільшині під с. Савчичі [Савчиці]. Большевики довідались про це, вільшину окружили та всіх людей пригнали знову до села. В селі переведено мітинг, однак ніхто не погодився вступити до колгоспу.

Дня 20.2.1948 р. вечером на хут. Устини біля с. Крижі 2-ох повстанців попало на засідку, яку влаштувало залізнодорожне МВД зі Здолбунова. Під час перестрілки одного повстанця було поранено та їм вдалося щасливо відступити.

Дня 15.2.1948 р. в с. Залісці повстанці зловили нач. істеб. батальйону – Жука П. Згаданий був вірним большевицьким вислужником, тероризував населення свого (походив з с. Залісці) і доконалих сіл, втретє намагався організувати в селі істреб. батальйон, ловив молодих хлопців та, щоби змусити їх бути істребками, замикав в льоху і побивав.

Дня 20.2.1948 р. в с. Залісці повстанці повісили активного робітника РО МВД – секретаря комсомолу – Олексюк Василя.

Дня 28.2.1948 р. в с. Ст.[арий] Кокорів 9 большевиків скликали збори в справі організування колгоспу. На зборах большевики заявили, що тому, що в цьому селі ще в 1939 р. було зорганізовано колгосп, його треба відновити та вибрати колгоспну управу. Селяни відмовились вибрати управу і розійшлись додому.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали

Дня 13.2.1948 р. нічю в с. Татаринці група о/у РО МГБ – Горбатова стрінулася з повстанцями. Вив'язалася перестрілка під час

якої вбито двох та ранено одного большевика. Між вбитими л-нт Горбатов. По стороні повстанців – один важко ранений.

Дня 14.2.1948 р. в с. Татаринці заквартирувало 10 большевиків. Ніччю в селі розкинено протиколгоспні листівки, а одну з них причіплено на дверях хати, де квартирували большевики. Ранком большевики ляляли вартових, що “їм на самому носі бандити вчепили листівку”.

Дня 27.2.1948 р. ніччю в с. Мизюринці [Мізюринці] зліквідовано місцеву молочарку, активну співробітницю РО МГБ.

Дня 4.2.1948 р. в с. Вовківці большевики зігнали селян на збори, на яких інструктор з РК КП(б)У – Антонов наказав людям перевести ремонт колгоспного інвентаря, зносити зерно для обсіяння колгоспного поля. Люди заявили, що насіння не дадуть та, що не думають його зносити. Зараз після цього всі селяни порозходились домів. Слід зазначити, що в місяці лютому большевики вже кілька разів скликали збори в цій справі, та люди або на збори не приходили, або прямо заявляли, що насіння не дадуть.

У зв'язку з ліквідацією сексота Гарасим'юк Степана, большевики з Крем'янецького і Вишнівецького р-нів перевели облаву в с. Горанка [Горинка] та прилежних до нього хуторах. Облава не принесла большевикам жодних успіхів. Після того повтікали до м. Крем'янця сексоти: Канунов Микола і Ламзачка з дочкою.

Дня 29.2.1948 р. в с. Кудлаївка уповноважений Ми[хайлов] [скли]кав збори селян, на яких наказував, щоб селяни здавали [зерно] на насінний фонд. Громадянин Ліщинович Іван заявив відкрито, що, зерна не дасть. Михайлов хотів його арештувати, але цей, не слухаючи його, пішов додому.

Р-н: Вишнівець

Ніччю з 11/12.2.1948 р. в с. Олексинець Ст.[арий] розкинено протиколгоспні листівки. (р-н Почаїв).

Дня 9.2.1948 р в с. Котюжинці [Котюжини] повстанці зліквідували секретаря комсомолу Хом'яка П. і одного істребка-комсомольця. Останій під час наступу повстанців на станицю істреб. батальйону відстрілювався з кулемета до останнього набоя та врешті втік з ку[л]еметом в райцентр. За це дістав був від большевиків якусь нагороду. Крім цього в селі знищено приміщення клубу, забрано книжки та розкинено протиколгоспні листівки.

Р-н: Почаїв

Дня 13.2.1948 р. до с. Комарівка прибув Карандашов з РО МГБ з 18-ма бійцями. Він переводив слідство в справі розбиття істреб. батальйону укр. повстанцями. Загалом переслухано около 50 мешканців села.

Дня 13.2.1948 р. до с. Горанка В. [Велика Горянка] прибув нач. штабу істеб. батальйонів, щоб зорганізувати в цьому селі станицю

істректів. Це йому не вдалось, бо всі молоді хлопці, довідавшись про це, повтікали з села.

Г Е Р О І К А

Р-н: Козлів

Дня 18.2.1948 р. в с. Ходачків В.[еликий] в годині 20-ій вечера трьох повстанців – Мирон, Очайдух і Боркун натрапили на засідку, яку влаштував о/у РО МГБ – Приходько з 9-ма бійцями. Повстанці доходили саме до хутора гром. Діжовського та з віддалі 30 м посипався на них сильний вогонь з атоматів і десятизарядок. Повстанці почали відстрілюватись та відступати в напрямі хуторів Доли (с. Купчинці). Вже по кількох хвилинах перестрілки д. Мирон був тяжко ранений та, щоб не попасти живим в руки ворога, розірвався своєю гранатою. Повстанець Очайдух продовжував відстрілюватись та вбив двох большевиків. Большевики почали його оточувати. Поранений в коліно повстанець дострілювався своєю зброєю. Третьому повстанцю вдалося вийти живим.

Сл. п. д. Мирон – Півоварчук Василь, народився 1920 р. в с. Буцнева [Буцнів], Микулинського району, Тернопільської області в родині рільників-українців. В родинному селі закінчив 4 кл. нар. школи та працював на господарстві батьків.

1944 р. мобілізований до ЧА, звідти по короткому часі втікає та зголошується до рев. роботи. В короткому часі виявив себе як активний і відданий революціонер-бойовик. В 1945 р. обіймає пост кущового ОУН. Під час акції в с. Денисів в 1945 р. від вибуху протитанкової гранати він оглух, а осколки йому ушкодили коліно та правий бік. Лікується до кінця 1947 р. та по вилікуванні приступає знову до праці при кущі д. Ярка. Геройська смерть завершила його повну відданости і самопосвяти працю в революційно-визвольній організації.

Сл. п. д. Очайдух – Оришак Олекса Онуфрієвич, син рільника, народився в 1924 р. в с. Драгоманівка, Козлівського району, Тернопільської області, закінчив 4 кл. нар. школи. В 1944 р. вступає в ряди УПА. Як примірного і здібного вояка, направлено його в підстаршинську школу командира Б. По одномісячному вишколі стає заступником ройового та зі сотнею командира К. відходить в рейд Карпати – Волинь, де прекрасно вив'язується в боях з ворогом. При кінці 1945 р. захворів на запалення легенів та відходить на лікування в свої родинні околиці. Після вилікування приступає до теренової праці, останньо був бойовиком при кущі д. Ярка. Любов до свого народу ще раз задокументував свою геройською смертю.

Р-н: В.[еликий] Глибочок

Дня 4.2.1948 р. в с. Малашівці 4-ох повстанців, під час розкидування протиколгоспних листівок, стрінулись з большевиками, яких

о/у РО МГБ – Єфімов провадив на засідку. На віддалі 6-ох метрів повстанець Сірий зупинив большевиків словами: “Хто йде?” Большевики зразу відкрили вогонь і вистрілили ракети. Повстанці почали відстрілюватись та відступати. Большевицька куля перервала молоде життя повстанця Сірого.

Дня 18.2.1948 р. досвітком, до с. Ігровиця прибуло 40 большевиків, які обскочили господарство Літинський Івана та почали переводити ревізію. В той час в хаті квартирував повстанець Марко, який, побачивши большевиків, скрився на стриху. З 4-ох большевиків, які вилізли на стрих, один був вбитий, а другий поранений серією з повстанчого автомата. Большевики розскачилися та почали обстрілювати хату. В нерівному бою молодий повстанець віддав своє життя за ідею, за яку боровся.

Дня 21.2.1948 р. двох повстанців переходило з с. Мшанець до Обаринецького лісу. В той час на краю лісу о/у РО МГБ Лещенко зі своїми бійцями влаштував засідку. Ніч була ясна і повстанців було видно здалека. Большевики підпустили повстанців на близьку віддаль та відкрили сильний вогонь. Повстанці закидали большевиків гранатами та, відстрілюючись, почали відступати. Відкритий терен і ясна місячна ніч утруднювали відступ повстанців. Вже недалеко села, тяжко ранений повстанець Джеря паде на землю. Повстанець Шувер бере пораненого друга на руки та, далі відстрілюючись, продовжає відступати в сторону села. Ворожа куля тяжко його ранив та, біля тіла свого друга, він продовжує геройський бій. Він висилає в сторону ворога передостанні кулі та, щоб не попасти живим [ворогові у] руки, відбирає собі життя.

Р-н: Крем'янець

Дня 15.2.1948 р. до с. Кімната прибуло біля 80 большевиків та 2 броневики. Большевики почли переводити по селі детальні ревізії. Вони відкрили криївку, в якій було трьох повстанців: кущевий ОУН – д. Дорошенко, та його два бойовики – Запорожець і Чубатий. Повстанці викинули на верх гранати та почали вискакувати з криївки. Першим вискочив д. Чубатий та, поцілений ворожею кулею, впав біля входу криївки. Два другі повстанці побачивши безвихідне положення, пострілялися в криївці.

Р-н: Почаїв

Ніччю з 28/29.2.1948 р. в с. Ст.[арий] Почаїв 16 большевиків з о/у Грінбергом зробили на вулиці засідку. На засідку попало трьох повстанців – Дунай, Пугач і Крук, які переходили через село. Першого большевика, який спинив повстанців, повстанець Дунай пострілом звалив на землю. Большевики відкрили вогонь, та повстанці почали відступати в сторону лісу. Під час відступу був поранений д. Крук, який зараз дострілювався. Вже під самим лісом поранено в ногу повстанця

Пугача. Він заліг за ровом, довгий час відстрілювався та, вкінці, останім набоєм відібрав собі життя.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали

Дня 13.2.1948 р. трьох повстанців зайшло до с. Татаринці до гром. Іванюк Арсена. Большевики, повідомлені, що повстанці мають прийти до села, зробили засідку біля цього господарства. Повстанцям: Саганові, Лісовому і Лебедеві, вдялося зайти непомітно для большевиків під саму хату. Лісовий та Лебідь зайшли до хати, а д. Саган залишився на сторожі. В той час дорогою надійшло в напрямі хати 4-ох большевиків. Повстанець думав, що це йдуть сільські хлопці, застукав легко до вікна та сховався за вугол хати. Большевики не зорієнтувалися, що в хаті є повстанці, а думали, що це прийшли сільські хлопці на вечорниці. Друга Лебеда вони не завважили, а друг Лісовий поставив був свою десятизарядку під стіною, так що большевики також її не побачили. Один з прибулих большевиків, о/у РО МГБ л-тн Горбатов сказав до Лісового: “Ну, що тут хлопці!” Повстанець зорієнтувався відразу, що то большевики, вихопив пістоль та два рази вистрілив в Гобатова. Цей впав на землю та ще випустив по хаті довгу серію з автомата. Повстанець Лісовий вистрілив 2 рази в сержанта, який, тяжко ранений, повалився на землю. Большевики, що залишилися перед хатою, почали стріляти по вікнах. Збіглась решта большевиків, які досі сиділи на засідці. Повстанець Саган, який стояв за вуглом, вистрілив по большевиках кілька довгих серій з автомата. Він ранив тяжко одного большевика. В міжчасі, повстанець Лісовий і Лебедь вискочили з хати через задне вікно та почали відступати. По дорозі вони попали на других большевиків, які поранили Лебеда в ногу. Він ще зміг зайти на віддалений на два [кіломе]три від села хутір та тут залишився. Другим повстанцям вдалося відступити непошкодженими. У висліді сутички було вбито двох большевиків, між ними л-нт Горбатов, а один тяжко поранений.

Слідуючого дня большевики з Крем'янецького, Шумського і В.[елико-]Дедеркальського р-нів перевели велику облаву [на] сс. Татаринці, Гриньківці, Якимівці і Юзьківці [Юськівці]. По слідах большевики зайшли на хутір, де квартирував тяжко ранений повстанець Лебедь. Вони окружили хату та запропонували повстанцеві здатися. Повстанець викинув через вікно гранати, та почав відстрілюватися з кріса. Він оборонявся ще довгий час, а опісля положився серед хати на долівці та пострілом з кріса (бо пістоль відказав) відібрав собі життя. Тіло повстанця большевики забрали до райцентру та тут батько вбитого Горбатова з пімсти відрубав трупові сокирою голову.

Р-н: Вишнівець

Дня 23.2.1948 р. на донос місцевого сексота, на хутір Діброва (с. В.[еликий] Раковець), большевики, в числі 100 чоловік, знайшли

криївку, в якій квартирували повстанці: Ігор, Тютюнник і Журба. Більшовики зразу відкрили вхід до криївки, так що вони подумали, що це прийшов їх господар. Большевики закидали криївку гранатами, від яких згинули всі три повстанці. Слід зазначити, що большевики господаря не арештували та він із своєю сім'єю перебрався в с. Заруддя, де стоїть гарнізон істреків.

РІЗНІ ВІСТКИ

Р-н: В.[еликі] Борки

В місяці січні заіснували такі пер[с]ональні зміни в райцентрі:

1) голова РВК – Шимкович відійшов, як говорять, на однорічний курс підвищення кваліфікацій, а його обов'язки виконує дотеперішній його заступник – Іваненко.

2) Рівно ж відійшов нач. РО МГБ – Пасько. Його обов'язки виконував впродовж 4-ох тижнів його заст. – Лазутін. Зараз на пост нач. РО МГБ призначено якогось майора, прізвище якого ще покищо невідоме.

3) На участок Стегниківці [Стегниківці] – Курники, який раніш належав до заст. нач. РО МГБ – Лазутіна, прийшов новий о/у – л-нт Гоцуляк (чорний, криває на одну ногу). З участка Шляхтинці – Байківці – Смиківці перенесено о/у РО МГБ – Басова на участок Прошова – Застав'я [Застав'є] – Кип'ячка, а звідси перенесено на його місце о/у РО МГБ – Крилова.

Р-н: Зборів

В місяці лютому в райцентрі заіснували такі пер[с]ональні зміни:

1) обов'язки вбитого голови РВК – Яременка вик[он]ував якийсь час Рибальченко (східняк), а опісля вибрано головою Барчшин Івана.

2) Нач. РО МГБ – Андреева знято з роботи. На його місце призначено Садиченко Анатолія (українець зі східних областей).

3) Участкового Іноземцева перенесено в [...] район. На його місце прибув зі СУЗ Чернишевський (українець [...] років).

4) Емгебіста Фунтерова перенесено в [...].

5) Нач. паспортного стола знято з роботи [...] звільнена з роботи його секретарка Северська [...] [..]ька).

6) Нач. КПЗ Горашкін Віктора Максимовича [звільнено] з роботи. Його місце обн[я]в Мальований Василь (українець, нар. 1925 р., східняк).

7) Зняті з роботи такі участкові РО МВД:

1. Якунін.
2. Радам Казимир.
3. Ковальчук Микола.
4. Яреміхін
5. Кондратюк.

6. Рот Іван (жид).
7. Вербицький.
8. Редька Іван з Вінниці, засуджений.
9. Кастров, засуджений.
10. Ржевський Данило, з Запоріжжя.
11. Свинарик Микола з Вінниці.
12. Яковишин.

Р-н: Вишнівець

Дня 15.2.1948 р. голова колгоспу ім. Жданова в с. Ст.[арий] Вишнівець – Гороховський їздив як депутат від Вишнівецького району, на нараду голів колгоспів західних областей України, яка відбулася в Києві. Повернувшись з цієї наради, він розказував, що дістав догану за те, що “бандери” спалили йому солому в колгоспі. На нараді обговорювалося питання про подальшу колективізацію сільського господарства Західної України у весняний період 1948 р. Він сказав, що дня 18.3.1948 р. відбудеться ще одна нарада, яка остаточно вирішить справу колективізації, та тих, які спротивлятимуться організуванн[ю] колгоспів, буде вивезено на Сибір.

Передбачається, що в м-ці березні большевики намагатимуться вислати на роботи на Донбас кілька тисяч молоді з усіх сіл району. В райцентрі зараз виготовляється необхідні для цього списки.

Дня 4.2.1948 р. до с. Снігурівка приїхала комісія з обл. земвідділу. На зборах села представник цієї комісії сказав, буцім то село подало заяви про те, що годиться добровільно переселитися в Сибір в Красноярщину. Цією вісткою селяни дуже налякалися, бо вони жодних таких заяв не підписували. Тоді до канцелярії покликали Сівак Ольгу та показали їй підписану нею заяву вищезгаданого змісту. Вона категорично відказалась від цього, щоб вона коли-небудь таку заяву підписувала, та після цього втекла з села.

* * *

Крем'яничина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за місяць лютий 1948 р.

Російський шовінізм і національне питання:

Дня 12.II.1948 р. в НСШ в с. В.[еликі] Дедеркали (Дедеркальського р-ну) вчителька Ліда Семенко звернулася до учнів 7-го кл. з такими словами: "Коли ви не хочете вчитись рос. мови, а думаєте, що рос. мова то щось непотрібне, що вам непотрібно вчитися. Цього не думайте й не чекайте Америки. Ви її так будете бачити, як своє вухо без [д]зеркала. Не хоч[е]те учити, не вчіть. В нас на таких ще місце знайдеться, а там вас навчать розуміти, що таке рад. союз і влада, та, що таке рад. закони. Ви там все пізнаєте. Ви думаєте, що завжди будете триматися своїх коней і землі. Будете завжди їсти хліб і сало. Ні, навесні ваші коні, земля, все це рухне. Утворимо одне спільне господарство. Подруге, ви слухаєте тих, що сидять в ямах та наговорюють вам, що не буде більшовиків, що їх знищить Америка та Англія. Ні, цього не думайте, бо рад. союз не боїться нікого а рос. мова, це [м]ова передова й обов'язкова.

Советська демократія:

Р-н: Ланівці

Буглів:

Дня 1.II.1948 р. до села прибула група більшовиків в числі 9-ть осіб, на чолі з о/у РО МГБ ст. л-т[ом] Ізместьов[им]. Ввесь час ходили вулицями по селі. Під вечір Ізместьов з трьома бійцями відійшов до гарнізону істр. бат. в с. Огрисківці [Огрисківці], а інші залишилися квартирувати. Ночували в гром. Гавришка Михайла.

Дня 2.II.1948 р. до села прибув о/у РО МГБ Ізместьов, поснідав, забрав своїх бійців, що в селі квартирували, і відійшов в напрям с. Ванжулів.

Дня 7.II.1948 р. до села прибула група більшовиків в числі 7-м осіб, на чолі зі заст. нач. РО МГБ ст. л-том Резніковом і робили в одній частині села трус. В час трусу нічого не знайшли і відійшли в напрям с. Огрисківці [Огрисківці].

Дня 15.II.1948 р. до села прибула група більшовиків в числі 6-ть осіб, на чолі з о/у РО МГБ л-том Шипуліном і зробили трус в гром. Мельничук Івана. В час трусу нічого не знайшли, тільки забрали фотокарточки і відійшли в напрям м. Ланівці.

Дня 20.II.1948 р. до села прибув з р-ну нач. штабу істр. бат. ст. л-т Лапшін з капітаном, якого прізвище невідоме. Вони прибули з о/у

РО МГБ. В селі взяли три місцевих бійці з істр. бат. і пішли до гарнізону істр. бат. в с. Огриківці [Огризківці] та взяли нач. групи істр. бат. і його заступника і від'їхали до р-ну.

Ванжулів:

Дня 1.II.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 5-ть осіб на чолі з старшим сержантом, якого прізвище невідоме. В селі робили трус в кількох господарствах. Під час трусу нічого не знайшли. Відійшли до гарнізону істр. бат. в с. Огри[з]ківці.

Дня 6.II.1948 р. до села прибув упов. райком КП(б)У Шеремет. Зайшов до голови с/ради, поснідав і від'їхав в напрям Ланівці.

Дня 9.II.1948 р. до села прибула група большевиків, у числі 8 осіб, на чолі зі заст. нач. РО МГБ Резніковим. Покликали голову с/ради і Резніков приказав, щоб приготували обід на 8 осіб. Пообідали і від'їхали в напрям с. Корначівки [Карначівка].

Дня 18.II.1948 р. увечері зі сторони с. К[а]рначівки в напрям с. Огри[з]ковець переходила група большевиків, у числі 8 осіб.

Доманинка:

Дня 2.II.1948 р. до села прибув уповмінзагу Гоменюк з двома іншими, що їх прізвища невідомі. Ходили в селі до хлівів і провіряли, хто має худобу не записану, а в кого знайшли, то списували акт. Під вечір від'їхали в район.

Дня 4.II.1948 р. через село в напрям с. Жуковець переходила група большевиків, у числі 9 осіб, на чолі з о/у РО МГБ Свістуновим.

Дня 12.II.1948 р. до села прибув уповн. уповмінзагу і кликав до с/ради селян, що не здали поставки молока. Сказав, що як не будуть здавати молока, то підуть до тюрми.

Дня 20.II.1948 р. до села прибула група большевиків, у числі 10 осіб, на чолі з о/у РО МГБ Ліжаковим. Ходили цілий день вулицями, заходили до хатів та вимагали, щоб селяни давали їм їсти. Передвечором відійшли в напрям с. Білка [Мала Білка].

Корначівка [Карначівка]:

Дня 7.II.1948 р. до села прибув один большевик з Ланівецького РО МГБ і арештував, невідомо з яких причин, селянина Пундик Нестора та забрав у район.

Дня 8.II.1948 р. до села прибула група большевиків у числі 9 осіб, на чолі зі заст. нач. РО МГБ ст. лейт. Резніковим і зробили засідку у селянина Пецюк Олексія в соломі. Нічого не завваживши, ранком відійшли в напрям с. Ванжулова.

Дня 9.II.1948 р. прибула до села група большевиків в числі 7-м осіб, на чолі зі заст. нач. РО МГБ ст. л-том Резніковим. Ранком позривали протиколгоспні листівки і кличі, що появилися вночі. Опісля арештували осіб: Пецюк Андрія і Ведеш Надю та відійшли в напрям с. Огри[з]ковець. Увечері (10.II.) знову прибули в село і заквартирували в гром. Іван[ева] Тимка та Лобун Івана. Ранком (11.II.) відійшли в напрям с. Огри[з]ковець.

Дня 16.II.1948 р. до села прибула група большевиків, у числі 7 осіб, на чолі зі заст. нач. РО МГБ ст. лейт. Резніковим. Походили по селі, відійшли в напрям с. Огри[з]ковець.

Куськівці В. [Великі Кусківці]:

Дня 9.II.1948 р. до села прибула група большевиків, в числі 6 осіб, на чолі з о/у РО МГБ мл. лейт. Цигановим. Зайшовши до громадянина Смолій Самілі [? Самійла], пообідали і відійшли до гарнізону істр. бат., а увечері вийшли зі села.

Дня 11.II.1948 р. нач. істр. бат. Чорний Сенько побив самогонного апарата в гром. Якимчука Василя.

Дня 14.II.1948 р. до села прибув уповмінзагу Похилюк Микола. Зайшов до с/ради в справі поставки молока, а підвечір відійшов до району.

Дня 19.II.1948 р. до села прибув нач. істр. бат. (начальник штабу) ст. лейт. Лапшін. Зайшовши до гарнізону істреб. бат., де перепроводжував збори із бійцями та говорив, щоб вчасно виконували свої обов'язки, бо хто не буде, той піде на 10 років до тюрми. В гарнізоні остався ночувати.

Цього вечора до села прибула група большевиків, в числі 9 осіб, на чолі з о/у РО МГБ мл. лейт. Цигановим і Іващенком. Бійці залишились спати в гарнізоні. Циганов і Іващенко пішли на весілля до гром. [Войтк]а Луки і цілу ніч танцювали. Ранком (20.II.) всі відійшли до с. Синьовець [Синівці].

Дня 21.II.1948 р. до села прибув уповн. уповмінзагу. Зайшов до с/ради, говорив, щоб селяни здавали поставку молока, бо хто не здасть, того засудять.

Цього дня увечері до села прибула група большевиків, в числі 9 осіб, на чолі з о/у РО МГБ Цигановим. Вони ходили в селі до 24 години. Опісля пішли до гарнізону істреб. бат.

Дня 22.II.1948 р. група большевиків, що в селі квартирувала, розійшлась в село і вимагали від селян їсти. Циганов з лейт. Іващенком були на обіді в гром. Смолій Самілі. Під вечір взяли підводи і всі від'їхали в напрямі с. Борсуки.

Люлинці:

Дня 2.II.1948 р. до села прибула група большевиків, в числі 5 осіб, на чолі зі ст. сержантом, якого прізвище невідоме. В селі були розкидані протиколгоспні кличі. Большевики зривали кличі, а на тих місцях повирубували в стінах діри і понаписували: "Смерть бандерам!". В домі кооперативи розвалили одного вугла, тому що там була почеплена протиколгоспна листівка. Опісля зробили ревізії в [господарствах] Фурмана Сергія і Бригадира Петра. Нічого не знайшовши – відійшли.

Дня 9.II.1948 р. до села прибув з Ново-Сільського р-ну емведист [Бабів] з іншим, якого прізвище невідоме. В селі арештував Фурман Митифора, який належав до групи злодіїв і був всипаний.

Дня 13.II.1948 р. до села прибула група большевиків, у числі 12 осіб. В тому 5 з МВД, а інші з міліції. Всі були з Ново-Сільського р-ну. зробили ревізії у гос.[подарів]: Бригадир Василя, Фурман Сави, Ткачук Григорія і Семенчук Федора. Нічого не знайшли – від'їхали до Нового Села.

Дня 16.II.1948 р. до села прибула група большевиків, у числі 12 осіб, на чолі з о/у РО МГБ Шіпуліним і ще якийсь лейт. з Ланівецького РО МГБ. Зробили ревізію у гром. Фурман Сергія. В час ревізії знайшли малу історію України. За це побили господаря Фурман Сергія й його 50-літню божевільну матір. В хаті розвалили димаря, викопали яму і розвалили піч. Нічого більше не знайшли – відійшли до с. Буглів. Під вечір знову прийшло 5 большевиків, і заходили до людей, щоб дали наїстись. Увечері відійшли до гарнізону істреб. бат. в с. Огрисківці [Огрисківці].

Мартишківці:

Дня 6.II.1948 р. до села прибув уповн. райкому КП(б)У Якубенко і уповн. уповмінзагу Жуков, які зривали протиколгоспні кличі, що були в селі вже 6 днів.

Дня 7.II.1948 р. увечері до села прибула група большевиків, у числі 9 осіб, на чолі з о/у РО МГБ Ілінцовим і зробили засідку біля каплиці. Не завваживши нічого, відійшли в напрям с. Вербоivecь.

Дня 11.II.1948 р. до села прибуло 3 большевики ЗД ВВ МВД і забирали підводи їхати до лісу по дрова.

Дня 13.II.1948 р. до села прибув уповмінзагу Жуков і провірював у хлівах худобу, чи хто в час перепису не втаїв. В кого знайшов незаписане – робив акт. Під вечір пішов до с. Білка В. [Велика Білка].

Дня 16.II.1948 р. до села прибуло 4 большевики з ЗД МВД і шукали в людей за самогоном. Не знайшовши нічого, відійшли на своє місце постою у с. Доманинку.

Дня 19.II.1948 р. до села прибув уповн. райкому КП(б)У Якубенко з уповн. уповмінзагу Жуковим і стягали зі селян податок. О годині 14-ій від'їхали в район.

Нападівка:

Дня 1.II.1948 р. до села прибула невідома група більшовиків, в числі 12 осіб. В селі заходили до селян і домагались горілки. Увечері невідомо куди відійшли.

Дня 2.II.1948 р. до села прибула група більшовиків, у числі 12 осіб, на чолі з о/у РО МГБ мл. лейт. Цигановим. Вони ходили в селі до вечора і в ночі, а ранком (3.II.) відійшли до Ланівець.

Дня 3.II.1948 р. до села прибула група більшовиків, у числі 25 осіб, в тому числі було дві опергрупи. До вечора робили ревізії, а увечері кудись відійшли.

Дня 6.II.1948 р. вночі до села прибуло около 150 більшовиків. В тому числі були бійці істреб. бат. зі сіл. Вони в селі перепроводжували ревізії.

Цього ж дня ті самі більшовики робили ревізії в сс.: Краснолука і Юськівці. Вночі о/у РО МГБ Циганов зі своєю групою робив засідку на краю села. Засідка була без наслідків.

Дня 8.II.1948 р. скраю села переходила група більшовиків, в числі 12 осіб, з Ланівець до с. Борсуків.

Дня 10.II.1948 р. вночі до села прибула невідома група більшовиків і ходила вулицями села. Надранком відійшли в невідомому напрямку.

Дня 13.II.1948 р. до села прибула група більшовиків, в числі 12 осіб, на чолі з о/у РО МГБ Цигановим. Ходили вулицями села, заходили до деяких хатів, а опісля відійшли в напрям Ланівець.

Дня 17.II.1948 р. [з напрямку] м. Ланівець у напрям с. Борсуки переходила невідома група більшовиків, у числі 9 осіб, а увечері вертали в напрямі м. Ланівець. Зі собою мали "вещ-мішки".

Дня 20.II.1948 р. зі сторони м. Ланівець в напрям с. Краснолука переходила група більшовиків, у числі 12 осіб. Підвечір вертали до Ланівець.

Огрисківці [Огризківці]:

Дня 1.II.1948 р. до села прибула група більшовиків, в числі 5 осіб, на чолі зі ст. сержантом, якого прізвище невідоме (вищесереднього росту, блондин, кремезний). Пішли на "Загребелля". Тут заходили до хатів: Загороднього Семена, Загородньої Христини, Загородньої Федори і Кудлюк К. Подивившись у хатах, відійшли до гарнізону істреб. бат[альйон].

Дня 16.II.1948 р. до села прибули уповн. райком КП(б)У Брилін з комсомолкою, якої прізвище невідоме. Зайшли до с/ради і робили збори селян, на яких обирали шкільну комісію з гол. Бойко Ксенюю і кооперативну комісію з гол. Якимів Устиною.

Цього дня до села прибув о/у РО МГБ лейт. Шіпулін зі своєю групою, у числі 7 осіб, і інша невідома група, у числі 10 осіб, на чолі з невідомим лейтенантом. Всі були в гарнізоні істреб. бат., а опісля відійшли в невідомий напрямок.

Дня 19.II.1948 р. до гарнізону істреб. бат.[альйону] приїжджав нач. Ланівецького РО МГБ майор Риндюк з невідомим лейтенантом. Цього дня увечері на "Загребеллі" була невідома група більшовиків. Ходили ярами, а надранком відійшли – невідомо куди.

Передмірка:

Дня 7.II.1948 р. до села прибув уповн. уповмінзагу Бойко. Зайшов до с/ради, а опісля заходив до господарів і наказував, щоб здавали поставку молока. Увечері зайшов до с.[елянки] Кривогубець Анни і хотів ночувати, але вона не прийняла. Тоді він пішов до с. Ткачук Параски. Там ночував, а Параска з чоловіком утекл[и] з дому та ночували в сусіди, боячись, щоб не згинуть, як хтось схоче Бойка застрілити. Ранком Бойко відійшов до с. Борщівки.

Дня 9.II.1948 р. до села прибув уповн. уповмінзагу Бойко з двома іншими, які також були з уповмінзагу. В селі зайшли до гром.

Андрощука Івана на весілля, напились горілки і п'яні від'їхали в напрям с. Борщівки. Подорозі заїхали до десятника в с. Передмірці [Передмірка] Крищука Митифора. Викликавши його з хати, назвали саботажником. Тоді наказали йти три кроки наперед. І так серединою дорог[и], болотом гнали його, а самі їхали на конях. Дальше по дорозі заїхали до Бака Марка, якого за нездачу молока також заставили йти болотом. Пройшовши до три кілометри, під селом Борщівкою пустили їх і сказали, щоб нікому не говорили, що з ними було.

Дня 10.II.1948 р. до села прибула група більшовиків, у числі 7 осіб, на чолі з о/у РО МГБ мл. лейт. Цигановим і ходили цілу ніч вулицями села, а ранком Циганов пішов до Поліщука Михайла (кравця), щоб пошив йому плаща. Бійці ходили цілий день селом, а увечері набрали в радгоспі риби, занесли до с.[елянина] Поліщука Михайла і варили. Опісля Циганов пішов до с.[елянина] Костюка Миколи, а вернувши з ним, приніс горілки, яку всі випили. О год. 22-ій Микола пішов додому, а більшовики пішли спати до Баран Олекси. Ранком (11.II.) відійшли в напрям с. Борщівки.

Дня 12.II.1948 р. до села прибула група більшовиків, у числі 6 осіб, на чолі з о/у Вишнівецького РО МГБ лейт. Зотовим. Перейшли селом і пішли на Загоринь (назва частини села, що за річкою Горинню). Тут зробили ревізію у Гриньки Йосипа і Кравчук Тоськи. Кой[...] [...]. Нічого не знайшли, відійшли в напрям с. Коцюги [Коцюби] (Вишнівецький р-он).

Дня 15.II.1948 р. увечері до села прибула група більшовиків, у числі 12 осіб, на чолі з о/у РО МГБ Цигановим. Походивши по селі цілу ніч, ранком (16.II.) відійшли в напрям с. Борщівка. Ввечері знову вернули в село і зайшли до Соб'яшеної Ярини. Там, попивши горілку, о год. 22-ій відійшли знову у напрям с. Борщівка.

Синівці:

Дня 1.II.1948 р. до села прибула група більшовиків, у числі 8 осіб, на чолі з лейт. Іващенко і разом з групою о/у РО МГБ Циганова[, які] прибули 31.I.48 р., в числі 6 осіб, робили ревізію у с. Чубай Степана. Шукали найбільш у stodolі. Викидали соломі, копали ями по одному метрові глибокі, а в ямах забивали шпилі. Ревізію робили дві годин[и], нічого не знайшли і відійшли до сс.[селян]: Хаблюка Гната, Чабан Антона, Черняк Івана, Рикун Марії, Блащука Семена і Рудік Люби. В тих господарствах рівнож робили ревізії, а Циганов і Іващенко пішли до церкви, коли відбувалося Богослуження, перейшовши, навіть не зняли шапок. Коли вернулись, усі пішли до с. Хаблюк Гната та пили горілку, а опісля пішли до с.[елянина] Пінки, де пили горілку, звідтіль до Винничука Кирила, випивши ще тут, пішли до Самчука Уласа, а вийшовши від нього – пішли в напрям с. Борсуки.

Дня 4.II.1948 р. вночі до села прибула група більшовиків, у числі 7 осіб, на чолі з о/у РО МГБ Цигановим. Перейшовши селом, пішли в напрям В.[елико-]Куськовецьких хуторів, Пеньки.

Дня 6.II.1948 р. вночі до села прибула група більшовиків, у числі 7 осіб, на чолі з о/у РО МГБ Цигановим. В селі Циганов зайшов до с.[елянина] Янчук Корнія і тут спав, а його бійці спали в Янчук Марії. Ранком 7.II. ця група відійшла невідомо в якому напрямку, [а ввечері] в[с]і повернули знову до села. З ними прибула ще група, в числі 23 осіб, на чолі з лейт. Шкодою – це були з УМГБ. Всі – 30 осіб, заквартирували в сс.[селян]: Струсь Анни, Янчук Марії, Басюк Миколи і Гринь Назара. Ранком 8.II. пішли до с.[елянки] Янчук Варвари, щоб залишила свою хату, бо в тій хаті вони будуть поміщатись. Опісля тягнули людей на допити. Цього дня покликали:

1. Басюк Степан,	19. Рикун Аркадій,
2. Басюк Петро,	20. Самогольська Катерина,
3. Блащук Саву,	21. Самогольська Марія,
4. Блащук Марія,	22. Самчук Улас,
5. Блащук Соломонія,	23. Сташук Мар[і]я,
6. Волохатий Василь,	24. Хаблюк Марія,
7. Волохатий Яким,	25. Хаблюк Володимир,
8. Волохатий Павло,	26. Хаблюк Михайло,
9. Бойчук Максим,	27. Хаблюк Дмитро,
10. Гасальська Агафія,	28. Ципріян Луцину,
11. Конка Івана,	29. Цицальська Анна,
12. Мозіль Юлька,	30. Чабай Олена,
13. Пачковську Анну,	31. Чабай Василь,
14. Пачковського Степана,	32. Чабай Пилип,
15. Пачковську Юлію,	33. Чабай Василь,
16. Пачковську Марію,	34. Черняк Тетяна,
17. Рикун Мотрю,	35. Черняк Люба,
18. Рикун Анну,	36. Черняк Іван.

В час допитів Циганов і Іващенко пішли до с.[елянина] Пінки і були до вечора. Увечері всі поробили довкруги села засідки, а надранком прийшли до Янчук Варвари, де спали.

Дня 9.II.1948 р. група більшовиків на чолі з о/у РО МГБ Цигановим відійшла до с. Кусковець В.[еликих], а лейт. Шкода даліше провадив допити.

Дня 10.II.1948 р. лейт. Шкода увесь день робив допити.

Дня 11.II.1948 р. лейт. Шкода робив даліше допити, а опісля робив ревізії у с.[елянок] Блащук Марії і Чобик Анни. Поперекидавши всю соломку, в час ревізії не знайшов нічого. Цього ж дня до села прибув о/у РО МГБ Циганов зі своєю групою, та заквартирував у Янчук Марії.

Дня 12.II.1948 р. лейт. Шкода і Циганов зі своїми групами вийшли зі села. Цього дня до села прибув уповн. райкому КП(б)У Тімошов і уповн. уповмінзагу Півторак. Цілий день пили горілку на весіллі в с.[елянина] Блащук Семена. Тімошов ночував у Хаблюк Бориса, а Півторак у Волохатого Павла.

Дня 13.II.1948 р. уповн. Тимошов виїхав до району, а уповн. Півторак ходив по селі по хлівах та переглядав, чи хто не втаїв при переписі худоби. Лишився ночувати в Сташука Калійона.

Дня 14.II.1948 р. уповн. Півторак відійшов до району. Цього дня увечері до села прибула група більшовиків, у числі 12 осіб, на чолі з о/у РО МГБ Цигановим. Вони ходили вулицями села, а опісля заночували в Сташука Калійона.

Дня 15.II.1948 р. група більшовиків, що була заквартирована, ходила селом і більшовики вимагали від людей їсти, а Циганов увесь час був у с.[елянина] Пінки. О год. 17-ій відійшли в напрямок с. Куськовець В. [Великі Кусківці].

Дня 18.II.1948 р. до села прибув уповн. уповмінзагу Півторак і ходив до людей, що живуть на хуторах, щоб несли ставку молока. Увечері відійшов до району.

Цього дня прибула група більшовиків, у числі 9 осіб на чолі з о/у РО МГБ Цигановим. В селі заходили до селян: Гринь [Хифоцьки] і Черняк Горпини. Увечері ходили в селі, а опісля пішли спати до Сташука Калійона.

Дня 19.II.1948 р. Циганов зі своєю групою пішов на хут. Заболотці, а увечері знову вернувся і заходив до Хаблюка Гната, а від нього поза село пішов до с.[елянина] Войчука Максима. Від Войчука пішов до Кутрань Павла і Чабай Хаврони. Опісля відійшли до с. Куськовець В. [Великі Кусківці] (на хут. Пеньки).

Дня 20.II.1948 р. ранком до села прибула група більшовиків, в числі 9 осіб, на чолі з о/у РО МГБ Цигановим. Зайшов до с.[елянина] Пінки, а опісля відійшов до с. Борсуків. Цього ж дня вернули зі Львова з тюрми, що забрані в м-ці серпні 1947 р.: Марцинюк Яків, Хободюк Лука, Пачковський Філан, Стащук Радіон.

Дня 23.II.1948 р. до села прибув нач. РО МГБ [МВД] ст. лейт. Бабенко, прокурор, боець[ь] ВВ МГБ [МВД] і два міліціонери зі с. Борсуків (прізвища невідомі). В селі робили дослідження вбивства жінкою-східнячкою 14-літнього хлопця, іншою жінкою-східнячкою. По дослідженні від'їхали в район. Цього дня приїхала група більшовиків з УМГБ у числі 10 осіб, на чолі з лейт. Шкодою. В селі заквартирували.

Р-н: Почаїв

Біданівка [? Богданівка]:

Дня 1.II.1948 р. до села прибула група більшовиків, на чолі з о/у Блавшіним, в числі 5 осіб. Вони ходили по селі цілу ніч і підслуховували розмови в хатах.

Дня 5.II.1948 р. до села прибуло трьох більшовиків на чолі з уповн.[оважаємим] по поставці молока і м'яса (прізвище невідоме). Вони роздавали накази для населення про виконання поставок молока і м'яса.

Дня 6.ІІ.1948 р. до села прибула група більшовиків, в числі 9 осіб, на чолі з нач. РО МГБ Кравченком, які побули в с/раді 10 хвилин і відійшли в напрям с. Кокорів [Старий і Новий Кокорів].

Дня 15.ІІ.1948 р. більшовики, в числі 30 осіб, переходили ніччю в напрям с. Кімната.

Дня 16.ІІ. і 17.ІІ.1948 р. більшовики, в числі 20 осіб, переводили облаву по хут. Грещуки [Гришуки] і Бондарі. Вночі на цих хуторах робили засідку.

Дня 19.ІІ.1948 р. через село переходила група більшовиків, в числі 8 осіб, на чолі з о/у Собуріним в напрямку хутора Гришуки [Гришуки].

Дня 23.ІІ.1948 р. через село переходив о/у Собурін з 8 бійцями в напрямі с. Кокорів [Старий і Новий Кокорів].

Дня 28.ІІ.1948 р. до с/ради прибув о/у Блавушін з 5 бійцями, які просиділи в с/раді цілий день нічого не роблячи, ввечері відійшли в напрямі м. Крем'янець.

Будки:

Дня 3.ІІ.1948 р. більшовики, в числі 6 осіб, з Почаївського р-ну робили засідку на шляху Почаїв – Радивилів. В 22-ій годині їхав з ярмарку Опашнюк Григорій, який має 50 років зі своєю жінкою. Більшовики, які робили засідку, задержали його, не маючи жодної підстави, побили його і його жінку й після цього відпустили додому.

Дня 6.ІІ.1948 р. до села прибуло 5 осіб більшовиків, на чолі з уповн. з райпарткому, Фронтовим. В селі збирали збори відносно здачі молока і м'яса.

Дня 14.ІІ.1948 р. більшовики, в числі 30 осіб, прибули до села підвечір і заквартирували в селі, а надранком цієї ж ночі відійшли в напрям с. Комарівка.

Дня 17.ІІ.1948 р. більшовики з Почаївського гарнізону, в числі 7 осіб, були в селі в справі вивозки дров. Ці ж самі більшовики цілу ніч шлялись по селі.

Дня 22.ІІ.1948 р. до села прибуло чотирьох більшовиків (не відомо, що за одні). Водили зі собою якусь дівчину (ця дівчина була закутана хусткою, яка нікому не хотіла показатись). Вони з цією дівчиною цілий день ходили хата від хати і питали прізвища господарів.

Дня 26.ІІ.1948 р. о/у МГБ кап. (новоприбувший), з ним було 7 осіб бійців, які ходили цілий день в селі, а ввечері невідомо куди пішли.

Валігури [Валигори]:

Дня 12.ІІ.1948 р. до села підвечір прибуло 9 осіб більшовиків, які заночували в селі, а рано походивши по селі, відійшли в напрям Почаїв.

Дня 13.ІІ.1948 р. до села прибуло два лейтенанти з 9 бійцями, які викликали до с/ради біля 15 селян, яких питали за повстанців, чи не приходять ввечері до села.

Дня 14.ІІ.1948 р. до села прибуло більшовиків в невідомій кількості. Вони цілу ніч шлялись по селі, а вдосвіта вийшли зі села в невідомий напрям.

Крім цього майже щоденно бувають більшовики з райадміністрації, в числі 3-4 особи, по поставці молока і м'яса.

Гаї:

Дня 12.II.1948 р. до села прибуло 7 осіб більшовиків, які робили ревізії в селян.

Дня 15.II.1948 р. і 16.II. більшовики, в числі 20 осіб, робили облаву, а вночі засідку.

Дня 20.II.1948 р. до села прибув о/у кап. Сілін з 6 бійцями. Вони ходили по хатах та в деяких робили ревізії. Підвечір зі села відійшли в напрям с. Крижі.

Крім цього є в селі більшовики з райадміністрації від 3-5 осіб по поставці молока і м'яса.

Града:

Дня 1.II.1948 р. до села прибула група більшовиків, в числі 18 осіб, котрі обкружили хату Гурніка Омеляна, в цього господаря в цей день було весілля. Більшовики думали, що там хтось є з повстанців, провірили цю господарку і відійшли даліше.

Ці большевики цілу ніч ходили в селі, а рано відійшли в напрям с. Бережці [Великі і Малі Бережці].

Дня 7.II.1948 р. до хут. Березина прибув о/у кап. Сілін з 6 бійцями, який ночував, а рано відійшов в напрям хут. Дерешів.

Дня 12.II.1948 р. до села прибув о/у кап. Сілін [з] 15 особами. Він пограбував Росоловську Настю за це, що попереднього дня двох більшовиків біля неї зустрілись з повстанцями, де відбулась перестрілка. Пограбувавши, 7 осіб, відійшли в напрям с. Гаї, а решта пішла в напрям с. Бережці [Великі і Малі Бережці].

Дня 15.II.1948 р. до села прибуло 50 осіб більшовиків, з двома броневидами, які робили облаву. Шукали цілий день по господарствах в цілому селі, та залишились ночувати. Другого дня, тобто 16.II.1948 р., ще раз перевели ревізії в господарствах селян, заарештували гром. Казьмірука Петра і його сина Степана та Гурнікового Стаха. Підвечір арештованих відпровадили в с. В.[еликі] Бережці, а більшовики пішли в напрям с. Кімната.

Цієї ночі з 16/17.II.1948 р. більшовик[и], в числі 50 осіб робили засідку під лісом. Рано всі більшовики пішли у напрям с. В.[еликі] Бережці.

Дня 22.II.1948 р. до села прибув о/у кап. Сілін з 6 особами. Він заходив до кількох хатів і питався за Росоловською Настею. Підвечір відійшов у напрям с. Гаї.

Дня 25.II.1948 р. до села прибув о/у кап. Сілін з 6 бійцями, які заходили до Вавренюка Степана, питали за Валецькою Анною. Вечором відійшли в напрям с. В.[еликі] Бережці.

Двірець:

Дня 10.II.1948 р. до села прибули більшовики, в числі 10 осіб, які заквартирували в с/радї та простояли цілий день і лишились наніч.

Слідуючого дня також не робили нічого, [але] знову залишились в селі, ч[е]каючи на когось з району.

Духів:

Дня 18.II.1948 р. більшовики з Вишневецького р-ну робили нічну облаву в селі. Зловили Багнюка Івана, якого роздягнули на голо і шукали за грипсами та водили його зі собою цілу ніч. Рано відійшли в напрям Ви[ш]нівця.

Дня 21.II.1948 р. більшовики, в числі 20 осіб, переводили облаву.

Дунаїв:

Дня 9.II.1948 р. до села прибув о/у МГБ Пчелінков зі своєю групою, в числі 5 осіб. Він з бійцями цілу ніч ш[ля]вся по селі, а рано відійшли в напрям [...].

Дня 12.II.1948 р. до села прибуло 4 особи з райадміністрації, котрі роздавали накази на м'ясопоставку і молоко.

Дня 17.II.1948 р. більшовики, в числі 50 осіб, переводили ревізії в господарствах, а вечором відійшли в напрям хут. Зайці й Затише [Затишшя].

Дня 23.II.1948 р. до села прибуло 15 осіб більшовиків, на чолі з кап. Сіліним і лейт. Пчелінковим. Вони походили в селі, нічого не роблячи, а після цього пішли в напрям с. Савчичі [Савчиці].

Дня 26.II. 1948 р. до села прибув о/у Пчелінков зі своєю групою, в числі 8 осіб, який робив труску в кількох господарів. Ніччю ходили в селі та стукались до господарів до хат, але господарі не пускали.

Жолоби:

Дня 2.II.1948 р. о/у Макушін з 6 бійцями робив засідку на хут. Діброва.

Дня 6.II.1948 р. більшовики, в числі 7 осіб, на чолі з о/у Макушіним переводили ревізії в кількох господарствах.

Дня 11.II.1948 р. до села прибуло двох більшовиків, які вигонили селян вивозити колоди з лісу.

Дня 12.II.1948 р. більшовики, в числі 50 осіб, переходили облавою через село в напрям с. Рудка.

Дня 14.II.1948 р. о/у Макушін з 6 особами робили засідку на хут. Діброва.

Дня 18.II.1948 р. о/у Макушін з 3 бійцями ходив в селі і пиячив.

Дня 19.II.1948 р. до села прибув Богцов з двома бійцями і виганяв селян, щоб вивозили дрова з лісу.

Дня 25.II.1948 р. до села прибуло 7 більшовиків, які вигонили селян, щоб вивозили з лісу колоди та здавали поставки молока і м'яса.

Зелена:

Дня 2.II.1948 р. більшовики з райадміністрації прибули до села в справі поставки молока і м'яса.

Дня 12.II.1948 р. двома машинами переїжджало 36 осіб більшовиків з Радивилівського р-ну в напрям с. Кімната.

Дня 16.II.1948 р. більшовики в числі 40 осіб, з Почаївського і Крем'янецького р-ну робили загальну труску в селі.

Кімната:

Дня 13.II.1948 р. більшовики, в числі 20 осіб з Почаївського і Крем'янецького р-ну робили загальну труску в селі. Переводили сильні труски по господарствах, а опісля ходили по полях. Вечером виїхали зі села.

Дня 16.II.1948 р. більшовик[и,] в числі 10 осіб, ходили пішки по селі й стукались до господарів, контролюючи, чи люди їм будуть скоро відчиняти.

Дня 23.II.1948 р. більшовики з Почаївського району робили засідку в селі, а рано перевели ревізії в двох господарствах і відійшли в напрям Почаєва.

Комарівка:

Дня 5.II.1948 р. до села прибув уповн. Фронтон з 8 більшовиками. Вони робили збори, на яких говорили про здачу поставок.

Дня 12.II.1948 р. до села прибув з МГБ Карандашов з 18 бійцями. Він робив переслух населення в справі розбиття істреб. бат. Переслухав громадян 50 осіб. Під час переслухання питав: скільки було повстанців, звідки підходили і де стояли стрибки? Після переслухання відійшов в напрям Почаєва.

Дня 14.II.1948 р. ці ж самі більшовики, що були попереднього дня, ходили цілу ніч по селі. Рано конспіративно вийшли зі села.

Дня 15.II.1948 р. більшовики, в числі 15 осіб, на чолі з о/у Шміріним прибули до села ще вночі, як почало сіріти. Більшовики почали переводити ревізію в господарствах. Ці ж більшовики залишились ночувати, а вночі ходили по селі й стукали до вікон та підслухували розмов. Ці ж самі більшовики були в селі до дня 17.II., а цього дня відійшли до району.

Дня 21.II.1948 р. до села прибуло 4 особи з МГБ і двох з райвиконкому, які вигонили фіри по дрова.

Дня 24.II.1948 р. з райвиконкому Фільчаков і двох бійців гонили фіри по дрова.

Дня 26.II.1948 р. до села прибуло 8 осіб більшовиків, які оглядали цей будинок, де стояли стрибки і залишились наніч.

Колосова:

Дня 1.II.1948 р. більшовики на чолі з Макушніним робили засідку в одного повстанця в stodolі. На засідку ніхто не попав. Рано відійшли в напрям Дедеркальського р-ну.

Дня 3.II.1948 р. до села прибуло 6 більшовиків, які гонили селян, щоб вивозили колоди з лісу. Вечером відійшли в напрям Крем'янця.

Дня 4.II.1948 р. до села прибуло 6 більшовиків, які стягали контингент тлущу та вигонили селян, щоб вивозили колоди.

Дня 5.II.1948 р. до села приїхав з нарсуду з охороною, в числі 20 осіб, які мали проводити суд над тими господарями, що не виконали большевицьких заряджень, але цей процес не відбувся, та підвечір, оп'янілі від алкоголю, якого настягали від селян, від'їхали до м. Крем'янця.

Дня 10.II.1948 р. до села прибула група більшовиків, в числі 10 осіб, які заквартирували в с/радї та просидїли цілий день і зістались наніч. То ж саме повторилось слїдуючого дня та залишились наніч.

Дня 12.II.1948 р. вислали фіру до Крем'янця, на якій приїхав Галушков, котрий провадив збори відносно колгоспу, селяни відмовились і ніхто не вписався.

Дня 13.II.1948 р. Галушков від'їхав в напрям Крем'янця, а решта більшовиків лишилась ночувати.

Дня 14,15,16.II.1948 р. більшовики, в числі 10 осіб, організували фіри під вивозку картофель, які лишилися в тих родин, що вивезли на Сибір. 16.II. ці більшовики від'їхали в напрям с. Рудка.

Дня 20, 21, 22.II.1948 р. о/у МГБ Собурін і 25 осіб більшовиків перевели облаву в селі. Причому перевели ряд арештів.

Крижі:

Дня 1.II.1948 р. більшовики, в числі 8 осіб, з Радивилівського р-ну, на чолі з о/у Зав'ялим [? Зав'яловим] робили ревізії в селі й залишились наніч.

Дня 8.II.1948 р. більшовики з Радивилівського р-ну, в числі 6 осіб, перевели ревізії на хут. Мокре, а вночі робили засідку.

Дня 11.II.1948 р. більшовики, в числі 15 осіб, прибули машиною з Радивилівського р-ну і розсипались по селі, перейшли через село і поїхали в напрям с. Зелене.

Дня 15.II.1948 р. большевики, в числі 20 осіб, з Крем'янецького р-ну переводили облаву в селі та дооколичних хуторах. Під час облави знайдено криївку. Причому арештували з хати цього господаря і двох хлопців.

Дня 18.II.1948 р. до села приїхало машиною 12 осіб більшовиків, котрі походили в селі і від'їхали в напрям Крем'янця.

Дня 24.II.1948 р. кап. Сілін з 6 особами більшовиків перейшли через хут.: Гамарі, Синяки та Краєвські й залишились в селі ночувати. Переночувавши, рано відійшли в напрям Крем'янця.

Н.[овий] Кокорів:

Дня 6,7.II.1948 р. о/у МГБ Собурін з більшовиками переводив ревізію в деяких господарствах, а вночі робив засідку біля церкви на роздоріжжі.

Дня 15.II.1948 р. через село переходило 20 осіб більшовиків в напрям хут. Грещуки [Гришуки].

Дня 18.II.1948 р. уповн. з МВД Замковський і 6 осіб бійців, переводили ревізії в кількох господарів, а підвечір відійшли в напрям Ст.[арий] Кокорів.

Дня 24.II.1948 р. о/у МГБ Собурін з 10 бійцями ходив по селі цілу ніч, а рано відійшов у напрям с. Попівці.

Ст.[арий] Кокорів:

Дня 2.II.1948 р. о/у МВД Замковський зі стрелками з с. Поповець робив труску в селі у деяких громадян.

Дня 10.II.1948 р. о/у МГБ Собурін зі своєю групою, яка начислювала 9 осіб, ходив цілий день в селі й залишився наніч. Вечером заквартирував на кра[ю] села під хут. Грещуки [Гришуки], де робив засідку, а рано відійшов у напрям с. Попівці.

Дня 18.II.1948 р. більшовики, в числі 6 осіб, з уповн. Замковським увечері прийшли до села і заночували, а рано зайшли до канцелярії с/ради і покликали голову с/ради, щось поговорили і відійшли в напрям с. Попівці.

Куликів:

Дня 3.II.1948 р. о/у МГБ Пчелінков з 8 особами вечором прибув до села. Походивши в селі, відійшли в невідомий напрям.

Дня 13.II.1948 р. більшовики, в числі 5 осіб, вигонили селян, щоб вивозили колоди з лісу.

Дня 14.II.1948 р. через село переходило в напрям с. Дунаїв 30 осіб більшовиків.

Дня 17.II.1948 р. більшовики, в числі 17 осіб, робили ревізії в господарствах по цілому селі.

Дня 23.II.1948 р. до села прибув о/у МГБ Пчелінков зі своєю групою, яка складалась з 13 осіб, заквартирували в селі, а рано відійшли у напрям м. Крем'янця.

Дня 27.II.1948 р. о/у Пчелінков перейшов через село і пішов у напрям с. Савчичі [Савчиці].

Крім цього майже щоденно в селі є більшовики по поставці м'яса та молока. Їх буває 3-4 особи.

Млинівці:

Дня 6.II.1948 р. більшовики з лісхозу, в числі 6 осіб, ходили в селі й шукали по господарствах за матеріалом, який був порізаний в лісі.

Дня 7.II.1948 р. уповн. Новіков з двома більшовиками був у селі в справі молока та м'яса.

Дня 10.II.1948 р. більшовики, в числі 4 особи, вигонили селян, щоб вивозили колоди з лісу в Крем'янець.

Дня 16.II.1948 р. більшовики, в числі 50 осіб, переводили ревізії в селі і ходили по полях, шукаючи слідів.

Дня 22.II.1948 р. більшовики, в числі 8 осіб, на чолі з о/у Макушіним робили ревізії в селі. Вночі робили засідку біля млина.

Дня 23.II.1948 р. Макушін зі своєю групою знову робив ревізії в господарствах.

Дня 26.II.1948 р. о/у Козлов переходив зі своєю групою, в числі 8 осіб, в напрям с. Бережці [Великі і Малі Бережці].

Підлісці:

Дня 1.II.1948 р. більшовики, в числі 5 осіб, з лісхозу гонили громадян, щоб йшли до лісу і заготовляли матеріал.

Дня 15,16.II.1948 р. уповн.[оважений] по поставці молока і м'яса з 4 більшовиками стягав поставки.

Дня 17, 18, 19, 20.II.1948 р. було в селі 6 осіб більшовиків на чолі з Затворняком, які стягали в селі податок.

Рудка:

Дня 1.II.1948 р. прибули більшовики, в числі 20 осіб, які оперують постійно в сусідніх селах, а рівнож ведуть підготовку до організованя колгоспу в с. Рудка та в інших селах. Тим часом більшовицькі намаганя не вдаються. Вони стоять в селі до сьогодні.

Сапанів:

Дня 1.II.1948 р. до села прибуло 5 осіб більшовиків на чолі з Козленком, які вели переписку землі й худоби. Цю перепис переводили до 6.II.1948 р. При цьому роздавали накази на поставку молока і м'яса.

Дня 6.II.1948 р. о/у МГБ Лемішов з 6 особами робили засідку біля млина. Рано робили ревізії в селян аж до вечора, а увечорі залишилися наніч.

Дня 8.II.1948 р. о/у Лемішов з 6 особами зривав протиколгоспні кличі, які були розчеплені вночі. Вечором були на предстваленні у школі, яке робила молодь під заголовком "Пошився в дурні". Після предствалення більшовики лишилися до ранку в селі, а рано відійшли в напрям м. Крем'янця.

Дня 9-11.II.1948 р. Козленко з одним бійцем були в селі в справі поставки молока і м'яса. Ці більшовики цілий день були в селі, а наніч виходили до Крем'янця.

Дня 12.II.1948 р. о/у МГБ Лемішов зі своєю групою, яка складалася з 3 осіб, пішов на поле і відкрив порожню криївку. Ця криївка була ним знайдена попередньо. Після цього пішов у напрям Боречок [Борячок] і Підболото.

Дня 14.II.1948 р. до села прибув о/у Лемішов з 8 особами, який побачив, що один громадянин жене самогонку, побив йому апарат і списав протокол та відійшов у напрям с. Хотівки.

Дня 15.II.1948 р. в напрямку с. Хотівки прибув Лемішов зі своєю групою і робив ревізії у деяких громадян, які були для нього підозрілими. Після цього залишився наніч в селі. А рано відійшов на хут. Підболото і на цьому хуторі переводив ревізії.

Дня 20.II.1948 р. до села прибуло 5 більшовиків, які описували цих селян, котрі не віддали податку за 1944 [? 1947] р.

Хотівка:

Дня 2.II.1948 р. до села прибуло 10 осіб більшовиків, які записували селян, котрі мали везти дрова слідуячого дня на МГБ. Ці більшовики залишилися наніч в Чумакевича Григорія. Рано забрали фіри, які мали їхати по дрова і виїхали зі села.

Дня 6.II.1948 р. до села прибуло з МВД 4-ох верх[і]вців і наказали, щоб другого дня, тобто 7.II.1948 р. всі підводи виїхали до лісу.

Дня 9.II.1948 р. більшовики, в числі 26 осіб, прибули до села і заквартирували в Кузьміча Захарка, а частина в Олексюк[а Нін]и,

Олексюк Івана, а частина пішла на хут. Шишки. З них деякі ходили цілу ніч в селі. Рано переводили ревізії в цілому селі. Шукаючи у гром. Олексюка Федора, більшовик почав відкривати запаковані улики з бджолами, господар почав просити, щоб не зачіпав, бо коли відкриє улика, то померзнуть б[д]жоли. Більшовик розлютився і вдарив кілька разів в голову господаря і своє робив дальше з вуликом, що хотів. О год. 10 ранку приїхала бронемашина з полковником цього ж війська. Більшовики, перешукавши по всьому селі й хуторах, та в год. 2-ій вибралися зі села.

Дня 13.II.1948 р. до села прибуло 6 більшовиків, які квартирували в Олексюка Трохима. Вони раненько почали шукати в господарствах. Підвечір після ревізії від'їхали на хут. Борочок [Борячок].

Дня 20.II.1948 р. до села прибуло 12 більшовиків, які на другий день вигонили фурманки під вивозку колод з лісу. З фірманками від'їхали зі села.

Дня 22, 23, 24.II.1948 р. більшовики, в числі 7 осіб з МГБ вночі ходили в селі, а вдень виходили зі села.

Шпиколоси:

Дня 7.II.1948 р. о/у МГБ Макушін з 8 особами робив засідку від лісу. Рано невідомо куди відійшли.

Дня 9, 10, 11.II.1948 р. група більшовиків, в числі 5 осіб, стягали поставку тлушу, а в останню дату виїхали в напрям Крем'янця.

Дня 14, 15.II.1948 р. група більшовиків з нач. Прокопенком, в числі 10 осіб, (переважно офіцерський состав) переводили денну і нічну облаву, причому кликали майже всіх селян на допити. Поки допитувались про повстанця др. Летивітра, причому побили сильно одну дівчину, Молочавську Міхалю, допитуючись її, де знаходиться вище-згаданий повстанець. Підвечір відійшли в сторону с. Колосова.

Дня 17.II.1948 р. до села приїхав прокурор з охороною 12 осіб, котрий розглядав справу громадян: Скакальського Степана та Вознюк Марфи, про поділ господарки. Підвечір від'їхав в напрям Крем'янець.

Дня 19,20.II.1948 р. о/у Макушін з 10 більшовиками перепроводжував облаву зі сторони с. Фільварок [Великі і Малі Фільварки].

Дня 24.II.1948 р. о/у Макушін з 10 більшовиками робив облаву на хут. від с. Фільварок [Великі і Малі Фільварки].

Юридика:

Дня 2.II.1948 р. з МГБ Шмірін, в числі 7 осіб, був на хут. Затишшя, а вночі робив засідку на хуторі, від соші, яка йде з Почаєва до Крем'янця.

Дня 7.II.1948 р. о/у Водоп'янов, з групою, в числі 7 осіб, перепроводжував ревізії по хут. Затишшя, а увечері відійшов у напрям [м.] Почаїв.

Дня 15.II.1948 р. більшовики, в числі 15 осіб, і о/у Водоп'янов, робили облаву у селі, по хуторах і по лісі.

Дня 17, 18.II.1948 р. більшовики, в числі 8 осіб, робили засідку в ці дні.
Дня 24.II.1948 р. більшовики, в числі 5 осіб, на чолі з Водоп'яновим, переводили ревізії в деяких господарствах.

Крім цього майже щоденно бувають більшовики в селі по поставці молока і м'яса, в числі 3-4 особи.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали:

На терені району розташовані війська МВД, кількістю около 200 осіб. В тім числі штатних працівників МВД, МГБ та міліції нараховується около 40 осіб. До того істреб. бат. розміщені в сс.: В.[еликі] Загайці – 23 особи, Гриньківці – 9 осіб, Шкроботівка – 10 осіб, Обори – 6 осіб, М.[алі] Дедеркали – 14 осіб, а також гарнізон військ МВД стоїть в с. В.[еликих] Загайцях, в числі 13 осіб, на чолі з лейт. МГБ Артюшеном [Артюшенком].

В терені переводять облави та засідки. Найбільше базуються на всипах. В часі звітного періоду переводили кілька ширших трусок, внаслідок чого став забитий повстанець Лебідь, якого заскочили на хуторі раненого, внаслідок чого він був змушений застрілитись.

Одночасно допомагають райапартурі [райадміністрації] в переведенні наказів та заряджень.

Татаринці:

Дня 2.II.1948 р. в напрямку с. Гриньковець приїхало дві фіри більшовиків і зайшли до Романюк Фроськи і Шумило Олександра. В цих господарів перестояли до вечора, а вечером від'їхали.

Дня 3.II.1948 р. до села прибуло трьох стрелків зі с. Гриньковець. Вони заходили до с/ради та до гром. Майбороди Кузьми, де пили самогон.

Дня 5.II.1948 р. в село прибув о/у МВД Александров, а з ним було 6 більшовиків. Звечора походили в селі, заходили до Ратушки Дмитра, Куркаш Таньки, Шумило Олександра і Олійник Гапки. Ночували у Шумило Уліяни. Цього ж самого вечора прибув ще один большевик зі с. Якимовець.

Дня 6.II.1948 р. в напрямку с. Гриньковець переходило три групи більшовиків, в числі 10-12 осіб.

Дня 7.II.1948 р. до села прибув о/у Александров, з 7 більшовиками. Усі вони ночували в Шумило Дмитра і Олійник Гапки.

Дня 9.II.1948 р. через село в напрям Гриньковець переїжджало трьох більшовиків.

Дня 13.II.1948 р. в село прибула опергрупа на чолі з лейт. МГБ Горбатовим. Він стрінувся з повстанцями, внаслідок чого зістав один більшовик ранений, а двох вбитими, а між ними лейт. Горбатов. По стороні повстанців – один тяжко ранений.

Дня 14.II.1948 р. в село прибув нач. МГБ Сорокін з 12 більшовиками, у зв'язку з подією, яка сталася 1[3].II.48 р. Арештував

Майбороду Серафиму, Шумило Степана, Іванюк Ліду, й відставив до району.

Цього ж дня прибуло 10 більшовиків, які звечора ходили по селі, а коло год. 10 пішли спати до Майбороди Дем'яна. Вартовий варту держав у снігах, а двері зачинив, а рано більшовики побачили приклеєну протиколгоспну листівку. Ранком більшовики по селі зривали листівки. В селі були до вечора, а вечором пішли в напрямі с. Гриньковець.

Дня 16.II.1948 р. в село прибула група більшовиків і робила на кладці біля річки засідку проти Шумила Дмитра. Надранком відійшли в Якимівці.

Дня 17.II.1948 р. ніччю більшовики в селі робили засідку. Надранком відійшли в Якимівці.

Дня 18.II.1948 р. в село ніччю прибула група більшовиків і цілу ніч ходили в селі, а надранком відійшли в с. Якимівці.

Дня 19.II.1948 р. в село прибув Сорокін і Науменко, а з ними до 20 більшовиків. Передвечором Сорокін від'їхав до району, а Науменко залишився в селі й ніччю ходили по селі.

Михайлівка:

Дня 27.I.1948 р. в село передвечором прибуло обласне МВД, в числі 18 осіб, які до вечора ходили в селі, а вечором робили ревізію в Палятихи Юрка, від нього пішли до Франчука Аріона і там спали до рана.

Дня 28.I.1948 р. та сама група робила в селі стислу ревізію, не минаючи жодного господарства, питали селян, чи голова с/ради не арештований. Ніччю ця група виїхала.

Дня 5.II.1948 р. в село прибув о/у Александров з групою 7 чоловік, які ходили до кількох хат.

Дня 7.II.1948 р. ніччю був о/у Александров. В селі побув до полудня і від'їхав до району.

Дня 8.II.1948 р. ніччю Александров в селі біля кооперативи робив засідку з групою 7 осіб.

Дня 11.II.1948 р. о/у Александров з 8 більшовиками в селі арештували Франьчука [Франчука] Петра (він був головою с/ради). В нього перепровадили стислу ревізію. (Франьчук [Франчук], під час німецької дійсності, був станичним ОУН).

Дня 12.II.1948 р. в с/раді уповн. з району Коляда робив збори селян. Спочатку говорив про політичні події в світі, кажучи, що Англія і Америка хоче воювати з СССР, але Рад. Союз розбив Японію і Німеччину, то дасть раду Англії і Америці. Говорив, щоб виконувати поставку молока, м'яса, не затягати вивіз колод з лісу.

Дня 27.II.1948 р. в село Загірці прибула група більшовиків з Александровим, і перепроваджували стислі ревізії по всіх господарствах по селі. Вечором ходили на весілля, а біля півночі ця група відійшла зі села.

Загірці:

Дня 6.II.1948 р. о/у Александров в багатьох господарів робив ревізії. Вечором ходили в селі й пізно нічю зайшли до Ничая Василя, в якого спали до ранку.

Дня 23.II.1948 р. о/у Александров з групою 7 осіб, переводив в кількох господарів ревізії.

Радишівка [Радошівка]:

Дня 26.I.1948 р. група більшовиків, в числі 10 осіб, переводила ревізії на одній вулиці, вечором о 10 год. ці ж більшовики переводили труську в Іщука Платона і Ковальчука Лукіяна, від цих господарів пішли на Мизюринецькі хутора.

Дня 4.II.1948 р. 4 енкаведистів їхали фірою з Мизюринець [Мізюринець] на Радишівку [Радошівку]. Тут набрали околотів у тих господарствах, родини яких вивезені на Сибір. Фіру відіслали вперед, а самі зайшли до одного господаря пополуднати. Цього господаря, що віз солому, зустріла з району уповн. Редюк Н., яка їхала в село. Вона спинила фіру й спитала чоловіка, хто дав йому цю солому. Фірман сказав, що воєнні, які залишилися в селі, а солому забрав у цих господарствах, з яких селян вивезено в Сибір. Тоді Редюк сказала до цього господаря: “Вони бандити, яке мали право брати без мого відома солому? Завертай і скинь солому” – та показала на подвір'я одного господаря. Цей господар ще не [в]спів скинути солому, як прийшли до нього ці самі більшовики і спитали, нащо скидаєш солому. Він відповів, що перед хвилиною мене зустріла Редюк Н., яка поїхала в село, і приказала тут скинути солому. Ст. лейт. енкаведист почав ругати Редюк. Цей самий лейтенант говорив: “Де ті бандити, що до тієї пори такої сволочі не вбили. Прийдеться самому таку б.... підстрелити”. Забрали солому і від'їхали.

Дня 11.II.1948 р. 25 більшовиків з Горбатовим переводили в селі ревізії, а біля полудня відійшли на Мизюринці [Мізюринці] хуторами.

Дня 20.II.1948 р. в село підвечір прийшла група більшовиків, в числі 12 осіб. Звечора ходили в селі, а слідуючого дня по одній вулиці переводили ревізії.

Мизюринці [Мізюринці]:

Дня 27.I.1948 р. о год. 1-ий в село прибуло 10 чоловік зі Сорокіним та Горбатовим. В тому числі був 1-ий секретар РК КП(б)У Гудошнік. Ця група прибула на слідство розстріл[я]ної молочарки. Ці ж більшовики скликали до канцелярії близьких сусідів, які живуть біля молочарки. Вечором забрали трупа і від'їхали в район.

Дня 11.II.1948 р. біля полудня прибула група більшовиків, в числі 25 осіб. До вечора ходили в селі й в декого переводили ревізії. Передвечором Горбатов визивав до канцелярії Романюк Наталку, Матешука Митрофима, Слободюк Мотр[ю], Антонюк Семена і Кравця Панкрата. З вищезгаданими особами говорив зокрема з кожним. Вечором Горбатов ще з кількома більшовиками пішов на самогонку до

місцевого священика, в нього добре напився самог[ону] і заночували. Решта більшовиків ходили в селі. Рано всі пішли в с. Якимівці.

Дня 21.II.1948 р. до села прибула група більшовиків, які робили в багатьох селян ревізії, переночували в Пруса I.

Дня 22.II.1948 р. ті ж самі більшовики в селі переводили ревізії по господарствах.

Дня 24.II.1948 р. ввечері більшовики коло кооперативи робили засідку. Більшовиків було 10 осіб, та всі в білих плащах.

Вовківці:

Дня 1.II.1948 р. в селі відбулися збори колгоспників у зв'язку з тим, щоб колгоспники здавали в колгоспні магазини насіння. На зборах був обласний інструктор, з району Антонов і Юдін, отже першого дня на збори прибуло 10 чоловік, так само прийшло і слідуєчого дня.

Дня 3.II.1948 р. знову ці самі представники збирали збори, на які селяни не зійшлись.

Дня 4.II.1948 р. в селі кількох енкаведистів наказали десятникам зігнати селян на сходку. Коли Антонов зазначив селянам, щоб в найкоршім часі знесли в колгосп насіння, то населення сказало, що насіння не дадуть і, не зважаючи на те, що збори не закінчилися, лишили помешкання і вийшли.

В днях 10, 11, 12, 13.II.1948 р. в селі були з району Дерев'яга, Антонов, Юдін та інструктор з області. В усі ці дні гонили селян на збори, однак вони не приходили жодного дня.

Дня 14.II.1948 р. при допомозі більшовиків, які прибули спеціально, щоб зігнати селян на збори, Антонов перевів збори, де говорив про колгосп, щоб провести ремонт інвентаря, натискав селян, щоб зносили зерно, яким мають обсівати колгоспну землю. Селяни знову заявили, що насіння не дадуть і не думають зносити, почали виходити з незакінчених зборів, що страшно обурило більшовиків, [...]. Большевики, не добившись своєї цілі, від'їхали в район.

Дня 17.II.1948 р. ввечері в селі була засідка, на яку прийшло 10 більшовиків, в тому числі було 4 енкаведистів. Засідка була влаштована в Карп'юка Ліона.

Потуторів:

Дня 7.II.1948 р. в селі 6 більшовиків вигонили селян на стійку вивозити колоди з Віленського лісу на станцію до Крем'янця, але зі селян не поїхав ніхто. Так в цьому селі більшовики вигонили селян вивозити колоди через три дні. Ці заходи їхні були безрезультатні.

Дня 21.II.1948 р. ввечері у село прибула група більшовиків, ніччю рейдували по селі, а слідуєчого дня переводили в селі ревізії. Акція в селі була викликана у зв'язку з ліквідацією повстанцями Мудрика Павла.

В.[еликі] Вікнини:

Дня 2.II.1948 р. до села приїхала бригада більшовиків, в числі 7 осіб, які переводили контролю в селі по здачі різних контингентів. Хто

не здав ще всього контингенту, того описували та грабили господарку. В Кирильчука Іллі, за невиконання точно усіх податків, забрали однорічну ялівку, 4 вівці, 80 кг. пшениці й усе жито, яке знаходилось у його господарстві, та одягу і заказали йому, щоб не вдягав її, поки не віддасть усіх контингентів.

В гром. Поліщука Корнія знайшли на горі два мішки сухарів, які він приготував на випадок вивозу на Сибір, діжку сира і гладушку солодкого молока. За сухарі списали акт, сир забрали в район, а солодке молоко з гладушкою приказали нести до молочної і, ідучи селом, кричати на весь голос: "Люди, несіть молоко до молочної!" Хто з того сміявся, то зараз заходили і робили ревізії за молоком і також заставляли нести молоко і так само кричати через ціле село.

В Ковалишеного Марка за те, що не віддав усього м'яса, забрали годованого кабана.

В цьому селі пробули вони до дня, 4.ІІ.48 р. і звідси від'їхали до с. Горанки [Горинка].

Дня 11.ІІ.1948 р. на хуторах о/у Андреев переводив облаву, а вночі на тих же хуторах робив засідку.

М.[алі] Вікнини:

Дня 12.ІІ.1948 р. до села прибула група більшовиків з о/у Андреевим. Переводили в селі ревізії, а увечері робили засідки. Пізно вночі зайшли до Ковальчука Івана і там же ночували. Рано від'їхали зі села.

Дня 15.ІІ.1948 р. до села прибула група більшовиків з о/у Андреевим, зайшли на весілля, яке було в цьому селі, напились самогону і увечері від'їхали двома фірами до району.

Дня 18.ІІ.1948 р. до села з району приїхав уповн. Савчук, який гонив селян по колоди у Віленський ліс. Був у селі до дня 21.ІІ.48 р.

Дня 25.ІІ.1948 р. до села з району приїхало трьох більшовиків, які привезли селянам накази на поставку м'яса та молока. Під вечір від'їхали до села Горанки [Горинка].

Горанка [Горинка]:

У зв'язку з ліквідацією сексота Гарасим'юка Степана більшовики перевели в селі й по хуторах велику облаву. В облаві брали участь Крем'янецькі й Вишнівецькі більшовики. Шукали за криївками у Леви[...] [...] дуже там питали всіх за "Соколом". Однак та облава не дала більшовикам жодних успіхів. Після того повтікали до Крем'янця з родинами сексоти: Канунов Микола, Ламз[а]чка з дочкою.

Кудлаївка:

Дня 6.ІІ.1948 р. до села прибув о/у Андреев з групою білошевиків, в числі 12 осіб. В селі зайшли до Дідука Ананка (заст. голови с/ради) і там в нього випили. Пізніше покликав Андреев Вербіцького Трифона і обидва щось секретно довгий час говорили, а вечором пішли обидва до Ширми Пилипа. По якимсь часі Вербіцький, вийшовши від Ширми Пилипа, лаявся дуже в Бога.

Дня 29.II.1948 р. до села з району приїхав уповн. Михайлов, який скликав збори селян. На зборах говорив, щоб селяни здавали посівний фонд. Громадянин Ліщинович Іван заявив відкрито, що фонду не дасть. Тоді Михайлов хотів його арештувати, але цей, не слухаючи його, пішов додому.

Кушлін:

Дня 1.II.1948 р. до села з району приїхала група урядовців: заст. голови райвиконкому Б[ілан], Мисецький – ветеринар, з облкому Гарбузов, Зуев та двох міліціонерів. Перевіряли в селі, чи всі громадяни виконали всі державні податки, арештували двох селян – Кравчука Йосифа та Бушляка Івана за те, що не вивезли в час колодів. Переночувавши в селі, відїхали в с. Янківці.

Дня 10.II.1948 р. з села Горанки [Горинка] приїхала група райпрацівників: Гордіянов, Гарбузов, Сарафанов та ще двох інших. Всі гонили селян по колоди у Віленський ліс. Після цього відїхали в район.

Дня 21.II.1948 р. до села з району приїхав уповн. Юдін і Успенський. Збрали зі собою голову і секретаря с/ради та відїхали на нараду в м. Крем'янець. Там нараду переводив заст. голови облвиконкому. На цій нараді були всі голови і секретарі з цілого району, а також майже всі працівники району. Там багато говорив про могутність совєтської держави. На останку було пред'явлено, що кожен голова і секретар с/ради мають першими подати заяви у колгосп і зорганізувати в своєму селі колгосп. Тут вихваляли заможне і радісне та щасливе колгоспне життя.

Дня 23.II.1948 р. до села приїхав уповн. Юдін, збирав всьой актив села та мав з ним якусь нараду.

Шумбар:

Дня 7.II.1948 р. до села з району приїхало 6 урядовців по стяганні різних державних податків. За невиконання вчас податків, описали таких громадян: Дідук Уліту, Куклінського Семена, Цісарук Степана і інших. Ця група в селі ночувала, а 8.II. відїхала в село Цицинівку [Цецєнівка].

Дня 8.II.1948 р. 8 більшовиків робили засідку вночі на вул. Важчисько. Рано зайшли до Ваврисюка Юрка і там пили самогон. Випили 4 літри і спали до вечора. Вечором знову ходили по селі.

Дня 10.II.1948 р. група більшовиків з о/у Огурцовим робили в селі засідку по дорозі, яка йде в с. В.[еликі] Загайці. Рано слідуючого дня ці ж більшовики перевели ретельну ревізію в Кіндратюка Семена і Фух Андрія. Вечором 11.II. ці ж більшовики ще довго ходили по селі й відїшли невідомо куди.

Дня 14.II.1948 р. до села приїхав заст. голови райвиконкому Білан, були ще в голови с/ради і відїхали.

Дня 15.II.1948 р. до села приїхав заст. голови райвиконкому Білан, та знову заходив до голови с/ради.

Цього ж самого дня прибула група більшовиків, в числі 20 осіб, на чолі з о/у Огурцовим, які цілу ніч перепроваджували ревізії при світлі ліхтарок. Надранком пішли в с. Цецєнівку [Цецєнівка].

Дня 22.II,1948 р. до села приїхав Бондаров з 7 більшовиками. Перевів ревізію в Куклінського Максима і від'їхав у с. В.[еликі] Загайці.

Темногайці:

Дня 1-4.II.1948 р. в селі вдень і вночі був о/у МГБ Бондаров з групою більшовиків, в числі 10 осіб. Цілий час ходили в селі й переводили ревізії, а ночами ходили по хуторах і робили засідки.

Дня 9.II.1948 р. до села прибув о/у Бондаров з групою 10 більшовиків. Вдень ходили по селі й питали за самогоном, а якщо в кого не находили, писали протокол. Вночі робили по хуторах ревізії при світлі ліхтарок.

Слідуючого дня ці ж самі більшовики ходили по хуторах і переводили ревізії.

Дня 12.II.1948 р. до села прибув о/у Бондаров з групою 10 більшовиків. Вдень переводили ревізії в селі, вечором пішли на хутора. Шукали переважно в стодолах.

Дня 17.II.1948 р. до села прибула група більшовиків, в числі 7 осіб. Вони цілу ніч ходили в селі й підслуховували попід вікнами. Рано відійшли на хутори Пеньки.

Дня 22.II.1948 р. до села вдень прибуло 7 більшовиків з гарнізону с. В.[еликі] Загайці. Ці більшовики ходили в селі й просили самогонки, а підвечір пішли на хут. Заболото.

Дня 26.II.1948 р. до села прибуло 6 більшовиків з гарнізону с. В.[еликі] Загайці. В селі робили ревізії, а вечором пішли на хут. Ча[...].

В.[еликі] Загайці:

Дня 2.II.1948 р. з району до істреб. бат. приїхав якийсь лейтенант, який перевів реорганізацію істреб. бат., звільнивши зі стрибків Редюка і Римара Василя. Решту стрибків поставив у бойовій готовності й заборонив навіть відходити з села до родини.

Дня 3.II.1948 р. в село підвечір прийшов о/у Бондаров з групою більшовиків. Цілу ніч ходили по вулиці Зарванка. Рано відійшли в с. Темногайці.

Дня 5.II.1948 р. рано прийшло на хут. Руда 7 більшовиків. Зайшли до Фалендиша Костя і звідси пішли в село.

Дня 7.II.1948 р. підвечір на хут. Руда прийшов Бондаров з групою 9 більшовиків. Ходили по хуторах і переводили ревізії. Вечором замовили вечеру в Шостацького Петра, по вечері пішли в с. В.[еликі] Загайці. Там до ранку ходили по вулиці Фаюрщина, а вдень слідуючого числа ходили в селі й дивились по господарствах.

Дня 9,10. II.1948 р. ночами на вул. Фаюрщина в гром. Чаплюк Юльки, нач. Сорокін робив засідку з 12 більшовиками.

Дня 11.II.1948 р. вечором прийшов у село о/у Бондаров зі своєю групою та робив засідку по вул. Осередок та робив засідку біля гром. [Гели], пізніше кудись відійшли.

Дня 12.II.1948 р. о/у Бондаров зі своєю групою і з ним був ще капітан обласного МГБ. Вони робили дуже детальну ревізію по вул. Куток, а увечері робили засідку по вул. Фаюрщина.

Дня 14.II.1948 р. ввечері на хут. Руда прийшов зі своєю групою Бондаров. Зайшли до Бузи Клима, там повечеряли і сиділи в хаті до год. 10 вечора, а звідси відійшли невідомо куди.

Дня 16,17.II.1948 р. на хут. Корчунок з місцевого гарнізону 7 більшовиків переводили облаву.

Дня 21.II.1948 р. в селі на вул. Фаюрщина біля гром. Головатого (сільський фельдшер) увечері 12 більшовиків робили засідку. Рано розійшлися по господарях снідати. Після цього відійшли в село. Цієї самої ночі Бондаров зі своєю групою ходив по хуторах Острів. Були на весіллі у Мусія Василя. Рано відійшли в село.

Дня 24.II.1948 р. до села приїхав нач. МГБ Сорокін з 4 більшовиками. Цілий день ходив по вул. Куток і питав селян, чи ніхто не бачив, хто розклеював листівки.

Дня 25.II.1948 р. група більшовиків з місцевого гарнізону переводили ревізії по хут. Корчунок, а ввечері кудись відійшли.

Від 26.II.1948 р. до кінця місяця Бондаров був у селі з групою.

Р-н: Вишнівець:

В м-ці лютому особливо акція більшовиків проти українського народу набрала посиленого характеру. В районі збільшилося число військ МВД-МГБ. В районному апараті МГБ зайшла реорганізація працівників. Змінилось і помножилось число оперуповноважених, так що на кожних три села зараз діє оперуповноважений з групою, числом від 9-12 осіб. Ці групи діють по призначеним їм участках систематично, роблять засідки нічні, нічні перевірки хуторів і труски в підозрілих їм хуторах і хатах, днем роблять загальну труску по селах. Крім цього в центрі м. Вишнівця знаходиться гарнізон числом 200 осіб, т. зв. "оперативна рота", і вона в цьому місці без перерви переводить загальні ревізії по селах, притому переводить детальні труски всіх господарок: шукають дротяними шпильями, міряють стіни, валять печі, копають рови по будинках і хатах глибиною півтора метра, викидають солому з будинків і т. п. При цьому запитують кожного селянина, чи піде в колгосп. По селах стоять істреб. бат. без змін. Істреб. бат. помагають адміністраторам у виконанні різного рода наказів большевицької влади. До цього приміняють різного рода методів. Силою гонять селян на збори колгоспу, заставляють і вигонять селян на стійки, ловлять молодь на Донбас, обманюючи, що це в школу ФЗО. Рівночасно ходять на нічні засідки.

Кунинець М. [Малий Кунинець]:

Дня 5.II.1948 р. о/у Боков зі своєю групою робив нічну перевірку хуторів Духів і Червона. З хут. Духів арештував Замковського Івана, який недавно приїхав з роботи зі Сибіру. Його вивели далеко на поле й допитували, щоб він сказав на Росіцьких, де вони переховуються, а коли він відмовився, що нічого про них не знає, його побили так, що

привели самі додому і наказали нікому про це не казати, а ні, то ще не так дадуть. Після цього потерпілий лежав тяжко хворим.

Дня 17,18.II.1948 р. в селі й по хуторах прилеглих до села переходила облава, в якій брало участь 40 осіб. Після облави на хут. Червона о/у Боков з групою ніч в ніч робив засідки аж до 27.II.1948 р.

Залісці:

Дня 2.II.1948 р. до села прибула група більшовиків, на чолі з о/у Блавушіним і вночі робили засідку серед села, а вдень ревізії по підозрілих хатах. Притому заарештували церковного старосту цього села за це, що сказав до комсомольця, який зривав протиколгоспну листівку, яка була на брамі церковні[й], щоб не зривав, як не вішав. За це його арештовано і засуджено на півтора року в'язниці й вислали на примусові роботи, а господарку пограбували.

Дня 16.II.1948 р. в село прибув Блавушін зі своєю групою, в [...] МГБ Сілін, які робили в селі нічну ревізію, а вдень кликали селян до канцелярії і допитували про Жука Я., що його зловили живим повстанці дня 15.II.1948 р., як гуляв на весіллі. При цьому кількох селян тяжко побили.

Бодаки:

Дня 9.II.1948 р. до с/ради прибула група більшовиків, в числі 9 осіб з о/у Зотовим, і не відомо де робили засідку, а рано відійшли в напрям с. Снігурівки. Повертаючи зі с. Снігурівки у вечері 10.II. вели зі собою якусь особу зі зав'язаними очима. З цією особою ночували в с/раді, а надранком пішли в м. Вишнівець і повели зі собою цього арештованого.

Дня 10.II.1948 р. до села прибув Парашук зі своєю групою в числі 7 осіб. Звечора були на засідці на вул. Сарафини, вночі прийшли до Вапрської Євдокії на [весілля] і в неї спали до обіду. Пізніше пішли до Долинського Олександра, де переводили ревізії, а після цього ще в кількох господарів. Пізніше пішли до Собчука Кіндрата. За городом відміряв пару кроків і сказав копати. Там знайшли стару порожню криївку.

Дня 13.II.1948 р. увечір прибуло 6 осіб більшовиків з Парашуком і [біля] Чакалюка Івана ночували на засідці. Вдень не було їх видно на селі, а увечері знову зайшли до Чекалюка Івана і там ночували на засідці, вран[ці] пішли до Вишнівця.

Дня 18.II.1948 р. ввечером 6 більшовиків з Парашуком ходили в селі й заходили до хат, в кого світилося. Ходили, підслуховуючи в декого попід вікнами. Рано зайшли до Шандрука Гнатка, поснідали і пішли до Савулового Івана, де спали цілий день. Увечері пішли в с. Котюжини.

Гнидова [Гнидава]:

Дня 8.II.1948 р. до села прибуло 8 осіб з гарнізону з о/у Муловим і спали цілий день в Байдецького Йосифа і Скоропляс Анни. Ввечером ходили в селі, а потім пішли в с. Коханівку.

Дня 16,17.II.1948 р. ця сама група прибула в село і заходила до Шпака Івана, Скоропляс Анни, Бобика і Шпака переводили ревізію.

Дня 23,24.II.1948 р. в селі робили облаву, в якій брало участь 74 особи. В усіх господарствах переводили докладну ревізію

Коханівка:

Дня 6.II.1948 р. в село прибуло 8 більшовиків з о/у Муловим і увечері з крамаркою ходили до Приступи Єфрема за горілкою. Заходили одночасно до Олійника Якіма, який являється донощиком в селі.

Дня 9.II.1948 р. на одному кінці села, де перебував др. Верба, робили труску в багатіших господарів.

Дня 22.II.1948 р. в селі й хуторах робили велику облаву, в якій брало участь понад 80 осіб більшовиків. На цьому місці, де перебував друг Верба, знову добре шукали. Один більшовик висловився до господаря, що у вас на п'ятому десятку переховується "бандіт" з Ришнівки [Решнівки], котрого ми всеодно зловим. А за Казьмірчука М. і за Казьмірука (що їх знищено повстанцями, як донощиків) говорив: "За этих людей можно отдать палавину Западной, бо это действительно наши – советские люди".

Дня 24.II.1948 р. в селі була засідка, яку робив Мулов зі своєю групою, в числі 9 осіб. Рано відійшов в напрям Вишнівця.

Олексинець Ст. [Старий Олексинець]:

Дня 2.II.1948 р. о/у Жадченко зі своєю групою, в числі 12 осіб робили докладну ревізію по господарях на вул. Грузкій. Після цього заходили до Цап Д., котра була перед тим арештована.

Дня 8.II.1948 р. зі с. Ст.[арий] Олексинець 6 гарнізонців ходили по хуторах і в Диміча Семена робили ревізію за місцевими повстанцями, яких називали по імені.

Дня 11.II.1948 р. Жадченко зі своєю групою робив ревізії в Шигери М., Шигери О., Пастирського А., а звіттам пішов в с. Свинюхи.

Дня 12.II.1948 р. в селі ходило 7 більшовиків з гарнізону і робили ревізії в підозрілих для них хатах. В цей день висіли протиколгоспні кличі, які зробили на населення велике враження. Після цього більшовики робили кілька днів підряд в селі засідки.

Дня 15.II.1948 р. о/у Жадченко зі своєю групою робив ревізії по господарствах на вул. Грузкій. Того ж самого дня з Почаєва прибуло 18 осіб міліції, які побули до вечора і від'їхали назад до Почаєва.

Дня 18.II.1948 р. Жадченко зі своєю групою, ідучи на с. Свинюхи, зупинився біля двох вербів старих, що росли на розі, й почав обшукувати дупла і кругом шпиляти. Після обшуку повернулися назад в село.

Башуки:

Дня 8.II.1948 р. Жадченко зі своєю групою і разом з 15 гарнізонцями, частинно на конях, робили в лісі облаву нічною порою і на хуторах с. Гніздично [Гніздичне].

Дня 10.II.1948 р. до села прибув уповн. з району Шандарей. Разом з ним прибула група більшовиків, які робили збори сільського

активу. На зборах говорив, щоб актив змушував селян до всіх родів поставок. Крім цього актив села мусить показати приклад і записатися першим до колгоспу, щоб показати приклад всім селянам.

Дня 13.II.1948 р. до села прибув Жадченко, з групою в числі 18 осіб на конях, коні залишили кувати в коваля, а самі переводили ревізії в господарствах. Підвечір поїхали зі села.

Устечко:

Дня 3.II.1948 р. в село прибула група більшовиків з Карандашовим і лейт. Жигуліним, в числі 8 осіб, які робили ревізії в селі. Ніччю робили засідки.

Дня 14.II.1948 р. в село прийшло 4 гарнізонці зі села Олексинця [Новий і Старий Олексинець] і побили селян: Чумака Юстина, Чумак Марію, Овчарук Уляну, побили так, що ці лежали довший час хворі.

Дня 16,17.II.1948 р. на хут. о/у Жигулін робив зі своєю групою засідку.

Свинохи:

Дня 1.II.1948 р. до села прибуло 6 гарнізонців, які зайшли до Яремчука Антона і нагнали в нього сала, а далі пішли по цій же вулиці й шукали по господарствах, вночі спали в Яремчука Олександра. Ранком відійшли в напрям с. Ст.[арий] Олексинець.

Дня 12.II.1948 р. Жадченко спільно зі Жигуліним, в числі 20 осіб, робили засідку в селі.

Дня 16.II.1948 р. нач. істреб. бат. дав наказ, щоб стрибки перейшли до с. Ст.[арого] Олексинця і там спільно з місцевими будуть стояти. Стребків зі с. Устечка перевів у с. Бакоти берегти колгоспне майно.

Дня 20.II.1948 р. Жигулін робив у селі зі своєю групою засідку, а вдень переводив ревізії в підозрілих господарях.

Олексинець Н. [Новий Олексинець]:

Дня 18.II.1948 р. до села прибув о/у Жигулін з 6 гарнізонцями і біля цвинтара робив засідку. Рано відійшов у с. Волиця.

Дня 19.II.1948 р. ця сама група повернула назад у село і ходили попід вікна та наслуховували. Заходили по хатах, де світилось і перевіряли.

Іваня [Івання]:

Дня 1.II.1948 р. до села прибуло 6 більшовиків з лейт. Вороніним, які робили засідку в Бобрика Матвія, ранком відійшли в напрям В. Горанка [Велика Горянка].

Дня 10.II.1948 р. до села прибула група більшовиків зі стрибками, в числі 8 осіб, які робили засідку в Бакси, де квартирували і вдень. Переднювавши, ця сама група робила засідку в Шкоробада Ф. на краю села від Петрівки. Ранком відійшли в напрямі хут. Петрівка.

Дня 17.II.1948 р. Жадченко з групою 6 осіб, робив засідку в Антоюка Фок[и], а надранком відійшов зі села.

Горанка В. [Велика Горянка]:

Дня 2.II.1948 р. до села прибула група більшовиків з лейт. Вороніним, які вдень сиділи біля стрєбків, а вечором пішли на засідку на край села від Волиці. І так аж до дня 4.II. робили засідки в селі.

Дня 2.II.1948 р. ця сама група робила засідку в селі, а вдень переводили ревізії в господарів: Цьонь М. і в інших, а вечором відійшли в напрям с. Іваня [Івання].

Дня 8.II.1948 р. в село прибула група стрєбків зі с. Лопушне, в числі 10 осіб, які ходили по хатах і в деяких господарів робили ревізії, а інші лише так перевіряли. Надвечір вибрались в напрям с. Лопушне.

Горанка М. [Мала Горянка]:

Дня 4.II.1948 р. нач. стрєбків з 7 стрєбками ходив в селі й перевіряв хати. Надвечір відійшов у с. В. Горанка [Велика Горянка].

Дня 7.II.1948 р. цей самий нач. стрєбків і нач. всіх істрєб. бат. Головка ходили по селі групою 10 осіб і перевіряли хати, шукаючи самогонки. Звечора робили засідку на краю села. Ранком відійшли в с. В. Горанка [Велика Горянка].

Дня 13.II.1948 р. до села прибуло 7 гарнізонців зі с. Ст.[арий] Олексинець, які поспішно взяли коні в селян і гальопом поїхали за Почаїв, де в якомусь селі був бій з повстанцями, спішучи на поміч. Після того ходили в нас чутки, що в цьому бою згинуло двох повстанців, а большевиків трьох.

Дня 20.II.1949 р. до села прибула група большевиків з о/у Жадченком, в числі 7 осіб, які переводили в селі ревізії, після чого від'їхали в напрямок с. Ст.[арий] Олексинець.

Н а р о д б о р е т ь с я :

Р-н: Ланівці.

Дня 5.II.1948 р. до с. Думанинка [Доманинка] прибув уповн. РК КП(б)У Петрич, та ще два невідомі, що також були з райадміністрації. В селі хотіли зробити збори, але селяни втікали. Зігнали около 18 жінок і дітей. Петрич говорив про колгоспне життя і додав, що всі селяни хай подають заяви в колгосп, але селяни, як це почули, почали розходитись. Петрич від'їхав до району з нічим.

Дня 19.II.1948 р. до села Передмірки прибув уповн. РК КП(б)У Мартинюк і уповн. уповмінзагу Бойко. В селі хотіли зробити збори, але ніхто не прийшов. В цей час в селі хтось вистрілив з кріса. Мартинюк з Бойком, налякавшись[,] повтікали в район.

Дня 21.II.1948 р. до села Ванджулова [Ванжулів] прибув уповн. РК КП(б)У Шеремет і почав зг[аня]ти людей на збори. Прийшли самі старики, жінки і діти. Всі ховались, бо думали, що будуть писати в колгосп. Шеремет, поговоривши про "Вітчизняну війну" – від'їха[в] в район.

Намагання більшовиків зробити колгоспи в останньому місяці нічого не дали. Селяни втікали або просто заявляли, що в колгосп не підуть.

Р-н: Почаїв.

Дня 11.ІІ.1948 р. до с. Града прибуло двох більшовиків, які принесли накази відносно здачі молока. Підвечір зустрілися з двома повстанцями біля господарства Росоловської Анастазії і відкрили вогонь по повстанцях, а повстанці по большевиках. Під час перестрілки більшовики втекли. Слідуючого дня, тобто 12.ІІ. прибув кап. Сілін з 15 більшовиками і пограбили вищезгадану Росоловську Настю, біля якої була перестрілка.

Дня 1.ІІ.1948 р. до села Двірець прибули більшовики, в числі 18 осіб, які зібрали на збори людей, люди довідались, що збори мали відбутись відносно колгоспу, зі зборів повтікали. А більшовики залишились на другий день.

Дня 2.ІІ.1948 р. вищезгадані більшовики скликали збори в цьому ж селі, відносно колгоспу. Рівнож хотіли зорганізувати стрибки, але майже все населення вивтікало зі села. Збори не відбулися, бо не було з ким.

Дня 3.ІІ.1948 р. ці ж самі більшовики ходили хата від хати і насильно під штиком зганяли селян на збори, яким вдалося привести на збори декількох, а решта населення розбіглись, тільки лишились по хатах старі і діти.

Дня 4.ІІ.1948 р. ці ж самі більшовики зборів не скликали, лише в канцелярії підготовляли якісь списки.

Дня 5.ІІ.1948 р. ці самі більшовики цілий день зганяли молодь, щоб писалися в стрибки. Розлучені більшовики арештували їх і тримали цілу ніч. Декого з них заставляли, щоб їх (більшовиків) вартували, даючи їм зброю. Однак зброї ніхто не взяв. Більшовики насильно повісили одному хлопцеві кріса на ший, яким він кинув об землю. Після цього більшовики списали на нього акт. Цілу ніч більшовики гонилися в селі, лапаючи мужчин, які вдень повтікали, а вночі верталися в село.

Дня 6,7.ІІ.1948 р. ці ж самі більшовики ходили від господаря до господаря і списували сільськогосподарський інвентар та худобу, але населення всеціло відмовлялося диктувати свій інвентар, причому приходило майже на кожному подвір'ї до бійки громадян з більшовиками. Підвечір більшовики вибралися зі села, не досягнувши своєї цілі.

Дня 12.ІІ.1948 р. до с. Двірець прибув уповн. Галушков з 10 особами охорони, який зібрав збори і намагався таки зорганізувати колгосп, но селяни відмовились так як раніше і збори лишились без результату.

Дня 13, 14, 15, 16.ІІ.1948 р. ці самі більшовики організували фіри, щоб вивозити картоплі зі села Двірець тих родин, які вивезено на Сибір. Більшовикам не вдалося зловити ані однієї фіри, бо населення зі села вивтікало. Тоді вони на місце цих фір ловили фірманки, які їм попадали під руки і вивозили картоплі. Останньої дати виїхали в с. Рудки.

Дня 20.II.1948 р. в с. Духів прибув уповн. по поставці молока і м'яса Мидлюк з Парфомовим (Мидлюк – сексот, активіст зі с. Гради, втік в Крем'янець і нещадно грабив селян, перевиконуючи норми поставки) і цим разом гонив нещадно селян, щоб здавали контингенти. Повертаючи вечором зі села в Крем'янець, по дорозі стрінулися з повстанцями за селом біля лісу. Повстанці відкрили вогонь і ранили Мидлюка, який помер, а Парфомов утік. Повстанці відійшли в свій напрям.

Дня 3,4,5.II.1948 р. до села Дунаїв прибули більшовики, в числі 9 осіб, які збирали збори відносно організації колгоспів. Населення на збори не йшло, а все вивтікало зі села під с. Савчичі [Савчиці], де скрилися в невеликій вільшині. Більшовики довідалися, де селяни, обійшли далеко поза селом і зігнали всіх до гурту та під штиком пригнали на збори, причому побили одного селянина. На зборах заставляли писатись в колгосп, але mimo всього, населення відмовилось скласти заяви і збори кінчились без результату.

Дня 20.II.1948 р. в село Крижі прибуло ЗД МВД зі Здолбунова. Вони пішли на хуторі Устини, де перепроваджували ревізії і залишились ночувати. Вечором двох повстанців попали на їх засідку. Під час перестрілки зівстав один повстанець ранений, який втік з другим повстанцем, а більшовики рано відійшли з хутора. При від'їзді заарештували одного селянина, якого забрали зі собою.

Дня 28.II 1948 р. в село Ст.[арий] Кокорів прибув уповн. з району з 8 більшовиками, зробили збори, на яких говорили про колгосп, зазначаючи, що тут був колгосп в 1939 р. і що його треба поновити та обрати колгоспну управу, але селяни відмовились обрати управу і розійшлись зі зборів. Збори залишились без результату.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали:

Останнім часом більшовики дуже посилили натиск [на вивіз колод] з Віленського лісу до Крем'янця. Населення, щоб не їхати, ламає само собі сані, псує інвентар, продає ножі, аби не їхати везти колод.

В с. В.[еликі] Вікнини уповн. сказав до громадянина, що де не зайде на подвір'я до господаря, то стоять сані на подвір'ю перевернені без дишля, або чогось іншого бракує – усе, як би нарочно попсоване. Не найдеш у селі ні однієї пари добрих саней.

Населення свідомо бореться проти насильницької колективізації. Коли тільки приїде уповн. в село і робить мітинг та починає говорити на тему колективізації, населення зараз, розглянувшись на всі сторони, непомітно один за другим утікає з мітингу. Наприклад: в с. Темногайцях більшовики хотіли за всяку ціну зорганізувати колгосп. До цього вживали усіх заходів. Цілими днями і ночами сиділи в селі й кликали громадян до канцелярії та гонили на мітинг, і помимо того населення не пішло ні на жодні підходи більшовиків. За це діло взявся о/у Бондаров. Він також постановив, що помимо всього заложить колгосп в цьому селі. Однак населення не подалося ні на його підхід, ні на

жодні залякування. Нарешті Бондаров сказав, що коли ви не запишетеся в колгосп, то ми навесні відберемо від вас всю землю і буде її обсівати держава. Тоді ви самі будете проситися, щоб вас прийняли до колгоспу. Однак ніхто не залякався і не вписався до колгоспу.

Р-н: Вишнівець.

Дня 21.II.1948 р. до с. Устечко прибув уповн. на село Островський і почав скликати селян на збори. На збори ніхто не пішов, а уповн. забрався і поїхав до району.

Дня 13.II.1948 р. до с. В. Горанка [Велика Горянка] з одним стробком прибув нач. істреб. батальйонів, щоб решту молодих хлопців затагнути в стробки. Як молодь довідалася, що Головка забирає в стробки, всі вивтікали зі села, а Головка, походивши по селі, від'їхав у район.

Дня 15.II.1948 р. в с. Залісцях було зловлено повстанцями большевицького висулжника – начальника істреб. бат. Жука П. Він без перестанку тероризував населення цього ж села, а також і в інших селах. Старався в селі втретє зорганізувати істреб. бат., ловив з більшовиками молодих хлопців, замикав до льоху, побивав, змушуючи взяти зброю до рук. Арештовував селян, грабив за невиконання поставок, побивав селян і т. п. Коли цей висулжник зістав зловлений повстанцями, населення втішаючись дякувало повстанцям, відчуваючи свою підтримку в селі.

Дня 20.II.1948 р. в с. Залісцях знищено через повішення секретаря комсомолу Олексюка Василя. Рівночасно він займав [посаду] завідуючого клубу в селі. Помагав в організації стробків, доносив органам МВД все, що тільки міг довідатись про місцевих селян. За свої пости одержував щомісячну зарплату в сумі 300 карб.

Дня 9.II.1948 р. в с. Котюжинах знищено секретаря комсомолу Хом'яка П. і одного комсомольця-стробка, який під час розбиття гарнізону укр. повстанцями відстрілювався з кулемета до останнього набою і врешті з кулеметом втік в район. За це дістав нагороду від органів більшовицької влади. Крім цього в селі знищено клуб та забрано книжки. Рівночасно з цим, вивішено по всьому селі проти-колгоспні кличі.

Г е р о ї к а.

Р-н: Почаїв.

Дня 15.II.1948 р. в с. Кімната о год. 6-ій ранку з району прибули 30 осіб більшовиків та з Крем'янецького 25 осіб, а о год. 11-ій приїхало ще два броневики з більшовиками. Ці всі більшовики переводили детальну ревізію в селі. Під час цієї ревізії більшовики знайшли криївку, в якій було трьох повстанців: куш. др. Дорошенко, бойовики – Запо-

рожець і Чубатий. З криївки повстанці, відкриваючи ящик, викинули гранати, а за гранатами почали вискакувати. Др. Чубатий під час вискакування гине, а дг. Дорошенко і Запорожець пострілялися в криївці.

Дня 28.II.1948 р. в селі Ст.[арий] Почаїв двох повстанців під час переходу попали на засідку, в якій загинули під час перестрілки.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали.

Дня 12.II.1948 р. трьох повстанців прийшли в с. Татаринці о год. 9-ій вечора до гром. Іванюка Арсена, в якого мали до полагодження справу. Більшовики, маючи повідомлення про прихід повстанців, прибули 9 осіб з о/у МГБ Горбатовим і зробили засідку в Арсена. Повстанці: Саган, Лісовий і Лебідь прийшли, не знаючи нічого про більшовиків і пробралися непомітно аж до хати. Більшовики, не завважи[л]и повстанців, які вже були під хатою та в хаті. Повстанці Лісовий та Лебідь зайшли до хати, а Саган залишився на варті. В цей час Саган побачив, що дорогою йде 4-ох людей, він думав, що то сільські парубки йдуть з вечорниць і курять папіроси. Саган, щоб не помітили його, застукав легко у вікно і сам сховався за вугол хати. Лісовий та Лебідь не почули в хаті цього стуку. В той час ті, що йшли, поперед хатою стали і двох відразу сміло пішли в хату – це був лейт. Горбатов і ст. сержант. Увійшовши в хату, вони не завважили Лебідя, як він сидів за дверима під стіною, а Лісовий стояв серед хати, поставивши десятку під стіною, якої большевики не завважили. Більшовики думали, що то сільські хлопці на вечорницях, і спитав Горбатов Лісового: “Ну, що тут хлопці?”. Лісовий зорієнтувався відразу, що це більшовики, вихватив пістоля та зразу дав два постріли в Горбатову, який відразу повалився на землю та дав ще довгу серію з автомата по хаті, а Лісовий зразу дав два постріли в сержанта, якого тяжко ранив, який довго не прожив. Більшовики, які залишилися надворі перед ворітьми, почули стріли в хаті. Почали стріляти по хаті та збігатися решта. Саган, що стояв за углом, почув стріли в хаті, зорієнтувався, що то більшовики і дав кілька довгих серій по більшовиках, які збіглися до воріт. Він ранив тяжко одного більшовика.

Лісовий і Лебідь після стрілянини в хаті пробіли затильне вікно в хаті й вискочили з хати так, що більшовики їх не помітили, [і] почали відступати зі села. По дорозі попали на других більшовиків і Лебідь став ранений тяжко в ногу. Ранений він ще сам дійшов на хутор у віддалі від села два кілометри і тут заквартирувався.

Слідуючого дня приїхали більшовики з Крем'янецького, Шумського і В.[елико-]Дедеркальського районів, зробили ширшу облаву у сс.: Татаринці, Гриньківці, Якимівці й Юськівці. Внаслідок чого по крові більшовики зайшли аж на ці хутори, де лежав ранений др. Лебідь. Більшовики обкружили хату, де лежав Лебідь і посилали господиню, щоб він віддав зброю, а сам здався. Лебідь почав стріляти з хати і

викинув надвір гранати через вікно. Тоді, бачучи безвихідне становище, ліг серед хати і з криса застрілювався, бо пістоль відмовив пострілу. Більшовики тіло др. Лебідя забрали до району, де батько Горбатова взяв сокиру і порубав з пімсти Лебедьові голову. Після цього, не розбираючи його з одежі, закопали.

Дня 23.II.1948 р. на донесення місцевого сексота на хут. с. В. Раківця [Великий Раковець] (Діброва), Вишнівецького р-ну більшовики, числом до 100 осіб, відкрили криївку, в якій квартирував др. Ігор, Тютюнник і Журба. Криївку більшовики відкрили без шукання так, що повстанці не зорієнтувалися, чи це господар, чи хто. Більшовики, знаючи про те, що ці друзі живими не здадуться, відразу криївку закидали гранатами, від чого всі три повстанці погинули. Господарка і члени сім'ї зістались нечипані більшовиками, лише з хутора перебралися в село, де стоїть гарнізон стрелків в с. Зарудці [Заруддя].

Ріжні вісті:

Ст.[арий] Вишнівець.

Дня 13.II.1948 р. від Вишнівецького р-ну, як депутат, голова колгоспу ім. Жданова, Гороховський відбув [на] нараду голів колгоспів Західних областей України в Києві. Повернувшись з тієї наради казав, що дістав догану за те, що "бандери" спалили йому солому в колгоспі, говорили, що обговорювалось питання про дальшу колективізацію у весняний період Західних областей України. Між іншим говорив, що дня 18.III.1948 р. відбудеться ще одна нарада, яка винесе в тому остатнє рішення цієї справи і що хто буде протиставитися до вступу в колгосп, то буде висилатись на Сибір.

Передбачається в м-ці березні вивезення кілька тисяч молоді в райони на Донбас в шахти. В цьому напрямку вже переводяться списки.

До с. Снігурівка, дня 4.II.1948 р. приїхала комісія з області з зем-відділу і на зборах села говорив представник цієї комісії. Він казав: "Що ваше село подало заяви про те, що годиться добровільно переселитись в Сибір в Красноярщину". Селяни тим налякалися, тому що нічого подібного про це не знали. До канцелярії викликали Сівак Ольгу і показували від неї написану подібну заяву, від чого вона категорично відмовилася і після цього цілком втекла зі села.

Березень, 1948 р.

С л а в а   У к р а ї н і !
Г е р о я м   С л а в а !

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за місяць березень і квітень 1948 р.

Р-н КОПИЧИНЦІ.

Хоростків :

3.III.1948 р. до [м]. Хоросткова приїхала з району комісія в справі побиття та пограбування людей при організації колгоспу. Комісія складалась саме: підполковник военкомата Ярош, нач. мвд Бровін, прокурор Кувінський і з райкомпартії Муренко. Прокурор та Бровін допитували людей, а Муренко, як секретар усе занотував.

4.III.48 р. перед вечером прибуло до села около 20-ть большевиків з нач. Валіцким. 10-ть відійшло на "Іст. Бат", а ці решта з Валіцким робили в міській сільраді ревізії в цих господарів, котрі мешкали на передмістю. Вислідів жодних не було.

5.III.48 р. Валіцкий з 5-ма большевиками переїжджаючи через село "моментально" обскочили хату Юзьків Анни і перевели стислу ревізію, відтак перейшли до Процькового Павла і там перевели стислу ревізію. Вислідів жодних не було.

8.III.48 р. на присілку Зарваниця, Валіцкий з 7-ма большевиками перевів в кількох господарів ревізію, а саме: Сусли Павла, Бигуга Теодора, Кормили Василя, Кармазина Зофії і в Вороного Павла. У Вороного взяли фіру, куди від'їхали невідомо.

14.III.48 р. до села приїхав зам. нач. мвд Корнієнко і прокурор з Києва (чи в дісності, невідомо) в справі переслухування людей, їх побиття і пограбовання майна. Прокурор цей сказав до людей, що вам усе пограбоване майно звернеться (вдійсності всім людям звернено лише 60%).

18.III.48 р. до сільради Вибранівської прибув сам Валіцкий, який перейшов до другої залі і покликав поодиноких людей на протокол. Допитував, що люди між собою [говорять] і чи буде в Вибранівській сільраді колгосп.

19.III.48 р. Валіцкий з 9-ма большевиками перевів ревізії в гром. Довганя Павла і Довганя Тимка. Відтак перейшли до Сліпця, взяли фіру і від'їхали в сторону Копичинець.

25.III.48 р. по цілому Хоросткові була облава. Село було обложено довкола заставами, а всередині 500 большевиків робили ревізії. Найбільше шукали в підозрілих їм та "всипаних" місцях. Двох повстанців, "Гомін" з "Данком", переходячи вечером потрапили на большевиків, де в нерівному бою згинули. Большевиків впало 4-ох. Днем зловили одного підпільника – Бевського Павла, котрий крився без зброї з причини, що рідня була в підпіллі. Слідуючого дня большевики вибралися з Хоросткова.

У в и с л а :

4.IV.48 р. до села приїхав уповноважений Сосна, який перепроваджував збори в справі сівби в колгоспі. На зборах людей було дуже

мало. Уповноважений Сосна говорив до людей, щоб не слухали Олійника і Болібруха (підпіляки), а йшли сіяти і добиватися великого урожаю, бо вам нічо не допоможе. Дальше говорив, щоб люди здавали державі поставки, як: молоко, м'ясо, позику і т. д.

7.IV.48 р. приїхав до села Корнієнко і ще трьох большевиків з ним. Скликали стрибків і говорили їм, щоб вони вартували тракторів, щоби їх хто не побив.

23.IV.48 р. в селі відбулося кіно під назвою “Коліровна молодість нашої країни”. На кіні була тільки шкільна молодь.

25.IV.48 р. до села прибув уп. Сосна і прокурор, які перепроводжували збори в справі заарештованого крамаря. Люди на збори не хотіли йти, але вони ловили по дорогах і зганяли до клубу. Прокурор говорив, що крамар Степан Бабій бандит, що він всі гроші з кооперативи давав “бандьорам” і що печатував “наліпки”. Ми за це мусимо засудити. Дальше говорив, щоб люди сіяли і здавали державі поставки, а не чекали на Америку, бо її не дуже боїмося.

26.IV.48 р. Софронов з 10-ма большевиками приїхав машиною. Цього вечора робили засідки в селі на відтинку Міхалках. Слідуючого дня 6-ох большевиків, відійшло на Хлопівку, а Софронов з 4-ма остався в Увислі. До села Увисли з р-ну приїжджають большевики майже щодня не по справам, а щоб лиш тільки прохарчуватися та напитися горілки, якої дістають з заводу.

В е р х і в ц і :

1.IV.48 р. прибув до села участковий Бугайов з 7-ма большевиками, який перевів в кількох гром. ревізії. В дійсності шукали за горілкою, щоб подати когось під суд, але вислідів жодних не було. Перед вечором відійшли в сторону Ключинець.

9.IV.48 р. до села прибув Бугайов з 4-ма большевиками. По дорозі зайшли до кооперативи, бо він цікавиться кооперативними цінами. Відтак зайшли на цвинтар, щоб переконатися чи вдійсності вбитий Володимир Щавель (підпільник). Коли перевірили, що є свіжа могила, пішли до Кульчицького Якова і говорили, “що бандіти вбили бандіту”, відтак пішли на Ключинці.

14.IV.48 р. Машиною приїхав до села з району Дац на перевірку гігієнічного стану села і цін кооперативних. Перед вечором Дац злагодився виїжджати зі села машиною. На той час надійшов Бугайов з 7-ма большевиками зі села Перемилова, окружили машину, позалягали в рови, а Бугайов почав кричати: “кто есть, падходь к мне!” Дац приляг на машині і нічого не говорив. Відтак Бугайов почав кричати: “кто есть” через три рази, бо буде стріляти. Дац таки не відзивався. Відтак крамар почав кричати, що то Бугайов. Тоді Дац підвівся і почав приглядатися, чи то в дійсності Бугайов, щоб не були бандьори. Пізнав Бугайова і сказав: “Ах ти сволоч, як ти мене спугав”. Облавники пішли в село, а Дац від’їжджаючи сказав: “я не спугався, но не хотел з такімі “блядьма” стрічатися”. Бугайов цієї ночі робив засідки від сторони Перемилова.

27.IV.48 р. Бугайов з 7-ма більшовиками зайшов до кооперативи, поцікавився кооперативними цінами і пішли в сторону Ключинець.

Перемилів :

4.IV.48 р. до села приїхав Корнієнко, Жданов і з ними 4-ох більшовиків, вони розіслали десятників за цими хлопцями, котрі скорше були в “стрибках”, щоб прийшли до сільради. З хлопців ніхто не прийшов. Пополудні більшовики від’їхали до с. Карашинець. Вони мали в плані заложити в с. Перемиліві “Іст. Бат”.

14.IV.48 р. прибув до села Бугайов з 7-ма більшовиками і перевів стислу ревізію в гром. Роган Анни, а причини в тому, що уп. по молоці і м’ясі Цимбал, сказав, що в цеї господині він бачив двох озброєних людей. Бугайов цю господиню заарештував і забрав її на “Іст. Бат.” до Хоросткова. По коротких допитах господиню звільнено.

18.IV.48 р. приїхав з району голова району Кривко, з відділу пропаганди Паркоша і двох “стрибків” в справі кооперативних зборів. Паркоша говорила в справі “п’ятирічного плану”, який мають виконати за чотири роки, а дальше говорила на політичні теми, що капіталістичні держави готуються до війни з Радянським Союзом. Тоді запитала людей, чи люди не чули того, що Трумен говорив по радіо, що США і Англія встановлять порядок в цілому світі. З людей ніхто не говорив, на цім збори закінчились.

Ключинці :

1.IV.48 р. прийшов Бугайов з 7-ма більшовиками. Вночі робили засідки, а днем в кількох господар[ів] робили ревізії. Відтак зайшли до Пригоди Степана і заарештували одну дівчину (підпілячку) з села Постолівки. Цю дівчину, господаря і господиню забрали до сільради, дівчина втікла, а господаря і господиню забрали до Хоросткова. Через три дні держали на “Іст. Бат.”, опісля випустили.

6.IV.48 р. прибув Бугайов з 6-ма більшовиками і перевів ревізію в гром. Фірмана Олекси, Мандзюка Павла і Витвицького Дмитра. Через цілий день ходили по селі, а вечером робили засідки. На другий день Бугайов пішов з більшовиками в напрям Верховець, а вечером знова був на засідках в с. Ключинцях. Вран[ці] пішов в напрямі с. Сороки.

8.IV.48 р. прибув Бугайов з 7-ма більшовиками, вечером ходили на засідки до ліска (Пеньки), недалеко цього ліска орали трактори, вони мабуть вартували цих тракторів.

10.IV.48 р. були розкинені листівки проти комсомолу і піонерів, люди листівки зривали і давали читати одні другим.

16.IV.48 р. приїхали з району Проходько, Кривий і двох стрибків, вони хотіли скликати збори, але люди не зійшлися і збори не відбулись.

27.IV.48 р. прибув Бугайов зі своєю групою. Через цілий день ходив по селі, а вечером взяв одну фіру і від’їхав в сторону Хоросткова. Від’їхав від села два кілометри і знова завернув фіру і під’їхав під село.

К а р а ш и н ц і :

1.IV.48 р. приїхав з району голова району Кри[в]ко і секретар партії Жученко, нач. мвд Бровін, Карпенко і уп. цього села Малтасар, які хотіли перевести збори і вибрати голову колгоспу. Збори не пере-провадили, бо людей на зборах не було. Малтасар з головою сільради поїхав на поле за головою колгоспу, яким большевики назначили Перейму Миколу. Перейма не хотів вертатися до села. Малтасар вдарив його кілька разів і силою забрав до сільради. Большевики намагалися перепровадити збори, щоб Перейму затвердити головою колгоспу, але людей на зборах не було і большевики від'їхали, забравши зі собою Перейму Миколу як арештованого. В К[о]пичинцях держали його три дні на допитах, чому він не хоче бути головою колгоспу, відтак пустили.

5.IV.48 р. Бугайов зі своєю групою арештував Емілію Галабіцку, Олійник Анну і Боднар Ангеліну. Їх забрали до Хоросткова і держали оден день, опісля випустили. Бугайов покликав ще кількох господарів до сільради, але з господарів ніхто не прийшов.

22.IV.48 р. в Сукача Михайла забрали корову, за це, що він не сплатив грошево за тюрму.

К о ц ю б и н ц і :

1.IV.48 р. до села прибуло 30-ть большевиків із Ситніковим (капітан мвд), котрі робили ревізії на [в]ул. Нараївка та Нагаївщині. Ці ревізії були викликані тим, що вночі злодії обікрали кооперативу, щоб звести слід на повстанців, спалили приміщення місцевого клубу і бібліотеку. Большевики з початку були не зорієнтовані і тому робили ревізії, але після докладнішого слідства зорієнтувались, що це зробили злодії, бо арештували підозрілих їм людей щодо злодійства.

3.IV.48 р. приїхав з району Кривко, Покуда, Анатолій, Маковський і ще чотирьох большевиків. Вони хотіли перепровадити збори колгоспників, але збори не відбулись, бо з людей нікого не було. Большевики через цілий день посилали джурних, щоб люди ішли на збори, але з людей ні один не прийшов до клубу. Большевики з великою лютістю від'їхав до р-ну.

5.IV.48 р. приїхали ці самі большевики і сказали священникові, щоб людям заповів, щоб зійшлися на збори. Та люди все одно не зійшлися. Большевики скликали колгоспну управу і на цих людях викричали всю свою лютість. Кривко неначе скажена собака кричав: "контрреволюціонери, бунтівники, ми з вами ніяких жартів не будемо робити, щоб завтра всі як один вийшли в поле до роботи, а то ми вас всіх знищимо". В такому тоні він говорив через цілий час. Перед вечером від'їхали до району.

6.IV.48 р. прибуло до села 30-ть большевиків, які виганяли людей на колгоспні роботи.

7.IV.48 р. були в селі розвішені листівки протиколгоспні на бажання людей, щоб мати спір не йти до колгоспу на роботу. Народ цей дуже

перенявся колгоспом, бо вони з тою надією писались, що з весною буде війна і вони дальше будуть робити на своїх батьківських землях. Листівки зривали двох большевиків з мвд і бувчий нач. "Іст. Бат." Загрійчук Микола.

8, 9, 10.IV.48 р. большевики через ці дні в числі 30-ть чоловік виганяли силою людей на колгоспну роботу. З людей взагалі ніхто не виїжджав в поле на роботи, тільки крилися через три дні. Большевики дуже знущалися над народом, найбільше над жінками [жінками], бо з мущин [чоловіків] нікого не стрінули. Большевики самі запрягали коні, викидали на фіру борони та плуг і самі виїжджали на поля. По дорозі кого зловили, кидали на фіру і заставляли його бути відпо-відальним за ці коні і денну роботу.

9.IV.48 р. з нашої сторони застрілили три коні передових активістів (голови колгоспу і двох бригадирів).

10.IV.48 р. большевики заарештували гром. Балу Дмитра, Хабінця Івана (голову колгоспу), і Галій Михайла за це, що ніби вони самі поранили коні, щоб не їхати сіяти. Говорили: якщо б бандеровці тут були, то були б вас постріляли, а не коней.

11.IV.48 р. до села прибуло 120 большевиків з нач. Ситніковим, котрі ще з ночі окружили село, а днем робили сильні ревізії. В Забінця Михайла порозсипали все збіжжя і поляли нафтою та перемішали все з капустою, котру висипали на землю. В Заременого Ярослава покопали ями в хаті, повибивали діри в стінах, побили образи, поперевертали шафи, столи і всі речі, які були в хаті. Діти під час цієї ревізії почали кричати: "Тату, москалі розвалюють нам хату, утікаймо". Большевики повиганяли тоді всіх з хати і дальше робили "гранду", до муки поналивали води, в відрах поробили діри штиками. В Буртник Івана порозвалювали стіни, печі, побили вікна, повикопували ями в обох хатах, розшили хату, стайню і повисипали збіжжя. В Опаристого Михайла порубали столи, розвалили піч, подіравили стіни, а збіжжя порозсипали по подвір'ю. По подвір'ю покопали ями, а до пивниці кидали гранати. В stodoli знайшли закопану паку зі збіжжям, де господар закопав, там кинули 10 гранат, думали, що там є криївка і бандьори в ній сидять. Большевики в багатьох господар[ів] робили такі подібні ревізії, навіть випускали пір'я з перин та подушок і до інших пивниць кидали гранати. Через цілий день стріли не вгавали. Стріляли з крісів, па[па]шок, гранати кидали і т. д. Ревізії були дуже стислі. Викидали всі соломи із усіх стрихів і перешпигували кожний метер землі шпичцями, зі собою мали псів. Перед вечером заарештували Сернецького Тадея, Голубович Осипа і Монастирського Володимира. Слідуючого дня їх випустили.

12.IV.48 р. до села прибуло около 30-ть большевиків, котрі гонили людей на роботи через цілий день. Цього дня майже половину людей вигнали в поле. Котрі господарі не хотіли їхати в поле, то большевики самі запрягали коні і разом з господарями виїжджали в поле і вартували їх через цілий день, щоб не повтікали домів. Господар Балук

Дмитро не хотів вилізти на фіру і їхати в поле, то большевики взяли його за руки і ноги і таким способом посадили його на фіру, та разом з ним поїхали в поле.

16 і 17.IV.48 р. большевики держали коло кожного голови та бригадирів колгоспу засідки з тим, що думали когось з бандеровців зловити, як прийдуть вбивати голів колгоспу. Через цілий місяць большевики в числі 20-30 робили сильні засідки в селі і в лісі. В лісі кілька разів були малі облави.

Котівка:

1.IV.48 р. прибуло до села 17-ть большевиків із Ситніковим, котрі перепроводили в поодиноких господарів сильні ревізії, саме: Безушка Данила, Рибак Данила, Мирона Івана, Сагайдак Антона, Сагайдак Ірини і в Моряка Івана. Ревізії робили з тої причини, що обікрали кооперативу в с. Коцюбинцях.

5.IV.48 р. до села прибуло 14-ть большевиків із Брошніковим лейт. м[гб], котрий перевів ревізії на [в]ул. Безушки Дем'яна. Крім цих большевиків, ще прибуло 14-ть, які робили ревізії в поодиноких господарів.

28.IV.48 р. до села прибув нач. від. "Іст. Бат.", який переводив лекції із "стрибками". Цього дня були розвішані ілюстровані карикатури про "щасливе" життя селян в колгоспі. Нач. післав "стрибків", щоб позривали листівки, а сам не хотів іти. Через цілий місяць большевики два рази в тиждень робили засідки, від 15-20 чоловік.

Кутець:

5.IV.48 р. рано прибули до села участковий мgb Брошніков, нач. ОББ Брухачов із 12-ма большевиками, які перевели стислі ревізії в гром. Пендзівол Дем'яна і Хоростківського Михайла. Вислідів жодних не було.

14.IV.48 р. були розвішені листівки проти колгоспу. Їх зривав Брошніков з 12-ма большевиками. По дорозі, стрівши голову сільради, Брошніков сказав, щоб він явився завтрашнього дня на мgb.

20.IV.48 р. Брошніков з 12-ма большевиками робив стислі ревізії в поодиноких господарів по цілому селі (приблизно в 12-ох господарів). Через цілий місяць большевики робили засідки від 3-4 рази в тиждень.

Баворівщина:

4.IV.48 р. відбулись збори колгоспників про виконання роботи в полі – покращення посівної кампанії. Збори перепроводжував інженер із земельного відділу Мушій і з райкому партії Козубова.

5.IV.48 р. о годині 5-ій відбулось кіно під назвою "Гайочок". Присутніх було 20-ть дітей.

9.IV.48 р. покликали на мvd К[ли]зуб Романа, в якій справі невідомо. Цього дня заарештували Філімінова Йосифа (руський), який купив собі горілки (самогона).

13.IV.48 р. понад 13-ть большевиків робили ревізії на [в]ул. Довгій. Вночі держали засідки.

23.IV.48 р. Брошніков з 10-ма “стрибками” робив ревізії на Баворівській колонії. Цього місяця большевики посилили сильні засідки, як рівнож охорону колгоспів – по 10 чоловік.

К а л и н і в щ и н а :

В цьому місяці нічого замітного не було. Колгоспники почали сівбу разом з іншими. Декотрих колгоспників гонили силою на роботу. Охорона в цьому місяці майже була постійно і засідки робили навколо колгоспу.

24.IV.48 р. відбулись загальні збори в справі державної позики.

Г о р а :

26.IV.48 р. відбулись загальні збори селян в справі позики. Збори перепроводжував голова району Кривко. Був присутній 1-ий секретар партії Жученко. В цьому місяці большевики посилили сильні засідки, майже що ночі були засідки, а тим більше перед 1-ше травня.

Р-н ПРОБІЖНА.

(Вісті за місяць березень і квітень 1948 р.).

Ч о р н о к і н ц і В е л и к і :

22.III.48 р. приїхав нач. Манчур Гринько і забрав жінок Гвоздецьку Євгенію і Михайлик Кливентію до Чорткова, щоб вони ввели їх по квартирах, де могли б вони стрінати Яницьку Стефу. Вони ходили з ним по всіх квартирах, але її ніде не знайшли.

24.III.48 р. до села приїхало 6-ть большевиків з нач. Гоцалюком та ходили до тих людей, що втекли від вивозу і забрали їх до сільради. В сільраді сказали їм, щоби вони не скривались, а жили спокійно вдома. Того ж дня над вечером Гоцалюк із 3-ма “стрибками” зайшли до Грабець Михайлини, де Гоцалюк зажадав від господині, щоби дала йому 10-ть яець. Господиня відповіла, що яйця мусить здати на контингент для держави.Тоді Гоцалюк сам пошукав, знайшов 5-ть яець і випив. Тоді зажадав ще молока, а господиня знову сказала, що не дасть, бо мусить здати державі. Розлючений Гоцалюк заарештував жінку та кинув її до пивниці в сільраді, де жінка просиділа 24 год.

26.III.48 р. Гоцалюк з іншими большевиками від’їхав в сторону Чорнокінецької Волі. Того ж дня через село переїжджав нач. мgb Петров Петро Петрович в сторону Пробіжної. Цього дня передвечером тітка “Грома” приходила до Галушкової, яка їхала до Чорткова, щоб ця взяла передачу для “Грома”. При цьому розпитувала про підпільників (мабуть з доручення мgb).

27.III.48 р. приїхав Петров з двома большевиками, пішов на станицю “стрибків”, а звідти поїхав в сторону Пробіжної. Чого вони приїздили, невідомо.

Того ж дня касієр кооперативи Данилишин Петро, заборонив продавати щонебудь з кооперативи селянам-одноосібникам, лише колгоспникам.

У вечері нач. Манчур Григорій, з ним Поборинюк Григорій та ще 3-ох “стрибків” робили ревізії в Галушки Марії, шукаючи за підпільником Галушкою Гр.

29.III.48 р. нач. Манчур з 5-ма “стрибками” робив ревізію аж до 8-ої год. вечора на вул. Долина і Підлісна. Того ж вечора на цих вул. були засідки.

30.III.48 р. Гоцалюк з 5-ма большевиками списували майно арештованої Хомишин Володимири на вул. Підлісній. Пізніше 3-ох больш.[евиків] збирали пашу для коней.

31.III.48 р. Гоцалюк з 6-ма большевиками робили засідку на вулиці Мазурівка. Досвіта відійшли на станицю “стрибків”, там були до вечора, а потім відійшли до району.

2.IV.48 р. Лізньов і Гоцалюк робили засідку на городі і подвір’ї Халупника Данила.

5.IV.48 р. уповноважений від молока Кухаренко, ходив по селі та перевіряв квитки тим, які ще не дали всього молока. Вночі 10-ть “стрибків” робили засідки та ходили попід хати на вул. Підлісній.

7.IV.48 р. “стрибки” зловили Яницького Михайла, який скривався перед вивозом.

8.IV.48 р. “стрибки” ходили по вулиці Вигін, робили перевірки в хатах за якимсь чоловіком, перебраним в жіноче одіння. Про це їм зголосив Поборинюк Володимир (брат зголошеного “Грома”).

Тої ж ночі большевики робили засідки між сс. Кривеньке і Чорнокінци Великі. Було їх всіх 15-ть чоловік.

10.IV.48 р. Лізньов і Гоцалюк з 8-ма большевиками робили ревізії на вулиці Вигін, а відтак пішли на вул. Підлісну до Цупок, робили ревізію, шукаючи за підпільником Божоком. В часі ревізії повалили піч, та шукали на городі за криївкою. Вечером робили ревізію в Галушки Марії.

14.IV.48 р. до села приїхав Лізньов з 2-ма мвд-истами, а на другий день відійшли в напрямі села [Босири].

14-15.IV.48 р. в селі були 4-ри большевики, які конфіскували майно арештованих.

15.IV.48 р. приїхав зі с. Сокиринень трактор, якого примістили в колгоспі та до його охорони приділили 4-ох “стрибків”.

Того ж дня по вул. Підлісній ходив Костенко та нач. “стрибків” і питали людей, хто скільки платив в кооперативі за мануфактуру, бо сталася крадіж.

16.IV.48 р. большевики із “стрибками” робили нічну засідку долиною, що тягнеться від Чорнокінець [Великі і Малі] до Чорнокінецької Волі. Було їх 15-ть чоловік. На другий день робили ревізію в Халупника Данила, а потім прикликали на гарнізон Сопкових (дві дочки і батька).

22.IV.48 р. до села Чорнокінець Великих приїхала танкетка та автомашини з військом мвд, де по короткому постої від’їхали в сторону Пробіжної.

Чорнокінецька Воля:

20.III.48 р. приїхав на коні Мельничук, а за ним 5-ть большевиків з Гоцалюком. Вони зайшли до сільради та сказали голові, щоб він дав їм квартиру, на якій вони будуть квартирувати кілька днів. Голова дав їм квартиру недалеко кооперативи. Того дня ці “рубашники” ходили по селі та замовляли вечерю на 11-ть чоловік. Також заходили до Головинського і Мединського. Передвечером приїхав Дроздов з 3-ма большевиками. Відтак Дроздов і Гоцалюк з 3-ма большевиками зайшли до Кельбника і замовили вечерю. В голови сільради замовили дві підвод[и] та передвечером виїхали в сторону ліса. В селі ночував Мельничук в Юник Анни, в якої на квартирі є дві учительки-східнячки.

22.III.48 р. рано до села приїхали з району Павленко, Мельничук, Усідач – чортківський поляк, що працює в районі Пробіжна, Пелюх [Гелюх] упов. від збірки м'яса і молока, а з ним 8-м большевиків. Замовили підводи, а самі пішли на вул. від Фільварку та грабували в людей збіжжя. Потім переїхали на другу вулицю до Гукалюка та Капія, та забирали в них все немолочене збіжжя. Коли люди питали, нащо це так роблять, то Павленко відповів: “То ерунда” і дальше розбивав жорна і бив людей. Люди тікали з хат, оставляючи тільки малих дітей, які плакали за по-грабованим хлібом. Павленко, незважаючи на плач дітей, вганяв за ними з палицею і бив. В Клим Анни не було збіжжя, то забрали барана. Зрабоване людське майно завезли до сільради.

26.III.48 р. до села приїхав Мельничук, Усідач, Скучальський, Гелюх . Мельничук перепровадив колгоспні збори, на яких вибрали ланкових, а відтак пояснював план урожаю на цей рік, запевняючи, що з гектара має бути зібрано 17 центнерів збіжжя та т. п.

Горів Катерина підписалась, що вона зі своєї ланки дасть понад план цукрових буряків.

Мельничук дальше говорив про радісне, щасливе життя колгоспників. Потім виступила колгоспниця Голошинська зі словами “хвали” про “радісне” життя на СУЗ, що ходять на ЗУЗ за хлібом, та питала, де вона піде. Мельничук не відповідаючи нічого на запит колгоспників, почав далі говорити про різні задачі державі.

27.III.48 р. рано Петров і Дроздов з 6-ма большевиками заїхали до голови сільради, напилися горілки, та п'яні від'їхали. Того ж дня приїхав з району Гелюх та інші і розносили селянам зобов'язання, а хто не здав молока чи м'яса, забирали корови.

31.III.48 р. приїхали з району Мельничук, Усідач і Скучальський та заступник голови райлігоспу. Вони ходили по селі та забирали від людей збіжжя без різниці, чи то колгоспник, чи одноосібник. Людям говорили, що це на посів.

Того ж дня приїхав голова району Песький Дмитро по деяких справам. До нього звернувся із окремою скаргою один західняк, що в нього забрали все збіжжя, не маючи при тому найменшої підстави його

так зграбувати. Голова району на це нічого не відповів західнякові і так від'їхав.

1.IV.48 р. до села приїхали роверами Мельничук та Скучанський [? Скучальський]. За ними приїхав ще директор молочарні та дві жінки – руські. Мельничук і Скучанський приїхали в справі колгоспних зборів, коли на збори прийшло лише 6-ть чоловік[, то] зборів не перевели та від'їхали.

Директор молочарні призначив нову молочарку, а ці жінки приїхали в справі перевірки худоби. Вночі приїхало до села 6 большевиків, а рано від'їхали.

8.IV.48 р. большевики робили засідки на вулиці Підлісна.

14.IV.48 р. рано в селі появились листівки, які представляли “щасливе” життя в колгоспі. Люди, які не є в колгоспі, тішились, що ще живуть повстанці, бо розкинули листівки. Колгоспники, знову, зі страхом дивились на ці карикатури, та говорили між собою, що повстанці їх поб'ють тому, що вони належать до колгоспу. (Мабуть не розуміли цих карикатур та не розуміли, що означають ці трупи).

15.IV.48 р. прибув до колгоспу трактор, а з ним один старшина та 3-ох “стрибків” для охорони, які ніччю їздять на тракторі і служ[а]ть для нічної охорони.

14, 15, 20.IV.48 р. большевики щоночі робили засідки на полі при дорогах і попід ліс Берізки, а інші від Чорнокінець Великих та від сторони Давидковець.

Ч о р н о к і н ц і М а л і :

12.III.48 р. приїхали “стрибки” в числі 10-ть чоловік та ходили по селі перевіряли хати на вулиці Новоставці. Тут прийшли до селянки Низкогуз Анастасії та питали де є рідня Низкогуз Степана.

13.III.48 р. до села приїхав уповнов. по контингенті Нечай В. С. та його заступник М'ялкін. Вперше заїхали на колгоспну контору та казали приготувитися до весняної сівби, а відтак пішли до сільради та виписували зобов'язання позики на 1948 р. Того ж дня приїхав прокурор Чупанін з охороною двох “стрибків” перевіряти роботу в колгоспі.

15.III.48 р. приїхав нач. ОББ Гоцалюк і 8 большевиків та робили ревізії по деяких господарствах.

16.III.48 р. приїхав до села прокурор, Нечай, Кухаренко, заїхали на колгосп, перевіряли роботи, а потім пішли до Чорній Марії на прийняття.

21.III.48 р. до села приїхали[:] організатор колгоспу, директор млинів, Осідач, з ощадкаси Пожернюк та завідувач будівель Польо-[в]ий. Вони заїхали до колгоспу, перевели збори в справі весняної сівби, урожаїв, змагання за передовість і т. п.

Того ж дня приїхав уповнов. по контингенті м'яса Пелюх, та ходив по селі. При тому зайшов до громадянина Королюк Михайла, який сказав Пелюхові, що не може здати м'яса, бо вже забрали в нього останні сили на ті всякі контингенти. Дійшло до суперечки. Королюк

сказав до уповн., хай останній з'їсть його. Пелюх списав акт. Незадовго приїхали ще з р-ну голова р-ну і агент від податку. Вечером забрали із собою до району Ільницького Михайла.

1.IV.48 р. приїхали до села Нечай, Воробйов. Скликали колгоспні збори, на яких говорив Нечай, що [з] саботажник[ами], та [тими,] хто не хоче щиро працювати [в] колгоспі, розчитається, викине з колгоспу, так, що він цю кару попам'ятає.

2.IV.48 р. до села прийшло 5 большевиків, заходили до гром. Темоша Миколи, пізніше до них долучили ще кілька, які були в Вудик Василя і Лучки П.

6.IV.48 р. приїхав з р-ну Нечай, М'ялкін, голова культбуду, заїхали до колгоспу та перевіряли роботу. Ніччю були в селі засідки.

9.IV.48 р. були у колгоспі на конторі Нечай і М'ялкін.

11.IV.48 р. до села приїхав слідчий Лезньов з большевиками та арештували Семенюк Володимира і Лучку Павліну. Арештованих забрано до району.

К р и в е н ь к е :

31.III.48 р. приїхав оперативний Успенський з 6-ма большевиками і були на засідках.

1.IV.48 р. приїхав уповн. по м'ясі Опарин та Зкопирченко і Довбуш. Ходили по селі за м'ясом.

3.IV.48 р. Успенський (ОББ) робив з 10-ма большевиками ревізії і в 4-ій год. виїхали.

6.IV.48 р. Довбуш ходив за здачею молока.

8.IV.48 р. Успенський робив вночі засідки.

10.IV.48 р. Успенський робив вночі засідки та перевів ревізію на одній вулиці. Потім заарештував Шмагу Антона з 1927 р. та Пилипів Осипу і забрав їх до р-ну.

13.IV.48 р. відбулось в селі кіно "Кам'яний цвіт".

16.IV.48 р. приїхав Довбуш та забирав людям худобу, хто не здав молока.

17.IV.48 р. приїхав 1-й секретар партії та прикликав тих людей, які були арештовані Лезньовим, списував протокол, а справу цю порушує область.

20.IV.48 р. приїхав Довбуш з 3-ма больш[евиками]. Збирали м'ясо, молоко і т. п. Тоді то до роботи на колгосп приїхало три трактори з охороною по три чоловіка.

Г а д и н к і в ц і :

21.III.48 р. "стрибки" арештували Козак Оришку.

22.III.48 р. "стрибки" робили ніччю засідку в Коконік Максима на подвір'ї та при дорозі.

24.III.48 р. большевики робили ніччю засідки на подвір'ї в Навроцького Миколи та в Допчака Григорія. Було їх 15-ть чоловік.

26.III.48 р. районне мґб покликало Фірманюка Євгена в справі того, що він прийшов ще в 1945 р. з армії, а ще не мав жодних документів.

27.III.48 р. місцеві “стрибки” напали нічю на хату Саврунки Теклі, та робили ніби ревізію, при тому порозсипали муку, повиливали молоко та нарobili багато іншої шкоди. Потім забрали її на станицю “стрибків” та сказали її помити всі підлоги. Вона мила цілу ніч підлогу, а на останку її відпустили.

28.III.48 р. “стрибки” заарештували Козак Марію, але на другий день її випустили.

29.III.48 р. “стрибки” арештували Саличовського сестру, переселенку. Рівнож тої ночі робили засідки в Козак Олекси в столі. Було їх 7 чоловік.

30.III.48 р. “рубашники” робили вночі засідку в Ваврії Івана коло криниці та в Солодкої Анни на подвір’ю за брамою. Було їх 12-ть чол.

2.IV.48 р. приїхали большевики з мвд та арештували Білика Тому, директора школи і начальника (якого невідомо) за те, що з директором ночували в себе вдома. На другий день арештованих відпустили.

4.IV.48 р. “стрибки” арештували Кульницького Євгена. Спротокोलували і відпустили.

7.IV.48 р. “стрибки” робили засідку в Козака Кліма на подвір’ї.

10.IV.48 р. “стрибки” робили засідку в Бандури Володимира, а заст. нач. мвд з Малошков[им] сиділи в хаті.

11.IV.48 р. “стрибки” і мвд-исти робили засідки в Козак Мирона і Захарчука Миколи.

13.IV.48 р. “стрибки” арештували учит. Суху Надію.

14.IV.48 р. “стрибки” арештували директора школи Токара Ілька та відвезли до району за те, що Остра (жінка учителя) зізнала, що ті, які вбили її чоловіка, казали, що їм казав вбити директор школи.

15.IV.48 р. появились листівки. Директорка школи це побачила і зголосила це на “стрибки”.

16.IV.48 р. “стрибок” Кравченко через три ночі заходив до Сидин Антона і там дивився через вікно на дорогу.

19.IV.48 р. слідчий мgb і нач. “стрибків” зайшли до Ганзури Володимира. До нього вони дуже часто заходять.

20.IV.48 р. “стрибки” робили засідку на фільварку та врятували жінку нач. “стрибків” Колошки, яку він побив і вона з тої “розпуки” вішалась.

24.IV.48 р. большевики були в Ковпака Володимира і Фірманюк Марії, яка є депутаткою.

ТЕРЕБОВЛЯНСЬКИЙ РАЙОН

(Вісті за місяць квітень 1948 р.)

Г о в и л і в В е л и к и й :

15.IV.48р. заїхали, вертаючи з Зоросткова [Хоросткова] большевики в числі 8 чол. з нач. Мартинюком до поляка Бролінського. Від нього поїхали до Теревовлі.

16.IV.48 р. приїхали “стрибки”, позакладали насильно кріси на тих “стрибків”, які були скорше арештовані, та забрали зі собою до села Мшанця і Сороцька, щоб вони помагали їм гонити людей до роботи на колгосп.

Того ж дня приїхав мл. лет. Губков з большевиками та заложив станицю “стрибків”.

18.IV.48 р. приїхав Мартинюк з большевиками та арештували Балук Миколу, Тимка і Кибу Василя. Їх відвезли до Теробовлі. За два дні відпустили.

Говилів Малий:

6.IV.48 р. вночі появились большевики з Мартинюком на чолі та робили ревізії в Богоноса Григорія і Сеньків Дмитра. Також робили засідки по краю села. Відтак забрали Кибу Михайла до Гандзюка Михайла і там держали його цілу ніч. Мартинюк казав Кибі, що як не приведе Явного, то його заберуть на Сибір.

18.IV.48 р. до сільради приїхав нач. райкомзагу Городний і ще трьох з ним большевиків та ходили по селі за м'ясом і молоком. Над вечір скликали збори. Городний говорив, що люди чекають війни. “Ми також чекаємо війни, – сказав він, – ми мусимо вже раз помститись на наших ворогах. Ми мусимо розгромити Америку та висвободити ті народи від капіталістичного гніту. Ви чекаєте, що тут буде Америка. Цього ніколи не буде. Радянський Союз бореться за мир в світі”.

Дальше виступив голова земгромади Кузьо Дмитро та казав, що люди не хочуть здавати молока, а все думають, що буде завтра”.

Іванівка:

24.III.48 р. через село проходило 80-ть большевиків разом з Мартинюком, Капустяним та нач. Торубарою. Всі пішли в сторону Говилова Великого.

5.IV.48 р. до села прибув Мартинюк з 20 большевиками та робив ревізії на вул. Зававриком в Любович Анни. По ревізії заходили до Черногодза Матвія, а потім пішли до Говилова Великого.

7.IV.48 р. ці большевики вертали з Говилова Великого і робили ревізії в деяких хатах, а потім пішли до району.

11.IV.48 р. до села приїхав з военкомату майор Гвардев і з ним ще 4-ох большевиків. Вони скликали всіх військовооб'язаних і майор мав до них нібито промову, а наприкінці сказав, що всі мають їхати до Боричівки на колгосп орати.

19.IV.48 р. відбулось кіно “Війна закончилась”.

22.IV.48 р. в селі був участковий Паршин в справі тих хлопців, що повтікали з Донбасу. Кливав їх до сільради, але ніхто з них не прийшов.

Сороцько:

18.IV.48 р. ст. лейт. Зайцев і 6-ть большевиків зробили ревізію в Бучак Осипи. Нічого не знайшли і по ревізії арештували її і Яришевську Марію та пішли з ними в сторону Ілавче.

20 IV.48 р. були колгоспні збори на яких Бакшевський викладав колгоспникам скільки урожаю з гектара буде на цей рік. Де сказав, що пшениці 40 центн.[ери], проса 30 центн.[ерів] і т. д.

Колгоспники між собою говорять, щоби було хоч 3 цнт. з га, бо є багато необробленої землі.

Того ж дня випустили Яціка Івана. Він був дуже оббитий.

23.IV.48 р. випустили Бучак Осипу і Ярошевську Марію.

26.IV.48 р. були збори “стрибків”, на зборах нач. ст. лейт. Губков говорив, щоби не слухали бандитів, не слухати, що там Америка стріють Німеччину, розсилає всюди війська, та має атомну бомбу. Але “стрибки” цього не слухали, робили в салі сміх і крик.

1.IV.48 р. відбулися збори. На зборах був якийсь большевик з області, Бакшанський і ще якийсь один уповноважений. Бакшанський говорив, щоби люди не ширили між собою вісток про війну, бо війни ніколи не буде. Її хочуть ці “вошівці”, які догнивають по дірах, та такі держави, як Англія та Америка, та такі інші. Дальше говорив: “Ми війни не боїмося. Наша комуністична партія всюди добре діє і всюди сильна”. В дальшому намовляв всіх до колгоспу, бо без колгоспу не можна обійтись, хіба всі хочуть остатися без куска хліба. Говорив, що не мають чого тих боятися, що хотіли на Митниці роззброїти колгосп, в самі ледво дишуть. Дальше говорив про різні задачі державних поставок, де при кожному його перестанку один гармоніст грав на гармонії, бо люди того говорення вже не хотіли слухати та розходилися.

4.IV.48 р. приїхало 8 большевиків з Капустиним на чолі та робили ревізію в Федішин Івана, Калиняка Василя, Крупихи, Яніка Івана, Новик Євгенії. Всюди копали ями, шукаючи за криївками.

2.IV.48 р. приїхало 8 большевиків та робили ревізію в Присяжного О.

8.IV.48 р. до села приїхало 30 большевиків із “стрибками”. Одні поїхали на Митницю, а 6-ох робили облаву за хлопцями на Донбас. Не зловили нікого.

9.IV.48 р. двох старшин шукали когось попід хати та шукали в стайнях і стодолах.

11.IV.48 р. робили больш.[евики] засідку на вул. Зацвинтарем. Було їх 9-ох.

13.IV.48 р. прийшло 8-ох большевиків з дротами та шукали в Заблоцького Михайла.

15.IV.48 р. приїхав до села гарнізон та заквартирував в Тимчачки.

18.IV.48 р. були збори, на яких говорив Бакшанський, що Радянський Союз вже нічого не боїться, бо Бандьора [Бандера] вже в Франції разом із своїми недобитками. Люди не хотіли слухати тих дурниць і почали виходити. Тоді при дверях став один большевик і нікого не випускав. По зборах було кіно. Тої самої ночі були засідки на вул. Солиська, по якій із цивільних нікому не було вільно ходити. Над ранком в другій годині большевики перейшли на край села між Сороцьком та Ілавчем. В той час переходили повстанці і стрінулись з

більшевиками. Почався бій. По короткім бою повстанці відступили, де зістав вбитий "Марко" (зі сторони повстанців), зі сторони большевиків було вбитих 3-ох чоловік, а 2-ох ранених. Рано большевики, нікому не показуючи, повезли своїх трупів до Теробовлі. Трупа повстанця возили до Митниці показатись колгоспникам, які то вони герої, бо вбили одного повстанця. Вечером відвезли трупа до Теробовлі, відфотографували та поховали.

21.IV.48 р. робили ревізію в Коринківського Федя.

Того ж дня брали дітей зі школи і хотіли повідбивати їм на грудях серп і молот, а на руках Леніна і Сталіна. Діти побачили в чому річ і повтікали.

Г л и щ а в а [Г л е щ а в а] :

24.IV.48 р. через село з Теробовлі на Грималів [Гримайлів] переходили большевики в числі 150 чоловік.

[...]

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ**РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ**

Р-н: В.[еликі] Борки

Дня 29.2.1948 р. до с. [Константи]нівка приїхав рай. прокурор Лютюк. Він скликав збори [по питанні] виконання молока і м'ясопоставок, на яких, між іншими, сказав таке: "Нам треба в якнайкоротшому часі виконати всі наложені на нас обов'язки. Не чекайте на американців та їх запродавців – українсько-німецьких націоналістів. До Радянського Союзу їх руки закороткі. Їх вкоротці стріне та сама доля, що гітлерівську Німеччину. Ви чекаєте на якусь самостійну Україну? Якої ж, врешті, ви хочете України? Самостійну Україну в союзі з великим російським народом ви вже маєте. Без російського народу і його опіки Україна ніколи не зможе існувати. Хто хоче іншої України, для того ми знайдемо місце на Сибірі. Для ворогів ми жорстокі!". Збори закінчив він закликком "Знищимо українсько-німецьких націоналістів, які гальмують розвиток мирного будівництва та виконаємо сталінську п'ятирічку за 4 роки".

Дня 14.2.1948 р. в райцентрі відбулася нарада учителів В.[елико-]Борківського р-ну під назвою "День учителя". На порядку денному наради було: 1) покращ[е]ння політичної роботи на селі. 2) покращ[е]ння роботи серед піонерів і комсомольців. З доповіддю виступив 1-ий секретар РК КП(б)У – Ткач О. Й. Підсумовуючи роботу сільського господарства за 1947 р. та порівнюючи її з передовими районами східних областей України, він критикував райони західної України, де ще не переведено колективізації. – "Говорять дядьки – сказав він, – що Галичина годує москалів. Та це смішне! Коли взяти під увагу В.[елико-]Борківський р-н, який є передовим районом Тернопільської області, то, щодо здачі зерна державі, ніяк не можна порівняти з любим районом Східної України, не говорячи вже про центральну Росію. Наші вчені агрономи добиваються високих урожаїв, яких не можуть добитися селяни-одноосібники. Зрештою, селяни західних областей України, як і всі інші народи Радянського Союзу, повинні бути вдячні великому російському народові за своє визволення. Великий російський народ захищає всі народи від поневолення, він ними опікується, несе культуру і науку. До нього звернені очі цілого світу, тому, [от]же, російський народ є передовим, керівним, без нього нам не бути, без нього нам не жити! Ви, вчителі, як одинока культурна сила на селі, повинні роз'яснювати селянам, що колективізація являється єдиним шляхом, яким селянин може вийти з нужди. Але учителі в цій галузі майже не процюють. От, наприклад, в с. Шляхтинці діти виховані в антикомуністичному дусі. Коли там проходила колективізація[, то] учні

бігали по хатах і кричали: “Тікайте бо москалі йдуть!” А] в райцентрі учні 10-го класу говорили: “Ми добре знаємо конституцію і наші батьки до колгоспу не підуть”. Це все [пов’язане з тим,] що вчителі не виховують як слід молодого покоління [...] зв’язуються з українсько-німецькими націоналістами [та допомагають] їм шкодити нашому мирному [будівництву]. [...], бо це бандитам не по душі [...] учительської квартири бандити забрали [...] [...]ну МВД. Учительки Бойко і Пенер [...] [держали з] бандитами зв’язок. Викрилось, що Пенер походить з бандитської родини, вона тепер сидить в КПЗ. Другий випадок був в с. Шляхтинці, де учителька Яблонівська (зі СУЗ), секретарка комсомолу, працювала на сторону бандитів. Таких учителів нам не потрібно і ми їх звільняємо з роботи. Я певен, що і між вами є такі, як Яблонівська, але ми [попереджа]ємо всіх і строго покараємо. Радянська держава для ворога безпощадна”. Доповідач довго розводився над політичною роботою в селі та давав вказівки для цього. “Кожний учитель сказав він – повинен не менше двічі в місяць робити сход[ини] селян та своїми доповідями викорінювати залишки капіталізму, плекати в масах любов і пошану до великого російського народу, викорінювати ідеологію українсько-німецьких націоналістів, закликати народ до боротьми з ними і викривати їх перед органами рад. влади”. Свою доповідь він закінчив словами: “Знищимо рештки українсько-німецьких націоналістів, які шкодять нашому мирному будівництву”.

Другою з черги промовляла Тимошук В. Я. – інструктор РК ЛКСМУ. Вона вкзувала на погану роботу серед піонерів і комсомольців, бо є такі піонери, що не знають навіть, що вони належать до такої організації. Трохи довше зупинилась вона над комсомольськими організаціями, підкреслюючи, що учителі зовсім не ведуть роботи серед учнів в цьому напрямку, бо в таких селах, як Ходачків М.[алий], Товстолуг, Козівка ще досі немає комсомольської організації. Свою доповідь закінчила вона словами: “Я надіюсь, що учителі сер[й]озно віднесуться до цього великого завдання, яке на нас поклали уряд і партія, покращать роботу піонерських і комсомольських організацій, щоб виховувати смілих патріотів соціалістичної батьківщини”.

Дня 24.3.1948 р. в райцентрі, в приміщенні в райВНО відбулася нарада директорів і завідуючих шкіл В.[елико-]Борківського р-ну. На нараді обговорювалися наступні питання: 1) ліквідація неписьменності серед дорослого населення. 2) перевідні іспити та випускні экзамени в сільських школах.

З доповіддю по першому питанню виступила інспектор шкіл сільської молоді Заїченко Тетяна. Вона підкреслила, що вчителі не тільки повині навчати писати, читати і рахувати, але й виховувати молодіж на свідомих будівників комуністичного суспільства. “Для цього потрібно – сказала вона – підбирати і читати слухачам статі ідейно-політичного змісту, взяті із науки Маркса-Енгельса, та вести

розмови про вождів – Леніна – Сталіна, про дружбу народів ССРСР, про передовість російського народу, якому український народ завдячує своє визволення з під польського, шведського та німецького ярма. Російський народ і зараз під кожним оглядом дає українському народові велику допомогу”. В дальшій доповіді Заїченко подала ряд прикладів, як кожну статтю пов’язувати з сучасним життям народу і т. п.

На тему другого питання промовляв інспектор шкіл Федоров Іван К. Він коротко розказав, як і в які строки проводити випускні екзамени у вечірніх школах сільської молоді.

Дня 31.3.1948 р. в с. Стегніківці капітан з рай. воєнкомату Бондаренко та уповноважений з РК КП(б)У – Косіченко перевели збори в справі всяких державних поставок та збирання [зерна] на весняний посівний фонд. На зборах було присутніх [...] до 16 громадян. Промовець Косіченко, між іншим, [сказав:] “Стегніківці – це бандерівське село. Люди тут не мають [не надають допомоги для] радянської влади, а навіть не приходять на збори [...] кормите та ховаєте бандитів, отих бандерівців, яких тут [переховуєте і] які граблять сусідні села. Ми знаємо, що ви не хочете нашої радянської України, яка є в союзі з великим російським народом, а хочете запродати її і себе англо-американським імперіалістам та створити поміщицький лад. Та цих своїх мрій ви ніколи не зреалізуєте. Український нарід не може існувати без допомоги й опіки російського народу, що [підтвер]дила вже багато разів історія, а для всіх зрадників Росія має місце і для вас його “хватить”, якщо ця дурійка [вам не] вилетить з голови. Сибір великий!”

Р-н: Козлів

Дня 23.3.1948 р. в с. Слобідка представник РК КП(б)У – Пепезенко скликав збори сільського активу. Він визнав роботу активу зовсім незадовільн[ою] та сказав: “Ви всі заразилися бандьоровської пропагандой і вірите, що скоро буде війна, Радянської Союз її програє, а американці дадуть вам самостійну Україну. Кажу вам, повертайтеся скоро на правильний шлях, щоб не було запізно. Ми є такі сильні, що завоюємо цілий світ і не буде ніякої самостійної України. Радянська влада закріпить свої позиції не тільки в Україні, але й в цілому світі, і то назавжди”.

Р-н: Заложці

Дня 20.2.1948 р. вечером до с. Лопушани прибуло трьох большевиків з РО МВД: участковий Гірняк Іван та міліціонери Розумний Микола і Томачевський Володимир. Вони зайшли до господаря Сухінський Павла, казали дати собі горілки, добре випили, а тоді один з них – Гірняк сказав до господаря: “Заспіваймо “Ще не вмерла Україна”. Господар відповів, що такої пісні не знає, хай Гірняк заспіває собі сам. Тоді Гірняк заспівав: “..... вмерла, вмерла, ще й раком стала”.

В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ

Р-н: В.[еликі] Борки

Дня 5.3.1948 р. до с. Красівка прибуло до праці при будові лінії газопроводу Дашава – Київ около 50 техробітників із СУЗ. Між робітниками є багато демобілізованих матросів. Всі вони виглядають нужденно, майже нагі і босі, ходять за прошеним хлібом по сс. Красівка, Товстолуг і Дичків. До роботи забрано їх силою.

Дня 9.3.1948 р. в райцентрі в приміщенні клубу відбулась нарада усіх членів і кандидатів КП(б)У з цілого району. З доповіддю виступив 1-ий секретар РК КП(б)У – Ткач, який критикував роботу районних установ, обговорював справу боротьби за високий урожай, колективізаційну і заго[тівельну кампанії] та, між іншим, зупинився на внутрішній дисципліні [...] давав партії. Він казав таке: “Член [партії, який працює] секретарем первинної організації РВК і [є директором] [райпромком]бінату, літом 1947 р. зголосив, що [...] [...] [Терно]поля. Зараз, коли його переносять в Тернопіль, при перевірці його майна виказалось, що [Попатенко] має 16 ц збіжжя та 40 ц бараболя. До цього всього жінка його їздить часто до Львова, закупає там різні речі, та перепродує їх пізніше селянам по спекулянтним цінам. Спекулює товарами також райпромкомбінату. Другий випадок: уповмінзаг у В.[елико-]Борківському р-ні – Цигрик веде майже кулацьке господарство. Протягом одного року він зарізав 4 безроги, а при виміні грошей пропало йому 25 тис. крб., які він боявся вложити до ощадкаси, а держав вдома.” Цигрик на оправдання сказав: “Що кому до того, як я живу. Я працюю, складаю гріш до гроша і тому живу добре. Всім вам лізе в очі моє грубе пузо. Я сам заробляю 1200 крб., моя жінка – 850 крб., а дочка – 700 крб. і тому я живу хорошо”.

При кінці доповіді Ткач насвітлив політичні настрої серед мас. – “Зараз партійці висилають своїх жінок додому та тим поширюють серед населення паніку, мовляв, буде війна. В Тернополі суддя (тут назвав прізвище, але присутний на нараді його не запам’ятав), прийшовши від праці додому, сказав до своєї жінки: “Жінко, чемоданчик і 4-ро дітей та їдь додому, бо скоро буде війна. Я незадовго поїду за тобою.” Цього суддю арештовано і засуджено. Перед подібним перестерігаю партій-них працівників нашого району.” (Подано за учасником наради).

Дня 10.3.1948 р. ранком, до с. Прошова прийшло 7 бійців ВВ МВД. Вони зайшли до господаря Зайшлий Максима, який саме робив самогонку. Большевики почали на нього кричати та грозити судом за те, що він робить самогонку. На це жінка господаря відповіла: “Не страште мене, а кажіть, що хочете їсти і попити та все буде в порядку”. – “Правильно говориш, бабушка!” – сказав сержант, – “Давай покушать і попить і всьо бедет хорошо”. Большевики понапивались та спали в тій хаті до вечора.

Дня 19.3.1948 р. в с. Козівка уповноважений райфінвідділу Дячун (із с. Ступки) з двома бійцями Дичківського гарнізону по селі збирав податок за бездітність. Вони зайшли до господаря Гавдя Василя та тому, що цей не мав грошей, хотіли забрати в нього одяг. Господар поставив спротив, а Дячун почав бити крісом в скриню. Внаслідок цього скриня розсипалась, але й поламався кріс. Побачивши що сталося, Дячун, боячись кари за знищення кріса, почав плакати.

Дня 1.3.1948 р. в с. Скоморохи заступник зав. райуповмінзагу – Гавриленко збирав поставку м'яса. В тих, що мали залеглости за 1947 р., Гавриленко забирав безроги та ялівки.

Дня 21.3.1948 р. в с. Стегніківці о/у РО МГБ – Гоцуляк з псом та кількома бійцями ходив по селі та переводив ревізії. Під час ревізії в господаря Скоробагатий Атаназій, Гоцуляк забрав зі стрику 10 кг. солонини, а в інших людей забрав горілку. Напившись добре, ходив п'яний по селі та травив собакою прохожих людей.

Р-н: Микулинці

Дня 7.3.1948 р. в с. Мишковичі за розбазарювання державного майна арештовано керівника бровару Писько Івана.

Дня 12.3.1948 р. в с. Мишковичі “зібрано” на поставку [...] 126 ц збіжжя. З цього передано до колгоспу [...] ц ячменю, 10 ц вівса і 23 ц гречки, решту відставлено до місцевого спирзаводу.

Дня 27.3.1948 р. в с. Мишковичі якийсь участковий РО МВД (лейтенант, руський, низького росту, шат[е]н) і заст. начальника істреб. батальйону – Кошельовський Осип зловили на роботи в Донбас хлопців: Пастух Богдана Івановича, Пастух Нестора і Митулинський Степана. Батькам зловлених хлопців обіцяли, що, коли дадуть муки і картопель, їх синів буде звільнено. Одержавши хабаря, большевики зробили те, що обіцяли.

Дня 10.3.1948 р. в с. Лука Велика уповноважений по поставках Онацький Олексій разом з десятниками стягав від селян зерно на т. зв. посівний фонд. Під час тієї акції награвовано в селян 125 ц збіжжя. З того – 36 ц гречки завезено в якийсь колгосп в Заліщицький р-н, 28 ц ячменю забрав колгосп ім. 17-го вересня в с. Настасів, 12 ц – колгосп в с. Буцнева, а 49 ц вивезено на станцію Зелена. Слід згадати, що минулого року зігнило в селі около 15 ц барабоць, заготовлених у селян для держави. За невідповідне забезпечення ям з бараболями, голові земгромади Незнайомий Михайлові приписували саботаж.

Дня 10.3.1948 р. в с. Воля Мазовецька большевики здерли від селян на посівний фонд 46 ц збіжжя. З того відставлено в Заліщицький р-н 16 ц, а 9 ц зіставлено для місцевого колгоспу. Де поділася решта зерна – не знає ніхто.

Дня 13.3.1948 р. в с. Настасів голова РВК Стриєшин Іван і директор райспоживспілки Дженджеристий Василь зайшли до громадянки Зазуляк Ірини та тут застали якусь жінку із с. Чорторія, яка

била з льону олій. Большевицькі виступники забрали від цієї жінки льон та назвали її "бандиткою", хоча гром. Зазуляк має дозвіл на биття олії та здає державі контингент.

Дня 26.3.1948 р. в с. Настасів в кооперативу завезено мануфактури на суму 35 тис. крб. Кожному членові, який мав 20 крб. уділу, продавали по 6 м. тої мануфактури.

Дня 15.3.1948 р. до колгоспу в с. Конопківка привезено, невідомо звідки, 10 ц ячменю і 9 ц ярої пшениці.

Дня 15.3.1948 р. на залізнодорожній станції в с. Березовиця В.[елика], пропало багато дощок. Розслідуючи справу крадежі, участковий РО МВД – Шевчук з кількома бійцями ВВ МВД перевів ревізії в Табінський Івана, Луців Еміліяна і Парада Ілька. Під час ревізії знайдено в кожного по кілька дощок та, хоч вони оправдувались, що ці дошки закупили в робітників газопроводу, їх арештовано.

Дня 17.3.1948 р. в колгоспі с. Буцнева згинуло з голоду 2 шт. рогатої худоби. Голова колгоспу Наконечний Осип накинувся на колгоспників, грозячи, що за те вони всі будуть відповідати перед судом.

Дня 30.3.1948 р. директор райошадкаси Неділько забрав із села Острів 23 підводи, які цілий день возили зі Струсівського лісу дрова для начальників і вищих працівників рай. адміністрації. Очевидно, селяни не одержали за те жодної заплати.

Р-н: Козлів

У звіттовому періоді в кооперативу с. Городище В. завезено: 770 м мануфактури, 30 коробок сірників, 10 лопат, 50 кусків туалетного мила, 400 шпульок ниток, 50 пар жіночих панчохів, 9 кг цукру, 16 л горілки, 9 чоловічих сорочок [...]. Село начислює 300 дворів.

Селяни нарікають, що по містах [зараз нічого не можна купити]. Всі товари, як шкура, мануфактура та [...] подорожляли на 300 – 500 %, а навіть і по тих [високих цінах] важко щонебудь дістати.

Р-н: Зборів

Дня 8.3.1948 р. ніччю в с. Кабарівці невідомі злодії обікрали кількох господарів. У гром. Зіньків Миколи вкрали всю шкуряну упряж, в Бойко Кирила, Романовська Варвари, Романишин Ілька і Івана покрали вівці. Слідуючої ночі в громадянина Дембіцький Теодора вкрадено 4 ц збіжжя, а в кількох інших господарів пропали гуси, кури та інші речі. Виними в цих крадежах підозрівають двох місцевих злодіїв – Сухінський Павла і Савчук Павла.

Дня 16.3.1948 р. на краю с. Сиривири [Сировари] замерз один чоловік зі східних областей України, який прийшов сюди за хлібом.

Р-н: Заложці

Дня 3.3.1948 р. в с. Гарбузів в колгоспі згинуло 4 шт. коней. Причиною було погане кормлення і цілковите виморення худоби. Для

розслідування цієї справи прибуло двох працівників з ветлікарні, які списали відповідний акт, та від цього становище, яке існувало в колгоспі, не покращало.

Колгосп ім. Жукова в с. Тростянець займає 200 га орної землі, має 20 шт. коней, 3 корови, 5 ялівок, 17 шт. овець, 1 безрого, 14 борін, 3 борінки. Забудовання колгоспу: 1 клуня, 2 стайні, один магазин і канцелярія.

На один трудовдень доводилось колгоспникам попрацювати по два, а часом й три дні. За один трудовдень колгоспники одержали по півтора кілограма зерна. Головним удержанням колгоспників являється їх власне збіжжя, яке вони крадькома засівали на своїх давних полях, положених поза межами колгоспної землі.

У звітвому періоді, незважаючи на нестатки селян, большевики почали новий грабіж збіжжя в формі “добровільних” датків зерна на посівний фонд. Пересічно селянинові припадає здати по 5 кг зерна з гектара. Це викликало серед населення нову хвилю обурення і занепокоєння. При цій акції в дуже поганому положенні [була] сільська адміністрація, головою голови земгромад, на яких положено головну відповідальність за зібрання посівного фонду. Нпр., голова земгромади с. Вертелки – Сусла Григорій, покликаний зав. райуповмінзагу Довгалем до райцентру, відмовився підписати наставлений на село посівний фонд. За це Довгаль покарав його тим, що до м'ясопоставки (30 кг) прибавив здати додатково ще 20 кг та призначив йому здати 3 ц збіжжя на насінний фонд. Коли голова земгромади відмовився виконати цей налог, Довгаль вислав до нього додому кількох бійців гарнізону ВВ МВД, які перевели в нього ґрунтовну ревізію, під час ревізії большевики позбирали все збіжжя, яке господар мав на прожиток і на насіння, залишили по 20 кг зерна на душу на місяць, децю оставили на посів, а решту забрали, як “добровільний” даток на посівний фонд.

До райбази доставлено деяку кількість мануфактури, яку розподілено по сільських кооперативах та наказано продавати за збіжжя.

Дня 25.3.1948 р. в с. Вертелка агент райповмінзагу Душенько та ще один агент з цієї установи присудили селянинові Шевчук Данилові заплатити за нездачу контингенту 1500 крб. кари.

Дня 25.3.1948 р. в с. Білоголови двох працівників райфінвідділу – Франкевич і Стахів зібрали в господаря Стефанів Петра коня і збіжжя за те, що він не заплатив податку за минулий рік.

Р-н: В.[еликий] Глибочок

Дня 10.3.1948 р. в с. Носівці арештовано Чуган Василя. Згаданий ще в 1947 р. повернувся з Донбасу та привіз собі жінку східнячку, з якою він мав одружитися ще під час перебування в армії. Арештований зарубав її сокирою в присутності свого швагра, трупа вивіз в поле, а людям розказував, що вона від'їхала додому.

Дня 13.3.1948 р в с. Дубівці РО МВД арештовано голову с/ради Ільків Пилипа Ігнатовича, голову кооперативи Каплун Миколу, крамаря кооперативи Кривенький Пилипа та секретаря с/ради Уніят Андрія, в яких, під час ревізії, знайдено багато мануфактури та інших товарів. Арештованих відставлено до райцентру, а з ними Тимочко Дмитра і Сенік Панька, які були присутні під час ревізії в арештованих.

Дня 18.3.1948 р. невідомі злодії вкрали з кооперативи в селі Мшанець 8 тис. крб. В зв'язку з тим арештовано сторожа кооперативи Семенишин Василя.

Дня 18.3.1948 р. в с. Носівці хтось обікрав місцеву кооперативу. В зв'язку з тим арештовано Семків Гаврила – голову с/ради.

Дня 20.3.1948 р. в с. Чернихів представник райупомінзагу Чоботарський, Котик та ще кількох большевиків ходили по господарях, які не здали ще всього контингенту молока і м'яса, та давали їм попередження – до двох днів виконати залегли поставки. За невиконання цього віддано під суд Бойко Ксеню Михайлівну, Когут Параскевію, Кучмай Анастасію Андріївну, Михалішин Петра Кіндратовича і Власенко Миколу. Суд засудив Бойко Ксеню на 1500 крб., Михалішин Петра на 900 крб. кари, а інших від кари звільнено.

Дня 27.3.1948 р. в с. Плесківці трьох емведистів ходили по господарях та просили для себе бараболь і буряків.

Дня 28.3.1948 р. в с. Плесківці ляборантка з молочарні в с. Янківці контролювала процент товщу в молоці, яке люди здають на контингент. Контроль виказував пересічну кількість товщу на 0,7 %, а тільки молоко однієї корови мало вимаганий процент товщу – 3,8 %.

Дня 30.3.1948 р. в с. Плевківці представник райуповмінзагу Чоботарський давав деяким господарям попередження – до двох днів здати все належне ще в рахунок поставки за 1947 р. молоко. За невиконання молокопоставки за минулий рік 14 господарів подано до суду. Суд засудив Гнатів Анну на 600 крб. кари, а інші поплавили тільки по 10 крб.судових коштів. Цей сам Чоботарський за кілька літрів горілки уморив господині Глинській Анні всю залеглу молокопоставку за 1947 р.

Р-н: Ланівці

На початку місяця березня цього року до [...] [...] було завезено більшу кількість мануфактури. Селянам, [які хотіли] закупити трохи цієї мануфактури, продавець (жін[ка]) відказувала, що мануфактури немає. Двох селян було свідками, як до магазину зайшов якийсь робітник РО МВД та закупив звій чорного сукна. Для вищезгаданих селян його “не було”. Ті ж селяни бачили на власні очі, як емведист, перебраний поцивільному продавав на базарі те саме сукно.

Дня 13.3.1948 р. в с. Білка [Велика і Мала] упов. райуповмінзагу Жуков за невиконання молока і м'ясопоставки описав корови в Робак Максима і Вознюк Полікарпа.

Дня 17.3.1948 р. в с. Корначівка 2 представники райадміністрації Мамчук та ще кількох большевиків за нездачу податку описали все майно у гром. Данилюк Петра Довгалюк Охрима. За незаплатення податку від бездітності в гром. Сопрун Івана забрали зо скрині рядна.

Дня 21.3.1948 р. в с. Корначівка 2 [Карначівка Друга] працівник райуповмінзагу Цукас наказав до 5-ох днів виконати всю молоко і м'ясопоставку.

Дня 15.3.1948 р. в с. Люлинці працівник райуповмінзагу Худяков за нездачу податку описав майно гром. Нукало Антона і Юхима.

Дня 5.3.1948 р. в с. Огрисківці [Огризківці] уповноважений РК КП(б)У – Раймілін забрав у громадянина Собчук Михайла кілька мішків січки для своєї корови.

Дня 17.3.1948 р. в с. Синівці уповноважений РК КП(б)У і РВК Тімошов наказав якнайскорше виконати зсіпку зерна на посівний фонд.

Дня 12.3.1948 р. в с. Передмірка колгоспники з колгоспу ім. "17-го вересня" в с. Борщівці забирали соломку з господарств вивезених на Сибір людей.

Р-н: Почаїв

В днях від 18 – 20.3.1948 р. в с. Устечко квартирувала група большевиків по стягуванні всякого рода поставок. За невиконання м'ясопоставки в громадян Городницька Г. і Попович А. пограбовано господарку.

Дня 11.3.1948 р. в с. Очеретне – Свинюхи в годині 12-ій дня вчителька Пастушок Марія поверталась зі школи на свою квартиру в кінці села. Подорозі тхось її заколов штилетом та зняв з неї одіж. Цього ж самого дня в селі конспіративно квартирував о/у РО МГБ Жатченко зі своєю групою. Після цього випадку Жатченко перевів ревізію в родича учительки – Пастушок Лазаря. Під час ревізії знайдено скривавлену одіж учительки. Пастушок Лазаря арештували, але за півтори доби звільнили.

В днях від 21-23.3.1948 р. в с. Очеретне – Свинюхи квартирувала група большевиків по стягуванні всякого рода поставок. За невиконання м'ясопоставки забирали худобу. Грабували також швейні машинки, перини, подушки, молотарки і т. п.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали

Дня 21.3.1948 р. в с. В.[еликі] Вікнини за нездачу [молокопоставки] в рахунок поставок 1947 р. сконфісовано корови в Тарасюк Марини і Дмитра, Дубовий Михайла і Шимко Софії.

Дня 14.3.1948 р. в с. Кудлаївка за невиконання м'ясо і молокопоставки забрано корови в Гаманець Дмитра і Вербіцький Андрея.

Дня 12.3.1948 р в с. Мизюринці [Мізюринці] за невиконання м'ясопоставки в гром. Грицок Панаса большевики забрали свиню, в

гром. Драпалюк Володимира дві вівці і в гром. Гарасим'юк Якіма – одну вівцю. За невиконання молокопоставки забрано в гром. Драпалюк Анни одну корову.

Дня 11.3.1948 р. в с. Загірці 4-ох уповноважених по поставках наказали селянам протягом одного місяця виконати увесь чвертьрічний план поставок молока і м'яса. За перше чвертьріччя призначено селянам здати 4836 л молока. Голові земгромади наказано до 9 днів зібрати 200 ц зерна на весняний посівний фонд.

Дня 6.3.1948 р. до райземвідділу в с. В.[еликі] Дедеркали прийшли дві жінки з с. Вовківці, Білогірського району, Кам'янець-Подільської області. Вони звернулись до голови райземвідділу з проханням, щоб їм оплатили за 22 дні, які вони проробили в господаря в с. Загірці, якого зараз вивезено на Сибір. Голова райземвідділу запитав їх, чому вони не заходили за зарплатою тоді, коли цей господар був ще вдома. Жінки відповіли, що тоді не мали часу, та, що просять його написати записку до голови с/ради [с.] Загірці, під якого розпорядженням залишилось все майно вивезеного господаря, щоб цей виплатив за пропрацьовані дні. В той час в канцелярії райземвідділу знаходився якийсь працівник з області. Він запитав жінок по-російськи: “Ви напевно в колгоспі не працювали?” Одна жінка відповіла, що в колгоспі виробила 200 трудоднів, за які заплатили 25 кг зерна. Крім цього кожний колгоспник мусить здати 2 пуди зерна на насінний фонд. В неї і зараз немає що їсти, а до цього в неї ще четверо дітей. Представник з області сказав: “Ви вмієте багато говорити, а до роботи беретесь як осли”. Жінка відповіла що в колгоспі працює від 1930 року, але користи з цього не має жодної. Від 1945 року колгоспникам не платять нічого.

Дня 15.3.1948 р. до с. Радошівка прибув за хлібом за хлібом 71-літній колоспник зі СУЗ. Він розказував, що в нього вдома залишилась 65-літня жінка. Вони обоє непрацездатні. Син їх загинув на фронті. До цього часу вони обоє удержувались [з] присадибної ділянки. За 1945-47 рр. вони були увільнені від усіх податків, тому, що вони не працездатні та син їх загинув на фронті. В 1948 р. він одержав наказ заплатити всі податки за прошлі роки. В райцентрі, куди він ходив вив'яснювати справу, його звільнили з половини податків, та другу половину наказали сплатити: 70 кг м'яса, 62 кг картофель, 48 кг городовин[и], 36[0 штук яє]ць і 1600 крб. грішми. Колгоспник сказав, що він не є [в змозі] цього виконати, бо в нього є тільки 4 курки та й ті не несуться, бо він не має що їм дати їсти. Голова РВК запитав, чи він має хату, одержавши позитивну відповідь, голова сказав, що коли невиконає всього податку, то хату продадуть.

Дня 16.3.1948 р. в м. Шепетівка біля пекарні стояла черга, в якій нараховувалося около 200 осіб, що хотіли купити хліба. З них усіх купило хліба 70 осіб, а для решти хліба не вистачило. Продавець заявив людям, щоб розходились, бо хліба не буде, щойно слідуючого

дня. Люди обурились, почали нарікати[, що такими “завтраками” кормлять їх вже третій день, а далі почали критикувати] большевиків і їх порядки. Продавець повідомив [про це міліцію, яка] зараз прибула та арештували 11 осіб.

Дня 17.3.1948 р. в с. В.[еликі] Вікнини о/у Андреев[, разом зі своєю] групою, переводячи ревізію в гром. Базінс[ького] [...] вкрав чоботи вищезгаданого господаря. Коли жінка [господаря] зорієнтувалась про крадіж, почала вимагати від большевиків, щоб віддали їй чоботи. О/у Андреев сказав їй, що вона віддала свої чоботи “бандитам”.

Дня 27.3.1948 р. до с. Шкроботівка прибуло 25 большевиків, в тому числі прокурор, судя, уповноважений Білан, агроном і директор МТС-у. Розчувши про приїзд таких “гостей”, майже всі люди вивтікали зі села. Большевики зграбували зерно в гром. Дзьобас Сидора і Карпа та Яцюка, які не хотіли добровільно здати зерна на весняний посівний фонд.

Р-н: Збараж

Дня 10.3.1948 р. до с. Красносілці [Красносільці] прибув уповноважений Огородний. Він розприділював селянам додатковий контингент (30 ц збіжжя), – позику колгоспам Пробіжнянського р-ну.

Дня 24.3.1948 р. до с. Красносілці [Красносільці] прибув зав. райВНО – Жезіль. Вечером він разом з прийомщиком млина Жором обікрав кооперативу на суму 30 тис. крб. Слідуючого дня большевики знайшли вкрадену мануфактуру в столі одного господаря в с. Розношинці.

Дня 29.3.1948 р. в с. Капустинці емведист Микола ходив по людях та просив для себе збіжжя. Людям, які йому відмовляли, грозив арештом і розстрілом.

Дня 27.3.1948 р. до с. Голубічок М. [Малий Глибочок] прибула уповноважена Гаращенко. Вона зайшла до селянина Б'єлій Миколи і заявила йому, щоб він здав в районий банк гроші, котрі виміняв 16.12.1947 року рубель за рубель.

Дня 24.3.1948 р. в с. Чагарі Збаразькі уповноважена Несторова Олександра на зборах селян заявила, що село має здати позику зерна для колгоспів Пробіжнянського р-ну.

В днях 19 і 20.3.1948 р. в с. Розношинці уповноважений Тімоша перевірював виконання молока і м'ясопоставок. Він грозив, що за невиконання поставки молока конфіскуватиме в селян корови.

Дня 27.3.1948 р. в с. Розношинці о/у РО МГБ – л-нт Захаров з 6-ма бійцями перевів ревізію в гром. Греська та знайшов мануфактуру вкрадену з кооперативи в с. Красносілці [Красносільці]. Мануфактуру забрали до с. Красносілці [Красносільці] і тут під час перевірки виявилось, що ще їй бракує на 200 крб. О/у Захаров господаря переслухав і відпустив додому.

ГОЛОД

Р-н: Козлів

Дня 30.3.1948 р. через с. Купчинці переходив переселенець Стецяк Михайло, який втік з робіт з Донбасу. Його родина мешкає в с. Гутисько, Бережанського району. Він розказував, що положення робітників в Донбасі прямо жахливе. Панує страшний голод. Робітники живуть незвичайно нужденно, додаються різні пошесті, які спричиняють численні випадки смерті. Прохарчування робітника незвичайно скупе і нужденне. Денно робітник одержує: 650 грамів хліба та три рази суп, який складається з води, ложки пшона та трошки капусти. Робітник може заробити до 650 крб. в місяць, але цих грошей вистарчить на прожиток на 8-10 днів. Умови життя і праці партійців та робітників російської національності набагато кращі. Вони одержують більшу зарплату та можуть в окремих крамницях покупати по дешевих цінах всі необхідні речі та харчі. З робітниками-українцями поводяться як з собаками, на кожному кроці їх називають хахлами, ізьменніками і бандьорами. В шахтах працює велика кількість молодих дівчат із різних областей України, яких силою примусили йти сюди на роботу. Багато в них утікає, та зловлених карають розстрілом, тюрмою або засланням на Сибір.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали

Один громадянин (з огляду на конспірацію не подається прізвища) з Житомирської області розказував, що в с. Кам'яний Брід, Користешівського [Коростишівського] району на день 25.3.1948 р. начислювалося вже около 70 опухлих з голоду селян. Найбільше голодують жінки та діти погіблх на війні, інваліди та їх сім'ї і ті, з яких родин хтось репресований. В дуже тяжкому положенні знаходяться слідуочі сім'ї впавших на фронті "Вітчизняної війни": Лавриненко Ганна з трьома малими дітьми, Яценко Секліта з 4-ма дітьми, Кононенко Настя з трьома дітьми і Сюравчик Мотря з 4-ма дітьми. Інвалід "Вітчизняної війни" – Круглецький Іван з жінкою і 5-ма дітьми до тієї міри виснажились голодом, що геть опухли та не можуть звестися на ноги. Таке саме є з Яковенко Василюю та її трьома дітьми, якої чоловік репресований за те, що в 1918 р. був в Петлюрівській армії. Районе управління і с/ради не звертають на це жодної уваги та не дають жодної допомоги.

СОВЕТСЬКА ДЕМОКРАТІЯ

Р-н: В.[еликі] Борки

Дня 1.3.1948 р. в с. Застав'я [Застав'є] большевики арештували Тарнавський Івана і Бучинська Марію.

Дня 27.3.1948 р. в с. Застав'я [Застав'є] 45 большевиків з о/уповноваженими РО МГБ – Коноваловом і Басовом перевели облаву, під час якої зловили переселенця з Любачівщини – Леськович Михайла,

який скривався. Большевики арештували його батька Івана і сестру Марію. Всіх арештованих відставили до райцентру.

Дня 1.3.1948 р. в с. Скоморохи кількох большевиків зайшло до господаря [...] Данила та, подаючись за власовців, вимагали від нього, щоб [звів їх] з бандерівцями, до яких вони мають мати важні справи. [Коли господар відповів, що не] знає нікого, большевики почали [його бити, а відтак накинули шнурок] та сказали, що його повісять [якщо не] скаже, де є "бандьори". Не довідавшись нічого, большевики кинули господаря та відійшли.

Дня 3.3.1948 р. в с. Лозова 7-ох большевиків з о/у РО МГБ Гоцуляком стрінули на дорозі переселенця Чухарський Іван та почали питати його про його сина Дмитра, який скривається перед арештуванням. Старий господар відповів, що про сина нічого не знає. Тоді большевики почали старого бити, а коли він впав на землю[, то] почали його копати та місити ногами. Накінець Гоцуляк сказав, що, коли його син не зголоситься до райцентру, цілу родину вивезуть на Сибір.

Дня 18.3.1948 р. в с. Лозова о/у РО МГБ – Гоцуляк з 6-ма бійцями перевів ревізії в Трач Осипа, Чухарський Дмитра, в костелі та на приходстві. По закінченні ревізії большевики ходили по селі та питали за горілкою.

Дня 10.3.1948 р. вечером, в с. Ходачків М.[алий] двох большевиків зайшло до господаря Барабаш Гната та, представивши себе повстанцями, почали його випитувати, хто він такий, що робить, чи є в селі большевики і т. п. Коли господар сказав, що він є головою колгоспу, большевики накинулись на нього, вдаючи, що беруться вішати. Господар догадався, що це большевики та почав кричати. Напасники залишили його і вийшли. Слідуючого дня згаданий господар пішов до с/ради та зголосив о/у РО МГБ – Петрикову, що в нього ніччю були бандити та хотіли його повісити. Петриков розпитав його, скільки було бандитів, яка була в них зброя та що вони говорили. Накінець він признався, що це були його "ребята".

Дня 16.3.1948 р. до с. Ходачів М.[алий] прибуло 12 большевиків з о/у РО МГБ – Петриковом. Вони перевели в селі ревізії, а впродовж двох слідуючих днів шукали в лісі Караманда біля цього села.

Дня 3.3.1948 р. в с. Козівка, 12 большевиків ходило ніччю по селі та, вдаючи повстанців, провокували населення. Двох большевиків зайшло до господаря Петрик Йосифа та просили його, щоб він їх переховав, бо вони втікають перед большевиками. Господар подав їм драбину та вони вилізли на стрих. Кілька хвилин пізніше господар забрав з хати ліхтаря та поліз на стрих, прикрити їх соломою. Тоді провокатори господаря добре набили, злізли зі стриху та пішли.

Дня 16.3.1948 р. зі с. Козівка покликали на рай. воєнкомат Боднарчук Зеновія і Потіха Евгена. З воєнкомату їх забрали на РО МГБ. Тут їх сильно побили та звільнили – Потіху по трьох днях, а Боднарчука по 7-ох.

Дня 17.3.1948 р. в с. Козівка о/у РО МГБ Коновалов покликав до с/ради на переслухання около 30 осіб. 20-ом із них Коновалов наказав ставитись дня 18.3.1948 р. на РО МГБ. Після переслухання Коновалов арештував Башняк Василя, про якого мав зізнати його батько, що до нього заходять повстанці.

Слідуючого дня Коновалов з 8-ма бійцями перевів ревізії в Башняк Василя, Саямандра Петра, Петрик Василя і Петрик Івана.

Дня 4.3.1948 р. з с. Козівка покликали на РО МГБ Винник Григорія і Рудка Ольгу. Після переслухання Рудка Ольгу звільнили, а Винника держали аж до 6.3.1948 р. Він прийшов додому тяжко побитий та, внаслідок цього, довгий час хворів.

Дня 6.3.1948 р. в с. Стегніківці [Стегниківці] 10 большевиків з о/уповноваженим РО МГБ – Гоцуляком перевели ревізію в господаря Пастернак Василя, думаючи зловити дочку Ольгу, яка криється перед арештуванням. Дочки не знайшли, [але] знайшли 10 кг солонини, яку зараз забрали.

Дня 15.3.1948 р. в с. Стегніківці большевики арештували Боркун Григорія. Арештованого відставлено до райцентру.

Дня 19.3.1948 р. в с. Стегніківці о/у РО МГБ – Гоцуляк та його бійці перевели ревізії в Маличко Семена, Чикало Данила, Королюк Степана, Свічар Савки та Лучка Володимира. В Лучка Володимира большевики забрали 1 кг масла, в Королюк С. – 2 л горілки а в Маличка С. хотіли забрати яйця. Господиня, щоб не дати їм яєць, усі побила.

Дня 25.3.1948 р в с. Стегніківці о/у РО МГБ – Крилов і Гоцуляк з 22-ма бійцями гарнізону ВВ МВД перевели докладну ревізію в Ремінник Олекси, де шукали за його сином Данилом. Після ревізії большевики пішли на хутір Івашківці, Збараського району, та тут арештували двох чоловік.

Дня 8.3.1948 р. о/у РО МГБ – Крилов з 30-ма бійцями перевів ревізії в с. Застінка. Після цього большевики шукали на полях між сс. Застінка, Кип'ячка і Товстолуг.

Дня 8.3.1948 р. в с. Білоскірка 30 большевиків з о/у РО МГБ Криловом перевели облаву. В багатьох хатах большевики повалили печі і стіни.

Дня 8.3.1948 р. з районної тюрми звільнено Шкула Івана та його сина Василя зі с. Шляхтинці, яких арештовано ще 14.2.1948 року в зв'язку з підвищенням голови с/ради – Котович А.

Дня 9.3.1948 р. около 150 большевиків перевели облаву на хуторах Гаї Ходорівські та Гаї Гричинські. Під час ревізії большевики розбирали загати, здирали пороги, фундаменти, валили стіни і розкидали солому.

Дня 9.3.1948 р. в с. Грабовець о/у РО МГБ – Басов з 50-ма бійцями гарнізону ВВ МВД переводили ревізії та рівночасно примушували вступити до колгоспу. Ніччю большевики зайшли до гром. Баворська Анастазія, представились повстанцями та сказали, що

вони вже розігнали тих, що організували колгоспи. Господиня не зорінтувалася в підступі та їм подякувала за те, що вони освободили її від колгоспу. Тоді більшовики її тяжко побили. Слідуючого дня прикликали до с/ради Собку Анну та казали підписати заяву про вступ до колгоспу. Коли вона відмовилася це зробити, більшовики розібрали її до нага, овинули газетами і підпалили. З її господарства більшовики зграбували все збіжжя, яке там було.

Дня 10.3.1948 р. в с. Константи́нівка 14 більшовиків перевело ревізії у всіх господарствах. По спалені колгоспу та ліквідованні голови колгоспу в селі заквартирував гарнізон істребків в числі 31 чоловік. Начальником істребків є якийсь руський. Новим головою колгоспу призначено якогось східняка, який раніше мав бути прокурором.

Дня 14.3.1948 р в с. Романівка 7-х більшовиків обскочили хату Дідух Степана та забрали його сина Василя, який повернувся з робіт з Далекого Сходу. Більшовики запровадили його до с/ради, та він звідси втік і зараз скривається.

Дня 14.3.1948 р. до с. Смолянка прийшов лист з м. Саратов (РСФСР), в якому повідомляється, що жителі цього села – Сампара Роман і Смакоус Ярослав, яких забрали осінню 1947 р. в армію, працювали на тяжких роботах в лісі та, не можучи знести страшних умов праці і недостатку харчів, рішили втікати додів. Під час втечі МГБ їх зловило та відставлено до військового штабу в м. Саратов. Тут їх прилюдно розстріляли.

Дня 27.3.1948 р. в с. Смолянка 12 більшовиків з о/у РО МГБ Коноваловом перевели нічну перевірку хат.

Дня 18.3.1948 р. на Курницькім хуторі Чагарі, в господаря Рудка Теодора о/у РО МГБ – Гоцуляк з 8-ма бійцями перевів докладну ревізію.

Дня 22.3.1948 р. в с. Байківці 6-ох більшовиків перевели ревізії в слідуючих господарів: Базеника, Снігурського і Бойко Івана. Більшовики шукали за однією дівчиною, яка мала б тут скриватися.

Дня 28.3.1948 р. в с. Кип'ячка о/у РО МГБ – Басов з 10-ма бійцями перевів ревізії в Глуха Ксені, Гудз Ксені, Небесний Івана і Матушевський Івана.

Р-н: Микулинці

Дня 1.3.1948 р. в с. Конопківці 6 більшовиків і 5 провокаторів робили засідки біля хат людей, що перші подали зяви в колгосп. Засідки роблено 4 дні підряд, бо, як говорили більшовики, “бандити мають прийти вбивати колгоспників”.

Дня 4.3.1948 р. в с. Конопківці 6 провокаторів зайшли вечером на хутір громадянина Кленка. Вони подавали себе за українських повстанців, просили їсти та хотіли переночувати. Господарі, які пізнали одного з провокаторів, не дали їм нічого та відмовилися

приняти їх на квартиру. Провокатори загрозили господареві, щоб нікому не розказував про те, що вони заходили, та відійшли.

Дня 2.3.1948 р. в с. Ладичин заст. нач. РО МГБ – капітан Шовнін з кількома бійцями шукав молодих хлопців, які не хотіли їхати на роботи в Донбас. Зловлених більшовиками заставляли писатися до істребительного батальйона. Подібне відбулося в с. Дворіччя, але там більшовикам не пощастило зловити ні одного з хлопців, які скривалися перед вивозом на Донбас.

Дня 6.3.1948 р. в с. Настасів голова РВК Стриєшин Іван, його заступник Миколаєнко та директор райпотребсоюзу Дженджеристий Василь запропонували господареві Гук Миколі, якого зовлено на роботи в Донбас, що, відпустять його сина додому, коли він підпише заяву про вступ до колгоспу. Господар заяву підписав і більшовики відпустили його сина додому. В такий самий спосіб примусили вступити до колгоспу господаря Крісоватий Івана, якого син мав їхати на роботи в Донбас, але втік з Тернополя додому. Вищезгадані застали сина цього господаря вдома та, щоб врятувати його перед араштом, господар мусив підписати заяву.

Дня 11.3.1948 р. в с. Настасів голова РВК Стриєшин Іван, Миколаєнко, Феакістов [Феоктістов] та ще кількох більшовиків шукали за хлопцями які скривалися перед вивозом на роботи в Донбас. Більшовикам вдалося зловити 7-ох хлопців, в цьому трьох переселенців.

Дня 19.3.1948 р. в с. Настасів голова РВК Стриєшин Іван скликав збори колгоспників щоб вибрати нового голову колгоспу, бо дотеперішній голова, вдаючи хворого, зрікся цієї функції. Вислано аж трьох кандидатів, та не вибрано ні одного, бо ніхто з них не погодився бути головою. На зборах колгоспниця Канцер Меланія оскаржила крамаря Ткач Богдана, що він “бандит”, що дає всі товари бандерівцям. Тоді Стриєшин призначив чоловіка вищезгаданої Маланки крамаром кооперативи.

Дня 23.3.1948. в с. Настасів нач. істреб. батальйону Фінаєв з 30-ма істребками ловив молодих хлопців до істребків. Йому вдалося зловити 15 хлопців, з них 12 втекло, а трьох забрали в райцентр.

Дня 12.3.1948 р. в райцентрі відбулась сільськогосподарська нарада, на якій були присутні представники з кожного села: голови с/ради, голови колгоспів і бригадири. Наряду відкрив 1-ий секретар РК КП(б)У – Терещенко Дмитро. Він розпочав говорити про посівну кампанію, а закінчив на темі “досягнення урожаїв в 1948 р.”. Після нього виступили деякі представники із сіл, які запевняли своїх панів з райцентру, що доложать всіх старань, щоб виростити високий урожай, бригадир Березівського колгоспу Струсь сказав, що він був на нараді представників сільського господарства в м. Тернопіль і чув, як інші представники розказували, скільки то в них колгоспів і які вони багаті. “Мені було стидно – сказав він, – що в нашому районі так мало

колгоспів і через те я не міг багато говорити, а тільки сказав, що моя бригада і я особисто зобов'язуємось в 1948 р. виростити 500 ц буряків з гектара і 22 ц пшениці.” З подібними закличками виступали і інші, а їм всім цікаво відповів голова с/ради с. Гаї Великі: “Ви хвалитесь, що зберете з гектара 18 чи 22 центнера пшениці, а я скажу, що це не є важливе. Я збирав і по 30 центнерів з гектара, коли дав штучний навіз, але тут головне, що буде, як тобі один з другим град виб'є або посуха висмажить! Що тоді скажете і де ваші пляни опиняться?”

При кінці наради інспектор райВНО – Малевич Андрій відчитав листа до Сталіна, в якому учасники зобов'язуються виростити в 1948 р. високий урожай та заснувати колгоспи по всіх селах району. На нараді було присутніх около 100 чоловік.

Дня 26.3.1948 р. в райцентрі відбулося засідання РК ЛКСМУ, на якому обговорено справу секретаря первинної організації ЛКСМУ в с. Буцнева – Коваль, яка працює в тому селі фельдшером. Б'юро ЛКСМУ винесло постанову, в якій відмітило, що первинна комсомольська організація в с. Буцнів, якої секретарем працювала вищезгадана Коваль, розвалилась, а сама Коваль скомпрометувала себе як секретар організації і як советський горожанин та скотилась в грязь опортунізму “приняв религиозные обряды, пошла в церкву брать шлюб со своим мужем”. За цю провину вищезгадану Коваль освободили з обов'язків секретаря, зняли з роботи фельдшера в згаданому селі та вислали її характеристику, написану в дусі вищезгаданої постанови в її попереднє місце переживання та в технікум в м. Черкас[и].

Дня 12.3.1948 р. в с. Чортория 32 істребків з начальником істреб. батальйону Фінаєвом та 7 большевиків з гарнізону ВВ МВД перевели поверхневі ревізії в одній частині села. Капітан МВД Шовнін зайшов до гром. Андрущишин Петра та казав йому привести його брата Антона який зараз є в повстанцях. Господар відповів: “Якщо ви ходите за ним і не можете його зловити, то як могу я це зробити, коли незнаю, де він знаходиться”. Вечером большевики оскочили хату переселенця Осадовський Олекси та перевели в хаті ревізію.

Дня 16.3.1948 р. в с. Лука Велика 10 большевиків з о/уповноваженим РО МГБ – Панченком перевели ревізії в слідуючих громадян: Юзьків Івана, Брикайло Павла, Ковальчук Івана і Зімовський Івана. Ревізії були дуже докладні – шукали за криївкою. Панченко сказав до Зімовського: “У тебе криються бандіти”.

Дня 20.3.1948 р. в с. Лука Велика 10 большевиків з начальником РО МГБ – Сусленко Федором обскочили хату громадянки Козак Анни та цілу родину, то є: Козак Анну, її дочку Степанію, другу замужню дочку Муран Євгенію (її чоловік зловлений під час стабілізації фронту) разом з маленькою дитинкою, заладували на автомашину і відправили до Тернополя. Забрали казали не брати жодних харчів і убрання, бо це, мовляв, тільки перевірка. По трьох днях їх перевезли з Тернополя до

Львова, звідси повезли кудись на схід. Вищезгадану родину ще в 1945 р. вивезено на Сибір за те, що на її господарстві знайдено криївку. В 1947 р. вони, невідомо як, повернулися додому.

Дня 24.3.1948 р. в с. Лука Велика нач. істреб. батальйону Фінаєв з 35-ма істребками ловив молодих хлопців та примушував їх вступити до істребків. В цей спосіб “завербовано” в істребки 10 молодих хлопців. З них Греськів Михайло і Комар Касіян, щоб не бути істребками, пішли на роботу до Тернополя, але там їх арештовано і відставлено до райцентру. Одного з них, Комар Касіяна, звільнили, а Греськів сидить досі. Йому приписують дизерцію.

Дня 16.3.1948 р. в с. Йосипівка 16 большевиків з о/у РО МВД Болгаковом ловили молодих хлопців на роботи в Донбас. За два дні зловили вони двох хлопців – Тхір Дмитра і Козак Михайла, яких відставлено до райцентру. Решта молодих хлопців скривається.

Дня 18.3.1948 р. в с. Воля Мазовецька нач. РО МВД – Александров арештував гром. Шпаковський Івана, який в 1947 р. прибув з ЧА на відпустку додому та по закінченні відпустки не повернувся в армію, а залишився вдома. Його будуть судити за дизерцію та засудять, правдоподібно, на 6 років тюрми.

Дня 19.3.1948 р. в с. Буцнева около 35 істребків з начальником істреб. бат. Фінаєвом та 7-ох большевиків з гарнізону ВВ МВД нічю ловили молодих хлопців на роботи в Донбас. Вдалося їм зловити одного хлопця – Коцюба Ореста. З приводу цього голова колгоспу Наконечний Осип сказав: “Тепер є добра нагода втягнути батька цього хлопця до колгоспу.” Рано, коли всі істебки позасинали, хлопцеві вдалося втекти.

Дня 21.3.1948 р. в с. Буцнева уповноважений Фльорис Клим, прокурор Драпаченко Наталка і судя Берінко скликали збори людей, які в 1941 р. були в колгоспі. Їм предложили альтернативу: або підуть в колгосп, або судитимуть їх за “розкрадання” в 1941 році колгоспного майна. Господарів – Дацко Михайла, Зварич Івана і Романчук Петра, які відмовилися підписати заяву про вступ до колгоспу, дня 26.3.1948 р. віддали під суд. Тоді Драпаченко поновила вищезгадану пропозицію і господарі, налякавшись суду, вступили до колгоспу.

Дня 23.3.1948 р. в с/раду с. Миковичі [Мишковичі] прийшла з военкомату директива, в якій говориться, що всі чоловіки від 18-50 років життя, негайно по одержанні відповідної повістки, повинні явитися в райвоенкомат. Хто не виконає цього наказу, судитиметься воєним трибуналом. Крім цього кожний, хто виїздить зі села навіть лише на кілька днів, мусить зголосити про це в с/раді.

Дня 27.3.1948 р в с. Мишковичі о/у РО МГБ – Панченко допитував в спиртзаводі слідуючих людей: Віблій Дмитра, Лазута Степана, Гречка Осипа і Дудар Григорія. Панченко сказав Лазуті, що він знається з бандерівцями, бо він, Панченко, сам бачив, як попереднього вечора заходили до нього “бандити” і він давав їм їсти, але тоді він,

Панченко, не хотів “бандитам” нічого робити. Господар, почувши таке, почав сміятися і сказав: “Якщо ви бачили, то чому ще розпитуєте про них?”

Панченко не відповів на це нічого та вцепився другого господаря – Дудар Григорія. Він назвав його бандитом та сказав, що він ще в 1946 р. знайшов на полі Дудара криївку, з якої втекли “бандити” та, що він даліше держить з ними “зв'язь”. Панченко забрав господаря Дудар Григорія зі собою в райцентр, а всіх інших відпустив додому. Дудар Григорія звільнили по трьох днях.

Дня 24.3.1948 р. в с. Гаї Великі слідчий Львівського ТО МГБ з кількома емведистами допитував в с/раді Роговська Розалію і Чернявська Ольгу. Першу питав про її дочок – Ольгу, Віру і Марію (арештовані в перших днях січня 1948 р.) та про Миколайчик Ярославу, яка раніше мешкала разом з нею в одній хаті. Далі слідчий сказав, що з її хати повстанці забрали Депутат Степана та його вбили. Питав, чи заходить до них Козуб Віктор (“Ігор”) та інші “бандити” і чи перебував в них Бутковський Богдан (на початку 1945 р. якийсь час скривався, а відтак жив легально, арештований в січні 1948 р.). Ольгу Чернявську питав, де працює її сестра Марія та коли приходить додому. Перед від'їздом, більшовики залишили в с/раді записку, щоб Кориндійович Теодозія, жителька цього села, зголосилася в ТО МГБ в Тернополі.

Дня 29.3.1948 р. в с. Серединки 10 більшовиків з о/у РО МГБ Панченком нічю держали засідку в центрі села. Слідуючого дня більшовики перевели ревізії в Мокрій Петра і Ракуш Емілії.

Р-н: Козлів

Дня 1.3.1948 р. до с. Довжанка прибув якийсь майор з УМГБ та о/у РО МГБ – Цегульський з кількома бійцями. Вони при допомозі сільського активу зігнали людей на мітинг та примушували їх вступати до колгоспу. Щоб залякати людей, більшовики арештували Митохор Олексу та доказували йому, що він співпрацював з українським революційно-визвольним рухом під час німецької окупації. Цегульський сказав до арештованого: “Для тебе є дві дороги: записатись до колгоспу, або зогнити в тюрмі.” По кількогодниннім тероризуванню згаданий селянин підписав заяву про вступ до колгоспу.

Дня 5.3.1948 р. в с. Довжанка ст. лейтенант Кандеуров (з УМГБ) та о/у РО МГБ – Цегульський допитували в с/раді слідуючих людей: Шалаган Миколу і Наталю, Білан Степанію, Стадницька Анну, Митник Марію, Дзілінська Степанію, Білоус Марію, Пакіш Марію, Ониськів Олексу і Бломба Мирослава. Усіх питали про повстанців, скільки їх приходило до села, до кого заходять, що говорять та в якому напрямі відходять. По переслуханні всіх звільнено додому.

Дня 14.3.1948 р. в с. Довжанка прокурор Пилипенко і судя Карпов засудили громадян: Горішний Івана, Рудник Василя, Степанів Олексу, Перейма Методія, Борух Василя, Яворівський Миколу, Скринець [?

Скрипець] Михайла і Козюпа Олексу на грошеву кару по 8 тис. крб. кожного за те, що вони в 1941 р. віддібрали з колгоспу свій господарський реманент. Тим, що записалися до колгоспу, знижено кару до 300 крб.

Дня 15.3.1948 р. в с. Довжанка о/у РО МГБ – Цегульський зловив хлопців: Калиновський Володимира, Голінський Ярослава, Нацюк Ярослава і Швець Бронислава, які скривалися перед вивозом на роботи в Донбас. Усі вони записалися до колгоспу та по двох днях їх звільнено.

Дня 24.3.1948 р. в с. Довжанка о/у РО МГБ – Цегульський, л-нт МВД Хомічов, нач. міліції Ромічов та ще кількох бійців перевели ревізії в Швець Леонії і Зазуля Миколи.

Дня 1.3.1948 р. в с. Денисів о/у РО МГБ – Комарчук з 8-ма бійцями перевів ревізії в господарів, яких сини скриваються перед вивозом на роботи в Донбас. Большевикам не вдалося зловити ні одного із згаданих хлопців.

Дня 11.3.1948 р. в с. Денисів большевики арештували Кривоніс Григорія. Арештованого забрали в РО МВД.

Дня 21.3.1948 р. в с. Денисів судя Карпов і прокурор Пилипенко судили селян: Голий Якіма, Дубель[т] Михайла і Липка Юліяна за те, що вони в 1941 р. розібрали колгоспне майно. Карпов і Пилипенко запропонував підсудним вступити до колгоспу, обіцяючи, що тоді їм дарують кару. Підсудні на це погодились.

Дня 1.3.1948 р. в с. Забойки большевикам вдалося зорганізувати колгосп. Терором, позрозами і насиллям примушено 23-ох господарів вступити до колгоспу. Головою колгоспу призначено Родакевич Івана. Усією акцією організування колгоспу проводив о/у РО МГБ – Проходько.

Дня 2.3.1948 р. в с. Забойки о/у РО МГБ – Проходько з кількома бійцями забрав усе збіжжя у селян, які відмовились вступити до колгоспу. В Мурза Івана, Стечинська Катерини і Жиба Григорія большевики забрали корови.

Дня 2.3.1948 р. в с. Купчинці большевики ловили молодих хлопців, щоб вислати їх на роботи в Донбас. Большевикам вдалось зловити всього одного хлопця Білик Ілька.

Дня 9.3.1948 р. в с. Купчинці нач. міліції Ромічов з кількома іншими большевиками зловив 8 молодих хлопців народжених в 1927-29 рр. Зловлених під штиками відставлено до транспорту, який від'їздив в Донбас.

Дня 30.3.1948 р. в с. Купчинці о/уповноважений РО МГБ – Комарчук і Кобзар з 45-ома бійцями гарнізону ВВ МВД перевели ревізії в селі та на хуторах Драгоманівки.

Дня 3.3.1948 р. в с. Таурів Хомічов з РО МВД з 5-ма бійцями зловили на роботи в Донбас слідуєчих хлопців: Загребельний Тому, Михаськів Богдана, Ваврів Йосипа, Петришин Володимира та ще двох

переселенців з-за лінії Керзона. Цього ж дня большевики арештували громадянку Ваврів Анастасію за те, що не заплатила тюремної такси за свого мужа, який вже три роки сидить в тюрмі. Всіх їх відставлено до Тернополя, та звідти вдалось втекти трьом хлопцям: Загребельний Томі, Михаськів Богданові і Ваврів Йосипові.

Дня 31. 3.1948 р. в с. Таурів 8 большевиків з о/у РО МГБ – Безгодовим робили засідки на вулицях: Загребелька, Висока Гора і Зелена. Слідуючого дня большевики виганяли людей на роботу в колгосп, а ніччю знову робили засідки.

Дня 5.3.1948 р. в с. Покропивна большевики арештували Годовський Теодора за “связь” з повстанцями.

Дня 14.3.1948 р. в с. Покропивна до господаря Поврозник Дмитра зайшло трьох большевиків та домагались горілки. Тому, що господар їм не хотів дати горілки, його арештували та 18 годин держали в приміщенні с/ради.

Дня 5.3.1948 р. нач. РО МГБ – пплк. Губка покликав на переслухання до райцентру громадянина Мудрий Василя Петровича, мешканця Городище В. Пізніше Мудрий розказував людям, що його покликали та допитували в справі його втечі з Донбасу.

Дня 22.3.1948 р. в с. Городище В. прокурор Пиlipенко наказав здати усім мешканцям села 150 ц збіжжя і 200 ц бараболь, як “добровільну позику” державі. Він загрозив, що вразі невиконання цього, він прибуде до села з воєнними та сконфіскує в селян усе збіжжя.

Дня 12.3.1948 р. в с. Слобідка уповноважений РК КП(б)У – Пепезенко примушував людей писатися до колгоспу. Тих, що відмовлялись це зробити, він карав різними карами, нпр., громадянинові Вітошинському призначив вивезти 10 кубометрів дров з Бережанського лісу, в гром. Пушкар Івана забрав 30 кг ячменю, а в Шимків Михайла – 20 кг жита.

Дня 14.3.1948 р. в с. Слобідка уповноважений РК КП(б)У – Пепезенко скликав мітинг, на якому агітував селян вписуватись до колгоспу. Не досягнувши жодних успіхів, він зайшов після мітингу до господаря Поврозник Василя та за те, що цей не хотів підписати заяви про вступ до колгоспу, приказав йому негайно завезти на свою квартиру до райцентру одну фіру дров, які господар тому два тижні купив собі на будову будинку.

Дня 17.3.1948 р. в с. Домаморич о/у РО МГБ – Проходько і Негрешний з райсоцзабезпечення арештували за недобір крамаря місцевої кооперативи. Арештованому запропонували, щоб уникнути засуду і тюрми, записатися до колгоспу. Арештований це зробив.

Дня 22.3.1948 р. в с. Домаморич уповноважений РК КП(б)У – Болгарін знайшов на подвір'ю гром. Голота Володимира протиколгоспну листівку та арештував вищезгаданого господаря. Болгарін запропонував арештованому вступити до колгоспу, обіцяючи, що за те

його звільнять. Господар настрашився і підписав заяву про вступ до колгоспу.

Дня 11.3.1948 р. в с. Домаморич під час акції організування колгоспу, о/у РО МГБ – Цегульський арештував Ониськів Петра і Савка Миколу за те, що вони розказували про нужденне життя в колгоспі.

Р-н: Зборів

Дня 3.3.1948 р. до с. Присівці прибула група большевиків по організуванні колгоспів, в цьому Білоград і Підпригора з РК КП(б)У, емведист Смазнов та 15 бійців з гарнізону ВВ МВД. Вони зігнали около 30 осіб до приміщення с/ради та тут примушували їх вписатись до колгоспу. Тих, що відмовилися це зробити, замикали в окремі порожні хати та держали їх до вечора. Всім їм заявили, що не випустять їх, поки не підпишуть заяв про вступ до колгоспу. Слідуючого дня придержаних під конвоєм запровадили в другий кінець села, замкнули їх до одної хати та дальше в різний спосіб тортували. Між арештованими були дівчата: Завертна Марія, Миколишин Віра і Бригадир Надія. Большевики їх тяжко побили. Після цього большевики зайшли до громадянина Бойка, та в його хаті застали тільки його дочку Марію. Вони кинулись на неї і по-варварськи її знасилували. Так само поступив уповноважений РК КП(б)У – Підпригора, який знасилував дівчину Семчишин Анну. Боднар Михайлові, який відмовився підписати заяву, большевики вирвали волосся, Мельник Григорієві Константиновичу викрутили руки, а вагітну жінку Багрій Катерину так побили, що вона передвчасно породила дитину (дитина померла). Деяким селянам, як Мельник Олександрові, Дяків Павлові і Пархут Олександрові сконфісковано все збіжжя і весь господарський реманент.

При допомозі таких варварських методів, тортур і насилля большевикам вдалося втягнути до колгоспу около 50 осіб. Після цього громадяни вдалися до області, звідки приїхав обласний прокурор для розслідування цієї справи. Він переслухав багатьох людей та повернув селянам около 30 заяв, як неправильно стягнених. Організаторів колгоспу однак не покарали зовсім та вони продовжують свою злочину роботу на інших селах.

Дня 4.3.1948 р. в с. Озірна до гром. Деревенський Антона зайшло 4-ох провокаторів. Вони представили себе повстанцями, поводитись дуже чемно та заявили господареві, що хочуть в нього переночувати. Господар, думаючи, що це дійсно повстанці, погодився на це та почав з ними розмовляти на різні теми, між іншим, провокатори сказали, що їм треба перемолоти збіжжя. Деревенський погодився бути посередником між ними та директором млина Андрейком. Кілька днів пізніше ті самі большевики привезли до вищезгаданого господаря збіжжя і записку до директора млина. Деревенський перемолов збіжжя без мірки і передав їм муку. Внаслідок цього РО МГБ покликав директора млина – Андрейка і запитувало його, кому він перемелював

збіжжя. Що він на це відповів – не відомо. Після переслухання його звільнено.

Дня 13.3.1948 р. в с. Озірна о/у РО МГБ – Гуржеєв арештував дівчину Шемета Параскевію, яка скривалася. Згадана дівчина арештована вже четвертий раз.

Дня 6.3.1948 р. в с. на Озірнянських хуторах, під лісом, участковий РО МГБ – Зайцев арештував Романишин Августа, якого родину вивезли на Сибір. Арештованого відставили до райцентру, та слідуючого дня його звільнили.

Дня 18.3.1948 р. в с. Озірна заквартирувало 18 большевиків з о/у РО МГБ – Гуржеєвом. Вони квартирували в селі довгий час, днями переводили ревізії, а ночами робили засідки.

Дня 6.3.1948 р. в с. Несторівці [Нестерівці] большевики з РО МВД переслухували слідуючих громадян: Білецький Ярослава, Кінаш Михайла і Нищота Степана.

Дня 5.3.1948 р. в с. Осташівці о/у РО МГБ – Гуржеєв з кількома бійцями перевів ревізію в господаря Кінаш Григорія. Під час ревізії один большевик пробував підкинути господареві в стіжок гранату. Господар це завважив та большевик мусів взяти гранату назад.

Дня 7.3.1948 р. в с. Богданівка 6-ох емведистів перевело докладні ревізії в Продан Володимира, Ільків Евдокії і Яніга Анни.

Дня 10.3.1948 р. в с. Кудинівці участковий РО МВД з трьома бійцями розпитував за гром. Денисюк Анною, яка втекла зі Сибіру. Не відшукавши її, большевики зайшли до школи, щоб там зловити її дочку, ученицю 1-го класу Денисюк Ольгу. Довідавшись про це, вчителька Юркін Анна (східнячка) сховала дівчинку за піч, зложила її дровами, та наказала дітям нікому про це не говорити. Коли до класу прийшли большевики і питали за Денисюк Ольгою, діти відповіли, що такої учениці немає. Припускають, що большевики нарочно це вчинили, щоб виробити згаданій вчительці довір'я в місцевих людей.

Дня 10.3.1948 р. в с. Данилівці большевики арештували Дубицька Катерину, яку обвинувачують в співпраці з українським революційно-визвольним рухом.

Дня 10.3.1948 р. в с. Волосівка емведист Галка зловив Матвіїшин Анну і її дочку Олену Мартинів, які скривалися перед визовом на Сибір.

Дня 12.3.1948 р. в с. Данилівці о/у РО МГБ – Гуржеєв переслухав в приміщенні с/ради слідуючих гром.: Щаблій Теклю, Бура Анастасію, Сокіл Осипа, Шилівський Михайла (зав. клубу) і Палій Миколу.

Дня 15.3.1948 р. із с. Красна покликали молодих хлопців до ФЗН. Хлопці, щоб не їхати на роботи в Донбас, вступили до істребительного батальйону.

Дня 17.3.1948 р. в с. Красна большевики арештували гром. Зарицький Теодора та одного східняка, який служив в місцевого господаря. По трьох днях арештованих звільнено.

В днях від 21-29.3.1948 р. в с. Білківці заквартирувала група большевиків в числі 15 чоловік. Вони покликали на переслухання Яніга Василя і Сом Семена. Крім цього большевики майже кожного дня переводили ревізії, а ночами влаштовували засідки.

Р-н: Заложці

Дня 2.3.1948 р. в с. Білокриниця большевики зловили на роботи в Донбас переселенця Власюк Павла і Наконечний Петра. Зловлених відставлено до райцентру.

Дня 2.3.1948 р. вечером до с. Лопушани прибуло 6 большевиків з гарнізону ВВ МВД. Вони перевели ревізію в гром. Швець Софії та після цього почали вистрілювати ракети. Одна ракета впала на будинок гром. Лобур Семена, внаслідок чого зайнялося ціле господарство. В вогні згинуло 3 шт. рогатої худоби, один кінь та згорів весь господарський інвентар.

Дня 14.3.1948 р. в с. Лопушани пропав без вісти селянин Швець Григорій Дмитрович, українець, зовсім не підозрілий щодо якої небудь співпраці з большевицькими органами поліції. Він ще з вечера забавлявся з сільською молоддю та після цього відійшов в напрямі свого дому. Додому він, однак, не зайшов. Люди говорять, що його знищили місцеві сексоти – співробітники РО МГБ, яких він оскаржував, що вони вкрали в нього збіжжя. Ініціатором цього злочину мав бути, на думку людей, сільський запільник Кацек Григорій.

Дня 20.3.1948 р. в с. Вертелка трапився слідуочий випадок: в селі вже від довшого часу оперувала, створена органами РО МГБ провокативна група, зложена з місцевих людей під проводом Ногас Петра. Згадані ходили нічю по селі і, подаючись за повстанців, грабили селян. Большевики, очевидно, на це зовсім не реагували. На весіллі в гром. Дзюба Марії зчинилась бійка між керівником цієї банди – Ногас Петром і господарем Крижанівський Франком. Син Крижанівського став в обороні батька і пробив Ногаса багнетом, від чого останій по двох днях помер. Причиною бійки було те, що Ногас зі своєю бандою часто нападав на родину Крижанівських (поляки) та бив їм вікна. Вищезгаданого дня, ранком, большевики обскочили хату Крижанівських та перевели докладну ревізію. Під час ревізії знайдено німецький кріс, 7 набоїв, 4 гранати та російський штик. Большевики арештували господаря і його сина Михайла. Вони теж відкопали тіло Ногас Петра та міряли рани. Накінець большевики арештували Ногас Ярослава і Кучмай Теодора, але ці загадочно втекли їм з рук.

Арештовано ще Дайчак Олексія і учителя Дубас Богдана та усіх арештованих відставлено до райцентру.

Дня 4.3.1948 р. в с. Ярославичі большевики арештували громадянина Бугайський Миколу з жінкою Анною і гром.[адянина] Цупа Павла також з жінкою. Причиною арештування є те, що їх сини скриваються.

Дня 10.3.1948 р. в с. Ярославичі ніччю большевики зробили засідку. Рано вони зайшли до селянки Лисачихи, арештували її дві дочки та продовж цілого дня допитували їх в приміщенні с/ради. Їх питали про повстанця Березу, який, зіставши поранений, квартирував у них літом 1947 р., а під час облоги отруївся, щоб не попасти живим в руки ворога. Слідуючого дня арештованих дівчат відставлено до райцентру.

Дня 12.3.1948 р. до с. Ярославичі приїхав обласний прокурор з 4-ма большевиками, щоб розслідувати справу насильного втягування людей до колгоспу. Вони хотіли скликати в тій справі мітинг, але люди, думаючи, що йдеться знову про організування колгоспу, повтікали зі села. Прокурор стрів на вулиці одного колгоспника Пащак Григорія та спитав його, чи його дійсно били при втягуванні до колгоспу. Цей відповів, що били, та не міг назвати прізвище емведиста, який його бив. Від нього прокурор довідався про факти тяжкого побивання селян, які мали місце під час організування колгоспу. В зв'язку з тим говорять, що всі підписані заяви про вступ до колгоспу буде уневажнено. В селі панує безладдя і ніхто не хоче бути головою колгоспу. Правдоподібно большевики будуть знову організовувати колгосп.

Дня 6.3.1948 р. вечером, по с. Панасівка ходив по-цивільному вбраний, озброєний чоловік, який подавався за повстанця. Він розказував, що вкортці прибуде до села цілий відділ повстанців. Цього ж вечора псевдоповстанець долучив до групи большевиків, які цілу ніч держали засідку на цвинтарі.

Дня 23.3.1948 р. до с. Панасівка прибула група большевиків з о/у РО МГБ – Щедріном. Вони пересиділи цілу ніч в селян: Садовець Якова і Гаврилук Григорія. Рано большевики перевели ревізії в гром. Вислобоцький Кирила, Бурбан Іллі і Сухецька Теклі. Вечером большевики робили в селі засідки. Дня 26.3.1948 р. року в с. Панасівка нач. РО МВД – Шаповалов з кількома бійцями скликали мітинг в справі організування колгоспу. Вечером до села прибув о/у РО МГБ – Щедрін зі своєю групою та ніччю робив засідки.

Дня 7.3.1948 р. в с. Гаї Розтоцькі о/у РО МГБ – Перфенов зі своєю групою перевів ревізії в хатах слідуючих громадян: Вихра Григорія, Назаркевич Степана, Нітефор Анни і Левицький Степана. В останнього большевики зловили Левицька Катерину (мати повстанця), яка скривалась перед вивозом на Сибір. Арештовану відставлено до тюрми в Тернополі.

Дня 17.3.1948 р. в с. Оліїв большевики арештували громадян Здорова Осипа, Луцик Петра і Дорожинський Іллю. Їх підозрівають в співпраці з повстанцями.

Дня 24.3.1948 р. в с. Гаї за Рудою нач. РО МГБ – Кобляков з двома бійцями арештував гром. Яворський Івана і наказав показати їм могилу його недавно помершого сина. Большевики розкопали могилу та витягнули з неї двох трупів (один з них впавший повстанець). Тіло пов-

станця большевики забрали до райцентру, сфотографували, розібрали до нага та скрито похоронили. В зв'язку з цим в селі арештовано слідуєчих громадян: Назаркевич Степана, Макар Михайла, Макар Катерину, Яворська Климентину і Бенцал[ь] Семена. По трьох днях всіх арештованих звільнено.

Дня 26.3.1948 р. в с. Гукалівці большевики перевели облаву на хлопців, народжених в 1928-30 рр., які скривались перед вивозом на роботи в Донбас. Большевикам вдалось зловити трьох хлопців, та, тому що вони були з інших річників, їх звільнили.

Дня 27.3.1948 р. на хуторах Ліщина (с. Загір'я) большевики арештували громадянина Гловацький Теодора. Його зараз запровадили до одної порожньої хати та почали допитувати. Після цього большевики перевели ревізії в Ковальчук Івана, Карий Івана і Баран Анастасія. Арештованого відставлено до райцентру.

Дня 30.3.1948 р. на хуторі Ліщина (с. Загір'я) прибуло около 30 большевиків, між ним зав. райповмінзагу – Довгаль, прокурор Мокренко, рай. судья Брюхонда та емгебіст Молчанов. Вони списали все майно в господаря Стельмах Андрія за те, що він не хотів вступити до колгоспу. Крім цього большевики списали майно Вересюків Олексі і Вересюків Михайла та загрозили, що коли ці не здадуть до означеного строку усіх поставок, їх майно буде сконфісковане. Слідуючого дня большевики перейшли в село Загір'я та забирали в колгоспників збіжжя на весняний посівний фонд. Селяни вивозили збіжжя в поле і там закопували, а деякі зовсім вивтікали із села. В хатах, де не було нікого з господарів, большевики розбивали двері і самі забирали збіжжя. Таке було в селянина Хома Олексія і в інших. Протягом дня большевики нагнали 37 ц всякого збіжжя. Третього дня большевики провели облаву на хлопців, що скривались від вивозу на роботи в Донбас. Большевики зловили 9 хлопців і відставили їх до райцентру.

Р-н: В. [еликий] Глибочок

Дня 5.3.1948 р. в с. Дітківці о/у РО МГБ – Лещенко перевів ревізії в гром.: Кравчук Григорія, Мудик Василя, Стареправо Марії, Іванчишин Михайла і Мудик Степана. В останнього питали за Мудик Михайлом, який скривається.

Дня 15.3.1948 р. в с. Дітківці большевики забирали бараболі та інші сільськогосподарські продукти вивезених на Сибір людей. Крім цього большевики списали акт оскарження: на Мудик Василя за те, що він держить наймита, на Гнатюк Івана за незаписання другої корови, на Вардю Петра – за нездачу належної кількості тютюну, і Стареправо Андрія – за нездачу молока.

Дня 7.3.1948 р. в с. Чистилів відбулися закриті збори комсомолу, на яких прийнято в члени ЛКСМУ Грабас Омеляна Степановича і Грабас Павла Семеновича. Новоприняті підписали квитанції на зброю. Зараз в с. Чистилів начислюється 10 озброєних комсомольців.

Дня 20.3.1948 р. в с. Чистилів редактор райгазети – Сиротюк скликав мітингу в справі “піднесення колгоспного господарства.” На мітингу виступив також директор місцевої школи, який закликав селян, щоб не посилати своїх дітей до церкви, та наказав, що в час Великодніх Свят діти обов’язково мусять бути в школі.

Дня 9.3.1948 р. в с. Ігровиця о/у РО МГБ – Хлебов з 9-ма емведистами ніччю робив засідку на вулиці Глибокій. Біля півночі большевики перевели ревізії в Громляк Івана і Савич Петра.

Дня 10.3.1948 р. в с. Чернихів 7-ох большевиків перевело ревізії в слідуючих громадян: Волинець Петра, Твердохліб Осипа Степановича, Лупак Василя, Болотний Михайла і Гнатовий Степана.

Дня 10.3.1948 р. в с. Малашівці 40 большевиків з гарнізону ВВ МВД перевели ревізії по всіх господарствах.

Дня 20.3.1948 р. в с. Малашівці около 18 большевиків перевело ревізії в громадян: Колодія, Тимочка і Скибиhi.

Дня 14.3.1948 р. в с. Дубівці нач. РО МВД – Жовтніков [Жолтніков], голова РВК Войтович, Старинський з рай. уповмінзагу та ще кількох большевиків скликали збори, на яких вибрали головою с/ради Мартинюк Федора Івановича, заступником – Зазуля Андрія Дмитровича, секретарем – Кобильницький Якіма. Під час зборів начальник РО МВД – Жовтніков [Жолтніков] заявив, що бувший голова с/ради арештований і зогніе в тюрмі.

Дня 16.3.1948 р. до с. Дубівці приїхало 12 большевиків, з них 4 із Збараського р-ну. Останні арештували Руднік Степана та від’їхали з ним до Збаража. Решта большевиків провірювали списки худоби. Вони знайшли в громадян: Кривенький Пилипа, Уніят Андрія, Сенік Панька і Тимочко Петра незареєстровані корови та списали про це відповідні акти.

Дня 18.3.1948 р. в с. Дубівці 5-ох большевиків переводили реєстрацію репатріантів із Франції.

Дня 29.3.1948 р. в с. Дубівці 6-ох большевиків зробили засідку на господарстві Бойцун Онуфрія. Слідуючого дня о/уповноважений РО МГБ – Хлебов переводив ревізію в Могильський Петра. Ніччю большевики перевели ревізії в с. Плотича в Самолевич Миколи, Кіндзьори, Гумницького і Курило Гната.

Дня 16.3.1948 р. в с. Мшанець емведист з о/у РО МГБ Лещенко, під час бою з повстанцем Чумаком на господарстві Скочило Евфрозини, вбили саму господиню і сусідського хлопця Стебеляк Ярослава Степановича, який в той час до неї зайшов.

Дня 20.3.1948 р. на хуторах Манюки (с. Мшанець) 35 большевиків перевело загальні ревізії. Слідуючого дня большевики перевели ревізії в самому селі Мшанець, найбільш докладні – в Гнатько Василя, Балюк Василя, Кравчук Григорія і Дзьоба Івана.

Дня 30.3.1948 р. в сс. Мшанець, Дубівці і Дітківці большевики з райцентру перевели нічні ревізії в підозрілих господарствах.

Р-н: Скалат

Дня 8.3.1948 р. в приміщенні РК КП(б)У з невідомих причин задержали впродовж цілої доби Тихоліз Степана Олексійовича, міліціонера при охороні банку в райцентрі, мешканця с. Городниця. Люди говорять, що його за якісь проступки мали судити, але на рішуче домагання якогось майора МГБ його звільнили.

Дня 9.3.1948 р. біля 12-ої години ночі, до с. Городниця приїхали: секретар РО МВД – Кабанович, о/у РО МВД – Пилипчук, уповноважений Рибалкін та двох міліціонерів. Вони зайшли до с/ради та післали джурних по начальника істреб. батальйону – Бернацького Болеслава (поляк, народжений 1929 р.) і істребка Борис Івана (переселенець з Рава-Руського повіту, нар. 1927 р.) Коли ці не прийшли, Кабанович взяв зі собою джурного Шевчук Михайла, зайшов до господаря Чорній Микити (його брат Михайло був солтисом під час німецької окупації, арештований 1945 року) та тут перевів ревізію. Опісля він перевів ревізію в гром. Чорній Йосипа і Собчук Анастасія (її чоловік за німецької окупації працював в арбайтсамті. В 1944 р. пішов до польської армії та не повернувся).

Дня 17.3.1948 р. в с. Городниця о/у РО МГБ – ст. л-нт Малофеев покликав на переслухання до будинку с/ради Чорній Ярославу Микитівну (незамужня, уроджена 1923 р.), Чорній Ярину та Чорній Ярославу Пилипівну. Кажуть, що переслухували їх в справі переловленого на пошті органами РО МГБ листа, в якому було щось написано проти Рад. Союзу. Слід зазначити, що Чорній Ярослава Микитівна була вже в 1945 р. арештована та по короткому часі звільнена.

Дня 18.3.1948 р. в с. Городниця нач. рай. міліції – Мордлов втягав хлопців, народжених 1929-30 рр., до істребків. Він говорив, що тих, що не запишуться в істребки, вивезуть на роботи в Донбас та внаслідок цього 5 хлопців вписалося в істребки.

Дня 28.3.1948 р. в с. Городниця покликали на рай. военкомат 13 чоловік, народжених в 1929-30 рр., з них, після лікарського перегляду, трьох забрано в армію, а решту звільнили додому.

Р-н: Збараж

Дня 10.3.1948 р. в с. Охрімівці [Охримівці] 4-ох большевиків зайшло до громадянки Цибринська Анни, але не застали її вдома. Вони чекали на неї, а коли вона не приходила, зайшли в с/раду і написали повістку гром. Вітенко Василеві, щоб 11.3.1948 р. явився в РО МГБ.

Дня 11.3.1948 р. в 21-ій годині о/у РО МГБ – кап. Денісов з 6-ма бійцями робив засідку за селом Охрімівці, на мості від с. Заруддя.

Дня 1.3.1948 р. зі с. Чернихівці покликали на рай. военкомат 28 хлопців. З них 8-ох забрали відразу на роботи в Донбас, а 20-ох призначили до будови шос[с]е Збараж – Тернопіль.

Дня 6.3.1948 р. до с. Чернихівці прибув о/у РО МГБ – майор Третьяков з двома бійцями. Він зайшов до господаря Осадчук Володимира та розмовляв з ним впродовж двох годин.

Дня 16.3.1948 р. о/у РО МГБ – капітан Денісов з 20-ма бійцями перевів ревізії на хуторах Сабашиха. Після цього большевики перевірили ліс тої же назви.

Дня 18.3.1948 р. до с. Чернихівці прибув о/у РО МГБ – капітан Денісов з 10-ма бійцями. Він заходив до гром. Скалатський Данила Андрійовича та продовж години з ним щось переговорював.

Дня 23.3.1948 р. 80 большевиків з В.[елико-]Борківського і Збаразького р-нів перевели облаву на поля біля с. Чернихівці. Під час облави большевики знайшли тіло вбитого вже тому три тижні уповноваженого по поставках збіжжя – Лиска. Тіло забрали до с. Чернихівці. Большевики говорили, що за Лиском шукають вони вже три тижні. Після облави на полях большевики зробили перевірку Черниховецьких лісів: Ковальського, Стосів і Рощева. Тіло Лиска доставлено до райцентру.

В днях від 26-31.3.1948 р. о/у РО МГБ – капітан Денісов зі своєю групою робив засідки в с. Чернихівці.

Дня 3.3.1948 р. в с. Старий Збараж 10 большевиків перевело ревізії на вулиці Мельники.

Дня 12.3.1948 р. ніччю в с. Красносілці [Красносільці], о/у РО МГБ – л-нт Захаров з 8-ма бійцями стукався до хати господаря Косюк Павла. Тому, що господар не хотів їм відчинити дверей, вони вибили вікна і двері, вдерлися до хати та перевели докладну ревізію. Після цього Захаров наказав дочці вищезгаданого господаря і жінці Риндюк Наталії зголоситися за 4 дні в РО МГБ.

Дня 10.3.1948 р. в с. Розношинці, ніччю, о/у РО МГБ – л-нт Захаров з трьома бійцями зробив засідку на городах від с. Красносілці. Ранком большевики перевели ревізію в господаря Кальба Миколи та арештували його і його жінку Ярославу. Захаров сказав до жінки вищезгаданого господаря, що її звільнять, коли вона скаже, де знаходиться її батько (Савич). Після цього большевики перевели ревізію в гром. Кравець Василя. Захаров наказав селянам Панасюкові і Римареві явитися в РО МГБ.

Дня 12.3.1948 р. в с. Розношинці о/у РО МГБ – л-нт Захаров зі своєю групою вечером зробив засідку на вулиці Ліски. На засідку найшов якийсь цивільний хлопець. Большевики його зловили, перевели при ньому ревізію та, наказавши, щоб нікому про це не говорив, відпустили додому.

Дня 6.3.1948 р. до с. Чорний Ліс прибула сільська управа з с. Тарасівка, яка писала майно вивезених на Сибір селян.

Дня 24.3.1948 р. в с. Чорний Ліс трьох большевиків сконфіскували все майно арештованого господаря Івашків Михайла.

Дня 13.3.1948 р. в с. Мусурівці [Мусорівці] участковий РО МВД – Розумов переходив вечером з головою с/ради селом та стрінув троє дівчат. Він хотів їх задержати, а тоді одна з дівчат почала втікати в село, а дві другі втекли до сусідньої хати. Розумов зайшов до тієї хати,

знайшов дівчат, які вміжчасі сховалися під ліжко, випровадив їх з хати та запитав голову с/ради, що з ними зробити. Голова порадив, щоби їх набити. Тоді Розумов почав сильно бити дівчат прикладом автомата, а вони пустилися утікати. Тоді Розумов випустив за втікаючими довгу чергу з автомата та поранив одну дівчину в ногу. Слідуючого дня до села прибув о/у РО МГБ л-нт Захаров, щоб перевірити справу поранення дівчини. Після перевірення, Захаров сказав до людей: “Ето бандітка, нам ёйо не жалко!”.

Дня 27.3.1948 р. в с. Івашківці 15 большевиків з В.[елико-] Борківського р-ну і 10 із Збаразького з о/у РО МГБ майором Третяковим перевели докладну ревізію в гром. Скурська Евдокії, під час якої перекопали хату, подвір'я, стодолу і хлів.

Дня 2.3.1948 р. в с. Кїйданці [Киданці] трьох большевиків заходили до господарів, яких сини скриваються перед вивозом на роботи на Донбас. Большевики наказували, щоби їхні сини зголосилися слідуючого дня на рай. воєнкомат, бо в противному разі їх самих повивозять на Сибір.

Дня 10.3.1948 р. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ ст. л-нт Коннов з 7-ома бійцями зайшов до селянина Смітюх Теодора і заявив йому, що його разом з сином мають вивезти на Сибір, хай він зараз приготує собі харчі на дорогу. Обох згаданих зараз відставили до райцентру до тюрми, обстригли, та слідуючого дня відпустили додому. Харчі, які господар приготував собі на дорогу, большевики сконфіскували.

Дня 11.3.1948 р. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ ст. л-нт Коннов арештував Серимуля Володимира за те, що він не повернувся на роботу в Донбас, звідки приїхав був на коротку відпустку. Пізніше Коннов арештував гром. Вербіцька Марію та жінку із СУЗ, яка в неї служила, забрав їх до с/ради та тут питав, де криється донька Вербіцької – Смітюх Юстина. Вербіцька відповіла, що про дочку не знає нічого, бо вже від довшого часу з нею не живе. Коннов їх звільнив, а Серимуля Володирира відставив до райцентру.

Дня 14.3.1948 р. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ ст. л-нт Коннов з 7-ма бійцями перевів ревізію в слідуючих селян: Колодійчук Івана, Фаралядик Івана, Івосо, Дяка, Зажинська Анни, Станіш Станислава, Бочар Анни, Кошіль Григорія, Кошіль Івани і Козяр Марії. В останн[ь]ої большевики знайшли газету, в якій був портрет Сталіна з виколеними очима. Большевики її арештували, відставили до райцентру, а майно її списали. Арештовану звільнено слідуючого дня.

Дня 19.3.1948 р. в с. Луб'янки Вищі трьох емведистів списали майно Парій Григорія і Мариковська Степанії.

Дня 23.3.1948 р. на хуторах Гайки (с. Луб'янки Вищі) о/уповноважений РО МГБ – ст. л-нт Коннов арештував жінку Гаврилюк Мийлину (жінка повстанця Ходачка). Арештовану відставлено до райцентру.

Дня 7.3.1948 р. о/у РО МГБ – ст. л-нт Коннов викликав на переслухання до с. Луб'янки Вищі слідуючих мешканців села Новий Рогівець [Роговець]: Венгрияк Андрія, Маковецького і Хруняка.

Дня 15.3.1948 р. в с. Новий Рогівець 6-ох емведистів з Тернополя арештували гром. Біка Романа. Арештованого відправлено до Тернополя.

Дня 24.3.1948 р. о/у РО МГБ ст. л-нт Коннов з 7-ма бійцями перевів ревізії в Басій Василя, Хруняк Петра, Німець Ванди та Шпирки.

Дня 27.3.1948 р. в РО МГБ покликали слідуючих мешканців села Новий Рогівець: Крамар Дмитра, Заблоцький Степана і Дроздовський Степана.

Дня 12.3.1948 р. в с. Стриївка старший о/у РО МГБ – підполковник Канаєв з 10-ма емведистами перевів ревізію на хуторі Цебринського.

Дня 24.3.1948 р. в с. Стриївка ст. о/у РО МГБ пполк. Канаєв зайшов до б.[увшого] секретаря с/ради Козловського та казав дати собі біографію Крук Марії.

Дня 30.3.1948 р. в с. Стриївка 6-ох большевиків перевели ревізії в чотирьох господарствах на вулиці Скатщина. Після цього большевики перевели ревізії на хуторах біля села та тут зловили одного хлопця, що скривався перед вивозом на роботи в Донбас. Зловленого відставлено до райцентру. Цього ж вечора большевики робили засідку на вулиці Скалатщина [? Скатщина].

Р-н: Ланівці

Дня 7.3.1948 р. в с. Вижгородок [Вишгородок] 9 большевиків з о/у РО МГБ Свистуновом перевели ревізію в місцевого священика і діякона.

Дня 15.3.1948 р. в с. Вижгородок 6-ох большевиків з о/у РО МГБ Ліхачовом нічю перевели ревізію в гром. Стасюк Василя. Слідуючої ночі робили в селі засідки.

Дня 18.3.1948 р. в с. Корначівка 2 [Карначівка Друга] 6-ох большевиків з о/уповноваженим РО МГБ – Ізмесьтьовим нічю перевели ревізію в гром. Шевчук Івана.

Дня 22.3.1948 р. 6-ох большевиків з о/у РО МГБ – Ізмесьтьовом зайшли до бувшого голови с/ради в с. Корначівка 2 [Карначівка Друга] – Супрун Семена, тут добре понапивались горілки і п'яні пішли в село. На дорозі большевики стрінули гром. Левчук Павла та запитали його, куди він ходив. Він відповів, що заходив до свого товариша Шевчук Степана. Тоді Ізмесьтьов пішов до Шевчука та запитав, чи був у нього Левчук. Шевчук перелякався та не знав, що їм відповісти. Большевики взяли завели Левчука до хліва, добре його набили крісами і п'ястками, знова привели до Шевчука і спитали, чи цей був в нього. Господар це підтвердив. Тоді большевики перевели на цьому господарстві ревізію та забрали Левчука зі собою до села Оришківці. Йому закидали, що він ходив на стрічу до свого брата-повстанця. Ще цього самого дня його відпустили додому.

Дня 15.3.1948 р. участковий села Оришківці Чічлінський зловив в с. Кривчики, Теофіпільського р-ну, Кам'янець-Подільської області, жінку – вдову по повстанцеві, яка скривалася перед більшовиками. Повертаючись з нею до с. Молотків [Молотків], Чічлівський зловив в ліску між селами Кривчики – Молотків одного хлопця із с. Молотків, народженого в 1930 р., який скривався перед вивозом на роботи в Донбас. Обоїх зловлених відставлено до райцентру.

Дня 27.3.1948 р. в с. Шушківці 8 більшовиків з о/у РО МГБ – Шипуліном перевели ревізію в гром. Вітер Оксани. Цієї ночі і слідуючої більшовики робили в селі засідки.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали

Дня 12.3.1948 р. 12 більшовиків переводили ревізії на хуторах під Казьонним лісом (с. В.[еликі] Вікнини). Ревізії переводились ніччю. Слідуючого дня о/у Андреев заходив до гром. Поліщук Фроськи та довгий час розмовляв з нею про її чоловіка, який зараз скривається.

Дня 21.3.1948 р. в с. М.[алі] Загайці 7-ох більшовиків з о/у РО МГБ Андєвом [? Андрєєвим] арештували Янчишин Григорія, Іванюх Дем'яна і Мифодь Касіяна. Арештованих відставлено до райцентру.

Дня 23.3.1948 р. в с. М.[алі] Загайці нач. РО МГБ – Сорокін з 30 бійцями перевів ревізії по всіх господарствах. Від цього дня аж до кінця місяця кожного дня і ночі перебувало в селі 6-10 більшовиків.

Дня 2.3.1948 р. через с. Михайлівка переходило 12 більшовиків, які під конвоєм переводили з Тернополя до райцентру 8-ох арештованих.

Дня 16.3.1948 р. через село Михайлівка 4-ох більшовиків перевозило на двох підводах 5 арештованих осіб. Між арештованими було 2 дівчини, два хлопці і одна стара жінка.

Дня 2.3.1948 р. в с. Мізюринці більшовики арештували гром. Іщук Ольгу (зі СУЗ) з двома дітьми. (Настаршій дитині – 5 років). Її відставили до райцентру. Причиною арештування було те, що її син Борис був істребком та, під час наскоку повстанців на станицю істреб. батальйону, з доручення повстанців застрілив начальника цього ж істребітельного батальйону. Коли більшовики про це довідались, Бориса арештували, відправили в Крем'янець та тут ростріляли.

Дня 5.3.1948 р. в с. Мізюринці 5 більшовиків з Михайловом з райуповнаркомзагу ніччю стукались до хати гром. Галан Євдокима. Господар не хотів їх впустити до хати, вони вибили двері, вдерлись до середини та перевели ревізію. Після цього більшовики перевели ревізію в гром. Баб'юк Ніканора.

Дня 13.3.1948 р. в с. Кушлин о/у РО МГБ – Андреев зі своїми бійцями зайшов до хати гром. Козіцький Івана. Незаставши нікого в хаті, Андреев розбив шафу та забрав звідтам усі документи і папери.

Дня 2.3.1948 р., ніччю, до с. Татаринці прибув о/у РО МГБ Науменко з 12-ма бійцями. Вони заходили до Шумило Дмитра, Олійник

Гапки, Куркаш Дмитра, Куркаш Таньки, Кооперативна Уляни, а пізніше зробили засідку біля школи. Цей же Науменко заходив дня 5.3.1948 р. до Куркаш Федори, Ратушка Дмитра і Шумила Дмитра.

Дня 7.3.1948 р. на хуторах біля с. Татаринці двох большевиків списало майно гром. Романюк Мартошки (зараз арештована, в її хаті згинув сл. п. повстанець Лебедь).

Дня 18.3.1948 р. ніччю, в с. Татаринці о/уповноважені РО МГБ Науменко і Александров з 17-ма бійцями робили в селі засідки та переводили нічні ревізії.

Дня 4.3.1948 р. група о/у РО МГБ – Александрова перевела докладні ревізії на хуторах Ярошна, Клин і Козаччина (с. Загірці).

Дня 11.3.1948 р. в с. Потуторів о/у РО МГБ – Говорухін арештував дві жінки, які втекли зі Сибіру. Арештованих відправлено до райцентру.

Дня 14.3.1948 р. до с. Радешівка [Радосівка] прибула група большевиків в числі 8 чоловік. Вони ніччю стукалися до громадянки Бондарчук Павліни, та вона не хотіла їх впустити до хати. Тоді большевики виломали двері та зі страшним криком і лайкою вдерлися до хати. Хвора на серце жінка зі страху зомліла так, що її ледви відрятували.

Дня 1.3.1948 р. на РО МВД викликали слідувачих мешканців села Шумбар, які повернулися з робіт з Німеччини: Цісарук Демка, Ткачук Івана, Раненьковий Семена.

Дня 20.3.1948 р. в с. Шумбар о/у РО МВД – Красовський з 5-ма істрєбками переводив в селі ревізії, шукаючи за Цісарук Максимом, що втік з транспорту, яким вивозили людей на Сибір. Про це, що він перебуває в селі, зголосив большевикам голова с/ради.

Дня 28.3.1948 р. в с. Шунбер [Шумбар] 12 большевиків з о/у Артюшенком перевели докладні ревізії в господарствах при вулиці Краснагірка.

Р-н: Вишнівець

Дня 27.3.1948 р. в с. В.[еликий] Кунинець якийсь лейтенант та 4-ох бійців з гарнізону ВВ МВД виганяли підводи возити з лісу дерево до Крем'янця. Селяни відмовилися їхати. Згаданий лейтенант зайшов до громадянина Гикавий Трохима і наказав йому їхати до лісу. Жінка господаря, яка саме вибирала з печі випалену гончарську посуду, сказала, що їхати до лісу не можна, бо їх кінь захворів. Лейтенант розлютився, набив жінку та побив усю посуду. Після цього цей лейтенант побив Баран Анну, яка також відмовилась їхати до лісу. Вона зачала плакати та сказала, що піде до прокурора з жалобою. Лейтенант підсміхнувся і сказав: “Іді не іді до прокурора, а сухарі приготов, ми вас всех с одсюдова витацім до белих медведєв, а сюда привезьом хороших людей”. Господиня відповіла, що її навіть і смерть не страшна, а не то “білі медведі”. Виходячи з її обійстя, лейтенант сказав: “Ну і что ж, два набоя, і всьо, а бумагі на акт у нас ещо хватіт”.

Дня 3.3.1948 р. до с. Заруддя прибула група большевиків по організуванні колгоспу. Селяни не хотіли писатися до колгоспу, а тоді большевики почали їх арештувати та побивати. Ніччю з 3/4.3.1948 р. большевики арештували Колесник Степана і Колесник Івана, запровадили до канцелярії с/ради та тяжкими побоями примусили підписати заяву про вступ до колгоспу.

Дня 7.3.1948 р. до с. Заруддя прибуло 15 озброєних працівників райадміністрації, з ними 2-ий секретар РК КП(б)У – Тимусюк. Вони хотіли скликати збори, вибрати правління колгоспу та втягнули нових членів. Люди, довідавшись в чім справа, почали ховатися або втікати з села, так що збори не відбулися. Большевики заквартирували в селі до слідуєчого дня, ранком, почали зганяти людей на мітинг. Агроном Шиян зайшов до громадянина Яцишин Михайла, який хворий лежав в ліжку, стягнув його за ноги з ліжка і пігнав на збори. Большевики зігнали всього 40 осіб селян, замкнули двері приміщення, в якому відбувалися збори, щоб унеможливити людям втечу і Тимусюк почав промовляти до зібраних. Він грозив, що противників колгоспу накаже повивозити на Сибір, а тим, що не схочуть вписатися до колгоспу, сконфіскує майно. Дальше большевики без жодного голосування визначили правління колгоспу та забрали членів цього правління до райцентру. Тут їх поінстру[кт]ували, що і як вони мають робити та загрозили, що каратимуть за неточне виконання обов'язків і наказів.

Протягом місяця березня в с. Котюжинці [Котюжини] постійно перебував о/у Парашук зі своєю групою. Вони вдень переводили в селі ревізії, а ніччю робили засідки. В першій половині місяця большевики щонаочі робили засідки в хаті заступника голови с/ради. Вечерами большевики перебиралися в селянську одіж або за жінок і так ходили по селі.

Дня 13.3.1948 р. з райцентру відставлено під охороною около 100 зловлених молодих хлопців на станцію Збараж. Звідти відвезено транспортом в Донбас.

Р-н: Почаїв

Дня 1.3.1948 р. в с. Башуки, ніччю 18 большевиків з якимись майором окружили хату Гусака І. та перевели докладну ревізію. Слідуєчого дня ті большевики перевели докладну ревізії в господарствах при вулиці Роївка. Згадана група большевиків діяла в селі аж до дня 10.3.1948 р.

Дня 10.3.1948 р. через село Башуки в восьмій годині вечора переїздила група большевиків з о/у Жадченком. Вони стрінули 2-ох селян, які переходили вулицею, Сторожа М. і Коробія Ф. та, не питаючи нічого, відкрили вогонь і вбили обох селян. Слідуєчого дня до села прибув згаданий Жадченко та, після похорону вбитих його бійцями селян, скликав мітинг, на якому, між іншим, сказав: "Ми не знали хто це йде, а що у вашому селі є бандити, котрих ви переховуєте, ми

думали, що то власне вони, і тому стріляли. Видайте нам бандитів і такі випадки у вашому селі більше не повторяться”.

Дня 19.3.1948 р. в с. Башуки о/у Жадченко зі своєю групою перевів ревізію в господаря Халипа І.

Дня 1.3.1948 р. в с. В. Горанка ст. л-нт Сімйонон арештував Мельника М., Білецького В. і Заришнюка І. Арештованих підставлено до райцентру. Тут засудили Мельника М. і Білецького В. на 1 рік в'язниці за те, що не хотіли їхати на роботи в Донбас. Заришнюка І. звільнили додому.

Дня 10.3.1948 р. до с. В. Горанка [Велика Горянка] прибула група большевиків з якимись ст. лейтенантом. Вони арештували гром. Прищук Д., який відмовився йти на збори. Вечером большевики разом з місцевими істребками зробили засідку на хуторі Бабочина.

Дня 12.3.1948 р. в с. Горанка В. [Велика Горянка] нач. істреб. батальйону арештував громадянина Микитюк М., який відмовився їхати на стійку. Вечером істребки перевели ревізію в гром. Гранський М.

Дня 6.3.1948 р. в с. Новий Олексинець 12 большевиків перевели ревізії в одній частині села. Слідуючої ночі большевики робили в селі засідки.

Дня 12.3.1948 р. в с. Н.[овий] Олексинець виселено на Сибір громадяни Жилка А. з сім'єю.

Дня 14.3.1948 р. в с. Ст.[арий] Олексинець о/у Жадченко зі своєю групою робив засідки на вулиці Грузькій, а рано перевів докладні ревізії в господарствах при цій вулиці.

Дня 6.3.1948 р. в с. Ст.[арий] Олексинець 7-ох большевиків з гарнізону ВВ МВД, який квартирує в цьому селі, перевів докладні ревізії на хуторах Ридомельщина.

Дня 18.3.1948 р. о/у Жадченко з 12-ма бійцями робив облаву на ліс біля с. Ст.[арий] Олексинець та на підлісні хуторі.

Дня 3.3.1948 р. в с. Раковець Чеснівський група істребків із с. Гніздичне ловила молодих хлопців для вивозу на роботи в Донбас. Всього зловлено 7 осіб.

Дня 5.3.1948 р. група большевиків пригнала до с. Ридомель [Ридомиль] біля 30 арештованих селян із с. Млинівці. Тут їх держали півтори доби, поки не змусили підписати заяви про вступ до колгоспу. Після цього їх звільнили.

Дня 16, 17 і 18.3.1948 р. в с. Очеретне – Свинохи квартирувало 18 большевиків з о/у Жадченко. Вони переводили по селі ревізії [...].

Р-н: Крем'янець

В днях від 10-14.3.1948 р. в с. Залісці заквартирував о/у Блавушін зі своєю групою, в числі 12 чоловік. Вони переводили дуже докладні ревізії, арештували людей, саджали до льоху, били і допитували. Ночами большевики влаштували засідки.

В днях від 17-19.3.1948 р. о/у Блавушін зі своєю групою переводили ревізії по хуторах біля с. З[а]лісці. Ночами большевики влаштували засідки.

Дня 28.3.1948 р. на станції в Ланівцях міліція арештувала багато приїждж[их] зі СУЗ людей, які хотіли на базарі купити зерно. Їх відправлено під конвоєм до Тернополя.

НАРОД БОРЕТЬСЯ

Р-н: В. [еликі] Борки

В днях від 24-26.2.1948 р. по всіх селах району розповсюд[ж]ено протиколгоспні листівки та заклики. Листівки були розліплені по будинках, приміщеннях с/рад та роздані поміж населення. Слідуючого дня після появи листівок большевики почали реагувати. Вони збирали листівки та наказували людям нищими протиколгоспні заклики, які появи[ли]ся на їх будинках. В зв'язку з розповсюдженням протиколгоспних листівок, большевики арештували в селі Застав'я хлопців: Дмитерко Миколу, Заблоцький Нестора, Бучинський Еміліяна і Гевко Володимира.

Дня 2.3.1948 р. в с. Ступки громадянин Яциковський О. зрікся функції голови колгоспу, оправдуючись хворобою серця. Досі не вибрано голови колгоспу, бо ніхто не хоче ним бути.

14.3.1948 р. те саме зробив голова колгоспу в с. Шляхтинці, який сказав до большевиків: "Що хочете робить зі мною, забийте мене, повіште мене, але головою не буду. В мене є діти і я не хочу, щоб люди показували на них пальцем". Сказавши ці слова, він залишив большевиків і вийшов з с/ради. Тоді большевики покликали бухгалтера колгоспу Носик Івана, та цей сказав їм те саме, що голова, та втік від них. Після цього большевики розіслали в село десятників, скликати людей на мітинг, але десятники теже повтікали. Побачивши це, большевики з горя понапивалися горілки і з нічим від'їхали до райцентру.

В с. Чернілів Руський [Чернелів-Руський] уповноважений РК КП(б)У Величко, він же редактор райгазети "Зоря", разом з комсомольцями забирав в с. Чолганщина [Човганщина] збіжжя в людей, які не здали контингенту. Зайшовши до господаря Курочка Степана, він почав забирати в нього останні 6 мішків збіжжя разом з половою. Тоді виступила комсомолка Скупченко Ірена, видерла йому мішок зі збіжжям та почала кричати: "Останнього збіжжя не можна грабувати, він з голоду згине!" Розлючений редактор вдарив її в лице, а комсомолка зловила його за волосся та почала бити і кричати. Тут вмішались інші комсомольці та їх розборонили.

Дня 20.3.1948 р. на залізнодорожній станції Прошова повстанці роззброїли технорука гуральні, що знаходиться в с. Баворів. Рівнож шукали за зброєю в начальника Прошівської залізнодорожної станції і нач. "пути" Березовиця – Теробовля (всі три партійні).

Дня 24.3.1948 р. в с. Прошова повстанці ніччю здемолювали приміщення с/ради, спалили усі документи та повішали голову с/ради – Демків Григорія, який ще від 1939 р. виконував цю функцію. Він був кандидатом партії та явним агентом-донощиком. Цієї ж ночі повстанці забрали завідувачку клубом Костяк Катерину, яку сюди прислали з райцентру.

Дня 26.3.1948 р. до села прибув 1-ий секретар РК КП(б)У – Ткач з 20-ма іншими більшовиками, зігнав людей на похорон повішеного та над його могилою виголосив промову, в якій між іншим сказав: “Голово! Ти чесно пройшов свій шлях. Ти докінця був вірний радянській владі, партії більшовиків, великому Сталіну! В твоїй особі радянська влада втратила найкращого голову с/ради. Партія не помилися, прийнявши тебе в свої ряди. Смерть твоя буде помщена. Дорого заплатять за тебе бандити – вбивці!”.

Слід згадати, що попереднього дня до села прибуло около 140 більшовиків з гарнізону ВВ МВД, якими проводив начальник РО МГБ – Лазутін та о/у РО МГБ – Коновалов. Вони перевели велику облаву на село і хутор[и]: Цезорівка і Крегулець. Під час облави більшовики арештували Бриль Івана, його сестру Марію та Гарник Анну.

Дня 21.3.1948 р. по всіх селах району появились протиколгоспі листівки. Велика кількість листівок була розліплена по стінах і дверях приміщень РО МВД – МГБ та інших будинків в райцентрі.

Р-н: Микулинці

Дня 5.3.1948 р. в с. Буцнева [Буцнів] знова знову посилювся натиск більшовиків відносно організування колгоспу. Вони зганяли людей до школи та вимагали підписати заяви. Між іншим, до приміщення с/ради привели господарів: Рожук Осипа, Гевка Василя, Колодку Михайла і Вівчар Василя. На них, під час кожних спроб організування колгоспу, більшовики все найбільше натискали і тим разом чекала їх така сама доля. Рожук Осипа мучили до 10-ої години вечора, заяви однак не вимучили, бо він сказав їм відверто, що не вступить до колгоспу, хоч би його застрілили: “Застрільте, або вивезіть нас на Сибір, але до колгоспу не підемо!” Більшовикам прийшлося їх всіх звільнити, не досягнувши жодного успіху.

Дня 4.3.1948 р. в с. Буцнева [Буцнів], учителька-східнячка Шташкевич Надія рано заходила до близьких сусідів. Зайшовши до господині Романчук Анни, вона попросила, щоб дати їй кусок хліба. “Наряд на муку, крупы й хліб – сказала вона – я маю, тільки немає грошей, щоб викупити ці продукти”. Присутній при цій розмові сусід цієї господині почав нарікати на советську владу, на колгоспи і усякі здирства. Учителка, почувши це нарікання, сказала до нього таке: “слухай дядя, ти краще мовчи, бо говорення без праці тобі нічого не допоможе. Їх (тобто більшовиків) [треба] бити, та нічого не говорити!”.

Дня 11.3.1948 р. в с. Настасів, голова РВК – Стриєшин Іван, інструктор РК ЛКСМУ – Задвернюк і директор райпотребсоюзу – Дженджеристий Василь примушували людей писатись до колгоспу. Вони зайшли до інваліда “вітчизняної війни” Луців Данила та почали грозити йому, що він, який був заступником коменданта поліції під час німецької окупації, зможе направити свою провину тільки тоді, коли впишеться до колгоспу. Луців відповів: “Дайте мені пістоля, то я застрілюсь, а до колгоспу не піду”. Громадянинові Ракочий Ількові грозили судом за те, що його син скривається перед вивозом в Донбас та обіцяли, що, коли вступить до колгоспу, дарують йому ту провину. Господар на це не погодився і заяви не підписав.

Дня 15.3.1948 р. в с. Мишковичі невідомі люди порізали ножами, а відтак повішали дівчину Сисак Юстину, яка була співробітницею РО МВД.

В дня[х] 20 і 21.3.1948 р. по всіх селах району розповсюджено протиколгоспні листівки та заклики. Великого страху дістали донощики, які одержали наші відповідні листівки з карикатурами сексотів. В с. Лучка кількох донощиків носять цю літературу при собі, усім її показують та говорять: “Ми довго не будем жити, нас повісять так, як тут нарисовано” і т. п. В згаданому селі, ніччю, коли розповсюджено наші листівки, був заст. начальника РО МГБ – капітан Шовнін з 8-ма бійцями. Побачивши ранком наші листівки, він почав селян ляяти та називати бандитами і ворогами рад. влади. На це сказав йому гром. Гульоватий: “Виходить, що то ви самі розкидаєте ніччю ці заклики, а кажете, що це роблять селяни. Ми лягаємо спати зараз звечера, а ви ходите по селі днем і ніччю”.

В с. Дворіччя поява наших листівок перелякала багатьох колгоспників, мовляв, їх прийдуть убивати. Гром. Лявак Анна говорила до другої жінки Митник Анни таке: “Ти читала листівки? Казали не йти до колгоспу, а я записалась. Можуть вбити, що я не послухала. Треба піти і відібрати заяву. Адже я її не підписувала. Мене Самотай (упов. по контингенті) примусив і майже сам моєю рукою підписав цю прокляту заяву”. Згадана жінка пішла дня 23.3.1948 р. до райцентру та заяву відібрала, оправдовуючись тим, що вона її не підписувала. 1-ий секретар РК КП(б)У – Терещенко Дмитро, вдаючи ввічливого, сказав: “Якщо ви заяви самі не підписували, значить вона не важна. В нас силою ніхто не йде в колгосп, тільки з доброї волі”.

Дня 25.3.1948 р. в с. Дворіччя (Людвиківка) агроном з райцентру – Фелененко запитав голову колгоспу Бакалець Евгена, чи він вже все підготовив до весняної сівби. Запитаний відповів: “Я вам казав ще тоді, як ви мені накинули це головство, що я головою не буду, хоч би дістав й 10 років тюрми, і не підготовляюсь до жодної сівби.”

Дня 23.3.1948 р. в с. Конопківка хтось з власної ініціативи вивісив протиколгоспний плакат “Смерть усім колгоспникам!”. Плакат був написаний чорнилом та вивішений на дзвінницю. Вчителька Тамара

Миколаївна (із СУЗ) плакат зірвала та передала його провокаторові Василенко Іванові. Цей заходив до школи, перевіряв письмо всіх учнів та їх чорнила.

Р-н: Козлів

В днях 21 і 22.3.1948 р. по всіх селах району проведено пропагандивну протиколгоспну акцію. В самому райцентрі розліплено протиколгоспні листівки й заклики на стінах і дверях приміщень РК КП(б)У, РО МВД – МГБ та інших головних установ. Після цього, емведисти почали перевірювати прохожих людей та тих, що ішли із сіл до праці в райцентр. Придержано й переслухано гром. Мадай Дмитра із с. Забойки (працює помічником землеміра), Дзюбинського (працівник рай. редакції) та Бойка із с. Городище Велике (бухгалтер на пошті. Всім їм закидували участь в розклеюванні листівок.

В сс. Купчинці і Городище В., Яструбово і Денисів большевики ходили по вулицях, здирали наші листівки та клічі, задержували прохожих та переводили в них особисті ревізії.

Дня 23.3.1948 р. 5-ох большевиків переводили ревізії в підозрілих їм хатах, шукали по скринях та різних домашніх с[х]ованках і випитували людей за листівками.

Р-н: Зборів

Дня 8.3.1948 р. в с. Кабарівці 8-ох большевиків з емведистом Цурканом намагались скликати мітинг. З людей не прийшов ніхто, не повернулися й, вислані по людей, члени сільської управи. Мітинг, очевидно, не відбувся.

Слідуючого дня до села прибув 1-ий секретар РК КП(б)У – Харченко та з ним прокурор Ліпков. Всі большевики розійшлися по селі та почали примушувати людей вписатися до колгоспу. Громадянин Мороз Володимир замкнув двері та не хотів впустити Ліпкова до хати. Большевики розбили двері та вдерлись до хати. Перестрашені господарі почали кричати, а большевики били усіх куди попало, не оминаючи навіть дітей. При кінці большевики стягнули з господаря черевики та відійшли. Гром. Дума Степана арештували, запровадили до с/ради та казали йому підписати заяву. Коли він відмовився це зробити, большевики його тяжко побили та відставили до райцентру. Дня 10.3.1948 р. большевики зайшли до переселенця Кирилейза та заявили йому, що, коли він не впишеться до колгоспу, йому збільшать контингент на 5 ц збіжжя. Господар збіжжя здав, та до колгоспу не вписався. Дня 11.3.1948 р. гром. Грицуляк Тетяна сказала до прокурора, який намагався втягнути її до колгоспу: “Я не хочу гинути з голоду в колгоспі! Я бачила, як ваші колгоспники ходили по селах за хлібом, а може і ваші родичі так ходили, але, як я буду мати, дам і їм і вам!” Прокурор цим так розлютився, що побив жінку до непри- томности і вона зараз лежить хвора.

Р-н: Заложці

Дня 9.3.1948 р. в с. Гарбузів, в день роковин Т. Г. Шевченка, секретар с/ради намагався переконати сільську молодь, щоб вони відсвяткували річницю разом з комсомольцями. Молодь на це не погодилась, а хлопець Васи́ліна Семен сказав до секретаря: “Ми відсвяткуємо свято Шевченка, але без комсомольців. Комсомольці не мають права вмішуватися до вшанування нами пам’яті Шевченка, бо Шевченко комсомольцем не був”.

Дня 14.3.1948 р. в с. Гарбузів, III-ий секретар РК КП(б)У Могильовцев [с]кликав збори колгоспників та хотів вибрати нового голову колгоспу. Тому, що ніхто з колгоспників не погодився бути головою, секретар визначив сам колгоспника Глемба Дмитра головою колгоспу та запитав присутніх: “Хто за Глембою, щоб він був головою?” Всі мовчали. – “А, хто проти нього?” Також ніхто не відзивався. Тоді Могильовцев замкнув усіх в приміщенні, де відбувалися збори, а сам пішов до села на обід. Повернувшись з обіду, він знов запитав людей, чи вони вже надумались, кого вибрати до колгоспу. Але й тепер не відзивався ніхто. Розлучений секретар пішов знова в село, напився горілки, зайшов до переселенця Куба Миколи та хотів знасилувати його дочку Єву. Господарі станули в обороні своєї дочки і Могильовцев їх сильно побив. Таке виробляв він щоденно до 18.3.1948 р., щоденно вибирав голову колгоспу, та його таки не вибрав.

Дня 18.3.1948 р. в с. Тростянець В., III-ий секретар РК КП(б)У – Могильовцев скликав збори колгоспників. Він критикував працю колгоспників та, при кінці своєї промови, заявив, що, в зв’язку з хорошою головою колгоспу, треба вибрати другого голову. Він призначив двох колгоспників головою і заступником голови та сказав, що вони мусять виконувати призначену їм роботу. Згадані колгоспники відмовились від цього та сказали, що в управі колгоспу працювати не будуть, хоч би їх вивезли і на Сибір. Могильовцев сказав: “Прошу, якщо не хочете працювати, їдьте на Сибір.” На цьому збори закінчилися.

Дня 26.3.1948 р. в с. Ярославичі 8-ох большевиків з Молчановом відібрали від колгоспників їх приватний сільсько-господарський інвентар. Вечером селяни зійшлися до колгоспу та розібрали весь інвентар. Слідуючого дня большевики зачали цю процедуру знову від початку, але селяни багато речей позаховували.

Дня 17.3.1948 р. в с. Ніще [Нище] в канцелярії с/ради хтось замазав чорнилом портрет Сталіна. Большевики забрали замазаний портрет до райцентру та за це потягнули до відповідальности голову і секретаря с/ради.

Дня 23.3.1948 р. в с. Ярославичі большевики намагалися організувати станицю істреб. батальйону. Це їм не вдалося, бо всі молоді хлопці, народжені в 1929-30 рр., який вони покликали, вивтікали зі села і не приходили додому доти, поки большевики не

вибрались до райцентру. Большевики забирали їх родини до с/ради, грозили арештуванням, та це нічого не допомогло. Селянку Довгань Анну приарештували і цілий день держали в с/раді, та її син таки не зголосився. Слідуючого дня її звільнили.

Р-н: В. [еликий] Глибочок

Дня 8.3.1948 р. до райцентру викликали голову с/ради села Дітківці, лаяли його за те, що він не виконує своїх обов'язків, бо селяни не здали всього контингенту збіжжя, м'яса і молока та обвинувачували його, що він затаїв перед державою 200 гектарів поля.

Дня 20.3.1948 р. в с. Чистилів ніччю розкинено протиколгоспні листівки. Рано прибуло до села 16 бійців з гарнізону ВВ МВД, нач. РО МГБ – Лавринюк і о/у РО МГБ – Хлебов. Вони перевели ревізії в Ясіновський Ілька, Хоптяк Степана, Бутрина Петра, Замковий Василя, Чорномаз Степана, Палімар [? Паламар] Катерини і Руснак Анни. В останньої знайшли порожню криївку, яку показав їм зловлений підпільник Тихий.

Цієї ж ночі в с. Плотич[а] розкинено протиколгоспні листівки.

Дня 25.3.1948 р. в с. Городище представник райупомінзагу Рудакевич і емведист Ченцов хотіли перевести реєстр рогатої худоби, але всі люди повтікали з худобою в поле.

Дня 30.3.1948 р. в с. Малашівці 1-ий секретар РК КП(б)У – Кухалашвілі, Реванов і Вуда з райуповмінзагу та ще кількох большевиків намагались скликали збори колгоспників, щоб затвердити управу колгоспу. Це їм не вдалось, бо люди на збори на прийшли. Слідуючого дня большевики знов намагались скликати збори, але знов повторилось те саме.

Р-н: Підволочиська

Дня 14.3.1948 р. до с. Коршилівка прибуло 30 большевиків. Вони перебували в селі 3 дні та намагалися організувати колгосп. Вони зганяли селян до приміщення с/ради, били, тягнули за вуха, викручували руки. Силоміць втискали в руку олівця і креслили нею на заяві риску, що мало означати підпис. Побито слідуючих селян: Сливка Андрія, Кучабський Івана, Дідик Павла і Маційовський Павла, колгоспу однак не вдалося зорганізувати.

Дня 14.3.1948 р. на полях біля с. Мислова згинуло в криївці 8-ох повстанців. Їх тіла завезено до райцентру. Населення дооколичних сіл та із-за Збруча приходило оглядати трупи та плакати над ними. Одна жінка, по національності – полька, плачучи над трупами, сказала по-польськи “Встаньте ще раз діти, бо ми не будемо вже їсти хліба”.

Р-н: Збараж

Дня 5.3.1948 р. в с. Охрімівці [Охрімівці] 6-ох хлопців, які ще попереднього місяця мали їхати на Донбас, одержали повістки, щоб

явитися на райвоенкомат. Хлопці повістки знищили та зараз скриваються перед більшовиками.

Дня 5.3.1948 р. в с. Капустинці нічю розліплено протиколгоспні кличі. Рано прибув уповноважений по поставках Малінський. Він ходив по селі та здирав кличі.

Дня 13.3.1948 р. в с. Розношинці Вюніков з РО МГБ, уповноважені по поставках Машталір і Тимоша те ще кількох більшовиків скликали збори селян. На зборах вони почали говорити про необхідність організування в селі колгоспу. Почувши про це, люди покинули збори. Вюніков мусів збори закрити. Він пішов до с/ради та наказав, щоби всі члени бувшої управи колгоспу з 1941 р. явились в РО МГБ. Після цього, нічю, в селі розкинено протиколгоспні листівки.

Дня 2.3.1948 р. в с. Голубічок М. [Малий Глибочок], нічю розліплено протиколгоспні кличі.

Дня 22.3.1948 р. на райвоенкомат покликали всіх громадян села Максимівка, народжених 1928 р. Цього доручення не виконав ніхто.

Нічю, 10.3.1948 р. в с. Чагарі Збараські розліплено протиколгоспні кличі. Рано прибув до села ст. о/у РО МГБ – підполковник Канаєв з 5-ма бійцями. Він перевів ревізії в слідуючих громадян: Худій Антона, Кузія, Ванкевич Івана і Федора, Мороз Василя і Лакоцька Степанії. Останню більшовики арештували і забрали до с/ради.

Дня 14.3.1948 р. в с. Чагарі Збараські, уповноважена по поставках Несторова Олександра скликала збори, на яких, між іншим, сказала таке: “Я сьогодні скажу вам кілька слів відносно тих кличів, які появилися тими ночами в вашому селі. Ви думаєте, що я не знаю, в який спосіб бандьори розповсюджують ті кличі? Я знаю, що вони нічю приходять до села і доручують ті кличі вашій молоді, а вона розкидає їх ночами по селі. Я скажу вам від себе, що така поведінка вашої молоді шкодить в першу чергу їй самій, далі вам і цілому селу, а потім і мені, як уповноваженій на ваше село. Прошу вас, не слухайте тих бандьорів, вони вас обманюють наскрізь. Вони говорять, що у вашому селі ми будемо організ[ов]увати колгосп. Я вам ще раз кажу, що колгоспу в вас зараз закладати не будемо, хіба звесною 1949 р.”

Дня 13.3.1948 р. до с. Залужжя прибули представники з райцентру, щоби організувати в селі колгосп. Вони хотіли скликати збори селян, але люди повтікали на сусідні села і в поля. Тоді більшовики скликали збори активу села та намагалися їх змусити підписати заяви про вступ до колгоспу. Не змогли однак ні прозьби, ні грозьби більшовиків, до колгоспу не вписалася ні одна особа.

Дня 29.3.1948 р. в с. Залужжя, 1-ий секретар РК КП(б)У – Котляров, голова РВК – Литвинчук, якийсь прокурор та ще кількох більшовиків скликали мітинг в справі організування колгоспу. Промовляв майор Третяков, який між іншим сказав: “Я бажаю вам сьогодні покращ[и]ти життя, ми хочемо, щоби ви, селяни, сьогодні

внесли заяви про вступ до колгоспу.” Закликів його не послухав ніхто і колгоспу і тим разом не вдалось організувати.

Дня 31.3.1948 р. в с. Залужжя, представники в райцентру та 10 емведистів знову намагалися організувати колгосп. Вони скликали збори, на які зійшлося заледви 30 дітей і стариків, бо решта селян повтікали в поля. Котляров і Литвинчук змушували присутніх на зборах писатися до колгоспу, однак і тим разам їм не повелось. До колгоспу не вписався ніхто і большевики з нічим від'їхати до райцентру.

Ніччю 10.3.1948 р. в с. Луб'янки Вищі розліплено протиколгоспні кличі.

Ніччю 10.3.1948 р. в с. Стриївка появились протиколгоспні кличі. Ранком участковий емведист Батов і голова колгоспу Кушлак кличі поздирали та відвезли до райцентру.

Р-н: Ланівці

Дня 9.3.1948 р. учні Ланівецької СШ хотіли відсвяткувати річницю уродин і смерті Т. Г. Шевченка. Кілька днів перед тим відсвятковано річницю російського поета Пушкіна. Це відбулось в якнайбільшому порядку та при активній допомозі райадміністрації, та коли прийшов день відсвяткування річниці Т. Г. Шевченка, РК ЛКСМУ запланував скликати в цей день збори комсомолу. В підготовці і у переведенні самого свята мала брати участь частина комсомольців та, очевидно, коли б вони мусили йти на вищезгадані збори, відсвяткування пам'яті Т. Г. Шевченка мусило б зірватися. Між працівниками РК ЛКСМУ і учнями-комсомольцями повстала гостра суперечка, бо учні запротестували проти скликання зборів. Свято відсвятковано мимо всіх перешкод зі сторони РК ЛКСМУ і проти його волі.

Ня початку місяця березня цього року большевики наказали всім молодим хлопцям, народженим в 1929-31 рр., явиться в райцентр для від'їзду в ФЗО. У визначеному дні, з призначених до ФЗО, до райцентру не зголосився ніхто. Большевики роз'їхались по селах, щоб виловити вищезгаданих хлопців, при цьому грозили, що хто не зголоситься, [т]ого засудять на 4-5 років тюрми. У висліді цих загроз до райцентру зголосилося заледви кількох хлопців, а інші сказали, що не підуть робити на большевиків, а підуть в повстанці. Нпр., у селах Молотків [Молотків], Білозірка і Янківці до ФЗО не пішов ні один юнак. Для виловлювання згаданих хлопців большевики заангажували групи істреб. батальйонів, уповноважених рай. міліції, уповноважених РК КП(б)У і райповмінзагу, які днями і ночами перебували в селах.

У половині місяця березня большевики знову покликали хлопців, народжених 1928 р., нібито, в армію. Знов повторилося те саме. Кількох хлопців пішло, а всі інші поховались і сказали, що підуть у повстанці та радше погинуть, але большевикам служити не будуть. На села виїхали о/уповноважені РО МГБ, які заявили, що всім хлопцям буде прощено, хай вони тільки підпишуть заяви, що добровільно підуть

в сов. армію. Деякі хлопці прийшли і підписали, але в “армію” не поїхав ніхто, бо всі говорять, що беруть не в армію, а до роботи в шахти. Большевики побачили, що нічого не зроблять, та залишили згаданих хлопців в спокою. Зараз викликають їх знова в райцентр, ніби на вишкіл.

Дня 5.3.1948 р. в с. Соколівка українські повстанці зліквідували активного виступника, депутата райради – Воляннюк Ольгу Денисівну із с. Вишгородок [Вишгородок].

Дня 3.3.1948 р. в с. Куськівці М. [Малі Кусківці] українські повстанці забрали телефонічний апарат з с/ради.

Р-н: Вишнівець

При кінці місяця березня по всіх селах району та навіть в самому райцентрі розклеєно протиколгоспні кличі.

Р-н: Крем'янець

Дня 8.3.1948 р. до с. Богданівка прибуло 7-ох большевиків з о/у РО МГБ – Бурсовом. Вони зігнали селян на мітинг та тут заставляли їх підписувати заяви про вступ до колгоспу. Тоді селяни почали розходитись з мітингу та навіть втікали зі села. Большевики побачили трьох селян, які втікали по полю, та відкрили по них вогонь, їм однак вдалося втекти. Із села вивтікали майже всі мешканці, втекли також працівники сільської адміністрації.

Дня 9.3.1948 р. до с. Богданівка прибув секретар РК КП(б)У – Хижняк з 22-ома большевиками, щоб остаточно зорганізувати в селі колгосп. Вони зігнали людей на збори, на яких виступив Хижняк. Він закликав селян, щоб відновити колгосп, який був зорганізований в селі ще в 1940 р. Селяни від цього відмовились. Тоді Хижняк сказав до голови с/ради: “Ти, голова села, мушиш перший проголосувати за тим, щоб відновити колгосп.” Голова відмовився. Хижняк звернувся з такою ж пропозицією до делегатки села Кидасюк Лени, але вона сказала: “Я перша голосувати не буду.” Селян держали ще до 2-ої години ночі, та, коли вони рішуче відмовились голосувати за відновлення колгоспу, їх відпустити додому, а голову с/ради арештували і забрали до райцентру. Подорозі його добре набили та сказали, що посадять його у в'язницю, якщо він не зорганізує колгоспу. Голова відповів: “Краще піду до в'язниці, а організ[ов]увати колгоспу не буду.” Після цього большевики ще три дні намагались зорганізувати колгосп, але це їм не вдалося.

Дня 16.3.1948 р. до с. Кокорів Н. [Новий Кокорів] прибуло 9 большевиків з о/у РО МГБ – л-нтом Собуріном. Вони зібрали сільських десятників та наказали їм негайно скликати юнаків, народжених 1929-30 років, які мали б виїхати в Донбас на роботу. Всі згадані юнаки повтікали із села, повернулись щойно тоді, коли большевики від'їхали до райцентру.

Дня 23.3.1948 р. на РО МГБ викликали слідувачих мешканців села Млинівці: Лящук Константина, Мельник В'ячеслава і Терновий Сергія. Згадані селяни не пішли до райцентру та зараз скриваються.

Дня 20.3.1948 р. 10-ох большевиків з о/у РО МГБ – Пчелінковом перевели в селі Савчичі [Савчиці] облаву, під час якої намагалися ловити молодих хлопців для висилки на роботи в Донбас. Молодь почала з села втікати, а большевики відкрили по них вогонь з крісів і кулеметів. Хлопцям однак вдалось вивтікати.

Такою ж невдачою закінчилась облава большевиків в с. Сапанів, яку вони перевели дня 9.3.1948 р. Молоді хлопці, щоб не поїхати на роботи в Донбас, повтікали із села та зараз скриваються.

ГЕРОІКА

Р-н: В.[еликий] Глибочок

Дня 16.3.1948 р. в с. Мшанець 9 большевиків з о/у РО МГБ Лещенком обскочили хату гром. Скочило Евфрозини, де квартирував повстанець Чумак. Він височив з хати та відкрив по большевикам вогонь з автомата. Після цього повстанець, відстрілюючись, почав відступати. Большевики відкрили сильний вогонь і його вбили. Сл. п. д. Чумак своєю кров'ю зросив землю рідного села і ця кров кликатиме нових борців за волю України.

В родині Гнатюків в с. Івачів Горішний довгий час перебували українські повстанці. Коли большевики про це довідались, ціла родина мусила піти в підпілля. Пішов в підпілля і член цієї родини молодий юнак Микола. Він рішився на тяжке підпільне життя та був свідомий того, що в безвихідному положенні треба буде або згинуть з руки ворога, або самому застрілитись. Дня 25.2.1948 року большевики окружили його в хаті Хомій Корнила та пропонували йому здатись живим. Молодий юнак переказує присланим большевиками Кашубою Ільком, що живим не здасться та відкриває вогонь по ворогові. Закиданий ворожими гранатами молодий юнак гине смертю героя.

Р-н: Ланівці

Дня 8.3.1948 р. вечером, на хуторі біля с. Синівці, 7-ох большевиків з о/у РО МГБ – мл. л-нтом Цигановом зробили засідку біля хати гром. Гончук Тетяни. На засідку попав повстанець Гопак. Большевики відкрили нагальний вогонь та повстанця вбили. Слідуючого дня тіло вбитого повстанця відставлено до райцентру. Там тіло сфотографували, роздягнули та положили біля пошти. Сл. п. д. Гопак – Хаблюк Роман народився 1910 р. в с. Малі Куськівці, Лановецького р-ну, Тернопільської обл., в родині рільників- українців. По закінченні трьох клас народної школи працює на господарстві батьків. В 1943 р. вступає до кінного відділу УПА командира Синиці. Під час переходу фронту в місяці березні 1944 р. зістає забраний до советської армії в

Новочеркаськ. По короткому часі втікає з друзями з армії і по довгій подорожі (105 днів) повертається в свій район, де далі бере активну участь в боротьбі з большевицьким окупантом. В 1946 р. стає станичним ОУН і виконує свої обов'язки чесно і сумлінно аж до дня смерті.

Дня 19.3.1948 р. вечером група большевиків з о/у РО МГБ – л-нтом Шипуліном переходила з с. Янківці до с. Шушківці. Подорозі, біля хати гром. Воробець Олени большевики стрінулись з повстанцями Воробцем і Дунаєм. Почався бій. Большевики стріляли з кулемета і десятизарядок та вистрілювали ракети. Повстанці відбивалися з крісів, а коли їх тяжко поранено, оба пострілялись. Большевики арештували господарів, біля хати яких відбувся бій, майно skonфіскували, а хату запалили. Тіла повстанців забрали до райцентру. Там їх сфотографували, покололи штиками та роздітих положили біля пошти.

Сл. п. д. Воробець – Паламарчук Василь, син рільника, народився 1928 р. в с. Янківці, Лановецького р-ну, Тернопільської області. По закінченні 5 кл. народної школи, працював на господарстві батьків. Коли появились збройні відділи УПА, увесь час і у всьому помагав повстанцям. В місяці жовтні 1947 р. Паламарчук Василь разом зі своїм другом Гоменюк Казимиром – Дунаєм зробив засідку на уповноважених РК КП(б)У – Степнова, Руденка і інших. Хлопці відкрили по большевиках вогонь, але большевикам вдалося втекти. Коли большевики довідались, хто до них стріляв, Паламарчук Василь пішов в підпілля разом із своїм другом Гоменюк Казимиром – Дунаєм. Вони оба виконували деякі організаційні доручення та під час цього стрінулись з большевиками. Тяжко поранений в ногу, сл. п. д. Воробець дострілив себе з обріза.

Сл. п. д. Дунай – Гоменюк Казимир, син рільника, народився 1930 р. в с. Янківці, Лановецького р-ну, Тернопільської області. По закінченні 4-ох клас народної школи працює на господарстві батьків. Активно помагає повстанням та бере участь в засідці на большевиків в жовтні 1947 р. Після цього йде в підпілля.

Р-н: Крем'янець

Дня 27.3.1948 р. з с. Кімната до с. Будки переходила Мельничук Марія Олександрівна. Подорозі її спинили нач. істреб. батальйону с. Лідихів – Салайдак Василь Сергійович (походить з Чортківського р-ну) та ще двох істребків. Вони перевели біля неї ревізію, найшли революційні пісні та її арештували. Подорозі до Почаєва, дівчина кинулась втікати, істребки відкрили вогонь, а Салайдак влучним пострілом її вбив. Тіло вбитої завезли до райцентру.

Дня 29.3.1948 р. в с. Малі Бережці 9-ох большевиків з о/у РО МГБ – Макушіном відкрили криївку, в якій ховався хворий (без руки) повстанець Хвиля. Большевики закидали криївку гранатами, а повстанець, побачивши безвихідне положення, пострілом з пістоля закінчив своє життя.

Сл. п. д. Хвиля – Гуменюк Степан, син рільника, народився 1904 р. в с. В.[еликі] Бережці, Крем'янецького району, Тернопільської області. По закінченні 2-ох клас народної школи в родинному селі, працює на господарстві. По приході большевиків в 1939 р. стає участковим міліції в с. В.[еликі] Бережці. За німецької окупації працює при господарстві. 1944 зістає змобілізований до ЧА, звідти дезертирує і переховується вдома. В 1946 р. вступає в ряди ОУН та працює при кущі д. Ягора, згодом переходить до д. Ворона. В місяці травні 1946 р. в лісі біля с. Малі Бережці, поранений в обі руки, попадає живим в руки большевиків. Його забирають до лікарні в Крем'янець, відрізують праву руку і відліковують. Підлікувавшись трохи, д. Хвиля втікає з лікарні та далі переховується в с. М.[алі] Бережці. На донесення сексота большевики знаходять криївку і повстанець пострілом з пістоля кінчає своє життя.

Дня 28.3.1948 р. нічю до с. Сапанів прибуло 9 большевиків з о/у РО МГБ – Сурковом. Вони окружили господарство гром. Штука Григорія, який скривався перед вивозом на Сибір, та почали переводити ревізію. Під час ревізії большевики знайшли криївку, в якій ховався вищезгаданий, та запропонували йому здатися живим, обіцяючи, що повернуть із Сибіру його родину. Обложений в криївці відкинув всі пропозиції большевиків та власною рукою відібрав собі життя. Тіло його відставлено до Крем'янця.

РІЗНІ ВІСТІ

Р-н: Зборів

Дня 4.3.1948 р. в с. Осташівці о/у РО МГБ – Гуржеев що з трьома большевиками зайшов на весілля до гром. Мазур Антона. Там большевики добре понапивались та почали між собою сваритись. Один емведист назвав других собаками та вигворював зневажливі слова на рад. влад. О/у Гуржеев його арештував та відставив до райцентру.

Дня 27.3.1948 р. в с. Жуківці, до гром. Козюпа Григорія вечером зайшов участковий РО МВД – Косоротов з трьома бійцями та тут лишились ночувати. Пізно нічю до хати цього ж господаря стукався емгебіст Сіненко з 6-ма бійцями. Косоротов, думаючи, що це повстанці, сховався з бійцями під ліжка. Вміжчасі господар впустив Сіненка до хати. Пізнавши його, Косоротов виліз з-під ліжка та почав з ним сваритись, чому він його страшить. Вкінці вони помирились та до ранку просиділи разом в хаті.

Р-н: Заложці

В зв'язку з організуванням колгоспів в терені, виникли досить поважні антагонізми між працівниками райцентру. До гострих суперечок дійшло між зав. райуповмінзагу – Довгалем і 1-им секретарем РК КП(б)У – Мольком. Довгаль доказ[у]вав Молькові, що

він зуміє за один день зорганізувати колгосп, тоді, коли Молько організовував один колгосп протягом двох або й трьох тижнів.

Аморальна поведінка та надмірні здирства деяких “душпастирів” т. зв. православної церкви викликали глибоке обурення серед населення: “священик” Грицяй [? Грицай] зі с. Залісці [Залізці] зажадав за шлюб в селянина Дідушок Івана із с. Вертелки небагато, а ... 300 крб. і пів центнера жита, мовляв, “ти підеш до Параньки за зятя, а там є з чого потягнути, так, що вона і не мусить знати.” Дідушок від цього відмовився і сказав, що дасть тільки 100 крб., а як за ці гроші не дадуть шлюбу, він буде сидіти на віру. Грицай почав його сварити та, вкінці, дав шлюб за 150 крб.

В звітovому періоді заіснували деякі зміни серед складу працівників райапаратури [райадміністрації]. Більше підозрілих або непевних людей усунено з роботи або переведено на іншу роботу. Всі керівні пости обсаджено переважно довіреними людьми із східних областей, або перевіреними большевицькими служакками із місцевого населення. І так:

1. Топорницька Ольга (за[с]т. голови РВК) переведена на місце Здоровеги Осипа (зав. райсоцзабезу), а на її місце призначено бувшого завідуючого будівництва Хоміцький Антона.

2. Здоровега Осип знятий з роботи, як політично підозріла людина.

3. Завідуючим відділу будівництва призначено Конвай Дмитра із с. Івачів.

4. Машиністка РВК Кремпович Катерина переведена в райуповмінзаг на роботу статистика.

5. Зав. загальним відділом РВК Білецька Галину переведено на роботу секретаря рай. союз.

6. На місце Білецької призначено Яворину, бувшого дир. загот. контори Плодоовочу.

7. Дир. спиртзаводу Дрогана призначено завідуючим райфінвідділу на місце Денисюка, а цього призначено секретаром РВК.

8. Дир. спиртзаводу призначено Савітьського [Савіцького] (бувший зав. культосвітнього відділу).

9. Тимчишин Степана знято з роботи секретаря РВК.

10. ІІ-ий секретар РК ЛКСМУ Шпонарський призначений помічником 1-ого секретаря РК КП(б)У Молька, а на його роботу призначено жидівку Койрець Мойзу.

11. Завідуючим сектору кадрів РВК призначено жінку заступника начальника гарнізону – Фурса.

12. Стахів Андрія переведено з райфінвідділу на роботу в РК КП(б)У.

13. Інспектором РК КП(б)У по кадрам призначено Верещагіна.

Р-н: В. [еликі] Борки

Дня 5.3.1948 р. в райцентрі до кабінету РК КП(б)У покликувано усіх учителів та роздано їм до виповнення особисті листи-анкети.

Кожний учитель мусів до 24-ох годин власноручно виповнити згадану анкету та особисто передати її 1-ому секретареві РК КП(б)У – Ткачові.

Подаємо зміст анкети:

Анкета вчителя.

1. Прізвище, ім'я та по батькові; рік і місяця народження; де родився?
2. Стать?
3. Національність?
4. Партийність?
5. Освіта?
6. Які предмети і в яких класах викладає та який клас веде?
7. Педагогічний стаж?
8. Де проживав і чим займався в час німецької окупації?
9. Чи служив в ЧА, чи приймав участь у боях під час вітчизняної війни?
10. Які маєте урядові нагороди?
11. Де зараз знаходяться батьки і чим займаються?
12. Хто з родичів є за кордоном, де саме і чи маєте з ним зв'язок?
13. Чи є хто з родичів репресований органами радянської [влади?].
14. [...].
15. Чи випикуєте газети і які саме?
16. Перечисліть, які ви прочитали за 1947-48 рр. твори художньої літератури?
17. Чи вивчаєте біографію тов. Сталіна?
18. Ви вивчаєте “короткий курс історії ВКП(б)” і яку саме главу?
19. На протязі 1947-48 рр. скільки вами прочитано доповідей та лекцій для населення і на які теми?
20. Яку участь приймаєте в громадсько-політичному житті села, яку допомогу надаєте в роботі с/ради, клубу і кооперації?
21. Скільки учнів вашого класу мають незадовільні оцінки?

Дата.....

Підпис.....

Р-н: В.[еликий] Глибочок

Дня 21.3.1948 р. в с. Дубівці уповноважений РВК – Когут та 5 працівників райфінвідділу стягали в селян належності за податки та асек[у]рацію. Вони заночували в селі. Ніччю через село переходило 9 озброєних людей. Побачивши їх, большешевицькі урядники поховались по хатах, а слідуєного дня один другому розказував про “бандьорів”, і як він від них втік.

* * *

ТЕРНОПІЛЬЩИНА
ПІВНІЧ
КВІТЕНЬ 1948 р.

Тернопільщина

Квітень 1948 р.

ВІСТІ З ТЕРЕНУ

РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ

Р- н: В.[еликі] Борки

Дня 11.4.1948 р. в райцентрі відбулась нарада всіх вчителів району під назвою “День учителя”. З доповіддю про міжнародне положення виступив директор інституту – Великанов. Він розказав про сучасне політичне положення у всіх країнах, особливо в Греції та Італії, та довго розводився над політикою ССРСР, США і Великобританії. “США і Великобританія ведуть політику під заслоною, сказав він, – але ми добре знаємо, що вони готують нову війну проти Рад. Союзу.... Наш народ на чолі з великим російським народом стане, як один, на захист своєї батьківщини”.

Дня 18.4.1948 р. в приміщенні кабінету РК КП(б)У відбулась нарада голів та секретарів с/рад. Нарадою проводив виконуючий обов'язки голови РВК – Іваненко, який обговорив ряд питань відносно підготовки свята 1-го травня та прочитав рішення РВК про те, що кожне село, для відзначення дня 1-го травня, повинно здати 50% наложеної поставки молока і 100% поставки м'яса. З довгою доповіддю на тему “бойовий огляд трудящих всього світу” виступив ІІ-ий секретар РК КП(б)У – Грунін. Він, між іншим, сказав так: “Цього року трудящі всього світу святкуватимуть 1-ше травня з повним спокоєм і надією, бо мають великого, сильного вірного союзника – великий Радянський Союз, який під проводом великого російського народу, встановив у себе радянську владу і прямує до комунізму. Великий свободолюбивий російський народ разом з іншими народами Радянського Союзу розбив лютого звіра – німецький фашизм і його сателітів та визволив і спрямував на шлях нової демократії і прогресу народи Східної Європи. Зараз очі трудящих цілого світу звернені в сторону нашої країни, вони вірять нам і чекають від нас визволення... ми їх ніколи не опустимо, ми їм поможемо в їх священній боротьбі. Ви, голови с/рад, скажіть своїм громадянам, які ще вірять бандитам... хай викинуть собі це з голови... з ворогами нашого народу, як внутрішніми так і зовнішніми, ми розправимося по заслугам, як нераз розправлялися в минулому”.

Дня 18.4.1948 р. в с. Стегніківці, уповноважений РК КП(б)У капітан райвоєнкомату Бондаренко з 4-ма бійцями зігнав до приміщення місцевого клубу всіх людей, які виходили з церкви, та перевів мітинг в

справі підготовки до свята 1-го травня. В своїй доповіді він, між іншим, сказав: “Не чекайте на Америку, бо вона сюди ніколи не прийде. Великий російський народ разом з іншими народами Радянського Союзу – це непоборна сила. Всі небилиці, що ними отрокують вас бандерівці – брехня. Не вірте їм!”

Р-н: Микулинці

Дня 25.4.1948 р. в райцентрі відбулась художня олі[м]піада шкільної молоді, в якій брали участь учні початкових, неповносередніх і середніх шкіл. В програмі олі[м]піади були: хорові пісні, деклямації, танці і одна вистава. В українській мові відспівали лише пісню “Тихий Дон” і відіграли виставку “Я собі маленька господинька”. Всі інші точки виконувались російською мовою, як напр.: пісні – “Яблочко”, “О Сталіне лучшая песнь” та деклямації: “В том краю где живйош”, “Крепній советская власть” і інші. За большевицькою оцінкою найкраще пописалися учні шкіл сс. Березовиця В.[елика] і Настасів.

Р-н: Зборів

Дня 3.4.1948 р. в с. Кабарівці, директор маслозаводу Горштейн (жид) скликав мітинг в справі виконання держналогів. Говорячи про міжнародне положення, він накинувся на революційно визвольний рух та, між іншим, сказав таке: “Ви слухаєте бандьорівської пропаганди, що нібито буде скоро війна і вас чекатиме нова радість – проголошення самостійної України? Я вам кажу, що жодної самостійної України без сполуки з великим російським народом не буде, бо вона є самостійною, ще й демократичною”. Почувши такі нісенітниці, присутні (около 40 осіб, переважно старики і діти) почали розходитись з мітингу так, що вкоротці залишилась лише сільська управа. Розлючений промовець закінчив мітинг і від’їхав до райцентру.

В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ

Р-н: В.[еликі] Борки

Дня 7.4.1948 р. лейтенант МВД Паляницький і участковий РО МВД – Шамрай зайшли до помешкання директорки школи Шкурат, яка в той час була в м. Тернополі та подавшись за повстанців, забрали з хати всі її речі. Кілька днів пізніше ця директорка пізнала свої речі в жінки Паляницького, яка продавала їх на базарі в м. Тернопіль. Вона зголосила про це в райцентрі та Паляницького арештували.

Дня 4.4.1948 р. в с. Козівка уповноважений РК КП(б)У – Гавриленко перевів мітинг в справі посівної кампанії. Він сказав до людей: “Зараз ще сійте одноосібно, але осінню колгосп мусить бути, хіба земля западеться, то тоді, розуміється, колгоспу не буде”. Після нього виступив голова с/ради, який закликав людей, щоб здавали

зерно на посівний фонд для колгоспів та щоб відробляли трудову повинність (шарварок).

Дня 4.4.1948 р. в с. Білоскірка рай. прокурор Лютюк і суддя Литв'як засудили Вислоух Михайла на 2 роки тюрми, Проць Івана на півтора року тюрми та одну жінку переселенку на 8 місяців примусових робіт за те, що всі вони продавали в м. Тернопіль самогон. Підсудні оправдувались, що самогон продавали, щоб здобути гроші на сплатення податків, та нічого не допомогло.

Дня 12.4.1948 р. в с. Застінка покарано 36 громадян штрафом 500-800 крб. за невідроблення т. зв. трудової повинності за 1947 р. Слід нагадати, що згідно з розпорядженням большевицької влади, кожний селянин, який закінчив 18 років життя, мусить кожного року відробити т. зв. трудову повинність, то значить, мусить сам протягом 6-ох днів працювати даром на державних роботах та вислати свої коні на таку ж шестиденну роботу.

Дня 13.4.1948 р. на всі села району розписано нову держпозику в таких розмірах: с. Кип'ячка – 50 тис. крб., с. Застінка – 45 тис. крб., с. Дичків – 50 тис. крб. (з цього 25 тис. крб. припадає на колгоспників, а 15 тис. на 8 одноосібних господарів і так далі), с. Ходачків М.[алий] – 150 тис. крб. (з цього призначено на колгоспників 15 тис. крб., решту на одноосібників), с. Красівка – 55 тис. крб і т. д. На зборах, які відбулися по всіх селах району, заповіджено, що в час збирання позики всі хати мають бути цілими днями відкриті.

Дня 22.4.1948 р. в с. Прошова, о/у РО МГБ – Басов з 6-ма бійцями зайшов нічю до гром. Крамар Григорія. Вони подались за повстанців, перевели ревізію та вкрали в господині 20 шт. яєць.

В днях від 28.4.1948 р. до 2.5.1948 р. на залізнодорожній станції с. Курники заквартирував гарнізон залізнодорожних військ МВД в числі 12 чоловік. Їх завданням було охороняти колгосп. Під час постою, бійці гарнізону щодня ходили по селі та просили хліба і горілки, а перед самим від'їздом вкрали в гром. Ковалькевич Данила 2 гуски.

Дня 28.4.1948 р. в с. Чернилів Руський [Чернелів-Руський] редактор райгазети “Зоря” – Величко Петро перевів збори в справі позики. Він заповів, що усі селяни до дня 14-го травня мусять здати всю позику.

Дня 30.4.1948 р. в с. Ступки заквартирував гарнізон в числі 17 чоловік. Бійці гарнізону убрані в уніформи артилерії, саперів та інших частин. Вони беруть участь в стягуванні позики з населення.

Р-н: Микулинці

Дня 2.4.1948 р. в с. Березовиця В.[елика] на будові газопроводу Дашава – Київ хтось закрвав більшу кількість дощок. В цій справі приїздив нач. РО МГБ – Сусленко Федір, однак винувників не знайшов.

Дня 3.4.1948 р. в с. Настасів в колгоспі ім. “17-го вересня” за ініціативою райцентру переведено маніфестаційно перший день посів-

ної кампанії. Якийсь представник райцентру та правління колгоспу зорганізували підводи, посадили на них колгоспників та зі співами, з червоним прапором на першій підводі вирушили в поле. Щоб доказати свою відданість большевикам, бригадири підганяли безвпинно колгоспників до праці і ті мусили працювати в поті чола, щоб перевиконати норму: замість 12 га, засіяти 22 га поля. За це управа колгоспу дістала похвалу.

Дня 9.4.1948 р. в кооперативу с. Настасів завезено троха мила, цукорків і ще деяких товарів, які крамар має вивозити в обідову пору в поле та продавати колгоспникам, щоб заохотити їх до ще більшої праці.

Дня 7.4.1948 р. в с. Конопківка 1-ий секретар РК КП(б)У – Терещенко Дмитро, 5 працівників рай. адміністрації та 16 бійців гарнізону ВВ МВД скликали людей на мітинг, на якому Терещенко сказав, щоб колгоспники не боялися “українсько-німецьких націоналістів”, а всі йшли на колгоспні поля і починали сіяти.

Дня 7.4.1948 р. до с. Дворіччя прийшло 5-ох істребків та нач. істреб. батальйону с. Ладичин – Капустинський для охорони колгоспного активу. Крім цього до села часто приходять бійці гарнізону ВВ МВД.

Дня 7.4.1948 р. до с. Гаї Великі приїхали автомашиною большевики та привезли мертву незнайому жінку, яку знайшли недалеко села, втоплену в криниці. Вони розпитували людей, чи така жінка не пропадала в с. Гаї Великі. Між большевиками був слідчий Медяніков.

Дня 18.4.1948 р. з с. Гаї В.[еликі] покликали в райвоєнкомат хлопців, народжених 1928 і 1929 рр. Їм сказали, що коли дістануть повістки, щоби зголосилися тільки на райвоєнкомат, тому що різні військові частини беруть в армію на свою руку.

Дня 19.4.1948 р. до голови с/ради Гаї В.[еликі] прийшло трьох інженерів, які сказали, що заберуть 60 га належного до села поля на побільшення аеродрому. Цього ж дня вони відміряли визначену площу та заборонили там сіяти.

Дня 9.4.1948 р. в с. Лука Велика до гром. Швець Григорія зайшов нічю нач. істреб. батальйону Фінаєв з кількома істребками. Вони просили їсти і горілки. Господар це їм дав. Наївшись та понапивавшись горілки, істребки почали збиратись до відходу. Фінаєв відтягав замок автомата так небрежно, що автомат вистрілив та куля ранила жінку господаря Степанію.

Дня 15.4.1948 р. в с. Острів засуджено за нездачу контингенту молока і м'яса таких громадян: Антків Геронія – на рік примусової праці, Кирничний Іван Івановича на 700 крб. кари за те, що виконав тільки 25% молокопоставки, Федчишин Василя Григоровича – на 900 крб., Кийовчик Анну – на 1200 крб., а гром. Сушко Петрові сконфісковано майно.

Дня 19.4.1948 р. нач. районної пожежної охорони – Соколов жалівся перед головою с/ради с. Весолівка [Веселівка] – Шамрай Євгеном Івановичем: “Знай, голова, що я вже цілий місяць не получаю зарплати. З партії мене викинули і дали наказ вибратися разом з родиною на Схід. Це все за те, що я цілий рік, днем і ніччю ходжу по с. Весолівка і бандьори мене ще не вбили, бо я, як сказав Терещенко (1-ий секретар РК КП(б)У), такий самий, як і вони. От, яка в них політика: Сусленко має три корови, всі інші начальники мають по горло, а народ гине з голоду. Але і Сусленкові дістанеться. Йому вже дали наказ, що коли в районі бандьори будуть дальше стріляти, то знак, що він погано працює і за те засудять його на 15 років”.

Дня 23.4.1948 р. в с. Буцнева [Буцнів] участковий РО МВД – Шевчук арештував гром. Стриєшин Михайла. Його підозрівають в крадежі 3-ох кілограм гороху з колгоспного магазину.

Дня 25.4.1948 р. 4-ох повстанців стрінуло ніччю біля с. Чортория працівника УШОСДОР-у. Він по фаху інж[е]нер, родом з Мінська. Спершу він вважав повстанців за бійців ВВ МВД, але, коли довідався, що це повстанці, почав з ними розмову. Він нарікав на партійців та нарікав на своє нужденне життя. “Сматріте, какіє б[о]тінкі у меня. Я человек с вищим образованием, получаю в месяц 500 руб., но верте ілі нет, не могу прокормить своей семье. А еті паразіти, как Терещенко (1-ий секретар РК КП(б)У), Сусленко (нач. РО МГБ), Стриєшин (голова РВК), Дженджеристий (заступник голови РВК) наоборот. Ані наживаються з людей і палучають високою зарплату”. Він був в військових подертих черевиках і в старій шинелі. Повстанці розповіли йому, хто вони такі, за що борються та, що вони не вбивають мирних людей, як говорить большевицька пропаганда, тільки нищать сталінських висулжників та паразитів. Він набожно дивився на повстанців і ввесь час говорив: “Что за люди, какіє образование!” При відході повстанці дали йому троха нашої літератури. Він дуже хотів ще колись з повстанцями стрінутись та більше поговорити на різні теми.

Дня 27.4.1948 р. в с. Маріянка уповноважені по збиранню позики: Мех Іван (нач. пошти) і Шевченко (інспектор райВНО) скликали мітинг, на якому закликали людей підписувати позикку. Між іншим, Мех сказав таке: “Усі люди повинні добровільно підписувати позикку, щоб помогти державі, щоб в наших магазинах було стільки (при цьому підніс руку до шиї), щоб ми не ходили обдерті, як діди”. При кінці промовив він: “Якщо ми не поможемо державі позиккою, імперіялістична змія вторгнеться в нашу країну”.

Р-н: Козлів

В днях від 4-13.4.1948 р. в с. Городище уповноважений РК КП(б)У – Болгарін при допомозі сільського активу збирав з селян зерно на весняний посівний фонд. Це називалось “добровільною позиккою”. Болгарину вдалось насильно стягнути з селян 28 ц збіжжя.

Дня 14.4.1948 р. в с. Городище В. Ковтач Іван (місцевий) та ще двох невідомих злодіїв ограбили кооперативу. В зв'язку з тим, слідуючого дня прокурор Пилипенко, нач. РО МВД – Теренков, ІІ-ий секретар РК КП(б)У – Слатін Іван Іванович та інші переслухували крамаря Огнистий Василя.

Дня 7.4.1948 р. в с. Домаморич ІІ-ий секретар РК КП(б)У Слатін І. І. скликав мітинг в справі посіву ярих культур. На мітингу він наказував селянам, щоб вони ходили на працю на колгоспне поле.

Дня 17.4.1948 р. в с. Ходачків В.[еликий] якийсь лейтенант з області заходив до хат та просив в селян горілки, яєць і хліба. Коли хтось відмовляв дати йому харчів, він заявляв, що так довго з хати не вступиться, доки йому не дадуть бодай куска хліба.

Дня 21.4.1948 р. в с. Таурів 1-ий секретар РК КП(б)У – Волков і Солодкий з райуповмінзагу судили громадян, які не виконали повністю поставки молока за 1947 р. І так: гром. Хома Теклю оштрафували на 650 крб., Луцишин Василя – на 550 крб., Воробій Наума – на 2 тис. крб., Загребельну Ольгу – на 1 тис. крб., Кравець Христину – на 900 крб., Прагній Марію – на 900 крб. та ще якихось двох переселенців.

Дня 22.4.1948 р. в с. Денисів участковий РО МВД – Сурженко та ще якийсь емведист зайшли до управи млина і просили дати бодай 10 кг муки для нач. РО МВД Теренкова.

Дня 30.4.1948 р. в с. Городище зав. райпарткабінету Болгарін Дмитро та якийсь капітан з області, користаючи з цього, що біля кооперативи зібралися селяни, перевів мітинг в справі грошової позики. Болгарін сказав, що позику збирають не на воєнні цілі, а для “покрашення життя селян”. Він закликав не слухати “фальшивої” пропаганди про нову війну з Америкою, бо вона ще скоро не буде, “а якщо б навіть і була, то на території Америки і большевики напевно її виграють”.

Р-н: Зборів

Дня 2.4.1948 р. в с. Заруддя 8-ох большевиків зайшло до гром. Непрілий Миколи та домагались від нього “водки”. Коли господар відмовив, большевики перевели ревізію, знайшли і забрали горілку, а на господаря списали акт. Господаря засудили за виріб самогону на 2 роки тюрми.

Дня 4.4.1948 р. в с. Заруддя невідомі люди розбили кооперативу та закрали товарів на 2 тис. крб. В зв'язку з тим арештовано крамаря кооперативи Чернопиского, якого відставили до тюрми в райцентр.

Дня 5.4.1948 р. в с. Хоростець уповноважені райуповмінзагу Білосонь і Вовкотруб збирали т. зв. добровільну позику збіжжя державі на насінний фонд. На ціле село наложено 322 ц збіжжя цієї “добровільної позики”. Згадані большевики забрали в гром. Андрусишин Петра 110 кг вівса, а в Павлович Григорія – 70 кг ячменю і 50 кг вівса. В того, що відмовлявся дати збіжжя, большевики забирали все, не оставляючи навіть кілограма.

Вніч з 9/10.4.1948 р. 5 озброєних людей вдерлися до хати гром. Радзинський Павла на Тустоголовських хуторах. Вони ограбили його, з хліва забрали 4 вівці. Господар твердить, що це були большевики з залізнодорожних ВВ МВД, які стоять гарнізоном в с. Тустоголови.

Дня 14.4.1948 р. в с. Кудинівці голова райсоюзу Топлицький (переселенець, партійний) і емведист Цурканов скликали збори в справі підготовки до першотравневого свята. Вони наказували селянам підготувати гроші на позику, яку будуть збирати після цього свята. Хто не буде мати грошей, – сказали вони – в нього сконфіскують щось з господарства.

Голови та секретарі с/рад, а також частина урядників райадміністрації вже по два, а деякі і по три місяці не одержують зарплати.

В місяці квітні до кооперативи с. Підгайчики завезено слідуючі товари:

1. цукорки	18 кг	по 7-14 крб.	за 1 кг
2. мило до миття	10 шт.	по 4 [крб.]	за 1 шт.
3. папіроси (катуша)	25 пач.	по 5 [крб.]	за 1 п. (25шт.)
4. папіроси (екстра)	20 [пач.]	по 3,60 [крб.]	за 1 пачку
5. папіроси (парашутист)	15 [пач.]	по 25 [крб.]	за 1 [пачку]
6. лопатки	20 шт.	по 10 [крб.]	за 1 шт.

Село начислює біля 160 дворів.

Р-н: Заложці

Дня 6.4.1948 р. на хуторах Петрівка (с. Загір'я) большевики арештували магазинера колгоспу Дідик Івана за те, що в колгоспному магазині виявилась нестача 40 ц ячменю.

Дня 9.4.1948 р. в с. Ренів о/у РО МГБ Белов арештував фінагента Локоть Петра за крадіж зібраних за податки грошей. Рай. нарсуд засудив його на 6 років тюрми.

Дня 14.4.1948 р. в с. Ніще [Нище] 7-ох емведистів перевели ревізію в селянки Шевчук Марії, знайшли 6 л самогону, списали відповідний протокол та віддали її під суд. Під час ревізії ті самі большевики вкрали в неї ручний годинник.

Дня 25.4.1948 р. в с. Монилівка до вапнярні прибув працівник райпромкомбінату Волянук Петро, родом з с. Ст. Залісці [Старі Залізці]. Він побачив 12-ти літню дівчину Харкава Ірину, дочку убогої вдови з с. Монилівка, яка взяла собі пів кілограма вапна та, на його вид, почала втікати, вистрілив за нею та поранив її в ногу.

На всі села району розприділили большевики нову грошеву позику. Нпр., с. Гукалівці має здати 65 тис. крб., с. Монилівка – 70 тис. крб і т. п. Розприділено також новий збіжевий контингент.

Р-н: В. [еликий] Глибочок

Дня 6.4.1948 р. в с. Малашівці большевики з місцевого гарнізону ходили по господарях та збирали бараболі на прохарчування.

Дня 20.4.1948 р. в с. Малашівці Чоботарський з райуповмінзагу та ще двох большевиків перевірювали виконання поставок молока і м'яса.

Дня 10.4.1948 р. до райцентру викликали голову земгромади с. Дітківці – Іванків Василя Даниловича і секретаря Гавришак Івана Михайловича. Від них жадали докладного списку землі, бо, як виявилось у дотеперішньому списку було не записано 247 га землі.

Дня 13.4.1948 р. до с. Плєсківці приїхало трьох емведистів, які шукали за апаратами до роблення самогону. Вони зайшли до гром. Лємега Осипа, понапивались добре горілки і п'яні відїхали до райцентру.

Р-н: Збараж

Дня 24.4.1948 р. до с. Капустинці прибули о/у РО МГБ – л-нт Захаров з двома емведистами і уповноважена Маруся. Вона скликала збори активу села, на яких заявила, що с. Капустинці має здати 55 тис. крб. позики.

Дня 5.4.1948 р. в с. Голубічок М. [Малий Глибочок] уповноважена Гарашенко і голова с/ради Ничка збирали "позику" зерна для колгоспів Пробіжнянського р-ну.

Дня 23.4.1948 р. в с. Голубічок М. [Малий Глибочок] уповноважена Гарашенко покликала до с/ради гром. Козир Степана і Кандупа Юрія та наказувала їм обов'язково здавати позику.

Дня 7.4.1948 р. в с. Чагарі Збаразькі уповноважена Нєсторова Олександра скликала збори, на яких, між іншим, сказала, щоб люди сіяли, не нищили інвентару, бо колгосп так-чи-так буде, і не чекали ні на війну, ні на самостійну Україну.

Р-н: Скалат

Дня 2.4.1948 р. в с. Городниця уповноважений Рибка[л]кін з головою с/ради ходив по селі та домагався в селян збіжжя на фонд допомоги колгоспам сусідніх сіл. Він говорив людям, що коли б йому не вдалося зібрати визначеної кількості збіжжя (115 ц. Село начисляє около 300 мешканців), його могли б виключити з партії.

Р-н: Нове Село

Дня 2.4.1948 р. в с. Яцівці² сконфісковано за невиплачення т. зв. куркульського податку господарство Піонткович Данила, а його самого засуджено на 7 років тюрми. Під час конфіскати забрали з господарства навіть останню муку, а також одяг з сім'ї засудженого.

Дня 9.4.1948 р. до с. Терпилівка приїхали о/уповноважені РО МГБ – ст. л-нт Зяблицов і л-нт Каблуков та ще кількох бійців. Вони переводили в селі ревізії, шукаючи за вкраденими в гром. Хома Віри

---

² Тепер с. Шевченкове Підволочиського р-ну.

речами. Згадані речі знайдено в одного “східняка”, який працює в тому селі, як швець. Він зізнав, що ці речі закупив від істребків з с. Сухівці (самі східняки). Большевики його арештували, та після кількох днів звільнили.

В днях 12 та 18.4.1948 р. в с. Гнилиці М. правління колгоспу ім. “30-го жовтня” і колгоспний агроном вимірювали присадибні ділянки для колгоспників. При цьому не обійшлося без сварки і бійки. Господарям, які мали свої власні городи більші, як їм належалося, відбирали землю та прилучували до городів других господарів. Перші не хотіли вступитись зі своїх городів і з цієї причини приходило до непорозумінь і сварок.

Дня 28.4.1948 р. в с. Кошляки гром. Вегера Степан вкрав корову в господині Маковецької. За два дні справа викрилась і Вегеру арештовано. Він зізнав, що в крадежі йому помагав голова с/ради – Тишко Яків.

Дня 25.4.1948 р. в с. Пальчинці 1-ий секретар РК КП(б)У – Коваленко перевів мітинг, на якому, між іншим, сказав: “Вороги навколо окружують Радянський Союз і хочуть накинути нам війну... Треба виконувати всі держ. налоги і якнайбільше дати державі позики, щоб ми були сильні і могли відперти ворожий імперіалістичний наступ”.

Р-н: Ланівці

На початку місяця квітня в райцентрі до раймагу завезено більшу кількість товарів. Сюди зайшла одна селянка, щоб закупити оливи до печива. Жінка-продавець сказа їй, що оливи немає. Саме в той час до раймагу прийшла жінка робітника райадміністрації Панова та сказала, щоб дати їй один літр оливи. Олива зараз “знайшлася”, Панова заплатила, забрала оливу і відійшла.

Дня 12.4.1948 р. до с. Білка [Мала і Велика Білка] прибуло 5 большевиків з гарнізону с. Влащинці. Вони ходили по господарях та просили їсти і горілки.

Дня 10.4.1948 р. в с. Ванжулів Пікас з райуповмінзагу з 15-ма бійцями за нездачу податку та невиконання поставок сконфіскували в громадянки Кравець Хтодори всю домашню одягу.

Дня 13.4.1948 р. в с. Ванжулів Пукас з райуповмінзагу перевірював виконання м'ясо і молокопоставок. За нездачу м'яса він забрав в гром. Домчук Методія корову та її опісля повернув.

Дня 21. 4.1948 р. в с. Ванжулів уповноважений РК КП(б)У і РВК збирав зерно на “позику” державі. За цілий день він зібрав всього 7 кг збіжжя.

Дня 7.4.1948 р. в с. Сенівці [Синівці] Гоменюк з райуповмінзагу викликав до с/ради селян, які не носять молока до молочної та грозив, що коли не виконуватимуть молокопоставки, в них сконфісують корови.

Дня 23.4.1948 р. в с. Вижгородок [Вишгородок] 6-ох большевиків забирали картоплю з господарств вивезених на Сибір людей.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали

Дня 14.4.1948 р. в с. Мизюринці [Мізюринці] трьох емведистів перевіряли списки худоби та в гром. Максимюк Михайла забрали незареєстровану корову.

Дня 9.4.1948 р. ніччю до с. Кушлин прибула група большевиків в числі 8 осіб. Вони пішли на хутір Треті Поля до гром. Козицький Івана та в неприсутности господаря перевели ревізію. Вони знайшли перину, яка була зроблена з німецької палатки, пір'я витрясли на підлогу, а перину забрали зі собою.

Дня 10.4.1948 р. в с. Кушлин 19 большевиків перевіряло списки худоби та виконування поставок молока і м'яса. Вони грозили людям судом, вивозом на Сибір та конфіскацією майна, коли не виконуватимуть згаданих поставок. Коли в господаря корова не давала молока, наказували здати за 20 л молока – 1 кг сала.

Дня 6.4.1948 р. до с. Малі Вікнини прибув о/у Андреев зі своєю групою. Вони зайшли до гром. Ліберний Євтиха та понапивались горілки. Після цього Андреев виліз на хатний стрих та забрав в господаря 16 кг питльованої муки.

Дня 23.4.1948 р. до с. Підгайці приїхали автомашиною большевики, які вигонили людей з підводами, щоб розбирати в Катербур[з]і костел та перевозити матеріал до райцентру. Цього ж дня вечером до села прибув о/у Андреев з 13-ма бійцями. Вони зловили одного господаря, який робив самогон. Большевики напилися самогону, Андреев взяв ще одну літру в кишеню та відійшли зі села.

Р-н: Шумськ

Дня 23.4.1948 р. в с. Андрушівка 7-ох большевиків з групи о/у Горбачова зайшли до гром. Гук Харитона. Вони домагалися від господаря самогону, а коли цей не дав, большевики перевели ревізію, під час якої повалили піч і трубу.

Дня 14.4.1948 р. в с. Боложівка 4-ох працівників райадміністрації оглядали поля вивезених на Сибір селян та наказали засіяти їх.

Дня 16.4.1948 р. до с. Боложівка прибуло 8 большевиків з райадміністрації. Вони привезли облігації останньої держпозики та наказали вивезти до райцентру картоплю з господарств вивезених на Сибір людей.

В днях 1 і 2.4.1948 р. в с. Бриків большевики з райадміністрації наказували селянам-колгоспникам звозити все своє збіжжя до колгоспу.

В днях 4 і 5.4.1948 р. ті самі большевики забирали збіжжя в селян колгоспників та звозили його до колгоспу.

Дня 6.4.1948 р. в с. Бриків вищезгадані большевики збирали насіння на весняний посівний фонд.

Дня 22.4.1948 р. в с. Бриків трьох большевиків з райадміністрації збирали в людей картоплю на насінний фонд до колгоспу.

Дня 17.4.1948 р. в с. Голибіси 4-ох большевиків з райадміністрації обсівали поля Яворського С. , якого вивезено на Сибір.

Дня 20.4.1948 р. в с. Забара двох большевиків з райфінвідділу забрало пасіку в гром. Лікіячук [? Лукіячук] П., якого вивезено на Сибір.

Дня 22.4.1948 р. в с. Забара двох міліціонерів знайшло в гром.[адянина] Філь Кіндрата самогон, а в Метилюк Максима швейну машину, яка була незареєстрована. За це міліціонери списали відповідні акти.

Дня 24.4.1948 р. в с. Іловиця В. [Велика Іловиця] 6-ох большевиків, між ними Петрук Федір, знайшли в Попик Пилипа розчин на самогон. Щоб уникнути покарання, господар дав їм 2 л самогону.

Дня 1.4.1948 р. в с. Кордишів 7 большевиків з Головіном – працівником РО МВД, за невиконання молокопоставки списали майно гром. Лизун Домки і Лукашук Харитини.

Дня 5.4.1948 р. в с. Лішня 5-ох большевиків з райадміністрації забрало пасіку з господарства вивезеного на Сибір громадянина Нечипорук Володимира.

Дня 29.4.1948 р. в с. Лішня уповноважений Каляєв і нач. міліції Хлебков скликали збори, на яких Каляєв наказував, щоб селяни не затаювали перед державою поля та здавали всі держпоставки.

ГОЛОД

Р-н: Нове Село

Дня 19.4.1948 р. до с. Клебанівка прийшов за хлібом один колгоспник з Вінницької області, який розказував, що у згаданій області панує великий голод та що люди пухнуть внаслідок голодового виснаження. Зараз большевики переводять масові арештування тих колгоспників, які в 1947 р. масово покидали колгоспи та їздили на ЗУЗ за хлібом. Арештують також тих людей, котрі були на праці в Німеччині.

До згаданого села приїхала донька одного чоловіка, який виправляє шкури в якійсь місцевості Винницької області. Вона розказувала, що у Винницькій області починається великий голод. На базарі майже немає продуктів щоденного вжитку, а якщо і з'являться, то дуже дорогі, напр.: 1 кг круп коштує 35 крб., 1 бохонець хліба (вагою 1,5 кг) – 25-30 крб. Тих, що привозять продукти із ЗУЗ арештують і судять на 3-4 роки тюрми, а продукти конфіскують.

Дня 26.4.1948 р. до гром. Варика в с. Клебанівка написав листа один його знайомий із Москви, щоб прислати йому харчів, бо в Москві голод та на базарі не можна нічого купити. Варик вже три рази надавав в Підволочиськах посилку з харчами, та її не прийняли, кажучи, що "в Москві хлеба много".

СОВЕТСЬКА ДЕМОКРАТІЯ

Р-н: В.[еликі] Борки

Дня 1.4.1948 р. в с. Кульники [Курники] о/у РО МГБ – Гоцуляк з 8-ма бійцями перевів докладну ревізію в Миц Степана, шукаючи за його сином, який скривається від призову в ЧА.

Дня 3.4.1948 р. в с. Козівка участковий РО МВД – Войтович з 5-ма бійцями гарнізону ВВ МВД ловив хлопців для вивозу на роботи в Донбас. За цілий день большевикам вдалось зловити 6 хлопців. Одного з них, Дацик Евгена большевики сильно побили прикладами крісів за те, що він сказав, що виїзд на Донбас є добровільний, а не примусовий, та що він на Донбас їхати не хоче. Зловлених хлопців відставили до райцентру та тут арештували згаданого Дацика і другого хлопця – Кобель Василя. Між зловленими був син інваліда “вітчизняної війни” – Бондарчук Івана, якого большевики забрали, незважаючи на те, що він одинак та що обоє його батьки – каліки. Йому однак вдалося втекти з транспорту та він зараз скривається.

Дня 6.4.1948 р. в с. Козівка большевики знайшли в громадянина Франковський Михайла стару, порожню криївку. Большевики її розкопали та цілу ніч держали засідку біля цього господаря.

Дня 7.4.1948 р. в с. Козівка о/у РО МГБ Коновалов арештував гром. Бондарчук Олексу за те, що він не зголосився на покликання до райцентру.

Дня 4.4.1948 р. в с. Застав'я о/у РО МГБ – Басов, начальник істреб. батальйону с. Баворів – Дерлиця Роман (місцевий) та 5 бійців ніччю перевели ревізії в громадян: Гуля Мирослава, Пахолик Івана і Бучинська Анни. В Гуля Мирослава, який не хотів большевикам відчинити дерей, вони поломили двері та силою вдерлись до хати.

В днях 12 і 13.4.1948 р. о/у РО МГБ – Коченьов з 14-ма бійцями держав засідки в сс. Застав'я і Білоскірка.

В днях 18 і 19.4.1948 р. в с. Застав'я о/у РО МГБ – Коновалов з групою бійців робив засідки в селі та кругом села.

Дня 4.4.1948 р. в с. Баворів 18 большевиків з гарнізону ВВ МВД з о/у РО МГБ – Коноваловом та уповноваженим РК КП(б)У – Ясінським окружили в час Богослуження церкву та заявили, що стрілятимуть тих, які будуть втікати з церкви. Після Богослуження большевики перевели під церквою мітинг, на якому Ясінський вульгарними словами ляяв селян за те, що не хочуть писатися до колгоспу. Після мітингу большевики викликали поодиноких людей до с/ради та тут примушували їх писатися до колгоспу.

Дня 5.4.1948 р. в с. Прошова большевики перевели ревізії в слідуючих громадян: Лисак Михайла, Борщук Степана, Тіцький Михайла і Івана та Зайшлий Максима. Слідуючого дня під час ревізії в Підлісний Богдана ті самі большевики вкрали 3 м мануфактури.

Дня 23.4.1948 р. о/у РО МГБ – Коновалов з 12-ма бійцями перевів облаву в лісі між селами Прошова і Застав'я. Перед вечором большевики прийшли до с. Прошова та перевели докладну ревізію в гром. Турський Ярослава. Дня 28.4.1948 р. ця сама група большевиків оперувала на хуторах с. Прошова: Крегулець і Салівка.

Дня 6.4.1948 р. в с. Стегніківці [Стегниківці] 12 большевиків з о/уповноваженим Гоцуляком три дні підряд держали засідки біля господарських забудовань слідуєчих громадян: Боркун Івана, Мазур Івана і Козар Левка.

Дня 21.4.1948 р. в с. Стегніківці [Стегниківці] о/уповноважені РО МГБ – Крилов і Гоцуляк з 15-ма бійцями перевели докладні ревізії в 32-ох господарів. Під час ревізій большевики викидали соломку, копали в будинках ями, шпигали дротами по городах і садах. Не знайшовши нічого, вечером відійшли на хуторі Чагарі.

Дня 6.4.1948 р. в с. Ходачків М. [Малий Ходачків] невідома кількість большевиків перевела облаву. Під час облави большевики переслухали слідуєчих громадян: Прус Івана, Недошитко Івана, Сікора Евстахія і Балабан Ксеню.

Дня 8.4.1948 р. до с. Ходачків М. [Малий Ходачків] прийшло двох істребків з села Константинівка. Вони по дорозі ловили стрічних жінок, зловлених завели до с/ради, розібрали їх донага та безсоромно з них насмі-хались, особливо зі старих жінок.

Дня 18.4.1948 р. в с. Ходачків М. [Малий Ходачків] о/у РО МГБ – Петриков ареш-тував якусь Боднарську. Арештовану відставлено до райцентру.

Дня 16.4.1948 р. в с. Кип'ячка о/у РО МГБ – Крилов з 6-ма большевиками арештували громадян: Чикало Івана, Небесний Івана та його жінку Катерину. Арештованих відставлено до райцентру. Попереднього дня з цього села вивезено на Сибір ці дві родини (Небесний Івана й Чикало Івана), але їм вдалось втекти здорово.

Дня 11.4.1948 р. на учительській нараді в райцентрі зав. райВНО – Данчук дав догану вчительці початкової школи с. Застінки – Бесіда Надії за те, що її діти ходять до церкви.

Дня 12.4.1948 р. в с. Романівка о/у РО МГБ – Петриков арештував і відставив до райцентру гром. Кучер Володимира і Ониська. Арештованих по двох днях звільнили.

В днях 17, 19 і 24.4.1948 р. о/у РО МГБ – Гоцуляк зі своєю групою зробив засідки в с. Лозова.

В днях 18 і 21.4.1948 р. о/у РО МГБ – Крилов робив засідки в с. Смиківці. Дня 25.4.1948 р. він зловив переселенку з Любачівщини – Микула Марію із с. Лозова, яка скривалася. Її по двох днях звільнили та зараз вона живе легально. В днях 29 і 30.4.1948 р. в с. Смиківці Крилов арештував слідуєчих людей: Гавліч Якима і Орісю, Тлумацька Ярославу та східняка Німцевич Олексу, який під час німецької окупації був в своєму селі головою громади.

Дня 19.4.1948 р. в с. Смиківці большевики перевели велику облаву. В облаві брало участь около 126 бійців гарнізону ВВ МВД, з ними кілька емегбістів з області, нач. РО МГБ (т. в. о.) – Лазутін та о/у РО МГБ – Крилов. Большевики досвітком окружили село, нікого не випускали з села і до села та задержали рух на головному шос[с]е Скалат – Тернопіль, що переходить через те село. Працівникам підприємств та урядів видавали спеціальні пропуски, всіх інших задержували, перевірювали документи та переводили в них особисті ревізії. В селі, по господарствах копали глибокі рови, розбирали фундаменти, зі стаєн викидали навіз, розшивали стріхи, а в хатах зривали підлоги. В загальному облава мала радше руйницький характер, чим звичайної облави. Під час ревізії не знайдено нічого.

Р-н: Микулинці

Дня 1.4.1948 р. в с. Серединки 10 большевиків з о/у РО МГБ Панченком робили засідки та перевели нічні ревізії в слідуючих громадян: Грицин Василя, Клювак Степанії, Ракуш Емілії і Мокрій Тимка.

Дня 7.4.1948 р. в с. Серединки група большевиків в числі около 50 чоловік з нач. РО МГБ Сусленком перевела ревізії по всіх господарствах. Під час ревізій большевики арештували громадянина Гладкий Семена, про якого Ракуш Мирослав розказував Сусленкові, що його найбільше боїться. Слідучого дня арештованого звільнено.

Дня 1.4.1948 р. в с. Настасів 1-ий секретар РК КП(б)У Терещенко Дмитро і зав. відділу сільського господарства – Білик Степан Ярославович [Якимович] скликали збори колгоспників. На зборах вибрано заступником голови колгоспу – Олексієнко Пе[тр]а (бувшого голову с/ради) та приймали до колгоспу нових членів. Це останнє відбувалось в слідуючий спосіб: до с/ради покликали громадян: Красовський Івана, Островський Івана, Гук Миколу і Ракочий Ілярія. Їм заявили, що коли вони не впишуться до колгоспу, їх синів заберуть на роботи в Донбас. Господарі підписали заяви, після чого звільнено зловлених синів трьох господарів, а сина Ракочий Ілярія засудили на один рік примусової роботи.

Дня 3.4.1948 р. в с. Настасів інструктор РК ЛКСМУ – Шевчук та ще двох большевиків скликали комсомольські збори, на яких було присутніх 11 осіб із числа 20 членів комсомолу. На зборах дали догану слідуючим комсомольцям: Шпічак Федорови за те, що він висловився, що сюди прийдуть американці і він скоріше здасть комсомольський квиток; Мируцька Анні за те, що не приходить точно на комсомольські збори; Грубій Степанії за те, що не виконує обов'язків комсомольця та Островський Антонові (заст. секретаря первинної організації комсомолу) за те, що не вивчає біографії Леніна – Сталіна і не придержується точности. На закінчення зборів інструктор Шевчук сказав, що кожний комсомолец повинен з'єднати бодай 20 прихильників комсомолу.

Дня 4.4.1948 р. в с. Настасів около 40 большевиків з заст. начальника РО МГБ – Шовніном та нач. істреб. батальйону – Фінаєвом перевели ревізії в одній частині села, а нічю держали засідки. 6-ох бійців із згаданої групи сторожило голову колгоспу.

Дня 14.4.1948 р. в с. Настасів нач. істреб. батальйону Фінаєв з кількома істребками ловив молодих хлопців для вивозу на роботи в Донбас та рівночасно заставляв їх вписуватись в істребки. Він сказав, що хто не вступить в істребки, того ви[ш]ле в Донбас. Із 14-ти зловлених хлопців, трьом вдалося втекти, а 9 пішло до райцентру по зброю.

Дня 27.4.1948 р. в с. Настасів голова РВК Стриєшин Іван, директор райпотребсоюзу Дженджеристий Василь і фінагент Гальчевський зайшли до гром. Куриця Григорія та зажадали від нього задекларувати 700 крб. на позику. Коли господар відмовився, большевики забрали в нього корову. В гром. Колодій Гната, який відмовився підписати позику на 300 крб., большевики перевели ревізію, знайшли шевські копита, сконфіскували їх та покарали господаря карою 600 крб. за те, що працює шевцем без патенту.

Дня 28.4.1948 р. в с. Настасів голова РВК Стриєшин Іван, директор райпотребсоюзу Дженджеристий Василь та о/у РО МГБ Булгаков загрозили гром. Лихач Володимирові, що коли не підпише позики на 300 крб. його вкарають штрафом на 3000 крб. за те, що він дотепер працював без дозволу на ткацькому верстаті. Цього самого дня большевики перевели ревізію в гром. Островська Марії, знайшли 1 л самогону та на цій підставі примусили її підписати на 300 крб. позики.

Дня 29.4.1948 р. в с. Настасів директор райпотребсоюзу Дженджеристий Василь зловив корови гром. Мокрій Евстахія і Лапчак Теклі та заявив вищезгаданим господарям, що коли підпишуть позику на 400 крб., поверне їм корови. Згадані громадяни були змушені підписати по 300 крб. позики.

Цього самого дня Дженджеристий зайшов до гром. Дерев'яно Омеляна і цей, щоб позбутися нахабного большевицького вислужника, підписав визначену йому суму позики – 300 крб. Тоді Дженджеристий запропонував йому підписатися ще на 100 крб., щоб тим підігнати інших, обіцяючи, що він йому тих 100 крб. пізніше поверне. Господар підписався, а тоді Дженджеристий іронічно підсміхнувся та сказав, що тих 100 крб. не поверне.

Нічю Дженджеристий і голова РВК – Стриєшин Іван зайшли до гром. Потерейко Олекси та забрали в нього корову за те, що він не хотів підписатися на 500 крб. позики.

Дня 2.4.1948 р. в с. Дворіччя (Людвиківка) т. зв. рай. нарсуд присудив громадянинуві Дмитрусь Мартинові і Ясінський Евстахієві сплатити по 6 тис. крб. за їх власний інвентар, який вони в 1941 р. віддали були до колгоспу, а по приході німців його з колгоспу відібрали та зараз не хочуть ні підписатися до колгоспу, ні повернути цей інвентар.

Засуджені не погодились на такий вимір кари і рай. нарсуд передав цю справу до області. Обласний суд віддав цю справу на розгляд судові в м. Струсів.

Дня 11.4.1948 р. в с. Дворіччя 5-ох провокаторів зайшло ніччю до гром. Афінович Анни. Вони подавали себе за повстанців, розпитували її про голову с/ради та про те, хто перший з села вніс заяву до колгоспу. Хотіли також знайти зв'язок до повстанців. Господиня, пізнавши підступ, відповіла, що вона такими справами не цікавиться та почала вигонити їх з хати. Провокатори загрозили їй, щоб нікому не розказувала, що вони були в неї в хаті та відійшли. Цієї ж ночі вони пробували в подібний спосіб спровокувати господаря Козак Еміліяна, але цей пізнав між ними одного бувшого повстанця та вигнав їх з хати.

Ніччю дня 4.4.1948 р. в с. Конопківка 10 большевиків стерегло хат голови колгоспу і ініціатора організування колгоспу – Калінський Івана. Ранком большевики перевели ревізії в гром. Гладкий Дмитра і Гулька Олекси.

Дня 5.4.1948 р. до с. Острів прибуло 10 большевиків та 15 істребків з нач. істреб батальйону Фінаєвом. Одна частина їх залишилася в селі, другі перевели ревізії на поближких хуторах. Під час ревізії в Рожук Григорія большевики знайшли ракетник, але за те господареві не робили нічого. Ніччю большевики робили засідки на краях села.

Дня 6.4.1948 р. в с. Буцнева [Буцнів] ті самі большевики перевели ревізії в Баб'як Магди, Стасишин Василя і Василицький Миколи. Після полудня вони з'єднались з групою о/у РО МГБ – Панченка, пішли під ліс на хутори Куяви та тут цілу ніч держали засідки.

Дня 17.4.1948 р. в с. Буцнева [Буцнів] 12 большевиків держало засідку на краю села, від сторони цвинтаря і біля господарства Рибачок Осипа. Ранком большевики перевели в згаданого господаря докладну ревізію, під час якої повалили піч, порозбирали мури, на подвір'ю позривали плитку і т. п. Подібну ревізію перевели в господаря Касараби, все це за те, що згадані господарі вперто відмовляються вступити до колгоспу. Слідуючої ночі большевики знову держали засідку біля господарства Королишин Василя.

Дня 20.4.1948 р. в с. Буцнева [Буцнів] 20 большевиків з нач. РО МГБ Сусленком ніччю держали на вулицях засідки, а ранком перевели в цілому селі докладні ревізії. Найбільше шукали в Погода Марії, Королишин Василя, Рибачок Осипа, Коцюба Іллі, Ярмуш Василя і Сорока Григорія.

Дня 30.4.1948 р. в с. Буцнева [Буцнів] о/у РО МГБ – Панченко з 8-ма бійцями перевів ревізію в гром. Карабін Степанії, при чому її тяжко побили, нібито за те, що її муж в “банді”, а вона має зв'язок з “бандитами”. Вдійсності її мужа арештували ще під час німецької окупації і до того часу вона не має про нього жодної вістки. Ніччю большевики робили засідки біля господарств Залісковий Миколи і Старчевський Петра.

Дня 10.4.1948 р. до с. Лука Велика вечором прибув заст. начальника РО МГБ – Панченко з 7-ма бійцями. Вони держали засідку на краю села, від сторони с. Чортория. Слідуючого дня рано большевики перевели ревізії в Мудрий Миколи і Коцюба Петра. В останнього шукали дуже пильно, шпигали землю дротами, розкидали каміння, яке було в стосі і т. п.

Дня 15.4.1948 р. в с. Лука В. [Велика Лука] відбувся мітинг, на якому уповноважений по поставках Онацький Онуфрій сказав, що селяни повинні до 5-го травня цього року виконати всі держпоставки, бо в противному разі будуть їм конфіскувати майно. Після нього промовляв нач. РО МВД – Олександров О. Він розказав про міжнародне політичне положення та при цьому вихвалював політику Рад. Союзу, “який ніколи не змагає до війни, а боронить тільки інтереси трудящих цілого світу. Коли нам, – сказав він – накинуть війну, то ми дамо таку відсіч, як дали гітлерівській Німеччині”. Відтак він перейшов до справ внутрішнього життя Радянського Союзу, згадав про “ворогів” народу, про тих, які караються на Сибіру, а при кінці заповів, що “... коли буде потрібно, то заберуть ще більше на Сибір”.

Дня 10.4.1948 р. в с. Мишковичі заст. нач. РО МГБ Панченко з 7-ма бійцями перевели ревізії в Корнило Михайла, Сцібайло Марії, Дудар Осипа і Миндюк Михайла. Ніччю большевики робили засідки біля згаданих господарів.

Дня 19.4.1948 р. в с. Мишковичі Панченко з 9-ма бійцями ніччю держав засідку біля господарства Гречка Прокопа. Біля 4-ої години ранку большевики перевели на цьому господарстві ревізію, під час якої знайшли два автомати. В зв'язку з тим арештовано двох синів господаря Осипа і Михайла. Мати арештованих, обстоюючи за синами, почала називати большевиків бандитами і катами, та за те Панченко побив її до крові. Господар став в обороні своєї жінки, та Панченко побив і його. Дісталось і третьому синові господаря, який саме надійшов та став в обороні батьків. Слідуючого дня арештовано ще в зв'язку з тим Хома Степана М. По двох днях звільнено Хому і Гречка Осипа, а Михайла засуджено.

Дня 23.4.1948 р. до с. Чортория около 12-ої години ночі прибуло 50 большевиків з Шовніном і Панченком з РО МГБ. Розділившись на дві групи, большевики почали переводити по селі загальні ревізії. Докладні ревізії переведено в Гарматій Петра, Ясінський Михайла, Дудар Олекси, Загلودського, Гриб Івана і Андрущишин Петра. (Брат останнього в повстанцях).

Дня 28.4.1948 р. в с. Маріанка уповноважені по збиранні по[зики] примушували селян підписувати позику. Між іншим, вони зайшли до гром. Проць Івана та вимагали, щоб він підписав позику на 300 крб. Згаданий громадянин на це не погодився, виправдуючись, що він переселенець із Заходу, та що в нього немає зовсім грошей. Большевики його тяжко побили. Слідуючого дня вони знову зайшли до

нього та вдруге його побили так тяжко, що він ще цього самого дня помер.

Дня 30.4.1948 р. в с. Йосипівка уповноважений по збиранню позики Адотін (інструктор РК ЛКСМУ) і о/у РО МГБ – Болгаков покликали до с/ради гром. Соколик Івана та сказали йому підписати позику на 900 крб. Згаданий селянин сказав, що може дати тільки 50 крб. Большевики тоді його тяжко побили та вирвали йому з голови волосся. В гром. Мазепа Кліма, який не хотів підписати на 700 крб. позики, большевики перевели ґрунтовну ревізію, під час якої розвалили піч, зірвали підлогу і плитки на подвір'ю та ін. Слідуючого дня о/у РО МГБ Болгаков запитав голови с/ради, чи Мазепа К. надумався підписати позику. Коли голова відповів, що ні, Болгаков сказав: “Нада ему поправить”.

Р-н: Козлів

Дня 1.4.1948 р. на хуторах Замости (с. Денисів) о/у РО МГБ Комарчук з кількома бійцями перевів ревізію в гром. Савки.

Дня 3.4.1948 р. в с. Денисів голова РВК Філіма Михайло ще з кількома большевиками виганяли людей одноосібників засівати колгоспні поля.

Дня 4.4.1948 р. в с. Денисів о/у РО МГБ Комарчук з 8-ма бійцями заходив до колгоспу, розприділював працю колгоспникам та при цьому випитував, хто був при поліції під час німецької окупації.

В днях від 6-9.4.1948 р. в с. Денисів голова РВК Філіма, участковий міліції Сурженко та ще кількох большевиків насильно вигонили селян одноосібників до праці на колгоспних полях.

Дня 12.4.1948 р. в с. Денисів 10 большевиків з о/у РО МГБ Комарчуком перевели облаву в гайку біля села. Нічю большевики держали засідку на кладці через ріку Стрипа.

Дня 16.4.1948 р. до с. Денисів прибув нач. міліції Ромічов та якийсь працівник паспортного стола. Вони перевіряли документи в прохожих людей.

Дня 27.4.1948 р. в с. Денисів о/у РО МГБ Комарчук зайшов під час навчання до школи, перевів розмову з учнями 5-ої, 6-ої і 7-ої класи на виховні теми, а відтак закликав молодь до боротьби з українськими повстанцями та своїми родинами, які, мовляв, “ідуть за застарілими формами життя, не визнають нових світоглядів і тим самим допомагають українсько-німецьким націоналістам”. Після розмови Комарчук покликав кожного учня до другої кімнати і там розпитував про їх домашні відносини, чи батьки їх побивають, чи дозволяють ходити до клубу, в кіно, що говорять між собою і як часто заходять до них українські повстанці. Під час таких допитів діти звичайно розплакувались і тим збувались емгебіста.

Дня 2.4.1948 р. в с. Таурів большевики нічю держали засідку біля цвинтаря. Днем вони вигонили людей з підводами до Бережанського лісу.

Дня 3.4.1948 р. в с. Таурів Солодкий з райуповмінзагу і міліціонер Кріль перевели мітинг в справі збіжевої позики. Після мітингу вони покликали на переслухання до с/ради Козак Миколу і Любінський Юрка. Першого питали про його дочок і зятів, які скриваються, другого про його швагра Доля Льва, який теж скривається. Усім переказали, щоб зголосилися на РО МГБ, бо в противному разі їх чекає тюрма.

Дня 8.4.1948 р. в с. Таурів 15 большевиків арештували Загребельна Валерію, Войтуса Ольгу і Копчака, які скривалися перед вивозом на роботи в Донбас. Слідуючого дня їх звільнено.

Дня 12.4.1948 р. в с. Таурів о/у РО МГБ Безгодов ще з кількома большевиками арештував Ваврів Никодима, Бідний Павла, Мовчко Степана, Трач Івана та ще якогось переселенця, які скривалися перед вивозом на роботи в Донбас.

Дня 18.4.1948 р. в с. Таурів Солодкий з райуповмінзагу при допомозі сільського активу скликав людей на мітинг, на якому говорив про вибори в Італії, "які відбуваються під терором американських військ, а не, як це діється в Радянському Союзі, – по волі народу". Дальше він говорив про вивіз молоді на Донбас. Щоб виправдати насильне забирання молоді на роботи, він сказав, що "радянська влада хоче [о]свідомити українську молодь, посилаючи її в школи фабрично-заводського навчання".

Дня 27.4.1948 р. в с. Таурів большевики арештували слідуючих людей: Мовчко Дмитра, Воробій Дмитра, Жуковський Юрія і Загребельна Регіну. Слідуючого дня всіх арештованих звільнено.

Дня 2.4.1948 р. в с. Забойки о/у РО МГБ Проходько з кількома бійцями робив засідки.

Дня 5.4.1948 р. в с. Забойки помер внаслідок побиття переселенець Зуб. Перед смертю він зізнав, що його побив о/уповноважений РО МГБ Проходько за те, що він не хотів вписатися до колгоспу.

Дня 7.4.1948 р. в с. Забойки прокурор Пелипенко і начальник РО МГБ плк. Губка переслухували селян: Похіровський Пантелеймона, Зуб Розалію і Легкого. Їх питали, чи вони вписалися до колгоспу добровільно, чи під примусом. Запитані відповідали, що під примусом, та на цьому протоколування закінчилося.

Дня 12.4.1948 р. в с. Забойки жінорг РК КП(б)У Мошура при допомозі сільського активу вигонила селян одноосібників до праці на колгоспне поле.

Дня 24, 27 і 28.4.1948 р. в с. Забойки большевики з о/уповноваженим РО МГБ Проходьком перевіряли усі господарства.

Дня 3.4.1948 р. в с. Купчинці 9 большевиків перевело ревізії в Підгородецький Евстахія і Пуга Мирослава. Нічю большевики робили засідку біля господарства Починок Мирослава.

Дня 4.4.1948 р. із с. Купчинці покликано в РО МГБ слідуючих громадян: Горко Наталію, Пастух Анну, Малицька Уляну, Луцишин Анну, Качунь Теодозію, Літнянська Анну, Грендаш Степанію, Парацій Ольгу,

Пук Михайла, Пастух Василя, Стадник Анну, Савка Іванну, Плішка Наталію, Марків Анну і Каваць Дмитра. Всіх їх переслухував о/у РО МГБ Комарчук, питав про українських повстанців, до кого заходять та хто їм допомагає. Деяких примушував підписати заяви про співпрацю з органами РО МГБ.

Дня 5.4.1948 р. в с. Купчинці о/у РО МГБ – Комарчук переслухував в с/раді гром. Кавка Дмитра. Його випитував до кого заходять українські повстанці, хто розкидає протибольшевицькі листівки та які є в селі організації. По кількогодинному допиті його звільнили.

Дня 13.4.1948 р. в с. Купчинці о/у РО МГБ Комарчук з трьома бійцями перевів ревізії в Флис Степана, Коваль Миколи, Качунь Івана і Якимішин Івана. Згадані більшовики перебували в селі два дні, ніччю робили засідки та підслухували під вікнами, а днем переводили ревізії. Переведено ревізії в Озімка Андрія, Каваць Івана і Завацький Івана.

В днях від 20-26.4.1948 р. в с. Купчинці заквартирував о/у РОМГБ Комарчук з 8-ма бійцями. Ніччю більшовики влаштовували засідки, днем переводили ревізії. Ревізії переведено в слідуючих громадян: Орищак Степана, Загородний Онуфрія, Котик Тимка, Блажкевич Евдокії і Венгліна [? Венгрин] Степана. Крім цього переведено ревізії на хуторах Драгоманівка.

Дня 27.4.1948 р. на хуторах Драгоманівка (с. Купчинці) о/у РО МГБ Комарчук перевів ревізії в Кушнір Василя, Коваль Миколи, Качунь Івана і Фіялка Василя.

Дня 29.4.1943р. до с. Купчинці приїхали: нач. міліції Ромічов, III-ий секретар РК КП(б)У Сухенко, прокурор Пилипенко, інспектор РК КП(б)У Власенко і секретар РК ЛКСМУ. Вони скликали актив села, обговорювали всі біжучі справи, а Ромічов закликав членів активу, щоб вони не слухали повстанців, не допомагали їм харчами та вибили собі думки про скору війну з Америкою.

Дня 5.4.1948 р. в с. Домаморич нач. міліції Ромічов ще з кількома більшовиками ловив молодих хлопців для вивозу на роботи в Донбас. Тому, що молодь втікала з села, Ромічов арештував кожного, хто тільки попався в його руки. І так цього дня арештував він Струк Степана, Сворінь Івана, Колодницький Бронислава і Гураль Євгена. Арештував також господаря Голота Володимира, в якого під час ревізії знайдено апарат до варення самогону.

Дня 5.4.1948 р. до с. Городище В. прибуло 7-ох емведистів. Вони заходили до Кривокульський Дмитра, Огнистий Василя і Михайла, а ніччю зробили засідку при дорозі біля церкви. Слідуючого дня емведист [емгебіст] Пижигов покликав до с/ради Огнистий Михайла.

Дня 12.4.1948 р. до с. Ходачків В. [Великий Ходачків] прибув о/у РО МГБ Проходько з кількома емгебістами. Вони зайшли до гром. Гіжовський Петра (переселенець), а відтак пішли на лінію газопроводу та, подаючись за повстанців, задержали переходячих громадян Смоляк Петра і Штекель Петра та випитували, до кого заходять боль-

шевики. Задержані відразу зорієнтувались з ким мають до діла та нічого їм не відповідали. Розлючені більшовики їх добре понабивали та їх відпустили.

Дня 13.4.1948 р. до с. Ходачків В. [Великий Ходачків] Власенко з РВК привіз 15 повісток для молодих хлопців, щоб їхати на роботи в Донбас.

Дня 19.4.1948 р. в с. Ходачків В. судовий виконавець Хижий В. М. списав майно гром. Зорі[й] Емілії для конфіскації за те, що вона не заплатила кримінальної оплати за свого мужа, який сидів в тюрмі і там помер.

Дня 17.4.1948 р. в с. Слобідка о/у РО МГБ Пижигов з кількома бійцями робив засідку біля господарства Кузицького. Госпо[...] [...] арештували.

Дня 23.4.1948 р. в с. Слобідка арештовано Кривко Марію в зв'язку з тим, що в господаря Кадило Івана хтось забрав коня. Коня мав забрати запільник Хринівський, а її підозрівають, що вона мала йому в цьому помагати.

Дня 27.4.1948 р. в с. Слобідка заст. начальника РО МВД Ромічов і емведист Хомічов арештували Дикий Михайла і Кривко Івана Григоровича, які втекли з Донбасу. Їх засуджено по одному рокові тюрми.

Дня 23.4.1948 р. в райнарсуд покликали, як свідка, громадянина Клак Тараса. Його арештували, бо підсудний Годовський Теодор на розправі свідчив йому, що він має зв'язки з повстанцями.

Дня 29.4.1948 р. в с. Довжанка 5-ох більшовиків з гарнізону ВВ МВД перевели докладні ревізії в господарствах при вулиці Зацегольня.

Р-н: Зборів

При кінці місяця березня і на початку квітня по с. Озірна ходив через кілька днів незнаний осібняк, який представляв себе англійським розвідником-парашутистом. Він заходив до кількох хат, вигорював різні речі проти рад. влади та про скорий вибух війни. Дня 28.3.1948 р. він зайшов до гром. Волошин Івана та розпитував його про голову с/ради, про те, як живеться господарям за більшовицької окупації, чи більшовики дуже здирають з населення різні контингенти і податки, що населення говорить про війну та яка кількість військ МВД є в Озірній. Господар, не знаючи цього чоловіка, відповів так, як кожний громадянин в СРСР мусить говорити. Тоді цей псевдорозвідчик-парашутист сказав: "Я знаю, що ви мене боїтеся, бо не знаєте, з ким говорите; але я ще колись до вас зайду і тоді не будете про мене зле думати". По цих словах він відійшов.

Дня 5.4.1948 р. він вдруге зайшов до згаданого господаря, та вже як знайомий, почав з ним розмову на різні теми. Він нарікав на рад. владу, яка не дає нікому можливості добре харчуватися і тому народ гине з голоду. Йому, як розвідникові, треба якнайбільше довідатись про більшовиків, про їхній терор, як населення ставиться до боль-

шевиків і яку поставу займе український народ в близькій війні між англійцями а СССР. При цьому він зазначив, що його уряд багато знає про большевиків від Організації Українських Націоналістів, але його вислано на те, щоб наочно переконатись та побачити, яке ставлення народу до большевиків. Гоподарі ставились до цього чоловіка, як до большевицького агента і він, не досягнувши жодних успіхів, відійшов та більше не показувався.

Дня 2.4.1948 р. в с. Озірна до гром. Сілінського зайшов л-нт МГБ Блендеев (бувний нач. ОББ) і його заступник Гуржеев та щось довго з Сілінським розмовляли. Згаданий, якого син згинув в повстанцях, довгий час скривався з цілою родиною, пізніше зголосився в РО МГБ та зараз живе легально.

Дня 3.4.1948 р. в с. Цецова 10 большевиків з лейтенантом МГБ Блендеевом вечером заходили до хат та, подаючись за українських повстанців, намагались спровокувати людей. Вони поводитись дуже чемно, в розмовах “співчували” злиденному життю селян та, ніби ненароком, запитували, чи часом до кого не заходять повстанці. Селяни скоро пізнали підступ та не далися спровокувати.

Дня 15.4.1948 р. в с. Цецова 4-ох большевиків з л-нтом МГБ Блендеевом перевіряли документи в прохожих людей, головню в молодих хлопців. Під час цієї перевірки большевики арештували трьох хлопців – Кучер Михайла, Мазур Евгена і Коковський Григорія. Арештованих відставлено до райцентру. На РО МГБ випитували їх про повстанців, куди і до кого заходять, хто їм допомагає в харчуванні і т. п. До одного із них нач. РО МГБ сказав таке: “Тебе, молодий друже, виховали ворожі елементи, вони впоїли в тебе бандитську ідею і тебе зараз трудно повернути на правильний шлях; але я вірю, що ти зрозумієш рад. владу краще і станеш правдивим радянським чоловіком, коли я тобі розкажу, хто такий Бандера. Цей Бандера втік закордон від гніву українських народних мас, які боролись проти поміщиків, та зібрав 70-тисячну армію, звану загально УПА. Радянські органи безпеки цю армію знищили. І хоч би Бандера зібрав ще 700-тисячну армію, то ми її пішлемо в землю. Тепер ти подумай: СССР начислює 200 мільйонів чоловік, визволений Китай – 200 мільйонів, а по всьому світі є около 200 мільйонів комуністів, отже, хто ж зможе проти нас виступити? А хай тепер дадуть французькому чи італійському народові до рук зброю, то чи він буде воювати проти нас? Ти гарненько подумай, нащо тобі їхати в Сибірську тайгу, годувати своєю кров’ю комарів? Краще допоможи нам знайти криївку, де сидять бандити: Шугай, Мирон, Чорнота і Марія Редька, то за кожного з них дістанеш по 4 тис. крб. і будеш великим чоловіком”. Однак ці підлі й хитрі підступи большевика арештованого не заломили.

В днях 4 і 28.4.1948 р. в с. Мшана о/у РО МГБ Фіненко зі своєю групою ніччю робив засідки біля господарств Редька Івана і Підцерк[о]вний Іларія.

Дня 7.4.1948 р. в с. Метенів большевики ніччю зробили засідку біля господарства організатора колгоспу Дзвін Івана.

Дня 16.4.1948 р. в с. Кудинівці 7-ох большевиків ходило ніччю по обійстях та підслухували, що по хатах говориться. Около 22-ої години вони замітили світло в хаті гром. Борисак Теодора та її обскочили. В той час в хаті вчився син господаря – школяр. Почувши читання, большевики розбили двері, вдерлися до хати та перевели докладну ревізію.

Дня 24.4.1948 р. Зборівське і Тустоголовське залізнодорожне МВД арештувало Лопушинський Івана нар. 1894 р. в с. Тустоголови, який під час німецької окупації був головою громади в родинному селі.

Р-н: Заложці

Дня 6.4.1948 р. до с. Ярославичі прибуло около 30 большевиків, між якими були зав. райуповмінзагу Довгаль, прокурор Мокренко, райсуддя Брюхонда, 1-ий і II-ий секретарі РК КП(б)У – Молько і Капштик, емгебіст Молчанов та бійці охорони. Вони цілий день ходили по селі та примушували селян одноосібників вписуватися до колгоспу, однак в цьому не досягнули жодних успіхів. Пополудні до села прибуло 8 істребків з с. Оліїв для охорони колгоспного майна.

В днях 8 і 9.4.1948 р. большевики намагалися примусити колгоспників до праці на колгоспних полях, але це їм не вдалось.

Дня 13.4.1948 р. всі вищезгадані большевики перейшли з села Ярославичі до с. Монилівка та тут разом з істребками почали ловити людей, забирати коні і сільськогосподарський інвентар та відставляти це все до с. Ярославичі. Люди втікали із села, але большевикам вдалось задержати 12 пар коней та багатьох селян. Зловлених селян разом з кіньми забрали на колгоспні поля в с. Ярославичі та тут примусили їх сіяти. Під час роботи большевики побивали людей, які не хотіли повинуватись їхнім наказам, напр., селянина Корніцький Олексу побили за те, що він відмовлявся працювати на колгоспному полі, а молодого хлопця Сисак Михайла за те, що він залишив свої коні на полі і сам втік додому.

Всього колгоспного поля большевики засіяли около 20 га. Під колгоспні поля призначено найкращу землю. При посіві большевики засіяли впершу чергу городи селян від сторони с. Монилівка, в той час, коли багато колгоспного поля лежить облогом і колгоспникам заборонено їх засівати для себе під загрозою кари трьох тисяч карбованців. У зв'язку з розподілом землі повстала велика ворожнеча між селянами одноосібниками і колгоспниками. Колгоспники, яких земля осталась між одноосібниками, не хочуть її позбутися та далі засівають її для себе. Цим покривджені є одноосібні господарі, яких поля забрали для колгоспу, а колгоспники не допускають їх на свої поля, що знаходяться поза межами колгоспного поля. Незважаючи на те, большевики подавали селянам одноосібникам на багато підвищені

зобов'язання на новий збіжвий контингент, в порівнянні до минулого року. Нпр., селянка Кубант Софія, яка має 4,5 га землі, дістала зобов'язання на 16 центнерів збіжжя контингенту.

Подібне відбувається по інших колгоспах району. Нпр., до роботи в колгоспі с. Івачів большевики зганяли селян із с. Ніще [Нище]. Вечером, після роботи, один селянин із с. Ніще супроти волі большевиків поїхав додому. Згаданого селянина большевики правдоподібно вбили, бо він додому не повернувся.

Дня 31.3.1948 р. около 30 большевиків з Заложцівського та 20 большевиків з Великоглибочоцького р-ну перевели облаву на хуторі Манюки (с. Ренів) і на Вертелецький ліс.

Дня 9.4.1948 р. в с. Ренів о/у РО МГБ – Білов з кількома бійцями арештував Козаревський Дмитра і Моравський Ілька, їм закидують зв'язок з повстанцями.

Дня 1.4.1948 р. в с. Серетець около 40 большевиків обскочили хату Слотюк Марії та перевели докладну ревізію. Слідуючого дня таку ж ревізію переведено в господаря Хороший Максима. Після цього большевики шукали на місцевому цвинтарі.

Дня 3.4.1948 р. в с. Монилівка о/у РО МГБ – Молчанов з 7-ма бійцями перевели ревізії в Косар Дмитра, Кулинець Григорія, Бойко Михайла, К[и]р[е]я Миколи, Янішевський Адама й Костюк Івана. Большевики шукали за колгоспниками, які втекли з села Ярославичі. Вечером большевики відійшли до с. Ярославичі, а ніччю повернулися назад та до ранку держали в селі засідку.

Дня 5.4.1948 р. в с. Серетець о/у РО МГБ – Щедрін зі своєю групою ніччю перевів ревізії в Хороший Максима і Слотюк Марії. Після цього большевики зробили біля с/ради засідку.

Дня 8.4.1948 р. до с. Білокриниця прибуло автомашиною 14 большевиків, з якими був о/у РО МГБ – Молчанов, Кобляков, якийсь полковник і лейтенант з області. Вони перевели ревізії по всіх господарствах, а відтак реєстрували всіх поворотців з Німеччини.

Дня 8.4.1948 р. в с. Бзовиця о/у РО МГБ – Білов з кількома бійцями провів ревізії в Процик Пилипа, Шаровський Івана і Дзьоба Михайла.

Дня 12.4.1948 р. в с. Білоголови о/у РО МГБ – Білов з 17 бійцями перевів ревізію в одного переселенця, який мешкає під лісом. Після цього большевики шукали на полях, вечером частина большевиків повернулася до села та цілу ніч держала засідку.

Дня 13.4.1948 р. до с. Мильна [Мильне] прибуло 8 большевиків з о/у РО МГБ – Перфеновом. Вони заквартирували в Козак Антона. Вечером большевики разом з Козаком ходили по селі, заглядали в вікна та підслухували розмови. Після цього большевики зробили засідку.

Дня 15.4.1948 р. в с. Вертелка о/у РО МГБ – Белов зі своєю групою стукався до хати гром. Жулинського. В хаті не було нікого і большевики вибили вікно, влізли до хати та перевели ревізію. Слідуючого дня переведено ревізії в Кучмай Миколи і Мінько Ксені.

Р-н: В.[еликий] Глибочок

Дня 1.4.1948 р. в с. Плотича нач. РО МГБ – Лавринюк з кількома большевиками розпочали примушувати одноосібних господарів вступити до колгоспу. Ця акція тривала впродовж тижня та у її висліді майже всіх одноосібників примушено вступити до колгоспу.

Дня 7.4.1948 р. в с. Чистилів нач. РО МГБ – Лавринюк з 3-ма бійцями нічною перевіряв ревізії в Черномаз Катерини, Грицай Осипа і Руснак Анни.

Дня 13.4.1948 р. в с. Чистилів участковий РО МВД – Корзінов арештував Руснак Анну. Слідуючого дня її звільнено. Руснак Анна була вже раз арештована дня 30.3.1948 р. за те, що в неї квартирували повстанці, та слідуючого дня її звільнено.

Дня 2.4.1948 р. в с. Плєсківці Чоботарський з рай. уповмінзагу покликав до с/ради людей, які не виконали поставки молока за 1947 рік. Громадянина Кочій Костя він запитав, чому цей досі не здав молока. Господар відповів, що корова не доїться і він молока не має. Чоботарський розлютився, почав лаяти господаря вульгарними словами та приложив йому до грудей автомата. Господар цим не налякався, сказав, що буде молоко здавати, як корова буде доїтися, а “ви мене не страште автоматом, бо мені вже 75 років, а жінці моїй 67 років, о[т]же я вже старий і нічого не боюся”. Цього ж дня Чоботарський подав до суду 10 господарів за невиконання молока і м'ясопоставки.

Дня 9.4.1948 р. до с. Плєсківці прибув Чоботарський з рай. уповмінзагу з Рудакевичом. Вони переходили дорогою та почули в стодолі Шеліхевич Анастазії якийсь підозрілий брязкіт. Вони зараз туди зайшли та застали 14-літнього хлопця Шеліхевич Ярослава, який чистив автомата. Большевики його арештували та забрали його до с/ради. На допиті хлопець зізнав, що знайшов автомата рано, як вів коня напувати до ріки. Большевики хлопця звільнили, а автомата забрали зі собою.

Дня 10.4.1948 р. в с. Плєсківці 7-ох большевиків зробило засідку біля господаря Мультан Івана, а днем перевели ревізії на хуторах та крайніх хатах села. Після цього большевики перевели [...] [...]хівський Івана, Марчук Осипа, Мультан Павла, Журак Ольгу, Якимчук Василя і Крач Олексу. Всіх питали про місцевих запільників та про повстанців.

Дня 4.4.1948 р. в с. Чернихів о/у РО МГБ – Гащук з кількома бійцями зробив засідку біля господарства Когут Параскевії, бо, як сказав він до голови с/ради, йому донесено, що до цієї господині заходять повстанці.

Дня 3.4.1948 р. в с. Чернихів слідчий РО МГБ – Маценко і міліціонер Печех арештували Притуляк Олександрю Іванівну за те, що вона струїла свого нареченого Поліщук Степана Миколайовича. На допитах питали її про ... повстанців і по тижневі її звільнили.

Цього ж дня на райвоєнкомат покликали із цього села Сиротюк Івана Осиповича, Твердохліб Степана Олексійовича, Блотний Івана та

Прокопович Степана Васильовича. Їх, під загрозою арешту, примушували підписати заяви, що вони “добровільно” погоджуються їхати на роботи в Донбас. Прокопович Степан одверто заявив більшовикам, що на Донбас не поїде, та за те його арештували і засудили на 1 рік тюрми.

Дня 1.4.1948 р. о/у РО МГБ – Хлебов покликав до райцентру Оскобойник Степана і Каплун Дмитра, оба зі села Дубівці. Оскобойникові Хлебов наказав поговорити з Могильським Петром, якого син скривається, щоб він намовив сина зголоситися до райцентру. При цьому Хлебов зазначив, що син Могильського не мусить навіть іти до райцентру, хай тільки прийде до стайні Оскобойника, а він, Хлебов, буде чекати на нього 9 і 10.4.1948 р., візьме його до райцентру і “все буде впорядку”.

Дня 11.4.1948 р. в с. Дубівці емведист Семенюк ще з трьома більшовиками списував майно зловленого повстанця Дороша. Під час списування Семенюк сказав, що Дорош втік з тюрми.

Дня 17.4.1948 р. до с. Дубівці прибув нач. РО МГБ – Лавринюк. Він зайшов до Процик Івана, а відтак покликав на допит в справі заборання повстанцями радіоапарату – Смолінський Степана і Горошко Степана.

Дня 10.4.1948 р. в с. Івачів Д.[олішній] більшовики списали майно гром. Держирука Трохима, якого дочка арештована.

Дня 15.4.1948 р. в сс. Хоми, Мшанець і Дубівці більшовики робили ночами засідки. В с. Хоми більшовики перевели нічню ревізії в багатьох господарів. Слідуючого дня рано, коли більшовики зайшли до с/ради, місцевий голова сказав до о/у РО МГБ – Хлебова: “Забирайтеся з села і не страште людей, хай вони пильнують роботи. Я ручу, що в с. Хоми немає нікого і немає чого шукати”. Більшовики забралися зі села і пішли на хуторі Корчунок (с. Ігровиця).

Р-н: Підволочиська

Дня 20.4.1948 р. в с. Староміщина 15 бійців гарнізону ВВ МВД з о/у РО МГБ – Платоновом перевели ревізії в Перчишин В. та Добровольський Едика. В Дорбовольського знайшли старий радіоапарат та 30 шт. набоїв до нагана. Його арештували, та слідуючого дня звільнили, бо нач. істреб. батальйону сказав, що він знав про ті набої. Добровольський був істребком, та після цього випадку його звільнили з істребків.

Р-н: Скалат

Дня 5.4.1948 р. в с. Городниця о/у ст. л-нт Малофеев покликав на переслухання до с/ради слідуючих людей: Гевчук Йосифа Степановича, Душко Михайла Осиповича (в армії не був, арештований в 1945 р. та по 10-ох місяцях звільнений), Свята Михайлину (молочарка), Тихоліз Марію Степанівну, Чорній Ярославу Микитівну і Величук Михайла (нач. протипожежної охорони в селі).

Дня 7.4.1948 р. в с. Городниця покликали на РО МГБ Чорній Ярослав Мик. і Тихоліз Марію Степанію.

Дня 14.4.1948 р. в с. Городниця нач. райміліції і начальник штабу істребительних батальйонів – Ярмолів покликав на станицю істреб. батальйону Паламар Евгена Мик. (народжений 1933 р.)

Р-н: Збараж

В днях 6, 9, 14 та від 18-25.4.1948 р. большевики робили ночами засідки в с. Охримівці.

Дня 9.4.1948 р. на РО МГБ покликали слідуючих жителів села Чернихівці: священника Процишин Василя, Клос Анну, Телев'як Софію і Кирик Володимира. Їх переслухував о/у РО МГБ – майор Третьяков.

В днях 10, 12, 13, 16, 23 і 28.4.1948 р. в с. Чернихівці ночами большевики робили засідки в селі та кругом села.

Дня 21.4.1948 р. о/у РО МГБ – майор Третьяков покликав на РО МГБ Роговська Ніну (учителька зі СУЗ) і Зохиревич Івана із села Верняки.

Дня 16.4.1948 р. на РО МГБ покликали Славута Івана і Забосютний Степана із с. Ст.[арий] Збараж. Їх переслухував майор Третьяков.

Дня 18.4.1948 р. 60 большевиків перевело облаву на Старозбаразький ліс.

Дня 2.4.1948 р. до с. Красносілці [Красносільці] вечером прибув о/у РО МГБ л-нт Захаров з 6-ма бійцями. Вони зайшли до с/ради, а опісля зробили на цвинтарі засідку. Ранком слідуючого дня большевики знову зайшли до с/ради та казали голові с/ради подати біографію повстанця з цього села – Рендюк Михайла – Старий.

Дня 15.4.1948 р. в с. Красносілці [Красносільці] около 60 большевиків перевело ревізії на т. зв. Голодівці.

Дня 17.4.1948 р. до райцентру покликали пізнавати вбитого повстанця Зазулю слідуючих жителів с. Красносілці: Належитий Івана і Дмитра, Боднарчук Ірену, Симчук Наталію, Джуль Наталію і інших.

Дня 4.4.1948 р. до с. Капустинці прибув о/у РО МГБ – л-нт Захаров, який розпитував про селян: Папура Володимира (під час німецької окупації був головою с. Зарудечко, зараз арештований), Голубович Петра (арештований в 1944 р., пізніше в ЧА, зараз перебуває вдома), Ситарчука (виїхав на Польщу). Опісля Захаров казав дати собі список людей, які виїхали на Польщу.

Дня 3.4.1948 р. в с. Розношинці о/у РО МГБ – л-нт Захаров і уповноважений Тімоша списали майно Загоранського і Голубовича (Голубовича з цілою родиною зліквідували в 1946 р. органи безпеки ОУН). При списуванні майна Голубовича, Захаров сказав, що Голубович втік з “бандьорами”. Після цього большевики перевели ревізію в Крочек Маланки.

Дня 23.4.1948 р. около 150 большевиків перевели ревізії в с. Розношинці. Під час ревізії о/у РО МГБ – л-нт Захаров арештував

Лисогору, Агрест Наталку та якусь Козак з Підволочиського району. Першого большевики відставили до райцентру, обоїх жінок звільнили.

Дня 19.4.1948 р. в с. Чорний Ліс вечером большевики обступили всі головні дороги, які ведуть до села. На дорозі Чорний Ліс – Колодно 18 большевиків влаштувало засідку. Слідуючого дня ранком 48 большевиків перевело ревізії в селі і по Колоденських хуторах.

Дня 23.4.1948 р. в с. Чорний Ліс большевики ніччю зробили засідку на городах Гудими Павла, Ковальчука П. і Іщишина П. В годині 21-ій большевики кинули в селі гранату, яка вибухла.

Дня 24.4.1948 р. до села Чорний Ліс прибула автомашина з большевиками. Вони перевели ревізію на хуторі Мельник Магдаліни.

Дня 25.4.1948 р. в с. Чорний Ліс вечером большевики перевели ревізію в гром. Вальків Катерини.

Дня 18.4.1948 р. до с. Голубічок М. [Малий Глибочок] прибуло двох емведистів з області. Вони зайшли до Мандрик Йосипа та покликали сюди слідуючих людей: Козир Степана, Мандрик Катерину, Бригадир Мирона, Фейцарук Петра і Зройчак Микиту.

Дня 2.4.1948 р. до с. Капустинецький [Капустинський] Ліс прибуло двох емведистів, вбраних по-цивільному. Вони заходили з головою с/ради до гром. Кульпа Івана та перевіряли його звільнення з роботи з Донбасу.

Дня 3.4.1948 р. на хуторі Дідова (с. Капустинецький Ліс) о/у РО МГБ – л-нт Захаров з 6-ма бійцями ніччю зробив засідку. Около години 23-ої большевики полонили двері в хаті гром. Самотіс Марії, вдерлися до хати та тут перебули до ранку. Слідуючого дня большевики перевели докладну ревізію.

Дня 6.4.1948 р. до с. Капустинецький Ліс прибів о/у РО МГБ л-нт Захаров з 6-ма бійцями. Він заходив до громадян Риндюк і Гойдик Д. та про щось з ними розмовляв. Ніччю большевики зробили засідку біля господарств Вобесюка і Соколовського.

Дня 19.4.1948 р. в с. Капустинецький Ліс 30 большевиків перевело ревізії по всіх господарствах. Большевики знайшли в гром. Агрест Марти порожню криївку, господиню та її дочку Степанію і сина Івана арештували та відставили до райцентру.

Дня 24.4.1948 р. в с. Капустинецький Ліс о/у РО МГБ Захаров з 2-ма емведистами та заст. голови с/ради списали майно арештованих – Агрест Марти і Дудара.

Дня 26.4.1948 р. на РО МГБ покликали жителів села Капустинецький Ліс – Телев'як Івана, Агрест Анну і Кульпа Івана. До райцентру зголосився тільки Телев'як, який повернувся додому щойно слідуючого дня.

Дня 29.4.1948 р. в с. Чагарі Збаразькі ст. о/у РО МГБ – підполковник Канаєв з 6-ма бійцями ніччю зробив засідку. Днем він протоколував в с/раді кількох селян, а після полудня перевів ревізію в громадянина Мотовило Станіслава.

Дня 11.4.1948 р. в с. Івашківці о/у РО МГБ ст. л-нт Трохимчук з 15-ма бійцями перевів ревізії в Дячун Теодора і Атаман Марії.

[...] [...]лі Залужжя та прилежних хуторах. На хуторі гром. Шмігельська Марії большевики знайшли стару криївку. В зв'язку з тим арештовано дочку господині та відставили її до райцентру.

Дня 13.4.1948 р. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ ст. л-нт Коннов з 7-ма бійцями ніччю зробив засідку біля господарства Кожіль Теклі. В 2-ій годині ночі большевики пішли на хуторі Лисоокіп і там арештували Петринка Михайла, який втік з Донбасу. Арештованого відставлено до райцентру.

Дня 15.4.1948 р. до с. Луб'янки Вищі прибув о/у РО МГБ ст. л-нт Коннов з двома бійцями. Він наказав секретареві с/ради виготовити біографію арештованого Петринка Михайла. Після цього Коннов зайшов до Павлишин Теодора та в нього списав біографію Левчук Івана, який приїхав на відпустку з Донбасу.

Дня 17.4.1948 р. на РО МГБ покликали жителів с. Луб'янки Вищі: Вербіцький Степана, Чепіль Теодора, Парій Григорія і Храпливий Михайла. Їм казали пізнавати вбитого повстанця Зазулю.

Дня 25.4.1948 р. до с. Луб'янки Вищі прибув о/у РО МГБ ст. л-нт Коннов з 7-ма бійцями. Вони привезли вбитого повстанця Сича та покликали людей, щоби пізнавали вбитого. Після цього большевики від'їхали до райцентру. Того ж дня большевики покликали на РО МГБ 18 жителів села пізнавати вбитого повстанця.

Дня 6.4.1948 р. в с. Стриївка ст. о/у РО МГБ – підполковник Канаєв і емведисти з області – Носков і Шевченко протоколували Кісіля і робітників з підсобного господарства.

Дня 7.4.1948 р. в с. Стриївка пплк. Канаєв, Носков і Шевченко заходили до переселенця з-за лінії Керзона Вордзіляде та полагоджували з ним якісь справи. Цього ж дня Канаєв переслухував двох селян.

Дня 8.4.1948 р. в с. Стриївка Канаєв з двома емведистами з області заходили до переселенця Вордзіляде. Вони полагодили з ним якісь справи та покликали на протокол кількох людей.

Дня 17.4.1948 р. до с. Гори Стрійовецькі [Стрійовецькі] прибула група провокаторів. Вони ніччю прийшли під хату секретарки с/ради Гановська Надії та домагалися, щоб їх випустити до хати. Коли секретарка не хотіла їм відчинити, вони силою ввірвалися до хати та заявили згаданій секретарці, що вони українські повстанці. Перед хатою залишився один стійковий. Він по кількох хвилинах увійшов до хати та зголосив, що переходять "бандити". Провокатори повиходили з хати та почали стріляти. Вкоротці вони знова повернулися до хати, але вже не як повстанці, а як большевики. Вони арештували секретарку та відійшли з нею в невідомому напрямі. Слідуючого дня голова с/ради відшукав секретарку на РО МГБ.

Дня 10.4.1948 р. около 120 большевиків перевело обласу на село Опрілівці. Після полудня вони відійшли до села Чумалі та тут також перевели обласу.

Р-н: Нове Село

Дня 19.4.1948 р. до Добромірського лісу приїхало 8 большевиків за дровами. Набравши дров, вони в першій годині приїхали на хуторі Григорі та розійшлися по хатах за їдженням. Один большевик, старший сержант, зайшов на господарство Іщук В., де була тільки старенька 84-літня бабуся. Большевик закричав до неї: “Ти старуха, мать... откривай хижу, давай кушать, ти стара б...” Бабуся відповіла, що в хаті немає нікого і їсти немає що дати, хіба дасть кілька яєць. Большевик, не думаючи багато, розбив двері до хати та сказав: “Ти стара хахлацкая б..., ти скриваєш бандітов, ти не знаєш, что такое советская власть”. Прийшовши до хати, він переглянув шафи, скрині і все інше, бо, як він сказав, “там єсть бандіровський мундір”, та вийшов з хати навантажений награваними речами. Вслід за ним бабуся сказала: “а щоб ти подавився лямпарте!”

Дня 3.4.1948 р. 8 істребків із станиці с. Клебанівка шукали по полях між селом Клебанівка і Яцівці. Перед вечором вони прийшли до с. Яцівці та перевели ревізії в Шевчук Михайла, Лободиця Василя і Шпака М.

Дня 5.4.1948 р. до с. Яцівці приїхало 2-ох емведистів в справі попередньо арештованої Козак Домки. Вони переслухували сусідів арештованої – Матковська Анастасію, Бораковський Павла і Слободяна Григорія. Їх питали за речами арештованої жінки.

Дня 10.4.1948 р. істребки з с. Клебанівка шукали по полях між сс.: Яцівці і Богданівка.

Дня 11.4.1948 р. до села Яцівці прибув емведист Коропатніков. Він про щось довго переговорював зі Смалюх Євгеном, а опісля зайшов до Жук Ольги (до неї Коропатніков часто заходить).

Дня 20.4.1948 р. 10 істребків і 13 большевиків з о/у РО МГБ – ст. л-нт Зяблицовом перевели ревізії в с. Яцівці.

Дня 22.4.1948 р. в с. Яцівці о/у РО МГБ ст. л-нт Зяблицов покликав до с/ради слідуєчих громадян: Тимошек Василя, Літус Михайла, Матковська Галину і Дишлюк Захарія, однак з покликаних не прийшов ніхто. Після цього Зяблицов зайшов до Жук Ольги та до Бас Франки (загрожена вивозом на Сибір). Останньої питав, чи ночує вдома, та оглядав хатню обстановку.

Дня 5.4.1948 р. в с. Клебанівка група большевиків з о/у РО МГБ ст. л-нт Зяблицовом та місцеві істребки перевели ревізії в господарствах від сторони села Коршилівка. Большевики знайшли на одному господарстві закопане збіжжя та після цього перекопали майже ціле господарство.

Дня 27.4.1948 р. в с. Клебанівка о/уповноважені РО МГБ – ст. л-нт Зяблицов і л-нт Білинов з 25-ма бійцями та істрєбками з трьох станиць перевели ревізію в господарствах від сторони с. Коршилівка.

Дня 30.4.1948 р. в с. Добромірка о/у РО МГБ ст. л-нт Зяблицов переслухав у справі бувшого повстанця Макар Степана (зараз арештований) таких осіб: Сосніцький Степана, Диць Василя, Бербех Євгенію, Бабій Параскевію і Ништа Галину (остання на переслухання не ходила).

Дня 9.4.1948 р. в с. Терпилівка о/у РО МГБ ст. л-нт Зяблицов зі своєю групою перевів докладні ревізії по всіх господарствах.

В днях 27 і 28.4.1948 р. в с. Гнилиці Великі 12 большевиків перевело докладні ревізії в кількох господарствах.

Дня 29.4.1948 р. в с. Шили о/у РО МГБ капітан Сенін переслухав Возьна Анну і її батька Онуфрія. Сенін питав їх за Гевка М. і Чечоту В.

Дня 29.4.1948 р. в селі Лисичинці о/у РО МГБ ст. л-нт Зяблицов з 6-ма бійцями перевів ревізії в Добровольський Юрка, Галабурда Марії, Радих Дмитра і Рогач Андрія.

Р-н: Шумськ

Дня 29.4.1948 р. в с. Андрушівка ніччю большевики з групи о/у Горбатова робили засідки.

Дня 21.4.1948 р. в с. Антонівці вечором 7 большевиків з о/у Якошевим [Якушевим] обскочили хату диякона Найчук Петра, де в цей час відбувалася проба церковного хору. Большевики наставили через вікна зброю, а один зайшов до хати та перевірів присутніх.

Дня 25.4.1948 р. в с. Антонівці 5 большевиків заходило під час Богослуження до церкви. Вони перегляділи людей та вийшли.

В днях від 29-30.4.1948 р. около 200 большевиків перевели облату в лісі на відтинку Лловиця [Велика і Мала] – Антонівці – Стіжок – Лішня – Миколаївка [Нова і Стара] – Буща. Большевики були з Шумського, Крем'янецького та Вербівського районів.

Дня 14.4.1948 р. в с. Башківці 7 большевиків перевело ревізію в гром. Ливицька Мотрії. Ніччю до села прибув Шишін зі своєю групою та перевів ревізії в громадян: Пасека Степанки, Вільжинський Федора і Тимошук Андрея.

Дня 24.4.1948 р. в с. Башківці група Шишіна перевела ревізію на хуторі Довжок.

Дня 28.4.1948 р. в с. Башківці уповноважений Безпалько із 5-ма працівниками райадміністрації розбили двері до хати Кухарук Марії (вчителька) та перевели ревізію.

Дня 17.4.1948 р. в с. Боложілка [Боложівка] Жуков зі своєю групою перевів ревізії в Клімчук Ілька та місцевого фельдшера.

Дня 19.4.1948 р. в с. Боложілка [Боложівка] большевики з групи Жукова арештували Плоскун Пантелеймона і Василя та Максимчук Павла. Першого зараз же звільнили, а других слідуячого дня відставили до райцентру.

В днях 8, 9, 13 і 17.4.1948 р. в с. Бриків большевики виганяли колгоспників та селян одноосібників засівати колгоспні поля.

Дня 2.4.1948 р. до с. Голибіси прибуло 8 большевиків з о/у Головіним. Вони заходили до гром. Михайлов Федора і Волянук Іллі та про щось з ними переговорювали.

Дня 15.4.1948 р. в с. Голибіси 8 большевиків списали майно гром. Рудюк Івана, якого невістку засуджено. Після цього большевики зрабували в гром. Пасічник Данила 2 ц вівса та від'їхали до райцентру.

Дня 18.4.1948 р. в с. Голибіси 4-ох міліціонерів з Голощапковим заходили до гром. Дмитришин А. та питали за його сином Миколою. Після цього вони зайшли до громадянина Липовий Полікарпа та також питали за його сина.

Дня 6.4.1948 р. в с. Жолобки 10 большевиків з о/у Головіном ніччю окружили господарство гром. Якубовський Корнія та перевели докладну ревізію. Під час ревізії большевики повалили піч, зі стайні викинули ввесь гній, соломі і т. п. Таку саму ревізію переведено в гром. Конахевич Василя і Деньчук Олександра. Після цього большевики перевели ревізію в Куляс Мокрини та тут знайшли в льоху криївку. Під час ревізії переходила сюди Деньчук Анна. Большевики її задержали та відпустили щойно по закінченні ревізії.

Дня 1.4.1948 р. 7 большевиків з о/у Бачуліном перевели ревізію в Колеснік Миколи. Слідуючого дня ті самі большевики перевели ревізію в Павлюк Євдокима.

Дня 5.4.1948 р. в с. Залісці 15 большевиків перевело ревізії по всіх господарствах.

Дня 27.4.1948 р. в с. Залісці 7 большевиків з о/у Бачуліном заходили до місцевого дядка, а після цього перевели ревізію в Павлюк Євдокима.

Дня 7.4.1948 р. в с. Іловиця Велика 10 большевиків з РО МВД вечором придержали 3-ох хлопців – Петрук Осипа, Грищук Василя і Попик Антона, які ходили вулицею та світили ліхтаркою. Большевики ліхтарку відібрали, а хлопців понабивали.

Дня 21.4.1948 р. в с. Іловиця Мала 10 большевиків вечором перевели ревізію в Побережний Павла.

Дня 6.4.1948 р. в с. Кордишів 15 большевиків перевели ревізії в гром.: Бабій Полька і Івана, Колесник Анни і Гавдій Антона.

Дня 15.4.1948 р. в с. Круголець большевики перевели ревізії в слідуючих громадян: Дацюк Петра, Наке Миколи, Олещук Петра і Слободянюк Івана.

Дня 1.4. в с. Лішня 6 большевиків з уповноваженим Каляєвом покликали до с/ради Музика Андрея і Міщук Михайла.

Дня 12.4.1948 р. в с. Лішня 7 большевиків з о/у Якушевим зробили засідку в ліску біля дороги Стіжок і Лішня. Пізніше большевики прийшли на хутор Мочар та перевели ревізії в Біндас Федора і Ільчук Максима.

Дня 17.4.1948 р. в с. Лішня 12 большевиків з капітаном Філіповим нічтю перевели ревізію в громадянина Боярський Семена. Слідуючого дня ті самі большевики перевели ревізію в гром. Остапчук Олексія.

Дня 23.4.1948 р. в с. Лішня 5 большевиків з Вербівського РО МВД зайшли до Павлюк Ірини та тут арештували Тишук Любу із села Антонівці. Арештовану відставлено до с. Смига.

Дня 1.4.1948 р. в с. Онишківці большевики арештували громадянина Хвесюк Ярослава. Його сестрі вдалось втекти.

Дня 3.4.1948 р. в с. Переморівка група о/у Телегіна з Острівського [Острозького] району перевела ревізії. Нічтю большевики робили засідки.

Дня 2.4.1948 р. 10 большевиків зайшло на хутір Дубина. Тут було 4-ох большевиків з Дедеркальського району, яких вони взяли за повстанців та почали до них стріляти. Вив'язалась перестрілка, у висліді якої було вбито 2-ох большевиків з Дедеркальського району, а двом вдалось втекти.

Дня 11.4.1948 р. в с. Соснівка о/у Головінов списав майно десятників з хут. Мочанівка – Віхорчук Якова і Поліщук Уляни за те, що вони збирали харчі для повстанців.

Дня 25.4.1948 р. в с. Соснівка 4-ох міліціонерів арештувало громадянина Климюк Михайла, який втік з робіт з Донбасу. Арештованому вдалося втекти.

Дня 3.4.1948 р. в с. Сошище о/у Бачулін зі своєю групою перевів ревізію в слідуючих громадян: Діхтярук Михайла, Онофрийчук Демида, Катеринюк Мартохи і Воронюк Харитини.

Дня 6.4.1948 р. 16 большевиків з Якушевом і Устюковом перевели ревізію в гром. Іванюк Семена. Після цього большевики заходили до Байдюк Миколи і Федорук Григорія в с. Стіжок.

Дня 11.4.1948 р. в с. Стіжок о/у Якушев з 7-ма бійцями перевів ревізії в Тимощук Артема і Гайдук Романа.

Дня 29.4.1948 р. в с. Сураж о/у Жуков зі своєю групою перевів ревізії в слідуючих громадян: Марченко Нестора, Поліщука І. та Кирилюк Федора.

Дня 12.4.1948 р. в с. Угорськ 16 большевиків перевели ревізії в хатах, біля яких повстанці дня 9.4.1948 р. зробили засідку на большевиків. Большевики арештували Ткачук Анну, Присяжнюк Миколу і Ящук Якилину. Дня 15.4.1948 р. Ящук Якилина привела большевиків до Ткачук Харитона, де заарештовано його дочку Лену, а пізніше до Гайдук Володимира, де большевики арештували Гайдук Анну (обидві арештовані – сестри повстанця). Арештованих відставлено до райцентру.

Р-н: Ланівці

Дня 23.4.1948 р. в с. Білка [Велика і Мала] о/у РО МГБ Ліхачов наказав секретареві с/ради прибути дня 25.4.1948 р. на РО МГБ, бо

“він має зв’язки з бандерівцями. Якщо б він був радянським чоловіком, то давно висів би на гилляці”.

Дня 18.4.1948 р. в с. Ванжулів о/у РО МГБ – Ізмєстьов зловив пром. Процюк Анну, яка скривалася. Ізмєстьов з нею поговорив та її відпустив.

Дня 17.4.1948 р. в с. Вижгородок [Вишгородок] о/у РО МГБ Ліхачов зі своєю групою нічю перевів ревізію в гром. Рудницький Данила.

Дня 22.4.1948 р. в с. Вижгородок о/у РО МГБ Ліхачов зі своєю групою перевів ревізію в Рудницький Данила і Хрищевська Якилини. В останньої большевики побили Хрищевський Гриця.

Дня 17.4.1948 р. в с. Люлинці о/у РО МГБ Ізмєстьов з 8-ма бійцями перевів ревізію в громадян Лисак Кіндрата і Левандовський Михайла. Після цього Ізмєстьов викликав до с/ради крамарку Мілінецька Настю.

Дня 23.4.1948 р. в с. Люлинці о/у РО МГБ Ізмєстьов з 6-ма бійцями нічю зробив засідку. Ранком большевики перевели ревізію в Мельничук Кирила і Самородна Анни.

Дня 24.4.1948 р. в с. Огризківці 4 большевики з групи о/у Ізмєствова перевели ревізію в деяких хатах. Під час ревізії большевики забирали в людей яйця. В гром. Загребельна Хведори большевики знайшли розчин на самогон і господиня, щоб не бути покараною, дала їм горілки. Під час ревізії в гром. Гудзюк Сергія і Дундїй Пилипа большевики вкрали дві бритви та відійшли до с. Ванжулів. Помітивши, що бритви вкрадено, згадані селяни пустились доганяти большевиків. Большевики вкрадених речей не віддали, та селян здорово понабивали.

Дня 11.4.1948 р. до с. Синівці вечором прибуло около 75 осіб большевиків з начальником РО МГБ – майором Рендюком. Вони поробили на всіх дорогах засідки, а ранком почали переводити ревізії. Під час ревізії большевики розвалювали печі і стіни та копали ями.

Дня 17.4.1948 р. до с. Синівці прибула з групою о/у РО МГБ Циганова, Блащук Уляна – с/о РО МГБ, яка ще в 1947 р. втекла з села до райцентру. Вона ходила по полі та шукала за тілом своєї дочки Явдохи, яку повстанці зліквідували, як активного с/о. Не знайшовши нічого, вона зайшла до гром. Віцентович Сави та домагалась, щоб він сказав, де знаходиться її дочка. Господар відповів, що нічого про неї не знає. Тоді большевики його побили.

Дня 10.4.1948 р. в с. Янківці о/у РО МГБ – Шипулін з 7-ма бійцями арештував гром. Войчук Олександра. Арештованого доставили до райцентру, та слідуючого дня звільнили.

Р-н: Дедеркали В. [Великі Дедеркали]

Дня 1.4.1948 р. до с. Татаринці прибуло трьох большевиків з Лановецького РО МВД. Вони привели зі собою одного арештованого

чоловіка із села Краснолука. Він завів большевиків на хутір біля села Матвіївці і там, на його доказ, большевики арештували Карп'юк Порфира та його дочку Ольгу.

Дня 9.4.1948 р. в с. Михайлівка 17 большевиків з нач. РО МГБ – Сорокіном перевели ревізії в слідуючих громадян: Гаразім Павла, Мельничук Панаса, Мельничук Матвія і Демчук Фелимона. В останнього, під час ревізії, большевики розвалили піч. Після цього Сорокін заходив до Мельничук Захарка і Баран Варки. Вечером большевики робили в селі засідки.

Дня 16.4.1948 р. в с. Михайлівка о/у РО МГБ – Александров зі своєю групою ніччю зробив засідку біля господарства Баран Якова. Слідуючої ночі большевики знову зробили в селі засідки, а над ранком перевели ревізії на хуторах в гром. Мильничук Порфіра і Мильничук Анни.

Дня 24.4.1948 р. в с. Михайлівка о/у Александров арештував десятника Костюк Фелімона. Арештованого забрали до райцентру, та по трьох днях його звільнили.

Дня 23.4.1948 р. о/у Андреев зі своєю групою перевів ревізію в гром. Вербицький Олексі на хут. Бараниха с. Кудлаївка.

Дня 16.4.1948 р. 8 большевиків перевело ревізії на хуторах села Темногайці. Вони арештували гром. Іванько Маринку, яка відмовилась дати їм їсти, та її зараз звільнили.

Дня 24.4.1948 р. в с. Темногайці около 30 большевиків поробили засідки на вулицях і кругом церкви. Вони перевіряли документи в людей, які виходили по вечірній з церкви.

Дня 22.4.1948 р. около 20 большевиків перевело ревізії в с. Темногайці.

В днях 16 і 17.4.1948 р. о/у Александров з 15-ми бійцями переводив ревізії в с. Загірці. Ніччю большевики поробили в селі засідки. Дня 18.4.1948 р. большевики перевели ревізію на хуторах в гром. Андросюк Олександра і Басун Якова. Вечером большевики робили на хуторах засідки.

Дня 23.4.1948 р. о/у Александров зі своєю групою перевів ревізію на хуторі гром. Безбокого (с. Загірці)

Дня 1.4.1948 р. в с. Потуторів капітан Аляскін і мл. лейтенант Говорухін переслухували людей в справі Ніколайчук Зіни. Її арештовано ще в 1946 р. та зараз вона знаходиться у в'язниці в Крем'янці.

Дня 9.4.1948 р. начальник РО МГБ Сорокін покликав до райцентру слідуючих жителів с. Потуторів: Хамула Антона, Яцюк Василя, Легусь Григорія і священника.

Дня 10.4.1948 р. в с. Якимівці о/у РО МГБ Науменко покликав до с/ради слідуючих громадян: Кравчук Сергія, Слободюк Осипа, Яцьків Тихона, Бойко Сергія, Станчук Петра, Гоменюк Григорія і Скрипюк Григорія.

Дня 11.4.1948 р. до с. Якимівці прибуло верхи 10 большевиків з обласної опер. групи, яка квартирувала в с. Матвіївці. Большевики мали зі собою двох арештованих з цього села.

Дня 18.4.1948 р. в с. Якимівці о/у РО МГБ Науменко покликав до с/ради громадян Кравчук Петра і Сергія, Станчук Петра і Скрипюк Григора.

Дня 8.4.1948 р. в с. Кушлин 8 большевиків перевело ревізію в гром. Козицький Івана на хуторі Треті Поля. Дня 10.4.1948 р. ті самі большевики знову перевели ревізію в згаданого громадянина.

Дня 16.4.1948 р. ввечері до с. Кушлин прийшов о/у РО МГБ Андреев з секретарем с/ради з с. Горинка. Вони наказали голові с/ради негайно дати підводу, щоб від'їхати до райцентру. Голова визначив гром. Сидорчук Івана, щоб відвести Андреева до райцентру. В міжчасі Андреев здорово напився горілки та зовсім п'яний, разом із згаданим секретарем, Сидорчук Іваном і Сомчук Василем почав стукатись до хати гром. Кравченко Ілька. Господар не хотів їм відчинити дверей, а тоді вони поломили в хаті двері і вікна. Господар вискочив через вікно та почав утікати, але Андреев його зловив та арештував. Ранком його звільнили.

Дня 24.4.1948 р. в с. Кушлин ввечері до гром. Комар Олександра стукався один большевик. Господар впустив його до хати, а тоді большевик накинувся на нього з криком, щоб він зараз сказав, що то за воєнні були в нього перед хвилиною. Господар відповів, що в хаті не було нікого, а тоді большевик вискочив з хати та почав стріляти. За 20 хвилин до хати прибуло 6 большевиків, які почали допитувати господаря, хто в нього був. Господар відповів, що був якийсь воєнний, який стріляв. Тоді большевики накинулись на господаря з лайкою, чому відчиняє двері незнакомим людям.

Дня 25.4.1948 р. 20 большевиків перевело ревізію в с. Кушлин. В гром. Горголь Івана большевики забрали святочні чоботи.

Дня 2.4.1948 р. до с. В.[еликі] Вікнини прибув о/у РО МГБ Андреев зі своєю групою. Вони зайшли до хати гром. Шпира Павла, де була саме тільки жінка господаря. Большевики накинулись на неї та хотіли її знасилувати. В цей момент надійшла мати господаря, станула в її обороні, та большевики її набили і вигнали з хати. Якраз тоді прийшов до хати господар та почав з большевиками сваритись. Тоді большевики накинулись на господаря та почали випитувати його про підпільників, головню за Базінський Федором. Ввечері ті самі большевики робили засідки на хуторах під лісом.

Дня 4.4.1948 р. в с. В.[еликі] Вікнини уповноважений по поставках Мошинський Михайло побив прикладом від кріса гром. Прешляк Палажку так, що перебив її руку за те, що вона відмовилась дати йому підводу.

В дні від 12-17.4.1948 р. в с. В.[еликі] Вікнини конспіративно квартирувала група большевиків. Ночами большевики робили засідки.

Дня 15.4.1948 р. до с. В.[еликі] Вікнини прибуло 19 большевиків з т. зв. карної експедиції. Вони впродовж трьох днів перевіряли виконання поставок та за невиконання їх, забирали в людей майно і худобу.

Дня 21.4.1948 р. в с. В.[еликі] Вікнини около 25 большевиків з Лановецького р-ну перевели ревізії по всіх господарствах, а ніччю поробили засідки.

Дня 26.4.1948 р. о/у Андреев зі своєю групою перевів ревізії на хуторах с. В.[еликі] Вікнини під "Казьонним лісом". Дуже докладно шукали в Бандура Павла і Лукіяна. Вечором большевики поробили засідки на Кушлинських хуторах.

Дня 22.4.1948 р. в с. М.[алі] Вікнини 15 большевиків з ВВ МВД та 4 міліціонери арештували гром. Затерчук Лукію. Вони шукали також за гром. Кобець Христою. Арештовану відставлено до райцентру.

Дня 11.4.1948 р. в с. Янківці уповноважений по поставках Мощинський побив одну жінку, яка не сказала йому відразу, скільки в неї овець і ягнят.

Дня 2.4.1948 р. в с. Горинка заквартирувала група о/у РО МГБ Андреева в числі 15 чоловік. Цього ж дня большевики понапивались горілки та без жодної причини тяжко побили гром. Савіцький Сергія. Впродовж 4-ох ночей згадані большевики робили в селі засідки.

Дня 6.4.1948 р. до с. Горинка прибуло 20 большевиків з т. зв. карної експедиції. Вони грабували тих селян, які не виконали держпоставок.

Дня 16.4.1948 р. в с. Горинка о/у РО МГБ Андреев і ст. л-нт Остапенко допитували в с/раді слідуючих людей: Савіцька Віру, Шарка Ольгу, Марценюк Ніну, Варилюк Сергія, Марценюк Данила, Коваль Пантелеймона і Парило Анну.

Дня 21.4.1948 р. в с. Горинка большевики арештували бібліотекарку клубу, який знищили повстанці. Її відставлено до райцентру та звільнено щойно 26.4.1948 р.

Дня 26.4.1948 р. в с. Горинка заквартирував о/у РО МГБ Андреев. Він покликав до себе Гарасим'юк Любу та цілу ніч щось з нею переговорював.

Дня 5.4.1948 р. в с. В.[еликі] Загайці о/уповноважені РО МГБ Науменко і Бондар викликали до с/ради гром. Мрига Петра та про щось з ним секретно розмовляли.

Дня 18.4.1948 р. о/у РО МГБ Бондар з 7-ма бійцями перевів ревізії на хуторах Руда с. В.[еликі] Загайці.

Дня 20.4.1948 р. 14 большевиків перевело ревізії на хуторах Корчунок с. В.[еликі] Загайці. Під час ревізії в гром. Тернової Анни большевики викопали в хаті двометрову яму.

Дня 25.4.1948 р. в с. В.[еликі] Загайці засудили колгоспника Галан Ерлампія на 5-ть років тюрми за те, що ніби він вкрав в колгоспі вівці і ячмінь. В дійсності ті вівці з'їв голова с/ради Максим'юк Никофор з деякими працівниками райцентру.

Дня 5.4.1948 р. в с. Мизюринці [Мізюринці] 10 большевиків перевело ревізії в слідуючих громадян: Максим'юк Гиви, Драпалюк Володимира, Гадана М., Лісничука І., Троцюк Параньки і Галан Євдокима. Нічю большевики поробили в селі засідки.

Дня 14.4.1948 р. в с. Мізюринці група большевиків перевела докладну ревізію в гром. Лісничук Івана.

Дня 20.4.1948 р. до с. Мізюринці вечором прибуло 8 большевиків. Вони заходили до Шпачук Федора та Галан Івана, а після цього поробили в селі засідки.

Дня 2.4.1948 р. до с. Мізюринці вечором прибуло 8 большевиків. Вони заходили до Кравець Івана, Галан Палажки і Левицька Фрозини.

Дня 26.4.1948 р. до с. Мізюринці прибуло 42 большевиків, в цьому 4-ри лейтенанти. Вони покликали до с/ради Процюка Г., Максим'юка М. і Гоманюка І. Після цього згадані лейтенанти заходили до Лісничук Івана та Іванюк Євгенії.

Дня 18.4.1948 р. до с. Татаринці нічю прибула група большевиків. Вони зайшли до гром. Куркаш Луця, в якого квартирує Іванюк Арсен, з якого причини згини повстанець Лебідь. Сержант з цієї групи з ним довго про щось говорив.

Дня 7.4.1948 р. в с. Шумбар большевики арештували громадянина Бурга Григорія, який втік з робіт з Донбасу. Арештованого відставлено до райцентру.

Р-н: Почаїв

Дня 8.4.1948 р. до с. Валигури [Валигори] нічю прибула провокативна група большевиків в числі 6 чоловік. Вони зайшли до вчительки Іщенко Галини (зі СУЗ) та почали її випитувати, чи вона знає когось із повстанців та чи вони до неї заходять. Учителька відповіла, що вона жодних повстанців не знає та що до неї ніхто не заходить. Тоді один з провокаторів накинувся на учительку, що вона большевицький донощик та вимагав, щоб вона призналася чи підписала заяву про співпрацю з большевицькими органами поліції. Вони закинули її на ший мотузку, вивели в сад та сказали, що її повісять, якщо вона не признається про підписання заяви. Учителька думала, що це дійсно повстанці та сказала, що вона анкету дійсно підписала, але про це призналася повстанцеві Воронові, який кілька днів тому назад до неї заходив. Тоді большевики учительку відпустили, а самі пішли в село.

Дня 9.4.1948 р. ця ж сама провокативна група днювала в клуні в гром. Корицький Петра. До цього господаря прийшов рано його сусід Макозюк Федір та пізнав між ними одного емведиста. Емведист це завважив, покликав його до стодоли та тут закинув йому, що він спеціально прийшов розвідати, хто в стодолі квартирує. При кінці розмови емведист загрозив Макозюкові, щоб нікому про це не розказував та нікуди з дому не виходив.

Дня 20.4.1948 р. в с. Комарівка 6 провокаторів під маркою повстанців, забрали свиню в гром. Секліцький Павла. Слідуючого дня нічю ця ж сама група поробила в селі засідки. В год. З ранку кілька жінок переходило селом на базар до Козина. Провокатори почали їх обстрілювати та вистрілили кілька ракет, від яких згоріло одно ціле господарство, сусідня хата та одна стайня.

Дня 22.4.1948 р. на хуторах Іваня [Івання] о/у РО МГБ Жадченко зловив матір кушевого д. Ваньки – Козаревську, яка втекла з Сибіру та скривалася. Він вивіз її за село та застрілив. Тіло її відставлено до райцентру.

Дня 5.4.1948 р. в с. Кімната 15 большевиків з о/у РО МГБ ст. л-нт Кравченком М. і заступником начальника РО МГБ капітаном Кравченко Василем Юхимовичом переводили ревізії в деяких господарствах. В той час до села прийшло двоє запільників, хлопець і дівчина. Большевики їх завважили, почали доганяти, та їм вдалось скритись між хатами. Большевики в погоні за втікачами забігли до гром. Стрижак Параски та домагались, щоб вона сказала, кудю цих двоє втікало. Стрижак Параска відмовилась те сказати та большевики її сильно побили.

Дня 8.4.1948 р. о/у РО МГБ Кравченко з 15-ма бійцями влаштував засідку під лісом біля села Кімната. Вечором поверталася підводою з поля через ліс гром. Грушицька Ксеня. Большевики відкрили вогонь та побили коней. Щоб виправдати те, що стріляли без попередження, большевики накинулись на неї, буцімто вона везла на підводі бандерівців, її арештували та цілу ніч водили з собою по селі.

Дня 22.4.1948 р. в с. Андруга Мала большевики перевели ревізії в слідуючих громадян: Денисюк Андрея і Івана, Ільчук Луки і Павла та Прокопович Сергія.

Дня 28.4.1948 р. в с. Андруга Мала 6 емведистів перевело ревізії в Данилюк Іларіона та Слівінський Клима.

НАРОД БОРЕТЬСЯ

Р-н: Великі Борки

Дня 3.4.1948 р. в с. Шляхтинці секретар РК КП(б)У по кадрам Клубенко ще з 7-ма большевиками обмірював колгоспні поля. Після цього большевики хотіли скликати збори колгоспників в справі весняного посіву. Збори не відбулися, бо не прийшов ніхто з колгоспників, а управа втекла до м. Тернопіль.

Дня 1.4.1948 р. в с. Козівка участковий РО МВД – Войтович з 5-ма бійцями ВВ МВД ловили молодих хлопців для вивозу на роботи в Донбас. За хлопців, які поскривалися, большевики забирали їх батьків. І так зловили вони 5-ть хлопців та 4 жінки, та їм вдалось по дорозі до райцентру втекти. За це большевики арештували фірмана Хіровський Михайла.

Дня 10.4.1948 р. до с. Козівка приїхав з райцентру якийсь голова колгоспу, емгебист Крилов та ще 3-ох істребків у справі “позики” зерна на посів для колгоспів. Щоби не ходили по господарях за збіжжям, вся управа села разом з головою с/ради вивтікала із села.

Дня 10.4.1948 р. в с. Шляхтинці о/у РО МГБ – Крилов з 6-ма бійцями арештував управу колгоспу за те, що вона, незважаючи на кількаразові викликання, не ставилася до райцентру, внаслідок чого колгосп автоматично розв’язався, бо колгоспники самостійно позасівали свої поля. Арештованих – Лесюк Івана, Носик Петра, Балабан Василя і Логін Петра в райцентрі тяжко побили та по двох днях звільнили. Слід зазначити, що колгоспники в цьому селі самостійно обороняють свої поля, а коли хтось приїде з райцентру, всі чоловіки втікають з села. Поля засівають переважно ніччю, бо в день большевики зганяють людей з полів та примушують їх працювати в колгоспі. В зв’язку з тим, секретар РК КП(б)У по кадрам – Клубенко сказав дня 16.4.1948 р. до голови с/ради с. Шляхтинці, що він колгосп в даному селі розв’яже, але цей день селяни собі запам’ятають, як довго будуть жити.

Дня 11.4.1948 р. в райцентрі на нараді учителів II-ий секретар РК КП(б)У – Грунін сказав, між іншим, таке: “Ми знаємо, як учителі працюють і які доповіді і бесіди ведуть між населенням. От, наприклад, в с. Дичків учителі недавно видали бандитам бійця з гарнізону ВВ МВД, однак органи рад. влади засудили їх по 10 років тюрми!” Тут Грунін вдвоє побільшив вимір кари і з залу почувся голос: “Тільки на п’ять!” Грунін признав себе винним у помилці, та на своє виправдання сказав, що він засудив би їх на 10 років тюрми, бо ці учителі є “зрадниками батьківщини”. З учителів не відзивався ніхто та Грунін звернувся до них з запитанням, чому ніхто не скаже, чи правильно він (Грунін) думає. Тоді одна учителька зі СУЗ сказала: “Ні, вони невинні!” Грунін розсердився та крикнув: “Малчі г....., от, ерундова учительниця? Ти можеш гаварить в сарає!” Він знову звернувся до учителів, щоб вони підтвердили його думку, але всі далі мовчали. Тоді Грунін почав на весь голос вигукувати: “Я представник партії і пошився дураком перед вами? Ви всі націоналісти, бандити, коли не піддержуєте слів представника партії!” Він зараз почав викликувати поодиноких директорів шкіл та примушував їх підтвердити його думку. Цікаво зазначити, що Грунін і попередній промовець, директор інституту – Великанов, промовляли російською мовою.

Дня 25.4.1948 р. в с. Прошова секретар РВК – Козуб Трохим при помочі 8 бійців ВВ МВД намагався зігнати людей на збори, щоб вибрати нового голову с/ради. Люди втікали в поле та до год. 2-ої пополудні большевикам ледве вдалось зловити около 30 осіб. Коли прийшло до вибору голови, ніхто з людей не хотів погодитися бути обраним на цей пост. Тоді Козуб призначив головою с/ради одного чоловіка, якого і не було на зборах, та збори закрив.

Дня 29.4.1948 р. в с. Романівка повстанці вбили активного большевицького вислужника і агента РО МВД – Ясінювський Василя. Згаданий ходив все зі зброєю та грабив і тероризував населення.

Слідуючого дня о/у РО МГБ – Петриков з 26-ма бійцями перевів в селі ревізії та арештував гром. Каритник Якова. Його звільнено щойно по 6-ох днях. Після цього большевики щоденно аж до 13.5.1948 р. робили в селі ревізії та засідки.

Р-н: Микулинці

Дня 4.4.1948 р. в с. Буцнева [Буцнів] повстанці зліквідували голову колгоспу Наконечний Осипа. В той час в селі було 12 большевиків з нач. РО МГБ – Сусленком, а після цього випадку прибув начальник РО МВД – Олександров з 60 бійцями та з області панцирне авто. Ще цієї ночі большевики перевели в селі докладні ревізії, а ранком пішли до с. Серединки та тут також перевели ревізії. Після цього большевики повернулися до с. Буцнева та влаштували Наконечному похорон. З промовою виступив секретар РК КП(б)У Фльорис Клим, який, між іншим, сказав: “Товаришу Наконечний! Ти погиб від чорної руки зрадника українського народу, який буде проклятий народом і його нащадками. Ти був вірним сином нашої батьківщини, як ніхто в цьому селі. Ти помагав піднести добробут своїх односельчан, але чорна рука зрадника не дала тобі докінчити твого діла, але ми його докінчимо! Хоч нема тебе між нами, та дух твій завжди буде між нами!” На закінчення похорону усі большевики чотир[и]кратно стріляли салют.

Після акцій на ініціаторів колгоспу, які відбулись по селах району, большевики в райцентрі почали сильно боятись. Великого страху набрались бійці групи, яка квартирувала під час акції в с. Буцнева [Буцнів]. Вони говорили до людей, що бандерівці, в числі 40 чоловік, шукають за ними в директора школи.

Цього ж дня в райфінвідділі з канцелярії Шестакова [? Шестякова] пропала карта Тернопільської області. Шестяков обвинив в крадіжці карти своїх працівників: Жмурко Ольгу з с. Настасів і Галаш Івана з цього самого села.

Дня 19.4.1948 р. до с. Буцнів приїхав 1-ий секретар РК КП(б)У Терещенко Дмитро, щоб вибрати нового голову колгоспу. Ніхто з селян не хотів погодитися на те, щоб його вибрали головою. Селянин Дмитришин Лука, щоб не бути призначеним головою колгоспу, відрубав собі з руки два пальці.

Дня 26.4.1948 р. в с. Буцнів большевики зловили якогось хлопця-переселенця, який на вулиці розмовляв з дівчатами. О/у РО МГБ – Панченко запровадив його до с/ради та передав на переслухання якомусь сержантові. Під час переслухання сержант відложив від себе автомата, з чого скористав цей хлопець, вхопив автомата та приказав большевиків піднести руки в гору. Переляканий сержант почав проситись, щоб дарував йому життя. Хлопець забрав в нього пас і торбу та

вибіг з с/ради і втік. Сержант вибіг з с/ради та почав кричати, що якийсь “бандит” забрав в нього автомата та торбу з документами. В той час в селі було біля 50 большевиків, які пустились доганяти згаданого хлопця, але він щез безслідно. Після цього нач. РО МГБ – Сусленко наказав своїм бійцям, щоб про цей випадок нікому не розказували. Те саме сказав він людям, які в той час були в с/раді.

Дня 26.4.1948 р. в с. Буцнів вечером до гром. Станько Марка зайшло 2-ох повстанців: Марко і Лис. Повстанець Марко пішов до хати, а Лис залишився на стійці. В хаті господар сказав, що майже щоночі в селі є большевики та заходять до нього на перевірку. Повстанець хотів вийти з хати та остерегти свого друга, але в той час почув три серії з автомата. Він зорієнтувався, що це стріляв його друг, відхилив двері, щоб вискочити та побачив, що на подвір’ї заляг якийсь чоловік з спрямованим в сторону дверей автоматом. Він подумав, що це Лис та кликнув його по імені. У відповідь посипалися на нього стріли з автомата. Тоді повстанець Марко вистрілив в сторону большевика кілька серій та при світлі ракет побачив, як большевик випустив автомата і порачкував у сторону вулиці, де було більше большевиків. Большевики відкрили на хату сильний вогонь та весь час вистрілювали ракети. Повстанець Марко вискочив крізь вікно на двір, випустив кілька серій у напрямі большевиків та відступив.

Цієї ночі в селі була ще друга група большевиків. Вони, почувши стріли, почали бігти в напрямі сутички та, не зорієнтувавшись, почали обстрілювати большевиків, які обложили хату. Повстанці віддалилися вже на два кілометри від місця сутички, а большевики ще воювали між собою. У висліді бою згинув один ст. лейтенант, а другого большевика було поранено. Повстанці вийшли ціло. По недовгому часі з Тернополя прибуло панцирне авто, кілька вантажних авт з большевиками та санітарне авто, на якому зараз відставлено до Тернополя вбитого і пораненого большевика. В міжчасі большевики обложили хату, в якій відбулась сутичка та ранком арештували цілу родину господарів і сусідського хлопця Висиліцький Богдана. Ще в селі голова РВК Стриєшин Іван тяжко знущався над арештованими. Жінці Станька вирвав з голови коси, а Висиліцького так побив, що вся одежа була в крові. Арештованих відставили до райцентру та добу пізніше звільнили, наказавши зголоситися знову за десять днів.

Дня 5.4.1948 р. в с. Конопківка повстанці вбили ініціатора колгоспу Капінський Гната та розкинули протиколгоспні листівки. Слідуючого дня 15 большевиків з собакою перевели ревізії в слідуючих громадян: Кустря Анни, Лісницький Олекси, Чорна Євдокії і Декайло Олекси. Після цього випадку ніхто з колгоспників не виходив на працю в колгосп, так що большевики силою мусіли їх виганяти до праці.

Дня 6.4.1948 р. в с. Березовиця Велика повстанці вбили бригадира колгоспу Струся. Згаданий був ініціатором організування колгоспу,

він примушував селян вступати до колгоспу та при цьому грозив їм тюрмою і Сибіром.

Дня 8.4.1948 р. в с. Лука В. [Велика Лука] вечером хтось встрілив кріз вікно до хати гром. Онишків Онуфрія, де в той час був голова с/ради і один большевик з підсобного господарства.

Дня 24.4.1948 р. в с. Лука В. [Велика Лука] ІІ-ий секретар РК КП(б)У – Чудік Роман при допомозі других большевиків зганяв селян до приміщення с/ради та примушував їх підписувати позику. Селяни не підписали ні одної облигації.

Р-н: Козлів

Дня 4.4.1948 р. в с. Таурів 10 большевиків ловили молодих хлопців для вивозу на роботи в Донбас. Молодь втікала з села та скривалася. Большевики три дні робили в селі засідки, та не вдалось їм зловити ні одного хлопця.

Дня 7.4.1948 р. в с. Купчинці о/у РО МГБ – Комарчук і Власенко з РВК скликали весь актив села та примушували їх підписувати заяви про вступ до колгоспу. Заяви однак не підписав ніхто і розлючені большевики з нічим від'їхали до райцентру.

Дня 22.4.1948 р. в с. Домаморич хтось підпалив колгоспну стодолу. В зв'язку з тим до села приїхали: 1-ший і ІІ-ий секретарі РК КП(б)У – Волков і Слатін, начальник РО МВД – Теренков та другі большевики. Вони арештували вартового Стойко Михайла та провели ревізії в громадян: Демборинський Олекси, Топорницький Осипа і Струка І. Арештованого після допиту звільнили.

Дня 24.4.1948 р. до с. Домаморич прибув начальник міліції Ромічов, покликав громадян: Солонинку І., Васильків В., Онишків М., Демборинського П., Яворського І., Владику та ще трьох вже вище-згаданих господарів та наказав їм своїм коштом відбудувати колгоспну стодолу.

Р-н: Зборів

Дня 8.4.1948 р. до НСШ в с. Кудобинці прибули з райцентру дві організаторки комсомолу. Вони зайшли до учнів 7-го класу та почали намовляти їх, щоб вписалися до комсомолу. Учні відмовились, говорячи, що, якщо вони стануть комсомольцями, люди будуть дивитися на них злим оком та ще й бандерівці можуть їх вбити. Розлючені організаторки накинулись на хлопців зі словами: “Ви думаєте, що радянський уряд на те витрачає на вас гроші, щоб ви допомагали бандитам будувати самостійну Україну? Якщо не впишетеся до комсомолу, вважатимемо вас за таких, що співпрацюють з бандитами”. Учні, скориставшись з перерви, майже всі повтікали домів, а деякі по кілька днів зовсім не приходили до школи.

Дня 18.4.1948 р. до с. Грабківці приїхав з райцентру якийсь інженер та з ним якийсь озброєний автоматом большевик, щоб вимірити

поле для новозорганізованого колгоспу. Як тільки згадані більшовики вийшли в поле та почали разом з правлінням колгоспу міряти поля, все населення села вибігло в поле, почало кричати, називати більшовиків грабіжниками і т. п. Тоді більшовик почав стріляти з автомата та тим здержав людей.

Зараз, незважаючи на те, що городи і поля селян зорано трактором для колгоспу, люди далі засівають свої ниви своїм власним насінням.

В селі Метенів більшовикам вдалось при допомозі терору та насилля зібрати 104 заяви про вступ до колгоспу, однак селяни не хочуть усупільнити свого сільсько-господарського реманенту та надалі індивідуально засівають свої поля.

Дня 29.4.1948 р. до с. Куденівці [Кудинівці] прибуло 8 більшовиків. Вони нагнали в селян святочних харчів і горілки, те все з'їли і випили, а після цього зробили засідку на роздоріжжі села. На засідку надійшло 4-ох повстанців. Вони скорше помітили більшовиків, відкрили вогонь та вбили двох більшовиків (ст. сержант і один рядовий) та легко поранили в руку о/у РО МГБ – Сіненка. Більшовики, освічуючи терен ракетами та відстрілюючись, відступили. Зі сторони повстанців втрат не було.

Дня 31.4.1948 р. до кооперативи в с. Плавуча Велика завезено якусь кількість мануфактури та перед кооперативою зібралася товпа людей, щоб дещо закупити. Люди пхалися вперед, щоб скорше щось купити, та внаслідок цього счинилось замішання. В цей час попри кооперативу переходили: III-ій секретар Козівського РК КП(б)У – Тризнав, уповноважений Бобошко, голова колгоспу Мамус і голова с/ради Таращук. Тризнав, побачивши замішання, хотів навести порядок, але люди почали кричати до нього, що таке може бути тільки в Рад. Союзі, бо в кожній державі світу немає такого лиха, щоб селяни віддавали державі весь свій дорібок, а взаміну за це одержували череді і брехню. Тризнав хотів конечно довідатися, хто це сказав. Тоді жінка Моцал Марія почала до нього кричати: “Я це говорю! Хочеш мене арештувати, вбити? – можеш, вже досить людської крові і праці ви наїлись. Я бідна вдова, маю всього кусок поля і це ви насильно загарбали в мене для того проклятого колгоспу”. Коли Тризнав сказав, щоб вона записалась до колгоспу, у відповідь Моцал Марія почала вдарятись по спині, говорячи: “Тут я ношу ваш колгосп! Мої два сини і муж загинули на фронті за цей колгосп і ви ще хочете, щоб я з голоду згинула? Краще вбийте мене, а до колгоспу не піду!” Тризнав почав говорити, що вони вбивають тільки ворогів – “українсько-німецьких націоналістів”, а тоді жінка почала ще дужче кричати: “Дивись на цю товпу народу! Вони і я разом з ними – всі ми ваші вороги, ті, як ти кажеш “націоналісти”! Бери, побивай їх і аж тоді будете радіти!” Тризнав, побачивши, що нічого не договориться, відійшов, а перед вечором зайшов до тієї господині та списав те все, що вона говорила.

Р-н: Заложці

Дня 7.4.1948 р. в с. Нетерпинці голова РВК – Грабас переводив мітинг в справі молоко- і м'ясо-поставок. Під час мітингу до залу ввійшли молоді підпільники з цього села, які криються на власну руку – Рудий і Ковтун. Рудий підійшов до Грабаса і одним пострілом вбив його намісці. Перелякані люди розбіглися з залу, а молоді підпільники забрали від убитого пістоль та відійшли недалеко в ліс. Після цього більшовики звернули велику увагу на села: Нетерпинці, Білоголови і Бзовиця. Говорять, що за кару селяни згаданих сіл будуть мусіти здати побільшений контингент за 1948 р.

Дня 16.4.1948 р. в с. Перепельники 5 більшовиків з о/у РО МГБ Щедріном зловили господарів: Вовк Василя, Тарнавський Олексу, Морозовський Петра, Висоцький Василя і Морозовський Корнила, привели їх до могили упавших Героїв Революції та припоручили їм зняти з могили хрест. Селяни відмовились це зробити. Тоді більшовики зловили селянина Вовк Василя за волосся і так витягнули його на верх могили. Згаданий господар вдарив одного більшовика в груди, вирвався їм з рук і втік. Тоді більшовики запровадили на могилу другого селянина – Тарнавський Олексу та сказали йому звалити хрест. Господар відповів: “на хресті вмер Христос і я можу вмерти. Вбийте мене, але я хреста не скину!” Більшовики побачили, що нічого не вдіють, вилізли на могилу та самі скинули хрест.

Р-н: В.[еликий] Глибочок

Дня 8.4.1948 р. до с. Чернихів прибули: начальник райфінвідділу – Гусак, райсуддя і прокурор. Вони зайшли до громадянки Матуш Юлії, списали все її майно та заявили їй, що майно буде сконфісковане, бо її сина Матуш Степана Михайловича, який зараз є в армії, воєнний трибунал засудив на позбавлення волі та конфіскації майна за те, що він хотів підорвати склад амуніції та вбити майора.

Дня 9.4.1948 р. в с. Дітківці повстанці зліквідували активного донощика переселенця Козак Михайла та забрали зі собою переселенця Середа Михайла.

Дня 15.4.1948 р. в с. Дітківці нічю повстанці забрали радіоапарат з місцевого клубу. Слідуючого дня до села прибули: начальник РО МГБ – Лавринюк та о/у РО МГБ – Лещенко з 7-ма бійцями. Вони заходили до клубу, а пізніше переслухали слідуючих людей: Горошко Степана, Кирик Степана, Балюка, Ладику, Ништу Михайла, Веренчук Михайла, Вуяр Степана і Антків Михайлину. Всіх питали куди поділось радіо з клубу, скільки було повстанців та як вони виглядали.

Р-н: Підволочисьька

Дня 15.4.1948 р. в с. Качанівка повстанці зробили засідку на уповноваженого по контингенті Приймака. Тому, що надворі було дуже темно, перші стріли з повстанських автоматів більшовика не втра-

пили. Приймак почав відстрілюватись та утікати. Повстанці підбігли ще кількадесять кроків за ним, стріляючи зі своїх пістолів, але Приймакові вдалось втікти.

Слідуючого дня виявилось, що Приймак дістав шість куль в обидві ноги. По місяцеві вінвилчився та знову повернувся села, де знов зушчається над цивільним населенням.

Р-н: Нове Село

Дня 25.4.1948 р. в с. Клебанівка уповноважений з области Рильський з уповноваженим з райцентру Чокловом скликали мітинг, на якому з промовою виступив Рильський, який між іншим сказав: “Пора вже покінчити до осені з тими межами, а переключитись на ширше колективне господарство”. Тоді один 75-ти літній дідусь сплюнув і, важко зітхнувши, сказав: “Хіба ви хочете, щоб ми також перейшли на таке щасливе життя, як ті, що приходять з колгоспу з торбинками?” Громадяни спинили говоріння цього дідуса, а уповноважений Чоклов запитав, хто це говорив. Не довідавшись, Рильський почав дальше говорити про бандерівців, про самостійні дірки і т. д. Почувши таке, люди почали розходитись з мітингу.

Дня 14.4.1948 р. в с. Гнилиці Малі колгосп ім. 30 жовтня забрав кілька гектарів поля з території села Кошляки. Колгоспники однак відмовились засівати це поле, бо говорили: “Як зміниться, щоб нам не скородили ребра так, як ми цю ріллю”. Згадане поле лежить далі облогом.

Дня 3.4.1948 р. в с. Клебанівці один істребок вдарив жінку Осмола Катерину в лице за те, що вона відмовилась білити приміщення істреб. батальйону. Син згаданої жінки – Михайло станув в обороні матері та почав бити цього істребка, зараз прибігли другі істребки та хотіли його арештувати. Він однак почав бити і їх. Зчинилася бійка та істребкам з тяжкою бідою вдалося при помочі зброї Михайла арештувати та відставити на станицю істребітельного баталіону, де його вкинули до п[и]вниці. Перед вечором нач. істреб. баталіону – Дорош арештованого відпустив додому.

Дня 28.4.1948 р. до с. Ободівка приїхав зав. райпромкомбінату – Довгий (зі села Скорики). Він перевів контролю в місцевому млині та після цього зайшов на Лозівські хутори до громадянина Гапій Семена, в якого гарбарі виправляли шкіру. Довгий почав гарбарів лаяти, що вони нічого не роблять. Гапій вмшався в їх розмову та сказав: “а що ви думаєте, що шкіри так виправляти, як вам легко сказати? До шкір треба молока, масла, цукру, хліба і дров. (Гарбарі ввесь час у нього харчувались і большевики їм нічого не давали). Тоді Довгий сказав: “Тобі може не подобається?” Гапій відповів: “Певно, що не подобається, вони ж в мене спалили вже всю солому і дрова. Дайте їм ліпше дві фіри дров, а тоді будете їх питати за роботу!” Розлючений Довгий почав кричати та вдарив Гапія в лице. Гапій, багато не думуючи, вдарив Довгого в лице

так, що цей звалився на землю, та почав його копати ногами. Прийшовши до себе, Довгий почав підводитися та витягнув з кишені гранату. Тоді Гапій вхопив його за вила та пробив Довгому руку. Бійка закінчилася тим, що Довгий з закривавленою рукою втік до млина, а опісля ще Гапія і перепросив.

Р-н: Збараж

Дня 20.4.1948 р. в НСШ села Красносільці піонервожата Яковенко (зі СУЗ) примушувала учнів, яких сама записала до піонерів, носити піонерські відзнаки. Діти на це не погоджувались та з плачем вивтікали зі школи.

Дня 15.4.1958р. в с. Стрїївка ніччю хтось перетяв антену від клубного радіоапарату та понасипав солі до банок з бензином. Слідуючого дня Носков з РО МВД і зав. клубу Козловська Ольга списали акт на хлопців, які були на варті 15.4.1948 р. Носков наказав їм з'явитися до райцентру, але хлопці цього наказу не виконали.

Р-н: Шумськ

Дня 12.4.1948 р. в лісі біля села Антонівці повстанці стрінулися з більшовиками. Виникнула перестрілка, та повстанцям вдалось відступити без втрат.

Дня 22.4.1948 р. в лісі села Антонівці вив'язалася перестрілка між групою о/у Якушева і повстанцями.

Дня 29.4.1948 р. в с. Антонівці заквартирувало 19 більшовиків. Біля полудня всі більшовики зійшлися до хати Кравчук Дмитра, о/у Устюков викликав з хати гром. Кравчук Дмитра, щось з ним поговорив та зараз після цього більшовики пішли в ліс. Вони стрінулися з повстанцями. Вив'язалась перестрілка, та повстанцям вдалось відступити без втрат. Більшовики знайшли порожню криївку та 40 кг м'яса.

Дня 12.4.1948 р. 9 більшовиків ніччю зробили засідку на хуторах Подоляни с. Башківці. На засідку найшло шість повстанців і більшовики їх обстріляли.

Дня 16.4.1948 р. в лісі біля хуторів Довжок с. Башківці вив'язалася перестрілка між 6-ма більшовиками і 2-ма повстанцями.

В днях 25 і 29.4.1948 р. в лісі біля хуторів Довжок була перестрілка між двома повстанцями і 6-ма більшовиками.

Дня 10.4.1948 р. в с. Жолобки розкинено протибільшевицькі клічі і листівки.

В днях 2-25.4.1948 р. в с. Іловиця Велика розкинено протибільшевицькі клічі і листівки.

Дня 26.4.1948 р. в с. Іловиця Мала розкинено протибільшевицькі листівки. Слідуючого дня група більшовиків перевела акцію на ліси: урочище Базилянщина, Бірок і Пікульські гори.

Дня 19.4.1948 р. в с. Кордишів розкинено протибільшевицькі листівки.

Дня 1.4.1948 р. в с. Лішня 5 большевиків з уповноваженим Караєвом зривали протибольшевицькі кличі, які розкинено попередньої ночі, а після цього покликали до канцелярії с/ради Музика Андрея і Мішук Михайла.

Дня 17.4.1948 р. група о/у Горбачова зривала в с. Переморівка протибольшевицькі кличі. Большевики зайшли до гром. Нечипорук К[у]пріяна, питали його за сином та вирубали діру в стіні, де була приліплена протибольшевицька листівка.

Дня 27.4.1948 р. на хуторі Кирилівка с. Соснівка вив'язалась перестрілка між повстанцями і большевиками.

Дня 28.4.1948 р. між селами Сураж і Боложілка [Боложівка], вечором, вив'язалась перестрілка між групою о/у – Жукова і двома повстанцями. Жертв не було.

Дня 9.4.1948 р. вечором, уповноважений Скалюк та ще чотирьох большевиків попали біля села Угорськ на засідку повстанців. У бою вбито Скалюка та ще одного большевика.

Р-н: Ланівці

Дня 2.4.1948 р. в с. Передмірка повстанці знищили приміщення місцевого клубу.

Дня 8.4.1948 р. вечором до с. Буглів прибув о/у РО МГБ Ізмельцов зі своєю групою. Вони завважили повстанця Тараса, який заліз за деревом. Він вистрілив з кріса в сторону большевиків, а вони почали кричати, вистрілили кілька ракет та відкрили вогонь. Повстанець почав відступати та зачепився за дріт. Большевики почали бігти та кричати “лові живйом”, але коли повстанець знову вистрілив до них з кріс[а], большевики поховались за хати. Повстанець скористав з цього та відступив. Зараз після цієї перестрілки, большевики перевели в побли-зьких хатах ревізії.

Дня 7.4.1948 р. до с. Шушківці прибуло трьох большевиків з РО МВД. Вони хотіли скликати збори, щоб вибрати голову с/ради. На збори не прийшов ніхто і емведисти з нічим від'їхали до райцентру. В згаданому селі ще від початку лютого ц. р. немає голови с/ради, бо ніхто з людей не хоче ним бути.

Дня 12.4.1948 р. в с. Синівці двох молодих селян прийшло під хату місцевого донощика Хаблюк Гната, викликали його на двір та почали його душити. Хаблюк наробив крику, з хати вибігла вся його рідня та теж почала кричати. Селяни далі дусили Хаблюка та вкінці, думаючи, що він вже неживий, кинули його на землю та відійшли. Хаблюк однак прийшов до себе та слідуєного дня доніс большевикам, що з ним було та хто його хотів задушити. Згадані селяни, яких Хаблюк пізнав, зараз скриваються.

Дня 14.4.1948 р. в с. Доманинка повстанці покарали буками большевицького вислужника, заст. голови с/ради – Гайдука.

Дня 12.4.1948 р. в с. Синівці повстанці покарали буками гром. Руднік Ярину за донощиттво та гуляння з большевиками.

В звітному місяці на терені району більшовикам не вдалося організувати ні одного клубу. Безуспішно закінчилися також намагання більшовиків втягати молодих хлопців в комсомол.

Р-н: Дедеркали В. [Великі Дедеркали]

Дня 24.4.1948 р. в с. Горинка уповноважені по збиранні позики намагалися скликати збори селян. На збори не прийшов ніхто і уповноважені з нічим повернулися до райцентру.

Р-н: Почаїв

Дня 19.4.1948 р. до с. Валигури [Валигори] прибула провокативна група, в числі 6 чоловік. Вони ніччю зайшли до вчительки Іщенко Галини (із СУЗ), яку їм кілька днів тому назад вдалось спровокувати так, що вона, думаючи, що говорить з повстанцями, призналася їм, що сказала повстанцям про те, що підписала заяву про співпрацю з органами більшовицької поліції. В міжчасі ця група більшовиків вже розконспірувалася в селі та зараз вчителька вже знала, що це не повстанці, а більшовики. Провокатори вивели вчительку з хати, заложили їй на шию мотузку та цілу ніч водили по селі, випитуючи, до яких людей заходять повстанці. Учителька їм нічого не відказувала, а тоді вони загрозили їй, [...] відійшли з села.

Р-н: Крем'янець

Дня 5.4.1948 р. до села Богданівка прибула група більшовиків в числі 7 чоловік. Вони почали зганяти молодь до с/ради, щоб відтак відтранспортувати її на роботи в Донбас. Вся молодь вивтікала із села та більшовикам не вдалось зловити ні одного юнака.

Дня 3.4.1948 р. до с. Шпиколоси прибула група більшовиків в числі 8 чоловік. Вони хотіли скликати збори в справі весняної сівби. Більшовики ввесь день ходили по селі та зганяли людей на збори, але люди ховалися або втікали з села, так що більшовикам вдалось завести на збори лише двох селян. Збори очевидно не відбулись.

ГЕРОІКА

Р-н: Зборів

Дня 21.4.1948 р. около 50 більшовиків з гарнізону ВВ МВД перевели облаву на Озірнянський ліс. Облавою керував бувший начальник ОББ при РО МВД – Блендеев і його заступник Гуржеев. На донос більшовики відкрили в лісі криївку, в якій квартирувало 3-ох повстанців: кущевий Калинович (Матей) та його співробітники Данилко і Круглий. Повстанці почали відстрілюватись, та побачивши безвихідне положення, вони порізали своє убрання, знищили все, що було в криївці, і пострілялися.

Р-н: Збараж

Дня 15.4.1948 р. в с. Капустинецький [Капустинський] Ліс до господаря Мановецького вечором зайшло 4-ох повстанців. В той час на те саме подвір'я прийшли большевики з РО МГБ – ст. л-нт Захаровом. Вони запримітили біля хати повстанців та відкрили по них вогонь. Від перших ворожих стрілів загинув повстанець Зазуля, а повстанець Ясень зівстав тяжко ранений в живіт і праву ногу. Повстанці відкрили вогонь, взяли пораненого та відступили. Убитого повстанця большевики забрали до райцентру.

Дня 24.4.1948 р. ніччю большевики зробили засідку в Луб'янець-кім лісі від сторони с. Новий Рогівець. На засідку попало 4-ох повстанців. Большевики підпустили повстанців близько та відкрили по них вогонь. Від ворожих стрілів зівстав тяжко ранений повстанець Сич, який, щоб не попасти живим у руки ворога, дострілювався з власної пістолі. Тіло повстанця большевики відставили до райцентру.

Р-н: Нове Село

Дня 18.4.1948 р. ніччю о/у РО МГБ ст. л-нт Зяблицов зі своєю групою переходив полями з села Лозівка до с. Клебанівка. В той час в цьому самому напрямі переходило двох повстанців. Большевики здалеку запримітили повстанців, позалягали, підпустили повстанців на віддаль 15 метрів та відкрили вогонь. Один повстанець згинув відразу від перших стрілів, а другий відстрілюючись, почав відступати. Большевики переслідували його на дистанції півтора кілометра, вистрільяли всі набіи та при кінці почали закидувати повстанця гранатами. Повстанцеві вдалось досягнути села та врятуватись. В руки большевиків попала машина до писання та около 20 кг машинового паперу, які згадані повстанці переносили. Тіло забитого повстанця большевики привезли до села Яцівці та зганяли людей пізнавати вбитого.

Р-н: Підволочиська

Дня 28.4.1948 р. в с. Іванівка повстанці зліквідували большевицького виступника, голову колгоспу. Під час цієї акції згинув повстанець Славко.

Р-н: Шумськ

Дня 5.4.1948 р. в с. Лішня 8 большевиків з о/у Сороковом вечором заскочили одного повстанця в хаті гром. Нечипорук Павла на хуторі Мочар. Большевики обкружили хату та почали добуватися до середини. Повстанець вискочив до комори, а большевики увійшли до хати та почали переводити ревізію. Один большевик взяв світло та зайшов до комори. Повстанець вистрілив з кріса та большевика вбив, але підскочив другий большевик та вбив повстанця. Большевики арештували господаря та його сина Павла та разом з тілом повстанця відставили до райцентру.

Р-н: Крем'янець

Дня 25.4.1948 р. в с. Града група большевиків, в числі 15 чоловік з о/у РО МГБ – Козловом ніччю влаштували засідку. На засідку попало трьох повстанців. Большевики відкрили вогонь та поранили в обі ноги місцевого підпільника Росоловський Петра – Нечая. Поранений повстанець, щоб не попасти живим в руки ворога, розірвав себе гранатою.

Росоловський Петро Харитонович – Нечай – син рільника, народився 1924р. в с. Града, Крем'янецького р-ну, Тернопільської області. В родинному селі закінчив 4 кл. ПШ та після цього працював на господарстві батьків. В 1943 р. вступив в ряди Юнацтва ОУН. Весною 1944 р., під час переходу фронту лежав хворий, а після вилікування, щоб не піти до армії, переписав собі роки. Осінню 1944 р. вступив до відділу ком. Чернця. Після розпущення відділу переховувався вдома. В травні 1945 р. попав у руки большевиків, та по короткому часі його звільнили. Осінню 1945 р. його забрали до ЧА, але лікарська комісія його звільнила і він перебував удома. В 1948 р. його запідозрили в співпраці з повстанцями та арештували. Після звільнення з арешту він знову пішов у підпілля.

Дня 17.4.1948 р. до с. Савчичі [Савчиці] ніччю прибула група большевиків, у числі 22 чоловік, з заступником нач. РО МГБ – кап. Кравченком. Вони цілу ніч тримали засідки на хуторі Діброва і Чеховиця. Ранком большевики оточили хату, в якій квартирував запільник з с. Куликів – Лукашук Іван. Було запізно, щоб схитися до криївки і він відкрив вогонь по большевиках. Вив'яза[лась] [...].

[Лукашук Іван – син рільника, народився] в с. Куликів, Крем'янецького р-ну, Тернопільської області. По закінченні 2-ох кл. ПШ працював при господарстві батьків. Весною 1944 р., щоб не піти до армії, почав схриватися.

Р-н: Ланівці

Дня 13.4.1948 р. ввечері до с. Корчанівка 2 [Карначівка Друга] прибуло 8 большевиків з о/у РО МГБ ст. л-том Ізмєстєвом та заквартирували в одній хаті. Ввечері біля цієї хати переходили повстанці. Большевик, який стояв на варті в сінях, крикнув “стой” та почав стріляти. Повстанці відкрили вогонь та почалась перестрілка, під час якої загинув повстанець Тарас. Слідуючого дня большевики забрали тіло повстанця до райцентру, відірвали йому ліву руку, на якій був перстень з Тризубом, та роздітого положили біля пошти.

Дня 22.4.148 р. в с. Білозірка 10 большевиків з о/у РО МГБ Шипуліном переводили ревізії на одній вулиці села. В той час у stodолі одного господарства квартирувало двох повстанців. Зачався бій, в якому загинули оба повстанці. Тіла повстанців положили большевики на базарній площі в цьому ж селі, а слідуючого дня відвезли до райцентру та положили біля пошти.

Р-н: Почаїв

Дня 20.4.1948 р. в с. Устечко о/у РО МГБ – Жадченко арештував Павлишин Ліду. Арештовану запровадив до канцелярії с/ради і там на допитах її по-звірськи катували. Після допиту її замкнули в хаті гром. Жилки, та тут вона повісилася на своїй хустині. Тіло її відставлено до райцентру.

Дня 28.4.1948 р. в с. Горянка Мала кущевий Ванька ще з кількома повстанцями попав на влаштовану большевиками засідку. Тяжко поранений в груди, повстанець Ванька відбіг ще 200 метрів та з окликом “Слава Україні” дострілив себе з пістоля.

Козаревський Іван – Ванька – син рільника, народився 1922 р. в с. Старий Олексинець, Почаївського р-ну, Тернопільської області. Після закінчення 7 кл. НСШ вчиться в ремісничій школі в м. Вишнівець. Вже тоді стає симпатиком ОУН. Повернувшись зі школи, бере активну участь у культурно-освітн[ь]ому житті села, а згодом веде оргроботу станиці. В 1944 р. вступає до відділу УПА к-р[а] Юрка. Після розбиття відділу вступає до відділу командира Сокола, а після бою в с. Передмірка переходить до праці в терені. Працює якийсь час шефом зв'язку в підрайоні, а пізніше знову вступає до відділу к-ра Гордієнка. Дня 20.2.46 р. відділ к-ра Гордієнка стає окружений большевиками, гине командир і велика частина стрільців, але друзі Ванькові ще з кількома стрільцями вдається пробитися з оточення. Він повертається в свій терен та обіймає пост кущевого. Повстанець Ванька був 4 рази ранений та не встиг ще якслід вилікувати останньої рани, коли смерть перервала його героїське життя.

Р-н: Вишнівець

Дня 27.4.1948 р. районний референт СБ Вишнівецького р-ну – Максим зі своїм бойовиком д. Борисом заквартирував в селі Шили, Лановецького р-ну. Про це донесено на РО МГБ в Ланівцях та до села прибула негайно автомашина з большевиками. Вони окружили та запалили господарство, в якому квартирували оба повстанці. Повстанці пробували пробитися з оточення, та згнули від ворожих куль.

Швалінський Петро – Максим – син рільника, народився 16.7.1920 р. в с. Ланівці, Лановецького р-ну, Тернопільської області. Після закінчення 4-ох кл. ПШ, працює на господарстві батьків. В 1942 р. вступає в ряди ОУН. В березні 1943 року йде в підпілля та вступає до відділу к-ра Яворенка, де займає пост ройового. Згодом переходить до штабу к-ра Крука. За час перебування у відділах, бере участь в рейдах на СУЗ. В травні 1943 р. повертається до теренової праці та працює комендантом поліції при районній ексекутиві. На цьому становищі працює до приходу большевиків у 1944 р. З приходом большевиків зістає призначеним підрайоновим референтом СБ в Лановецькому р-ні, де працює до грудня 1945 р. Призначений районним референтом СБ

Вишнинецького р-ну, в м-ці жовтні 1946 р. прибуває в призначений йому терен. За час своєї праці в рядах ОУН друг Максим був 4 рази ранений, що відбилось на його здоров'ї, але незважаючи на те, він віддано працював для добра Справи, поки смерть не перервала його геройського життя.

Долинський Яків – Борис – син рільника, народився в селі Бодаки, Вишнинецького р-ну, Тернопільської області. Хвороба унеможливила йому науку в молодечих роках та грамоти він навчився на вечірніх курсах 1939 р. В 1943 р., як симпатик ОУН, вступає до відділу к-ра Буланого, а згодом переходить до відділу к-ра Довбуша. Бере участь в рейдах на СУЗ. Під час реорганізації відділу попадає в почот к-ра Бистрого, з ним відходить на СУЗ і там перебуває перехід фронту. Під час переходу фронту бере активну участь у боях з заград. отрядами та зістає ранений. Виліковується при відділі, повертається в свій терен та знову вступає до відділу к-ра Сокола. Тут одержує пост ройового. Після великого Панасівського бою, д. Борис зістає призначеним к-ром диверсійної групи, яка рейдувала в терені району до вересня 1945 р. Зиму перебуває разом з к-ром Соколом. В 1946 р. захворів на туберкульоз кости, згодом однак виліковується та зістає призначений боевиком при районному референтові СБ. Під час своєї праці в рядах організації і лавах УПА прекрасно вив'язувався з доручених йому завдань, завжди був відважним і повним посвяти для Справи.

РІЗНІ ВІСТКИ

Р-н: Ланівці

Дня 24.4.1948 р. нічю до села В. Кусківці [Великі Кусківці] прибуло 6 большевиків з помічником о/у РО МГБ сержантом Деевом. Ранком большевики почали переводити ревізії на хуторах від сторони села Передмірка. Під час ревізії в гром. Козачук Захарія один з большевиків знасилював п'ятитижневе теля, а під час ревізії в гром. Рикун Ольги така ж судьба стрінула вівцю.

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ

РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ

Р-н: В.[еликі] Борки

Дня 2.5.48 р. в райцентрі в приміщенні клубу відбулась нарада директорів і зав. шкіл району. З доповіддю на тему “Покращення політичної роботи серед населення сіл” виступив 1-й секретар РК КП(б)У – Ткач. Він розказав про опублікований в останнім номері газети “Радянська Україна” відкритий лист Уоллеса тов. Сталіну, “значення якого є велике, бо вказує що з нами числиться цілий світ – сказав Ткач. – Америка бачить силу і міць ССРСР і тому кланяється Москві, сама просить нас про мирні переговори. Це найбільший плюс історії людства, чого найбільшою заслугою є тверда й непохитна політика великого російського народу на чолі з великим Сталіном”. Далі Ткач зупинився над третьою державною позикою, говорячи, що “вся країна з великим піднесенням зустріла випуск третьої державної позики і за шість днів після виходу дала два мільярди 592 мільйони 333 тисяч[і] крб. понад план”. Далі Ткач сказав: “чому ми маємо такі успіхи? Тому, що наш народ розуміє значення позики для держави. Але є ще куркулі, які ховають гроші, вони радше дадуть їх бандитам, як державі. Найдемо їх! Ще буде хлібопоставка, грошовий податок, ми з ними порахуємось, вони не варті валяти радянської землі, для них місце деінде”. Ткач довго називав українського селянина, насміхаючись з його обрядів та мови. “Коли вийшло повідомлення про випуск позики, про це не знає ніхто – сказав Ткач, – а коли вийшло повідомлення про відклик позики, – всі знають і кричать, що позика здана. Для чесних людей, які розщитались з державою, для тих, які саботують – ні. І ми візьмемось до них по-большевицьки. Я скажу ще, що вчителі стоять осторонь від цієї важливої справи, не роз’яснюють селянам значення позики. Ба, що більше, є такі вчителі, як Ліпман Байковецької НСШ (учителька зі СУЗ). Коли представник РК КП(б)У – Фанфадінов прийшов до неї та просив її щоб допомогла збирати позику, то вона, мало того, що відказалась, а ще розкричалась, кажучи: “позики вже скінчена, а ви дальше рабуєте та мучите селянина!” От такий має бути радянський учитель, який має виховувати комуністичне суспільство? Не треба нам таких учителів! Підуть вони геть з нашого р-ну і більше на таку роботу не попадуть! Ми тепер вчимо, виховуємо нові кадри, і прийде час, що таких учителів навіть за ланкового в колгоспі не приймуть. Нам треба учителів, що боліли б за своє село, ви ж культурна сила на селі, через вас ми повинні іти вперед. Ви

повинні виховувати нових героїв, людей повновідданих своїй батьківщині. У вас на вустах на кожному кроці повинні бути передові кличі колгоспного ладу, передові ідеї, керівна роля [...] і працювати активно чи пасивно в користь найбільших ворогів українського народу – українсько-німецьких націоналістів!”

Р-н: Козлів

Дня 3.5.1948 р. до села Купчинці приїхали: заступник начальника РО МВД – Ромічов, інструктор РВК – Власенко, адвокат Шишацький і інструктор ЛКСМУ – Кисіль Катерина. Вони задержали людей, які виходили з церкви, та перевели мітинг, присвячений новій держпозиції. З промовою виступив Власенко, який між іншим сказав: “я знаю, що між вами є багато прихильників українсько-німецьких націоналістів, бунтівників і зрадників українського народу, ви дожидаєте війни, про яку говорять вам бандити. Залишіть ці пусті думки, бо війни не буде. Краще, виконуйте обов’язки, наложені на вас радянською владою, не піддержуйте бандерівців, бо самостійної України і так не буде”.

Р-н: Зборів

Дня 1.5.1948 р. в с. Хоробрів, Козівського району, молодь відновила могили впавших Героїв, прибрала їх свіжими дернями, квітами, вінками та поставила нові березові хрести. Слідуючого дня уповноважений по поставках Галушка (росіянин) пішов на могили, повіривав хрести, позривав вінці, а могили розкинув. Вечером молодь прикрасила могили знов.

Дня 3.5.1948 р. до села приїхав 1-ший секретар РК КП(б)У – Вакуленко, уповноважений Галушка та ще 8 бійців гарнізону ВВ МВД. Вищезгадані бандити вдруге порозкидали могили та повіривали хрести, до гrom. Дунай Петра Вакуленко сказав: “чого ви хочете? Знаю я, вам нравилась самостоятільна. Кому не подобалась радвлда, то хай скаже прямо, а ми такого вис[е]лимо до Америки або до іншої капіталістичної країни і нехай собі там проживає, якщо ні, то хай свою самостоятільну тихо носить в серці і не виривається на яв, бо за це дуже скоро можна побачити білі медведі”.

Дня 6.5.1948 р. до с. Озерянка прибув уповноважений по збиранні позики – Софронов (росіянин). Він заходив до селян та насильно домагався в них грошей. Коли селяни Бурий Григорій відмовився здати гроші на цю “позику”, Софронов накинувся на нього зі словами: “ти сволоч, живеш на російській (!) землі і не хочеш виконувати наказів російського народу?”

Дня 30.5.1948 р. в с. Заруддя депутат Верховної Ради УРСР Борохович та 1-ий секретар РК КП(б)У – Харченко з кількома бійцями гарнізону ВВ МВД скликали около 180 селян на мітинг. З промовою виступив депутат Борохович, який між іншим сказав: “під час Великодних Свят в с. Заруддя появились листівки, розкинуті українсько-

німецькими націоналістами, в яких вони закликають населення включатись до боротьби за якусь самостійну Україну. Мушу сказати: прямо дурні і смішні ці ваші “вихованці”, забаглось їм якоїсь самостійної, якої ніколи не було і бути не може. Вже раз повинні всі зрозуміти, що українська держава можлива тільки в злуці з великою Росією, при допомозі нашого старшого брата – російського народу. Хай вже раз зрозуміють ці українсько-німецькі націоналісти, які зараз на услугах американського імперіялізму, що їм України від Росії ніколи не вдасться відірвати і втопити в крові, як це було в 1941 році. На сторожі безпеки українського народу стоїть його старший брат – російський народ, комуністична партія і особисто товариш Сталін”.

Р-н: Ланівці

Дня 9.5.1948 р. до с. Доманинка прибув уповноважений РК КП(б)У і РВК – Петрич з двома істребками. Він хотів скликати збори селян, але тому, що люди не зійшлися, він скликав правління с/ради та до них виголосив промову, в якій, між іншим, сказав: “перед нами велике завдання. Ми мусимо стягнути позику, яку на нас наложив батько Сталін і наш уряд. Ваші селяни не хочуть здавати грошей. Вони слухають тих, що шепчуть їм уночі, щоб не здавати позики. Нехай знають, що тим вони сов. владі не пошкодять, а тільки собі. Ви подивіться, який сильний СССР. Він побив Німеччину, Японію і з вами розправиться так, як схоче. Тих, що сидять у дірах – винищить. І хай вони не мріють про якусь самостійність. Ви знаєте, що тут є велика і могутча Росія на чолі з тов. Сталіном. Буде так, як він скаже!” Після цього Петрич наказав членам с/ради, щоб негайно приступили до стягання позики, та від’їхав до райцентру.

В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ

Р-н: В.[еликі] Борки

Дня 8.5.1948 р. в с. Грабовець голова РВК – Шимкович скликав збори колгоспників. Він обговорював справу трудовнів та сказав, що “хто не буде мати виробленої відповідної кількості трудовнів, в цього відберуть присадибну ділянку”.

Дня 25.5.1948 р. в с. Застінька [Застінка] засуджено 24-ох селян за невиконання молокопоставки. Їм присудили заплатити до 10 днів по 500 крб. штрафу.

Дня 30.5.1948 р. в с. Ступки 1-ий секретар РК КП(б)У – Ткач і голова колгоспу Івахів Віктор скликали збори колгоспників. Ткач ганьбив і називав колгоспників за те, що не хочуть працювати в колгоспі, та грозив, що голову колгоспу і половину колгоспників радянська влада засудить, як саботажників. Після Ткача промовляв голова місцевої кооперативи – Тераз Григорій, який сказав те саме – що люди не хочуть працювати в колгоспі і занедбують роботу.

Р-н: Микулинці

Дня 2.5.1948 р. по всіх селах району почалась акція збирання “позики”. В кожному селі побувало від 5-10 уповноважених з райцентру. До цієї акції заангажовано також сільську адміністрацію і участкових РО МВД. Майже до кожного села щоденно заїжджав 1-ий секретар РК КП(б)У – Терещенко Дмитро, який перевіряв перехід збирання “позики”.

Дня 11.5.1948 р. до с. Гаї Великі прибули уповноважені по “позиці” – Чорнобаєв і Дідуренко. Вони привезли повідомлення, що на село призначено додаткових 30 тисяч “позики”. На це село зразу було наложено 100 тисяч “позики”, та до цього часу зібрано 85 тисяч крб.

Дня 9.5.1948 р. в с. Настасів якийсь представник з області скликав збори колгоспників. Він сварив людей, що вони не працюють у колгоспі та не висилають туди своїх жінок, називав їх “бандитами”, “бандьорами” і т. п.

Дня 15.5.1948 р. в с. Настасів голова РВК – Стриєшин Іван, його заступник Николаєнко і директор райпотребсоюзу – Дженджеристий Василь скликали мітинг, на якому голова РВК наказав, щоб селяни здали всю “позику” до дня перемоги над Німеччиною.

Дня 22.5.1948 р. в с. Настасів відбулися комсомольські збори, якими проводив секретар первинної організації ЛКСМУ – Римарович Євстахій. На зборах, на яких було присутніх 48 чоловік, обговорено слідуєчі питання: 1) допомога комсомольців при збиранні позики, 2) політичний рівень комсомольців, 3) про комсомольську дисципліну. Рішено: а) якнайскорше закінчити збирання позики, б) кожної суботи сходитися для політичного вишколу. Дано строгий виговір комсомольцям – Островський Антонові і Грубий Федорові за те, що не приходять на збори, не виконують інструкцій, не сплачують комсомольських вкладок та не допомагають десятникам у збиранні позики. Грубий Федорові загрозили, що, коли це повторюватиметься, його виключать з комсомолу.

Дня 26.5.1948 р. в с. Настасів Маліков з райуповмінзагу та Цимбалістий зайшли до гром. Галаган Василя, сконфіскували в нього деякі частини млинка до мелення круп та всі крупы за те, що він не мав дозволу робити крупы.

Дня 30.5.1948 р. в с. Настасів III-ій секретар РК КП(б)У – Василенко скликав збори комсомольців. Кожний з присутніх на зборах комсомольців (11 чоловік) складав звіт з проведеної особисто роботи у збиранні “позики”. Виявилось, що активно не працювали комсомольці: Римарович (секр. п[ервинної]/комсомольської орг.[анізації]), Ярема Михайло, Слив'яний Степан і Луців Михайло. Решта комсомольців за словами Василенка, не робить нічого.

Дня 19.5.1948 р. звільнено з тюрми жителів с. Березовиця Велика – Лучків Еміліяна і Табінського, які були обвинувачувані в крадіжці дощок з будови газопроводу. З цієї справи засудили Парада Івана на

1 рік примусової роботи, а Житинського – на 6 місяців. Усі були арештовані в квітні 1948 р.

При кінці місяця травня в с. Ладичин до кравчині Костецька Антоніни зайшов священник Амброзюк Іван. Після його відходу кравчиня спостерегла, що бракує 4 м. матеріалу. Знаючи, що крім згаданого священника, ніхто до неї не заходив, вона пішла до його дому та домогалась звороту вкраденого матеріалу. Священник одначе до крадежі не признався і матеріал продав.

Згаданий священник на весіллі в гром. Дембрович Івана в с. Ладичин впився та співав сороміцьких пісень.

Р-н: Козлів

Дня 6.5.1948 р. в с. Ходачків Великий 1-ий секретар РК КП(б)У – Волков Іван скликав актив села та сказав, що обов'язково мусять зібрати наложені на село 32 тисячі крб. позики. Не треба дивитися на те, що хтось каже, що він бідний, або що немає грошей. Треба накладати скільки можна, щоб виконати свій обов'язок перед державою.

Дня 14.5.1948 р. в с. Кутківці, за нездачу контингенту м'яса і молока засуджено гром. Валюх Осипа на 2600 крб. кари, за незаплатення грошей грозить конфіскація майна.

Дня 16.5.1948 р. в с. Кутківці за нездачу повного контингенту м'яса і молока засудили Струтинський Петра на конфіскацію майна.

Дня 17.5.1948 р. в с. Домаморич представник РК КП(б)У – Болгарін zorganizував бригаду в числі 20 осіб до збирання “добровільної позики”.

Дня 20.5.1948 р. в с. [Довжанка] о/у РО МГБ – Цегульський зі своєю групою шукав на полях вивезеного на Сибір гром. Поха Миколи. Большевики копали глибокі ями, надіючись знайти мед, захований вищезгаданим господарем.

Дня 15.5.1948 р. в с. Покропивна, якийсь большевик (низького росту, бльондин, літ около 30, налягає на праву ногу) разом з учителькою Пилипенко Марією задержали людей, які виходили з церкви, та перевели мітинг. Учителька прочитала статтю з “Радянської України” про “мирні відносини Америки до Радянського Союзу”, а згаданий большевик пояснив прочитану статтю та, між іншим, сказав: “всі повинні підчинятися радвладі, здавати позику скільки державі потрібно, а не скільки вам хочеться.”

Р-н: Зборів

Протягом біжучих місяців 1948 р. працівники сільських правлінь та працівники деяких установ не одержали жодної зарплати. Робітникам, які працюють на залізній дорозі, не видають майже жодних харчевих продуктів, як рівнож від двох місяців не виплачують зарплати, наприклад, робітникам – Герій Михайлові, Західний Олексі і

Любачівський Володимирові із с. Озірна, які працюють на залізній дорозі.

Місячна зарплата робітників залізної дороги виноситься від 200-300 крб. Коли большевики почали насильно стягати позику, всі залегли зарплати припали на конто “добровільної” позики. Крім цього, робітників примусили “добровільно” призначити ціломісячну зарплату за місяць травень 1948 року в користь фонду “позики”.

Щоб могли прожити, робітники крадуть з магазинів і поїздів вугілля і дошки і т. п. Вкраденими речами спекулюють і таким способом рятують себе і свою сім'ю від голоду.

На весь Зборівський район наложено 1 мільйон 100 тисяч карбованців “добровільної позики” державі. Райцентр розподілив цю суму на села відповідно до матеріальних обставин громадян та їх політичних настроїв. Напр., на село Метенів, яке начисляє 132 господарства, наложено 42 тисячі крб. “позики”, а на с. Кудинівці (141 господарство) наложено 30 тисяч крб. До кожного села є прикріплений уповноважений з райцентру, який бере собі до помочі сільську управу, а також по кілька бійців з гарнізону ВВ МВД, і вони насильно стягають ту “добровільну позику”.

Дня 8.5.1948 р. в с. Млинівці 6-ох озброєних бандитів вдерлись нічю до хати гром. Швець Григорія та зрабували всю одіжу і взуття. Бандити говорили між собою по-російськи.

Дня 11.5.1948 р. одна жінка, яка належала до шайки вищезгаданих бандитів, та поспорила за щось з ними, зголосила на РО МВД, що в лісі біля с. Плісняни перебуває шайка бандитів, які мають свої криївки та граблять дооколичні села. Ранком цього ж дня 20 мвд-истів прибуло до цього лісу та витягнули із криївки 7-ох бандитів, між якими було дві жінки. Всі вони із східних областей. При собі мали один автомат ППШ, 3 кріс[и] і 2 нагани. Зловлені признались, що вони обікрали гром. Швець Григорія з села Млинівці, гром. Зіньків Івана зі с. Кабарівці. Всіх бандитів засуджено по 20 років тюрми та відставлено до тюрми в Тернополі.

Дня 17.5.1948 р. в с. Жабиня невідомі злодії розбили кооперативу та забрали товару на 6 тисяч крб.

Дня 21.5.1948 р. в с. Озерянка мвд-ист Бакаєв забрав для власного користування опалове дерево в громадян: Байдак Івана і Доскоч Олекси.

Дня 21.5.1948 р. нарсуд в Зборові засудив крамаря кооперативи Чернопиский Івана зі с. Заруддя на 5 літ тюрми за те, що вкрав з кооперативи товарів на 4 тисячі крб.; Чернопиский Григорія Івановича на 8 літ тюрми за 2 тисячі крб. манка в кооперативі; голову кооперативи цього ж села – Грицишин Федора засуджено на покриття всього манка; гром. Микулишин Петра, вартівника – на 1 рік тюрми, а Непрілий Григорія – 2 роки тюрми за те, що переховував набої і багнет. Всі вище згадані із села Заруддя. Крім цього засуджено на кару по 10 літ тюрми комсомольців Борисюк Василя Івановича і Борисюк Петра

Івановича із с. Коршилів за те, що важко побили гром. Тихого з цього самого села

Дня 26.5.1948 р. в райцентрі відбулися збори голів і крамарів кооператив цілого району. З промовою виступив прокурор Ліпко, який сказав, що відповідальність за обкрадення кооперативи падатиме на самого крамаря. Уряд не узгляднюватиме жодних свідчень, бо раз радянська влада наставила когось на цю працю, він не повинен з цього поста уступити та боронити кооперативного майна, хоч би й прийшлося наложити йому головою. В противному разі крамаря і голову кооперативи чекатиме кара 10 літ тюрми.

Слід згадати, що крамар кооперативи побирає місячну зарплату 100-180 крб. та ще до цього мусить цілими ночами оберігати кооперативу, щоб хтось її не обікрав.

До кооперативи в с. Жуківці в м. травні завезено слідуочі товари:

1. полотно (дреліх)	12м.	по 18 крб. за 1 м.
2. біле полотно	16м.	по 9 крб. за 1 м.
3. портяні светри	6 шт.	по 21 крб. за 1 шт.
4 .трикотові светри (вовняні)	3 шт.	по 50 крб. за 1 [шт.]
5. жіночі блюзи	2 шт.	по 145 крб. за 1 [шт.]
6. портяні панчохи	20 пар	по 11 крб за 1 пару
7. панчохи напіввовняні	4 пари	по 35 крб. за 1 [пару]
8. цукорки	16 кг.	по 18 крб. за 1 кг.
9. смар до возів	40 кг.	по 5,5 крб. за 1 [кг.]
10. полотняні мешти	8 пар	по 40 крб. за 1 пару

Село Жуківці начислює 75 дворів.

Р-н: В.[еликий] Глибочок

Дня 18.5.1948 р. в с. Малашівці уповноважені РК КП(б)У – Захаров і Рязанов, якийсь представник з області та 7 бійців гарнізону ВВ МВД перемірювали поля.

Р-н: Збараж

Дня 7.5.1948 р. в с. Чагарі Збараські участковий РО МВД – Федоренко Василь з одним міліціонером провірював господарський прибуток – худобу, збіжжя і т. д.

Дня 10.5.1948 р. в с. Чагарі Збараські Демчан з райземвідділу і уповноважена по поставках Нестерова Олександра збирали “позику”.

В днях 4, 6, 7, 9, 12 і 14.5 1948 р. в с. Луб’янки Вищі ціла бригада, зложена з якогось капітана і двох ст. лейтенантів з райвоєнкомату, начальника РО МВД – Пахомова, уповноваженого по поставках – Корольова, прокурора та кілька міліціонерів, збирали “позику”.

Р-н: Нове Село

Дня 29.5.1948 р. в с. Клебанівка депутат райради, він же редактор газети “Нове Село” – Піщемуха скликав нараду селян, в справі

затвердження бюджету на будівництво і поправку шкіл району. Піщомуха сказав, що на цю ціль асигновано 30 тисяч крб. та далі говорив таке: “в нашій радянській батьківщині не тільки молоде покоління, але й усі громадяни СРСР мають дуже великі можливості для навчання. Обов’язком батьків, які посилають до школи своїх дітей, є на цілий рік забезпечити школу всім необхідним, подбати про опал, білення, перебудову печей, поправку долівки, лавок і шкільної огорожі, щоб наша дитвора могла без перешкод виховуватись на радянських патріотів, бо в ній сила Рад. Союзу.” Тоді гром. Кучмак Ілля сказав: “то нащо ж той бюджет, який ми перед хвилиною затвердили, коли ми самі мусимо постаратися про всі необхідні речі для уможливлення навчання наших дітей. Краще, ми самі зберемо ці гроші та без втручання районного представництва поправимо нашу школу”. Почувши це, Піщомуха розсердився та почав кричати: “ви бандитські пособники, самостійники, вами партія й уряд трудяться [опікуються], дають вашій дитворі можливість безплатно навчатись, а ви будете ще розухвалюватись? Ми в короткий спосіб дамо собі з вами раду!” На ці слова Кучмак замовк, а люди почали розходитись із зібрання.

В м-ці травні 1948 р. більшовики приступили до акції розписування держпозики та збирання розписаних сум грошей. Підготовка до цього тривала кілька тижнів. Уповноважені по “позиці” та навіть 1-ий секр. РК КП(б)У – Коваленко роз’їжджали по селах, щоб підготувати сільські правління до збирання “позики”. Вони говорили таке: “нам треба зміцнитись, відбудувати знищену війною державу та зміцнюватись, хоча ще зараз війни немає, бо капіталістичний світ хоче втопити в крові нашу радянську соціалістичну країну. Сама держава може не випустила б позики, але передові робітники й селяни, свідомі свого обов’язку перед батьківщиною, самі домагаються її випуску, щоб скорше виконати поставлений Сталіним і партією план відбудови держ. господарства.”

Кілька днів перед самою акцією сільські правління на чолі з уповноваженим з райцентру скликали сільський актив т. зв. сільком та на кожне господарство визначували позикову суму грошей. Такі списки розвішували в сільрадах і кожний десятник мав повідомити людей із свого участку, хто скільки має дати “держпозики”. Однак десятники цього, звичайно, не виконували. Уповноважені з райцентру переводили перевірки, викликали поодиноких громадян та питали, скільки їм призначено здати “позики”. Коли показалося, що даний громадянин не знає як висока його “позика”, кликали участкового на дане село і сварились, називаючи “саботажником, бандитом, зривщиком” і т. п.

До району прибуло з області 19 уповноважених по держпозіці, яких завданням було контролювати збирання “позики” та рівночасно допомагати.

Села ділили на участки і так, село Кошляки, яке начислює до 500 господарств, поділено на 25 участків, а на кожний участок приділено

десятника і його помічника. За помічників були учителі, фінагенти, а навіть працівники райцентру. Над усією роботою наглядала комісія, яка складалася з сільського активу, представників райцентру і області.

Пересічно на один участок було призначено 10-15 тисяч крб. “позики”. Так званим куркулям було призначено здати один [від однієї] до трьох тисяч крб., середнякам – 500-1000 крб., а біднякам – 100-500 крб. “позики”.

По селах мали бути розписані лозунги із закличками про здачу “держпозики”. Лозунги мали розписати учителі і учні, однак, як правило, не розписано їх майже нігде.

Ніччю з 3 на 4 травня 1948 р., около 2-ї години, майже вся адміністрація райцентру, включно з органами РО МВД і МГБ, роз’їхалися по селах. Перевішивши коротку нараду з уповноваженими, всі йшли в село збирати “позику”. Люди, які мали гроші, здавали, але дуже велика частина людей замикалася в хатах, або прямо втікала з села. Першої ночі в цілому районі зібрано 14% визначеної суми. Після таких марних результатів большевики взялися стягати “позику” в інший спосіб: в цього, що не мав готових грошей, забирали худобу і збіжжя. І так в районі за весь час позикової акції большевики забрали 370 ц. збіжжя і 47 корів (з цього 29 корів повернули господарям, які зложили 100% визначеної суми грошей), за те все заплатили по державній ціні, а десятникам далі наказували йти до тих самих господарів за позикою, але ці, очевидно, не давали вже нічого.

Дня 8.5.1948 р. ніччю, до с. Кошляки прибув 1-ший секр. РК КП(б)У – Коваленко та наказав скликати до сільради всіх тих, що мали збирати “позику” і тих, що здали невеликі суми грошей. Коваленко назвав всіх участкових “саботажниками”, “зривщиками державного плану”, які не хочуть ходити до людей за грішми тоді, коли “люди самі хочуть здавати позику”. – “На тих, що не хочуть здавати позики, ми знайдемо спосіб – сказав Коваленко, – а позику все таки стягнемо!” Один господар сказав, що “позика” не є примусова, але добровільна. На це Коваленко відповів: “так, це правда, що добровільна, але уряд видав указ на позику, а ці укази треба виповнювати, бо, в противному разі, це буде саботаж, за який слідує покарання. План позики затвердила республіка, область, район і сільрада, тому його треба виконати, бо зрив плану, це протидержавний виступ, який карається законом.”

За відомостями з райгазети район здав 115% визначеної суми держпозики, а уповноважені по селах говорять, що цілий район здав тільки 84% визначеної суми.

Дня 27.5.1948 р. в с. Добромірка уповноважений Чоклов з 3-ма істрєбками роздав десятникам зобов’язання про здачу “позики”, наказав їх рознести по участках та рівночасно розпочати збирання “позики”. Десятники пішли в село та зібрали 11 тисяч крб.

Дня 16.5.1948 р. до с. Гнилиці Великі прибув 1-ий секретар РК КП(б)У – Коваленко та голова РВК – Слободян Іван. Вони перевірювали скільки грошей стягнули десятники зі своїх участків. Коли виявилось, що стягнуто дуже невелику суму грошей, Коваленко почав перевірювати, скільки грошей здали самі десятники. Показалось, що більшість десятників здало лише 55% визначеної їм суми. Тоді Коваленко почав до них кричати: “ви саботажники, зривщики, бандитські холуї, ви самі особисто зриваєте державний план і до цього намовляєте громадян тоді, коли вони самі хочуть здати позику. Ми вас арештуємо, як ворогів народу!” Після цього десятники пішли в село та просили людей, щоб їх порятували, щоб дали бодай по 10-15 крб., щоб вони могли чимсь виказатися перед представниками з райцентру. Цього ж дня стягнуто з селян 12 тисяч крб.

Дня 3.5.1948 р. в с. Гуцанки розпочалось збирання “позики”. Цього дня зібрано 9 тисяч крб.

В днях від 2-14.5.1948 р. в с. Просівці секретарка РО МВД – Пуцінська з 7-ма істребками збирала “позику”. За весь час зібрано 15 тисяч крб.

Дня 28.5.1948 р. в с. Пеньківці уповноважений Соколов скликав збори селян, на яких сказав, що село здало вже 20 тисяч карбованців, та ще мусить здати 5 тисяч крб., бо в противному разі будуть переводити ревізії і тоді стягнуть не 5 тисяч, а 10 тисяч крб.

Дня 3.5.1948 р. в с. Скорики 1-ий секретар РК КП(б)У – Коваленко, нач. РО МВД – Конєв, уповноважений Ткач і Соломка та ще 6-ть большевиків стягали гроші на “позику”. Цього дня стягнуто 22 тисячі крб. Слідуючого дня Соломка і Ткач продовжали збирання “позики”. Вечором, після обчислення, показалось, що за весь час зібрано 50 тисяч крб. Уповноважені забрали гроші і від’їхали до райцентру.

Дня 16.5.1948 р. в с. Лисичинці участковий міліції Олейніков зайшов до гром. Хамлайки і в нього так напився, що його без пам’яті господар відвіз на станицю істребків в с. Шили. Спам’ятавшись, Олейніков спостеріг, що немає нагана. Він зараз зателефонував до райцентру та звідам прибуло 8 бійців гарнізону ВВ МВД. Вони зараз почали шукати за наганом, але його не нашли. Щойно слідуючого дня Олейніков сам його знайшов.

Дня 16.5.1948 р. в с. Гуцанки місцевий драм. гурток давав виставу “За батька”. На виставу прибув начальник істреб. бат. з с. Лозівка. Він впився до непритомности та ліг під домою, де відбувалася вистава. Побачивши це, міліціонер Андрієнко відібрав від нього автомата, а його самого забрав до хати, щоб він переспався.

Дня 19.5.1948 р. до с. Воробіївка прибули істребки із села Медин. Слідуючого дня вони заходили до господарів та просили для себе харчів.

Дня 21.5.1948 р. до райцентру покликали всіх інвалідів т. зв. вітчизняної війни. Деяким з них роздано медалі, після чого промовляв

якийсь большевик, який, між іншим, сказав: “ви, товариші, про[л]яли свою кров за родину, за це маєте ордени і будете получати за них гроші. Вороги хочуть накинати нам війну, але війни ще скоро не буде. Вона буде аж за два роки, а за цей час ми будемо досить сильні, щоб всякий ворожий наступ відбити. Зараз мусимо бути дуже обережні.

Дня 10.5.1948 р. в с. Шельпаки два істребки – східняки, які були прикріплені до місцевого спиртзаводу, покинули зброю і самі повтікали додому. Зараз в селі є 18 істребків з начальником Голясом (місцеві і східняки).

Р-н: Скалат

Дня 21.5.1948 р. в с. Городниця міліціонер Шийко арештував Винник Ольгу Осипівну за це, що вона мала брати участь в крадіжці на яйцебазі в Скалаті, де вона до того часу працювала.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали

Дня 7.5.1948 р. до с. Кушлин прибули автомашиною: голова РВК – Онуфриенко, секр. РК КП(б)У – Гудошнік та 5 бійців охорони. Вони скликали уповноважених по позиції із сс. Янківці, Підгайці, Вікнини [Великі і Малі] і Горинка та разом з сільським активом с. Кушлин перевели збори. З промовою виступив секретар РК КП(б)У Гудошнік. Він вихвалював колгоспну систему, як планово ведеться в колгоспах робота та “яке квітуче життя дала радвлада бідному селянину”. Вони, за словами Гудошніка, “мають змогу заробити багато продуктів, грошей та нічим не турбуватися. Всякі держпоставки вони виконують своєчасно”. Одноосібних господарів він назвав злидарями, які не мають грошей, щоб розрахуватися з державою. Після Гудошніка виступив Онуфриенко. Він підтвердив слова попереднього промовця та почав випитувати кожного зокрема, на яку суму він підписав позику, скільки здав, як здає позику населення та по скільки підписує. Він сказав: “тих, хто не хоче підписувати, взяти на список і подати до райцентру. Там ми їх навчимо, що таке советська власть”.

Дня 15.5.1948 р. в с. Якимівці уповноважений Ігнащенко списав акт на гром. Сафрона, який ще за попередні роки не здав 25 кілограм тютюну і 150 л. молока, та передав це до суду. Крім цього Ігнащенко за невиконання поставки списав акт на громадянина Ігнашук Кирила.

Р-н: Крем'янець

Дня 3.5.1948 р. в с. Духів бухгалтер райпотребсоюзу Зіберов та ще кілька большевиків, які стягали в селі “позику”, стрінули по дорозі прошака зі східних областей – інваліда т. зв. Вітчизняної війни та почали від нього вимагати, щоб здав 100 крб. на “позику”. Прошак показав їм свої рани, думаючи, що тим він відмовиться. Большевики засміялися і сказали: “ето не важно, ліжби деньгі билі!” Вони здерли згадану суму з цього прошака та зараз її в селі пропили.

СОВЕТСЬКА ДЕМОКРАТІЯ

Р-н: В.[еликі] Борки

Дня 5.5.1948 р. в с. Прошова уповноважений РК КП(б)У – Воронков з двома істрєбками почав збирати “позику”. Около 10 години він зателефонував до села Скоморохи, де стоїть гарнізон ВВ МВД, щоб йому негайно дати поміч, бо селяни ставлять спротив. Зараз прибуло 6 бійців, які разом з Воронковим почали переводити ревізії в тих господарів, які не хотіли сплатити “позики”.

Дня 17.5.1948 р. в с. Прошова продовжувалось збирання “позики”. Уповноважені Воронков і Кравець та два істрєбки розбили двері до хати гром. Сампара Анни та забрали в неї 80 кг муки. Саме тоді надійшла господиня та почала відбирати від большевиків муку, говорячи, що цією мукою вона мусить прожити до жнив. Большевики її сильно побили та муку забрали. В громадянки Семчишин Варвари забрали 50 кг гречки, в Борщук Катерини – 2 ц. жита, а в Стебельський Михайла розбили двері та забрали 1 ц. муки. Таке виробляли вони протягом 3-ох днів. За цей час ограбовано слідуєчих громадян: Тичинський Андрія, де забрали 2 ц. збіжжя; в Онуфришин Полюську – 1,5 л. самогону, який зараз випили; в Глібович Катерини розбили двері і забрали 50 кг збіжжя, а саму господиню важко побили прикладами автоматів; в Тичинський Володимира розбили шафу та побили всю кухонну посуду; в Тичинський Дмитра забрали 80 кг збіжжя, а в Соколовський Петра – муку, збіжжя і корову. Після цього всього Воронков скликав мітинг. Селяни почали скаржитись, що їм наложено забагато позики і вони її не в силі здати. Воронков сказав, що в цьому винен Соколовський Петро, який розподіляв між селян позику. Тоді виступив Соколовський і сказав: “Це неправда. Ви сказали, щоб я показав, котрі “бандерівські” родини, то їм положиться велику позику. Але я цього не зробив, бо сам не знаю, котрі хати “бандерівські”.

Дня 3.5.1948 р. в с. Козівка уповноважений по збиранні “позики” Гавриленко за нездачу “позики” забрав 1 ц збіжжя в громадянина Гурин Михайла.

В днях від 6-15.5.1948 р. в с. Козівка уповноважений Гавриленко ще з кількома большевиками збирали гроші за “позику”. В цього, що не здав “позики”, він грабив збіжжя та інші речі, а коли хто й цього не мав, його побивали. В гром. Боднарчук Василя забрано чоловічий одяг, кожух і інші речі; в Дацак Івана – 7 м полотна домашнього виробу; в Пасічник Степана – 1 ц жита; в Гарматій Станислава – 60 кг жита; в Семчишин Миколи – два ровери, а Башняк Михайла, в якого не було ні грошей, ні нічого іншого до пограбування, – тяжко побито. Крім цього пограбовано було багато інших селян, до яких Гавриленко говорив: “Як не маєте що їсти, то йдіть пастися!” За нездачу позики арештовано гром. Сеньків Василя, та звільнено його щойно по 3-ох днях.

Дня 16.5.1948 р. до села прибув якийсь Мацак. Він зайшов до гром. Чемеринський Михайла та зажадав від його жінки грошей за “позику”. Коли вона відповіла, що грошей не має, п’яний большевик кинувся на неї, почав її душити та, прикінці, її важко побив. Вище згаданий Гавриленко скликав селян на мітинг та загрозив, що тих, які до слідуючого дня не здадуть грошей за “позику”, вишле на 6 місяців на роботи в Донбас. Зараз по мітингу він арештував 10 громадян, посадив їх в пивницю та держав до вечора.

Дня 5.5.1948 р. проходило збирання “позики” в с. Курники. Люди почали скриватись та тікати в поле. О/у РО МГБ – Гоцуляк з двома бійцями ходив по хатах і там, де не було господарів вдома, большевики розбивали двері та рабували муку та збіжжя. В гром. Бойко Василя забрано 50 кг муки, Мидза Степана – 40 кг жита і т. п.

Дня, 21.5.1948 р. в с. Курники о/у РО МГБ – Гоцуляк з кількома бійцями нічю зробив засідку біля господарства Бойко Василя.

Дня 5.5.1948 р. В с. Ходачків М.[алий] уповноважений РК КП(б)У Кравець за незаплатнення визначеної за “позику” суми грошей побив слідуючих громадян: Олексій Катерину, Зимблик Михайла, Будій Анну і Балабан Анастасію. Слідуючого дня Кравець зрабував в гром. Хребта Осипа 10 ц збіжжя. в Мудрий Анастасії – корову з телям, а в Пастушко і Соболохи по 5 ц збіжжя. Все забране збіжжя Кравець продав в місцевій кооперативі, а належність забрав на “позику”. Корову гром. Мудрий Анастасії відставлено до колгоспу.

Дня 4.5.1948 р. в с. Ходачків М.[алий] о/у РО МГБ – Петриков з кількома бійцями ходив вечором вулицями села та розганяв прохожих людей. При цьому большевики сильно побили громадян Омелько Михайла і Залізний Степана, які повертались в 10 годині додому.

Дня 10.5.1948 р. в с. Ходачків М.[алий] 1-ий секр. РК КП(б)У – Ткач скликав збори учителів та сільського активу. Він зобов’язав присутніх брати активну участь в збиранні “позики” та наказав повідомити селян, щоб не замикали хатів, бо за кару будуть розбивати двері та забирати вартісніші речі.

Дня 7.5.1948 р. в с. Жуково (Черн[е]лів [Мазовецький]) о/у РО МГБ – Аразютов арештував начальника істребительного баталіону Навроцького (східняк) за те, що під час збирання “позики” важко побив одну жінку. За це засуджено його на 5 років тюрми.

Дня 12.5.1948 р. в с. Жуково о/у РО МГБ – Аразютов насильно записав 10 хлопців до істреб. баталіону та наказав їм охороняти колгосп.

Дня 24.5.1948 р. до с. Жуково приїхав заврайбазою Гарасименко, який є прикріплений до даного села в справі упорядкування колгоспу. Він зайшов до голови с/ради Шахрая, тут добре напився горілки та почав викрикувати, що в селі самі “бандити”, що в колгоспі треба зробити чистку, щоб не було жодного куркуля і зрадника Рад. Союзу. Після цього він взяв підводу і поїхав на колгоспні поля, де колгоспники

сіяли. Він взяв плуга та поп'яному почав розорювати межі на полях куди попало.

На це село наложено 70 тисяч крб. “позики”, а по 16 травня стягнено насильно 38 тисяч крб.

Дня 7.5.1948 р. в с. Стегніківці [Стегниківці] о/у РО МГБ – Гоцуляк, капітан з райвоєнкомату Бондаренко та двох бійців з гарнізону ВВ МВД ходили по селі та змушували селян підписати призначену їм суму “позики”. В кого не було грошей, переводили ревізію і грабили, що попало під руки. В гром. Свічар Сави забрали 1 ц жита, в Бутрин Іллі – два килими, в Кривоус Осипа – один центнер муки. Дня, 10.5.1948 р. ті самі большевики забрали в господаря Волінський Миколи 2 ц пшениці, в Чикало Данила – звій полотна, а в Маличок Петра – 50 кг муки. Жінку Маличок Петра большевики побили за те, що не хотіла віддати останньої муки.

Дня 15.5.1948 р. в с. Стегніківці уповноважений РК КП(б)У кап. Бондаренко, Підберезний, директор райхарчкомбінату – Бойко, працівник райземвідділу Перникоза, л-т МВД – Паланіцький і участковий РО МВД Шамрай ніччю збирали “позику”. Вони зайшли до 70-ти літнього господаря Пастирнак Павла, стягнули цього за ноги з ліжка та почали сильно бити. При цьому запхали в рота цівку від кріса та примушували підписати “позику”. Цієї ж ночі згадані большевики побили гром. Лучко Олену.

Дня 19.5.1948 р. зрабовано в гром. Бутрин Левка 2 ц гречки, в Починок Івана – 1 ц. муки, а Бойко Миколи 2 ц. жита. Заbrane збіжжя большевики продали в місцевій кооперативі, а гроші забрали на “позику”.

Дня, 16.5.1948 р. в с. Стегніківці о/у РО МГБ – Гоцуляк покликав на переслухання до с/ради громадян: Твардовський Іллю, Ремісник Евгена і Кривоус Павла.

Дня 19.5.1948 р. в с. Байківці 5 большевиків з о/у РО МГБ – Криловом та уповноваженим РК КП(б)У – Фанфадіновом зрабували в гром. Дільний Василя все збіжжя, а Шула Івана – кабана і т. п. Цього ж дня згадані большевики ограбили ще 27-ох господарів. Ніччю вони заходили до хатів та примушували людей підписувати “позику”.

Дня 15.5.1948 р. в с. Байківці продовжувалось збирання “позики”. Секретар РК КП(б)У по кадрам – Клубенко заходив до господарів та в тих, що не мали готових грошей, забирав збіжжя та інші сільськогосподарські продукти. В гром. Дольний Володимира забрано 170 кг збіжжя, в Бралеп Андрія і Шула Антона – безрогу, а в багатьох інших – корови. Корови повернуто тільки тим, які принесли гроші за “позику”. Слідуючого дня Клубенко продовжував свою роботу. Люди, які не мали грошей, замикали хати та втікали в поле. Однак Клубенко і тут собі порадив. Він розбивав двері, вдирався до хат, а там робив те, що сам захотів. Таке було в громадян Козуб Володимира і Клос Семена. Пополудні Клубенко зловив на цвинтарі громадян: Снігурський Петра,

Помірний Петра, Возняк Тиміша і Маркевич Івана, які не маючи грошей, тут скрилися перед Клубенком. Він їх арештував та відставив до райцентру, де їх важко побили. По двох днях усіх арештованих звільнено.

Дня 18.5.1948 р. на РО МГБ покликано слідуючих жителів с. Байківці: Возняк Василя, Цукула Івана і Качмара. Тут їх переслухував о/у РО МГБ – Крилов. Дня 23.5.1948 р. згаданий Крилов з 6-ма бійцями держав засідку біля господарств громадян: Августишин і Чорного.

Дня 9.5.1948 р. в с. Смиківці уповноважений РК КП(б)У – Твердохліб, зав. орг. інструкторським відділом РК КП(б)У – Тітус та працівник ССТ – Черньов збирали “позику”. Вони грабували в селян збіжжя, муку і друге. До 14.5.1948 р. стягнуто з селян 60 тисяч крб.

Дня 12.5.1948 р. в с. Романівка о/у РО МГБ – Петриков покликав на переслухання слідуючих громадян: Скорохода, Плавуцька Ольгу, Ягода Михайла, Лаганович Віктора і Ткач Мирослава. Дня, 16.5.1948 р. Петриков арештував гром. Сас Михайла. Арештованого звільнено по 3-ох днях. Дня, 19.5.1948 р. Петриков знову допитував Плавуцька Ольгу і Балюх Івана, причому їх важко побив.

Дня 13.5.1948 р. в с. Романівка 1-ий секретар РК КП(б)У Ткач ще з кількома більшовиками збирав “позику”. За нездачу позики забрали більшовики в гром. Веселович Михайлини бугая, якого віддали до колгоспу в с. Ступки, в гром. Заремба Івана забрано 2 ц. збіжжя і т. п. На село наложено 65 тис. крб. “позики”, з чого зібрано вже 32 тисячі.

Дня 15.5.1948 р. в с. Білоскірка уповноважений по збиранні “позики” перевів особисту ревізію при гром. Тарнавський Іванові, знайшов в його кишені 35 крб. та забрав їх на “позику”.

В днях від 15.5 до 31.5.1948 р. більшовики з гарнізону ВВ МВД майже щодні робили засідки довкруги села Білоскірка.

Дня 17.5.1948 р. в с. Застав'я [Застав'є] уповноважений РК КП(б)У – Чернішов та заврайшляхвідділу Дроб за нездачу “позики” забрали в громадянки [Бучинської] Марії все збіжжя. Слідуючого дня згадані більшовики перевели ревізію в гром. Заблоцька Марії, знайшли спирт, який зараз випили, та побили всю кухонну посуду; в Олійник Марії забрали муку і збіжжя. Третього дня забрали муку і два кг. масла в гром. Стібайло Павла, а в Богуша Івана – дві шури з корови та полотно домашнього виробу. Дня 20.5.1948 р. ті самі більшовики вдерлись до хати громадянина Дерлиця Михайла, розбили скриню, знайшли “Історію України” Грушевського та забрали її з собою; в гром. Гуля Василя забрали все збіжжя.

Дня 15.5.1948 р. в с. Застав'я уповноважений РК КП(б)У і нач. істреб. баталіону Дерлиця Роман за нездачу “позики” забрали в гром. Пугача (ткач) все полотно, яке він робив для селян. Цього самого дня арештовано гром. Тарнавську Ольгу.

Дня 30.5.1948 р. з тюрми РО МГБ вийшов на волю житель села Застав'я – Бучинський Микола, якого арештували 26.5.48 р.

Дня 16.5.1948 р. в с. Кип'ячка уповноважений РК КП(б)У – Яцишин (зав. відділом пропаганди і агітації) перевів збори селян в справі “позики”. Він грозив селянам, що в тих, які не здадуть “позики”, сконфіскують все майно. На кінець своєї доповіді він з'ясував присутнім міжнародне положення та сказав, що “Америка з атомною бомбою паде на коліна перед прапорами Рад. Союзу, клонить голову перед великим Сталіном та просить миру”.

Дня 23.5.1948 р. в с. Кип'ячка уповноважений Яцишин за нездачу “позики” забрав все збіжжя в гром. Бойко Івана.

Дня 17.5.1948 р. в с. Гніздечне (Шляхтинці) секретар РВК – Козуб, директор райхарчпромкомбінату Бойко, працівник райземвідділу Мірошніченко та о/у РО МГБ Крилов з кількома бійцями, добре напившись збирали по селі “позику” та при цьому грабували та побивали людей. Цього ж дня важко побито громадян: Гарак Василя, Ковалькевич Михайла і других.

Дня 19.5.1948 р. на хуторах Гаї Ходорівські (с/рада Гніздечне) уповноважений Фанфадінов за нездачу “позики” забрав в гром. Вацк С. муку, в Мозіль Івана – безрогу, в Молодець Осипа – призначену на посів гречку, а десятника Ткача П. побив прикладом кірса за те, що цей зібрав мало “позики”.

Дня 17.5.1948 р. в с. Скоморохи збирав “позику” якийсь уповноважений з РК КП(б)У. За нездачу “позики” він забрав в громадянина Вітрець Петра 80 кг кукурудзи, розбив двері до хати громадянина Рибак Івана та постріляв шафи.

Дня 21.5.1948 р. в с. Константинівка о/у РО МГБ – Петриков арештував гром. Сипила Василя, який за німецької окупації був головою громади.

Дня 22.5.1948 р. в с. Смолянка уповноважений Дячун розбив двері до хати гром. Кулявий Володимира, який не заплатив “позики”, та забрав муку і збіжжя. [У г]ромадянки Безпальок Ольги забрано 50 кг муки і 20 кг круп.

Дня 26.5.1948 р. в с. Застінка арештовано та відставлено до райцентру громадянина Дорош Еміліяна.

Дня 30.5.1948 р. в с. Застінка арештовано та відставлено до райцентру гром. Гевко Еміліяна.

Р-н: Микулинці

Дня 1.5.1948 р. в с. Йосипівка, в день “1-го травня” о/у РО МГБ – Булгаков застав переселенця Владка, як цей копав город. Булгаков прострілив йому лопату та, як кару за те, що працював в день державного свята, приказав йому на Великодні свята направляти дорогу.

Дня 3.5.1948 р. до с. Серединки прибули: 1-ий секретар РК КП(б)У – Терещенко Дмитро, нач. РО МГБ Сусленко та трьох бійців охорони. Терещенко скликав до сільради всіх уповноважених по зби-

ранні “позики” та загрозив, що, якщо до 9.5.48 р. не зберуть всієї “позики”, їх посадять в тюрму. Він накинувся з грубою лайкою на уповноваженого Березюка та сказав: “ти був на совещанію і знаєш, що говорив секр. обкому партії.”

Дня 3.5.1948 р. в с. Гаї Великі уповноважені по “позиці” Чернобаєв і Дідуренко приарештували гром. Ярема Олександру, яка сказала, що “позики” не здасть. Її держали в с/радї кілька годин, а відтак звільнили.

Дня 3.5.1948 р. в с. Гаї Великі о/у РО МГБ – Ігоров [? Єгоров] та 8 бійців з гарнізону ВВ МВД ніччю зайшли до гром. Майка Петра, та там заквартирували. В той час, як вони були в хаті, недалеко хтось вистрілював. Большевики повставали, засунули двері, а Ігоров сказав: “це, мабуть, лісові пташки стріляють, та хай стріляють, щоб тільки нас не трогали.”

Дня 4.5.1948 р. в с. Гаї Великі кілька працівників Тернопільського РО МГБ з кількома бійцями залізнодорожних військ МВД досвітком перевели ревізії в громадян: Робак Євгена, Кашуба Василя, Яремович Ілька і Чернявської. Большевики шукали за Чернявська Марією і Яремович Ілією, які скриваються.

Дня 15.5.1948 р. до с. Гаї Великі приїхало автомашиною 14 большевиків, з ними якийсь ст. л-нт – жид. Вони перевели докладні ревізії в громадян: Білявська Марії (в п[и]вниці та стайні порозвалювали стіни, викопали ями), Майка Володимира, Кордуба Володимира та Житинської. Після ревізії всі большевики зійшлися разом і один сказав: “гаварят что есть, і не найдьош. Пусть покажіт нам где.” Перед вечором большевики від’їхали до міста Тернопіль.

Дня 18.5.1948 р. большевики з Микулинецького і Великоборківського районів перевели облаву в с. Гаї Великі. Під час облави большевики арештували наймичку гром. Литвина (переселенка з-за лінії Керзона) та зловили Брик Галину, яка втекла з Сибіру. Арештованих відставлено до райцентру та по кількох днях згадану переселенку звільнили.

Дня 4.5.1948 р. в с. Буцнів о/у РО МГБ – Панченко з кількома бійцями перевів ревізії в громадян Погода Осипа і Клава Максима. В останнього большевики повалили піч і стіни, розкинули солому і т. п.

Дня 29.5.1948 р. в с. Буцнів уповноважений по “позиці” Фльорис за нездачу “позики” забрав в гром. Кость Михайла 20 кг муки, а в переселенця Сус Івана – 3 ц. збіжжя.

Дня 7.5.1948 р. на хуторах Полянка (с. Лучка) уповноважений по “позиці” нач. райвоенкомату Кузьменко арештував громадянку Тесліцьку Лізу, яка не хотіла підписати “позики” на 600 крб. Її звільнено щойно тоді, як вона підписала 300 крб. “позики”.

Дня 7.5.1948 р. в с. Мар’янка інспектор РВНО – Шевченко, нач. пошти – Мех і о/у РО МГБ – Булгаков забрали в гром. Божанського (коваль) все ковальське знаряддя та заборонили йому працювати в

кузні, поки не підпише “позики” на 300 крб. Згаданий коваль мусів підписати “позику”.

Дня 8.5.1948 р. в с. Ладичин директор райфінвідділу Шестяков наказав гром. Бурда Степанові здати 1500 крб. “позики”. За несплачення цієї суми большевики забрали в нього все збіжжя і муку. За нездачу “позики” побито громадян: Шевчук Катерину, Метулинська Анну і Бубнова Галину.

Дня 10.5.1948 р. в с. Ладичин уповноважений по “позиці” Ліман за нездачу “позики” побив громадян Познаховський Івана і переселенку Галицьку. Побиті віддали справу до суду. Цього ж дня Ліман забрав в переселенця Луців Семена останніх 60 кг муки.

Дня 20.5.1948 р. в с. Ладичин істребки ловили людей до роботи при будові лінії газопроводу. Зловлених брали до с/ради, а відтак відпроваджували на місце праці, не позволивши взяти навіть харчів.

Дня 8.5.1948 р. в с. Настасів, на приказ голови РВК – Стриєшина тяжко побито гром. Базар Григорія, який відмовився підписати “позику” на 600 крб.

Дня 13.5.1948 р. в с. Настасів уповноважений по “позиці” Сахневич (інструктор фізкультури) за нездачу “позики” забрав в гром. Бурій Івана (колгоспник) незареєстровану корову.

Дня 16.5.1948 р. в с. Настасів арештовано гром. Мируцький Василя, який мав агітувати селян, щоб не вписувалися до колгоспу, мовляв, суди скоро прийдуть американці. По якомусь часі його звільнено.

Дня 17.5.1948 р. в с. Настасів фінагент Березюк Іван, Маліков з райуповмінзагу, фінагент с. Ладичин – Недогань Михайло, директор школи с. Ладичин – Гринчишин Юрій, якийсь Онуферко з села Гаї Великі і фінагент з с. Мишковичі – Тихоненко (східняк), за невиконання м'ясо- і молокопоставок сконфіскували корови в слідуючих громадян: Галайко Михайла, Слив'ян[ої] Марії, Глуха Параскевії, Стриєшин Миколи, Вітишин Костя, Куріца Антона, Юзьків Євдокії, Мируцька Бронислави і Марії, Дерев'яно Еміліяна і Володимира, Ракоча Марії, Вихор Марії, Бура Теклі, Смоляк Миколи, Зозуляк Івана і Анни та Гевський Ярослава.

Дня 5.5.1948 р. в с. Настасів голова РВК Стриєшин Іван, та учителька Григорович побили жорна в переселенця Блащак Івана, який відмовився підписати “позику”. Тоді Блащак сказав: “здається, що в Рад. Союзі нема бандитів, але в Микулинецькому районі є”. За ті слова Стриєшин списав на згаданого господаря акт обвинувачення.

Дня 26.5.1948 р. в с. Настасів голова РВК Стриєшин Іван зловив господаря Базар Григорія, який робив горілку. Щоб уникнути покарання, господар мусів підписатися на 100 крб. “позики”.

О/у РО МГБ Булгаков з 7-ма бійцями перевів ревізію в громадянина Ткач Івана (крамар), жителя с. Настасів. Під час ревізії большевики зігнали господарів до одного будинку, а в той час Булгаков забрав яйця з-під квочки.

Дня 25.5.1948 р. в с. Настасів заступник голови с/ради Жулінський Василь побив переселенця Коляса Івана за те, що цей пас худобу на колгоспному пасовиську.

Дня 29.5.1948 р. в с. Настасів о/у РО МГБ – Булгаков викопав хрест, який був поставлений на новому цвинтарі. Боячись протидії місцевого населення, він наказав під час викопування хреста обставити стійками увесь цвинтар.

Дня 29.5.1948 р. в с. Настасів голова РВК Стриєшин Іван забрав ялівку в гром. Трач Параскевії, яка недодала 25 крб. до визначеної ї[й] на “позику” суми грошей.

Дня 30.5.1948 р. в с. Настасів голова РВК Стриєшин Іван з другими більшовиками ограбив за нездачу “позики” слідуючих людей: в гром. Груба Марії, яка не додала 50 крб. до призначеної їй суми “позики”, забрано 43 кг жита; в гром. Вадзюк Степана забрано 71 кг кукурудзи, в Кураш Степана – 78 кг жита, в Пирогович Юрка – 80 кг жита, в Смоляк Юлії – 30 кг проса, в Островський Михайла – 78 кг житньої муки, в Дженджеристий Микити – 70 кг проса, в Баб’як Василя – козу, в Буря Теклі – 106 кг жита, в Куріца Володимира – 98 кг жита і 77 кг проса, в Ракоча Марії – 100 кг ячменю, в Смоляк Меланії – 60 кг жита, в Багрії Меланії – 30 кг жита, в Шут Володимира – 90 кг ячменю, в Ракоча Ксені – 60 кг гречки, в Жмурко Олени (70-ти літня жінка, зовсім не дала позики) – 130 кг кукурудзи і 80 кг жита, а в Мокринська Марії – 60 кг жита, в Готванський Івана – 27 кг проса, в Пиндуса – 25 кг жита. З вище наведених громадян зовсім не дали “позики” Дженджеристий Микита і Жмурко Олена. Всю “позику” здав Шут Володимир, але йому додано ще 150 крб., яких він не оплатив, та за це його ограблено. Решта вищенаведених громадян не додала до “позики” 25-50 крб.

Дня 14.5.1948 р. в с. Лука Велика 1-ий секретар РК КП(б)У Терещенко Дмитро за те, що збирання “позики” не проходило задовільно, наказав усіх уповноважених по “позиці” замкнути до пивниці.

Дня 20.5.1948 р. в с. Лука Велика уповноважений Онацький Олексій і II-ий секр. РК КП(б)У – Чудік за нездачу “позики” забрали корову в переселенця Ковальчук Івана.

Дня 18.5.1948 р. в с. Лука Велика уповноважений Онацький побив гром. Зімовський Івана, який відмовився здати 770 крб. “позики”.

Дня 12.5.1948 р. в с. Чорторія уповноважена по “позиці” – Кравчук, та ще кількох більшовиків зігнали до с/ради громадян: Кріп’як Марію, Карацулька Петра, переселенця Гаврон Василя, Солодкий Івана, інваліда Наконечний Петра і Слободян Якіма – інваліда без ноги і руки. Всім наказали підписати “позику” по 400 крб. та загрозили, що, коли не підпишуть, заберуть ї[х] до тюрми та примусять підписати на ще більшу суму. Уповноважена Кравчук втиснула в руку [Кріп’як] Марії олівця та, тримаючи її за руку, підписала

зобов'язання на 200 крб. Решту громадян також примушено підписати по 200 крб. "позики".

Дня 22.5.1948 р. в с. Мишковичі секретар РК КП(б)У по пропаганді – Любарський за нездачу "позики" забрав у громадянки Федик Марії муку, в Загвоцький Атаназія – корову, а в Плаксивий Василя – коня.

Дня 25.5.1948 р. в с. Мишковичі голова РВК Стриєшин Іван за нездачу "позики" забрав корови в громадян: Лісний Степана, Лісна Євдокії і Озиренювка Франки. Останню, яка не хотіла дати большевикам корови, Стриєшин побив.

Дня 29.5.1948 р. 50 бійців гарнізону ВВ МВД з начальником РО МГБ Сусленком перевели облогу на ліс біля с. Мишковичі, а після цього рострільною перейшли поля. Сусленко говорив до стрічних людей, що, буцім то, вони шукають за американськими парашутистами.

Дня 25.5.1948 р. в с. Воля Мазовецька уповноважений по "позиці" Ревенко за нездачу "позики" забрав усе збіжжя в громадянина Оленюка М.

Дня 8.5.1948 р. в с. Конопківка нач. РО МГБ – Сусленко, щоб переконатися про вірність істребків, наказав провокаторові Юркові вечером стріляти по станиці істреб. батальйону. Істребки, які запримітили, що це стріляє провокатор, відкрили по ньому вогонь та вистріляли около 80 набоїв.

Дня 29.5.1948 р. в с. Конопківка уповноважені Задвернюк і Канцер Ярослав перевели ревізію в гром. Новосад Івана, який здав тільки половину наложеної на нього суми – 100 крб. "позики". Під час ревізії большевики знайшли дві літри молока, яке холодилося в криниці. Молоко вил[л]яли до криниці і застрілили пса, який був на припоні.

Р-н: Козлів

Дня 1 і 2.5.1948 р. в с. Городище 5 бійців гарнізону ВВ МВД ночами робили засідки біля с/ради і на цвинтарі.

Дня 3.5.1948 р. в с. Городище II-й секр. РК КП(б)У Сухенко Константин Семенович, представник РК КП(б)У Болгарин, директор спиртзаводу Стахов Петро, Парня з райуповмінзагу, о/у РО МГБ Пижигов та голова с/ради Татарин, задержали людей, які виходили з церкви та, хоча люди почали втікати, зловили около 30-ть осіб, з якими перевели мітинг. З промовою виступив Стахов, який між іншим сказав, що "позика" іде виключно на розбудову народного господарства, а не, як це говорить ворожя пропаганда, на военні цілі.

Дня 12.5.1948 р. в с. Городище о/у РО МГБ – Пижигов арештував Баран Софію, яка втекла з Сибіру та скривалася в господаря Домка Василя.

Дня 14.5.1948 р. в с. Городище райпрокурор Пилипенко арештував гром. Куцак Івана, який скривався, щоби не заплатити "позики". Арештованого відставлено до райцентру.

Дня 30.5.1948 р. в с. Городище приїхало 4-ох большевиків з о/у МГБ та 7 бійців гарнізону ВВ МВД, які проводили слідство в справі злочинного поступовання мгб-иста Пижикова під час ревізій в громадян: Кривокульського, Григоржевич Зеновія, Татарин Івана, Огнистий Василя і Табака Анни, які згаданий Пижиков перевів у місяці лютому 1948 року.

Дня 8.5.1948 р. в с. Довжанка уповноважений Гурмоза при допомозі сільського активу зганяв людей до с/ради та примушував підписувати “позику”. Колгоспникові Стадницький Миколі, який не хотів підписати “позики”, силою втиснув у руку олівця та примусив підписати зобов’язання. При чому Гурмоза сказав: “ти бандитська сволоч, бандитам не боявся занести в криївку гроші, а для нас ти не маєш”. Після цього Гурмоза написав на бланкеті цифру 300 крб., на яку Стадницький мусів погодитися.

Дня 6.5.1948 р. в с. Довжанка уповноважений Гурмоза викликав до с/ради громадянку Музика Ївгу та примусив її підписатися на 70 крб. “позики”. Вона це зробила, а Гурмоза до підписаної квоти дописав одинку та цей спосіб підвищив зобов’язання на 170 крб.

Дня 8.5.1948 р. в с. Довжанка уповноважений Гурмоза на підписанім на 150 крб. громадянином Супіль Павлом зобов’язанні “позики”, дописав ще цифру 150 та примусив господаря здати 300 крб.

Дня 10.5.1948 р. в с. Довжанка уповноважений Гурмоза при-арештував та до 11 год. ночі держав у приміщенні с/ради громадянина Борух Миколу, який відмовився підписатися на 500 крб. “позики”.

Дня 16.5.1948 р. в с. Довжанка уповноважений Гурмоза скликав мітинг, на якому розказав про міжнародне політичне положення та переконував людей, що війни не буде. При кінці Гурмоза відчитав список господарів, які відмовляються здавати “позику” та загрозив їм вивозом на Сибір.

Дня 19.5.1948 р. о/у РО МГБ – Цегульський перевів докладні ревізії на хуторах біля села Довжанка в громадян: Хашцевський Пилипа, Флиста Семена і Яремко Михайла.

Дня 5.5.1948 р. в с. Таурів 1-й секретар РК КП(б)У – Волков Іван Дмитрович наказав арештувати слідуючих громадян: Загребельний Еміліяна, Хома Івана, Доля Анастасію і інших. Усіх замкнули в с/раді та держали доти, поки вони не підписали по 1000 кр. “позики”. Любінський Максимові, якого Волков не застав вдома, Волков призначив здати 5000 крб. “позики” та заявив, що коли назначена сума не буде сплачена, сконфіскує майно згаданого господаря.

Дня 21.5.1948 р. в с. Таурів мгб-ист Безгодів арештував громадянина Запоточний Андрія, який скривався перед вивозом на роботи в Донбас. Арештованого відставлено до райцентру.

Дня 5.5.1948 р. в с. Слобідка мгб-ист Пижиков зайшов до громадянина Шимків Михайла та наказав йому підписати “позику” на 2 тисячі крб. Коли господар відмовився, [Пижиков] загрозив йому

тюрмою за те, що він за німецької окупації був мужем довір'я. Господар мусів підписати визначену йому суму. Слідуючого дня Пижиков арештував Побережна Осипу і Періста Теклю, які відмовилися здати "позику". Арештованих відставлено до райцентру та звільнено щойно по тижневі.

Дня 21.5.1948 р. в с. Слобідка 1-й секретар РК КП(б)У Волков, райпрокурор Пилипенко та мғб-ист Пижиков покликали до с/ради селян: Павлишин Володимира, Кінаш Дмитра, Шимків Миколу і Хренівський Василя та наказали кожному з них здати по 200 крб. "позики". Волков сказав, що до вечора мають здати визначені суми грошей, бо в противному разі, вони переведуть ревізії та заберуть все, що попаде під руки.

Цієї ночі Пижиков з 4-ма бійцями держав засідку біля господарства Атаманчук Надії. Вони зловили і тяжко побили Шимків Богдана, який пізно вечором повертався до дому із села Городище.

Дня 6.5.1948 р. в с. Дмухавець під час акції підписування "позики" арештовано слідуючих людей: Бойко Олексу, Редька Петра, Мілян Мартина і Пшеничка Ксеню. Всіх звільнено по 23-ох годинах.

Дня 23.5.1948 р. в с. Ходчків Великий о/у РО МГБ Приходько з одним істребком зайшов на весілля до громадянки Зорій Емілії. Напившись добре, большевик почав стріляти з автомата та вигнав усіх людей з весілля.

В днях від 6-22.5.1948 р. в с. Забойки II-й секретар РК КП(б)У Слатін Іван Іванович, о/у РО МГБ – Приходько, слідч[а] Колесніков[а], Солодкий з райуповмінзагу, Одринський з РК КП(б)У і Мошура збирали в селі "позику". Вони викликали людей до с/ради та грозили тюрмою та Сибіром в разі не сплатення визначених сум "позики". Дня 16.5.1948 р. до с/ради покликано громадянку Рак Юлію. Коли вона відмовилась підписатися на 100 крб. "позики" мотивуючи тим, що вона сама не має що їсти, один большевик накинувся на неї так, що вона з переляку дістала атак серця та її напівмертву занесли до дому.

Дня 22.5.1948 р. в с. Забойки арештовано Солук Петра і Музика Михайла. Слідуючого дня їх звільнили.

Дня 6.5.1948 р. в с. Денисів 1-й секретар РК КП(б)У Волков за нездачу "позики" забрав коня в господаря Генсьор Івана. В Кузів Івана Волков перевів ревізію та знайшов заховані в stodолі гроші і горілку. Волков горілку сконфіскував, а гроші забрав на "позику".

Дня 22.5.1948 р. в с. Денисів 1-й секретар РК КП(б)У Волков Іван сказав до активу села: якщо селяни не хочуть здавати "позики", то забирайте худобу та говоріть, що це робиться за нездачу контингенту м'яса і молока. Слідуючого дня до села прибув обласний прокурор (середнього зросту, білий на обличчі). Він разом з уповноваженим Пепезенком брав участь в збиранні "позики". Згаданий Пепезенко важко побив Генсьор Домку і Соколовська Марію за те, що не мали грошей на "позику".

Дня 11.5.1948 р. в с. Кутківці нач. РО МВД – Теренков за нездачу “позики” арештував гром. Своринь Марію. Її відставляли до райцентру, та по дорозі зільнили, наказавши, щоб негайно здала “позику”.

Дня 16.5.1948 р. в с. Купчинці заступник начальника РО МГБ Кобзар і о/у РО МГБ Комарчук з 12-ма бійцями перевели ревізію в громадянина Паращій Василя, під час якої повалили піч, на подвір’ї викопали яму та розкинули всю солому.

Дня 21.5.1948 р. в с. Купчинці о/у РО МГБ – Комарчук допитував Качунь Теодозію і Горка Наталію. Він випитував їх про підпільника Кушнір Степана, Онишків Михайла і т. п.

Дня 23.5.1948 р. на хуторах Драгоманівка (с. Купчинці) о/у РО МГБ – Комарчук перевів ревізії в громадян Чорній Богдана і Березюк Петра.

Дня 16.5.1948 р. в с. Покропивна 1-й секретар РК КП(б)У Волков сказав до уповноваженого Кум’яка [Кумам’як] (зав. держбанку в райцентрі): “тов. Ком’як [Кумам’як], якщо хто не хоче здавати “позики”, відсилайте його до мене в райцентр”.

Дня 16.5.1948 р. в с. Домаморич Солодкий Григорій з райуповмінзагу по цілоденних ловах придержав 66 осіб та відставив їх до райцентру на районні збори.

Р-н: Зборів

Дня 3.5.1948 р. в Зборівській СШ по всіх клясах учителі переводили збори в справі “добровільної” позики державі. Клясні керівники накладали на кожного учня від 25-50 крб. “позики”. Тим, що відмовлялися сплатити цю суму, грозили виключенням зі школи, та заявили, що такий учень, який ухиляється від підпорядкування себе державним законам, є ворогом та можна його зачислити до тих, що мають зв’язок з “українсько-німецькими націоналістами”. Очевидно, що після таких погроз учні підписали визначені їм суми “позики”.

Дня 3.5.1948 р. в с. Травотолоки уповноважений Горанський (жид) сказав до селян, які відмовлялися підписати “позику”, мотивуючи це браком готових грошей: “ви тільки підпишіться на позику і частину здайте зараз, а решту будете сплачувати протягом 10-ти місяців, бо вона на цей строк розложена”. Селяни на це погодилися, та вже за 4 дні цей самий уповноважений вимагав від них здати 100% підписаних сум грошей. Коли селяни проти цього запротестували, нагадуючи уповноваженому його слова, він накинувся на них з лайкою, що вони зривають державний план та сказав, що, коли вони вже раз позику підписали, мусять негайно її в цілості сплатити, бо, в противному разі, їх вважатиметься ворогами народу.

В днях від 4-18.5.1948 р. 15 большевиків з області щоночі робили засідки в селі Кудинівці. Вони щовечора приїздили залізницею до с. Ярчівці, звідси йшли до с. Кудинівці, ранком повертлися до с. Ярчівці та залізницею від’їздили до Тернополя.

В той сам час о/у РО МГБ Сіненко з 5-ма бійцями рейдував по селах: Кудобинці, Жуківці, Мшана, Сирвири [Сировари], Яцківці і Кудинівці. Цей рейд мав агентурно-розвідчий характер, бо Сіненко під час рейду вступав до нами підозрілих людей.

Дня 6.5.1948 р. до с. Цецори [Цицори] (р-н Козова) прибуло 4 большевиків на чолі з уповноваженим по “позиці” Шадурою (партієць, жид). Вони зайшли до гром. Турчин Дмитра та вимагали підписати “позику” на 500 крб. Коли селянин відмовився підписати таку велику суму, Шадура вдарив його в лице та почав копати ногами, вигукуючи: “ми знаємо, для кого даєте гроші – для бандьорів!”.

Дня 15.5.1948 р. на хуторі с. Цецори [Цицори], Козівського району в гром. Петруцька Анни нач. істреб. батальйону Селенко (росіянин) зловив підпільницю Варцю, але її по дорозі до райцентру її вдалось втекти.

Дня 1.5.1948 р. група большевиків на чолі з л-том МГБ Земсковом зробила засідку в с. Метенів біля хати заступника голови колгоспу – Дзвон Дмитра. Другі большевики поробили засідки в с. Розгадів і Жабиня.

Дня 6.5.1948 р. в с. Кудинівці нач. РО МГБ – Андреев і о/у РО МГБ – Блендеев покликали до с/ради та щось розпитували слідуючих селян: Наконечний Івана, Чорнобай Федора, Правак Дем’яна і Адама, Острій Григорія, Капшій Семена і Ярош Миколая (листонош).

Дня 8.5.1948 р. в с. Юзефівка мвд-ист Гнізденко з 3-ма істребками, шукаючи за втікачем з Донбасу – Матвійковий Андрієм, перевів ревізію в гром. Кладик Петра.

Дня, 8.5.1948 р. в с. К[о]ршилів уповноважений по “позиці” (жид, партієць) – забрав в гром. Романів Михайла останню муку за те, що в згаданого господаря не було готових грошей на “позику”. Господар випродав усі кури та заплатив 250 крб., добровільної “позики”.

Дня 11.5.1948 р. в с. Августівка (р-н Козова) уповноважений по “позиці” Пінчук в гром. Табака Петра забрав 2 ц. ячменю і один центнер картоплі за те, що згаданий господар відмовився підписати “позику”.

Дня 20.5.1948р. (р-н Козова) уповноважений по “позиці” Пінчук за нездачу “позики” забрав в гром. Станиславського М. 3 ц. картоплі та побив його жорна, а в гром. Ярмонець М. забрав останніх 70 кг. жита.

Дня 12.5.1948 р. в с. Заруддя, в усіх клясах НСШ переводилась підписка т. зв. “добровільної позики”. Кожному учневі призначено оплатити від 15-25 крб. Коли учні заявили, що вони грошей не дадуть, бо їх батьки вже сплатили “позику”, учитель Дудченко (комсомолец зі СУЗ) сказав, що тих, які не сплатять належної кількості грошей, не допуститься до іспитів. Незважаючи на це, учні 7 кляси відмовились підписати “позику”. Тоді згаданий учитель залишив їх в школі після науки і держав так довго, поки всі не згодилися “позичити” державі призначеної їм суми грошей.

Дня 3.5.1948 р. в с. Плавуча Велика (р-н Козова) слідчий РО МГБ – Плотніков з 6-ма мвд-истами наскочив на господарство Басараба Романа. В хаті не було нікого, бо господарі пішли до церкви. Большевики розбили двері, повідчиняли всі вікна та вдерлись до хати. Вони перевели ревізію, під час якої повалили стіну та в сінях викопали велику яму. Коли з церкви повернувся господар та запитав большевиків, чому вони зруйнували йому хату., Плотніков відповів: “нам сказано, що в тебе переховуються бандити і тому ми перевели ревізію”.

Дня 13.5.1948 р. в с. Плавуча Велика (р-н Козова) прибув з райцентру заступник голови РВК – Бобошко з кількома мвд-истами та почав насильно стягати гроші за “позику”. За нездачу “позики” большевики сконфіскували корову в громадянки Баб’як Параскевії, а її синів, які не хотіли віддати большевикам корови, добре понабивали та замкнули в пивниці с/ради. В гром. Дика Ольги забрано 5 ц. пшениці, а в хаті громадянки Лещишин Марії, в якої в той час вдома большевики побили всі вікна, вдерлись до хати та знищили всю хатню обстановку. В хutorянина Баб’як Дмитра большевики сконфіскували все майно, а його самого вигнали з господарства. Під час цього Бобошко сказав до згаданого господаря: “ми тебе виганяємо не за позику, а за те, що ти не хотів вписатися до колгоспу”. Цілковито пограбований господар живе зараз на найманій хаті.

Дня 14.5.1948 р. в с. Плавуча Велика 50 большевиків з гарнізону ВВ МВД на чолі з нач. РО МГБ Ігнатченком та невідома кількість бійців Козлівського гарнізону ВВ МВД перевели докладні ревізії по всіх господарствах.

Дня 15.5.1948 р. в с. Мшанець о/у РО МГБ Сіненко з 5-ма бійцями нічю зайшов до гром. Наконечний Ілярія. Господаря дома не застали, бо він боячись вивозу на Сибір, не ночує вдома, витягнули вікно в стайні, вилізли на стрих і там заквартирували. Біля полудня господиня вилізла за чимсь на стрих та, побачивши большевиків, зі страху почала кричати. Большевики злізли зі стриху, зайшли до хати, забрали господарське сало, хліб і горілку та відійшли.

В днях 17, 18, 19 і 20.5.1948 р. большевики робили засідки в селах: Плісняни, Метенів і Цецори [Цицори] (р-н Козова). Крім цього в с. Хоростець переведено ревізії в громадян: Штокало Теодора, Андрусишин Степана, Стецюк Ілька і Насті, Штокало Михайла і Гузій Василя, а в с. Кудинівці – у громадян: Гунчак Григорія, Букса Гната, Лисак Петра і Шафрун Осипа.

Дня 20.5.1948 р. Зборівський “нарсуд” засудив на два роки позбавлення волі гром. Дмитришин Василя із с. Кабарівці за те, що він на облігації “позики” переписав цифру 300 на 200 крб.

Дня 20.5.1948 р. в с. Августівка (р-н Козова) голова РВК Кротевич, уповноважений по “позиці” Пінчук та л-нт МГБ Довудтон з кількома бійцями збирали гроші на “позику”. Слідуючого дня Кротевич зайшов

до гром. Штокало Василя та, мимо цього, що господар здав 100% наложеної на нього “позики”, приказав йому здати ще 1000 крб. додаткової “позики”. Кротевич перевів ревізію в цього господаря та сконфіскував кіратові жорна до мелення збіжжя та шкіряний пас. Вечором в церкві відправлялась маївка. Під час відправи до церкви зайшов зі зброєю в руках і в шапці л-нт Довудтон, підійшов до престола та хотів перевести мітинг. Священик Бородайко Евстахій заборонив большевиків говорити і цей з лайкою на устах вийшов з церкви. Він почекав під церквою, задержав людей, які по закінченню відправи виходили з церкви, та виголосив промову в справі держпозики.

В с. Вірлів мвд-ист Циганов протягом двох днів переслухував в с/радї людей, які повернулися з робіт з Німеччини. Він питав, хто вислав їх до Німеччини, в кого там працювали, чи належали там до якихось організацій, та чи зараз до них належать. В дальшому випитував, чи до селян приходять повстанці, до кого заходять, та що люди говорять про війну. Під час подібних допитів в с. Славна, дня 22.5.48 р., Циганов допитував поворотця з Німеччини – українця з СУЗ, який ще в Німеччині оженився з однією дівчиною з с. Плісняни та зараз з нею живе. Згаданому Циганов закинув, що цей належав до власівської організації та зараз має з нею зв'язки. Восович відперся від всіх закидів та його відпущено домів.

Дня 22.5.1948 р. в с. Красна уповноважений по “позиці” Гормош арештував десятника Грабовський Василя за те, що цей зменшив одному селянинові визначену Гормошом суму “позики”. Арештованого відставлено до райцентру та будуть його судити.

Дня 31.5.1948 р. в с. Данилівці в гром. Любачівська Катерини злодій з с. Осташівці – Попович Андрій Пилипович ніччю закрвав 8 курей та 4 качки. Господиня злодія впізнала та на другий день зголосила про це на РО МВД. Справою зайнявся емведист Пташник, який злодія переслухав та відпустив. По трьох тижнях вищезгадана господиня хотіла передати цю справу до суду, але Пташник загрозив їй, щоб сиділа тихо, бо ця справа і так буде виграна Поповичем.

Вищезгаданий Попович належить до шайки злодіїв в с. Осташівці. Згадана шайка є озброєна та крім крадежів займається слідженням за українським рев. рухом. Очевидно, за це останнє большевицька влада потурає всім їх крадежам і грабункам. До цієї шайки належать ще: Мілян Петро Гаврилович, Балка Петро Миколаевич, Софіян Петро Васильович (всі з с. Осташівці) і Безкостий з с. Данилівці. Вони мають своїх “побратимів” і по інших селах, як: Озірна, Мшана, Несторівці і т. д.

Р-н: Заложці

В днях від 18-29.05.1948 р. в с. Перепельники Іванов і Калушка з райцентру при збиранні “позики” грабили в людей, що попало їм під руки, навіть кухонне начиння. В гром. Грицишин Миколи вони побили жорна та порізали мазепинку його хлопця.

Дня 18.5.1948 р. в с. Монилівка зав. сільгоспвідділом РВК Заверюха та ще 9-ть большевиків забрали по 100 кг. збіжжя в громадян: Наливайко Івана, Коваль Василя і Бойко Григорія, продали його в кооперативі, а гроші взяли на "позику".

Дня 19.5.1948 р. в с. Бзовиця працівник райфінвідділу Стахів і якийсь Контрибуц перевели ревізію в гром. Гайда Гаврила. Кілька хвилин пізніше до згаданого громадянина прибув о/у РО МГБ – Білов з 6-ма бійцями та вдруге перевів ревізію. Під час ревізії Білов знайшов частини від танка. Їх заладовано на автомашину та відставлено до райцентру.

Дня 28.5.1948 р. в с. Бзовиця заступник зав. райуповмінзагу Волошин Петро за нездачу "позики" в слідуючих громадян: переселенки Паробій Ефрозини, Чорний Євгенії та Калиновський Василя. Згаданий большевик говорив, що корови забирають за невиконання молокопоставки.

Дня 19.5.1948 р. в с. Гнидава директор райбанку Симихин і плановик-економіст будвідділу Нароган за нездачу "позики" забрали в громадянина Крупницький Григорія 25 кг. гречки, в Колодій Василя – 25 кг. жита, а в Дзись Варвари, яка не доплатила до "позики" 25 крб. – 25 кг. проса. Все забрано до кооперативи, звідки селяни мусіли викупляти, щоб не остатись без куска хліба. За час від 19-23.5.1948 р. Вищезгадані грабіжники здерли із селян 15 тисяч крб.

Дня 20.5.1948 р. в с. Білоголови уповноважені по "позиці" Козак Григорій і Франкевич за нездачу "позики" забрали в гром Кравчик Ілька 1 ц. муки, а в Парій Андрія – 40 кг. муки. Забрану муку большевики завезли до кооперативи та продали.

Дня 22.5.1948 р. в с. Лопушани зав. відділу пропаганди і агітації РК КП(б)У Іллін Борис, міліціонер Розумний та один істребок за нездачу "позики" забрали та продали в кооперативі все збіжжя селян Бойко Івана і Андрія.

Дня 23.5.1948 р. в с. Вовчківці уповноважений по "позиці" Слободян за нездачу "позики" забрав все збіжжя в гром. Рукавець Дмитра, а самого господаря так важко побив, що цей три доби пролежав в ліжку.

Дня 24.5.1948 р. в с. Вертелка зав. рибтресту полк. Копичко Олександр та уповноважений по "позиці" Соколов зайшли на хуторі Заболото [Заболотний] до гром. Дайчак Льва та накинулись на нього з лайкою, чому він не здав всієї "позики". Господар, 73-ох літній старик, оправдовувався, що він вже здав 200 крб., а бракуючих 100 крб. ще не має. Тоді Копичко почав бити його та його жінку, яка станула в обороні свого мужа, полонив ткацький варстат та, вхопивши в уповноваженого Соколова кріса, хотів постріляти господарів. В їх обороні став голова с/ради, який за це дістав прикладом кріса в голову і груди. Після цього розлючений большевик від'їхав автомашиною до м. Тернополя.

Дня 25.5.1948 р. до с. Ренів прибули з райцентру: Негодев, Топорницька, один міліціонер та дві незнані жінки. Вони зайшли до фінагента Беркити, в нього добре понапивались, а відтак почали грабити людей, які не сплатили “позики”. В гром. Петришин Онуфрія забрали 100 кг. жита, в Луцик Петра – 80 кг. збіжжя, а в Олійник Анни – 50 кг гречки і 3 овечі шкіри. Олійник Анна не хотіла віддати большевикам свого останнього зерна та почала кричати: “Ви грабіжники! Ви хочете цим грабунком будувати державу? Вас скоро шляк трафить з вашою позикою.” Та це не помогло, бо гречку – таки забрали.

Р-н: В. [еликий] Глибочок

Дня 16.5.1948 р. в с. Івачів Горішний голова РВК Войтович та ще кількох большевиків перевели ревізію в селянина Богатюк Павла, знайшли розчин на самогонку та за це присудили йому до 24 годин здати 1000 крб. “позики”.

Дня 26.5.1948 р. Івачів Горішний збирали “позику”: голова РВК Войтович, уповноважений Рудакевич Василь, зав. фізкультурним відділом Пелешок та інші. Вони зайшли до селянина Вівчарик Миколи та загрозили йому судом, якщо не здасть “позики”. Згаданий господар пішов до гром. Козбура Івана та позичив собі в нього 100 крб. на “позику”. Довідавшись, в кого Вівчарик позичив гроші, зайшли до Козбура Івана та наклали йому 100 крб. додаткової “позики”. В той час большевик Буда зайшов за “позикою” до ткача Теберкевич Григорія. Коли цей сказав большевиківі, що немає грошей, Буда порізав всі заложені на варстаті нитки. Згаданий господар поскаржився про це голові РВК Войтовичеві та цей сказав, що Буду за це засудять. Цього ж дня в с. Дітківці большевики покликали до с/ради громадянина Гавурський Степана та наказали йому заплатити 1200 крб. кари за те, що минулого року не здав всього тютюну.

Дня 28.5.1948 р. в с. Івачів Горішний за нездачу “позики” арештовано громадян: Горбатюк Олексу, Душенко Миколу і Кучерський Миколу. Всіх арештованих звільнено слідуючого дня.

В днях від 7.5 до 14.5.1948 р. до с. Івачів Долішний щоденно приїздили працівники з райцентру та переводили збірку “позики”. В збірці брали участь: жінорг Кривіцька Зіна, уповноважений Рудакевич Петро, секретар РК КП(б)У по кадрах – Марахно, голова РВК – Войтович, зав. фізкультурним відділом – Пелешок, уповноважений РК КП(б)У Близнюк Володимир та багато інших. Вони примушували селян підписувати “позику”, при цьому їх грабили та робили різні пакости. В гром. Вратний Миколи забрали коня та побили господиню, якій вдалось коня якомсь відібрати. Гром. Олійник Григорієві перемірювали поле, в інших провірювали худобу, чи вся зареєстрована. В гром. Пелех Миколи забрано 4 вівці, в Мандзій Степана – коня, а в Амброзюк Володимира і Мандзій Теодора описали все майно та загрозили вивозом на Сибір, якщо не здадуть наложеної їм “позики”.

В днях 17.5 і 21.5.1948 р. большевики робили засідки в с. Ігровиця, а дня 23.5.1948 р. – в с. Плотича.

Дня 19.5.1948 р. в с. Ігровиця уповноважені по “позиці”: Мандзій, Чоботарський і Маслюк забрали коров’ячі шури в громадян: Сапун Василя, Білоус Петра і Анни та сказали їм, що віддадуть шкіри, коли вони здадуть “позику”.

Дня 24.5.1948 р. в с. Ігровиця уповноважені по “позиці”: Мандзій, Чоботарський і Марухно за нездачу “позики” забрали корови в слідуючих громадян: Митохор Петра, Дейнега Антона і Олійник Івана. Згадані господарі мусіли викупляти свої корови.

Дня 29.5.1948 р. в с. Ігровиця 10 большевиків вишукувало в господарів незаписану худобу, щоб в цей спосіб змусити їх заплатити “позику”. В такий спосіб мусіли сплатити “позику” слідуючі громадяни: Завидинський Іван, Бойко Андрій, Франковський Михайло і Яворський Михайло.

Дня 19.5.1948 р. в с. Мшанець уповноважений по “позиці” – Мандзій з кількома большевиками зайшов до гром. Стареправо Григорія та наказали йому здати решту визначеної на “позику” суми. Господар сказав, що грошей зараз немає, та просив почекати ще кілька днів. Тоді один з большевиків, по прізвищі – Гусак вдарив господаря в лице, а відтак почав бити його прикладом кріса під груди. Господареві заявили, що, коли до другої години пополудні не принесе грошей, заберуть в нього корову. Господар мусів позичити грошей, щоб уникнути биття та сплатити “добровільну позику”.

Дня 19.5.1948 р. в с. Малашівці уповноважений по “позиці” Рязанов знайшов незареєстровану худобу в господарів: Мандзій Івана, Бригідир Романа, Горбатюк Осипа та інших, та за це примусив їх здати по 200 крб. “позики”.

Дня 27.5.1948 р. в с. Малашівці уповноважений РК КП(б)У – Захаров з 15-ма бійцями гарнізону ВВ МВД за нездачу “позики” забрав корови в багатьох селян та арештував і відставив до райцентру громадян: Горбатюк Осипа, Боднар Михайла і Фіялка Зіновія.

Дня 21.5.1948 р. в с. Чистилів о/у РО МГБ – Курзінов, мгб-ист Маценко, міліціонер Лукін і якийсь підполковник з області покликали до с/ради гром. Стравського та допитували його в справі його ограблення, яке сталось дня 17.5.1948 р. Згаданий селянин-колгоспник зізнав, що участковий Максименко, міліціонер Семенюк та трьох істребків: Замковий, Грабас і Пастернак під час ревізії забрали в нього горілку, сало і ковбасу. Це все вони забрали до с/ради, там з’їли і випили, а йому загрозили, щоб нікому про це не говорив. На свідків подав він громадян Ясінський Василя і Семенишин Софію, які в той час були дижурними. На цьому допит закінчився. Слідуючого дня до села прибуло двох большевиків Маценко і Лукін, заходили до вищезгаданих свідків та після цього візиту вони відмовилися свідчити в

справі Стравського. Дня, 2.6.1948 р. Стравського покликано до райцентру на суд та засуджено його на півтора року тюрми за неправдиве обвинувачення працівників радвлдади.

Дня 21.5.1948 р. ніччю, до с. Дубівці прибув о/у РО МГБ Хлебов з групою бійців. Слідуючого дня вони разом з уповноваженими: Квіткою, Непийвода і Гусаком збирали “позику” в селі і на хуторах. По дорозі на хуторі вони стрінули селянку Біщ Ірину, яка пасла корову, та запитали її, чи здала “позику”. Коли жінка сказала, що ще немає грошей, Непийвода вдарив її автоматом та хотів забрати до с/ради, але жінка випросилась, обіцявши, що позичить гроші та здасть “позику”. Згадані большевики списали на неї акт оскарження за те, що не здала контингенту молока. Рівночасно подано до суду гром. Костецький Івана, в якого большевики знайшли незареєстровану корову і безрогу. По полудні заступник голови РВК – Старинський наказав десятникові Козак Іванові пошукати підводи, яка б відвезла їх до райцентру, а коли цей відмовився, Старинський вдарив його в лице.

Дня 24.5.1948 р. група большевиків на чолі з о/у РО МГБ – Лещенком арештувала громадянку Данилюк Ст[е]панію з хуторів Манюки (с. Мшанець), а ніччю арештувала Гнилюк Василя з села Мшанець. Слідуючого дня Лещенко списав все майно селянина Гнилюк Василя та відставив арештованих до райцентру.

Дня 24.5.1948 р. в с. Янківці голова РВК Войтович перевів мітинг в справі “позики”. Після мітингу він наказав покликати до с/ради гром. Мандзюк Петра. Господар однак не прийшов, а прислав свою жінку Юліяну. Войтович повернув їй 50 крб., які вона здала на “позику” та сказав: “б...., завтра збирайся на Донбас[”].

Дня 25.5.1948 р. в с. Плотича Дяченко з райуповмінзагу побив 65-літнього селянина Вільчак Миколу, який не здав “позики”. “Доправив йому” уповноважений по “позиці” Кузьменков, який згаданого селянина побив прикладом кріса та вирвав з голови волосся.

Р-н: Нове Село

Дня 16.5.1948 р. в с. Клебанівка о/у РО МГБ ст. л-нт Зяблицов з 5-ма бійцями та кількома місцевими істрєбками перевів докладні ревізії в кількох господарствах в частині села “Підсосни”.

Дня 10.5.1948 р. в с. Добромірка о/у РО МГБ ст. л-нт Зяблицов зі 7-ма бійцями помагали десятникам збирати “позику” та під час цього зрабували в селян 13 ц. збіжжя. Слідуючого дня ранком большевики шукали в Добромірськїм лісі, а після цього пішли на хуторі і там, під час збирання “позики” зрабували 10 ц. збіжжя.

Дня 11.5.1948 р. до с. Добромірка приїхали легковою автомашиною 1-ий секр. РК КП(б)У – Коваленко і голова РВК Слободян Іван. Вони скликали всіх десятників до приміщення с/ради та загрозили їм, що, коли вони до 12.5.48 р. не стягнуть від людей 43 тисячі крб., їх арештують за саботаж і засудять.

Дня 27.5.1948 р. до с. Добромірка приїхав о/у РО МГБ ст. л-нт Зяблицов з якимсь представником з області та 8-ма бійцями охорони. Вони зайшли до хати громадянки Кацавал Марії, та тому, що не застали її вдома, від'їхали ніби до лісу. До лісу вони однак не поїхали, а об'їхали кругом села та знову приїхали на господарство згаданої громадянки, але й цим разом її не було дома, та большевики, перевівши поверхову ревізію, від'їхали до райцентру.

Ніччю з 4/5.5.1948 р. о/у РО МГБ ст. л-нт Зяблицов з 7-ма бійцями прибув до села Терпилівка та перевів ревізію в гром. Сичка. Після цього большевики зробили засідку на господарстві громадянина Лутчука. Слідуючої ночі згадані большевики знову зробили засідку в селі.

Дня 23.5.1948 р. в с. Терпилівка о/у РО МГБ ст. л-нт Зяблицов з двома бійцями та кількома істрєбками із станиці села Лозівка перевели ревізію в гром. Войчук Теодозія. Після цього большевики розбили двері до хати гром. Онисько Михайла (господарі були в церкві), вдерлись до хати та перевели докладну ревізію. Цієї ж ночі згадані большевики зробили засідку біля господарства гром. Сичка Івана.

Дня 25.5.1948 р. в с. Гнилиці Великі 7-ох большевиків та місцеві істрєбки перевели докладну ревізію в гром. Юзв'як Адольфа. Під час ревізії один з большевиків сказав до господаря: "ти, ... давай бандітов!". Після ревізії господаря арештовано та відставлено до РО МГБ.

Дня 28.5.1948 р. в с. Гнилиці Великі арештовано около 13 людей, які раніше зголосилися були "з повинною" до органів РО МВД. Арештованих відставлено до райцентру.

Дня 3.5.1948 р. в с. Кошляки почалось збирання держпозики. На це село, яке начислює около 500 господарств, призначено здати 183 тисяч крб. "позики". Першого дня зібрано в селі всього одну четверту визначеної суми. Вечором цього ж дня уповноважений по "позиці" зав. райВНО Овченніков і участковий міліції Нечай зібрали всіх десятників, викликали поодинокі до окремої комнати та тут всякими погрозами і побоями примушували підписати зобов'язання, що за один день зберуть не менше 1 тисячі крб. Після цього десятників і їх помічників поділено на три групи та до кожної приділено від два до три уповноважених з райцентру чи з області. Ті групи під охороною істрєбків пішли в село збирати "позику". Вони заходили до хат та примушували людей здавати визначені їм суми грошей, або підписуватись на "позикових бланкетах". Декотрі, більш боязливі громадяни підписувались. В тих, що відмовилися підписатись, забирали збіжжя, муку і крупи та це все продавано в кооперативі по державним цінам. Десятників, котрі втікали та відмовлялись збирати "позику", арештували і тримали на станиці істрєбків в пивниці. В такий спосіб вдалося дістати 85% підписів і кілька тисяч крб. готівкою.

Дня 6, 7 і 8.5.1948 р. продовжалося збирання “позики”. За ці дні забрано в господарів 5-ть коров і 160 ц. збіжжя. З визначеної суми 183 тисячі крб. стягнуто заледве 37 тисяч.

Дня 9.5.1948 р. большевики почали забирати худобу і збіжжя в людей, які не мали готових грошей. В громадянки Підгурська Анни забрано корову, в Ваврух Павла забрано також корову та повернено її щойно тоді, коли згаданий господар сплатив 100% “позики”, в гром. Хам Івана забрано 1 ц. збіжжя, в Підгурський Андрея – 1 ц. збіжжя, в Живчак Івана – 4 ц. збіжжя, а його самого побито до неприємності так, що прийшлося відливати водою. Йому закидали, що мав заховане збіжжя, а “позики” зовсім не хотів здати. Акція збирання “позики” закінчилась дня 23.5.1948 р.

Дня 22.5.1948 р. ніччю, в с. Кошляки около 12 большевиків зробили засідку на господарстві Кушіль Евстахія. Большевики на засідці зразу поводитися спокійно, а опісля почали товктись. Господар це почув і вийшов надвір. На порозі большевики схопили його за горло та, не давши йому промовити слова, шепотом почали питати, чи не ма в селі большевиків та чи часто вони до села приходять. Вкінці большевики сказали дати собі горілки. Коли господар відповів, що горілки немає, вони накинулись на нього: “так, то ти горілку даєш Новосільській голоті, а для нас повстанців нема?” Господар відповів: “А ви звідки, не з Нового Села?” Тоді большевики перевели в господаря ревізію та відійшли в село.

Дня 26.5.1948 р. ніччю, в с. Кошляки около 12 большевиків зробили засідку на одній вулиці. Цією дорогою проходили працівники млина та з ними якийсь урядовець східняк. Большевики їх обскочили та, вдаючи повстанців, почали кричати: “ви сексоти, ви за нами слідите, вас всіх повісити [треба,] голото большевицька”. Всі вони були дуже перестрашені, а особливо цей східняк, бо довший час не міг промовити слова. Працівники млина були того переконання, що стрічались з повстанцями.

Дня 11.5.1948 р. істребки з с. Клебанівка робили засідки в кінці свого села від с. Коршилівка, які відбувались в цей спосіб: полежали коло півгодини на одному місці і переходили в друге і т. д.

Дня 4.5.1948 р. в с. Гнилиці Великі почалось збирання “держпозики”. Під час збирання “позики” був постійно в селі уповноважений з області, а також часто з району приїздила провірочна комісія. При збиранні “позики” за “допомогою” істребків було пограбовано від селян 46 ц. збіжжя. Закінчено збирати “позику” 24.5.1948 р.

Дня 28 і 29.5.1948 р. в с. Кошляки ходило трьох працівників з району з фінагентом і збирали податок у бездітних. Хто не мав зараз грошей, в того конфіскували різні хатні речі, як меблі, убрання й інше.

Дня 6.5.1948 р. в с. Шили уповноважений міліції Олейніков з трьома істребками ходив за “позикою”. Селяни втікали і ховалися по соломах. Тоді істребки почали робити по соломах ревізії. Під час

ревізії знайдено гром. Мерещак В. і за кару наклали йому 1000 крб. "позики". (Мав здати лише 400 крб.).

Дня 13.5.1948 р. в с. Шили около години 10-ої приїхали з району: 1-й секретар райкому партії Коваленко, голова райуповмінзагу, голова райвиконкому Слободян Іван і представник з області Коваленко. Вони перевіряли переведення збирання "позики". Коли виявилось, що успіх дуже малий, почали сваритися з тими, що збирали "позику", загрожуючи тюрмою і вивозом на Сибір. Між іншим, Слободян сказав: "Ви американські дипломати, ми прекрасно знаємо, що вам радянська влада не до смаку. Вас дати до Греції, там монархісти провчили б вас і тоді ви знали б, як оцінювати Рад. Союз". Десятники розсміялися, а Коваленко аж захлиснувся, так верещав, називаючи їх фашистами, бандитами, і всім іншим.

Дня 17.5.1948 р. на хуторі Трачі, біля с. Шили, большевики робили нічну засідку. Тої самої ночі у Трач Я. пропала корова.

Дня 5.5.1948 р. до с. Лисичинці около год. 8-ої прибули з району кап. военкомату Бусланін і міліціонер Проценко. Проценко забрав зі собою голову с/ради і десятників та поїхали трьома підводами в село збирати збіжжя у тих громадян, які не здавали "позики". Того дня пограбували у господарів 27 ц. збіжжя.

Дня 14.5.1948 р. рано до с. Лисичинці прибули з міліції ст. лейтенант Каблуков і уповноважений Олейніков. Вони зайшли до с/ради і між собою говорили, що зараз з лісу буде їхати гром. Свистун С. і вони його арештують. Дійсно, за годину вертався з лісу Свистун. Ці большевики вийшли з с/ради, арештували його та відвезли до райцентру. По двох днях Свистуна звільнили.

Дня 1.5.1948р. до с. Пеньківці, біля 21-ої години прийшов о/у РО МГБ – лейт. Блінов з кількома большевиками, який перевів у Рогача Ярослава стислу ревізію. На другий день знова ці ж большевики в того господаря перевели ревізію, а опісля арештували господаря і забрали до райцентру.

Дня 6.5.1948р. до цього ж села приїхав емгебіст Кушніров, арештував гром. Кузьмина Степана і від'їхав з ним до райцентру.

Дня 10.5.1948р. у с. Скорики місцеві істребки виганяли людей до будови газопроводу Дашава – Київ. Їм вдалося вигнати коло 25 осіб.

Того ж самого дня переїздила через село група большевиків. Большевики зупинились коло церкви і розкинули могилу, висипану Борцям за Волю України. Хрест з могили зняли і порубали.

Дня 25.5.1948 р. до с. Скорики прибули большевики, які перевели в бувшого солтиса за німецької окупації ревізію, а опісля його арештували та забрали до райцентру.

Дня 28.5.1948 р. ніччю до цього ж села прибуло кільканадцять большевиків і заквартирували у гром. Пащук Йосифа. Рано до них долучило ще більше большевиків та істребки з трьох станиць. Всі разом перевели облаву на поля від с. Коршилівка і Староміщина.

Дня 6.5.1948 р. в с. Шили нач. місцевих істребків Опалюк арештував двох молодих хлопців Додик Івана (17 років) і Чечота Євгена (18 років). Їх родини вивезені на Сибір. Опалюк випровадив арештованих між сс. Лисичинці – Шельпаки і там їх постріляв. Дня 14 травня 1948 р. до с. Шили приїхав прокурор Біловус, о/у РО МГБ кап. Зенін і о/у МГБ ст. лейт. Каблуков. Вони просліджували справу розстрілу Додик Івана і Чечота Євгена. На протокол покликали Чечота Миколу, його доньку Ольгу тому, що згаданих хлопців Опалюк арештував в хаті Чечота Миколи. Протоколованих обвинувачував, що вони давали удержання Євгенові та Іванові.

Р-н: Збараж

Дня 19.5.1948 р. до с. Охрімівці [Охримівці] прибув о/у РО МГБ ст. лейтенант Трохимчук з 6-ма с[о]лдатами, які робили ревізії у Вітенко Василя і Гладик Франка. Під час ревізій не знайшли нічого, а згаданих селян забрали до с/ради на протокол. В час протоколування Трохимчук їх сильно побив.

Дня 1.5.1948 р. ніччю невідома кількість большевиків зробила засідку на полях між с. Чернихівці і лісом. Засідка була около 4 км. довга. На засідку попало двох повстанців, друг Сулима і Зенко, які йшли з лісу до села. Під ворожим обстрілом ранені повстанці, стало відстрілюючись, відступили до лісу.

Дня 2.5.1948 р. до с. Чернихівці прибув о/у РО МГБ ст. лейт. Трохимчук з 7-ма с[о]лдатами. Вони зайшли на цвинтар та порозкидали могилу впавших повстанців.

Дня 16.5.1948р. до с. Чагарі Збаразькі прибув з райземвідділу Демчан, який з управою села виганяв людей на роботу до газопроводу Дашава – Київ. Йому вдалось вигнати тільки 13 селян.

Дня 9.5.1948р. в с. Луб'янки Вищі уповноважений Корольов списав протокол і побив двох хлопців за те, що були в мазепинках.

Дня 7.5.1948 р. в с. Новий Рогівець прибув о/у РО МГБ – ст. лейтенант Коннов з 30-ма с[о]лдатами, які зробили ревізію в Кушнір Ярослава. Під час ревізії знайшли незамешкану криївку і в stodолі закопаних 5 ц. збіжжя. Большевики арештували тих людей і від'їхали до району.

Дня 19.5.1948 р. до цього ж села прибув нач. РО МВД – Пахомов, уповноважений по контингенті Корольов, і уповноважений по пропаганді – Топоров. Вони силою вигнали 15 селян до роботи при газопроводі.

Дня 19.5.1948 р. до с. Стріївка прибув емведист Назаров, який з Ломакою і з активом села збирав “позику”. Хто не мав грошей, в того грабували збіжжя і продавали в кооперативу. Вечором Назаров з грішми від'їхав до району, а Ломака остався в селі.

Дня 24.5.1948 р. до цього ж села прибув емведист Назаров, який з Ломакою і активом села цілий день збирав “позику”. Селяни почали

замикати хати, а самі почали втікати з поля. Вечором Назаров зловив громадянина з с. Гори Стрийвецькі [Гори-Стрийовецькі], Вересюк Дмитра, який ночував в Скурського і Клепач Петра з того ж села. Зловлених запровадив на підсобне господарство та почав їх сильно бити. Пізніше телефонував в РО МГБ, що зловив двох “бандитів”. Другого дня приїхав підполк. Канаєв і забрав арештованих до Збаража. По двох днях Вересюка і Клепач звільнено.

Дня 16.5.1948 р. до с. Синява прийшли большевики, які зловили переходячих трьох цивільних хлопців, забрали їх зі собою до Луб'янецького лісу, там по[с]кидали з них верхню одіж і тільки в білизні нагнали їх додому.

Дня 11.5.1948 р. до с. Луб'янки Нижчі прибув о/у РО МГБ ст. лейтенант Коннов з 7-ма с[о]лдатами. Він перевів ревізію у Танусевич Григорія, де знайшов незамешкану криївку. Цього господаря арештували.

Дня 30.5.1948 р. до с. Луб'янки Вищі перед вечором прибув о/у РО МГБ Коннов з групою с[о]лдатів і зробив засідку при дорозі в ровах коло господарства Самотос Федора. Коло години 23-ої дорогою повертав від дівчини Самотос Іван. Прохожого хлопця большевики зловили та почали бити і допитувати, де він ходив. Опісля його відпустили. Хлопець, зробивши кілька кроків тою самою дорогою, знова попав на других большевиків, які також його сильно побили і звільнили.

Р-н: Скалат

Дня 5.5.1948 р. в с. Городниця большевики стягали “позику”. Це робили навіть ніччю. Хто не хотів пустити до хати, в того виважували двері. Були випадки, що деяких осіб сильно побили за те, що не могли дати вимаганій кількості грошей. “Акцію “позики” переводив Рибалкін, Малицький Володимир (заст. нач. пожежної сторожі в Скалаті) та Майстеренко.

Дня 17.5.1948 р. о/у РО МГБ Малофеев з с[о]лдатами виганяли з кожної хати по одному чоловікові на працю при газопроводі. Крім цього село (Городниця) мусіло вислати 40 підвід.

Дня 23.5.1948 р. до с/ради в с. Городниця приїхав Малофеев і уповноважений по контингенті Рибалкін. В супроводі трьох с[о]лдатів скалатського гарнізону В[В] МВД. Звідси удались всі разом до Шевчук Евдокії (чоловік арештований в 1944 р., в хаті її у 1945 р. вбито повстанця “Калинку”). Тут пообідавши, ходили по селі, а коло 14-ої години зробили збори в справі “позики” та робіт на газопроводі. На зборах Рибалкін сказав до населення, що хто не здасть позики, того дітей не допуститься до шкільних іспитів при кінці навчального року.

Р-н: Підволочиська

Дня 15.5.1948 р. на полях коло с. Староміщина большевики відкрили дві криївки. У криївках не було нікого. Арештували господарів,

на полях яких були криївки: Рибак Якова, Мотика Івана та Білик Володимира. Рибака засудили на 10 років тюрми, а Мотика і Білик звільнені, бо до нічого не призналися.

Дня 20.5.1948 р. в с. Староміщина МВД арештувало Добровольський Едика. Він переписувався зі своїм товаришем, який висланий на Сибір. В одному листі написав він щось проти рад. влади. Цей лист попав в руки МВД і за це Добровольського засудили на 10-ть років каторжних робіт.

Р-н: Ланівці

Дня 7.5.1948 р. у с. В. Куськівці [Великі Куськівці] прибув редактор райгазети “Більшовицька Зброя”, упов. РК КП(б)У і райвиконкому на с. Куськівці [Великі і Малі Куськівці] Тупол із трьома істребками та райуповмінзагу Похилюк Миколою. В селі заходили до кожної хати і примушували підписуватися на “позику” державі. Зайшовши до вдови Басій Уляни, в якій є троє малих дітей, а вона сама лежить у ліжку хвора, Тупол вимагав від неї, щоб підписала “позику” на 150 крб. Бідна жінка просила, що вона хвора, грошей не має такої кількості, а може дати тільки 50 крб., але Тупол сказав, що як не погодиться на 150 карбованців то сконфіскує все майно. Жінка не погодилася. Тоді Тупол післав істребків, щоб привели селян з підводами. Коли вони це зробили, пограбували останніх два центнери збіжжя, 2,5 ц муки, корову, свиню, 6 ц картоплі, всю одягу та хатні речі. Це все завіз Тупол до району до свого дому. Басій Уляна, не зважаючи на хворобу, пішла до нач. РО МВД ст. лейт. Бабенка на скаргу і розповіла про грабіж, яку зробив у неї Тупол. У відповідь на це Бабенко розкричався, що вона саботує накази сов. влади і є ворогом СССР. Бабенко наказав вдові, що за кару вона має дати до трьох днів 700 карбованців, а все що забрав Тупол – пропало. Жінка з малими дітьми осталась без куска хліба.

Дня 17.5.1948 р. в с. Борсуки Дрига і Салюк, забравши сільських десятників, ходили вночі до людей і наказували здавати позику. Своє ходження ніччю пояснювали тим, що вдень всі люди втікають в поля і засувають хати. Коли хтось не хотів відчиняти дверей, вони ламали їх, били і кричали до людей, що вони бандити і не хочуть здавати грошей для держави.

Дня 20.5.1948 р. до с. Буглів прибула група большевиків в числі 9 осіб. Це були самі робітники райадміністрації: Дудченко, Ярмілін, Сашенко, Фененко, Худяков, Дубінський, Колосовський, Тротський і один невідомий. Забравши всей актив с/ради, вони пішли стягати “позику”. Тому що люди втікали днем, вони це робили ніччю. Селяни не хотіли відчиняти дверей і давати гроші сталінським грабіжникам. Большевики розбивали двері, а хто просився, що не має грошей – били. Побитими лишилися такі селяни: Прокоплюк [Л]ав[р]ентій, Мельничук Степанія, Джаловський Федор, Кушпер Касіян, Нагорна

Оксана, Анельчик Степан, Нагорна Тетяна і Гетьман Павло. Їх большевики били по плечах, по голові прикладами автоматів.

Дня 29.5.1948 р. до с. Буглів прибув Ізместьов. Він покликав до с/ради Кравчук Настю і арештував. Потім питав за Кравчук Яриною, але йому відповіли що такої в селі нема. Ізместьов сказав, щоб с/рада видала йому справку, що Крачук Ярини від такого то місяця немає в с. Буглів. Вечором пішли до гром. Мельничук Івана, де цілу ніч пили горілку, а рано Кравчук Настю відпустили додому.

Дня 6.5.1948 р. до с. Ванжулів прибув упов. РК КП(б)У і райвиконкому Сащенко з двома невідомими большевиками та Квасюк з адміністрації. Вони скликали людей до с/ради де страшили їх Сибіром та тюрмою, заставляючи підписатись на “позику” державі.

Дня 10.5.1948 р. до цього ж села прибула група большевиків в числі 7 осіб з о/у РО МГБ Ізместьовим на чолі. Сам Ізместьов зараз з одним большевиком повернувся до райцентру, а до решти долучив Сащенко зі своєю групою, та цілу ніч ходили до селян вимагати підписів на “позику”.

Дня 12.5.1948 р. до с. Вербовець прибув робітник райадміністрації Півторок [Півторак] з двома невідомими большевиками. Вони ходили по полях та ловили людей, які втікали перед т. зв. добровільною позикою. Кого зловили, грозили Сибіром, якщо не дасть грошей.

Дня 15.5.1948 р. до с. Ванжулів прибув упов. Сащенко з Квасюком та стягали “позику”. У селян Павлишин Івана, Гарасим’юк Івана і Рижак Василя, які відмовились дати “позику”, забрали все збіжжя.

Дня 17.5.1948 р. в цьому ж селі Сащенко і Пукас ходили за “позикою”. В гром. Маціброди Степана побачили в хаті молоко, яке наказали негайно віднести до молочарні.

Дня 19.5.1948 р. вночі до с. Ванжулів прибула група большевиків, яка складалася з робітників райадміністрації, і ходила за позикою. Громадянина Процюка Петра, що не дав “позики” водили цілу ніч селом убраного тільки в біллі. Рано побили гром. Сандій Кальйона за це, що не хотів сплатити “позики”

Дня 24.5.1948 р. до цього ж села прибув упов. РК КП(б)У Сащенко і стягав “позику”. У гром. Домчук А. і Домчук Методія забрав усе збіжжя за це, що не хотіли сплатити “позики”. З цієї самої причини побив Сандюк Марію.

Дня 1.5.1948 р. до с. Корначівка II [Карначівка Друга] прибула група большевиків в числі 7 осіб і, зайшовши до гром. Тивонюк Марти, арештували Дарку з с. Шушківці, Лановецького р-ну, що в неї ховалася.

Дня 19.5.1948 р. до цього ж села прибула група большевиків в числі 10 осіб на чолі з зав. проп. РК КП(б)У Дудченком. Всі вони з райадміністрації. В селі ходили до людей за “позикою”. Хто не хотів відчинити, розбивали двері і вдиралися до хати. Гром. Нагорного А., що відмовився від сплати “позики”, водили по селі цілу ніч тільки в біллі, а щойно рано відпустили.

Дня 6.5.1948 р. до с. Люлинці прибула група істребків в числі 23 особи на чолі з нач. штабу істреб. батальйонів ст. лейт. Лапшіним. В селі заходили до хат і вимагали їсти, а вночі пішли до місцевого священника Ржепецького Михайла, розбили двері в шпихлірі і покрали печений хліб.

Нападівка

Дня 11.5.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 11 осіб на чолі з о/у РО МГБ Цигановим. Між ними був прокурор Сидоренко та трьох з РО МВД. Вони оглядали вбитих большевицьких вислужників – Салюк Василя і Саган Анну. Провіривши, поховали і сказали, що “Бандит бандита вбиває, але все ж вони були люди хороші”.

Дня 14.5.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 7 осіб на чолі з о/у РО МГБ Цигановим та ходили по вулицях нібито стягати “позику”. Пополудні арештували Салон Григорія Івановича і відвезли автомашиною до р-ну.

Дня 24.5.1948 р. вночі до села прибула група большевиків в числі 8 осіб (ком. невідомий) і арештували гром. Старчук Михайла Филімоновича, що втік з примусових робіт з Донбасу і Черній Михайла Тарасовича, якому закинули співпрацю з ОУН в час німецької окупації. Арештованих забрали до райцентру.

Огризківці

Дня 12.5.1948 р. до села прибула група істребків у числі 23 особи на чолі з нач. штабу істреб. бат. ст. лейт. Лапшіним. Переходячи селом, побачили череду овець. Один істребок вистрілив та вбив барана. Потім пішли до гром. Загребельна Теодори і, побачивши тютюн, що сушився на сонці, забрали для себе. Цей тютюн був приготовлений для сина, який сидить в тюрмі.

Дня 25.5.1948 р. до села прибули робітники райадміністрації: Ярмилін, Худяков, Сащенко, Кукас, Дудченко, які зайшли до гром. Загребельної Христі, Богач Марії, Гудзь Антошки і побили їх за нездачу “позики”. Крім того набили Богач Антона, що хворий на груди, руки й ноги, а також Олійник Михайла, 15-літнього хлопця з Дніпропетровської області.

Передмірка

Дня 3.5.1948 р. до села прибули робітники адміністрації Мартинюк і Бойко та робітник РО МВД Горбунов. Зібравши всіх членів с/ради, сказали, що на село призначено 600 тис. крб. “позики” державі, яку обов’язково треба виконати до 15.5.1948 р. Потім від’їхали до с. Борщівка.

Дня 10.5.1948 р. Мартинюк і Горбунов стягали “позику”. При тому заставляли десятника с/ради Шляпського Миколу, щоб стягав “позику”. Цей відмовлявся. Тоді большевики його побили.

Синівці

Дня 4.5.1948 р. до села прибули з райадміністрації: Тімошов, Попов, Ковальчук і упов. райміліції Салюк. Вони ходили весь день до

людей і вимагали, щоб ці підписувались на здачу “позики” державі. При цьому арештували Марценюк Якова, за те, що відказувався від “позики”, а по трьох днях звільнили.

Дня 5.5.1948 р. група большевиків в числі 5 осіб на чолі з о/у МГБ Івашенком на цвинтарі поломила хрести і порвала вінки з написами на Упавших Борцях Революції за УССД.

Дня 10.5.1948 р. до села прибули: Тімошов, Попов, Салюк, Ковальчук, Мазур і один істребок. Вони арештували гром. Пиріг Івана, Мозіль Юльку, Струсь Анну, Рудник Ярину і Казьмірчук Федора за те, що не хотіли підписатись на визначену їм суму держ. “позики”. Всіх забрали до с. Борсуки до дому упов. райміліції Салюка. На другий день всіх звільнено.

Дня 17.5.1948 р. Тімошов, Попов, один істребок і голова с/ради Хаблюк Борис стягали “позику”. По домах людей було мало, бо все було в полях. Тоді згадані пішли в поле і в житі зловили гром. Мозіль Юльку, Блажчук Феньку, Кутравську Євгенію та Б[л]ашук Юхима, що ховалися перед большевиками. Всіх завели до с/ради і спершу почали допитувати Блашук Ю., відтак замкнули його в окрему кімнату, а допитували інших. Блашук відчинив вікно і втік. Під вечір арештованих звільнили, а самі від’їхали до району.

Вночі з 17/18.5.1948 р. до села прибула група большевиків у числі 7 осіб на чолі з о/у РО МГБ Цигановим і заходила до громадян Черняк Павла, Хаблюк Бориса та Волохатого Мирона. Останньому розбили вікно тому, що не хотів відчинити дверей. Потім пішли до гром. Блашук Юхима, а не заставши нікого вдома, побили вікна і пішли до Семчук Василя, де заквартирували.

Р-н: Дедеркали В. [Великі Дедеркали]

Дня 16.5.1948 р. до с. Горинка прибув з району суддя Вавринюк і прокурор Коваленко зі своєю охороною. Вони в шкільному будинку судили гром. Усара Карпа за невиконання держ. поставок. Усарові присудили, щоб він до 10-ьох днів сплатив 7500 крб. Крім Усара мали ще судити 8-ох громадян, але на місці не судили, а покликали до району.

Дня 18.5.1948 р. упов. Михайлов під час стягування “позики” у гром. Росіцького Федора описав корову, забрав 13 шт. овець, шкури на кожухи та ще до того списав акт, що в даний час Росіцький не здав 400 крб. “позики”, яку йому призначено. Акт передав до суду, у висліді чого стягнули з господаря 3 тис. крб. “позики”.

Цього ж дня в гром. Ліпіса Миколи за те, що не віддав вповні 200 крб. “позики” Михайлов забрав ялівку, а на гром. Бойко Михайла наложив 1500 крб. “позики” (Бойко мав призначених 500 крб., але Михайлов на облігації дописав ще одинку і тим підвищив суму до 1500). При цьому Михайлов зазначив, що спише акт і передасть до

суду за те, що не віддав за 1947 р. ус[іє]ї норми здачі тютюну, якщо Бойко відмовиться сплатити призначених 1500 крб. “позики”.

Дня 14.5.1948 р. до с. В.[еликі] Загайці прибув уповноважений Буркацький з двома рай. працівниками і двома істребками. Стягаючи позику на хуторі Корчунок, говорив до селян: “Хто не має гошей, нехай здає збіжжя (за 1 пуд – 50 крб.)” В гром. Мовчана Федора за нездачу “позики” забрав одне теля, яке продав Срулеві (жид), що має в цьому селі буфет. Сруль заплатив 210 крб., які відразу влучив на “позику”.

Дня 7.5.1948 р. до цього ж села прибув 1-ий секретар з рай-парткому Гудошнік під охороною 5-ох большевиків. Вони стягали від селян “позику”. Гром. Дідик Михайла та Дідик Оліту закликав до с/ради та вимагав від них підпису на визначену ним суму держ. “позики”. Дідик відмовився від визначеної суми. Тоді Гудошнік почав бити Дідика по обличчі і змусив його до підпису визначеної ним суми, не дивлячись на те, що йому і так забракне хліба до нового. Те саме зробили і з Дідик Олітою.

Дня 23.5.1948 р. до с. Татаринці прибула група большевиків, яку селяни називають “Сквозна”, в числі 8 осіб. Вони стягали “позику”. За нездачу “позики” в гром. Вігебра Михайла забрали корову а в гром. Семенишин Федора забрали кабана.

Дня 6.5.1948 р. до с. Шкроботівка прибув прокурор Коваленко під охороною групи большевиків. Вони в селі проводили збірку “позики”. Того ж дня викликав до с/ради Іщука Матвія і вимагав від нього, щоб підписав “позику” на 900 крб., на що цей не дав згоди. Тоді прокурор сказав: “В нас державна позика дається в добровільний спосіб, але хто по-добровільному не хоче дати, то ми знайдемо спосіб, щоб в нього взяти кілька разів більше”. Після розмови сказав принести йому всі квіти від 1944 р. по 1948 р. На жадання прокурора Іщук приніс всі квіти. Після перевірки виявилось, що Матвій виповнив всі податки за минулі роки. Тоді прокурор вчепився, чому він не виконав молокопоставки за 1948 р. Іщук сказав, що корова не доїться. Прокурор відповів, що їх це мало обходить, а за два дні має бути виповнена поставка молока. Коли Іщук цього не виконає, то справа піде в суд.

Дня 11.5.1948 р. до с. Мизюринці [Мізюринці] прибув прокурор Коваленко під охороною 5-ох большевиків. Він, зібравши сільський актив, зазначив, що “позика” мусить бути якнайскорше виконана. Крім цього сказав, що на родини, які є скомпромітовані перед радвладою треба накладати подвійну позику.

Дня 24.5.1948 р. до с. Михайлівка прибула група большевиків в числі 9 осіб, яку селяни називають “Сквозна”. Ця група в протязі двох днів збрала 30 тис. крб. “Позику” стягали днем і ніччю. Викликали громадян по чотири і по п'ять разів на ніч, аж нарешті громадянин був змушений підписати таку кількість, яку йому назначили. Котрі селяни не мали змоги виконати “позики”, в тих забирали худобу. У гром.

Куркаш Івана та Печений Михайла забрали корови, пізніше звернули, а взяли по дві вівці. В Герук Єфрема забрали кабана і 4 вівці.

Р-н: Почаїв

Дня 8.5.1948 р. до с. Будки прибув ІІ-ий секретар РК КП(б)У Асаулов з Броніковим в справі “позики”. Взявши одного десятника, пішли до гром. Кавінський Фанька Васильовича, який господарить на 1,5 га землі і сплатив 50 крб. “позики”. Від нього вимагали ще 100 крб. Кавінський відмовлявся від добавленої суми. Тоді Асаулов почав перевіряти квити держзобов’язань, в яких знайшов невиконаних 60 л. молокопоставки. За це в Кавінського забрали корову і останній мішок жита. Малі діти свою корову біля с/ради відікрали, а жита большевики не повернули.

Дня 10.5.1948 р. до цього ж села прибув о/у РО МГБ ст. лейт. Карандашов з 7-ма емгебістами та ІІ-й секретар РК КП(б)У Асаул з представником з області в справі “позики”. Асаул з представником з області і 5-ма емгебістами пішов до гром. Зубкевич Володимира, який вже другий місяць лежить хворий і замість призначених йому 800 крб. дав 100 крб. За це пограбували в нього коня, воза, 3 фіри дошок, і фіру соломи та ще й до того арештували його дочку Марію.

Дня 5.5.1948 р. до с. Валигури [Валигори] прибув з району уповноважений Васільєв. Він зайшов до гром. Лесик Олександра, якому німці спалили хату і він вже пів року живе в хаті вивезеної на Сибір родини, при чім дуже вбого, якому призначив 200 крб. “позики”. Лесик відмовився від призначеної йому суми. Тоді Васільєв загрозив: “Ти не хотів підписати позики на 200 рублів, отже прийде прокурор і оштрафує тебе на 500 крб. За те, що ти сидиш в державному будинку”. Наляканий Лесик був змушений підписати “позику” на 200 крб.

Дня 1.5.1948 р. до с. Будки прибув ІІ-й секретар райпарткому Асаулов, Пойміглазов і майор Броніков, які хотіли відсвяткувати з населенням свято 1-ше травня. Вони дали зарядження десятникам, щоб зібрали населення на збори. Населення на збори не зійшлося, а навіть самі десятники не повернулись. Большевики, не діждавшись людей, почали самі відсвятковувати 1-ше травня. Крім згаданих представників з району був присутній голова с/ради. Після відсвяткування написали акт, що “Свято 1-ше травня відсвятковано урочисто в присутності 200 осіб. Населення з великим захопленням і радістю привітало державну позику для піднесення і розбудови СССР після війни.” Такий же самий лист написали до Сталіна, і від імені “зборів” підписали: Асаулов, Пойміглазов і майор Броніков. На закінчення взяв слово майор Броніков і сказав до голови: “Голова, плещіть в долоні, бо ж 200 осіб відсвяткувало свято 1-ше травня”.

Дня 2.5.1948 р. до цього ж села прибув Асаулов з 5-ма помічниками в справі “позики”. Кожного селянина закликав до с/ради і питав, чи хто з родини є засуджений або в “банді”. Якщо такі траплялися, тоді

почав залякувати, що коли не підпише “позики” на визначену суму, то буде вивезений на Сибір. Селяни, довідавшись про це, не йшли до с/ради. Тоді Асаулов ходив від хати-до-хати і всім, хто не виповнив “позики” накладав подвійну суму.

Дня 2.5.1948 р. до с. Валигури [Валигори] прибули з райадміністрації в справі “позики” Романюк, Мудрик, Васільєв і одна жінка. Вони намагались скликати збори, але населення не зійшлося. Тоді вони уповноважили кількох селян до помочі стягування “позики” і стали ходити до кожної хати. Кожному селянинові призначували 100 крб. “добровільної позики” від одного гектара землі. Хто відмовлявся підписати визначену ними суму, перевіряли всі квити держпоставок за два роки. Коли знаходили щось невиконано, то грозили, що заявлять прокуророві і він буде суджений за невиконання зобов’язань перед державою.

Комарівка

Дня 1.5.1948 р. до села прибув підполк. Фільдонов з 4-ма емведистами в справі “позики”. Він хотів скликати збори селян але зійшлося тільки 6 старих жінок та сільські десятники. За це, що селяни не явились на збори, Фільдонов покарав голову с/ради Кіндрата 200 карбованцями.

Дня 3.5.1948 р. до села прибув підполк. Фільдонов з 4-ма емведистами в справі “позики”. В цей момент в церкві відправлялася Служба Божа і навколо церкви ходив Хрестний обхід. Фільдонов перервав священникові Лопуховичові Службу Божу, змусив його роз’яснювати селянам про державну “позику” і закликати населення, щоб добровільно здавали “позику”. Після агітації священник кінчив Службу Божу. Населення в цей час говорило, що це Антихрист прийшов, щоб перебивати відправу.

Дня 5.5.1948 р. прибув 1-ий секретар РК КП(б)У Кононенко, нач. райвиконкому і два емведисти в справі “позики”. Вони скликали збори. На збори прийшли старики і діти, а населення середнього віку втекло з села. На зборах виступив Кононенко і ляв селян грубими московськими лайками, кажучи: “Ви всі бандити скриваетесь, щоби тільки нас не бачити”. Після зборів заходив до кожного селянина і накладав таку суму “позики”, яка йому подобалась. При цьому описували в селян дорожчі речі, оцінювали їх та забирали до с/ради на залог. Селянам казали, що як не викуплять своїх речей, то будуть продавати, а гроші зачислять на державну “позику”. Таку тактику примінили у гром. Мірецький Михайла, Богута Василя, Крамарук Івана й інших.

Дня 6.5.1948 р. до села прибув підполк. Фільдонов, кап. Нікадров і 4 емведисти в справі “позики”. Під час стягування “позики” пограб[ува]ли Шевчук Карпа та посадили до льоху на дві доби Ковальчук Ярину за те, що не виплатила “добровільної позики”.

Дня 7.5.1948 р. до села прибув 1-ий секретар Кононенко з 6-ма емведистами в справі “позики”. В селі Кононенко скликав збори, на

яких лаяв повстанців. Про одного повстанця, який минулої ночі згинув у цьому ж селі, сказав: “Бандита з Крем’янецького р-ну вбито, а бандит Пацула утік. Але ми його ще зловимо”. Після зборів вони заходили до селян, лаяли брудними лайками, плювали в очі та грабили майно за нездачу “позики”.

Дня 9.5.1948 р. до с. Лосятин прибув уповноважений по “позиці” участковий міліції Ярмусь з 4-ма істробками. Виїжджаючи з райцентру в село, Ярмусь одержав розпорядження від 1-го секретаря райпарткому Кононенка з колгоспників стягати по 50 крб. “позики”, а зате на одноосібників накладати великі суми. Стягання “позики” розпочалося від арештованих селян. Цього ж дня було арештовано 18 осіб і замкнено в с/раді. Арештованих держали по три і чотири дні, та тільки раз у день допускали з передачею харчів. При тому загрожувало, що skonфіскують майно, а їх відставляють до району в РО МГБ, якщо не погодяться на згадану суму “позики”. Крім цього було згадано, щоб селяни вписувалися до колгоспу, то будуть, так як колгоспники, давати тільки 50 крб. “позики”.

Дня 15.5.1948 р. під час стягання “позики” в цьому ж селі Ярмусь арештував 14 осіб селян за те, що вони не годились підписувати на визначену ним суму “позики” і за те, що як хтось погодився, а не сплачував.

В цьому ж селі під час стягування “позики” було переарештовано Ярмусем 44 селян.

Р-н: Крем’янець

Дня 22.5.1948 р. до с. Кімната прибув Пожидаєв з 4-ма емведистами і зайшов до гром. Вавринюк Грицька Васильовича, де за нездачу 50 крб. добавки до “позики” пограбував музичний інструмент. Цього ж самого дня (св. Миколая) Пожидаєв з охороною зайшов до гром. Кучерук Миколи поздоровити його з днем іменин. Після поздоровлення Пожидаєв вимагав від Кучерука горілки. Микола горілки не дав і їх не вгостив. За це Пожидаєв розсердився і покарав Миколу шарварком, щоб на протязі 6-ох днів вивіз 14 куб. метрів каміння.

Дня 23.5.1948 р. в цьому ж селі Пожидаєв, при стяганні добавки “позики”, примінив таку тактику: приходив до селянина і казав: “Замість 6 днів шарварку маєш виконати 30 днів і то протягом тижня. Не виконаєш – буде судити суд. Якщо даси добавку позики, то будеш мати тільки 6 днів шарварку”. Трофимлюк Марії Пожидаєв призначив 24 дні шарварку виконати на протязі тижня, при тому зазначив, що буде мати 6 днів шарварку, коли дасть добавку “позики” 100 крб. Трофимлюк сказала, що це неможливо є виконати 24 дні шарварку. Тоді Пожидаєв відповів: “Це є спеціально так зроблено, щоб громадянин не міг виконати свого обов’язку перед державою і щоб за невиконання міг судити суд”.

Дня 20.5.1948 р. до с. Рудка прибув представник райпарткому Кісельов і о/у РО МГБ Собурін з 6-ма емгебістами. Кісельов скликав збори населення, на яких відчитав “Протест проти звірства монархофашистівського уряду в Греції проти демократів”. Після доповіді Кісельов запитав селян: “Хто за тим, щоб протест затвердити, піднесіть руки”. Рук ніхто не підніс. Тоді знов запитався: “Хто проти, піднесіть руки”. Знова нічия рука не піднеслася. Тоді Кісельов сказав, що коли нема нікого проти, то значить, що всі за тим, щоб протест затвердити. На цьому збори закінчено.

Дня 10.5.1948 р. вечером в с. Богданівка упов. по стягненні “позики” Легензов виломив двері [в] Соколюк Феодозії, та увійшов до хати та лаяв брудними московськими лайками за те, що вона не хотіла пустити його в хату. Легензов перед тим квартирував 5 днів в Феодозії і вона, сплативши “позику”, сказала цьому звільнити квартиру, за погану поведінку.

Дня 15.5.1948 р. до с. Града прибув упов. Плейов з кількома емведистами і у гром. Білецький Прокопа забрав пилку (трачку) за те, що Білецький не сплатив добавки до “позики”.

Дня 19.5.1948 р. до цього ж села прибув упов. Плейов з кількома емведистами в справі “позики”. Зайшовши до гром. Годун Феодосії, побив її за те, що вона не хотіла погодитися на визначену ним суму “позики”.

Дня 3.5.1948 р. до с. Духів прибув бухгалтер з райпотребсоюзу Зіберов з кількома більшовиками в справі “позики”. В час стягання Зіберов арештував і замкнув до льоху гром. Цибульського Федора, Шимуду Марфу, Більчук Леоніда й інших за те, що вони не хотіли дати по 200 крб. “позики”. Коли селяни погодилися на визначену ним суму, тоді їх випущено з арешту. Шимуда Марфі до 200 крб. дописали нуля і від її чоловіка вимагали 2 тис. крб., говорячи: “смотри, жена твоя подпісала на 2 тис. займа, вот ейо подпісь”.

Дня 11.5.1948 р. в с. Крижі уповноважений по “позиці” Старигін з двома емведистами заходив до Мокринська Ярини, яку за несплату “позики” сильно побили.

Дня 14.5.1948 р. в с. Куликів дванадцятилітній хлопець (пастух) Криєв Анатолій гнав з пасовиська худобу. По дорозі його зустріло кількох більшовиків. Його почали питати чия це худоба. Хлопець не признався. Більшовики розсердилися [та] побили [того] так, що його на другий день відправили в лікарню.

Дня 22.5.1948 р. до с. Куликів прибув о/у РО МГБ Пщерінков з 6-ма емгебістами. Зайшов до гром. Нікитюк Марії, побив її за це, що не хотіла підписати держ. “позики”.

Дня 2.5.1948 р. до с. Колосова прибув упов. Кузнецов з 4-ма емведистами в справі “позики”. Селян силою заставляли підписувати призначену їм суму. Гром. Собчук Тимка, який живе дуже вбого і дав лише 50 крб. “позики”, вони заставляли дати ще 150 крб. Тимко

відмовлявся, за що його побили й арештували. По дорозі до району його відпустили додому.

Кімната

Від 3-10.5.1948 р. в гром. Мельник Василя квартирував упов. Пожидаєв Іван, лейт. Артемов і 5 емведистів на чолі з підполк. Сопруновим в справі стягання “позики”. З перших днів вони почали накладати на селян по 150 крб. від 1 га. землі. Від заможніших селян вимагали здати всю “позику” разом. Населення відмовлялось здати всю “позику”. Большевики заманювали селян, що “позику” можна сплачувати протягом 10-ти місяців, на що селяни відповідали: “Знаєм ми таких 10 місяців – сьогодні підпишемо, – завтра здерете”. Вони побачили, що їх слова не мають успіху, вжили терору. Стали арешт[ов]увати селян і замикати в приміщення школи, де тримали по три дні.

Дня 10.5.1948 р. було арештовано 25 осіб, а саме: Грушицький Марка, Гонтарук Кирила, Циганюк Павла і інших. Вищезгаданих трьох селян щоночі викликали до окремої кімнати і там залякували їх різними способами, щоб ті погодилися на сплату “позики”. Побачивши такий терор, населення втікало в поля. Большевики знова ловили людей і припроваджували на квартиру Сопрунова.

Дня 10.5.1948 р. до Сопрунова припроваджено арештовану Чумак Анну. Цей запитав її, чому люди втікають з села. Анна відповіла, – “бояться, щоб ви не били”. Сопрунов вів: “В Радянському Союзі висока культура і ніхто нікого не б’є, а так турбують днем і нічю громадян, що вони, врешті, самі підпишуть позику і розрахуються з державою”. І дійсно, кожної ночі ходили від хати до хати, змушували селян давати гроші. До цього ще кожного дня автомашиною приїжджав Галішков з 6-ма емведистами і також збирав “позику”, а вечором всі гроші, які наздирали з людей, відвозив до району.

Дня 17.5.1948 р. до цього ж села прибув Пожидаєв Іван і накладав селянам добавку до “позики”. Зайшовши до гром. Дударчук Анни, яка відмовлялася дати 50 крб. добавки, побив її чоботами, арештував і зачинив в с/радї. На другий день її чоловік приніс 50 крб., тоді жінку звільнили з арешту.

Дня 22.5.1948 р. за 50 крб. добавки “добровільної позики” громадянку Грушицька Якилину Пожидаєв наказав Росоловському бити. (Росоловський большевицький виступник з с. Гаї). Сам, реготав з задоволення, коли цей виконував його наказ.

Дня 23.5.1948 р. молодь зорганізувала в селі музику і танці. На танці прибув Пожидаєв з 5-ма емведистами і почав перевіряти в хлопців документи. Під час перевірки Грушицький Василь не хотів дати своїх документів в руки емведистові. Тоді двох інших емведистів кинулись на нього, відібрали документи, а Василя тяжко побили.

Дня 6.5.1948 р. до с. Млинівці прибув Пасічник з кількома емведистами в справі “позики”. Він заставляв селян підписуватись на суму

визначену ним. За те, що селяни не хотіли погодитися на визначені ним суми, він побив Попілевич Івана і Ільчук Михайла.

Дня 4.5.1948 р. в с. [Новий] Кокорів упов. Сахаренко зустрів гром. Двіжак Луцька і Салій Василя, яким вчепив на шию кріса і так з насмішкою водив їх по селі за це, що не здали вчас позики. Хто вімовлявся виконати його волю, того бив. Гром. Панас, який ходив разом з вищезгаданими, кинув кріса на землю. Сахаренко за це вдарив його кілька разів по обличчі.

Савчичі [Савчиці]

Дня 6.5.1948 р. до села прибув упов. Шумбарець з кількома емведистами в справі “позики”. Він згонив до с/ради селян і заставляв підписуватись на визначену ним суму. Гром. Шпак Дем’яна за це, що не хотів підписати “позики” на 300 крб., зачинив в с/раді на цілий день до шафи.

Дня 7.5.1948 р. Шумбарець з кількома емведистами побив Олексюк Дарію за це, що не хотіла підписати “позики” на суму 100 крб.

Дня 11.5.1948 р. упов. Шумбарець і о/у РО МГБ Пщерінков побили десятичника Струк Григорія за те, що на його участку люди не підписали “позики” на визначену суму. Рівнож побили 53-літнього громадянина Чумакевич Василя та арештували його і відставили до с. Дунаїв за те, що не підписав “позики” на 300 крб.

Дня 21.5.1948 р. упов. Шумбарець і о/у РО МГБ Пщерінков побили 70-ти літню Трофимлюк Марію за те, що в означений ними речинець не сплатила “позики”. Грушицька Христі стріляли понад голову за те, що не сплатила “позики”.

Дня 22.5.1948 р. упов. Шумбарець при стягуванні “позики” побив Гарчук Йосипа за те, що не сплатив її у визначену ним дату.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали

Дня 6.5.1948 р. до с. Михайлівка прибув прокурор Коваленко з сином судді Вавринюком. В с/раді робив зібрання сільського активу і говорив: “Позика має пройти в 100%, а коли ні, то будемо вживати всіх заходів і найдемо до того якусь причину та стягнемо кілька раз більше.

Дня 9.5.1948 р. до с. Мізюринці прибув Костюк, суддя Вавренюк, Онищенко, Табачинська Павліна, Дуся і Охоцький. Вони при збиранні “позики” зайшли до Ткачук Романа і вимагали від нього 500 крб. Коли він відмовився від такої суми, його арештували і замкнули до льоху. По кількох годинах його випустили і Роман підписав вищезгадану суму.

Дня 1.5.1948 р. до с. Радишівка [Радошівка] прибув о/у РО МГБ Александров з 8-ма бійцями. В селі він робив ревізії, під час яких знайшли самогон. Цей самогон забрали, зайшли до гром. Грибачук Оксентія і там випили. Вечором від’їхали в напрямі с. Михайлівка.

Дня 10.5.1948 р. в с. Темногайці большевики стягали “позику”. Вечором покликали до канцелярії одну жінку, яка ще не віддала

“позики”. Її арештували та посадили до льоху. Слідуючого дня її в льоху застали неживу.

Дня 5.5.1948 р. до с. Кудлаївка приїхав упов. Пенський і пішов на хуторі Вербиця стягати “позику”. Під час стягання “позики” десятник Мацюк сказав, що коли ми всі гроші стягнемо, які люди підписали, то плян буде перевиконаний. Натомість для громадян буде обидно, бо зараз грошей тяжко набути. За ці слова Пенський, взявши папку, побив його і сказав: “Я тебе навчу, як виконувати плян”.

Дня 12.5.1948 р. до с. Підгайці прибув о/у РО МГБ Андреев зі своєю групою і робив по господарствах ревізії. В гром. Яшук Івана виломали двері, тому, що не було нікого вдома. Вони в хаті перевели докладну ревізію і відійшли.

Дня 20.5.1948 р. до цього ж села приїхала група по стягуванні “позики”. Вони цілу ніч скликали громадян до с/ради і змушували підписуватись на “позику”. Хто не хотів підписати, того заводили до окремої кімнати і там примушували терором. В цій кімнаті побили гром. Мацюк Юрка і Коваль Грицька.

Дня 5.5.1948 р. до с. В.[еликі] Вікнини приїхав нач. РО МГБ Сорокін і арештував за невідписання “позики” Ядвіжук Харитину і Шимко Гордія. Їх відправлено в райцентр, а слідуючого дня звільнено.

Дня 25.5.1948 р. в с. Великі Вікнини большевики арештували і забрали до району, тільки в білизні, таких громадян: Казьмирук Гавриїла, Дощик Омеліяна та Гоюк Карпа.

Дня 24.5.1948 р. до с. М.[алі] Вікнини прибула група по стягуванні “позики”. Хто вповні не сплатив “позики”, в того забирали корови і збіжжя. Забрали корову в Кушнірук Максима і звернули щойно тоді, як він сплатив “позику”. В Сидорчук Агафії зграбували 300 кг збіжжя і не повернули.

НАРОД БОРЕТЬСЯ

Р-н: Ланівці

Дня 10.5.1948 р. в с. Бережанка українські повстанці покарали обстриженням та буками Басюк Валентину Василівну, ученицю ІХ кл. Ланівецької СШ, за те, що вписалась до комсомолу і втягала інших та гуляла з большевиками. Учні Ланівецької школи були вдячні за покарання Валентини, яка плямила всіх учнів.

Дня 10.5.1948 р. до с. Вербовець прибув упов. Півторок [Півторак] і два робітники райміліції. Вони зайшли до с/ради і наказали голові зігнати людей на збори. Селяни на збори не прийшли, а повтікали в поле. Згадані сиділи в с/раді до вечора і, не діждавшись нікого, відійшли в напрямі с. Корчанівка [Карначівка].

Дня 3.5.1948 р. до с. В. Куськівці [Великі Кусківці] прибув упов. РК КП(б)У і райвиконкому Тупол з трьома істробками та вигонив селян на збори. Мимо цього, що большевики наказували і грозили – на збори

ніхто не пішов. Тупол, зобачивши, що нічого не вдіє, зайшов до с/ради і сказав, що на село призначено 65 тис. крб. держ. “позики”, яку треба виконати з честю.

Дня 4.5.1948 р. до цього ж села прибув упов. РК КП(б)У Тупол і ходив по селі заставляти людей, щоби підписувалися на здачу “позики”. Селяни замикали хати і втікали в поле.

Дня 8.5.1948 р. до с. В. Куськівці [Великі Кусківці] прибув упов. РК КП(б)У Тупол з істребками та стягав в селян “позику”. Коли гром. Марценюк Ярина просила, що зараз немає, а дасть пізніше, ці почали кричати, що мусить дати, називаючи при тому її бандиткою і т. п. Це довело жінку до того, що вона взяла кочергу і почала бити, куди попало, Тупола і істребків. Одному істребкові розбила голову. Ці повтікали на подвір'я і повідомили міліцію. Прибула міліція, але жінки в хаті вже не застали, бо вона сподіючись того – вийшла з дому.

Дня 16.5.1948 р. до с. Передмірка прибув драм. гурток з с. Борщівки і ставив п'єсу “Весна Орини”. Цю п'єсу гурток ставив вже в с. Борсуки і ще мали ставити в сс. Куськівці [Великі і Малі Кусківці] і Грибова. Ініціатором цієї групи був большевицький вислужник (прізвище невідоме). В час ставлення п'єси (якраз під слова актора на сцені – “зараз сотня визволить”) до салі ввійшли повстанці і подалися на сцену, припиняючи п'єсу. Один повстанець став промовляти до публіки зі сцени, про значення п'єси “Весна Орини” і як українське населення повинно ставитися до большевицької пропаганди. Після цього виступив один з акторів і признав рацію повстанцям в присутності публіки. Всіх акторів покарано обстриженням волосся на голові. Вони кару прийняли і припинили свою роботу. Населення з цього дуже задоволене.

Дня 22.5.1948 р. до цього ж села вечором прибула група большевиків в числі 5 осіб з о/у РО МГБ Іващенко та зробили засідку на краю села по городах. На них наткнулися повстанці. Вив'язалась перестрілка, в якій большевики, почувши сильний вогонь зі сторони повстанців – повтікали. Повстанці спокійно без втрат відступили в потрібному напрямі.

Синівці

Дня 3.5.1948 р. до села прибули робітники райадміністрації Тімошов, Попов і Ковальчук. Вони пішли під церкву, де в той час відправлялося Богослуження і коли люди вже почали виходити з церкви вони хотіли перевести мітинг в справі “позики”. Люди, однак, не слухали їх і повтікали. Остався тільки священик та церковний староста. Большевики, побачивши, що нічого не вдіють, повернулись до с/ради і заявили голові, що на село призначено 52 тис. крб. держ. “позики”.

Дня 5.5.1948 р. до села прибули з райадміністрації Тімошов, Попов і Ковальчук та згнали людей на збори. Селяни почали втікати в поле, бо знали, чогу хочуть большевики. Большевики, побачивши, що

нікого не дочекаються, виїхали на поля і там ловили людей. Коли вже зловили, приводили до с/ради і заставляли підписуватись на “позику” для держави.

В час Великодніх свят в селах району були розклеєні протибольшевицькі і протиколгоспні листівки і кличі. Большевики кличі зривали, а в с. Нападівка вирубували стіни на тих місцях, де були розклеєні кличі.

В час Великодніх свят в селах району були прибрані могили поляглих українських повстанців. На могилах були написи: “Вічна Слава упавшим Героям у боротьбі за УССД!”. Большевики в день свят ходили по цвинтарях по всіх селах та приглядалися, чи хто прийде на могили поляглих. В сс. Бережанка, Синівці і інших порвали вінки з написами, переломили хрести на могилах.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали

Дня 1.5.1948 р. до с. Кудлаївка приїхав упов. Пенський та дав голові с/ради зарядження, щоб населення зібралось на збори. Населення на збори не зійшлося і Пенський з нічим від'їхав до райцентру.

Дня 14.5.1948 р. українські повстанці зловили живим упов. по заготівлі Мошинський Михайла (большевицький вислужник) з с. Горинка, який тероризував населення. Його зловлено в с. В.[еликі] Вікнини.

Дня 6.5.1948 р. до с. Мізюринці прибув суддя Вавринюк і упов. Костюк. Вони збирали “позику”. Громадянинові Тарасюк Володимирові (інвалід “вітчизняної війни”) – біднякові, запропонували підписати “позику” на 400 крб. Тарасюк заявив, що більше не дасть, як 150 крб. Тоді Костюк покликав його в с/раду і там дальше вимагав суми 400 карбованців. Тарасюк однак не погодився і вийшов з канцелярії.

Р-н: Почаїв

Дня 2.5.1948 р. в с. Будки ст. лейт. о/у РО МГБ – Карандашов зі своєю групою прийшов на церковне подвір'я та в присутності 70 осіб, які зібралися біля церкви, розкидав могилу одного повстанця. Після своєї ганебної роботи большевики вийшли з церковного подвір'я і поставали на вулиці. Дітвора, яка в цей час була біля церкви, почала поправляти могилу і вставляти зваленого хреста. Большевики, побачивши це, повернулись і заставляли дітей розкидати могилу. Діти відмовились, а натомість почали большевиків дразнити образливими словами. Розлючені большевики причепились до 14-літнього хлопця, щоб він взяв березовий хрест і кинув у калюжу. Коли хлопець відмовився, ці почали лаяти грубими московськими словами. Побачивши це Савчук Олекса покликав до себе свого сина, а до большевиків сказав: “Мій син вам не робітник, могили розкидати не буде”. Його піддержав гром. Волошин Іван, лаючи большевиків. Коли ці почули це, кинулися на Волошина. На допомогу Волошинові приступили інші селяни (коло 15 осіб) і почали спорити з большевиками. Карандашов

побачив, що нічого не вдіє, забрав своїх посіпак і з соромом вийшов з подвір'я.

Дня 4.5.1948 р. до с. Валігури приїхав автомашиною 1-ий секретар райпарткому Кононенко, нач. РО МВД – Красюк, Романюк, Мудрик, Васілієв і кількох емеведистів в справі “позики”. Вони викликали до с/ради всіх тих, що відмовилися підписати визначену їм суму “позики”. В с/раді кожного зокрема лаяли брудними словами. Циганюк Марія не могла стерпіти лайки і розплакалася. Большевики з її плачу сміялися. Тоді Циганюк зі злості почала їх називати: дідами, дурними та христопродавцями. Красюк за ці слова вдарив її в обличчя і хотів випхнути за двері, але ця не [в]ступалася і почала ще дужче кричати. Тоді Красюк вийняв пістоль, приложив цівку до її голови і загрозив, що коли не вийде з будинку, то застрілить.

Дня 16.5.1948 р. в м. Новий Почаїв, вечором, біля квартири нач. РО МГБ майора Вороніна, атентатчик поранив Вороніна в шию. Прокурор, який був при Воронінові, відстрілюючись втік. Атентатчик під пострілами прокурора мусів відступити.

Дня 16.5.1948 р. в с. Ст.[арий] Почаїв українські повстанці у гром. Нечай Надії тяжко поранили в живіт уповноваженого з райпарткому кап. Фронтowa, який помер в Крем'янецькій лічниці. При цьому здобуто одного кулемета.

Р-н: Крем'янець

Дня 25.5.1948 р. в с. Сапанів українські повстанці влаштували на большевиків засідку. Вечором, о годині сьома-тридцять, большевики повертаючи підводою до райцентру в'їхали на засідку. Розпочався бій, в якому гине уповноважений з райпарткому Кирикилиця і 2-оє міліціонерів, а кап. Чернешов важко поранений втік до райцентру. Повстанцями здобуто 2 автомати і 1-го кріса. По їх стороні втрат не було.

Р-н В.[еликі] Борки

Дня 2 і 3.5.1948 р. в усіх селах району, включаючи і райцентр, появилися протибольшевицькі листівки. В райцентрі листівки були наліплені на вікна райадміністрації, що викликало велику сен[с]ацію і захоплення, як в райцентрі, так і по селах району.

Дня 5.5.1948 р. з хуторів Гаї Шевченківські (Шляхтинські), с/рада Гніздечне (Шляхтинці) українські повстанці арештували нічю Зарихту Степана – явного агента РО МГБ.

Дня 8.5.1948 р. в с. Романівка о/у РО МГБ Петриков почав організувати істребків до охорони місцевого колгоспу. Мимо цього, що зорганізовано насильно 18 осіб, ніхто не хоче йти до служби і не бере зброї до рук.

Дня 20.5.1948 р. в с. Прошова населення збойкотувало кінофільм, який висвітлювано. Присутніми були тільки шкільні діти, яких учителі запровадили до салі силою і безплатно.

Дня 23.5.1948 р. таке саме було в с. Білоскірка, де крім кількох шкільних дітей, ніхто не явився на кіносеанс.

Дня 25.5.1948 р. в с. Застав'я українські повстанці вбили начальника істреб. батальйону який разом з Дерлицю Романа, який разом з емеведистами робив ревізії, ломив у селянських хатах двері та тероризував українське населення. Сам він жив з жінкою-східнячкою в с. Застав'ї, а станиця поміщалася в с. Баворів. Обоє з жінкою були озброєні в автомати – ППШ і нім. МП, а в хаті мали віконниці. Повстанці запалили хату, виломили віконниці і вкинули гранату до хати, яка його й розірвала.

Другого дня до цього ж села прибув ІІ-ий секретар РК КП(б)У Грунін, о/у РО МГБ Коновалов і Петриков, уповноважений РК КП(б)У Чернішов та участковий МВД Войтович і начальник всіх істреб. батальйонів в районі – Крилов. Згадані большевики арештували Бучинський Степана і Бучинський Миколу, а відтак зганяли людей на похорон. Під час похорону виступив з промовою Грунін, який, між іншим, сказав: “Романе, ти чесно працював для радянської влади, ти всеціло віддався їй [і] до останньої хвилини держав ти зброю в руках, охороняючи своє життя, яке тобі, відібрали бандити. Але ми пімстимося за тебе та винищимо цих бандитів”.

Дня 28.5.1948 р. в с. Курники українські повстанці прилюдно повішали секретаря первинної комсомольської організації Боркун Ярослава – явного агента РО МГБ, який працював фінагентом, ходив по селах зі зброєю, тероризував українське населення і оплюгавлював український рев.[олюційний] рух.

Другого дня в зв'язку з цим 20 большевиків, забравши з пасовиська господарські коні, робили облаву по полях.

Р-н: Микулинці

Дня 1.5.1948 р. в с. Петриків хтось прострілив фінагента Са[...] Войтка.

Дня 1 і 2.5.1948 р. по всіх селах району, як рівнож і в райцентрі, появилися протибольшевицькі листівки. Рано нач. РО МГБ Сусленко та військо МВД збирали листівки та перевірявали всіх прохожих.

Цього ж дня в с. Буцнів було около 20 большевиків, які перевіряли кожного стрічного чоловіка, шукаючи за листівками. Найбільше звертали увагу на молодіж. Докладну ревізію зробили при Рибачок Володимирові, в якого шукали навіть у волоссі.

Дня 2.5.1948 р. в с. Конопківка, коли появилися листівки, один істребек сказав: “Ми знаємо, що большевики дають нам зброю на те, щоб ми стріляли своїх братів. Але ми стріляти їх не будемо”.

Дня 30.5.1948 р. до райцентру привезли вбитого начальника істребітельних батальйонів в районі – Фінаєва. Де і хто його застрілив – не відомо. Одне відоме, що того дня згаданий начальник їздив на акцію в Підгаєччину.

В с. Ладичин в той час, як люди виходили з церкви, дня 30 квітня 1948 р., дир. фінвідділу Шестяков з кількома большевиками хотів скликати людей на збори. Люди, однак, повтікали і на збори не прийшов ніхто.

Дня 5.5.1948 р. в с. Ладичин директор фінвідділу Шестяков, збираючи в селі “позику”, арештував таких громадян: Бурда, Ганчак, Ониськів Павла, Желінський Карла, Домбрович Івана, Будель Гната. Всіх їх змушував до підписання “позики” на таку суму, яку кожному призначили. Їх держали цілу добу під охороною в райцентрі, не даючи нічого їсти, мимо цього, що кожному приносили з дому. На призначену суму “позики”, мимо цього, ніхто з них не підписався і їх звільнено.

Дня 7.5.1948 р. в с. Л[ошнів] упов по “позиці” Кузьменко (начальник райвоенкомату) з [головою с/ради] Драбик Богданом зайшов до переселенця Явусюк Семена[, щоб той підписався на] 400 крб. “позики”. Господар давав тільки 50 крб. кажучи, що більше не може дати. Тоді большевики перевели ревізію на його господарстві і знайшли на горіщі соломю. За те його вкарали на 200 крб., як за переступлення протипожежних приписів. Відтак забрали його до с/ради і там вимагали вже не 400 крб., а 600 крб. Коли господар не погодився, його замкнули до пивниці і сказали надуматися. Однак господар просидів цілу добу і на “позику” в такій сумі не підписався.

Дня 8.5.1948 р. в с. Лука Велика упов. Слацький, ІІ-ий секретар РК КП(б)У Чудік Роман та інші [арештували]: Зімовський Івана, Гладкий Івана, Гладкий Андрія, Юзьків Дмитра, Фарина Івана, Росяк Миколу, Звір Михайла, Греськів Василя і Лучків Розалію і домагалися від них по 500-1000 крб. “позики”. Чудік Роман сказав до них: “Якщо не підпишете позики на таку суму, то заберемо ваші коні, корови і інше господарське майно”. Однак господарі не погодилися на таку “позику”, і їх звільнили домів.

Дня 10.5.1948 р. в с. Ладичин гром. Дорош Кіндрат на домагання большевиків підписати 600 крб. “позики”, давав тільки 150 крб. Упов. Шестяков почав називати його “куркульською мордою”, “бандьорою” і іншими словами. Дорош тоді відповів: “А ти забув, як ти приїхав сюди босий, голодний і в одній шляпі, а тепер ріжеш такого пана”. Призначеної суми господар не підписав і його звільнили.

Дня 17.5.1948 р. до с. Хатки Лучанські приїхав голова РВК Стриєшин Іван і виганяв людей на роботу до газопроводу. З населення на роботу не пішов ніхто.

Р-н: Козлів

Дня 2.5.1948 р. в с. Довжанка появилися протиколгоспні листівки. Гром. Василик Микола, ідучи до церкви, держав у руці листівку і показував її людям, які з захопленням її читали.

Цього ж дня в с. Димаморич [Домаморич] на станицю істребительного батальйону прибіг істребок Хитрий Василь з листівкою в руці і сказав, що за селом він бачив 25 повстанців на конях.

Дня 2.5.1948 р. в с. Купчинці з появою протибольшевицьких листівок населення раділо, що в день Христового Воскресення можуть читати повстанські листівки. Один селянин, ідучи до церкви, сказав до довірених йому людей: “Хоч я вже старий, але хотів би діждатися того часу, коли буде валитися сталінська тюрма народів і повстане Українська Самостійна Держава”. Цього дня большевики арештували заплільника Олійник Богдана і ще одного чоловіка (прізвище невідоме).

Дня 15.5.1948 р. в с. Димаморич [Домаморич] вечором ішло двох хлопців і співали революційну пісню. На той час надійшов упов. з РК КП(б)У Гурмоза, зловив одного з них і почав допитувати, як прізвище. Недалеко с/ради хлопець вирвався з рук большевика і втік, не зважаючи на те, що Гурмоза стріляв за ним з пістоля.

Дня 23.5.1948 р. в с. Забойки українські повстанці поранили тяжко зав. клубу Тарасенка зі (СУЗ), який виховував молодь в комуністичному дусі, був ініціатором колгоспу і ходив зі зброєю.

Слідуючого дня до села приїхав 1-ий секретар райпарткому Волков Іван Дм., о/у РО МГБ Проходько та інші. Вони арештували начальника істрєбків Ожібко Івана і ще 10 громадян, а на селян наложили 10 тис. крб. кари. Арештованих забрали до райцентру. На другий день 8-ох звільнили, а Ожібка Івана, Яремка і Забензулу держать в тюрмі.

Цього ж дня в с. Покропивна до Поврозник Софії зайшов за “позикою” Кутний з райфінвідділу (родом з Козлова) і домагався “позики”, хоч згадана господиня здала “позику” два рази. Вона йому доказувала це, а коли не допомгло, вхопила Кутного за плечі та витрутила за двері.

Другого дня так зробила гром. Погудська Марія. Коли большевик почав називати її “бандиткою” і грозити Сибіром за нездачу “позики”, вона вхопила большевика за ковнір та біла куди попало. Большевик вирвався з рук господині і з дороги, грозячи, сказав: “Поїдеш на Сибір годувати білі медведі”.

Р-н: Зборів

Дня 1.5.1948 р. до с. Хоростець прибув з району упов. Галушка та хотів перепровадити із селянами свято 1-ше травня. При допомозі сільського активу вдалось йому зігнати около 30 осіб. Після мітингу мала відбутися т. зв. демонстрація. Коли большевик крикнув “Смірно!”, селяни почали сміятися і розбігатися домів. Розлучений большевик завертав людей, щоб, врешті, якось демонстративно перейти вулицями, але люди дальше сміялися і не хотіли йти. Тоді він почав говорити: “Товариші! Ми сьогодні повинні вільно задемонструвати і показати світові, що ми любимо свою батьківщину” і т. д., та вже не було до кого говорити. Залишився ще гром. Мельник Олекса, до якого Галушка сказав: “Вот сволочі, ви всі бандьори, бо не хочете виконувати того, що вам наказує рад. влада”. На це Мельник сказав: “Товаришу

Галушка! Ви перед хвилиною говорили, що [ми всі] сьогодні вільно демонструємо. Яка ж це вільна демонстрація, коли ви зігнали народ під штиком і хочете, щоб він міг охотно демонструвати”. Розлючений Галушка загрозив йому, кажучи, що буде відповідати за ці слова в районі.

Дня 7.5.1948 р. в с. Хоробрів (Козівський р-н), коли упов. по “позиці” Галушка (партієць, поляк) у гром. Ховра Михайла сконфіскував за нездачу “позики” корову, жінка згаданого господаря почала кричати: “Що то за паршива держава, що ми нещасні мусимо її все позичати, а вона нам ніколи не віддає”. Розлючений большевик за ці слова арештував жінку і кинув до пивниці в с/раді, звідки її пізно вночі звільнено.

Від 3-12.5.1948 р. в с. Метенів большевики насильно стягали “позику”. Селяни ставили спротив і грошей не давали. Большевики грозили тюрмою, Сибіром, а коли це не допомогло, арештували селян: Семен Дмитра, Скочилас Антона, Семен Анну (70 літ) і Бонда Юстину. Не зважаючи на терор, селяни держалися твердо і тільки силою вдалося большевикам стягнути 12 тис. крб. з призначеної суми 42 тисячі.

Дня 16.5.1948 р. в с. Плавуча Вел.[ика] (Козів.[ський] р-н) III-ий секретар РК КП(б)У Тризнав зайшов до молочної. В той час в молочної була товпа людей, які кляли і нарікали на теперішнє життя, що останн[ю] літру молока треба відбирати від дітей і давати державі. Почувши ці слова, секретар сказав: “Ви, селяни, повинні це молоко нести з ентузіазмом, а не з прокльонами”. Тоді жінка Моцал Марія, якої два сини і муж згинули на фронті, почала кричати: “Маєш одну корову, яка дає літру молока, діти вдома з голоду плачуть, чоловіка війна з’їла, а ти неси молоко з “мотузязмом”. Треба взяти той мотузязм і повішатися на ньому, щоб не мучитися на світі. Ви [щ]е трохи і душу з нас витягнете, тоді вже буде по мотузязмі”. Большевик побачив, що має до діла з тою жінкою, яка вже раз до нього кричала, відійшов до с/ради.

Р-н: Заложці

Дня 25.5.1948 р. в с. Волчківці [Вовчківці] упов. Слободян з 4-ма большевиками зайшов до гром. Ворницький Семена та почав його бити з те, що він не прийшов начас на джур до с/ради. Син Ворницького, почувши крик батька, прибіг додому та спитав большевиків, чи вільно бити. Вони хотіли його приарештувати, але парубок вхопив сокиру і кинувся на большевиків, кажучи: “Мій батько має 60 років, а ви його б’єте”. Большевики почали втікати, вигукуючи, що син Ворницького збожеволів.

Дня 27.5.1948 р. ці самі большевики в тому ж селі почали грабити збіжжя в селянина Чиж Семена за нездачу “позики”. Згаданий господар взяв сокиру і сказав, що хто відважиться порушити його збіжжя, відрубає руку. Після довгого спротиву большевики Чижареш-

тували і замкнули в пивниці. Вечором забрали його зі собою, але по дорозі за селом пустили, наказуючи, щоб нікому нічого не говорив.

Р-н: В.[еликий] Глибочок

Дня 23.5.1948 р. до с. Дітківці прибув упов. з РК КП(б)У Кузьменков, заст. голови РВК Старинський та інші. Стрінувши коло цвинтаря селянку Верещак Марію, вони почали домагатись в неї "позики". Жінка, знаючи, що від большевиків не можна викрутитися, почала втікати. Один з большевиків, Непийвода, крикнув за нею: "Стій, бо стріляю!" Верещак, довго не надумуючись, піднесла спідницю, крикнула: "Тут мені встріль!" і побігла далі. Непийвода вистрілив ще кілька раз з кріса, але жінка втікла.

Р-н: Підволочиська

Вночі з 1-2.5.1948 р. (ніч перед Великоднем) в с. Богданівка хтось поставив хрест на могилі Борців за Волю України. На табличці, яка була прибита на хрест, був вирізьблений тризуб і слова: "Слава Героям, впадшим за Волю України". Могила була прибрана вінками. В день Великодня цей хрест на могилі побачив о/у РО МГБ лейт. Тетерін зі своїми с[о]лдатами. Вони боялись самі скинути хреста, бо думали, що могила замінована. Большевики зловили кількох молодих хлопців і примусили їх скинути хреста і розкопати могилу. Слідуючої ночі могила була знову прибрана вінками та поставлений хрест. Тоді розлючені большевики вже самі скинули хреста та сказали, щоб більше ніхто не наважувався її прикрашувати.

Дня 29.5.1948 р. на весілля до голови с/ради в с. Фащівка, вечором, прийшов о/у РО МГБ Комулевський з кількома бійцями. На подвір'ю хтось тяжко поранив сержанта з цієї групи. Умираючи, він сказав, що до нього стріляв з пістоля якийсь малий хлопець. Хто вбив сержанта невідомо.

Р-н: Скалат

Дня 3.5.1948 р. в с. Городниця Турчин Микола зголосив в с/раді, що знайшов на полі вбиту людину. Того ж самого дня приїхали машиною з району Каріїна (слідча МГБ), голова РВК Майстренко, 1-ий секретар райпарткому Бондаренко, Малофеев і Рибалкін, щоб оглянути трупа і виявилось, що це був Худік Михайло, завідуючий пропаганди при райкомі партії в м. Скалат.

Р-н: Збараж

Дня 4.5.1948 р. до с. Стриївка прибув Ломака і Шевченко, які перевели збори в справі "позики". Пополудні ходили по селі і примушували селян підписати назначену для них "позику". Зі селян ніхто не підписав і згадані представники від'їхали до району.

Дня 25.5.1948 р. до с. Чагарі Збаразькі прибув уповноважений по контингенті Демчан. Він зайшов до с/ради і наказав голові с/ради піти

в село збирати “позику”. Голова відмовився та сказав уповноваженому, щоб він сам ішов збирати “позику”. Тоді Демчан відповів: “Добре, я піду, але ти, голово, загарантуй за моє життя”. Голова не дав гарантії і ні уповноважений, ні голова не збирали того дня “позики”. Посидівши безцільно, Демчан від’їхав перед вечором до району.

Р-н: Нове Село

Дня 4.5.1948 р. до с. [Шили] приїхали: нач. МВД Йонов [? Іонов], 1-ий секретар райкому партії Коваленко, [з] райуповмінзагу Лисишин. Вони хотіли перевести загальні збори, однак не могли цього зробити, бо завклубу взяв ключі і втік. Тоді большевики розіслали стрічних людей шукати його, але люди не відшукали. Від’їжджаючи, Коваленко назвав завклуба “саботажником”, “зривщиком”, “бандитом”. Слідуючого дня приїхав Лисишин з міліціонер[ами] Проценком і Бусланіним. Вони викликали до себе завклубу [і питали] його, де він був вчора [та чому] не відчинив клубу де мали [відбутися зб]ори. Запитаний [не відзивався]. Тоді Лисишин відібрав [в нього ключі] і вдарив його [ними] два рази по обличч[і] [...]. Після [...]

[21.5.]1948 р. до с. Лисичинці прибув міліціонер Проценко, [який разом] з десятниками ходив по селі за “позикою”. Селяни втікали від них в поля і на другі села. Жінка Гейниш А., яка утікала, була запримічена Проценком. Тоді він почав за нею стріляти, але вона, не зважаючи на те, таки втекла.

Дня 5.5.1948 р. около 21-ої години до с. Климківці прибуло з району 20 істребків, які ловили хлопців з 1927, 28 і 29 рр. на роботи в Донбас. Всі хлопці скрилися. Істребки повернули до району з порожніми руками.

Дня 3.5.1948 р. уповноважений Тарашук прибув до с. Яцівці збирати “позику”. Він зайшов з істребками до переселенця з-за лінії Керзона Кисілевича за “позикою”. Господаря не було вдома, тільки його жінка. Уповноважений Тарашук (зі с. Козярі), сказав, щоб ця жінка здала гроші на “позику”. Жінка відповіла: “Я ще не дала і нічого не дам, бо не маю що. Ви ще нам дайте, бо ми приїхали тут голі. Нас подібні як ви пограбували і ви ще хочете нас тут зі шкури дерти”. Тоді уповноважений згадану жінку три рази вдарив в лице, а та, багато не думаючи, вхопила за якесь поліно і хотіла Тарашука побити, але він втік.

Дня 21.5. 1948 р.в с. Лисичинці уповноважений Проценко і десятники ходили за “позикою. Селяни втікали хто куди міг, замикали двері і не пускали їх. Проценко, там де було все позамикано, розбивав двері і казав десятникам забирати збіжжя, муку, а навіть убрання. Так переходили з хати в хату. Проценко, зауваживши, що жінка Г.[ейниш] А. втікає, почав стріляти за нею з пістоля. Жінка, не звертаючи уваги на стріли, обернула голов[у], показала рукою на [...] і крикнула: “Встріль мені в [...]”. Прокопенкові не вдалось [її зло]вити.

3.5.1948 р. в с. Клебан[івка ні]ччю до пароха Копистянського А[...] ([який] має 85 років) прийшли за “позикою”: прокурор (прізвище невідоме), уповноважений [...]сти Рильський і голова с/ради. Тому, [що ніхто не відчиняв], большевики почали стукати, щоб священик відчинив. В тому часі, коли прокурор представився хто він є і що має важну справу до полагождення, священик сказав служниці впустити їх до помешкання. Большевики тільки що переступили поріг помешкання, священик запитав, в якій справі вони до нього прийшли. Прокурор відповів, що за позикою. Парох, б[а]гато не думаючи, кожного зосібна взяв за плечі і повипихав за двері, говорячи: “Бандити, не дасьте людям виспатися і відпочити. До мене завтра вдень прийдете, а тепер я сплю”. Большевики постояли троха в коридорі, намотюкали священикові і пішли.

ГЕРОІКА

Р-н: В.[еликі] Борки

Дня 10.5.1948 р. в с. Кип'ячка коло цвинтаря сидів на засідці о/у РО МГБ Крилов з 12-ма большевиками. На цю засідку найшло трьох повстанців. Вив'язався короткий бій, в якому згинув повстанець Рій, а двох його друзів відступило.

Р-н: Микулинці

Дня 2[6].4.1948 р. в с. Буцнів до гром. Станько Марка зайшло двох повстанців Марко і Лис. Повстанець Марко пішов до хати, а Лис залишився на стійці. В хаті господар сказав, що майже щоночі в селі є большевики і заходять до нього на провірку. Повстанець хотів вийти надвір і остерегти свого друга, що в селі можуть бути большевики, як почув в той час три серії з автомата. Марко зорієнтувався, що Лис перший відкрив вогонь, хотів вискочити надвір, але в той момент зауважив крізь відхилені двері лежачого большевика зі спрямованим автоматом до дверей. Марко думав, що це Лис, тому почав кликати його по імені, у відповідь посипався автоматний вогонь. Марко на хвилину висунувся і пустив кілька серій в сторону большевика. При ясному світлі ракет він побачив, як большевик випустив з рук автомата і порачкував до вулиці, де було більше большевиків. Хата була цілий час під обстрілом, ракети не переставали світити. В часі стрілянини Марко вискочив крізь вікно надвір, дав кілька серій в напрямі большевиків і відступив до ріки. Цеї ночі в селі була ще друга група большевиків, яка почувши стріли і побачивши ракети, почала скоро бігти в напрямі бою. Прибувши на місце, большевики не порозумілися і почали між собою перестрілку. Повстанці були вже на віддалі 2 км від місця сутички, а большевики ще стріляли. У висліді бою було вбито одного большевика, ст. лейтенанта, а одного поранено. По стороні [повстанців] втрат не було.

По недовгому часі з Тернополя прибуло панцирне авто, кілька автомашин с[о]лдатів і санітарне авто, на яке взято вбитого большевика і пораненого та відставлено до Тернополя. За той час большевики оточили хату і так ждали до ранку. Рано забрали цілу родину і сусідського хлопця Василіцький Богдана. Ще в селі голова РВК Стриєшин Іван дуже знущався над родиною. Жінці Станька вирвав коси з голови, а Василіцького побив так, що вся одежа була в крові. Пізніше родину забрали до району, де продержали цілу добу і звільнили, заявляючи, щоб за 10 днів зголосилися.

Р-н: Козлів

Дня 24.5.1948 р. в с. Купчинці на подвір'ю гром. Літнянський Петра 12 большевиків на чолі з о/у РО МГБ Комарчуком заскочили двох українських повстанців. В часі перестрілки, яка нав'язалася між большевиками і повстанцями, був тяжко ранений д. Листок, який, бачачи безвихідне положення, дострілив себе з власного пістоля. З большевицької сторони впало двох, яких ще вночі конспіративно поховали. На другий день до села приїхав нач. РО МГБ полковник Губка з 20-ма большевиками, арештували Літнянського Петра та його дочку Анну, забрали вбитого повстанця і від'їхали до району.

Р-н: Почаїв

Дня 6.5.1948 р. в с. Комарівка о/у РО МГБ Карандашов з 14-ма емгебістами зробив у двох місцях засідку. На засідку попало двох повстанців: д. Хмара і Гриць. З першої засідки друзі вискакують і розбігаються. Друг Гриць, відступаючи від першої засідки, попадає на другу, де зістав ранений в обидві ноги. Важко раненого обступили большевики і почали просити, щоб він здався. Д.[руг] Гриць на їхні просьби сказав: "Катам не здамся, ви мене живим не візьмете, Слава Україні!" Порвавши 1700 крб. і всі папери, які мав при собі, побив годинник. Ви[йняв] свого пістоля і застрілвся. По смерті Гриця підійшли до його тіла емгебісти. Один з них хотів знущатися, але Карандашов заборонив. Він подивляв героїзм молодого повстанця, при чому сказав: "За що погиб цей молодий хлопець, за то, що ніколи сонця не бачив. Його намовили ці старі [бандити]".

РІЗНІ ВІСТКИ

Р-н: Збараж

Дня 20.5.1948 р. ввечері до с. Новий Рогівець [Роговець] прибуло 6 большевиків, які заквартирували в Замлоцький Степана. Ці большевики ставили на полях Нового Рогівця і Луб'янок Вищих (Лисий Окіп, Могила, Видра і Довга Долина) вежі, високі на 15 метрів. По трьох днях вони від'їхали в невідомий напрям.

Дня 14.5.1948 р. трьох большевиків ставили вежу на полях біля села Синява. Перед вечором від'їхали до райцентру.

Р-н: Микулинці

Дня 20.5.1948 р. в с. Настасів нач. істребків в 22-ій годині зайшов на станицю, де застав двері підперті крісом, а всі істребки спали. Він добувся до станиці, забрав зброю і виніс надвір, а опісля розбудив істребків. За кару посадив всіх істребків до пивниці, де вони просиділи два дні.

Дня 31.5.1948 р. в с. Мишковичі представник з області переводив з робітниками МТС-у і спиртзаводу мітинг, на якому сказав, що: “Америка і Англія приготуються до війни з СССР і в цьому можуть використати Туреччину і Грецію, де думають зробити вій[сько]ві бази для удару на СССР”. Між іншим, сказав, що в Америці є [...] мільйонів безробітних, які можуть спричинитися до перевороту в Америці.

Дня 18.5.1948 р. в с. Настасів голова РВК Стриєшин Іван і Дженджеристий Василь покликали до с/ради десятника Островський Михайла і відправили його в село за “позикою”. Островський пішов в село, але “позики” не збирав. Напившись горілки, прийшов до с/ради та почав лаяти всіх большевиків, а відтак крикнув “Слава Україні!” За це Стриєшин і Дженджеристий побили його так, що зломили кілька ребер.

Р-н: Ланівці

Дня 9.5.1948 р. до с. Синівці на цвинтар, під час відправи на могилах, прибув уповноважений райміліції Салюк з двома міліціонерами та одним істребком. В той час прийшла мати Бойчук Максима, який зліквідований як большевицький виступник. Вона положила хліб та крашанки на могилі впавшого повстанця. До неї підійшов Салюк і запитав, чи її син був “бандитом”. Бойчук відповіла, що ні, тільки її син [також] десь пропав. Салюк казав забрати все з могили, бо тут по[хоронений] “бандит”, а її син був “хороший” чоловік.

Р-н: Зборів

Протягом місяця травня цього року в с. Озірна квартирувало около 100 большевиків (війська ЧА), які ставили вежі на [довколиш]ніх полях Зборівщини, Козівщини і Козлівщини. Вежі ставили там, де були поставлені за польської дійсности.

Р-н: Нове Село

Дня 17.5.1948 р. около 21 години до с. Яцівці прийшло 12 істребків, які робили через цілу ніч засідки в селі і на городах. Вони мали по п'ять, а то й по одному крісовому набоеві, крім того було в них 3 гранати і один автомат ППШ. Рано відійшли до с. Клебанівка.

Дня 22.5.1948 р. в с. Терпилівка драмгурток з с. Гуцанки давав виставу “За батька”, на якій було багато місцевих і чужих людей.

Дня 2.5.1948 р. (Великдень) майже вся молодь в с. Гнилиці Малі не пішла на Богослуження. Вона включилася в типове большевицьке життя. Щовечора в цьому селі можна почути розгуканий типово большевицький вереск.

Дня 27.5.1948 р. в с. Гнилиці М.[алі] грім забив молоду дівчину, знищив 300 м телефонічного проводу і в кількох селах понищив телефонічні апарати. Громадяни по селах говорили, що грім забив 1-го секретаря райкому партії – Коваленка.

Дня 12.5.1948 р. до с. Гнилиці Великі прибуло 7 бійців саперної частини ЧА, які побудували вежу між хутором Вірля і Москалівецькими хуторами. Згадані бійці самі різали в Гнилицькому лісі дерево на будову вежі. Після закінчення роботи [виїхали] в сторону Волині.

Дня 25.5.1948 р. около 23-ої години до с. [Климкі]вці приїхав о/у РО МГБ лейт. Блінов з 6-ма істребками. [Він п]окликав на переслухання поворотців з Німеччини. Після переслухання від'їхав д[о] району.

[Дня] 30.5.1948 р. в с. Терпилівка [...] казав тим, що служили в ЧА, знести військов[...] [...] секретар с/ради, по від[..] [...] року народження, [...] [...]у.

* * *

Р-н Вишнівець.

ВІСТІ З ТЕРЕНУ (від 25.4 по 20.5.48 р.)

В терені від 20.4.1948 р. посилюється великий рух оперативних груп, яких на терен Вишнівецького р-ну припадає 11-ть. Ці групи безнастанно райдують по терені та перепроводжвали нічні засідки, а вдень ревізії. Почались масові арешти селян, що переводили оперативники та різного роду уповноважені за невиконання контингенту. По селах дуже часто перебувають райадміністратори зі стрелками, або з охороною воєнних гарнізонів, які перепроводжують збірку позики. За позикою ходять вдень і вночі, не даючи населенню спокою. Населення вирікається господарства і втікає. Багато селян попадають більшовикам в руки, де їх сильно катують. На священників рівнож понаклали по 10000 карб. позики. В декотрих селах, як: Рибомель [Ридомиль], Устечко заборонили більшовики відправляти могилки для того, щоб населення не тратило часу, а збирало гроші та віддавало позику.

За те, що священник с. Устечко відправляв Службу на могилках, його арештували і закидали, що він зриває план виконання позики селянами.

У зв'язку з цими всіма акціями зістались спараліжованими рев. рухи в терені. Крім цього понесли деякі втрати.

Дня, 27.4.1948 р. невідомо, в якій справі дг. Славко опинився в с. Шилах, Ланівецького р-ну, Тернопільської обл., де про його прихід й квартиру негайно повідомлено МГБ, які приїхали однією машиною, обкружили господарство та змісця запалили. Друг Славко зі своїм бойовиком Борисом, пробиваючись з обкруження, оба гинуть.

Дня, 28.4.1948 р. кушовий Ванька, переходячи в терен, наткнувся на засідку в с. М. Горанка [Мала Горянка] зі своїми бойовиками, в числі 4 особи. Будучи раненим у груди, дострілює себе з пістоля.

Дня, 5.5.1948 р. ранком переходячи через хутори Чайчинці дг. Верба ще з одним бойовиком. Вони наткнулися на більшовиків, що йшли зі засідки до села. У висліді цього дг. Верба став тяжко ранений й більшовики дострілили його з нагана. Хто був другий з дг. Вербою, ще мені невідомо, чи Вишня, який перебував з ним стало, чи може новий партизан, якого недавно прийняли в підпілля.

Дня. 11.5.1948 р. дг. Ярошка (бойовик Ваньки), йдучи з трьома друзями: Васютою, Туманом і Сірком ліквідувати одного донощика (Шигеру Антона) в с. Ст.[арий] Олексинець, попадають в більшовицьку засідку, яку зробили біля його (сексота) хати, у всиліді чого стає тяжко ранений дг. Ярошка, а відбіг[ш]и 100 метрів, дострілюється.

Атентат на цього сексота виконували з власної ініціативи. Вони вже по нього ходили другий раз, бо перший раз їм рівнож не вдалося його забрати.

Дня, 22.4.1948 р. в с. Іван[н]я о/у Жадченко зловив Козаревську (матір кушового Ваньки), яка втекла зі Сибіру і скривалася. Ведучи арештовану, подорожі за селом її застрілили і трупа забрали до Почаєва.

Дня, 29.4.48 р. Жадченко заарештува[в] Павлишин Ліду зі с. Устечко. Цієї дівчини брат згинув у повстанцях, а господарка зістала знищеною. Арештовану завели до канцелярії с/ради, де перепроваджували допити. При цьому дуже її катували. На другий день після арештування тупа Павлишин Ліди більшовики повезли до Почаєва, говорячи, що вона сама повісилася на хустині.

В своїх акціях оперативники використовують рівночасної стрелків та агентурну сітку, яка останнім часом почала більш діяти. В деяких місцевостях то вже навіть відкрито діє. Напр.: в с. Маневі зав. клубу Зук Василь. Його більшовики беруть на засідку нічною порою. Це бачили люди. Ходить з групою Зотова. В селі заарештовано і засуджено 4-ох селян, чого він рівнож постарався. В себе вдома держить радіо, яке йому з району видали до клубу. Про це, що він був у відділі УПА, більшовики рівнож знають. Його товариш, який був разом з ним, заарештований і засуджений.

“Льоник” – Мариня зі с. Діброви, яка криється від більшовиків, часто перебуває по тих місцях, де перебуваються повстанці. Про повстанців і про людей, де повстанці перебувають, довідується від своєї родички зі с. Коханівки – Яцули Саветки, яка була напротязі часу зв’язковою від Сірка до Славка (“трудова армія”). По смерті Славка, вся ця “трудова армія” зістала виарештована. Всіх 8 осіб. Рівнож у них знайдено зброю.

Дня, 8.5.1948 р. зроблено нами атентат на голову колгоспу і його охорону в с. Ридомиль, в результаті чого забито одного стрелка, жінку-коханку та його 15-літню дочку. Голову колгоспу тяжко поранено та запалено його хату. В ході бою зістали ми обстріляні більшовиками і змушені були відступити під прикриттям ночі.

Дня, 11.5.1948 р. переходячи терен, в с. Чеснівським Раківці, зустрілись з більшовиками на близьку віддаль. Не маючи змоги конспіративно скритись, ми відкрили по більшовиках вогонь і більшовики в паніці втекли, а ми далі пішли в свою дорогу.

Дня, 12.5.1948 р. на хут. Діброва зловлено нами агента, який втік з криївки зі с. Бодак і ходив з оперативною групою Давиденка. Його повішено. Крім цього спалено колгосп на Княжині: два будинки, два трактори, господарський інвентар, збіжжя, яке було в колгоспі, роздано людям зі СУЗ, які були під час того, як ми палили колгосп.

Дня, 11.5.1948 р. в с. Колодно, невідомо ким, вбито двох уповноважених, які збирали позику. Одного з них поховано у Вишнівці (родом зі с. В. Раківця [Великий Раковець]). Він перебував весь час у районі. Був секретарем комсомолу. Другого похоронили в Крем’янці. Крім цього на місці бою були ще якісь жертви зі селян.

Слава Україні!

- Азарт -

* * *

Тернопільщина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
(за місяць червень 1948 р.)

I. РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ЖИТТЯ.

Великоборківський район:

16.VI.48 р.

В с. Смиківці, в приміщенні місцевого клубу, відбувся мітинг, яким проводив уповноважений РК КП(б)У Тітус. У своїй доповіді на тему “Американсько-радянські відносини” він, між іншим, сказав: “Америка зараз впала на коліна перед Радянським Союзом та просить миру. Це велике досягнення мудрої політики большевицької партії та її вождя тов. Сталіна. Та тут мушу зазначити, що всі заходи Америки – це лише маневр, призначений на обдурення громадянської думки. Америка готує проти нас війну! Ми мусимо бути готові, мусимо об’єднатись довкруги передового російського народу і стати на стороні миру у світі проти зазіхань паліїв нової війни.”

20.VI.48 р.

В райцентрі відбулась нарада голів та секретарів с/рад в справі держпозики, управи цукрового буряка та задачі м’яса й молока державі. На нараді було присутніх ряд большевицьких районних представників на чолі з 1-м секретарем райкомпартії Ткачем.

Після відкриття наради голови с/рад звітували, скільки кожне село здало позики державі. По звітуванні виступив з великою доповіддю 1-ий секретар Ткач та відразу почав критикувати голів с/рад за незадовільне реалізування позики, заявляючи, що голови с/рад разом з цілим населенням саботують збирання позики, яка всеціло йде для поліпшення життєвого рівня трудящих і на відбудову країни. “Я знаю – сказав він, – що українсько-німецькі націоналісти також збирають позику. На що вони збирають гроші і на що вони їм потрібні? Хіба на те, щоби ще більше вбивати невинних людей.” Тут він вичислив, скільки кожне село здало позики і свою доповідь закінчив такими словами: “Ще раз зазиваю вас доложити всіх зусиль, щоби всі наложені обов’язки ваші села виконували так, як це повинні робити громадяни великого Радянського Союзу. З усіма злісними і навмисними саботажниками радянського ладу ми розправимося жорстоко. Росія для ворогів народу має багато способів покарання. Україна лише під проводом великого російського народу і в союзі з ним може існувати, а без нього – ніколи.”

Зборівський район:

2.VI.48 р.

В с. Метенів молодь села відновила вночі могилу поляглих Борців з Волю України, прикрашуючи її терновими вінками, цвітами та березовими хрестами.

Дня 8.VI.48 р. ранком до села прибув участковий РО МВД Ржевський (росіянин) і коли побачив свіжі відновлені могили (він вже два рази ці могили розкидав), скликав місцевих істребків і наказав їм розкинути ці могили. Істребки відмовились від цього. Розлючений большевик почав ловити селян, яких стрів по дорозі і, побиваючи їх приклад[ом] кріса, гнав їх аж до могили. Перед могилою селяни рішучо заявили, що розкидати її не будуть, хоч би їх постріляли. В цей час згаданий бандит покликав місцевого вислужника Семена Дмитра, дав йому сокиру і разом порозкидували могилу та порубали хрести на кусні.

Вечором цього ж дня місцеві хлопці повибивали вікна в хаті згаданого вислужника Семена і загрозили йому, що вб'ють, як собаку, коли він не поставить на те саме місце нових хрестів.

6.VI.48 р.

Цей сам емведист з кількома большевиками подібне зробив в с. Кабарівці. Переходячи через місцевий цвинтар, він побачив гарно прибрані могили впадших Героїв. Спочатку зганяли большевики селян, наказуючи їм знищити могили, однак, коли селяни не хотіли цього робити під ніякою загрозою, тоді самі большевики повикопували хрести, вкинули на підводу і забрали до району. Ніччю біля могили зробили засідку.

19.VI.48 р.

В с. Кудобинцях о/у РО МГБ Сіненко з 7-ма большевиками, вертаючи досвіта із засідки через цвинтар, завважив свіжовідновлені могили поляглих Борців за Волю. Згадані большевики взяли зі села підводу, повикопували всі хрести і забрали їх до Зборова.

20.VI.48 р.

В с. Цецори [Цицори] (Козівськ.[ий] р-н) населення з огірченням дивилось на бандитську роботу большевиків, які розправлялись з могилами впадших Борців за Волю. Цю роботу виконував о/у РО МГБ Плотніков (росіянин) з кількома бійцями Козівського гарнізону МВД. Знищивши могили, згадані большевики покидали всі хрести до криниці гром. Матушинця Петра, а відтак з цвинтаря пішли в село, де арештували Матушинець Параскевію, Матушинець Ксеню і Храпун Миколу, закидуючи те, що нібито вони мали відновляти могили поляглих Борців. Арештованих забрали до с. Плавуча Велика, де їх сильно збили. По двох днях всіх звільнено.

21.VI.48 р.

Вечором до с. Юзефівки прибуло 5-ох емведистів і зробили засідку на цвинтарі біля могили поляглих Борців.

Заложцівський район:

13.VI.48 р.

До с. Ренів прибули з ОУ МГБ ст. лейт. Іванов і мол. лейт. Підвальний. Вони скликали усіх істребків та перевели з ними мітинг. На мітингу Іванов говорив, що Америка та Англія будуть воювати з

СССР. Америка хоче скинути атомні бомби на Москву, Ленінград, Київ та Львів. Атомної бомби не згасить ніщо, а коли б хотів її згасити, то треба цілу ріку Волгу. Однак СССР не боїться атомної бомби, бо він також добре озброєний. Відтак запитував істребків, хто має тверде серце, щоб міг іти разом з ними робити засідки на повстанців. Всі істребки одноголосно відповіли, що мають м'яке серце і не підуть на таку роботу. Тоді Іванов переслухував кожного істребка поодинокі. Запитував, де заходять повстанці, чому вони не б'ють їх і чому в цьому напрямі не роблять жодних старань. Наприкінці сказав, що хто вб'є одного повстанця, тому будуть платити по 500 крб. нагороди. По скінченні допитів істребки розійшлися, а згадані большевики зайшли до с. Ділая Йосипа, випили півлітри горілки і від'їхали в райцентр.

II. В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ.

Великоборківський район:

[...].VI.48 р.

З тюрми РО МГБ випущено гром. с. Застав'я Бучинського Степана, який був арештований дня 26.V.48 р.

Нічю в с. Кип'ячка злодії обікрали Дацик Анну і Гаврилюк Івана. В Дацик Анни забрали весь одяг, а в Гаврилюка – збіжжя і молоко в пивниці. Цеї самої ночі ці злодії добувалися до хати секретаря с/ради Небесного Івана, але цей почав кричати, і злодії повтікали. Слідуючого дня начальник істребків з с. Товстолуг списав протокол крадіжей.

8.VI.48 р.

Під хуторами Гаї Шевченківські, с/рада Гніздечне (Шляхтинці) о/у РО МГБ Крилов з 6-ма большевиками поранив на засідці переселенця Кравчук Володимира, який вертався додому, до с. Байковець. Згаданому перебили кулеметом ноги. Кравчука заве[зе]но в Тернопіль до шпиталю, де він після двох днів помер.

10.VI.48 р.

Звільнено з роботи і віддано під суд голову кооперативи в с. Смиківці Чесньова (росіянина) за те, що за півтора місяця його урядування в кооперативі мав недобору на 2000 крб.

16.VI.48 р.

В райцентрі, в приміщенні РайВНО, відбулась нарада директорів і завідуючих шкіл Великоборківського р-ну в справі ремонту шкіл і палива на 1948/49 навчальний рік. По даному питанню виступили директори і завідуючі шкіл, які звітували про хід ремонту в даній школі. Кожний директор і завідуючий школи висловлював болюче питання про те, що Тернопільський Госбанк не видає грошей на ремонт школи. Так само всіх тих товарів, які потрібні до ремонту школи, в магазинах немає, а купувати товари на приватному ринку нема защо. Завідуючий РайВНО Данчук, заслухавши скарги всіх директорів, зобов'язав їх робити

ремонт силами місцевих зарядів та їх ресурсами і до 20.VI.48 р. повністю закінчити ремонт і забезпечити паливом.

21.VI.48 р.

Під хуторами Гаї Шевченківські, с/рада Гніздечне (Шляхтинці), о/у РО МГБ Крилов, будучи на засідці з кількома большевиками, прострілив директора млина с. Смиківці, колишнього бійця війська МВД, який вертався зі с. Гніздечне. (Це вже другий випадок).

24.VI.48 р.

На хуторі між с. Романівка і Ходачків Малий о/у РО МГБ Петриков переводив ревізію в Кужляк Павла, під час якої вкрав мешти жінки згаданого господаря.

26.VI.48 р.

В с. Ступки відбулися колгоспні збори, якими проводив завідуючий райфінвідділу Корнієнко. Він закликав на зборах, щоб всі старанно збирали колгоспний урожай і своєчасно розраховалися з державою. Критикував також тих колгоспників, які не хочуть в колгоспі працювати, і вимагав, щоб їх виключити з колгоспу як саботажників.

27.VI.48 р.

В с. Жукове (Чернелів [Мазовецький]) відбулися колгоспні збори, якими проводив уповноважений РК КП(б)У. Цей же представник закликав колгоспників якнайскоріше зібрати колгоспний врожай і розраховатися з державою. Після цього говорив голова клгоспу Герась. Він сказав: “Зараз колгоспникові, який працює цілий день в колгоспі, числяться 50 сотих трудодня, але під час збирання врожаю косар буде мати за один трудодень 2 і 50 сотих трудодня, жінка, що нав’яже за косарем 5 кіп і поскладає – виробить 1 і 75 сотих трудодня.”

29.VI.48 р.

До с. Смиківці приїхали автомашиною 1-ий секретар РК КП(б)У Ткач. Він зайшов до місцевого млина, а не заставши присутнім директора млина (директор Чорномаз Ярослав), розбив двері магазину, забрав собі один мішок пшениці на автомашину і від’їхав до району.

Микулинецький район:

3.VI.48 р.

В с. Настасів інструктор держстраху Стоцький Дмитро ходив по селі і примушував людей “добровільно” страхувати худобу, мовляв, хто не заплатить страховки, в того заберуть шкіри зі свиней і по 4 кг. сала. Люди понастрашувалися такого страхування і порізали всі свині, навіть такі, що мали по 40 кг. ваги.

5.VI.48 р.

До с. Гаї Великі приїхав заступник голови РВК Николаєнко [і] наказав голові с/ради виготовити список хлопців, народжених в 1928, 29 і 30 рр. Рівночасно привіз повістки Чубатому Стапанові і Кузьмі, щоб зголосилися в район (згадані були десь в глибині СРСР на роботі, приїхали на відпустку і не хочуть туди вертатися).

6.VI.48 р.

В с. Конопківка зав. відділом пропаганди і агітації при райкомпарті Любарський і інструктор ЛКСМУ Задвернюк скликали людей на мітинг, на якому обговорювали хлібопоставку на 1948 рік.

7.VI.48 р.

В с. Настасів відбулися збори селян, на яких було около 50 громадян. З доповідями виступили: представник з області і директор райпотребсоюзу Дженджеристий Василь. Вони говорили про большевицьких партизанів під час німецької окупації, про здачу державі хліба, м'яса та інших податків і про місцевий колгосп.

8.VI.48 р.

В с. Буцневе [Буцнів] засуджено колгоспника Стриєшин Василя на 6 років тюрми за те, що під час посівної кампанії вкрав з колгоспного поля 3,5 кг. гороху.

13.VI.48 р.

В с. Гаї Великі відбулися збори, на яких представник з р-ну сказав, що "... хто не відробить трудової повинности (шарварок), то будуть судити."

22.VI.48 р.

В с. Гаї Великі емведисти з Тернополя арештували Решетуку Онуфрія, Решетуку Івана (брати) і Барчака за те, що на весіллі в Гординського побили вікна.

25.VI.48 р.

До с. Дворіччя прийшов наказ з райвоенкомату, щоб усі молоді хлопці, народжені в 1928 і 1929 рр. прийшли в район на учот.

Козлівський район:

(2.VI.48 р.)

В с. Покропивна до гром. Поврозник Григорія зайшло двох бійців Козлівського гарнізону МВД, зробили перевірку, під час якої знайшли 2 л. самогонки. Самогон забрали, а господареві наказали приготувати для них харчі і відвезти до Озірної на станцію.

7.VI.48 р.

В с. Денисів уповноважений з РК КП(б)У Пелезенко переводив збори колгоспників в справі активнішої праці в колгоспі. Між іншим, грозив арештуванням за невиконання норм.

Від 2-6.VI.48 р.

В сс.: Драганівка [Драгоманівка], Денисів, Яструбово большевики насильно виганяли селян з підводами до Бережанського лісу вивозити дрова.

7.VI.48 р.

В с. Денисів працівничка райадміністрації Корменко зайшла до млина і просила млинську управу, щоб дала їй 1 кг. муки, бо в протинному разі з голоду згине.

В райвоенкомат покликано 5-ох хлопців із с. Покропивна, народжених в 1930 р., як допризовників, від яких забрано документи. Вечором трьох відпустили домів, а 2-ох забрали до армії.

8.VI.48 р.

В с. Денисів райпрокурор Пилипенко зайшов до млина та просив млинську управу, щоб дала йому кілька кілограмів [муки] на проживок.

9.VI.48 р.

В цьому селі переведено реєстрацію коней в колгоспі і в МТС.

10.VI.48 р.

Уповноважений з РК КП(б)У Пепезенко переводив тут збори колгоспників, на яких списував усіх тих людей, які не можуть виробити призначеної норми. Усім загрозив, що віддасть під суд.

В с. Кутківці з громадського пасовиська хтось вкрав два коні. Пошкодовані селяни підозрівають в цій крадежі большевиків і Медведя Івана Андр.[ійовича], який з ними контактується.

15.VI.48 р.

Перед вечором до с. Довжанка прибуло 8 бійців Козлівського гарнізону і осталися тут на постій.

17.VI.48 р.

Коло кладки над Стрипою, біля присілка Горб (с. Городище) емведист Пажинов з кількома большевиками держав засідку. Около 3-ої години досвіта через кладку переходило трьох озброєних людей (запальники). Большевики відкрили по них вогонь, внаслідок якого одного вбито, а двох втікло. Тіло вбитого забрали до р-ну, де покликали людей, щоб пізнавали. Однак досьогодні невідомо, що то були за люди.

19.VI.48 р.

В с. Довжанка о/у РО МГБ Цегульський з 3-ма бійцями Козлівського гарнізону МВД зайшов на весілля до гром. Полигач Олекси та сказав господареві, щоб приніс до другої хати горілки й закуску. Цегульський ще з одним сержантом в хаті забавлялися, а бійці сиділи на засідці біля хати.

21.VI.48 р.

В с. Драганівка емведисти арештували 5-ох хлопців за бійку. Арештованих відставили до р-ну.

23.VI.48 р.

В с. Купчинці о/у РО МГБ Проходько з двома большевиками зайшов на обід до Палиги Дмитра. Відходячи, вкрав одну літру горілки і півкілограма хліба.

24.VI.48 р.

До с. Купчинці приїхали з р-ну суддя Карпов, Негрешний із соцзабезпечення та Владика, які насильно зганяли людей з підводами до м. Тернополя вивезти груз. Другого дня продовжували свою роботу.

Зборівський район:

6.VI.48 р.

В с. Жабиня, у гром. Кубінь Катерини злодії вкрали половину воза.

В с. Підгайчики, в приміщенні школи, фельчерка [фельдшерка] давала застрики селянам проти тифу. Під час виконання роботи зайшов до приміщення голова с/ради Драганчук Михайло та почав кричати до фель[дш]ерки, чому вона не змінює голок, у відповідь фель[дш]ерка показала голові спирт, в якому вона дезинфекує голки, і рівночасно звернула увагу Драганчукові, що він не має права пхатися до її роботи і хай вийде з кімнати. Розлючений урядовець вдарив по лиці згадану, а відтак почав копати ногами і тягти за волосся. На другий день фель[дш]ерку відставлено до шпиталю.

Дня 10.VI.48 р. голову с/ради Драганчука Михайла – большевики арештували, а 18.VI.48 р. райсуд засудив його на три роки тюрми.

8.VI.48 р.

В с. Кабарівці згоріло господарство гром. Зіньків Івана, хто його підпалив – невідомо. Говорять люди, що це мали б зробити злодії, що мали зв'язки з тими засудженими, яких зловили в Пліснянському лісі.

11.VI.48 р.

До с. Хоробрів (Козів.[ський] р-н) прибуло 8-ох большевиків на чолі з лейтенантом РО МГБ Довудтоном. Вони зайшли до гром. Андрусишин Івана, стягнули зі стіни годинник і пішли спати до стодоли гром. Дениса Петра. Ранком вийшли на подвір'я і один з них вистрілив ракету, від якої зайнялася стодола. Опісля вогонь перенісся на сусідні господарства і так згоріло 11 господарств, як от Дениса Петра, Андрусишин Івана, Ховри Теодора і інших. В часі пожежі большевики вганяли довкола і вистрілювали на пострах, мовляв, ми виполошуємо бандьорів. Дня 14.VI.48 р. до села прибув інспектор райдержстраху, зробив список погорілих господарств, на підставі чого кожний мав одержати по 400-500 крб. асекурації. Селяни цим обурилися, заявляючи: "Наші господарства асекуровані на тисячі, ми платимо величезні асекураційні датки, а тепер тобі дають 400 крб. і кажуть: відбудовуйся."

11.VI.48 р. 10 большевиків з гарнізону військ МВД на чолі з лейтенантом Земсковим ходили по селі Жабиня і зебрали всякого роду харчів та горілку. В цей день був празник в цьому селі, тому багато хлопців зі сусідн[ь]ого села Махнівці прибули в гостину. Згадані большевики заарештували 5-ох хлопців і держали аж до вечора, поки голова Махнівської с/ради не потвердив, що це дійсно хлопці з його села.

13.VI.48 р.

До с. Данилівці прибуло з Тернополя 20 большевиків з гарнізону військ МВД та почали робити ревізії по всіх господарствах. В гром. Кальчишин Івана знайшли 5 літрів горілки, яку він купив собі на весілля. Большевики цю горілку забрали. Коли господар пішов поскаржитись до лейтенанта, цей з усмішкою йому відповів: "Наверно оддал би, тільки мои ребята уже випили, а ти, хазяй, на сва[д]ьбу покупи другою."

14.VI.48 р.

В с. Плавуча Вел.[ика] (Козів.[ський] р-н) трьох большевиків з райуповмінзагу під претекстом нездачі поставки м'яса за друге півріччя забрали в гром. Олійник Меланії 8 курей, в Михайлюк Вікторії – 10 курей, а в гром. Громовика Дмитра вкрали зі скрині під час перевірки 100 крб.

16.VI.48 р.

В с. Кабарівці нічно злодії вдерлись до кооперативи і ограбили її на 5 тисяч крб.

20.VI.48 р.

В с. Метенів 4-ох емведистів, які квартирували тут під час виборів в 1947 р., загостили до фель[дш]ерки Ткачук Марії (зі СУЗ). Вертаючи зі села, вони забрали зі сіножати одну копицю сіна госп. Бутник Андрія.

22.VI.48 р.

Директор н/ПСШ в с. Кудобинці вислав до РайВНО учителя-завпеда Віргуша (росіянин, партієць), щоб цей вибрав для себе, директора і учительки Галенко Ліди місячну зарплату за червень. По двох днях, коли згаданий завпед не приходив, директор поїхав сам до Зборова і тут довідався, що завпед Віргуш забрав всі гроші в сумі 3000 крб. Як виявилось[,] згаданий тип виплатив учительці Галенко 800 крб., яка в цей час була в Зборові, а сам сів на поїзд і від'їхав до Росії. Директор, маючи троє дітей і жінку на удержанні (і всі зі СУЗ), остався без куска хліба і тепер ходить по господарях та просить харчів. Згаданий ходив до району за допомогою, однак йому відмовили в цьому.

Протягом місяця червня до сільських кооператив доставлено дуже малу кількість товарів. Напр., на с. Мшана, яке начисляє 110 господарств, до кооперативи доставлено:

- а) красе³ полотно.....22 м. ....по 16 крб. за 1 м.
- б) біле полотно.....15 [м.].....по 14 [крб. за 1 м.]
- в) біле полотно.....30 [м.].....по 16 [крб. за 1 м.]
- г) мануфактура (дреліх) .....30 [м.].....по 19 [крб. за 1 м.]
- д) папириси (Біломор) .....100 пачок....[по] 10 [крб. за 1 п.]
- е) [папириси] (Катюша) .....50 [пачок....по] 5 [крб. за 1 п.]
- ж) [папириси] (Парашутист) ....6 [пачок...по] 7,5 [крб. за 1 п.]

На торфорозробці біля с. Цецори [Цицори] і в с. Озірна вже від 1.VI.48 року працює около 120 робітників (всі з поблиьких сіл Зборівського, Козлівського і Козівського районів[]). Робітниками являються хлопці від 18-20 років життя і дівчата від 18-25-ого року життя. Всі ці молоді люди на роботу забрані насильно органами МВД, МГБ. Кожний з робітників мусить виконати на нього денну норму ще з добавками. Коли даний робітник протягом 7-ох днів не виконає норми, підлягає покаранню.

Норма виробітку: 5000 цеглин викопати і вивезти на день для одного робітника. Як хто виконає цю норму, то йому добавляють ще

³ Рябе полотно.

400 цеглин. За тих 5400 цеглин робітник повинен одержати 14,80 крб. Одначе від початку праці до кінця звітуючого місяця робітники одержали дуже малу скількість грошей, кожний найбільше від 75-150 крб. за цілий період своєї праці. Напр., Захарків Петро зі с. Грицайка⁴, Козлівського р-ну, одержав за цілий період праці 125 крб. З того мусив дати ще на позику 25 крб.

Це саме одержала Пашкевич Анна зі с. Цецори [Цицори], Козівського р-ну, і інші.

25.VI.48 р.

Зборівський воєнкомат покликав під комісію всіх хлопців, народжених в 1928 р. По перегляді всіх відпустили.

Заложцівський район:

4.VI.48 р.

В Тернополі засуджено Гаву Івана із райцентру Заложці, який був сторожем районного суду. На слідстві підсудний зізнав, що міліція припоручла йому обікрасти судову канцелярію. Коли він порозбивав двері, в той час прилапали його працівники суду і відіслали до тюрми в Тернополі.

В райцентрі засуджено сержанта з райгарнізону військ МВД Губтик на два роки заслання в концтабори. Причина засудження була та, що МГБ перелапало його листа до матері, в якому він писав, що застрілиться. Коли прокурор запитав його, чому він хотів застрілитися, цей відповів: "не хочу жить, как собака, а от вас благодати не прошу."

7.VI.48 р.

В с. Перепельники 16 большевиків з о/у РО МГБ Літвіновим переводили ревізії в таких громадян: Лебідь Луки, Лебідь Софії, Вовк Миколи, Степанців Василя, Сидор Павла, Нечай Василя, Гнатюк Миколи, Рудого Василя і Процик Кирила. Під час ревізій згадані большевики знайшли горілку в Лебідь Луки і Лебідь Софії. Після ревізій большевики сказали до згаданих селян, що коли вони принесуть їм ще 2 л. горілки і одну літру меду, то не подадуть їх на МВД за роблення самогону. Селяни виконали їх домагання.

8.VI.48 р.

До с. Гарбузів прибув начальник міліції Воляннюк з трьома міліціонерами та зажадав в с/раді списку хлопців, народжених в 1929-30 роках, яких він потребує до міліції. Крім цього звернувся до голови с/ради з домаганням, щоб цей піддав йому таких, які б не були в Німеччині і в українських повстанцях. Таких було тільки трьох.

До с. Ярославичі прибув уповноважений від колгоспу Греньов з трьома большевиками. Пополудні вони подались на колгоспні сіножаті, де застали пастухів, що пасли худобу. Большевики худобу займили і разом з пастухами пігнали в село. За викуп худоби кожний селянин мусив дати півлітри горілки і, крім цього, кожний дістав раз крісом.

---

⁴ Хутір Грицайка тепер є в складі смт. Козлів Козівського р-ну.

20.VI.48 р. до с. Білокриниця прибув гарнізон військ МВД зі Зборова в числі 19 чоловік і тут перебував до дня 29.VI.48 р. Під час постою згадані большевики ловили людей, які направлялись у Львів, і відбирали від них все, що мали на продаж. Так само ловили людей з дровами, і ці мусили викупитись в них салом, маслом, горілкою і грішми.

Великоглибочоцький район:

17.VI.48 р.

В с. Дітківці двох ветлікарів переводило перегляд коней та рівночасно видавали паспорт для них.

18.VI.48 р.

До с. Мшана прийшло 10 большевиків з о/у РО МГБ Лещенком та городами й садками підійшли до гром. Гнатюк Івана Дмитровича, в якого відбувалось весілля. Вони обступили хату, перевірили всіх гостей і задержались на весіллі до вечора. Ніччю згадані большевики розвалили на цвинтарі 22 пам'ятники і 15 нагробників. (Це вже ранком другого дня).

24.VI.48 р.

“Райнарсуд” в Глибочку Вел.[икому] засудив трьох колгоспників зі с. Плотича: Комарчук Петра, Буду Романа і Федірка Романа по 20 років тюрми за вкрадену нафту з трактора Плотичького колгоспу. Всього вкраденої нафти було 6 літрів.

[II.] СОВ'ЄТСЬКА ДЕМОКРАТІЯ

Великоборківський район:

1.VI.48 р.

В с. Прошова уповноважені з р-ну: Воронков, Давидов, Кравець і Гулька за нездачу позики забрали в Мартинюк Теклі 25 кг. солонини, в Підлісної Параскевії зробили ревізії по кишнях, знайшли 100 крб. і їх забрали.

В с. Застінка о/у РО МГБ Коновалов з 15-ма большевиками перевів ревізію в місцевій церкві, де знайшов два кріси, 180 штук набоїв до кріса і два радієві апарати. Така ж ревізія відбулась на цвинтарі по гробівцях. Після ревізій арештовано бувшого дяка Глухого Андрія і провізора церкви Бучинського Михайла, яких по двох днях звільнено.

В с. Застав'я відбулись стислі ревізії в громадян: Маліглови Івана, Заблоцького Василя і Заблоцького Степана.

2.VI.48 р.

В с. Козівка Теревовельський гарнізон військ МВД переведив стислу ревізію в церкві, під [час] якої знайдено невелику скількість старої літератури, яка була тут захована. Крім цього большевики забрали з церкви всі церковні книги. Таку саму ревізію переведено в клубі, де зірвано підлогу, але нічого не знайдено.

В с. Ступки РО МГБ арештував Рачинського Миколу та хотів арештувати ще його дочку Луцину, але вона втікла з дому. Вищезгаданого відвезено до Тернополя, звідки звільнено його по 4-ох днях ув'язнення.
3.VI.48 р.

В с. Прошова упов. по позиці Воронков з 5-ма большевиками в гром. Івахів Евдокії забрав машину до шиття, муку і крупи, в Демків Марії – 60 кг. жита і просо, а в Моравській Євгенії – 70 кг. жита за те, що вони не здали позики.
3.VI.48 р.

В с. Застав'я 3 большевиків розігнали всіх дітей з-під школи, які зійшлися тут до іспитів. Дітей нагнали додому тому, що в школі ночував уповноважений РК КП(б)У по селу Баворів Ясінський і участковий РО МВД Войтович, які не хотіли допустити до того, щоб їх бачили, як будуть виходити зі школи.

В с. Лозова емгебисти з Тернополя арештували Микулу Марію, яка попередньо була вже арештована й випущена Великоборецьким МГБ.

4.VI.48 р.

В с. Застав'я трьох большевиків з уповноваженим РК КП(б)У Чернішовим, Гулькою і Тітусом, вдаючи українських повстанців, заходили до хат та просили полотна, нібито для ранених повстанців до перев'язки. Цей ночі спровокували тільки секретаря с/ради Ходань (переселенець), Бучинського Андрія і Стрільчук Юлію, які подали по кускові полотна крізь вікно.

5.VI.48 р.

В с. Козівка о/у РО МГБ Коновалов з 8-ма бійцями військ МВД переводив ревізію в Кульчицького Мартина, шукаючи за Пелехатим Андрієм, який втік від роботи з Донбасу. Під час ревізії Коновалов знайшов дві виправлені шкіри. Ці шкіри бійці порубали, а на господаря написали акт оскарження за те, що він домашнім способом виправляв шкіри.

7.VI.48 р.

В с. Застінка РО МВД арештував Труш Анну (західнячку). Причина арештування невідома.

10.VI.48 р.

О/у РО МГБ Крилов покликав в район на переслухання таких громадян із с. Байківці: Букашів Василя, Возняк Осипа, Микулу Івана і Качмара.

В с. Смиківці о/у Крилов з 6-ма большевиками виломив вночі двері до хати гром. Славського Едварда, вдерся до середини та перевів ревізію. Після цього сказав дати собі і бійцям їсти і спав у вищезгаданого господаря до ранку.

22.VI.48 р.

В цьому самому селі відбулися збори селян, на як[их] уповноважений РК КП(б)У Твердохліб сказав, що селяни цього року мусять

вступити до колгоспу, а хто не вступить, того вивезуть на Сибір, як ворога радянського ладу.

29.VI.48 р.

На хуторах Королівка (с. Колодіївка, Скалатського р-ну) РО МГБ арештував Сенів Павла та забрав до Скалату, де його сильно збили і по двох днях віддали в руки Великоборківського РО МГБ. Тут просидів три дні, а відтак сильно побитого звільнили.

30.VI.48 р.

В с. Ходачків Малий 22-ох большевиків, вертаючи із засідок, зайшли до гром. Недошитко Михайлини і сказали, щоб вона негайно зготувала для всіх бійців снідання. Господиня почала проситись, що вона на стільки бійців не має що дати їсти, бо зараз передн[і]вок. Тоді один сержант почав кричати: “Бандьорам ти даєш і маєш що давати, а нам, які тебе охороняють, нема нічого?” і рівночасно вдарив згадану в лице два рази.

В Великоборківському р-ні в м.[ісяці] червні було 15 засідок, застосованих большевиками на українських повстанців, і 4 облави. Засідки були застосовані по таких селах:

Дня 1.VI.48 р. – в с. Курники (коло школи), в с. Смиківці (в селі);

Дня 2.VI.48 р. – в с. Грабовець (на цвинтарі), в с. Стегніківці [Стегніківці] (в селі);

3.VI.48 р. – в с. Байківці (біля госп. Августишин і Чорного);

5.VI.48 р. – в с. Застав'я (під лісом “Опад”), в селі Ступки (між лісом і селом);

8.VI.48 р. – в с. Прошова (в селі);

9.VI.48 р. – в с. Гніздечне (Шляхтинці) біля господарства Кривоус Івана, що мешкає на хуторах Гаї Шевченківські.

12.VI.48 р. – в с. Застінка (в селі);

19.VI.48 р. – на хуторах Гаї Ходорівські (с/рада Байківці);

21.VI.48 р. – при гостинці між с. Жуково і хут. Чолганщина;

22.VI.48 р. – в с. Чернилів Руський (коло моста на ріці Гнізна);

23.VI.48 р. – в с. Ходачків Малий (в частині села “Качала”)[;]

30.VI.48 р. – в с. Ходачків М.[алий];]

Облави відбулись в сс.: Застінка (3.VI.48 р.), на хуторах Гаї Гречинські⁵ (23.VI.48 р.), на полях с. Ходачків М.[алий] (26.VI. і 27.VI.48 р. в селі).

Кім цього большевики перевели ревізії по поодиноким господарствах і в церкві (с. Стегніківці), але жодних успіхів не досягнули.

Микулинецький район:

3.VI.48 р.

В с. Настасів 6 бійців Микулинецького гарнізону МВД побили посудину в Бурого Евстахія за те, що він відмовився дати їм їсти.

---

⁵ Хутір Гаї Гречинські тепер у складі с. Шляхтинці Тернопільського р-ну.

5.VI.48 р.

В с. Гаї Великі залізнодорожне МВД з Тернополя переводило ревізії по господарствах таких селян: Кордуби Володимира, Кордуби Івана, Кордуби Андрія і Петрів Ольги.

11.VI.48 р.

В с. Конопківка міліціонери: Кошик і Каримов вигнали з хати переселенця Івашко Романа з родиною. Як причину подали те, що він не має формально документів на цю хату. На місце згаданого переселенця призначили Керницьку П.

Із с. Настасів покликано на РО МГБ: Жмурко Михайла, Слободян Михайла, Баб'як Івана і Ракочого Миколу. Двох із вищезгаданих – Жмурко Михайла і Слободян Михайла – арештували, а двох звільнили.

12.VI.48 р.

В с. Настасів Маліков і Цимбалістий Петро з райуповмінзагу забрали корови в гром. Гниди Анастазії і Шпаковської Марії за те, що не здали контингенту молока.

15.VI.48 р.

До с. Гаї Великі приїхало кількох працівників МГБ з Тернополя і приказали Сестрам-Студиткам, що проживали в цьому селі, виїхати з села і з Тернопільської області взагалі. Зараз другого дня большевики перевели ревізію в помешканні згаданих сестер та забрали деякі речі, потрібні до відправи Служби Божої. Сестри-Студитки виїхали в Львівську область.

18.VI.48 р.

Вечором до гром. Кошик Анни в с. Мишковичі зайшло кількох провокаторів і сказали їй синові Богданові йти з ними на МТС. Вийшовши надвір, вони зав'язали йому очі й руки та пішли в напрямі лісу. Через два дні не [було] про нього жодної вістки. Третього дня його мати довідалася, що її син є в тюрмі. 24.VI. його звільнено з тюрми. Як виказалось, провокатори під маскою українських повстанців забрали [його] й повели в напрямі с. Настасів. Недалеко села інші большевики зробили засідку, в якій відбили його і забрали до р-ну. В р-ні доказували йому, що він йшов з повстанцями і для підтвердження показували йому двох нібито ранених повстанців (мали тільки перев'язані голови), яких нібито зловили під час засідки.

21.VI.48 р.

В с. Мишковичі о/у РО МГБ Панченко арештував молодого хлопця Хому Степана, який переховував зброю зі своїми товаришами: Гречко Михайлом і Кошик Богданом (згадані вже були скоріше арештовані).

Цього дня відбувся суд в с. Настасів над молодими хлопцями: Кураш Мирославом і Борейком Григорієм за те, що вони не явилися на позив райвоенкомату. Кураш Мирослава засудили на три місяці примусової роботи і 100 крб. штрафу, а Борейка Григорія – на два місяці позбавлення волі. Після цього суду райвоенкомат зробив пробний призов всіх хлопців, народжених в 1928 і 29 рр.

24.VI.48 р.

В с. Гаї Вел.[икі] участковий РО МВД Шевчук з двома іншими емведистами арештував Яцишин Степана за те, що не явився на покликання РО МВД. Крім цього хотіли арештувати Давидович Зинов'я (бухгалтер ССТ, мав бути суджений за манко⁶), але його не відшукав.

Загально в терені було три засідки у звітвому часі в с. Чортория (від поля, 4.VI.48 р.), в с. Настасів (в різних місцях, 19.VI.48 р.) і в с. Лучка (від сторони лісу, 25.VI.48 р.).

Крім цього група большевиків на чолі з начальником РО МГБ Сусленком майже щодня ходила на засідки консп[і]ративно (хутори Куяви, с. Буцневе [Буцнів], під лісом і на полях), але місця засідок є невідомі.

Козлівський район:

1.VI.48 р.

В с. Драганівка емведист Фомічов при допомозі місцевих істребків насильно вербував підводи до Бережанського лісу на вивізку дров. Селяни, щоб уникнути цієї роботи, замикали хати і втікали з дому. Тоді згаданий емведист взявся за спосіб: в кожного господаря, де не застав нікого дома, забирав коні, а відтак повідомив, що коли власники цих коней не зголосяться до с/ради, то пропадуть коні. В цей спосіб змусили селян на примус їхати на роботу, як Печенюка Михайла, Коцьолок Карла та багатьох інших.

3.VI.48 р.

В с. Димаморичі [Домаморич] II-ий секретар РК КП(б)У Слатін Іван Іванович та ще 7-ох большевиків, збираючи позику, зайшли до гром. Домборинського Василя Івановича і заявили йому, що будуть в нього сидіти доти, поки він не здасть позики. Так робили і в багатьох інших господарів, які були змушені заплатити позику в 100%.

В с. Слобідка 4-ох большевиків з р-ну, а двох з області покликали до с/ради всіх тих людей, які були в Німеччині. Згаданих випитували, хто їх висилав до Німеччини і як довго там були.

4.VI.48 р.

Таке саме допитування людей, що були в Німеччині, було в с. Денісів.

Ще цього самого дня прибув до села начальник міліції Ромічов з кількома іншими большевиками та арештував Макогін Луку за невиконання норм вивозу дров з лісу. Арештовано також Рибак Івана за те, що під час ревізії знайшли в нього 30 л. самогону. В гром. Гузар Марії ці самі большевики знайшли дві бочки розчину на самогонку, але згаданої не арештували, тільки порозбивали бочки і вил[л]яли розчин.

5.VI.48 р.

В с. Драганівка о/у МГБ Кобзар та емведист Фомічов скликали до с/ради десятників та їм сказали: "Якщо хто не схоче їхати з підводою

---

⁶ Недостача.

до Тернополя чи до Бережанського лісу, то ми для нього місце знайдемо.”

6.VI.48 р.

В с. Денисів большевики з р-ну списали все майно в гром. Гузар Марії в зв'язку зі знайденим у неї розчином на самогонку.

8.VI.48 р.

В с. Таурові емгебист Безгодов роззброїв істребка Князевича Михайла та наказав йому, щоб до трьох днів виїхав на роботу в Донбас. Причина цього невідома.

9.VI.48 р.

В с. Кутківці емгебист Коверзін покликав до с/ради на переслухання Бойко Дмитра Якимовича, Стець Петра Осиповича, Олійник Ярослава Михайловича і Болюх Антона Тимковича. Про що їх питав – невідомо.

10.VI.48 р.

В с. Димаморичі [Домаморич] о/у РО МГБ Цегульський і емведист Курганіков цілий день допитували всіх тих людей, які були в Німеччині.

13.VI.48 р.

В с. Денисів суддя Карпов, прокурор Филипенко і уповноважений РК КП(б)У Пепезенко засудили Корчемську Катерину, Бедулу [? Бідулу] Степанію і Бергук Евдокію по одному роковій примусової роботи і по 150 крб. кари за [невиконання] норми вивізки дров з лісу.

В с. Таурів уповноважений по контингенті Альоша забрав корову в Жуковської Розалії за нездачу контингенту молока. Корову відставлено до місцевого колгоспу.

15.VI.48 р. в с. Покропивна зав. госбанку Кумам'як виголосив під церквою, що до шахт Донбасу візьмуть 19 молодих хлопців (по імені не вичислив) і рівночасно попередив, щоб ніхто із візваних не важився втікати, бо попадуть в тюрму.

16.VI.48 р.

В с. Димаморичі [Домаморич], на весіллі у гром. Сворінь Степана бухгалтер колгоспу Комарчук (росіянин) побив колгоспного конюха Маслянку. Тоді Маслянка подзвонив до гарнізону в с. Димаморичі [Домаморич] і зголосив, що на нього напали бандити. В короткому часі прийшло 7 бійців, зайшли на весілля, добре напились, а відтак забрали Маслянку і по дорозі так його збили, що він ледве прийшов додому.

Зі с. Таурів мало відійти до ЧА трьох допризовників. Однак коли один з них записався до істребків, його залишили.

18.VI.48 р.

В с. Городище із райуповмінзагу Царик, дир. Козлівського спиртзаводу Стахів Петро Семенович у гром. Мудрого Івана забрали дві перини, дві подушки, 3 верети, шафу і годинник за те, що він не доплатив до податку ще 50 крб. Всі ці речі забрали до р-ну, де між собою ними поділились.

19.VI.48 р.

В с. Ходачків Вел.[икий] інспектор маслозаводу Лезак списував усіх тих людей, які не здали доброякісного молока. При цьому побив таких селян: Будник Анастасію, Слоту Івана і Циприк Михайла.

21.VI.48 р.

До с. Слобідка прибув емгебист Пижиков з кількома іншими большевиками [і] ходили по селі та робили різні пакості селянам. В гром. Кривко Михайла повибивали вікна, гром. Небельську Марту побили за те, що не дала їм горілки, в Тимків Анни домагались також горілки, але коли господиня відмовилась, тоді один большевик приставив автомата до малої дитини, яка лежала в колисці, і сказав, що застрілить, якщо вона не постарається їм горілки. Господиня почала кричати, і большевики відійшли.

22.VI.48 р.

В с. Купчинці о/у РО МГБ Проходько, представник з РК КП(б)У Андрієнко та начальник істребительного батальйону Пашинін, будучи на обіді в гром. Пахолка Петра, напились до безтями, а відтак пішли до с/ради, вивели секретаря Ханасика Богдана надвір і хотіли його розстріляти, закидуючи йому зв'язок з українськими повстанцями. Після цього згаданого секретаря побивали та водили вулицями села, викрикуючи: "Смотрите, это бандит, он работает [вм]есте с украинскими националистами." Перед вечором п'яні бандити звільнили побитого секретаря і відійшли.

18.VI.48 р.

В с. Довжанка о/у РО МГБ Цегульський арештував Голоту Ярослава, який втік від роботи з Донбасу.

21.VI.48 р.

В с. Купчинці начальник міліції Ромічов перевів ревізію у гром. Жеребного Богдана, а після ревізії арештував його і відставив до району.

26.VI.48 р. в с. Слобідка відбувалось весілля у гром. Бойко Анни. В міжчасі на весілля прийшло 4-ох емведистів з Козлівського гарнізону та домагались горілки. Коли господиня відповіла, що для них не має горілки, тоді один большевик погрозив їй і всі вийшли. Около 12-ої години вночі прийшли на подвір'я ці самі большевики і в той час, як гості забавлялися в хаті, один з большевиків пустив довгу серію з автомата до сіней, де стояло кілька хлопців. В результаті був вбитий Бойко Ізидор Васильович, Баран Павло Васильович (молоді хлопці) і Куцак Іван з с. Городище (жонатий, має двоє дітей), а легко ранений був Андрухів Ізидор Васильович. Згадані бандити після цього відійшли.

29.VI.48 р.

В с. Кутківці кількох большевиків Тернопільського МГБ арештували Бойко Дмитра, закидуючи йому співпрацю з ОУН.

У звітному часі большевики застосували в терені 22 засід[ки] і перевели одну облаву. Засідки були по таких селах:

с. Купчинці (при вул. Кінець, 1.VI.48 р., в селі 4.VI., 7, 8 і 9.VI., на хуторах Драгоманівка 13.VI., на хуторах Драгоманівка 18.VI., в селі 27.VI., на хут. Драгоманівка 29.VI.48 р.[]);

с. Слобідка (від сторони с. Таурова 2.VI., коло гром. Кінаша Дмитра і Бойко Василя 6.VI., на подвір'ї Бойко Анни 30.VI.48 р.);

с. Городище (від сторони с. Ходачків В.[еликий] 3.VI., на присілку Млинець 5.VI., біля моста 5.VI., біля могили впавших 1 червня, на присілку Горб 17.VI., Раків Кут 30.VI.48 р.);

с. Димаморичі [Домаморич] (в селі 4.VI., біля гром. Голоти Володимира 6.VI.);

с. Таурів (по вулицях 8.VI., в селі 18.VI., 19, 20, 21 і 22.VI., при вул. Зеленій 28.VI.48 р.);

с. Ходачків Великий (біля гром. Соляка Миколи 13.VI.48 р.);

с. Денисів (облава по полях 14.VI.48 р.);

с. Драганівка (в селі 15.VI.);

с. Покропивна (в селі 18.VI.);

с. Довжанка (коло кооперативи 27.VI.);

с. Дмухавець (-).

Вислід засідок безрезультативний, за винятком одної, див. "В країні соціалізму", стор. 5 [оригіналу], дня 17.VI.48 р.

Зборівський район:

3.VI.48 р.

В с. Хоробрів (Козова р-н) з райуповмінзагу Галушка та 3 емведисти, збираючи по селі позику, зайшли до заступника голови с/ради Дениса Петра та наказали йому, щоб він до вечора стягнув зі селян всю позику. Коли згаданий відмовився, Галушка вдарив його в лице, накопав ногами, побив всі вікна в хаті і пішов в село стягати гроші. Цього дня Галушка побив таких громадян за нездачу позики: Андрусин Миколу, Літвінську Анастасію, Мельник Петра, а гром. Лемкові Петрові наказав піднести руки догори, зробив в нього особисту ревізію і витягнув з кишені 20 крб. Забираючи ці гроші, вдарив згаданого селянина в лице і відійшов.

В с. Кудинівці о/у РО МГБ Блендеев з кількома емведистами покликав до с/ради слідуючих людей: Наконечного Йосипа, Березу Льва, Скрутного Михайла, Локоцького Миколая, Чорнобай Федора, Правак Дем'яна і Вівчарівську Олену. Покликаних питав, що нового в селі, чи до них заходять повстанці, коли буде війна, чи селяни хочуть війни чи, може, бояться і т. п. По допитах всіх звільнено.

4.VI.48 р.

До с. Несторівці [Нестерівці] прибув секретар райвиконкому Погорілов з кількома більшовиками в справі позики, бо бракувало ще до повного контингенту 300 крб. Разом з активом села згадані більшовики ходили по господарях та стягали по 2-3 крб. і таким чином назбирали 300 крб.

6.VI.48 р.

В с. Хоростець участковий РО МВД Солінков арештував жінку Кругляк Марію за те, що вона не здала податку. Згадану на РО МВД добре вибили та по двох днях звільнили з тим, що до 48 годин має заплатити всю належну суму податку.

7.VI.48 р.

Ніччю до с. Хоробрів (Козівськ.[ий] р-н) прибуло 6 большевиків з емгебистом Довудтоном на чолі та, вдаючи українських повстанців, зайшли до гром. Андрусишин Петра. Селянинові наказали збиратись, щоб показав їм дорогу. На подвір'ї зав'язали йому очі і завели під с. Августівку. На день заквартирували в житі. Селянинові говорили, що йдуть з далекої дороги, стратили зв'язок і тепер мусять сконтактуватись з місцевою сіткою ОУН, тому потрібно їм відшукати когось з "хлопців", або в крайності може їм господар [допоможе] відшукати підпільницю "Варцю", а ця вже їх пов'яже з повстанцями. Коли селянин не хотів до нічого признатись, большевики почали його душити. Неприємного від[іл]ляли водою, завели до с. Августівка і в приміщенні с/ради мучили, били, вимагаючи відомостей, де квартирують повстанці. Нічого не довідавшись, перед вечором господаря відпустили, наказуючи, щоб ніхто не знав про те, що вони з ним робили.

13.VI.48 р.

До с. Осташівці приїхало автомашиною 15 большевиків, окружили господарство Шафранського Онуфрія та почали робити детальну ревізію. Під час ревізії знайшли перемуровану стіну. Побачивши цю перемурівку, большевики почали господаря бити, мовляв, ти переховував тут бандьорів. Крім цього, большевики знайшли ще три літри горілки, яку випили і відійшли на поле, де ходили по житах та шукали за слідами.

15.VI.48 р.

В с. Плавуча Вел.[ика] участковий РО МВД Солінков арештував Михайлюк Вікторію за те, що згадана попереднього дня сварилася з уповноваженим Кравцовим, який загарбав її кури.

До с. Альбанівка прибуло около 30 большевиків на чолі з о/у РО МГБ Сіненком та переводили ревізії по цілому селі. У гром. Яцишин Миколи під час ревізії Сіненко накинувся на господаря з лайкою, обвинувачуючи його в тому, що, мовляв, до нього заходять повстанці. Коли господар відповів: "Лазите цілими ночами попід людські стодоли, то вже раз зловіть собі тих "бандьорів", а мене не чіпайте; сідайте в мене та допильнуйте" – Сіненко, розлючений висловом селянина, вдарив його в лице та нагнав від себе.

16.VI.48 р.

Цей сам о/у РО МГБ Сіненко з 8-ма большевиками держав засідку в с. Альбанівка. Ніччю попри цю засідку пастухи гнали коні пасти. Большевики вискочили з ровів, та, вдаючи українських повстанців, задержали всіх пастухів та посилали їх до села, щоб принести їм їсти,

бо нібито вони йдуть з далекої дороги. Хлопці зорієнтувалися в підступі і як поїхали, так більше не вертались.

20.VI.48 р.

Із с. Плісняни на РО МВД покликали слідуєчих людей: Косиляк Романа, Мархоцького Антона, Хому Миколая, Хому Івана, Венгера Евстахія, Бебів Ілька (голова ССТ) і Стеця Володимира. Їх покликали в справі арештованого Сусінського.

26.VI.48 р.

В с. Плавуча Вел.[ика] (Козівськ.[ий] р-н) участковий РО МВД Іванов з двома істребками арештував секретаря с/ради Максимів Михайла Федоровича за те, що був в СС-дивізії Галичина. Арештованого відставлено до тюрми в Тернополі.

На терені Зборівського р-ну в місяці червні було 24 засідки і три облави. Засідки відбулись в селах:

Озерянка (коло Кавацького Якіма дня 5.VI., коло Турчин Ів.[ана] і Сидій Бартоша 18.VI.);

Вірлів (від сторони с. Храбузна) 9.VI.;

Несторівці [Нестерівці] (від сторони с. Носівці 9.VI.);

Осташівці (від сторони с. Несторівці [Нестерівці] 13.VI. і 14.VI.);

Заруддя (на мості 15.VI.);

Юзефівка⁷ (на городах, від сторони с. Годова 16.VI.);

Травотолоки (коло госп. Лиса Осипа і Табаки Олени 18.VI.);

Кудобинці (по дорогах 19, 20, 21 і 22.VI.);

Цецівка (від сторони с. Травотолок 12.VI.);

Озерянка (на хуторах Демидяки, Поплави 20.VI.);

Сирвари [Сировари] (на полі в житі, від сторони с. Білківці 20.VI.);

Озірна (на хуторах і під лісом 21, 25, 26, 27 і 28.VI.).

Облави: 13.VI. на полях сіл: Несторівці [Нестерівці], Осташівці, Білківці, Альбанівка та в Озірнянському лісі. Участь в облаві брало 150 бійців з гарнізону військ МВД;

16.VI. – по полях с. Заруддя. Участь брало 15 большевиків.

18.VI. – в с. Травотолоки і по полях. Облаву переводило 17 большевиків Зборівського гарнізону МВД.

У висліді, большевики не досягнули жодних успіхів як із засідок, так і з облав.

Заложцівський район:

2.VI.48 р.

В с. Білоголови большевики з р-ну арештували Моравського Володимира. В зв'язку з чим його арештовано – невідомо.

5.VI.48 р.

5 большевиків з р-ну ограбили в цьому селі за нездачу позики Ляцького Григорія. В нього забрали корову, коні, збіжжя, куртку і шкіру на чоботи.

---

⁷ Тепер с. Йосипівка Зборівського р-ну.

В райцентрі засуджено Беркиту Ярослава Петровича зі с. Ренева. Сам він – бувший учасник УПА, пізніше зголошений, і робив диверсійну роботу, припоручену більшовиками. Він підпалив трьох селян в с. Реневі і пустив брехливу вістку, що це зробили повстанці. Слід згадати, що так говорила і його мати. Зараз більшовики засудили його на 10 років тюрми.

7.VI.48 р.

В с. Лопушани о/у РО МГБ Літвінов, вертаючи зі засідки, арештував хлопців: Шарун Григорія, Лобур Йосипа і Дворянського Михайла та подались з ними в район.

14.VI.48 р.

До с. Ренів прибув начальник міліції Волянюк, який сказав джурним, щоб покликали до с/ради істребків: Беркиту Михайла і Папірняк Антона. Із покликаних прийшов тільки Папірняк Антон, якого Волянюк арештував і відставив в район.

17.VI.48 р.

До с. Монилівка приїхало 10 більшовиків з нач. міліції Волянюком і лікарем з с. Олієва по тіло вбитого більшовика, директора райпромкомбінату, кандидата партії Мартинців Івана, вбитого повстанцями ще осінню 1947 р. В зв'язку з цим арештували Янишевського Семена і Коваль Івана та разом з вбитим і арештованим від'їхали до р-ну.

18.VI.48 р.

В с. Чистопади 10 більшовиків обскочило хату селянина Стеця Іллі та перевели там ґрунтовну ревізію. Під час ревізії приглядались навіть до дитини дочки згаданого, Теофілі, чи не подібна до одного повстанця. По ревізії арештували одного чоловіка зі с. Ратищ, який працював в даного господаря, але по кількох годинах він повернув назад з р-ну.

20.VI.48 р.

В с. Ренів заступник зав. райуповмінзагу Волошин з головою с/ради Локтем та ще одним більшовиком зайшов до селянина Шеліги Михайла та запитав його, чи він здав контингент молока й м'яса. Коли господар відповів, що не здав всього, згаданий представник р-ну вдарив господаря два рази в лице, а цей почав кричати тоді: "Люди рятуйте, бо вже прийшли розбійники, рабівники... вони мене б'ють." Люди почали збігатися і приглядатися цьому, і більшовики залишили його.

21.VI.48 р.

В цьому ж селі більшовики скликали всіх істребків та наказали їм забрати зброю і йти з ними перевіряти хутір За високою горою [Зависока Гора] (Глибочеччина). На цю перевірку не пішов Беркита Михайло, Процик Петро і Бородій Остап, за що їх слідуючого дня о/у РО МГБ Білов арештував та посадив в тюрму, де вони просиділи три дні.

23.VI.48 р.

В с. Вертелка 8 більшовиків, переводячи ревізії в селян: Дейчак Льва, Михальчишин Михайла і Заборського Дмитра, порозкидали в хаті

кухонну посуду, понищили столи, ліжка, шафи, зривали підлогу і т. п. Все це робили під тим приводом, що, мовляв, шукають за “бандьорами”.
24.VI.48 р.

У Вертелецькому лісі заквартирувала група большевиків, яка під маскою українських повстанців вела провокативну роботу. Згадані большевики заховувались так, як українські партизани: копали криївки в лісі, на краю лісу виставляли стійку, уникали стрічі з людьми, а коли стрінули пастухів, то відганяли від себе і наказували, щоб нікому не говорили, бо в противному разі прийдуть вночі і повісять. Ніччю робили наскоки на села. Напр., в с. Мильно [Мильне] забрали трьох хлопців: Луцик Михайла, Пиріг Степана і Була, закидаючи їм, що вони сексоти. Їх запровадили до лісу і в криївці допитували. Хлопці оправдувалися, що вони нікому нічого не зробили і на нікого не доносять. Однак провокатори не зважали на те, почали їх бити і казали: “Якщо ви не сексоти, то покличете на[м] будь-яких повстанців, які за вас поручать, то ми вас випустимо.” Однак хлопці пізнали, що то большевики, і нічого не говорили. Тоді большевики так їх збили, що тіло було чорне. Недо-відавшись нічого, зав’язали їм очі, вивели з лісу і загрозили смертю, якщо кому скажуть про те, що з ними було. Мимо цього, що большевики так маскувались, населення і так знало про їх підлу роботу і ніхто не дався спровокувати.

Дня 10.VII.48 р. згадані большевики опустили ліс.

На терені Залозцівського р-ну у звітному часі було 27 засідок, а саме: в с. Нетерпинці (коло госп. Тараса Остапа і Кужіля Кирила в садку 10.VI, в селі 20.VI);

с. Лопушани (коло церкви 6.VI);

с. Чистопади (на хуторі Гаї 20.VI, там же, від сторони Тростянецького лісу 22.VI і при дорозі 25.VI);

с. Вертелка (на хут. Заболотом [Заболотний] 23.VI, на подвір’ї хут. Кукурудзи Дмитра 24.VI);

с. Нетерпинці (від 28-30.VI в селі);

с. Білокриниця (під лісом 22.VI);

с. Оліїв (в селі 23.VI, всюди по селі від 25-29.VI);

с. Чистопади (на хуторі Гаї 30.VI);

с. Перепельники (на роздоріжжі, від сторони с. Серетець 16.VI);

с. Манаїв (від 18-25.VI в селі і на хуторах Копанка).

На одній із вищеподаних засідок большевики вбили одного повстанця (див. “Героїка України”).

Великоглибочоцький район:

1.VI.48 р.

До с. Янківці прибув голова РВК Войтович з кількома большевиками та, не заставши нікого в с/радї, він від’їхав даліше. Вертаючи із с. Заруддя, він вступив знову до с/ради, а побачивши, що нема нікого і тим разом, розбив двері, ввійшов до середини і порозкидав всі речі

по підлозі. Всіх прохожих селян зупиняв та висилав по голову с/ради і джурних. В той час надійшла дівчина Лановик Надія. Згаданий голова забрав її до с/ради та без жодної підстави почав кричати на цю дівчину, називаючи її бандерівкою, бандиткою і іншими плюгавими словами. Дівчина розплакалась, але один большевик крикнув до неї: “Молчи, мати твою ... блядь, сейчас, щоб бил голова сельсовета” і сказали: “бегом” по голову. Дівчина побігла, та зараз втікла додому і більше не показувалась. Большевики так і не дочекались голови с/ради і з лайкою на устах від’їхали до району.

3.VI.48 р.

До с. Ігровиця прибули з р-ну уповноважені по позиці: Мандзій, Марухно, Чоботарський і один істребок, які ходили по селі і примушували селян здавати позику. Зайшовши до Білоус Петра вони списали з нього протокол за те, що він ще не здав позики.

4.VI.48 р.

В с. Івачів Долішній упов.[новажена] по позиці Кривіцька Зіна забрала у господаря Пелеха Миколи 4 вівці за нездачу позики.

На хуторах Хоми (с. Ігровиця) наложено додаткової позики таким селянам: Мулікевич Павлові – 400 крб., Жук Атаназієві – 500 крб., Копачук Олені – 200 крб., Баран Іванові – 200 крб., Захарчук Василеві – 300 крб., Митохор Миколаєві – 200 крб. Слідуючого дня згадані большевики ходили по селі і збирали позику. В гром. Жук Атаназія вони зробили ґрунтовну ревізію, але не знайшли нічого.

10.VI.48 р.

До с. Мшанець прибули з р-ну уповноважені по позиці: Гетьман (зав. культосвітніх установ), Гусак, Гріценко та інші. Вони скликали до с/ради всіх десятників та наказали іти в село і збирати позику. За ними пішли також большевики. У гром. Романів Теклі, не заставши нікого вдома, вони розбили двері і зробили ґрунтовну ревізію. Те саме зробили у госп. Дидя Василя. По-бандитськи повелись ці большевики з 60-тилітньою жінкою Семчишин Анною. Упов. Гусак вдарив її в лице, копнув під груди та назвав різними хуліганськими словами. Опісля повипивали всі знайдені напитки і відійшли.

14.VI.48 р.

В с. Малашівці о/у РО МГБ Єфімов арештував селянина Данилюка Степана і відставив до р-ну.

21.VI.48 р.

В с. Дітківці о/у РО МГБ Маценко з 7-ма большевиками зайшов до гром. Смолінського Теодора, у якого в той час відбувалося весілля. Маценко п’ять бійців залишив в садку, а сам з одним пішов під вікно та, вдаючи українських повстанців, сказав дівчатам, що стояли під вікном, прикликати господарів. Господар зараз вийшов надвір. Большевик запитував його, чи немає в селі москалів і просив, щоб цей сконтактував його з Мудиком Михайлом (запільник). Коли господар до нічого не признався, попросив дати їм поїсти. Наївшись, всі больше-

вики тоді окружили stodолу, де бавилась молодь, і сказали дівчатам відійти в одну сторону, а хлопцям – в другу. Опісля почали кожного перешукувати по кишенях. В часі цієї перевірки один большевик запитав хлопця Ясінського Тимка, як його фамілія і рівночасно вдарив його два рази в лице. Молодь після цього розійшлась додому, а большевики остались на весіллі, де їли й пили досхочу.

24.VI.48 р.

В с. Городище арештовано й засуджено селянина Собчак Івана Васильовича на три місяці примусової роботи за те, що не мав правильних документів.

26.VI.48 р.

В с. Біла відбулись збори селян, на яких большевики закликали до скорішої здачі контингенту збіжжя за 1948 р. Між іншим, згадали, щоб люди вступали до колгоспу, бо якщо ні, то мусять здати своєчасно контингент, за нездачу якого підуть під суд, як зривщики контингентової кампанії.

28.VI.48 р.

В с. Івачів Горішній о/у РО МГБ Єфімов з 8-ма большевиками зайшов до гром. Кучерського Миколи, де він разом з бійцями обірвав всі ягоди з черешні та поломив гілляки.

29.VI.48 р.

В сс.: Чернихів, Плєсківці і на хуторах Манюки (с. Мшанець) большевики робили ревізії по підозрілих їм господарствах. Під час ревізій шукали ґрунтовно по господарствах, садках, городах, а в деяких селян переводили трус двічі (Чабан Мих.[айло з] с. Плєсківці.

На терені Великоглибочоцького р-ну в м. [ісяці] червні було 10 засідок. Крім цього, большевики робили засідки консп[і]ративно по полях, в лісі та інших місцях, про які населення не знало, а повстанці не завважили.

Засідки були застосовані по таких селах:

В с. Чистилів (на полі, біля трактора 5.VI);

с. Ігровиця (коло церкви 11.VI);

с. Дубівці (від сторони с. Стегніківці, на кладці 13.VI);

с. Чистилів (коло госп. Старинського Павла 18.VI, під лісом 22.VI);

с. Дубівці (в селі, від сторони лісу 21.VI);

с. Ігровиця (коло госп. Голяка Вол.[одимира] 23.VI);

с. Плєсківці (на цвинтарі 25.VI, коло госп. Чайки Дмитра 27.VI);

с. Чернихів (в садку госп. Заяць Йосипа 24.VI).

V. НАРОД БОРЕТЬСЯ

Великоборківський район:

10.VI.48 р.

Упов. РК КП(б)У Кашінський разом з головою с/ради Різником скликали збори селян, на яких Кашінський, між іншим сказав, що

сьогодні він мусить зав'язати в селі Білоскірка колгосп. Громадяни, почувши ці слова, повтікали з салі, так що Кашінський залишився сам.

20.VI.48 р.

В с. Романівка о/у РО МГБ Петриков покликав молодих хлопців, з яких хотів заложити станицю істребків для охорони колгоспу. Мимо всіх його заходів, ніхто з молоді не вступив до істребків і Петриков від'їхав з нічим.

Микулинецький район:

1.VI.48 р.

В с. Дворіччя є колгосп, який охороняють істребки з с. Ладичин. Цього дня вони всі пішли на РО МГБ, зложили зброю і заявили, що більше не будуть вартувати колгоспу. За це їх арештували і держали два дні в тюрмі, заявляючи, що заберуть їх на Донбас, якщо не приймуть зброї. Одначе істребки зброї не взяли і їх звільнили.

10.VI.48 р.

В с. Настасів повстанці обстріляли авто, яким постійно їздив голова РВК Стриєшин Іван. В результаті ушкоджено тільки авто, яке від'їхало ще кілометр за село і там залишене, де його повстанці знищили дорешти. Як виявилось пізніше, автом їхав заготовщик райпотребсоюзу Бачинський зі своєю жінкою.

13.VI.48 р.

В цьому ж селі до с/ради прийшло повідомлення, щоб Ланчак Михайло, Булик Павло і Мокринський Михайло явились 14.VI на райвоенкомат для відправки в армію. Згадані хлопці на военкомат не пішли.

17.VI.48 р.

В с. Дворіччя голова РВК Стриєшин Іван припоручив голові с/ради вислати до лісу 30 підвід по будівельний матеріал на колгоспний магазин. Помимо застрашування, до лісу ніхто не поїхав.

Козлівський район:

20.VI.48 р.

В с. Денисів большевики намагалися скликати людей на мітинг, але мітинг не відбувся, тому що ніхто не прийшов.

22.VI.48 р.

Втік з Донбасу гром. с. Слобідка Татарин Володимир Іванович.

Зборівський район:

1.VI.48 р.

До с. Метенів прибув 1-ий секретар РК КП(б)У Харченко з начальником РО МВД Авраменком і інженером Приймаковим, обміряли стайню гром. Скоробогатого Теодора, яка мала б служити для колгоспу. Опісля Харченко видав голові колгоспу Шкабарницькому Іванові наряд на матеріал до ремонту стайні і приказав, щоб до тижня стайня

була відремонтована. Голова колгоспу ходив по колгоспниках і наказував їхати по дерево до лісу, але ніхто не поїхав, говорячи: “Ми стайні маємо свої і коні маємо де тримати, а тобі треба, то їдь і ремонтуй.”

7.VI.48 р.

До цього села прибув нач. райземвідділу Потапченко і, коли побачив, що колгоспники не ремонтують стайні, пішов з головою колгоспу на господарство Шкабарницького Онуфрія (вивезений на сибір в 1947 р.) і приказав, щоб до трьох днів голова зігнав до цієї стодоли всі коні, які колгоспники ще держать в себе. Через кілька днів голова ходив по колгоспниках і наказував зганяти коні до призначеної стодоли, але ніхто з селян своїх коней не завів, заявляючи, [“]що він коней може сам доглядати.”

Дня 17.VI.48 р. большевики з р-ну почали забирати коні насильно. Колгоспники, довідавшись про те, повтікали з кіньми в поле. Мимо цього, большевикам вдалося зловити 11 коней і запровадити до призначеної стодоли. Коло стайні поставили двох колгоспників-стійкових і загрозили, що якщо хтось із селян забере свої коні, то вони відповідатимуть перед судом.

Заложцівський район:

4.VI.48 р.

До с. Манаїв прибув начальник міліції Воляннюк і лейтенант Розумний та приказали покликати до с/ради всіх хлопців, народжених в 1929-30 рр., щоб писалися в міліцію. Із покликаних не прийшов ніхто. Тоді Воляннюк казав повідомити всіх цих хлопців, щоб зголосилися в район, але й цим разом ніхто не явився. Дня 7.VI.48 р. згаданий начальник приїхав до села і почав шукати за тими хлопцями. Протягом двох днів вдалося йому зловити Мартинюка Павла і Західняка Івана, з якими відїхав до р-ну. В р-ні зловленим пропонували записатися до міліції, але вони відмовилися від цього, і їх по двох днях звільнено.

Слідуючого дня прибула знову міліція і зловила таких хлопців Гринтуса Богдана, Сікотовського Олексу і Антонюк Теодора. Згадані заявили большевикам, що вони воліють сидіти в тюрмі, чим вступити до міліції. В міліцію погодився іти тільки Мартинів Павло.

20.VI.48 р.

На хуторах Серетеччина (с. Загір'я) повстанці обстріляли 1-го і II-го секретарів РК КП(б)У Молько і Капштик, які їхали мотоциклом, внаслідок чого був ранений 1-ий секр.[етар] Молько і його шофер. Секретар дістав дві кулі коло хребта, а шофер в ногу.

Великоглибочоцький район:

15.VI.48 р.

На гарнізон в с. Малашівці прибув вночі сексот Білокур Осип з с. Янківці, прострелений в голову (кулю дістав нижче пульсу, а вийшла карком з лівої сторони). Він сказав большевикам, що його прострїлили

бандерівці. Білокур Осипа відправлено до шпиталю в с. Плотича, але в дорозі він помер.

VI. ГЕРОІКА УКРАЇНИ

Великоборківський район:

25.VI.48 р.

На хуторах Королівка, с/рада Колодіївка, Скалатського р-ну, в Білецького Івана на стриху, квартирувало 4-ох повстанців: д. СІРИЙ, ДОВБУШ, ОРЕСТ і АНДРІЙ. Перед полуднем, около 11 години, на згаданий хутір приїхала автомашинка з большевиками Скалатського р-ну. Большевики, висівши з авта, в одну мить обскочили хату і почали робити ревізії. Коли один большевик виліз на стрих, звідтам впав стріл, і большевик повалився на сні, ранений в черево. Почався короткий бій. Повстанці з боєм почали пробиватись з оточення. Перший з хати вискочив сл. п. д. ДОВБУШ, але прошитий ворожими кулями паде трупом на порозі. Іншим друзям пощастило вибігти з хати і вони завзято відбиваються з подвір'я. При спробі пробитись з оточення падають сл. п. дд. СІРИЙ і АНДРІЙ, а д. ОРЕСТ, відбиваючись, посувається до залізничного тору, в напрямі с. Ходачків Малий. По дорозі його поранено, і він добиває себе з власного пістоля. Большевики зробили з впавших знімки, розібрали та забрали їх на машинку. Разом з ними забрали ще 11 арештованих людей з хуторів і від'їхали.

Козлівський район:

11.VI.48 р.

7 большевиків Козлівського гарнізону МВД, переводячи ревізії на Денисівських хуторах Веснівка, натрапили на трьох повстанців, які квартирували в гром. Данилів Василя. Між ними зав'язався короткий бій, внаслідок якого впало двох повстанців, а один щасливо відступив. По стороні большевиків було двох ранених. Після цього большевики сконфіскували майно згаданого господаря і спалили господарство.

Заложцівський район:

16.VI.48 р.

На роздоріжжі в с. Лопушани 6-ох повстанців попало на большевицьку засідку. Большевики, яких було около 50 чоловік, сильно заатакували повстанців. Від першого вогню був ранений один повстанець. Повстанці не хотіли його залишити. Вони почали завзято відбиватись та відступати разом з раненим. Ранений, бачачи критичне положення своїх друзів, сказав себе залишити і сам засунувся в жито. Під час бою було трьох большевиків вбитими і 4-ох ранених. Ранком большевики зробили розшук на місці бою і знайшли раненого повстанця, але цей, щоб не попасти живим у руки ворога, розірвався гранатою. Тіло його большевики забрали до райцентру.

СТАТИСТИЧНІ ДАНІ
(за місяць червень)

	Зміст	Райони:						Разом
		I	II	III	IV	V	VI	
а)	арештованих	6	13	13	13	13	5	63
б)	випущених	5	4	2	11	9	-	31
в)	вбитих з цив.[ільного] нас.[елення]	1	-	4	-	-	-	5
г)	побитих тяжко	1	-	5	5	1	1	13
д)	впавших повстан.[ців]	4	-	2	-	1	-	7
е)	ограблен.[их] господ.[арств]	5	5	2	1	1	1	15
є)	сконфіскованих гос.[подарств]	-	-	1	-	-	-	1
ж)	спалених гос.[подарств]	-	-	1	11	-	-	12
з)	вивезених родин	-	-	-	-	-	-	-
и)	вбитих большевиків	2	-	-	-	3	1	6
й)	крадіжей	2	-	1	1	-	-	4

Постій, вересень 1948 р.

Слава Україні!

(Ш-т)

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ

РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ

Р-н: Нове Село

Дня 13.6.1948 р. в райцентрі відбулися комсомольські збори. На зборах виступив 1-ий секретар ВЛКСМУ Сіліванов. Говорячи про перебіг роботи ВЛКСМУ в районі, між іншим, він сказав: “В селі Шилах не може зорганізуватися колгосп тому, що там існують американські дипломати, а до того, ще існує кліка бандитизму, яка мріє про якусь самостійну. Але ми скоро виб'ємо з них ті мрії і заведемо большевицький лад і порядок. Ми, як люди партії, не можемо допустити до подібного розгулу”.

Дня 16.6.1948 р. з району до с. Шильпаки [Шельпаки] приїхали в справах колгоспу Хоменко і Дюбенко. На колгоспних зборах Хоменко, між іншим сказав: “Чому ви, колгоспники, не зводите до колгоспної стайні коней і не зносите в колгосп господарського інвентару, тільки тримаєте те все по своїх дворах? Не думайте, що Радянської Росії скоро вже у вас не буде, а буде якась самостійна, про яку вам у листівках і особисто підшептують бандити – вороги Радянського Союзу. Бандити вже на укінчені. Радянський Союз розгромив фашиську Німеччину то й дасть собі раду з їхніми пособниками – агентами, яким і так вже недалеко загибель”.

На закінчення шкільного року в с. Токи в СШ виступили з промовами учителі і директор СШ Білаєнко Павло Осипович. Між іншим, Білаєнко сказав (у вищих класах): “Помимо того, що ми вас вчили, над вами працювали, трудилися [з] вами, але ви до нас дуже ворожо ставитесь, тому, що ми руські. Ми дуже добре знаємо, що у вас всередині кипить і ви ждете тільки хвилини, щоб все ваше знання і зброю обернути проти нас – руських”.

В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ

Р-н: Нове Село

У звіттовому часі до кооперативи в с. Кошляки привезено:

30 кг цукру	30 кг цукорків
10 [пачок] папіросів	20 кг риби
3 пари черевик	300 л бензини.

Село начислює 500 господарств.

Між населенням даного району [існує] недостача в ширвжитку, як: сирники, мило, цукор, [сіль].

Р-н: Збараж

Дня 27.6.1948 р. до с. Луб'янки Вищі приїхало автомашиною кількох большевиків, які купували в селян по спекулятивних цінах пшеницю і жито. Перед вечором від'їхали до району.

ГОЛОД

Р-н: Нове Село

Дня 11.6.1948 р. до с. Клебанівка прийшов за хлібом громадянин К. О. з Житомирської області Коростенського району. Він розказував, що зерно, яке колгосп був оставив на весняну сівбу (1948 рік) районні власті забрали в районні магазини, говорячи, що зерно з колгоспу треба забрати в район, щоб якісь бандити і авантюристи не покрали чи спалили, а весною збіжжя колгоспові вернеться. Помимо спротиву колгоспників те збіжжя силою вивезено до району. Коли почалася весняна сівба, колгоспники поїхали в район по своє збіжжя, однак не привезли його, бо їм коротко сказали, що збіжжя нема, бо колгоспники самі добровільно його здали державі. В результаті цього, колгоспники не мали чим сіяти, а район натискав, щоб колгоспники достроково виконали посівний плян весняних культур. Коли справа не покращала, районні працівники і управа колгоспу при допомозі органів безпеки пішли по дворах колгоспників і позабирали останні залишки зена, без винятку, чи то було зерно тверде, чи яре. Також позабирали корови. Внаслідок того, колгоспники остались без хліба. Згаданий чоловік говорив, що є багато випадків, що люди з голоду пухнуть і вмирають. Народ живе надіями, що скоро тому буде кінець.

СОВЕТСЬКА ДЕМОКРАТІЯ

Р-н: Скалат

Дня .6.1948 р. до с. Городниця прбув до с/ради майор МГБ (ім'я і прізвище невідоме) та візвав, з невідомих причин, на переслухання Винник Осипа Степ.[ановича], Винник Івана Степановича, Винник Івана Паньковича. Коло пополудня від'їхав до району.

Дня 9.6.1948 р. до цього ж села приїхав знова вищезгаданий майор і переслухав таких людей:

1. Білик Йосифу Федорівну (учителька);
2. Бульбак Павла;
3. Гевчук Павла Дмитровича;
4. Гевчук Василя Дмитровича;
5. Дудко Анну (учителька з СУЗ);
6. Колісник Євгенію Дмитрівну;
7. Пилипчук Михайла (нач. пожежної охорони);
8. Турчин Емлію Миколаївну (учителька);
9. Цегельна Марію (учителька зі СУЗ).

Дня 12.6.1948 р. в 1-ій годині вночі до цього ж села прибуло 5 с[о]лдатів Скалатської станиці МГБ і, взявши зі собою істребка Стебельський Петра, пішли всі разом до бувшого фільварку Бортника (зараз підсобне господарство). Там пересиділи до ранку на засідці, а пізніше всі пішли до райцентру.

Р-н: Нове Село

Дня 6.6.1948 р. в с. Кошляки відбулися збори сільських депутатів в присутності 1-го секретаря райкому партії Коваленко і сільського [активу] на зборах затвердили нового голову с/ради Хам Миколу (попереднього голову засудили за крадіж). Опісля виступили Коваленко, який [говорив про] всі біжучі громадські справи: “Щоб десятники солідно пра[цювали, бо] зближаються жнива. Треба скоро жать і zarazом молотити[, щоб на часі зда]ти хліб державі. Це, якраз, найбільш відповідальний [обов’язок] кожного десятника. Організувати червоні токи для вимолоту збіжжя, здавати контингент старим зерном і з ним творити червоні валки. Не піддаватися підшептам українсько-німецьких націоналістів, про нездачу хліба державі, бо за це будемо карати судовим законом...”

Другим виступив голова земгромади Трипалюк Роман, який здав звіт про підготовку села до жнив. Він сказав: “Товариші, ми на збірку хліба заготовили 1200 штук грабель, 800 кіс (на салі хтось підхопив “кіз”, другі почали сміятися, а решта вибухла голосним сміхом-реготом), машини в бойовій готовності, – я скінчив”. Тоді вже перейшов сміх у свист і “ура”. Потім виступив справник кооперативи Квас Максим. Він говорив, скільки то заготовлено шміру, брусків і т. д. (в дійсності того він не зробив).

Дня 16.6.1948 р. до с/ради в с. Нове Село, в неприсутності голови і дижурного прийшов нач. РО МВД Йонов і прокурор. Побачивши, що в с/раді нема нікого, забрали колгоспні заяви і ще деякі речі з архіву, які були в залізній урні, та вийшли з канцелярії. Коли в с/раду прийшов голова і побачив розбиту урну та забраний архів, пішов в РО МВД та зголосив це нач. РО МВД Йонові. На це Йонов сказав: “Ви покидаєте с/раду без нікого, а бандити зайшли і забрали архів, а тепер ми вас будемо судити”. Тоді голова відповів: “Хіба, якщо б бандити були в районі, то вони лакомилися б на паршивий архів з с/ради? Вони подібні архіви мають в кожному селі. Вони скорше були б зайшли до вашої канцелярії і забрали з канцелярії РО МВД потрібні їм речі”. На це Йонов: “Знаєш, голова, я тобі цей архів віддам, бо ми злодія зловили, а тебе все одно засудимо”.

– “Ви давайте мені злодія, а не архів. Як я бачу, то злодій сидить перед мною. Віддавай, чоловіче архів, бо я в тій хвилині їду в область, а не поможе там, то поїду в Київ чи навіть в Москву. Ви самі бандити крадете, а спихаєте на якихось бандитів. До побачення, товариш Йонов, будемо щастя шукати” – сказав голова і вийшов. За ним вийшов

Йонов і, дігнавши, почав просити його, що вкрадене віддасть і вжитку з цього не буде робити. На цьому справа закінчилась.

Дня 3.6.1948 р. в с. Терпилівка ранком, о/у РО МГБ ст. лейт. Зябліцов з 8-ма большевиками робив ґрунтовні ревізії у громадян: Скалатський Тараса, Скалатський Миколи, Скалатський Олекси і Паляниця Варвари. Ревізія не принесла їм жодного успіху і вони о годині 14-ій відійшли з села.

Дня 22.6.1948 р. вечером до с. Лозівка на весіля до Богачек Павла прийшов нач. місцевих істребків Гайдук з двома істребками. Коли вийшов на подвір'я, хтось його вдарив по голові. Наробивши крику, він зловив хлопця Білик Миколу і разом з істребками, зовсім задармо, почали його бити. Так його збили, що сам не міг зайти додому і ще тої самої ночі відвезли його до лікаря. На другий день Гайдук прийшов до Білик Миколи і його перепросив, виправдуючись тим, що був п'яний.

Дня 22.6.1948 р. в с. Шильпаки [Шельпаки] голова с/ради ходив по селі та виганяв жінок білити школу. Між іншим, наказав це робити також і селянці Каштелян Анні. Коли жінка відмовилась, мотивуючи, що не має часу, цей здорово її побив.

Р-н: Збараж

Дня 6.6.1948 р. в с. Луб'янки Вищі прибув упов. по контингенті Корольов, упов. по пропаганді Топоров. Вони зайшли до с/ради і там [викликали тих,] хто зі селян не відробив шарварку. [Кожного] такого, [кого знайшли,] штрафували його по 900 до 1200 крб.

Дня [...]6.1948 р. ніччю до цього ж села прибув о/у РО МГБ Коннов разом з [9-ма] бійцями і пішов на хутір Гайки, де в ніким не замешканій під лісом хаті сидів цілий день. Днем зловили селянина Бермиш Михайла, який ішов попри хату, і, вдаючи повстанців, випитували його, чи не бачив де москалів. Не довідавшись нічого, большевики відпустили селянина. Вечером зробили засідку біля селянина Римар Василя і в т. [зв]. Ксьондзовім лісі. На засідці були цілу ніч, а надранком повернули до села, звідки відійшли до району.

Дня 7.6.1948 р. до с. Гори Стриївецькі [Гори-Стрийовецькі] вечером прибуло 5-ох большевиків. Вони зайшли до селянина Гановський Петра і, стукаючи до вікна, казали господареві впустити до хати. Господар не відчинив. Большевики вибили вікно і щойно тоді господар впустив їх до хати. Увійшло трьох військових і запитали, хто з тої хати є секретарем с/ради. На це відізвався дочка цього господаря Надія, котрій большевики наказали збиратися, бо піде з ними до с/раду, де будуть перевірювати господарські книги. Секретарка відповіла, що ніччю нікуди не піде і щоб вони показали свої документи, бо вона не знає, з ким має до діла. Большевики почали кричати, щоб скоро збиралася, бо заберуть її голу, якщо вона не схоче цього зробити, а документи покажуть в с/раді. Секретарка почала з неохотою збиратися, а її мати і старша сестра сказали, що її ніде ніччю не пустять і не

дадуть убрання. Тоді большевики побили маму і сестру, а секретарку вивели на двір і заявили їй, щоб не кричала бо застрілять. В хаті також сказали, що як хто вийде надвір то застрілять. Доперва за пів години по тім випадку господарі нароби́ли крику, а брат секретарки побіг до с/ради, але там не було нікого. Рано голова с/ради повідомив про це телефонічно РО МГБ, звідки відповіли, що вони нічого не знають.

Коло години 10-ої приїхав ст. о/у РО МГБ підполк. Канаєв, зайшов до с/ради, де просидів до 6-ої години, а опісля відїхав до с. Максимівка не дуже то інтересуючись долею секретарки.

Другої ночі о́коло 1-ої години секретарка повернулася додому, але нічого не говорила де й в кого була. Розказувала тільки те, що її вивели з хати, зараз же зв'язали очі і кудись повели, а куди, вона не знає. Нічого не говорила про те, кого бачила і що з нею говорили. З РО МГБ також її не питали про цей випадок, хоч було з с/ради повідомлення.

Дня 14.6.1948 р. до цього ж села в годині 6-ій приїхало 17 автомашин війська і одна таксі́вка з трьома офіцерами, між якими був полковник. Одні автомашини з військом поїхали до Кїйданецького лісу, другі до Богданівського, а треті в напрям сс. Богданівка і Максимівка. Частина війська висіла і перепроваджувала в селі ревізії. Під час ревізії шукали по горищах, хатах, в стодолах, пивницях, стайнях, копали токи, шпигали дротами, а також в кількох господарствах повалили печі і димарі. Під час тих ревізій на полі в житі знайшли кілька бочок з розчином на горілку. Де знайшли с[о]лдати горілку, то частину випили, а решту казали господарям сховати, щоб не бачили ці другі, котрі можуть прийти другий раз шукати. Після облави, о годині 15-ій відїхали до району.

Дня 18.6.1948 р. до с. Гори Стриївецькі [Гори-Стрийовецькі] прибув упов. по контингенті Манаєвський, упов. по контингенті молока і м'яса Губанов і міліціонер Савіцький. Вони зайшли до с/ради, а опісля забрали в одного [селянина] 9 л горілки та казали собі дати 50 крб. на ковбасу і [відїшли] в с. Максимівка. Пізніше виявилось, що цю горілку [забрав] міліціонер Савіцький для себе на хрестини.

Дн[я] [...]6.1948 р. до цього ж села прибув [мілі]ціонер Савіцький та з[...] сконфіскував корову [...] за те, що вона [не виконала зерно]поставки. Цю корову [Савіцький забрав до З]баража.

Дня 20.6.1948 р. до с. Стриївка прибув [1-ий секретар] райкому партії Котляров, голова РВК Литвинчук і кіль[кох емведистів]. Вони прийшли до с/ради і скликали збори переселе[ців] в справі організування другого колгоспу. На зборах виступив Котляров, який сказав, що хто впишеться до колгоспу, то цього року не буде здавати контингенту. Кількох переселенців вдалося їм обма[нути] і вони внесли заяви про вступ до колгоспу.

Дня 27.6.1948 р. до цього ж села прибув суддя, нач. [...] відділу і кількох емведисті[в]. Вони скликали збори під [...] суддя відкрив [суд] на якому суджено селян із сіл: Стриївка, Гори Стриївецькі [Гори-Стри-

йовецькі], [Черни]хівці, Заруддя⁸ і Валахівка⁹ за те, що не відроби[л]и шарварку на державній дорозі. Винних засуджено від 500 до 1200 крб. штрафу і негайним виконанням шарварку.

Дня 17.6.1948 р. ранком до с. Чернихівці прибуло 6-ох большевиків, які перевели в селянки Бохенок Михайлини стислу ревізію. По ревізії сказали їй зголоситися того ж дня в с/раді, а самі відійшли до селянина Дроздовский Омеляна, з яким довгий час про щось говорили. Пізніше перевели ревізію в г[ромадянина] [...] Осипа. Під час ревізії знайшли в його 12-літньої доньки [...] так званий божий лист. Цей лист забрали і пішли до місцевого священика Процишин Василя, в якого також перевели ревізію. Опісля в с/раді списали протокол зі с[е]лянки Бохенок Михайлини, Шпунар Володимира (хлопець, який мав божий лист), а також покликали жінку священика Процишин Ярославу. Цих людей держали аж до вечора в с/раді і питали кожного зокрема, коли, які і до кого приходять бандерівці.

Дня 25.6.1948 р. вечером до цього ж села прибуло 10 большевиків на чолі із ст. лейт. Трохимчуком з РО МГБ, які зробили засідку на городі селянки Бохенок Михайлини. На засідку найшли місцеві хлопці, котрі верталися з с. Верняки з весілля. Цих хлопців большевики перевірили, а потім казали піти під вікно Бохенок Михайлини і будити її, щоб відчинила. Однак ця господиня до хати не впустила. Тоді ст. лейт. Трохимчук почав сам стукати. Коли господиня відчинила, кількох большевиків увійшло до хати та перевели ревізію в коморі і в хаті. Опісля сказали їй, щоб вона зголосилася за три дні до РО МГБ тому, що вона дає бандерівцям розвідку.

НАРОД БОРЕТЬСЯ

Р-н: Підволочиська

Дня 2.6.1948 р. в с. Фащівка на весіллю повстанці вбили сержанта МГБ. У відповідь на це, большевики [арештували й судили] 20 осіб та зліквідували майно господаря, на [господарстві] якого в[бито] емгебіста.

Дня 15.6.1948 р. в с. Качанівка один цивільний виконував атентат на нач. істребків Гукова (руський, партійний). Атентат не вдався, бо Гуков ніс на плечах мішок з мукою і всі кулі задержалися в муці.

Р-н: Збараж

Дня [...]6.1948 р. до с. Стриївка прибув нач. міліції Суматохін з кількома большевиками. Він зайшов до с/ради [і скликав] молодих хлопців, щоб вони вступали до міліції. Хлопці [однак] до с/ради не йшли. Большевики, не дочекавшись [нікого, почали самі] ловити хлоп-

---

⁸ Тепер с. Травневе. В Збараському р-ні Тернопільської обл. існувало два села з навою Заруддя – Заруднянської та Стриївської с/рад. Останнє в радянський період було перейменоване на Травневе.

⁹ Хут. Валахівка тепер в складі с. Травневе Збараського р-ну.

ців силою, [та це їм не вдалося і вони] від'їхали з нічим до району. Пр[и від'їзді] сказали участковому того села Батову, щоб цей протягом кількох місяців зловив [деяких] хлопців і припровадив їх на міліцію. Батов того не робив і хлопців на міліцію не доставив.

Дня 16.6.1948 р. до цього ж села прибув 1-ий секретар райкому партії Котляров, голова РВК Литвинчук і кількох емведистів. Вони зайшли до с/ради і скликали збори переселенців, щоб зорганізувати колгосп із самих переселенців. Присутні не погодилися на цю пропозицію і большевики з нічим від'їхали до району.

Дня 3.6.1948 р. на РО МГБ покликано заст. голови с/ради села Чернихівці Куп[...]да Омеляна. Коли згаданий прийшов в РО МГБ і довідався від секретарки, що він має щось підписувати, не задержуючись втік додому.

Дня 5.6.1948 р. до с. Розношинці прибув упов. по контингенті Розумов і упов. по молокопоставці Тимоша. Вони зайшли до с/ради і наказали голові скликати збори. На збори з людей ніхто не прийшов і большевики з нічим від'їхали до району.

Дня 14.6.1948 р. до цього ж села прибула з району секретарка з райкомсомолу з одним воєнним (прізвища не відомі). Вони зайшли до с/ради та хотіли скликати збори молоді, щоб зорганізувати в селі комсомол. Молодь, коли почула про заміри секретарки, на збори не пішла, помимо того, що вона три рази висилала десятників скликати молодь до с/ради. Посидівши в канцелярії до вечора і нічого не дочекавшись, озлоблені представники від'їхали до району, не здійснивши своїх намірів.

ГЕРОІКА

Р-н: Збараж

Дня 21.6.1948 р. в с. Красносілці в 23-ій годині двох повстанців "Старий" і "Клим" зайшли до селянина Ціхонського. Зараз же цю хату оточив о/у РО МГБ ст. лейт. Захаров з 10-ма большевиками. Повстанці, помітивши, що їх оточили большевики, почали пробиватися, але дармо, бо в кожному вікні кімнати і дверях стояли большевики з кулеметами. Повстанці билися з большевиками до 2-ої години, внаслідок чого поранили трьох большевиків, а четвертому [від]ірвали пальці в правій руці, коли кинули гранату в напрямі кулемета. Большевики пробували забрати їх живими і кричали до пов[станців] щоб вони здавалися. Коли це не помагало, большевики запалили хату. Повстанці, вистрілявши всі набойі, пострілялися власними пістолями. Тіла повстанців большевики забрали до району.

Дня 23.6.1948 р. в с. Луб'янки Вищі, ранком о 2-ій годині о/у РО МГБ Коннов оточив з 9-ма бійцями стодолу переселенця Ляха, де квартирували [...]літній запальник Амрожий Роман зі своєю матір'ю. Його мати спала в стодолі окремо від сина. Большевики почали переводити [ревізію] і знайшли матір хлопця, яка також крилася, і

зараз [взяли її на переслухання]. Потім питали її де син і наказали їй йти [до нього та сказати] йому, щоб здався, бо за це нічого не буде. [Вона пішла] до сина та сказала йому, що її [заставили], а стодола [оточена] большевиками, які післили [її сказати йому, щоб він] здався. [Син на це] відповів, що не здасться [і буде відстрілюватися, а вона хай] піде. Повернувшись, вона це переказала большевикам. [...] обрізаного кріса. Тоді Коннов [написав до Романа] картку [з пропозицією,] щоб цей здався. Роман відписав, що ха[...] [...] [...]городів, а тоді якось буде. Коннов прочитав [...] зухвалий відпис, розлютився і наказав бійцям обстрілювати та закидувати гранатами стодолу. Та большевики не могли нічого [...] була порожня і покрита бляхою. По 4-годинному бою [...] вискочив зі стодоли та почав відступати на [...] большевики в бігу його застрілили.

РІЗНІ ВІСТКИ

Р-н: Нове Село

Дня 4.6.1948 р. в с. Гнилиці Малі покликано на воєнкомат мужчин з 1926, 27, 28 рр. В них повідбирали документи і сказали, щоб бути готовими, бо кожної хвилини їх можуть покликати в армію.

До с. Кошляки з Іркутської області написала бувша громадянка цього села (яку вивезено на Сибір) листа, в якому пише, що до них прибуло 700 родин латишів, насильно вивезених з рідної батьківщини. Ці люди оповідали про звірства МВД і МГБ супроти латвійського населення, про боротьбу і їхній спротив супроти ворога. Вони виразно підкреслюють, що це послідний засіб поневолення поневолених Москвою народів перед її сконанням.

Дня 8.6.1948 р. в с. Терпилівка Ткач Мартин вкрав в Гирич Івана 14 снопів люцерн[и]. Коли Гирич дослідив злодія по слідах, то Ткач оправдувався тим, що в нього квартирували повстанці і то вони забрали люцерн[у], а також наказував, щоб цього нікому не говорити. Вдійсності в Ткача повстанці не квартирували.

Р-н: Збараж

Дня 5.6.1948 р. в с. Кїйданці [Киданці] висвітлювано в клубі кіно-фільм "Сказание о земле Сибирской".

Дня 25.6.1948 р. до цього ж села приїхала медкомісія в складі двох лікарів, одної санітарки і акушерки. Вони заходили до селянки Заремба Марії, котра перед кількома днями породила троє дітей. Селянку з дітьми вони забрали до лікарні в м. Збараж.

Дня 23.6.1948 р. до с. Луб'янки Нижчі приїхало 11 тяг[арових] автомашин, на яких було повно меблів і постелей, а також на кожному було по 1-2 жінок з кількома дітьми. Ці автомашини [постояли] короткий час на дорозі і від'їхали в напрямі Нового Рогівця.

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕУ

В КРАЇНІ СОЦІАЛІЗМУ

Р-н: Крем'янець

Града:

Дня 7.6.48 р. до села прибув уповноважений з мінзагу під охороною 14 бійців. Вони роздавали селянам накази на поставку збіжжя провіряли квити здачі м'яса та молока. За невиконання поставки м'яса зграбили в гром. Кудь Федора свиноматку, а за невиконання поставки молока забрали в гром. Мидлик Ілії корову.

Жолоби:

Дня 2.6.48 р. до села прибув Богунцев з 6-ма емведистами в справі кооперації. На дорозі біля кооперації вони зустріли 3 жінки з с. Двірець, які несли на базар до Крем'янця масло, яйця та інші продукти. Богунцев цих жінок задержав, відібрав від них масло, а решту продуктів бійці-емведисти забрали та заплатили за них низькі кооперативні ціни. Гром. Совчук Євдокія почала просити Богунцева, щоб повернув їй заграбовані продукти. Богунцев їй за це побив і другим жінкам сказав розійтися, при чому зазначив, що буде бити і передасть в суд за те, що не виконують молокопоставки, а масло і молоко носять на базар.

Р-н Ланівці:

Білка [Велика і Мала]:

Дня 4.6.48 р. до села прибули робітники райадміністрації: Жуков, Конохов і Хрестенко. Вони заходили до селян і наказували здавати поставку молока. Хто оправдувався, того сварили і грозили Сибіром.

Дня 15.6.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Ліхачов з одним бійцем і зайшов до гром. Гончарук Корнія, в якого вимагав горілки. Коли Корній відмовився, тоді зайшли до гром. Громадюк Сеньки і для певності, щоб цей не відмовив почали обвинувачувати його, що він бандерівський станичний. Господар, залаканий таким обвинуваченням, дав горілку, ці напилися і відійшли в напрям с. Доманинка.

Дня 20.6.48 р. до села прибуло 2 бійці РО МГБ, які зайшли до гром. Вознюк Лікори і вимагали щось їсти. Щоби господиня не відмовилась, почали обвинувачувати її, що вона має зв'язок з бандерівцями.

Вижгородок [Вишгородок]:

Дня 4.6.48 р. до села прибув робітник райадміністрації Парокінний з трьома істребками в справі поставки молока та м'яса. Він перебув в селі цілий день, а перед вечором пішов в напрям м. Ланівці.

Дня 28.6.48 р. до села прибуло трьох робітників райадміністрації (прізвища невідомі) і стягали від селян податок за бездітне. В гром. Попович Микити за нездачу молокопоставки описали господарку.

Дня 3.6.48 р. до села прибули робітники райадміністрації Парокінний і Глібов в справі поставки молока і м'яса. Вони заходили до селян і хто поступово (щоденно) не виконував норми молокопоставки, того сильно сварили.

Жуківці:

Дня 25.6.48 р. до села прибув працівник райадміністрації Бойко, який заходив та говорив, щоб виконувати поставку м'яса та молока.

Молотьків:

Дня 26.6.48 р. до села прибув уповноважений РК КП(б)У Бондар і ходив у поле перевіряти землю в гром. Мосейко Уліти, чи вона не втаїла перед владою трохи землі. Коли, провіривши, переконався, що є втаєно 10 сот. га, сварив на голову с/ради Яцинюк, що цей не пригнався до цієї справи.

СОВЕТЬСЬКА ДЕМОКРАТІЯ

Р-н: Крем'янець

Богданівка:

Дня 1.6.48 р. о/у РО МГБ Собурін з 5-ма бійцями влаштував нічну засідку біля будинків гром. Кудряк Аріона. О 22-ій год. вийшов з хати його син Микола, недавно демобілізований з ЧА, учасник "Вітчизняної Війни", на якій тричі був ранений. Собурін, не питаючи хто вийшов з хати, пустив серію з автомата та ранив Миколу в груди та ноги. Почувши стріл, з хати вибіг батько Миколи – Аріон на якого рівнож посипалися стріли, але на щастя його не поранено. Батько з жалем припав до сина та сказав: "Сину мій, сину, за що тебе вбили кати". Собурін почувши те, прибіг до нього і почав грозити старому: "Молчі старий бандіт он будет жить, только запрагай лошади і тещі його в больницу". Рано важко пораненого Миколу відвезли до Крем'янця в лікарню, де незадовго помер. Щоб замаскувати свій злочин, Собурін дня 3.6.48 р. викликав на допит Кудряк Аріона і питав його, які бандити тікали з його хати. 70-ти літній старик відповів: "По всьому світ не має гірших бандитів, як ви, і крім вас я більше інших бандитів не бачив". Після цих слів Собурін сказав: "Я твого сина вбив за те, що з ним було двох бандитів, які втікли". Після цих слів Кудряк Аріона звільнив додому.

Града:

Дня 12.6.48 р. до села прибуло автомашиною 35 емгебістів на чолі з ст. опер. РО МГБ Кравченком. Вони арештували Росоловський Якова, якого взяли на автомашину і з ним поїхали в поля в урочищі "Ганчариха", де була криївка. Криївку цю вже давніше відкрили большевики на всипу. На місці Росоловський Якова заставили відкривати цю криївку, але цей відмовлявся. Тоді кап. Кравченко почав його бити. Коли відкри-

ли вхід до криївки, почали кидати туди гранати. Перевіривши, що криївка пуста, залишили її і виїхали в село. В селі перевели ревізію в гром. Солонинка Йосипа і знайшли м'ясо, яке господар держав лиш для щоденного ужитку. Знайдене м'ясо забрали, а господарі казали явитися слідуючого дня в РО МГБ.

Жолоби:

Дня 5.6.48 р. до села прибув уповноважений РК КП(б)У Кияненко з 4-ма емведистами. Вони з місцевим фінагентом збирали від селян позику. Тому, що їм не хотілося ходити, вони веліли гром. Борейко Василеві запрягати коні і возити їх по селі. Коли господар відмовився, Кияненко його побив і всеодно змусив запрягти коні і возити їх.

Кімната:

Дня 17.6.48 р. о/у РО МГБ Кравченко М. з групою 5 осіб переходячи біля господарки гром. Узаревич Семена заглянув в стодолу, де побачив на соломі подушку і одіяло. Він дав наказ своїм бійцям оточити стодолу і стріляти. Від стрілів зайнялась стодола. Переляканий господар і сусіди збіглися гасити вогонь. Кравченко, однак, не дозволив гасити, розігнав їх і сміявся з їхньої метушні.

Сапанів:

Дня 25.6.48 р. до села прибув 2-ий секретар райпарткому Хижняк з 60-ма емведистами. Вони в селі переводили труску. В час труску зайшли до гром. Бойчука Івана і застали в хаті його жінку, яка пекла хліб. Закидаючи, що це хліб для "бандитів"[, і]з цієї причини сильно побили Бойчука.

Дня 27.6.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Сурков з 13 емведистами. Вони перевели акцію грабiжі і арешту, в зв'язку [з] вбивством уповноваженого з раймінзагу Перепелиці, слідуючих селян: Мануїльського Романа, Ільчука Іграфа, Ільчука Євтіха, Василюка Федора, Василюка Григорія, Мазурчука Григорія, Лисюк Анну, Зарічного Івана, Іванюка Семена, Іщука Фадея, Штуку Філька, Штуку Івана, Василюка Фанаса, Питручка Сафона, Остапчука Карпа, Штуку Єфросини і Яремовича Петра.

Р-н: Вишневець

Бодаки:

Дня 6.6.48 р. до села прибула група большевиків в числі 15 осіб на чолі з майором з області (прізвище невідоме) із слідчим МГБ з р-ну Квасовом. Вони переводили труску в гром. Скопа Данила, а після труски з цього ж господаря робили слідство, закидаючи співпрацю з повстанцями.

Дня 26.6.48 р. до села прибуло 30 осіб большевиків на чолі з о/у РО МГБ Паращуком і робили труску в гром. Долинського Олександра, а після цього його арештували і забрали до району.

В.[еликий] Кунинець:

Дня 9.6.48 р. до села прибуло 30 осіб большевиків, які робили труску. При цьому було арештовано сільського фінагента Бичковського

Сергія та селян Казмірчука Федька, Карпець Феньку і інших. Разом було арештовано 8 осіб. По трьохденному арешті звільнено.

Дзвіняча [Дзвиняча]:

Дня 12.6.48 р. до села прибуло 8 осіб большевиків, які вбили Цибульського Миколу, що втік в поле. Цибульський походив з с. Залісці, Крем'янецького р-ну, який останньо крився від большевиків.

Р-н: Ланівці

Білка [Велика і Мала]:

Дня 8.6.48 р. до села прибула група большевиків в числі 7 осіб, на чолі о/у РО МГБ Ліхачова. Бійці розійшлися по селянах і вимагали горілки та їсти, а Ліхачов зайшов до с/ради та покликав на допит гром. Дармограй Гарійона і Адамчука Василя. Останнього розпитували про брата. Коли Василь йому відповів, що його брат кудись виїхати на роботу, Ліхачов заперечив і сказав, що його брат є в тюрмі. Він був "бандіт", а тебе за нього заберем на Сибір.

Цього ж самого дня переслухав гром. Білобровця Якова за те, що він в час німецької окупації був головою села. Після переслухання було всіх звільнено, а самі відійшли в невідомий напрям.

Жуківці:

Дня 17.6.48 р. до села прибула група большевиків в числі 6 осіб на чолі о/у РО МГБ Ліхачовим і арештували дівчину Кондратюк Віра та забрали до району.

Дня 26.6.48 р. до села прибула група большевиків в числі 8 осіб на чолі [з] о/у РО МГБ Ліхачовим і описали господарку Кондратюк Віри, яка була арештована 17.6. ц. р. Під вечір відїхали в напрям с. Бережанка.

НАРОД БОРЕТЬСЯ

Р-н: Крем'янець

Жолоби:

Дня 6.6.48 р. місцеві селяни на весіллі в Бодяка Василя вбили місцевого злодія-агента МГБ Стецюка Анатолія, який мав за завдання під маскою повстанців грабити мирне населення. На протязі деякого часу він пограбував слідуючих селян: Дроздовського Миколу, Дроздовського Івана, Мальчевського Петра і Вознюк Теклю[з]абираючи в них коні, корови, свині сало, одіж і т. д. В грудні 1947 р. підпалив гром. Панчука Данила за те, що він його впіймав на гарячому вчинку, як цей в його магазині крав жито. На суді Стецюк Анатолія оправдано, де він ще викрикував до Панчука: "Тебе вже давно пора розкулачити".

Млинівці:

Дня 2.6.48 р. о 22-ій годині до гром. Ільчука Івана Т[и]мофійовича почали стукатись до хати трьох большевиків. З них один л-нт (прізвищ невідоме) і двох рядових. Коли Ільчук відмовився їх впустити до хати то

вони стали покликатися на кап. з МГБ Кравченка В. і о/у РО МГБ Макушина, кажуть: “Пусти, бо це Кравченко з облавою”. І стали пробиратися до хати через вікно, а коли влізли в середину, стали робити ревізію нібито за “бандитами”. Коли перевели вже ревізію один большевик взяв господаря на мотузок і повів в клуню вішати, а другий став на дворі коло воріт на варті. Останній залишився в хаті і став грабити. Він став викидати з скрині одіж та інші річі. Таку роботу побачила господиння з дочкою і кинилася відбирати від нього награване майно, за що він вдарив дочку, а матір поранив штиком в руку. Жінка наробила крику на який прибіг її син, що пас недалеко коні. Вартовий, що стояв на воротах на варті, не впускав до хати. Тоді він кинувся на вартового, видираючи в нього кріса і закинув його далеко. Тоді переляканий вартовий пустився тікати та кричати. На крик вартового з клуні вибігає большевик, що вішав господаря, який також пробував тікати, але Ільчук з сином звалили його з ніг і зв’язали цим мотузком на якому він хотів повісити Ільчука. Тоді цей большевик, що був в хаті, відкрив вогонь і господар був змушений втекти. Коли господар втік, большевики розв’язали зв’язаного бійця, пошукали за крісом, але не знайшовши його, відійшли без кріса. Рано господар відніс кріса в МГБ до Крем’янця. Там цього кріса пізнали і сказали: “Вінтовка то наша, но хто з нею був, то ми не знаємо. Краще було б, щоб ви їх були задержали, а сьогодні привели сюди. Ідьте додому, а ми визнаємо хто це був”. По номері кріса МГБ довідалось хто були ті злодії і на другий день привезли до Ільчука трьох большевиків-бандитів, які на слідстві змушені було розказати все докладно.

Р-н: Вишневець

В.[еликий] Кунинець:

Дня 8.6.48 р. українськими повстанцями вбито зав. фінвідділу Гарасімова і взято живим інспектора фінвідділу Литвиненка. Під вечір трупа Гарасімова було забрано автомашиною до району.

Р-н: Ланівці

В днях 16-20.6.48 р. в селах району перебувало 4-5 робітників РО МГБ – МВД, що робили списки молодих хлопців ур.[оджених в] 1929-30-31 роках. Сказали їм підготувитись до від’їзду в ФЗО. В той час, коли вони приїздили в село, молодь передвчасно довідувалась чого вони їдуть, втікали, щоб не попасти на Донбас. Большевики визначали їм день, в яким вони повинні прибути до райцентру та від’їхали в ФЗО. Але у визначений день прийшов тільки дехто, а всі інші сказали що не підуть. Большевики розіжджаючи по селах шукали за втікаючими хлопцями, яких ловили, забирали в райцентр. Нпр., 20.6.48 р. до села Молотків прибув упов. РК КП(б)У Бондар, який ловив хлопців до ФЗО, але вони довідавшись про це – поховались і Бондар не зловив нікого.

При кінці шкільного року до НСШ з РК ЛКСМУ приїздили інспектори та старалися втягнути учнів в комсомол. Головну увагу звернули на семиклясників, але mimo їх старань, з учнів до комсомолу не вступав ніхто.

ГЕРОЇКА

Р-н: Крем'янець

Кімната:

Дня 3.6.48 р. до села прибуло 7 емведистів на чолі з о/у РО МГБ кап. Кравченком. Вони арештували підпілячку Зубкевич Євдокію Куприянівну, яку запровадили до гром. Казмірчук Ярмолая і тут же допитували. На допитах Євдокія не хотіла зізнатися нічого, але [зі] знайдених при ній листів від вивезеної на Сибір родини, большевикам було ясно хто вона є. В час балачок Євдокія кинулась через відчинене вікно тікати. Але стілінські бандити відкрили вогонь і Євдокії не пощастило втекти, бо зістала прошита ворожими кулями.

Липень, 1948 р.

Слава Україні!
Героям Слава!

(-) 52

Крем'яначчина

Ч/п	Назва району	Арештовано осіб	З них випущено осіб	Ограблено господарств	Спалено господарств	Вивезено на Сибір
1	Крем'янець	14	14		1	
2	Ланівці	1				
3	Почаїв	1	1			
4	Вишневець	9	6			
	Разом	25	21		1	

СТАТИСТИЧНИЙ ЗВІТ (за м-ць черввень 1948 р.)

Липень, 1948 р.

Слава Україні!
Героям Слава!

(-) 52

Примітка:

Дані не повні з цілого терену.

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за місяць липень 1948 р.

Російський шовінізм і національне питання:

Бережанський р-он.

12.VII.1948 р. до с. Куропатники приїхав нач. РО МВД майор Швець з 16-ма бійцями охорони. Він виголосив під церквою промову про “українсько-німецьких націоналістів”, в цій промові він говорив до населення: “Ви всі бажаєте собі самостійної України, однак це надар[ем]но, бо її вже давно запродали іноземцям ваші бандити.” В дальшому тягу своєї промови він намагався доказати, всякого рода покликуннями, що наш рух є чужого походження, що ми боремося не за свої інтереси і є перешкодою всього “мирного і культурного розвитку народу”. “Ми, “радянські люди”, є вашими оборонцями й опікунами, а найвищим символом для вас є Радянська Україна”, – доказував він. При кінці своєї промови він звернувся зо заклик до всього населення, щоб спільно допомагали їм бити “бандитські останки”, а рівнож хвалили тих, що у цій справі вже багато їм допомогли і допоможуть даліше.

Підгаєцький р-он.

5.VII.1948 р. до с. Голгочі приїхали з райвиконкому старший лейт. Кривоходько з 5-ма бійцями та оперуповноваженим РО МГБ [лейт.] Логотов з 10-ма бійцями. Вони скликали населення на збори. На зборах з промовою виступив [ст.] лейт. Кривоходько. В своїй промові він найбільше підчеркував про потребу молоді йти до школи ФЗН. Він говорив: “Молодь від цієї школи задержують погрозами українсько-німецькі націоналісти. Вони хочуть розлучити український народ від братнього великоруського народу, від цього народу, який все допомагав Україні захищатися в час небезпеки та в час зазіхання імперіялістів на український народ. Це, на що був спроможний руский народ в розбудові культури, винаходів у науці та взагалі цивілізації, того в кожному разі не був спроможний dokonати український народ. Єдиним завданням українського народу зараз – це злиття в єдину дружню сім’ю радянських народів на чолі зо старшим братом великоруським народом та обороняти нашу країну перед ворогами.”

Під час цієї промови він сильно розгарячився та говорив даліше: “Нас розділювали вороги народу такі як Мазепа й інші. Зараз продовжують цю ж свою мерзенну роботу українсько-німецькі націоналісти, які рівнож стараються посіяти розбрат і ворожнечу між руським і українським народами. Вони на цей раз вже пішли лизати п’яти англо-американцям з уоллстріту і запродують їм український народ за долляри. Не слухайте цих підлих зрадників, а спільно допомагаймо старшим братам – російському народові – батьківщині.”

Свій виступ Кривоходько закінчив погрозами: “Я знаю, ви всі изменники родини, бандеровская грязь, крім кількох чесних людей. Всі ви чекаєте на нову війну, щоб повалити Советський Союз, та збудувати якусь самостійну Україну, голошену бандерівцями. Якщо б ви були чесними людьми, то вже не було би ні одного бандита, які стоять на перешкоді до кращого заможного життя.”

В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ:

Бережанський р-он.

30.VI.1948 р. до с. Нараїв-Місто приїхало 15-ох емведистів з о/у Глебовим на чолі. Вони приїхали в справі крадіжці корови в гром. Крупа Марії; в ньой вкрадено корову, а слід вів до с. Подусільна, Перемишлянського р-ну. Емведисти розділилися на три групи: одна пішла до с. Нараїв – Лани; друга до с. Нараїв-Село; третя залишилася в Нараїв-Місто. Ці, що пішли до с. Нараїв-Село, не шукали за злодіями, а шукали за горілкою і шкірами. В кого знайшли шкіру, списали на нього акт, а як він дав дві-три літри горілки, то акт знищували. Ці, що залишилися в Нараїв-Місто, арештували таких людей: Зварич Володимира – годин[н]икаря, Іваницький Михайла і двох старших господарів Липа Антона і Потицький Івана. Після перевірки гром. Липа Іван став звільнений, а трьох забрали вечором до райцентру. Під час тругу в годин[н]икаря – Зварича забрали годинник, бо казали, що він направляє “бандьорам”. 2.VII.1948 р. арештованих звільнили, а гром. Зваричеві сказали прийти ще[ ]раз за годинниками.

1.VII.1948 р. до с. Тростянець прибув працівник райуповмінзагу – Білик і 7-ох большевиків. По прибуттю вони повідомили десятників, щоб вони повідомили людей, щоб люди здавали молоко і м'ясо. Вони заночували в секретаря сільради, а як вечором до цієї хати зайшов сусідній старший чоловік, то вони не пустили його додому, аж ранком.

На другий день вони перевіряли здавку молока і м'яса. За невиконання поставки молока вони забрали корови в гром. Поглед Омеляна і Ковалик Параскевії та від'їхали до райцентру.

В с. Лапшин ніччю 15-ох большевиків ловили до ФЗН хлопців, уроджених 1929-1932 рр. Вони зловили 8-ох хлопців, з них 5-ох втекли з райцентру, а один з м. Тернополя, лише двох забрали на призначене місце. Під час цієї людоловлі був такий випадок: В одній хаті большевики зловили двох хлопців, а як люди дали їм горілки, то вони їх звільнили і казали схватися, щоб їх не зловили другі.

4.VII. на хуторі, який належить до с. Рогачин-Село, переїжджаючи чотирьох большевиків зайшли до гром. Сушко Анни і просили їсти. Коли господиня казала їм, що немає дати чого їм їсти, то вони пішли самі до комори і забрали молоко і сметану та з'їли. Господиня в злості сказала до них: “Чорта би ти вже один з другим наївся”, а один з них

відповів: “Пожди ще один год, то і ти сама чорта з’їла би, але його не год[на] буде[ш] піймати ні за роги, ні за хвіст.”

5.VII. в с. Гиновичі райуповмінзагу Тараненко і 6-ох помічників ходили по стайнях і перевіряли худобу – корови, кози і вівці, чи це все є зареєстроване. Під час перевірки забирали рівнож шкіри і збіжжя.

Цього дня за невиконання поставок м’яса забрали корови в гром. Боянович Агафії, Войтович Михайла і Терлецького Михайла. Коли забрали корову в гром. Боянович, то вона стала до них кричати: “Голотники, бандити, злодії віддайте мені корову” і корову від них відобрала.

7.VII. в с. Стриганці представник райуповмінзагу – Білик і чотирьох большевиків зганяли людей, щоби несли молоко до молочарні. В молочарні до молочаря – Білик кричав: “Ти саботажнику, ти не добре провадиш молочарні, чому тебе ще не засудили?” Відтак ударив молочаря по обличчю.

Ці самі большевики в гром. Юзефик Катерини побили жорна (побив Ярошенко), а в родин, які були розписані (господарчо) позабирали зобов’язання і казали, що спишуть їх знова разом. За нездавку молока вони забрали корови в таких громадян: Петрух Катерини і Тримтяк Михайла.

Слідуючого дня ці самі большевики відійшли до с. Рекшин стягати з людей молокопоставки. При стяганню молокопоставок вони побили таких людей: Демків Анну, Петрух Івана, Савич Дмитра. В селі Рекшин вони були до 11.VII.48 р., а ніччю за не-здавку молока вони забрали корови в гром. Штогр[и]н Теклі, Умрин Анни і Бартик Миколи, і відійшли до райцентру. Корови забирали ніччю тому, що днем люди втікали з коровами до лісу.

12.VII. в с. Котів[и] за невиконання поставки молока большевики забрали свиню в гром. Бобак Івана.

13.VII. в с. Саранчуки представник райуповмінзагу – Білик і райвиконкому Сахно забрали корови за не-здавку молока в гром. Лернатович Івана, жінка гром. Лернатовича дігнала їх і хотіла відібрати корову, за це большевики її сильно побили так, що додому привезли її підводою. Сахно казав, що вони її побили тому, що вона на них кидалась, а вони мусили оборонятися.

З с. Гиновичі кликали до райцентру хлопців, уроджених 1928-19[2]9 рр. на одnodенний семінар.

17.VII. до с. Лапшин приїхав зо своєю охороною з райуповмінзагу – Синиця в справі здачі сіна і збіжжя. Під час своєї роботи набив господаря Бідула Мартина за те, що не здав сіна.

Синиця говорив в сільраді, що “цей рік є гарний на урожай, але поганий на бандьори. Б[и]ють їх, б[и]ють та вони ще є. Тепер ми вбили найстаршого бандьору “Топора” та другого “Василя”, але зате є ще в с. Лапшині. Їх не слухайте, контингент здавайте, і не вірте тим, які говорять, що буде війна.”

18.VII. до с. Лапшин Ішов Синиця зо 4-ма бійцями та завертав жінок, які несли продавати до м. Бережан молоко і яйця. Він завернув 9-ть жінок з с. Лапшина, а 2-ві жінки з с. Шумляни¹⁰. Привів до молочарні, де жінки мусили здати молоко, а яйця відобрав та віддав до крамниці ССТ. Відтак ходили по селі в спр[а]ві здачі сіна, збіжжя, молока і м'яса[.]

В с. Гиновичі партприкріплений – Козловський робив мітинг, на яким говорив, що хлібопоставки мусимо виконати до 20.VII.48 р., та щоб збіжжя везти разом з червоною валкою. Повідоми[в], що цього року не буде жодних полегш щодо здачі поставок. Поставки мусять здавати всі, навіть перестарілі і непрацездатні.

Рівнож говорив про міжнародне положення. Казав, що США, Англія, Франція і Китай хочуть воювати з ССРС, але ми війни не хочемо, хоч її не боїмося. До людей звернувся із запитанням: “Хто хоче війни?” Ніхто з людей нічого не відповів, бо люди бояться висловити свої думки.

19.VII.1948 р. в с. Лапшин за невиконання поставок сіна Синиця забрав у гром. Пилип[’як] Василя 70 кг пшениці і 40 кг кукурудзи, а на другий день в гром. Кобрин Василя за невиконання поставок сіна Синиця забрав бугая та, зорганізувавши валку зо сіном, від’їхав до райцентру.

20.VII. до с. Рекшин прибув партприкріплений, секр. райкому комсомолу Черечеча зо двома помічниками – Мокрий і Шапко. По стінах в селі виписували скільки хто мав здати поставки, а також кличі, щоб здавати хліб державі. При замовленні обідів Черечеча жадав собі печене м’ясо і горілку, бо якщо цього не буде, то розрахується при контингенті.

На село було призначено 1274 сотнари збіжжя, а Черечеча каже, що мусить стягнути 2000 сотнари, а як не стягне, то повіситься на серед села.

22.VII. до с. Гиновичі вернув з примусової роботи гром. Боянович Василь, який був засуджений в 1945 р. на 5 років за втечу з Донбасу. Говорить, що хто мав засуджено кілька років, то на частину кари дістали звільнення.

23.VII. в с. Жуків партприкріплений – Сірко заповів, щоби до двох днів кожний господар намолотив 100 кг збіжжя, а ці, що є записані до III-ої групи [–] по 200 кг, бо будуть везти червоною валкою. Такі валки в слідуєчих днях зорганізували зо сс. Лапшин і Вербів. До цих сіл долучували підводи з других сіл – Жуків і Шумляни. В часі в’їзду червоної валки до м. Бережани їм грала оркестра на привітання.

До К-пу [колгоспу] в с. Підвесоке [Підвисоке] приїжджали з райцентру прокурор, голова РВК і секр. райкому партії Вовк в цій справі, що люди не хочуть іти до праці в колгоспі.

---

¹⁰ Тепер с. Підлісне Бережанського р-ну.

25.VII. до К-пу в с. Кур'яни [Куряни] приїхала з райцентру оркестра, а "стрибки" ранком виганяли людей возити снопи. В неділю під час зв'язки снопів оркестра їм пригравала.

26.VII. в с. Стриганці 2-ох большевиків арештували гром. Петрух Михайла, який віз дрова з державного ліса.

В с. Стриганці інженер з сільськогосподарського відділу відмірив землю невідомо на яку ціль.

По других селах рівнож відмірено по кількадесять га землі. Говорять, що це поле має бути для плянтації цукрових буряків.

В с. Гіновичі [Гиновичі] партприкріплений робив мітинг в справі задачі сіна для держави. Люди говорять, що не мають сіна, бо бережанський рибгосп підніс у ставі воду та затопив сіножати, "нехай опустять воду, то ми здамо сіно" відказали селяни, а цей дав їм пораду: "Для держави наносить із води на плечах і сушить, а ваше хай пропадає."

По селах р-ну наловили і відвезли на роботу около 15-ох хлопців, а решта молоді скривається. З Донбасу більшість хлопців з роботи втекли та криються.

Козівський р-он.

9.VII.1948 р. до с. Золота Слобода приїхав нач. РО МВД май. Ковальов з 5-ма біцями, прикликав собі секретаря сільради Скалацький Зенона і приказав йому змолоти для нього 100 кг пшениці. Цих 100 кг пшениці Ковальов зрабував в гром. Бородайка ..? під час виселення його рідні на Сибір ще в 1947 р.

В останні місяці шкільного 1948 р. перед іспитами всіх студентів 10 кл. Козівської СШ ночами МВД прикликали їх на перевірку лояльності. В часі перевірки закидували студентам приналежність до ОУН, відзначення по "бандитськи" шевченківськ[ого] веч[о]р[а] з нагоди річниці смерти поета і те, що вони знають про "бандитські" листівки, які через кілька разів появлялися між студентами в школі на протязі року. На слідстві [е]мведистам попали в підозріння слідуєчі студенти: Федорчак Тарас, родом з с. Козова, Пекар Іван, родом з с. Козова, Солтич Володимир, родом з с. Козівка і Кобель Іван, родом з с. Козівка.

З доручення органу МВД дирекція Козівської СШ недопустила до іспитів таких учнів: Пекаря, Колодія і Баб'яка, хоч усі вони були учнями-відмінниками в свому класі. Безлично понижені органами безпеки обурені студенти звернулись в цій справі до народсвіти в область, де тут постанову дирекції відносно Колодія і Баб'яка знесли, а Пекаря затвердили. Одержавши з області потвердження, хто не є допущений до іспиту, завпед – Якович в присутности студентів висловився: "Бандитам в радянській школі місця немає. Хай буде тільки трьох учнів, але наших, чесних і надійних."

До цього, що згадані студенти попали під переслідування органами безпеки найбільш причинилася учителька 10 кл.[асів] Любов Дмитрівна Слонцева, родом з СУЗ, москвовка (вона ще являється опікункою 10 кл.), яка появилася в школі в другій половині шкільного року (1947). Сама дуже неморальної, хиткої, хитрої і підлесливої вдачі. Вона своїми хитрощами і підступами здобула собі частинно довір'я серед студентів старших клас. Любов Дмитрівна часто старалась бувати у родичів студентів 10 кл. в с. Козівці і домагалась у них всякого рода хабарів, як: муки, сала, борошна, бараболі і т. п. При цьому вела протидержавну пропаганду, де сильно старалась нарікати на режим даної держави. Однак її сміливість і відвага впали в підозріння, що вона працює агентом МГБ і має за завдання розвідувати точно про студентів та слідити їх в школі. А що так воно й було, то свідчать факти: одного разу Любов Дмитрівна в часі науки викликала на двір студента 10 кл. (з огляду конспірації не подаю прізвища) і запропонувала йому працювати розвідчиком в своєму класі та старанно слідити за бандерівською організацією в школі. Учень на таку працю не дав своєї згоди. У відплату за те згадана учителька на уроках писала йому двійки, хоч він нераз і добре знав матер[і]ял, і постаралась не допустити його до іспитів. Під час слідства слідчі органи кількакратно запитували студентів чи вони знають Любов Дмитрівну і як вони до неї відносяться в часі науки.

Що Любов Дмитрівна є морально підла, то свідчать її двоє незаконних дітей, які вона пошукала собі між студентами старших клас. А до цього ще і сама венерично хвора, де від неї заразився один студент 10 кл.

В звітному часі до кооперативи в с. Дібще [Дибще] привезено:

20 м мануфактури,	100 пач.[ок] махорки,
13 шт каменців до кіс,	80 поделок цукру,
5 мотузів,	62 пляшки одеколону,
4 серпи,	25 діточих забавок,
9 лопат,	20 кг кави,
4 тарілки,	12 фляшок вина,
22 [пар.] підштанців,	10 пар підків,
5 стінгодинників,	5 терків,
10 ложок,	6 л горілки,
3 вуздечки,	1 бочку,
2 баняки,	1 л чорнила,
1 капелюх,	1 балалайку,
1 суконка діточа,	10 мухолопок.

Село начисляє 240 дворів.

Підгаєцький р-он.

1.VII.1948 р. до с. Галича приїхав голова РВК – Матчук, ще із своєю охороною. Зі собою привіз нові заяви, щоб люди вписувалися до

колгоспу. Але люди втікали, навіть говорити з ним не хотіли та до колгоспу не писались. Тоді Матчук сказав: “Сволоч – куркулів треба всіх розкуркулити, забрати від них все майно, тоді вони самі будуть проситися до колгосп.”

1.VII. до с. Голгіч [Голгоча] приїжджав з району райуповмінзаг – Щерба і трьох емведистів. Довідавшись, що є Щерба інвалід “вітчизняної війни”, гром. Скрипник Осип, який стратив ногу на фронті під Берліном, прийшов до Щерби та почав просити, щоб Щерба допоміг йому дістати протезу. Просив, щоб з його грошей, які він дістав на місяць (70 крб.) не обтягали ще із такої малої суми, бо йому і цього не стає не прожиток навіть на один тиждень та, щоб зменшили держ. позику, яку на нього наклали аж 250 крб. На це Щерба відповів: “що нічого не порадить. Протезів немає, позику треба здати (бо якщо не здасть, то все одно стягнуть при місячній виплаті), а це, що обтягають гроші з місячної виплати на різні державні потреби, то я в цьому не винен, такі в нас закони і так мусить бути.[”]

Цей інвалід, обурений такою відповіддю, почав кричати до Щерби: “Ті, що воювали, то каліками стали, як от я стратив ногу під Берліном, а тепер мусять бідувати. А ви повипасали собі черева, та ще народ б’єте, та кричите, що за него заступаєтеся, опікуєтеся ним, як от опікуєтеся мною, що я собі не можу ради дати.” Щерба обурений почав кричати, щоб він вийшов з канцелярії сільради. “Бо як не вийдеш, то скажу викинути тебе за двері, або прикажу арештувати за твої контр-революційні вислови.” Коли цей не виходить, Щерба кричить до нього: “Ти сволоч” і викидає його за двері канцелярії, ще й копав його при тому чоботом.

10.VII. як пересувалась військова частина в напрямі полудня, в Підгайцях був заквартирував цілий їх штаб. В цей день ходили по селі Галич, заходили до садів та щось рисували. Говорили, що йдуть в Карпати, а потім на німецький кордон. Говорили ще, що буде війна, але коли, вони самі не знають.

В районі відбулась сесія голів сільрад Підгаєцького р-ну. З промовою виступив 1-ий секретар РК КП(б)У – Рябенко. Головною темою говорення – здача контингенту. Говорив, що до 20.VII. люди мусять здавати контингент на 1948 рік старим збіжжям, а по 20.VII. вже новим. Щодо одноосібників, то казав, що на них розклад контингенту щорік, то все буде більший, аж дійде до цього, що люди не будуть мати змоги виконати [по]ставки та будуть мусіти вписатись до колгоспу. Бо за нездачу контингенту будуть судити, або одинокий викуп – вписатися до колгоспу. Це ми мусимо робити – говорив – через це, що ми мусимо заложити колгоспи. Говорив також про куркулів, які поскривались (в цей спосіб, що поскривали поле). Але ми їх відшукаємо та осінню всіх вивеземо на Сибір.

До с. Мужилів в 2-ій год. Пополудні приїхало 5-ть машин больш[евиків]. Одні мали червоні пагони, а другі чорні. Розложивши телефони,

вони сиділи три дні. Було около 60 осіб. Це ті, що робили маневри. По 3-ох вибралися дальше на південний захід. До населення ставилися можливо.

10.VII.1948 р. до с. Шумляни приїхало військо. Було около 30 машин. Між ними було 8-м старшин, з того 2 генерали. В околиці села ходили та щось зазначували. Їхали через село три дні в напрямі с. Свистільники.

11.VII. до с. Мужилів приїжджав нач. “стрибків” Підгаєцького р-ну – Григорієв (ст. лейтенант) та звільнив нач. “стрибків” місцевого (сільського) “Істребительного батальйону” – Коник Михайла, а назначив на його місце Солонину Василя (також гром. села). Всіх “стрибків” є 19-ть осіб. Мають 5-ть крісів німецьких та 120 шт. набоїв. “Стрибки” нікуди не ходять, тільки коло станиці тримають дижур по три чоловіка.

19.VII. в с. Мужилів 4-ох міліціонерів – емведистів з р-ну (Кукла і ще 3-ох) заарештували 2-ох сільських хлопців: Широкий Михайла (17 років) та Вархолик Петра (18 років) за крадіж поросят.

20.VII. в с. Божиків приїхало 3-ох больш. до гром. Бартків (в якого попереднього дня була стисла ревізія) та питали: “Чи не наробили тобі попередні якоїсь шкоди, або неприємности.” Річ ясна, що господар тільки закусив зуби та відповів, що ні. Тоді ці відповіли: “Якщо ще стоять всі будинки, то ще нема жодної шкоди.” Потім від’їхали в р-н.

До с. Яблонівка [Яблунівка] приїхав завідующий фінвідділу Підг.[аєцького] р-ну – Фадеєв, Клященко і 3-ох емведистів. Всі вони ходили до господарів, які ще не здали поставок молока і м’яса.

21.VII. в с. Затурин гр. Бориславська зо своїм зятем обікрали кооперативу.

23.VII. до с. Волиця приїхав старш. лейт. Фадеєв (зав. фінвідділу) і 4-ох емведистів і ходили по селі та збирали новоналожений контингент з урожаю ще за 1947 р.

24.VII. в с. Голгоча серж. з РО МГБ при очах Логотова (о/у РО МГБ) побив громадянина – Скрипик Миколу (крісовим прикладом та п’ястуками) за це, що на подвір’ю знайшли свіжо-вивезені з ліса дрова.

25.VII. до с. Рудники приїхав упов. по селі з р-ну – Толстой і 4-ох емведистів, та зганяли населення на збори. В своїй промові тільки погрожував населенню, ща як до означеного строку не здасть в 100% поставок молока і м’яса, то сконфісують майно і будуть судити.

В с. Мужилів біля церкви по Богослуженні (неділя) говорив [на] мітинг[у] упов. райпредставник на село по стягуванню різних больш. налогів капітан Воронков. Сильно злився та сварився тому, що народ не хоче здавати контингенту. Казав, що як люди не здадуть до 1.VIII.48 р. 450 сотнарів (тобто 100%) зерна, то приїде більше війська та постягають з населення силою все, а народ буде мусіти писатися до колгоспу. “Хоч[, –] говорив далі – не думайте, що як здасте наложений на вас контингент, то омине вас колгосп. Колгосп у вас осінню мусить

бути. В вашому селі вже є 30-ть колгоспників із 1941 р., а головою, як ніхто не схоче бути, то я сам буду.”

Підгаєцький суд засудив на один рік тюрми гром. зо с. Мужилів – Зорик Параньку. Чоловік її загинув на фронті у “вітчизняній війні”. Вдома лишилося троє дітей. Засудили її за те, що робила собі сама горілку.

27.VII.1948 р. до с. Носів приїхали – III-ій секретар РК КП(б)У – Кравчина, упов. по селі з р-ну – Валов і 3-ох емведистів. Скликали сільський адміністративний актив і наклали на село до 2.8. здати 400 сотнарів старого збіжжя (з урожаю 1947 р.).

28.VII. в с. Волощина 4-ох міліціонер[ів] з рай. МВД арештували гром. Семенець Ірину за це, що в гром. Вовк Осипа хтось поламав кірат. Цей оголосив уповноваженому з р-ну по селі – Шафранови. На питання, хто з ним гнівався? [– в]ін (Вовк Осип) відповів, що гром. Семенець Ірина. Тому її арештували. Але по короткому придержанні в селі її пустили.

ГОЛОД:

Козівський р-он.

Одна громадянка (з конспіративних оглядів не подаю прізвища) з Курської області оповідала, що там по селах скрізь трапляються опухлі від голоду люди. Скрізь[ь] по колгоспах все збіжжя пильно стережуть денні і нічні вартіві. Однак були випадки, що голодні колгоспники збирались в групи (4-8 осіб) і під прикриттям ночі напали на лани ще не зібраного збіжжя і обжинали колоски. Рівнож там часті випадки збройного нападу на поїзди, які докон[у]ють місцеві озброєні в кріси й автомати мужчини. Здержаний поїзд перевіряють, відбирають від пасажирів цінніші речі, а головно харчі, з якими втікають в ліси. Очевидиця цих подій стверджує, що ці збройні напади на колгоспи і поїзди спричинив голод.

СОВЕТСЬКА ДЕМОКРАТІЯ:

Бережанський р-он.

24.VI.1948 р. до с. Мечищів прибув оперуповноважений капіт. Міліцин зі своєю групою (15-18 чол.) і перепроваджував труси в долішнім кінці села. Під час трусів большевики знайшли у гром. Грицишин Марії стару криївку в стіні. В криївці був схований Тризуб і за те арештували цю господиню. По двох днях арешту господиню звільнили.

30.VI. в с. Волиця слідчий Карпенко і 7-ох емведистів робили трус в гр. Семигин Марії, Осадко Володимира і Попловський Віктора. Після трусів назбирали в селі яець і двома підводами від'їхали до райцентру.

У вищезгаданому селі цього ж самого дня большевики арештували гром. Проць Оксану і її дочку Анну, замужну Мельник, та забрали їх до

м. Тернополя. Цих жінок арештували за це, що на їх господарстві попередн[ь]ого місяця була вив'язалася стрілянина між підпільниками, а емведистами. Їх були арештували сейчас по стрілянині, але по кількох днях з м. Бережани звільнили. Під час арешту слідчий сказав, що їм грозить 15-ть років примусової роботи.

В с. Кур'яни [Куряни] 20-х емведистів на чолі з 1-м секретарем райпарткому – Вовк і директор МТС – Цох робили труси в гром.[адян] одноосібняків (у селі є колгосп), бо казали, що одноосібняки криють бандерівців. По переведенню трусів вони скликали людей на збори, де Вовк говорив, щоб писалися до колгоспу і про міжнародне положення.

1.VII.1948 р. в с. Рогачин-Місто ніччю большевики робили засідки. На засідках большевики були босі, а як люди їх питали чому ходять босі, то вони відповідали, що так краще ловити бандерівців. Вони ходили попід будинки і слухали де хто спить, а зачувши сплячих на стриху, лізли до них і питали, де їхня зброя. Відтак переспавшись на стриху в гром. Фик Миколи до досвітку, ранком відійшли собі до м. Бережани.

4.VII. до с. Стратин, р-он Рогатин, приїхали двома автомашинами около 20 емведистів з Бережанського р-ну. Вони зі собою привезли двох зголошенців Видойник Евгена, з с. Рогачин, і Долішний Івана, з с. Волиця, та арештованого у Львові Проць Михайла, з с. Волиця. Ці большевики арештували гром.: Романів Івана, Пастушин Романа і Войтинів Анну (жінка підпільника). Ці люди походили з с. Волиця, скорше скривалися, а зараз жили злегалізовані в згаданому селі. Їх арештовано на всипу гром. Проць Михайла, який жив злегалізований у Львові.

Проць Михайло, уродж.[ений] 1917 р. в с. Стратин, Рогатинського р-ну. Від 1942 р. замешкалий в с. Волиця (Вулька). З 1944 р. скривається від большевиків аж до 1945 р. В 1945 р. під час облави кидає зброю і большевики ловлять його без зброї. По зловленню чотири місяці перебував в тюрмах мм. Рогатин і Станиславів, а по 4-ох місяцях його звільняють і він починає скриватися знову. Він скривався по чужих р-нах, а 27.VI.1948 р. зістав арештований на залізничному двірці у Львові, де він правдоподібно жив злегалізований на фал[ь]шивий документ.

До с. Лапшин прибув оперуповноважений – Викліч і чотирьох емведистів та робили сильний трус в гром. Тука Миколи (жонатого за сестру підпільника). По ревізії при відході до райцентру вони забрали кравецьку машину, кажучи, що вона краджена. По машину казав прийти Викліч 7.VII.48 р. на його помешкання до райцентру. Коли господиня прийшла до його помешкання, то він сказав дати собі 100 крб., то машину віддасть. Господиня грошей не дала, – бо машина була її власна, – а Викліч викрич[а]вся на неї і вигнав її з помешкання.

7.VII. до с. Нараїв – Лани приїхали машиною оперуповноважений – Марковкін та 17-ть емведистів. Вони перепроводжували труси в гром.: Бойко Карла, Борейко Михайла та Янчинський Семена. Під час трусів допитували Янчинського Семена, питали його де є “баньори”.

11.VII. до с. Надрічне прибув о/у – Іваненко з групою большевиків. Вони скинули з могили хрест, а самі поховавшись підглядали чи хто не буде ставити знова.

В с. Жуків ці самі большевики слідуючого дня хотіли зловити одну жінку, якої муж є засуджений. Цеї жінки не арештували, бо її не було вдома і вони перед вечором відійшли знова до с. Надрічне.

12.VII. до с. Волиця прибуло 10-ть емведистів, які робили труси в гром.: Долішний Івана, Нащетник Івана, Дикий Івана і Бобровський Івана, а відтак поїхали до Рогачин-Місто, де робили труси в гром: Мацішин Михайла і Нараївський Петра. Між емведистами був зголошенець Видойник Евген з с. Рогачин-Села.

13.VII. на хут. Гайок (сільрада Лапшин) 9-ох емведистів з собаками перевіряли людей – шукали за підпільницею. Під час перевірки придержали дві дівчині й одного господаря. Придержаних забрали до райцентру та по кількох днях їх звільнили.

16.VII. 1948 р. на хут. Обозисько (приналежить до с. Литятин) о/у капітан Абліцин з групою большевиків перепроваджував труси. Під час трусів заарештували гром. Купровська Марію, яка ночувала в сусідів (її муж засуджений). По двох днях Купр[о]вську звільнили. Ці самі большевики, цього самого дня пішли до с. Базниківка і зробили трус в гром. Хичій Григорія, де знайшли в шопі стару криївку. Господиню Анну Хичій били по голові та питали, коли були “бандити”. По ревізії відійшли до с. Саранчуки.

18.VII. в с. Нараїв – Лани большевики робили засідки під час яких зайшли до хати гром. Радик Івана та під маркою партизанів просили їсти. Господар пізнав, що це большевики і не дав нічого їм їсти, тоді вони перевели в нього трус і говорили “москалям маєш що їсти, а нам ні”.

В с. Волиця 60-ть большевиків нічю робили засідки, а ранком обступили село та почали перепроваджувати труси. Вони говорили до людей, що тут в селі є бандерівці і ви їх скриваєте, а ми їх сьогодні мусимо знайти.

Цього ж самого дня на хут. Корчунок (приналежні до цього ж села) большевики робили труси в таких гром.: Пал[а]мар Миколи, Чех Анастазії, Яцина Дмитра, Чечук Івана і Заяць Петра. Ці самі большевики арештували Свивир Михайла за це, що був за німецької окупації при укр. поліції. По двох днях його звільнено.

20.VII. в с. Волиця 5-ох емведистів робили трус в гром.: Якимів Василя, Борштинський Василя і Білик Михайла. Під час трусів викидали сіно зо стрихів, валили пивниці, стіни, зривали підлоги й викидали зо стаєнь гній.

Цього ж самого дня в с. Кур'яни [Куряни] 20-ох емведистів на чолі з слідчим Карпенко робили труси за хлопцями по селі. Вони шукали навіть у скринях, а як люди питалися чого там шукають, то слідчий Карпенко сказав: “Все ровно треба шукати де попаде.” Після трусів від'їхали автомашиною до райцентру.

Цього ж самого дня до м. Бережани привезли автами арештованих з с. Урмань. В дорозі їдучи до м. Бережан емведисти зійшли з авта і вступили на хуторі с. Гиновичі. Вони просили в людей їсти, а коли люди відмовились дати їм їсти, тоді вони зробили трус в гром. Пасічний Теодора, забрали півлітри меду, який він собі купив, забрали яйця, молоко, цибулю. Перед вечором ці большевики пішли до с. Шибалин.

22.VII. з ліса с. Базниківка вийшов кап. Міліцин зі своєю групою (15-17 осіб) та переводив труси на хут. Соколиця. Вони розбили пасіку в гром. Волянська Анни і відійшли до с. Литятин.

Вище згаданого дня група емведистів переходила з с. Волощина, Підгаєцького р-ну, через поля с. Саранчуки в напрямі станції с. Потуртори. Рівнож через с. Саранчуки в напрямі м. Бережани їхало 4 авта емведистів.

24.VII. в с. Надорожнів емведисти і “стрибки” Кур’янського гарнізону робили трус в гром. Ковальчук Михайла, шукали за горілкою і говорили йому, що він виправляє для “бандьорів” шкіри.

Є вістки із Сибіру про масове вимирання засланих людей, масове арештування (їх родини перевозять знова кудись дальше) та про будування нових бараків у К[е]меровській області.

Розшифровані населенням большевицькі засідки в селах під час звітного періоду.

20.VI.1948 р. в с. Мечищів кап. Міліцин зо 6-ма больш.[евиками] (у горішнім кінці села).

21.VI. у Мечищівському лісі днем по лісових лініях.

22.VI. в с. Тростянець 7-ох больш. (в долішнім кінці села).

23.VI. на хут. Корчунок с. Волиця 12-ох емведистів (біля гром. Пех Анаст.[азії].)

27.VI. в с. Котів кап. Міліцин зо 7-ма емведистами (від сторони ліса).

29.VI. в с. Тростянець.

В с. Підвисоке нач. “стрибків” – Чабан, емведист Лозбін і “стрибок” Каблак (біля кооперативи).

В с. Кур’яни [Куряни] – Марковкін зо 11-ма емведистами.

30.VI. в с. Рогачин (від сторони ліса).

1.VII.1948 р. в с. Гиновичі робили засідку слідчий Глебов із групою емведистів.

2.VII. в с. Вербів – Викліч з групою емведистів.

3.VII. в с. Рогачин-Місто – 7-ох емведистів (на дорозі від Рогачин-Села).

В с. Рогачин-Село 9-ох емведистів (від сторони ліса).

В с. Вербів – 10-ох емведистів.

В с. Нараїв – прибули двома автомашинами.

5.VII. в с. Лапшин – о/у Викліч зо 12-ма емведистами.

- 7.VII. в с. Лапшин.
- 8.VII. в с. Тростянець (біля гром. Русин Наталії).
- 10.VII. в с. Гиновичі (по городах і господарствах).
- 11.VII. в с. Котів – кап. Міліцин з групою больш.[евиків] (перевіряли стрижи).
- В с. Надрічне – Іваненко з групою большевиків (біля могили).
- В с. Лапшин – 9-ох емведистів.
- 12.VII. в с. Тростянець – 7-ох емведистів.
- В с. Гут[и]сько – 10-ть емведистів (від сторони с. Мечищів).
- В с. Нараїв-Село – 35-ох емведистів.
- 13.VII. в с. Підвисоке – залізнодорожний гарнізон на залізнодорожному шляху.
- В с. Лапшин.
- 14.VII. в сс. Лапшин і Гиновичі.
- 15.VII. в с. Литятин – 11-ох емведистів.
- В с. Жуків (біля церкви і від сторони ліса).
- 16.VII. в сс. Лапшин, Гиновичі, Гутисько і Демня.
- 17.VII. в с. Гиновичі.
- В сс. Кур'яни [Куряни] і Надорожнів (від сторони ліса).
- 17.VII.1948 р. в с. Волиця большевики робили засідки в числі около 60 чоловік, а досвітком в селі зробили перевірку.
- 18.VII. на присілках с. Нараїв – Лани, Шайбівка, Запуст і Кулеби засідки робили в числі 35-ть чоловіка.
- В с. Вербів (біля церкви).
- В с. Рогачин-Село (перевіряли стрижи).
- 19.VII. в сс. Лапшин, Нараїв-Село і Гиновичі.
- 20.VII. в сс. Надорожнів, Рогачин-Село і Підвисоке (в саді гром. Блещак Івана – Підвисоке).
- 21.VII. в сс. Лапшин, Надорожнів і Павлів.
- 22-23.VII. в с. Гиновичі.
- 23.VII. в с. Волиця (від сторони лісу).
- 24.VII. в с. Шумляни – три групі больш. під командою о/у-их Глебов, Іваненко і Викліч (від сторони сс. Жуків, Лапшин і ліса).
- В с. Кур'яни [Куряни] – Басівка і Рогачин-Село.
- 25.VII. в сс. Волиця і Надорожнів.
- 27.VII. в с. Волиця (в саді гром. Стрільця Володимира).
- 28.VII. в сс. Волиця, Надорожнів і хут. Долини с. Рогачин-Села.

Козівський р-он.

23.VI.1948 р. до с. Криве прибула група большевиків на чолі з о/у РО МГБ лейт. Антіпов. Він арештував дівчину Фурделу Софію, яку під час слідства сильно побито так, що зараз лежить тяжко хвора від побиття.

25.VI. в с. Куропатники група большевиків в числі 15-ть большевиків з уповноваженим по поставці Присковом ходила по селі і ловили

хлопців до ФЗН, уроджених 1929-30 і 31 рр. В цій справі вони зайшли до гром. Кригіль Івана (західняк переселенець), де, мимоволі, стрінулись з повстанцями, які там квартирували. Між повстанцями, а більшовиками вив'язався бій, який тривав 10-ть хвилин. Повстанці під час бою відступили без втрат.

Господаря, де відбулася перестрілка – Кригіль Івана більшовики арештували і засудили на 25 років примусової праці.

26.VI. в с. Слобідка, Козлівського р-ну, Тернопільської області більшовики арештували підпільницю Шанайду Анну, родом з с. Криве, яка там скривалася. Більшовики Козлівського р-ну передали Шанайду на МГБ Козлівського р-ну. По кількох днях Шанайду Анну звільнено.

28.VI. до с. Криве від сторони лісу приїхало автомашиною 20-ох більшовиків на чолі зо заступником нач. РО МГБ кап. Веліканов. Більшовики зробили від сторони ліса засідку, а ранком слідуючого дня здержували всіх переходячих мужчин, перевіряли документи та переводили стислі обшуки біля кожного, хто йшов до лісу. Напр.: вони спинили дівчину Галас Євгенію, яка йшла в поле до праці і несла зо собою харчі. Більшовики ці харчі відобрали та говорили, що вона несе їх до лісу для повстанців. При цьому приказали їй розібратись до нага і перевіряли всі рубці в убранню чи немає якоїсь записки. Присутним під час обшуку був кап. Веліканов.

4.VII.1948 р. в райцентрі Козова більшовики зробили облаву на молодших хлопців призначених до ФЗН. В облаві брали участь всі війська МВД і всі працівники рай. адміністрації. Під час облави зловлено около 20-ть осіб, які другого вечора повтікали, лише осталося 6, що від'їхали до Донбасу.

Цього самого дня в с. Бишки о/у РО МГБ кап. Спінко з 6-ма більшовиками арештував Голяш Марію, яку під час слідства сильно побили та звільнили.

Цього ж самого дня до с. Будилів приїхало 7-ох больш.[евиків] з Козлівського р-ну, Тернопільської області. Вони арештували гром. Шимків Марію і разом зо собою забрали до райцентру Козлова.

6.VII. до с. Золота Слобода прибула група більшовиків і перевела стислі труси в господарства[x]: Краса Теклі, Супрун Дмитра, Бакулінський Івана. Під час трусів нічого не знайдено і вечором більшовики від'їхали до райцентру.

9.VII. з районової Козівської тюрми більшовики поїздом вивезли 50 хлопців, зловлених по селах, до Донбасу. Поїзд, яким везли хлопців, охороняли міліціонери й емведисти.

13.VII. до с. Будилів прибула група більшовиків із Козлівського р-ну, і нічю перевели сильний трус в таких господарствах: Шмигінський Володимира, Кумонька Петра і Сташишин Анастазії. Під час трусів не знайдено нічого. Ранком ці більшовики арештували гром. Коваль Івана і питали його в кого скривається підпільник

Гуменний Клим, родом з с. Тавурів [Таурів]. Вечором арештованого звільнили, а самі від'їхали до Козлова.

16.VII. до с. Вибудів прибуло 20-ть большевиків з гарнізону з с. Конохи (який постійно там квартирує). Вони ловили хлопців, уроджених 1929-30 і 31 рр. Їх ловлено до ФЗН на Донбас. Під час цієї облави зловили 3-ох хлопців і під охороною 6-ох большевиків відставили їх до райцентру.

19.VII. в с. Вибудів большевики робили облаву. На облаві було їх понад 40 осіб на чолі з заступником нач. РО МГБ Велікановим. Сильні труси робили в одній половині села, на господарствах викидали солому з будинків, розшивали стріхи і копали ями. Не знайшовши нічого – від'їхали.

20.VII. до с. Бишки прибула група большевиків около 60-ть осіб. Вони поробили довкола села застави, а досвітком почали робити в селі труси. Труси робили майже на кожному господарстві. Не знайшовши нічого, вечором від'їхали до райцентру.

Цього ж самого дня в с. Потік о/у Спінко і 6-ох большевиків арештували гром. Мельник Степанію (яка скривалася, її брат згинув) і Гайдю Ольгу, в якої переховувалася згадана підпільниця. Арештованих під охороною 4-ох большевиків відставили до тюрми в райцентрі.

21.VII. до с. Бишки приїхав уповноважений по поставці Зазуляк. Він ходив по селі і приказував громадянам здавати сіно. В цій справі зайшов він до 70-літнього господаря Михайлишин Кіндрата та почав з ним сваритися, чому він не здав ще сіна. При цьому вив'язалася між ними така сварня, що Зазуляк витягнув пістоль і вистрілив до Михайлишина, але куля в нього не потрапила. Це запримітила 15-літня дівчина (внучка Михайлишина), яка собою заступила дідуся і тим виратувала його, може, від смерти.

Підгаєцький р-он.

1.VII.1948 р. до с. Боків нічю приїхало 6-ох емгебистів з провокатором Бакуном і арештували гром. Мащак Корнеля та забрали зо собою до райцентру.

Цього ж самого дня до с. Носів прийшло 11-ть емведистів на чолі з о/у РО МГБ лейт. Мішагин. Вони прикликали на слідство 3-ох молодих хлопців, уроджених 1926-1927 рр., а саме: Мурак Петра, Середний Микола і Рокицький Михайло. На слідстві питали їх про арештованого у місяці травні Ботик Михайла, питали чи це правда, що він збирав гроші для організації. Вечором цих хлопців відпустили додому.

3.VII. з с. Вербів арештували большевики у Львові двох студентів з інститутів: Нискоклон Володимира (учень Медичного Інституту) і Федорів Мартина (природничого). По переслуханні на місці у Львові їх переве[з]ено до м. Березжани.

Цього ж самого дня до с. Лиса приїхало 3-ох емведистів і зайшли до секретаря сільради, через вікно побачили в нього на городі бере-

зовий хрест. Большевики побігли до цього хреста, витягнули його і при цьому іронічно посміхались та кричали “Слава Україні”. Потім понесли хрест до ріки і вкинули його до ріки, кидаючи його знову кричали “Героям Слава”. Вернувшись до хати питали господарів хто цей хрест поставив. Господар відповів, що не знає, бо хрест поставив хтось вночі. За це большевики його набили (цей хрест поставлений населенням на бувшій криївці, де згинули повстанці, застукані большевиками).

Вищезгаданого дня до с. Мужилів прибуло 12-ть емведистів на чолі з лейтенантом. В селі вони розділилися на дві груп: одна пішла попід ліс, а друга пішла селом. Ці, що пішли селом, зайшли до гром. Щербатий Михайла та взявши зо собою його сина Володимира (скорше був арештований та випущений) пішли з ним до секретаря сільради Білик Василя та питали де його дочка. Відтак цього хлопця пустили додому, а самі пішли в одну вулицю та робили стислу ревізію в громадянки Чибрис Евдокії і Баліцкої Параскевії. Нічого не знайшовши, пополудні відійшли до райцентру.

4.VII. ніччю прийшло 6-ох емгебистів на чолі з о/у РО МГБ – Логотов і зайшли до гром. Островський Миколи. Прийшовши до хати вони старались вдавати повстанців, питали чи є в селі большевики та за сином господаря – Грицем, уродж. 1929 р. Вони хотіли його спровокувати і довідатись, чи він має зв'язки з повстанцями. Він в 1947 р. був арештований, підписав заяву, коли кликали його до райцентру, то він не ходив.

Цього ж самого дня у вищезгаданому селі участковий з РО МВД Бузаров проголосив на мітингу в селі, що ті хлопці, які є зареєстровані до ФЗН, мусять від'їхати, за втечу будуть суджені, а коли будуть скриватися, то їх постріляють.

6.VII. в лісах сс. Затурин і Маркова большевики з Підгаєцького, Монастирського [Монастирського] і Золотниківського р-нів в кількості около 100 чол. зі собаками робили облаву.

7.VII. до с. Мозолівка прийшли 15-ть большевиків з Бучацького р-ну (з ними був провокатор Дерицький, родом з с. Бобулинці, Бучацького р-ну, він зловлений большевиками і зараз ходить з ними). Вони робили по господарствах стислі ревізії.

Цього ж самого дня з с. Мужилів покликали всіх “стрибків” до райцентру на збори, які відбулися в міськклубі. На зборах їм говорили про міжнародне положення, а головною темою промовців було заохочення “стрибків” до боротьби з бандьор[ам]и.

9.VII. в с. Сільце Бож[и]ківське большевики арештували гром. Заставецький та забрали його до райцентру. В райцентрі питали його за сином, який скривається. Заставецький казав їм, що не знає де син скривається. Большевики написали листа до його сина, звільнили Заставецького, та казали, щоб він цей лист доручив синові. В листі писали большевики, щоб син зголосився з “повиною”.

Цього ж самого дня в с. Новосілка большевики арештували гром. Овсік Петра, Ручак Федора і Гах Марію. Овсіка і Ручака засудили по 15 років тюрми, а Гах – 2 роки тюрми. Їх засудили за це, що вони продали корову і зарізали бика гром. Кок Анни, яку большевики вивезли на Сибір. Гроші за корову і м'ясо з бугая вони хотіли післати цій громадянці на Сибір.

Цього ж самого дня до с. Мозолівка прибуло около 70-ть больш. з Підгаєцького, Бучацького, Монастирського [Монастирського] і Золотниківського р-нів. Вони ще ніччю обступили хутір Весела Гора та робили там по господарствах стислі ревізії за повстанцями. Опісля перейшли до с. Мозолівка і там рівнож робили стислі ревізії. Під час ревізії в голови клюбу – Лагошняк Володимира знайшли втнений кріс, який був покладений на полиці в його коморі. Лагошняка большевики були приарештували та вечором звільнили. В час цієї облави була в селі жінка з с. Курдибанівка, Бучацького р-ну, яка втекла з Сибіру і тут скривалася. Ця жінка так сильно перестрашилася облави, що зі страху померла. Лікар, який приїхав з прокурором на оглядини, ствердив, що жінка дійсно померла зі страху.

10.VII. у лісі біля с. Яблонівка [Яблунівка] заквартирувала група большевиків (число не відоме). Днем ці большевики ходили до села за харчами, а ніччю робили в цьому лісі засідки. Ці большевики квартирували в тім лісі до 13.VII.48 р.

11.VII. в с. Вербів большевики арештували хлопця Воронич Миколу, уродж. 1928 р., учня тетього курсу Педшколи і Лапчак Славка. Їх тримали на РО МГБ в Бережанах два тижні, а опісля звільнили.

14.VII. в с. Білокриниця 7-ох большевиків, а з ними о/у РО МГБ кап. Шинкаренко, обступили господарство гром. Гіль Сидора та зробили стислу ревізію.

15.VII. в с. Литвинів заквартирувало 4-ох міліціонерів, які днем ходили по селі і шукали за шкірами та горілкою, а нічч[ю] робили засідки. Вони квартирували в селі аж до 27.VII.48 р.

16.VII. досвітком приїхали дві автомашині з большевиками (около 60-ть осіб) на чолі з о/у РО МГБ – Логотвим і ще одним капітаном (прізвище невідоме). Вони обкружили одну вулицю (т. зв. Нагоринку) і почали робити стислі ревізії по кукурудзах і господарствах. Шукали протягом 4-ох годин. Під час ревізії старшини між собою нараджувались. Перепроваджуючи ревізію 6-ох большевиків зайшли до хати, де в печі була криївка. (В цій криївці сидів агент МГБ – Закришка Юрко, уроджений 1924 р. в с. Голгочі, від 1944 р. до 1947 р. він скривався, СБ, підозріваючи його у співпраці з МГБ, арештувало його і забрали його зі собою до криївки на переслухання. Під час слідства арештований, користаючи з нагоди, що біля нього був лише один повстанець і цей заснув, він вбиває його, а сам втікає, забираючи зо собою його зброю. Від того часу він скривається від повстанців і перебував в цій криївці. Люди доносять, що бачили його як він ніччю

стрічався з більшовиками і ходив з ними на засідки). Вальпа (провокатор із с. Голгочі), який прийшов також з цими 6-ма більшовиками, почав відкривати криївку, в якій сидів Закришка. Закришка в той час викидає з середини гранату, яка вибухла в той час, коли більшовики повтікали на двір. Тоді більшовики відкрили кулеметний вогонь і вбили Закришку. Тіло вбитого Закришки забрали до райцентру і там його сфотографували.

Господиню, в якій була криївка, де загинув Закришка, арештували і забрали до райцентру, а майно skonфіскували. Арештували рівнож 8-літнього брата Закришки та по кількох днях його звільнили. Від арештованих більшовики дізналися, хто будував цю криївку, криївку цю будували Федчишин Григорій, Щербій Михайло, Козлик Ярослав, Щур Григорій і Поронька Петро. 23.VII. всіх тих вищезгаданих осіб більшовики арештували і зсудили, а Поронько Петра звільнили.

Того ж дня, коли був вбитий Закришка, сестра Бурака М. (який є в опергрупі Логотова, а вона працювала в райцентрі) на в[у]лиці між населенням кричала, що його вбито через помилку.

16.VII.1948 р. до с. Юстинівка ніччю прийшов о/у РО МГБ старш. лейт. Подрізів [Подрезов] з 4-ма емведистами і Славком (правдоподібно зголошенець). Вони зайшли до гром. Груб'як Михайла і питали за жінкою підпільника Марійкою. Тут більшовики зробили ревізію, а відтак пішли під вікно гром. Загородний Івана і вдавали підпільників, а Славко просився до хати [і] говорив, що це місцевий підпільник Богдан. Господиня почала кричати, що вона нічого не знає і нікому не відчинить. Тоді більшовики почали кричати по-російськи, щоб господиня їм відчинила, господиня відчинила їм хату, де вони зробили ревізію і відійшли.

17.VII. в с. Новосілка нач. "стрибків" на радгоспі в с. Бекерова¹¹ – Артьоменко ще з одним більшовиком, перебрані на цивільно, в куфайках і в капелюхах рано ооколо 4-ї години ходили до гром. Кучинської Анастазії і Щура та шукали за жінкою гром. Щура і хотіли її арештувати. Дві години пізніше Артьоменко й Білий зробили засідку в селі біля церковно[ї] дзвінниці і зловили маму підпільниці – Сивульська Анастазію, яка йшла додому. Її забрали на станицю "стрибків" в Бекерові і питали за її чоловіком, який мав би втекти із Сибіру. По трьох днях Сивульську звільнили.

18.VII. в с. Галич більшовики робили облаву. Облаву робили в цей спосіб, що починали труси рівночасно з обох кінців села.

Цього ж самого дня до с. Вербів приїхало в двох автомашинах ооколо 40 більшовиків на чолі [з] – Логотовим. Вони зробили сильну ревізію в двох кінцях села. Під час ревізії в гром. Дигіда Івана

---

¹¹ Поселення галицьких німців в Підгаєччині, засноване у 1784 р. До 1787 р. називалося Фелькенштайн, згодом Бекерсдорф, а від 1936 р. – Бекерів (Бекеруф). В 1940 р. поселенці були репатрійовані радянською владою до Німеччини. На даний час хутір є частитною с. Новосілка Підгаєцького р-ну.

арештували його сина Мирона за те, що був замкнений в коморі. Тоді сильно перевели ревізію на цім господарстві і Мирона звільнили. Нічого не знайшовши, пополудні від'їхали до райцентру.

До с. Яблонівка [Яблунівка] ранком приїхали автомашиною около 30-ть большевиків на чолі з о/у РО МГБ лейт. Мішагином зробили на деяких господарствах труси. Не знайшовши нічого в полудні від'їхали на хут. Кам'яна Гора (с. Завалів) та в лісі довкола хутора робили облаву.

Цього ж самого дня до с. Божиків приїхало 15-ть большевиків та на одній вулиці села (т. зв. Криві) робили стислу ревізію, викидали солому з будинків і стрихів, копали рови (від 1-1,5 м глибини) довкола будинків. Найстислішу ревізію перепроваджували в гром. Бартків.

20.VII. в с. Волощина большевики робили облаву. Вже досвітком обскочили довкола село, а рано приїхало ще на 7-ох автомашинах больш[евики]. Всіх большевиків на облаві було около 400 чол., з ними був якийсь з області підполковник та два провокатори: Бакун і другий невідомий. В селі протягом двох днів переводили сильні ревізії, шукали по кукурудзах, по стрихах, копали по подвір'ях рови та ями, розвалявали печі, зривали в хатах долівки, викидали з столів збіжжя, одним словом по цілім селі робили сильні труси. Потім всіх людей зі села зігнали до сільради і випускали по одному. На кожного чоловіка приглядались ці два провокатори (головно на молодь). З-поміж всіх тих людей задержали 10-ть осіб, яких потримали одну добу на слідстві і звільнили. Не звільнили тільки дві жінки, сестру підпільниці "Лесі" і Прокопишин Марію. Їх забрали до райцентру. За два дні сестру "Лесі" пустили, а гром. Прокопишин Марію відвезли (правдоподібно) до м. Тернополя. Прокопишин Марію забрали за це, що в неї знайшли якусь записку від сот. "Крука", яку він мабуть лишив квартируючи давно в неї.

22.VII.1948 р. в с. Затурин большевики арештували хлопця – Топорівського Тадея за це, що підозрівали його, що він має зв'язок з повстанцями.

Цього ж самого дня в с. Волощина вечором приїхали автомашиною 7-ох емгебістів та арештували інструкторку діточого садку – Гнатович. Її арештували за це, що її вуйко під час облави попередн[ь]ого дня був утік з дому. По двох днях арештован[у] звільнили.

23.VII. в с. Шумляни 20-х большевиків на чолі з о/у РО МГБ майор.[ом] Постновим перепроваджували ревізії в гром.: Струсинського Григорія і Калиній Івана. В Калиній Івана знайшли стару криївку. Пополудні 10 большевиків відійшло до с. Боків, а друга частина лишилася в селі до ночі, а ніччю робили засідки.

24.VII. до с. Носів приїхав нач. заставецького "Істрибітельного батальйону" – Гладун (східняк) і двох "стриків" та арештували гром. Вітенко Лінку і забрали її зі собою до с. Заставче.

25.VII. до с. Мужилів ніччю в 1-й год. приїхав нач. РО МГБ підполковник Святенко і 12-ть емгебістів. Вони обступили хату секретаря сільради Білик Василя та питали його де поділась його дочка. Жінка

секретаря відповіла, що дочки немає ще від тоді, коли вони її арештували. Тоді Святенко з групою емгебистів поїхав до сільради, провірив “стрибків” та від’їхав до райцентру.

27.VII. в с. Середнє о/у РО МГБ мол. лейт. Мішаген [Мішагін] і 16-ох емгебистів робили по господарствах ревізії.

Цього самого дня в с. Старе Місто 15-ть большевиків на чолі з о/у РО МГБ лейт. Подризовим [Подрезовим] робили сильну ревізію на одній вулиці. Найбільше шукали в гром. Цибульського Івана та Солондяка. Казали, що в них мусить бути криївка і вони мусять її знайти. Під час ревізії копали ями по городі і подвір’ю, шукали по стрихах і зо стодолів викидали все збіжжя. Шукали до 2-ї год. пополудні, а не знайшовши нічого, пішли на поле. На полю zobачив їх хлопець Черевка Ярослав і почав втікати. Вони його зловили, щось з ним довше поговорили і відійшли до райцентру.

Розшифровані населенням большевицькі засідки в селах під час звітного періоду.

1.VII.1948 р. на хут. Зарва (с. Носів) большевики ніччю робили засідки.

2.VII.1948 р. до с. Вербів прибуло 8-ох большевиків і зробили засідку (в кінці села, коло цвинтаря).

3.VII. в с. Білокриця¹² – 6 большевиків (біля гром. Роцук Теодора).

Цього ж самого дня [в с. Божиків]¹³ – 8-ох емведистів (на вул. “Кривих”).

4.VII. в с. Мужилів – 8-ох емведистів (на вул. Мухонівка).

Цього ж самого дня в с. Мозолівка – 8-ох емведистів Бучацького р-ну.

5.VII. в с. Юстинівка – 7-ох емведистів.

Цьої ж самої ночі в с. Мужилів – 5-ох емведистів (від сторони лісу).

Цієї ж самої ночі в с. Білокриниця – 12-ох емведистів.

6.VII. в с. Голгочі – 12-ох емведистів.

8.VII. в с. Боків – 20 емведистів.

Цьої ж самої ночі в с. Мужилів – 13-ох емгебистів (від сторони лісу).

9.VII. на хут. Райок (с. Вербів) – 8-ох емведистів з Логотовим на чолі.

10-13.VII. в лісі біля с. Яблонівка [Яблунівка], засідки робили ніччю.

11.VII. в с. Голгочі – 10-х емведистів з о/у Логотовим на чолі.

Цьої ж самої ночі в с. Лиса – оперуповноважений РО МГБ май. Биченко із 9-ма емведистами (на гребл[і]).

12.VII. в с. Юстинівка – 15-ох емведистів з о/у МГБ кап. Шинкаренком.

---

¹² Йдеться за с. Білокриниця Підгаєцького р-ну.

¹³ Дописано ручно.

13.VII. в с. Волощина.

14.VII. в лісі біля с. Волощина.

Цьої ж самої ночі в с. Носів – 7-ох емведистів з о/у Мішагином [Мішагіним].

Цьої ж самої ночі в с. Білокриниця – 7-ох большевиків з о/у кап. Шинкаренком.

Цьої ж самої ночі в с. Теляче – 4-ох емведистів під команду Кукли (на подвір'ю гром. Мартинюк Катерини), а ранком її арештували і забрали до м. Тернополя (вона була виселена в 1941 р. на Сибір та з Сибіру втекла в 1946 р.).

15.VII. в с. Галич.

15-27.VII. в с. Литвинів – 4-ох міліціантів (в ці дні робили засідки безперервно).

16.VII. в с. Галич.

Цьої ж самої ночі в с. Носів – 10-ть большевиків з о/у мол. лейт. Мішагином.

19.VII. в с. Лиса – 6-ох емведистів.

23.VII. в с. Шумляни – 10-ох емведистів на чолі з о/у Постновим.

24.VII. в с. Боків – група провокаторів з Бакуном (під лісом).

Цьої ж самої ночі в с. Мозолівка – 12-о емведистів ([в] обох кінцях села).

25.VII. в с. Старе Місто – 7-ох емведистів (біля площі на госп. гром. Гайви)

26-27.VII. 1948 р. в с. Галич.

Цьої ж самої ночі в с. Білокриниця – 8-ох емведистів з капіт. Шинкаренком (засідки робили в двох місцях, де відбувалися весілля).

28.VII. в с. Теляче.

29.VII. в с. Волощина (на мості).

НАРОД БОРЕТЬСЯ:

Бережанський р-он.

6.VII. 1948 р. в с. Надорожнів, вечором вбито “стрибка” – комсомольця – Шпілик Михайло, уродж. 1928 р. за лінією Керзона (переселенець).

На другий день після вбивства 30-ох емведистів з м. Бережани і гарнізон “стрибків” з с. Підвисоке – Кур'яни [Куряни] робили облаву на ліси Надорожнівський і Кур'янський.

На похороні вбитого “стрибка” нача.[льник] гарнізону с. Підвисоке Чабан Дмитро (східняк, емведист) мав промову, між іншим він сказав, що Шпілика вбито тому, бо він маючи зв'язок з бандерівцями, не виконав дорученого йому завдання.

25.VII. в с. Нараїв-Село нічю вбито повстанцями Макар Степана, якого син був провокатором (сина вбито в райцентрі Бережанах, де він був “стрибком”, вбив його наш атентатчик), а сам вбитий Макар ходив з автоматом, який від нього забрано.

В с. Мечищів дезертирували з місцевого гарнізону “стрибків” 6-ох “стрибків” родом з с. Мечищів. Вони спочатку крилися, а відтак записалися до праці в вапнянім заводі в с. Підвисоке. На гарнізоні “стрибків” оставились лише начальник, двоє східняків і переселенці з-за лінії Керзона.

Козівський р-он.

В часі Зелених Свят в кожному селі р-ну були розкинені листівки “Українці” і святочні “Відочки” – Слава Україні! Героям Слава!, які попали до рук працівника уповмінзагу Скорика П., родом з Житомирщини, українець (уродж. 1928 р.). Він ще скоріше десь дістав нашу листівку “Селяни західних областей” і про грошову реформу. З цими листівками він зайшов до свого свояка східняка, який на цей час справляв уродини свого сина і в цей час у нього було більше гостей. Скорик всім показував ці листівки та сам читав їх на голос з поясненням. Другого дня про це все, що читав і говорив Скорик, доніс на МВД бухгалтер РК КП(б)У – Ковальков (інвалід “Вітчизняної війни”) родом з Київщини, який брав участь в цих народинах. На підставі доноса Ковалькова Скорика арештували і мали судити, але по двох тижнях звільнили (говорять, що його звільнили тому, що за ним обстав муж його сестри, який працював в адміністрації на СУЗ).

1.VII.1948 р. в часі облави на с. Ценів большевики зловили 10-ох хлопців до школи ФЗН. Їх відставили до райцентру і замкнули в будинку на другому поверсі. Ніччю хлопці відчинили вікно, пов’язали до купи калісони і так по них сповзли вділ та повтікали додому.

Цього ж самого дня до с. Дібще приїхало кількох большевиків і хотіли забрати 30-ть підвод на роботу до м. Тернополя. Пополудні вони вернули до райцентру з нічим, бо в селі не знайшли ні одного коня. Громадяни, довідавшись, що большевики потребують підводів, повтікали з[кін]ми в поле і вернули аж тоді як большевики виїхали з села.

Підгаєцький р-он.

5.VII.1948 р. в с. Галич большевики ходили по родинах де є молоді хлопці, уроджені в 1928-29-30 рр. Вони хотіли цих хлопців забрати до ФЗН. Всі хлопці, що були поназначені до ФЗН, повтікали з домів і большевики не зловили нікого. З хлопці, боявшись, щоб їх не судили за це, що вони втекли, зголосилися на працю в м. Підгайці. Решта хлопці не голосяться та беруться, щоб їх большевики не зловили.

Цього ж самого дня в с. Голгочі о/у Логотов з 10-ма большевиками та стар.[шим] лейт.[енантом] Кривоходька [Кривоходьком] з 5-ма большевиками зловили 5-ох хлопців на роботу до ФЗН, але до вечора всі зловлені хлопці втекли.

Цього ж самого дня Логотов з 2-ма емведистами набив до безтями гром. Лучка Івана за те, що він не хотів сказати хто втівав

через його подвір'я (через подвір'я втікав хлопець, криючись від призову до ФЗН).

Господаря Фулавку Василя один сержант емведист набив сильно за це, що цей не хотів йому дозволити перевірити його стрих. Коли гром. Фулавка кричав, що він його не має права бити, бо він служив в ЧА та бився на фронті, то цей сержант відповів: "Ні чорта ви нам не навоювали".

8.VII. в с. Голгочі 10-ох емведистів на чолі з головою уповмінзагу Щербою зловили 6-ох хлопців до роботи в ФЗН. Їх забрали до райцентру, обстригли та пустили додому по харчі. Сказали їм, щоби з харчами зголосилися знова в райцентрі. Однак, ніхто з цих, що пішли по харчі, не вернувся.

13.VII. до с. Мужилів приїжджали з райцентру давати кінофільм "Партійний білет". Населення, а головно молодь, не хотіли навіть дивитися на большевицький пропагандивний фільм. На кіно не прийшла ані одна особа і вони повернулися з нічим до райцентру.

16.VII. в с. Теляче приїхали з райцентру висвітлювати кінофільм під назвою "Імперіялістична війна". Однак ніхто з населення на кінофільм дивитись не пішов, за винятком дітей, яких було 35 осіб.

18.VII. в с. Старе Місто син секретаря колгоспу (прізвища не подано) скликав зо села всіх "стрибків" та сільську молодь до клубу, де казав, щоби всі вписувалися до комсомольської організації. Але молодь та "стрибки", довідавшись чому їх покликано, всі з клубу повтікали, а його оставили самого.

20.VII. до с. Завалів приїхали з райцентру перший секретар РК КП(б)У – Рябенко, о/у РО МГБ молод.[ший] лейт.[енант] Мішагин і нач.[альник] "Істрибітельного батальйону" – Григорієв з большевиками. Вони ходили по полях одноосібняків та зганяли всіх людей до колгоспу на роботу, бо люди добровільно на роботу не йдуть.

25.VII. в с. Носів мав відбутися мітинг. З райцентру приїхав уповноважений на село – Валов та 2-ох емведистів. Тому, що люди скривалися і не пішли на мітинг, мітинг не відбувся.

29.VII. до с. Завалів приїхали: 1-ий секретар РК КП(б)У – Рябенко, голова РВК – Матчук та 5-ох емведистів. Емведисти почали людей зганяти на мітинг. Населення на мітинг не прийшло і мітинг не відбувся. Тоді Матчук наказав голові колгоспу та голові сільради, щоби зганяли все населення на колгоспне поле до праці. Населення до колгоспу робити не йде, а втікає від большевицьких "економів".

30.VII.1948 р. в с. Мужилів приїхав хор з райцентру давати концерт. Населення на концерт не пішло за виїмком дітей-школярів. Цей хор співав пісні про Сталіна та про "радісне" колгоспне життя. На кінець концерту грала одна московка на "гармошку", а решта хористи заставляли дітей танцювати.

ГЕРОЇКА:

Бережанський р-он.

12.VII.1948 р. в с. Урмань вечером зістав тяжко ранений в обі ноги і руки і забраний більшовиками до лічниці в райцентр, де по двох днях помер, Сл. п. Друг "Василь".

Болюх Микола – "Василь" уродж. 1918 р. в с. Поручин, освіта 7 клас народної школи, член ОУН від 1933 р., за польської окупації працював як виховник "Юнацтва" ОУН в своєму селі. В 1940 р. займав пост підрайоновий "Юнацтва". В 1941 р. більшовики позивають його до армії та він до армії не йде, а скривається перед більшовиками і [в] підпіллію даліше продовжує свою працю. В 1943 р. вступив до праці СБ, як підрайоновий інформатор, та відзначається як добрий бойовик та безкомпромісовий винищувач більшовицьких агентів. Літом 1947 р. Сл. п. Друг Василь зістав ранений, а по виліченні знова відходить до праці в СБ.

12.VII.1948 р. в с. Урмань вечером, заскочений більшовиками, зістав тяжко ранений в обі руки і ноги. Після поранення не міг себе дострілити і живим попав в руки більшовиків. По дорозі до м. Бережан просив господаря, який його віз, щоб цей вивернув його у воду або задусив (бо більшовики не дуже на нього вважали, бо бачили, що не зможе втечи), але фірман, який його віз, боявся вчинити його волю. Він серед тяжких болів казав фірманови, якщо є біля нього його сумка, то нехай він її відкине, щоби більшовики не забрали. Після операції, де йому відтяли ногу, дня 14.VII.1948 р. Сл. п. Друг Василь, не сказавши ворогові жодної таємниці, помер у лічниці м. Бережан.

16.VII. під час облави на с. Шибалин, відступаючи до лісу з друзями, зістав тяжко ранений і на власне бажання добитий другом Сл. п. Друг "Топір".

Івашків Василь – Топір, уроджений 1920 р. в с. Бишки, Козівського р-ну, де покінчив 4 класи народної школи, а опісля у с. Куропатники покінчив 7 клас народної школи.

Під час польської окупації Сл. п. Друг Топір вступає в ряди "Юнацтва ОУН" і працює в характері зв'язкового. З приходом більшовиків в 1939 р. Він займає пост підрайоновий Юнацтва, а рівнож повнить зв'язок від районного провідника оргсітки ОУН до його підвладних. Під час цієї праці Він дуже солідно вив'язувався зі своїх завдань. Зимомою 1940 р. більшовики хотіли його арештувати, але він скривається і живе в підпіллію аж до приходу німців на українські землі. Під час свого перебування в підпіллі йому вивозять на Сибір батьків і молодшого брата, які вже зо Сибіру не повернулися, а згинули там голодовою смертю. В 1943 р. під час німецької окупації Сл. п. Друг Топір іде в підпілля перед німцями і працює як помічник при районівім провіднику Бережанського р-ну, а в невдовзі працює на пості районного референта господарки Бережанського р-ну аж до літа 1945 р.[;]

протягом літа до вересня 1945 р. працює як надрайоновий господарчий референт. Осінню 1945 р. відходить на працю до СБ, як помічник районного референта СБ Бережанського р-ну. В 1946 р. займає пост районного референта СБ Бережанського р-ну і на цій пості працює до останньої хвилини свого життя.

Під час своєї організаційної праці Сл. п. Друг Топір вив'язувався дуже солідно зі своїх обов'язків. В нього не було неможливостей. Всі, котрі його ближче знали, знали це, що він ніколи не означував запасової стрічі, а завжди був в означений час на означеному місці. Він відзначився як людина сильного характеру, був прикладом-взірцем для своїх підвладних, а населення у кожному селі Бережанського р-ну (а не було села в р-ні, де б його не знали), любило його за дотеп і веселу вдачу. Вороги і вислужники-яничари дрожали перед ним, а доказом цього є вислови самих большевиків: "Ми вже вбили Топора і в районі нема кого вже боятися."

16.VII.48 р. Сл. п. Друг Топір, переходячи ще з двома повстанцями, заквартирував в с. Шибалин. Большевики досвітком зробили на цей кінець, де вони заквартирували, облогу. Сл. п. Друг Топір, відступаючи до ліса, стає тяжко ранений, передає зброю своєму другові і просить його, щоб цей його добив та забрав його зброю, що цей і зробив. В особі Сл. п. Івашкова Василя – Топора Бережанський р-н і Організація Українських Націоналістів втратила ідейного борця за волю українського народу.

26.VII. в лісі біля с. Рогачин-Село большевики вбили повст. "Крука".

Заяць Евстахій – Крук, уроджений 1925 р. в с. Вулька (теперішня Волиця), освіта 7 клас народної школи.

В 1941 р. Сл. п. Друг Крук зістав виселений з родиною на Сибір за це, що брат його втік до Німеччини. В 1946 р. Він враз з родиною повертає до свого родинного села. В 1947 р. зістав забраний до школи ФЗН, а довідавшись, що його матір 21.X.1947 знова виселелили на Сибір (через те, що двоє братів були в повстанцях, один згинув в місяці червні 1948), втікає зі школи в підпілля і включається до активної боротьби з большевиками. 25.VI.48 р. Він разом з другом "Богданом" вбили в с. Нараїв-Село Макар Степана, якого син був провокатором, а він сам ходив з автоматом, який від нього здобули.

Ранком 26.VII.48 р. у лісі біля с. Рогачин-Село разом з другом "Богданом" завважили борсука і його застрілили. В цей сам час лісом вертали большевики зі засідки, з хуторів Кулеби, а почувши стріли всі 20-ть емведистів окрижили їх обох і вив'язався нерівний бій. Сл. п. Друг "Богдан" згинув на місці, а Друг "Крук" прорвався з оточення, відбіг около 200 м і там зістав убитий.

Цього ж самого дня разом з Сл. п. Другом "Круком" згинув Друг "Богдан".

(?) Мирон – Сергій – Богдан, уродж. В 1927 р. в с. (точно не відомо) біля Угнева за лінією Керзона, освіта 2 роки технічної школи, член ОУН.

Сл. п. Друг Богдан в 1944 р. прямо зі школи пішов в УПА та був ройовим в Карпатах. Деякий час був при почоті одного командира УПА. В 1945 р. повертає на свій терен та працює як машиніст при районівім референті СБ. Осінню 1947 р., коли вже все населення з цих теренів було вивезене, переходить лінію Керзона і прибуває без зв'язку аж у Бережанський р-он, де має знакомих з легального життя. Прибувши без зв'язку в незнаний терен разом із другом "Дунаєм" в забльованих гарнізонами селах скриваються самі, а відтак включаються до праці в куці. Від квітня 1948 р. працював як машиніст в одній з референтур районового проводу. Друг Богдан відзначався як добрий бойовик, охотний до праці і боротьби з ворогом. 25.VII. разом з Сл. п. Другом Круком застрілили в с. Нараїв-Село – Макар Степана і здобули автомат.

26.VII.48 р. в лісі біля с. Рогачин-Село, окружені 20-ма емведистами разом з Другом Круком згинули в нерівнім бою.

17.VII.1948 р. в с. Тростянець під час облави на село зістав тяжко ранений і дострілив себе з кріса Друг "Вовк".

Головка Микола – Вовк, уроджений в с. Котів в 1913 р., освіта 4 клясі народної школи, симпатик ОУН.

Сл. п. Друг Вовк народився в родині селян-зарібників, від молодих літ працював в тартаку на станції Потутори. З приходом большевиків в 1944 р. пішов у підпілля та працював, як бойовик кущової самооборони, а в 1945 р. працює ланковим у своєму селі.

17.VII.48 р., квартируючи з друзями в с. Тростянець, під час облави большевиків на село зістав тяжко ранений і дострілив себе з кріса.

28.VII. біля с. Теляче попали на засідку і згинули в бою Друзі – "Хит[р]ий" і "Медвідь".

Королишин Ярослав – Хитрий, уродж. 1922 р. в с. Гиновичі, освіта 4 кляс[и] народної школи, член ОУН.

За першої большевицької окупації в 1939 р. вступив в члени Юнацтва ОУН. З приходом німців в 1941 р. переходить в члени ОУН, пізніше працює станичним в родинному селі аж до весни 1944 р. Весною 1944 р. відходить до УПА, де вневдовзі зістав заступником ройового. Осінню 1945 р. вертає з УПА та зістає ланковим села Баранівка. 28.VI.1946 р. зістав ранений в руку біля с. Баранівка. В 1946 р. працював як зв'язковий на пункті зв'язку при районі, а від 1947 р. на пункті зв'язку при надрайоні.

28.VII.1948 р. досвітком, попав[ши] на засідку біля с. Теляче, Підгаєцького р-ну з Сл. п. Другом "Медведем", почали, відстрілюючи відступати в сторону ліса. Большевики Бережанського р-ну вертали автомашиною зі засідок в с. Базниківка, почувши стрілянину, перетяли їм відступ до лісу і в нерівнім бою Сл. п. Друг Хитрий зістав убитий.

Карась Богдан – Медвідь, уроджений 1925 р. на хут. Обозисько (с. Літятин [Литятин]), освіта 4 кляс[и] народної школи, член ОУН.

До 1944 р. Сл. п. Друг Медвідь працював при батьках на господарстві, літом 1944 р. зістав зловлений німцями до війська та по місяці служби у війську втікає додому. З приходом большевиків Він йде в підпілля. До 1947 р. працює як зв'язковий при кущі, а від 1947 р. працює зв'язковим на пункті при надрайоні. Під час своєї праці Сл. п. Друг Медвідь відзначається скромністю та солідністю при виконванні своїх обов'язків.

28.VII.48 р. попавши на засідку зі Сл. п. Другом Хитрим, відступаючи відстрілюючись, став тяжко ранений, а бачучи своє безвихідне положення, щоб не попасти ворогові живим в руки, розриває себе гранатою.

Козівський р-он.

18.VII.1948 р. в с. Бишки большевики окружили хату Лихолат Марії, де переховувалась підпільниця – “Надька”. Оперуповноважений – Спінко з большевиками арештував Надьку і вивів її на подвір'я. Надька почала втікати, а стійковий в погоні за нею пустив довгу чергу зі свого автомата і вона мов підкошена звалилась на землю мертва. Тіло її забрали большевики підводою до райцентру.

(?) – Надька уродж. 1922 р. в с. Галич, Підгаєцького р-ну, член ОУН. В 1944 р. під час німецької окупації відходить до УПА, де працює санітаркою. Від 1945 р. працює на пості, як районова санітарка Козівського р-ну і на цьому терені скривається до останньої хвилини свого життя.

25.VII.1948 р. ранком в с. Будилів большевики прийшли під хату гром. Грандовського Осипа, де застали при столі під час снідання (доволі підхмелених) двох повстанців – “Тура” і “Хмару”. Большевиків було 3-ох, а саме: районний секр.[етар] комсомолу – Мажак і двох “стрибків” (переселенці). Большевики, зобачивши повстанців, почали втікати, а один “стрибок” став за углом будинку і коли друг Тур вискочив на подвір'я, він пострілом з кріса вбив його. Вневдовзі вискочив друг Хмара і зіста тяжко ранений від цього самого “стрибка”. Друг Хмара забіг ще в сад і розірвав себе гранатою.

Рега Михайло – Тур, уродж. 1921 р. в с. Дібще [Дибще], Козівського р-ну, освіта 4 класі народної школи, член ОУН.

Від 1938 р. Сл. п. Друг Тур вступає до Юнацтва ОУН, де відзначається своєю відвагою. 1943 р. вступає в боеві лави УПА. 1945 р. по розчленуванню сотні вертається в своє село і працює бойовиком при рай. пров. СБ аж до дня своєї смерти.

Яцик Василь – Хмара, уродж 1926 р. на хут. Уритва (с. Олесино), Козівського р-ну, освіта 4 класі народної школи, рільник.

Від 1941 р. належав до Юнацтва ОУН. В 1944 р. вступає до УПА, де перебуває аж до кінця розчленування сотні. По розчленуванню сотні повертається в свої родинні сторони і працює бойовиком при кущовому інформаторові СБ.

ВІЧНА СЛАВА ГЕРОЯМ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ!

РІЗНЕ:

2.VII.1948 р. в с. Лапшин большевики арештували гром. Кузів Григорія за злодійство. Під час ревізії у нього знайшли кравську [кравецьку] машину. По арештуванню його забрали до райцентру, а відтак до області.

4.VII. в с. Нараїв-Місто пропагандист райкому партії – Гандзюк говорив під церквою про міжнародне положення. Він говорив, що готується війна проти ССРСР, представляв страхіття війни та миролюбність ССРСР.

5.VII. в райцентрі говорили, що всі большевики в райкомі вибрали свої гроші з держбанку.

8.VII. завідуючий рай. бібліотекою загрозив всім бібліотекарям, що якщо вони знищать книжку, то за неї заплатять десять разів більше, а якщо пропаде книжка, то засудять їх на п'ять років тюрми.

11.VII. з с. Теляче на хут. Обозисько (с. Литятин) приїхали на 4-ох підводах військо з чорними пагонами. Вони протягнули телефон від вежі біля с. Щепанів аж до вежі біля с. Саранчуки. Ці самі військові, як приїхали, то з собою притягнули телефон, а слідуючого дня протягнули телефон аж до с. Тростянець. За два дні стягнули телефон і від'їхали в напрямі Підгаєччини.

12.VII. багато війська квартирувало в лісі с. Теляче, а телефоністи по близьких селах. Ці, що квартирували в лісі, пасли коні, збирали малини, а офіцери ходили по лісі на прохід. Бійці по лісі ходили без зброї. Квартируючим в селах телефоністам не вільно було говорити з населенням, звідки ідуть і куди ідуть, рівнож їм не вільно було просити їсти. На хут. Обозисько один боєць вкрав у гром. Медведицької Параскевії два хліби, а як вона про це зголосила до старшин, то його розібрали до нага і покарали буками. Ніччю це військо від'їхало даліше.

Козівський р-он.

12.VII.1948 р. обласний військовий трибунал засудив о/у слідчого РО МВД лейт. Сурготанова на 10-ть років примусової праці в поправчому таборі. Його засуджено за те, що за хабарі підробляв "ліві" документи. Суд відбувся в салі Козівського районного суду і хто хотів, то міг іти послухати без жодної перешкоди.

13.VII. на районній конференції голів сільрад голова райвиконкому – Кротович доручив головам сільрад, щоб кожний виготовив точні списки "куркулів" і якнайскорше подати до райцентру.

22.VII. Козівський воєнкомат перевів конференцію зо всіма секретарями сільрад, на якій доручив їм виготовити точні списки робочих коней, возів, власників роверів і хлопців, уроджених в 1928, 29, 30 рр.

Громадянка з Київської області розказувала, що там у них военкомат вже покликає до ЧА хлопців, народжених в 1927, 28, 29 і 30 рр.

Підгаєцький р-он.

10.VII.1948 р. через м. Підгайці переїжджала військова частина. В Підгайцях був заквартирував цілий їх штаб. В цей день вони ходили по селі Галич, заходили до садів та щось рисували. Говорили, що ідуть в Карпати, а потім на німецький кордон. Рівнож говорили, що буде війна, але коли, то вони самі не знають.

Цього ж самого дня в с. Шумляни заквартирувало переїжджаюче військо в кількості 30-ть автомашин – повні війська. Між ними було 8-ох старшин, з того 2 генерали. Вони ходили в околиці села та щось зазначували. Через це село протягом 3-ох днів переїжджало автами і підводами військо в напрямі полудня.

Серпень, 1948 р.

II.

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
(за місяць липень 1948 р.)

I. РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ЖИТТЯ

Великоборківський район:

[4].VII.48 р.

В райфінвідділі відбулись збори первинної комсомольської організації. З доповіддю виступив бухгалтер відділу багатодітних матерей (і рівночасно секретар цієї організації) Посипенко. Свою доповідь присвятив підвищенню ідейно-політичного рівня кожного комсомольця та закликав їх взяти активну участь разом з колгоспниками при збиранні врожаю. На закінчення говорив завідуючий райфінвідділом Корнієнко Петро на тему “Українсько-німецькі націоналісти – найлютіші вороги українського народу”. У своїй доповіді він широко пояснював в чорних красках український революційний рух, а зокрема його провідників. Між іншим, сказав таке: “Степан Бандера – це син попа. Сам він високо вчений, однак запродався іноземному капіталізові, для чого видвигнув приманчиві і гуманні, але брехливі ідеї, яких ніколи не думає здійснити. Він своєю брехливою пропагандою старається опанувати менш освічених людей, використовує до своєї каїнової роботи. Його головним завданням – при помочі іноземного імперіялізму відірвати Україну від Росії і торгувати Україною гуртом і в роздріб. На терені нашого р-ну знаходяться ще недобитки українсько-німецьких націоналістів в селах: Козівка, Ходачків М.[алий], Прошова, Стегніківці [Стегніківці] та Гніздечне (Шляхтинці).”

12.VII.48 р.

В райцентрі відбулись загальні збори інтелігенції р-ну. Тут взяла участь всі партійні і державні працівники р-ну, як лікарі, учителі, агрономи та другі. З доповіддю на тему “Українсько-німецькі націоналісти – найлютіші вороги укр. народу” виступив інструктор РК КП(б)У, який, між іншим, сказав: “Українсько-німецькі націоналісти горляють, що вони борються за Самостійну Україну. Якої ж більше самостійної України вони хочуть? Та ж зараз Україна є самостійна! Має свій суверенний уряд, закордонне представництво і всі права суверенної держави. Ми знаємо, яку Україну хочуть бачити українсько-німецькі націоналісти – в кабалі іноземного імперіялізму, колись німецького, а зараз англо-американського. Вони хочуть продати банкирам Уолл-стріту українську землю, її невичерпні багатства, її народ. Вони хочуть коштом українського народу вигодувати свої черева. Вони хочуть розірвати братній союз великоросійського народу з українським, хочуть відорвати Україну від Росії. Та це ніколи не станеться. Україна лише в союзі з російським народом та при його братній

допомозі може бути суверенною державою, а без нього чекає український народ національне і соціальне поневолення з боку різношерстних імперіялістів, яких інтересам зараз служать українсько-німецькі націоналісти. Інтелігенти! Вашим завданням зараз широко розгорнути пропаганду серед мас по викриттю дійсного обличчя українсько-німецьких націоналістів. Ви повинні доложити всіх зусиль, щоб раз на завжди покінчити з тими зрадниками українського народу, які заважають мирному населенню жити і працювати. Вірю, що цей обов'язок виповните чесно.”

18.VII.48 р.

В с. Застав'я на цю саму тему говорив на зборах уповноважений РК КП(б)У Черниш. Його уривок: “Степан Бандера в Америці лиже американцям чоботи, щоби вони виступили війною проти СССР та відірвали від нього його складову частину Україну. Ви думаете, що Америка піде воювати за Україну? Ніколи! Вона хоче з України зробити свою колонію. Та марні ваші сподівання! Наша країна непобідима. Ми під проводом російського народу і його геніяльного полководця любимого Сталіна розіб'ємо всякого ворога, що зазіхне на нашу соціалістичну батьківщину”.

Микулинецький район:

8.VII.48 р.

В райцентрі хоронили начальника гарнізону військ МВД, лейтенанта, якого вбили українські повстанці в с. Буцнева [Буцнів]. На похороні виступало багато промовців, а всі вони зі скаженою лютістю кричали на український революційний рух. Начальник РО МВД сказав: “Товариш лейтенант! Ти загинув від бандерівської кулі, а ми не спічемо ні на хвилину, доки не знищимо всіх до корня, щоб на нашій землі не було ні одного бандита. Ти перейшов славний фронтний шлях від Сталінграда до Берліна і все виходив переможцем. Тут бандитська куля вкоротила тобі життя...”

11.VII.48 р.

В с. Буцнева [Буцнів] під церквою відбулися збори (мітинг), якими проводив упов. по контингенті Фльорис Клим (з райкомпартії). Він грозив селянам і закликав, щоб до 25.VII. ц. р. селяни здали 50 цит. [центнерів] збіжжя, все молоко й м'ясо, бо хто не здасть, того будуть судити. Щоб виладувати свою злість, до заможніших селян сказав: “В с. Буцнева кожний куркуль – це гад, який піддержує бандитів, що вбивають найкращих синів нашого народу. Недобитки фашизму, бандюги, хочуть будувати якусь самостійну Україну при підтримці куркулів. Вони зривають наші плани. Однак при допомозі бідняків, які викривають підлих зрадників, ми знищимо всіх, де б вони не були. Їх місце не тут, а на Сибірі. Нехай там будують самостійну Україну. Є і між вами такі, що ждуть американців. Нехай ждуть. Американців тут не було і не буде...” На цьому мітинг закінчився.

29.VII.48 р.

В с. Мишковичі, в МТС-і, відбулися збори робітників, якими проводив директор МТС-у Кувшинов А. Ф. в присутності замполіта Кірічка і технорука Гудака. За будинком, де відбувалися збори, сидів притаєно о/у РО МГБ Панченко і слухав. Кувшинов говорив на політичні теми, спинявся, головно, на англо-американській політиці відносно Радянського Союзу і “країн нової демократії”. Наводячи цілий ряд фактів підривної політики західного блоку, говорив, що така сепаратна політика, ініціаторами якої є англо-американські монополісти, неминуче доведе до нової світової війни. “Англо-американські монополісти, – сказав Кувшинов, – наполягають на розпалювання нової світової війни тому, бо в зв’язку з нею вони зможуть ще більше збагатити свої кишені, так як нажили вони всяких капіталів в першій і другій світових війнах. Ці капітали набули вони за рахунок крові мільйонів невинних людей”. Наприкінці висловив впевненість в перемозу СССР в новій світовій війні, кажучи, що Радянський Союз після війни став ще сильнішим, як був.

Козлівський район:

4.VII.48 р.

В с. Ходачків Великий майор райвоєнкомату Раковський, ст. лейт. Пильмага і мл. лейт. Щадишкін при допомозі сільського активу скликали селян на мітинг, на якому виступав Раковський. Він прочитав лекцію під наголовком “Українсько-німецькі націоналісти”, в якій сказав, що “... УПА – це зрадники українського народу, які по закінченні війни з Німеччиною пішли на службу американському імперіялізмові і хочуть продати Україну з її родючим чорноземом та закріпоцити український народ. Вони, мовляв, не представляють собою жодної державної влади, лише, прибравшись в уніформ наших офіцерів, мордують і граблять нас. Не слухайте їхньої фальшивої пропаганди про скору війну і самостійну Україну, а викривайте їх і доносить органам МГБ і МВД”. Після цього виступив селянин Корінь Василь (переселенець з Горлицького повіту) і говорив таке: “Я ще ніколи в житті не бачив бандитів і дотепер не знав, як вони виглядали. В минулому році осінню до могого дому зайшло кількох озброєних людей, насильно вдершись до помешкання. В хаті закричали: “Зачим ти не відкриєш, така твоя мати ... ми гарнізонці на чолі з Приходьком (о/у РО МГБ)”. Згадані воєнні перестрашили мою родину, перевели ревізію, і від тоді залишився в мене погляд щодо бандитів”. На цьому мітинг закінчився, бо вищезгадані большевики не мали про що говорити.

Зборівський район:

1.VII.48 р.

В с. Плавуча Велика уповноважений до місцевого колгоспу Бобошко (росіянин) почав розмову з одним селянином на тему

Визвольних Змагань 1917-21 рр. в Україні і так сказав: “В цих чотирьох роках я воював в армії Котовського проти вашого генерала Тютюнника, який підбурював українські народні маси проти нашого старшого брата – російського народу, проти прилучення України до Росії, бо, мовляв, нам потрібно самостійної України, а не бути в злуці з Росією. І що ти, хазяй, думаєш, це саме діється і сьогодні. Ваші українсько-німецькі націоналісти хочуть відірвати Україну від Росії, зака[ба]лити її в англо-американське ярмо, одначе ми, як тоді, будучи ще слабими, розгромили цю вашу самостійну наволоч, тим більше тепер, коли ми побили таких страшних фашистів-німців. На варті нашої могутности стоїть могутній і ніким непоборний – російський народ”.

5.VII.48 р.

Громадянин с. Кабарівці Мороз Володимир звернувся до райвиконкому зі заявою в справі землі, яку приписав йому райземвідділ (цей селянин посідає 4 га. землі, а приписали йому ще 6 га. і нарахували зернопоставки 48 ц[ен]т.). 1-ий секретар РК КП(б)У Харченко, якому передано цю заяву, покликав вищезгаданого селянина та почав його ляяти: “Ви ізменнікі, хочете обманювати нашу батьківщину, яка визволила вас від німецького ярма і замість вдяки, ви затаюєте землю, щоб не здавати хліба. Я знаю, ви б здавали хліб, але цій вашій самостійній, якою тішать вас ваші годованці – українсько-німецькі націоналісти. Я з задоволенням можу сказати, що тої самостійної ніколи не було і не буде. Ви, западникі, краще з тими заявами не показуйтеся, тільки виконуйте те, що наказує радянська влада, бо в противному разі я напишу вам заяву, з якою попрямуєте аж на Сибір”. Селянин, не полагивши нічого, відійшов домів.

16.VII.48 р.

В м. Зборові відбувся маніфестаційний мітинг, присвячений виконанн[ю] атентату на лідера італійської комуністичної партії Тольяті. На мітингу були присутні всі працівники міста і району, всіх около 500 оіб. З промовами виступали: 1-ий секретар РК КП(б)У Харченко, прокурор райсуду [району] Липко, голова райвиконкому Барчишин і інші. Секретар Харченко під час промови сказав: “Америка передбачає свою загибель, приєднує довкруги себе агресорів, паліїв війни і різних покидьків людства, які допомагають їй підбурювати народи до нової війни проти СРСР і нової демократії. Ці злочинці за підмовою американців вбивають найкращих людей, які хочуть вести свої народи по лінії політики вождів людства – Леніна – Сталіна. Хай ці американські п’ятолизи знають і запам’ятають, що при величезній підтримці і допомозі російського народу та вождя людства Сталіна всі народи під керівництвом своїх комуністичних партій побудують інший, некапіталістичний світ. Тоді ми, росіяни, з гордістю скажемо, що наложений на нас обов’язок ми з честю вповні його виконали. І всі ви присутні тут вірте свято, що наш славний народ, наша героїчна партія комуністів і особисто товариш Сталін

побудують комуністичний світ, а тоді прийде кінець всім тим вбивцям і палаям нової війни.”

Заложцівський район:

В райцентрі відбувалася забав[а], влаштована більшовиками. Місцева молодь райцентру на знак жалоби по впадших повстанцях не взяла участі в цій забаві, через що більшовики були сильно обурені, назвавши всіх бандерівцями.

21.VII.48 р.

На нараді голів с/рад в райцентрі упов. по заготівлі Довгаль сказав, що голови користуються бандерівськими вказівками і тому не виконують більшовицьких заряджень. Як приклад, подав він село Серетець, до якого одного разу він прибув збирати податок. “На податок, – сказав він, – ніхто не мав грошей, але вечором повстанець Морозенко зібрав 2500 крб.”. Пізніше взяв голос Шкірятів і з криком почав: “Ви тепер вже не маєте кого боятися, бо в районі лишилося тільки 13 бандитів. Ми вбили провідника, на якого місце вони не знайдуть другого, а хоч би знайшли, то не буде такий, як той був. Крім цього ми вбили ще двох кушцевих, які були найголовнішими, отже, тепер не боїмося нікого...”

II. В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ

Великоборківський район:

2.VII.48 р.

В с. Кип'ячка до гром. Стойко Миколи зайшов начальник Товстолузьких істребків і сказав йому, щоб цей зготовив для нього трохи муки і круп та привіз до села Товстолуг.

4.VII.48 р.

В с. Константи́нівка упов. РК КП(б)У Яцишин переводив збори колгоспників, на яких закликав їх, щоб не розкрадали збіжжя з поля, бо за це жде строга кара, а щоб в першу чергу розрахувалися з державою.

11.VII.48 р.

В с. Товстолуг уповноважений РК КП(б)У Цигрик, проводячи збори в справі роз'яснення міжнародного політичного положення, наприкінці звернувся до одноосібних селян, щоб вони помагали працювати на колгоспнім полі і не важились з колгоспного поля красти зерно, бо за це чекає строга кара.

12.VII.48 р.

В с. Козівка 4-ох бійців військ МВД, між ними два сержанти, зайшли до Яросевич Михайла, в якого в той час відбувалося весілля, перевірили документи в зібраних тут весільних гостей, а відтак зажадали дати собі їсти. Наївшись добре і випивши горілки, відійшли у свій напрям.

Слідуючого дня в цьому селі о/у МГБ Коновалов з 7-ма [бійцями] переводив ревізію у гром. Потіхи Михайла, під час якої бійці знайшли два пакунки з харчами, призначені для висилки на Сибір його жінці Теклі. Большевики ці пакунки розібрали і все забрали для себе.

18.VII.48 р.

В с. Кип'ячка відбулися збори селян, на яких представник РК КП(б)У (прізвище невідоме) закликав селян вступати до колгоспу, причому сказав: "Зараз ваше село має здати 1500 ц. збіжжя, а коли ви негайно вступите до колгоспу, то здаєте тільки 300 ц. хлібопоставки, а решта остане для вас". Після нього виступив начальник істребків с. Товстолуг, який закликав охороняти збіжжя від пожежі.

23.VII.48 р.

В с. Застав'я нач. РО МВД Прохоров, переводячи ревізії в Заблоцького Дмитра і Комара Павла, забрав в них 4 л. меду для себе. Опісля арештував Бучинського Миколу і відійшов з ним до с. Баворів. По переслуханні його вечором звільнено.

24.VII.48 р.

В с. Кип'ячка ніччю большевики з р-ну, будучи на засідці, вбили Болотного Михайла, який вертався додому від учительки-східнячки. Ранком прибув до села о/у РО МГБ Крилов з одним ст. лейтенантом, списав протокол з учительки і з родини вбитого. Пополудні приїхав з р-ну прокурор Лютюк, якийсь підполковник з області та лікар з с. Товстолуг. Вони оглянули трупа, а відтак допитували знову родину вбитого та бійців, які були в той час на засідці. На кінець прокурор роз[з]броїв бійця, який вбив Болотного, арештував та забрав до р-ну. (Це все відбулося тільки для пропаганди, а фактично цей боець на волі.)

25.VII.48 р.

В с. Товстолуг уповноважений з РК КП(б)У Цигрик разом з другими большевиками вигонив одноосібних селян жати колгоспне збіжжя.

Микулинецький район:

2.VII.48 р.

В с. Настасів зав. держстраху Феоктістов Василь зі своїм помічником Трембач Володимиром ходив по господарствах і перевіряв, чи вся худоба є вписана в с/раді.

5.VII.48 р.

В цьому ж селі голова РВК Стриєшин Іван з кількома большевиками і істребками виганяв людей з підводами і піхотою йти відбудовувати зруйнований Тернопіль.

10.VII.48 р.

Через с. Ладичин переходила група військ ЧА в числі 20 чоловік. Задержуючись коротко в селі, вони розійшлися по хатах і просили їсти. При цьому нарікали на життя в армії і говорили, що вони голодні і що мусять іти 19 км., а жодних сухих харчів їм не дали.

11.VII.48 р.

В с. Йосипівка упов. по контингенті Фінаєв і ще один большевик припоручили десятникам збирати старе збіжжя як контингент і щоб до 19.VII. ц. р. було зібрано не менше 20 ц. старого збіжжя.

В с. Ладичин упов. по контингенті Шестяков скликав мітинг, на якому повідомив селян, щоб вони до 4-ох днів здали весь контингент молока і м'яса за 1948 р., асекурацію і податок. При цьому говорив, що хто не здасть цих контингентів в означений строк, того будуть судити.

В с. Дворіччя голова РВК Стриєшин Іван з кількома іншими большевиками здержав усіх людей, які йшли до церкви, і запровадив до клубу на збори. Всіх було около 40 осіб, в тому числі половина дітей. На зборах говорив, що зараз появилось сильне розкрадання колгоспного майна. В зв'язку з цим заявив, що кого зловлять на крадіжці, того засудять на 10 років тюрми.

17.VII.48 р.

В с. Мар'янка [Мар'янівка] хтось вбив громадянина цього села Свірш Адама, який минулого року приїхав із Франції. Другого дня комісія зізнала, що його вбито з пістоля.

21.VII.48 р.

В с. Настасів на колгоспних зборах, на яких був присутній 1-ий секретар райкомпартії Терещенко Дмитро, большевики затвердили норму праці для кожного колгоспника – вижати 1 га збіжжя (жита чи пшениці).

22.VII.48 р.

До с. Настасів голова РВК Стриєшин Іван пригнав 68 робітників райадміністрації до роботи в місцевім колгоспі. Ці робітники не хотіли працювати в райадміністрації, бо, як сказала одна медсестра, “яка плата, така й робота”.

26.VII.48 р.

В цьому ж селі цей сам голова, його заступник Миколаєнко Микола, III-ій секретар РК КП(б)У Василенко та Дженджеристий (голова райпотребсоюзу) ходили до господарів-одноосібників і заставляли їх йти на роботу. Кільканадцять господарів таки примусили піти на роботу. Господареві Дженджеристому Михайлові призначили викосити і зв'язати півморга жита. Він це зробив, але його працю приписали колгоспникові Зозуляк Іванові як один трудовдень.

Цього дня в тому ж селі (Настасів) МВД арештувало Цимбалісту Марію за те, що робила самогонку. Її засуджено на один рік примусової роботи. Крім цього, арештовано ще гром. Галайка Богдана за крадіж свині в десятника Гаверта Михайла.

30.VII.48 р.

В с. Лука Велика сталінські висулужники зорганізували т. зв. червону валку, якої передня підвода везла червоний прапор і гармонію. Один з уповновачених сказав: “От селяну с. Лука В.[елика] ще раз

доказали свою вірність урядові, і так організовано здають хліб державі”. Селяни, почувши брехню, почали перекликуватись між собою: “А то, що ні вдень, ні вночі не давав спокою нам, щоб виповнити “першу заповідь”, то нічого не згадує.”

Козлівський район:

1.VII.48 р.

В с. Денисів 1-ий секретар райкомпартії Волков Іван Д. Заборонив управі млина приймати збіжжя на перемол.

2.VII.48 р.

В цьому ж селі зав. райземвідділом Свиргуненко і Автеляк приділили краще поле одноосібних селян до ужитку колгоспові.

12.VII.48 р.

Уповноважені з РК КП(б)У Болгарин і Гурмоза забрали з цього села (Денисів) до райцентру Корчинську Катерину, Боцулу Степанію і Дарчук Евдокію, яких мали судити за неточну явку до праці в колгоспі. За старанням голови райвиконкому Филіми (походить з цього самого села) згаданих колгоспників звільнено від засуду. Дня 15.VII. прибув до села о/у РО МГБ Комарчук та наказав управі колгоспу подавати під суд всіх тих, які не ходять до праці. Після цього пішов до млина і просив в млинської управи муки для себе на прожиток.

17.VII.48 р.

Уповновачений з РК КП(б)У Гурмоза пригнав до села Денисів [...] особи до праці на колгоспне поле.

В с. Домаморич районний суд вкарав гром. Дзюбатового Михайла на 200 крб. грішми за те, що згаданий селянин скопив два снопи вівса зі свого поля, яке забрав від нього колгосп.

20.VII.48 р.

До с. Довжанка прибув 1-ий секретар райкомпартії Волков Іван і голова РВК Филіма Михайло зі своїми синами [та] силою виганяли одноосібних селян до колгоспної праці. Хто зі селян відмовився, то йому ломили серп і наганяли з поля.

22.VII.48 р.

Таке саме згадані більшовики робили в селі Денисів.

23.VII.48 р.

Сини згаданих більшовиків: Волков Зиновій і Филіма їздили по полях с. Довжанка кіньми та кого стрінули на полі, що жав своє збіжжя, наганяли до колгоспного. Хто спротивлявся, тому ламали серп, так щоб і svojого не жав. Громадянка Шуль Катерина не видержала і з обуренням крикнула: “А що то панщина, що я маю на вас робити!” і рівночасно шарпнула серп до себе, щоб видерти його з рук Волкова. Почалась бійка на полі між жінкою і молодим більшовиком, в результаті якої переміг Волков. Серп відібрав і поламав, але господиня не вступилась зі свого поля і так закінчилось.

20.VII.48 р.

В с. Драганівка упов. по контингенті Фомічов і Сінкевич забрали корову у госп. Вонтали Григорія за нездачу молокопоставки.

Дня 23.VII.48 р. заст. начальника РО МГБ Кобзар і участковий РО МВД Фомічов зганяли людей з підводами і без підвод до праці в місцевому колгоспі.

В днях 22 і 23.VII.48 р. в с. Таурів большевики згнали селян до праці на колгоспне поле. Ловили навіть інших прохожих людей та приказували, щоб нажав копу снопів і тоді може відійти.

25.VII.48 р.

Таке саме гонення до праці на колгоспне поле одноосібних селян було в с. Денисів. Крім цього, 1-ий секретар РК КП(б)У Волков наложив на одноосібних селян 10 тисяч крб. кари за те, що їхня худоба робила шкоду на колгоспному полі. Рівночасно Волков і зав. райуповмінзагу Солодкий забрали все збіжжя в снопах у громадянки Андрейчук за нездачу контингенту.

До колгоспу в с. Таурів большевики привели 40 арештованих людей, яких вивели на колгоспний лан і приказали їм рвати руками збіжжя, тому що в колгоспі не було серпів ані кіс, якими можна було б забезпечити робітників. За цілий день згадані робітники нарвали 2 і півкопи збіжжя. Виснажені робітники голодом і спекою розійшлися вечором домів в різні сторони.

28.VII.48 р.

До с. Денисів приїхав 1-ий секретар РК КП(б)У Волков Іван Д. Та зобов'язав селян ходити до праці на колгоспне поле. Вечором від'їхав. Слідуючого дня трьох большевиків з райцентру вигонило селян до праці на колгоспне поле.

29.VII.48 р.

В с. Домаморич голова колгоспу Рубас Михайло вкарав грошовою сурою на 100 крб. госп. Лисака Петра за те, що його кінв вступив на колгоспне поле.

Зборівський район:

1.VII.48 р.

В с. Данилівці околo 12-ої години ночі жінка Шилівська Марія, з дому Сліпа, бездітна, літ околo 47, зарізала бритвою свого мужа Шилівського Михайла, літ околo 50. Після вчинення злочину жінка вибігла надвір і почала кричати, що її чоловіка зарізали бандити. На її крик прибули зараз селяни-сусіди, а перший прибіг Кукурудза Петро, який застав згаданого ще напівживого, борикаючогося в крові. Конаючий своїм останнім поглядом звернув на свою жінку, даючи до зрозуміння, що цей злочин поповнила вона сама. Ранком відвезли замордованого до Тернополя, але в дорозі він скінчив своє життя. Зборівське МВД арештувало Шилівську Марію і відставили до тюрми. Як говорять люди, цей злочин поповнила жінка тому, що хотіла жити з іншим чоловіком.

2.VII.48 р.

В с. Мшана, в приміщенні с/ради, суддя Дубовська і депутат райради Шеграй (зі с. Тустоголови) списували майно громадян: Остапів Василя, Яремус Юліяна, Козюпи Анни і Козюпи Григорія, яких большевики зачислили до куркулів. Згадані громадяни мають по 5 гектарів поля.

10.VII.48 р.

В с. Плісняни 6 большевиків Зборівського гарнізону МВД держали засідку від сторони с. Славна. Ніччю, коли почав падати дощ, вони зійшли зі засідки від будинку гром. Бобів Нестора і почули запах розчину зі зробленого самогону. Большевики зайшли до хати, взяли три літри горілки, яку зараз випили, а господареві сказали, що не скажуть нікому, тільки щоб не попався кому іншому, бо за це може дістати 5 літ тюрми. Ранком ці большевики зайшли до с/ради, перевірили господарчі книги і відійшли до Зборова.

9.VII.48 р.

В с. Волосівка невідомі озброєні люди зайшли ввечері до Губки Григорія та під терором забрали в нього коня. Рівночасно ці самі злодії забрали коня і в гром. Яремус Андрія.

12.VII.48 р.

В с. Кабарівці невідомі злодії вкрали дві вівці в гром. Дмитришин Григорія.

Цей самої ночі в с. Мшана пропала одна пара коней у Підцерковного Андрія і один кінь в Петришин Анни. Селяни говорять, що це роблять якісь озброєні люди.

13.VII.48 р.

Ніччю в с. Тустоголови у гром. Кухняк Михайла невідомі злодії вкрали ялівку. Люди говорять, що бачили, як ці злодії вели ялівку попід міст, де стоїть вартовий ефедист, в напрямі гарнізону. (В цій селі стоїть гарнізон залізнодорожного МВД).

Цього дня на пункт заготзерна в Зборові прибув з Києва новий директор Литвинов Александер, українець, має жінку і двоє малолітніх дітей. Ця родина на зовнішній вигляд дуже нужденна. Дивлячись на життя в Західній Україні, дивується, що тут люди не голодують, а що більше, можуть допомогти другим. Як висловився він між населенням, в самому Києві населення терпить нестачу харчів. Напр., 1 кг. хліба коштує 10 крб., 1 кг. м'яса – 60 крб., 1 кг. бараболь – 4 крб. Цей же директор на подорож отримав 200 крб. З цього за білети заплатив 100 крб., а за те, щоб всістися до поїзду (в поїздах страшенне переповнення), кондукторові мусив заплатити в роді хабара других 100 крб. На харчі не лишилось йому ні одної копійки. Щоб прохарчувати дітей, він мусив ходити по вагонах та просити пасажирів куска хліба.

Колгосп "Паризька Комуна" в селі Тустоголови не може спромогтися на заготовлення потрібних приладів, які мали б служити проти

пожару біля скирт збіжжя. Дня 14.VII.48 р. участковий РО МВД Бакаєв їздив по селі та насильно загарбував в селян бочки. Напр., у гром. Олешин Івана забрав бочку на 100 літрів. Таким легким способом, коштом селян, зорганізовано протипожежну охорону в колгоспі.

Багатьом залізнодорожним робітникам не виплачують місячних зарплат. Напр., гром. Демчук з с. Плавуча Велика, Козівського р-ну, який працює робітником на залізній дорозі біля села Ярчівці, – одержав за два місяці своєї важкої праці всего 270 крб., в той час, коли його місячна зарплата виносить 295 крб. Багато робітників-залізнодорожників змушені красти вугілля, дошки, нафту, наражуючись при тому на тюрму, – продають це крадене, щоб могли врятувати себе і свою рідню від голодової смерти.

У звіттовому місяці до сільських кооператив доставлено дуже малу кількість товарів. Напр., до с. Кабарівці, яке начислює 280 господарств і в якому поміщається середня школа, большевики доставили слідууючу кількість товарів:

1. цукор.....60 кг.....по 12,50 крб. за 1 кг.
2. сірники.....400 короб.[ок.....по] 0,20 [крб. за] 1 кор[обку].
3. мило до прання...[...] кг.....по [...] крб. за 1 кг.
4. бавовняна хустина....1 шт.....[по] 160 [крб.]
5. сіль.....240 кг.....[по] 1,60 [крб. за] 1 кг.
6. папіроси “Парашутист” 20 пачок [по] 7,50 [крб. за] 1п[ачку].
7. папіроси “Тайга”...120 [пачок по] 8,00 [крб. за]1 п[ачку].

15.VII.48 р. до с. Данилівці прибула з Тернополя комісія в складі лікаря, секретаря, судді і одного лейтенанта МВД з 6-ма бійцями в справі зарізаного Шилівського Михайла. Комісія приказала голові с/ради відкопати трупа, а по відкопанні його лікар витягнув мозок і серце, списав протокол і всі від'їхали до Тернополя.

27.VII.48 р.

В цьому ж селі відбувся суд над Шилівською Марією в присутності селян. Арештовану засуджено на 10 років тюрми за те, що замордувала свого чоловіка Шилівського Михайла. По засуді засуджену відставлено до тюрми в Тернополі.

29.VII.48 р.

В с. Жабиня МВД арештувало Коника Степана і Коника Івана, обвинувачуючи їх в крадіжці місцевої кооперативи. Дня 31.VII.48 р. Коник Іван помер в Тернопільській тюрмі.

Заложцівський район:

4.VII.48 р.

В с. Ренів представник з райвиконкому Хоміцький і ще один большевик, переходячи попри господарство Беркити Марії, побачили кору, в якій виправлялася шкіра. Большевики зайшли до вищезгаданої господині, забрали в неї ще не виправлену шкіру з корови і списали акт оскарження.

10.VII.48 р.

Большевики з дорожнього відділу: Власюк і Калинович подали до суду акт оскарження на Моравського Михайл[а] з с. Білоголови за те, що він не виконав норми вивізки каменя на гостиниць.

24.VII.48 р.

В райцентрі засуджено Гайову Марію Панасівну, фінагентку в Залізцях, на 5 років тюрми за розтрату 2325 крб.

Цього дня засуджено на два роки тюрми Чернецького Андрі[я] зі с. Загір'я за роблення самогону.

28.VII.48 р.

Засуджено на 7 років тюрми заготовщика м'яса для МСТ Семчишин Петра Васильовича (з райцентру) за недостачу м'яса.

Великоглибочоцький район:

1.VII.48 р.

Група большевиків на чолі з о/у РО МГБ Лещенком зайшла на пошту в с. Янківці, а не заставши нікого (була закрита), почали оглядати будинок і заглядати крізь вікна. Пошта була в жалюгідному стані: по стінах текла вода, а по одному боці над поштою не було стріхи.

8.VII.48 р.

В с. Плотича відбулись збори колгоспників в справі успішного проведення жнив. Большевицький представник з р-ну роз'яснював колгоспникам, що один колгоспник повинен нав'язати 2000 снопів за один день, бо, мовляв, так роблять колгоспники у східних областях.

16.VII.48 р.

В с. Малашівці большевики списували пасіки, заявляючи що від кожного вулика власники будуть здавати контингент меду.

Цього ж дня господарі с. Янківці: Карпик Степан, Юник Богдан, Васильків Петро, Муравський Андрій і Ковальчук Дмитро поїхали на свої сіножаті косити сіно (сіножаті ці забрав від них колгосп). В той час над'їхало 5-ох большевиків з Малашівського гарнізону за сіном, а побачивши там селян, хотіли їх половити. Господарі почали втікати, але большевики двох таки зловили: Карпика і Юника. Їх забрали до гарнізону і там допитували. Слідуючого дня большевики поїхали з ними до їхнього села Янківці, де господарі дали їм 1 л. горілки, сала, на обід заготовили курку і цим спекались большевиків.

IV¹⁴. СОВ'ЄТСЬКА ДЕМОКРАТІЯ

Великоборківський район.

2.VII.48 р.

На присілку Русанівка, с/ради Байківці, о/у РО МГБ Крилов арештував Хабзу Степанію, яку через дні звільнено.

¹⁴ Так в оригіналі – переплутано порядковість III і IV розділів.

Під селом Байківці о/у РО МГБ Крилов зловив підпільницю з с. Прошова Пастух Марію, яку забрав в район.

7.VII.48 р.

В с. Прошова участковий РО МВД Войтович арештував Гарник Петра і забрав до р-ну.

В с. Романівка о/у РО МГБ Петриков післав одного сержанта до шевця Волинця Григорія Даниловича, щоб направити йому чоботи. Сержант, не заставши шевця вдома, почав грубо лаяти його жінку Ольгу. Коли жінка звернула йому увагу, він сильно її побив і відійшов.

8.VII.48 р.

В с. Кип'ячка о/у РО МГБ Крилов арештував під час облави Морозович Анастасію.

11.VII.48 р.

Районний суд засудив на 6 місяців примусової роботи: Щепанишин Ядвигу і Щербу Михайла, жителів с. Застінка, за те, що здаване ними на поставку молоко мало низький процент товщу.

12.VII.48 р.

В с. Ходачків Малий упов. РК КП(б)У Кравець і нач. РО МВД Іванов переводили збори селян в справі хлібопоставки, на яких Іванов, між іншим, сказав, що "... цього року всі люди мусять вступити до колгоспу, бо в радянській державі не може існувати дві господарські системи". Він також заборонив населенню ходити по селі після 9-ої години вечора за місцевим часом, бо всіх прохожих війська МВД будуть стріляти, вважаючи їх за бандитів.

В с. Романівка 1-ий секретар РК КП(б)У Ткач та прокурор Лютюк переводили збори колгоспників в справі вибору нового голови колгоспу. У своїй доповіді секретар Ткач закликав колгоспників покращити працю в колгоспі, бо дотепер колгосп був сильно занедбаний. "Голова колгоспу Войтович – сказав він – саботував всі роботи в колгоспі, тому його треба зняти з голови колгоспу і засудити за те, що через нього пропали колгоспні посіви проса і цукрового буряка. Ви мусите його усунути, а вибрати на голову колгоспу Дідух Івана. Він добре воював на фронті, за що одержав медалі, то добре поведе також і працю в колгоспі". Дідух відмовлявся і не хотів бути головою колгоспу, але Ткач наказав, що має бути головою і закрити збори.

18.VII.48 р.

В с. Застав'я 8-ох большевиків ходили вночі по селі, а відтак зайшли до Гулі Василя, розбили двері, перевели ревізію і залишились в нього до ранку на відпочинок. Ранком відійшли до с. Скоморохи.

25.VII.48 р.

До с. Козівка на час збирання хлібопоставки приїхав упов. РК КП(б)У Гавриленко (заст. заврайуповмінзагу), Мацак, Дячун та два бійці військ МВД. Днем вони рабували в селян хлібопоставку, а ніччю квартирували в приміщенні с/ради, де замурували цілком вікна.

30.VII.48 р.

В цьому ж селі о/у РО МГБ Коновалов арештував Миколаїв Йосипа, який крився від призову в ЧА від 1947 р. Арештованого забрано в район.

Облави, засідки, ревізії, переслухування.

На терені Велико[борківського] р-ну за звітний час було 17 засідок і 7 облав на українських повстанців.

Засідки були застосовані:

- 1) в с. Кип'ячка (8.VII. – в кінцях села, 19.VII. – в селі, 23.VII – в долині між с. Кип'ячкою і Товстолуг, 25.VII – в селі, 27.VII – в селі);
- 2) в с. Байківці (1.VII – коло цвинтаря);
- 3) в с. Застав'я (1.VII – від Прошівського лісу, 2.VII – в селі, 16.VII – від лісу);
- 4) в с. Ходачків М.[алий] (6.VII – коло госп. Барабаш Гната, 14.VII – коло млина, 18.VII. – в селі);
- 5) в с. Козівка (9.VII – коло госп. Зварич Петра);
- 6) в с. Красівка (17.VII – коло костела);
- 7) в с. Прошова (19.VII і 26.VII – на хут. Салівка, 31.VII – в селі).

Облави:

- 1) в с. Кип'ячка дня 8.VII.48 р.
- 2) на полях с. Застав'я (10.VII),
- 3) на полях [с. Застав'я] (12.VII),
- 4) на полях с. Кип'ячка (12.VII),
- 5) в Прошівському лісі (17.VII),
- 6) в с. Стегніківці [Стегниківці] і в його лісі (27.VII),
- 7) на полях с. Застав'я (27.VII).

На одній засідці вбито цивільного чоловіка (див. стор. 5, з дня 25.VII.48 р., “В країні соціалізму”). У всіх інших засідках і облавах не було жодних випадків, крім ревізій і арештувань.

Ревізії відбулись:

- 7.VII [1] у гром. Веселик Степана в с. Прошова,
- 8.VII.48 р. 2) у гром. Демидас Степана в с. Дичків,
- [8.VII.48 р.] 3) [у гром.] Прус Антона [в с. Дичків],
- 9.VII[.48 р.] 4) [у гром.] Зварич Петра [в с.] Козівка,
- 10.VII.[48 р.] 5) [у гром.] Винник Федора [в с. Козівка],
- [10.VII.48 р.] 6) [у гром.] Боднарчука Зинов[і]я [в с. Козівка],
- [10.VII.48 р.] 7) [у гром.] Задорожного Григорія [в с. Козівка],
- [10.VII.48 р.] 8) [у гром.] Дацик Миколи [в с. Козівка],
- 11.VII.[48 р.] 9) [у гром.] Снітинського Михайла [в с. Козівка],
- [11.VII.48 р.] 10) [у гром.] Пасічник Миколи [в с. Козівка],
- [11.VII.48 р.] 11) [у гром.] Бунт Євгенії [в с. Козівка],
- [11.VII.48 р.] 12) [у гром.] Пасічник Василя [в с. Козівка],
- 10.VII[.48 р.] 13) на хут. Цезарівка і Крегулець с. Прошова,
- 11.VII[.48 р.] 14) у гром. Соколовського Петра [в с. Прошова],

- [11.VII.48 р.] 15) [у гром.] Сампари Федора [в с. Прошова],
 [11.VII.48 р.] 16) [у гром.] Сампари Григорія [в с. Прошова],
 [11.VII.48 р.] 17) [у гром.] Стебельського Михайла [в с. Прошова],
 12.VII[.48 р.] 18) на хут. Салівка (загальні ревізії) [в с. Прошова],
 16.VII[.48 р.] 19) у голови кооп. Шиляк Марії в с. Байківці,
 [16.VII.48 р.] 20) у гром. Бойко Магди в с. [Байківці],
 17.VII[.48 р.] 21) [у гром.] Демидас Романа в с. Красівка,
 [17.VII.48 р.] 22) [у гром. Кук] Мих. в с. [Красівка],
 [17.VII.48 р.] 23) [у гром.] Слободюк Романа [в с. Красівка],
 [17.VII.48 р.] 24) [у гром.] Коненка Богдана в с. Застінка,
 18.VII[.48 р.] 25) [у гром.] Проць Степанії в с. [Застінка],
 [18.VII.48 р.] 26) [у гром.] Присяжного Михайла в с. [Застінка],
 [18.VII.48 р.] 27) [у гром.] Муляр Михайла в с. [Застінка],
 [18.VII.48 р.] 28) [у гром.] Гуль Василя в с. Застав'я,
 [18.VII.48 р.] 29) [у гром.] Томків Григорія в с. Ходачків Малий,
 [18.VII.48 р.] 30) [у гром.] Балабан Івана в с. [Ходачків Малий],
 19.VII[.48 р.] 31) [у гром.] Гарник Івана в с. Прошова,
 23.VII[.48 р.] 32) [у гром.] Корендій Теклі в с. Товстолуг,
 [23.VII.48 р.] 33) [у гром.] Маліш Василя в с. [Товстолуг],
 25.VII[.48 р.] 34) загальні поверхові ревізії в с. Байківці,
 [25.VII.48 р.] 35) у гром. Кріль Антона в с. Лозова,
 28.VII[.48 р.] 36) [у гром.] Заблоцького Володимира в с. Застав'я,
 [28.VII.48 р.] 37) [у гром.] Кавун Дмитра в с. [Застав'є],
 [28.VII.48 р.] 38) [у гром.] Франків Магди в с. Козівка.

Покликувано на допит:

- 4.VII.48 р. в с. Байківці гром. Смаль Нестора.
 8.VII.48 р. в с. Чернилів Руський: Цепляк Йосипа і Рихліцького Івана.
 10.VII.48 р. в с. Застінка: Присяжну Катерину, Муляр Олену і
 Гадзалішин Бронислава;
 12.VII.48 р. в с. Смиківці: Власа Володимира, Козуб Богдана і
 Силюк Романа;
 16.VII.48 р. в с. Байківці: Бойко Ярославу, Смаль Емілію, Муху
 Олену, Марчак Василя і Шулик Марію;
 18.VII.48 р. в с. Застінка: Гадзалішин Бронислава, Панчишин
 Миколу, Панчишин Івана і Муляр Олену;
 21.VII.48 р. в тому ж селі: Присяжну Катерину;
 25.VII.48 р. в с. Лозова: Павчинського Петра.

Микулинецький район:

- 1.VII.48 р.
 В с. Настасів з райуповмінзагу Маліков забрав корову у господаря
 Лисаківського за те, що він не здав всього контингенту молока.
 1.VII.48 р.
 В с. Лучка група большевиків робила засідку біля церкви, на яку
 найшов місцевий хлопець Дичко Дмитро Павлович. Большевики його

задержали, зробили при ньому обшук і знайшли один патрон і ударник від кріса. Згаданого арештували і відставили до Тернополя, де його засуджено на 10 років тюрми за “співпрацю з повстанцями”. В суді свідчила проти нього Сюдмак Іванка, яка сказала, що Дичко носив повстанцям в ліс їсти (до цієї дівчини скоріше залицявся Дичко Д., а відтак її покинув).

11.VII.48 р.

В с. Йосипівка упов. по контингенті Фінаєв наказав десятникам, щоб вони до 12.VII.48 р. зібрали 20 ц. старого збіжжя в рахунок нового контингенту.

12.VII.48 р.

В с. Настасів голова РВК Стриєшин Іван, його заступник Миколаєнко Микола, дир. райпотребсоюзу Дженджеристий Василь і майор з райвоенкомату Кузьменко Іван у гром. Городиського Евстахія забрали останніх 50 кг. зерна як контингент.

Слідуючого дня ці самі большевики забрали зо млина збіжжя господарів: Мируцького Михайла (200 кг), Мируцького Григорія (200 кг. пшениці) і Островського Михайла (170 кг. жита).

15.VII.48 р.

В цьому ж селі голова р-ну Стриєшин Іван забрав збіжжя від господаря з с. Купчинці, який віз на перемол до млина. Збіжжя це забрано на контингент, помимо цього, що цей чоловік з іншого р-ну.

19.VII.48 р.

В с. Йосипівка участковий РО МВД Березюк Михайло з двома істребками Настасівської станиці ходив до господарів за старим збіжжям на контингент. Щоб бодай трохи назбирати і вдоволити сталінських верховодів, він загрожував селянам, що хто не здасть старе збіжжя, то буде робити ревізії, а тоді забере все, що знайде. Таким способом зібрав 5 ц. і від'їхав до району.

Це саме було в с. Лука Велика, де ІІ-ий секретар РК КП(б)У Чудік Роман забирав останніх кілька кілограмів зерна, які господар тримав на прожиток. Так, напр., в Мицишин Марії він забрав 10 кг. кукурудзи, в двох переселенців – по кілька кілограмів проса й гречки, а в багатьох інших – від 20-30 кг. збіжжя. Всього забрано, а скорше зрабовано, 30 ц. збіжжя.

25.VII.48 р.

В с. Мар'янка [Мар'янівка] начальник Микулинецького відділу зв'язку Мох Іван ще з одним большевиком перевів збори, на яких повідомив селян, що до 29.VII.48 р. мають здати четверту частину хлібопоставки державі. Коли гром. Дембіцька Наталія сказала, що це є неможливе, бо збіжжя ще невижате і дуже сире, щоб його молоти, то Мох відповів: “Нас це не обходить, сушіть на печі, а державі здайте... В 1949 р. зложимо колгосп, тоді скоріше будете здавати. Там, де є колгосп, вже давно поздавали і т. д.”

Цієї ночі більшовики поробили засідки на вулицях с. Кривки. Одні лежали на засідках, а інші поперебиралися за жінок і босі з замаскованими автоматами ходили попід хати та через городи. Та мимо цього, більшовикам не вдалося нічого розвідати, бо населення розкрило і ці хитрі підступи.

6.VII.48 р. в с. Буцнева [Буцнів] більшовики арештували Бойко Параскевію, на господарстві якої впав сл. п. ЛИСТОК.

9.VII.48 р.

В с. Гаї Великі кільканадцять більшовиків залізнодорожних військ МВД з Тернополя переводили ревізії в частині села Кордубівка. Під час ревізій приарештовано Петрів Ольгу, яку зараз звільнено.

Слідуючого дня більшовики з трьох р-нів: Великоборківського, Великоглибочоцького, Микулинецького і з Тернополя перевели в селі обласу. Ревізії робили майже по всіх господарствах. Вечором о/у РО МГБ Ігоров [Єгоров] зі своєю групою наскочив на господарство Яремович Ілька та зловив в нього на стриху Чернявську Марію, яка скривалася. Дня 11.VII.48 р. більшовики водили зловлену по селі, а перед вечором забрали до р-ну, звідки її звільнили. (Згадана говорить, що родина викупила її збіжжям, а на запитання, чому вона нічого не доносить на МГБ, відповіла, що нічого не знає, бо всі її бояться і називають сексоткою).

Цєї самої ночі, коли зловлено Чернявську Марію, більшовики стрінули місцевого хлопця Майку Богдана, при якому знайшли 60 корбок сірників. Йому сказали зголоситись вдень до с/ради і звільни[ли]. Слідуючого дня його арештували та доказували, що він стрічається з повстанцем Козуб Віктором (Ігор). Не признавшись до нічого, його звільнено.

16.VII.48 р.

Вечором до цього села приїхало автомашиною кількох еMBEDИСТІВ, перевели ревізію в Петрів Ольги, а відтак арештували Дідух Ольгу, яка ходила у Львові до школи, та Дзюбановського. Дзюбановського звільнили ще в селі, а Дідух Ольгу щойно по кількох днях ув'язнення в Тернополі.

Засідки, ревізії, облави й переслухування.

На терені Микулинецького р-ну в місяці липні було 5 засідок. Точного числа засідок не можна устійнити, бо тут діє група більшовиків, яка дуже консп[і]рується. Більшу увагу більшовики звернули на Буцнівський ліс, хутори Куяви, що належать до цього села, і поля.

Розкриті засідки були застосовані:

17.VII.48 р. в с. Веселівка (коло госп. Хованської Степанії);

1.VII.48 р. в с. Лучка (коло церкви),

5.VII.[48 р.] в с. Буцнева [Буцнів] (в селі і на хуторах Куяви),

13.VII.[48 р.] в с. Настасів (на краю села, від сторони с. Ходачків

Великий),

25.VII.48 р. в с. Кривки (по вулицях села),
Облава була в с. Гаї Великі 10.VII.48 р.

Ревізії відбулись:

9.VII.48 р. в с. Гаї Великі (у гром. Петрів Ольги та Зарихтів і взагалі в одній частині села Кордубівка),

12.VII.48 р. в цьому ж селі у тих самих громадян,

12.VII.[48 р.] в Настасів (у Городиського Миколи, Дженджеристої Марії та Городиського Евстахія),

17.VII.48 р. в с. Весолівка [Веселівка] (у Козака і Стьопи)

20.VII.[48 р.] в с. Дворіччя (у колгоспників – шукали за зобов'язаннями, що їм скоріше було дано на контингент).

Козлівський район:

5.VII.48 р. в с. Купчинці большевики забрали на Донбас Дусановського Михайла і Бицка Івана.

6.VII.48 р.

В с. Покропивна 6 емведистів зловили до праці на Донбас таких хлопців: Горака Степана, Полигач Павла, Кушніра Михайла, Войцишин Михайла і Лень Івана. Згаданих арештували і від'їхали до р-ну.

8.VII.48 р.

Упов. РК КП(б)У Болгарин і Негрешний з райсоцзабезпечення силою забрали сільський актив з с. Денисів на збори в райцентрі.

16.VII.48 р.

В с. Денисів 1-ий секретар райкомпартії Волков Іван Дм.[итрович] і ще один большевик переводили збори десятників в справі контингенту збіжжя. Згаданий секретар сказав десятникам, що хто не здасть контингенту збіжжя, того вивезуть на Сибір і сконфіскують майно. Рівночасно змушував десятників подавати заяви про вступ до колгоспу.

Цього дня в с. Ходачків Великий о/у РО МГБ Приходько і начальник істребительного батальйону р-ну списували всіх людей, які були в Німеччині на роботі.

8.VII.48 р.

В с. Забойки ці самі большевики (Приходько і Пашинін) арештували Гузелу Петра і Гузелу Степана, які скривалися від виїзду на Донбас. Арештованих відставлено на РО МГБ.

19.VII.48 р.

В с. Таурів о/у РО МГБ Безгодов арештував Лисевич Василя, обвиняючи його в тому, що нібито з його причини повстанці вбили Воробій Василя (большевицький вислужник).

22.VII.48 р.

В с. Довжанка до гром. Сендик Теклі зайшов комсомолец Волков Зиновій (син 1-го секретаря РК КП(б)У) за контингентом. В хаті він запримітив машину до шиття і змісця наложив 800 крб. податку. Коли господиня не хотіла цього признати і почала з ним сваритись, згаданий комсомолец вдарив в лице її доньку Анну і наказав господині до

другого дня здати 10 ц. збіжжя, бо в противному разі заберуть все, що їм схочеться.

В с. Драганівка усім тим селянам, які не мали збіжжя до здачі контингенту, большевики насильно вручали до рук заяви до підпису про вступ до колгоспу. Одначе успіхів в цьому напрямі не добились.

22, 23, 24 і 25.VII.48 р.

В с. Купчинці перебували: нач. міліції Ромічов, суддя Карпов і адвокат Шишацький та перемірювали селянам поля, щоб цим залякати їх та приспішити здачу контингенту збіжжя. Дня 25.VII згадани большевики від'їхали до р-ну.

21.VII.48 р.

В с. Покропивна II-ий секр.[етар] РК КП(б)У Слатін Іван Ів.[анович] з кількома іншими большевиками зрабував останнє збіжжя в Радловського Павла і Питляр Анни за нездачу контингенту.

27.VII.48 р. в с. Слобідка нач. РО МГБ Губка арештував Андрухів Ізидора Васильовича, Вечеринського Михайла Петровича і Фалінського Михайла Андрійовича, які повтікали з Донбасу. Арештованих вивезено назад в Донбас.

28.VII.48 р.

В с. Купчинці нач. міліції Ромічов арештував гром. Стадника Миколу за те, що не здав збіжевого контингенту. Арештованого забрав до р-ну, де його побили і другого дня звільнили під тою умовою, що до кількох днів має здати більше як 30 ц. збіжжя. Повернувши додому, згаданий селянин попрощався з жінкою і з п'ятеро малолітніми дітьми та з мішком на плечах пішов в світ шукати кращої долі.

В с. Таурів большевики з р-ну списували майно арештованих: Лисевич Василя, Лисевич Андрія і Ваврів Миколи.

29.VII.48 р.

В с. Купчинці нач. міліції Ромічов і суддя Карпов забрали все збіжжя в снопах у гром. Филими Петра, обмолотили на машині і відвезли на заготзерно.

В с. Таурів о/у РО МГБ Безгодов з 5-ма большевиками держав засідку коло господарства Любінської Анастазії. Ранком він зайшов до згаданої господині і вручив їй картку, в якій повідомлялось, щоб вона явилась слідуючого дня на РО МГБ. Згадана господиня ходила на РО МГБ, звідтам післали їй до Тернополя на ОУ МГБ, і вечором вона повернула, але про що її питали – невідомо.

Облави, засідки, ревізії і переслухування.

На терені Козлівського р-ну в місяці липні було [32] засідок на українських повстанців. Облав не було.

Засідки були застосовані:

1. 3.VII.48 р. в с. Городище В. – на вулиці Глинка,
2. 7.VII.48 р. в с. Таурів – на вулиці Загребелька,
3. 8.VII.48 р. в с. Городище В. – на присілку Млинець,

4. [8.VII.48 р.] в с. Таурів – коло гром. Михаськів Теофілі,
5. [8.VII.48 р.] в с. Купчинці – на хут. Драгоманівка,
6. 9.VII.48 р. [в с. Купчинці – на хут. Драгоманівка],
7. 10.VII.48 р. [в с. Купчинці – на хут. Драгоманівка],
8. [10.VII.48 р.] в с. Городище В. – на вул. Раків Кут,
9. 11.VII.[48 р. в с. Городище В.] – на хут. Підруда,
10. 4.VII.[48 р.] в с. Денисів – на вул. Вигін і Лапаївка,
11. 5.VII.[48 р. в с. Денисів – на вул. Вигін і Лапаївка,
12. 16.VII.[48 р.] в с. Ходачків В. – коло гром. Кореня Василя,
13. 17.VII.[48 р. в с. Ходачків В. – коло гром. Кореня Василя],
14. [17.VII.48 р.] в с. Городище В. – на присілку Млинець,
15. 18.VII.[48 р. в с. Городище В.] – на подвір'ї Ткач Михайла Теод.,
16. [18.VII.48 р.] в с. Купчинці – в різних місцях,
17. [18.VII.48 р.] в с. Таурів – на роздоріжжі за селом,
18. 19.VII.[48 р.] в с. Купчинці – в різних місцях,
19. [19.VII.48 р.] в с. Слобідка – коло госп. Бойко Анни і Кінаш П.,
20. 21.VII.[48 р.] в с. Городище В. – на подвір'ї Чудик Михайла,
21. 20.VII.[48 р.] в с. Слобідка – на городі гром. Стецьків Теклі,
22. 21.VII.[48 р.] в с. Купчинці – на подвір'ї Коваль Миколи,
23. 22.VII.[48 р.] в с. Городище В. – [на подвір'ї] Перістого Петра і Ковтач Ів[ана].
24. 22.VII.[48 р. в с. Городище В. – на подвір'ї] Шимків Михайла,
25. 21.VII.[48 р.] в с. Таурів – на цвинтарі,
26. 26.VII.[48 р.] в с. Купчинці – в селі,
27. 26.VII.48 р. в с. Денисів – в селі,
28. 27.VII.[48 р.] в с. Купчинці – на хут. Драгоманівка,
29. [27.VII.48 р.] в с. Яструбове – коло читальні,
30. 28.VII.[48 р.] в с. Купчинці – на хут. Драгоманівка,
31. [28.VII.48 р.] в с. Ходачків В. [– коло госп. Коваль Івана,
32. 29.VII.[48 р.] в с. Таурів – коло госп. Любінської Анастазії.

Покликувано на допит:

1. в с. Кутківці: 1.VII.48 р. [–] Кутову Анну Онуфріївну;
2. в с. Домаморич: 6.VII.48 р. – Долішного Степана, його жінку Софію; 7.VII – Долішного Івана, Тудик Миколу і П'юрьську Анну; 8.VII – Стойко Степана, Шумилу Марію, Доптюх Дмитра і Свербивус Андрія; 9.VII – колгоспника Васильків Василя, літ 50. (Допитував о/у РО МГБ Цегульський, вимагаючи відомостей про укр. повстанців. Останнього, тобто Васильків Василя, побив до непритомності, а коли його відчували, назвав куркулем і прогнав додому).
3. в с. Городище: 1.VII – Шевчук Івана, Шевчук Петра, Бендюгу Михайла, Кривокульського Михайла, Кривокульського Евстахія, Псуй Василя, Псуй Дмитра; 11.VII – Кривокульського Теодора Г., Кривокульського Івана Михайловича, Кривокульського Евстахія Петровича, Татарин Івана Юрковича, Псуй Василя Якимовича, Псуй

Дениса Теодоровича, Шевчук Івана Васильовича, Шевчук Петра, Бендюгу Михайла Степановича, Псуй Дмитра Степановича, Псуй Дмитра Михайловича, Кривокульського Михайла Михайловича і Табаку Марію Андріївну (Допитував слідчий РО МГБ Пижиков, про що питав – невідомо); 10.VII – Псуй Василя Якимовича, Псуй Дениса Теодоровича, Псуй Дмитра Михайловича і Татарин Івана Юрковича (Допитував нач. РО МГБ підплк. Губка в райцентрі);

4. в с. Таурів: 16.VII – Загребельного Яцка Михайловича, Мовчка Дмитра Степановича, Бідного Василя Івановича, Сень Івана Васильовича, Яцух Параскевію і Козакевич Людвигу Михайлівну (Допитував нач. РО МГБ Губка в райцентрі);

5. в с. Дмухавець: 16.VII – Віхра Василя (Допитував нач. РО МГБ Губка про українських повстанців і закидував співпрацю з ними);

6. в с. Ходачків Великий: 19.VII – Вернадського Евстахія, Хутка, Стадника Йосипа, Цигана Тому, Кріль Евстахія, Мартиновича Тому, Заледського Володимира, Пахолка Петра, Христка Йосипа, Малиш Петра, Резник Антона і Богдана (поштар) (Переслухував о/у РО МГБ Приходько);

7. в с. Забойки: 9.VII – Пелехату Теклю Іванівну, Лиса Василя Степановича і Похоривського Степана Івановича (переслухував РО МГБ Приходько).

Ревізії відбулись:

1. в с. Покропивна: 22.VII – у Поврозника Теодора;

2. в с. Городище В.: 2.VII – в Шимків Михайла Івановича, Шимків Володимира, Козицького Григорія і Ковтач Івана. В результаті арештовано Ковтач Івана, який брав активну участь в провокативній групі.

3. в с. Таурів: 15.VII – у Хоми Івана Петровича, 19.VII – загальні ревізії в господарствах при вул. Зелена;

4. в с. Купчинці: 12.VII – у Балянт Андрія;

5. в с. Забойки: 7.VII – у Гузели Івана і Гузели Михайла Константиновича; 8.VII – в Гузели Івана і Гузели Михайла (другий раз). Вислід ревізій безрезультатний.

Зборівський район:

27.VI.48 р. до с. Вірлів прибуло з Тернополя 15 большевиків, між якими був і лейтенант Зборівського РО МГБ Циганов. Вони підійшли під господарство гром. Юркевич Івана, оточили його і почали робити стислу ревізію. Шукали по будинках, лазили по стрихах, перекидали найменший клаптик соломи, шпигали дротами землю в будинках, на городах і по подвір'ї. В наслідку знайшли в господаря дві криївки, яких вхід до одної був у стодолі, а другої – в пивниці. Криївки були старі, побудовані ще в 1944 р. Під час перевірки большевики вкрали у згаданого господаря кілька метрів полотна, бритву і дві сорочки. По перевірці відійшли в незнаний напрям.

В цьому ж селі трьох емведистів арештували Булевського Олексу за те, що він був в "СС Дивізії Галичина". Згаданого арештованого відставили спершу до Зборова, а відтак до Тернополя.

1.VII.48 р.

До с. Данилівці прибув вночі слідчий РО МГБ Гуржеев ще з 2-ма большевиками Зборівського гарнізону МВД, зайшов до стодоли гром. Масного і там всі полягали спати. Рано Масний Михайло прийшов до стодоли по пашу для коней, а побачивши сплячих озброєних людей, почав півкриком говорити, чому неznані люди заходять без дозволу до його стодоли. Спершу большевики хотіли вдавати українських повстанців, але, коли селянин почав ще більше кричати, Гуржеев представився, хто вони такі і зажадав сніданку. Поснідавши, згадані большевики цілий день ходили по селі і заглядали по подвір'ях. Вечором відійшли до с. Осташівці.

10.VII.48 р.

Тернопільський военний трибунал засудив бувшого голову зем-відділу Козівського р-ну Вовкотру[б]а і бувшого начальника Козівського КПЗ Ваньку за те, що вони оставили начальника Козівського МВД майора Ковальова в селі Золота Слобода, коли на них наскочили повстанці. Вовкотру[б] одержав 18 років тюрми, а Ванька 10 років.

11.VII.48 р.

До с. Ярчівці прибув II-ий секретар РК КП(б)У Погорілов, о/у РО МГБ Сіненко та кількох емведистів в справі внесених селянами зажалень щодо приписаної їм посівної площі, якої вони зовсім не посідають. Згадані большевики покликали до с/ради тих, що подали зажалення, а то: Ребрик Івана, Балицького Луку і Мартинишина Петра та, замість полагодити справу, вони накинулись на цих селян з грубою московською лайкою, кажучи: "Нас нічого не обходить, так як записано, мусить так бути і ви хазяї мусите виконати хлібпоставку до 1.VIII.48 р., бо ми з вами панькатись не будемо, тільки за найменше порушення наших приказів зберете манатки і на Сибір". Господарі, одержавши таку відповідь, зажурені відійшли домів.

В другій половині місяця липня большевицька районна влада почала прикріплювати до насильного стягування контингенту як цивільних, так і поліційно-військових працівників. Напр., до с. Славна наданий емведист Карасенко, який до помочі має також емведиста Косорота Івана і сільську управу разом з місцевими істребками: в с. Плісняни прикріплений лей[т.] райвоенкомату Поляков ще з кількома працівниками Зборівського военкомату; в с. Метени прикріплений ст. лейт. МВД Ржевський, що має до помочі місцевих істрибків і кількох бійців Зборівського гарнізону МВД; в с. Озірна прикріплені: III-ій секретар РК КП(б)У Мірошніков і весь шкільний та сільський актив села, а також 5 бійців Зборівського гарнізону МВД і т. д.

Почавши від 25.VII.48 р. весь большевицький грабіжницький елемент вийшов на села та, застосовуючи новий спосіб терору, почав

насилено стягати збіжжя. Напр., в с. Мшана прокурор Липко, суддя Дубовська вручали письмове попередження селянам: Остапів Василеві, Данилишин Володимирові, Петришин Якимові, Козюпі Анні і Семен Дем'янові, в яким повідомляється, що коли до 15.VIII.48 р. не здадуть 100% контингенту, будуть засуджені на 10 років примусової роботи і конфіскація майна. Такий метод почали застосовувати і по інших селах р-н[у].

10.VII.48 р.

В с. Кабарівці демонстративно висвітлювали кінофільм. Недалеко від приміщення, де відбувалося висвітлювання, 9 большевиків на чолі з емведистом Цуркановим держали засідку. Надранком вони завважили двох молодих хлопців, які втікали в поле. Большевики почали за ними бігти та стріляти і в результаті зловили одного з втікаючих – Думу Осипа, який крився від вивозу на Донбас. Згаданого хлопця, народженого 1930 р., большевики тяжко побили і відставили до р-ну. Цього дня арештували також гром. Окрутного Івана, який згубив свої документи, на яких мав дату народження з 1927 р., а вимагав документів з датою народження 1922 р.

Перед вечором до цих большевиків долучило ще около 50 і всі разом почали нічну облаву на молодих хлопців, які криються від забрання їх на Донбас. Ранком ходили розстрільною по полях, але не зловили нікого.

15.VII.48 р.

Емведист Касарота [? Косоротов] Іван в с. Вірлів арештував старого дідуся Сеньків Панька, літ 81, за те, що він мав заплатити податку в 1947 р. 19 тисяч крб., а сплатив лише 9 тисяч. Дня 31.VII.48 р. Зборівський райсуд засудив його на три роки тюрми і skonфіскував йому все майно. Сеньків Панька відставлено до Тернопільської тюрми.

19.VII.48 р.

В с. Кудинівці о/у РО МГБ Сіненко з 6-ма большевиками зайшов вночі до гром. Сивак Івана під вікно та домагався, щоб цей відчинив двері. Коли господар відмовився це зробити, большевики розбили двері і, вдершись до середини помешкання, зробили детальну ревізію. Відтак зайшли до гром. Рижого Олексія і також перетрусили ціле господарство. В результаті – не виявили нічого.

В с. Кудинівці емведист Галка арештував в помешканні Берези Льва гром. Денисюк Анну, яка в 1945 р. була вивезена на Сибір, а в 1947 р. втікла і крилася перед большевиками. Арештовану відставлено до Зборівської тюрми.

21.VII.48 р.

На хутір Альбанівка (с. Сирвири [Сировари]) прибув з р-ну о/у РО МГБ Сіненко з 7-ма большевиками Зборівського гарнізону МВД. Вони зайшли до гром. Жураковського Миколи і почали переводити ревізію: копали ями навколо хати, в стайні, поперевертали всі камінні плитки на подвір'ї, а не знайшовши нічого, зажадали їсти. Коли селянин

відмовився, кажучи: “бачите самі, що я дуже бідний і не маю вам що дати їсти”. Тоді один з большевиків сказав: “Як ти такий бідний і не маєш що варити, то тобі цеї печі, що є в хаті, зовсім не потрібно, я їду і її завалю”. Сказавши ці слова, розлючений большевик схопив сокиру і почав валити піч. Господар побачив, що москаль на правду валить піч, почав просити, що зараз постарається харчів, тільки хай не валить печі, бо він не має за що поставити другої. Згаданий селянин мусив випросити в сусідів хліба й молока та дати грабіжникам, щоб відчепились. Большевики, наївшись, відійшли. Таку руїницьку ревізію переводили ці большевики ще у гром. Нищоти Андрія і Жураковського Івана. В останнього, під час коли вони копали великі ями по будинках, на подвір'ї, валили стіни в стайні, хаті й столі, господар, дивлячись на цю операцію, почав сміятись. Розлючений о/у РО МГБ Сіненко, не знаючи вже чим би дошкулити селянинові, почав його бити прикладом свого автомата за те, що сміється. Коли большевики відійшли, господар сказав: “От тобі сов'єтська демократія – плакати не можна, ні сміятись, а якщо роблять тобі шкоду, то мусиш дати їм ще їсти, бо, мовляв, напрацювались.”

21.VII.48 р.

В с. Плавуча Велика (Козівський р-н) 12 большевиків робили детальні ревізії в одній частині села т. зв. Біднога. В колгоспника Мамуса Михайла згадані большевики під час ревізії викопали 7 ям величиною від 1-2 м. глибини. З цього три ями в коморі, дві в хаті, одну на подвір'ї, а одну під печею в пекарні, розваливши наперед зовсім цю пекарню. Коли жінка Мамуса почала сваритись, один з большевиків приложив її до грудей автомата і хотів стріляти. Але жінка не злякалась, вона сказала: “Я твого автомата так боюся, як заяць бубна. Ти мені можеш вистрілити в с...”. Розлючені большевики, не знайшовши нічого, набили добре господиню за слова і пішли до гром. Гамелі Тетяни, на господарстві якої викопали 5 ям: дві в хаті, а три в коморі. В час ревізій говорили, що шукають за “бандьорами”.

23.VII.48 р.

В с. Озірна около 150 чоловік військ МВД з Тернополя робили облаву на молодих хлопців, які скриваються перед забранням їх до т. зв. ФЗН. У висліді зловили тільки 4-ох з 80-ти. Другого дня ця сама група большевиків пішла облавою на хутори цього села: Заопала, Заобидра, Демидяки і від Тернополя, але не зловили нікого.

24.VII.48 р.

В с. Плавуча В.[елика] (Козова р-н) II-ий секретар РК КП(б)У Плечистий, затупник голови РВК Гром'як і з райуповмінзагу Кравцов стягали насильно старе збіжжя в рахунок контингенту з нового врожаю. Хто не мав старого збіжжя, в того згадані грабіжники забирали останню муку, яку селяни тримали на час жнив. Напр., в гром. Турчак Ксені (бідна вдова, має двоє малолітніх дітей, муж згинув на “Ві[т]чизняній війні” під Берліном) згадані грабіжники забрали останніх 20 кг. куку-

рудзяної муки, яку вона держала на час жнив. Коли жінка з плачем впала на загарбану муку, бандити тягли її з мішком і били аж до воза. Вкінці відкинули від воза і муку забрали.

27.VII.48 р.

В с. Конюхи один большевик висловився перед селянином цього села такими словами: “Про ваш колгосп знає Америка, яких метод ми вживали при його організуванні. Про це нам читали передучора в Козові на партійному засіданні, тільки ти вважай, щоб ніхто про це не довідався, бо мене б за зраду тайни чекала строга кара”.

28.VII.48 р.

До с. Метенів прибули зі Зборова: прокурор Липко, суддя Дубовська, голова РВК Барчишин та кількох емведистів в справі усунення голови с/ради Андрушків Антона і вибрання іншого. В тій цілі вони приказали емведистам зігнати селян на збори. На зборах першим виступив голова райвиконкому Барчишин, що Андрушків Антін являється куркулем, саботажником, противником колгоспу, українсько-німецьким націоналістом і тому він не може бути головою с/ради. Після Барчишина з промовою виступив голова місцевого колгоспу Шкабарницький Іван, який підтвердив слова голови р-ну і на додаток сказав, що Андрушків намовляв і намовляє селян, щоб не вступали до колгоспу, а ті, які вже вступили, щоб не усупільнювали доброго реманенту до колгоспу і т. д.

Опісля виступив бухгалтер колгоспу Семен Пилип і сказав: “Мені здається, що Андрушків зовсім не винуватий в тому, що йому закидають, бо селяни доброго реманенту не мають і не можуть мати, тому що війна весь дорібок селян з’їла, а в додатку ще й тепер стягають останки хліба і великі грошові суми, так що селянин ледве дише, а не то, щоб мав старатися чогось доброго до своєї господарки, тим більше, що нема потреби старатися, бо й так все піде до колгоспу, а держава за ті податки, які дають селяни, хай постарається доброго реманенту”.

Після виступу Семена забрав вдруге голос голова р-ну Барчишин і вимагав, щоб Андрушкова розкулачити та вивезти на Сибір. Почалось голосування. Барчишин розпочав: хто за тим, щоб Андрушкова розкулачити і вивезти на Сибір – хай піднесе руку догори. Ніхто із селян не підніс руки догори, тільки сам Андрушків встав і сказав: “Ви мене не страште Сибіром, там сидить половина найкращих українців, то ще й для мене місце знайдеться. Я з чистою совістю дивлюся всім у вічі, бо нікому кривди не зробив і не зроблю. Я маю сина, який колись гордо скаже, що мав батька, який не завстидав його перед українським народом”. Розлючений прокурор Липко перервав йому мову словами: “молчи сволоч”, а зараз виступив голова р-ну Барчишин, який сказав, що за голову с/ради вибирають гром. Панчишин Федора, а Андрушкова, як негідного бути керівником села, звільняють. Ніхто із селян не виступив ні за, ні проти нового голови і на цім збори закінчились.

Облави, засідки, ревізії, переслухування.

На терені Зборівського р-ну у звіттовому часі було [43] засідок на українських повстанців і 2 облави на молодих хлопців, які криються перед забранням їх на роботи в Донбас.

Засідки були застосовані:

1. 21.VI.48 р. в с. Вірлів – коло клубу (в часі кіносеансу);
  2. 26.VI[.48 р.] в с. Жабиня – на краю села, від стор.[они] с. Храб.[узна,]
  3. 29.V[I.48 р.] в с. Розгадів – при гостинці і при вул. Кут,
  4. [29.VI.48 р.] в с. Кудинівці – коло госп. Скочиляс Евстахія,
  5. 1.VII.48 р. в с. [Кудинівці] – від сторони с. Млинівці,
  6. 2.VII[.48 р.] в с. Яцківці¹⁵ – [від сторони] с. Богданівка,
  7. [2.VII.48 р.] в с. Сирвири [Сировари] – [від сторони] с. Бзовиця,
  8. 3.VII.48 р. в с. Богданівка – по городах, від стор.[они] с. Осташівці,
  9. [3.VII.48 р.] в с. Кабарівці – в т. зв. Дубках,
  10. [3.VII.48 р.] в с. Юзефівка – від сторони с. Хоростець,
  11. 7.VII[.48 р.] в с. Храбузна – на бувшому фільварку,
  12. 10.VII[.48 р.] в с. Плісняни – від сторони с. Славна,
  13. 11.VII[.48 р.] в с. Богданівка – від сторони с. Яцківці,
  14. 12.VII[.48 р.] в с. Білківці – [від сторони] с. Сирвири [Сировари],
  15. 13.VII[.48 р.] в с. Кудинівці – на цвинтарі,
  16. від 3.VII – 18.VII.48 р. в с. Підгайчики – коло гром. Бурого Миколи і коло цвинтаря (16 засідок);
  17. від 15.VII – 18.VII.48 р. в с. Метенів – попід штреку і від сторони Метенівського гайку (4 засідки);
  18. 16.VII.48 р. в с. Травотолоки – довкруги села,
  19. 18.VII[.48 р.] в с. Цецівка – коло гром. Павелка (кінець села);
  20. [18.VII.48 р.] в с. Кабарівці – коло клубу в часі кіносеансу;
  21. 19.VII[.48 р.] в с. Лавриківці – від сторони с. Жабиня,
  22. 25.VII[.48 р.] в с. Жабиня – на подвір'ї Кубіль Теодора, недалеко клубу, де висвітлювалось кінофільм;
  23. 30.VII.48 р. в с. Жабиня – від сторони с. Кальне;
  24. [30.VII.48 р.] в с. Травотолоки – [від сторони] с. Озерянка;
  25. 21.[VII.48 р.] в с. Озерянка – коло клубу в часі кіносеансу.
- Разом – 43 засідки!
- Облави відбувались: в с. Кабарівці (18.VII), в с. Озірна 23.VII і на хут. Альбанівка (с. Сирвири [Сировари]) також 23.VII.48 р.

Ревізії відбулись:

1. в с. Мшана – у гром. Дикого Івана, Шмаги Олекси (1.VII.48 р.);
2. в с. Жабиня – 26.VI.48 р. у гром. Прокопів Михайла, Медвідь Костя, Бойко Михайла і других (разом в 17-ох госп.[одарствах]);
3. в с. Вірлів: 27.VI – у Юркевич Івана;

---

¹⁵ Йдеться за хут. Яцківці с. Сировари Зборівського р-ну

4. в с. Розгадів: 28.VI – в 17-ох господарів, між іншими, в Були Дмитра, Далек [Далик] Михайла, Коваль Теодора і інших;

5. в с. Кудинівці: 2.VII – в Шмід Володимира, Наконечної Марії, Наконечного Івана, Наконечного Осипа, Скрутного Миколи, Бурлаковського Володимира і Римар Льва;

6. в с. Підгайчики: 5.VII – у Бурого Миколи; 14.VII – в цього ж [господаря];

7. в с. Травотолоки: 16.VII – в 26-ох господарях, між іншими, у Романів Павла, Романів Теодора, Кузів Дмитра і ін.

8. в с. Лавриківці: 19.VII – у Чернопиского Миколи, Горонець Ів., Гандзюк Петра;

9. в с. Кудобинці: 19.VII – у Сивак Івана, Рижого Олексія;

10. в с. Сирвири [Сировари]: 21.VII – на хут. Альбанівка;

11. в с. Плавуча Велика (Коз.[івський] р-н): 21.VII – в колгоспника Мамус Михайла, в Гамелі Тетяни;

Допитувано:

1. в с. Розгадів: 29.VII.48 р. – Була Дмитра, Була Теклю, Була Марію, Далек Михайла, Гаврилишин Павла, Чвалюк Михайла, Коваль Теклю і інших – всіх 40 осіб; (Всіх переслухувано в справі зліквідованого повстанцями большевицького агента Коваль Василя);

2. в с. Кабарівці: 1.VII – Беряк Григорія, Дмитришин Василя, Драпінського Семена, Кравчишин Євгена, Шнир Івана, Вітик Івана, Вітик Миколу, Маланчук Василя, Пішта Михайла і Вітик Василя (Першого покликано Драпінського Семена (агент)).

3. в с. Кудинівці: 3.VII – Попович Володимира, Наконечного Михайла, Процик Андрія і Чорного Теодора;

4. в с. Мшана: 10.VII – Наконечного Сидора, Кривоніс Марію, Мілян Леонтину і Квасніцького Івана (Мілян переслухувано від 10-ої год. вечора до 1-ої год. попівночі, о/у РО МГБ Сіненко питав її, як вона говорить, хто її минулого разу ограбив і чи не знає, хто забрав голову с/ради Махновського Володимира зимою цього року).

Заложцівський район:

6.VII.48 р.

17 большевиків з о/у РО МГБ Молчановим від ранку до 3-ої год. пополудні шукали в Гукалівському лісі, від сторони с. Лопушани, за кривками українських повстанців. Не знайшовши нічого, відійшли перед вечором до с. Лопушани.

12.VII.48 р.

В с. Манаїв большевики зрабували в селянина Будник Степана косарку і відставили до Гарбузівського колгоспу. За спротив побили господаря, його жінку і діти.

В с. Білокриниця емведисти: Зав'ялов і Чорний арештували Лемегу Михайла, якого по двох днях допитування в райцентрі звільнили.

20.VII.48 р.

В с. Гнидава большевики з р-ну ловили молодих хлопців на роботу в Донбас і зловили таких хлопців: Колодій Івана, Бен[ь]ковського Степана, Калушку Михайла і Боднарчук Михайла. Останній втік з рук большевиків.

21.VII.48 р.

В с. Монилівка селянин Дручок Олекса заколов кабана і в той час, коли він розбирав його, прийшов до нього уповноважений по контингенті молока й м'яса. Господар, щоб большевика не кололо в очі, накрит кабана рядном. Большевик прийшов до стодоли, підніс рядно і сказав: "А ето что?". "Це є свиня, – відповів господар, – а ти чого прийшов сюди? Я контингент м'яса і молока здав, пішов мені зі стодоли["]", і випхнув за плечі. Слідуючого дня большевики з гарнізону с. Ярославичі арештували Дручка і по дорозі так побили, що зломили йому три ребра за те, що уповноважений прискаржив його на гарнізоні, що Дручок зі своїм зятем хотіли його зарізати. Обидва тягнули його до стодоли, а зять Кирич Василь держав в руці ніж. Побитого большевики лишили на дорозі.

24.VII.48 р.

До с. Оліїв прибув секретар комсомолу Слободян і уповноважений по контингенту та двох большевиків. Вони заквартирували в селянина Романюк Йосипа, де селяни мусять зносити їм харчі, а вони ходять по селі і рабують збіжжя на контингент.

26.VII.48 р.

До с. Вертелка приїхав велосипедом уповноважений Бялоочкін (жид). Він цілий день ходив по селі і кого стрінув на вулиці, питав як прізвище (фамілія). Тоді записував в нота[тнику] і сварив, чому не здає контингенту.

29.VII.48 р.

На хутори Манюки (с. Вертелка) приїхало автомашиною 40 большевиків з Великоглибочоцького р-ну, а з ними один західняк зі с. Носівці. Вони увійшли в ліс, тут окружили криївку і прийшли просто до входу. В криївці не було нікого. Большевики забрали з криївки 2 кулемети, ковдру, коц і апт[е]чку.

Усіх повстанців, які були вбиті дня 16.VI, 7.VII і 15.VII. большевики привезли напівнагих до райцентру, а всею одіжжю і кращою обувом ділили поміж себе. Нагих поскладали під стайнею на подвір'ї, де приміщується РО МГБ, щоб люди на це дивились. Самі ходили і насміхались з них, копаючи і штурхаючи їх киями. По кількох днях тіла їх вивозили за місто і там загребували так, що було видно ноги й руки, прямо собакам на жир.

16.VII.48 р.

На похороні начальника гарнізону, який був вбитий в бою з повстанцями біля с. Лопушани з прощальною промовою виступив о/у РО МГБ Білов, який кричав і називав українських повстанців англо-

американськими наймитами, мерзотниками-бандитами і казав, що за одного бійця уб'ють сто бандерівців. З другою промовою виступив суддя Брюхонда. Він рівнож назвав повстанців американськими собаками, які сидять під корчами і вбивають “наших людей”.

Облави, засідки, ревізії, переслухування.

На терені Заложцівського р-ну було 12 засідок і одна облава.

Засідки відбулись:

1. В с. Білоголови: 1.VII – в селі;
2. в с. Чистопади: 3.VII – на хут. Гаї, від лісу; 10.VII – в селі; 23.VII – коло госп. Жук Івана, від сторони с. Ратищі; 25.VII – при дорозі, що веде в Тростянецький ліс;
3. в с. Перепельники: 3.VII – в капустиниках, від сторони с. Гарбуз.[ів];
4. в с. Манаїв: 18.VII – на хут. Підлукавець;
5. в с. Нетерпинці: 28, 29 і 30.VII – по городах, на мості і від сторони с. Бзовиця;
6. в с. Вертелка: 30.VII – під лісом і 31.VII – на хут. Заболотом.

Облава відбулась в с. Серетець (22.VII). Большевиків було 3 автомашини, успіху не мали жодного.

Ревізії були:

1. в с. Білоголови: 2.VII – у Моравського Павла і Розтоцького Антона;
2. в с. Чистопади: 4.VII – у гром. Диця Йосипа.

Великоглибочоцький район:

3.VII.48 р.

В одному селі до східняка-українця зайшов чоловік, що скривається перед вивезенням на Сибір. В той час жінка даного східняка викликала цього запільника надвір і почала розказувати йому, що у них були большевики і питали за господарем цієї хати, де вони мешкають. Вона їм сказала, що його ніколи не бачать. Далі запевняла його, що хоч би скільки її допитували, то вона нічого не скаже за нього, ні про бандерівців, бо “я хочу жити і другий хоче жити” – сказала вона. “... Про мене люди говорили, що я бачила бандерівців в одного селянина і про це говорила. А я хоч би й бачила, то й так нікому не скажу. Коли б ваші люди вміли так всі говорити, то довше прожили б і ще дехто між ними.”

1.VII.48 р.

[В с. Дубівці]¹⁶ група большевиків, між якими був провокатор “Тихий”, переводила ревізії в цілому селі. Найбільше шукали по господарствах при вул. Петренівці, під лісом, де у гром. Цюник Теклі знайшли криївку. Родина, де була криївка, втікла, а господарство большевики ограбили. У гром. Сулевич Йосипа під час ревізії знайдено

---

¹⁶ Дописано ручно.

перемурівку, але господар оправдовувався тим, що ховав там збіжжя. Пополудні всі большевики відійшли в сторону с. Ігровиця.

6.VII.48 р.

В с. Івачів Горішній о/у РО МГБ Хлебов арештував селянина Турчин Пилипа і забрав його до райцентру. Слідуючого дня прибув до села о/у РО МГБ Єфімов з 8-ма большевиками та перевів ревізії у громадян: Дейнеги Марії, Тимочко Дмитра, Ковалик Анни, Ковалик Михайла і Іващишин Антона.

В с. Янківці¹⁷ уповноважені по контингенті Рудакевич і Кравченко, збираючи молоко і м'ясопоставку, зайшли до гром. Бороденка Михайла, а не заставши його вдома, розбили колодку при замкненій хаті та поперекидали в хаті все догори корінем. Наближаючись до західняка Клюка Андрія, вони побачили тікаючого чоловіка, але большевики його зловили. Це був зять Клюка Калущка Іван. Списавши в нього все майно, запитували, чому скривається, боїться большевиків. “Хочете Америки і чекаєте на неї, но не діждете ви цього”.

9.VII.48 р.

До с. Плесківці¹⁸ прибуло 7 большевиків на чолі з емведистом Гащуком, зайшли до Мульти[а]н Петра Теодоровича та запитав його Гащук, чи не бачив він Мультиан Василя. Коли господар відповів, що бачив його останній раз тоді, коли йшов до армії, Гащук вийшов надвір і крикнув: “Бойци, добре шукайте, бо тут є бандьори”. Большевики перешукали всюди, але нічого не знайшли. Пізніше пішли на цвинтар і там коло кожної могили щось записували.

10.VII.48 р.

До с. Біла прибуло вночі 13 большевиків з о/у РО МГБ Курзіновим та, вдаючи українських повстанців, ходили попід хати, стукали до вікон і до дверей та просили, щоб їх впустити до хати. Говорили, що вони свої і мають щось сказати. Селяни зорієнтувались, що це провокатори, і ніхто не впустив їх до хати.

12.VII.48 р.

До с. Малашівці прибуло автомашиною 15 большевиків та, розбігшись по селі, намагались половити всіх молодих хлопців, які скриваються перед забранням їх на Донбас. Не зловивши нікого, відійшли.

16.VII.48 р.

До с. Заруддя прибули уповноважені по контингенті Семенишин і Озеров в справі збирання старого збіжжя в рахунок нового контингенту за 1948 р. В тій цілі вони вислали голову с/ради у село, але він вернув без нічого. Тоді большевики взяли одну підводу у селянина Жук Юліяна і з нею підїжджали до господарів та рабували, що хто мав. І так у селянина Мовчан Матвія забрали 30 кг. жита. Це саме зробили у господарів: Явного Дмитра, Шевчук Івана, Биц Анни, Явного Івана,

¹⁷ Тепер с. Іванківці Зборівського р-ну.

¹⁸ Тепер у складі с. Чернихів Зборівського р-ну.

Мовчан Миколи, [Уніч] Марії і Підгірського Василя. Награбоване збіжжя відставили в Тернопіль, а самі зайшли до Луців Теодозії і наказали дати собі обід.

17.VII.48 р.

В с. Дубівці о/у РО МГБ Хлебов з 6-ма большевиками перевів нічні ревізії у Качки Филимона і Комарчук Марії. В останньої большевики зловили Цюник Теклю, яка скривалася перед большевиками, тому що під час облави знайдено в неї криївку. До полудня ходили по садках і рвали ягоди, а відтак від'їхали з арештованою до р-ну.

24.VII.48 р.

В с. Біла большевики з р-ну арештували Леськів Романа, обвинувачуючи його у співпраці з повстанцями.

25.VII.48 р.

В с. Ігровиця уповноважені з р-ну: Непийвода, Фіялковський і інші, збираючи контингент, зайшли до Томчини Евдокії і знайшли в неї розчин на горілку. Большевики, користаючи з нагоди, зажадали в господині 1 л. горілки та наказали, щоб до тижня здала весь контингент, бо якщо ні, то спишуть акт оскарження за роблення самогонки і подадуть в суд. Господиня настрашилася, дала большевикам горілки і приобіцяла здати контингент у призначений строк.

В с. Хоми відбувся мітинг в справі контингенту. На мітингу уповноважений Захаров сказав, щоб селяни виповнили неменше 10% збіжевого контингенту до дня 30.VII.48 р. Далі сказав: "... що контингент треба здавати таким збіжжям, яке є на зобов'язанні. Не можна давати жита до пшениці, бо якщо так зробить хто, то йому все пропаде". Селяни сильно заклопотані цим, бо пшениця цього року не зародила, а большевики не хочуть навіть і слухати про це.

26.VII.48 р.

В с. Івачів Долішній селянам: Мандзій Теодорові і Горбатюк Йосипові большевики наказали здати 50% контингенту до 1.VIII, а якщо не виконають цього, то вони самі допоможуть їм здавати. Селяни знають дуже добре, як виглядає ця допомога.

Облави, засідки, ревізії, переслухування.

На терені Великоглибочоцького р-ну було 25 засідок і 2 облави.

Засідки були застосовані:

1. в с. Плєсківці: 1.VII – коло госп. Шеліхевич Григорія; 2.VII – коло Мультав Евдокії; 3.VII – на цвинтарі; 8.VII – коло госп. Мультав Івана; 13.VII – коло Трач Івана;

2. в с. Дубівці: 2.VII – на краю села, 9.VII – при вул. Нетрепівці, 12.VII – на цвинтарі, 27.VII – від лісу;

3. в с. Малашівці: 9.VII – коло госп. Колтун Григорія;

4. в с. Городище: 11.VII – коло млина;

5. в с. Мшанець: 12.VII – в селі;

6. в с. Біла: 21.VII – коло моста, 25.VII – коло кладки на ріці;

7. в с. Заруддя: 18.VII – на господарстві Кирилюк Петра;
 8. в с. Ігровиця: 19.VII – в селі, 29.VII – коло госп. Завединського Михайла;
 9. в с. Чернихів: 22.VII – під лісом, 23.VII – від сторони села Плесківці, 26.VII – коло госп. Чотиригодини Мих.[айла];
 10. в с. Чистилів: 26.VII – в селі;
 11. в с. Хоми: 27, 28, 29 і 30.VII – по городах і господарствах;
Облави були в с. Чистилів (13.VII.48 р.) і в с. Біла – по хуторах Шляхтинецькі Гаї і Кольонія (14.VII.48 р.).
- Ревізії відбулись:
1. в с. Івачів Горішній: 6.VII – у Дейнеги Марії, Тимочко Дмитра, Ковалик Анни, Ковалик Михайла і Іващишин Антона;
  2. в с. Чистилів: 9.VII – в Старинської Ольги, Старинської Мар., 23.VII – у Ясіновського Ілька, Морозович Дмитра, Ціхович Юліяна і Ясіновської Марії;
  3. в с. Плесківці: 9.VII – у Мульта Петра, 21.VII – у Мульта Петра, Мульта Івана;
  4. в с. Ігровиця: 11.VII – у Громляк Михайла, 22.VII – у Андрущишин Миколая;
  5. в с. Біла: 27.VII – у Білокура Петра;
  6. в с. Городище: 29.VII – у Лемеги Костя Степановича, Уніят Степанії Степанівної, Чабан Михайла Івановича, Марчук Йосипа Григоровича, Марчук Івана Дмитровича і Каровського Павла.

III. ГОЛОД

(через переочення вписано після “демократії”).

Микулинецький район:

Одна українка-східнячка з с. Смолянки, Ко[д]имського р-ну, Одеської області, розказує, що вона приїхала на ЗУЗ внаслідок голоду в 1946 р., бо боялася, щоб не померти з голоду, так як її мати і два брати в 1933 р. Тоді вона лишилася лише з батьком, який працював ветлікарем в колгоспі. В той час в селі згинуло з голоду половина населення. “Одного разу колгоспна ялівка з’їла павука і здохла. За це батько віддав свою корову і ще до того йому присудили два роки примусової роботи. Я тоді лишилася сама. Заробити не було де, а ще тим більше, щоб з того вижити, і я приїхала сюди. Тут можу заробити не тільки для себе на харч, але й для батька вислати”.

Її товаришка сказала, що “батько мій згинув на фронті, а мати, щоб рятувати життя шестеро малих дітей, взяла з колгоспу одну кишеню пшениці і за це її засудили на два роки тюрми. Я тоді була змушена виїхати в Західну Україну, щоб тут заробити хліба і післати своїм молодшим братам і сестрам”.

V. НАРОД БОРЕТЬСЯ

Великоборківський район:

2.VII.48 р.

До с. Гніздечне (Шляхтинці) приїхав прокурор Лютюк з 34-ма більшовиками в справі зірваного колгоспу, заложеного силою весною цього року. Селяни, побачивши більшовиків, всі повтікали в поле і на сусідні села. В селі осталися тільки старі і діти. Більшовики ходили цілий день по селі і не знайшли нікого. Перед вечором вони забрали управу колгоспу і управу села до місцевого спиртзаводу і там заночували. Так діялось через чотири дні. Люди покинули село, як перед татарами. Не було з ким перевести мітингу. Прокурор грозив правління колгоспу різними карами, а відтак приказав більшовикам іти по господарствах, забирати весь живий і мертвий інвентар та звозити на місцевий фільварок. Більшовики так і робили: забирали плуги, борони, [с]іялки, вози, коні і все тягнули на призначене місце. Протягом трьох днів такого грабежу більшовики забрали майже все. Для коней ходили самі косити конюшину і автом привозили та кормили їх. Люди мимо цього далі не приходили до своїх хат. Прокурор наказав управі колгоспу кормити коні і сам відїхав з більшовиками до р-ну.

11.VII.48 р.

В с. Байківці секретар РК КП(б)У по кадрам Клубенко та 8 більшовиків хотіли скликати людей на збори в справі організації колгоспу, але це їм не вдалось. Майже всі люди повтікали, а більшовики зловили тільки 24 особи (молодих хлопців і дівчат). Згаданий секретар звернувся з закликом до молоді, щоб не слухала пропаганди бандерівців, бо за це жеде строга кара від держави.

12.VII.48 р.

В с. Смиківці більшовики хотіли перевести збори селян в справі колгоспу. Щоб заманути людей, вони привезли смичкову музику та влаштували забаву. Коли насходилося до клубу трохи людей, упов. РК КП(б)У Твердохліб з таким же Тітусом почали силувати їх вступити до колгоспу. Люди, почувши про що йдеться, всі повтікали з клубу.

В с. Застав'я упов. РК КП(б)У Черниш з двома більшовиками хотів перевести збори селян, але ніхто не прийшов, і збори не відбулись.

Зі с. Смиківці мало зголоситись до р-ну 23 молодих хлопців, народжених в 1928, -29, -30 і -31 рр. Мимо всіх зусиль зі сторони більшовиків, до сьогодні ніхто не зголосився, а всі криються.

15.VII.48 р.

В с. Байківці вечором хтось вистрілив за участковим РО МВД Петриковим, внаслідок чого згаданий втік до Снігурського та скрився в кукурудзі.

19.VII.48 р.

В с. Гніздечно (Шляхтинці) о/у РО МГБ Крилов арештував голову колгоспу Лесюк Івана і колгоспників: Литвин Павла, Мазуркевича і

Горак Володимира. Лесюк Іван арештований за те, що допустив розкрадання колгоспного майна, не зголосив про це до р-ну та що не виконував положених на нього обов'язків; Мазуркевича за те, що забрав з колгоспу свого коня, Литвина – що розігнав з колгоспних приміщень всі коні. Горака – що забрав з колгоспного поля дві копиці конюшини і не хотів бути командиром істребків, яких Крилов організував тут для охорони колгоспу. По трьох днях Лесюка звільнено.

23.VII.48 р.

Із с. Байківці всі молоді хлопці, народжені в 1927, 28, 29, 30 і 31 рр. дістали оповістки, що мають другого дня зголоситись на воєнкомат, звідки мали відправити їх на роботи в Донбас. В означений строк всі хлопці повтікали і ніхто з них не зголосився.

24.VII.48 р.

В сс.: Байківці, Русянівка [Русанівка], Гніздечно (Шляхтинці), Смиківці, Лозова, Курники і Стегніківці [Стегниківці] появились протиколгоспні листівки.

25.VII.48 р. в с. Гніздечно (Шляхтинці) упов. РК КП(б)У Іваненко та інші большевики хотіли перевести збори колгоспників в справі переведення жнив і хлібоздачі. Селяни повтікали з села і не пішли на збори. Большевики наказали тільки голові колгоспу іти в поле жати та все збіжжя звозити на спільний обмолот.

В с. Курники перед вечором українські повстанці зліквідували упов. РК КП(б)У капітана запасу Давидок Ралко Прокоповича і агента з райуповмінзагу, прикріпленого на сс.: Стегніківці [Стегниківці], Курники і Лозова – мол. лейт. Максимов Івана Васильовича, які тут переводили збори в справі поставки збіжжя. Під час бою впав сл. п. д. БОГДАН, якого тіло повстанці забрали.

28.VII.48 р.

В с. Чернілів Руський [Чернелів-Руський], Ступки, Жукове¹⁹ і Романівка появились протиколгоспні листівки.

Микулинецький район:

4.VII.48 р.

В с. Настасів голова с/ради за дорученням РВК забороняв селянам виконувати кіньми щоденну роботу, а щоб всі, які мають коні, возили камінь на гостинець Настасів – Лучка. Селяни не повинувалися цьому наказові, і ніхто не поїхав на гостинець.

9.VII.48 р.

В с. Ладичин упов. по контингенті Шестяков скликав збори десятичників, на яких вимагав, щоб вони і голова с/ради Ірха Євген підписали, що цього року зберуть врожай по 17 ц. з гектара. На це ніхто

---

¹⁹ На Жукове після 2-ої Світової війни було перейменоване село Чернелів-Мазовецький Тернопільського повіту. Згодом, у 1957 р., село названо Жовтневим, яке територіально тепер належить до Тернопільського р-ну.

не погодився. Тоді Шестяков зменшив на 14 ц., але й тоді ніхто не підписав.

18.VII.48 р.

В с. Дворіччя з райуповмінзагу Маліков з двома більшовиками перевів мітинг, на якому говорив про усупільнення озимини і закликав проголосувати за цю, як він казав, “постанову” райвиконкому. Рахівник місцевого колгоспу Бакалець Михайло Миколайович виступав проти цієї постанови, кажучи: “Нехай буде так, як було дотепер постановлено, – що колгоспники самі мають зібрати озимину[”]. Його підтримали і інші колгоспники. Тоді Маліков сказав: “Вам не так ходять про озимину, як про підшепти збоку.”

20.VII.48 р.

До с. Настасів прийшло повідомлення для 20-х хлопців, народжених в 1929-30 рр., щоб вони явились в Тернополі під лікарську комісію. На цю комісію ходило тільки 6-ох хлопців.

24.VII.48 р.

В с. Настасів мали відбутися збори в справі затвердження 16 господарів куркулями. Люди, довідавшись, про що ходять, не зійшлися на збори.

26.VII.48 р.

В цьому ж селі до гром. Ракочого Івана зайшло кількох більшовиків і виганяли його на роботу на колгоспне поле (сам він одноосібняк). Його жінка не втерпіла і почала кричати: “Черевачі, ви поспасали собі черева і тепер мордуєте людей. Ви чому моему чоловікові, ні мені не дали говорити, коли був приїхав його брат з Америки”. За ці слова більшовики списали на господаря акт обвинувачення за протидержавний виступ і відійшли, загрозивши тюрмою.

Козівський район:

4.VII.48 р. в с. Кутківці уповноважений по контингенті Царик (інспектор райфінвідділу) при допомозі сільського активу переводив мітинг у справі здачі хліба державі. Присутніх було около 20 осіб. А коли їм надокучило слухати все того самого базікання, зробили сміх на селі і з гуком вийшли з приміщення.

15.VII.48 р.

В с. Таурів повстанці вбили більшовицького вислужника і агента РО МВД Воробія Василя Миколайовича. Повстанці зловили його на полі, як цей під прикриттям ночі слідував за ними.

16.VII.48 р.

В с. Городище В.[елике] трьох повстанців вбили більшовицького вислужника Зубкова Льва.

Цього ж дня в с. Купчинці нач. міліції Ромічов і голова райсоюзу Владика хотіли перевести мітинг. В цій справі вони заангажували весь актив села, які ходили по селі і страшили селян, що хто не прийде на

мітинг, того оштрафують на 100 крб. Мимо всіх заходів зі сторони большевиків, селяни не зійшлися і мітинг не відбувся.

Зборівський район:

5.VII.48 р.

До с. Вірлів прибув лейт. з райвоенкомату Поляков з двома істрєбками і приказав голові с/ради, щоб він на день 5.VII.48 доставив всіх хлопців, народжених в 1929-31 рр. під лікарську комісію в Зборові. Із покликаних поїхало 9 хлопців, як Багрій Петро, Багрій Іван, Панчишин Микола і ін., але побачивши, що большевики змісця забирають на Донбас, всі повтікали домів і зараз криються, незважаючи на те, що большевики страшать їхні родини вивозом на Сибір.

Це саме зробили всі хлопці згаданих річників із с. Плісняни і з с. Озірна. Ніхто не зголосився на райвоенкомат, внаслідок чого большевики роблять на них облави, грозять родинам їх, але це нічого не помагає, вся молодь криється, заявляючи, що навіть коли б большевики вивозили їхні родини на Сибір через їх наставлення, будуть скриватися, а не поїдуть на каторжну роботу, щоб там згинуть з голоду.

Такий прояв спротиву є майже в кожному селі. Дуже незначна кількість голоситься, але це належить до виїмків.

16.VII.48 р.

До с. Мшана прибуло двох емведистів і двох істрєбків та насильно зганяли селян, щоб везти сіно до Зборова тих селян, які вивезені на Сибір в жовтні 1947 р. Не помогли жодні репресії зі сторони ворога, населення втікало з поля разом з кіньми, а сіна ніхто не хотів везти. Большевики без нічого від'їхали до району.

18.VII.48 р.

В Зборівській середній школі, в кімнаті піонервожати, хтось домалював портретові Сталіна осяччі вуха. Директор СШ Дмитренко (жидівка) почала кричати до учнів: "Ми знаємо, що тут до школи бандити з лісу не прийшли, це робота самих учнів, які все підкидають нам листи з погрозами, розліплюють бандитські листівки по клясах, осмішують наших комсомольців і т. д. Ми виховуємо собі гадів за пазухою. Вони всі вчаться на те, що[б] опісля нас бити, тому я постараюсь нікому з цих западників не дати свідоцтва зрілости."

29.VII.48 р.

До с. Озерянка прибув уповноважений по контингенті Зверов [Зверев], який намагався зорганізувати т. зв. червону валку. Через цілий день згаданий большевик бігав по селі і зганяв підводи, щоб спільно везли контингенти на заготівельний пункт в Зборові. Коли, врешті, вдалось большевиків стягнути 10 підвід, до першої фіри він приставив червоний прапор і рівночасно приділив тут гармошку. Селяни, побачивши червону шмату і почувши звуки музики, – повтікали з фірами і кожний відвіз контингент індивідуально. Розлючений

большевик з погрозами і московською лайкою на адресу селян відійшов до Зборова.

Заложцівський район:

15.VII.48 р.

В с. Ренів большевики зловили вночі 12 хлопців, які скривалися перед забранням їх на Донбас. Ранком всі хлопці повтікали.

22.VII.48 р.

В с. Білокриниця до селянки Байда Катерини зайшло двох большевиків: Зав'ялов і Гірний та домагались в неї горілки. Коли господиня відмовилась, згадані почали робити в неї ревізію. Під час ревізії господиня не втерпіла і почала кричати: "Ви, розбійники, чого від мене хочете? Ідіть з хати, бо як візьму кочерги, то вам голови поб'ю". Большевики щось між собою тихцем поговорили і відійшли.

[VI.] ГЕРОІКА УКРАЇНИ.

Микулинецький район:

6.VII.48 р.

Ранком до с. Буцнева [Буцнів] прибуло 8 большевиків на чолі з заступником начальника РО МГБ кап. Шовніним, які зайшли до гром. Негоди Марії та почали робити ревізію. В сусідстві у гром. Бойко Петра квартирувало двох повстанців: д. Марко і Листок. Господиня зараз повідомила їх, що в сусідстві є большевики і радила їм вийти в поле. Однак повстанці рішили остатися на місці, думаючи, що, може, большевики сюди не прийдуть. Вони сказали господині, щоб замкнула двері і сама вийшла з дому. Господиня так і зробила, але зі страху не засунула дверей. Тому, що в кімнаті не було чим заслонити вікон, через які могли б большевики їх завважити, повстанці вийшли до сіней і тут стали, не провіривши дверей. В той момент двері відчинилися і увійшов большевик. Побачивши повстанців, почав втікати і кричати: "бандіт ... бандіт". Повстанці вибігають надвір і відкривають вогонь. В часі бою д. Листок вбив ст. лейтенанта і поранив одного большевика. Будучи раненим в груди, дострілювся з власного пістоля, а д. Марко щасливо відступив. Тіло сл. п. д. ЛИСТКА большевики забрали до р-ну.

Сл. п. д. ЛИСТОК (Ониськів Богдан), син Степана, нар. 1927 року в с. Ладичин, Микулинецького р-ну, Тернопільської області, закінчив 7 кл. н/п СШ. По закінченні школи помагав батькам по господарстві. З приходом німців в 1941 р. почав симпатизувати з нашим рев.[олуційним] рухом.

В 1944 р. іде в підпілля, тому що не хоче йти в ЧА. В зв'язку з виселенням людей з прифронтової полоси був змушений йти до ЧА, але цього самого року втікає з ЧА і вступає в ряди революції.

Спочатку працював при кущевій боївці, де виказав себе неustraшимим борцем за Волю.

В 1945 р. разом зі своїми друзями квартирував в с. Кривки, де був оточений групою большевиків в числі 16 чоловік. Тут виявив свою холоднокрівність і рівновагу духа. Вбиваючи двох большевиків, щасливо вийшов з оточення і при цьому здобув СВТ.

Цього ж самого року сл. п. д. ЛИСТОК зі своїми друзями квартирував в с. Конопківка в гром. Гладкого. За доносом сексота 10 большевиків оточило господарство і почали вигукувати: “бандіт, здавайсь, поки час”. Д. ЛИСТОК відчиняє двері і говорить: “Не стріляй, я здаюсь” і рівночасно пустив чергу з автомата по большевиках. Однак всім не пощастило прорватися. На дорозі падає ранений сл. п. д. КРИВОНІС. Тоді сл. п. д. ЛИСТОК вертає на поміч раненому другові, але, побачивши безвихідне положення, його дострілює зі свого пістоля і з другом проривається з оточення.

Від 1946 р. сл. п. д. ЛИСТОК працює при районівім осередку зв'язковим до надрайону. Обов'язки свої виконував чесно. Крім цього старався свій рівень знань підвищити, щоб стати дійсним членом революції. Сл. п. д. ЛИСТОК проявив високі вартості характеру: наполегливість в праці, точність, відвагу і холоднокрівність. Останнім героїським боєм доказав свою відданість українському народові і віддав своє молоде життя за волю України.

14.VII.48 р.

В с. Кривки 4-ох повстанців вступили до гром. Гринчишин Федора, щоб полагодити деякі справи. В той час недалеко були большевики, які, почувши гавкання собаки, почали підсуватися в те місце. На стійці був д. Зозулька. Запримітивши, що хтось підсувається, він заліг і припустив його на два метри. І коли побачив, що це большевик, відкрив вогонь з СВТ. У висліді був тяжко ранений сержант військ МВД Степанов Михайло, який в дорозі до шпиталю помер, і ще один ранений в коліно. По стороні повстанців почав ранений д. Зозулька чотирма пострілами, але при помочі друзів відступив щасливо. Через 5 хвилин до села прибуло з р-ну около 40 большевиків і почали робити погоню за повстанцями, але їх вже не було.

Козлівський район:

25.VII.48 р.

Вечором трьох повстанців, ідучи до с. Купчинці, попали на большевицьку засідку, яка була розположена біля цвинтаря. Д.[руг] ЯРКО²⁰ ішов напереді, а почувши підозрілі рухи, запитав, хто там є? У відповідь большевики вистрілили ракету. А відтак з різного роду зброї відкрили густий вогонь. Двох повстанців почало відступати в напрямі хуторів Драгоманівка, а сл. п. д. ЯРКО був змушений сильним вогнем зі сторони ворога залишитись на попередньому становищі. Відступаючі друзі чули, як сл. п. д. ЯРКО давав послідовні черги з автомата,

---

²⁰ Йдеться за райпровідника СБ ОУН Андрія Хому (“Ярка”).

а по 5-ти хвилинному бою почали тріскати гранати, які кидав ЯРКО до большевиків. У висліді перемогли большевики, закидуючи гранатами позицію сл. п. д. ЯРКА. Тіло впашого героя большевики забрали до р-ну і кинули на подвір'я під будинок РО МГБ. Зі сторони большевицької були двох поранених і вбиті, але невідомо скільки.

Заложцівський район:

7.VII.48 р. на хуторі Ліщина (с. Загір'я) большевики застукали кількох повстанців під час вечери у гром. Кучер Марії. Між повстанцями був тоді один хлопець, який втік з дороги на Донбас. Під час цього наскоку впало двох повстанців і ранений був цей цивільний хлопець, якого большевики ножищами добили на подвір'ї. З большевицької сторони були вбиті, але большевики своїх трупів забрали скрито.

15.VII.48 р.

На полях між с. Лопушани і с. Монилівка квартирувало в житі п'ятьох повстанців. Около 8-ої години ранку 30 большевиків оточили це поле. Повстанці звели героїчний бій з большевиками, але не встоялись. Всі впали, перешивані большевицькими кулями. З браку далекосяжної зброї (крісів і кулеметів) був вбитий зі сторони большевиків тільки начальник політчастини і двох ранених.

Великоглибочоцький район:

3.VII.48 р.

Ранком до с. Дітківці прибув автомашиною о/у РО МГБ Маценко зі своєю групою. Оставивши машину перед селом, вони прибігли через городи під хату місцевого запільника Мудик Михайла і почали обступати господарство. В той час крізь вікно вискочив згаданий громадянин і почав втікати. Большевики його здержували, кричали: "здавайсь", але він не слухав і утікав дальше. Тоді почали стріляти за ним і коло господарства Підганюк Теодора його вбили. Після цього большевики перевели трус у Мудик Степана, арештувавши господаря і його жінку Анну та відставили до р-ну. В часі цього інциденту був тяжко поранений крізь вікно у своїй хаті селянин Стареправо Степан, який в шпиталі помер ще того самого дня.

[VII.] РІЗНІ ВІСТІ.

Микулинецький район:

4.VII.48 р.

В с. Лучка заквартирував відділ ЧА (телефоністи) в числі 40 чоловік.

5.VII.48 р. до с. Буцнева [Буцнів] прибула група військ ЧА в числі 40 чоловік, які розтягнули телефон до крайньої хати і пішли в поле. По якомусь часі прибуло двох генералів і здержалися на могилі, де розмовляли майже годину. Бійці були добре вбрані і одні з них мали чорні пагони, а частина – червоні.

6.VII.48 р.

До с. Настасів прибув відділ телефоністів ЧА, які зараз змонтували телефонічну лінію до сс.: Мар'янка [Мар'янівка] і Йосипівка. Цього дня й протягом кількох слідуєчих днів через село переїжджали військові частини автомашинами, підводами, а також і йшли пішком.

9.VII.48 р. в цьому ж селі було трьох генералів, які перебували тут через ніч і від'їхали в тому напрямі, що військові частини. Дня 11.VII.48 р. перестали переходити війська через село і того самого дня виїхала частина телефоністів, звинувши перед тим телефонічні лінії.

8.VII.48 р.

До с. Дворіччя (Людвиківка) прибуло 12 телефоністів, які розтягнули телефонічну лінію в напрямі Микулинець і с. Весолівка [Веселівка]. Дня 12.VII.48 р. згадані телефоністи вибралися з села.

Козлівський район:

3.VII.48 р.

Через село Купчинці переїжджало 20 автомашин з військом ЧА в напрямі Ішкова. Рівночасно до Купчинецького лісу прибуло около 7 сотень військ ЧА на чолі з генералом, які тут квартирували через 6 днів.

Зборівський район:

Почавши від 12-15.VII.48 р. Козівське²¹ МВД і МГБ ночувало в пивницях. Говорять люди, що хтось доніс большевикам, що в цих днях українські повстанці мали б напасти на них і висадити в повітря їхні будинки.

Великоглибочоцький район:

3.VII.48 р.

По с. Плотича рознеслись поголоси, що у Львівській області, в Підкамінському р-ні був спалений колгосп і вирізано багато колгоспників, а на підмінованій дорозі Львів – Підкамінь підірвались три автомашини з большевиками. В зв'язку з цим колгоспники даного села не хочуть іти до роботи в колгоспі.

10.VII.48 р.

Із с. Плотича большевики стягнули усі трактори і відставили до райцентру Глибочок Великий. В зв'язку з цим населення говорить про війну.

Вересень, 1948 р.

---

²¹ Так в оригіналі. Очевидно, мало б бути – Зборівське МВД і МГБ.

НЕПОВНІ СТАТИСТИЧНІ ДАНІ.
(за м.[ісяць] липень)

[Зміст]	Райони:						Разом
	I	II	III	IV	V	VI	
а) арештованих	12	9	13	8	5	5	52
б) випущених	3	5	1	-	2	-	11
в) вбитих з цив.[ільного] нас.[елення]	1	-	-	-	1	2	4
г) побитих тяжко	1	-	4	4	5	-	14
д) впавших повстан.[ців]	1	1	1	-	7	-	10
е) ограблен.[их] господ.[арств]	-	9	5	1	-	9	24
є) сконфіскованих гос.[подарств]	-	-	-	1	-	-	1
ж) спалених гос.[подарств]	-	-	-	-	-	-	-
з) вивезених родин	-	-	-	-	-	-	-
и) вбитих большевиків	2	2	2	-	1	-	7
й) крадіжей	-	-	-	5	-	-	5

Вересень 1948 р.

Слава Україні!

/Ш – т/

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за м. липень 1948 р.

I. РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ:

Збараський район:

Дня 2[3].VII. до с. Чагарі Збараські прибула уповноважена по контингенті збіжжя Несторова Марія і уповноважений по контингенті молока Литвинчук. В приміщенні с/ради вони перепроводили з населенням збори в справі контингенту. Між іншим Несторова сказала кілька слів до місцевої молоді. Говорила, що українсько-німецькі націоналісти пропагують населення, щоб не здавало державі контингент, бо скоро буде війна. Місцева молодь слухає пропаганди українсько-німецьких націоналістів, помагає їм, розліплює листівки, дає розвідку про радянських людей. “Ви всі їм помагаєте, бо в них в ямах є біла мука, сало, мід, масло, все тільки чого потрібно. А хто це все їм дає, як не ви, а головно молодь. Вони вам говорять, що скоро війна і ви надієтесь на Америку, але американські фашисти вас обдурять так як колись німці. Не слухайте їх, цих українсько-німецьких націоналістів”. По зборах від’їхали до району.

Новосільський район:

Дня 4.VII. в с. Кошляки аматорський гурток з с. Паньківці давав виставу під наз.[вою] “Степова казка”. Під час вистави, коли на сцені відігравалась дія, в котрій батько випроводжає своїх синів на війну здобути волю Україні, присутній на цій виставі міліціонер Нечай хотів ту дію заперечити, говорячи, що то “бандитська” вистава, що аматори повбиралися в шаравари і на сцені вдають “націоналістично-бандитських самостійників”. Аматори оправдувалися, що їм цю виставу дозволили районні органи освіти і безпеки, та дограли її до кінця. Нечай вийшов з клубу на двір, грозив аматорам, що їм – “бандитським пособникам” так постарається, що вдруге відхочеться грати виставу.

II. В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ:

Збараський район:

23.VII. до с. Гори Стрийовецькі прибули уповноважені по контингенті Фещук і Максимов. В приміщенні с/ради вони перепроводили з населенням збори. Вони говорили, що протягом 4-ох днів селяни мусять здати 1/4 контингенту збіжжя і що цього року ніхто не звільнений від хлібопоставки. Інваліди і ті, що минулого року були звільнені на [5]0 % , мусять здавати в 100% контингент як всі інші.

25.VII. в с. Кїйданці [Киданці] ввечері до місцевої крамарки Робак Марії прийшло трьох молодих мужчин у цивільних одягах і сказали їй, щоби йшла з ними до кооперативи і продала їм 1 л. горілки. Вони всі

прийшли до кооперативи, мужчини вийняли з кишені нагани і казали крамарці обернутись до стіни та мовчати, бо інакше застрілять її. Вони [з] кооперативи забрали товари, а крамарку звільнили. Крамарка пізнала між ними Бобика, родом в с. Богданівка, Підволочиського р-ну. Другого дня большевики поїхали до с. Богданівки і перевели ревізію в Бобика та знайшли зрабовані товари. Бобика арештували і забрали до м. Збаража.

Дня 26.VII. до с. Стриївка прибув депутат Верховної Ради УРСР Куценко, третій секретар райкомпертії Шевченко, уповноважений по контингенті Ломака і ще кількох емведистів. Вони пішли на колгоспне поле, приглянулись роботі колгоспників. Куценко закріплював колгоспників до роботи, мовляв, “чим більше виробите, тим більше одержите хліба”. Одна жінка відповіла криком: “Ідіть, ідіть вже до чорта. Ви вже всім досить надавали. [Х]іба ви вже комусь щось дали, та ж ви самі голодні”. Куценко почав пояснювати, що чим буде багатший колгосп, то тим будуть багатші колгоспники. Колгоспниця знову відповіла: “Но, ви вже всіх позбагачували добре, хіба ж ви даєте бути комусь багатим?”. Куценко більше не вдавався в розмову з колгоспниками, і всі большевики, оглянувши поле, від’їхали до райцентру.

Новосільський район

Дня 11.VII. до с. Кошляки приїхав працівник з райфінвідділу (прізвище невідоме) і зайшов до господаря Г. В. В той час до того господаря прийшла жінка зі СУЗ, яка просилася на роботу під час жнив. В розмові між іншим вона сказала: “Нам також добре колись жилося, ми мали досить своєї землі, та коли нас, як куркулів, большевики вивезли на Сибір, все пограбили, то я з чоловіком і малими діточками осталась без куска хліба”. На запитання домашньої жінки “хто буде жати в колгоспі?” Відповіла: “Ах, мої рідненькі, там нема що жати, бо вродився самий мачок, блават та різні бур’яни”. Працівник з райфінвідділу (східняк) запитав цю жінку, що це за мачок і блават. Вона відповіла, що це різна хопта. Тоді цей осібняк до тої жінки сказав: “Якщо ти, жінко, прийшла просити чи заробити хліба, то не шири поганой пропаганди поміж місцевим населенням, бо в противному випадку знова поїдеш на Сибір”. Ця східнячка догадавшись, що то якийсь урядовець, вийшла з хати і подалась в село.

Дня 12.VII. до кооперативи в с. Кошляки привезено кілька кілограмів цукру, який був розподілений на кожне господарство по 7 кг. Коло кооперативи зібралось багато людей, яких участковий міліціонер, двох істребків і голова с/ради впорядкували в “очередь”, причому було багато громадян битих і покалічених, а в приміщенні кооперативи були повибивані вікна та поломана ляда.

Дня 1[2].VII. до с. Клебанівка прийшов громадянин з с. Лиски [Ліски] Малі, Оле-Великого [Олевського] р-ну, Житомирської області, який розповідав, що в його селі 6.VII. працівник з райземвідділу

проводив збори в справі збирання хліба. Між іншим цей працівник сказав, що урожай ми мусимо зібрати скоро і без втрат. Кожний колгоспник, не розраховуючи на те, що він викосив вже свою норму, яка була йому призначена (по 3 га на мужчину), мусить ще викосити по 0,8 га збіжжя. “Не думайте, товариші, якщо ви викосили назначену норму, то ви вже заробили стільки хліба, що на цілий рік вам на прожиток вистарчить і тому не підете кінчати косовиці, бо, мовляв, я вже заробив на цілорічний прожиток і більше працювати не буду. Партія і управа колгоспу по своїх розрахунках знає, скільки можна на день виробити і скільки кожному колгоспникові потрібно на прожиток. Тому ви не дуже тіштеся багатими трудовнями, бо за них ви більше не одерж[и]те заробітньої плати, як в 1947 році, а то й ще менше”.

Після цього колгоспники того ж села взагалі на роботу в колгосп не йдуть і кажуть: “Чи більше, чи менше робити будемо, то все одно треба буде з голоду пухнути, а так краще тюрма, ніж рабська праця”.

Дня 19.VII. до кооперативи в с. Кошляки, перший раз за останіх два місяці, привезено 3 пари черевиків. Село має 500 господарств. Ці черевики купили по 100 крб. голова с/ради, голова кооперативи і стробок.

Дня 26.VII. до с. Кошляки приїхав перший секретар РК КП(б)У Коваленко. Він наказав міліціонерові Нечаєві і агентові райуповмінзагу Похилюкові силою забирати збіжжя в тих людей, які мало або взагалі не здали контингенту. У висліді цього Нечай і Похилюк забрали 6 кіп жита в Кресоватого Івана, яке змолотили на млині і чисте зерно відвезли на зерновий пункт.

Підволочиський район:

В с. Богданівка появилася група бандитів, яка грабує мирне населення в цьому і довколишніх селах. До цієї групи бандитів належать: Бобик Ярослав – родом з с. Богданівка, Остапчук Володимир – родом з с. Хмелиська, Скалатського району, служив у Чирського Петра в с. Богданівка, Остапчук Павло – родом з с. Хмелиська, Скалатського р-ну, і Клепач – родом з Стрийщини.

Цього місяця вони обікрали кооперативу в с. Кїйданці [Киданці], Збаразького району. Крамарка пізнала Бобика і повідомила про це РО МВД. Большевики арештували Бобика. Тамті три бандити пімстились за Бобика. Пішли до с. Кїйданці [Киданці], ранили Шкільняка Олексу, вбили жінку голови кооперативи та хотіли вбити ще крамарку, але вона втікла.

Гримайлівський район:

Дня 13.VII. до с. Вікно приїхав нар. судя Костенко і нач. держ. банку Фатов. По богослуженні під церквою вони перепроводили збори, на яких Костенко говорив про судові органи СССР. Кричав, що українсько-німецькі націоналісти мордують невиних людей, вдираються через вікна до хат і забирають останій кусок хліба. (Населення тихо по-

між собою говорило, що то є неправда, що в цей спосіб поступають більшовики.) “Радянські судові органи судять по законному, не мордують так людей, як ті бандити”. Оповідав, як одна жінка в минулому році вкрала відро бараболь собі на прожиток, не з ро[з]коші, а з голоду, і райнарсуд засудив її на 5 років тюрми. По засуді вона написала до Верховної Ради про помилування. Її помилувано і замінено кару на 6 місяців примусових робіт. Вона і цієї кари не відбула. “Вот, Австрія – продовжувала далі – ні буржуазна Польща таких законів не мала, щоб так справедливо судити”. По зборах від’їхав до району.

В КРАЇНІ ДЕМОКРАТІЇ:

Збараський район:

Дня 1.VII. в с. Чернихівці більшовики робили засідку на подвір’ї гром. Генделюка Григорія. Коли господар ніччю вийшов надвір, більшовики його зловили і питали про місцевих повстанців Вітенка Михайла і Ленька Володимира. Вкінці запропонували господареві підписати заяву, що буде видавати повстанців. Господар на це не згодився, і більшовики нагнали його до хати.

Дня 2.VII. до с. Чагарі Збараські прийшло двох більшовиків. Вони скликали до с/ради юнаків з 1928-1931 рр. народження, яким доручували повістки, щоби явилися 3.VII. в райвоєнкоматі.

Дня 2.VII. до с. Стрийка прибуло двох більшовиків з райвоєнкомату і юнакам з 1928-1931 рр. народження доручили повістки, щоби слідуючого дня юнаки зголосилися на райвоєнкомат.

Дня 3.VII. в с. Чернихівці більшовики арештували гром. Шпунара Осипа та його сина Володимира. Їм закидали співпрацю з бандерівцями. В районі на допитах так їх збили, що цілі їх тіла були сині. Слідуючого дня арештованих звільнено.

Дня 4.VII. в с. Кїйданці [Киданці] двох більшовиків з райвоєнкомату доручували юнакам з 1928-1931 рр. народження повістки, щоби слідуючого дня явились в райвоєнкоматі до комісії.

Дня 5.VII. в с. Луб’янки Вищі 5 більшовиків робили засідку. Над ранком вони обскочили хату гром. Борщ Михайлини, яка в той час збиралась до м. Тернополя. Більшовики перевірили помешкання, питали її, чи до неї не прийшли бандерівці. Звідти пішли до гром. Кошіля Григорія та казали себе відвезти до району.

Дня 5.VII. до с. Чернихівці прибув о/у РО МГБ Трохимчук з 7-ма бійцями. Він зайшов до гром. Ренделюка Омеляна та питав його сестри про повстанця Ленька. Коли жінка відповіла, що такого не знає, Трохимчук назвав її бандиткою та вдарив два рази в лице. Не довідавшись нічого, розлючений від’їхав до с. Верняки.

Дня 6.VII. в с. Максимівка і Гори Стрийовецькі двох більшовиків з райвоєнкомату доручували юнакам з 1928-1931 рр. народження повістки, щоби слідуючого дня явилися в райвоєнкоматі до комісії.

Дня 8.VII. в с. Розношинці прибули два міліціонери вписувати юнаків до стрибків. Міліціонерам вдалося втягнути до стрибків 4-ох юнаків, яким доручили ходити попід вікна і наслухувати, що в хатах говорять і хто до них заходить. Також казали їм прослідити, де заходять юнаки в чужих сіл Шуст Петро, Агрест Петро і Кальба Василь.

Дня 11.VII. до с. Розношиці прибуло двох працівників райадміністрації. Перед полуднем вони пішли під церкву і після Богослуження перевели збори в справі контингенту.

Дня 11.VII. до с. Чагарі Збаразькі прибула уповноважена по контингенту Несторова Марія і перепровадувала з населенням збори в справі контингенту. Також сварила вона на сільську управу, що не виконує як слід заряджень радянської влади, а слухає бандерівських підшептів і тому не старається вислати юнаків на роботу до Донбасу.

Дня 11.VII. ніччю в с. Луб'янки Вищі, на хуторі Гайки зайшло двох большевиків до гром. Пісецького Василя та почали стукати до вікна, щоби господар відкрив хату. Коли господар не хотів відкрити, большевики вибили вікно і силою влізли до хати. Під ширмою українських повстанців сварились з господарем, чому не хотів їм відкрити. "Большевикам дали б наїстися і напитися, а свої люди, як хочуть зайти води напитися, то мусять аж вікном лізти, бо не відчинять". По тім зв'язали телефонічним дротом руки господині Ольги і силою вивели її з хати. Надворі хустиною закрили її уста, зав'язали очі та кудись повели. Друго дня швагер Ольги Пісецький Григорій поніс харчі для Ольги на РО МГБ до Збаража. Тут йому сказали, що в них такої нема і що її напевно забрали бандерівці.

Увечері Ольга повернулася з напрямку Луб'янецького лісу додому та оповідала що її забрали повстанці, як сексотку. Привели її в лісі до досить просторої криївки, яка складалась з двох кімнат. В одній кімнаті мешкали, а в другій була канцелярія. Їхній провідник, в окулярах, питав її, коли і за що була арештована та що з нею говорить о/у РО МГБ Коннов. Він її успокоював, щоби вона не боялась, бо її брат Іван, який є повстанцем і живе в с. Красносілці, також бере людей і так само поступає як він. Питав її про повстанців. Вона призналась, що знає Переможця і Кармелюка. Пізніше дав їй читати "Душпастирський лист" і листівку "Український народ" з нагоди 7-их роковин проголошення самостійної України. Вечером, коли мали її звільнити, цей провідник сказав їй, що коли буде її питата Коннов, де вона була, то нехай скаже, що її тримали в корчах на краю лісу. Зав'язали знова її очі, вивели з криївки, якийсь час несли її на руках, а відтак відпровадили її на пасовисько за лісом [та] тут розв'язали очі і звільнили додому.

Дня 11.VII. в с. Чернихівці около 20 большевиків робили засідку коло моста від с. Верняки. На засідку найшли цивільні юнаки Скалецький Михайло і Коцюруба Михайло. Большевики їх придержали і під маскою українських повстанців питали, де є большевики, де роблять засідки і чи вони скажуть большевикам, що бачили повстанців. Коцю-

руба запевнив їх, що про це нікому не скаже. Тоді большевики сильно збили хлопців і нагнали додому.

Дня 19.VII. ввечері до с. Чернихівці прибуло 6 большевиків. Вони по-різному одягнені, зарослі, під покришкою українських повстанців заквартирували в гром. Турка Теодора, Кінаха Омеляна і Кірика Григорія. Ті, що квартирували в Кірика, питали господаря, чи можуть вони зв'язатися з місцевими хлопцями, бо вони переходять з Карпат і конечно їм треба зв'язку. Також поучували господаря, щоб він не сказав большевикам, що в нього вони квартирували. Пополудні хтось в селі вистрілів, і всі вони пішли в село.

Дня 25.VII. в с. Синягівка о/у РО МГБ Захаров з 16-ма бійцями зробив засідку на подвір'ї гром. Мазур Марії. В той час на те подвір'я підходило двох повстанців і, почувши большевиків на засідці, відступили і повідомили своїх друзів, що большевики є на засідці. Ці останні повстанці сиділи в той час в криївці, яка була в сусідстві Мазур Марії. Вони з криївки вийшли. Ранком коло год. 3-ої большевики обскочили господарство гром. Іванчук Франки (тут була ця криївка) та перевели стислу ревізію. Большевики знайшли криївку і господиню сильно побили та забрали з собою до району.

Дня 28.VII. в с. Синягівка о/у РО МГБ Захаров з 6-ма бійцями та головою с/ради зайшли на господарство Іванчук Франки (в неї знайдено тому кілька днів криївку) та списали все майно і сконфіскували одіння [одяг], взуття і кухонне начиння. Захаров на місці все сконфісковане пересортував і що краще забрав для себе.

В другій половині цього місяця в селах цілого району большевики робили збори в справі контингенту. Вони закликали населення, щоб якнайскоріше здавати хліб державі. Після трьох днів, коли люди почали жати, большевики почали стягати збіжжя на контингент.

В цьому місяці большевики зробили коло 80 засідок:

- Дня 1.VII. – в с. Луб'янки Вищі, на подвір'ях,
1.VII. – [в с.] Чернихівці, в частині села “Кут” і на подвір'ї госп. Ренделюка Григорія,
1.VII. – в с. Оприлівці [Оприлівці], на горі “Скала”,
3.VII. – Чернихівці
5.VII. – Луб'янки Вищі, на подвір'ї гром. Кошіля Гр.
5.VII. – Охримівці [Охримівці], на краю села від лісу,
5.VII. – Залужжя, від лісу,
6.VII. – Розношинці, коло школи,
6.VII. – Чернихівці, коло цвинтаря і на подвір'ї гром. Ренделюка Омеляна,
6.VII. – в с. Старий Збараж, на краю села від с. Верняки,
7.VII. – Розношинці, на вулиці “Лісок”,
7.VII. – Верняки, на подвір'ї гром. Дудки Миколи і Шинькаря Михайла,
8.VII. – в с. Оприлівці [Оприлівці], на мості від с. Чумалі,

- 9.VII. – Розношинці, на городах від лісу,
- 9.VII. – Луб'янки Вищі, на вулицях і подвір'ях,
- 10.VII. – Розношинці, на подвір'ї гром. Паласюка Нестора,
- 10.VII. – Луб'янки Вищі, на подвір'ї гром. Маріяша I.
- 10.VII. – в с. Старий Збараж, від сторонни “Веселенької гори”,
- 11.VII. – Новий Рогівець, коло гром. Паламарчука I.
- 11.VII. – Чернихівці, на мості від с. Верняки,
- 11.VII. – Оприлівці [Опрілівці], коло гром. Стасюка Степана,
- 11.VII. – Старий Збараж, від хуторів “Мельники”,
- 11.VII. – Зарубинці, коло церкви,
- 16.VII. – Оприлівці [Опрілівці], в кінці села від с. Чумалі,
- 18.VII. – Розношинці, коло гром. Сивої Ірини,
- 18.VII. – Охрімівці [Охримівці], в частині села “Куток”,
- 24.VII. – Чернихівці, на городах гром. Валешука Теодора, Скалецького Данила і Клепала Василя,
- 24.VII. – в с. Старий Збараж, в частині села “Абісинія”
- 25.VII. – Луб'янки Вищі, на вулицях і подвір'ях Кошіля Григорія і Семчишина Тадея,
- 25.VII. – Оприлівці [Опрілівці], в саді гром. Яріша Василя, та на подвір'ї Дідуха Танаса,
- 25.VII. – в с. Верняки, на подвір'ї гром. Возняка Максима,
- 25.VII. – Синягівка, на подвір'ї гром. Мазур Марії,
- 26.VII. – Грицівці, на краях села від с. Стриївка і Максимівка,
- 27.VII. – в с. Синягівка, коло гром. Погребецького Дмитра,
- 28.VII. – Луб'янки Вищі, на хуторі “Гайки”,
- 29.VII. – Грицівці, на вулицях і городах.

Замітка. Засідок за звітний час було значно більше, однак точних даних про них не подається тому, що большевики стараються засідки конспірувати.

Ревізій в цьому місяці було понад 30:

- 1.VII. – в с. Охрімівці [Охримівці], в гром. Ковальчука Андрія,
- 4.VII. – Чернихівці, в частині села “Кривуля”, найбільш стислу ревізію перепроваджено гром. Осадчука Василя і Цебринського Данила,
- 5.VII. – в с. Залужжя, в гром. Зінкевича Василя,
- 6.VII. – [в с. Залужжя], в гром. Загоруйко Теклі,
- 7.VII. – Стриївка,
- 9.VII. – Луб'янки Вищі, в гром. Маріяша Івана і Паринецького Миколи,
- 9.VII. – в с. Стриївка,
- 11.VII. – Луб'янки Вищі, в гром. Козара Тадея і Паламарчук Софії,
- 12.VII. – в с. Розношинці, в гром. Яремчука Семена,
- 13.VII. – Максимівка,
- 14.VII. – Луб'янки Вищі, в гром. Ляха,
- 19.VII. – Максимівка,
- 24.VII. – Старий Збараж в гром. Бураковського Івана,

25.VII. – Луб'янки Вищі, в гром. Мерещака Михайло, Гочара Івана і Іваського Григорія,
25.VII. – в с. Верняки, в гром. Возняка Максима,
27.VII. – Івашківці,
28.VII. – Луб'янки Вищі, в гром. Пірковського Івана, Петринки Степана, Павлишин Євдокії і Галещука Т.,
14.VII. – большевики робили облаву на полях між селами: Луб'янки Вищі, Кретівці і Чагарі Збараські.

Замітка. Дані не точні, ревізій було значно більше.

Новосільський район:

Дня 2.VII. в с. Добромірка голова с/ради зорганізував т. зв. “червону валку”, яка відвезла збіжжя на контингент на станцію до м. Збаража.

Дня 3.VII. – Кошляки уповноважений Овченніков зорганізував “червону валку” з 15 підвод. На першій підводі був прикріплений червоний прапор і коло нього стояв Овченніков. Валку проводжала місцева дута [духова] оркестра до с. Шельпаки. “Валка” відвезла того дня 70 ц старого збіжжя. Члени оркестри дістали в нагороду 1 літру спирту.

Дня 4.VII. в с. Терпилівка селяни зорганізували під примусом “Червону валку”, відвезли на контингент 47 ц старого збіжжя.

Дня 6.VII. ніччю до с. Яцівці прийшло около 30 большевиків і зробили засідку. Рано в [6]-ій годині з напрямку м. Збаража приїхало ще дві автомашини большевиків і тоді почали всі разом робити загальну облаву. Під час облави викидали з горищів всі соломи, в хатах і в інших будинках копали ями, зривали долівки, валили печі, провірювали всі папери і книги. Облава не дала їм жодних результатів. Вечором большевики від'їхали до м. Збараж і Нового Села.

Дня 7.VII. в с. Добромірка відбулася вистава, на якій були присутні стрелки з с. Лозівка. Перед виставою стрелок, родом з с. Добромірка, Кравчук Григорій почав сварку з юнаком того села Ямборком Пилипом та бити його. Коли Ямборко почав утікати, стрелок кинув за ним гранату. Граната тяжко поранила утікаючого, якого відставлено до шпиталю на лікування. Органи безпеки до цієї справи поставились байдуже. Стрелок не був за це притягнутий до відповідальности.

Дня 7.VII. до с. Шили около год. 4-ої приїхало 60 бійців гарнізону, майор УМГБ і начальство РО МГБ та робили загальну облаву в одній частині села. Ревізії перепроводжували ґрунтовно. Найбільше звернули увагу на хутори. На хуторі “Ліщина” большевики знайшли криївку, а господаря того дому Дидика Івана в нелюдський спосіб побили. Після облави арештували таких людей: Пастушенка Василя, Малішевську Марію, Гульовського Василя, Порохняка Т. і Цимбалістого Василя. На допитах арештованих питали, чи мають контакт з українськими повстанцями, хто їх прохарчовує та в кого перебувають. Після переслухання арештованих звільнено додому. Перед вечором большевики від'їхали в напрямі хуторів “Коршемки”.

Дня 15.VII. в с. Клебанівка представники райадміністрації перевіряли хто і скільки дав державі м'яса та молока. Йдучи дорогою, стрінули хлопця, родом з села Яцівці, який ровером вертався з Підволочиськ додому. Один з большевицьких бандитів, по прізвищі Бохалюк почав від нього відбирати ровер та бити його. Хлопець в тій справі звернувся до прокурора, який в той час був в селі, та відібрав ровер.

Того ж дня юнак Коперсевич Петро, родом з с. Клебанівка, пішов на весілля до с. Яцівці. Там нач. стрелків Міша з двома стрелками (одного прізвище Максимчук Володимир, другий переселенець – прізвище невідоме) так побили Коперсевича, що він втратив притомність і майже неживого підводою завезли на поліклініку до с. Сухівці. Побитий через кілька днів не міг взагалі говорити. Бандитів, які скатували невинного юнака, судові органи не потягнули до відповідальності.

Дня 16.VII. в с. Щаснівка участковий міліціонер з 6-ма істрелками ловив хлопців до стрелків і Донбасу. Людоловам акція не вдалася і вечером вони зі села від'їхали.

Дня 17.VII. коло год. 10-ої до с. Шельпаки приїхали: перший секретар РК КП(б)У Коваленко, голова РВК Слободянін Іван, голова райуповмінзагу Лісишин і Перехода. Вони приїхали на похорон голови колгоспу Хомика Павла і голови с/ради Сої Миколи, яких за вислужництво большевикам знищили українські повстанці. З прощальними промовама виступали представники з райадміністрації. Коваленко сказав, що в тому, що українські повстанці вбивають чесних людей, патріотів радвлади, в першу чергу винні місцеві люди, які не викривають місць їхнього перебування і не видають їх радянським органам безпеки, та куркулі, які допомагають повстанцям матеріально. Також сказав, що українські повстанці не вбивають русских, тільки своїх.

Кожний з ораторів закликав населення до боротьби з українським підпільним рухом.

Дня 19.VII. около 24 год. до с. Лозівка приїхало приблизно 40 большевиків і до ранку робили засідку. Рано, около 5-ої год., большевики почали робити ревізії в деяких господарів. В Ковальчука С., Панотчика Д. і Мальованої К. перекопували землю в будинках і на подвір'ях, валили мури, кожну в'язку соломи розв'язували, виривали плити на подвір'ях і під порогами, повалили печі, в шпихлірах позривали суфіти, але нічого не знайшли. Звідти перейшли до с. Ободівка і в такий самий спосіб перевели ревізії в громадян: Осадчука Ярослава, [Верещака] Антона, Нечай Павла і Жук Катерини. Тут також нічого не знайшли.

Після ревізії большевики арештували Жук Катерину, Нечай Петра і його товариша, який приїхав зі Львова до нього на ферії. Арештованих большевики випустили домів. Від Нечая Петра відібрали паспорт і говорили, якщо він скаже, де криється повстанець Скалацький, то вони паспорт йому віддадуть. Помимо того, що Нечай нічого не сказав, бо в дійсності нічого не знав, большевики віддали йому паспорт і відпустили його додому.

Підволочиський район:

Дня 19.VII. в 9-ій год. до с. Богданівка приїхав автомашиною перший секретар РК КП(б)У Марущак, голова РВК Баран і голова уповмінзагу Сулима. Деякі селяни звернулися до них зі скаргою на місцевого голову колгоспу Содому Михайла, що він неправильно забирає поля одноосібників і прилучує їх до колгоспного масиву полів. Большевицькі бандити почали зі селян сміятися та сказали, що Содома робить правильно. Коли жінка Палій Степанія почала переконувати большевицьких представників в чому Содома зле поступає і доказувати це на фактах, Баран загрозив їй тюрмою та сказав, що зараз всі зусилля партії і уряду спрямовані на те, щоб сколективізувати всі села і тут немає що багато говорити.

Відтак большевики з місцевим головою кооперативи Роздобраєвим пішли на обід до гром. Вомби Петра. Тут піячили вони майже ціле пополудне. Дикі вигуки та п'яний регіт большевицьких бандитів доносились на вулицю села і дразнили переходячих селян. Перед вечором адміністратори від'їхали до району.

Скалатський район:

Дня 28.VII. в с. Зарубинці озброєний урядовець з райвиконкому (прізвище невідоме) при допомозі кількох стрелків і місцевого явного большевицького вислужника [Жидак] Андрія ловив молодь до ФЗУ. Однак всі його заходи не дали йому успіхів, бо молодь вся скрилась в селі та вивтікала в поля.

Гримайлівський район:

Дня 1.VII. до с. Вікно около 22-ої год. прибуло зі сторони лісу около 10 озброєних та різно омунованих большевиків. Вдаючи українських повстанців, зайшли до господаря Германа Евстахія, де наїлись і забрали пару мужеських чобіт. В господаря Черкаса Павла домагались на три днів харчів, причому вкрали жіночі мешти.

Дня 23.VII. до с. Лежанівка прийшов з уповмінзагу Давідов і представник РВК Бесарабова. Забрали корови в тих господарів, котрі не здали молока, а саме: Ніздропи Андрія, [Савуловет] Михайлини і Черкас Софії. Коли господарі приобіцяли, що в короткому часі здадуть молоко, повернено їм назад корови.

Дня 26.VII. в с. Кут Товстецький голова с/ради Дрогомирецький Дмитро і уповноважена на село Гончарова забрали з поля госп. Звалинського Петра дві копи жита та в госп. Гульки Миколи пшеницю. Це збіжжя сконфіскували за те, що поле це не було записане в с/раді.

Дня 26.VII. до с. Вікно прибув інструктор РВК Вейко, зав. держбанку Фатов і прокурор Ніколенко. Ходили по селі за контингентом збіжжя. В гром. Довганя Луки перевели ревізію, де в коморі знайшли збіжжя і муку і це все повикидали на двір. Вейко кричав до господаря, що він куркуль, тримає вагон збіжжя і 10 кірців муки по льохах, а

державі не хоче дати контингенту. Списали скільки було тої муки і збіжжя та наказали йому, щоби він на другий день дав два центнери збіжжя на контингент.

Дня [2]1.VII. до с. Товсте приїхав перший секретар РК КП(б)У Веремеев, другий секретар РК КП(б)У Літвінов та представники з області депутат Верховної Ради Ткачук Марко Якович. Вони призначали на с. Товсте 531 ц збіжжя на контингент.

В місяці липні по всіх селах району час від часу їздили уповноважені по контингенті збіжжя, м'яса і молока, переводили в цій справі збори та принаглявали селян до виконання наложених зобов'язань супроти держави.

До акції стягання контингенту заангажовано майже всіх райурядовців, з начальниками РО МВД і РО МГБ включно.

В липні було кілька випадків по селах ловлення молодих юнаків до ФЗУ.

В цьому місяці було понад 30 засідок:

1.VII. – в с. Глібів, на полях від с. Зарубинці,

1.VII. – Кут Товстецький, на подвір'ї гром. Сокальського Петра і в саді [Магальяс] Л.

4.VII. – в с. Глібів, в частині села "Липа" і коло гром. Шевчука Михайла,

4.VII. – в с. Оленівка, на роздоріжжя від Гримайлова і на городі гром. Міжвінської Агнешки,

7.VII. – в с. Лежанівка, на городах гром. Ніздропи Прокопа і Ткача,

9.VII. – в с. Лежанівка, на подвір'ях,

9.VII. – Білінівка, на городах [Яцишина] Йосипа і Мохнацького,

10.VII. – в с. Оленівка, коло гром. Білінського, Кресоватого і Міжвінської,

12.VII. – в с. Оленівка, коло гром. Міжвінської Аг.[нешки],

14.VII. – Лежанівка, коло гром. Ніздропи Прок.[опа],

18.VII. – Раштівці, коло голови с/ради Стефанцюха,

19.VII. – в с. Білінівка, на греблі від с. Саджавки,

27.VII. – Раштівці, в коноплях під селом і від лісу

26.VII. – Зелена, на цвинтарі і від с. Вікно,

27.VII. – Паївка, на роздоріжжі коло могили,

30.VII. – Глібів, в частині села "Горбок" і від лісу.

30.VII. – Глібів, в рові коло моста від с. Пізнанка.

Замітка. Число засідок не точне, їх було значно більше.

В звіттовому місяці було коло 60 ревізій:

9.VII. – в с. Глібів, в гром. Калити Марії, Качана Томка, Кузьміна Ярослава, Сивозад Катерини, Курила, Марусяка Івана, Грушевського Андрія і Марусина Дмитра,

15.VII. – в с. Глібів, в гром. Гойдиш Розалії,

17.VII. – Глібів, в 33-ох господарствах,

27.VII. – Зелена, в 15-ох господарствах,

27.VII. – Паївка, в гром. Гаврилюка Степана.
Замітка. Дані не точні, ревізій було більше.

V. НАРОД БОРЕТЬСЯ

Збараський район:

Дня 2.VII. в с. Стриївка нач. РО МВД Пахомов з кількома емведистами старався втягнути до стрєбків юнаків з 1932-1933 рр. народження. Його намагання були даремні, бо до стрєбків ніхто не записався.

Дня 3.VII. в с. Чернихівці українські повстанці зліквідували Гуралю Василю і Дроздовського Омеляну, явних большевицьких вислужників, які знущались над цивільним населенням.

Населення з великим задоволенням прийняло вістку про смерть цих бандитів.

Дня 4.VII. в с. Синява райпрокурор (прізвище невідоме) і уповноважений по контингенті Васілев скликали до с/ради юнаків, які мали їхати до ФЗУ. До с/ради з юнаків ніхто не зголосився, і большевики з нічим від'їхали до району.

5.VII. в с. Стриївка третій секретар РК КП(б)У Шевченко скликав до с/ради юнаків, які мали б їхати до ФЗУ. До с/ради ніхто не прийшов, і розлючений Шевченко від'їхав до району.

6.VII. в с. Стриївка прибув знова третій секретар РК КП(б)У Шевченко в справі мобілізації до ФЗУ. Коли до нього з юнаків ніхто не зголосився, розлючений до крайности пішов у село до батьків тих юнаків, які мають їхати до ФЗУ. Від батьків домагався підпису, що їх сини зголосяться до ФЗУ. Коли ніхто не хотів підписатись, він списав на кількох господарів акт. Перед вечором з нічим від'їхав Шевченко до району.

Дня 7.VII. до с. Чагарі Збараські прибув участковий РО МВД Федоренко Василь і Шпак. Вони питали голову с/ради, чому юнаки з 1928-1931 рр. народження не явились 5.VII. в райвоенкомат. Голова відповів, що він нікого силою не буде гонити і що участкові мають зброю, то можуть примушувати юнаків їхати до Донбасу. Емведисти посідали на коні і поїхали в село ловити юнаків. Вдома нікого з юнаків не застали і тоді грозили батькам, якщо їх сини не зголосяться, то їх вивезуть на Сибір. Перед вечором большевики з нічим від'їхали до с. Максимівка.

Дня 7.VII. до с. Кїйданці [Киданці] прибуло двох емведистів та скликали до с/ради юнаків, які не зголосились в райвоенкомат до комісії. До с/ради з юнаків ніхто не прийшов. Емведисти переночували в школі і другого дня також скликали юнаків до с/ради, але їх старання були даремні. Перед вечором емведисти з нічим від'їхали до району.

Дня 10.VII. з с. Кретівці українські повстанці роззброїли станицю стрєбків. Убили участкового РО МВД лейт. Шпака, стрєбків звільнили. Повстанці здобули 5 крісів, 15 СВТ, 1 автомат ППШ, пістоль ТТ, 180 штук набоїв і торбу з інструкціями та звітами в РО МВД.

Дня 11.VII. в с. Залужжя уповноважена по контингенті Гроза і трьох большевиків пропонували населенню на зборах писатися до колгоспу. До колгоспу з населення ніхто не вступив, і большевики від'їхали до району.

Дня 11.VII. до с. Стриївка прибуло трьох емведистів та третій секретар РК КП(б)У Шевченко. Вони мали на меті zorganizувати станцію стрелків для охорони місцевого колгоспу. Юнаки з домів повтікали і всякі старання большевиків були даремні. Другого дня населення їх впоїло і п'яні большевики без нічого від'їхали до району.

Дня 14.VII. в с. Голубічок Малий [Малий Глибочок] уповноважена по контингенті Гарищенко хотіла зробити збори. Селяни на збори не зішлися і Гарищенко від'їхала до району.

Дня 24.VII. в с. Чернихівці коло 60 большевиків зробили ввечері засідку в частині села "Кут", від лісу. Селянка Вітенко Степанія, знаючи, що повстанці є в лісі і ввечері прийдуть до села за харчами та можуть знайти на засідку, рішила ввечері сама занести харчі до лісу і повідомити повстанців, що в селі є большевики. Большевики вже в той час сиділи на краю ліса на засідці і бачили, як Вітенко несла до лісу харчі, перекликалась з повстанцями і як повстанці вечеряли. По ввечері повстанці відійшли в глиб лісу, а Степанія верталась з порожнім начинням додому. Большевики її зловили, зв'язали руки і питали, кому вона несла їсти та де є криївка повстанців. Жінка оправдувалась, що вона вертається з поля і їсти носила своїм жінцям. Большевики почали її бити та вимагати, щоб вона показала криївку. Степанія до нічого не призналась. Озлоблені большевики били її до безтями, крутили пальці на руках, повиривали цілими жмутами волосся з голови. Вона кілька разів стратила була притомність, але большевики відливали її водою. Тоді Степанія, щоб прикоротити свої терпіння, сказала, що криївка є в криниці на підлісному хуторі і вона їм її покаже. Вона думала, що большевики допустять її до криниці і тоді вона утопиться. Капітан догадався про її наміри і до криниці її не допускав. Большевики, не знайшовши в криниці криївки, почали знову її бити, забрали до села, тут арештували її чоловіка і разом їх відвезли до району. По двох днях допитів сильно побиті [вони] повернулись додому та довгий час хворі лежали у ліжку. Степанія мала переломані пальці на руках, повикручвані ноги, повириване волосся на голові, ціле тіло було синє від побиття.

Новосільський район:

Дня 7.VII. до с. Шили приїхали кап. райвоєнкомату Короленко і з 6-ма стрелками ловив хлопців до Донбасу. Їм вдалося зловити двох хлопців (Притула і Шеремета) та дві жінки, яких сини не далися зловити. Короленко силував зловлених хлопців підписатися, що вони добровільно їдуть до Донбасу. Однак жодний з них не підписався. Тоді Короленко арештував їх та відставив до району. В районі знова їх мучили підписатися, але там большевики осягнули ті самі результати,

що й в селі. Після цього Притулу звільнено, а Шеремета остався цілий місяць на роботі при будові школи в Новому Селі. Зловлених жінок також звільнено.

Дня 6.VII. до с. Пальчинці приїхало 4 підводи райурядників, які хотіли організувати колгосп. Громадяни, довідавшись в чому справа, всі як один зі села повтікали, оставляючи вдома дітей і стариків. Большевики побачили, що їм нічого не вдасться зробити, чим скорше зі села від'їхали.

Дня 12.VII. в с. Клебанівка юнаки з 1933 р. народження вигнали в поле пасти корови. Один із них (походить зі Стрийщини, прізвище невідоме) забрав зі собою автомат ППШ і нагана та показував своїм друзям, як розбирається і як треба володіти зброєю. На цей час над'їхав з с. Богданівка голова колгоспу, який оглядав колгоспне збіжжя. Хлопці, побачивши його, почали до нього стріляти, але не попали в нього, бо не були в стрілянню вправлені. Голова колгоспу з криком втік до с. Богданівка та повідомив місцевий гарнізон. Бійці гарнізону на конях погнали на місце згаданої події і зловили тільки одного хлопця Тригуба Ярослава. При ньому була також зброя, яку большевики забрали разом з ним до райцентру Підволочиська. Два інші юнаки – Лисий Богдан і цей з Стрийщини втікли і тепер скриваються.

Дня 14.VII. в с. Гнилиці Великі ніччю при допомозі стрелків участковий міліціонер ловив хлопців до стрелків і Донбасу. Зловили тільки одного хлопця Машлія (з 1929 р. народження) і забрали його до стрелків.

На другий день Машлій стояв на стійці і звідти з крісом втік додому. Вдома дав батькові кріса, щоб заніс на станицю стрелків. В той час дорогою, коли батько відносив кріса, переїздив о/у РО МГБ Власюк. Коли він побачив цивільного озброєного чоловіка, почав його спиняти. Батько згаданого хлопця злякався і почав втікати. Власюк догнав його і сильно побив. Того самого дня вечером стрелки знову зловили Машлія, набили його і замкнули до пивниці, де [той] просидів цілу ніч.

Дня 15.VII. в с. Шельпаки українські повстанці застрілили большевицьких вислужників голову колгоспу Хомика Павла і голову с/ради Сою Миколу.

Вістку про вбивство Хомика і Сої населення прийняло з великим задоволенням та вдячне українським повстанцям за те, що визволили їх з-під тортур большевицьких вислужників-бандитів.

Дня 24.VII. в с. Терпилівка завідувачий раймінзагу Лісишин і уповноважений Боршілов контролювали, хто і яке молоко носить до молочарні. Виявилось, що селяни мішають молоко наполовину з водою. Крім цього також виявилось, що є не вписаних кільканадцять корів. На цих господарів урядники списали акти обвинувачення і подали до прокуратури.

Гримайлівський район:

Дня [2].VII. в м. Гримайлів були розкидані протибольшевицькі кличі. Населення району дуже зацікавлене цими кличами, говорили,

що цієї ночі було дуже багато повстанців і вони розкинули ці кличі. Увечері цього ж дня відбулося засідання РК КП(б)У в справі організування нових колгоспів. Коли більшовики побачили рано розкинені по вулицях протиколгоспні листівки і кличі, здивувались цим і казали, що між ними є хтось такий, що все доносить “бандьорам”. Бо звідки ж “бандьори” могли знати, що на засіданні будуть обговорювати справу організування колгоспів. Рано працівники РО МГБ збирали протиколгоспні кличі та питали господарів, чи не бачили, хто їх розкидав. Більшовики про це нічого не довідались, бо хто знайшов листівку, то не признавався та не віддав її в руки більшовикам.

Дня 5.VII. до с. Зелена приїхали з райфінвідділу Заливчий Іван, Іщенко Павлина та Метельський Максим і сказали голові с/ради скликати місцевих депутатів. На зборах Заливчий Іван сказав, щоб депутати видали куркулів свого села. Коли депутати заявили, що в селі таких нема. Заливчий вийняв список і прочитав 10 господарів та зажадав, щоб депутати своїми підписами ствердили, що прочитані господарі є куркулями. Ніхто з депутатів цього не зробив.

Дня 6.VII. в с. Лежанівка українські повстанці повісили зрадника українського народу – більшовицького виступника Ткача Теодора.

Від 7.VII.-9.VII. в селах району були розліплені і розкинені протиколгоспні кличі та листівки.

VI. ГЕРОІКА:

Новосільський район:

Дня 29.VI. в с. Кошляки утопився Чорний Теодор Максимович, уроджений 1928 р. в с. Кошляки, який був в стрелках на станиці в с. Шельпаки. Причина уоплення є така: дня 26.VI. СБ застрілила нач. істрелків в с. Шельпаки. Більшовики не знали, хто його застрілив, і арештували всіх стрелків, між якими був і Чорний. Чорний під тортурами зізнав неправильно, що він знає, де знаходяться криївки, в яких перебувають повстанці. Коли більшовики привели його до с. Кошляки, щоби показав, де знаходяться криївки, Чорний вирвався їм з рук і скочив в криницю, яка була недалеко. Більшовики витягнули його неживого. Після цього, за кілька днів, більшовики знайшли луску набоя від пістоля на тому місці, де вбито нач. стрелків Ретявку, яка свідчила про те, що його вбив хто інший.

Гримайлівський район:

Дня 11.VII. в с. Лука Мала переходив попри стодолу, в якій квартирувало 4-ох повстанців, один більшовик. Почувши калатання зброї в стодолі, вибіг на вулицю і вистрілив. На це місце почали збігатись гарнізонники, що були недалеко в селі. Повстанці, вискочивши зі стодоли, намагались вирватися з небезпечного становища. Нав'язався

бій, в якому згинули: Нечай, Галун і Влодько. Повстанцеві Чорноті вдалось вийти щасливо з бою.

VII. РІЗНЕ:

Збаразький район:

Дня 3.VII. в с. Розношинці уповноважений по заготовлі Піхота сказав на зборах, щоби юнаки, які не хочуть їхати в Донбас, зголосилися, бо якщо їх половлять, то будуть судити.

Дня 13.VII. на полях коло с. Кїйданці [Киданці] 6 військових будували вежі.

Дня 24.VII. в с. Залужжя районний нарсуд засудив гром. Дудрака Івана за те, що виправляв телячу шкіру, на два місяці примусових робіт.

Дня 25.VII. в с. Зарубинці районний нарсуд засудив гром. Павлюк Анну, Дядько Евдокію і Сукар Ярославу за те, що вони не виходили до колгоспу на роботу, по 6 місяців примусових робіт у місцевому колгоспі.

Дня 27.VII. нічю в с. Стрїївка нач. РО МВД Пахомов з 15-ма емведистами дзвонив в дзвін на тр[и]вогу. Люди повиходили з хатів, але нікуди не бігли, бо не бачили жодного пожару. Тоді Пахомов пішов до голови колгоспу і почав до нього кричати: “Ти, бандито. Ти спиш, не чуєш, що дзвонять в тр[и]вогу. От, бандерівці прийдуть і підпалять твій колгосп, а ти будеш спати”. Над ранком большевики від’їхали до району.

Дня 30.VII. в с. Луб’янки Вищі о/у РО МГБ Коннов просив у селян сала і меду на дорогу, бо, мовляв від’їжджає на відпустку.

Дня 2.VII. в с. Гнилиці Малі відбулися збори колгоспників, на яких був присутній представник в райадміністрації. Колгоспники поставили йому ряд запитань, між іншим: “Чому ви терором і силою заганяли громадян у колгосп, коли вони не хотіли вступити? Чому не сталось так, як говорив маршал Жуков, що після війни колгоспів не буде? Де ви поділи маршала Жукова, який хотів дати для народу землю?” Представник, не маючи що людям відповісти, вийшов зі салі.

Дня 13.VII. в с. Кошляки були покликані на райвоенкомат юнаки з 1928-1929 рр. народження. На военкоматі капітан сказав їм, щоби з району нікуди не віддаювалися.

Дня 19.VII. в с. Шили нач. РО МГБ [Шенін] з 10-ма бійцями перевів ґрунтовну ревізію в гром. Циби Варвари. Коли большевики виходили з хати, один з них вліз під ліжко і наслухував, що господарі будуть між собою говорити. Але на щастя домашня сім’я про ніщо не говорила. По хвилі большевики вернулися знова до хати і тоді вліз большевик з-під ліжка, що запримітила домашня дівчина. Після того большевики пішли в село.

Дня 21.VII. в с. Шельпаки органи безпеки зарядили, щоби щоночі на кожній вулиці села і на тих місцях, де знаходиться колгоспне добро, вартувало по двох мужчин. Населення з цього зарядження дуже

невдоволене, бо приходиться кожному господареві йти на варту щотретю ніч.

Дня 25.VII. в с. Шили нач. з воєнкомату Бусланін перевів загальні збори в справі здачі контингенту. Він говорив, щоб громадяни якнайскорше здали 100% контингент державі, а потім можуть годувати “Степанових дітей” та виглядати Америки.

Підволочиський район:

Дня 15.VII. на полях попри гостинець між селами Кам’янки та Мовчанівка большевики зробили облаву під проводом о/у РО МГБ Круглова і Тетеріна.

Коло полудня з сторони Підволочиська приїхало 6 особових авт та здержались в с. Кам’янки при шатрах, в яких квартирують робітники від будови газопроводу “Дашава – Київ”. Другого дня робітники говорили місцевим людям, що до них приїжджав Хрущов.

Гримайлівський район:

Дня 15.VII. на полях около с. Новосілка 8 військових (технічна частина ЧА) будували вежі. (Кажуть, що це орієнтаційні пункти для літаків).

Дня 22.VII. до с. Глібів прибуло на радгосп 27 червоноармійців до праці під час жнив.

Дня 24.VII. до м. Гримайлів на радгосп прибуло 150 червоноармійців в повному військовому виряді на працю під час жнив.

Дня 26.VII. в с. Вікно перед вечором вліз вікном до кооперативи 14-літній умово хворий хлопець Фік Василь, син Кіндрата, забрав кольонську воду, пудер і гроші. Гребені поламавав, та все порозкидав по долівці. Те все, що забрав з собою, роздавав поміж других хлопців. В то час переходив прокурор Ніколенко і інспектор РВК Бойко, побачивши, що вікно в кооперативі вибите, зловили того хлопця, і він признався, що обікрав кооперативу. Наробив шкоди в кооперативі на 1800 крб. Вечором приїхали 4 міліціонери та арештували того хлопця.

Дня 30. .VII. в с. Кут Товстецький до госп. Валькова Івана зайшов наніч о/у РО МГБ ст. лей. Сутирин з 6-ма бійцями. Вони завели з господарем розмову. Сутирин просив господаря, щоби оповів йому, як жилося господареві за Польщі і німців. Господар докладно розповів. Тоді Сутирин запитав, як тепер живеться йому. Господар відповів: “Зле. З всякими контингентами, позиками і поставками не можна собі дати ради, до того ще й держава нічого людям не дає”.

Сутирин: “А як люди думають?”

Господар: “Всі люди думають так, як я”.

Сутирин відійшов, а старший сержант сказав до господаря : “Був я в Угорщині, Німеччині та бачив, як живуть люди. Слухай, дядя, щоби в нас була правдива комуна, треба чекати ще зі 100 років”.

В м. Сатанів, Кам’янець-Подільської області, на базарі гром. Заверуха Андрій з с. Товсте бачив 4-ох молодих інвалідів “вітчизняної

війни”, двох з них не мали по одній руці, один – ноги, а один – ноги і правої руки. Коли Заверуха переходив біля них, вони просили його: “Брат, не минай, сматри, як довоювався”.

Від якогось часу ходять чутки, що в Раштівецькому колгоспі ім. “Перемога”, який міститься на господарстві Бойка, якась таємна сила у вигляді чорного пана ночами ходить по колгоспі і робить пакості. Кури вішає за ноги до стелі, коровам в’яже ноги, мала б потурбувати голову колгоспу, кинувши його в жол[о]б. Кажуть, що нібито ця мара причинилася до вигинення расових курят, з 300 штук яких зісталось вісімдесят кількоро (в дійсності голова колгоспу нагодував курят горячею кашею, від чого вони погинули). Ці духи перестали з’являтися від тоді, коли на місце голови колгоспу Гамбіцького Захарка надано на голову бувшого уповноваженого по збиранню паші для худоби Раїка з с. Борки Малі [Малі Бірки].

У великому лісі, на Білінівській поляні, майже щодня льотчики тренуються у кидані бомб.

Серпень, 1948 р.

(Кобзар)

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ

РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ

Р-н: Крем'янець

Дня 19.7.1948 р. в свої канцелярії дир. [с]беркаси Сорокін в присутності своїх підпорядкованих урядовців висловився до бухгалтера (місцевого): “ти вдень у мене працюєш, а вночі візьмеш гвинтівку, щоб мене вбити. Я западнікам не вірю, бо вони всі бандіти. Що ж вони собі думають, дурні бандерівці, ми ж їх всеодно знищимо з їхніми родинами і подсобниками”.

Дня 20.7.1948 р. гром. Романова Іфросина зложила заяву українською мовою в горкомпартії, щоб її зменшили поставки: зерна, м'яса і молока з цієї причини, що її син служив в ЧА, а вона сама стара і до того непрацездатна. Секретар горкомпартії (прізвище невідоме) взяв в руки заяву, подивився і сказав: “ваша заява не добре написана, прийдете іншим разом, а заяву напишіть російською мовою”.

Р-н: Ланівці

Передмірка:

Дня 25.7.1948 р. до села прибули: нач. РО МВД ст. лейт. Бабенко, робітник райадміністрації Попов і два емведисти. Всі вони зайшли до с/ради і Бабенко вислав своїх емведистів з джурним с/ради, щоб згонили на збори селян. Коли зігнали около 17 осіб селян (найбільше жінок) Бабенко виступив з промовою і в перших словах став вихваляти колгоспний лад. “Щоб не було, а цієї осені ми колгосп мусимо зробити. Втрати ми будемо мати, але на це звертати уваги не будемо. Ми знаємо, що вам “бандери” уночі агітують, щоб ви не писались у колгосп, вам нічого не pomoже, ми зробимо так, як схочемо. У кожному селі має бути колгосп, бо колгоспна система господарювання є найкраща для трудового народу і держави. А тих, що вам агітують, і тих, що будуть слухати, знищимо і вивеземо на Сибір. Ви самі бачите яка наша сильна Росія. Ми побідили фашистівську Німеччину, імперіялістичну Японію і тепер Росія нікого не боїться. Російський народ має найкращих синів, що під проводом батька Сталіна знищить усі капіталістичні держави, а також розправиться з підлыми українсько-німецькими націоналістами. Колгоспи ми в усіх селах зробимо, бо так сказав батько Сталін, цього вимагає партія і уряд”.

При кінці своєї промови Бабенко вимагав від селян заяви про вступ до колгоспу. Селяни мовчали і стали розходитись і Бабенко був змушений без заяв від'їхати з цими особами, з якими прибув, до райцентру.

Р-н: Почаїв

Кутнів [Крутнів]:

Дня 9.7.1948 р. до села прибув: нач. РО МГБ майор Воронін, 1-ий секретар райпарткому Кононенко і голова райвиконкому Сава з охороною, якої начислювалося 15 емгебістів і 8 істребків. Вони робили ревізії в селі з причини цеї, що українськими повстанцями було знищено с/раду. Після ревізії скликали збори селян відносно самооборони села. На зборах Воронін силою завербував в істреб. бат. 8 юнаків, яких мали забрати в шахти на Донбас. Цього ж самого дня доручив їм Воронін зброю, при доручуванні сказав: “може ви не знаєте, [з] ким маєте до діла і схочете покинути зброю; пам’ятайте, що вам власноручно видав зброю нач. МГБ Воронін і не думайте її покинути, а маєте вірно служити Советському Союзові”.

Дня 11.7.1948 р. до села прибув уповноважений з раймінзагу Ужевін. Він скликав збори селян, на яких в першу чергу закликав вписуватись до колгоспу. Рівночасно став називати селян “бандітськими подсобніками”. Продовжуючи, казав: “ми всіх бандітських подсобників та куркулів вивеземо на Сибір. Та не тільки їх, а навіть середняків і бідняків, якщо не впишуться до колгоспу і не будуть підпорядковуватися советській владі”. Населення, почувши, що мова йде про колгосп, втікло зі зборів, а Ужевін, незакончивши зборів, від’їхав до району.

В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ

Р-н Крем’янець

Дня 18.7.1948 р. до райспоживспілки приставили товари, які треба було розділити поміж сільські кооперативи. Директор райспоживспілки заборонив завідувачу бази Потіхові Миколі розпроділювати товари для сільських кооператив. Сказав почекати, бо прийде комісія та розпорядиться. Незадовго дійсно прибула “комісія”, в склад якої входили самі “тузи” району, а саме: цей самий дир. райспоживспілки, голова райвиконкому і секретар райкомпартії. Кращі товари вибрали і поділили поміж собою, а решту дрібниць залишилося, що й досі ніхто не купує. Після такої “комісії” не було вже що розпроділити поміж сільські кооперативи.

Духів:

Дня 5.7.1948 р. до села прибув уповноважений по поставках (прізвище невідоме) з 4-ма емведистами. Вони в гром. Гоменюка Антона за нездачу м’ясопоставки забрали поросля вагою 16 кг. Гоменюк, щоб викупити своє поросля, змушений був дати в замін одну вівцю і літру самогону, яку вимагав уповноважений. А в гром. Заруч Зіни заграбував дві вівці і відправив на базу. Рівнож в гром. Гонтарук Дарки заграбував чужу ял[і]вку, яка була в неї на випасі з с. Залесець²².

²² Очевидно, йдеться за хут. Залісся, який тепер є в складі с. Горинка Кременецького р-ну.

Дня 15.7.1948 р. до села прибув Зіберов з уповноваженим по поставках і 4-ма емведистами. Вони пограбували в селян останні кг. старого збіжжя, яке зарахували в добровільну поставку залишків[. Т]ак в гром. Савчука Антона заграбували 100 кг., Савчука Якова 50 кг і Правдуна Семена 50 кг.

Кімната:

Дня 21.7.1948 р. уповноважений по поставках Пожидаєв описуючи в гром. Антонюка Адама господарство як куркульське, сказав: “або вступай до колгоспу, то звільнимо тебе від куркульського налогу, або розчитайся з державою по хлібопоставці на протязі чотирьох днів”.

Комарин:

Дня 21.7.1948 р. до села прибув уповноважений Гульков з двома [емведистами] та збирали від селян: серпи, коси, грабки і граблі для колгоспу, який не має чим збирати врожаю.

Млинівці:

Дня 9.7.1948 р. до села прибув уповноважений Козін з одним бійцем в справі організуванні колгоспу. Він зібрав збори селян на яких сказав: “якщо не внесете заяв про вступ до колгоспу, то будете давати зернопоставку понад плян, по 60 кг від га”.

Р-н: Ланівці

Білка [Велика і Мала]:

Дня 4.7.1948 р. до села прибули: упов. РК КП(б)У Конюхов і агент райупомінзагу Жуков. Вони зайшли до с/ради, а звідам пішли в село і гонили селян, щоб везли поставку сіна. Хто відтягався везти, страхали Сибіром.

Дня 25.7.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 8 осіб на чолі о/у РО МГБ Ілінцова. Вони зі собою мали арештовану дівчину Ганну з с. Шимковець. Зайшли до с/ради, а звідам, не питаючи голови с/ради, пішли до гром. Данильчук Кирила і обірвали з яблуні яблука та відіхали в напрямі с. Жуківці.

Дня 30.7.1948 р. до села прибув уповноважений РК КП(б)У Конюхов, агент райуповмінзагу Жуков з істребком Іваном. Вони взяли кілька фірманок та заїхали до гром. Шандрука і забрали все збіжжя, за відтягування зернопоставки, та завезли на т. зв. спільний тік до машини.

Борщівка:

Дня 2.7.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 10 осіб на чолі з нач. РО МГБ майором Риндюком. Риндюк заходив до с/ради, а бійці до селян та вимагали їсти. В селі вони пробули цілий день, а під вечір відійшли в невідомий напрям.

Доманинка:

Дня 21.7.1948 р. ранком до села прибула група большевиків в числі 8 осіб на чолі о/у РО МГБ Ліхачовим. Вони ходили до селян і вимагали їсти. [В] Ефенчук Євдохи знайшли яйця і без її дозволу

забрали, а її, що не хотіла віддати грабіжникам свого добра, сказали, що треба забрати, бо ти і так віддасиш їх “бандерам”.

Мартишківці:

Дня 6.7.1948 р. до села прибуло трьох бійців з дорожніх військ МВД і зебрали в селян хліба.

Синівці:

Дня 18.7.1948 р. були заборані зобов’язання від усіх тих що, мали зменшену хлібопоставку, а рівнож від інвалідів т. зв. Вітчизняної Війни, і надано їм на рівні зі всіма селянами.

Дня 24.7.1948 р. до раймагу в Ланівці приставили сіль і мануфактуру. Сіль продали всім, хто тільки хотів купити, а мануфактуру тільки партійцям і знатнішим робітникам райадміністрації.

Дня 19.7.1948 р. до раймагу в Ланівці привезли 6 ящиків консерв. В раймаг заходили робітники, що працюють на залізничній лінії, і хотіли купити консерви, бо не мають чим харчуватися [...] консерву поділили для завідуючих, директорів і начальників установ райадміністрації.

Усіх інвалідів т. зв. Вітчизняної війни, що були в третій категорії, большевики перевели в другу, а третьої зовсім не має. Хто не має ноги чи руки – всеодно в другій категорії. Платню їм знизили, а на тих, що були звільнені від поставок – наложили.

Р-н: Почаїв

Комарівка:

Дня 26.7.1948 р. до села прибув уповноважений по зернопоставці Фільчаков з 4-ма емведистами. Він гонив селян, щоб везли зернопоставку, а за невиконання зернопоставки в гром. Ткача Семена побив жорна. Рівнож в гром. Смакоуса Юхима і Мірецького Івана за невиконання поставки огородини самоправно зайшов на город та вирвав всю цибулю, буряки, моркву та інші огородні рослини.

Крутнів:

Дня 25.7.1948 р. до села прибув уповноважений раймінзагу Ужевін, Кліменко, Суржик під охороною 7 істребками. Вони за невиконання зернопоставки спалили 16 господарств.

Дня 28.7.1948 р. голова с/ради Худзкі зібрав збори сільського активу на яких були присутні уповноважені РК КП(б)У та раймінзагу. Збори були присвячені питанню організації колгоспу. Голова с/ради Худзі[к] (большевицький вислужник) та уповноважені намагались заставити активістів, щоб ці перші подали заяви про вступ до колгоспу. Мовляв, “ви активісти, повинні завжди бути передовими”. Після агітації, за те, що активісти категорично відмовилися подати заяви, на них обрушився весь гнів голови с/ради та уповноважених. На цьому збори закінчилися. Заяви не подав ніхто.

Раславка:

Дня 18.7.1948 р. до села прибув 1-ий секретар райпарткому Кононенко з 5-ма емведистами. Він зібрав збори, на яких виступив з

промовою в справі збирання врожаю, при чому зазначив: “Хто з вас в пору не здасть зернопоставки і буде відтягати, цього буде судити суд як саботажника”.

Дня 23.7.1948 р. до села прибув агент з раймінзагу Кириченко Іван з кількома міліціонерами. Він в гром. Гирила Федора забрав корови за це, що не додав до пляну 7 кг м’яса та 15 літрів молока. Рівнож заграбив корову в гром. Гирила Івана, що не додав до пляну 12 літрів молока та 18 кг сіна.

Дня 25.7.1948 р. до села прибув райуповноважений мінзагу Суржик та уповноважений РК КП(б)У Урічний в справі зернопоставки. Шукаючи за збіжжям, знайшли у гром. Кималки Івана 7 виправлених овечих шкур, які забрали та погрозили судом.

Цього ж дня уповноважений раймінзагу Митрога та Забрамний і зав. дорожнього віділу заграбили в гром. Стравінського Івана одну фіру збіжжя за те, що недовиконав 30 кг зернопоставки. Крім цього, його ще побили. Рівнож в гром. Фандалюк Мотри забрали рамінь на три пари чобіт за те, що недовиконала 23 кг зернопоставки і побили її сина, що не хотів віддати рамінь.

СОВЕТСЬКА ДЕМОКРАТІЯ

Р-н: Крем’янець

Богданівка:

Дня 6.7.1948 р. на хуторі Барани о/у РО МГБ Собурин зайшов до гром. Жовтовської Сарафіни, яку допитував хто до неї заходив н[і]ччю 29.6.48 р. і чого хотів. Н[і]ччю 29.6. ц. р. до цієї господині приходив підісланий Собурином агент, який просив для “хлопців” харчів. Господиня думала, що справді повстанцям треба харчів, дала йому одну боханку хліба.

Кімната:

Дня 2.7.1948 р. ніччю в присілку Зелена²³ о/у РО МГБ Кравченко М. зробив ревізію в гром. Дикуну Карпа і зловив підпільничку Шимчук Надію. Карпа і Надію крепко побив та змусив Надію підписати анкету про співпрацю з ним. Після підписання анкети Надію звільнено, а для замаск[у]вання її, Кравченко наказав її тікати з хати через вікно та розповсюджувати вістку поміж населення, що будьто втікла з большевицьких рук. Другого дня Кравченко для маскірації робив в господарстві засідку, де була зловлена Надія.

Дня 11.7.1948 р. о/у РО МГБ Кравченко, о/у Козлов і о/у Сілін та уповноважений з раймінзагу Пожидаєв та 22 емведисти після агентурного доносу, робили облаву на полі “Копані”. Після цього повернули в село та робили труску в гром. Грушицького Данила, Свідрука Мифодія і Шалі Марії. В останньої підкинули провокативного листа до повстан-

---

²³ Село Кімнатка Кременецького р-ну мало два хут. Зелена – Зелена Кімнатецька і Зелена Комаровецька, які тепер у складі села.

ців “Орла” і “Степана”. Крім цього ними було зловлено 7 молодих юнаків, яких забрали на роботу в Донбас.

Комарин:

Дня 3.7.1948 р. до села прибув уповноважений Хлібков і Гульков з кількома істребками. Вони насильно змушували писатися до колгоспу. За відмовлення від вступу до колгоспу гром. Ягеніча Петра сильно побили, а решту селян за кару вислали на тиждень часу в с. Колодно, Вишневецького району возити на шосе камінь.

Дня 10.7.1948 р. до села прибув уповноважений Хлібков з 6-ма емведистами в справі заложення колгоспу. Селяни довідались про його присутність – повтікали в поле. В селі застав Хлібков гром. Корчака Якова і вимагав від нього заяви про вступ до колгоспу, а коли Яків відмовився, то Хлібков його арештував і посадив до льоху на цілі сутку.

Дня 13.7.1948 р. секретар с/ради Швець Пилип з 3-ма істребками Старо-Таражецького гарнізону арештував гром. Сімчука Івана і вимагав від нього заяву про вступ до колгоспу, тоді його арештовано і відправлено до району на МГБ.

Дня 15.7.1948 р. до села прибув уповноважений Хлібков і Гульков з 2-ма істребками в справі організувані колгоспу. Вони арештували гром. Лотоцького Микиту та силою вимагали в нього заяву про вступ до колгоспу. Коли Лотоцький відмовився підписати заяву, тоді Хлібков накинув йому на голову палатку і стали бити доти, поки нарешті господар погодився підписати заяву. В подібний спосіб побили гром. Ягеніч Петра, якому зв’язали руки та попхнули зв’язаного з камінних сходів с/ради на подвір’я. Петро об камінь розбив ніс і вибив два зуби, але заяви не підписав.

Рудка:

Дня 8.7.1948 р. до села прибув о/у РО МГБ Собурин з 6-ма емгебістами і на полях ночью робив засідку. Рано переводив ревізію в гром. Стецюка Трифона і інших. Трифона арештував і відправив на РО МГБ в Крем’янець.

Дня 15.7.1948 р. до села прибув голова раймінзагу Гринько з 4-ма емведистами. Вони робили в гром. Мазурка Ілії ревізію і знайшли дві виправлених на ремінь шкури і півлітри самогону. Знайдені річі Гринько забрав до канцелярії с/ради. Ілія, щоб викупити свої шкури, змушений був дати Гринькові літру самогону, якої він домагався.

Сапанів:

Дня 13.7.1948 р. з ночі большевики в числі 400 осіб на чолі МГБ полковником, капітаном, трьома ст. лейт. і двома м[л]. лейт. оточили село і тримали облогу до ранку. Рано розпочали ревізії. Підчас ревізії в гром. Іванюка Петра знайдено протибольшевицькі листівки, за що арештували його, сина Темка та дочку Віру і відправили до Крем’янця.

Ст.[арий] Тараж:

Дня 4.7.1948 р. до села прибув о/у МГБ капітан Сілін, ст. лейт. Волокітін і один емгебіст. Вони взяли в селі двох місцевих міліціонерів

Семенюка і Підлужнього та пішли на хутір Глибочиха [Глибочки], Весела, де робили ревізії по господарствах, які знаходилися біля лісу. На хуторі Весела підчас ревізії арештували двох молодих хлопців і забрали до села.

Р-н: Ланівці

Білка [Велика і Мала]:

Дня 29.7.1948 р. о 12-тій годині прибув до села о/у РО МГБ Ліхачов з 4-ма бійцями. Він зайшов до канцелярії с/ради і покликав гром. Кричевського [? Корчевського] Олексу та ще двох селян (прізвища невідомі) зі с. Мартишковець і Мартишковецьких хуторів. Ліхачов з ними щось говорив, а під вечір звільнив їх додому.

Дня 30.7.1948 р. о/у РО МГБ Ліхачов кликав до канцелярії с/ради гром. Бобик Сергія на допит, який в час німецької окупації був в міліції. Після цього покликав гром. Корчевського Олексу і цих двох селян, що були 29.7 ц. р. з с. Мартишковець. Знову невідомо, що говорив з ними.

Дня 31.7.1948 р. о/у РО МГБ Ліхачов зі своєю групою зайшов до с/ради і покликав гром. Корчевського Олексу з с. Мартишковець та щось з ним говорив, а під вечір відпустив його додому.

Борсуки:

Дня 2.7.1948 р. до села прибув упов. РК КП(б)У Федотов і Тімошов та робили збори голів с/рад: Борсуки, Передмірка і Синівці. Головні питання, що були поставлені на зборах, це здача зернопоставки державі і колективізація сіл. Під вечір Федотов від'їхав до району, а голови с/ради до своїх сіл.

Вижгородок [Вишгородок]:

Дня 20.7.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 8 осіб на чолі о/у РО МГБ Ліхачова. Вони зайшли до с/ради і Ліхачов покликав на допит гром. Рудницького Микифора, Стаюка Андрія і Маріборського Костя. Всіх питав хто застрілив голову с/ради Вижгородок – Соколівка. По трьохгодинному допиті всіх звільнив, а сам з бійцями відійшов в напрямі села Лашенець [Влащинці].

Жуківці:

Дня 9.7.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 5 осіб на чолі [з] о/у РО МГБ Ліхачовим. Вони зайшли до с/ради і кликали всіх тих, що були в Німеччині на роботі, по переслуханні їх звільнено.

Дня 25.7.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 8 осіб на чолі [з] о/у РО МГБ Ліхачовим та арештували дівчину Анну, яку забрали до с. Білки. Причина арешту невідома.

Передмірка:

Дня 25.7.1948 р. до села прибув нач. РО МВД ст. лейт. Бабенко, роб.[іник] райадміністрації Попов і два невідомих. Вони зігнали селян на збори на яких говорили про обов'язкову здачу зернопоставки державі. Після зборів арештували гром. Котровську Євгенію і Шляпську Марію та забрали до с. Борщівки.

Дня 26.7.1948 р. до села прибув нач РО МВД Бабенко, Попов і два неznаних та привезли зі собою арештованих жінок, які були арештовані ними 25.7. ц. р. В цей час прибуло автомашиною 7 большевиків на чолі о/у РО МГБ Циганова і забрали Бабенка та інших разом з арештованими жінками та від'їхали до району. Слідуючого дня арештовані жінки були звільнені.

Синівці:

Дня 21.7.1948 р. вночі до села прибула група большевиків в числі 6 осіб на чолі робітника РО МВД Борисова. Вони робили засідку біля школи, але нічого не завважали. Рано арештували гром. Гончук Татіану та від'їхали з села в напрям с. В. Куськівці [Великі Кусківці].

Дня 27.7.1948 р. до села прибули о/у РО МГБ Циганов, робітник РО МВД Горбунов, упов. РК КП(б)У Тімошов, лейтенант, якого прізвище невідоме. Вони арештували гром. Блащук Химку і від'їхали до району.

Соколівка:

Дня 2.7.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 8 осіб на чолі з о/у РО МГБ Ліхачовим. Вони кликали до с/ради на допит гром. Фаланду Мойсея, якого в час допиту сильно побили. Після цього кликали гром. Кирилюка Михайла. На допиті допитували хто вбив голову с/ради Пілярчука 19.7.1948 р.

Дня 24.7.1948 р. большевики почали сильні акції в поборюванні українського рев. руху. На п'ятьох автомашинах (понад 100 осіб) роз'їхались по селах: Білозірка, Молотків [Молотків], Янківці, Шушківці, Оришківці, Манжулів [Ванжулів], Корначівка II [Карначівка Друга], Буглів і Люлинці. Займали села й поля. Автомашинами приїжджали в село, розставляли з кулеметами застави по краях села, а самі шукали по будинках. В підозрілих для них господарствах, або в підозрілій частині села, шукали точніше. Розвалювали стіни, різали стріхи, копали ями, а навіть розвалювали будинки. В непідозрілих господарствах шукали поверхово. Дивились на горища будинків та йшли дальше. Акціями проводив нач. РО МГБ майор Риндюк і робітник УМГБ (прізвище невідоме). В час ревізій, як звичайно, [було] їхнє гонення вулицями, і дикий крик та лайка. При тому різними способами страшили людей. Зі села нікого не випускали. Вистарчало найменше підозріння на господарство, що там може бути повстанець, то обставляли його 40-45 бійців і перекидали все та копали ями і розвалювали стіни. Нпр., в с. Білозірці істребок побачив в одного господаря випрану білизну, що сушилась. За дві години те господарство і дв[а] сусідні були окружені 40-ма большевиками та все перекопано. В с. Янківці під вечір обкружили частину села "Гнилиці" і зробивши ревізії відійшли, а рано знову приїхали автомашинами і окружили ту саму частину села, та зробили ще докладніші ревізії, думаючи, що там де вже перейшли ревізії, хтось заквартирував. В час ревізій арешт[ов]ували і допитували селян. При допитах били і звільнювали, інших забирали до району.

На полях розкидали півкопи та ходили по збіжжі.

Р-н: Почаїв

Будки:

Дня 10.7.1948 р. ночью до села прибули нач. РО МГБ майор Воронін, о/у РО МГБ Шабанов, о/у Мимрін і Шмірін та 47 емгебістів. Вони ще вночі окружили село і групами по чотири особи держали засідки. Рано розпочали переводити ревізію в кожній господарці. О год. 10-ій розсипались і пішли полями до с. Валігури. Тут же зробили ревізію і відійшли до району, а Шмірін з 6-ма емгебістами відійшов до с. Будки.

Дня 17.7.1948 р. о/у РО МГБ Шабанов пробував заангажувати в с/о трьох господарів, які підлягають розкулаченню. При цьому Шабанов обіцяв їм за “чесну” працю звільнити з куркулів. Він сказав: “Ви кулаки і вас обложать податками та налогами, яких ви не виконаєте, за що вас будуть судити. Ви послужить Советському Союзу і підп[и]шіть анкети, що будете слідити за бандітами. Тоді я скажу, що ви співпрацівники МГБ і вас скреслять з списку куркулів”. Селяни воліли зістатися “куркулями”, а не піти на юдину роботу і не підписали анкети.

Крутнів:

Дня 8.7.1948 р. до села прибув о/у РО МГБ Карандашов і Шмірін з 13-ма емгебістами і 9-ма істребками, які робили слідство після знищення с/ради українськими повстанцями. Після слідства робили ревізії в підозрілих для них господарствах.

Дня 12.7.1948 р. до села прибув о/у РО МГБ Шмірін з 6-ма істребками. Вони ходили по селі і ловили молодих юнаків, які були призначені на роботу в Донбас. Зловивши 7 хлопців, доручив їм зброю і долучив до істреб. бат., який знаходиться в цьому ж селі і нараховує тепер 15 осіб.

НАРОД БОРЕТЬСЯ

[Р-н:] Крем'янець

Богданівка:

Дня 9.7.1948 р. до села прибув 2-ий секретар райпаркому Хижняк, лейт. Бурсов і Хитренко. Хижняк зібрав збори селян і хотів вибрати актив колгоспу, який мав би допомагати йому в організуванні колгоспу. Селяни рішучо на це не погодились і збори лишились безрезультатні. Тоді Хижняк наказав голові с/ради, щоб йому наніч, для охорони прислав 10 осіб селян на квартиру. Він квартирував в гром. Лісового Юхима в хаті, а селяни вартували його надворі.

Дня 10.7.1948 р. до села прибув уповноважений Гудований Володимир, секретар военкомату і два істребки в справі набору юнаків в Донбас. При їхній помочі Хижняк, який був в селі, хотів зібрати збори селян, на яких хотів вибрати актив для організування колгоспу.

Населення на збори не прийшло. Вечором в гром. Лісового Петра Хижняк чекав людей, які б мали зібратися на збори. О год. 24-ій ночі, хтось невідомий під'їхав під хату Петра і вибив колом вікно. А Хижняк з переляку, який намагався зорганізувати колгосп, сховався під лавку, Бурсов заховався на піч, решта полягали в сінях. Так полежавши 10 хвилин побачили, що нема нічого грізного, вибігли з хати і розбіглися по селі.

Дня 11.7.1948 р. при допомозі о/у РО МГБ Собурина і його 5-ох емгебістів Хижняк почав гонити селян на збори. Йому вдалося зібрати біля 30 осіб, які незабаром повтікали. А розлючений Хижняк почав лаяти селян грубими московськими лайками за те, що не хочять писатися до колгоспу.

Двірець:

Дня 22.7.1948 р. до села прибув упов. Пахомов, Маслов і Грищенко з МВД. Вони хотіли скликати в селі збори селян в справі зорганізування істреб. батальйону. На збори з населення ніхто не пішов і вони без жодного успіху від'їхали до району.

Духів:

Дня 5.7.1948 р. до села прибув упов. по поставці (прізвище невідоме) з 4-ма емведистами. Вони за невиконання сінопоставки заграбували в гром. Большука Левка дві фіри сухого сіна. В час грабежу Левко з уповноваженим побився, не даючи йому свого сіна. Большевики сіно забрали, яке доручили двом громадянам завезти на базу в Крем'янець. Громадяни, везучи сіно, подорожі в лісі скидають половину сіна, а решту відставляють на базу. Залишене сіно в лісі повернули Левкові.

Жолоби:

Дня 9.7.1948 р. до села прибув уповноважений з рай[ви]конкому Пасічник з двома емведистами. Вони хотіли скликати збори селян в справі хлобопоставки. На збори з селян ніхто не прийшов і Пасічник від'їхав до району.

Кімната:

Дня 9.7.1948 р. українськими повстанцями було повішено на вербі місцевого сексота Ратинського Фанаса Васильовича, під агентурною кличкою "Василь", з таблицею на грудях, на якій було написано: "Сексотам пощади не буде!". Він осінню 1947 р. видав свого рідного батька і за його таку ганебну роботу мати відмовилася його хоронити, аж поки не примусив її похоронити свого сина о/у РО МГБ Кравченко М.

Підлісці:

Дня 18.7.1948 р. до села прибув уповноважений Задорожний з 4-ма емведистами. Вони хотіли скликати збори селян. Але селяни на збори не прийшли, а всі пішли до праці в поле.

Дня 19.7.1948 р. упов. Задорожний прибув до села із трьома емведистами і хотів скликати збори селян. Але селяни не скликав тому, що голова с/ради втік в поле. Задорожний повернувся до району без виконання наміченого пляну, який йому не вдалося виконати.

Рудка:

Дня 4.7.1948 р. в селі українськими повстанцями були розклеєні протибольшевицькі листівки, які висіли чотири дні. Селяни читаючи листівки казали: “Большевики кажуть, що повстанці вже винищені, а хто ж то друкує ті листівки як не повстанці”.

Дня 10.7.1948 р. в селі українськими повстанцями були розвішені протиколгоспні клічі, які висіли в селі цілий тиждень. Приїхав голова раймінзагу Гринько і побачивши ці листівки, обвинувач в цьому голову с/ради, при чому сказав: “Почему ти не снял бандитских летучок”. Голова відповів, що я їх не чіпляв і зривати не буду. Я сьогодні листівку зніму, а завтра мене почеплять. Нас[е]лення з великим задоволенням читало наші листівки.

Шпиколоси:

Дня 8.7.1948 р. українськими повстанцями було знищено активного большевицького агента Бойка Євгена Матвійовича, який вже цілий рік працював з органами МГБ.

Р-н: Ланівці

Білка [Велика і Мала]:

Дня 25.7.1948 р. до села прибуло трьох емігрантів з обласного управління і зайшли до с/ради та покликали голову до себе. Голові сказали, що він як голова села повинен перший подати заяву про вступ до колгоспу. Голова відповів, що він вже давно дав заяву в колгосп, ще в час першого приходу радвлдади. Тоді вони йому сказали, що він повинен всіх втягнути до колгоспу хто був в 1940-41 рр. і зробити колгосп чинним. Голова їм відповів, що ніхто не піде, бо не хоче перший висіти на гиляці. Вони його запитали, хто може знати, що хтось записався до колгоспу. Голова сказав, що ви його самі висвітлите селянам і скажете, що такий то записався до колгоспу і ви всі повинні піти його слідами. Большевики з цим погодилися, що вони так сказали б. Але як ви боїтеся “нічних”, то ми половину з вас вивеземо на Сибір, а решту запишемо в колгосп. Побачивши, що голова заяви в колгосп не подасть, пішли в село і на стінах будинків написали клич: “Наша сила в колгоспі!”. Після цього від’їхали до району.

Дня 27.7.1948 р. до села прибув агент райуповмінзагу Жуков і на[і]стні будинку гром. Незнайко Ліди написав клич: “Перший сніп державі”. За годину цього клича не було. Його хтось затер. Жуков за це арештував Незнайко Ліду і забрав до с/ради. В обороні Ліди виступив її брат Юхим, який прийшов до с/ради і вимагав звільнення сестри. Жуков почав кричати, що Юхим бандит, бо затер клича. Юхим заперечив. Жуков вдарив його два рази прикладом ППШ. Юхим мав при собі бруска до гострення коси, якого взяв в руку і виступив проти Жукова, який налякався і сказав, щоб Юхим і Ліда ішли додому разом.

Куськівці [Великі і Малі Кусківці]:

Дня 14.7.1948 р. до села прибула група большевиків в числі 7 осіб на чолі робітника РО МВД Яркового і заставляли людей, щоб розбирали стодолу гром. Бували Валентини, що вивезена на Сибір. Селяни не хотіли прикладатися до розтягання праці односельчанки і всі втікли в поле. Большевики були змушені розбирати самі.

Дня 20.7.1948 р. до села автомашиною прибули 1-ий секретар РК КП(б)У Сівожелезов, інструктор РК ЛКСМУ Гаврелюк і трьох емігрантів. Вони зайшли до с/ради і покликали гром. Мельничук Андрія і Гоменюк Трохима та вимагали, щоб вписались до колгоспу, але селяни на їх пропозицію не погодились.

Дня 23.7.1948 р. до села прибув упов. РК КП(б)У Тупол, два істрєбки і дівчина (райпрацівничка). Вони почали згонити на збори людей. На збори з селян ніхто не явився. Тоді Тупол випровадив місцевих істрєбків разом з нач. істрєб. бат. Чорним, щоб вони зігнали селян, всіх тих, що призначені до стягання зернопоставки. Ідучи в село, Чорний хотів спинити на дорозі завклубу Данилівну Галину і санітарку Олю (обидві з СУЗ). Вони побачили, що Чорний іде за ними, почали тікати. Тоді Чорний вистрілив з ППШ і дівчата зупинилися. Їх, як арештованих, завели до с/ради та держали і ждали на інших, але більше ніхто не прийшов і Тупол залишився ночувати в гром. Саган За[х]ара.

Передмірка:

Дня 13.7.1948 р. до села прибули: агент райуповмінзагу Ковальчук і чотирьох робітників РО МВД (прізвища невідомі). Всі вони зайшли до с/ради і хотіли скликати сільський актив в справі обговорення обмолочування збіжжя та здачі зернопоставки. Але сільський актив не зійшовся і вони виїхали до району.

Дня 16.7.1948 р. українські повстанці покарали карою – 25 буків злодія Зелененького Володимира, який ограбив місцеву кооперативу.

Синівці:

Дня 7.7.1948 р. до села прибув упов. РК КП(б)У Тімошов і голова с/ради Хаблюк Борис, які гонили людей, щоб їхали в Дедеркальський район по телефонічні стовпи. Селяни, почувши, що ловлять фіри, втікали в поле і ховали вози. За весь день не зловили нікого.

Соколівка:

Дня 19.7.1948 р. українські повстанці зліквідували голову с/ради Вишгородок [Вишгородок] – Соколівка Пілярчук Степана Максимовича, який зобов'язався перед большевиками заложити колгоспу у сс. Вишгородок і Соколівка. Говорив, що хоч його повстанці уб'ють, але колгосп буде. Він був покараний українськими повстанцями карою 50 буків за співпрацю з большевиками (це було в місяці березні ц. р.). Він, не зважаючи на кару, доложив большевикам, що його повстанці покарали і з цього часу почав скриватися від повстанців та ще більш почав співпрацювати з большевиками. Він видавав селян, які втаювали землю і худобу перед сталінськими грабіжниками.

Р-н: Почаїв

Будки:

Дня 10.7.1948 р. до села прибув уповноважений по поставках майор Броніков. В селі він зібрав десятників і сказав їм скликати селян на збори, які мали відбутися відносно зернопоставки. На збори не тільки не явилися селяни, але й повтікали десятники, які мали завдання від Бронікова скликати селян на збори.

[Крутнів: Дня 7.7.48 р. українські повстанці в селі знищили приміщення с/ради, телефонічний апарат і всі канцелярйні папери забрали зі собою.

Дня 20.7.1948 р. до села прибув упов. раймінзагу Ужевін з кількома емведистами в справі організування колгоспу. Він намагався скликати збори селян, але селяни довідались чого прибув Ужевін і майже всі повтікали до праці в поле, тільки лишився голова і секретар с/ради.

Лосятин:

Дня 20.7.1948 р. українські повстанці знищили бувшого істребка сексота Петровського Левка Петровича, який від 1946 р. пов'язаний з органами МГБ і о/у РО МГБ Карандашовим. Перебуваючи вдома він носив коротку зброю, яку повстанці від нього забрали.

Ст.[арий] Почаїв:

Дня 9.7.1948 р. до села прибув уповноважений по повставках Василієв, який в селі хотів скликати збори селян в справі зернопоставки. На зборах він казав до селян: “за невиконання достроково зернопоставки буде судити суд від 5-12 років тюремного ув'язнення”. Опісля закликав селян вступати до колгоспу і колективно збирати врожай, при чому сказав: “Якщо буде у вас колгосп, тоді не будете давати жодних поставок і будете без клопоту жити щасливим життям. Всі поставки буде давати за вас голова колгоспу”. Селяни на це відповіли, що, ми самі сіяли і сам[і] будемо збирати.

Раславка:

Дня 20.7.1948 р. українські повстанці знищили голову с/ради – сексота Стецюка Степана, який кинувся на повстанця видирати від нього кріса, маючи намір його вбити.

ГЕРОЇКА

Р-н: Крем'янець

Кімната:

Дня 14.7.1948 р. на полях між селом Кімната і хутором Дубова в год. 21-ій вечора попали на засідку, яку влаштували о/у РО МГБ Кравченко М., двох повстанців, а саме: кущовий др. Ворон і його бойовик др. Микита. Від большевицьких стрілів Ворон згинув, а др. Микита зістався поранений в руку і правий бік, якому вдалося втекти.

Мельничук Григорій Васильович – “Ворон” – син вбогого рільника, ур. 1922 р. в с. Валігури, Почаївського району, Тернопільської області.

У важких умовах закінчує 4 класи ПШ в Підзамку [Підзамче], Радив[и]-л[і]вського району. Після цього вступає в Народню Школу в Почаїв, де закінчує 5 клас. Після закінчення школи шукає притулку в Почаївській Лаврі, вступаючи в послушники монастиря. Скромне життя монахів незадовільняє молодого юнака і він знову повертає додому і допомагає родині в сільському господарстві. Важке матеріяльне становище родини і чисельність сім'ї, 11 братів і 12-та сестра, змушують іти з дому і шукати праці по наймах в заможних господарів. Прихід большевиків в 1939 р. не покращує важкого матеріяльного життя – воно стає ще чорніше. Як сам Гриць, так і вся його родина, вороже ставиться до большевицької влади.

З приходом німців в 1941 р. вступає добровільно в українську міліцію того часу. В місяці липні 1941 р. вступає в ряди ОУН і веде організаційну роботу в постерунку міліції. Дня 30 березня 1943 р. залишає міліцію і йде в ряди УПА ком. Крука. Тут бере участь в боях з німецькими окупантами, а осіню 1943 р. звертає з відділу в терен свого району і займає [становище] станичного в своєму селі під псевдом Багнет. В дуже важких умовах переходується під час переходу фронту весною 1944 р., а після переходу фронту включається в боротьбу проти большевицького окупанта і займає [пост] підрайонового господарчого, а згодом кущевого в Почаївському районі під псевдом "Ворон". При цьому слід зазначити, що від самого початку до останнього дня користувався в масах надзвичайною пошаною і авторитетом. І на сьомому році підпільної праці зложив свої кості на вітвар Батьківщини сл. п. дг. Ворон.

Р-н: Ланівці

Люлинці:

Дня 30.7.1948 р. о год. 15-ій до села прибуло на двох автомашинах около 30 большевиків і обкружили господарство гром. Мельничук Катерини, де в той час на горищі квартирували повстанці: ранений дг. В., хворий дг. Малий і дг. Ригорко. Підчас бою згинув дг. Малий, дг. Ригорко зістав ранений в руку і попав живим в руки большевиків, а дг. В. вийшов з окруження живий. Большевики знайшли криївку, забрали кулемет, книжки большевицького видання, що були в криївці, та арештували 70-ти річну Катерину, яку забрали зі собою, а решта сім'ї втекла.

10.8.1948 р.

Слава Україні!
Героям Слава!

(-) 52.

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ **за місяць серпень 1948 р.**

Російський шовінізм і національне питання:

Підгаєцький р-он.

1.VIII.1948 р. в с. Шумляни учні 7-9 класів відігравали виставу під наголовком “Назар Стодоля”. В той час коли відбувалася вистава, емгебисти (кількості невідомо), сиділи по ровах біля клубу та по вулицях села. По скінченні вистави, ці емгебисти зайшли до клубу, де застали голову клубу та аматорів. Тоді один з емгебистів почав кричати до аматорів, щоби показали документи. Але аматори не дуже радо хотіли показувати (бо було вже багато випадків, що один емгебист перевіряючи документи подре, а другий прийде та арештує за це, що без документів, мовляв, це “бандьора”). Аматори почали з нього насміхатись. Москаль розлютившись почав сильно матюкати. Тоді виступив голова клубу і каже: “Чого ти хочеш чоловіче та видеш, що це аматори”. Тоді цей москаль каже: “Я сын русского народа, я воевал на фронте з Германией, я захищал Россию, а он с меня смеются”. Тоді голова клубу сказав: “Мені в с..... тримається, що ти воював, ти собі йди і нас не чіпай”. Відтак цей “син русского народа” – емгебист ударив голову клубу по обличчі та розігнав всіх аматорів додому. Потім всі емгебисти пішли на засідку на хут. Залісся.

5.VIII. в с. Рудники відбувся мітинг. Мітингом проводив райпредставник на село по різних драчках – Толстой (росіянин), який прибув із району ще з 3-ма емведистами. На мітинг позганяли людей силою (населення під час при[с]утности больш. криється). Присутніх на мітингу було около 30-ть осіб. Він говорив, щоби якнайскорше здавати в 100 % всіх поставок (збіжжя, молока, м'яса, податок, страховку й ін.). Хто не має і не може здати збіжжя, то прийдуть воєнні та пошукають, але як знайдуть принайменше 1 кг зерна, тоді його заберуть, а господар піде під суд. Говорив, щоби “викон[у]вати всі накази Сталіна, бо це наш батько, опікун та визволитель. Він з великим російським народом врятував український та інші народи СССР від фашизму та визволив з-під гітлерівського ярма навіть такі держави, як: Польщу, Чехословаччину, Румунію, Болгарію, Угорщину, Німеччину й інші”. Представляючи слухачам міжнародне положення, говорив, що “англо-американський блок готується напасти на Радянський Союз. Ми війни не хочемо, але хто нападе на нас, то радянські народи під проводом свого старшого брата – великоросійського народу, розіб'ють Англію та Америку та визволять їхні народи з-під капіталістичного гніту”.

Звернувши розмову знова на поставки та вказуючи їх важливість щодо майбутньої війни, він говорив: “Щоби не слухати українсько-німецьких націоналістів, які кажуть вам, щоби ви не здавали контингенту для батьківщини. Не слухайте їх, бо вони вас обманюють, вони

хочуть вас запродати зараз англо-американським імперіялістам так, як скорше хотіли продати імперіялі[з]мові німецькому. Ми їх всіх винищимо, але якщо б ви нам в цьому допомогли, сказали де вони скриваються, де заходять і інше. Я знаю, що і між вами є певно такі, що з ними співпрацюють, але ми всіх повикриваєм та вивезем на білі ведмеді. Наш радянський народ мусить сколективізуватися, в чому нам перешкоджають українсько-німецькі націоналісти, та разом, в сім'ї зі старшим братом – великим російським народом і іншими народами ССРСР зажити щасливо, багато та заможно.”

В КРАЇНІ СОЦІАЛІЗМУ:

Бережанський р-он.

26.VIII.1948 р. до с. Тростянець приїхав працівник райфінвідділу – Прищенко і списав майно священика, і гром. Стрияка на “куркульський” податок.

28.VIII. до с. Тростянець приїхав II-й секр. партії – Кочетенко, прокурор – Васілев і працівник райфінвідділу – Прищенко, 4-ох больш. охорони. Вони списували майно в родин засуджених. В недовзі Кочетенко і прокурор від'їхали на хутір Молохів (с. Мечищів), а Прищенко робив витяг із сільськогосподарських книг на податок.

2.VIII.1948 р. ідучи до с. Лапшин райуповмінзаг – Синиця стрінув по дорозі дві жінки зі с. Шумляни і чотири жінки з с. Лапшин, які несли на торг молоко. Він завернув їх до села, молоко віддав до молочарні, а жінок забрав молотити збіжжя до гром. Бідули Теодора.

3.VIII. в с. Шумляни партприкріплений – Сирко і Дудніков забрали корову в гром. Легкого Корнелія, бо вона не була зареєстрована.

4.VIII. в с. Лапшин райуповмінзаг – Синиця сконфіскував корови в гром.: Тиманського Григорія і Репецького Якова. Корови забрано за невиконання поставки молока.

10.VIII. до с. Литятин приїхали автом большевики і пішли по господарських садах та тр[я]сли грушки. Наївшися грушок від'їхали до Бережан.

15.VIII. в с. Литятин мало бути кіно під наголовком “Чапаєв”, але комсомолец Туркевич Микола почав сварку з головою клубу (хотів показати свою комсомольську силу), а в цей час хтось попсував мотор і кіно не відбулося.

18.VIII. в с. Нараїв-Місто уповноважений на це село III-й секр.[е-тар] партії Замроцький задержав дві автомашини на яких їхали селяни до Львова з продуктами, щоб добути грошей на податки. Він повідбирав від селян усі продукти і понаганяв додому, а гром. Дідик Михайла, який віз безрогу, забрав до райцентру. Шоферів поштрафував по 100 крб.

Цього ж самого дня в с. Поручин уповноважений по поставках за нездачу молока забрав корови у гром.: Шевців Ірини і Басари Кирила.

Золотниківський р-он.

6.VIII.1948 р. в с. Вишнівчик (теперішній райцентр) нарсуд Золотниківського р-ну засудив гром. Сверхко Марію за те, що до 1.VIII. не здала ані одного сотнару збіжжя. Суд засудив її на 10 років позбавлення волі з відбуттям у віддалених районах СССР і накладенням штрафу у вартості не зданих продуктів – 5136 крб., Ковбасюка Михайла на 8 років позбавлення волі і наложенням штрафу – 5175 крб., Думу Михайла на 10 років позбавленням волі і наложенням штрафу – 5475 крб., Хомин Петра з с. Зарваниця засуджено на 7 років і наложено штрафу – 1035 крб.

Всіх засуджених зараз арештовано і забрано на свої призначені місця, а штраф насильно стягнуто.

Родини засуджених старалися здати якнайскорше державі в 100% хлібопоставки і сплатити штраф та ще до того старались давати хабара прокуророві і підкуплювали адвокатів, але це нічого не допомогло.

7.VIII.1948 р. до с. Бурканів ранком приїхали большевики, а з ними [у]повноважений на село Кириєнко. Вони почали скликати населення на мітинг, на мітингу Кириєнко сказав: “що як хто буде відтягатися від хлібоздачі того будемо судити так як вже посудили в сс. Зарваниця і Котузів”. Опісля скликав десятників і приказав їм, що до 10 серпня мусять стягнути з населення 50% хлібоздачі. Відтак Кириєнко пішов в село до господарів та почав грозити їм, щоб здавали контингент. Він зайшов до гром. Милимки Антонини, яка в той час готовила обід для себе. Кириєнко витягнув пістоля і почав кричати до жінки чому вона не молотить збіжжя на хлібоздачу, а потім почав заглядати до баняків, що вона варить. Жінка варила качку і Кириєнко сказав до н[е]ї, щоб вона дала йому цю варену качку. Жінка йому дала, він з’їв, а потім допминався другої качки, щоб йому дала додому. Жінка відмовлялась, а він витягнув пістоль і почав кричати до жінки: “давай качку, бо стріляю!” Жінка зо страху перед большевиком зловила качку і йому дала.

Большевики засудоми і терором хочуть змусити неселення, щоби воно виповнювало їх усі драчки, рівнож, хочуть привести населення в таке скрутне економічне становище, щоб населення само вписувалося до колгоспу.

Ці всі засуди за нездачу контингенту довели до цього, що Золотниківський р-он став першим по виконанню пляну хлібоздачі, а не так, як пишуть большевики, що селяни возили хліб день і ніч з великим патріотичним піднесенням.

Хлібопоставки на селян большевики наклали від кількості гектарів землі, напр.:

від 2-х га землі господар дає:	– 2 цнт 80 кг
–”- 3-х –”- –”- –”-	– 9 –”- 50 –”-
–”- 4-х –”- –”- –”-	– 11 –”- 70 –”-
–”- 5-х –”- –”- –”-	– 18 –”-
–”- 6-х –”- –”- –”-	– 24 –”-

-"- 7-х -"- -"- -"-

-40 -"- 44 -"-

це є загальна ставка. До цього кожний господар, якщо немає пшениці, то мусить платити від сотнара на 18 кг більше іншими культурами. Також мусить платити 10% добавки, напр.: якщо господар дає 10 сотнарів хлібопоставки то мусить ще один сотнар додавати яко десятого проценту, якщо платити 20 сотнарів то додає ще 2 сотнари і т. д.

З кінцем [м]і[с]я[ц]я серпня на кожне село наложили ще "спец-добавки" від 200-600 сотнарів.

Селянин, який має 3 га поля, корову і коня платить 1000 крб. податку;

який має 4 га поля корову і коня платить 1200 – 1300 крб.;

який має 5 га -"- -"- -"- -"- 1500 – 1600 -"-;

який має 6 га -"- -"- -"- -"- 2000 крб. податку.

За 1 сотнар пшениці держава платить – 7 крб.;

за 1 -"- жита -"- -"- -"- – 6 -"-;

за 1 -"- ячменю -"- -"- -"- – 5 -"-.

Корова на базарі коштує 1500 крб.;

кінь -"- -"- -"- -"- 1200 крб.;

ялівка -"- -"- -"- -"- 700-1000 крб.

До кооператив мануфактури і продуктів ширвжитку привозять дуже мало. Ціна на ці привез[з]ені кооперативою речі стоїть досить високо, напр.: 1 м мануфактури (дреліх) 18-19 крб., перкало 12-13 карбованців.

От в таке становище привела селянина большевицька партійна кліка. Населення, щоб зложити податок державі, випродує, що може: корови, коні, ялівки, своє убрання, яке ще залишилось з давніших часів, щоб тільки спокутуватись кари з боку влади і не бути судженим на довгі роки тюрми.

Не краще живеться цим, які захищали своєю кров'ю большевицьку тюрму народів, напр.: інваліди "Вітчизняної війни" першої групи одержують місячну ренту по 72-80 крб. Від державних обов'язків вони не звільнені. Большевики говорять, що вже 3 рік по війні і досить вас держава вже звільнювала.

Інваліди "Вітчизняної війни" другої групи одержують ренту по 40 крб.

Третьої групи в Радянському Союзі зараз немає. Всі інваліди, які були зачислені до третьої групи, під час перегляду воєнних білетів, всіх їх зачислили як строевих. Державні обов'язки вони мусять виконувати так як другі.

Головам сільрад платять місячну зарплату по 280-300 крб., а секретарям сільрад, рівнож, ця сама зарплата.

Директори і завідуючі шкіл одержують місячну зарплату за директорство по 600 крб., а решта платні від скількості годин навчання.

Учителі беруть по 500 крб.

Майже від кожного урядовця держава обтягає по 100-150 крб. на спеціально призначені цілі.

Найбільше обтяжують державними поставками хлібороба-одноосібняка, як вище було подано. Хлібороба-одноосібняка вони хочуть поставити в таке скрутне економічне положення, щоб він не міг собі дати ради на господарстві і силою фактів мусів вступити до колгоспу.

Козівський р-он.

29.VIII.1948 р. до с. Золота Слобода приїхав уповноважений по поставці Гречка (директор млинів в Козівському р-ні) в справі контингенту. Він зайшов до гром. Юськевич Марії, де користаючи з її відсутності вкрав зо шафи портфель, в якому було 350 крб. і документи гром. Груб'яка Івана, зятя цьої господині.

Цього ж самого дня до с. Бишки приїхав уповноважений по поставці – Зазуляк, який закликав собі на поміч уповноваженого Руденка для успішнішого збирання контингенту. Вони зайшли до 70-літнього гром. Грам'яка Тимка і питали його чому він не здає ще контингенту. Господар оправду[вався] тим, що так скоро здати контингенту не може, бо хворий. Розлючений Зазуляк у відповідь йому пустив понад голову довгу чергу з автомата, а Руденко в той час бив старика по обличчю. Вони йдучи дорогою стрінули гурток переходячих хлопців, Зазуляк почав їх сильно бити і вибив Михайлишин Іванові два зуби.

Цього ж самого дня в с. Потік уповноважений – Руденко забрав в гром. Лихолата Михайла 10 кіп жита, яке перемолотили машиною і відставив до райцентру.

2.VIII.1948 р. в с. Ценів уповноважені по поставці – Смучак і Нечай стали на кінц[і] села від поля і хто з господарів їхав в поле того спинювали, знимали з воза колеса і кидали в річку за те, що їхав у поле, а не готовив контингенту. Під час цьої роботи побили Бойка Василя і Лопатку Анну.

[6].VIII. з с. Золота Слобода уповноважений – Гречка побив до крови гром. Будник Юлію за те, що вона їхала в поле орати, а не готовила контингенту.

[9].VIII. у вищезгаданому селі уповноважений – Гречка побив сильно прикладом кріса гром. Івахів Григорія за те, що він острив кос[у], а не готовив контингенту.

10.VIII. в с. Вибудів большевики дуже побили за нездачу контингенту громадян: Кука Івана і Василя.

Цього ж самого дня в с. Дібще уповноважений по поставці – Дергачов і представник міністерства заготівлі з області зайшли на господарство гром. Гарменяка Василя та з місця призначили йому здати 70 сотнарів збіжжя і 21 тисяч[у] карб. податку. Це все приказали йому здати до 24.VIII.48 р. тому, що він є куркулем.

17.VIII. на хут. Заберезки група большевиків 24-ма підводами їздили по полях і забирали залишене громадянами жито і пшеницю, яке забирали до с. Конюх на молотілку, а відтак до райцентру. Таким

способом вони забрали все збіжжя гром.: Швейка Теодора, Солодкого Івана і Миколи, Миліша Миколи і др.

19.VIII. в с. Бишки під час Богослуження був уповноважений по поставках – Зазуляк. Після Богослуження він робив під церквою мітинг і просив громадян вибачення за вчинені ним кривди (скорше бив людей і стріляв на пострах). Оправдувався тим, що він мусить ходити, кричати і забирати все, бо його посилають і так наказують робити.

21.VIII. в с. Вимислівка большевики добровільно зголосилися помагати безкінним селянам возити збіжжя до райцентру. По здачі громадянами збіжжя, вони звернулись до каси заготзерна і всі гроші за привезене збіжжя вибрали для себе за свій “труд” і “поміч”.

22.VIII. в с. Дібще уповноважений по поставці – Дергачов при помочі 6-х “стрибків” насильно здержали громадян біля церкви, де з промовою виступив Дергачов і як[и]й дораджував продавати навіть останню корову, щоб лиш тільки мати “чисту совість” перед державою і до означеного часу здати поставку і сплатити податок.

2[...].VIII. в с. Ценів на зборах десятників голова РВК – Кротевич висловився: “Ми будемо стягати збіжжя доти, поки стане. А до тих, що будуть нам протиставлятися, вжием бука, бо так трактувати вас нака-зала область.”

2[...].VIII. до с. Ценів їхали уповноважені по поставці – Коваленко і Нечай. Їдучи полем біля села стрінули на полю гром. Мельник Андрія, який орав, та запитали його чи він “роз[ш]итався” з державою по кон-тингенті. Вже частину я здав, але ще не всей, – відповів господар. За незадовільну відповідь уповноважені відібрали від нього батіг і казали йому бігти в село готувати контингент, а самі ззаду підганяли його батогами як худобу аж у саме село. Вже в селі громадянин втік поміж будинки. Дорога, якою його гнали, була ввідалі від села около 500 м. Внаслідок такого побиття він лежить сильно хворий. Вони рівночасно на полі побили сильно Пирку Марію, яка набирала на підводу снопи.

28.VIII. в с. Криве голова райвиконкому – Кротевич, з огляду на контингентову акцію в селі, заборонив священикові в неділю чи яке небудь свято відправляти в церкві довше як одну годину. Священик придержується дорученого йому наказу.

29.VIII. в с. Бишки голова РВК – Кротевич зайшов до священика і наказав йому до 1.IX.48 р. опустити своє помешкання. Цей дім, мабуть, призначений на школу.

31.VIII. в с. Вівся уповноважений по поставці працівник уповмін-загу – Попов побив гром. Совальського Павла і вигнав з господарства Кіналя Григорія тому, що він є “куркулем” і мав здати 80 сотнарів контингенту державі, а все його майно зрабували і відставили до райцентру.

При Козівському заготпункті збіжжя большевики зорганізували буфет для користування громадян, які приїжджають зі збіжжям. Ціни в буфе[т]і на поодинокі продукти такі:

	(платить держ.[ава])
1 кг сала 60 крб.,	1 цнт пшениці 9 крб.,
1кг свинської вуджен.[ини] 54 крб.,	1 -"- жита 5,90 крб.,
1л шампанського вина 93 крб.,	1 -"- ячменю 5 крб.,
1 л білого вина 35 крб.,	1 -"- вівс[а] 3 -"-

хоча при заготпункті є буфет, то господарі привожучи збіжжя не можуть з нього користати зогляду на такі високі ціни на харчі, а такі низькі на збіжжя.

Підгаєцький р-он.

6.VIII.1948 р. до с. Лиса прийшли большевики від стягання контингенту [і] з ними 2-ох "стрибків", із гарнізону с. Заставче. Шукаючи по селі за збіжжям, вони знайшли в гром. Пушки Василя шкіру з корови, яку він виправляв собі на чоботи. Большевики списали акт на цього господаря та казали, що подадуть у суд, але якщо б він зложив 500 крб. і дасть горілки, то ми цей акт подремо. Господар боячись суду відразу зложив 500 крб. та дав літру горілки. Большевики в сей час горілку випили, акт подерли, гроші забрали і відійшли.

Цього ж самого дня до с. Голгочі приїхав секретар РВК – Скоропад зо 6-ма емведистами та зібравши всіх господарів разом від'їхав з т. зв. "червоною валкою" до райцентру.

7.VIII. до с. Вербів приїхав райпрокурор – Барда із емведистами та примусив населення ве[з]ти контингент т. зв. "червоною валкою". На підводах поприкріплювали: червоний прапор, портрети Сталіна і Леніна та таблиці з написами "Виконаємо п'ятирічний план за чотири роки", "Виконаємо хлібоздачу державі достроково".

8.VIII. в с. Юстинівка представник з райцентру – Струков говорив на мітингу, щоб люди не орали поля, бо будуть закладати колгосп.

[11].VIII. з с. Завалів виїхали большевики, які стояли постійно і возили з ліса днем дрова, а ніччю робили засідки. Лишився в селі тільки гарнізон в числі 15-ть чоловік.

[13].VIII.1948 р. до с. Голгочі приїхав секретар РВК – Скоропад зо 6-ма емведистами. Вони робили ревізії за збіжжям. При ревізіях емведисти крали що їм попало і що їм вподобалось. В гром. Адамів Марії емведист вкрав підошви, пришви та 250 крб.; Прокопів вкрали гуску, яку зараз зварили і з'їли; Мощій Анни вкрали 30-ть шт. яєць і 400 крб. (зі скрині).

[16].VIII. до с. Рудники приїхали: 1-ий секретар РК КП(б)У – Рябенко, голова РВК – Матчук та група емведистів. Вони скликали до сільради всіх сільських десятників та наложили на село ще збіжеву добавку до контингенту. [На] людей, які поскривали трохи поля від державної реєстрації, наложили дуже великий контингент. Хто кілька скрив поля вони виявили за посередництвом секретаря сільради та голови земради Домбровського.

[...].VIII. в с. Завалів відбулася т. зв. “кущева нарада” сільських адміністраторів: Завалова, Заставча, Середного, Яблонівки і Затурина. Наряду відкрив 1-й секретар РК КП(б)У – Рябенко. Наряду відбувалася в справі прискіпшення темпів хлібоздачі державі.

2[5].VIII. до с. Лиса прийшло 3-ох “стрибків” із гарнізону с. Завалів. Вони зайшли до кооперативи та там напившись горілки знайшли апарат до роблення горілки. За це хотіли арештувати крамарку, але за неї пішов, як арештований, голова кооперативи. Ці “стрибки” забрали цей апарат та голову кооперативи на гарнізон до с. З[а]валів.

С О В Ъ Т С Ъ К А Д Е М О К Р А Т І Я :

Бережанський р-он.

[26].VII.1948 р. на хут. т. зв. Михальська (с. Нараїв) о/у – Глебов і 18 емведистів робили ревізії. По ревізіях пішли в сторону Стриганецьких хуторів.

27.VII. в лісі біля с. Базниківка була облава. Большевиків мало хто стрічав, лише було багато слідів від большевицьких чобіт по дорогах.

[28].VII. в с. Базниківка була велика облава. В облаві брали участь большевики Бережанського, Козівського і Підгаєцького р-нів. Під час облави назганяли мужчин і наказали їм копати ями по подвір'ях і городах, перекидати каміння в кого було, викидати солому і т. п. Цього ж дня знайдено в селі дві криївки, одну в гром. [Х]ичій Петра (порожну), а другу в Гунд[ер] Михайла, в якій сидів втікач з ФЗН Гундер Василь. Цього хлопця большевики заарештували і держать до сьогодні. Бесага Мілька бачучи, що большевики дуже шукають, а вона мала в скринці літературу ще з німецької окупації, дала її братові, щоб заніс її в кукурудзу і там сховав. Большевики бачили як вона цю літературу несла. Вони зловили її і арештували. Вполудне приїхав до села 1-й секретар – Вовк і підполковник військ МВД, вони переслухали Бесагу Емілію і її звільнили. Арештованого Ясінського Теодора забрали до райцентру за це, що він ідучи з поля не мав при собі документів.

[2].VIII.1948 р. до с. Нараїв-Місто і на хут. Кулеби прибуло ніччу около 140 большевиків на чолі з о/у ст. лейт. Глебовим. Ранком вони почали перепроваджувати труси по господарствах. Під час перепровадження трусів в гром. Ячика Петра вони арештували [...]бор Марію, яка втекла з Сибіру. Рівнож, цього дня зловили і арештували Литвицьку Анну, яка, рівнож, втекла з Сибіру. Пополудні 50 большевиків від'їхали автами до м. Бережан, а решт[а] порозходилися на довколишні села, на засідки.

[3].VIII.1948 р. на хут. Соколиця²⁴ (с. Базниківка) прибуло 15-ть большевиків і обступили хати гром.: Дубчак Михайла і Ділявської Марії,

---

²⁴ Хут. Соколиця належить до складу с. Саранчуки Бережанського р-ну.

де перепровадили сильний трус. Незнайшовши нічого пішли до Біяк Розалії, а звідти пішли до с. Литятин, сіли на машину і поїхали до м. Бережан.

[4].VIII. до с. Базниківка прийшло 6-ох большевиків. Вони арештували гром. Бесагу Миколу зі сином Богданом і забрали до м. Бережан. Слідуючого дня їх обох звільнили додому.

[...].VIII. в лісі біля с. Шумляни 12-ть большевиків на чолі з о/у – Виклічем робили перевірку.

[...].VIII. до с. Базниківка ранком вийшли 15-ть большевиків (які були на засідках). По дорозі йду[чи] на хут. Соколиця втрутили природо-рожний хрест.

[...].VIII. в с. Вербів 12-ть большевиків з о/у – Виклічем робили засідку від сторони с. Нараїв. Ранком заквартирували в господині Кузик Катерини, в ньої в цей час була дівчина Таркевич Марія, яка скривалася. Большевики, побачивши її, арештували і забрали до райцентру.

Цього ж самого дня в с. Саранчуки большевики в провокативний спосіб арештували гром. Цюрика Василя (він родом зі Стрийщини, в цім селі служив і оженився). Слідуючого дня Цюрика звільнили.

Цього ж самого дня в с. Мечищів нач. гарнізону місцевих “стрибків” – Дурденко, емведист Благовір і провокатор “Федко” арештували хлопців: Мерву Михайла, Цюреньку Михайла, Мидницю Евстахія, Лозінського Ярослава, Гоменюка Миколу за те, що вони не хотіли вписатися до “стрибків”. Ніччю всі ті хлопці з гарнізону “стрибків” повтікали додому.

Цього ж самого дня на хуторі Корчунок²⁵ (с. Волиця) 5-ох емведистів зробили ревізію в гром. Паламар Миколи. Під час ревізії нічого не знайдено.

Цього ж самого дня ці самі большевики пішли з хуторів Корчунок до с. Волиця і по хатах просили в господарів молока. Старшина, який був з ними, заарештував гром. Шморгун Катерину і забрав її до хати гром. Ковальської Анни. Слідство перепровад[ж]ував з ньою в окремій кімнаті і питав її чи вона не бачила “бандерівців”, коли вона відповіла, що не бачила і не знає про них, він почав на ню кричати і грозити її, що вона знається з “бандерівцями”. Під час цього слідства він її знасилював. Коли відпустив її, загрозив їй, щоб вона ніколи перед ними не втікала, бо в противному випадку вб'ють як собаку.

[...].VIII. на хут. Взятин (с. Куряни) 6-ть емведистів робили засідку біля гром. Амбровович Миколи. Засідку робили до 1-ї години, а відтак пішли до Якимів Василя, нанесли до хати соломи і там заквартирували. Ранком двох пішло до с. Куряни на гарнізон за харчами. Не принесли нічого більше крім хліба. Перед вечором, йдучи в напрямі с. Рогачин на хуторах Долина перепровадили труси в громадян: Морочка Василя, Леськів Івана і Федишин Дмитра. Перепровади[ли] труси і відійшли в напрям с. Рогачин.

²⁵ Йдеться за с. Корчунок Рогатинського р-ну Івано-Франківської обл.

[11].VIII.1948 р. на лісі між сс. Конюхи, Жуків, Коропатники [Куропатники] большевики в кількості около 300 осіб робили облаву.

[8].VIII. до с. Нараїв приїхало 6-ох большевиків зі "стрибком" Сиваком Василем з с. Стриганці. Вони пішли на хут. Лани, повизувались та бігом полетіли догори й обступили хату гром. Бойка Василя, де перепроводили сильний трус і питали за хлопцем Теодором, кажучи, що він пас коні й обікрав жінку цього "стрибка". Хлопця не було вдома і вони від'їхали.

13.VIII. в с. Поточани 5-ох емведистів зробили засідку на городах в кукурудзі біля церкви. На засідку попав Тучапський Степан уродж. 1925 р., який утік з ФЗН. Його большевики заарештували і відставили до району. З району вневдовзі його звільнили.

Цього ж самого дня до с. Вербів приїхали автомашиною 12-ть большевиків і зробили ревізії в гром.: Репіхович Катерини, Бідули Михайла, Дубницького Романа і Кондрата Микити. Перепровадивши ревізії, від'їхали до райцентру.

15.VIII. на хут. Взятин (с. Куряни) прибув емведист і кликав на слідство до хати Якимового Василя, гром. Кузів Степанію (якої чоловік є арештований за крадіж). По слідстві він сказав їй, що твій муж крад збіжжя і ви їли, за це він тепер буде їсти сиру землю.

Цього ж самого дня до с. Саранчуки прийшло 2-ох большевиків і нач. РО МГБ кап. Іванов (приїхав таксівою). Вони робили перевірку по стодолах, стрихах і кукурудзах.

16.VIII. в с. Волиця 8-ох емведистів робили засідку біля кооперативи, а ранком прибули ще 17-ть большевиків і робили в селі перевірки. Вони арештували гром. Заяць Анну, якої сестра скривається. Большевики сказали їй, щоб сестра зголосилася, бо як не зголоситься, то вони заберуть її за сестру.

17.VIII. в с. Підвисоке ніччю около 20-ть емведистів ходили по хатах і стодолах та шукали і наслухували чи де немає повстанців. Ранком ці самі большевики знову робили перевірки в тих господарствах, в яких були ніччю.

Цьої ж самої ночі група большевиків на чолі з нач. РО МГБ – кап. Івановим перевіряли хати.

19.VIII. в с. Тростянець большевики робили облаву. Село обступили ще ніччю, а дос[в]ітком почали робити ревізії. Під час ревізії в Білоуса Івана зн[а]йшли стару криївку. Ревізії перепроваджували до 2-ої год. пополудні, а відтак скінчили і відійшли в сторону хут. Діброва, Підгаєцького р-ну.

Цього ж самого дня до с. Базниківка вернула з Бережан з тюрми дівчина Бесага Емілія, яка була арештована 28.VII.48 р., під час облави на с. Базниківка.

Цього ж самого дня до с. Литятин приїхала страж пожежна з райцентру і двох старшин з МВД. Вони приїхали в справі спалення клубу (клуб зівстав спалений попередньої ночі) повстанцями. Вони

заарештували голову клубу Паньків Івана і по переслуханню його звільнили.

20.VIII. в с. Котів большевики на чолі з о/у кап. Міліцином робили облаву. В гром. Бисаги Василя знайшли криївку, в якій був кріс і набої. Большевики за це арештували його сина Богдана і питали його де ще він має далековид. По скінченні облави большевики забрали цього хлопця до райцентру.

22.VIII. 1948 р. в Базниківському лісі заквартирував відділ большевиків в кількості 20-ть чоловік. На місце постою вони набрали собі снопів пшениці, пороз[с]телювали і на тім сплять. Коли на них були найшли пастухи, то вони вдаючи повстанців питались їх, чи в лісі немає большевиків.

23.VIII. в Базниківському лісі пропав хлопець Біяк Михайло, який був мисливим і цього дня ходив по лісі. Його правдоподібно забрали ці большевики, що квартирували в лісі.

24.VIII. в с. Котів большевики робили облаву. На облаву прибуло около 100 осіб. Вони ще досвітком обступили село і арештували дві дівчині (підпільниці), які не знаючи, що село обступлене, хотіли вийти з с. Котів на с. Рибники. Зловивши ці підпільниці ("Галина" і "Настя") большевики забрали їх до сільради, де провокатор "Федко" пізнав їх. Підпільниці, бачучи своє безвихідне положення, щоб не бути ворогом мучиними і при тім не зрадити орг. тайн, зажили отрую. Большевики завваживши це старалися за всяку ціну їх врятувати. По деякому часі вони врятували підпільницю "Настю", яку ще в хворому стані забрали автомашиною до райцентру. Другої підпільниці "Галини" їм вже не вдалося врятувати і вже мертво забрали до райцентру. Перепроваджуючи облаву вони арештували (правдоподібно на всипу Бесаги Богдана, якого арештували 20.VIII.48 р.) таких хлопців: Гаврилюк Степана, Дзюбак Василя, Захарій Богдана, Луців Степана, Рубанця Богдана, Стоян Мирослава і Шанайда Михайла. Большевики ще хотіли арештувати хлопця Маріяна (?), який був з Підкарпаття і служив в цьому селі від 1942 р. Всіх арештованих забрали пополудні до тюрми в райцентрі, а відтак до м. Тернополя, де засудили їх на 25 років тюрми.

27.VIII. до с. Котів приїжджали большевики автом і привезли вищезгаданих хлопців, які показували де мають заховану зброю. Большевики зброю забрали, яку мали заховану вдома і на каплиці біля церкви. На цій підставі большевики засудили їх на 25 років тюрми.

Розшифровані населенням большевицькі засідки в селах
під час звітнього періоду.

1.VIII. 1948 р. в с. Лапшин большевики робили засідку в кількості 6-ох осіб на чолі з о/у – Виклічем (біля школи).

2.VIII. в с. Лапшин (від сторони м. Бережани).

3.VIII. в с. Лапшин 16-ть больш.[евиків] з о/у – Декановом.

- Цьої ж самої ночі в с. Гиновичі.
Цьої ж самої ночі в с. Поточани – 5-ть емведистів.
- [6].VIII. в с. Лапшин.
Цьої ж самої ночі в с. Підвисоке – 26-ть емведистів.
Цьої ж самої ночі в с. Рогачин – 7-м емведистів.
Цьої ж самої ночі в с. Лісники.
- [7].VIII. в с. Підвисоке – 9-ть емведистів.
Цьої ж самої ночі в с. Нараїв і на хут. Лани, Кулеби і в Нараїв-Селі (приїхали двома автомашинами).
- 7.VIII.1948 р. в с. Лапшин большевики робили засідку.
8.VIII. в с. Вербів.
9.VIII. в с. Підвисоке – 10-ть емведистів (біля Листвана Михайла).
10.VIII. в с. Вербові – 12-ть большевиків з о/у – Виклічем.
Цьої ж самої ночі в с. Лапшин (біля школи).
11.VIII. в с. Підвисоке – 7-м емведистів (біля голови сільради).
10-11.VIII. в Рогачин-Місто – 14-ть большевиків.
10-11.VIII. в с. Лісники (на цвинтарі).
11.VIII. в с. Шумляни – 12-ть большевиків.
Цьої ж самої ночі в с. Старий Вербів.
Цьої ж самої ночі в с. Надрічне – 30-ть большевиків.
11,12,13,14.VIII. в с. Лапшин (днем квартирували конспіративно в сексотк[и] Пелехатої Марії).
12.VIII. в с. Гиновичі.
Цьої ж самої ночі в с. Жуків (в тім селі через два тижні майже щоночі помічається засідки).
Цьої ж самої ночі на хут. Дворища (с. Поручин).
Цьої ж самої ночі в с. Стриганці – 20-ть больш. на чолі з о/у Іваненком.
Цьої ж самої ночі в с. Рогачин-Місто (в цім селі больш. робили засідку 3 дні підряд).
12.VIII. в с. Поточани – 5-ох емведистів.
Цьої ж самої ночі в с. Урмань (біля церкви).
13,14,15.VIII. в с. Урмань (біля гром. Ткачика Олекси).
13.VIII. в с. Гиновичі.
- [14].VIII. на присілку Залуже [Залужжя] (с. Поручин).
Цьої ж самої ночі на хуторі Взятин (с. Куряни).
Цьої ж самої ночі в с. Підвисоке – 10-ть емведистів.
Цьої ж самої ночі в с. Базниківка.
- 15.VIII. в с. Вербів.
Цьої ж самої ночі в с. Лісники.
- 16.VIII. в с. Литятин – 12-ть большевиків.
Цьої ж самої ночі в с. Вербів.
- 1[8].VIII. в с. Гиновичі.
Цьої ж самої ночі в с. Вербів (від сторони с. Лапшин).
20.VIII. в с. Нараїв-Місто.

- Цьої ж самої ночі в с. Лісники.
Цьої ж самої ночі в с. Підвисоке.
Цьої ж самої ночі в с. Лапшин – 12-ть емведистів з о/у Викліч.
Цьої ж самої ночі в с. Гиновичі.
20.VIII.1948 р. в с. Жуків большевики робили засідку.
Цьої ж самої ночі в с. Нараїв.
[21].VIII. в с. Павлів – 20-ть емведистів.
Цьої ж самої в с. Рогачин – 10-ть емведистів (біля гром. Петрини Івана).
Цьої ж самої ночі в с. Лісники.
22.VIII. в с. Гиновичі.
23.VIII. в с. Рогачин-Місто.
Цьої ж самої ночі в с. Нараїв.
24.VIII. в с. Рогачин-Місто.
26.VIII. в с. Вербів.
27.VIII. в с. Стриганці.
Цьої ж самої ночі в с. Вербів.

Золотниківський р-он.

7.VIII.1948 р. до с. Михайлівка прийшло 7-ох провокаторів, які були по різному убрані та озброєні і вдавали повстанців. Вони випитували, як тут обходиться з людьми голова сільради, кілько має село здати контингенту большевикам і т. п. Вони ходили в білий день по селі, а коли до села приїхали большевики, то вони повтікали в кукурудзу і більше вже не верталися.

8.VIII. до с. Михайлівка прийшло 47 осіб зо східних областей України на жнива, на роботу, щоб заробити собі хліба в господарів-одноосібняків. До цих робітників прийшов о/у РО МГБ – Михалків і почав їх [питати] чого вони тут прийшли та чому вони не йдуть на працю до колгоспів. Ці люди відмовлялись як могли, а Михалко почав їх бити і всіх приарештував. До арештованих опісля він сказав: “Ідіть, я вас пускаю, але розвідуйте, що ці господарі говорять проти Сов.[етського] Союзу і те все доносіть мені.” Ці люди зараз сказали господарам, що цей емгебіст сказав їм доносити, що люди про большевиків говорять. Ці люди дальше працюють у цім селі, щоб заробити собі збіжжя.

12.VIII. до с. Раковець приїхали 4 большевики з о/у РО МГБ – [Голе]вічом і арештували гром. Запаранюка Дмитра і забрали його до райцентру. По двох днях Запаранюка звільнили. На слідстві питали його про повстанців, хто скривається в селі, чи приходять та до кого приходять повстанці.

13.VIII. до вищезгаданого села приїхали на [5]-х автомашинах около [90]-ть большевиків на чолі з о/у-ми Ореховим, Сергієвим і Голєвічом. З ними приїхали ще якісь старшини з області (приїхали таксівою). Ці старшини і провокатори Синиця і Будас ходили по селі та переглядали як большевики роблять ревізії. Большевики перепрова-

дили сильну ревізію в гром.: Крутиголови Параскевії, Рондзістої Марії і Заторняка Омеліяна. Під час ревізії в Заторняка пропало 150 крб., 1л меду і бритва до голення. Внедовзі Голевич арештував гром. Ціхоцьку Степанію і від'їхав з ньою до райцентру. Сергеїв з групою большевиків поїхав на хутір Двориска і там робив ревізії в гром.: Палки Осипа і Лазорка Степана. Під час ревізії в гром. Палки Осипа знайшли стару криївку. Вертаючи з хут. Дворищ до села вони стрінули по дорозі гром. Тупляка Антона, який ішов від свого брата і ніс зі собою горня. Большевики придержали його і питали кому він носив їсти. Господар казав їм, що нікому, лише ходив до брата. Тоді вони почали його сильно бити прикладами крісів та змушували сказати де є заховані "бандьори", де він їм носив їсти. Господаря так побили, що аж повибивали йому зуби під час бійки. Від нього нічого не довідалися і пустили його додому, а самі від'їхали до райцентру.

18.VIII. 1948 р. в хут. Лескавки ніччю 8-м большевиків з о/у – Воробйовим робили засідку від сторони лісу. Ранком всі пішли до с. Бурканів, цього ж дня був там празник і зайшли до гром. Черця Костя, в якого були гості з хут. Лескавки й один східняк з Кам'янець-Подільської області. Воробйов почав перевірювати в присутних документи, а коли почав провірювати цього східняка, то почав кричати до нього: "й... твоя мати ти чого тут шляєшся? Чому не йдеш робити до колгоспу" і почав його бити, а опісля зловив за ковнір і викинув його на подвір'я. Відтак з с. Бурканів Во[р]обйов з большевиками відійшов до с. Золотники.

19.VIII. до вищезгаданих хуторів ранком прийшов Воробйов з большевиками і побив громадян: Зазуляк Анну, Зазуляк Михайла і Папіш Анну за це, що вони підписали заяви про співпрацю з МВД, а зараз нічого не доносять. Опісля пішли до гром. Хабурської Теклі і там зробивши ревізію питали за Бабійом Іваном (скривається від больш.). Господиня відповіла їй, що не знає де він. Воробйов сильно побив її за це так, що жінка лежала два тижні хвора.

21.VIII. до с. Котузів ніччю прий[ш]ло 8-ох большевиків на чолі з о/у – Дутковим і зайшли до гром.: Луцишин Анни до стодоли, де було світло, та перевірили хто там є, опісля зайшли до Луцишин Миколи, зробили в його господарстві ревізію і не знайшовши нічого пішли в село. По селі ходили через цілу ніч. В громадянина Яворського Михайла закрали голуби і відійшли до райцентру.

26.VIII. до с. Хатки ніччю 7-ох большевиків на чолі з о/у – Голевичом робили засідку. Досвітком 27.VIII.48 р. вони зробили ревізію в гром.: Квасновського Володимира і Вуєчки П. Пополудні вони відійшли на хутір Глибока Долина і там зробили ревізії по господарствах. Незнайшовши нічого, вечером взяли підводи і від'їхали до райцентру

29.VIII. у вищезгаданому селі ніччю 8-ох большевиків з о/у – Голевичом зробили засідку біля гром. Вуєчка (ця рідня скривається від больш.). Засідку робили в кукурудзі (4-ри больш.), а других 4-и на стриху. Коли господарі ранком прийшли до хати, то їх большевики

зловили і забрали до райцентру. По двох днях цих господарів звільнили.

Розшифровані населенням большевицькі засідки в селах
під час звітного періоду.

3.VIII.1948 р. в с. Котузів больш. робили засідку в кількості 7-м больш. на чолі з о/у – Міхалком (біля гром. Бугай Григорія).

12.VIII. в с. Бурканів – 8-м больш. на чолі з о/у – Воробйовим (біля цвинтаря).

22.VIII. на хут. Лискавки – 7-м больш. на чолі з о/у – Воробйовим.

26.VIII. в с. Хатки – 7-м большевиків на чолі з о/у – Голевичем.

Щоб знищити наш рух поліційні органи РО МГБ і МВД найбільше стараються це зробити засідками. Засідки роблять всюди по всіх селах р-ну, а найбільше по тих селах, де ще хтось остався з повстанців і робить орг. роботу. Рівнож, в цих селах, де є колгоспи, большевики для власної охорони і для знищення повстанців роблять засідки ніч у ніч. Засідки свої большевики конспірують і людям не показуються, хіба хто на них ненадійно найде. Коли селом хтось переходить ніччю, а большевикам це є підозріле то вони його ловлять. На засідки большевики приходять ніччю і ніччю відходять.

Козівський р-он.

29.VIII.1948 р. в с. Щепанів відбулася велика облава. Всіх большевиків, які робили облаву, було около 200 осіб. Рівізії робили по всіх господарствах і забудівлях. В облаві брали участь большевики з трьох районів, а саме: Козівський, Бережанський і Підгаєцький. Вечером всі большевики розійшлись до своїх районів, нічого в селі не знайшовши.

1.VIII.1948 р. до с. Будилів прибула група большевиків в числі 70-ть осіб, які арештували гром.: Сітку Віктора (сільського поштаря) і Согудька Івана (сільського поліцая) за те, що вони доручували листи зі Сибіру підпільникові “Турові” від його дружини. Арештованих під охороною 5-ох больш. відставлено до тюрми в райцентрі.

4.VIII. в с. Вибудів большевики арештували гром. Пасічника Петра за те, що на його полі розкопали криївку (стару). Арештованого під охороною відставили до райцентру.

7.VIII. до с. Олесин прибула група большевиків, з ними працівник МВД – лейт. Олійник. Вони арештували гром. Кузишин Семка (запільник під псевдом з УПА “Змій”), поговоривши щось секретно з ним, відпустив його Олійник домів. Згаданий запільник скривається даліше.

10.VIII. до с. Будилів приїхав провокатор під псевдом “Чорний Крук” з групою большевиків в числі 9-ть осіб і показував їм хати, де скоріше переховувався. Внаслідок цього большевики арештували гром.: Бойка Андрія с. Василя, Бойка Андрія с. Миколи, Бочковську

Анастасію і її дві дочки Анну й Євгенію. Всіх арештованих забрали до тюрми в райцентрі.

“Чорний Крук” – східняк, жонатий, за німецької окупації в селі Плотича, Козівського р-ну, весною 1947 р. він зарубав сокирою лейт. РО МВД – Сухоноса і почав скриватися. Під час свого перебування в підпіллі він хоче получитися з повстанцями і пише до повстанців листи. Листи були підозрілі тим, що не кожного разу було однакове письмо (було пізнати, що листи писав хтось інший, хтось з МГБ). Весною 1948 р. він получується з якимось підпільником (рівнож, підозрілим) з Козівського р-ну і разом оба весною розбродили гарнізон “стрибків” на хут. Плоска (с. Золота Слобода) і вбили нач. цього ж гарнізону (емведист східняк). Ним мала зацікавитися наша безпека зогляду цього, що він конечно хотів нав’язатися з повстанцями і разом з ними скриватися із огляду на підозрілі листи. Йому листовно повстанці припоручили вбити нач. РО МВД – Ковальова, тоді його заберуть до себе. Він правдоподібно зорієнтувався, що йому не дасться так легко пропхатися в наші ряди, рішився відійти до райцентру. Вкоротці гине на засідці підпільник, що з ним скривався, а за короткий час і його “ловлять” двох емведистів, перебрані на цивільно, на полях с. Плотиче ніби провокуючи його, як селяни.

Зараз він їздить з большевиками і тероризує населення, а особливо в с. Плотиче, показує де скривався, хто йому помагав у вбивстві лейт. Сухоноса і т. п. Село Плотиче большевики сильно зараз стероризували, одного чоловіка вбили, кількох вже засудили, а багато поарештували.

10.VIII.1948 р. на ліс біля с. Бишки большевики зробили велику облаву. В облаві брали участь около 500 большевиків, якими проводили начальники в рангах полковник, підполковник і майор (правдоподібно з області). Під час переходу ліса большевики натрапили на сплячого пастуха від коней Туліповича Івана. Вони збудили його, а відтак водили його зі собою по лісі та казали показати де є “бандерівські” криївки і кріса де він заховав. Водячи за собою хлопця сильно його тортурували так, що аж вирвали частину язика, однак хлопець їм нічого не сказав. Вечером припровадили цього хлопця до будинку сільради і дальше його мучили. Туліпович користаючи з хвиливої відсутности большевиків вискочив на подвір’я і почав утікати. Большевики мов вовки кинулися його здоганяти, а здогонивши його закололи штиками на місці. Тіло замордованого забрали зо собою до райцентру.

14.VIII. в с. Геленків вечером через село переїжджали уповноважені на с. Олесин – Добровольський і Бондаров. Вони напали на хати Конопельського Івана і Бурдаша Петра та повибивали їм вікна, а Грамяка Петра побили за те, що не дав їм горілки.

15.VIII. в с. Геленків голова райвиконкому – Кротевич вдарив кільканадцять разів в обличчя гром. Божика Степана за те, що він ішов

до церкви, а не молотив збіжжя на контингент. Божик звернувся до районного лікаря Форманчука за посвідкою, що він є побитий, але цей відмовився таку посвідку видати. “Коли б вас був побив не голова РВК, а хто інший, то я таку посвідку вам би видав, а так, то ні” – заявив лікар. Розгніваний Божик зі своєю справою звернувся до райсудді Репінського, але і цей відмовився прийняти позов без посвідки лікаря, хоч цей мав розбитий висок і ніс. Сам Божик є сільським председателем в районному суді, уповноважений на це громадянами свого села.

Цього ж самого дня до с. Вибудів прибула група большевиків в числі 25-ть осіб, які робили ревізії в гром.: Мандзія Михайла, Садівник Василя, Тушинської Франки, Бойка Андрія, Гльомби Івана і Валиги Степана, в якого знайшли перешиту криївку на стриху і за це його побили.

17.VIII. в с. Потік приїхали на двох автомашинах 20-ть большевиків і зробили стислу ревізію в гром. Івашкова Теодора. Під час ревізії знайшли в нього німецький автомат “МП”, де за це арештували його сина Богдана. Богдан до цього автомата не признався і його звільнили.

18.VIII. в с. Олесин большевики робили засідку в саді Смачили Осипа, в цей час туди переходило 6-ох сільських хлопців. Большевики, не спиняючи їх, кинули між них зачіпну гранату від якої став поранений в стегно Смачило Іван.

19.VIII. до с. Медова прибуло 6-ох большевиків з Козлівського району і арештували гром. Шевчук Антона та від’їхали до Козлова.

Цього ж самого дня в с. Ценів большевики арештували Голубовича Данила, який скривався від 1946 р., та відставили його до тюрми в райцентрі.

24.VIII.1948 р. в с. Олесин нач. РО МГБ май. Ігнатченко з 4-ма больш. арештував Кузишина Семена (“Змія”), якого перевезли а[в]том з собою через село аж до сільради, а відтак нагнали додому (це вже другий раз його арештовано – перший раз 4.VIII.48 р. лей. МВД Олійник звільнив його). Згаданий запільник скривається дальше.

25.VIII. в с. Козова районний суд розглянув справу працівника райземвідділу Вовкотруба і Фатаєва (який скоріше працював нач. районної тюрми) за те, що вони були присутні на 24.V.48 р., як відбувся замах на нач. РО МВД – Ковальова в селі Золота Слобода і не боронили його, а повтікали до райцентру. За залишення нач. РО МВД – Ковальова у вирішальній у його життю для нього хвилині, підсудних засудив суд на 8-м років тюрми. По засуді їх арештували і під охороною 4-ох больш. відставили до Тернопільської тюрми.

28.VIII. в с. Золочівка відбулася облава, в якій брали участь около 50-ть большевиків. Облавою провадив нач. РО МГБ май. Ігнатченко, а труси робили по всіх господарствах і забудівлях. Під час облави викидали соломи з будинків, копали рови, розшивали стріхи і т. п. Не знайшовши нічого, від’їхали.

Цього ж самого дня в с. Куропатники большевики Бережанського р-ну арештували громадянина Кригіля Петра і відставили його до райцентру.

У м.[ісяці] серпні на цілому терені р-ну большевицькі поліційні органи МВД і МГБ значно скріпили нічні засідки на полях, в селах – на роздоріжжях, городах, головних стежках і т. п., рівнож, пос[и]лили денні наскоки та арештування громадян. Щоб ще більше скріпити оперроботу, скомпрометувати наш рух і сильніше стероризувати населення при РО МГБ большевики зорганізували в половині липня т. зв. “банд-бойовка”, яка складається з 6-ох осіб, з цього 5-ть місцевих, явні вислужники большевиків, а один їхній командант східняк лейт. РО МВД.

Згадана група в свої[й] роботі користується старим, втертим шляхом різних підступів і провокацій і намагається спровокувати мирне громадянство, щоб мати факти пізніше їх тероризувати, ось факти: на хут. Дуби біля с. Олесин ніччю дана група на чолі з нач. міліції РО [М]ВД лей. Олійником, вдаючи повстанців, вдерлися через вікно до хати Дяк Марії, в якій домагались, щоб вони залишилися в ньої на квартирі, бо розвидняється і дальше вже йти неможливо. Громадянка пізнала, що це є большевицький підступ і на квартиру їх не прийняла. В часі суперечки між групою і жінкою приступив до ньої один з них і сказав – “Я вже своїми ногами зміряв цілу Україну вздовж і впоперек, а такої впертої жінки не стрічав ніде. Про твоє вороже відношення до нас я постараюсь зголосити людям, які до таких справ є компентентні”. Мимо волі селянки всеодно двох з групи вилізли на стрих і підготворялися до спання. Стійкові, що на той час були надворі закричали, що підсуваються большевики. На алярм стійкових ті, що вже були на стриху, скочили вділ і відходячи грозили господин[і], щоб нічого не говорила про них большевикам, а самі повтікали.

Тої ж самої ночі “банд-бойовка” прийшла до Дмитерка (переселенець у вищезгаданому селі) і домагались у нього, щоб він впустив їх до хати. Дмитерко рішуче відмовив, одначе, група без нічийого відома закватувала на стриху. Ранком вони приказали Дмитеркові зготовити їм сніданок. В часі сніданку дружина Дмитерка пізнала одного з цьої групи (Камінського, родом з с. Олесин, комсомолец, поворотець з Донбасу) і їм заявила: “Я ж переселенка і ніяких своїх ні чужих не знаю, в мене всі однакові”. Камінський, вислухавши це, витяг пістоль і грозив жінці, щоб нічого про це не згадувала нікому, бо за це її застрілить. Під вечір група опустила хутір – відійшла в невідомому напрямку.

Дня 22.VIII.48 р. до с. Вівся перед вечером прибула “банд-бойовка” і вдаючи повстанців закватували в Фундели Івана і за всякий спосіб старалися переконати його, що вони є повстанці. Ранком написали записку до крамаря кооперативи Дмитрів Юрка, в якій вони домагались в нього, щоб він передав для них папіросів і вина. Одначе їхньої записки крамар не прийняв і нічого для них не передав Фунделі.

Цьої ж самої ночі звечора “банд-бойовка” прибула на хут. Сеньків-Куропатницький, де вдаючи повстанців хотіли, щоб гром. Куціль Іван впустив їх до хати. Коли господар не хотів їх впустити до хати, вони розламали двері і вдерлися до хати. Перебу[л]и через цілу ніч, а ранком відійшли в сторону м. Козови.

Дня 31.VIII.48 р. нічю на хут. Сеньків-Куропатницький знову прибула “банд-бойовка” і зайшли до гром. Турчин Івана та домагались у нього 1 кг масла. Громадянин, зорієнтувавшись, що то є підступ, їм відповів: “Я молокопоставку вже виконав і масла немаю”. Вони відповіли до нього: “то для большевиків є, а для “своїх” нема. От тобі й Україна, – піддержували другі”. Позлостившись відійшли.

Вищезгадана “банд-бойовка”, що діє на терені району від 18.7. до сьогодні, убрана по-цивільному і [в] напіввійськовій уніформи. Узброєні в автомати, десятизарядки, пістолі і гранати.

Підгаєцький р-он.

1.VIII.1948 р. до с. Носів прийшов начальник гарнізону “стрибків” в с. Заставче з одним “стрибком”. Вони перепроводили в сільській кооперативі ревізію і пописали молодих хлопців до “стрибків” на станцію в с. Заставче та вечером від’їхали до с. Заставче.

4.VIII. в с. Старе Місто 7-ох емгебістів робили сильний трус в двох господарствах – Залуцького Івана і Черевки Степана. Під час трусу в Залуцького Івана знайшли стару криївку, в якій було повно води. За це його арештували та забрали до райцентру на МГБ і питали, хто в тій криївці сидів і хто зараз до нього заходить. По трьох днях Залуцького звільнили.

Цього ж самого дня в с. Завалові о/у РО МГБ мол[о]д. лейт. Мішаген з групою большевиків арештував гром. Білецького Івана, який працював у млині в даному селі. Причина арештування не відома.

5.VIII. до с. Шумляни з напрямку ліса прийшло 2-ох людей. Коли зайшли в село, вдавали дурних, просили їсти, та походивши по вулицях села відійшли знову в ліс.

6.VIII. до с. Голгочі приїздив о/у – Логотов із 8-ма емведистами та заходив до гром. Стульського Евстахія і питали його чи в нього немає Рибіцького (повстанець).

8.VIII. [у] вищезначеному селі о/у РО МГБ – Логотов із провокаторами – Вальпами, Бураком і Ванькою нічю заарештували гром.: Щербій Михайла і Федчишеного Григорія та від’їхали з ними до райцентру.

Цього ж самого дня до с. Мужилів приїжджав нач. “Істребітельного батальйону” Підгаєцького р-ну стар. лейт. Григорієв та давав “стрибкам” місцевого гарнізону виповняти якісь “блянкети”. Ці блянкети були приблизно такого змісту: ім’я та прізвище, рік народження, освіта, національність, партійність, чи не брав участі в ОУН-УПА, або чи кого з рідні не мав в УПА. Давав підписувати блянкети по боротьбі з ОУН-

УПА. Блянкети ці виповнили слідуючі “стрибки”: Чимрис Іван, Федів Іван, Дзьобак Теодозій і [Соя Роман], а решт[а] “стрибки” не були присутніми і не підписали.

[...].VIII.1948 р. до с. Мужилів приїжджав знова нач. “Істребітельного батальйона” Підгаєцького р-ну – Григорієв з двома большевиками. Він скликав усіх “стрибків” з місцевого гарнізону і сказав їм, що він сьогодні всіх “стрибків” знімає з-під розпорядимости МГБ, а передає під розпорядимість МВД та від цього дня вони будуть називатися не “стрибками”, а “самооборона” і мають пільнувати село від “бандьорів”.

[...].VIII. в с. Голгочі о/у – Логотов зі своїми емведистами робили сильний трус на Майдані (частина села). Вони приїхали до села двома автомашинами, а не знайшовши нічого, від’їхали до райцентру.

[14].VIII. до с. Лиса приїхала група большевиків на чолі з о/у РО МГБ мол. лейт. Мішагеном. Вони заквартирували в гром. Пшеничняка Михайла та квартирували до 17.VIII.48 р.. Під час квартирування зловили молодого хлопця Пшеничняк Петра (скривається, бо родина виселена на Сибір) та питали його хто в селі є станичним, де його брат Іван, яке його псевдо. Питали його, що то за хлопець служить в гром. Шило Степана за рікою, чию дитину перетримує гром. Вітенок (Шилів швагер). Хлопець сказав, що він не знає, але як почали його сильно бити, то він признався, що має брата в повстанцях, коли і де стрічається з братом. Хлопець підписав заяву і большевики звільнили його.

[17].VIII. в с. Голгочі 7-ох емведистів і провокатор Вальпа Григорій робили основну ревізію в гром. Байди Наталії. Пошукавши сильно, не знайшли нічого і від’їхали до райцентру.

17.VIII. група большевиків на хут. Дуби біля с. Яблонівки ніччю робили ревізії.

1[8].VIII. до с. Боків приїхали автомашиною 15-ть большевиків на чолі з о/у РО МГБ – май. Постновим та заарештували малолітнього сина гром. Палія Федя. Відтак пішли до гром. Гатлан Теодора та шукали за його сином, який скривається. Большевики зробили сильний трус на цім господарстві та знайшли криївку, в якій нікого не було. В цей час дана родина з цього господарства була втекла, а большевики, знищивши все господарство, від’їхали до райцентру.

Цього ж самого дня до с. Голгочі приїхали автомашиною емведисти під командою о/у – Лого[то]ва. Вони зробили основні ревізії в громадян: Яремки, Щур Маланки і Байдових. Не знайшовши нічого, вони від’їхали до райцентру.

20.VIII. в с. Завалів большевики арештували громадянина Кифор Михайла, якого вважали за “куркуля” та “бунтівника”, що пропагує населення, щоби не йшло до роботи до колгоспу.

Цього ж самого дня в с. Гнильче о/у РО МГБ мол. лейт. Мішаген з групою емведистів арештували двох хлопців – Калакуру Миколу і

Перістюк Михайла. Їх арештували на цій підставі: молоді хлопці із села Дрищів [Дрищів] Монастирського р-ну, які їздили до м. Станиславова, зазісналися з одним провокатором, який пр[и]кидався як загрожений з боку большевиків. Він казав, що мусить жити в області через то, що тут скорше згубиться від большевиків. Молоді хлопці йому повірили та взяли його до свого села – Дрищів. Тут він познайомився з молодими хлопцями, які дійсно крилися від большевиків (без зброї). За час свого перебування в с. Дрищів, цей провокатор часто їздив до м. Станиславова на “спекуляцію”. Дня 20.VIII.48 р. він стрівши одного хлопця з с. Дрищів, що криється від большевиків (без зброї) та сказав, щоб цей відпровадив його до с. Медухи, але, щоб цей вів його стежками, а він сам не знає стежок до цього села. Хлопець згодився його відпровадити, а коли вивів його під с. Медуху, провокатор витягнув з кишені пістоль та скричав до хлопця руки вгору. Хлопець налякався і підніс руки вгору, а цей сказав йому, що він є арештований та відвів його на гарнізон в с. Медуха. Сам провокатор пішов до телефону і подзвонив до м. Станиславова. В скорому часі приїхало кілька автомашин емведистів, цей провокатор зібрався тоді у військову форму, краще озброївся та разом з большевиками поїхав до с. Дрищів арештувати тих хлопців, про яких розвідав де криються. В селі Дрищів заарештували тоді 5-ть хлопців, але по дорозі один утік. На допитах ці хлопці призналися, що знають хлопців з с. Гнильче, які скриваються від большевиків. Тоді большевики зателефонували до м. Підгайці й о/у РО МГБ мол. лейт. Мішаген поїхав до с. Гнильче арештувати всипаних хлопців. Большевики зловили тільки двох, а 4-ох втекли. Цих всіх арештованих забрали до м. Станиславова. Родина цих арештованих їздила вже до Станиславова, питали за арештованими, але там ніхто не хоче їм сказати де їх поділи.

[17].VIII.1948 р. в с. Голгочі о/у РО МГБ Логотов з большевиками в числі 3-х осіб ходили попід ліс і по полях.

[18].VIII. в с. Голгочі 4 большевики побили гром. Влізло Анастасію за це, що вона казала до гром. Острожинського – сексот (він вдійсности ним є).

Цього ж самого дня в с. Теляче 7-м емведистів вечером ходили по селі та перевіряли переходячих людей. Один малоумний хлопець вертав із сусідн[ь]ого саду, де ходив по овочі. Коли побачив большевиків, почав утікати та забіг до стодоли. Большевики, завваживши його, вистріливши ракету, почали за ним бігти. Вони обступили цю стодолу до якої забіг хлопець та почали стріляти з кулемета і десятизарядок через стіну до середини будинку. Хлопець настрашився і вийшов на подвір'я. Большевики побачи[л]и, що це малоумний, та пустили його домів.

24.VIII. в с. Голгочі о/у МГБ – Логотов з 8-ма большевиками (між ними були місцеві провокатори) шукали на господарстві гром. Рудого. Пізніше пішли й арештували гром. Михайлишин і Максимишин Григорія та відійшли з ними до райцентру.

25.VIII. в с. Голгочі о/у – Логотов з большевиками арештував дівчат – Колодчин. Їх піддержали в райцентрі через чотири дні і пустили додому.

27.VIII. в с. Голгочі (на малім боці), якийсь невідомий кап. з 6-ма большевиками робили ревізії.

28.VIII. в с. Старе Місто 8-м емведистів на чолі з нач. “Істребітельного батальйону” Підгаєцького р-ну Григорієвим перед вечером обступили хату та зловили хлопця – Коника Дмитра, що крився від 1944 р.

29.VIII. до с. Шумляни прийшло 20-ть емведистів на чолі з о/у РО МГБ май. Постновим. Вони перепровадили сильний трус в трьох господарствах – Полігіна Корнеля, Буковина Семена і Приймак Василя. В Полігіна шукали за криївкою та питали хто від нього втікав тому три тижні. Господар відповів, що він не знає і не бачив хто втікав, а як ви бачили то було собі зловити. В Приймака не застали нікого вдома, тоді вони розбили в хаті двері та зробили основну ревізію. В цей час приїхала з райцентру автомашина і вони від’їхали до райцентру.

[30].VIII.1948 р. в с. Мужилів 7-м емведистів шукали по селі за збіжжям. Коли зайшли до гром. Соляр Михайла, то там застали дівчину, яка скривалась. Ця дівчина писалась Чибрис Анна. Большевики забрали її до райцентру, а відтак до м. Тернополя. Чибрис була вивезена в 1941 р. на Сибір і звідтам втекла в 1946 р. В 1947 р. її знова зловили і виселили, а вона знову звідтам втекла, а тепер її вже третій раз зловили.

В цьому місяці большевики роблять майже що другого дня засідки в с. Завалів, Середне, Заставче та Затурин. Засідки роблять переважно на мостах і на перехідних пунктах. Засідками командує о/у – Мішаген, який приходить зо своєю групою з райцентру. Часто доповняє собі більше людей з гарнізону с. Завалів та більшою групою обставляє переважно кілька переходових місць.

Розшифровані населенням большевицькі засідки
під час звітнього періоду.

[3].VIII.1948 р. в с. Старе Місто большевики робили засідку в кількості 7-м осіб (біля площі).

6.VIII. в с. Голгочі – провокатори з большевиками.

20.VIII. в с. Вербів – 9-ть емведистів на чолі з о/у МГБ – Логотовим.

2.VIII. на полях між сс. Слав’ятин і Шумляни – 8-м чоловік.

Цьої ж самої ночі в с. Мужилів – 7-м большевиків.

Цьої ж самої ночі в с. Голгочі – о/у Логотов.

23.VIII. в с. Вербів – 10-ть емведистів на чолі з о/у – Логотовим (вулиця головна).

24.VIII. в с. Вербів – Логотов (на цвинтарі).

25.VIII. в с. Носів – 11-ть чоловік з нач. “Істребітельного батальйону” Підгаєцького р-ну Григорієвим.

27.VIII. в с. Волиця – 7-ох большевиків з о/у – Логотовим.

В цьому ж селі Логотов зо своєю групою спеціально присвятив увагу. Найбільше робить засідки в Кобилім куті (частина села). Люди бачуть його там майже щоночі.

НАРОД БОРЕТЬСЯ:

Бережанський р-он.

25.VII.1948 р. в с. Саранчуки повстанці повісили гром. Карась Петра, яв[ного] вислужника большевицької кліки.

2.VIII.1948 р. в с. Котів прокурор хотів зорганізувати “червону валку” і в цей спосіб відставити до магазину на заготпункт хлібопоставку. Однак валки зорганізувати йому не вдалось, бо люди поїхали бічними дорогами поодинче.

8.VIII. в більшості сіл р-ну були розклеєні протиколгоспні і проти хлібопоставок (карикатури) і листівки, щоб викривати сексотів та всякого рода зрадників. Населення масово читало зо зацікавленням ці листівки аж поки большевики не повідривали.

20.VIII.1948 р. в с. Гиновичі 30-ть большевиків, адміністраторів на чолі з уповноваженим по поставках Козловським збирали від населення поставку збіжжя. Між адміністраторами була більша частина переселенців. Збираючи хлібопоставку Козловський дуже брутально поводився з переселенцями, які мешкають в цьому ж селі. До переселенця Польника Івана прийшов Козловський з кількома помічниками (переселенцями) і почав сваритися, називати та бити так, що того вже було досить його помічникам, вони кинулися на нього, розбрóли його та добре вибили. Вони забрали підволи і від'їхали до Бережан, а Козловський побитий, обваляний у болоті, мусив сам іти до м. Бережан.

1[8].VIII. в с. Волиця повстанці розбили клуб і забрали з нього книжки. Рівнож, понищили та спалили лозунги та портрети большевицьких верховодів.

Цьої ж самої ночі знищен[о] клуби в сс. Литятині та Котові. В клубах знищено лозунги, портрети і всю обстановку.

21.VIII. в с. Пліхів і Краснопуца повстанці з[н]ищили всю обстановку та дек[о]рації в місцевих клубах.

[22].VIII. в с. Поручин повстанці знищили всю обстановку та декорації в місцевім клубі.

23.VIII. на колонії с. Лапшин 4-ох повстанців нічю підпалили дві стирті державного сіна та забрали 5-ть коней, які були власністю лісгоспу. З вартовими, які пильнували сіна і коней, зробили мітинг. Вартових було 3-ох східняків, а 3-ох галичан. Забираючи коні дали розписку до 1-го секретаря Вовка і на розписці підписали Кармелюк.

Большевики говорили, що це зробили призовники, вони казали, ми їх навчили стріляти, а вони ходять і рабують.

24.VIII. в с. Поточани повстанці знищили обстановку та декорації в місцевому клубі.

Золотниківський р-он.

8.VIII.1948 р. до с. Раковець прийшов уповноважений Моклаков і двох його помічників по хлібоздачі. Вони зігнали людей на збори, на які прибуло 12-ть осіб. На зборах Моклаков говорив, щоби населення до 20 серпня здало в 100% хлібоздачу. Присутні, які були на мітингу, почали кричати: “Ми не здамо стільки контингенту, бо ми не маємо стільки гектарів!” Вони підняли такий крик, що уповноважені, щоб їх [за]спокоїти, мусили стріляти на пострах і присутні розійшлися.

9.VIII. до вищезгаданого села прийшов уповноважений по хлібоздачі Моклаков [і зайшов] до гром. Рондзістої Марії та казав їй, щоб вона скоро молотила і здавала контингент. Господиня почала до Моклакова кричати: “Я ще такої дідівської держави не виділа як Радянський Союз. Були німці, але вони людину ще якось зрозуміли. За те, що людина здавала, платили, що хоч можна було податок заплатити. А тут?” За це Моклаков зараз її арештував і забрав до канцелярії сільради і хотів забрати до райцентру. На просьбу голови сільради її звільнили.

10.VIII. в с. Михайлівка уповноважений Медведьов, скликав населення на збори і грозив людям судом за нездачу хлібоздачі до означеного часу. Опісля Медведьов сказав: “що як хто не зможе виконати хлібоздачі, то нехай пишеться в колгосп.” Ніхто з присутніх на мітингу не записався. Тоді Медведьов кликав кожного господаря зокрема до кімнати і змушував підписати заяву до колгоспу та всі рішуче від його пропозиції відмовились і до колгоспу не записався ніхто.

25.VIII.1948 р. до с. Котузів ніччю прийшло 8-ох большевиків на чолі з о/у МГБ – Дутковим і зробили засідку. Ранком ці большевики пішли до тих родин, яких сини мали йти на роботу до Донбасу (т. зв. ФЗН), але синів цих господарів не застали вдома. Большевики в цих господарствах зробили ревізію, а гром. Фіней Андрія, за це, що його син утік, сильно побили та забрали до райцентру. Нікого не зловивши, большевики відійшли до райцентру. Фіней по кількох днях зівстав звільнений та звільняючи большевики йому казали, щоб його син зголосився, але ні його син, ні ніхто з призначених до ФЗН не зголосився помимо про[с]ьб большевиків. Майже по всіх селах району молодь, яка була призначена до ФЗН, на роботу не пішла, а скривається від большевиків.

27.VIII. до с. Хатки приїхав 1-й секретар комсомолу – Срібний і 4-ох большевиків. Одні з них ішли кукурудзами, а другі дорогою селом. Під час цієї облави вони зловили 4-ох хлопців, які скривалися від ФЗН. [З]ловлених хлопців забрали до райцентру, а відтак до м. Тернополя. По дорозі в Донбас трьох втекло додому і скриваються.

Козівський р-он.

4.VIII.1948 р. до с. Золота Слобода приїхав голова РВК – Кротевич з охороною 5-ох больш[евиків]. Кротевич стрівував переходячого дорогою гром. Папугу Михайла, припровадив його до сільради та почав сварити за те, що він ходить по селі, а не готовить контингенту. Папуга розлютився такою поведінкою урядовця, вкляк на підлогу і зі всієї сили зловив руками Кротевича за ноги повалив його на землю і п'ястуками бив його сильно по голові. Це запримітили “стрибки” і оборонили Кротевича, а Папугу вигнали зі сільради.

6.VIII. до с. Вівся повернувся гром. Завадівський Іван, який був арештований і засланий на чотири місяці примусової праці за те, що він відмовився бути секретарем сільради.

8.VIII. біля с. Конюхи і хут. Заберезки [Заберізки] ніччю хтось спалив побудовані большевиками вежі на полях.

Цьої ж самої ночі в с. Ценів були поправлені могили впавших борців революціонерів, поставлені на них хрести і прекрашені вінцями. Большевики, запримітивши це – знищили.

14.VIII. до с. Ценів приїхали большевики з райцентру, а з ними двох представників з області. Вони привезли зо собою червоний прапор, спинились на кінці села і ждали на підводи з збіжжям на хлібоздачу. Частина їх виганяли зі села підводи, щоби построи́ти т. зв. “червону валку”. Вони назганяли около 140 підвод і почали між собою радитися кому дати везти червоний прапор. Замаїмо підводу біднякови, то “бандити” вб'ють його, – сказав Попов. Так само і середняка можуть убити, додав один з області. Тому треба замаїти підводу “куркуля”, – висловився другий. Кінець-кінцем перших двох підтвердили пропозицію третього і червоний прапор сказали взяти гром. Попикові, найзаможнішому господареві в цьому селі. Попик на свою підводу червоного прапора прийняти не хотів і на наст[и]рливій пропозиції большевиків категорично відмовився. Т. зв. “червона валка” рушила з місця, а большевики йшли попереду валки і несли в руках прапор через 3 кілометри. По трьох кілометрах дороги большевики спинили “валку” і на силу встромили прапор у підводу того ж самого громадянина “куркуля” Попика.

11.VIII.1948 р. в с. Буди[л]ів уповноважений по поставках – [Мажак] з 4-ма большевиками, при помочі десятників організував підводи, якими їздив по полях і забирав з поля залишене господарями збіжжя, а головно пшеницю і жито. Протягом дня він назвозив з поля понад 40 кіп збіжжя, яке ніччю підпалили повстанці і воно все згоріло.

13.VIII. в с. Вибудів голова РВК – Кротевич з 4-ма большевиками намагався зорганізувати т. зв. “червону валку”. Однак всі заходи його були даремні, бо громадяни виїхали зо села пільними дорогами й індивідуально поїхали до райцентру.

19.VIII. в с. Вівся попри будинок сільради над'їхав зо снопами гром. Бабій С. (70-літній старик). В той час в канцелярії сільради був

голова РВК – Кротевич. Він стояв з 3-ма больш. і приказав одному з больш. спинити господаря. Старик не хотів стати мимо цього, що большевик кричав. Він став аж тоді, коли большевик вистрілив йому з кріса понад голову. Бабій припинив коні, зліз з воза, зловив большевика за кріс і так сильно вдарив большевика по обличчю, що цей аж повалився на землю і счинив сильний крик. Побачивши це, Кротевич приказав його арештувати та замкнути в пивницю під будинком сільради. По двох днях звільнили старика додому.

24.VIII. в с. Потік больш. арештували голову сільради Лоїка Миколу за те, що він часто саботував доручення з райцентру. На його місце назначили гром. Безкоровайного Степана.

Цього ж самого дня ніччю в с. Золота Слобода повстанці запалили стирту збіжжя, в якій було около 30-ть кіп і разом зі стиртою машину молотарку. Це збіжжя большевики позвозили з поля тих громадян, що висилили на Сибір в 1947 р.

Підгаєцький р-он.

24.VIII.1948 р. на хут. Марцелівка (с. Галич) населення спалило колгоспний будинок. Будинок спалили ніччю, а на другий день приїжджали з райцентру двох емведистів та 3-ох большевиків з держстраху і робили на цьому хуторі ревізію. Під час ревізії знайшли лиш на стрихах полову і за це понаклали на господарів по 150 крб. кари.

Протягом цілого місяця дуже часто большевики, щоб замаскувати своє терористичне загарбання збіжжя, скликають по селах мітинги та на мітингах “договорюються” з населенням. Але, як вказують факти (в окремих звіті), що на мітингу ніякого “договору” немає, тільки сильна лайка з боку виступаючого промовця та застрашування населення судом, Донбасом, Сибіром, конфіскацією майна і т. п. Населення зміст промови кожного мітингу наперед знає, тому все втікає і на мітинг не йде ніколи, напр.:

2, 8, 9.VIII. в с. Завалів 1-й секретар РК КП(б)У – Рябенко з емведистами зганяли людей на мітинг, щоб вмовити і настрашити їх Сибіром і Донбасом, щоби вони скорше здавали контингент. Але населення все повтікало, хто куди міг: на поле, на другі села, поховалися на стрихи і т. п. Мітинг відбувся тільки в присутності адміністрації сільради, колгоспу та гарнізону “стрибків”.

28.VIII. в с. Шумляни прикріплений по поставках – Постовий примушував населення молотити збіжжя (цей день свята Матері Божої). З людей ніхто не молотив, а все населення вивтікало в поле, або на другі села.

29 і 30.VIII.1948 р. в с. Галич в колгоспі “ім. 30-річчя Радянської України” появилися наші протиколгоспні листівки. Населення – колгоспники в ті дні не ходили до праці на колгоспне поле. Большевики гонили населення з хат, але всеодно до праці ніхто не пішов. В цей день большевики на підставі розкле[є]ння листівок робили в двох хатах ревізію. Під час ревізії нічого не знайдено.

Г Е Р О Ї К А:

Бережанський р-он.

6.VIII.1948 р. на залізничній лінії біля с. Підвисоке під час виконання своїх орг. обов'язків попав на засідку і зостав убитий Друг "Дунай" [I] дучи залізничною лінією з друзями, большевики спитали його хто йде. Він зорієнтувався, що це большевики та хотів по них стріляти. В цей час затялася йому десятизарядка. Большевики, почувши це, відкрили по нім вогонь і вбили Друга "Дуная".

Винничок Володимир – Дунай, уродж.1923 р. в с. Піддубці, за лінією Керзона, освіта 4 класі народної школи, член ОУН.

З приходом большевиків осінню 1944 р. пішов у підпілля та працював як бойовик СБ. В січні 1945 р. зловлений большевиками та по дорозі втікає їм з рук. Після втечі працює далше в ОУН, а осінню 1947 р. після остаточного виселення українського населення з-за лінії Керзона, переходить кордон і без жодного зв'язку зі Сл. П. Другом "Богданом" прибуває в Бережанський р-он. Прибувши в Бережанський р-он осінню 1947 р., в цей час заблюкований терен большевиками, він разом з Сл. П. Другом "Богданом" скривається без зв'язку з ОУН. В грудні 1947 р. Сл. П. Друг "Дунай" працює як ланковий с. Підвисоке, де в незнамому селі потрапив зорганізувати собі прихильників і проводити організаційну роботу. Серед найтрудніших обставин Сл. П. Друг "Дунай" не зневірювався, а ще других піддержував на душі. В свої[й] орг. праці був всеціло відданий Організації солідно виконуючи всі на нього наложені організаційні обов'язки.

23.VIII. в с. Лапшин помер підпільник Друг "Грубий". Немаючи доброго здоров'я Друг "Грубий" перебуваючи під час облави 3 дні в комишах біля с. Лапшин (сидів через цілий час у воді) сильно перестудився і від цього часу часто хворував, а з причин тяжких умовин підпільного життя, не мігвилічитися і помер 23.VIII.1948 р.

Репецький Микола – Грубий, уродж.1912 р. в с. Лапшин, 4 класі народної школи, пр[и]хильник ОУН.

За часів польської окупації, большевицької і німецької Сл. П. Друг "Грубий" був прихильником ОУН. З приходом большевиків іде в підпілля та працює, як бойовик районної боївки. В 1945 р. працював як ланковий с. Жуків. В останньому часі помагав в деякій праці місцевим підпільникам.

24.VIII. під час великої облави на с. Котів перебуваючи в цьому ж селі Друг "Галина" хотіла вийти зі села та відійти до с. Рибники. По дорозі заарештували її большевики, а провокатор "Федко" (Романишин Іван) її пізнав і сказав большевикам, що це є Друг "Галина" за якою большевики вже довгий час шукали. Друг "Галина", бачучи своє безвихідне положення, щоб не попасти ворогам на муки і не зрадити таємниць – зажила [о]трую і в короткім часі згинула. Тіло славної пам'яти Друг "Галини" большевики забрали до райцентру.

Федик Володимира – Галина, уродж. 1924 р. в с. Мечищів, Бережанського р-ну, середня освіта.

Сл. П. Друг “Галина” покінчивши 4 класі народної школи в родинному селі йде до школи в м. Бережани, де в 1943 р. здає іспит зрілості. Вже під час своєї науки в Бережанській гімназії Сл. П. Друг “Галина” вступає до Юнацтва ОУН. В 1944 р. працює як член повітової екз[е]к[у]тиви жіноцтва ОУН Бережанського повіту. З приходом большевиків Вона йде в підпілля і скривається від большевиків з перших днів їхньої окупації. З приходом большевиків Вона працює на пості повітової провідниці Українського Червоного Хреста. В 1946 р. весною тратить брата в боротьбі з большевиками, вневдовзі тратить вуйка, а за місяць і другий брат згинув в боротьбі з большевиками. Та всі ці удари, які падають на Сл. П. Друг[а] “Галину”, навіть у хвилинах втрати братів, ніхто не чув від нїєї нарікань чи духового заломання. В своїй орг. праці Сл. П. Друг “Галина” проявляла себе як ідейна революціонерка, виконуючи солідно всі орг. обов’язки.

РІЗНЕ:

Бережанський р-он.

31.VII.1948 р. до с. Стриганці приїхав прикріплений з райцентру по поставці молока – Мазурик Петро і говорив людям [в] молочарні: “От наші вбили в с. Шибалин дуже грубого бандьору, такого, що грозив цілому району, – говорив він. В районі всі дуже цікавилися ним, а партійні, такі як Вовк і нач. РО МГБ говорили, що цей бандьора в самостіяльній сидів би в самім Києві.”

[7].VIII.1948 р. до с. Нараїв-Місто приїхав 1-й секретар партії – Вовк з 18-ма міліціонерами. Він прийшов під церкву [і] задержав людей, як виходили з Богослуження. Окреслюючи міжнародне положення, сказав, що зараз між державами є сильне напруження, яке може вилитись в нову світову війну, яку вже готують імперіялісти. Такою запальною бомбою зараз являється Берлін, до чого свідомо довели англо-американці і французи переводячи в фікцію Контрольний Орган Воєнної Адміністрації Німеччини – Контрольну Раду, творячи з першого вересня нового агресора, реваншистську Німеччину. Радянський Союз взагалі за самостійність Німеччини, лише опертої на централізації, і знищення нацизму і мілітаризму, опертої на повному праві демократії німецького народу. До війни ми готуємось, бо вона буде, хоч ми проти неї і взагалі стараємось її оминати, а коли не вдасться бути пригатованим до війни, щоб не бути розпорш[е]ними за 17-ть днів як панська Польща. Тому, як ог[н]енний клич – всі до праці, допомагати державі до воєнної підготовки. Нам мішають в цім, звичайно, українсько-німецькі націоналісти. Першому-ліпшому, приїжджаючи в Бережанський р-он, впадає в очі Нараїв, де діють українсько-німецькі націоналісти, головню їхня [є]дина пропаганда, яка є найбільш поширена в

сс. Нараїв і Литятин в Бережанщині. Є селяни, які скривають землю, збіжжя, а збіжжя дають українсько-німецьким націоналістам. Схаменіться, будьте люди, бо лихо вам буде! – сказав Вовк, бо бандерівських жалюгідних викідків вже мало і вони взагалі каються, прим.: в с. Баранівка, Бережанського р-ну органи безпеки на засідці застрілили “Ромка”. При ньому знайшли денник, в якому він пише – мені надкупила смердюча яма, де вже караюся мов у каторзі у цьому проклятому житті понад 7 років. Це, сказав Вовк: “Документ, що і ці викидки не хочуть вести проти Рад. Союзу боротьби, але чомусь бояться явно нам про це зголосити.” Хто з вас хоче війни, хай підойме руку догори?, – а коли ніхто не підняв руки, він сказав, – бачите, ніхто не хоче, всі розумієте, що таке війна, але вона буде, тому допомагайте державі обов’язковими налогами. За нами перемога, це розуміють самі капіталісти, які у цій війні бачать свій програш, бо за нами трудовий народ їхніх імперій, поневолені народи, країни нової демократії, так, що всіх начисляється 458 мільйонів і це все очолює армія непереможного радянського народу.”

3.VIII.1948 р. в лісі біля с. Тростянець у віддалі 150 м від лісової дороги господар даного села стрічав чоловіка з радіонадавчим апаратом. Цей чоловік був убраний в цивільному убранню.

11.VIII. до с. Надрічне приїхало 4-ох большевиків, між ними стар. лейт. ЧА. Ці большевики через 3 дні нічю квартирували в селі, а днем їздили до вежі, яка є межи сс. Надрічне – Конюхи. Коли прийшли до вежі, то один з них вилазив на вежу з далековидом та паперами і щось на папері рисував. Коли господиня питала, що він там таке робить, то один з них відповів, що це неможна говорити, бо це військова таємниця.

14.VIII. в с. Рогачин 5-ох озброєних людей обікрали кооперативу. Вони ввійшли до кооперативи, вигнали з ньої людей, забрали все, що лиш було в кооперативі, на підводу і відвезли до одного господаря, там забрали все на плечі, а підводу з крамарем завернули, лише крамаря добре набили, і самі відійшли в напрям хут. Долина.

[24].VIII. в с. Базниківка збирали податок: фінагент з с. Саранчуки і представник фінвідділу з м. Бережани. Коли вони вертали до с. Саранчуки, то з жита біля дороги вийшов чоловік, обмазаний в болоті, і забрав в них 1500 крб.

Цього ж самого дня з с. Саранчуки покликали на воєнкомат до райцентру 42-ох хлопців на перевірку їх років.

27.VIII. на горі Лисиця біля с. Лапшин заквартирували 12-ть большевиків з ЧА. Вони квартирують біля ве[жі,] з собою мають полування телефонічне [аж до] м. Бережан. Рівнож, в лісі біля с. Вербів квартирують днем 4 большевики, а на ніч ідуть до села.

28.VIII. в с. Павлів “стрибки” з гарнізону с. Куряни робили вправи в стрілянню. В цей час, коли вони вправляли стрілянню, над’їхали дорогою 2-ох большевиків[. П]очувши стрілянину, ці большевики поскакали з воза і почали стріляти до “стрибків”. “Стрибки”, почувши

стрілянину в їх сторону, покидали зброю, а самі втекли в кукурудзу. Почувши стрілянину, гарнізон емведистів, який квартирує в с. Куряни, почали бігти в сторону стрілянини, себто до с. Павлів. Коли большевики прибігли на місце стрілянини зараз зорієнтувалися, що це непорозуміння. Вони пустили ракету і відійшли на с. Куряни.

Большевики зараз переводять мобілізацію старшин і підстаршин ЧА. З Бережанського р-ну забрали (як доносять) біля 400 осіб.

В Бережанах [МВД] повідомило всіх тих, які мають ра[діо, явитися] на МВД.

Золотниківський р-он.

6.VIII.1948 р. до с. Михайлівка ранком приїхали 5-ть емведистів і з господарських книг виписували всіх родини, хто має когось на еміграції.

7.VIII. до с. Лискавки приїхали 2 большевики з РО МВД і прикликали до канцелярії сільради всіх людей, які були в Німеччині. Ніхто з покликаних до канцелярії сільради не пішов. Вони питали, рівнож, за адресою і точною генералією Савюка В. і Дзецюх В.

Козівський р-он.

Один працівник з райцентру оповідав, що воєнкомат розіслав повідомлення до всіх демобілізованих підстаршин і старшин ЧА. В повідомленню було написано "... зі собою брати по дві парі білля і на 9-ть діб харчів". Зголош[е]них старшин і підстаршин стрижуть на голо, купа[ю]ть і автами відсилають їх на схід.

Всім лікарям, що працюють в Козівськiм р-ні, органи безпеки заборонили виїжджати поза межі області в якій вони працюють, без спеціального дозволу даного ними.

В звітному часі з РО МВД вибув нач. паспортного стола лей[т]. Шахов, а на його місце прийшов інший (прізвище ще не відоме). Причини [у]сунення Шахова від праці не відомі.

Підгаєцький р-он.

2.VIII.1948 р. до с. Голгочі приїжджали з райцентру 3-ох емведистів в справі крадежі [з] кооперативи. Вони списали акт на крамарку та на голову кооперативи і від'їхали до райцентру.

19.VIII. в с. Гнильче злодії обікрали кооперативу. Забрали багато мануфактури та п'ять пар цивільного убрання. З кооперативи забрали на загальну суму вартости – 5 тисяч крб.

29.VIII. до с. Галич прийшло військове покликання всі[м] східнякам. Покликано їх до цюї самої військової частини, в якій служили попередньо. Зі собою відходячи мали забрати на п'ять днів харчі.

Вересень, 1948 р.

II.

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕЛУ
(за місяць серпень 1948 р.)

I
РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ЖИТТЯ.

Великоборківський район:

26.VIII.48 р. в райцентрі відбулася серпнева конференція вчителів, яка тривала до дня 28.VIII.48 р.

На конференції з великою доповіддю на тему “Політмасова і культурна робота вчителів на селі” виступив 1-ий секретар райкомпартії Ткач, де, між іншим, сказав: “Учителі району дуже мало уваги приділяють політмасовій і культурній роботі на селі. Є ряд учителів, які не прочитали ані одної доповіді населенню. Зараз такий стан не може існувати, він мусить змінитися, бо населення західних областей України відстало в політичному, культурному і господарському відношенні від населення Східної України найменше 50 років. (Тут він висмі[я]в звичаї, обряди і мову Західної України). Населення західних областей України вірить, ще бандитам-запроданцям українського народу – українсько-німецьким націоналістам, допомагає їм і надіється, що буде скоро війна, що Америка розіб’є большевиків і вони будуть панувати на Україні, гнобити український народ. Як от недавно в с. Ходачків М. [Малий Ходачків] ми арештували П’ятківську Ольгу, яка перехувала бандитів. І в цеї Ольги 9.VIII.48 р. бандити скликали людей на мітинг, на яким були присутні ця сама Ольга, її мама, бабуся і ще там дві чи три сусідки. На цім мітингу вони закликали, щоб люди не писалися до колгоспу, бо хто запишеться, буде висіти на гияляці. Рівнож закликали людей, щоб держалися, бо вже не довго”. Тут Ткач висмі[я]в всі надії населення і революційні заклики. Найдовше говорив він про те, що “українсько-німецькі націоналісти проникають всюди між учителів, а найбільше між учнів, вони розкидають різні листівки. От недавно найдено в учня книжечку “Українському школяреві”, в якій закликають бандити дітей не вступати в піонери, висмі[ю]вати тих учнів, які поступили в піонери. Все це є ваша недоробленість. Учителі не слідкують за учнями і не знають, чим вони займаються. І цю нашу недоробленість використовують бандити.

Відтак Ткач зобов’язав учителів поліпшити політмасову роботу серед населення: більше читати газети, давати лекції і доповіді. Головну увагу в лекціях і доповідях звернути на передовість російського народу, його культури і вплив на інші народи, керівну роль ВКП(б) і про перевагу колгоспного ладу. На тему колективізації Ткач сказав: “Ручу вам, що цього року по всіх селах пройде колективізація і люди самі будуть проситися в колгосп”.

Козлівський район:

3.VIII.48 р. в с. Забойки, переводячи збори зі сільським активом, о/у РО МГБ Приходько сказав: “Не служіть двом богам, не слухайте пропаганди українсько-німецьких націоналістів, а старайтеся, щоб до 18 серпня село здало 100% контингенту, то тоді Радянський [С]оюз буде сильний, поб’є бандерівців і тим самим не буде боятися Америки, ні Англії”.

Подібний мітинг в цьому селі переводив 1-ий секретар РК КП(б)[У] на другий день.

Зборівський район:

6.VIII.48 р. до с. Плавуча В. [Велика Плавуча] прибув 1-ий секретар Козівського РК КП(б)У Вакуленко (руський). Зайшовши до місцевого колгоспника Владимира Дмитра, згаданий большевик почав розмову про т. зв. “Вітчизняну війну”. Між іншим, він висловився: “Я брав участь на фронті Вітчизняної війни в ранзі полковника. На цьому фронті були переважно самі українці як із СУЗ, так і ЗУЗ. Ми, рускі, мусили добре стерегти їх, бо були випадки, що багато з них втікало, не хотіли воювати за радянську владу. Наш генерал після зловлення таких дезертирів дарував їм кару, однак ми цього собі не легковажили і нераз без жодного наказу розстрілювали їх. Я сам розстріляв кількох дезертирів з Західної України. Я їх не жалував, бо це були кандидати на добрих бандитів в УПА”.

8.VIII.48 р. на мітингу в с. Осташівці уповноважений по контингенті Олійник сказав до людей: “Ми знаємо, що ви слухаєте тих своїх братчиків – українсько-німецьких націоналістів, які все потішають вас про скору війну і про розвал СССР. Дивно нам, що ви ще їм вірите і не дивитесь, що наша держава така сильна, що не хоче боятися не тільки американських імперіялістів, але навіть всіх реакціонерів і паліїв війни цілого світу, тому що ми маємо за собою всіх простих людей на цілому континенті і на випадок війни ми цю наволоч скоро розіб’ємо, так як німецьких фашистів. І тоді побачимо, як ви будете ставитись до нашої влади, але тоді буде запізно, бо ми з вами почислимось так, як з тими вашими опікунами – українсько-німецькими націоналістами”.

Цього дня відбувся мітинг в с. Білківці, на якому виступав з промовою 1-ий секретар РК КП(б)У Харченко. В його промові те саме, що і в інших: “Весь наложений на вас контингент мусите вповні здати найпізніше до 15.VIII.48 р., бо в противному разі будемо вас судити і вивозити на Сибір. Ми з вами панькатись не будемо, а зробимо так, як наказує нам партія і уряд. Ви живете надіями як не до 15, то до 20-ого, що нібито буде війна. Вас потішають тими двадцятими ваші вихованці – українсько-німецькі націоналісти, яким ви допомагаєте харчами, одягами, грішми і т. д., але з цього нічого не виходить, бо війни немає і не буде. Наші сусіди бояться воювати з нами, бо вповні переконані, що ми є досить сильні і всякий напад відіб’ємо зі славою для нашого

народу. На варті миру і безпеки стоїть наша славна комуністична партія і великий руский народ, який очолив всі народи нашого великого Радянського [С]оюзу. Тому не вірте цим брехунам – українсько-німецьким націоналістам, а викривайте їх перед органами нашої влади та включайтеся з любов'ю до всякої праці і обов'язків, які накладає на вас партія і уряд”.

12.VIII.48 р. до с. Богданівка прибув з райцентра упов. по контингенті Качуровський з кількома бійцями Зборівського гарнізону МВД. Вони насильно зігнали на мітинг около 25 осіб, між якими були діти шкільного віку та старики. Спинившись на повільному темпі здачі хліба державі, він сказав: “Я знаю, що вас здержують від здачі хліба державі оці ваші підшіптувачі – українсько-німецькі націоналісти, які намагаються впоїти у вас ненависть до всього, що радянське. Ви вірите в скору війну, однак раджу вам не захоплюватись всіма вигадками оцих зрадників, бо це напевно приведе вас до неминучої біди. Наш уряд настільки сильний, що зможе зробити порядок з вами, а важне те, що на Сибірі є ще досить місця, щоб змістити там всіх саботажників, які не хочуть виконувати державних нало[г]ів, тільки слухають всяких теревенів своїх підлих годованців – українсько-німецьких націоналістів. Наказую вам до 15.VIII.48 р. здати весь контингент, бо в противному разі віддам всіх тих під суд”.

Заложцівський район:

6.VIII.48 р. дівчина, яка служить в с. Вертелка у Ярошевській Евдокії, пішла до Залозець (сама родом зі Старих Залозець) і в Стойкевича Михайла розповідала, що в с. Вертелка є похоронені повстанці та що священник відправляв за них Службу Божу. Цю розмову підслухав емведист, який квартирує в даного господаря, і зараз викликав цю дівчину надвір і точно розпитав її про повстанців. Згадана дівчина сказала йому: “Ідіть, там біля церкви є свіжа земля і вони там похоронені”. На другий день до села прибув о/у РО МГБ Білов зі своєю групою большевиків та наказав голові с/ради, щоб дав йому людей до відкопування могили повстанців. Голова відмовився. Тоді большевики зловили на дорозі Кирилюка Василя і Воробця Василя та повели їх на цвинтар. Згадані селяни були змушені розкопати могилу впавших повстанців, забрати трупи на підводи та завезти в ліс т. зв. Соснику біля Залозець, де кості поляглих порозкидали по лісі. Після цього большевики вернулися до села, арештували Ярошевську Степанію і Ханенко Ів. Останнього арештовано за те, що він не подав о/у Біло[в]у свого правдивого прізвища. В райцентрі після перевірки Ханенка відпустили додому, а Ярошевську задержали, де її мав пізнавати якийсь зловлений підпільник. Але цей зловлений не пізнав її і її відпущено додому.

В[елико]-Глибочоцький район:

11.VIII.48 р. ранком до с. Плєсківці прибув Солодков Семен Семенович – уповноважений по контингенті. Зайшовши до канцелярії с/ра-

ди, він покликавав сюди селян і наказував їм здавати в скорому часі контингент збіжжя. Для більшого враження або скорше, щоб не потрапити в неласку партії, він накинувся на український рев. рух. “У вашому селі є бандьори, – каже він. Їх клички: Богун, Бистрий, Орел, Гоцул і один місцевий. Вони всі мають криївки в лісі. Богун, який є районний, сказав в с. Носівці, що Солодкова треба вбити. Я тільки скажу, що на них також прийде час, хоч мене можуть скорше вбити, та нам, радянським людям, життя не жалко, бо ми ідемо вперед до комунізму”.

14.VIII.48 р. до с. Дубівці приїхав голова райвиконкому Войтович Андрій зі своїм заступником Старинським та гарнізоном в числі 40 чоловік. Розбігшись по селі, большевики назгнали селян на збори, на яких Войтович змісця накинувся на селян з лайкою. “Все, що тільки станеться на терені району (ніччю з 13-14.VIII в Дубівцях спалено молотілку і знищено мотор) – роблять це Дубовецькі бандити: Сеник і Могильський (місцеві підпільники). Усіх таких Могильських і Сеників повивозити на Сибір, бо вони не дають людям спокійно жити. Я буду писати у Верховну Раду, щоб ціле село Дубівці виселили на Сибір. Без одних Дубовець Україна буде. Не думайте, що буде війна. Ніякої війни не буде і радянської влади ніхто не переможе”. Відтак він сказав, що селяни с. Дубівці мають заплатити МТС-ові 30000 крб. за знищену молотілку і мотор або купити нову машину, здати до 30.VIII весь збіжевий контингент, податок, молоко й м’ясо. Після цього хотів сказати кілька слів місцевий голова с/ради, але Войтович йому не зіволів. Зараз виступив заступник голови РВК Старинський, кажучи: “Мій попередник тов. Войтович не знає нікого більше, тільки Сеника і Могильського, але крім них, є ще більше таких самих і багато гірших, про яких він не згадав”. На цім закінчились збори і большевики поплудні від’їхали.

16.VIII.48 р. в с. Плєсківці уповноважений по контингенті Солодков і його помічник, зайшовши до с/ради, говорили між собою, що у Станіславівщині і Березанщині є багато “бандьорів”, які ходять ще цілими сотнями, мають легкі міномети, панцирні авта і американську зброю. “Бандери – сказав він – не мають жодної цілі. От так, що Америка скаже, те вони й роблять”.

II

В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ.

Великоборківський район:

20.VIII.48 р. до с. Козівка уповноважений РК КП(б)У Гавриленко привіз зобов’язання на хлібопоставку всім інвалідам “Вітчизняної війни”, які дотепер були звільнені від хлібоздачі.

2.VIII.48 р. в с. Жукове, коли колгоспники вийшли на поле до праці, бригадир Старуха Осип приказав колгоспникам своєї бригади: Зубаль Еві, Веренко Анастасії, Купіль Юстині і Рєвак Олені принести ноші і

цілий день носити ними снопи до стирти. Вечером голова колгоспу Герась Федір скликав колгоспників на мітинг, на якому зобов'язав всіх носити ношами снопи до стирти. Щоби виробити один трудодень, треба виносити ношами 8 кіп снопів.

23.VII.48 р. під селом Смиківці в річці знайдено трупа невідомого чоловіка. Другого дня приїхала з області комісія, яка оглянула трупа і наказала закопати його на тому самому місці, де він лежав.

16.VIII.48 р. з тюрми звільнено громадян с. Гніздечне (Шляхтинці): Гарак Володимира, Мазуркевич Карла і Литвин Павла, які були арештовані минулого місяця в справі колгоспу.

18.VIII.48 р. в с. Прошова на хуторах Крегулець згоріла з невідомих причин хата Підлісної Степанії.

Микулинецький район:

16.VIII.48 р. в с. Дворіччя 1-ий секретар райкомпартії Терещенко Дмитро і ще один з області (прізвище невідоме) наказали голові колгоспу Бакалець Миколі звозити снопи до молотілки і, не скиртуючи, молотити.

23.VIII.48 р. в с. Воля хтось доніс до райземвідділу, що голова с/ради Муриджа Дмитро має затаєне поле. Ще того самого дня приїхав уповноважений з райземвідділу і перемеряв йому поле. Виказалось, що у згаданого було півтора гектара землі більше. За те йому призначили здати 10 ц. збіжжя, а коли не здасть, то віддадуть цю справу до суду.

23.VIII.48 р. фінагент села Настасів приніс з району податок на ціле село в сумі 502196 крб. Ще того самого дня розподілено цю суму між господарів.

31.VIII.48 р. в с. Буцнева [Буцнів] уповноважені з райземвідділу перемерявали посівну площу священика. Як виказалось, священик мав незаписаних три гектари землі.

Козлівський район:

1.VIII.48 р. в с. Таурів уповноважений по контингенті Солодкий Григорій (партієць) зайшов до старої 65-тилітньої жінки Воробій Катерини і домагався здачі контингенту. Селянка оправдувалась, що вона стара, не має сили працювати і просила, щоб він її зменшив контингент. У відповідь Солодкий сказав до неї: "Якщо не можеш молотити, то повішся, бо в Радянському Союзі такі, як ти, не варт[і] нічого".

9.VIII.48 р. в с. Таурів відбувся суд, на якому засуджено гром. Любінського Максима на 10 років примусової роботи за затаєння землі.

Цього ж дня повернувся з тюрми гром.[адянин] вищезгаданого села Любінський Іван.

10.VIII.48 р. в с. Городище нач. РО МГБ пплк. Губка арештував бувшого крамаря Огнистого Василя і Гак Еміліяна за те, що вони спільно забрали кооперативні товари. По трьох днях Огнистого звільнено, а Гака відставлено до тюрми в Тернополі.

11.VIII.48 р. до с. Кутківці прибув лейт. РО МГБ Курганіков в справі крадіжжі корови у гром. Добровольської Анни. Згаданий большевик з кількома іншими переводив обшуки по селі, а вечером, не досягнувши жодних результатів, від'їхав до райцентру.

16.VIII.48 р. в с. Городище пропав безвісти гром. Огністий Михайло.

17.VIII.48 р. в с. Денисів нач. міліції Ромічов, уповноважений з РК КП(б)У Гурмоза і з райуповмінзагу Солодкий перемірювали поля громадян: Макогін Луки, Дубельт Василя і Щєбивлок Івана.

З тюрми РО МГБ звільнено заарештовану запільницю Ремез Степанію з села Яструбово.

Зборівський район:

5.VIII.48 р. голова кооперативи Терещук Олексій з с. Метенів побирав товари в Зборівському райпотребсоюзі. Коли згаданий вибрав товари, до підводи приступив голова райвиконкому Барчишин і, відкликавши Терещука набік, став його просити, щоб він продав йому одну пару черевик, бо, мовляв, його жінка вже цілком ходить боса. Терещук дав йому одну пару черевик, і Барчишин, не заплативши, відійшов додому. Дня 10.VIII.48 р. жінка вищезгаданого голови продавала ці черевики на ярмарку в Зборові, за які цінила 300 карбованців.

8.VIII.48 р. в с. Кальне прокурор Ліпков засудив Щєрбань Теодора на 5 років тюрми за те, що він, як фірман колгоспу, в часі воження сіна завіз до свого дому одну копицю сіна з колгоспних сіножатей.

Цього самого дня засуджено ще крамаря кооперативи в с. Годів на 8 років тюрми за недобір в кооперативі на суму 2 тисячі карбованців і за побиття одного хлопця на весіллі.

12.VIII.48 р. із станції Млинівці до Зборова їхав автомашиною самітний шофер. На шляху спинив його якийсь невідомий. Вдершись у шоферу, він вхопив заводну корбу і побив шофера аж до непритомности. Тоді витягнув від неритомного портфеля, в якому були документи і 1000 крб. Шофера відставлено до шпиталю. Органи МВД почали слідити за злочинцем і в голови райпотребсоюзу Топлицького знайшли цю заводну корбу і деякі документи. Топлицький на зізнанні сказав, що цю корбу і документи знайшов при переїзді біля місця випадку, бо думав, що шофер вже не живе. Топлицького після протокування звільнено.

19.VIII.48 р. на станції Млинівці трьох озброєних осібників наскочили вночі на буфет і, наставивши до продавчині (зі СУЗ) пістолі, забрали 800 крб. і загрозили, щоб до ранку не виходила з буфету. Ранком большевики арештували продавчиню, а буфет замкнули.

27.VIII.48 р. в с. Глинна (Козівськ.[ий] р-н) невідомі злодії вдерлись до кооперативи і забрали всі товари, вартости около 10 тисяч крб. Населення говорить, що кооперативу обікрали самі большевики, які були там близько на засідці і бачили, як привезено вечером товари з райбази.

Дня 29.VIII.48 р. емведист Олійник арештував Мельник Анну Петрівну і Мороза Данила, закидаючи їм, що вони знають, хто обікрав кооперативу. По двох днях згаданих випущено.

Заложцівський район:

8.VIII.48 р. в райцентрі засуджено завідуючого чайн[ої] Воробець Василя Яковича (східняк) на 7 років за нестачу 3000 крб. Крім цього, прокурор зажадав повернення грошей. Воробець відповів йому, щоб він продав свої штани і за нього заплатив, бо він не має грошей.

Того самого дня засуджено на 7 років тюрми колгоспника зі села Гарбузів Салон Олексу за те, що він накопив собі на колгоспному сіножаті 6 ряден трави.

5.VIII.48 р. зі с. Беримовці засуджено заготовщика ковбас для МТС Коцур А[л]ександра Марковича за нестачу 4 тисяч крб. на 5 літ тюрми.

23.VIII.48 р. засуджено на 6 років тюрми Трохтянець Харитона Григоровича (молдавана) за те, що, приїхавши сюди за хлібом, він рвав бараболі на полях с. Мильне.

В[елико]-Глибочоцький район:

7.VIII.48 р. до села Івачів Горішний прибули з райцентру уповноважені: Пелешок, Марахно, Рязанов і Близнюк. Зайшовши на медпункт у даному селі, вони добре напились, а відтак пішли до недалекої річки Серет купатись. Плаваючи по воді, Близнюк подався під міст, де був сильний закрут води. В цьому місці вода кинула його на дно і почала ним крутити то догори, то в долину. Всі інші большевики настрашились і повтікали на берег, тільки Рязанов остався у воді і кричав за “вірйовкою”. Марахно, що стояв на мості, посилав сільських хлопців за шнурком, але ніхто не хотів іти. Тоді він примусив одного хлопця Пепка піти в село, і цей приніс залізний гак. Рязанов зачепив цим гаком Близнюка за живіт і так витягнув його з води. Марахно, ходячи по мості, кричав: така-то мати з дураком. Якби був втопився, треба було б сидіти у тюрмі за дурака. Негайно після цього покликали до Близнюка медсестру, але ця оглянула його і сказала: “Блядь, чого придурюєшся? Вставай і йди. Напився трохи води і виглядає, як та баба, що мала б мати за тиждень дитя. Ну, нічого тобі не буде”. Близнюка взяли на фіру і відвезли до району.

10.VIII.48 р. в с. Плєсківці хтось обікрав кооперативу. Коли ранком до села приїхав уповноважений по контингенті Солодков, він сказав крамареві піти до телефону і зголосити про крадіж до р-ну. Ідучи зі своїм помічником через село, він стрінув на дорозі Шеліхевич Миколу, який скривався, бо утік з Донбасу. Солодков забрав його до сільради, де оставив коло нього свого помічника, а сам пішов до кооперативи і там разом з головою і крамарем Глинським Іваном взяли 1 літру горілки та подались до крамаря забавляти. За той час до села приїхали міліціонери: Маценко, Перегудов, Білокуров і ще один

невідомий. Вони переслухали крамаря, перевели в його домі ревізію, а відтак пішли до його нареченої Мединської Анни. Під час ревізії знайдено в нареченої Глинського радіо, гармонію і трохи мануфактури. На цій підставі большевики арештували Глинського Івана (крамаря), Глинського Дмитра, наречену крамаря Мединську Анну та ще кількох. Пополудні прибув до села 1-ий секретар РК КП(б)У Кухалашвілі з одним з області. Вони оглянули кооперативу і від'їхали назад до р-ну, забираючи зі собою арештованих.

III

ГОЛОД

IV

СОВЕТСЬКА ДЕМОКРАТІЯ

В[елико]-Борківський район:

23.VII.48 р. до с. Козівка прибув вночі о/у РО МГБ Коновалов з 8-ма бійцями військ МВД. Наддосвітком він перевів ревізію в Гах Миколи, а відтак пішов до Пелехатого Андрія, який криється від ЧА. В Пелехатого не хотіли большевиків впустити до хати, однак большевики виломали двері і силою вдерлись до хати та перевели ревізію. Вдома Пелехатого не застали, за що арештували його жінку Анну. Крім цього, большевики арештували ще Задорожного Михайла і разом підійшли до с/ради. Перед вечером Коновалов звільнив арештованих, а сам від'їхав до району.

25.VII.48 р. в с. Козівка о/у РО МГБ Петриков, перевівши ревізії у підлісних хатах, зайшов до с/ради і сказав голові, щоб цей повідомив сільських вартівників, що ніччю вони мають ходити тільки по головних дорогах, бо на бічних, кого стрінуть бійці, то будуть стріляти без попередження.

26.VII.48 р. в с. Чернилів Руський [Чернелів-Руський] 12 большевиків, переводячи стислі ревізії в Шумліч Віхти і Волинець Івана, в першого вкрали 4 кг солонини, а в другого силою забрали 6 літрів меду. Відтак зайшли до Ратич Марії (жінка місцевого священика, який не перейшов на православ'я), в якої також забрали 10 літрів меду і пішли з цим усім до Андрушевського Доміна.

На хуторах Янилівка, с/рада Черн[е]лів Руський, 10 большевиків робили стислі ревізії в Дячун Павла, Остапович Анастасії, Дячун Миколи, Герван Катерини і Буйвол Кіндрата. Під час ревізій у всіх згаданих селян большевики покопали ями в будинках, позривали фундаменти і повалили всюди печі.

27.VII.48 р. до с. Стегніківці [Стегниківці] приїхали з р-ну: уповноважений РК КП(б)У Бондаренко, райпрокурор Лютюк і ст. інспектор

райземвідділу Ліщинський з 10 більшовиками. Збираючи по господарях хлібопоставку, вони вручували селянам платіжні повідомлення на податок. Цього дня прокурор оголосив, що селяни: Бутрин Омелян, Бутрин Іван і Боркун Яким являються куркулями, тому їм треба підвищити контингент збіжжя і податок. Згаданим наложив по 50 ц контингенту збіжжя і по 7 тисяч крб. податку.

27 VII.48 р. в с. Чернилів Руський [Чернелів-Руський] під час ревізій, які переводили більшовики, в гром. Чубко Івана Демковича пропали коноп'яні мітки, а у Махинки Дмитра (на хуторах Замчисько) ці ж більшовики забрали 60 шт. яєць.

31.VII.48 р. в с. Гніздечне (Шляхтинці) обласний прокурор (прізвище невідоме) і райпрокурор Лютюк арештували голову колгоспу Лесюк Івана, його заступника Литвин Андрія і бухгалтера Носик Петра за те, що вони погано zorganizували роботу в колгоспі і зірвали всі роботи в колгоспі. Другого дня звільнено Носика Петра і Литвин Андрія, а над Лесюком Іваном має відбутися суд.

1.VIII.48 р. в с. Байківці уповноважений РК КП(б)У Фанфадінов та ще двох більшовиків переводили збори селян в справі хлібопоставки. У своїй доповіді Фанфадінов накинувся на селян, що зривають хлібопоставку, бо до 1 серпня село мало здати 900 ц збіжжя, а здало тільки 200 ц. Між іншим, він сказав: "Ви зриваєте хлібопоставку, бо чекаєте на Америку і слухаєте бандьорів, але пам'ятайте, що радянська влада жорстоко розправиться з саботажниками сільськогосподарських поставок".

В с. Стегн[и]ківці уповноважений з РК КП(б)У Бондаренко та з ним ще 14 більшовиків ходили по селі і гонили людей молотити збіжжя на контингент, бо до 15 серпня мусять здати його в 100 процентів. Вечером згадані більшовики скликали до с/ради десятників, де держали їх цілу ніч, навчаючи, як мають поступати на своїх участках під час хлібоздачі. Згадані більшовики збирали збіжжя в днях: 2, 3, 4, 5, 6 і 7.VIII.48 р., а наніч ішли спати до с/ради, де наказали замурувати вікна. Щодня люди чергою носили до с/ради снідання, обіди і вечері, а десятники принесли їм подушки, простирала і коци до снання.

До с. Романівка прибуло 5 емведистів для охорони місцевого колгоспу. До помічі їм zorganizовано 5 істребків, яких начальником призначили Ткач Мирослава.

2.VIII.48 р. в с. Жуково о/у РО МГБ Калюжний з 8-ма більшовиками зайшов наддосвітком до гром. Романюк Михайлини, але ця не хотіла його впустити. Більшовики виломили двері і вдерлись до хати насильно. З пімсти зробили в неї сильну ревізію, перекидуючи все догори корінем. Таку ж ревізію перевели вони в Беркити Розалії і Білецької Євгенії.

7.VIII.48 р. в с. Ходачків М. [Малий Ходачків] надранком о/у РО МГБ Петриков перевів ревізію в Земби Марії, а відтак арештував Водяну, яка тому кілька днів втікла з Донбасу. На другий день муж арештованої Степан завіз прокуророві хабар, і Водяну звільнено.

8.VIII.48 р. вечером через село Красівку переходило 15 большевиків з невідомим лейтенантом. По дорозі вони стрінули молодих хлопців: Демидась Петра, Пастух Богдана Івановича, Гаврилюк Василя Дмитровича і Томків Нестора Павловича, які верталися з села додому. Большевики побили їх сильно без жодної причини.

Ранком в с. Ходачків М. [Малий Ходачків] о/у РО МГБ Петриков з 14-ма большевиками робили стислу ревізію в Томків Івана, де перекопали ціле подвір'я. Після ревізії арештували сина згаданого господаря Степана і ще Балабан Степана та забрали їх до с/ради. Вечером всіх арештованих звільнено.

9.VIII.48 р. в с. Козівка уповноважений РК КП(б)У Гавриленко з 4-ма большевиками зловив в хаті Олійник Миколи Потіху Михайла, який скривався перед вивозом на Сибір. Вечером большевики відставили його до с. Скоморохи.

12.VIII.48 р. ніччю, за селом Жуково о/у Збаразького РО МГБ Третяков з 8-ма большевиками ранив на засідці агронома Жуківського колгоспу Литвинюка, який повертався в цей час з с. Охримівці. Раненого Литвинюка Третяков ще вночі забрав в Збараж і там тримав розібраного донага на бетоні доти, поки не приїхали свідки і посвідчили, що він дійсно є агрономом Жуківського колгоспу.

Через с. Байківці переїхало звечора дві автомашини з військом МВД. За селом вони виладувались, і одна частина їх пішла на хутори Гаї Ходорівські, друга – до с. Гніздечне (Шляхтинці), а третя частина повернулась в село Байківці. Около півночі 11 большевиків зайшли до Клоса Петра, який спав в stodолі, і почали гримати в двері, домагаючись впустити їх до середини. Коли Клос не хотів їх впустити, большевики виломили двері і вломились до stodолі насильно. Після ревізії забрали згаданого селянина зі собою і пішли до Магальяс Евдокії і почали стукати у вікно. В хаті не відзивались. Тоді большевики вирвали вікно і впустили туди Клоса, щоб він засвітив, бо там могли б бути бандерівці. Після цього ввійшли решта большевиків, перевели ревізію і побили господиню за те, що не хотіла відчинити їм дверей.

13.VIII.48 р. в с. Лозова уповноважений РК КП(б)У дир. райхарчпромкомбінату Бойко, секретар РК КП(б)У по кадрам Клубенко і голова РВК Шимкович арештували і забрали до р-ну Яхван Івана, Касіян Марію і Чубчик Степанію за невисоєчасну здачу контингенту збіжжя.

10.VIII.48 р. до с. Стегніківці [Стегниківці] прибули з р-ну: уповноважений РК КП(б)У Бондаренко, Гнатишин, Мирошниченко, Іванов (син заврайземвідділом, ходить з кулеметом “Діхтярова”), заступник голови РВК Іваненко, дир. райхарчпромкомбінату Бойко, секретар РК КП(б)У по кадрам Клубенко та 6 бійців з гарнізону військ МВД. Всі вони ходили по селі і збирали хлібопоставку. На ніч ішли спати до с/ради, довкола якої виставляли 10-ох вартівників.

Ця сама група збирала хлібопоставку в днях: 11, 12 і 13 серпня. У цьому насильному здирстві селян від хліба брав участь також о/у МГБ

Гоцуляк. [П]ереважн[о] більш[у] частин[у] дня він пересиджував в Митохора Кармака, який до 1947 р. був в Росії, а зараз живе в Чорномаза Карпа і є сторожем млина та школи. В ці дні згадані большевики не випускали нікого з села в поле, а всіх гонили молотити на контингент.

13.VIII.48 р., ранком, в с. Жуково о/у РО МГБ Калюжний з 8-ма большевиками переводив ревізії у громадян: Білецької Євгенії і Беркити Розалії, а відтак арештував їх і забрав в район.

В с. Ступки емведисти арештували Романишин Михайла, обвинувачуючи його в крадіжці 50 кг колгоспного жита. Арештованого відставлено до р-ну.

В с. Прошова 8 большевиків зробили засідку коло могили, на яку нашло 4-ох молодих хлопців. Большевики відкрили по них вогонь, внаслідок чого хлопці розбіглись і щасливо повтікали.

14.VIII.48 р. до с. Стегніківці [Стегниківці] приїхало 5 большевиків автомашиною на чолі з прокурором Лютюком і арештували Чорномаза Степана і Решнюка Кліма за невиконання хлібопоставки.

16.VIII.48 р. в с. Красівка уповноважений РК КП(б)У Величко (редактор райгазети “Зоря”) сильно побив залізною палицею десятника Сиротовича Івана за те, що він відмовився брати за хлібопоставку останню муку в гром. Куш Анни.

17, 18 і 19.VIII.48 р. в с. Козівка уповноважений з РК КП(б)У Гавриленко з трьома большевиками збирали хлібопоставку. Всюди, де вони заходили, давали селянам строки здачі зерна або вимагали заяв про вступ до колгоспу. Згадані большевики збирали контингент до 29 серпня.

В с. Ходачків М. о/у РО МГБ Петриков під час ревізії у П'ятківської Анастазії арештував її дочку Ольгу і відставив до району.

В райцентр прийшло доповнення місцевого гарнізону військ МВД в числі 120 чоловік.

На шосі Тернопіль – Підволочиська, між селом Смиківці – Тернопіль, около 150 большевиків з гарнізону військ МВД робили засідку вздовж шоси. Місцями попри шосу большевики окопувались і вистеляли місця снопами.

18.VIII.48 р. до с. Стегніківці [Стегниківці] прибули: райпрокурор Лютюк, суддя Литв'як, секретар РК КП(б)У по кадрам Клубенко, уповноважений РК КП(б)У по цьому селу Бондаренко з 10-ма большевиками і арештованими 14 серпня громадянами: Решнюк Клим[ом] і Чорномаз Степаном, над якими відбувся суд. Чорномаз Степана засуджено на 5 місяців примусових робіт в трудових таборах, а Решнюк Кліма – на 5 років примусових робіт в трудових таборах далекосхідних районів СССР за те, що вони “свідомо саботували і зривали здачу хліба державі”. Арештованих після суду забрали до району.

В с. Красівка уповноважений РК КП(б)У (1-ий секретар РК ЛКСМУ) Тимошук Варвара копнула і вдарила по лиці молодого хлопця Тучак

Юрія за те, що він сміявся з її доповіді, виголошеної цього дня в справі колгоспу.

21.VIII.48 р. в с. Байківці уповноважений РК КП(б)У Фанфадінов і редактор райгазети “Зоря” Величко з 4-ма більшовиками, з яких один був босий і озброєний в кулемет, збирали по селі хлібопоставку. Згадані більшовики зайшли до Мельник Катерини, якої в цей час не було дома, тільки її 8-літній синок. Більшовики відібрали від цієї дитини ключі, відімкнули хату та перевели ревізію, під час ревізії забрали два бохонці хліба, солонину і молоко.

18.VIII.48 р. в с. Смиківці уповноважений РК КП(б)У Тітус і 1-ий секретар райкомпартії Ткач з 4-ма іншими більшовиками взяли 6 підвід і забирали з поля селянське збіжжя, яке звозили до Соколовського Віктора. Тут зараз молотили і відставляли на заготзерно в Тернополі. Між іншими забрали останнє збіжжя в Юрковського Мартина (сліпого на два ока), який хлібопоставку здав в 100 процент. І коли його дочка прийшла до с/ради, щоби її віддали хоч частину збіжжя, бо гине з голоду, то голова с/ради Чорномаз Іван вдарив її в груди і сказав: “Іди до чорта, бо як тобі дам збіжжя, то не побачиш світа, як твій батько”.

Цього самого дня уповноважений Тітус хотів забрати збіжжя в Бутковського Дмитра, але Бутковський поставив спротив. Тоді Тітус вдарив його в лице, а відтак арештував та передав двом міліціонерам, які забрали його в район.

21.VIII.48 р. до с. Лозова більшовики привезли арештованих: Яхван Івана, Касіян Марію і Чубчик Степанію, над якими мав відбутися прилюдний суд. Однак тому, що ніхто зі селян не прийшов на суд, більшовики засудили згаданих селян в присутності десятників. Яхван Івана засудили на 5 місяців примусових робіт в трудових таборах, а Касіян Марію – на 8 місяців за “навмисне і злісне невиконання хлібопоставки”. Чубчик Степанію на суді оправдано і звільнено.

22.VIII.48 р. в с. Гніздечне (Шляхтинці) до гром. Дубського Юліяна прийшло вночі трьох озброєних людей в військових советських уніформах, представились, що вони є з обласного МГБ і мають право його арештувати. Вони сказали йому, щоб він зібрався і пішов з ними на залізнодорожну станцію, бо там чекає на них лімузина, якою вони поїдуть в область. Коли згадані більшовики запровадили Дубського на залізничну станцію, тут до них прилучилось ще трьох більшовиків і сказали, що вони українські повстанці, які мають наказ забрати його зі собою та вияснити деякі справи, а завтра він знову верне додому. Дубському зав’язали очі і повели полями в невідомому напрямі. Так він ішов около 3 години, заки його завели, правдоподібно, в ліс і казали лізти до криївки. В криївці він застав одного чоловіка в советському уніформі (високий, обличчя овальне, чорний, волосся кудлате), який представився повітовим есбістом та що вони є переходяча група, якої завданням є зробити порядок в с. Гніздечне і знищити колгосп.

Згаданий осібняк випитував Дубського, як большевики організували колгосп, кого били і хто найбільше причинився до організації колгоспу. Відтак розпитував, де заходять повстанці, в кого квартирують і хто є їх зв'язковим. Коли Дубський сказав, що тільки чув, що до села заходять повстанці, але де, він не знає, тоді згаданий осібняк спитав, чи може він подати йому гарного і певного хлопця на зв'язкового, який їм конечно потрібний. Дубський подав Карашовського Мирослава, якого за три дні арештував о/у РО МГБ Крилов і держав в районі два дні. На слідуючий вечір Дубському сказали, що його звільняють та найдальше за два тижні вони знову зайдуть до нього і тоді вони знищать колгосп і повісять голову с/ради та бухгалтерку спиртзаводу. Вони зайдуть до нього ніччю, застукують у вікно і скажуть кличку 166, а він тоді має їх впустити і завести до когось на квартиру. Про те, що він чув в криївці не сміє нікому говорити, бо як хтось про це довідається, то вони знищать його разом з родиною. Після цього вони зав'язали йому очі, завели недалеко м. Тернополя і випустили. (Це була провокативна група, яка квартирувала деякий час в Курницькому лісі Чагарі).

В с. Кип'ячка Товстолузькі істребкі зловили на роботи в Донбас Атаманчук Ярослава і забрали в район.

24.VIII.48 р. ніччю на хуторах Гаї Шевченківські, с/рада Гніздечне (Шляхтинці), провокативна група, яка складалася з 6 осіб, арештувала під маскою українських повстанців молодого хлопця Кривоус Степана, який працює на обознім заводі. Йому зав'язали очі і вели около 2 години. Відтак запровадили до криївки в лісі. В криївці большевики сказали йому, що він є сексот, а його батько комуніст, що він видав багато людей і нині його стріне заслужена кара. Опісля большевики розібрали його донага і сильно били, називаючи сексотом. І так над розібраним донага большевики знущалися цілий день, а вечером сказали збиратись, бо поведуть його вшати. Із зав'язаними очами вивели його з криївки, завели на край лісу та сказали іти додому. Дорогою, на яку спровадили його большевики, Кривоус зайшов до с. Курники. Рано він прийшов до роботи в обозний завод і про це все повідомив свому начальникові, а цей – МГБ. Ще цього самого дня МГБ арештувало його і держало через два дні.

25.VIII.48 р. в с. Стегніківці [Стегніківці] уповноважений РК КП(б)У Бондаренко, Гнатишин, Клубенко (секретар по кадрам) і другі – разом 13, збирали по селі контингент збіжжя. Пополудні п'яні большевики зайшли до гром. Чорномаз Теренька, якому порозкидали по цілому подвір'ї солому, побили в хаті всю кухонну посуду, а його самого завели до стайні, кинули в гній, обмастили голову коров'ячими відходами і сильно побили за те, що він не хотів дати їм горілки.

В с. Чернілів Руський [Чернелів-Руський] ніччю о/у РО МГБ Калужний з 18-ма большевиками держав засідку від сторони с. Байківці. Ранком вони зайшли до Кубіш Петра, а коли цей не хотів їх впустити, вони виломили двері та вдерлись до хати насильно. Тут перевели

ревізію, побили господаря і пішли до Андрушевського Доміна, де рівнож не хотіли його впустити. Калюжний витягнув вікно і вліз до хати. Тут вони квартирували до 28 серпня, а як від'їздили, то вкрали два кілограми мила.

26.VIII.48 р. в с. Красівка група большевиків на чолі з 1-им секретарем райкомпартії Ткачем терором і підступом заложила в селі колгосп. До колгоспу вписували в той спосіб, що кожному, хто здав всю хлібопоставку, тому накладали добавку в розмірі не менше 50% наложеного контингенту і назначували строк на один день. Рівнож до цього дня мали заплатити сільськогосподарський податок, або дати заяву про вступ до колгоспу. Хто здав добавку, тому накладали другу. В той спосіб до колгоспу втягнули майже ціле село. Головою колгоспу назначено Слободяник Романа, бухгалтером – Киселицю Володимира, а бригадирами: Мощук Івана, Мощук Миколу і Томків Павла. Колгосп названо ім. “30-річчя ВЛКСМ”.

27.VIII.48 р. в с. Кип'ячка упов. по контингенті Яцишин та ще кількох большевиків в нелюдський спосіб грабили в селян збіжжя. Напр. в Олексія Михайла забрали 4 ц збіжжя, в Бойка Івана – 4 ц і в Небесного Миколи – 6 ц, помімо цього, що згадані господарі здали контингент в 100%. Збіжжя забирали у всіх, незважаючи, чи даний селянин здав хлібопоставку чи ні.

Такий насильний грабіж збіжжя відбувся в с. Прошова, де у гром. Чорного Степана большевики забрали 3 ц збіжжя, помімо цього, що він контингент здав в цілості. Згаданий господар не хотів віддати останнього збіжжя, але II-ий секретар РК КП(б)У Грунін почав його бити і копати ногами – і збіжжя таки забрав.

28.VIII.48 р. в с. Лозова голова РВК Шимкович, заступник райземвідділу Чубко і інспектор райфінвідділу Ліщинський збирали хлібопоставку і сільськогосподарський податок. Протягом дня вони стягнули зі селян 3500 крб.

28.VIII.48 р. в с. Стегниківці [Стегниківці] упов. по контингенті Бондаренко з групою большевиків в числі 12 чоловік від досвітку почав згонити людей до молочення збіжжя на контингент. Тому що це було свято, люди не хотіли в цей день працювати і втікали хто куди. Большевикам вдалося зловити около 40 людей з підводами, якими вони цілий день звозили з поля жито і пшеницю до громадянина Боркун Григорія і там зараз молотили. З поля забирали збіжжя, незважаючи, чи даний господар здав хлібопоставку чи ні.

В с. Кип'ячка о/у РО МГБ Крилов з 6-ма большевиками переводив стислу ревізію в Матушевського Василя, де бійці цілий день перекопували господарство, а вечером зробили засідку коло гром. Небесного Івана.

29.VIII.48 р. в с. Красівка 7-ох большевиків зайшли вночі до переселенця Павлик Івана, виломили йому двері і, вдершись до хати, зробили стислу ревізію. Під час ревізії не знайдено нічого.

В с. Ходачків М. уповноважений РК КП(б)У Дреп (зав. райшлях-відділом) з 10-ма істробками забрав з села 10 підвід, яким наказав звозити жито і пшеницю з чийого б то не було поля до гром. Бурій Степана, де зараз молотили і відставляли на заготзерно.

31.VIII.48 р. в с. Гніздечне (Шляхтинці) відбувся суд над гром. Лесюк Іваном (голова колгоспу) за “зрив роботи в колгоспі”. Згаданий діяв 5 років тюрми.

26.VIII. 48 р. в с. Ходачків М. о/у РО МГБ Петриков, перевівши облаву по полях, зайшов до П'ятківського Степана, в якого в той час був Білецький Петро з хуторів Королівка, с/ради Колодіївка, Скалатського р-ну, який криється перед більшовиками. Побачивши більшовиків, він почав втікати. Більшовики відкрили по нім вогонь і ранили його в руку, але Білецький таки втік. Тоді Петриков арештував П'ятківського Степана і відпровадив до с/ради, а за той час більшовики відкрили в stodолі порожню криївку. Жінка згаданого господаря втікла з дому і криється.

Засідки, ревізії, облави і переслухування.

У звіттовому часі на терені було 21 засідка. Вони були застосовані:

1. в с. Курники: 1) коло церкви 2.VIII;
2. в с. Ступки: 1) 25.VII – по краях села, 2) 6.VIII – в селі;
3. в с. Романівка: 1) 28.VII – в селі, 2) 9.VIII – за селом при шосі;
4. в с. Стегніківці: 1) 29.VII – коло церкви і на дорозі, що веде до лісу;
5. в с. Застав'я: 1) 6.VIII – в селі, 2) 12.VIII – під Прошівським лісом;
6. в с. Байківці: 1) 7.VIII – коло церкви, 2) 14.VIII – коло підсобного господарства, 3) 21.VIII – коло церкви;
7. в с. Ходачків М.: 1) 10.VIII – коло колгоспних стирт;
8. в с. Жуково:
  - 1) 12.VIII – в кінці села,
  - 2) 29.VIII – за селом, від сторони хуторів Чолганщина;
9. в с. Чернилів Руський [Чернелів-Руський]:
  - 1) 13.VIII – від сторони с. Романівка,
  - 2) 25.VIII – від сторони с. Байківці;
10. в с. Прошова:
  - 1) 13.VIII – коло могили,
  - 2) 22.VIII – під селом,
  - 3) 25.VIII – коло гром. Борщука Миколи;
11. в с. Смиківці:
  - 1) 17.VIII – здовж головного шляху Тернопіль – Підволочиська аж до Тернополя;
12. в с. Кип'ячка:
  - 1) 28.VIII – коло госп. Небесного Івана.

Ревізії відбулись:

1. в с. Козівка:

- 1) 26.VIII – в Задорожного Михайла, Собчишин Вас.,
- 2) 6.VIII – в Петрик Володимира, Башняк Миколи і Поляк Волод.;
- 3) 27.VIII – в Олійник Степана, Бондарчук Михайла і Задорожного Михайла;
- 4) 11.VIII – в Пелехатого Атаназія;
2. в с. Жуково:
  - 1) 2.VIII – в Романюк Михайлини,
  - 2) 13.VIII – в Білецької Євгенії, Беркити Розалії,
  - 3) 29.VIII – в Білецької Євгенії, Беркити Розалії, Романюк Михайлини і Творщук Михайла;
3. в с. Чернилів Руський [Чернелів-Руський]:
  - 1) 26.VIII – в Шумліч Віхти, Волинець Івана, на хуторах Янилівка – в Дячук Павла, Остапович Анастасії, Дячун Миколи, Гарван Катерини і Буйвол Кіндрата;
  - 2) 27.VIII – в Чубко Івана Демковича;
  - 3) в Конотопської Віхти;
4. в с. Смиківці:
  - 1) 21.VII – в Саловського Павла, Тлумацького Луки, Роговського Степана;
5. в с. Романівка: 1) 28.VIII – в Плавуцької Ольги і Дідух Вас.;
6. в с. Прошова:
  - 1) 5.VIII – в Стебельського Михайла і Сампари Григорія;
  - 2) 22.VIII – в Сампари Василя, Івахів Михайла, Тичинського Володимира, Тичинського Дмитра і Наумик Юлії;
  - 3) 29.VIII – в Рущак Петра, Чорного Михайла і Веселик Степана;
7. в с. Застав'я [Застав'є]:
  - 1) 6.VIII – в Бучинського Андрія;
8. в с. Ступки:
  - 1) 6.VIII – в Романишин Теодора і Романишин Михайла;
9. в с. Ходачків М. [Малий Ходачків]:
  - 1) 7.VIII – в Земби Марії,
  - 2) 8.VIII – в Томків Івана;
  - 3) у фінагента Пилипів Еміліяна і голови с/ради Міняйлюка;
  - 4) 17.VIII – в П'ятківської Анастасії;
10. в с. Байківці:
  - 1) 12.VIII – в Колос Петра, Магальяс Евдокії, Смаль Володимира, Черномаз Петра і Клос Вол.;
11. в с. Кип'ячка:
  - 1) в Болотного Степана, Матушевської Марії і Бойко Степанії;
  - 2) 28.VIII – в Матушевського Василя;
12. в с. Красівка: 1) 29.VIII – в переселенця Павлик Івана.

Покликувано на допит:

1. в с. Курники: 27.VIII – Зварун Дмитра, Баб'як Василя, Кізлик Степана і Мидз Степана;

2. в с. Смиківці: 27.VIII – Каліщук Ярославу, Кривоус Павла, Дячун Прокопа і його сина Володимира;

3. в с. Кип'ячка: 28.VIII – Гриньків Олесю, Щавурську Ольгу, Бойко Ангелину і Волинець Катерину.

Облави відбулись:

1. 8.VIII – на полях в с. Стегніківці [Стегниківці],

2. 9.VIII – в Стегніковецькому лісі “Ліщина”,

3. 26.VIII – розпочалась більша облава, яка обняла с. Смиківці, Гаї Ходорівські, Гаї Чумакові і поля с. Ходачкова Малого.

Слідуючого дня облава продовжувалась і захопила ще присілок Русянівка, с/ради Байківці.

Вислід облав – безрезультатний.

Микулинецький район:

1.VIII.48 р. вечером до с. Мишковичі прибуло на автомашині 12 емведистів. П'ять з них відійшло зараз до с. Лука В., а 7 залишилися в Мишковичах. Ідучи вулицею вниз, коло костела стрінули вони Корнила Ярослава і Федика Михайла, в яких перевірили документи і звільнили. Через цілу ніч вони держали засідку коло “Читальні” під муром.

В с. Дворіччя голова РВК Стриєшин Іван перевів мітинг, на якому сказав, що до 15 серпня всі мусять здати контингент збіжжя, а хто не здасть, того будуть судити і ліквідувати все збіжжя”. Крім цього, згаданий голова повідомив селян, що одноосібники мусять помагати колгоспникам молотити збіжжя.

2.VIII.48 р. в с. Ладичин упов. по контингенті Шестяков зайшов з депутатом с/ради Мазурком Йосипом до гром. Гладкого Миколи за контингентом. Гладкий просився, що він хворий і не міг намолотити. Однак Шестяков накинувся на нього з грубою московською лайкою і почав переводити ревізію. Не знайшовши нічого, наказав йому до вечора приготувати 2 ц збіжжя і відійшов.

5.VIII.48 р. в с. Острів емведист Гуньков побив господаря Крісу Михайла за те, що він цього дня мав завезти три центнери збіжжя на контингент, а не завіз.

6.VIII.48 р. в с. Веселівка упов. по контингенті Маціборський і лісничий Котляр Іван ходили по господарствах і вимагали від селян підписів, що до 9 серпня здадуть весь контингент. Хто не хотів підписатися, тому грозили, що самі заберуть збіжжя і вимолотять.

7.VIII.48 р. в с. Острів упов. по контингенті Неділько, його помічник і емведист Гуньков забрали насильно в гром. Хом'як Анни 123 кг жита.

8.VIII.48 р. в с. Мар'янка [Мар'янівка] нач. пошти Мех Іван разом з головою с/ради Рибак Петром забрали все збіжжя в гром. Желінського Івана (переселенець) за те, що не здав був всього контингенту. При цьому голова Рибак сказав, що він всіх західняків лишить без хліба.

В с. Настасів упов. по контингенті Жажчук Василь арештував жінку зі СУЗ, яка продавала тютюн і огірки.

Цього дня відбувся суд в с. Настасів над гром. Смоляк Григорієм і Лапчак Марією за те, що вони продавали самогон. Смоляк Григорія засудили на 6 років позбавлення волі, а Лапчак Марію – на півтора року з тим, що кару має відбувати від 1.IX.1949 р., тому що вона має малу дитину.

11.VIII.48 р. в цьому ж селі емведисти побили сильно 18-тилітнього хлопця Лапчак Йосипа, вимагаючи від нього, щоб він признався до розкидування притибольшевицьких листівок.

12.VIII.48 р. в с. Настасів дир. райпотребсоюзу Дженджеристий Василь (місцевий) і заступник голови РКВ Миколаєнко забрали в гром. Бабій Івана збіжжя в снопах за те, що він не здав всього контингенту.

За те саме в с. Острів большевики забрали все збіжжя в снопах у гром. Семехи Марії і Якубіш Григорія. Слідуючого дня у гром. Дзюбановського Михайла забрали 27 кіп збіжжя за нездачу контингенту.

13.VIII.48 р. в с. Конопківка МГБ арештувало Трембача Володимира і Амбрика за те, що в той час, коли горіла молотілка (10.VIII), вони були на тій же вулиці. На протоколі вони зізнали, що бачили в той час також Озеранця. Большевики Озеранця були арештували, але по добі звільнили.

В с. Ладичин уповноважений по контингенті Швець зайшов до гром. Гладкої Анни і почав ляяти її за те, що вона ще не дала контингенту. Жінка не втерпіла і сказала: “Ще вас шляк не трапляє, то ж почекайте”. За ці слова згаданий большевик сильно її побив.

14.VIII.48 р. в с. Ладичин голова РВК Стриєшин Іван та ще кількох большевиків зайшли за контингентом до гром. Кобилянської Степанії. Не заставши її вдома, вони почали самі робити ревізію. Під час ревізії знайшли в шафі протиколгоспну листівку. На цій підставі большевики забрали в неї все збіжжя, а відтак покликали згадану до с/ради на допит. Господиня оправдувалась тим, що вона цю листівку знайшла на дорозі.

Цей самий голова в с. Настасів побив гром. Павлика (переселенця) за те, що він не здав в сто процентів контингенту.

15.VIII.48 р. в с. Буцнева [Буцнів] за нездачу контингенту упов. по контингенті Фльорис забрав все збіжжя в Костів Мирослава і тяжко його побив.

17.VIII.48 р. в с. Воля упов. по контингенті Мартиненко, Бачинський, Клочко і Пестяков в гром. Оленюк Антона забрали дві фіри збіжжя в снопах за нездачу призначеного йому додаткового контингенту за затаєну землю.

В с. Лучка за нездачу тільки кілька кілограмів, яких бракувало до повного контингенту, упов. по контингенті Кузьменко (майор райвоенкомату) забрав у гром. Стахів Катерини одну фіру збіжжя в снопах, а в Трембача Петра – 50 кг муки і шлії.

В с. Кривки упов. по контингенті майор РО МВД (середнього росту, чорний, без лівої руки, около 45 років, зараз його вже в районі нема) покликав до с/ради Шандаровського Романа і сказав йому до вечора відвезти 10ц контингенту збіжжя. Шандаровський заявив йому, що він цього не виконає, бо неможливо за один день стільки намолотити руками. На це майор відповів йому: “Руками три, а державі дай”. “Товаришу майор, – сказав Шандаровський, – ви маєте одну руку і [я] маю одну, ходім обидва будем терти, то, може, скорше буде”. Майор розсердився цим і вдарив гоподаря в лице, що аж шапка злетіла. Тоді сказав підняти шапку, але господар не рушився з місця. Большевик вхопив крісло і хотів вдарити ним Шандаровського, але цей не допустив себе вдарити, вириваючи з рук крісло. Майор подзвонив на РО МВД, звідки зараз прибули емведисти і арештували Шандаровського. В тюрмі його тяжко побили, вимагаючи заяви про вступ до колгоспу.

18.VIII.48 р. до с. Настасів на колгоспне поле приїхав голова РВК Стриєшин Іван, його заступник Миколаєнко Микола і дир. райпотребсоюзу Дженджеристий Василь та перевіряли молочення колгоспниками збіжжя. У висліді голова був незадоволений роботою, бо мало намолочено, за що побив бригадира Бурого Івана і голову колгоспу.

Цього ж дня Миколаєнко Микола покликав до с/ради людей-одноосібників і вимагав від них підпису, що підуть косити на колгоспне поле. Селяни відмовились, мотивуючи тим, що мають свою роботу. Миколаєнко погрозив усім судом і відпустив.

19.VIII.48 р. до с. Йосипівка прибули уповноважені по контингенті Фінаєв і Коробченко. Вони взяли десятника і пішли до гром. Мігдали Петра. Тому що господар був в полю, большевики післали десятника, щоб привів його. В полю Мігдала роз[з]лостився, що не дають йому нічого робити, і почав сварити на десятника. Десятник повернув і сказав, що Мігдала хотів його зарізати косою. Фінаєв списав акт оскарження і хотів подати в суд, але голова колгоспу Ганиш Павло погодив їх. Мігдала дав їм літру горілки і на тім закінчилось.

В с. Мар'янка [Мар'янівка] нач. пошти Мех Іван разом з головою с/ради Рибак Петром Васильовичем зайшов до гром. Кіцак (переселенець) і сказав, щоб він до 20 серпня здав весь контингент. Кіцак почав проситися, що він цього не буде міг виконати, та голова йому у відповідь сказав: “Заки ти здаси контингент, то посинієш, а заки податок, то почорнієш”.

В с. Мишковичі упов. по контингенті Онацький ще з двома большевиками ходив по селі і зганяв людей на мітинг. На дорозі стояли хлопці, які, побачивши большевиків, пішли зараз в противну сторону. Тоді один з большевиків Феоктистов сказав до них: “Знаю, бандери, що вам пахне ліс, але ми з вами скоро розчитаємось”. Після мітингу Онацький примусив гром. Дударя Михайла молотити, незважаючи на те, що це була неділя. (Онацький скоріше працював помполітом в Мишковицькій МТС, а останньо був заступником голови райпотреб-

союзу. Під час збирання позики він вдарив гром. Зіньків Михайла з с. Лука В. [Велика Лука], за що його арештували і засудили ще весною на три роки позбавлення волі. За старанням облкомпартії його було звільнено, однак цю справу знову порушив прокурор з Микулинець і подав в Київ. Дня 25.VIII його знову арештували. Перебуваючи в тюрмі в районі, він побачив крізь вікно гром. Місечка Йосипа з с. Мишкович, до якого крикнув: “Не чуть там, чи вже падуть бомби на те все?”).

До с. Острів приїхало 18 емведистів на чолі з нач. РО МГБ Сусленком та перевели ревізії у громадян: Семчишин Михайла, Тарнавського Івана і Сушко Теодозія. У згаданих большевики позривали підлоги і повалили печі, а відтак арештували Трут Богдана і від’їхали до р-ну.

20.VIII.48 р. в с. Ладичин упов. по контингенті Сулеман, Панов (зав. артілю кравців) і большевицький вислужник з цього ж села Яремчук Іван зайшли до гром. Бутинської Марії за контингентом. Не заставши господині вдома, вони самі розбили двері у всіх будинках і перевели ревізію. В хаті знайшли під час ревізії 50 кг збіжжя, яке вона тримала на життя, і це большевики забрали.

20.VIII.48 р. в с. Настасів заступник голови РВК Миколаєнко Микола і дир. райпотребсоюзу Дженджеристий Василь у громадян Зозуляк Василя і Дженджеристої Степанії забрали все збіжжя в снопах за нездачу контингенту.

27.VIII.48 р. в цьому самому селі за нездачу контингенту упов. по контингенті Феоктистов і Жулінський Іван забрали все збіжжя в снопах в Дженджеристої Наталки.

Цього ж дня нач. пошти Мех Іван Іванович при допомозі десятників скликав селян на збори, на яких сказав, що села: Мар’янка [Мар’янів-ка], Веселівка і Гаї Великі першими в районі здали контингент в сто процентів, а сама Мар’янка [Мар’янівка] здала понад 109%, крім 15 господарів, які ще не здали всього контингенту.

28.VIII.48 р. до с. Мар’янка [Мар’янівка] прибув 1-ий секретар райкомпартії Водоп’янов, наданий на місце Терещенка. Він заходив до с/ради і знайомився з активом села.

В с. Мишковичі відбулися збори сільського активу, якими проводив майор з райвоєнкомату Кузьменко. На зборах він припоручив десятникам, щоб в найближчих днях вони зібрали ще 360 ц зерна як “добровільну добавку”.

Засідки, ревізії, переслуховування:

Засідки були застосовані:

1. в с. Мишковичі:

- 1) 1.VIII.48 – коло “Читальні”,
- 2) 8.VIII – в частині села Вибранівка,
- 3) 9.VIII – від сторони с. Буцнева;

2. в с. Настасів: 1) 8.VIII – при вул. Загребля;

3. в с. Ладичин: 1) 9.VIII – на краю села, біля госп. Гайди Мих.;
4. в с. Чорторя: 1) 14.VIII – в кінці села, від поля. (В цьому селі були засідки від початку цього місяця майже щоночі);
5. в с. Лука В.: 1) 17.VIII – в селі, 2) 18.VIII – в селі;
6. в с. Кривки: 1) 25.VIII – в селі.

Ревізії відбулись:

1. в с. Дворіччя: 5.VIII – в Бакалець Михайла, Демчук Степана і Антонів Євгена;
  2. в с. Настасів: 11.VIII – по господарствах при вул. Загребля;
  3. в с. Буцнева [Буцнів]: 15.VIII – в Костів Мирослава;
  4. в с. Острів: 19.VIII – в Семчишин Михайла, Тарнавського Ів. і Сушко Теодозія; Кошильовської Юлії.
- Переслухувано Антонів Євгена із с. Дворіччя.

Козлівський район:

1.VIII.48 р. до с. Таурів приїхали з р-ну: голова РВК Филіма Михайло Андрійович, з райуповмінзагу Солодкий і зав. райземвідділом Свергуненко. Вони криком та погрозами будили селян (це було досвіта) і приказували готовити збіжжя на контингент. Подекуди, як хто не хотів відчинити, вони розбивали двері й вікна. В селі повстав рух і крик. Около години 8-ої рано Филіма вручив кільком господарям червоний прапор і наказав везти збіжжя на заготзерно до с. Яструбово. Це називалась т. зв. червона валка, щоб показати, як селяни з радістю здають хліб державі.

Цього дня таку саму “червону валку” zorganizував II-ий секретар РК КП(б)У Слатін Іван Іванович в с. Покропивна, звідки селяни під дозором емведиста везли збіжжя в Озірну.

2.VIII.48 р. до с. Домаморич приїхав II-ий секретар РК КП(б)У Слатін Іван Іванович, упов. по контингенті Болгарин Дмитро і Шумський Михайло (зав. райошадкаси). Вони були майже в кожного селянина і забирали все збіжжя, яке тільки знайшли, та відставляли на заготзерно.

Зі с. Таурів нач. РО МГБ пплк. Губка покликав до райцентру поворотця з американської зони окупації Німеччини Жуковського Мирослава. Питав його про якісь листи, які він мав би привезти зі собою. Згаданий селянин до нічого не признався.

3.VIII.48 р. в с. Городище емг[е]бист Пижиков арештував Кривокульського Михайла, який скривався від заарештування його на Донбас. Згаданого засудили на три роки тюрми і відставили до Тернополя.

До с. Таурів приїхав II-ий секретар райкомпартії Слатін Ів. і прокурор Пилипенко. В с/раді вони списали акт на гром. Любінського Максима і наложили йому 70 ц збіжевого контингенту. Господар на це не погодився і не підписав акту. Після цього голова земгромади Бідний Ілько і десятник Баб'як Григорій наочно доказували, що Любінський

має 7га поля і що він може здати наложений на нього контингент і підписатися на акті. Вечером згадані грабіжники арештували Любінського Максима. Арештували також Любінського Івана за те, що він здав недоброякісне збіжжя на контингент.

Від 4-18.VIII.48 р. в с. Домаморич постійно перебували: II-ий секретар РК КП(б)У Слатін Ів. Ів., о/у РО МГБ Цегульський, упов. по контингенті Болгарин і Шумський Михайло та грабили в селян збіжжя.

4.VIII.48 р. в с. Забойки о/у РО МГБ Приходько та ще кількох большевиків, збираючи контингент збіжжя, зловили Гузелу Петра, який скривався перед забранням його на Донбас. Згаданого арештували і відставили до р-ну.

5.VIII.48 р. в с. Драганівка прокурор Пилипенко засудив на три роки примусових робіт: Лотоцького, Солов'я і Кісляка за те, що між собою побилися. Рівночасно переведено суд над 10-ма селянами, як Чорним Дмитром, Чуб Катериною, Красний Пантелеймоном та ін., яких покарано грошовими податками в сумі по 800 крб. за те, що нібито їхня худоба спасла 2 га колгоспної кукурудзи.

В с. Забойки о/у РО МГБ Приходько з кількома іншими большевиками, збираючи по селі контингент, зрабував в гром. Зуб Юлії 4 ц збіжжя, а в Черник Андрія – 1 ц.

7.VIII.48 р. до с. Довжанка приїхала група большевиків на чолі з головою РВК Филимою Михайлом, які при допомозі сільського активу зігнали силою около 90 підвід з контингентом. Зорганізували т. зв. червону валку, вручили селянам червоний прапор і наказали везти контингент з піснею в устах. Розуміється, що ніхто з селян не співав, бо їм скорше збиралося до плачу, ніж до співу.

До с. Таурів приїхав голова РВК Филима Михайло і з райуповмінзагу Солодкий Григорій в справі контингенту. Між іншим, згадані большевики зайшли до Козакевич Ядвиги, якої в той час не було вдома. Большевики зайшли в сад, щоб нарвати собі яблук. В саді один з них запримітив наближаючихся дві особи і з криком "бандьори" кинувся втікати в напрямі с/ради, а за ним і другий. В дійсності це була жінка, яка йшла з дитиною мочити коноплі. Люди, які в той час були в с/раді не могли здержатися від сміху і вийшли на двір. Згадані большевики залярмували район, і на допомогу їм прибуло зараз 20 большевиків автомашиною на чолі з о/у РО МГБ Безгодовим. Вони перевели ревізію в Козакевич Ядвиги, відтак по цілій вулиці, але нічого не знайшли. Вечером частина большевиків відїхала в напрямі с. Купчинці, а Безгодов з кількома бійцями залишився і зробив засідку коло цвинтаря.

8.VIII.48 р. на хутори Драгоманівка (с. Купчинці) прибуло з р-ну кільканадцять большевиків, між якими були: о/у РО МГБ Комарчук, нач. міліції Ромічов, слідча РО МГБ Колеснікова та інші. Всі вони розбіглись по хуторянах і насильно стягали контингент збіжжя. У гром. Котик Тимка вимолотили все збіжжя і забрали на контингент за те, що

мав більше поля, як було записано. Крім цього, наклали йому 28 ц додаткового контингенту і вкарали на 6 років примусових робіт.

В с. Денисів упов. по контингенті Гурмоза на зборах повідомив колгоспників, щоб вони в неділю і свята виходили до праці, бо в противному разі будуть суджені.

12.VIII.48 р. в с. Слобідка большевики забрали за нездачу контингенту корови в громадян: Водішовського Володимира і Псуй Василя.

В с. Яструбово о/у РО МГБ Комарчук зловив запальницю Ремез Степанію. З арештованою від'їхав до р-ну.

14.VIII.48 р. на хуторах Веснівка (с. Денисів) у гром. Варениці Ольги большевики вимолотили все збіжжя і відставили на заготпункт.

15.VIII.48 р. в с. Денисів прокурор Пилипенко, суддя Карпов і інші сконфіскували у гром. Дубельт Агафії: ліжка, шафи, 2 коні, 2 корови, 18 пнів пасіки, 52 кг меду і 30 штук птиці за те, що згадана господиня підставила стару квитанцію на три центнери збіжжя. Рівночасно хотіли її арештувати, але вона разом з донькою скрилася. Цього вечора большевики зробили засідку на її подвір'ї.

16.VIII.48 р. в с. Кутківці у гром. Пастух Йосипа большевики забрали 2 ц муки за нездачу контингенту.

В с. Покропивна група большевиків на чолі з II-им секретарем райкомпартії Слатін Іваном Ів. забирали з поля збіжжя в снопах. Між іншим, забрали збіжжя Шумили Ксені, Кушнір Оліянки і багато інших.

В с. Денисів арештовано Вареницю Івана і Шарика Михайла.

17.VIII.48 р. в с. Слобідка за нездачу контингенту большевики забрали корову в переселенця Гудими Івана, а в Кривко Анни – корову і ялівку.

В с. Таурів те саме: забрано корови в Михайльців Михайла, Делетжанчук Олени і Опришко Анни.

18.VIII.48 р. в с. Забойки МВД арештувало Русак Петра за побиття Мошури.

19.VIII.48 р. в с. Домаморич забрано корови за нездачу контингенту в громадян: Долішнього Миколи, Горішного Степана і Дорош Анни. Забрані корови забрано до колгоспу.

20.VIII.48 р. до с. Городище приїхав 1-ий секретар райкомпартії Волков Іван Денисович і упов. по контингенті Іншаков в справі контингенту. Вони разом з сільським активом їздили по полях і забирали збіжжя в снопах. Під час роботи Волков побив гром. Палигу Михайла за те, що цей привіз мало снопів з поля.

В с. Слобідка упов. по контингенті Якубів забрав корови в гром. Возняк Евдокії і Ков'янка Ілька і віддав їм щойно тоді, коли ці здали 100% контингенту.

В с. Дмухавець землемірщики переміряли грунт гром. Мриглода Андрія і за винайдення 0,40 га землі більше наклали йому 18 ц контингенту збіжжя та засудили на 6 місяців примусової роботи.

21.VIII.48 р. суддя Карпов, адвокат Шишацький, Яценко і дир. раймолочарні Рубас їздили по хуторах Драгоманівка (с. Купчинці) і

списували, хто скільки здав контингенту. Селянам, які здали вже весь контингент, наклали ще по 5 ц зі строком до 27.VIII.48 р. Рівночасно за невиконання 100% контингенту забрали корови в таких селян: Баянт Андрія, Качунь Дмитра і Пуки Василя.

До с. Денисів приїхали з р-ну: 1-ий секретар райкомпартії Волков Іван Денисович, суддя Карпов, упов. по контингенті Болгарин Дмитро і Гурмоза, Негрешний (з райсоцзабез) і Свергуненко (зав. земвідділом). Згадані большевики забрали з поля збіжжя в снопах селян: Стислович Івана, Миколишин Андрія і Данилів Василя. Відтак засудили за затаювання землі Макогін Луку на один рік примусової роботи і 60 ц додаткового контингенту, а Бойко Григорієві наложено 50 ц додаткового контингенту.

24.VIII.48 р. в с. Слобідка упов. по контингенті Якубів забрав 40 кг муки у гром. Наджали Миколи за те, що не здав всього контингенту.

В с. Дмухавець гром. Заверуха Іванові наложено 28 ц додаткового контингенту і засуджено на 1 рік примусової роботи за затаєння землі.

25.VIII.48 р. в с. Городище упов. по контингенті Іншаков побив гром. Палигу Івана за те, що цей не молотив збіжжя на контингент, а поїхав в поле орати.

В с. Купчинці суддя Карпов, адвокат Шишацький і інші забрали 7 кіп збіжжя в Качунь Теклі, а в Фірмана Онуфрія – 5 кіп за нездачу повного контингенту.

26.VIII.48 р. в с. Слобідка голова с/ради Захарків Анна побила гром. Сисак Василя Мих. за те, що він не приніс на час до с/ради квитанцій.

29.VIII.48 р. в райцентрі відбулось засідання райкомпартії, на якому були всі уповноважені по селам. Вони одержали наказ закінчити збирання контингенту до 30 серпня, а в селах, де є колгоспи – до 31.VIII. Рівнож припоручено їм сколективізувати 80% населення в тих селах, де є колгоспи, а до 1.1.49 р. в кожному селі, де ще нема колгоспу, заложити його.

Засідки, облави, ревізії, переслухування.

Засідки відбулись:

1. в с. Городище:
  - 1) 2.VIII – при вул. Глинка,
  - 2) 5.VIII – біля могили,
  - 3) 11.VIII – на полях,
  - 4) 12.VIII – коло господарства Олійника Ілька,
  - 5) 13.VIII – коло мосту,
  - 6) 17.VIII – коло цвинтаря,
  - 7) 19.VIII – при вул. Глинка,
  - 8) 20.VIII – на городі Кривокульського Дмитра;
2. в с. Купчинці:
  - 1) 4.VIII – на подвір'ї Коваль Миколи,
  - 2) 13.VIII – в селі;
3. в с. Таурів:
  - 1) 7.VIII – коло цвинтаря,

- 2) 20.VIII – на подвір'ї Кравець Михайла,
- 3) 21.VIII – на подвір'ї Хомишин Михайла;
- 4. в с. Купчинці: 1) 6.VIII – на хут. Драгоманівка,
2) 17.VIII – [на хут. Драгоманівка];
- 5. в с. Слобідка: 1) 12.VIII – коло Загребельного Луки;
- 6. в с. Денисів: 1) 13.VIII – при вул. Вигін,
2) 15.VIII – на подвір'ї Дубельт Агафії;
- 7. в с. Довжанка: 1) 16.VIII – за селом, коло хреста,
2) 17. VIII – [за селом, коло хреста].

Ревізії відбулись:

1. в с. Купчинці: 1.VIII – на хуторах Драгоманівка у Фіялки Василя, 15.VIII – на цих же хуторах в громадян: Фіялки Василя, Якимишин Івана, Коваль Миколи і Юржик Ярослава.

2. в с. Забойки: 13.VIII – Палиги Миколи.

Облави відбулись:

1. в частині села Таурова і на полях.

Переслухано:

- 1. в с. Забойки: 5.VIII – Мар'яш Василя, Бурбелу Йосипа Ів.,
27.VIII – Скибилюк Анну, Палигу Катерину, Луців Кляру, Кулябу Степана і Мар'яш Луку;
- 2. в с. Яструбово: 7.VIII – Плішку Михайла;
- 3. в с. Таурів: 11.VIII – Жуковського Мирослава;
- 4. в с. Довжанка: 17.VIII – Кушнір Евдокію,
24.VIII – всіх тих людей, які були на роботі в Німеччині. Особливу увагу звертали на прибувших з американської зони окупації;
- 5. в с. Городище: 17.VIII – Огнисту Марію;
- 6. в с. Кутківці: 21.VIII – 20 осіб, які були на роботі в Німеччині;
- 7.VIII – в с. Купчинці: Сорочик Анну, Філіму Надію, Божемську Юлію.

Зборівський район:

1.VIII.48 р. в с. Плісняни є прикріплений до збирання контингенту ст. лейт. Поляков. Він заходить до кожного господаря, перевірює зобов'язання, квитки і кожному грозить судом і Сибіром, якщо не виконає до означеного речинця хлібопоставки.

6.VIII.48 р. в с. Жуківці о/у РО МГБ Сіненко, вертаючи з большевиками із засідки попри господарство Курмановського Володимира, підслухали, що в соломі хтось спить. Вони оточили господарство і зловили сплячого гром. Наконечного Ілярія, який скривався перед большевиками, бо родина його вивезена на Сибір. Сіненко сказав йому іти додому, а коли їм буде потрібно, то щоб зголосився на РО МГБ. Після цього відійшли в сторону с. Мшана.

7.VIII.48 р. в с. Озірна III-ий секретар РК КП(б)У Мірошніков і працівник раймолочарні Куліков ходили по селі та насильно вимагали скорої здачі контингенту. Зайшовши до Коцюби Михайла, Демкович Петра, Христинич Теофіля і Волошин Пилипа, наполягали на них, щоб до трьох днів вони здали весь контингент, бо в противному разі буде skonфісковане їх майно, а вони самі підуть під суд. Згадані громадяни, рятуючись перед судом, разом зі своєю ріднею молотили цілий день в неділю і, не оставивши собі майже нічого, здали все державі.

Від 8.VIII до 12.VIII в с. Кабарівці заквартирувало 4-ох емведистів, які вдень сплять, а ніччю роблять засідки, підслухи і стежі.

8.VIII.48 р. надранком до хати гром. Пасічник Матея, який мешкає на хуторах Піднивки с. Заруддя, вдерлось 10 емведистів і вимагали, щоб він признався, де його старший син. Коли господар сказав, що не знає, большевики почали його бити прикладами від крісів. Відтак самі йому сказали, що його син в повстанцях, був в селі 6.VI.48 р., побив кіноапарат, отже, якщо він, батько, не намовить його зголоситись, то цілу родину вивезуть на Сибір.

До колгоспу ім. Сталіна в с. Плавуча В. (Козова р-н) прибув голова РВК Кротович і зложив акт про викинення з колгоспу т. зв. куркулів, а саме: Владимир Івана Дмитровича, Горинь Теодозію, Качан Петра і Дубового Івана. Акти ці підписали: управа колгоспу і с/ради. Згаданим колгоспникам віддали збіжжя в снопах в тій кількості, що було на їх полі. Однак збіжжя не було з їх поля, де був добрий урожай, а з іншого, де побив град, і наказали здати контингент в дуже високих розмірах. Напр., Владимир Іванові Дмитровичу, який має 7 га землі, наложено 90 ц зернопоставки і 23 тисячі крб. податку. Згаданий селянин, не маючи можливості виконати цього налогу, вибрався з села і скривається.

9.VIII.48 р. в с. Плавуча В. (Козова р-н) 4-ох большевиків на чолі з II-им секретарем РК КП(б)У Плечистим, збираючи контингент, зайшли вже ніччю до Баб'як Миколи і наказали йому везти контингент. Селянин почав проситися, що він змучений цілоденною працею і не може везти контингенту. Тоді один з большевиків Гром'як (походить із с. Геленки ц. р-ну), який є заступником голови РВК, почав кричати і називати господаря різними брудними словами. На крик цей прибігла жінка згаданого селянина та просила не випроваджувати її чоловіка вночі з контингентом. Між іншим, вона сказала: "Мали б ви Бога в серці, та ж ви свій чоловік і так кричите до людей". У відповідь Гром'як відізвався: "Я сам тобі Бог, як кажу тобі везти контингент, то вези". На другий день большевики забрали в цього селянина 3 ц збіжжя і 17 кп озимини снопами.

Від 9-13.VIII.48 р. в с. Озерянка стало квартирувати 6 емведистів на чолі з лейтенантом МГБ Самойловичем. Ніччю згадані большевики робили засідки в с.: Травотолоки, Заруддя і Озерянка.

10.VIII.48 р. до с. Озірни прибули зі Зборова: прокурор Ліпков, суддя Дубовська і адвокат Приймак, щоб засудити господарів-куркулів: Демкович Петра, Христинич Теофіля і Коцюбу Михайла за нездачу

контингенту на означений строк. Вищезгадані господарі повтікали з дому, і большевики skonфіскували тільки їх майно, перемолотили все збіжжя і відтіхали.

9.VIII.48 р. Зборівський “нарсуд” засудив на 10 років тюрми гром. Кузь Олексу Ів. з м. Зборова за те, що згаданий не здав своєчасно всіх налогів, як контингент збіжжя, м’ясопоставку і податок.

При насильному стягуванні контингенту большевики вживають різного роду шантажу і залякування. Тепер видумали новий спосіб терору: щоб залякати селянина і змусити його до алярмової здачі всього збіжжя, большевики такому селянинові пишуть “попередження”, що такого-то а такого числа мусить здати все збіжжя, бо в противному разі буде підлягати суд. Таких примірів залякування дуже багато. Ось напр., в с. Славна упов. по контингенті Парасечко ще з кількома істребками ходили по господарях і писали попередження тим селянам, які ще не здали всього контингенту. Між іншим, таке “попередження” з конфіскацією майна одержали селяни: Сенюк Дмитро, Сенюк Данило, Боднар Павло, Дацків Емілія і Бойко Михайло.

12.VIII.48 р. в с. Богданівка упов. по контингенті Качуровський з 4-ма бійцями зайшов до гром. Олійник Марії і за те, що вона не здала контингенту, вдарив її два рази в лице та забрав 50 кг муки, заявляючи при цьому, що якщо вона не здасть до 15.VIII 100% контингенту, то віддасть її під суд.

На хутори Альбанівка (с/рада Сирвири [Сировари] – Яцківці) приїхав прокурор Ліпков і суддя Тарасюк Анна з кількома большевиками в справі контингенту. Вони зайшли до гром. Світлик Миколи (інвалід вітчизняної війни) та почали на нього сварити, чому він ще не здав контингенту. Господар оправдувався, що він каліка, не бачить на очі, а жінка лежить хвора, отже, не мав змоги наготовити. Та большевики накинулись на нього зі словами: “Нас то нічого не обходять твої очі. Ти можеш навіть голову зломити, але контингент здавай”. Відтак почалася між ними сварка. Прокурор вдарив Світлика два рази в лице. Господар, будучи інвалідом, чувся ображеним і почав називати большевиків бандитами, грабіжниками, але емведисти вхопили його і так били, що подерли зовсім на нещасному каліці сорочку.

До с. Яцківці приїхав начальник РО МВД Авраменко з 6-ма большевиками та пішов в село за контингентом. Згадані большевики зрабували в Мартюк Михайла 3 ц збіжжя, в Балицького Луки вимолотили все збіжжя і забрали, в Мартинишин Василя забрали 1 ц муки. Відтак пішли до с. Сирвир [Сировари] і там зловили Шаблій Ілька, який робив самогонку. Згаданого селянина змісця арештували, відвезли до р-ну і засудили на 10 років тюрми, а все його майно skonфіскували.

11.VIII.48 р. в с. Плавуча В.[елика] (Козова р-н) начальник РО МГБ Ігнатченко арештував Олійник Івана за те, що на його підвір’ї українські повстанці знищили молотілку і мотор. Згаданого арештованого по трьох днях звільнено.

12.VIII.48 р. в с. Заруддя упов. по контингенті Короткий (жид) побив жорна в гром. Гнідого Миколи за те, що він ще не здав контингенту. Другого дня цей сам большевик побив жорна в Підгурського Михайла, тому що він сказав, що вже не має збіжжя на контингент.

13.VIII.48 р. в с. Озерянка упов. по контингенті Зверев у гром. Шпортун Марії, яка має троє малолітніх дітей, загарбав останніх 40 кг збіжжя за те, що вона не здала всього призначеного її контингенту.

14.VIII.48 р. в с. Августівка (Козів.[ський] р-н) ст. лейт. РО МГБ Довудтон арештував Ярмолинця Петра і Станиславського Володимира, народжених в 1929-30 рр. за те, що вищезгадані не поїхали на роботу в Донбас. Другого дня їх звільнено.

15.VIII.48 р. в с. Підгайчики упов. по контингенті емведист Галка дав попередження селянам: Огністому Григорієві, Радзінському Павлові, Мартинів Петрові і Шатан Катерині, щоб до 18.VIII.48 р. здали весь контингент, бо в противному разі будуть суджені, а майно їх skonфіскується.

16.VIII.48 р. таке саме попередження дістали селяни с. Жуківці: Свит Онуфрій, Свит Григорій і Кобзістий Степан.

До с. Млинівці прибуло з Тернополя 22-ох большевиків, які заквартирували в колгоспі. Ніччю вони сторожать колгоспу, роблять стежі по полях і селах: Млинівці, Грабківці і Метенів.

В с. Плавуча В.[елика] (Козів.[ський] р-н) відбулася нарада голів с/рад і колгоспів сімох сіл. На нараду прибув начальник РО МГБ Ігнатченко з 12-ма большевиками. Виступаючи з промовою, він сказав: "Ви повинні доложити всіх старань, щоб якнайскорше здати хліб державі. Кожний селянин повинен для цієї справи заставляти своїх дітей, хоч би малолітніх, давати їм праники, буки і хай молотять, щоб приспішити здачу контингенту".

17.VIII.48 р. до с. Несторівці приїхали: прокурор Ліпков, суддя Тарасюк Анна і з ними ще 10 бійців з гарнізону військ МВД. Вони скликали сільську управу та ще деяких осіб (всіх разом було около 20 чоловік) і засудили гром. Шилінгович Юрія (переселенець) на 6 років тюрми з конфіскацією майна за нездачу контингенту. Згаданого зараз арештували і відставили до тюрми в Зборові.

В с. Жуківці арештовано Кобзістого Степана за те, що мимо попередження він не здав на означений речинець контингенту. По трьох днях його звільнено під умовою, що за два дні здасть контингент. Вершувши з тюрми, Кобзістий ходив по господарях і збирав по кілька кілограмів зерна, щоб здати контингент і в цей спосіб уникнути каторжних робіт.

18.VIII.48 р. в с. Несторівці большевики зловили підпільницю з с. Висипівці, В[елико]-Глибокоцького р-ну, Грель Ксеню, яку арештували і відставили до р-ну Зборів.

19.VIII.48 р. в с. Цецова інструктор РК КП(б)У Якушев Микола і працівник маслозаводу Шаян у гром. Пушкар Романа забрали 17 кг

муки, 100 кг жита і 50 кг кукурудзи за нездачу контингенту. Збіжжя в згаданого господаря забрали понад план зернопоставки. Відтак зайшли до Шалай Степана (переселенець), в якого забрали 160 кг муки. У селян: Хамрай Петра, Булавського Константина, Кучер Андрія і Остафій Семена забрали корови, заявляючи, що віддідуть тоді, коли вони до 20 VIII здадуть контингент, а якщо ні, то корови передадуть на заготскот. Селяни виконали зернопоставку.

Зборівський “нарсуд” покликав до р-ну гром. Бігус Григорія зі с. Присівці. Коли згаданий селянин явився в суд, його змісця арештували і перевели слідство, чому він так повільно здає контингент. Після слідства згаданого селянина відставили до тюрми. Дня 22.VIII.48 р. Бігуса Григорія засуджено на 6 років тюрми за повільну здачу контингенту. Рівночасно skonфіскували його майно. На його господарстві зараз поміщається станиця істребительного батальйону.

19.VIII.48 р. в с. Кудинівці нач. РО МГБ Садиченко, нач. РО МВД Авраменко, о/у РО МГБ Блендеев, емведист Галка, упов. по контингенті Топлицький і 10 бійців з гарнізону МВД, розділившись на три групи, ходили по господарях і насильно стягали контингент збіжжя. У громадяна: Шафрун Осипа, Шафрун Адама, Масник (переселенець), Рімець Марії забрали в кожного з них від 2-3 центнери збіжжя, перевищаючи контингентову хлібопоставку. Громадянина м. Зборова Башуцького Євгена засуджено на 5 літ тюрми за нездачу в сто процент контингенту.

З днем 20.VIII.48 р. фінагенти почали вручати селянам зобов'язання на податок за 1948 р. Речинець оплачування податку є до 31.VIII.48 р. однак виміри податку є так великі, що селяни не в силі його сплатити. Селянин, який має 1 га землі, одну корову і коня, має заплатити 750 крб. податку, а селянин, який має 5 га землі, корову і коня – 1000 крб.

20.VIII.48 р. в с. Волосівка III-ій секретар райкомпартії Туркот разом з десятниками грабив усіх тих селян, які не здали до означеного речинця контингенту. І так, в Мізь Івана забрали 150 кг білої муки і 100 кг жита; в Стаськів Йосипа – 60 кг муки і 150 кг жита. Згаданим селянам Туркот загрозив, що коли до 22.VIII.48 р. не здадуть в 100% контингенту, то будуть конфіскувати їм майно.

В с. Яцківці до гром. Пташник Михайла прийшло вечером 3-ох провокаторів і, вдаючи українських повстанців, наказали йому іти з ними в село і показати, в кого можна зорганізувати убранця, бо, мовляв, вони тут нікого не знають. Господар, думаючи, що це справді українські повстанці, пішов з ними в село і показав, в кого можна взяти убрання. При цьому висловився проти Сталіна і большевицької влади взагалі. Провокатори не організували нічого і зараз відійшли з села. Слідуючого дня ранком ці самі большевики арештували згаданого селянина, який ще досі сидить в тюрмі.

21.VIII.48 р. прокурор Ліпков покликав до Зборова гром. Мартюк Михайла зі с. Осташівці в справі контингенту, якого він не міг здати на

означений речинець. В райпрокуратурі йому сказали, щоб він до 24-ох годин здав 22 ц збіжжя, 375 л молока і 75 кг м'яса. При цьому загрозили, що коли не здасть на означений речинець всього налогу, то буде притягнутий до судової відповідальності. Селянин Мартюк Михайло, не маючи змоги здати цього налогу, опустив свою господарку і сам з ріднею пішов в підпілля.

22.VIII.48 р. Зборівське МВД покликало всіх бувших істребків зі с. Славна і знову вручили їм зброю, наказуючи хоронити села, робити нічні стежі і засідки. Зараз на станиці с. Славна знаходиться 18 істребків.

24.VIII.48 р. в с. Хоробрів упов. по контингенті Малинов побив важко за несвоечасну здачу контингенту гром. Порплицю Петра і 70-тилітню жінку Андрусишин Теклю, яка оправдувалась, що не може своєчасно наготовити контингенту, бо старі літа на важку працю не дозволяють.

25.VIII.48 р. в с. Мшана упов. по контингенті Дубовський з трьома емведистами зайшов за контингентом до гром. Пони Марії. Незаставши її вдома, большевики розбили двері і зрабували в неї 80 кілограмів муки та 100 кг жита. Те саме зробили в переселенця Кобика, але тут не мали що рабувати і відійшли.

26.VIII.48 р. в с. Цецова упов. по контингенті Якушев за повільну здачу контингенту забрав 110 кг муки і 100 кг жита в гром. Хамрай Василя.

28.VIII.48 р. до с. Плавуча В.[елика] (Козів.[ський] р-н) прибуло 7 емведистів на постійно для охорони колгоспу.

В с. Мшана нач. РО МВД Авраменко арештував Чайковську Марію, її сестру і матір та відставив до тюрми в Зборові.

Цього дня в с. Цецова засуджено Остафія Семена (переселенець) на три роки тюрми за те, що повільно здавав контингент і не виповнив всього контингенту на означений речинець.

В с. Плавуча В.[елика] (Козів.[ський] р-н) засуджено Бортник Якова на 4 роки тюрми за нездачу контингенту; Демчук Петра – на 4 роки тюрми за повільну здачу контингенту; Турчин Марію Яцківну – на 1 рік тюрми за повільну здачу контингенту (внесла заяву до колгоспу і її звільнено); Стецина Павла – на грошову кару в сумі 10 тисяч крб. за повільну здачу контингенту (цю кару замінено на відробок у місцевому колгоспі з тим, що він вже записався в колгосп). Всіх засуджених в тюрму по двох днях відставлено в глиб СССР.

Засідки, ревізії, облави, переслухування.

1. в с. Кудинівці: 1) 1.VIII – в селі,
2) 10.VIII – коло госп. Процик Василя;
2. в с. Несторівці: 1) 3.VIII – в кінці села, від стор. с. Носівці,
2) 20.VIII – коло госп. Остапів Михайла;
3. в с. Сирвири: 1) 5.VIII – від сторони с. Богданівка;

4. в с. Плавуча В.: 1) 5.VIII – на хут. Заруда;
5. в с. Жуківці: 1) 6.VIII – коло госп. Острога Григорія;
6. в с. Сирвири: 1) 10.VIII – на хут. Альбанівка;
7. в с. Богданівка: 1) 10.VIII – коло госп. Шайгин Василя;
8. в с. Тустоголови: 1) 15.VIII – в гайку;
9. в с. Осташівці: 1) 18.VIII – коло госп. Шафранського Миколи;
10. в с. Волосівка: 1) 21.VIII – коло госп. Баріди Івана,
2) 22.[VIII – коло госп. Баріди Івана,]
3) 23.[VIII – коло госп. Баріди Івана,]
11. в с. Мшана: 1) 22.VIII – коло госп. Підцерковного Ілька,
2) 29.[VIII] – попід хати, вздовж городів від
сторони с. Яцківці,
3) 30.[VIII – попід хати, вздовж городів від
сторони с. Яцківці,]
4) 31.[VIII – попід хати, вздовж городів від
сторони с. Яцківці,]
12. в с. Хоростець: 1) 15.VIII – коло госп. Кругляк Теодора;
13. в с. Підгайчики: 1) 20.VIII – коло госп. Гунік Онуфрія;
14. в с. Метенів: 1) 24.VIII – коло колгоспу,
2) 26.[VIII – коло колгоспу],
15. в с. Глинна: 1) 27.VIII – при вул. Березівка.

Ревізії відбулись:

1. в с. Хоростець: 3.VIII – в Гузій Параскевії,
2. в с. Плавуча В. (Козів.[ський] р-н): 4.VIII – на хуторах Заруддя [Заруда] в Табаки Василя, Озерянського Дмитра; 22.VIII – в Олійник Теодора, Олексевич Теклі і Макеева Вол.;
3. в с. Сирвири [Сировари]: 10.VIII – на хуторах Альбанівка в Юцак Петра, Шляхтун Михайла, Яцишин Ілька і Балицького Миколи;
4. в с. Осташівці: 11.VIII – в Шафранського Миколи, 28.VIII – в Шафранського Миколи, Дубицького Антона, Матковської Марії, Середи Костя і Гелини Анни.

Покликувано на допит:

1. в с. Яцківці: 2.VIII – Двійного Михайла, Шайгин Івана, Дудар Павла і Добущак Михайла;
2. в с. Кудинівці: 3.VIII – Наконечного Осипа, Наконечного Володимира, Процик Василя, Округного Адама, Правак Дем'яна, Рімець Льва, Попович Степана і Крука;
3. в с. Плавуча В.[елика] (Козів.[ський] р-н): 28.VIII – Мамус Павла (голова колгоспу), Баб'як Параскевію, Товстига Данила, Мамус Михайла, Богущького Гната і Демчук Семена.

Облав не було.

Заложцівський район:

1.VIII.48 р. в с. Нетерпинці о/у РО МГБ Білов, вертаючи зі засідки, зайшов надранком до Тараса Остапа і запитав його, хто в нього був “ноччю”. Господар відповів, що нікого не бачив і нічого не знає. Тоді большевики зробили ревізію на його господарстві і зловили запільника Мацькевич Євгена. Зі зловленим пішли вони в поблизькі гайки і тут почали його бити, вимагаючи від нього відомостей про українських повстанців (де є “бандіти” і їх криівки). Так били його цілий день і, нічого не довідавшись, перед вечером відійшли зі зловленим в район.

2.VIII.48 р. около 50 большевиків, розділившись на малі групи від 6-10 чоловік, цілий день ловили молодих хлопців до роботи на Донбас по полях між селами: Гарбузів, Перепельники, Гукалівці, Лопушани та Оліїв.

4.VIII.48 р. до с. Нетерпинці прибули уповноважені по контингенті: Козак, Стахів, Франкевич і ще один большевик. Вони ходили хата від хати і насильно стягали зі селян контингент збіжжя. Зайшовши до гром. Тарас Марії, наказали їй везти контингент. Коли згадана оправдувалась, що вона сама і не може собі дати ради з тим всім, большевики почали її бити і загрозили, що коли вона до 5.VIII.48 р. не здасть 80% контингенту, то піде під суд.

10.VIII.48 р. в с. Оліїв упов. по контингенті Слободян побив жорна в гром. Коваль Ксені за те, що вона не здала ще всього контингенту.

17.VIII.48 р. в с. Вертелка упов. по контингенті Б'ялоочкін списав акт оскарження на гром. Ярошевську Марію за нездачу контингенту і загрозив, що віддасть до суду. Відтак згаданий большевик взяв фляшку чорнила, ходив по селі та на стінах усіх тих, що не здали ще всього контингенту, випишував “саботажники”.

20.VIII.48 р. до с. Білоголови прибуло 36 большевиків на трьох автомашинах. Між прибувшими був депутат обласної ради Молдаван, 1-ий секретар райкомпартії Молько, зав. райуповмінзагу Довгаль, прокурор Мокренко, о/у РО МГБ Білов і інші. Вони покликали до с/ради селян і тут дописували їм землі і рівночасно карали за затаєння землі. Ось напр., селянинові Сабаль Іванові, який має 5 га землі, приписали ще 2,80 га і наложили 24 ц контингенту. При цьому ще арештували. Опісля покликали Рудого Максима, якого також арештували за те, що не здав контингенту в 1947р. і в 1948 р. Хотіли арештувати і Шимків Миколу за затаєну землю, але цей втік зі с/ради і, щоб не бути вдома, повіз контингент.

Згадані большевики перебували в селі через два дні і витягали списки з земельної книги, яка була під час німецької окупації.

21.VIII.48 р. в с. Білоголови гром. Гащин Параскевія зайшла до переселенки Турко Катерини і купила в неї папіросів. Йдучи дорогою, дуже курила. Коло с/ради прокурор попросив в неї вогню, щоб прикурити, і рівночасно запитав, де вона купила таких папіросів. Вона відповіла, що в переселенки. Тоді Мокренко разом з большевиками

пішов до згаданої переселенки та перевів в неї ревізію, під час якої знайшов кілька сотень папіросів і шкіру на чоботи. Все це большевики забрали, а жінку цю арештували і забрали до райцентру.

22.VIII.48 р. в с. Ренів большевики з В[елико]-Глибочоцького р-ну зловили жінку з с. Носівці, яка тут переховувалась. Згадану жінку сильно побили і відвезли до райцентру В[еликий]-Глибочок.

Засідки, ревізії, переслухання.

Засідки відбулись:

1. в с. Нетерпинці:	1) 1.VIII – коло госп. Кужіль Кирила, 2) 5.[VIII.] – від сторони с. Білоголови,
2. в с. Вертелка:	1) 11.VIII – на подвір'ї Дзьоби Івана,
3. в с. Білоголови:	1) 18.VIII – в селі;
4. в с. Гарбузів:	1) 2.VIII – від сторонни с. Лопушани, 2) 15.VIII – на хуторах Зарічанська,
5. в с. Перепельники:	1) 2.VIII – від сторони лісу.

Ревізії відбулись:

1.в с. Вертелка: 8.VIII – в Дзьоби Івана, Ярошевського Михайла, Павлусик Федора і Павлусик Петра. 11.VIII – в Забарського Михайла, Ярошевської Ксені, Сусли Григорія і Саган Миколи;

2. в с. Білоголови: 18.VIII – в Чорного Капріяна і Козакевич Гр.

В[елико]-Глибочоцький район:

1.VIII.48 р. в с. Біла арештовано гром. Заяць Ярослав і відставлено до р-ну.

5.VIII.48 р. в с. Чернихів група большевиків з р-ну, між якими був 1-ий секретар РК КП(б)У Кухалашвілі, різними способами залякували селян, щоб ці скоро здавали контингент. Для застрашення згадані большевики почали перемірювати землю Шаблій Михайла Дм.[итровича], Онищук Степана, Дядик Ів.[ана], але нічого не виявили.

9.VIII.48 р. до с. Дубівці приїхав голова РВК Войтович і з ним ще кількох большевиків. У с/ради він покликував до себе селян і кожному, хто тільки прийшов, наказував здати 60% контингенту до 10 серпня. Пополудні до села прибуло ще 8 большевиків на чолі з о/у РО МГБ Хлебовим, які вночі перевели облаву на молодих хлопців, що скриваються від ФЗН. Під час облави вони зловили трьох хлопців. Пошукуючи у селянина Деркач Петра за його зятем Музикою Володимиром, який також скривається перед заборанням його на Донбас, знайшли кілька аркушів бляхи. Закидуючи, що це бляха з костела, який люди розбирають, большевики арештували жінку Володимира та забрали її до с/ради. На допитах її сильно збили, незважаючи на те, що ця жінка вагітна. По допитах о/у Хлебов дав арештованій напитись трохи води і сказав іти додому, а сам зі зловленими від'їхав до р-ну.

10.VIII.48 р. до с. Біла приїхав голова РВК Войтович з 4-ма більшовиками. Він скликав збори колгоспників, на яких зорганізував самооборону в числі 50 чоловік. Ця самооборона одержала зброю і кожного вечора іде в поле пильнувати колгоспних стирт.

13.VIII.48 р. до с. Чернихів прибув о/у РО МГБ Гащук з 5-ма більшовиками. Зайшоши до с/ради, о/у Гащук остався, а бійці пішли на цвинтар, щоб відкопати тіло впавшого повстанця сл. п. д. Дем'яна. Вони зловили на дорозі селянина Глинського Богдана і Сиротюка Михайла та приказали їм розкопувати могилу. Витягши покійного наверх, вони скинули з нього сорочку, описали його і казали закрити назад. Ніччю більшовики арештували селянина Богача Ілька, обвинувачуючи його в хороненні впавшого повстанця. В райцентрі згаданого допитували про повстанців і рівночасно сильно побили. Не осягнувши жодних відомостей, дня 17.VIII.48 р. більшовики його звільнили.

15.VIII.48 р. в с. Івачів Долішний арештовано гром. Більського Матвія за те, що він відказався від збирання по селі збіжевого контингенту. Після цього більшовики списали все його майно і наказали до трьох днів здати весь контингент м'яса, молока і збіжжя.

Засідки, ревізії, облави, переслухування.

Засідки відбулись:

1. в с. Чернихів: 1) 2.VIII – коло цвинтаря;
  2. в с. Хоми: 1) 2.VIII – коло с/ради;
  3. в с. Дубівці: 1) 2.VIII – коло церкви і к/ цвинтаря,
2) 6.VIII – від лісу,
3) 15.VIII – від лісу,
4) 16.VIII – коло церкви;
  4. в с. Біла: 1) 7.VIII – по дорогах, що ведуть в поле,
2) 15.VIII – від хуторів;
  5. в с. Плєсківці: 1) 8.VIII – коло с/ради;
  6. в с. Ігровиця: 1) 15.VIII – на Хомській вулиці.
- Облава відбулась в с. Дубівці на молодих хлопців до робіт.

V

НАРОД БОРЕТЬСЯ.

Великоборківський район:

25.VII.48 р. в с. Смиківці уповноважений РК КП(б)У Твердохліб і Тітус хотіли забрати людей з церкви до клубу на збори, але люди, довідавшись, що це справа колгоспу, розбіглись додому. Більшовики до самого вечора ждали на людей, по яких післали десятників, але до клубу не прийшли ні селяни, ні десятники.

10.VIII.48 р. в с. Чернилів Руський [Чернелів-Руський] українські повстанці спалили колгоспну молотілку, віялку і вагу. Від машини

зайнялось і згоріло півтора стирти збіжжя. На слідуючий день до села приїхав 1-ий секретар райкомпартії Ткач, а з ним ще кількох большевиків. Вони скликали селян на мітинг, на якому секретар Ткач сказав: “Молотілку і стирти спалили місцеві куркулі і один бандит. Та недовго куркулі будуть мішати мирному населенню в будові соціалізму. Для них є місце на Сибіру. У всьому, що вчора сталось, вина ваша, бо якби ви добре охороняли, то бандити були б цього не зробили”. У відповідь на доповідь Ткача виступив Гарасименко (дир. райбази) і сказав: “Населення не винувате в цьому, що вчора сталось, бо, напр. в с. Грабківці охороняли молотілку воєнні і істребки, але бандити однаково своє зробили, і воєнні повтікали”.

В с. Грабківці українські повстанці спалили моторову молотілку, віялку, вагу, трактор і при цьому згоріло 6 стирт збіжжя, яке було власністю МТС-у. При охороні були в той час місцеві істребки і о/у РО МГБ Коновалов з 6-ма бійцями з гарнізону МВД. Як повстанці відкрили вогонь, згадані большевики повтікали.

Цей ж ночі знищено також парову машину, трактор і інший сільськогосподарський інвентар в с. Товстолуг. П'ять істребків з участковим РО МВД (прізвище невідоме) здалось повстанцям, але участковому вдалося втекти. Здобуто 5 крісів.

12.VIII.48 р. в с. Гніздечне (Шляхтинці) вечером на подвір'ї гром. Грицуняк Мирослава трьох українських повстанців стрінулись з 9-ма большевиками на чолі з о/у РО МГБ Гоцуляком. Повстанці відкрили по большевиках вогонь і відступили. Під час цієї сутички було 2-ох большевиків вбитих і один ранений. Після того большевики арештували Грицуняк Мирослава і забрали до р-ну, де його сильно збили, а по двох днях звільнено.

14.VIII.48 р. в с. Красівка упов. по контингенті Тимошук Варвара (1-ий секретар РК ЛКСМУ), збираючи хлібопоставку, зайшла до гром. Гульки Максима і хотіла забрати останню муку. Гулька, видираючи муку, відтрутив її так, що вона аж впала на землю, і сказав: “Ти к..., спасла собі живіт людським хлібом і тепер зрираеш останню шкуру?”. Гульку арештовано, але вечером сильно побитого звільнено.

19.VIII.48 р. до райцентру привезено 4-ох вбитих повстанців, яких вбито минулої ночі на засідці в Збарзькому р-ні.

Микулинецький район:

8.VIII.48 р. в с. Настасів появились вночі протибольшевицькі листівки. Зараз рано прибули большевики і повиганяли людей зривати ці листівки. Однак селяни не хотіли цього робити. Між іншим, 75-тилітня жітнка Жмурко Марія, яку також вигонили зривати листівки, сказала до большевиків: “Якщо вони (ці листівки) вам не подобаються, то збирайте собі самі”.

9.VIII.48 р. в цьому ж селі голова РВК Стриєшин Іван і його заступник Миколаєнко Микола зайшли до гром. Куріци Панька, в якого

знайшли самогонку. Згадані, щоб змусити селянина до вступу в колгосп, сказали: “Коли ти подаси заяву про вступ до колгоспу, то подаруєм тобі кару, а якщо ні, то підеш під суд”. Господар відповів: “Судіть, а до колгоспу не піду”.

12.VIII.48 р. в с. Мишковичі українські повстанці спалили нафто-базу МТС-у.

10.VIII.48 р. в с. Конопківка українські постанці спалили колгоспну молотілку. По відході повстанців приїхало на двох автомашинах військо МВД, оточили село і так ждали до ранку. Рано перевели ревізії в цілому селі. Не досягнувши жодних успіхів, ввечері від'їхали до р-ну.

16.VIII.48 р. в с. Мар'янка [Мар'янівка] нач. пошти Мех Іван зі своїм помічником і з головою с/ради Рибак Петром зайшли до гром. Касечко Марії і хотіли забрати в неї збіжжя в снопах за контингент. Розлючена селянка кинулась з ціпом на большевиків і змусила їх втекти з подвір'я. Мех подзвонив до с. Настасова, звідки прибув участковий РО МВД і списав акт оскарження на гром. Касечко, що вона була уповноважених.

19.VIII.48 р. в с. Веселівка большевики хотіли скликати людей на мітинг, але ніхто з селян не прийшов, мимо погроз зі сторони большевиків.

15.VIII.48 р. в с. Березовиця В. упов. по контингенті Дільний з головою сільради зайшов до гром. Козуляк Михайла і вимагав від нього добавочного контингенту. Господар відповів, що він здав весь контингент і не лишив собі навіть на насіння. Однак большевик не зважав на те і почав робити ревізію, шукаючи збіжжя. Під час ревізії Дільний збив два глечики з молоком. Господар не втерпів, взяв ці глечики з молоком і вилляв решту молока на голову большевиківі.

25.VIII.48 р. в с. Ладичин упов. по контингенті Ліман (дир. масло-заводу) і ще один большевик зайшли до гром. Камінської Марії, якої в цей час не було вдома, і забрали в неї і це збіжжя. Довідавшись про це, господиня здогонила большевиків на вулиці і накинулась на них з криком: “Яке ви маєте право без мого відома забирати жито?” Ліман відповів, що вона тримає збіжжя для бандерівців, тому вони забрали. “А хоч би й так, – відповіла Камінська, – то ви не маєте права грабити. Ви називаєте бандерівців бандитами, а ви самі бандити. Бандерівці не грабують людей, так як ви”. За ці слова Ліман списав акт оскарження на Камінську Марію.

Козлівський район:

10.VIII.48 р. в с. Довжанка українські повстанці підпалили колгосп. В той час були большевики в селі, які при помочі зброї згнали селян гасити вогонь, але люди не хотіли рятувати колгоспу.

17.VIII.48 р. в с. Забойки упов. по контингенті Мошура зайшла до госп. Русак Петра і за те, що він повільно здає контингент, почала

називати його саботажником, що він має зв'язок з бандерівцями і т. п. Згаданий селянин не втерпів і разом з жінкою своєю Пелагією кинувся на підлу большевицьку виступницю та спільно почали бити. Вибивши добре, вигнав її з помешкання. По кількох годинах прибув о/у РО МГБ Приходько і арештував згаданого господаря. По переслуханні його звільнено.

20.VIII.48 р. в с. Домаморич о/у РО МГБ Цегульський з кількома большевиками держав засідку коло с/ради. Малий хлопчина (прізвища не подається), який запримітив большевиків на засідці, кинув камінем до них. Большевики відкрили по нім вогонь, але хлопець сховався, а відтак втік.

23.VIII.48 р. в с. Покропивна упов. по контингенті Кумунаєв (зав. госбанком) забрав корову в гром. Горак Теодора за нездачу контингенту. При відході згаданий большевик сказав, що коли запишеться до колгоспу, то віддасть йому корову. На це господар відповів: "Ви вже ограбили в мене все майно і можете посадити мене навіть у тюрму, але я до колгоспу не запишуся".

26.VIII.48 р. в с. Слобідка упов. по контингенті Якубів з райсоюзу разом з сільським активом збирав по селі контингент збіжжя. Між іншим, зайшов він до гром. Сисак Івана. Не заставши нікого вдома, він перевів ревізію по будинках і знайшов 50 кг збіжжя. Це збіжжя він завдав джурному і казав нести до с/ради. В той час вискочила з корчів господиня Сисак Анна і відібрала своє збіжжя. З люті Якубов накинувся на безборонну жінку і почав її бити. Господар, який сховався був перед большевиком, не міг довше сидіти і дивитись, як жінку б'ють. Він з'явився несподівано перед большевиком, відібрав автомат та бив доти, поки цей не впав на землю непритомний. Другого дня згаданого селянина арештували, але по переслуханні звільнили з тим, що в скорому часі будуть судити.

Зборівський район:

15.VIII.48 р. в с. Підгайчики о/у РО МВД Галка ходив по господарях та перевіряв, хто скільки здав контингенту. В гром. Шатан Катерини, якої муж згинув на "Вітчизняній війні", зажадав квитанції по здачі контингенту. Господиня пішла до помешкання і по хвилині принесла помершу [посмертну] карту свого мужа. Коли большевик прочитав, накинувся на господиню з грубою московською лайкою, що вона з нього "дурака валяє", і зажадав негайно видачі квитанції. А господиня тоді: "С... з вашими квитанціями! На світі вже нема правди. Чоловіка мені з'їли, хліб хочете всей з'їсти, а тепер беріть ще мене і дітей та поз'їдайте, тоді вже заспокоїтеся. Ото голота, прийшла до нас і хоче останні соки з людей витягнути". Розлючений большевик списав акт і подав її до підпису. Однак господиня подерла цей папір на куски і вкинула большевиків до очей. Побачивши, що нічого жінці не вдіє, відійшов до інших селян перевіряти квитанції.

10.VIII.48 р. в с. Кабарівці українські повстанці знищили молотілку, якою більшовики вимолочували все селянське збіжжя, щоб скоріше здали контингент. Селяни задоволені цим, бо тепер, молотячи руками, можуть собі частину сховати.

В с. Плавуча В.[елика] (Козів.[ський] р-н) знищено молотілку й мотор. В той час, коли повстанці нищили колгосп, в селі було 5 бійців з гарнізону МВД, 13 істребків і ІІ-ий секретар РК КП(б)У Плечистий. Згадані більшовики, почувши це і побачивши, що навколо в селах горить, говорили перестрашено, що “бандьори” роблять революцію. ІІ-ий секретар Плечистий замкнувся в с/радї разом з тими селянами, що були в цей час в с/радї. Він положився на долівку, селянам наказав лягати на нього і просив, щоб його не видали, коли прийдуть повстанці. Так перестрашено, нікуди не показуючись, більшовики просиділи цілу ніч, а ранком успокоїлися. Населення радїло і сміялось з Плечистого і інших більшовиків.

В с. Славна більшовики роззброїли станицю істребків, які не хотіли повнити служби. Дня 14.VIII.48 р. прийшов наказ з РО МГБ, щоб всі істребки явились 15.VIII в Зборові на МГБ. Однак ніхто з істребків не пішов, всі повтікали. Цього самого дня після полудня приїхав до села нач. РО МГБ Садиченко Анатолій, з люттю забрав зброю і сказав: “Я знаю, що ви всі співпрацюєте з бандитами, тому не хочете повнити служби, саботуєте перед державою. Ви всі хочете йти в ліс, але то нічого, ми скоро розчитаємося з вами”. Після цього від’їхав до р-ну.

18.VIII.48 р. до с. Плавуча В.[елика] (Козів.[ський] р-н) прибув ІІ-ий секретар РК КП(б)У Плечистий з 8-ма більшовиками, які в гром. Лещишин Марії забрали 6 кіп збіжжя, одну корову і троє овець. Все це відставили до місцевого колгоспу, але люди випустили цю худобу. Пізніше Плечистий зайшов до Сеньківської Катерини, в якої забрав 7 кіп збіжжя, а під час ревізії бійці вкрали з хати 600 крб. Коли селянка опам’яталась, що грошей нема, хотіла відібрати їх від більшовиків, але ці накинулись на неї з лайкою і грошей не віддали. Тоді господиня з люті плюнула Плечистому в очі, а діти її кидали за ними каміннями і грудями.

27.VIII.48 р. в с. Мшана відбувся кінофільм. До приміщення ввійшли українські повстанці, розповіли населенню, що собою являє більшовицька пропаганда, демонструючи ці кінофільми і який вплив має ця пропаганда на людей, а відтак знищили фільмовий апарат і мотор. Цей самої ночі повстанці знищили голову земгромади – тайного агента РО МГБ Чайковського Михайла. Населення цим дуже задоволене, бо цей тип наробив багато шкоди для людей, приписуючи їм багато землі.

В с. Плавуча В.[елика] повішено молочара Makeєв Володимира. На грудях висіла карточка з написом: “За знущання над народом карає народ”. Згаданий під час своєї праці в молочарні поводився з населенням брутально, ходив ніччю з емведистами на засідки, бив

селян та був с/о РО МГБ. Населення прийняло цю звістку про повішення Макеєва з великим одушевленням, про що краще свідчить бойкот його похорону.

Слідуючого дня рано голова РВК Кротович з 4-ма большевиками зняли повішеного і зараз подзвонили до Козови. За кілька годин приїхав начальник Козівського РО МВД з 30-ма бійцями з гарнізону МВД та зарядили парадний похорон: церковна процесія з музикою. Священик не хотів іти за труною повішеного, але під терором МГБ повинуввся наказам. З населенням була трудніша справа, бо майже всі люди повтікали на другі села, як Плавуча Мала, Глинна, Вільшанка і інші. Місцеве учительство також не пішло, включно зі східняками. На цвинтарі нач. РО МВД виступив з промовою, в якій, між іншим, сказав: "Тов. ст. сержант був для нас більше вартий, як ціле село. Його можна зі всіх кінців запалити, бо тут живе бандерівська наволоч. Ми вам всім покажемо, як то можна нищити такого найкращого сина нашої батьківщини – тов. Макеєва. Ми на вашій шкірі пімстимо смерть тов. Макеєва..."

Заложцівський район:

12.VIII.48 р. в с. Нетерпинці ніччю появились протибольшевицькі листівки, наклеєні на стінах будинку с/ради і парканах. Рано прибув до села уповноважений Козак, а побачивши листівки, завернув назад до р-ну. Листівки були розклеєні через цілий день, аж другого дня прибув о/у РО МГБ Білов з 5-ма большевиками і поздирав їх.

14.VIII.48 р. до с. Гаї Зарудянські [Гаї-за-Рудою] їхав велосипедом упов. по контингенті Савіцький (дир. спиртзаводу). На дорозі його зупинили два підлітки і один з них вистрілив на Савіцького, у висліді чого поранив тільки.

15.VIII.48 р. в с. Бзовиця ніччю появились протибольшевицькі листівки. Ранком вийшов на вулицю один селянин, зняв кілька таких листівок і сховав. Сам він був неписьменний, а хотів знати, що там пишуть, тому пішов до сусіда, щоб той йому прочитав. Вислухавши уважно зміст листівки, він сказав: "Цікаві речі й гарно пишуть, що й варто послухати. Не тратьмо надії, а певно скоро буде зміна і певно буде Українська Держава".

16.VIII.48 р. до с. Білоголови прибули рано уповноважені по контингенті: Коніцький, прокурор Мокренко, суддя Брюханда, які цілий день ходили по селі за контингентом, а вечером роз'їжджались кожний в свою сторону. Коніцький узяв підводу і також від'їхав до с. Залозець. Ідучи дорогою через ліс, його спинило двох людей і там вбили. Забрали від нього зброю, всі документи, квитанції, а фірмана нагнали додому.

В[елико]-Глибочоцький район:

8.VIII.48 р. ранком, до с. Чернихів прибув о/у РО МГБ Контов з 6-ма большевиками в справі колгоспу. До них долучили пізніше: пплк.

Крошка (з райвоєнкомату), ст. лейт. Кондратов, Козлов і 1-ий секретар РК КП(б)У Кухалашвілі. Вони виголосили в селі, що хто запишеться до колгоспу, то тому подарується весь контингент і податок. Відтак скликали селян на збори і тут за всяку ціну намагались заложити колгосп, але це їм не вдалося. Селяни на все мовчали і до колгоспу не записався ніхто.

13.VIII.48 р. через село Дубівці переходили українські повстанці. Зайшовши до с/ради, вони знищили її, а відтак спалили парову молотілку і побили мотор. Вартівникам, які були коло молотілки, розказали, чому вони так роблять та пояснили, що кожний українець повинен боротися проти московсько-большевицьких окупантів, щоб не дати себе до краю ограбити.

VI ГЕРОЇКА УКРАНИ

В[елико]-Борківський район:

26.VII.48 р. відбулась велика облава на Курницький ліс "Чагарі", яку переводило около 120 бійців МВД. Під час облави в лісі пес, якого большевики привели з собою, віднайшов Ремінник Данила Олексійовича з с. Стегніківці [Стегниківці] (1929 р. нар.), який майже рік крився на власну руку перед арештуванням. Згаданий підпільник застрілив пса, а відтак дав кілька стрілів до большевиків і, побачивши безвихідне положення, застрілився з пістоля. При вбитому большевики знайшли два пістолі і гранату.

16.VIII.48 р. на хуторах Гаї Ходорівські (с/рада Байківці) около 30 большевиків зробили засідку, на яку попало двох повстанців. Між ними зав'язався бій. На виручку повстанцям прибігли другі повстанці, що були недалеко і відкрили по большевиках вогонь. Заскочені большевики були змушені припинити вогонь і одному повстанцеві вдалось відступити, а другий повстанець сл. п. д. Шах, бачачи безвихідне положення, пострілом з пістоля покінчив з собою. По стороні большевиків було 6 вбитих і 2 ранених, яких большевики санітарним автотом відвезли до шпиталю в Тернополі.

Заложцівський район:

11.VIII.48 р. в с. Чистопади 4-ох большевиків: Зав'ялов, Юргілевич і двох міліціонерів ходили по селі за контингентом. В той час в грім. Дерех Петра квартирувало двох повстанців. Згадані большевики, провіряючи столу цього господаря, втрапили на них. Зчинилася перестрілка і по кількох хвилинах повстанці побили всіх большевиків, а самі відступили. Один з повстанців був легко ранений в рам'я. Ще того самого дня прибуло більше большевиків, зрабували дане господарство, а селянин, який в цей час був у полі, залишив дім і зараз криється.

Після цього інциденту большевики арештували Стець Степанію, у яку слідуючого дня звільнено.

В[елико]-Глибочоцький район:

2.VIII.48 р. трьох повстанців: Дем'ян, Яструб і Зелений, виконуючи організаційний наказ, ішли попри село Заруддя від сторони ріки Серету. Коли повстанці доходили до крайніх хат с. Заруддя, їх завважили большевики, що були на засідці. Після короткого свисту на повстанців посипались сильні автоматні стріли. Серед нічної темряви піднімались вгору одна за одною ракети, утруднюючи відступ повстанцям. Від перших стрілів був важко ранений сл. п. д. Дем'ян та легко ранений д. Зелений. Большевики почали припирати повстанців до ріки. Відступаючи крізь трясовину, сл. п. д. ДЕМ'ЯН застряг, де був змушений залишити автомата і торбу, бо не вистачало сили нести їх. У відступі розлучився він зі своїми друзями і обезсилений заходить на одно господарство, де за порозумінням господаря скривається. Господар не міг дати раненому повстанцеві санітарної помочі, бо чув, що большевики роблять розшуки. Сл. п. д. ДЕМ'ЯН, бачачи своє безвихідне положення, кінчить зі собою по-геройськи, пускаючи собі кулю у висок. Тіло героя селяни місцевого села похоронили на цвинтарі с. Чернихів.

[VII.] РІЗНІ ВІСТІ

В[елико]-Борківський район:

29.VIII.48 р. в с. Прошова райвоєнкомат забрав в армію Козар Василя і Наумик Володимира, які були в армії шоферами.

9.VIII.48 р. в Прошівському лісі 12-тилітній хлопець Мельник Роман, син секретаря с/ради, пасучи в лісі корови, розбивав гарматне стрільно. Стрільно розірвалось і вбило згаданого хлопця та дві корови.

Микулинецький район:

25.VIII.48 р. на райвоєнкомат покликано підстаршин і старшин ЧА, громадян зі СУЗ, які тут працювали в райадміністрації.

26.VIII.48 р. в с. Настасів покликано в армію двох мужчин: Омеляєнка Петра і Воїнкова Івана.

Зборівський район:

25.VIII.48 р. один переселенець, який живе в с. Тустоголовах, одержав листа від своєї сестри з Польщі. Сестра пише, що в цілій Польщі цього місяця уряд проголосив загальну мобілізацію мужчин від 18 до 50 років життя. Рівночасно ця жінка запитує, чи тут також беруть до війська.

При кінці звітового місяця забрано до війська уповноваженого по контингенті на с. Озірна Степаненка, який був старшиною в ЧА, а

останньо демобілізований. Всіх працівників з районної адміністрації забрано до війська около 20 осіб.

На початку звітового місяця райвоєнкомат покликав всіх допризовників, народжених 1928 р. на "переучот", який тривав протягом одного тижня. Дня 19.VIII.48 р. всі допризовники ходили на рентгенівське освітлення. Говорять, що в м.[ісяці] вересні ц. р. цих хлопців покличуть до ЧА.

Листопад, 1948 р.

СЛАВА УКРАЇНІ!

(Ш – Т)

* * *

СТАТИСТИЧНІ ДАНІ
(неповні)

	М-1	М-2	М-3	М-4	М-5	М-6	Разом
1. арештованих	28	7	17	22	12	10	96
2. випущених	16	1	4	6	3	2	32
3. битих	10	7	4	5	1	1	28
4. вбито цивіль[ного] населення	-	-	-	-	-	-	-
5. впадших повстанців	1	-	-	-	-	1	2
6. ограблених господарств	10	15	28	22	-	-	[7]5
7. сконфіскованих госп[одарств]	-	-	-	5	1	-	6
8. вбито больш[евиків]	8	-	-	2	5	-	15
9. крадіжей	-	-	2	1	-	1	4
10. вивезених родин	-	-	-	-	-	-	-

Листопад, 1948 р.

(Ш – Т)

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за м.[ісяць] серпень 1948 р.

I. РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ:

Збараський район:

Дня 8.VIII. в с. Чернихівці голова РВК Литвинчук перепровадив з населенням збори в справі здачі контингенту. Між іншим він сказав: “Ви не слухайте цих палячів війни, що сидять по дірках та лісах і роблять державі шкоду, бо ми постараємося вневдовзі з ними покінчити, а ви останетесь, як на воді”.

Дня 15.VIII. в с. Красносільці уповноважені по контингенті Краснопера і Жажель перепровадили з населенням збори в справі здачі контингенту. Жажель між іншим висловився: “Ви, люди, не слухайте Степанових дітей, бо вони і так нічого не зроблять, тільки ночами шляються”.

Дня 18.VIII. в с. Чагарі Збараські райпрокурор (прізвище невідоме) покликав до с/ради тих селян, які не здавали контингенту, та називав їх бандитами. Він говорив: “Ви слухаєте бандитів, що вневдовзі буде війна, тому не хочете виконувати хлібопоставки. Нічого, ми з вами покінчимо”.

Дня 22.VIII. в с. Синягівка уповноважений по контингенті на зборах кричав до селян, щоби чим скорше здавали контингент та називав їх бандитами і саботажниками. Між іншим він сказав: “Всі западники – то бандити, вони не хочуть підчинятись Радянському Союзові. Ви слухаєте тих бандитів, що шляються ночами і тому не хочете виконувати хлібопоставки”.

Новосільський район:

Дня 15.VIII. в с. Кошляки до гром. Кривоніс Параскевії (її чоловік у Польщі) зайшли в справі контингенту уповноважений Похилюк і його помічник Соломка. В суперечці з Кривоніс Параскевією Похилюк почав до неї кричали та по-московськи лаяти. Він з криком до неї сказав: “Ти польська мордо. Ти не хочеш здавати хліба державі, бо ти чекаєш Польщу від моря до моря. Ми тобі дамо Польщу і все, що навіть хліба не будеш мати”.

Дня 15.VIII. около год. 11-ої до с. Клебанівка приїхав машиною перший секретар РК КП(б)У Коваленко і третій секретар РК КП(б)У Ляшевський. Вони скликали загальні роботи селян, на яких говорив Коваленко. Головна суть цих зборів – завершення здачі хліба і всіх інших державних здирст. Також мова була про викриття куркулів і тих, які “саботують” хлібоздачу.

Між іншим, Коваленко сказав: “Ви хочете виконувати державних заряджень тому, бо ви вірите в підшепти бандерівських недобитків про

те, що скоро вже Радянського Союзу не буде, і прийде Америка і буде самостійна. Радянський Союз вже настільки сильний, що не боїться ні Америки, ні нікого. Ми розгромили фашистівську Німеччину, то ще дамо собі раду з американськими капіталістами, бо за нами пролетаріят Америки і всього світу. Ми, в основному, хочемо миру і за цей мир наші представники в ООН і на всіх міжнародних конференціях ведуть боротьбу. Хто розуміє вагу миру, – вперед на боротьбу проти капіталістичних загарбників і їх вислужників – українсько-американських націоналістів”. На цей “заклик” учасники зборів розсміялися і загально почали опускати залю зібрання.

II. В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ:

Збаразький район:

Дня 3.VIII. в с. Мусорівці уповноважені по контингенті Разумов, Пухов і Лукіяненко автомашиною вивозили збіжжя на контингент до Збаража. За це збіжжя людям не платили, а ці гроші обтягали собі за машину.

Дня 5.VIII. в с. Синягівка уповноважений по контингенті Нікофренко забирав у селян збіжжя на контингент і машиною відвозив на заготзернопункт. Гроші, які належались селянам за збіжжя, забрав за машину.

Дня 18.VIII. в с. Луб’янки Вищі районний нарсуд засудив за те, що не здали контингенту 100%, гром. Смітюха Т. на один рік примусової праці і 700 крб. кари і Мороза Івана на півроку примусової праці і 270 крб. кари.

Дня 22.VIII. в с. Чагарі Збаразькі районний нарсуд засудив за те, що не здали збіжжя на контингент, таких громадян: Адамовича Н. на 11000 крб. кари і протягом тижня має здати в 100% контингент, Зленковича С. на 1100 крб. штрафу і протягом тижня здати весь контингент та Маковецьку на 565 крб. кари, враховуючи те, що її родина до дня присуду здала весь контингент.

Новосільський район:

Дня 1.VIII. громадянин в с. Клебанівка К. Д. возив на станцію с. Богданівка контингент. Там випадково стрінувся з переїжджаючим з Кам’янець-Подільської області громадянином, який оповідав, що в його районі по всіх колгоспах держава забирає все збіжжя, не лишає навіть насіння, говорячи, що коли треба насіння, то держава видасть чисте високоякісне зерно. Колгоспники через те не хочуть збирати решти ще не зібраного збіжжя. За один трудовень колгоспникам виплачено по 20 дкг зерна.

Дня 3.VIII. в с. Голошинці під час протиколгоспної акції українські повстанці знайшли в кишені сторожа колгоспу кілька жмень пшениці. Повстанці запитали його, що він буде з цєю пшеницею робити. Сторож

відповів: “Сьогодні жменю, завтра другу, ще колись третю і так можна назбирати кілька кілограмів. Жити якось треба. Як не вкрадеш, то не будеш мати”.

Дня 8.VIII. до с. Гнилиці Малі приїхав другий секретар РК КП(б)У Бондаренко. Він скликав загальні збори колгоспників, на яких говорив про недоліки колгоспників при збиранні хліба. Після цього “ухвалено” і “затверджено” зарплату по одному кілограмові збіжжя за один трудовий день (те ухвалення прийшло згори). Колгоспники прийняли це рішення з загальним обуренням, лайками і прокльонами, однак це нічого не допомогло.

Дня 8.VIII. в с. Шельпаки районний нарсуд засудив гром. Войціховського Петра на 5 років тяжких робіт за те, що вкрав з колгоспного поля 8 кг жита.

Дня 11.VIII. в с. Кошляки міліціонер Нечай і уповноважений Похилук забрали в гром. Лотоцького Григорія (68-літнього старика, якого син згинув на фронті) 12 кіп жита, яке змолотили і відвезли на зерновий пункт.

Дня 14.VIII. в с. Кошляки міліціонер Нечай, уповноважений по контингенті Похилук і його помічник Соломка зрабували у селян 600 ц збіжжя та відвезли на зерновий пункт.

Дня 14.VIII. в с. Сухівці до колгоспу ім. Лесі Українки приїхав райагроном Хоменко, зав. райземвідділу Дзюбенко і райпрокурор Біловус. Вони зайшли на тік, де колгоспниці віяли збіжжя. Прокурор підійшов до млинка, кілька разів покрутив корбою, і покидаючи, сказав, що віяти – то нетяжко. На це Шум Варвара йому відповіла: “Кілька разів покрутити – то не тяжко, але цілий день крутити – то дуже тяжко”. “За це будеш мати трудовий день” – сказав прокурор. Жінка відповіла йому: “Я подарую вам цей трудовий день, тільки крутіть від рана до вечора”. Прокурор, не маючи що більше говорити, відійшов.

Дня 19.VIII. в с. Сухівці уповноважена Лисакова провела загальні колгоспні збори. На зборах говорила про здачу контингенту за присадибні ділянки. Кожний колгоспник за присадибну ділянку має платити 50% запрацьованої в колгоспі пшениці. Колгоспники на це не погодилися і з тим Лисакова відїхала до району.

Дня 22.VIII. в с. Лозівка райсуд засудив на 4 роки ув'язнення 74-літнього гром. Поповича Андрія за те, що не здав контингенту.

Дня 23.VIII. в с. Сухівці до колгоспної контори прийшла уповноважена Лисакова. Голова колгоспу сказав до Лисакової, що треба видати колгоспникам по кілька кілограмів збіжжя, бо в протилежному випадку не прийдуть до роботи. Лисакова відповіла, що насамперед треба розчислитися з державою, а опісля з колгоспниками.

В м.[ісяці] серпні до кооперативи в с. Кошляки привезено мануфактури на 60000 крб. і 200 л бензини.

IV.²⁶ В КРАЇНІ ДЕМОКРАТІЇ:

Збаразький район:

Дня 1.VIII. в с. Красносілці уповноважений по контингенті Краснопера Ярослав і завідуючий райвно Жежель стягали на контингент збіжжя. Вони страшили селян, щоб скоро виконували хлібопоставку, бо в противному випадку будуть їх судити, або “попідпалюють їх, так як бандити палять колгоспи” (вислів Жежеля).

Дня 3.VIII. в с. Мусорівці уповноважені по контингенті Разумов, Пухов і Лукіяненко вигонили на роботу до м. Збаража підводи.

Дня 5.VIII. в с. Мусорівці райпрокурор (прізвище невідоме) списав весь маєток гром. Гоцалюка Василя за те, що він не здав 100% контингенту.

Дня 6.VIII. в 3-ій год. ранком до с. Івашківці прийшло 8 большевиків. Одягнені в цивільний одяг під покришкою українських повстанців зайшли до гром. Дячуна і хотіли в нього квартирувати. Господар не хотів їх на квартиру приймати, бо, мовляв, без голови с/ради не вільно нікого приймати. Большевики почали роз’яснювати йому, щоби він їх не боявся, бо вони свої хлопці з с. Чернихівці. Коли всякі переконання їм нічого не помогли, вони наказали господареві, щоб про це нікому не говорив і пішли шукати за другою квартирою. Большевикам не вдалось когось обманути і відійшли в сторону с. Стегніківці [Стегніківці], Великобірківського району.

Дня 7.VIII. в с. Голубічок Малий [Малий Глибочок] уповноважена по контингенті Геращенко і голова Тарасівської с/ради Ничка вигонили підводи до с. Чорний Ліс по збіжжя тих людей, які вивезені на Сибір. Збіжжя молотили і відставляли до району.

Дня 7.VIII. в с. Охрімівці [Охрімівці] секретар райкомпартії Котляров з о/у РО МГБ [Трохимчук перевели ревізії в селянина] Орнавки Миколи, шукаючи за збіжжям. Вони шукали по скринях, шафах і у печі. Господар почав з ними сваритися, що в шафі і печі немає збіжжя, і щоби вони з хати повиходили. Большевики господаря арештували і забрали до р-ну.

Дня 12.VIII. в с. Грицівці появились кличі проти насильницького вербування молоді на каторжні роботи. Рано, около 9-ої години уповноважений по контингенті Маркус і двох емгебістів перевели ревізію в гром. Шумелди Павла. Під час ревізії знайшли в нього таку саму листівку, які були розповсюдженні цієї ночі в селі. Большевики арештували господаря і забрали до району. Після тижня в Тернополі засудили його на 25 років тюрми за приналежність до ОУН.

Дня 12.VIII. в с. Мусорівці райпрокурор і уповноважені по контингенту Розумов, Пухов і Лукіяненко арештували юнаків Цибринського Володимира і Овчарука Політа, які крилися перед вивозом до Донбасу.

---

²⁶ Так в оригіналі – пропущено порядкове число III.

Дня 13.VIII. в с. Луб'янки Вищі большевики арештували селянина Смітюха Теодора, Штокайлу Дмитра і Мороза Івана за те, що не здали контингенту.

14.VIII. в с Чернихівці о/у РО МГБ Трохимчук skonфіскував все майно і арештував госп. Кравчука за те, що не здав 100% контингенту.

Дня 14.VIII. около [6-ої] год. ранком в с. Мусорівці о/у РО МГБ Захаров з 16-ма бійцями обскочив подвір'я Гоцалюка Василя. Господар тої ночі спав у stodолі. Побачивши, що його господарство обкружили большевики, вийшов непомітно з stodолі і став на городі в кукурудзі. Один большевик запримітив його і чергою з автомата поцілів господаря в груди. Тяжко раненого господаря родина відставила до шпиталю, де він по двох днях помер.

Дня 18.VIII. в с. Стрийвка депутат Верховної Ради УРСР Куценко, третій секретар РК КП(б)У Шевченко, голова РВК Литвинчук, нач. РО МВД Пахомов і о/у РО МГБ Півоваров намагались втягнути юнаків до істребків для охорони колгоспу. Коли юнаки не хотіли на це погодитись, большевики прикликали їхніх батьків і грозили їм, якщо їх сини не вступлять до істребків, то вивезуть їх на Сибір. Називали селяни саботажниками, бандитами і приписували їм, що вони самі спалили колгосп, за що будуть потягнені до відповідальності. В той спосіб большевики застрашили селян-колгоспників, які намовили своїх синів прийняти зброю. Вечером большевики від'їхали до району.

Дня 23.VIII. в с. Чернихівці большевики арештували гром. Гозовського Лукіяна за те, що не здав в 100% контингенту.

Дня 24.VIII. в с. Старий Збараж 4 большевики зайшли до кооперативи, де був сам крамар Панасюк Степан. Большевики купили фляшку одеколону і заляли ним крамареві очі. На крик крамаря про рятунок збіглось до кооперативи населення. Большевики, побачивши, що вже нічого не вдіють, повтікали в сторону лісу "Сокаль".

Дня 26.VIII. в с. Гори Стрийовецькі участковий РО МВД Федоренко з місцевим селянином Дембіцьким Михайлом зайшли за горілкою до гром. Кузя Петра. Вдома застали тільки жінку з дітьми і коли вона сказала, що горілки не має, вони перевели ревізію. Під час ревізії вкрали кишеньковий годинник.

Дня 26.VIII. на полях коло с. Охримівці о/у РО МГБ Трохимчук з 6-ма бійцями побачили селян Цебринського Василя і Колосівського Василя, які орали. Большевики їх набили та погнали додому, щоб готовили збіжжя на контингент, а не орали.

В місяці серпні по всіх селах району большевики інтенсивно стягали контингент збіжжя.

Засідок в цьому місяці було коло 50:

1.VIII. – в с. Оприлівці [Опрілівці],

2.VIII. – Охримівці, коло с/ради,

2.VIII. – Івашківці, на городах від лісу,

3.VIII. – Новий Рогівець, на полях, під півкопами,

- [2]-23.VIII. – Зарубинці, під лісом,
 5.VIII. – Синява, на цвинтарній вулиці, коло гром. Іванчука Йосипа і Кречотня Антона,
 5.VIII. – Чернихівці, в частині села “Кут”,
 6.VIII. – Старий Збараж, на цвинтарі,
 7.VIII. – Новий Рогівець, на подвір’ях гром. Павлика Григорія, Яскілки і Колодійчука.
 7.VIII. – Чернихівці, на подвір’ї гром. Ренделюка О.,
 9.VIII. – Луб’янки Вищі, на подвір’ї Джигаля Івана і над річкою,
 10.VIII. – Івашківці, на городах і роздоріжжях,
 11.VIII. – [Івашківці], на городах від лісу і на хуторах,
 13.VIII. – Чернихівці,
 14.VIII. – Мусорівці,
 16.VIII. – Оприлівці [Опрілівці],
 18.VIII. – Новий Рогівець, коло гром. Пилипчука Івана,
 19.VIII. – Красносільці, на подвір’ях і городах,
 20.VIII. – [Красносільці], на вулиці “Адамівка”
 20.VIII. – Синява, коло школи,
 20.VIII. – Охримівці, на подвір’ї гром. Бучак М.
 23.VIII. – Верняки, на вулицях і городах.
Замітка. Засідок було значно більше. Точних даних неможливо подати, бо большевики на засідках конспірують.

- В цьому місяці було понад 20 ревізій:
 1.VIII. – в с. Луб’янки Вищі, в гром. Ружили Петра,
 2.VIII. – Зарубинці, в гром. Керничного Івана,
 3.VIII. – Синява, на хуторі “Діброва”,
 9.VIII. – Синягівка, в гром. Банири Володимира, Гриковича Василя і Мазур Марії,
 12.VIII. – Грицівці, в гром. Шумелди Павла,
 13.VIII. – Чернихівці, в частині села “Кут”,
 14.VIII. – Мусорівці, в гром. Гоцалюка Василя,
 16.VIII. – Чагарі Збаразькі, в гром. Баран Петра, Бабіцького Петра і Кушніра Володимира,
 18.VIII. – Красносільці, на хуторі “Дідова” і в гром. Зварича Теодора,
 19.VIII. – Гори Стрийовецькі, в гром. Воротила Миколи,
 21.VIII. – Мусорівці, в кількох господарів,
 23.VIII. – Чернихівці, в гром. Гозовського Лукіяна,
 24.VIII. – Новий Рогівець, в гром. Москалюка Зеновія,
 26.VIII. – Охримівці, в гром. Сокальського Т. і Шумліч М.
 27.VIII. – Розношинці, в гром. Кальби Анастазії,
 31.VIII. – Синягівка, в гром. Роман[и]шин Софії та Варник Олександр.

Замітка. Дані не точні, ревізій було більше.

Новосільський район:

Дня 2.VIII. – в с. Гнилиці Малі до колгоспу ім. “30-річчя жовтня” приїхав нач. РО МГБ Науменко. Він кричав до колгоспників, що вони не хочуть як слід працювати. Сам він почав відгортати солому і кидати снопи на машину, даючи примір, як треба працювати.

Дня 4.VIII. – в с. Воробіївка другий секретар РК КП(б)У Бондаренко арештував гром. Сенька Василя та змушував його, щоб до трьох днів здав 75 ц контингенту.

Дня 5.VIII. – в с. Шельпаки на станицю істребків приїхав перший секретар РК КП(б)У Коваленко. Він питав начальника істребків Голяса, де він був, як горів колгосп і чому не обороняв. Голяс оправдувався, що обороняв. Однак Коваленко не повірив йому і вдарив Голяса два рази в лице, говорячи, що він втік.

Дня 5.VIII. – в с. Яцівці уповноважений по контингенті Шерстибітов і голова с/ради Антонюк Павло при допомозі істебків зганяли до клубу громадян, які не здали 100% контингент. Уповноважений змушував громадян, щоби підписувались, що до двох днів здадуть 100% контингент. Хто зі селян не хотів підписати заяви, того кидали в підвалини клубу і тримали доти, доки не підписав заяви, що за два дні виповнить хлібопоставку. В підвалини кинули таких громадян: Пйонтна Миколу (літ 74), Машлюк Марію (літ 61), Стембнік Домку (літ 33), Думанську Марію (літ 30) і Панасюк Софію (літ 63). Вищезгадані громадяни під примусом впротязі двох чи трьох днів здали 100% контингент, а районна газета це підхопила і написала про цих громадян, як передових, які з патріотизму перші здали хліб державі.

Дня 6.VIII. – в с. Скорики представник райадміністрації Гудима при допомозі істребків цілий день грабував населення зі збіжжя. В гром. Ковбасюка Степана забрав немолочене збіжжя і побив його.

Дня 10.VIII. – на полях коло с. Лисичинці коло 60 большевиків робили облаву. Вони знайшли незамешкану криївку.

Дня 10.VIII. – в с. Воробіївка перший секретар РК КП(б)У Коваленко, нач. РО МВД Іонов і двох емведистів забрали в гром. Ланового Михайла збіжжя, яке він приладив до млина. Списали на нього акт і від'їхали в напрямі с. Просівці.

Дня 13.VIII. – в с. Клебанівка уповноважений по контингенті Рильський і істребки зганяли до приміщення клубу громадян, які не виконали ще вповні хлібопоставки. Їх замикали до пивниці, змушуючи підписатись, що впротязі кількох днів здадуть весь контингент. Налякані громадяни підписувались, але все одно на означний час не в силі були здати назначену скількість збіжжя.

Дня 15.VIII. – в с. Сухівці райагроном Хоменко проводив загальні колгоспні збори. Він говорив, що люди незадовільно ставляться до праці, опускають робочі дні, а коли настане непогода, збіжжя зогн[и]є на полі. “Не думайте, що зогн[и]є державне, зогн[и]є ваше, бо ми насамперед державі здамо зерно, а опісля щойно колгоспникам”.

Дня 16.VIII. – в с. Яцівці уповноважений по контингенті Шерстибітов і двох істребків наскочили на помешкання гром. Шевчука Михайла і зробили ревізію за юнаком Лібером Степаном, якого хотіли забрати до істребків. Тут вони його не застали і зі злоти повисипали збіжжя і крупи з мішків та це все разом вимішали.

На другий день, коли Шевчук Михайло повідомив про цей бандитський вчинок органам безпеки, приїхав уповноважений райміліції і Шерстибітова арештував. Однак цей большевицький бандит не був покараний, тільки перенесено його до сусіднього села с. Лозівка.

Дня 27.VIII. в с. Кошляки [...] десятника Древняка Степана за те, що цей не хотів йти до с/ради.

Дня 19.VIII. в с. Гущанки уповноважені по контингенту Фурлета і Шерстибітов зганяли людей до приміщення клубу і змушували їх, щоб підписались, що до трьох днів здадуть контингент. Хто не хотів дати свого підписа, того кидали в підвалини дому і тримали доти, доки цей не дав підпису згоди.

Дня 21.VIII. до с. Лисичинці приїхав нач. РО МВД Іонов з трьома істребками. Іонов наказав істребкам спиняти і припроваджувати до с/ради тих людей, які будуть їхати в поле (в поле цього дня було забронено їхати). На цей час попри с/раду переїздило двох юнаків Бабій Олекса і його брат Богда[н]. Істребки їх спинили і припровадили Богдана до Іонова. Іонов питав його, чи він здав уже контингент і чи служив в ЧА. Коли Богдан відповів, що в ЧА не служив, бо ще молодий, а контингенту не здав, бо не може так скоро приготувити, Іонов вдарив його три рази по лиці і сказав: “Ти не готовиш контингенту, а ходиш і смієшся з нас”. Відтак замкнув його до другої кімнати. По годині відпускаючи його додому, Іонов сказав: “Якби ти мене стрівив ніччю і ще з тобою був Морозенко (повстанець), то ти віддав би мені втрое, правда, що так?”

Кілька хвилин пізніше істребки задержали переходячого гром. Мазура Антона і припровадили його до Іонова. Коли Іонов справдив з господарської книги, що Мазур не здав ще 4 ц збіжжя, вдарив його в лице і назвав зрадником та нагнав додому приготувляти збіжжя на контингент.

Дня 22.VIII. в Лисичинському лісі около 180 бійців військ МВД переводили облаву. Не знайшовши нічого, від'їхали до району.

Дня 25.VIII. в с. Скорики перший секретар РК КП(б)У Коваленко, голова РВК Слободян, нач. РО МВД Іонов і група бійців цілу ніч грабували збіжжя в громадян, притім побили двох десятників Довгого Миколу і Перчишина Іллю за те, що здали мало контингенту. В Перчишина забрали 4 ц збіжжя.

Дня 17.VIII. большевики арештували юнака Трипалюка Богдана. Причина арештування така: в Трипалюка участковий міліції Нечай і інші стрєбки завсіди [п]озичала ровер. Того ж дня стрєбки пішли до нього за ровером, але тому, що вдома не застали нікого, відчепили вікно і

через вікно винесли ровер на двір та запровадили на станицю стрєбків. На станиці коло ровера почав щось ман[іпу]лювати нач. стрєбків Кушнірук і він мав би в ровері знайти листівку та німецький набій. В цей час на станиці був другий секретар РК КП(б)У Бондаренко, який зараз зателефонував до РО МГБ по гарнізон. З району приїхало саме начальство і арештувало Богдана та його батька. В присутності начальника стрєбки зробили в Трипалука ревізію, а опісля з арештованими всі від'їхали до району. Батька звільнено другого дня, а Богдана – по двох тижнях.

В місяці серпні по всіх селах району большевики стягали контингент збіжжя, заангажовуючи до цеї акції всіх урядників райадміністрації і актив сіл.

В цьому місяці було понад 20 засідок:

- 4.VIII. – в с. Кошляки,
- 4.VIII. – Лозівка,
- 4.VIII. – Яцівці,
- 5.VIII. – Яцівці,
- 5.VIII. – між сс. Шили – Лисичинці,
- 5.VIII. – в с. Медин,
- 5.VIII. – Гущанки, в саді гром. Попеля Миха[й]ла
- 10.VIII. – в с. Яцівці,
- 11.VIII. – Яцівці,
- 11.VIII. – Климківці, на мості коло хутора “Басівка”,
- 13.VIII. – в с. Шили,
- 18.VIII. – Клебанівка, в кінці села від с. Яцівці,
- 20.VIII. – Клебанівка, в кінці села від с. Коршилівка,
- 20.VIII. – Шили, в кінці села від с. Лисичинці,
- 27.VIII. – Просівці, над рікою Збруч,
- 27.VIII. – Медин, на хуторі “Хатки”.

Замітка. Число засідок не точне, їх було значно більше.

В місяці серпні було около 50 ревізій:

- 4.VIII. – в с. Кошляки, в одній частині села,
- 4.VIII. – Терпилівка, в гром. Бугая Григорія,
- 4.VIII. – Лозівка, в гром. Наджоги Оксани,
- 4.VIII. – Яцівці, в гром. Грата Евстахія, Войтини Василя, Нянюк Марії, Галабурди Петра, Бродецького Володимира і Кацавал Олександрі.
- 5.VIII. – Кошляки, в одній частині села,
- 5.VIII. – Гущанки, в гром. Попеля Михайла, Сироти Анни, Сироти Анастасії, Лисого Павла і Ткачука Мефодія.
- 6.VIII. – Гущанки, в частині села “Йордан”,
- 6.VIII. – Лисичинці, в гром. Хамлая Михайла, Бабія Осипа і Пуся Андрія,
- 6.VIII. – Козярі, в гром. Сень Марії,

- 10.VIII. – Скорики, в одній частині села,
  - 11.VIII. – Пеньківці, в гром. Шевчука Івана,
  - 11.VIII. – Терпилівка, в гром. Вомби Василя і Трача І.
  - 16.VIII. – Яцівці, в гром. Шевчук Михайла,
  - 17.VIII. – Шельпаки, в гром. Радиха Василя, Радиха Григорія і Лавра Івана,
  - 18.VIII. – Шельпаки, в гром. Ружили Семена,
  - 18.VIII. – Кошляки, в гром. Трипалюка Романа,
  - 19.VIII. – Шили, в гром. Лилика і Додика Мартина,
  - 21.VIII. – Медин, в кількох господарствах,
  - 27.VIII. – Скорики, в кількох господарствах.
- Замітка.* Число ревізій не точне, їх було значно більше.

Підволочиський район:

Дня 2.VIII. до с. Качанівка приїхав секретар райкомсомолу Чех та бувший секретар райвиконкому Драгінов. Разом з директором спиртзаводу Пехом пішли в село грабувати в селян збіжжя на контингент. Подорозі вони стрінули старшу жінку Костик М., яка з донькою ішла в поле жати. Чех спинив їх та казав їм вернутися додому приготувати збіжжя на контингент. Жінка відповіла, що її муж вже повіз збіжжя на зернопункт. Але Чех цього не хотів слухати та почав по-московськи ляяти, а відтак і бити стару жінку. В обороні своєї матері стала донька та переконувала бандитів, що не так представники радянської влади повині поводитись з старшою жінкою. Чех вийняв наган, притулив дівчині до чола та сказав: “Ти, бандіровко, я тебе розстреляю як собаку”. Перелякані жінки вернулися додому.

Ідучи даліше дорогою, большевики побачили жінок, які прали білля, та почали до них кричати, щоб покидали прати і йшли додому готувати збіжжя. Жінка Найчукова відповіла, що чоловіки вже повезли зерно на зернопункт, а білля треба випрати. Один з бандитів, довго не надумуючись, почав жінки бити, а білля розкидати по болоті. Жінки зі страху повтікали додому.

Звідті пішла большевицька голота до гром. Луця Івана та наказала йому везти збіжжя на зернопункт. Господар відповів, що зараз не може везти збіжжя, бо не має своїх коней. Чех, не дивлячись на те, що господар має близько 70 років, кинувся на нього з московською лайкою та так побив його, що старик до цього часу лежить хворий.

Від Луця пішли большевики в село даліше шукати жертви. Подорозі стрінули гром. Ковальчука Степана, який віз снопи з поля додому. Вони хотіли його завернути з фірою на збірний пункт, але господар відповів, що він не має потреби туди їхати, бо вдома має свою молотілку. Чех почав силою завертати коні і до господаря спрямував наган. Господар вдарив Чеха по руках так, що той опустив коні і наган випав з руки на землю. Господар підгнав коні та втік з фірою від большевицької голоти.

Дня 17.VIII. в с. Турівка перший секретар РК КП(б)У Марущак з кількома стрелками ограбили зі збіжжя, муки і круп таких селян: Бабій Марію, Штокайла Дмитра, Міхалишина Івана, Лукова Стаха і Венету,

Дня 20.VIII. в с. Коршилівка о/у РО МГБ ст. лейт. Руденко з 6-ма бійцями робили ревізії в П'юрки Леона. Під час ревізії знайшли 6 ц за-копанного збіжжя. Це збіжжя, коні, корову і інші речі та також господа-ря забрали до району. Після 7-ох днів господаря звільнили додому.

28.VIII. на хуторах с. Богданівка уповноважені по грабежі збіжжя пограбували зі збіжжя та господарського реманенту таких селян: Гарасименка Григорія і Гарасименка Павла. Григорія арештували, а Павло втік.

Скалатський район:

Дня 3.VIII. в с. Зарубинці група бійців військ МГБ в силі 25 чоловік робили по хатах ревізію. Під час ревізій вкрали в селян харчі і деякі інші дрібні речі.

Дня 17.VIII. в с. Криве уповноважений по контингенті Михальченко та голова с/ради Малицька за неповну здачу контингенту зрабували в Жука і Насті Коненко все змолочене збіжжя.

Дня 19.VIII. в с. Зарубинці голова с/ради Семинюк, голова рай-союзу Люба Василь та уповноважений по заготовлі Козак ходили по селі за збіжевим контингентом. В людей, які не здали були більшої частини контингенту, грабували все обмолочене і необмолочене збіж-жя. Населення, щоб скоріше спекатись непроханих гостей, утікало в поля, але і це не допомогло. Большевицькі вислужники ламали двері (Голик Микола, Гула, Бучко Йосип і інші) і робили те, що їм подобалось.

В днях 19, 25 і 29.VIII. большевики арештували все збіжжя в с. Криве в таких людей: Семена Гульди, Василя Гульди, Чириви Івана і Комара Івана.

V. НАРОД БОРЕТЬСЯ:

Збараський район:

Дня 3.VIII. українські повстанці спалили колгосп в с. [...] і Стріївка. В с. Стріївка спалено також підсобне господарство. В с. Стріївка спалено: 450 кіп збіжжя, 2 стайні, сільськогосподарський інвентар, 8 коней, 2 свиноматки, 40 поросят і 2 корови. Під час акції вбито двох участкових РО МВД, та здобуто 2 нагани, 20 штук наганівок, документи і деякі інструкції РО МВД. Також знищено приміщення с/ради і теле-фонічний апарат.

В с. Бодаки спалено скирту збіжжя і парову молотілку.

Дня 10.VIII. в с. Чагарі Збараські появились листівки та проти-контингентові кличі. Рано участковий РО МВД Федоренко позривав ці листівки і кличі, які були розліплені на будинку с/ради і поблизу, в інших місцях кличі і листівки висіли до вечора.

Дня 13.VIII. в с. Чернихівці українські повстанці зліквідували здемаскованого большевицького агента Волошина Теофіля, бувшого секретаря с/ради.

Дня 14.VIII. в с. Новий Рогівець появились кличі проти насильного вербування молоді на картопляні роботи.

Того ж дня до села прибуло трьох незнаних емведистів і в деяких місцях позривали ці кличі. Громадян Заблоцького Степана і Шпирку, на будинках яких висіли кличі, емведисти питали, хто розповсюджував кличі. Господарі на це питання їм не могли відповісти, і большевицькі бандити зі злости їх назвали бандитами та сильно побили.

Дня [18].VIII. пільною дорогою коло с. Стриївка автомашиною переїздило трьох емведистів. По дорозі машина застрягла в болоті. В той час переходив 16-річний юнак, який ніс на поле батькам воду. Побачивши його, шофер почав кликати, щоб поміг витягнути з болота машину. Юнак оглянувся та побачив, що його кличе большевик, прискорив ходу. Розлючений емведист взяв кріса та почав кричати, щоб юнак завернувся, бо буде стріляти. Юнак прийшов до большевиків, і коли вони йому сказали помагати витягнути машину, він відповів, що не має часу бавитися коло їхньої машини, і по-друге, їх машина йому не в голові. Розлючений емведист почав прикладом кріса бити юнака так, що той повалився на землю, але рішуче заявив, що машину витягувати не буде. За той час насходилися люди, випхали машину з болота і виручили юнака від емведівських побоїв.

Дня 21.VIII. в с. Гори Стрийовецькі появились протиконтингентові кличі. Гром. Лисобий Марія здерла один клич і ходила по сусідам і читала його їм. Уповноваженому по контингенті показала листівку і сказала, що контингенту не буде здавати, бо в неї було 5 бандерівців і сказали контингенту не здавати, бо в противному випадку вб'ють. Лисобий Марію арештували і другого дня по допитах, сильно збиту, відпустили додому.

Дня 21.VIII. в с. Стриївка участковий РО МВД Паньков забирав собаки для охорони колгоспу. Він побачив велику собаку одного господаря і хотів її забрати, але господар не хотів дати і між ними повстала сварка. На цей крик прийшов другий сусід, і коли перший оповів в чім справа, він сказав: "Правда, що не яких будь собак постягали до того колгоспу. Доброго тут не дадуть. Кажу вам, що чоловік тут не попаде, хіба, як він каже, собака".

Дня 23.VIII. в с. Стриївка о/у РО МГБ Півоваров з двома емведистами намагались втягнути до стрибків Крука Степана і ще кількох юнаків. Большевицьким бандитам не помогли ані просьби, ані сильні тортури. Юнаки заявили, що радше поїдуть до Донбасу, ніж вступлять до стрибків. Большевики замкнули їх до пивниці і другого дня запроторили юнаків на которжні роботи в Донбас.

Дня 26.VIII. в с. Стриївка нач. РО МВД Пахомов, нач. міліції Суматохін і уповноважений по контингенті Ломака сказав заст. голови

с/ради Горбачеві замовити для них “хороший” обід. Горбач замовив для них обід у гром. Наконечного. Коли большевики прийшли на обід, жінка Наконечного замість “хорошого” обіду поставила на стіл миску бараболь, по горнятку кислого молока і по одному кислому огіркові. Большевики цього обіду не їли. Господиння відповіла: “Не хочете не мусите. Я вам не маю що інше дати”. Розлючені большевики насварили ще на Горбача, називаючи його бандитом, і від’їхали до району.

Новосільський район:

Дня 3.VIII. українські повстанці організовано повели акцію на 6 колгоспів району. Вечером майже в один час, появились вогні в селах: Голошинці – колгосп ім. “30-річчя Рад. України”, Козярі – колгосп ім. Івана Франка, Сухівці – колгосп ім. Лесі Українки, Шельпаки – колгосп ім. “Вільне життя” і “Перемога”, Гнилиці Малі – колгосп ім. “30-річчя жовтня”. В цих колгоспах згоріло збіжжя, солома, конюшина, [...]. Крім того в колгоспі ім. “30-річчя Рад. України” згоріла моторова молотівка, а в колгоспі ім. “Вільне життя” згоріло 6 коней. Акцію переводили повстанці під густим обстрілом стрелків і бійців військ МВД, які охороняли колгоспи. Повстанці зі своїх позицій не уступили, а противно, своєю твердою поставою та вогнем зі своєї зброї змусили большевицькі банди до панічної втечі. Втрат зі сторони повстанців не було. Зі сторони ворога був убитий в с. Шельпаки большевицький висулжник – стрелок Складенко.

Загально українське населення приняло цю акцію з великим задоволенням. Подивляля організованість українських повстанців та від того часу почали вірити, що повстанців є ще багато і їх большевики скоро не знищать.

Дехто з колгоспників до цієї акції поставився з незадоволенням. Казали, що мали ще надію, що будуть мати дещо зерна і соломи для худоби, а тепер прийдеться хіба загинати. “Чи через те колгоспу не буде? Колгосп буде і біда буде”.

Цієї ночі большевики в райцентрі дістали великі страхи, бо не знали, що діється. До раня просиділи всі в боевім поготівлі. Другого дня ходили, як бішені.

Дня 9.VIII. Сухівці коло колгосгоспної машини з кіннями на проти-пожарній сторожі стояв колгоспник Загоруйко Теодор. Перед вечором прийшов до нього нач. стрелків кап. Новак і наказав йому іти вартувати колгоспних скирт. Господар рішуче заявив, що на варту не піде. Розлючений Новак вдарив Загоруйка три рази в лице і сам пішов вартувати.

Дня 16.VIII. в с. Сухівці нач. стрелків кап. Новак наказав Крихові Мефодієві, Крихові Артемові і Жариквасові Я. іти на варту. Коли ті сказали, що на варту не підуть, Новак їх арештував і відставив в районне КПЗ. Після двох днів арештованих звільнено.

Підволочиський район:

Дня 3.VIII. українські повстанці спалили в колгоспі с. Оріховець около 500 кіп збіжжя, всю соломку і одну моторову молотілку.

Назагал населення здовлене цею акцією. Деякі колгоспники з-за Збруча говорять, що “держава для себе збіжжя забере, а людям не лишиться нічого”.

Дня 3.VIII. в с. Турівка українські повстанці зліквідували Скальського Дмитра і Рибку Степанію – явних большевицьких вислужників, які домагали большевикам у тероризуванні і грабежі цивільного населення.

Дня 16.VIII. в с. Качанівка до гром. Земби В. автомашиною приїхав голова РВК Баран і секретар райкомсомолу Чех. Вони хотіли забрати в нього збіжжя. Чех відібрав від Земби ключ та відмикав шпихлір. Тоді зять господаря Шаварин Микола відтрунув Чеха так, що той аж повалився на землю. Чех почав грозити наганом, але Шаварин наставив груди і сказав: “На, стріляй, сучий сину, нехай вже раз скінчуся”. Баран почав несамовито кричати, що Шаварина треба забрати до району. Шаварин сів в авто і сказав, щоб його везли. Коли большевики побачили таку тверду поставу Шаварина, вигнали його з авта і самі від’їхали, не забираючи вже збіжжя.

Скалатський район:

Дня 3.VIII. в с. Зарубинці українські повстанці знищили колгоспну молотілку, трактор та зліквідували явного большевицького вилужника Нидзу Андрія. В селі розповсюдили протиколгоспні кличі.

VI. ГЕРОІКА:

Збаразький район:

Дня 3.VIII. на краю ліса від с. Зарубинці коло 30 большевиків зробили засідку. На засідку найшли 4 повстанці. Нав’язався бій, під час якого від ворожої кулі згинув кущевий дг. Тарас. Тіло вбитого большевики забрали до району.

Дня 18.VIII. на полях між хуторами с. Богданівка і с. Гори Стрийовецькі більша кількість большевиків з УМГБ зробили засідку. На засідку найшли 4 українські повстанці. Нав’язався завзятий бій, під час якого згинуло всі 4 повстанці, будучи раненим, дострілились з власних пістолів. Тут геройською смертю в боротьбі проти червоного окупанта за УССД згинули: окружний референт пропаганди Дмитро і його боєвики Гриць, Орлик і Петро.

Трупи героїв большевицькі бандити забрали до Тернополя.

Новосільський район:

Дня 9.VIII. на Коршківських [Коршилівківських] хуторах, виконуючи доручення свого провідника, заквартирувало 3 повстанці: Лис, Мітька і Здоровий. Тут окружили їх бандитські війська МГБ і в звязатім

двогодиннім бою згинули геройською смертю: др. Лис і Мітька, дострілюючись з власних пістолів. Здоровий, легко ранений, здався живим.

VII. ПІЗНЕ:

Збаразький район:

Дня 6.VIII. в с. Стриївка слідчий емведист Носков протоколував селян в справі колгоспу, який попереднього дня спалили українські повстанці. Він протокував також участкового РО МВД ст. лейт. Назарова, який тої ночі на колгоспі тримав джур.

Частину оповідання Назарова подаємо нісече: “Я сиджу на скирті і дивлюсь, як кругом горить. Нараз бачу, що ця скирта, на якій я сидів, вся в полум’ї. Я скинув чоботи і скочив зо скирти, а тут кругом обступили з 25 чоловік. Я біжу туди, там 5 чоловік, біжу в другу сторону там чоловік з 9, кругом б’ють, а я настрашився і вліз в бараболі та лежав”. На питання слідчого, скільки було всіх бандитів [...] колгоспі і на кожній вулиці села. Носков сказав арештувати Назарова за те, що під час наскоку на колгосп не стріляв, а втік. Кажуть, що за це Назарова будуть судити.

Дня 6.VIII. в с. Луб’янки [Нижчі і Вищі] висвітлювано кінофільм “Большевицкая жизнь”. Присутніх було дуже мало – шкільна молодь та доріст.

Дня 9.VIII. в с. Стриївка представник облвиконкому Кисіль, третій секретар РК КП(б)У Шевченко, о/у РО МГБ Півоваров і уповноважений по контингенті Ломака переводили з населенням збори в справі контингенту. Півоваров, між іншим, сказав: “В тім, що бандити палять ваші колгоспи, вбивають радянських людей, винуваті ви. Ви їм помагаєте одіжжю і грішми, а вони ходять ночами і перешкаджають спокійно жити мирному населенні”. Кисіль сказав, що с. Стриївка має вже на с[обі] чорну пляму, але якщо в реченець виконають хлібопоставку, то ця чорна пляма зникне.

Того ж дня пополудні прибуло з району 10 міліціонерів для охорони згореного уже колгоспу. Вони окопалися довкола колгоспних будинків.

Дня 10.VIII. в с. Луб’янки Вищі були розповсюджені протиконтингентові кличі. Пороходячи вулицею, уповноважений по контингенті Корольов побачив наклеєні кличі і сказав 19-літньому юнакові Джигалові Степанові здерти клич і прочитати. Юнак читав і Корольов, голова с/ради та цивільні люди слухали. Коли юнак прочитав “смерть Сталіну” Корольов сказав: “Хватіт, хватіт. Такая ваша мати, бандіти” і видер Джигалові клич з рук.

Дня 10.VIII. в с. Залужжя були розповсюджені протиконтингентові кличі. Уповноважена по контингенті Гроза, побачивши кличі, сказала скликати селян на збори і в смирнім тоні сказала, щоб селяни здавали контингент. По зборах відійшла до району. Кличів не здирала.

Дня 9.VIII. в с. Чернихівці о/у РО МГБ Трохимчук з 8-ма бійцями конспіративно квартирував у гром. Кирика Василя. Всі вони були одіті по цивільному. Ввечорі кудись виходили і над раном знова прийшли до цього господаря. Переквартирувавши цілий день, ввечорі відійшли і наказали господареві нікому про це не говорити.

Дня 10.VIII. до с. Стривка двох міліціонерів їздили на конях по колгоспних полях. Вони запримітили під скиртою на коні мужчину і почали до нього наблизитись з наготовленою зброєю до стрілу. Цей чоловік – це був з райземвідділу агроном. Коли він побачив, що до нього їдуть двох незначних йому з зброєю людей, почав утікати. Міліціонери почали за ним стріляти і ранили у груди. Ранений агроном повалився з коня на землю. Міліціонери прийшли до нього, накопали ногами і забрали з собою до с/ради. Звідти потелефонували до РО МВД, що зловили раненого бандита. До години з району приїхало автом 30 большевиків і пізнали агронома. Раненого забрали до лічниці.

Новосільський район:

Дня 8.VIII. в с. Яцівці ввечорі уповноважений по контингенті Шерстібитов при помочі стрелків зганяв селян на збори. В цей час в стороні райцентру спалахнуло кілька вогнів (горіли колгоспи). Побачивши це, вони з переляком залишили свою роботу і повтікали до с. Клебанівки на станицю стрелків. На станиці цілу ніч не спали і зі страхом дожидали ранку.

Дня 4.VIII. в с. Сухівці райагроном Хоменко з головою колгоспу пішли на згарища колгоспних скирт, котрі спалили українські повстанці. Хоменко сказав до голови колгоспу: “Добра в цих бандитів організація, коли в одну ніч всюди попалили колгоспи”.

Того ж дня до с/ради приїхав перший секретар РК КП(б)У Коваленко, голова РВК Слободян і нач. РО МВД Іонов. Слободян з криком говорив, що причина спалення повстанцями колгоспного добра – це недобра сторожа. Оглянувши пожарище, арештували вартового, який під час палення колгоспу вартував, і від’їхали до району.

Дня 5.VIII. до с. Сухівці нач. РО МВД Іонов привіз 12 крісів і намагався створити самооборону для охорони колгоспу, однак колгоспники на це не погодилися. Від’їжджаючи, Іонов сказав до голови колгоспу, щоб він що вечора збирав в селі псів і припинав від скирт у віддалі 200 м, собаку від собаки на – 50 м.

Дня 12.VIII. довкола с. Кошляки 4-ох військових робили фотознімки. Вони говорили, що роблять знімки до карт.

Дня 15.VIII. в с. Лисичинці висвітлювано кінофільм “Непокорені”. Присутніх було около 120 чоловік, переважно молодь.

Дня 17.VIII. в с. Лисичинці висвітлювано кінофільм “В ущел[ь]ях Олмаза”. Глядачів було около 70 осіб, переважно молодь.

Дня 19.VIII. в с. Яцівці стрелки арештували голову земгромади Слободяна Василя. Причина арештування така: Слободян, уповно-

важений райуповмінзагу Дячун і один стробок забрали на контингент збіжжя в гром. Царика, яке поділили між себе. Про це довідались інші стробки і Слободяна арештували та відставили в районне КПЗ. Однак органи безпеки і судові власті цю справу уморили і на другий день Слободяна звільнено додому.

Дня 20.VIII. в с. Воробіївка нач. райміліції Малішенко, міліціонер Рубанський і лейт. Губченко намовляв зав. торфовиська і голову с/ради взяти зброю, бо українські повстанці можуть їх постріляти. Малішенко говорив: "Не вірте, що бандерівці не вбивають невиних людей. Вони вбивають кожного голову с/ради, якщо тільки в свої руки дістануть. Тепер бандерівці, як бішені. Хто їм в руки попаде, живим не вийде. І вам колись таке буде, якщо не візьмете зброю". Зав. торфовиська сказав: "Не вірте в це, їх вижене з одного місця, вони перейдуть в друге місце і далше біду роблять". Зав. торфовиська і голова с/ради не погодились таки взяти збро[ю].

Підволочиський район:

Дня 4.VIII. в с. Оріховець РО МВД арештував 5 стробків за те, що вони попереднього дня не обороняли колгосп перед акцією з сторони українських повстанців. По кількох днях арештованих, сильно побитих, з тюрми випущено.

Дня 5.VIII. в с. Оріховець озброєно всю сільську адміністрацію і скріплено варту на колгоспі.

Цього ж дня для охорони колгоспу прибуло 7 бійців гарнізону на чолі з о/у РО МГБ ст. лейт. Мартиненко. Енкагебисти постійно охороняли колгосп і, крім цього, ходили в село на засідки.

Дня 8.VIII. в с. Оріховець нач. місцевої станиці стробків Кавун (східняк) ранив себе навмисне з пістоля, тому що його мали судити за те, що під час палення колгоспу українськими повстанцями не обороняв його, а зі страху зомлів. На протоколі Кавун зізнав, що ранив себе нехотячи.

Дня 14.VIII. ранком через с. Турівка в напрямі м. Гримайлів переїздило 3 автомашини з військом. Цього самого дня зі сторонни м. Гримайлів в напрямі с. Тарноруда переїхало 70 критих автомашин. Мабуть везли боеприпаси.

Вересень, 1948 р.

* * *

КРЕМ'ЯНЕЧЧИНА

ВІСТІ з ТЕРЕНУ **за м-ць серпень 1948 р.**

РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ:

Р-н: Ланівці

Нападівка: Дня 15.8.1948 р до села прибув агент райуповмінзагу Мартиненко в справі зернопоставки. Він зайшов до гром. Музичук Олени і сказав, що вона зараз мусить завезти призначену їй зернопоставку. Жінка стала проситись, що їй чоловік, який був в ЧА, згинув на фронті, а вона хвора і не може робити. Після цих слів Мартиненко розізлився, почав кричати і говорити російською мовою: "Почему ты не здаеш зерна? Ты думаеш, что тебя оборонят бандиты? Мы харашо знаем, что они вас намовляют не здавать хлебопоставки. Ты хочеш Самостоятельной Украины?... тебе будет не самостоятельна! Будет так, как разрешит партия и т. Сталин. Мы никагда не согласимся, чтоб украинский народ попал под иго фашизма. Росийський народ повсегда освобождает и зачищает [защищает] украинский народ, а ты должна до 18.8.48 г. расчитаться с государством по хлебопоставке".

В КРАЇНІ СОЦІАЛІЗМУ:

Р-н: Вишневець

Вел.[икий] Кунинець: Дня 7.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Шура і агент по м'ясопоставці (прізвище невідоме) з охороною 6-ть бійців на чолі [з] л-т[ом] о/у РО МГБ Боковим. Вони заходили до селян та перевіряли квити на здану зернопоставку та інші держпоставки. При перевірці оказалось, що більш як половина селян не дало навіть одного кілограма зернопоставки. Цих, які не дали зернопоставки, лаяли брудними московськими лайками, а навіть деяких селян віддали під суд. Крім цього описали, як куркуля, майно гром. Мазура Романа. Вечором сталінські виконавці повернули зі села до с/ради і тут же заквартирували.

Р-н: Кременець

Богданівка: Дня 20.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Бурсов і л-т з МВД Гаращенко. Вони взяли кілька фір і поїхали на поле гром. Майбороди Федори та забрали з поля всі копи, які привезли на спільний тік. Тут же збіжжя змолотили машиною і зерно відправили до Кременця в заготзерно не лишаючи жінці навіть на прохарчування.

Дня 21.8.48 р. до села приїхав автомашиною упов. по зернопоставці Бурсов і л-т з МВД Гаращенко. Вони зайшли до гром. І. Барана та зі стодоли забрали 5 кіп збіжжя, яке на спільному тоці змолотили

машиною, а готове зерно забрали на автомашину і відставили до Кременця в заготзерно.

Жолоби: Дня 9.8.48 р. до села прибув уповн. по зернопоставці л-т Чижик. Він зорганізував в селі валку, яка зорганізованим порядком мала везти зернопоставку до Кременця в заготзерно. В цей час гром. Стецюк Серафима несла на плечах один пуд жита до млина. Чижик спинив згадану жінку та відібрав від неї жито і кинув на віз. Стецюк почала просити, щоб повернув жито, бо маленькі діти вдома залишились без куска хліба, а ще й до того нема кому ними опікуватись, бо чоловік згинув на “Вітчизняній війні”. Почувши це Чижик замість того, щоб бідній жінці повернути жито – побив і сказав: “Іди додому, молоти збіжжя та розраховуйся з державою.

Комарин: Дня 2.8.48 р. упов. по зернопоставці Гулько з головою с/ради Галан Дмитром взяли фірманку і заїхали до гром. Процюк Василя Васильовича та заграбили в нього зі стодоли 4 копи жита. Жито завезли на спільний тік і змолотили, а готове зерно відставили до Кременця на заготзерно. Робітникам, які працювали коло машини в час обмолоту збіжжя згаданого селянина, заплатили по одному пудові, а за фірманку, яка завезла в заготзерно 50 кг жита.

Дня 21.8.48 р. гром. Сікорську Марію за невиконання зернопоставки за 1947 р. районний суд осудив на 6000 крб. штрафу.

Крижі: Дня 21.8.48 р. до села приїхав автомашиною кап. РО МГБ В. Кравченко з 20-ма мгб-істами і по доказі с/о Смочука відкопали [у] гром. Батьковець Пилипа дві ями закопаного збіжжя. Після цього пішли на цвинтар і там відкопали збіжжя Смочука Еміліяна. Відкопане збіжжя було забране до району.

Кімната: Дня 13.8.48 р. упов. по зернопоставці Пожидаєв Іван в гром. Грушицького Марка, за невиконання на час зернопоставки, обмолотив машиною все збіжжя, а готове зерно відставив до Кременця в заготзерно.

Дня 16.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Пожидаєв Іван. Він зайшов до гром. Гнатюка Павла, який в час не виконав зернопоставки, заграбив зі стодоли снопами жито і відставив на спільний тік. Тут же обмолотив машиною і готове зерно відставив до Кременця в заготзерно.

Дня 19.8.48 р. упов. по зернопоставці Пожидаєв Іван у гром. Трофимюка Уліяна за невиконання в час зернопоставки обмолотив машиною все збіжжя і готове зерно відставив до Кременця в заготзерно.

М.[алі] Бережці: Дня 29.8.48 р. до села прибули: участковий міліції з с. В.[еликі] Бережці Ніканоров, упов. по зернопоставці Чесніков, голова с/ради Сукачиха (східнячка), яка живе в с. В.[еликі] Бережці і істребок Уданович. Вони в селі взяли дві фірманки і заїхали до гром. Шурака Омеляна та зі стодоли заграбили дві фіри снопів, не дивлячись не це, що згаданий господар виконав зернопоставку. Заграбоване жито снопами відвезли до с. В.[еликі] Бережці.

Н.[овий] Кокорів: Дня 11.8.48 р. упов. по зернопоставці Сахаренко в селі взяв кілька фірманок і заїхав до гром. Поліщука Фисона та за невиконання на час поставки забрав зі стодоли, снопами, все збіжжя, яке завіз на спільний тік. Тут же обмолотив машиною і готове зерно відставив до Кременця в заготзерно.

Дня 18.8.48 р. упов. по зернопоставці Сахаренко в селі зібрав 8 селян і повів їх в с. Попівці, щоб вони там послухали, як будуть судити за невиконання зернопоставки односельчанина гром. Боряка Омелька. Суд Боряка засудив на 10 років в'язниці.

Хотівка: Дня 26.8.48 р. до села прибув уповноважений по зернопоставці Цверлінг. Зайшовши до гром. Олексюк Миколи, а що його не було вдома, став сваритися з його жінкою Олітою за невиконання в час зернопоставки. А ще до того, зі злоти, добавив згаданому селянинові ще 4 ц зернопоставки.

Р-н: Ланівці

На початку м. серпня ц. р. Дуцик Павлові, який живе в райцентрі, прийшло повідомлення від РО МГБ, щоб він опустив свою власну хату, та жити пішов десь інше, бо в його хаті має мешкати робітник РО МГБ. Коли Дуцик звернувся до нач. РО МГБ майора Риндюка з проханням, щоб йому дозволив жити хоч в одній кімнаті своєї хати, то Риндюк сказав: "Вот, в твоей избе будут жить наши работники и работники райпарткома. Это люди партийные, которые проводят работу и им нужно квартир. А ты для себя найдеш вторую квартиру". Після цих слів Дуцик мусів опустити свою власну хату, забираючи свої речі, та піти в комірне.

Білка [Велика і Мала]: Дня 9.8.48 р. до села прибув голова райвиконкому Павлов, який взяв секретаря с/ради та описував заможніших селян т. зв. ними куркулів. Зі села він виїхав слідуєчого дня, тобто 10.8. ц. р.

Дня 16.8.48 р. до села прибув голова райвиконкому Павлов і прокурор Сидоренко. Зайш[л]и до гром. Шандрука та за нездачу на час зернопоставки, описали господарство і сказали, щоб до трьох днів виконав 100% зернопоставку, бо за невиконання зліквідують господарку.

Дня 21.8.48 р. до села прибули: голова райвиконкому Павлов, суддя (прізвище невідоме), Жуков, Конюхов та істребок Іван. В селі вони судили гром. Шафаруся Трохима і Дрозд Василя за невиконання на час зернопоставки. Шафаруся Т. засудили на 5 років в'язниці, а Дрозд В. на 5 місяців в'язниці. Вечором сталінські слуги виїхали до району.

Краснолука: Дня 10.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці з РК КП(б)У Сівожелезов з двома мвд-истами. Вони гонили селян везти зернопоставку. Зайшовши до гром. Петренко Григорія, знайшли 200 кг старої пшениці і хотіли забрати, але згаданий селянин дав їм самогону і вони не забирали. Під вечір сталінські слуги виїхали до району.

Р-н: Почаїв

Будки: Дня 5.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці з РК КП(б)У Броніков. Зі села він поїхав на хутір Галяси і зайшов до гром. Волошин Левка та вимагав від нього добрий обід з самогоном. Коли згаданий селянин відмовився, то розлючений Броніков хотів його набити, але Волошин утік. Після цього Броніков побив усю посуду в хаті та гладилки з молоком. Волошин з державою був розрахований, тобто виконав всі державні поставки.

Дня 7.8.48 р. до села прибув голова райвиконкому П. Сава з кількома бійцями в справі зернопоставки. Він в першу чергу запропонував голові с/ради, за своєю звичкою, щоб дав обід, як він завжди любив говорити: “Нада заказать хароший обед, чтоб то был обед, галава”. Голова, виконуючи волю Сави, тому що він був жорстокий і щоб його не розгнівати, ходив та від селян збирав харчі на обід.

Комарівка: Дня 22.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Фільчаков з підполковником военкомату (прізвище невідоме) в справі зернопоставки. Вони зайшли до гром. Царук Віри і за невиконання на час зернопоставки забрали корову, а в гром. Царука Лукіяна забрали корову і вівці. Так вони за цілу ніч за невиконання зернопоставки ограбили 8 господарств.

Крутнів: Дня 16.8.48 р. до села прибув голова райвиконкому П. Сава та упов. заг. по району Суржик. Вони з 7-ма істребками зайшли до гром. Василевського Гната і за невиконання до плану 16 л молока забрали корову, збіжжя та одяг, який тільки був у хаті. Після цього згаданому селянинові запропонували, щоб подав заяву про вступ до колгоспу, то повернуть йому забрані ними речі. Василевський втратив майно, але не погодився подати заяви і лишився надалі одноосібником.

Дня 17.8.48 р. голова райвиконкому П. Сава і упов. по заготівлі (прізвище невідоме) забрали в гром. Русняка Василя 4 копи пшениці за те, що недодиконав 176 кг зернопоставки.

С О В Е Т С Ь К А Д Е М О К Р А Т І Я :

Р-н: Вишневець

Бодаки: Дня 14.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Хлопін і кап. Мошкунець з 17-ма бійцями. Вони в селі заходили до селян і заставляли везти зернопоставку. Заходячи до гром. Савчук Захара, який почабив їх передвчасно, тобто на вулиці і не бажаючи на свому господарстві таких гостей, вскочив до стодоли та скрився. Коли Хлопін зайшов до стодоли та знайшов скритого Савчука, став бити. Почувши це, жінка вийшла з хати і стала лаяти Хлопіна і грозити судом. Коли Хлопін почув це, то залишив бити її чоловіка і опустив господарство.

В.[еликий] Кунинець: Дня 10.8.48 р. до села прибуло три автомашині. Одна зараз поїхала в напрям с. М.[алий] Кунинець, а дві залишилось. Цими автомашинами прибув перший секретар райпарткому

Агеев і раймінзагу нач. Дехніч та 20 бійців охорони. Вони автомашинами роз'їзджали по участках і переводили збори селян. На зборах говорили, щоб селяни за два дні здали зернопоставку. Рівночасно при кінці своєї промови Агеев зазначував, хто до 15.8. ц. р. виконає всі держпоставки, то той тоді буде мати право подати заяву про вступ до колгоспу. Під вечір опустили село і від'їхали в напрям райцентру.

Дня 19.8.48 р. до села прибула група большевиків в числі 9 осіб на чолі [з нач.] РО МГБ Боковим. Рівночасно з ним прибув з воєнкомату упов. по зернопоставці л-т Кирилюк. Боков залишився в с/радї, а Кирилюк взяв його боєвиків і пішов на вулицю Пен[ь]ки до десятника Гірчука Афанасія. Гірчукові Кирилюк пр[ед]ставився, що він за один, тому що бачаться перший раз. Після представлення сказав негайно накормити 7-м осіб бійців та щоб було: сало, мед, сметана, яйчка [яйця] і білий хліб. Гірчук на це відповів, що він їм не дасть навіть чорного хліба, бо не має, а сметани вже три роки не бачить, бо молоко, яке одержує від корови, то відносить до молочарні. Можу дати горщик кукурудзи, яку зготовила жінка. На останні слова Гірчука Кирилюк накинувся з лайкою і сказав: "Ти хочеш нас кормити кукурудзою. Негайно організувати мені те, що я вимагаю". Гірчук сказав, що цього робити не буде. За це зістав арештованим і забраним. Подорозі зайшли до гром. Климчук Йосипа, якого не було вдома, лише його 70-літня мати. Кирилюк від неї став вимагати їсти, а тому, що в ці[й] господарці була пасіка, то сказав дати меду. Жінка принесла миску меду, який поставила на столі, а сама пішла до комори по хліб. Коли повернула з хлібом, то мед згадані большевики з'їли і вимагали ще. Жінка сказала, що більш нема. Тоді Кирилюк сказав: "Ти старая б...". і відійшов до с/ради з Гірчуком, в с/радї Кирилюк прискаржив Бокові, що він не виконує своїх обов'язків на своєму участку. Гірчук, оправдо-ву[вався], розказуючи цілу подію, як в дійсності було, а присутні селяни, які були в цей час в с/радї розсміялися. Після вислухання Гірчука було звільнено. А самі, залишаючись в с/радї, викликаючи селян, перевіряли квити по здачі зернопоставки. За невиконання зернопоставки лаяли і держали доти, доки не підпише зобов'язання, що виконає за одну добу зернопоставку. Десятників: Мазура Василя за те, що на його участку селяни не виконали вповності зернопоставки, посадили до льоху на одні сутки і не дали їсти, а Ткачука Микиту Кирилюк вдарив кілька раз по обличчі.

Чайчинці: Дня 2.8.48 р. до Чайчинецького лісу з району прибуло автомашинами 50 осіб большевиків. Вони по лісі робили облаву. З цих большевиків один зайшов на хутір, який був біля лісу. Зайшовши на господарство – просив їсти. В цей час на подвір'ї гром. Онищук Мохтей (з іншого господарства) клепає косу. До нього підійшов большевик і став нарікати на сов. владу і на Сталіна. Онищук на це йому нічого не відповів і він відійшов назад до лісу. Після полудня всі большевики від'їхали з лісу в напрям району.

Р-н: Кременець

Града: Дня 1.8.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Козлов з 6-ма мgb-істами. Звідси пішов на хутір Березина. Тут же зайшов до гром. Барабаш Домки і зробив труску. Під час труски побив Домку, закидаючи її співпрацю з бандерівцями.

Дня 14.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Алеев та за невиконання зернопоставки побив гром. Лавренюк Татіану і Маголу Параскеву.

Дня 20.8.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Козлов з 8-ма мgb-ис-тами. Звідси пішов на поле гром. Тригуби Олени і щось шукав по півкопах. Після цього вернувся в село та під вечір заарештував гром. Солонинку Йосипа і Білецького Прокопа. Їх при собі держав цілу ніч і сильно бив, а рано відпустив додому.

24.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Кузніцов з 4-ма бійцями. Зайшовши до гром. Мидлик Ілії і арештував його за те, що в його хліві знайшов три корови, які не були зареєстровані.

Цього ж самого дня большевики заставляли селян, щоб ішли до села Гаї і дивилися, як буде судити суд за невиконання зернопоставки їхнього односельчанина Тригубу Івана. Тригубу засудили на три роки в'язниці.

Дня 27.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Галушков і Алеев з 5-ма бійцями. Зайшовши на господарство гром. Ковалик Марії і зобачи[вш]и, що хата замкнена, стали ломити двері. Марія в цей час була на городі і почувши тріскіт дверей стала йти до хати, а згадані большевики вже були в хаті. Коли Марія ввійшла в хату, то зобачила, як вони знайшли 4 кг овечого м'яса, яке забирали. Коли большевики побачили, що вони злапані на гарячому вчинку, то стали питати де вона взяла м'ясо. Коли одержали відповідь, що купила, то вони стали її бити. Набивши, забрали м'ясо і відійшли. За кілька годин повернули назад і зробили в господарстві труску, та набили вдруге в ніч не винну Марію.

Жолоби: Дня 1.8.48 р. до села приїхав автомашиною з райвоєнкомату л-т Богомольцев з 10-ма бійцями. Вони в селі заставляли селян, щоб молотили збіжжя та везли зернопоставку. До Богомольцева з просьбою звернувся інвалід "Вітчизняної війни", який не мав одної руки, Ярмільський Петро, щоб йому дав одного робітника молотити збіжжя. Богомольцев за це його набив і сказав: "Як не маєш руки, молоти ногами".

Дня 7.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці з райвоєнкомату л-т Чижик з 6-ма бійцями в справі зернопоставки. В селі зустрів гром. Кисіль Марію, яка пасла худобу, і прикликав до себе та побив її за те, що вона не готовила зернопоставки. Рівночасно побив Савчук Олександрю і Добровольського Миколу, останньому перебив руку, за те, що вони молотили ціпом збіжжя. При бійці сказав: "Ти тільки бавишся ціпом, а не молотиш, і відтягаєшся від державного зобов'язання. Збіжжя треба молотити машиною".

Слідуючого дня Чижик знову ж зайшов до Добровольського і запитав, чому він не молотить збіжжя. Добровольський відповів: “Як я можу молотити, як ти мені вчора перебив руку”. Тоді Чижик в нього забрав намолочене збіжжя і завіз на спільний тік, та там обмолотив і готове зерно відставив до Кременця в заготзерно.

Дня 8.8.48 р. упов. по зернопоставці з райвоєнкомату л-т Чижик з 6-ма бійцями зайшов до гром. Вілінського, який цілу ніч молотив машиною збіжжя, а рано ліг відпочивати. Чижик не зважаючи на втомленого згаданого селянина і його сина, сильно побив [того], кажучи: “Ти, куркулю, змолотив ночью збіжжя машиною і заховав, а сам тепер ліг спати”. Цього ж самого дня за неготовлення зернопоставки Чижик побив: Скоропляс Катерину, Якубовську Настю, Якубовського Сперидона, Волянюка Анатолія, Скакальського Івана і Мащановського Андрея. Під вечір наловив в селян курей і заставив Вілінську Марію, щоб йому зготовила.

Дня 10.8.48 р. до села прибув підполковник Муравйов і упов. по зернопоставці з райвоєнкомату л-т Чижик з 6-ма бійцями. Муравйов селянам говорив, щоб ширше розгорнули хлібоздачу, бо не виконали пляну, який був даний до 10 серпня ц. р. Вони до 12-ої год. ночі гонили селян везти зернопоставку. Чижик зайшов до стодоли Стицюк Олени, яка молотила своє збіжжя ціпом, і спитав її: “Ти сама молотиш, чому не везеш на машину?” Та став її бити за те, що вона не повезла збіжжя молотити до машини.

Куликів: Дня 6.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Грицюк, а що в цей день були в селі вивішені протиколгоспні листівки і кличі, то він зривав. А опісля зайшов до гром. Лукашук Івана і з пасії за невиконання своєчасно зернопоставки, пограбував зі стодоли 7 кіп збіжжя.

Комарин: Дня 21.8.48 р. упов. по зернопоставці Гулько побив Сімчука Івана за це, що він не захотів здати до колгоспу свій сільсько-господарський інвентар. При бійці сказав: “Ти слухаєш свого брата, який знаходиться в бандерівцях і не хочеш служити Советському Союзу”.

Крижі: Дня 8.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Старигін і ст. л-т міліції Солодовнік з 5-ма мвд-истами. Вони скликали збори селян і перевіряли квити по зернопоставці. На зборах селян Старигін говорив, щоб селяни не продавали збіжжя і не закопували, бо після 15.8. ц. р. будуть ходити з шпильями і шукати закопане збіжжя. А в кого знайдуть закопане збіжжя, то будуть карати до 7 років в'язниці. Після цих слів Старигін звернувся до гром. 70-літньої Мокрицької Марії і спитав: “Ти чому не дала позики, щоб вона тобі боком вилізла”. Мокрицька не стерпіла і відповіла: “Щоб вона тобі очима вилізла”. За ці її слова розлючений Старигін став її бити, говорячи: “Ти старий труп іди додому і принось гроші на позичку, бо коли зайду до тебе, то ще більше наб'ю”. Після останніх згаданих Старигіним слів Мокрицька пішла до-

дому. А большевики пішли зі села на хутір Мокре. По дорозі зустріли гром. Шкурнік Омеляна, який віз до млина жито. Старигін спинив господаря і запитав: “Ти завіз зернопоставку?” Шкурнік відповів: “Ні!” “Куди їдеш?” – запитав Старигін. “До млина” – відповів Шкурнік. Тоді Старигін видер в нього батога і став бити та завертати до дому. Прийшовши на господарство разом із Шкурніком[ ], став переглядати хліви. В хліві знайшов незареєстровану корову, яку зараз забрав.

Дня 24.8.48 р. до села приїхали двома автомашинами: кап. РО МГБ Кравченко В. і о/у РО МГБ Богатиренко з 50-ма мgb-істами. Недоїжджа[ючи до] села, вони поставили автомашини, а самі бігом прибігли до хатів і обкружили господарства: Хмеля Семена, Батьковець Михайла, Новосад Григорія, Батьковець Матвія і Батьковець Параски. На їх господарствах згаданими большевиками була проведена труска. В час тусу в гром. Новосад Параски о/у РО МГБ Богатиренко став її лаяти та питати: “Где у тебе крийовка?” Новосад відповіла, що в неї нема ніякої крийовки. Тоді Богатиренко сказав її [пр]инести голку. Коли була [пр]инесена голка, тоді Богатиренко взяв за руку Новосад Параску і став її колоти пучки пальців, говорячи: “Сознавайся, где крийовка”. Перелякана жінка наробила крику і Богатиренко перестав колоти. А від’їжджаючи з села сказали селянам: “За тих двох людей, що ви повісили, ми половину вашого села вивішаємо”. (В цьому селі українськими повстанцями дня 20.8.48 р. було повішено Смочука Ілію А. і Бабій Настю Михайлівну за співпрацю з МГБ).

Млинівці: Дня 15.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Богдасаров з 2-ма бійцями. Вони заставляли селян везти зернопоставку. Зайш[л]и до гром. Волянюка Ярохтея і побили за це, що не віз зернопоставки.

Дня 22.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Богдасаров з 2-ма бійцями в справі зернопоставки. Зайшовши до гром. Омельчук Олени[ ], побив її прикладом кріса за це, що вона сказала: “Ви грабіжники, ідіть собі на поле і заб[и]райте все збіжжя”.

М.[алі] Бережці: Дня 7.8.48 р. ідучи з с. В.[еликі] Бережці до Кременця п’яні: директор МТС Дмитров, упов. по зернопоставці Князев і істребок з с. Жолоби Мулик Іван. По дорозі на хуторі Королівський Міст зайшли до гром. 80-літнього Савчука Григорія до хати та без жодної причини побили портрети і заграбували білизну та масло і поїхали в Кременець.

Дня 8.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Чесніков з двома істребками та головою с/ради Сукачиха (східнячка, яка живе в с. В.[еликі] Бережці). Вони всі зайшли до гром. Ливушки Григорія і за невиконання своєчасно поставки зерна – побили.

Н.[овий] Кокорів: Дня 1.8.48 р. священник Ляшук Андронік в церкві оголосив селянам, щоб збирались іти з Хресним походом в с. Залісці на відпуст. Почувши про це, упов. по зернопоставці Сахаренко, заборонив священників, а селян заставив молотити збіжжя на зернопоставку.

Дня 3.7.48 р. упов. по зернопоставці Сахаренко зі своїм помічником Виливчуком Іваном зайшли до гром. 70-літнього Гарасіма Спередона і за невиконання зернопоставки Сахаренко став над ним знущатися. Скинувши штани, привів до кобили і заставляв насил[у]вати.

Підлісці: Дня 7.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці з лісхозу Задорожний з 4-ма бійцями в справі зернопоставки. Зайш[л]и до гром. Данилюк Василя і за невиконання своєчасно всієї зернопоставки сильно побили.

Хотівка: Дня 7.8.48 р. н[ічч]ю до гром. Штуки Аніські зайшов о/у РО МГБ Лятін з 5-ма мgb-істами. В хаті Аніські застав сусідську дівчину Кухту Олену. Лятін наказав Кухті завести до себе на квартиру своїх мgb-істів, а сам залишився в Штуки. Коли всі вийшли, то він хотів знасилувати Штуку, але вона стала плакати і проситись і Лятін залишив її в спокою, сказавши, щоб нікому про це не говорила.

Дня 12.8.48 р. вечером на хутір Шишки прибув о/у РО МГБ Лятін з 5-ма мgb-істами. Лятін по дорозі зустрів біля своїх воріт, які замикав, гром. Грушицького Олексія. Він безвинно вч[е]пився до селянина і став допитуватися хто в нього був та став бити, а своїм бійцям сказав зробити труску в господарстві. Після цього зараз же зайшли до гром. Грушицького Василя, де також зробили труску.

Дня 20.8.48 р. до села прибув з напрямку с. Сапанів упов. по зернопоставці Козулін. Зайшовши до гром. Кашуби Миколи[,]арештував та забрав все майно за невиконання зернопоставки.

Дня 21.8.48 р. до села прибув з с. В.[еликі] Бережці два міліціонери, які заарештували за самогон гром. Сиридюк Гната і відправили до Кременця.

Р-н: Ланівці

Бережанка: Дня 28.8.48р. до села прибув автомашиною о/у РО МГБ л-нт Свістунов з 20-ма бійцями. Свістунов заарештував всіх зголошених до сов. влади бувших підпільників і запільників в числі 21 чол. та відставив до райцентру, а тут [в]же замкнули до тюрми.

Білка [Велика і Мала]: Дня 8.8.48 р. до села прибула група большевиків в числі 8-м осіб ла чолі о/у РО МГБ л-та Ліхачова і упов. УМГБ майора (прізвище невідоме. Ок[о]ло 32 роки, темнорусий, високий, кремезний). Вони кликали на допит селян з сс. Білки і Мартишковець. В селі вони ночували до слідуючого дня, а слідуючого дня від'їхали.

Дня 27.8.48 р. до села прибув істребок Іван з одним робітником райадміністрації (прізвище невідоме). Вони арештували 55-літню жінку Гаськевич Євгенію, 60-літнього селянина Радняного Кіндрата і Михальську Килину. В[е]дучи їх до гром. Моняк Наталки, подорозі до арештованих говорили, що ведуть на мило. Привівши до хати Наталки, сказали стати на коліна і молитися Богу, бо будуть вішати, а самі сукали шнурки. Рівнож заставляли всіх хреститися і бити поклони. Коли гром. Гаськевич Євгенія не хотіла їм коритись, за це її сильно

побили. А коли шнурки були вже готові, закладали на шию кожному по черзі і сміялись. По одні[й] годині таких знущань Радняного і Михальську відпустили, а Гаськевич залишили. Її наказували даліше молитися, бо будуть душити. Коли вона не хотіла виконувати волі, взяли її за голову і плечі та розмахнувши, вдарили головою об одвірок. Так робили кілька раз і смі[ю]чись, казали: “От дура, не потрапит в двер, только разбивает галавой рама”. Поглумившись до схочу над безборонною жінкою – відпустили додому. А самі пішли до гром. Кривокульського Танаса, який не виконав 100% зернопоставки та наложили йому на шию шнурок і повісили біля воза на драбині, а самі відійшли. Танас розмотав шнурок і звільнився. Сталінські вірні слуги побачили, що він звільнився, верну[ли]сь і повісили вдруге в хатніх сінях, а самі відійшли. Тут Танас утратив притомність і посинів. На рятунок прибула його родина і вже зовсім непритомного здійняли зі шнурка. Щойно по двох годинах Танас опритомнів.

Дня 29.8.48 р. до села прибула група большевиків в числі 8-м осіб на чолі о/у РО МГБ Ліхачова. Зайшовши до с/ради Ліхачов викликав на допит гром. Бобик Сергія і Кононюк Хивоньку. А вечором зробили засідку біля хатів гром. Данельчик Кирика і Кононюк Хотини. На засідці нічого не завважи[л]и і над ранком пішли спати до с/ради, а виспавшись, пішли в напрям райцентру.

Борсуки: Дня 8.8.48 р. ранком до села прибуло 70 осіб большевиків на чолі нач. РО МГБ майора Риндюка і упов. УМГБ майора (прізвище невідоме). Вони прибули на похорон зліквідованих українськими повстанцями большевицьких вислужників, які сильно дошкуляли українському населенню: Каркіч Терентого, Ліщук Хвидора і Якимчук Каленіка. З промовою виступив упов. РК КП(б)У Федотов[, з]акликаючи пімсти смерти “кращих” радянських людей, що погинули від “бандитів”

Цього ж дня арештували 6 молодих хлопців: Грицика Петра, Гродського Сидора, Черняк Данила, Каркіч Дементія, Матишевського і інших. В с/раді їх допитував упов. УМГБ майор. В час допитів б[и]ли так, що відливали водою. Грицюк Петро, не стерпівши бійки, вдарив майора п'ястком в обличчя. Тоді большевики стали його бити прикладами крісів. Петро вибіг з с/ради на вулицю і з криком: “Люди, кати мене мордують...” – упав непритомний. Тут же большевики стали його копати ногами, а потім забрали до с/ради.

Борщівка: Дня 1.8.48 р. до села прибув голова райвиконкому Павлов, нач. РО МВД ст. л-т Бабенко і робітник райадміністрації Яркової. Вони зайшли до с/ради і кликали на допит гром. Байду Володимира, Солонинку Василя і Баран Настю в справі спалення колгоспного сіна. Під вечір виїхали в напрям райцентру.

Дня 2.8.48 р. до села прибув нач. пожежної команди при РО МВД Сімаков. Зайшовши до с/ради[,]викликав на допит гром. Сергійчук Івана. В селі заночував, а слідуючого дня виїхав до райцентру.

Дня 11.8.40 р. до села прибула група большевиків в числі 8 осіб на чолі о/у РО МГБ л-та Циганова. Вони вночі запалили селянську соломку на спільному тоці. Група залишилася в селі для охорони колгоспу.

Дня 19.8.08 р. до села прибула група большевиків в числі 8 осіб на чолі о/у РО МГБ л-та Циганова. Циганов кликав до с/ради на допит слідуючих селян: Шумського Евдосія, Череватого Степана, Пальчик Петра і Солонину Уляну. Звільнивши їх, залишився в селі ночувати.

Дня 23.8.148 р. до села прибув робітник РО МГБ Попов і кликав на допит гром. Баран Настю. По кількох годинах Настя була звільнена.

Буглів: Дня 14.8.48 р. [в]ночі прибули большевики під село і обкружили, а рано ще добавилося до них 6 автомашин з большевиками. Всіх начислювалося около 170 осіб большевиків. Групи большевиків були з районів: Дедеркали, Нове Село і Збараж. Застави стояли у віддалі від села 500-1000 м, а застава від застави 150-200 м, а то й густіше. Рівнож було обкружено частину с. Огризківці від с. Буглів. Облавою керував нач. Лановецького РО МГБ майор Риндюк і упов. УМГБ майор (прізвище невідоме). В селі перевели сильний трус. Копали в будинках ями, розкидали стіни, викидали снопи з клунів і соломку. Застави не пускали селян зі села. Хто: віз зернопоставку, тому скидали мішки з воза і перевертали навіть на возі дошку, а мішки проколювали. Прохожих задержували і відправляли до школи, де були старшини, а звідси звільняли. В селі незнайш[л]и нічого. Під вечір нач. РО МГБ майор Риндюк сказав: "Вип'ємо за невдачу". Кілька їх (самі офіцери) пішли пити самогон, що десь в час трусу вкрали. Під вечір всі групи роз'їхалися по районах.

В. Кусківці [Великі Кусківці]: Дня 7.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Тупол. Вони гонили селян везти зернопоставку. О 13-ій год. ще прибув автомашиною другий секретар РК КП(б)У Бережний і з обком КП(б)У Баранов з охороною 8 бійців. Вони робили збори членів с/ради і кричали, що не ставляться "по-большевицькому" до стягання зернопоставки. Баранов сказав: "Треба притиснути людей, щоб не крутили перед сов. владою. Ми знаємо, що ви не хочете слухати сов. влади, але пам'ятайте, що так буде, як ми хочемо. Ми ще знайдемо людей, що будуть нам вірно служити". Зі села виїхали о 16-й год. в напрям райцентру.

Дня 9.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Тупол і гонив селян, щоб везли зернопоставку. Зайшовши до гром. Сташук Онуфрія[,]сильно побив [його] за це, що відмовлявся дати зернопоставку.

Дня 11.8.48 р. вечором до села прибула група большевиків в числі 8 осіб на чолі о/у РО МГБ л-та Циганова. Зайшовши до гром. Сотник Віталія та сказав, щоб на другий день його донька Таня прибула до гарнізону істреб. бат. на допит.

Дня 12.8.48 р. о/у РО МГБ л-т Циганов допитував Сотник Таню і закида[в їй] про зв'язок з українськими повстанцями.

Дня 20.8.48 р. до села прибула група большевиків в числі 7 осіб на чолі о/у РО МГБ л-та Циганова. В тому числі був гром. Костюк Микола з с. Передмірка (большевицький донощик, який втік від народної кари до райцентру). Вони арештували гром. Шмигун Ніну і забрали до райцентру. Слідуючого дня звільнили.

Вночі 22-23.8.48 р. до села прибула група большевиків в числі 25 осіб на чолі нач. РО МГБ майора Риндюка і о/у РО МГБ л-та Циганова. Над ранком Циганов з 10 бійцями відійшов в напрям с. Борсуки. Риндюк з іншими робив трус у гром. Баран Якова та арештував гром. Сташук Марію і виїхав з села в напрям райцентру.

Дня 25.8.48 р. до села прибули: райпрокурор Сидоренко, упов. по зернопоставці Тупол і три робітники РО МВД та арештували нач. істреб. бат. Чорного Олександра (походить зі СУЗ), його заступника ..... Леоніда й істребка Пуркоць Михайла. Всіх засудили на п'ять років в'язниці за побиття секретаря В[елико]-Куськовецької с/ради Весеки. На місце Чорного прибув Шеремет (походить зі СУЗ).

Доманинка: Дня 22.8.48 р. до села прибули трьома автомашинами 60 осіб большевиків на чолі нач. РО МГБ майора Риндюка і упов. УМГБ майора (прізвище невідоме). Вони зайшли до гром. Греля Трохима і забрали вбитого українськими повстанцями большевицького вислужника Коберника з села Влащенець [Влащинці]. При цьому арештували Греля і його сина за те, що в його хаті був убитий Коберник. Крім цих, ще арештували двох молодих хлопців, і всіх забрали зі собою до райцентру.

Жуківці: Дня 15.8.48 р. до села прибула група большевиків в числі 60 осіб на чолі нач. РО МГБ майора Риндюка і упов. УМГБ майора (прізвище невідоме). Зайшовши до гром. Пахньоки Миколи і зробили в його будинках трус. Зі стодоли викидали спопи і соломі, а в хаті зірвали стіль і розвалили піч та в деяких будинках копали ями та питали господаря за криївку. Господар відповів, що як знайдете, то тоді будете мати. За це його сильно большевики побили, а о/у РО МГБ Ліхачов сказав: "Ты ..... виноват, что бандити убили харошого человека, только ты видал, как мы захадили до этого человека". (Перед тим українські повстанці зліквідували в селі як большевицького вислужника Заєць Т.) На відході більшевики ще побили згаданого господаря [і] його жінку Ганну.

Краснолука: Дня 6.8.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У і РВК Сівожелезов і агент райуповмінзагу Мартиненко в справі зернопоставки. Зайшовши до гром. 70-річного Блажайчук П. сильно кричали і називали його бандитом, що вивезуть на Сибір за те, що він не здає зернопоставки.

Дня 7.8.48 р. до села прибув нач. істреб. бат. з с. Юськівці Токовий і арештував гром. Шафранського Ананя, що втік з Донбасу від примусових робіт. Арештованого відставив до РО МВД.

Дня 14.8.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У Сівожелезов і агент райуповмінзагу Мартиненко. Зайшовши до с/ради[,] тут же застали

селян. Мартиненко почав кричати: “До двох днів мусит[е] здати всю зернопоставку. Якщо не здасьте, то я вас всіх вивезу на Сибір. Ми з вами не будемо довго бавитися. Ваше діло виконувати накази рад. влади, а ви с[а]ботуєте. Ми всю Западну к чорту вивеземо на Сибір, а люди знайдуться, що тут будуть жити. Тоді зробимо колгоспи і будемо жити як всі громадяни в Сов. Союзі”. Селяни не відповіли йому нічого. Нагримавши п’ястуком в стіл, вийшов з с/ради і пішли в село гонити селян везти зернопоставку. Під вечір виїхали до райцентру.

Лопушне: Дня 22.8.48 р. упов. по зернопоставці Зінаєв зайшов до гром. Олінського Дмитра, якому ще бракувало до виповнення 100% зернопоставки 200 кг зерна. Зінаєв за це вдарив Олінського прикладом кріса по голові так, що аж вийшла кров. На боці стояв 60-літній батько Дмитра, який став в обороні свого сина. Але Зінаєв, незважаючи на старість, вдарив [того] крісом так сильно по руці, що аж перебив. Батько зі сином поїхали до лікаря, взяли лікарські посвідки і подали до суду про цю справу. Довідавшись про це, Зінаєв сказав: “Вони попадуть самі до тюрми, бо назвали мене бандитом”.

Люлинці: На початку місяця упов. РК КП(б)У Троїцький та агент райуповмінзагу (прізвище невідоме) побили голову с/ради Семенчук Василя та секретаря Бойка Федора[ ], з’якидаючи їм, що вони втаюють куркулів від рад. влади. Побитих відставили до лікаря.

Мартишківці: Дня 9.8.48 р. до села прибула група большевиків в числі 9 осіб на чолі о/у РО МГБ л-та Ілінцова і арештували гром. Корчевського Олексу та забрали до району.

Дня 24.8.48 р. упов. по зернопоставці Конюхов і агент райуповмінзагу Жуков зривали протиколгоспні заклики, що були розклеєні в селі.

Нападівка: Дня 3.8.48 р. до села прибув по зернопоставці упов. РК КП(б)У Корж та агент уповмінзагу Мартиненко в справі зернопоставки. Вони заставляли селян ве[з]ти зернопоставку, а зайшовши до гром. Цюх Синихона[ ], шукали за старим збіжжям та побили доньку Ніну. Звідси пішли до гром. Шивчук Стипаніни і забрали три коров’ячих скури [шкіри].

Дня 11.8.48 р. група большевиків на чолі Циганова арештувала в млині дівчину Пахолюк Марію з с. Краснолука і відставили до райцентру.

Передмірка: Дня 4.8.48 р. до села прибули: по зернопоставці упов. РК КП(б)У і РВК Мартиненко і Попов. Вони арештували гром. Кутравську Евгєнію та Шляпську Марію і забрали до с. Борщівка. Слідуючого дня арештованих звільнено.

Дня 11.8.48 р. до села прибули Мартиненко і Ковальчук та покликали до с/ради гром. Кутрань Михайла і загрозили йому, щоб здав зернопоставку, бо засудять. Кутрань повернувшись додому – повісився. Його дві доньки большевики розстріляли, а син згинув в УПА, а жінку вивезли на Сибір і останньо, щоб не бачити ним

зненавиджених большевиків, мусів покінчити зі своїм життям самогубством.

Дня 12.8.48 р. до села прибула група большевиків в числі 8 осіб на чолі о/у РО МГБ Циганова і арештували гром. Кришук Івана, якого забрали до району.

Дня 20.8.48 р. вночі до села прибула група большевиків в числі 8 осіб на чолі о/у РО МГБ л-та Циганова. Вони арештували гром. Ткачук Миколу та сильно побили, доказуючи йому, що він має зв'язок з українськими повстанцями, а опісля звільнили.

Синівці: Дня 1.8.48 р. до села прибули: о/у РО МГБ л-т Циганов, робітник РО МВД Горбунов і агент райуповмінзагу Тімошов. Вони заставляли селян, щоб везли зернопоставку. Зайш[л]и до гром. Мозіль Юльки, яку не застали вдома. Циганов залишив їй записку, щоб вона слідуючого дня явилася до РО МГБ. Звідси пішли до гром. Волохатого Полікарпа, в якого Циганов зробив трус в кишенях, а Тімошов сказав: "Мусиш нам допомогти стягати зернопоставку. Ти знаєш, що за 10 днів ми мусимо стягнути 100% зернопоставку".

– Нащо йому поставку стягати, коли в нього брат і сестри потерпіли за Самостійну Україну, – засміявшись, сказав Циганов, – він тієї ж думки, що й були вони. Нічого. Ми вже вивезли з вашого села 20 родин, а ще вивезем 30, то тоді буде спокій. Після цих слів пішли до гром. Виничук Кирила, в якого пили самогон.

Дня 3.8.48 р. до села прибули: о/у РО МГБ л-т Циганов, робітник РО МВД Горбунов, а опісля до них ще приїхали автомашиною нач. РО МГБ майор Риндюк і упов. УМГБ майор (прізвище не відоме. Около 32 роки, високий і темнорусий) і 6 бійців. Вони всі зайшли до гром. Волохатого Павла і тут же зробили трус. Шукали по всіх будинках. Кололи шпильми землю і викидали з клуні снопи. А зайшовши до хати, переглядали кожний папірчик, який тільки був у хаті. В цього ж господаря була на заробітках дівчина з СУЗ. Коли вона побачила большевиків, почала втікати. Циганов почав її дог[а]н[я]ти і стріляти. Дівчина впала, а Циганов прибіг і сильно побив [її] та відпустив. Під вечір згадані большевики виїхали з села в напрям райцентру.

Дня 19.8.48 р. ранком до села прибула група большевиків у числі 8 осіб, на чолі о/у РО МГБ л-та Циганова. Між ними був їхній висложник Костюк Микола з с. Передмірка, який втік зі села, боючись кари від українських повстанців за народні кривди. Всі вони робили трус в гром. Волохатого Павла, Янчук Корнія і Блащук Семена. Нічого незнайшовши[ ], звідси пішли до гром. Бойчук Степаніни, звідки незабаром вийшли і відійшли з села.

Дня 24.8.48 р. до села прибули автомашиною: перший секретар РК КП(б)У Сівожелезов, дир. заготпункту (прізвище невідоме) і упов. Тімошов. Зайшовши до с/ради[ ], викликали гром. Виничук Кирила і Волохатого Павла та сварились з ними, що вони відтягаються з зернопоставкою. Під вечір згадані большевики виїхали до райцентру.

Шили: Дня 9.8.48 р. до села прибули: другий секретар РК КП(б)У Бережний, упов. Стрельбін і Ельцов та взяли голову і секретаря с/ради та ходили по селі і вигонили селян, щоб везли зернопоставку. Зайшовши до гром. Плисюк Хведора і напившись самогону[ ], пішли до гром. Кіринович Василя. В цього була замкнена хата. Вони стали бити двері і вдерлися до хати. В хаті не застали нікого і наглянули діжку з рожчиною на хліб. Большевики вивернули цю діжку та взяли віника і вимазували стіни цею рожчиною. Плисюк в цей час був у сусідки. Коли побачив, що робиться у його власні[й] хаті, став тікати, а большевики завважи[л]и і почали стріляти, але він не зупинившись [втік]. Тоді большевики залишили все і пішли в село та з диким криком вигонили селян везти зернопоставку. Під вечір виїхали до с. Корначівка [Карначівка].

Дня 18.8.48 р. до села прибув Ельцов і зайшов до голови с/ради, напився самогону і пішов в село заставляти селян везти зернопоставку. Зайшовши до гром. Зайця Микити[ ], сильно побив [його] за те, що не здав зернопоставки. Під вечір, відійшов в напрям с. К[а]рначівка.

Дня 19.8.48 р. до села прибув Стрельбін і Ельцов. Зайшовши до с/ради[ ], викликав селян та перевіряв квити по здачі зернопоставки. Звідси пішли в село і зайшли до гром. Козир Олекси, та за нездачу зернопоставки Ельцов вдарив крісом по голові так, що селянин з розбитою головою впав на землю непритомний. Жінка привела місцеву санітарку, яка зробила перев'язку. Коли Олекса дійшов до пам'яті, то большевики примусили "позичити" їм на горілку 200 крб. та до вечора здати 100% зернопоставку. Під вечір відійшли в напрям с. К[а]рначівка.

Дня 22.8.48 р. до села прибула група большевиків в числі 8 осіб на чолі о/у РО МГБ Ілінцова. Зайшовши до гром. Кінзарського Захара, пили горілку. В горільці знайшли соломинку. Тоді пішли до крамаря кооперативи Трохимчук Євгенії і списали протокол, що вона мішає самогон до горілки (казьонки). Ця горілка, що пили, була з кооперативи. Вночі вийшли зі села.

Шушківці: Дня 20.8.48 р. до села прибула група большевиків в числі 8 осіб на чолі о/у РО МГБ Шіпуліна. Зараз же після згаданих большевиків ще прибув нач. штабу істреб. бат. ст. л-т Лапшін з істребками та упов. РК КП(б)У і РВК Крестін. Вечором ходили по селі і гонили селян, щоб везли зернопоставку. Зайшовши до гром. Федорчук Усті і побили її за те, що вона відтягалася з зернопоставкою. Крім неї було побито цього ж самого дня 10 осіб селян. Рано відійшли зі села.

Янківці: Дня 1.8.48 р. рано до села прибуло 30 осіб большевиків на чолі нач. РО МГБ майора Риндюка і упов. УМГБ майора (прізвище невідоме) та обкружили господарство гром. Негоди Анни. Тут зробили сильний трус. Копали ями, розвалювали стіни, викидали снопи і солому зі стодоли. Незнайшовши нічого, упов. УМГБ майор і о/у РО МГБ Шіпулін пішли до гром. Біласюк Оксани, яку допитували невідомо в якій справі. Вернувшись від Оксани, пішли до церкви і в час

Богослуження арештували молодого хлопця Наконечного Богдана та від'їхали до райцентру.

Дня 2.8.48 р. до села прибула група большевиків в числі 9 осіб на чолі о/у РО МГБ Шіпуліна. Вони зайшли до гром. Гречанюк Анни, якої чоловік згинув на "Вітчизняні війні", і в хаті не застали нікого. Зробили трус, вкрали 1 кг мила до прання білизни, 3 куски туалетного [мила] і відійшли до гром. Мартинюк Теклі, [якої] також чоловік згинув на "Вітчизняні війні". В останньої вкрали гроші зі скрині (сума невідома) і суконку. Потім прикликали стару матір Теклі і заставляли її стати на коліна і молитися. При тому питали, коли були "бандити". Жінка плакала і просилася, що вона нічого не знає. Большевики заставляли її присягнути, що нікому не скаже, чого вони до неї приходили, і відійшли.

Дня 12.8.48 р. о/у РО МГБ Шіпулін кликав на допит слідуєчих селян: Вальчук Настю, Теслюк Макара і Ткачук Катерину Трохимівну. Рівнож заходив Шіпулін зі сержантом до гром. Новосад Трохима та питав за сином. Вечором пішли в напрям с. Шушківці. Подорозі заходили до гром. Біласюк Оксани і Рачковської Христі та питали за Ільчук Ольгою, яка від большевиків скривається.

Дня 18.8.48 р. о/у РО МГБ Шіпулін зі своєю групою в числі 8 осіб робив трус у хатах на краю села від с. Шушковець. В гром. Сніцарук Дмитра знайшли заіржавлену цівку від кріса. За це його сильно побили і зі собою водили цілий день вулицями села, а під вечір звільнили. Рівнож сильний трус робили в гром. Білик Антона і питали за сином, та говорили, що як не приведе сина до них, то вивезуть на Сибір. Вечором відійшли в напрям с. Молотків [Молотків].

Дня 28.8.48 р. о/у РО МГБ Шіпулін викликав до с/ради на допит слідуєчих селян: Ільчук Мотру, Кожелюк Фросину і Вальчук Данила. Їх питали, чи вони часом не знають де Білик Прокіп, чи знають Кармелюка (повстанця) і хто роздавав весною 1947 року збіжжя. По кількох годинах цих людей було звільнено додому. Після цього зроби[ли] трус на одній вулиці села та зайшли до гром. Кожелюк Горпини і полягали спати. На другий день відійшли з села.

Р-н: Почаїв

Будки: Дня 4.8.48 р. до села прибув з М[ГБ] л-т Шмірін з 7-ма мвд-истами. Він за невиконання вповні зернопоставки заарештував слідуєчих селян: Камінського Саву, Зубкевич Сергія, Шевчука Степана, Смакоуза Володимира та Біднюк Мартоху. Арештованих зараз же відправили в райцентр на МВД. З МВД арештовані слідуєчого дня були звільнені.

Дня 9.8.48 р. упов. РК КП(б)У та упов. міліції Озеров викликали нічною [вночі] до с/ради гром. Зубкевича Василя та важко побили, так що він був змушений їхати до лікарні. Побили за те, що він будучи сотенним свого участку не добився бажаних для большевиків результатів по здачі зернопоставки.

Дня 26.8.48 р. 6 осіб істребків [вночі] ходили по селі біля лісу під маркою повстанців. Вони намагалися спровокувати гром. Зубкевича Максима, але їм це не вдалося і відійшли в напрям Почаєва.

Борщівка: Дня 1.8.48 р. до села приїхав упов. РК КП(б)У Закаблуков і директор маслозаводу (прізвище невідоме). Вони за невиконання відповідної кількості зернопоставки заарештували і посадили в льох Зорика Василя та Харчишина Володимира. Арештованих через два дні випущено з умовою, що до двох днів виконають зернопоставку.

Дня 3.8.48 р. упов. РК КП(б)У Закаблуков з кількома істребками ходив по селі і гонив селян, щоб везли зернопоставку. За невиконання визначеної кількості на час зернопоставки Закаблуков важко побив нісками чобота гром. Неклюцького Володимира.

Дня 4.8.48 р. упов. РК КП(б)У Закаблуков з кількома істребками ходив по селі і рубав селянам ціпи, щоб везли збіжжя молотити машиною. І так побив і порубав ціпи гром. Ільницького Миколи та Домницького Дмитра.

Валігури: Дня 1.8.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У Павло Романюк з трьома іншими озброєними людьми. Він зібрав десятників і вислав їх, щоб вони заказали населення на збори. Десятники заказали, вернули, а населення не прийшло. Тоді большевики рішили самі йти разом з десятниками, щоб зігнати таки населення на збори. Зайш[л]и до гром. Валігури Мікіфора, який молотив збіжжя в stodолі. За те, що не пішов на збори, Романюк побив його і арештував та вів до с/ради. По дорозі він зустрів 60-літню Пизу Домку, яку спинив і став бити, говорячи: "Ти зачем старая б.... такая обшарпаная, зачем не одіта в шолк[и]?" Видно з цього, що йому не подобалося, що жінка була обшарпана, а крім цього він мав злість на неї за те, що вона йому не поставила горілки до обіду. (Романюк без горілки не їсть). Жінці перебив ногу, яка впала на дорозі. Большевики її покинули, а самі розлючені прийшли до с/ради і подивилися, що нема людей і від'їхали до району.

Дня 2.8.48 р. вечером до села прибула група большевиків в числі 6 осіб на чолі о/у РО МГБ л-т Шабанов. Н[іч]ю він перевів труску в слідуючих селян: Валігури Мікіфора, Казмірук Віри та Лавренюк Павла. Коло останнього держав засідку. Досвіта зайшов до гром. Валігури Мікіфора і арештував сусідню дівчину Устю, яка спала в Валігури. Дівчину звільнили тоді, як її батько приніс літру самогону. Рано арештував гром. Зарівняка Тихона за те, що мав назначені 5 ц зернопоставки, а віддав тільки 3 ц. Арештованого зараз відвезено до райцентру на МВД. Тут просидів 3 дні. Після трьохденного арешту звільнено побитого під умовою, що виконає за один день зернопоставку, а після зернопоставки має зголоситися на МВД. Під вечір Шабанов зі своєю групою відійшов в напрям с. Ст.[арий] Почаїв.

Дня 4.8.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У Романюк Павло з трьома бійцями. Вони в селі гонили селян, щоб везли зернопоставку.

Зайшовши до гром. Лесик Олександра та Миндзюк Яшки[,]побили обох жорна за те, що вони вимагали літру самогонки, а ці не дали. Звідси пішли до гром. Любчик Олександра, якого не було вдома, а був у полі. Большевики розбили вікно, надійшов господар. Вони накинулись на нього за те, що не виконав на протязі 2-х днів 40 ц зернопоставки. Брались грабити, але селянин зрозумів їх, поставив їм літру самогону і задоволені большевики залишили його в спокої.

Дня 8.8.48 р. упов. РК КП(б)У Павло Романюк ідучи з Почаєва в село Валігури. По дорозі зустрів з с. Валігури гром. Коцук Ганну, яка йшла в район в справі неправильно нарахованої зернопоставки. Тут же на дорозі Романюк важко побив її за те, що вона не поїхала своїми кіньми йому орати. Побиту привіз до с/ради і тут замкнув до льоху. Випустив її щойно вечором і то під умовою, що дасть літру самогону та поїде йому орати задаром.

Дня 9.8.48 р. до села прибули: о/у РО МГБ Шабанов з двома мгб-істами та упов. по заготівлі Бондар з двома людьми. Вони зайшли до гром. Благовірного Павла і Шабанов важко побив його за те, що він розганявся з сокирою до упов. Бондара. А рівнож зняв допит і відійшов в напрям с. Будки.

Дня 20.8.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У Павло Романюк з кількома бійцями. Зайшовши до с/ради[,]викликав слідуючих селян: Черняк Степана, Царук Ганну, Валігуру Мотрю і багато інших, які ще не виконали зернопоставки. Він їх по большевицьки вилаяв та загрозив тим, що коли поставка не буде виконана до 22.8. ц. р., то їх господарки будуть зліквідовані, а голови родин засуджені. Вкінці запропонував ще один вихід: подати заяву в колгосп, тоді всі поставки будуть знижені до половини. Охочих селян не знайшлося. Під вечір Романюк поїхав на хутір Лісові і там видер в кожного господаря по літрі самогону.

Дня 21.8.48 р. Романюк зі своєю групою обходив все село і йому ніхто не дав самогону. Тоді він зайшов до гром. Пизи Нестора і спитав за сином, якого не було вдома. Тоді вилаяв і знову ж набив стару жінку Пизу Домку ніби то за те, що не догадалася і не дала розбещеному большевиківі самогону.

Дня 22.8.48 р. Романюк з трьома бійцями цілий день ходив по селі і заставляли селян везти зернопоставку, а хто може не має готової зернопоставки, то заставляв дати літру самогону. Під вечір зайшов до гром. Пизи Ніканора і вимагав самогону, але той відмовлявся, то тоді Романюк набив його та від'їхав до району.

Крутнів: Дня 10.8.48 р. уповноважений мінзагу Ужевін та Кліменко і голова с/ради Худз'як з кількома істребками ходили по селі та зривали протибольшевицькі кличі. При цьому били, кого тільки зустріли по дорозі, чіпляючись, що він вивішував кличі.

Дня 12.8.48 р. до села прибула група большевиків в числі 6 осіб на чолі [з] о/у РО МГБ Шабановим. Вони переводили труську в кількох господарствах та намагалися втягнути в істребки ще кількох осіб, але

тих, що заставляли, то вони відмовлялися. Тоді Шабанов після того сказав: “Не хотите быть в истребительном батальоне, то поедете на Донбас, подумайте хорошенько”. Під вечір відійшов зі села в напрям райцентру.

Раславка: Дня 3.8.48 р. упов. по зерноспоставці Митрога та Забрамний зайшли до гром. Града Миколи та вимагали, щоб дав їсти, але [той] відмовився тим, що немає що дати. Тоді вони заставили, щоб дав квити по здачі зерноспоставки, які вони перевірили і оказалось, що селянин недовиконав 40 кг, за що його сильно побили.

Дня 10.8.48 р. в селі були розвішені протибольшевицькі кличі, які упов. Забрамний та Митрога зривали і ходили по хатах та заглядали в діжки за тістом, щоб пізнати, хто їх приклеював.

Дня 20.8.48 р. упов. Митрога з кількома істребками побив важко десятника Сагана Пилипа за те, що на його участку не був виконаний план здачі зерноспоставки.

Ст.[арий] Почаїв: Дня 3.8.48 р. до села приїхали автомашиною большевики в числі 12 осіб на чолі нач. РО М[ВД] Красюк та о/у РО МГБ Шабанов. Зайшовши до гром. Бондар Ілька[,]зробили в його господарстві трус, а після трусу арештували його і відправили на МГБ в район. Причина арешту невідома.

НАРОД БОРЕТЬСЯ:

Р-н: Вишневець

В.[еликий] Кунинець: Дня 1.8.48 р. до села прибув упов. по зерноспоставці Шура і о/у РО МГБ Боков з 6-ма мгб-істами. Вони зайшли до с/ради і послали дежурних по десятників, які мали явитися на зібрання. До с/ради з десятників ніхто не явився. Большевики були змушені самі йти в село до селян і казати, щоб везли зерноспоставку.

Дня 21.8.48 р. в сс. Снігурівка, Маниво [Маневе], Бодаки, Котюжини, Лози, Федьківці і Кривчихах були вивішені протибольшевицькі кличі[, які протягом] дня уповноважені по зерноспоставці зривали.

Дзвіняча [Дзвіняча]: Дня 23.8.48 р. під вечір українські повстанці роздавали селянам літературу і розклеювали протибольшевицькі кличі. В час розклеювання до українських повстанців підійшла одна жінка і просила, щоб її дали літературу. Одержавши, сказала: “Я того довго виглядала”.

Дня 23.8.48 р. вечором в райцентрі українські повстанці зайшли на квартиру о/у РО МГБ Бокова і забрали один пістоль та його обмундировання. А вийшовши з його помешкання підійшли до помешкання, де мав би бути представник області, який прибув до РО МГБ, і кину[ли] гранату. Вислід невідомий.

Р-н: Кременець

Жолоби: Дня 6.8.48 р. до села прибув з райвоенкомату [л-т] Чижик з 6-ма бойовиками. Він прикликав до канцелярії с/ради голову і секретаря[, в]имагаючи від них, щоб позривали всі протиколгоспні кличі, які були розчеплені по селі. Голова і секретар с/ради відмовлялися це робити. Тоді Чижик звелів голові знищити дошку оголошень, щоб “бандити” не мали на чому чіпляти свої листівки, та пішов сам зривати листівки по селі.

Дня 13.8.48 р. н[ічч]ю в селі українські повстанці знищили приміщення с/ради, телефонічний апарат та молочарню з усіма [а]паратами.

Дня 16.8.48 р. н[ічч]ю були розчіплені протиколгоспні кличі біля церкви, школи і с/ради. Рано до села прибув о/у РО МГБ Макушин з 6-ма мгби-стами, та прочитав листівки і наказав сільському молочареві Романюку Володимирові позривати ці кличі. Але Романюк відмовився зривати і сказав: “Я їх не причіпляв і зривати не буду”.

Дня 22.8.48 р. до села прибув з райвоенкомату підполковник Муравйов та хотів скликати збори селян. На збори селяни не прийшли, за винятком голови і секретаря та десятників, яким Муравйов сказав: “Ваше село має виконати всю зернопоставку до 25.8.48 р., а до 15 вересня податки.

Куликів: Дня 5.8.48 р. н[ічч]ю українські повстанці знищили сільську молочарню з усіма [а]паратами та розчіплено по селі протиколгоспні листівки.

Дня 10.8.48 р. н[ічч]ю в селі були розкинені протиколгоспні листівки, які на другий день збирав упов. по зернопоставці Грицюк.

Крижі: Дня 20.8.48 р. українськими повстанцями було покарано через повішення большевицьких донощиків, які не давали мирному населенню спокою та перешкаджали рев. рухові[:] гром. Смочук Ілію А. і Бабій Настю Михайлівну. Донощикам на грудях були причіплені таблиці з написом: “Сексотів і донощиків карає народ.” Смерть зрадникам!”

Дня 22.8.48 р. н[ічч]ю в селі були розчіплені протиколгоспні листівки, які на другий день зривав упов. по зернопоставці Старигін.

Кімната: Дня 14.8.48 р. в селі н[ічч]ю були розчіплені протиколгоспні листівки, які слідуючого дня зривав упов. по зернопоставці Пожидаєв.

Дня 24.8.48 р. в селі українськими повстанцями було покарано через розстріл гром. Сторожука Семена, який був комсомольцем від 1940 р. та сильно дошкуляв селянам під час першої большевицької окупації і останньо співпрацював з МГБ.

Комарин: Дня 11.8.48 р. н[ічч]ю в селі було вивішено протиколгоспні листівки. Рано населення села з радістю зустрічало таку для нього несподівану звістку та з великим задоволенням читало. Після прочитання листівок селяни говорили: “Напевно вже буде війна, бо є вивішені друковані листівки”. Коли побачив ці листівки Виливчук

Володимир з села Попівці (большевицький виступник), почав зривати та ляяти українських повстанців.

Млинівці: Дня 6.8.48 р. в селі н[ічч]ю появилися протиколгоспні листівки. Рано прибув упов. по зернопоставці Богдасаров з одним бійцем. Прочитавши ці листівки[,]сказав голові с/ради Юськевичеві: “Даремна робота ваших бандерівців, колгоспи таки будуть”.

Дня 10.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Богдасаров з одним бійцем. Зайшовши до гром. Волинюк Ольги, яка в stodолі молотила збіжжя на зернопоставку ціпом[, з]апитав її чому вона до цього часу не здала зернопоставки та вдарив нагайкою. Волинюк, не стерпівши цього, кинулась бити ціпом Богдасарова, який став тікати з її подвіря.

М.[алі] Бережці: Дня 6.8.48 р. в селі н[ічч]ю були розчіплені проти-большевицькі листівки, які слідуєного дня зривав упов. по зернопоставці Чесников і Скачиха.

Дня 7.8.48 р. до села прибув директор Велико[-]Бережецького МТС Дмитрієв [і] упов. Скачиха з двома істрєбками. Вони зайшли до гром. Діхтярука Петра [та] спитали скільки він здав зернопоставки. Після цього Дмитрієв іронічно спитав: “Скільки вночі розліпив листівок?” Діхтярук сміло відповів “Сто”. Тоді Дмитрієв вдарив його прикладом кріса, а Дехтярук нестерпівши кинувся на Дмитрієва і побив його, а сам втік з дому.

Дня 10.8.48 р. в селі були розчіплені протиколгоспні листівки, які слідуєного дня упов. по зернопоставці Чесников і Сукачиха зривали.

Дня 23.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Чесников і Сукачиха. Вони хотіли скликати збори селян і хотіли на зборах об’явити селянам, щоб до дня 25.8.48 р. виконали всю зернопоставку. На збори селяни не прийшли і уповноважені з нічим відійшли з села на напрям с. В.[еликі] Бережці.

Н.[овий] Кокорів: Дня 11.8.48 р. в селі н[ічч]ю біля молочарні, кооперативи і церкви були розвішені протиколгоспні листівки. Упов. по зернопоставці Сахаренко, побачивши листівки біля молочарні, обвинува[ти]в молочарку в цьому, що вона ці листівки вивісила, і за це її побив. А гром. Мормазюка Семена, який в цю ніч був на варті біля кооперативи, допитували хто вивісив на кооперативі. Мормазюк відповів, що ці листівки появилися вже рано, як він зійшов з варті. Все підозріння впало на молочарку, яку визивали в цій справі на МГБ до району.

Рудка: Дня 13.8.48 р. в селі українськими повстанцями було знищено приміщення с/ради і телефоніч[ий] апарат, а папери були забрані зі собою, які були тільки в с/раді. При відході було розчіплено в селі протибольшевицькі листівки.

Сапанів: Дня 9.8.48 р. в селі українськими повстанцями було знищено сільську молочарню з всіма [а]паратами та розчіплено протиколгоспні листівки.

Хотівка: Дня 6.8.48 р. в селі н[ічч]ю були вивішені протиколгоспні листівки, які слідуючого дня з лютістю зривав упов. по зернопоставці Цверлінг.

Дня 26.8.48 р. упов. по зернопоставці Цверлінг зайшов до гром. Мельник Григорія і застав на подвір'ї три центнери муки, яку гос-подар щойно привіз до млина. За невиконання вповні зернопоставки Цверлінг цю муку забрав і положив на фіру гром. Грабовського Петра, а сам пішов в село гонити селян, щоб везли зернопоставку. Коло фіри ніхто не залишився і Мельник Григорій, користаючи з цієї нагоди, відікрив свою муку та порозвозив по сусідах, з якими був в млині. Порозвозив тому, щоб Цверлінг не міг би пізнати, і сам втік з дому.

Шпиколоси: Дня 2.8.48 р. н[ічч]ю в селі населення знищило вітальну арку, яку побудував упов. по зернопоставці Кукуев. Портрет Леніна кинули в баюру, а на портрет Сталіна хтось накаляв. Рано прийшовши Кукуев і голова с/ради Фурман, з[а]ломивши руки, поставали і тільки дивились. Нарешті Кукуев сказав: "Это не бандит сделал, бандит не дурной, он знает кто такой Сталин. Это [с]делал бандитский подсобник, который не знает кто такой Сталин. Если бы я поймал бандита, я не делал бы ему ничего, но если бы поймал этого подсобника, то ламал бы косточки".

Р-н: Ланівці

Білка [Велика і Мала]: Дня 24.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Конюхов з двома працівниками райадміністрації (прізвище невідоме). Зайшли до гром. Данильчик Поліфори і хотіли в неї взяти фіру. Поліфора не хотіла дати. Тоді один большевик ударив її кулаком під груди. Вона почала кричати. Тоді вони зловили її за руки і хотіли завести до хати, але вона не пішла. Коли вона не хотіла йти, то один сказав, що вночі прийде і її задушить. Поліфора сказала: "Бандити! Ви душите людей, а складаєте на когось іншого. Тепер ми будемо знати, що то ви душите людей". Розлючений большевик скинув з плеча кріса і хотів застрілити, але жінка зловила за цівку кріса і стала ним штовхати большевика. Побачивши, що жінці нічого не зробить, він її залишив та пішов в село далі вигонити селян, щоб везли зернопоставку. Жінка зараз пішла до голови райвиконкому Павлова і сказала, що вона вночі не пустить нікого до хати, навіть якщо прийдуть за поставкою зерна, бо її хочуть робітники райадміністрації задушити. Павлов, заспокоюючи її, сказав, що хай спокійно спить, бо душать тільки "бандерівці", а не советські люди.

Бережанка: Дня 10.8.48 р. українські повстанці покарали карою смерті через розстріл большевицького вислужника, бійця істреб. бат. Баран Ілька. Він водив большевиків на засідки, доносив їм про повстанців і селян, які допомагали повстанцям. Будучи істребком, грабив мирне населення.

Борсуки: Дня 7.8.48 р. в селі українські повстанці в приміщенні поштового пункту знищили телефонічний апарат. А на спільному тоці спалили машину – молотілку з МТС. Рівнож зліквідували большевицьких вислужників: Каркіч Терентого, Якімчук Каленіка Ігнатовича і Ліщук Хведора Ігнатовича. Каркіч перший подав заяву про вступ до колгоспу та прикладав усіх старань, щоб заложити в селі колгосп. Крім цього доносив на МГБ про рухи українських повстанців в селі. Якімчук видав криївку ще в 1946 році, в якій згинув один повстанець. Він від тоді став явним працівником міліції в райцентрі. Крім цього разом з большевиками грабив мирне населення. Ліщук був секретарем с/ради, який помагав большевикам у грабленні українського населення та брав участь у вивозі мирн[ого] населення на Сибір. Крім цього подав заяву про вступ до колгоспу і старався, щоб якнайскорше заложити колгосп в своєму ж селі.

Борщівка: Дня 1.8.48 р. українські повстанці спалили дві скирти сіна з колгоспу ім. “17 вересня”.

Влащенці [Влашинці]: Дня 21.8.48 р. українські повстанці зліквідували большевицького вислужника Коберник Василя Сидоровича. Будучи зав. млина, він довідувався від людей про всякі протибольшевицькі виступи між селянами і повідомляв МГБ. Брав участь у вивозі на Сибір мирного населення. Останньо скривався перед українськими повстанцями, боячись, щоб не покара[л]и за народні кривди.

В. Куськівці [Великі Кусківці]: Дня 10.8.48 р. до села прибув робітник райадміністрації Сачко і упов. обкому КП(б)У. Зайшли до с/ради і покликали гром. Калітіна Максима і Романюк Хведора і заставляли їх подати заяви про вступ до колгоспу. Згадані селяни рішучо відмовилися і сталінські слуги від'їхали без бажаних для них успіхів до району.

Дня 13.8.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У Тупол і гонив людей, щоб їхали до колгоспу ім. “17-го вересня” в с. Борщівка звозити снопи. Селяни, почувши це, повтікали зі села.

Дня 20.8.48 р. до села прибув Тупол з істребком та гонили людей, щоб везли зернопоставку. Зайшли до гром. Крабської Анни, наказали її, щоб везла зернопоставку. Жінка сказала, що не повезе, бо має роботу. Тоді істребок почав до неї кричати. Жінка, довго не думаючи, вдарила його в обличчя і він опустив її господарку, недоговорившись нічого.

Дня 25.8.48 р. українські повстанці зліквідували большевицького вислужника істребка Калітін Максима, який робив труски за українськими повстанцями, помагав большевикам грабити і сам грабив українське населення.

Грибова: Дня 1.8.48 р. в селі були розповсюджені протиколгоспні і протибольшевицькі заклики та листівки. Селяни читали і говорили, що большевики не скоро заложуть колгоспи, бо є повстанці і вони до того не допустять.

Жуківці: Дня 4.8.48 р. українськими повстанцями зліквідовано большевицького вислужника Заєць Трифона Яковича, який активно

помагав більшовикам у боротьбі проти українського рев. руху, а також шкодив мирному населенню.

Краснолука: Дня 16.8.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У і РК Сівожелезов і стягав фіри, щоб везли зернопоставку. На дорозі зловив гром. Українця Миколу та вів зі собою, щоб примусити його везти зернопоставку. Коли Сівожелезов зайшов до іншої хати, щоб узяти ще когось, Микола, використавши нагоду – втік.

Дня 20.8.48 р. в селі українські повстанці спалили с[і]льраду і забрали телефонічний апарат. А рівнож зліквідували більшовицьких вислужників: Глібов Дмитра Григоровича, Парій Зенона Григоровича і Кавун Мойсея Васильовича. Глібов був у час польського панування конфідентом польської поліції, а з приходом більшовиків став донощиком МГБ. В 1945 р. вступив до міліції і арештував селян: Глібов Віктора, його сестру Фросину та Українець Анну, закидаючи їм співпрацю з українськими повстанцями. Парій в 1943 р. помагав більшовицьким партизанам грабити українське населення і від часу приходу більшовиків доносив про рухи повстанців в селі. Кавун був активним донощиком МГБ і доносив про рухи українських повстанців в селі, виявляв втаєну худобу населенням перед більшовиками, а рівнож і поле.

Дня 29.8.48 р. до села прибув Сівожелезов з двома мвд-истами і ловив селян, щоб zorganizувати т. зв. червону валку. Селяни тікали з кіньми в поле. Сівожелезов поставив емведистів на вулиці, щоб ловили селян. Під вечір їм вдалося зловити до 10-ть фір. Набравши на вози збіжжя, Сівожелезов подав портрет Сталіна на передню фіру гром. Юрка С. Цей відмовився, а коли більшовики хотіли його заставити силою, він сказав: “Веземо вам свою працю, а ви хоч[е]те критику зробити. Заставляєте, щоб ми везли портрети своїх душителів, а потім скажете, що ми це робимо добровільно”. Виїжджаючи зі села, агент уповмінзагу Мартинюк, що в цей час прибув до села, подав гром. Романському Іванові портрет Хрущова. Цей рішуче відмовився. Коли Мартинюк дальше наполягав, щоб Іван взяв портрет, цей сказав: “Ну тебе ..... з твоїм Хрущовом”. За це упов. Сівожелезов списав акт з Романського і сказав: “За таке дело будем судить”. Мартинюк взяв портрет Хрущова і положив на фіру гром. Манджосові Філімонові та сказав, щоб він держав його в руках. Манджос замість цього, щоб держати в руках, положив на мішках і так їхали. Мартинюк мусів держати сам червоний прапор і так їхали – бо ніхто не хотів. Коли Мартинюк побачив, що Манджос положив портрет Хрущова, прийшов до нього, побив його та дав у руки портрет. Це було біля млина. Тут стояли люди і Манджос до людей сказав: “Б'ють тебе, а ти їм за це дякуй”.

Дня 31.8.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У Сівожелезов і забирав у селян збіжжя (снопами) та заставляв возити до гром. Козак Осипа на вимолочення машиною. Н[іч]ю хтось повикручував зуби в барабанові і машина осталась нечинна.

Ланівці: Дня 1.8.48 р. були розкидані протибольшевицькі і проти-колгоспні заклики.

М. Куськівці [Малі Кусківці]: Дня 6.8.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У Шанченко і гонив селян в'язати ячмінь на його полі, що забрав від вивезених на Сибір людей. Селяни повтікали і ніхто не пішов.

Дня 9.8.48 р. українські повстанці спалили 9-ть кіп збіжжя упов. РК КП(б)У Шанченка, що зібрав з поля селян вивезених на Сибір.

Нападівка: Дня 3.8.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У і РВК Сівожелезов з трьома іншими (прізвище невідоме). В тому був один жид, який був з Палестини. Всі ходили в селі і заставляли селян, щоб везли зернопоставку. Зайшовши до гром. Берчун Ярини, хотіли забрати муку, що в неї знайшли. По муку пішов жид. Ярина стала біля муки та взяла городника і сказала: "Заберайся від мене, а то голову розрубаю. Ти вже в Палестині навоював і ще прийшов нас сюди мучити". Жид утік і більше до неї не заходить. Каже, що з тею бабою небезпечно, бо вона може зарубати.

Дня 9.8.48 р. до села прибув агент райуповмінзагу Мартинюк і за невиконання зернопоставки грабив гром. Пасічника Семена. Жінка Пасічника Ксенька просила Мартинюка, щоб не грабив. Мартинюк не слухав та заб[и]рав дальше, при тому кричав і лаяв. Ксенька вирвала з рук Мартинюкові муку і вдарила його в обличчя. Розлючений Мартинюк побив її, але не ограбив.

Дня 15.8.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У Корж та агент райуповмінзагу Мартинюк. Вони зайшли до гром. Музичик Г. (жінка) [і] почали до неї кричати, що вона не здає зернопоставки. Чоловік її згинув на "Вітчизняні війни", лишився один син, ур. 1939 і то глухонімий. Мартинюк почав йому показувати, щоб він молотив і здавав зернопоставку. Хлопець їм показав, що буде молотити, але й їсти буде сам і їм не дасть. Затиснув два п'ястуки і вимахував ними погід ніс Мартинюкові, тоді взяв тичку і розмахнувся бити, але Корж і Мартинюк втікли з хати.

Дня 29.8.48 р. українські повстанці зліквідували большевицьких вислужників: Куза Олексу Миколаевича і Черняк Наталку Юстинівну. Куза був організатором істребків в селі, доносив большевикам про рух українських повстанців в селі, а також помагав большевикам грабити українське мирне населення. Черняк була донощиком МГБ і завжди на свої[й] квартирі конспіративно передержувала групу большевиків на чолі о/у РО МГБ Циганова та шкодила українському населенню в його таємницях.

Передірка: Дня 18.8.48 р. українські повстанці зліквідували большевицького вислужника Ткачук Володимира, який був активним шкідником українського населення. Одержав від РО МГБ ППШ і три гранат[и] № Ф 1.

Синівці: Дня 7.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці РК КП(б)У і РВК Тімошов. Взяв голову с/ради Хаблюка Бориса і зайшли до

гром. Жюжева Максима і Тімошов сказав йому, що ти будеш десятником і будеш стягав зернопоставку. Максим відмовився, але при відході Тімошов загрозив йому судом. На це відповів Максим: "Можете подавати до суду не раз, а п'ять разів, але я десятником не буду". Не домовившись до нічого, Тімошов відійшов.

Дня 12.8.48 р. до села прибуло чотири робітники МВД і хотіли зігнати людей, щоб розбирати стодолу гром. Шляпської Анни, яку вивезли на Сибір. Люди всі повтікали. Большевики мусіли самі розбирати стодолу.

Дня 14.8.48 р. до села прибув упов. Тімошов і хотів організувати червону валку. Почувши про таке, селяни почали тікати зі села. Не зробивши нічого, Тімошов виїхав до райцентру.

Дня 15.8.48 р. до села прибув упов. Тімошов і в час Богослуження зайшов до священика і сказав, щоб скоріше кінчав, бо він має з населенням говорити. Коли скінчилось Богослуження, всі селяни порозбігались, остались: священик і церковний староста. В цей час Тімошов побачив на паркані заклик проти стягання зернопоставки, здійняв, прочитавши сказав: "Ничаво с людьми не зделаеш, как они будут читать такие написы". Не зробивши нічого – відійшов.

Дня 24.8.48 р. до села прибуло 6-ть істребків з с. Борщівка (охорона колгоспу) і ловили селян з кіньми та заставляли, щоб їхати до с. Борщівки возити снопи в колгоспі ім. "17-го вересня". Селяни всі тікали з кіньми в поле. Не зловивши нікого – виїхали.

Дня 28.8.48 р. в селі був престольний празник. Зі всіх сіл прибуло багато людей (гостей). В тому числі також прибуло два колгоспники з колгоспу ім. "17-го вересня", який існує в с. Борщівці. В гром. Цицальського Володимира був його родич з Вишневецького р-ну і мав б[а]яна. Колгоспники прийшли до нього і сказали, щоб він грав. Цей відмовився. Колгоспники почали йому грозити. На допомогу гостеві прийшов гром. Блащук Адам з с. Синівці і сказав до колгоспників, щоб не чіплялись до хлопця, бо вони йому не заплатили і він їм грати не буде. Тоді колгоспники і гром. Черняк Іван, в якого були ці хлопці на празнику, почали бити Блащука. Побивши його, сіли на фіру і хотіли втекти зі села. Але в цей час надбігли сільські хлопці (парубки) і з криком: "Бий колгоспну голоту!" – кинулись на них і почали бити. Порізані ножами і скривавлені колгоспники ледве вирвались зі села.

Цього дня були розвішені протибольшевицькі і протиколгоспні та проти стягання зернопоставки листівки і заклики до населення. Сільські хлопці робили фотознімки з карикатур, які насвітлювали сталінський режим та розповсюджували їх поміж собою. Хлопець К. з с. Бережанка сказав: "В Синівцях так, як у Самостійній Українській Державі".

В днях 7-8.8.48 р. в усіх селах району і в райцентрі були розповсюджені листівки та заклики проти грабежі большевиками зернопоставки.

В днях 21-22.8.48 р. в усіх селах району та в райцентрі були розповсюджені протиколгоспні заклики. Населення сходилось гуртками і спільно читали.

Протягом звітового місяця в селах часто появлялись протибольшевицькі, протиколгоспні і проти стягання зернопоставки листівки та заклики до населення. Селяни читали, а большевики зривали і говорили, що “бандіти” підбурюють народ проти сов. влади.

Протягом місяця серпня большевики старалися організувати колгоспи, але зі селян ніхто не вписався. Люди коли почують про колгоспи – втікають зі села, щоб їх не примусили підписати заяв.

Селяни заховують збіжжя, бо кажуть, що залишиться тільки заховане, бо все інше большевики заберуть.

Протягом звітового місяця большевики не зробили ані одного клубу. А ті, що були, то стоять пусті і в них нічого немає, і ніхто нічого не робить.

Протягом звітового місяця большевики не втягнули в комсомол ані одного юнака, ані юначкі.

Р-н: Почаїв

Валігури: Дня 1.8.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Романюк Павло. Він хотів зібрати збори селян[ ], іславши десятників, щоб заказали на збори селян. Населення не зійшлося і Романюк вдруге пішов зганяти сам на збори селян, але їх вже не було, бо повтікали в поле. Так що Романюк пробув в селі цілий день і не зібрав зборів та від'їхав до райцентру.

Дня 6.8.48 р. упов. по зернопоставці Романюк Павло зайшов до гром. Благовірного Павла та став лаяти, хотів бити за те, що згаданий селянин не виконав зернопоставки. Нестерпівши цього, Благовірний схопив за сокиру і хотів бити, але Романюк втік.

Крутнів: Дня 24.8.48 р. до села прибув голова райвиконкому Сава та упов. раймінзагу Суржик з кількома бійцями. Вони хотіли зібрати збори селян, але їм це не вдалося. Населення позамикало в більшості хати і повтікали в поле. І так, не зробивши зборів, від'їхали до району.

Ст.[арий] Олексинець: Дня 1.8.48 р. на одній вулиці села голова с/ради Волянук П. (большевицький вислужник) зустрів гром. Усика Митьку і запитав його чи він виконав зернопоставку. Коли одержав відповідь від Усика, що ще не виконав, то тоді Волянук вдарив прикладом кріса у груди згаданого селянина. Усик довго не думаючи, поплював руки і вдарив в обличчя голову с/ради так, що він повалився на землю. За це Усик був арештований МВД і на слідстві сказав: що я коли хотів битися, то був на фронті і бив німців, та служив в армії 6 років, а ніколи не бився з мирним населенням. Після цих слів Усика було звільнено.

В днях 10, 13, 17, 22.8.48 р. в усіх селах району були розклеєні кличі протибольшевицького характеру.

Протягом звітового місяця, помимо всіх заходів, большевик[а]м не вдалося зорганізувати ні одного колгоспу.

ГЕРОІКА :

Р-н: Кременець

Шпиколоси: Дня 18.8.48 р. ранком по доказі с/о о/у РО МГБ Макушін зі своєю групою в числі 6 осіб знайшов на полі під півколою криївку, в якій сидів кущевий дг. Яр і його два боєвики Чорний і Сірко. Макушін, не зачіпаючи криївки, посилає до Кременця, щоб йому дали поміч. В скорім часі прибуло на поміч повна автомашина большевиків, які стали розкопувати криївку. Революціонери, не ждучи, щоб їм не кинули гранати до середини, виривають пачку і кидають гранати в напрям большевиків та починають відстрілюватися. Під час перестрілки революціонери ранили одного большевика, а вистрілявши всі набої, крикнули: “Слава Україні! Смерть катам!” і пострілялися своєю власною зброєю, а що не мали пістолетів, то пострілялися з крісів і автомата. Тіла героїв забрали до Кременця.

Соршило Прокіп – “Яр” – син убогого рільника, ур. 1920 р. в селі Колосова, Кременецького р-ну, Тернопільської області, 4 кл. НСШ. По закінченні школи працює при батьках. Будучи ще малим, вмирає йому рідна мати, і він після того сильно бідує. З приходом другий раз большевиків не йде до ЧА, а починає скриватися. Під час фронту його знаходять в криївці і забирають в ЧА. Вскорім часі він втікає з ЧА додому і починає далі скриватися. В 1945 р. стає станичним господарчим, а в 1946 р. стає станичним ОУН. Будучи станичним, стає проявляти свою ініціативу і в 1947 р. його забирає до себе кущевий, щоб його вишколити на кущевого. А в 1948 р. в м. травні зістає призначеним кущевим. За свій короткий час на пості кущевого багато приложив праці в побудові УССД. Та останнім часом здобув собі великий авторитет в населення за те, що він відчував на кожному кроці біль свого народу і останньо віддавав своє життя за нього. А населення, щоб не забути свого Героя, пішло в цю криївку, в котрій він загинув, зібрало в пляшку кров і закопало на цвинтарі.

Дячук Максим – “Сірко” – син убогого рільника, ур. 1922 р. в с. Шпиколоси, Кременецького р-ну, Тернопільської області, 2 кл. НСШ. По школі працює при батьках аж до приходу другий раз большевиків. З приходом большевиків починає скриватися, ухилиючись від ЧА. Так він скривається аж до 1946 р., а з початком 1947 р. стає боевиком при кущевому. Будучи боевиком, завжди солідно вив'язується зі своїх обов'язків аж до смерті.

Генсіцький Дмитро – “Чорний” – син рільника, ур. 1922 р. в с. Шпиколоси, Кременецького р-ну, Тернопільської області, 3 кл. НСШ. По школі працює при батьках аж до приходу другий раз большевиків. З приходом большевиків починає скриватися, щоб не йти в ЧА. Так

скривається аж до 1946 р., а з початком 1947 р. стає боєвиком при кущевому. Будучи боєвиком завжди солідно вив'язувався зі своїх обов'язків, аж до своєї передчасної смерти.

Р-н: Ланівці

Дня 27.8.48 р. на хуторі с. Корначівка 2 [Карначівка Друга] група боль-шевиків в числі 8 осіб на чолі о/у РО МГБ ст. л-та Ізместьова зробила засідку в рові біля дороги. В цей час переходило кілька повстанців. Большевики, що лежали в рові, підпустивши на два метри до себе і з диким криком: “Стой! Руки верх! Здавайсь!” – відкрили автоматну стрілянину та почали кидати ракети. В боєві згинув повстанець Вихор. Тіло вбитого большевики привезли в село, здійняли з нього чоботи та одіж, залишаючи тільки в білизні. Положили на вулиці його рідного села та згнали людей, щоб дивились, що вони, большевики, вбили “бандита”. О год. 12-ій дня забрали тіло вбитого і виїхали до райцентру. Тут на площі біля пошти положили тіло вбитого Вихра, щоб дивились прохожі селяни, а н[ічч]ю закопали в рові.

Левчук Степан – “Вихор” – син рільника, ур. 1918 р. в селі Корначівка 2, Лановецького р-ну, Тернопільської області, 4 кл. НСШ. По закінченні школи працює при батьках, а згодом починає працювати з братом в кузні, як помічник коваля. З приходом большевиків в м-ці березні 1944 р. йде в підпілля, а в м-ці серпні цього ж року вступає до відділу УПА ком. Морозенка та працює при жандармерії. В м-ці лютому 1945 року стає ройовим і разом з відділом бере участь у рейді до Галичини і на Полісся. По розчленованню відділу вертає у свій терен і працює при райрефі СБ як бойовик. В м-ці червні 1946 р. ранений у голову, а по виликуванні в м-ці вересні цього ж року йде до праці біля кущевому ОУН. Від м-ця вересня 1947 р. працює заступником кущевому ОУН. І так йдучи по завданні подорозі гине сл. п. дг. Вихор.

Р І З Н Е :

Одна жінка зі Запоріжської [Запорізької] області (з огляду на конспірацію не подаю прізвища) оповідала, що в селі Хвалиболівці, Гуляйпільського р-ну, Запоріжської [Запорізької] області колгоспниця ..... Наталка, що мала троє малих дітей, не мала що їти. Коли цього року почалися жнива, то вона взяла 7 снопів збіжжя з колгоспного поля, щоб змолотити голодним дітям на хліб. Це побачив голова колгоспу (прізвище невідоме), арештував її і передав до РО МВД. Наталку засудили на 5 років примусових робіт у Сибірі, а діти пішли в Західну Україну присити хліба, щоб не згинуть з голоду.

В селі Варварівка Гуляйпільського р-ну, Запоріжської [Запорізької] області МВД арештувало колгоспника ..... Івана за це, що в час вивозу зернопоставки з колгоспу державі в м-ці серпні ц. р. взяв у кишеню збіжжя дітям, що були вдома голодні. Голова колгоспу (прізвище

невідоме) всіх перевіряв, що везли зернопоставку. Виявивши зерно в кишені Івана, арештував і відпровадив до РО МВД. Суд засудив колгоспника Івана на 5 років каторжних робіт.

10.9.1948 р.

С л а в а   У к р а ї н і !
Г е р о я м   С л а в а !

/-/ 52

* * *

Крем'яначчина

СТАТИСТИЧНИЙ ЗВІТ
за м-ць серпень 1948 р.

ч/п	Назва районів	Арештовано осіб	З них випущено осіб	Оргаблено господарств	Спалено господарств	Вивезено на Сибір
1	Кременець	15	9	-	-	-
2	Ланівці	33	12	24	-	-
3	Почаїв	12	6	11	-	-
	Разом:	60	27	35	-	-

Замітка: Звіт не повний з цілого терену зогляду на брак даних.

10.9.1948 р.

С л а в а   У к р а ї н і !
Г е р о я м   С л а в а !

/-/ 52

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
(за місяць вересень 1948 р.)

І. РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ЖИТТЯ.

Великоборківський район:

29.VIII.48 р. в с. Білоскірка в приміщенні місцевого клубу відбулися збори селян, на яких 1-й секретар РК КП(б)У Ткач сказав: “Ви негайно мусите розрахуватися з державою. Нікому не подаруємо ні одного кілограма зерна. До колгоспу не будемо нікого змушувати, але запевняю вас, що ще будете проситись, щоб вас прийняли в колгосп, та ми не схочемо. Ви вірите ще підшептам українсько-німецьки[x] націоналіст[ів], т. зв. бандерівц[ів], які говорять вам про самостійну Україну і кажуть не вступати до колгоспу, та не слухати радянської влади. Хіба ж зараз Україна не є самостійною? Вони хочуть Україну відірвати від Росії і віддати американським імперіялістам в кабалу. Україна може бути самостійною лише в союзі з великим російським народом, а без нього – ніколи”.

7.IX.48 р. цей сам секретар в с. Романівка говорив до колгоспників біля ск[и]рт: “Ви не хочете працювати в колгоспі і зриваєте всі роботи. Слухаєте тих українсько-німецьких націоналістів, які брешуть вам про якусь самостійну Україну і кажуть вам саботувати. Ось наприклад, в с. Ходачків М.[алий] недавно прийшло 3-х бандитів до одної горожанки і зробили там мітинг, на якому закликали селян не писатись до колгоспу і не слухати радянської влади. При цьому говорили, що хто вступить до колгоспу, того повішають. На цих зборах були присутні дві старші жінки і три дівчини, які при відході бандитів дали їм дві сорочки, хліб і півкілограма сала. Я закликаю вас пірвати з бандитами і не слухати тих підшептів, бо їх скоріше чи пізніше стріне заслужена кара, а з ними і їх посібників, – а взятись дружньо до праці на колгоспних ланах і скоро закінчити молотьбу, щоб ворожа рука не спалила вашої цілорічної праці”.

Завідуючий райвно Цибух, який був разом з ним, так само вступив в розмову з колгоспниками, кажучи: “Як я довідуся, то до вас заходять українсько-німецькі націоналісти і говорять вам про самостійну Україну. Яка ж краща і більш самостійна може бути Україна, як зараз? Чи в ній радить поляк чи німець? Радимо в ній ми самі при великодушній допомозі російського народу і любимого вождя всіх народів – товариша Сталіна”.

17.IX.48 р. в райцентрі відбулася нарада голів і секретарів с/рад в справі хлібоздачі. Зі звітів виявилось, що найбільше відстають з хлібоздачами села, як Баворів, Лозова, Курники і Стегніківці. 1-й секретар райкомпартії Ткач не втерпів і майже вигукнув: Стегніківці, Курники і Лозова найбільш збаламучені підшептами “бандитів”, які говорять, що так не буде, буде війна і тут прийде Америка. Я впевняю вас, що війни

не буде. Це все брехня тих, яким приходить кінець. Росія сильна і непобідима. Всіх, хто простягне свою брудну ла[п]у по нашу країну, буде з ним така сама доля, як гітлерівської Німеччини. Росії ніхто не побідив ніколи! В дальшій своїй бесіді він сказав, що “до жовтневих свят цього року в кожному селі будуть колгоспи і район стане районом суцільної колективізації.... Куркулів і всіх опірних, які навмисно і злісно зволіають хлібоздачу, слухають мерзенних бандитів, ми зуміємо приборкати”.

Микулинецький район:

26.IX.48 р. в Мишковицькому лісі 20 большевиків з гарнізону військ МВД знайшли могилу трьох впавших повстанців, на якій був хрест і тризуб. Згадані бандити скинули хрест і поломили тризуб.

29.IX.48 р. в Микулинецькій СШ була випущена стінгазета, редактором якої була учениця 9 кл. Станислав Емілія. В газеті була стаття про Івана Франка, в якій він був представлений як націоналіст. Коли вивісили цю газету, керівник 9 кл. зараз зняв її і сказав Станиславу Емілії залишитися після науки. Він запитував її, чому вона висвітлює Франка як націоналіста. Учениця відповіла, що вона так вивчила з радянської літератури. Другого дня Станислав Емілія мусила принести цю літературу для справдження. Провірили, дали їй спокій.

Зборівський район:

31.IX.48 р. в Кабарівській неповносередній школі, в 9 кл. на годині російської мови, учителька Гарбуз Евдокія Федорівна перевіряла домашні вправи. Учениця Антонів Марія, замешкана в с. Ярославичі, Заложцівського р-ну не мала написаної домашньої вправи з російської мови. Коли учителька спитала її, чому вона не написала, ця відповіла: “Я сама з Ярославич, зі школи прийшла пізно. Зразу вивчила інші предмети, а на вечір оставила російську мову. Тимчасом вечором стався випадок в селі: недалеко мене хтось запалив колгосп і зчинилася стрілянина. Я боялася світити. Згасила світло і лягла спати, тому не написала завдання і не вивчила лекції”. Учителька стала кричати: “Оправдання немає! Краще скажіть, що ходили колгоспи палити. Служите націоналістам, допомагаєте їм, а перед нами оправдуєтесь, що не могли вивчити, бо боялись. А якби прийшли бандити і покликали провести в дорогу, ви на все готові. Ну, нічого, слухайте самостійників, та ми вкортці з вами розправимось”.

29.IX.48 р. в 10-ій класі цієї школи, на годині української літератури, учитель Грицак Варлаєм Федорович (зі СУЗ), опрацьовуючи образ Андрія Волика з твору “Фата моргана”, викладав, що кожна людина стремить в житті до здобуття для себе якоїсь професії. В цей час з’їжджає з людини на народ і дав такий приклад: “В західних областях України народ стремить до цього, щоб здобути Українську Самостійну Державу. Але ця боротьба не є правильна тому, що вона

прискорює Англії і Америці володіти світом та поневолювати маси. Створилося ряд націоналістичних груп – українсько-німецьких націоналістів, які нібито борються за народ, а на ділі виходить що інше: Вони нищать народне добро, тим самим спричинюють голод”. Тоді виступили учні Бутняк Марія і Городня Віра з с. Метенів, кажучи: “в селі Метенів є колгосп, і його не знищив ніхто, ані не спалив, але для колгоспників за вироблені трудовні влада не дала нічого, і вони так не будуть мати що їсти”. Учитель назвав це брехнею і говорив далі: – колгоспи будуть в цілому СРСР, тому що тут така система і не виступати супроти неї нікому! Українські націоналісти не в силі стати проти СРСР, бо він є сильний, непоборний...”. Учні знову виступили і почали йому доводити: “Така система! В Радянському Союзі є ще й така система і в конституції так сказано, що кожна країна прилучиться до Радянського Союзу і на бажання може добровільно з нього вийти, то чому ж іде така боротьба? – Власне Україна є вільна, – сказав Грицак, – самостійна в СРСР. Вона має свій уряд в столичному місті – Києві, який опікується українським народом: український народ має свої права...

Учні вибухнули сміхом, а учитель успокоїв їх словами: Всі учні 10-го класу Кабарівської СШ ворожо настроєні до Радянського Союзу”.

Заложцівський район:

19.....²⁷

ІІ. В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ

Великоборківський район:

30.VIII.48 р. в с. Жуково суддя Литв'як і прокурор Литюк засудили Бірчак Дмитра на 7 років тяжких робіт в таборах праці за те, що він не маючи змоги вижити із зароблених трудовнів в колгоспі, вкрав з колгоспного лану три копи жита.

3.IX.48 р. в с. Кип'ячка господар Атаманчук Ілля, не маючи змоги заплатити сільськогосподарський податок, постановив зробити самогонки і продати. В той час, як він лагодив розчину, начальник істребків з с. Товстолуг прийшов до нього на ревізію. Заставши господаря при цій роботі, арештував його і відставив до району.

17.IX.48 р. в с. Гніздечне колгосп досі не посіяв ні одного ара озимини, бо всіх колгоспників большевики гонили молотити і здавати хлібопоставку. На полі стоїть ще в копах коло 10% пшениці, 15% жита і 30% ячменю і вівса. Багато збіжжя стоїть ще на пні, а багато лежить на покосах. Колгоспникам дотепер не видано ні одного кілограма зерна на прожиток.

25.IX.48 р. В цьому ж селі голова РВК Шимкович переводив збори колгоспників, на яких сильно накидався на них, за те, що досі не

²⁷ Так у тексті документа.

усуспільнили коней, не розраховались з державою по хлібоздачі і покрали з колгоспних піль збіжжя.

Микулинецький район:

31.VIII.48 р. В с. Лука В.[елика] злодії вкрали в гром. Зіньків Василя безрогу. Вони вилупили в стелі діру і витягнули нею безрогу. Слідуючого дня приїхав в цій справі нач. РО МВД Александров і запитував господаря, хто міг вкрасти безрогу. Господар відповів, що він так само не знає, як і начальник.

2.IX.48 р. В цьому ж селі незнані злодії обікрали кооперативу. Забрали мануфактуру і кілька пар черевик.

[3].IX.48 р. Бухгалтер райфінвідділу Біда Сергій (з Кам'янець-Подільської області) забрав від фінагента в с. Ладичин Напори 13 тисяч крб., які він мав здати до банку, і втік невідомо куди.

При кінці м. вересня працівник РО МВД одержав листа від своєї матері, яка проживає на СУЗ. Нижче подається точний відпис з оригіналу:

11 сентября 1948 р.

Здрастуй Синочок!

Сообщаю тобі, що я получила 100 крб., но в руки мені їх не дали. Тільки визвали, щоб я розписалась, і відвернули за торішній і сего-річний налог. Но я рада і цим. Тепер мені осталося одне м'ясо. Не багато ще, як буде по 10 крб. кіло, то ще 700 крб. треба. От до чого я дожилася. Мене тузают кожний день, щоб я продала чисто все з города, то не буде 700 карбованців. А тут ні взутися, ні палити, а зима йде. Не хочу жити синочку даже дві мінути. Коли прийде моя гібель – зараз готова, бо нема для кого жити. Коли і нема кому що сказати. Ти, Петя, я знаю, на мене здорово обіжаєшся, бо тобі тоже недобре, ти тоже намучився на свій вік – мало прожив, а скільки горя переніс, а я переживаю сегодня. Вирвала б тебе звідтам, щоб я могла.

Я Петя думала, що то горе, як діти маленькі. Ні, тепер горе, [як]щоб ти приїхав. Хоч би подивилася на тебе, поговорила з тобою, бо ж беззащитная зараз. Не маю кому пожалітись і правду розказати, бо чужому не скажеш. Лена в Михайлівці. Тільки я коло неї не буду зімувати, бо вона сама у людей на квартирі. У ту хату, де вона жила, насадили сімейну учительку, а її треба за квартиру платити і вмести з хазяями живе в одній хаті.

Петя, я б нічого не хотіла, тільки щоб ти вернувся звідтам. Як я переживаю! Коли цьому вже буде кінець? Петя, пиши частіше письма. Наш Павло скоро приїде додому. Баба скоро-скоро помруть, уже висповідалися. Вони часто споминають за тебе, що ти так мучишся. Петя не обижайся на мене. Я знаю, що тобі трудно тоже. Може я коли стану тобі в помочі, якщо не засудять.

До свіданія!

З привітом і хорошими побажаннями по всій твоєй житні

Мама.

Козлівський район:

3.IX.48 р. колгосп ім. Ворошилова в с. Довжанка видав колгоспникам по 600 [гр]. збіжжя на трудовдень. Колгоспники з цього були дуже невдоволені і говорили, як не було хліба, так і не буде.

Зборівський район:

Жінка директора Зборівського уповмінзагу Шіянова часто заходить до райсоюзу і, горлаючи: мені потрібно, купує цілими бухтами мануфактуру по державній ціні, а на базарі продає по спекуляційних цінах. Хоч поліційні органи переслідують спекулянтів, жінка Шіянова продає без жодних перешкод і переслідувань з боку МВД. Тимчасом інш[их], які заради свого животіння продають свої останні речі чи продукти, емведисти б'ють їх, грабують, а навіть судять. Ось, наприклад: дня 1.IX.48 р. жінка Наконечного Володимира Марія з с. Кудинівці, щоб роздобути гроша на заплату наложених державою податків, винесла на базар до Зборова 1 кг. масла. На базарі приступив до неї емведист і спитав, що вона продає. Вона сказала: масло. Тоді цей відібрав від неї масло, а щоб вона не кричала, почав кричати: "Ти спекуліруєш, у нас спекулянтів нет. Іді, а то сейчас посажу". Жінка почала проситись, що вона має тільки всього і то продає, бо не має звідки заплатити податок, але емведист тупнув до неї ногою і крикнув: "Іді, мать твою ..., а то сейчас попадьош в подвал". Наконечна Марія вернула додому без грошей і без масла.

[...].IX.48 р. в с. Метенів невідомі злодії розбили вночі двері до кооперативи і забрали товарів на суму 8 тис крб. Другого дня емведист Земсков арештував крамаря Блашкевич Івана, підозріваючи його в тому, що це його робота. Дня 3.IX.48 р. Зборівський нарсуд засудив Блашкевича Івана на 10 літ тюрми і відставив його до тюрми в Тернополі.

[...].IX.48 р. в с. Августівка (Козів.[ський] р-н.) обкрадено кооперативу на суму 3600 крб.

Жінка Шіяна зайшла до райсоюзу в Зборові і зажадала від магазинера більшої кількості мануфактури. Коли магазинер відмовився, вона кричала "Давай, бо мені розрішено, а ні то я тобі покажу". Магазинер дав їй, скільки вона хотіла, мануфактури, яку вона дня 13.IX.48 р. продавала на базарі по спекулятивній ціні.

[...].IX.48 р. голова райвиконкому Барчишин і 1-й секретар Харченко на зборах управи колгоспу в с. Метенів заявили, що робітники місцевого колгоспу в цьому році заплати за трудовні не одержать, тому що не буде доброго врожаю. "Те, що зібрали цього року, – сказав Барчишин, – не вистачить державі і за роботу для МТС-у". Коли голова колгоспу звернувся з проханням, щоб дати колгоспникам хоч частинно, то голова р-ну сказав, – "Метенівські колгоспники можуть жити ще два роки тим, що мають в запасі з минулих років".

[...].IX.48 р. в с. Кабарівці пропало вночі дві вівці у гром. Романів Василя. Хоч в селі пішла поголоска, що ці дві вівці вкрав Павло Самчук (місцевий злодій), але господар не робив з цього жодного вжитку, бо боявся злодіїв.

[...].IX.48 р. до кооперативи в с. Підгайчики добувались вночі злодії, але господиня, жінка Бурого Миколи, в якого поміщається кооператив, почувши, що хтось добувається, вискочила крізь вікно і наробила крику. Злодії залишили кооперативу і повтікали. Після цього большевики роблять там засідки майже щоночі.

Заложцівський район:

[...].IX.48 р. в с. Білокриниця большевики застали при робленні самогонки селянина Гамеру Михайла (переселенця). Коли господар почав проситись в них, щоб не подавали його до суду, тоді большевики сказали, що простять, тільки хай він дасть їм три літри горілки. Господар дав їм горілки, і ці відійшли. Слідуючого дня прибули до цього господаря інші большевики, перевели ревізію, під час якої знайшли ще 3 л. горілки. Всю цю горілку разом з апаратом забрали і від'їхали.

14.IX.48 р. в с. Білокриниця кількох большевиків ввечері ходило попід вікна селян і вислухували, що люди говорять. Спинившись під вікном Гресько Софії, вони почули, як вона сказала до Качан Йосипа: "Щоб тих большевиків вже чорт забрав! Не маю з чого заплатити податку, то мушу вигнати самогонки і спродати". В той час входять большевики і сказали, що вони все чули; хай продасть їм горілки, а вони заплатять їй, то буде мати на податок. Господиня, захоплена на гарячій, дала большевикам і горілки, і вечері, щоб нічого їй не робили.

[...].IX.48 р. в с. Оліїв ограблено вночі кооперативу. В зв'язку з тим арештовано сторожа кооперативи, який спочатку зізнавав, що було 6 озброєних людей, а після цього признався, що йому так казали говорити голова кооперативи Скоробогатий і крамарка Дрозда Марія. Згаданих арештовано і відставлено в район.

[...].IX.48 р. з колгоспу в с. Тростянець В. большевики вивозили цілий день зерно трьома автомашинами. Над роботою наглядав II-й секретар райкому ЛКСМУ Шпонарський.

Дня 14.IX.48 р. на колгоспних зборах перший секретар райкомпартії Молько сказав, що кожному колгоспникові обривається заплата трудоднів на одну четверту. (На трудодень було призначено по 1 кг. зерна).

Дня 16.IX.48 р. виплачувано колгоспникам за трудодні. Майже всі жінки, які працювали ціле літо, одержали тільки по 10 кг. зерна.

16.IX.48 р. в с. Білокриниця гром. Сеньківська Евдокія видавала за муж свою доньку. Вінчати молодих приїхав священик з с. Бзовиця Дорош. Селяни не любили цього священика за те, що він в церкві називає людей різними неприличними словами, тому не хотіли його впустити до церкви. Дорош намагався силою увійти до церкви, але це нічого не

помогло. Коли згаданий побачив, що нічого не вдіє, сказав до людей: “Вас шляк трафить! Як позвоню на МГБ, то всіх запакую на 15 літ тюрми”. Він пішов до с/ради і через с. Оліїв почав в’язатися з МГБ. В той час в Олієві був при телефоні один фінагент і запитав, хто дзвонить. Відповідь була: Дорош і що хоче долучитись до МГБ. Цей тоді сказав, що вже він є пов’язаний і може говорити. Дорош просив прислати йому бійців МВД до помочі, бо люди не хочуть впустити його до церкви. Фінагент відповів, що зараз війська нема, всі виїхали на обласну до с. Серетець, бо там “бандьори” вбили 6-ох большевиків, – “Ваша справа кончається”. Священник ще раз намагався ввійти до церкви, але люди таки не впустили, і він мусив вінчати молодих в церкві с. Оліїв.

[...]IX.48 р. В колгоспі с. Загір’я усі робітники одержали цього року за трудовень по 1 кг. зерна. На один трудовень їм доводилося працювати по два, а то й по три дні. Вже зараз колгоспники голодують. В зв’язку з чим появляються части крадіжі, колгоспники мають спеціальні торбинки, якими крадуть збіжжя при його перемолоті. Одна колгоспниця Петришин в часі жнив не вийшла до машини, якою молотили збіжжя на контингент, за що обтягнули 10 трудовнів. Правління згаданого колгоспу користується великими привілеями. Напр., голові колгоспу начисляється кожного місяці 35 трудовнів. Крім цього, голова майже кілька разів в тиждень возить продавати крадене колгоспне збіжжя до Тернополя, Зборова і Залозець.

Вже два місяці робітники райадміністрації не одержали зарплати. З кінцем місяця жовтня виплачено робітникам тільки одну третю місячної зарплати.

В с. Гаї Зарудянські [Гаї-за-Рудюю] селянин-одноосібник Тимчишин Іван, який працює в спиртзаводі, змушений купувати хліб на прохарчування родини, бо все збіжжя большевики забрали на контингент.

Великоглибочоцький район:

24.VIII.48 р. в с. Плотича у лаборанта маслозаводу знайдено під час ревізії крадене масло, на що большевики списали його майно і подали акт оскарження до суду.

6.IX.48 р. в с. Хоми упов. по контингенті Захаров і Непийвода зайшли до селянина Мулякевич Павла нібито за податком. Один з них виліз на стрих і побачив кілька центнерів збіжжя. Звертаючись до господаря, він почав розпитувати, скільки господар здав контингенту, а вкінці каже: “О, то ти здаси ще 25 ц. контингенту!”. Господар побачив, що большевики можуть його ограбити, поставив півтора літри горілки, яку разом з ними випив, і вони залишили його в спокою.

III. Г О Л О Д

Одна дівчина зі СУЗ, яка служить тут в одного господаря, одержала від матері листа. В листі мати звертається до доньки, щоб

прислала їй що небудь з харчів, бо гине з голоду. В листі повідомляє вона, що цього року не одержала жодної зарплати за трудовні. Хотіла приїхати на “Западну” Україну, але туди не пустили її, бо заборонено.

В с. Монилівка (Заложцівського р-ну) селянин Янішевський Семен вже не має чим прохарчувати своєї сім’ї, тому що большевики ограбили цілковито за те, що минулого року біля його господарства лежав вбитий большевик.

ІV. С О В Е Т С Ь К А Д Е М О К Р А Т І Я

Великоборківський район:

20.VIII.48 р. в с. Білоскірка упов. по контингенті Камінський з трьома іншими большевиками забрав все збіжжя в громадян: Май Катерини П., Демчук Івана, Деревляного Василя, Деревляної Євгенії, Кобильник Василя, Левус Анни і Деревляної Магди. Згадані большевики рабували так селян через п’ять днів, забираючи з поля збіжжя і незважаючи чи даний господар здав контингент, чи ні.

26.VIII.48 р. в с. Ступки 1-й секретар РК КП(б)У Ткач з кількома іншими большевиками сконфіскував господарства Яциківської Марії і Коменда Захарія. (Яциківська Марія виповнила всі наложені поставки, але тому, що вона живе на одному подвір’ї з колгоспником Галапуп Дмитром, большевики сказали, що живий і мертвий інвентар Яциківської є власністю Галапуца, а збіжжя вона забрала з колгоспного поля. Ця сама причина сконфіскування майна була в Коменда Захарія, який живе разом з колгоспником Яциковським Андрієм).

27.VIII.48 р. в с. Білоскірка упов. по контингенті Камінський забрав все збіжжя, та все що попало йому під руку, в 70-літнього господаря Пальчинського Томи, який живе тільки з 68-літньою жінкою. Згаданого зрабовано, хоч він здав повністю хлібопоставку.

Цього самого дня Камінський стріляв за 64-літнім господарем Стадником Григорієм, який побачивши, що Камінський іде до нього на рабунок, втік на город. Камінський зловив Стадника, вкинув його до пивниці і тримав замкненого цілий день. Згаданий большевик побив ще гром. Северу Григорія за нездачу контингенту збіжжя.

Від 26.VIII до 3.IX.48 р. група большевиків на чолі з II-им секретарем райкомпартії Груніним грабила всіх селян с. Застав’я, без різниці, чи хто здав контингент, чи ні.

30.VIII.48 р. в с. Ступки II-ий секретар РК КП(б)У Грунін сконфіскував господарство Пащин Марії і Крук Якова. Пащин Марія має понад 60 років і повністю здала контингент, але живе на однім подвір’ї зі своїм сином, який є в колгоспі, тому все її майно забрав, мовляв, син все це накрив в колгоспі. Крук Яків живе з колгоспником Чуйкою Ільком, отже, все майно, сказали, є власністю Чуйки.

1.IX.48 р. в с. Ходачків М. упов. по контингенті Каніболоцький (майор райвоенкомату) та ще 4-ох большевиків в гром. Хоптяк Петра

забрали зі стриху останніх півкопи жита, яке мав на прожиток, а в Томків Михайла – дві копи пшениці, мимо цього, що цей останній здав контингент вповні.

В с. Байківці упов. по контингенті Фанфадінов на зборах селян проголосив, що до 2.IX.48 р. до 10-ої години ранку люди мають здати всю наложену їм хлібопоставку разом з добавкою, яка виносить 30% всього контингенту.

2.IX.48 р. в с. Байківці в гром. Возняк Марії большевики забрали 100 кг. жита, мимо цього, що вона здала повністю хлібопоставку.

В с. Ходачків М. майор райвоенкомату Каніboloцький забрав за хлібопоставку в Сенік Анни три копи вівса, а в Яцків Степана – дві копи жита, хоч він здав навіть додаткову хлібопоставку. Під час ревізії згаданий большевик забрав в нього смажені яблука і вишняк, що були на стриху. Свій грабіж оправдував тим, що нібито господар держить це все для “бандьорів”.

3.IX.48 р. на хуторах Гаї Ходорівські упов. по контингенті Фанфадінов сильно побив за нездачу контингенту Глумацького Федора, Молодіц Івана і Костишин Івана.

В с. Козівка о/у РО МГБ Коновалов з 20-ма большевиками держав засідку коло господарства Пелехатого Андрія, якого день перед тим було зловлено і відствлено до гарнізону в с. Скоморохи, але звідтам, як говорять большевики, він мав втекти. Тут держали большевики засідки ще 4, 5 і 6.IX.48 р.

В с. Ходачків М. о/у РО МГБ Петриков арештував Войтович Анастасію Дмитрівну. Причина арештування не відома.

4.IX.48 р. в с. Романівка упов. по контингенті Христонько з двома большевиками забрав все збіжжя в Цембровського Василя і Скороход Антона. Цембровський працював в Тернополі, а його батьки в колгоспі. Забране в нього збіжжя він зібрав зі свого поля, бо сам він до колгоспу не вписався. Скороход Антін зараз є в колгоспі, а збіжжя забране в нього з минулорічного врожаю, яке він лишив собі на життя.

В с. Прошова уповноважений з РК КП(б)У Воронкін і завідуючий колгоспного і сільського будівництва Гулька в гром. Тичинської Анни, яка взагалі немає землі, а на життя купила собі збіжжя за продану корову, – вони забрали останні два центнери жита. В Олійник Михайла, який здав повністю хлібопоставку, забрали один центнер жита.

5.IX.48 р. в с. Козівка відбулися збори селян в справі хлібоздачі. Один з промовців Черепок Михайло, голова ССТ, сказав до людей: “Ми як візьмемося до вас, то вам в очах почорніє, а з державою розраховатися мусите”.

В с. Гніздечне (Шляхтинці) прокурор Лютюк арештував Балабан Анастасію за те, що вона взяла з колгоспу 10 кг. соломи.

6.IX.48 р. в с. Байківці упов. по контингенті Фанфадінов і голова с/ради Чаплінський забрали в Маркович Шимона все збіжжя, муку,

фасоллю, а навіть ч[а]сник і цибулю за те, що цей не здав “добавочної” хлібопоставки.

8.IX.48 р. в с. Прошова II-ий секретар РК КП(б)У Грунін, упов. з РК КП(б)У Воронкін та зав. відділом колгоспного [і] сільського будівництва Гулька арештували голову кооперативу Сампару Михайла і відставили до гарнізону в с. Скоморохи. Пополудні бійці з Скомороського гарнізону прибули ще до села і хотіли арештувати П’єтрик Михайла, але цей, побачивши більшовиків, почав утікати. Большевики, стріляючи за ним, пустились в погоню і зловили. Після цього перевели стислу ревізії у згаданого господаря, де зловили Демків Михайла, який втік від роботи з Донбасу і скривався. Арештованих П’єтрик Михайла і Демків М.[ихайла] большевики держали цілу ніч в гром. Гарник Степана, а ранком відставили до с. Скоморохи.

В с. Ходачків М. о/у РО МГБ Петриков з двома большевиками знайшов під час ревізії в Томків Василя 10 мішків закопаного збіжжя. Збіжжя забрав до с/ради, а вслід за тим арештував невістку Томків Василя Лікеру. Цього самого дня арештовано ще Омелька Мирона, якого брат криється від ЧА.

В с. Ходачків М. майор з райвоєнкомату Каніboloцький і фінагент Пилипів Еміліян Ів. З двома істребками зайшли до Недошитко Анни за добавкою хлібопоставки. Не заставши нікого вдома, Каніboloцький з істребками вдерся крізь вікно до хати, забрав два мішки жита з половою і вкрав зі скрині 9 коробок сірників. Звідси пішов він до Недошитко Параскевії Пилипівної, де забрав два мішки жита з половою, яке вона тримала під посів.

В с. Застав’я о/у РО МГБ Коновалов з 7-ма большевиками переводив ревізію по всіх тих господарях, що мають пасіки. В Бучинського Павла большевики підложили в улей якісь одяги і забрали нібито знайдені ці речі до с/ради. Тут допитували в [цій справі Бучинського Павла].

9.IX.48 р. в с. Романівка 1-й секретар РК КП (б)У Ткач, контролюючи роботу в колгоспі, вдарив в лице голову колгоспу Дідух Івана за те, що люди не хочуть працювати в колгоспі, через що не зведено з поля снопів і не засіяно озимини. Після цього большевики виганяли колгоспників до роботи.

В цьому ж селі уповноважений Христонько ще з двома большевиками забрав у гром. Купляк Павла все збіжжя, яке оставив собі на прожиток, мимо цього, що він здав “поставку і добавку” повністю.

10.IX.48 р. в с. Байківці редактор райгазети “Зоря” Величко та ще кількох большевиків забрали в Смаль Петра 5 цнт. збіжжя, в Смаль Марії 3 цнт. жита, в Грабас Марії – цибулю, ч[а]сник і 55 крб. без огляду на те, що згадані громадяни здали хлібопоставку в 100%.

Цього ж дня ці большевики вкрали в Басюк Анастасії зі скрині 98 крб.

В с. Смолянка II-ий секретар РК КП (б)У Грунін з 12-ма большевиками насильно зорганізував колгосп. Большевики примусили 100

господарів вступити до колгоспу і назвали його ім. Жданова. Головою колгоспу назначили гром. Сампару Івана.

В с. Стегніківці уповноважений РК КП(б)У Бондаренко з 6-ма іншими большевиками збирав хлібопоставку. Вечером згадані большевики напилися добре в гром. Глушки Андрея, а потім п'яні йшли до с/ради, де вони стало ночують. По дорозі вони кидали каміння на бляшані дахи селянських хат. Ці самі большевики стягали контингент збіжжя через чотири дні. Дня 14.IX.48 р. вони, напившись горілки в гром. Боркун Романа, були до тої міри п'яні, що качалися по дорозі та придорожному рові.

12.IX.48 р. в с. Застав'я о/у РО МГБ Коновалов з 7-ма бійцями військ МВД арештував за нездачу контингенту збіжжя таких громадян: Бучинську Анну, Чорного Івана і Дерлицю Івана. Арештованих відвезено до району.

13.IX.48 р. в райцентрі засуджену на один рік тюрми гром. Тацік Мокрину зі с. Ступки за те, що вона переночувала Чорномаз Степанію, яка криється перед арештуванням.

В с. Лозова о/у РО МГБ Гоцуляк, секретар РК КП(б)У по кадрам Клубенко з 12-ма большевиками арештували фінагента Пилипчук Михайла за те, що минулої ночі українські повстанці забрали в нього 10 000 крб., податкові книжки і квитанції. В с/раді секретар РК КП (б)У Клубенко сильно побив Пилипчука і вимагав від нього зізнання, що він добровільно віддав "бандьорам" гроші. Арештованого відставлено до району.

В райцентрі Бірки Великі в приміщенні РВК секретар РВК Козуб сильно побив секретаря с/ради с. Лозова Климова, а також назвав його бандитом, коли цей прийшов зголосити, що минулої ночі українські повстанці забрали в фінагента Пилипчук Михайла гроші, зібрані від селян в рахунок сільськогосподарського податку.

14.IX.48 р. в с. Застав'я II-й секретар РК КП (б)У Грунін з 12-ма большевиками почав організувати колгосп. Большевики зганяли насильно людей до с/ради, де наказували підписувати заяву про вступ до колгоспу. Хто не хотів підписати заяви, тому казали до вечора заплатити податок і накладали велику кількість додаткової хлібопоставки. Внаслідок цього вписалось до колгоспу 150 селян. Колгосп названо "Нове життя". Головою колгоспу ніхто не хотів бути. Тоді II-й секретар РК КП (б)У Грунін силою призначив на голову колгоспу гром. Бучинського Степана, якого син засуджений цього року весною на 25 років тюрми.

15.IX.48 р. в с. Гніздечне (Шляхтинці) уповноважений РК КП(б)У Іваненко та ще кількох большевиків виганяли одноосібних господарів возити снопи з колгоспного поля.

16.IX.48 р. в с. Лозова секретар РК КП (б)У по кадрам Клубенко з 16-ма большевиками збирав хлібопоставку. В гром. Чукарського Івана згадані большевики зрабували 8 цнт. збіжжя, муку, щоботи і 400 крб., в

Трача Осипа – 2 цнт. жита, а в Боряк Марії – гречку і муку, причому дир. райхарчпромкомбінату Бойко, який також брав участь в збиранні контингенту, сильно її побив прикладом кріса

18.IX.48 р. в с. Козівка уповноважений РК КП(б)У Гавриленко з трьома іншими большевиками стягав хлібо- і м'ясопоставку. В переселенців з-за лінії Керзона Пелешика Степана і Янковського Івана цей же большевик забрав останні кози за те, що вони не здали м'ясопоставки.

19.IX.48 р. в с. Козівка уповноважений РК КП(б)У Гавриленко зайшов до старенької бабусі Бунт Катерина, яка була звільнена від хлібопоставки, і забрав від неї 50 кг. гречки, незважаючи на те, що вона осталася без одного зерна.

В с. Стегніківці в день 21.IX. припадає празник. Тоді са[ме] цілий день о/у РО МГБ Гоцуляк з 12-ма бійцями військ МВД сидів в лісі “Ліщина”. Вечером згадані большевики, вдаючи українських повстанців, заходили до деяких хат і говорили: “Дядьку, дайте хліба і горілки для наших хлопців, що ждуть надворі”. Також спиняли на вулицях проходжих людей, яких питали: “Що нового чувати в селі? Чи нема совітів?” Але большевикам не вдалося нікого спровокувати.

24.IX.48 р. в с. Козівка уповноважений РК КП(б)У Гавриленко та ще трьох большевиків шукали по господарствах, городах та на полях за захованим збіжжям. І так, на полі гром. Боднарчук Олекси ці большевики знайшли закопане збіжжя, яке зараз сконфіскували, а на господаря написали акт оскарження.

Перед полуднем до с. Байківці приїхав з райцентру капітан МГБ (прізвище невідоме). Він зателефонував до Збаража, звідки приблизно за півгодини приїхало автомашиною 32-ох бійців військ МВД. Вони привезли зі собою повстанця, зловленого живим в с. Івашківці, Збараського р-ну, який походить зі с. Чернихівці цього ж р-ну. Згадані большевики разом з капітаном пішли на присілок Русанівка (належить до с. Байківці), де перевели стислі ревізії. Перед вечором копали ями коло могили і чогось там шукали, а відтак пішли на поле між присілком Русанівка і хуторами Гаї Чумакові. Звідси ці большевики повернули до с. Байківці, а опісля відїхали в напрямі с. Охримівці, Збараського р-ну.

25.IX.48 р. в с. Козівка уповноважений РК КП(б)У Гавриленко з трьома большевиками накладав “добавку” контингенту збіжжя від 10-30 кг. зерна на кожне господарство. Призначену “добавку” селяни мусили здати ще того самого дня до вечора. Гром. Сагаль Михайлина, якій наложено 30 кг. “добавки”, принесла до с/ради тільки 25 кг. зерна, за що згаданий большевик ще накинувся на неї з грубою лайкою, а відтак насильно забрав 4 мішки збіжжя, яке вона лишила для себе на прожиток.

В с. Черн[е]лів Руський о/у РО МГБ Арзютов з 8-ма бійцями військ МВД постріляв собак в громадян: Андрушевського Доміна, Мирослава Піх, Ципляк Маріяна і Фіголь Івана.

27.IX.48 р. в с. Ступки о/у РО МГБ Арзютов з капітаном МГБ (прізвище невідоме), арештували Вовк Луцину, якої муж впав в революційних рядах. Арештовану забрано до району. Причина арештування невідома.

28.IX.48 р. в с. Застінка 1-й секретар РК КП(б)У Ткач з групою большевиків, в числі 16 чоловік, насильно втягнув до колгоспу 130 господарів. Селяни були змушені вступити до колгоспу, тому що наклали їм такі великі податки і хлібопоставки, які вони не могли сплатити до так короткого реченця, то є до вечора. Головою колгоспу 1-й секретар РК КП(б)У Ткач назначив Бучинського Михайла.

29.IX.48 р. в с. Гніздечне (Шляхтинці) уповноважений РК КП(б)У Іваненко забрав в гром. Куцої Анни 3 цнт. муки за нездачу додаткової хлібопоставки.

30.IX.48 р. в с. Ходачків Малий о/у РО МГБ Петриков з 4-ма бійцями військ МВД зловив Омелька Миколу, який крився перед арештуванням ще від 1944 року. Петриков скрутив Омелькові колючим дротом руки і відвіз до р-ну.

Засідки, ревізії, облави, переслухування.

Засідки відбулись:

1. в с. Черн[е]лів Руський:
  - 1) 26.VIII – коло колгоспних ск[и]рт,
  - 2) 31.VIII – на подвір'ї Слободян Теклі,
  - 3) 3.IX – коло колгоспних ск[и]рт,
  - 4) 13.IX – [коло колгоспних скирт],
  - 5) 29.IX – на хут. Анелівка,
  - 6) 23.IX – на кінці села;
2. в с. Козівка:
  - 1) 29.VIII – від сторони с. Скоморохи,
  - 2) 3.IX – к/госп. Пелехатого Андрія,
  - 3) 8.IX – від сторони лану,
  - 4) 9.IX – від сторони лану],
  - 5) 10.IX – від сторони лану];
3. в с. Романівка:
  - 1) 1.IX – к/госп. Калинич Миколи,
  - 2) 5.IX – коло колгоспних ск[и]рт;
4. в с. Прошова:
  - 1) 1.IX – на хут. Салівка;
5. в с. Кип'ячка:
  - 1) 4.IX – коло церкви,
  - 2) 12.IX – коло церкви;
6. в с. Байківці:
  - 1) 3.IX – довкруги села,
  - 2) 13.IX – на присілку Русянівка;
7. в с. Жуково:
  - 1) 6.IX – коло колгоспних ск[и]рт;

8. в с. Ступки:
  - 1) 7.IX. – коло приходства,
  - 2) 9.IX. – [коло приходства];
9. в с. Білоскірка:
  - 1) 8.IX. – від сторони с. Товстолуг,
  - 2) 9.IX. – на господарстві Стадник Петра,
  - 3) 24.IX. – коло церкви;
10. в с. Ходачків М.[алий]:
  - 1) 10.IX. – на господарстві Івасечка В.,
  - 2) 15.IX. – [на господарстві Івасечка В.],
  - 3) 20.IX. – в кукурудзі, к[оло]/ Балабан Захар,
11. в с. Курники:
  - 1) 19.IX. – на роздоріжжі, к[оло]/ Боркун Іллі,
  - 2) 24.IX. – [на роздоріжжі, коло Боркун Іллі];
12. в с. Стегніківці:
  - 1) 20.IX. – к[оло]/ Ремінник Йосипа,
  - 2) 23.IX. – від сторони с. Курники,
  - 3) 25.IX. – коло церкви і клубу.

Ревізії були:

1. в с. Ходачків М.[алий]:
  - 1) 1.IX. – в Балабан Анастасії, Балабан Осипа Васильовича, Яцків Теодора і Недошитко Теодора Васильовича;
  - 2) 8.IX. – в Томків Василя;
  - 3) 20.IX. – в Балабан Захарія, Кулик Павла і Недошитко Івана Сидоровича;
2. в с. Романівка:
  - 1) 2.IX. – в Гнатишин Степана,
  - 2) 5.IX. – в Дідух Степана, Романюк Антонини, Гнатишин Якова, Івахів Івана і Дідух Павлини;
3. в с. Прошова:
  - 1) 8.IX. – в П'єтрик Михайла і Веселик Михайлини;
  - 2) 11.IX. – в Стебельського Михайла, Сампари Анни і Петрик Михайла;
  - 3) 20.IX. – в П'єкного Петра, Досень Евстахії, Мартинюк Олекси, Наумик Миколи і Сампари Степана;
4. в с. Застав'я:
  - 1) 8.IX. – по всіх тих господарствах, де були пасіки;
5. в с. Черн[е]лів Руський:
  - 1) 12.IX. – на хуторах Замчисько в Вайди Євгена, Вайди Юліяна, Борак Олекси, Цепляк Йосипа, Кахрай Антона і Курочка Іллі;
  - 2) 24.IX. – на хуторах Замчисько;
6. в с. Гніздечне:
  - 1) 12.IX. – на хуторах Гаї Шевченківські;
7. в с. Курники:

- 1) 15.IX. – в Івасечка Юстина Григоровича, Будій Захарія, Полюги Миколи, Кулик Павла Михайловича, Балабан Захарія і Недошитко Івана Сидоровича;

8. в с. Козівка:

- 1) 23.IX. – в Задорожного Григорія;
- 2) 24.IX. – по господарствах, городах, бур'янах.

Переслухувано:

1. в с. Білоскірка:

- 1) 4.IX. – в Деревляного Володимира, Бобрівця Івана і Крупу Степана;
- 2) 5.IX. – переслухано цих самих;

2. в присілку Русянівка (с. Байківці): 1) 10.IX. – Черномаз Степанію, яка колись крилася перед арештуванням;

3. в с. Стегніківці:

- 1) 16.IX. – Кендзерську Акеліну, Бойдун Марію, Каліщук Ярославу, Кривобедрого Романа і Висоцьку Марію;

4. в с. Курники:

- 1) 28.IX. – Мидз Степана, Баб'як Василя, Снігур Михайла і Вовк Теклю.

Облав було дві: в с. Білоскірка і с. Гніздечне. Переводило їх 30 большевиків з гарнізону військ МВД.

Микулинецький район:

1.IX.48 р. до с. Лука В.[елика] приїхав голова РВК Стриєшин Іван і змушував селян, щоб скоріше здавали контингент. Знаним большевицьким методом він ограбив зі всего збіжжя гром. Суходоляк Михайлину, незважаючи навіть на те, що її син і муж впали на фронтах в рядах ЧА.

4. IX.48 р. в с. Настасів участковий РО МВД Вересюк Павло побив істребка Ракочого Миколу за те, що він, замість вартувати, спав коло колгоспного майна.

5.IX.48 р. в с. Ладичин відбувся мітинг, на якому були присутні з райуповмінзагу Маліков та його помічники, як Попов, Сулеман, Швець та інші. Говорив Маліков, а вслід за ним виступив голова с/ради Глад Кіндрат. Він сказав: "Не думайте, що це [буде, як] за головування Ірхи Евгена, який вам терпів. Я не буду вас просити. Скажу раз, і хто не виконає наказу, того віддам під суд. Звернувшись до десятників, він говорив: – ...ви повинні ставитись до селян строго, не зважати на жодні просьби. Хто буде відставати з контингентом, в того забирати все, що під руки попаде. От тоді будуть знати, що Глад значить". Те саме повторив секретар с/ради Гулька Яким.

До млина в с. Лука В. приїхало вечором 4-ох озброєних мужчин і, вдаючи українських повстанців, вимагали в мельників видати їм 7 ц. муки. Мельники не погодились на це, тоді згадані провокатори відкрили шлюзу, внаслідок чого млин став і погасло світло. В темряві

почали вони господарювати в млині. Забрали 3 ц. муки і 60 кг. пшеничних круп. Людям і мельникам наказували, щоб призналися, що “українські повстанці” забрали муку. Коли ніхто з людей не відзивався, згадані бандити почали бити їх палицями куди попало. З мельників побили вони Богуцького і Коцюбу Йосипа за те, що Богуцький сказав до них: “Я не знаю, хто ви такі – москалі чи, може, хто інший”.

2.IX.48 р. з тюрми РО МГБ втікла Андрущишин Емілія (жінка підпільника Зоренка), яка була арештована (зловлена) 29.VIII.48 р.

7.IX.48 р. в с. Настасів заступник голови РВК Миколаєнко Микола при допомозі інших большевиків забрав за нездачу контингенту немолочене збіжжя в гром. Островського Михайла, а в Гетьман Теклі, якої в той час не було вдома, вдерся до комори і забрав 1 ц. жита. В такий спосіб ограбили вони ще Шут Володимира і Галачевську Магду.

В с. Лука В. 18 большевиків на чолі з нач. РО МГБ Сусленком робили в трьох місцях від ріки засідки. Як виявилось, большевиків стягнув Озірянський Ілля, який, переходячи вечером вулицею, мав нібито бачити 6-ох повстанців, що йшли в напрямі ріки. Від цього дня большевики ці протягом кількох ночей держали в трьох місцях засідки. Рівночасно провокатори: Швець Йосип, Кошельовський і Середа робили засідки на полі, два кілометри за селом, бо, мовляв, туди переходять повстанці.

7.IX.48 р. в с. Ладичин большевики перевіряли худобу, чи вся є записана в книгах, і розвідували, хто має запасне поле. При цьому збирали податок. Біля господарства Гриб Федора емведист Бахмістеров завважив Гладку Катерину (мати сл. п. повстанця Чумака), яка скривається від большевиків. Згаданий большевик хотів її зловити, але жінка швидко втікла поміж хати. Розлючений Бахмістеров шукав за нею вигукуючи: “От бандітка, удрала з-под глаз”.

8.IX.48 р. 6-ох большевиків гарнізону МВД прийшли з лісу на Лучківські хутори Полянка, де зайшли до Гарматій і говорили, що їм треба кожухів, харчів і білля, бо в лісі їх є більше. При цьому заховувалися конспиративно, щоб ніхто з сусудів не побачив. Господар пізнав їх і сказав: “Ви не ховайтеся, бо я і так знаю, що ви з району”. Большевики побачили, що підступ їм не вдався, сказали дати собі їсти і відійшли.

11.IX.48 р. в с. Настасів на колгоспних зборах, на яких був присутній 1-ий секретар райкомпартії Водоп’ян, голова РВК Стриєшин Іван вкарав колгоспників: Куріцу Марію і Лесик Олену по 10 днів понадпланової роботи в колгоспі за те, що вони не були два дні на роботі.

17.IX.48 р. в цьому ж селі десятники Дженджеристий Григорій і Ярема Михайло (комсомолец), збираючи по селі контингент збіжжя, забрали в Колеси Дмитра 50 кг. гороху, в Литвин Михайла – 75 кілограмів жита, а в Дженджеристої Марії, якої не було вдома, розбили двері до комори, але там нічого не застали і відійшли.

Цього дня в с. Буцнева призовники справляли забаву в клубі. Один з них Вівчар Нестор розігнав цю забаву і побив комсомольця (прізвище невідоме). Цей комсомолец зголосив про це участковому РО МВД Сухові, який арештував Вівчара і дуже його побив.

В с. Конопківка зав. відділом пропаганди і агітації при РК КП(б)У Любарський, нач. РО МВД Александров, голова с/ради Глад Кіндрат і місцевий Яремчук Іван ходили по селі за контингентом збіжжя. Зайшовши до переселенки Ковальчук Евфрозини, вони почали шукати за збіжжям. Незважаючи на те, що жінка просилась в них, що вже не має збіжжя. Знайшли останніх 50 кг. гречки, і це Любарський казав забрати. Ковальчук Евфрозина пробувала відібрати останнє зерно, але большевицький вислужник Яремчук Іван так її вдарив, що вона впала на землю і пустила з рук мішок. Любарський похвалив згаданого за це і сказав: "Молодець, Яремчук, так завжди роби, коли не хочуть давати".

13.IX.48 р. в с. Дворіччі 1-ий секретар райкомпартії Водоп'ян, голова РВК Стриєшин Іван, нач. РО МВД Александров та ще кількох большевиків скликали управу села, колгоспу і всіх учителів та наказали їм: а) щоб до 15.IX.48 р. були звезені всі снопи з поля, б) до 20.IX.48 р. був зданий весь контингент збіжжя і викопаний цукровий буряк, в) колгоспники мають здати всю озимину під посів і весь свій інвентар.

15.IX.48 р. в с. Ладичин упов. по контингенті Маліков (з райупов-мінзагу) грабив збіжжя у всіх тих селян, які не здали всього контингенту і в тих, які здали. Кого не було вдома, розбивав двері і забирав, що попало йому під руки.

17.IX.48 р. ст. лейтенант РО МГБ Бахмістеров, вертаючи із засідки в с. Ладичин, перевів ревізії в громадян: Гладкого Миколая і Мелеха Михайла. Около полудня зайшов він до переселенця Тиміш Антона, щоб відвіз його до с. Йосипівки. Господар не хотів їхати, тому що збирався в поле волочити щойно засіяне зерно. Однак Бахмістеров вдарив його автоматом у груди і кілька разів в лице і в цей спосіб примусив його їхати з ним до с. Йосипівки.

В с. Дворіччі у школі до 3-ої кляси зайшла під час науки піонервожата і хотіла втягати дітей до комсомолу. Учителька Панів Віра, родом з Черн[і]гівщини, випросила її з кляси, заявляючи, що в неї діти зайняті наукою, а своє діло вона може робити у вільний час.

18.IX.48 р. до гром. Заблоцького в с. Буцнева зайшов около півночі заступник нач. РО МГБ Шовнін з 10-ма большевиками. В той час у згаданого господаря ночував агент держстраху (прізвище невідомо). Побачивши, що на подвір'ї є якісь военні, вискочив крізь вікно і втік. Большевики почули в хаті рух, розбили двері і почали переводити ревізію, допитуючи господаря, хто втік від нього. Господар відпові, що то їх чоловік, і щоб впевнити Шовніна, показав убрання агента. Шовнін знайшов там документи і перестав тероризувати селянина.

В с. Настасів був празник. Біля церкви перекупки продавали цукерки. Участковий РО МВД Березюк забрав від перекупок всі цу-

керки і передав крамареві, щоб розпродав їх по державній ціні (1 кг. по 22 крб.).

В с. Ладичин з райуповмінзагу Маліков списав все майно громадян: Дорош Кіндрата, Шуманської Павлини і Чернецької Катерини. Селяни говорять, що це підготовка до вивозу на Сибір.

20.IX.48 р. в цьому селі голова РВК Стриєшин Іван побив десятника Миколів Миколу за те, що він помало збирався, коли його кликали до с/ради.

25.IX.48 р. на Ми[ш]ковецьких полях полола буряки Слободян Марія, яка втікла з Сибіру. На всипу Коханської Марії, участковий РО МВД Шихиравий Петро з провокатором Кошельовським Михайлом пішли на поле, але Слободян Марії там вже не було. Після цього большевики стояли довгий час на краю села, коло господарства Федик М., думаючи, що вона туди буде вертатися з поля.

26.IX.48 р. в Хатках Лучанських большевики втягнули до істребків 12 молодих хлопців, народжених в 1928, 29 і 30 рр.

27.IX.48 р. в с. Буцнева 10 большевиків вдерлося вночі до гром. Пішибиш Томка, чим перестрашили дітей і його жінку. Свій напад мотивували тим, що нібито перед хвилиною зайшли сюди повстанці.

29.IX.48 р. в с. Настасів голова РВК Стриєшин Іван покликав священника Медицького Кліма до колгоспної канцелярії, де були також присутні: заступ. голови РВК Миколаєнко Микола, зав. відділом фізкультури Сахнович і комсомолец Ярема Михайло. Згадані большевики дуже побили священника за те, що він взяв за похорон по 100 крб. від Яреми Михайла і Канцер Меланії.

В цьому селі з райуповмінзагу Маліков забрав корови за нездачу молока в господарів: Зозуляк Теодора, Грубого Осипа, Ворожбит Івана і Бурегі Теодора.

Цього самого дня в с. Настасів відбулися збори десятників, на яких заступ. голови РВК Миколаєнко Микола Іванович сказав, що вони мусять якнайскорше стягнути контингент, а хто буде отягатися зі здачею контингенту, того треба покарати. Тоді один із большевиків сказав, що люди не привозять снопів з поля, щоб не здавати контингент. Заступник голови РВК Миколаєнко Микола підтвердив його слова і наказав забрати всі снопи з поля.

30.IX.48 р. в с. Березовиця Велика нач. РО МГБ Сусленко Федір з 20-ма большевиками перевів ґрунтовну ревізію в гром. Шешин Юрка. Під час ревізії большевики викидали снопи зі стодоли, шпигали дротами, а також копали рови глибиною півтора метра. В шпихлірі вони обілляли нафтою 2 цнт. жита, яке опісля розкидали по землі. Зробивши з обійстя руїну, наприкінці нач. РО МГБ Сусленко сказав: "Ви куркулі і бандерівці, вас всіх треба на Сибір вислати". Господиня спокійно відповіла: "Везіть, там люди живуть і ми будемо жити якось".

В с. Настасів в райуповмінзагу Маліков забрав корови в Чорного Йосипа і Лапчак Івана за те, що вони не здали вповні контингенту молока.

Протягом м. вересня в Микулинецькій середній школі проходила завзята вербовка в комсомол. Секретар ЛКСМУ по школі, учень 10-ої класи, Висоцький Теодозій (двоєрідний брат нач. РО МГБ Сусленка) вже кожного учня викликав і агітував вписуватися до комсомолу. Деяких учнів викликав уже по кілька разів. Агітуючи учня 9-ої класи, сказав: “Пишися в комсомл, буде тобі краще вчитися, буде довірено тобі всякі тайни, будеш багато знати, що діється в батьківщині; буде тобі краще йти навчання, бо тебе вже не будуть уважати за націоналіста”. Коли учень відмовився, Висоцький сказав: “Ти і так будеш мусив вписатись в ЛКСМУ, якщо по закінченні середньої школи схочеш поступити до університету, бо туди ідуть тільки комсомольці”. Однак Висоцькому не вдалося втягнути в комсомол з 9-ої класи ні одного учня зі західних областей”.

Засідки, ревізії, облави, переслухування.

Засідки відбулись:

1. в с. Лука Велика:
  - 1) 5.IX. – в селі;
  - 2) 7.IX – в селі і на полі (2 км. за селом);
2. в с. Ладичин:
  - 1) к/госп. Говди Михайла (4.IX);
  - 2) 17.IX – в селі;
3. в с. Кривки:
  - 1) 4, 5 і 6.IX – на лівому березі ріки, біля госп. Хитрого Данила і під хатою перес. Уштияна Вас.;
  - 2) 12.IX – в селі;
4. в с. Конопківка:
  - 1) 8.IX – к/госп. Івашко Романа;
  - 2) 13.IX – на подвір’ї Озеранця Петра;
5. в с. Воля: 1) 8, 9, 10.IX – в селі;
6. в с. Чортория: від 1. – 18.IX – в селі майже щоночі були засідки;
7. в с. Серединки: 19.IX – к/госп. Ракуш Емілії і Рибачок Ярослава;
8. в с. Буцнева: 27.IX – на обійсті Пшибиш Томка (поляк).

Ревізії були:

1. в с. Ладичин: 1) 7.IX – в Гриба Федора;
2. в райцентрі: 1) 7.IX – в церкві і в поблизьких господарствах, як Костецького Романа, Кобилянського Михайла, Слободян Евстахія, Грабик Густава і в Галешко Івана;
3. в с. Ладичин:
  - 1) 12.IX – в Тіцького Льва і Гонри Емілії;
  - 2) 17.IX – в Гладкого Миколи і Пелеха Михайла;
4. в с. Кривки: 1) 19.IX – в Гринчишин Івана і Домбровича Волод.;
5. в с. Мишковичі: 1) 22.IX – у гром. Хоми Михайла (сина його арештовано);
6. в с. Буцнева: 1) 27.IX – на обійсті Пшибиш Томка і Гацька (переселенець);

7. в с. Березовиця Велика: 1) 30.IX – в частині села т. зв. Толока, у Стешин Юрка, Волинця Ореста;
8. в с. Кривки: 1) 29.IX. – у Хитрого Данила, Ірхи Леонтини, Хитрого Михайла і Калинік Дорки.
- Була одна облава: 12.IX. – в Ладичинськiм ліску.

Козлівський район:

24.VIII.48 р. в с. Дмухавець голова РВК Филима Михайло разом з головою с/ради Хринівським забрали корови в громадян: Чудик Анастасії і Хринівської Анни за те, що вони не здали всього контингенту. При цьому загрозили ще, що якщо до вечора не приготують по центнерові збіжжя на контингент, то заберуть всі снопи з поля.

26.VIII.48 р. в с. Покропивна кількох бійців з гарнізону МВД держало засідку на повір'ї Поврозник Степана і Козюпи Андрія. Після засідки згадані большевики вкрали у цих громадян убрання, сир, масло. Коли господарі віднеслись до відповідального за групу зі скаргою, то він їм сказав: "Ето бандеровци сделали".

В с. Купчинці суддя Карпов і адвокат Шишацький, перевіряючи контингентові квитанції, забрали корови в Вередюк Михайлини і Качунь Степана за те, що вони не здали ще по одному центнерові до повного контингенту. Селяни були змушені здати всі рештки збіжжя, щоб відібрати корови.

Слідуючого дня ці самі большевики через цілу добу покликали до канцелярії с/ради людей та різними способами переконували їх, щоб подавали заяви до колгоспу. Не маючи жодного успіху, Карпов вкінці сказав: "Якщо не хочете подавати заяв до колгоспу, то ідіть в трощу або повіштеся, щоб вас ніде не було". Громадянинові Баляку Андрієві, який одверто заявив, що до колгоспу не піде, призначив як кару вивезти з Бережанського лісу 50 кубометрів дров.

28.VIII.48 р. в с. Ходачків Великий упов. по контингенті Медяніков (з райвоєнкомату) переведив збори з активом села в справі здачі контингенту збіжжя та говорив, що хто не здасть наложеної хлібопоставки, в того заберуть корову і все збіжжя, яке тільки знайдуть, тому що з державою кожний мусить розраховатися.

Цього дня в с. Купчинці суддя Карпов забрав 5 кіп жита в гром. Фірман Григорія за нездачу додаткового контингенту.

В с. Дмухавець большевики забрали з поля збіжжя в скопах гром. Ремез Йосипа і Заверухи Івана за те, що не здали на час збіжевого контингенту.

29.VIII.48 р. в с. Таурів забрано з поля збіжжя в снопах таких Бобенчик Михайла – 4 копи жита. Останній вже був виконав контингент в 100%.

В с. Купчинці без відома господарів забрано з поля 2 копи збіжжя Дусановського Ярослава, 2 копи – Синиці Степан і 4 копи – Загородного Богдана. Коли згадані господарі другого дня пішли до с/ради і

виказались з квитами, що контингент вони здали в 100%, їм збіжжя звернено.

30.VIII.48 р. в с. Ходачків В. з райвоєнкомату Медяніков за нездачу контингенту забрав корову, ялівку і теля в гром. Пахолка Миколи.

1.IX.48 р. в с. Забойки у колгоспників, які не мали вироблених мінімум трудоднів, большевики забирали збіжжя. І так в Головатого Андрія забрали 70 кг. зерна, в Березюк Михайла – 140 кг. і Мулик Панька – 170 кг.

2.IX.48 р. в с. Слобідка голова с/ради Захарків Анна покликала до с/ради Лодинського Онуфрія і йому заявляла, що якщо він не виповнить всього контингенту збіжжя, то вижене його з села.

3.IX.48 р. в с. Довжанка оштрафовано колгосп ім. Ворошилова на 20 цнт. збіжжя за те, що колгоспники даного села не пішли в неділю до праці.

4.IX.48 р. в с. Забойки уповноважена по селу Мошура (жінорг при РК КП(б)У) разом з головою с/ради заїхали на господарство Мулик Петра, якого в той час не було вдома. Розбили двері від хати і забрали 40 кг. збіжжя в рахунок хлібопоставки. Під час їхнього господарювання прийшов господар зі своєю 15-ти літньою дочкою і не хотів віддати останнього збіжжя. Але Мар'яш Розалія, місцева молочарка, яка також була разом з ними, – вдарила його доньку два рази в лице, до Мулика сказала: “Ти бандерівська сволоч, ти приїхав сюди з Заходу і будеш тут ширити бандерівську пропаганду”? Після цього збіжжя забрали і відїхали.

5.IX.48 р. в с. Забойки упов. по селу Черник, зав. клубу Кузь Евстахій і колгоспник Гой Евген у гром. Піх Григорія побили жорна і змішали разом з болотом 50 кг. збіжжя за те, що він не поїхав на стійку.

6.IX.48 р. в цьому ж селі заступник голови колгоспу Рубас Іван зловив гром. Солодку Марію зі с. Острів, Микулинецького району, яка тут скривалася у гром. Палиги Івана. Згадану Рубас побив до крові та віддав її участковому РО МВД Чернякові, а цей відставив на РО МГБ.

8.IX.48 р. в колгоспі ім. Шевченка в с. Домаморич приготовлено 100 ц. збіжжя на посів. Уповноважений на село Гурмоза приказав голові колгоспу Рубас [Михайл]ові відвезти це збіжжя на заготпункт. На запитання пощо його відвозити, коли воно призначене на посів, була відповідь: не ваше дело.

В с. Слобідка голова с/ради Захарків Анна разом з десятниками забрала 15 кіп збіжжя в Шимків Михайла за те, що згаданий селянин не здав всього контингенту. Згаданий господар має уже 70 років.

9.IX.48 р. в с. Забойки участковий РО МВД Черняк та ще один большевик перевели ревізію в Лиса Теодора, де зловили його сина Володимира, який скривався перед забранням його на Донбас. Його забрали до с/ради та по кількох годинах звільнено. Після цього згадані большевики перевели ревізію ще у Гузели Івана.

10.IX.48 р. в с. Купчинці суддя Карпов і адвокат Шишацький вигонили селян з підводами на роботу до колгоспу. На дорозі вони стрінули селянина Качунь Степана, який їхав в поле, і приказали йому їхати на роботу до колгоспу. Коли господар відмовився, суддя Карпов вдарив його два рази в лице. Тоді Качунь запитав, чи можна бити в Радянському Союзі. Суддя відповів: так. На цю відповідь господар віддав большевикові і поїхав далі в поле. Суддя не робив з цього жодного ужитку.

11.IX.48 р. в с. Дмухавець большевики забрали за нездачу контингенту корови у гром. Ваврик Онуфрія і Кузьмак Івана. Згадані селяни пішли до с/ради і домагалися повернення їх корів. Большевики придержали їх і цілу ніч змушували записатися до колгоспу. На другий день рано їх звільнили, а корови відставили до колгоспу, де держали їх три тижні. За перетримання корів большевики зажадали від господарів по 100 крб. за один день.

12.IX.48 р. в с. Дмухавець інспектор райфінвідділу Мартинишин Володимир і фінагент Кутний за [не]сплатення грошового податку ограбили селян: Павлів Василя, Бобенчук Павла, Самржучького Івана і Павлів Ілька. У згаданих господарів забрали всю одіж, постіль і інші хатні речі.

14.IX.48 р. в цьому ж селі упов. по селу Колеснікова при допомозі інших большевиків забрала 2 ц. жита в Редьки Петра, і 4 ц. пшениці в гром. Бойко Олексі, хоч згадані здали контингент вповні.

15.IX.48 р. в с. Денисів прокурор Пилипенко арештував колгоспника Литку Юліяна за те, що з колгоспних буряків робив самогонку.

17.IX.48 р. в цьому селі 1-ий секретар райкомпартії Волков Іван Денисович арештував колгоспника Палигу Григорія за роблення самогонки з колгоспних буряків.

18.IX.48 р. в с. Ходачків В.[еликий] 1-ий секретар райкомпартії Волков Іван змусив підписати заяви про вступ до колгоспу секретаря с/ради Ханасика Богдана, директора н/п СШ Калиниченка і одну жінку (переселенку, прізвище невідоме).

В с. Покропивна уповноважений по селу Комукаєв, збираючи податок, стрінув дівчину Гришчук Надію Григорівну, родом із СУЗ, Одеської області, яка в 1946 р. втікла з колгоспу перед голодовою смертю і в господаря Бойко стала на працю. Він її арештував і відставив до тюрми в райцентрі. По дорозі згаданий большевик називав дівчину бандерівкою, прикладав до грудей pistolь і казав, що її розстріляє. Слідуючого дня її звільнено.

21.IX.48 р. двох провокаторів переходило через поля с. Забойки, де стрінули селянина Старик Івана. Вдаючи українських повстанців, вони сказали йому йти з ними і завели в окопи коло с. Довжанки. Родина Старика про це повідомила місцевих істребків, і ці, посідавши на коні, догнали цих провокаторів. Одного з них зловили, а другий втік.

Зловленого демонстраційно привели до с. Забойки, говорячи, що зловили бандерівця.

22.IX.48 р. райнарсуд засудив Кривокульського Василя на один рік тюрми за те, що під час ревізії знайдено в нього розчину на самогонку.

24.IX.48 р. в с. Довжанка о/у РО МГБ Цегульський робив засідку коло господарства Слабковського Степана, а ранком арештував згаданого селянина і держав його до 11-ої години ночі.

Засідки, ревізії, облави, переслухування.

Засідки відбулись:

1. в с. Покропивна: 28.VIII 48 р. – к/госп. Поврозник Степана і Козюпи Андрія;
2. в с. Слобідка: 1) 6.VIII – к/госп. Бойко Василя;
3. в с. Денисів: 1) 21.IX – на вул. Гостинець,
4. в с. Городище: 1) 28.VIII – коло церкви,
2) 1.IX – на присілку Млинець,
3) 7.IX – коло с/ради,
4) 8.IX – на вул. Довгий Кінець,
5) 10.IX – на городі Вогнистого Василя,
5. в с. Купчинці: 1) 1.IX – на господарстві Підгородецького Евстахія.
Тут же була засідка 11.IX.48 р.
6. в с. Довжанка: 1) 2.IX – к/госп. Нацюк Степана,
2) 24.IX – к/госп. Слабковського Степана,
7. в с. Таурів: 1) 3.IX – на вул. Толока,
2) 5.IX – к/госп. Гінди Евстахія і Барабаш Ілька,
3) 6.IX – на вул. Загребелька,
4) 7.IX – на вул. Толока,
5) 12.IX – на вул. Шваби,
6) 22.IX – к/госп. Доля Василя;
8. в с. Дмухавець: 1) 15.IX – на хут. Тартаки,
9. на хут. Драгоманівка (с. Купчинці) – 14.IX – к/госп. Краківської Марії (шукали за сином, що втік з Донбасу).

Ревізії відбулись:

1. в с. Денисів: 1) 27.VIII – на хуторах Веснівка,
2. в с. Таурів: 1) 2.IX – в Бойко Василя,
2) 22.IX – по господарствах на вул. Толока,
3. в с. Забойки: 1) 8.IX – в Лиса Теодора,
4. в с. Купчинці: 1) 9.IX – в Бойко Юлії,
5. в с. Дмухавець: 1) 13.IX – в Бойко Олексі і Редьки Петра,
6. в с. Яструбово: 1) 20.IX – в Краківської Марії,

Переслухано:

1. в с. Забойки: 1) 2.IX – Перепелинську Емілію і Падолку Олену,
2. в с. Купчинці: 1) 28.VIII – Плішку Теклю, Марків Анну, Козакевич Леонтину і Терещук Ольгу;

3. в с. Забойки: 1) 9.IX – Кузь Евстахія Петровича (зав. клубом),
2) 18.IX – Мадай Івана, Васюту Марію Мих.,
Сковронського Івана Антоновича і
Щербу Якова Степановича;
4. в с. Яструбово: 1) 9.IX – Качунь Тимка,
5. в с. Денисів: 1) 23.IX – Возьного Петра,
2) 24.IX – Возьного Петра, Самиці Василя і
Сидора Степана.

Зборівський район:

1.IX.48 р. в с. Богданівка трьох большевиків, вдаючи українських повстанців, добувались вночі до дверей гром. Сусли Єви. Господиня, пізнавши крізь вікно, що це большевики, почала кричати, що її не дають спокою ні вдень, ні вночі, що вона вночі нікого не впускає і нікого не знає. Більше господиня не відзивалась, і большевики постукали ще трохи і відійшли.

2.IX.48 р. в с. Білківці упов. по контингенті Кіндратюк забрав в Світлик Марії 4 фіри збіжжя в снопах за нездачу 120 кг. збіжжя до повного контингенту.

О/у РО МГБ Земсков арештував гром. Юзву Миколу з с. Плісняни за те, що він не їздив до Бережанського лісу вивезти свою норму дров. Слідуючого дня “нарсуд” засудив його на 6 років примусової праці. Зараз відбуває він свою кару в селі Плісняни, як сторож при н/п СШ.

В с. Юзефівка упов. по контингенті Миронов забирав силою все намолочене збіжжя у тих селян, які не здали бодай половини з всього контингенту. Напр., у вдови Вербицької Марії забрав 2 копи жита і копу ячменю, в Кирик Степана – півтора копи жита і 2 копи вівса і багатьох інших, яким не оставив ні на прожиток, ні на насіння.

3.IX.48 р. в с. Хоростець (Козова р[-н]) упов. по контингенті Малинов побив палицею Штокало Павлину за те, що вона не вислала своєї підводи на грабіж селянського збіжжя з поля.

4.IX.48 р. в с. Осташівці упов. по контингенті Олійник, збираючи контингент збіжжя, зайшов до гром. Ковалишин Петра. Не заставши нікого вдома, він розбив двері і забрав 3 ц. пшениці. Згаданий селянин не додав був ще 40 кг. збіжжя, якого бракувало до повного контингенту.

7.IX.48 р. в с. Мшана “нарсуд” засудив гром. Гумбар Анастасію (переселена з-за лінії Керзона) на 5 літ тюрми за нездачу збіжжя контингенту. Після нарсуду відставлено її до Тернопільської тюрми.

8.IX.48 р. в с. Августівка (Козівський р-н) під час облави большевики арештували гром. Третяка Павла. По переслуханні арештованого звільнено.

9.IX.48 р. в с. Хоростець (Козівський р-н) упов. по контингенті Малинов (росіянин) забрав насильно за повільну здачу контингенту 5 кіп збіжжя у гром. Стецька Миколи і 4 копи жита та ячменю у гром. Фарин[а] Марії. Згаданим не осталося нічого на прожиток.

На слідуючий день до цього села прибув знову упов. по контингенті Малинов з інспектором райфінвідділу Біланом. Напившись горілки, вони ходили по селі за контингентом. Стрінувши десятника Наконечного Івана, большевики накинулись на нього за те, що він не зібрав всього контингенту на своїм участку. Коли згаданий громадянин оправдовувався тим, що люди вже не мають з чого здати контингенту збіжжя, тоді Білан вдарив його палицею по голові і нагнав до роботи – стягати контингент.

11.IX.48 р. в с. Юзефівка упов. по контингенті Миронов побив Павлович Меланію і Булишин Теклю за нездачу повного контингенту.

До с. Кудинівці прибув упов. по контингенті Ленъов (москаль). Збираючи контингент на хуторах “Гаї Кудинівські” (належать до с. Кудинівці), арештував гром. Химчук Михайла за нездачу повного контингенту. В гром. Покиданець Василя цей же большевик забрав 100 кг. жита, 150 кг. ячменю і 100 кг. гречки за нездачу 140 кг. збіжжя, якого бракувало до повного контингенту. Коли згаданий большевик повертав до району, на фірі розломилась драбина, так що він впав під віз і сильно потовкся. Внаслідок цього арештував фірмана Покиданець Івана, підозріваючи його в тому, що він нібито зробив так навмисно, щоб зломилася драбина. Арештовані Химчук Михайло і Покиданець були задержані в тюрмі одну добу, а опісля їх звільнено.

13.IX.48 р. вісім большевиків з району робили засідку на хуторі “Підкоршилів” (належать до с. Заруддя), біля госп. Яримовського Андрія. Господар, почувши гавкання собаки, відчинив двері зі стодоли, щоб подивитись, чи часом не йдуть до нього злодії. Тоді один з большевиків (прізвище невідоме, грубий, вищесереднього росту) вистрілив з ППШ і вбив цього господаря. Большевики, щоб замаскувати факт злочину, витягнули вбитого селянина зі стодоли на город, а до жінки, яка почала плакати над своїм мужем, один з большевиків сказав: “Ми вас всех постреляем, нам таких людей не нужно. Он – бандит, удерал, а потому его [у]били”.

На слідуючий день приїхало з Тернополя 5 большевиків, щоб прослідити справу вбивства гром. Яримовського Андрія. Большевика, який вбив згаданого господаря, роззброїли та арештували. Але, як розказують люди, він зараз є на волі.

16.IX.48 р. в с. Жуківці двох емведистів з району і 5 істребків зі с. Ярчовець ходили по господарствах і виганяли людей з підводами возити дрова з Бережанського лісу. І так зайшовши на господарство Свит Григорія, натрапили на трьох українських повстанців, які там квартирували. Повстанці відкрили по большевиках вогонь, внаслідок чого большевики панічно втекли. Самі повстанці відступили без жодних втрат.

Після цього інциденту, приблизно за три години, до села приїхало автомашиною 20 большевиків на чолі з о/у РО МГБ Блендеевим, які перевели докладну ревізію на господарстві, де квартирували пов-

станці. Господиню Світ Катерину большевики страшно побили, допитуючи її скільки було повстанців та куди вони ділися. Одначе господиня не дала їм позитивної відповіді.

Ідучи дорогою, ці ж большевики питали стрічних людей, куди втікали “бандьори”, а хто не хотів їм відповідати, того били куди попало. Тоді побили таких людей: Кіндзерського Дмитра, Кіндзерську Анну, Мартинюк Анну, Бодачковську Софію, Песик Параскевію, Кусякевич Онуфрія, Кіндзерського Ілярія і других. Пізніше згадані большевики зайшли на господарство Чайковського Миколи, якого в той час не було вдома, розбили двері в хаті та вкрали одну пару черевик, пару мужеських мештів, блюзу і сорочку. Так само вони поступили в гром. Кіндзерського Йосипа, якого теж не було дома, і вкрали 1 пару чобіт та познимали з трьох подушок і з одної перини пішви.

17.IX.48 р. до с. Цецова вечором прибуло чотирьох большевиків на чолі з о/у РО МГБ Земсковим і, вдаючи українських повстанців, зайшли до хати Пакуш Анни, в якій було багато молоді на вечорницях. Вони розпитували, чи є в селі большевики, та чи не було тут українських повстанців. Коли з молоді ніхто не відзивався, провокатори випросили всіх присутніх з хати, крім Мазур Євгена, якого держали півтора години, і питали, між іншим, за зв'язковим до “Чорноти”.

За два дні після того згаданого хлопця арештовано і по однодобовім ув'язненні звільнено. Мазур Євген весь час ходив сумний та до нікого не відзивався.

18.IX.48 р. в с. Августівка (Козівський р-н) упов. по контингенті Малинов з кількома большевиками забрав силою в гром. Васильчишин Степана 250 кг. вівса, 14 вінків кукурудзи і 24 копи цибулі за повільну здачу контингенту збіжжя. Коли згаданий селянин не хотів віддати останнього збіжжя, тоді Малинов вдарив його два рази по руках і збіжжя забрав.

Вслід за тим згаданий большевик і большевицький прислужник зі с. Плотича Зозуляк стрінули гром. Курпель Анастасію, яка везла гній в поле. З люті за те, що вона не везе контингенту бараболь, а робить свою роботу, перевернули їй фіру.

21.IX.48 р. до с. Цецова повернув з тюрми гром. Остафій Семен, який був засуджений попереднього місяця за нездачу контингенту збіжжя на три роки тюрми. Звільнений селянин говорив, що йому кару подаровано.

На хутір “Поплави” [Поплове] (належить до с. Ц[и]цори, Козів. р-ну) до госп. Басараб Михайла зайшов нач. істребків зі станиці с. Цецори Совсядло (переселенець) з істребком Кусюком та намагався насильно забрати одну фіру дров. Господар не хотів дати дров, за те нач. істребків Совсядло вдарив його два рази кріслом по плечах.

Від дня 24.IX-30.IX.48 р. в с. Плісняни постійно перебувало 6 большевиків. Вдень вони змушували селян вступати до колгоспу, а

вночі робили засідки та часто наслухували попід вікна, що хто говорить.

24.IX.48 р. в с. Хоростець (Козівський р-н) упов. по контингенті Малинов забрав в гром. Денис Демка 3 цнт. збіжжя і 80 кг. муки за нездачу повного контингенту збіжжя, та ще його побив за те, що селянин ставив спротив.

28.IX.48 р. в с. Нест[е]рівці прокурор Липко з 6-ма большевиками зайшов до гром. Костик Катерини і за нездачу контингенту арештував її дочку. При цьому вдарив господиню в лице, а за його прикладом пішли інші большевики, які побили її аж до непритомности. При кінці загрозили їй, що як не здасть вона до двох днів 100% контингенту, то піде під суд. Ці самі большевики в гром. Чорнушки Наталії забрали ще дві фіри снопів за те, що вона не додала до повного контингенту 60 кг. збіжжя.

Засідки, ревізії, облави, переслухування.

Засідки відбулись:

1. в с. Підгайчики: 1) 1.IX.48 р. – к/госп. Бурого Миколи і на цвинтарі;
2. в с. Кабарівці: 1) 1.IX – в саду Маланчук Меланії;
2) 12.IX – к/госп. Соловій Анни;
3. в с. Метенів: 1) 1, 2, 3, 4, 16.IX – коло колгоспу;
4. в с. Мшана: 1) 5.IX – на подвір'ї Остапів Василя;
2) 15.IX – на городах від сторони с. Яцківці;
3) 23.IX – коло госп. Дикого Івана і Цісик Євгена;
5. в с. Лавриківці: 1) 5.IX – к/госп. Романів Степана;
2) 7.IX – к/госп. Чернопиского Михайла Григоровича;
3) 29.IX – в stodолі Олійника і під хатою Чернопиского Михайла;
- [6]. в с. Осташівці: 1) 7.IX – посередині села, коло загороди гром. Фаюк Михайла;
- [7]. в с. Хоробрів (Козів. р-н): 1) 7.IX – в двох кінцях села – одна від сторони с. Глинної, к/госп. Влосика Ілька, а друга від сторони с. Августівки, к/госп. Музики Павла;
- [8]. в с. Данилівці: 1) 8.IX – в селі;
2) 11.IX – к/госп. Шилівського Михайла;
3) 11.IX – к/госп. Шилівського Михайла;
4) 24.IX – коло загороди Кукурудзи Марії, від сторони с. Озірна;
5) 25.IX – к/госп. Шилівського Романа і Масного Івана
- [9]. в с. Озерянка: 1) 8.IX – від сторони с. Присівці, коло госп. Семенини Івана;
2) 12.IX – коло церкви;
- [10]. в с. Заруддя: 1) 12.IX – на хуторі “Підкоршилів”;

- 2) 13.IX – к/госп. Турчин Михайла;
 3) 17.IX – к/госп. Беш Івана;
 4) 29.IX – від сторони с. Храбузної, к/госп. Гнідого Дмитра;
- [11]. в с. Несторівці: 1) 17.IX – к/госп. Михальчишин Миколи, від сторони хут. Альбанівка;
- 1[2]. в с. Юзефівка: 1) 17.IX – к/госп. Романів Миколи;
 2) 19.IX – к/госп. Баран Павла;
 3) 26.IX – к/госп. Курик Степана;
- 1[3]. в с. Хоростець: 1) 22.IX – к/госп. Фарини Марії;
- 1[4]. в с. Глинна: 1) 22.IX – к/госп. Мороз Петра;
- 1[5]. в с. Ц[и]цори: 1) 24.IX – коло госп. Хрепун Марії;
- 1[6]. в с. Цецова: 1) 26.IX – на “Горбах”, к/госп. Баділя Онуфрія;
 2) 27.IX – на “Горбах”, к/госп. Баділя Онуфрія;
- 1[7]. в с. Кудинівці: 1) 27.IX – на т. зв. “Парцеляції”;
- 1[8]. в с. Августівка: 1) 28.IX – на кінці села, від сторони села Юзефівки;
- [19]. на хут. Альбанівка (с. Сирвири): 1) 26.IX – к. Шаблій Василя.
Ревізії відбулись:
 1. на хут. Альбанівка (с. Сирвири [Сировари]): 1) 6.IX по всіх хуторах, а детальні ревізії – у Шаблій Івана, Шаблій Василя і Кураковського Петра;
 2. в с. Лавриківці: 1) 7.IX – в Чернопиского Миколи і Чернопиского Теодора;
 3. в с. Кудобинці: 1) 13.IX – в Гуменної Марії і Зубрик Василя;
 4. в с. Кабарівці: 1) 13.IX – у Франчук Івана, Костюк Якова і Савчук Павла;
 5. в с. Осташівці: 1) 14.IX – у Шафранського Миколи;
 6. в с. Плавуча Велика: 1) 15.IX – по господарствах при вул. Томашівка, між іншими, у Древницького Панаса, Борщівського Степана й інших;
 7. в с. Жуківці: 1) 16.IX – у Чайковського Миколи, Кіндзерського Йосипа і Свит Григорія;
 8. в с. Юзефівка: 1) 19.IX – у Мороза Івана, Вербицького Петра й інших;
9. в с. Озерянка: 1) 27.IX – у Петрик Івана і Семенини Степана.
Допитувано:
 1. в с. Славна: Перільник Івана (Що з ними емведисти говорили – невідомо);
 2. в с. Цецова: Дончик Григорія Семеновича.
Облави:
 1. в с. Августівка і по полях – 8.IX.48 р.,
 2. в с. Глинна: – 22.IX.48 р.

Заложцівський район:

24.VIII.48 р. в с. Беримівці лейтенант МВД Іванов ходив по селі і грабив людей за нездачу конгтингенту. В гром. Муць Дмитра забрав 6 фір пшениці в снопах, в хаті побив кухонне начиння та вибив господаря. Цього дня він побив за контингент фінагента Дідик Володимира – Лень Михайла.

30.VIII.48 р. цей сам емведист на хут. Волочівка (с. Монилівка) побив Воляннюк Григорія (б.[увший] голова с/ради) та 75-ти літню його бабцю. Воляннюкові вибив три зуби. Крім цього, згаданий большевик побив ще голову с/ради Гаркавого Володимира і секретаря Матвіїшин Петра, кажучи: “Якщо б ви були добрі працівники, то село Монилівка вже давно було б в колгоспі”.

20.VIII.48 р. в с. Манаїв зав. райуповмінзагу Довгаль з групою емведистів почавши від цього дня аж до 10.X.48 р., грабив людей та в бандитський спосіб знущався над ними. За цей час він і його помічники ограбили все збіжжя в таких селян: Григус Йосифа, Дряпак Павла, Березій Марії, Павлишин Михайла, Лебідь Івана і Олексів Михайла. Їх збіжжя вимолочено молотілкою і відставлено на станцію Зборів; дальші їх злочини такі:

а) в Кармазин Івана забрано 6 фір збіжжя в снопах;
б) в Олексів Анни забрано 6 фір збіжжя в снопах;
в) в Мельниченка Івана зрабовано останнє зерно, яке він держав на прожиток. Крім цього був сильно побитий;
г) в Олексів Миколи забрали шкіру та побили жорна і кухонне начиння;

д) в Лебідь К[и]рила розбили двері в хаті, поломили куфер, понищили всі речі, які були в ньому, і сильно побили в голову його жінку Анну;

е) селянина Миколів Михайла почали грабити і бити. Господар побачив, що тут нічого не вдіє, почав втікати. За ним вистрілили кілька разів, але не зловили. З люті за те, що син втік, сильно побили його стару 84-літню маму;

є) селянина Олексів Михайла, який віз гній з поля, зловили, гній з фіри скинули, а його побили прикладами кріса, тому що він відмовився їхати в поле по збіжжя;

ж) селянина Пилипчук Василя ограбили і тяжко побили.

Подібних знущань зазнало багато інших громадян цього села.

1.IX.48 р. до с. Оліїв приїхало около 15 большевиків, між якими був депутат обласної ради Молдаван, капітан МВД Шаповалов та уповноважені з РК КП(б)У Слободян, Антонишин. Вони покликали до с/ради старого чоловіка Пеша Дмитра та запитували, чому він не здав ще контингенту. Господар оправдовувався, що він вже старий, його жінка також має 60 років, тому не можуть так скоро наготовити. Незважаючи на це, згаданого старика сильно побили прикладами кріса за повільну здачу контингенту.

В райцентрі звільнено з поста начальника РО МГБ ст. лейт. Коблякова. Неофіційно він перестав повнити свою службу уже від 25.VII.48 р. За цей час заступав його бувший начальник ОББ ст. лейт. Курніков. Як говорять, причиною його звільнення було вбивство підпільниками Рудим і Ковтуном голови райвиконкому Грабаса, якому він не дав відповідної охорони.

Кобляков зараз випродав все, що мав, то є мотоцикль, рушницю та інші речі – і збирається виїжджати в родинну місцевість – на Москву. Йому запропоновано посаду директора спиртзаводу, але цей відмовився, кажучи: “Не піду з пана на Івана”.

В райцентрі перебуває група большевиків з обласного МГБ в числі 15 чоловік. Ця група оперує в терені самостійно. Між цими большевиками є кілька старшин, старших і молодших.

О/у РО МГБ Парфенов з того часу, коли большевики вбили сл. п. райпров. Руха, перебував в Тернополі на якомусь курсі, а зараз займає пост ст. слідчого РО МГБ.

2.IX.48 р. на хуторі Рябий Гай (с. Панасівка) большевики ограбили селянина Холодяк Василя. В нього забрали 6 ц. збіжжя і знищили 6 улійів [вуликів]. Рамки з вощиною порозкидали по саду.

На хуторі Волоківка (с. Монилівка) упов. по контингенті Іванов з 4-ма большевиками понищили все хатнє устаткування в селянина Дідика Івана та побили машину до шиття. Наприкінці Іванов кинув жінку Дідика на поламане ліжко, витягнув ніж і хотів колоти очі. Жінка наробила крику і Іванов вилаяв її брутальними словами і пустив.

3.IX.48 р. до с. Білокриниця прийшов вечором сержант МВД Соколов з 3-ма бійцями, сів собі під фігурою біля с/ради і сидів. В той час попри них переходив хлопець Кріль. Коли большевики спитали його, чи в селі спокійно, хлопець відповів з підвищеним тоном: спокійно. Тоді большевики задержали його і за те, що він так сердито їм відповів, хотіли його повішати. Хлопець відповів: “Я вам нічого не провинив, але якщо хочете, то можете вішати”. Большевики відпустили його.

5.IX.48 р. в с. Білоголови священник Познахівський по скінченні Богослуження сказав до людей, що він стрів дня 2.IX.48 р. чоловіка з с. Беримовець, який говорив йому, що ворожі держави стягнули вже своїх консулів з СССР і що буде війна. “Я вам говорю, – сказав він, – що війни не буде. Не слухайте тих, які говорять вам про війну і намовляють не здавати контингенту. Не отягайтеся з контингентом, а здавайте його радо і своєчасно”. Люди зробили шум в церкві і почали виходити з церкви, вигукуючи: “Яке йому діло до контингенту”.

6.IX.48 р. до цього села приїхало 8 большевиків і протягом двох днів рабували в селян збіжжя за контингент. Так напр., в селянина Барана Степана забрали з поля одну копу жита, в Кіцак Івана – 2 копи вівса, в Олендера Василя – 2 копи жита. Це збіжжя вимолочували молотілкою і відвозили на заготпункт.

11.IX.48 р. до с. Білокриниця прийшло 6 евідестів. Як стемніло, вони стрінули на дорозі хлопця Григорія (голову клубу), якому накинули на голову палатку, зв'язали руки шнурком і забрали із собою до с. Олієва. Тут прибув рано з області полковник МВД, і о/у РО МГБ Малишенко, забрали арештованого Ясінського Григорія на автомашину і від'їхали з ним до райцентру.

12.IX.48 р. на присілку Шпаргалка (с. Оліїв) ці самі большевики перевели ревізії у громадян: Скоробагатого Федора, Галушка Миколи, Стефанів Євдокії і Рудак Софії. В останньої знайшли около 15 проти-большевицьких листівок, замок від кріса, тасьму набойів і пісню проти Сталіна. Після цього вони зловили три дівчини: Сварник Ніну, Шронду і Стефанів Марію, привели їх до хати згаданої господині і казали їм підписатися, що бачили всі ці знайдені речі. Підписала тільки Стефанів Марія. Вслід за тим зловили хлопця Саркевич Богдана і казали йому розкидати купу дерева на подвір'ї Стефанів Софії. Коли хлопець не хотів цього робити, большевики його вибили і примусили. Не знайшовши більш нічого, разом з дівчатами відійшли до с. Білокриниці.

17.IX.48 р. в с. Манаїв трьох большевиків з р-ну збирали податок. З собою, крім зброї, носили костурі, якими страшили людей і говорили: "Здавайте гроші, а ні, то будем бити, як собак, суча ваша мати..." Цього дня вони ограбили таких селян: Миколів Михайла і Коцка Омеляна (в одного забрали корову, а в другого коні). Інші селяни з коровами і кіньми повтікали в поле. Другого дня на хуторах Підлукавець забрали все збіжжя в Пилипчук Анастазії.

13.IX.48 р. в с. Чистопади за нездачу податку большевики забрали корову в гром. Кріль Михайла.

14.IX.48 р. в с. Гнидава большевики з р-ну писали селянам попередження за несплачення податку, а на селян Крися Теодора і Линя Івана склали акт оскарження до суду.

До с. Оліїв упов. по контингенті Слободян привіз нові зобов'язання на контингенті з 40 процентовою знижкою, але ці зобов'язання роздав людям щойно тоді, коли ограбив збіжжя на старі зобов'язання, в 40 процент вищі.

15.IX.48 р. до с. Білоголови прибуло вечером 8 большевиків з області, консп[і]ративно підсунули під господарство Стефанів Марії, окружили його і так лежали до ранку. Рано перевели ґрунтовну ревізію і відійшли в ліс.

14.IX.48 р. в с. Понасівка о/у РО МГБ Щедрін арештував Гуменного Дмитра, який нібито скривався перед большевиками. Цього дня він зловив також дівчину Ковба Марію, яка скривалась, тому що її батько та брат у підпіллі.

3.IX.48 р. в с. Ігровиця селянка Кулик Анна дістала попередження, що коли вона до 3-ох днів не здасть в'ього контингенту м'яса і молока, то сконфіскують її господарство.

21.IX.48 р. в с. Манаїв зав. райуповмінзагу Довгаль забрав у господарів: Олексів Петра і Савіцького Василя коні, корови, хатні устаткування і сільськогосподарський інвентар за те, що згадані селяни не сплатили сільськогосподарського податку.

23.IX.48 р. в с. Оліїв секретар ЛКСМУ Слободян та ще кількох большевиків ходили по селі, ловили людей та змушували вписуватися їх до колгоспу. Між іншим, зловили гром. Майкут Явдоху, яка не здала наложеного їй контингенту та не сплатила податку. Вони сказали їй, що якщо вона впишеться до колгоспу, то звільнять її від контингенту і податку. Таким способом вдалося їм втягнути згадану жінку до колгоспу. Опісля ці большевики зайшли до гром. Ділай Йосипа, який в той час робив самогонку. Користаючи з нагоди, вони поставили господареві до вибору 6 або 7 літ тюрми, або вступити до колгоспу. Господар вибрав це друге. В цей спосіб большевики старалися заложити в цьому селі колгосп, але їм це не вдалося, бо всі інші селяни повтікали, а голова с/ради Немелівський Петро сказав: “У моєму селі не потрібно колгоспу, бо воно знищене війною”. За це його арештували та відставили до району.

26.IX.48 р. в с. Манаїв з райуповмінзагу Довгаль в гром. Гелиги Володимира забрав корову за нездачу грошового податку.

30.IX.48 р. до с. Гаї Розтоцькі приїхав з райуповмінзагу Довгаль разом з іншими большевиками. За отягування зі здачею контингенту він ограбив багато господарів. Кого з господарів не було вдома, розбивав двері та забирав що попало. Напр., у госп. Кашуби Марії насильно забрав 5 цнт. жита і корову, у Рудакевич Петра – 2 цнт. гречки, у Ланової Михайлини – півтора копи немолоченого збіжжя, у Верницького Івана – 1 цнт. ячменю, у Назаревич Степана – все жито снопами.

В с. Нетерпинці з райуповмінзагу Цебенко та ще 5 большевиків ограбили селян: Тарас Марію, Тарас Михайла і Гайдзіцького Петра. Большевики забрали все їхнє майно і з цим від’їхали до району.

Засідки, ревізії, облави, переслухування.

Засідки відбулись:

1. в с. Гнидава: 1) 26.VIII – в селі на роздоріжжі;
2) 19.IX – к/госп. Матвійчук Петра;
2. в с. Ратищі: 1) 28.VIII – кругом села;
3. в с. Оліїв: 1) 6.IX – в різних місцях;
4. в с. Білоголови: 1) 12.IX – к/госп. Стефанів Марії;
5. в с. Нетерпинці: 1) 13.IX – в селі (в зв’язку з підвищенням Волховітної Тетяни Олексіївни);
2) 15.IX – від хут. Альбанівки;
6. в с. Манаїв: 1) 23.IX – на мості;
2) від 29.IX.-6.X.48 р. щоночі були засідки.

Ревізії відбулись:

1. в с. Гнидава: 1) 26.VIII – в госп. Польового Петра і Заяць Петра;

2. в с. Оліїв: 1) 11.IX – в госп. Скоробогатого Федора, Галушки Миколи, Стефанів Євдокії і Рудак Софії;

3. в с. Білокр[и]ниця: 1) 13.IX – в гром. Денеги Софії.

Великоглибочоцький район:

20.VIII.48 р. в с. Плотича начальник міліції Кривошенко перевіряючи варту, застав біля колгоспних ск[и]рт сплячих істрекків. З люті він вдарив одного істрекка в лице, а після цього арештував всіх і відставив до районної тюрми, де їх держать до сьогодні.

24.VIII.48 р. до с. Янківці прийшла вночі провокативна група, і вдаючи українських повстанців, зайшла до Різника Василя. Застукавши у вікно, провокатори просили: “Дядьку відчиніть, ми свої, хлопці з лісу; не бійтеся, дайте нам щось їсти”. Селянин повірив. Він відчинив двері, нагодував їх і сказав: “Хлопці втікайте, бо тут москалі щодня ходять”. Провокатори, наївшись, пішли далі. У селянина Пундик Михайла вони дістали крізь вікно кусок хліба, а в Яремович Михайла, який не хотів їм відчинити, вкрали з пивниці 1 кг. масла, сметану і глечик кислого молока. Слідуючого дня селяни Різник Василь і Яремчук Михайло, переконавшись, що це не були українські повстанці, тільки большевицький відступ, повідомили район, що у них були “бандьори”. Але з емведистів ніхто не прибув, а участкові, які збирали в селі контингент, розпитували про інспірованих “бандьорів”, але вдавали, що бояться.

30.VIII.48 р. в с. Плотича 12 большевиків під маскою українських повстанців провокували людей, але населення пізнало большевицькі підступи, і ніхто не дався спровокувати.

2.IX.48 р. в с. Малашівці голова РВК Войтович з 4-ма большевиками ходив по господарях і хто не здав контингенту, в того забирали все збіжжя, молочене і немолочене, муку та інше. Збіжжя в снопах зараз перемолчували і відставляли на заготзерно в Тернополі.

4.IX.48 р. до с. Чистилів прибула група большевиків (невідомо звідки), зайшла на господарства Білик Павла і Білик Миколи, які в цей час молотили збіжжя на контингент. Згадані большевики підпалили ці господарства і відійшли. За півгодини прийшов з хуторів о/у РО МГБ Курзінов. Розпитавши, хто підпалив ці господарства, подався в сторону с. Плотича.

12.IX.48 р. до с. Дубівці приїхав автомашиною о/у РО МГБ Хлебов з 18-ма большевиками та перевів ревізію в Бучковської Анни. Після ревізії арештував згадану господиню і селянина Сенік Олександра та від'їхав з ними до р-ну. По дорозі стрів голову с/ради цього села, який вертався з р-ну, і його також арештував. Слідуючого дня голову с/ради і Бучковську Анну звільнено.

В с. Ігровиця ці самі большевики арештували Калаталюк Дмитра (переселенець) і Ясінського Петра.

14.IX.48 р. в с. Чистилів емведисти арештували 4-ох істребків: Романишин Богдана, Древінського Павла, Форостій Михайла і Грабас Евгена за те, що вони спали на варті коло колгоспних ск[и]рт.

21.IX.48 р. в с. Заруддя уповноважені РВ КП(б)У Чоботарський і Непийвода забрали в гром. Барабаш Антона 3 ц. збіжжя і списали все майно, в Явного Дмитра – фіру конюшини за те, що вони не здали всього контингенту м'яса.

22.IX.48 р. в с. Плєсківці большевики зловили Чернихівського Михайла, який втік з Донбасу, але цей дав їм одну літру горілки і його звільнено.

26.IX.48 р. зав. школи с. Чернихів Неволай Павло Семенович казав всім підписатися, що на свято Чесного Хреста прийдуть до школи. Деякі учні вже були підписались, але інші почали посміхатися з них, що, мовляв, вони вписалися до “жовтодзюбів”. В результаті всі учні вирішили не йти до школи.

27.IX.48 р. до с. Івачів Донішний приїхав голова РВК Войтович з уповноваженими: Чоботарським, Шахматовим, Поліщуком, Мандзій, Пляком, Кривіцькою Зіною та 7-ма большевиками з гарнізону МВД. Згадані большевики вигонили селян з хат до с/ради та примушували їх вписуватися до колгоспу. При цьому сильно побили гром. Олійник Степана за те, що не хотів вписатися до колгоспу.

29.IX.48 р. в с. Ігровиця учениця Загалюк Галина ішла до школи. Щоб не спізнитися, вона почала бігти. В той час були большевики в селі і, побачивши, що дівчинка біжить, думали, що вона втікає, тому почали за нею бігти і стріляти. Коли зловили її, переконалися, що це школярка, відпустили.

Засідки, ревізії, переслухування:

Засідки відбулись:

1. в с. Хоми: 1) 9.IX – на Дубчаківій Долині,
                         2) 20.IX – в селі,
                         3) 21.IX – в селі,
                         4) 29.IX – в селі;
2. в с. Плєсківці: 1) 21.IX – кооперативи,
                         2) 25.IX – к/госп. Шеліхович Василя,
                         3) 26.IX – к/госп. Мусяк Евдокії;
3. в с. Янківці: 1) 24.IX – к/госп. Твердохліба,
                         2) 27.IX – к/госп. Юника;

Ревізії відбулись:

1. в с. Плотича: 1) 27.VIII – в одній частині села, від сторони с. Івачова Долішного;
2. в с. Ігровиця: 1) 28.VIII – в Біловус Петра,
                         2) 1.IX – в Біловус Петра і Кулик Анни;
3. в с. Чистилів: 1) 29.VIII – в Ціхович Юліяна;
4. в с. Дубівці: 1) 31.VIII – в Х[а]нас Софії, Хоміцького Василя, Кучер Петра, Доброводської Катерини,

- Доброводського Микити, Скурського Григорія і Куліш Григорія;
- 2) 1. IX – у Висоцького Пилипа,
  - 3) 12.IX – у Бучковської Анни,
  - 4) 22.IX – на вулицях: Коло млина, Селисько, Петренівці;
5. в с. Хоми:
- 1) 10.IX – в Барановської Анастасії, Загалюк Петра і Баран Івана,
  - 2) 21.IX – в Ремінник Олекси,
  - 3) 29.IX – в Митохір Миколи, Задарчук Василя, Сипак Мужила, Баран Івана, Загалюк Петра і по інших господарствах;
6. в с. Плєсківці:
- 1) 21.IX – в Сосновської Юлії, Невідомого Григорія Шеліхович Василя і Лазак Івана,
  - 2) 29.IX – в Кочів Розалії, Шеліхович Теодора і Чабан Олекси;
7. в с. Кокутківці: 1) 29.IX – в Середи Павла,
8. в с. Біла: 1) 29.IX – на хуторах Чагарі.
- Переслухано:
1. в с. Чистилів: 1) 29.VIII – Ціхович [Ю]ліяна;
  2. в с. Ігровиця: 1) 27.IX – Сович Петра, Рибка Софію і Наконечного Сильвестра.

V. НАРОД БОРЕТЬСЯ

В[елико]-Борківський район:

3.IX.48 р. в с. Білоскірка уповноважений по контингенті Камінський переводив збори селян в справі додаткової хлібопоставки, яка виносить 20% попередньої. На цю тему він виголосив промову і заявив, що хто вступить до колгоспу, тому подарується додаткову хлібопоставку. На його заяву виступив гром. Деревляний Степан, який сказав: “Я здав весь контингент, і до колгоспу не запишуся, бо хочу ще жити, а не гинути з голоду”. За цей виступ Камінський назвав його зрадником і бунтарем та загрозив, що його арештує.

13.IX.48 р. в с. Лозова українські повстанці забрали в фінагента Пилипчук Михайла 10 тисяч крб., які він зібрав від людей в рахунок сільськогосподарського податку. Разом з грішми забрали також податкові книжки і квитанції сіл: Лозова і Курники. Повстанці виставили йому за ці гроші квит та в присутності трьох селян казали йому занести в район. Крім цього, попередили його, щоб він не рабував населення і не знущався, так як це робив до цього часу, бо в противному разі стріне його заслужена кара.

24.IX.48 р. на хуторах Гаї Шевченківські (с. Шляхтинці) хтось підпалив на підсобнім господарстві ск[и]рту соломи.

25.IX.48 р. до с. Стегніківці приїхало перед вечором трьох кінооператорів висвітлювати кінофільм, однак ніхто з населення не прийшов, і він не відбувся. Другого дня учителі н/п СШ силою привели учнів до клубу і їм висвітлено фільм "Парень з тайги".

Микулинецький район:

4.IX.48 р. в с. Кривки були розповсюджені листівки і клічі. Люди говорили, що цієї ночі в селі було дуже багато повстанців.

Цієї самої ночі появились протибольшевицькі листівки в райцентрі.

7.IX.48 р. в с. Настасів істребки: Воробець Михайло, Островський Григорій і Ракочій Микола мали цієї ночі пильнувати колгоспних скирт, але вони до служби не пішли. За це участковий РО МВД Березюк арештував їх, та вони всі повтікали з тюрми.

В цьому селі зав. комунгоспу Шевченко хотів забрати в Куріца Пантелеймона 30 кг. пшениці за нездачу контингенту, але господар розсипав пшеницю по подвір'ї, кажучи: "Краще хай загине, а вам не дам".

14.IX.48 р. в с. Кривки українські повстанці знищили ініціатора колгоспу Домбрович Володимира. Згаданий був вислужником РО МГБ і намагався втягнути до колгоспу ціле село. Після цього багато селян віднесли свої заяви і колгоспу не організовано. Під час акції розповсюджено протиколгоспну літературу.

17.IX.48 р. в с. Лучка мали відбутися збори селян, однак на збори ніхто не прийшов і вони не відбулися.

24.IX.48 р. в с. Конопківка 1-ий секретар райкомпартії Водоп'ян, голова РВК Стриєшин Іван та ще двох большевиків хотіли перевести мітинг, але це їм не вдалось, бо люди не прийшли.

29.IX.48 р. в с. Настасів II-ий секретар РК КП(б)У Чудік Роман, з райуповмінзагу Маліков і зав. райфінвідділу Шестяков скликали всіх десятників та змушували їх вписуватися до колгоспу, але ніхто з них не подав заяви про вступ до колгоспу.

26.IX.48 р. до с. Мар'янка [Мар'янівка] прибула група большевиків, а саме: суддя Берінко Максим Павлович, нач. пошти Мех Іван Іванович, голова райземвідділу Білик Степан Якимович, інструктор райкому комсомолу Канцер Ярослав і ще чотирьох невідомих та припоручили голові с/ради Рибак Несторові скликати людей на мітинг. Однак ніхто з людей не прийшов на мітинг. Тоді большевики рішилися іти в село та силою привести людей до клубу. І так сталінським вислужникам вдалося зловити тільки 15 осіб, яких під автоматами привели до клубу, і з якими суддя Берінко розпочав мітинг. В своїй промові він сказав, що "... Папа римський удержує під своєю рукою найманців, які вбивають духовників християнських народів. Папа римський є святий на цілу кулю земську, а бачите, що він робить: підплачує найманців, а вони вбили у Львові Костельника Гавриїла, званого в цілій Росії і Україні, а навіть за кордоном, як такого, що ревно поширював право-

славну віру”. На цьому суддя Берінко закінчив, а наприкінці додав: “Вони, недобитки, ще й те саме будуть [й] вам робити”.

На слідуючий день ці самі большевики поїхали на Мар’яноцькі хутори, де зловили громадян: Кіналя Андрія, Березюка та Шкільного Миколу. Всіх трьох цілий день мучили, щоб вступили до колгоспу, але ні один з них на це не погодився. За спротив гром. Шкільного Миколу так побили, що він вже напівпритомний впав на землю, але ще сказав: “Добийте мене, а заяви до колгоспу не підпишу”. Після цього всіх трьох забрали до с/ради та ще держали дві доби, переконуючи терором про успішність колективізації. Селяни твердо стояли при своїм і завжди відповідали: “Бийте скільки хочете, до колгоспу не підемо!”

Цього самого дня комсомолец Канцер Ярослав побив Галаган Анну, тому що вона відмовилась підписати заяву, заявляючи, що хоче вступити до кравецького артілю.

30.IX.48 р. В с. Мар’янка в 4-ій год. рано вищезгадана група організаторів дальше ловила людей і силувала до колгоспу. Люди, побачивши знову напасників, всі повтікали в поле. Большевики пустились в погоню за людьми, а ці втікали, як колись перед татарами. Одному тільки 65-літньому Ключникові Петрові Антоновичу не вдалось втекти. Його дігнав комсомолец Канцер Ярослав, але аж тоді, коли скинув чоботи. Зловленого припровадили до с/ради. Тут Канцер зловив старика за груди, Мех Іван заткав уста, щоб не кричав, а Білик Степан вложив йому насильно в руку олівець і, придержуючи своєю рукою, хотів підписати заяву. Тут старий Ключник зібрав настільки сили, [що] вирвався з рук напасників і почав кричати: рятуйте! Большевики, побачивши, що нічого не вдіють старому, нагнали його додому.

Козлівський район:

28.VIII.48 р. в с. Покропивна протягом двох днів большевики намагалися при допомозі терору заложити колгосп. В тій цілі скликали вони людей на мітинг і закликали вписуватись до колгоспу. Коли з селян ніхто не хотів підписати заяви, большевики почали наступ на сільський актив. Та актив зайняв таку саму поставу, як і люди. Большевики пробували втягувати до колгоспу ще на другий день, але їм це не вдалося, бо всі люди повтікали з села.

1.IX.48 р. в с. Ходачків Великий II-ий секретар райкомпартії Слатін Іван Іванович зайшов зі своєю жінкою до гром. Богусь Михайла і звідси післяв дижурного в село, щоб замовив йому обід. Таке припоручення дижурний дав гром. Баран Томі. Жінка згаданого господаря, щоб не дати большевикові їсти, замкнула хату і пішла в поле. Так само зробила жінка Пахолка Петра. Розлючений большевик рад-не-рад поїхав до району без обіду.

2.IX.48 р. в с. Купчинці большевики почали організовувати колгосп. Хто не хотів вписатися, того змушували терором. Так, напр., Парашій Василя, Савку Ілька, Цілінського Михайла, Каваць Дмитра і

Бараницю Миколу суддя Карпов покликав до с/ради і заявив їм, що коли не хочуть вступати до колгоспу, то мусять вивезти по 50 куб. метрів дров з Бережанського лісу, а якщо не виконають цієї норми, то їх чекає 20 літ тяжких робіт.

Дня 9.IX.48 р. цей же Карпов запропонував гром. Войтіховській Іванці вписатись до колгоспу. Коли вона відмовилась, тоді розлючений большевик вдарив її в лице. Згадана жінка наробила крику і в цей спосіб позбулася напасника.

13.IX.48 р. в цьому ж селі ці самі большевики через цілу добу змушували актив села підписувати заяви про вступ до колгоспу, але ніхто з них не підписав.

Зборівський район:

2.IX.48 р. в с. Кудинівці упов. по контингенті Топлицький (голова райсоюзу в Зборові) зайшов до гром. Гуменної Катерини, і спитав її, чому вона не здає контингенту. Вона йому відповіла: “Я не маю з чого здавати, чого хочете в мене! Я вже здала, що могла, а тепер не дам, бо не маю”. Тоді Топлицький заявив, що коли до вечора не здасть всього контингенту, то сконфіскують її майно. Обурена до краю Гуменна накинулася на большевика зі словами: “А щоб над вами сонце не світило, щоб вас пофатало і щоб ви не дочекали нашого хліба їсти!” Така постава господині ще гірше розлютила большевика і він намагався силою забрати від неї збіжжя. Але Гуменна Катерина і її 17-літня дочка Анна видерли з рук напасника мішок зі збіжжям. За це большевик вдарив господиню в лице, а коли вона йому зривалася, витягнув автомата і хотів стріляти. В той час дочка господині вхопила його за руки, відібрала автомата, кинула до землі та стала бити по голові. Топлицький так налякався, що скоро втік з подвір'я і зараз втік до району.

4.IX.48 р. в с. Хоростець (Козів. р-н) большевики з райвоєнкомату покликали 8 хлопців, народжених в 1930 і 1931 рр., щоб справдити їх дні народження. На підставі метрик, які принесли ці большевики, згадані хлопці мали б бути з 1928 р. народження. Але ніхто з цих хлопців не зголосився і большевики без нічого від'їхали до району.

14.IX.48 р. в с. Кудинівці упов. по контингенті Ленюв (москаль) ходив по селі, та перевіряв, хто скільки здав контингенту. І так зайшов до Скрипець Петра (переселенець), де застав тільки його жінку Марію, Ленюв хотів забрати 1 цнт. гречки за нездачу 33 кг. збіжжя до повного контингенту. Господиня, щоб не віддати большевиківі останнього збіжжя, почала видирати з його рук мішок зі збіжжям і стала кричати: “Марш мені з подвір'я! Рабували ви мене на Заході і тут хочете рабувати, щоб я з дітьми з голоду гинула!” Спочатку Ленюв почав шарпатися з господинею, а опісля викинув кріса і, націливши в неї сказав: “Ти бандітко, сейчас застрілю!” Скрипець Марія почала тікати. Тоді большевик вистрілював і ранив її в праву руку. Вона впала. Ленюв

хотів ще раз стріляти, але голова с/ради Наконечний Іван заперечив цьому та насварив на нього: “Що ти робиш? Я тебе зараз тут зв’яжу. А як ти дурак, то не йди між люди!” Ленюв забрав мішок гречки на фіру і чимскорше тікав до району.

17.IX.48 р. до с. Кудинівці приїхали з району: прокурор Липко, суддя Дубовська, упов. по контингенті Топлицький та його помічник Ленюв. Вони мали судити гром. Гуменну Катерину за те, що вона побила Топлицького (2.IX.48 р.). Господиня, сподіючись цього, втікла з дому.

21.IX.48 р. до с. Сервири [Сировари] – Яцківці прибула група большевиків в числі 12 осіб, під командою о/у РО МГБ Іванова. Большевики ще поділилися на дві групи: одна з них осталась в с. Яцківці, а друга – на чолі з о/у РО МГБ Івановим відійшла до с. Сервир [Сировари]. Ці большевики ходили по господарствах та провірювали, чи селяни здали в 100% наложені їм податки. Хто не здав контингенту, того страшили тюрмою, вивозом на Сибір, а при тому примушували вписуватись до колгоспу. Але ні в одному, ні в другому селі ніхто з селян не хотів підписати заяви про вступ до колгоспу, і большевики не досягнули жодних успіхів. В цих обох селах вони заквартирували. Якраз цієї самої ночі появилися в обох селах протиколгоспні листівки.

На наступний день рано большевики, побачивши розкидані листівки, були страшно люті з цього приводу, що, незважаючи на їхню присутність в селі, хтось відважився розповсюдити таку велику кількість листівок.

22.IX.48 р. в с. Юзефівка мав відбутися кінофільм під заг. “Оддих разведчика”. Кіномеханік кілька разів посилав дижурного скликати людей, але з населення ніхто не прийшов, і кінофільм не відбувся.

24.IX.48 р. в с. Травотолоки преставник з РК ЛКСМУ (прізвище невідоме) хотів втягнути місцеву молодь до комсомолу і в тій цілі казав зійтись їй до клубу. Коли з молоді ніхто не прийшов до клубу, тоді сам большевик заходив до поодиноких хлопців і дівчат та намовляв різними способами вступити в комсомол. Так напр., був він в Габали Анастазії, Габали Софії, Сидір Ольги і Кимської Марії (фінагентка). До Кимської Марії сказав: “Якщо не запишешся до комсомолу, то усунемо тебе з праці”. Згадана відповіла: “Що хочете робіть, усувайте з праці, а навіть і арештуйте, але я таки до комсомолу не запишуся”. Большевик походив цілий день по селі і, нічого не досягнувши, вечером від’їхав до р-ну.

25.IX.48 р. до с. Погрібці прибула представничка з РК ЛКСМУ (прізвище невідоме) [і] хотіла втягнути хлопців і дівчат до комсомолу. Тому, що ніхто не прийшов до клубу, вона ходила по селі і кого стрінула з дівчат чи хлопців, намовляла вступити до комсомольської організації. І так стрінувши Бартош Павла, Семенину Петра і Дробик Андрія, вона почала сварити на них, чому вони не вступають до комсомолу. При цьому захвалювала життя молоді в східних областях, їхню відданість для радянської влади і т. д. Тоді один з хлопців Семенина

Петро каже: “Пані, ви, такі молоді й гарні, інтересуєтесь комсомолом. Краще ходім на прохід або в кіно, – сьогодні такий чудовий день”. Комсомолка почервоніла і, нічого не відповівши, відійшла.

26.IX.48 р. в с. Осташівці з РК ЛКСМУ Скакун скликав до с/ради 6-ох хлопців, народжених в 1932 р. то є Іллюс Петра, Попович Михайла, Ставничого Володимира і інших та заставляв їх вписуватись до комсомолу. Хлопці відповіли, що вони працюють на бурячаному пункті, не мають часу займатися іншими справами, тому не записуються. Згаданий представник представив їм, що їх, як комсомольців влада не буде заставляти до іншої праці, що будуть мати більші права в громадськім житті, безплатні білети на проїзд залізницею куди тільки захочуть і т. п. Всі його намагання та переконування нічого не помогли, бо ніхто з цих хлопців не записався до комсомолу.

Заложцівський район:

7.IX.48 р. в с. Нетерпинці повішено Волхавітну [Волховітину] Тамару Олексіївну родом з м. Калуги, яка працювала в заготзерні. Згадана була агентом МГБ.

12.IX.48 р. в с. Тростянець появилися вночі протибольшевицькі листівки.

14.IX.48 р. в с. Панасівка хтось підпалив господарство секретаря с/ради Очеретюка Матвія.

15.IX.48 р. на хуторах Ліщина (с. Загір'я) згорів колгосп ім. Хрущова.

19.IX.48 р. в с. Панасівка спалено колгосп ім. “Большевик України”.

21.IX.48 р. спалено колгоспну стайню в с. Гаї Зарудянські [Гаї-Зарудю].

Всі ці три колгоспи спалило цивільне населення.

20.IX.48 р. українські повстанці спалили колгосп “Зоря Перемоги” в с. Монилівка. Під час пожежі згоріла стайня, стодола, машина до молочення і 4 скирти соломи.

В[елико]-Глибочоцький район:

10.IX.48 р. в с. Ігровиця 6 большевиків скликали людей на збори, на яких силували вписуватись до колгоспу. Кожного селянина покликали поодинокі до канцелярії, але ніхто не вписався.

18.IX.48 р. на полях с. Плотича українські повстанці знищили один трактор і виляли 100 л. бензини.

VI. Г Е Р О Ї К А У К Р А Ї Н И

В[елико]-Борківський район:

23.IX.48 р. під с. Черн[е]лів Руський, коло переходу через ріку, попало на большевицьку засідку 7-ох українських повстанців. На засідці було около 120 бійців військ МВД і були розташовані 4 кілометри вздовж ріки. У висліді нерівного бою впало двох повстанців:

сл. п. д. ВОРОБЕЦЬ і БУЧКО. По стороні ворога були також вбиті і ранені, бо люди бачили, як санітарне авто заїздило над ріку і забиравало вбитих. Тіла впавших повстанців забрано в райцентр, а звідси в область.

Зборівський район:

7.IX.48 р. в с. Кабарівці у гром. Соловій Анни заквартирувало двох підпільників: Цуп Осип (Бурий), народжений 1932 р. в с. Ярославичі, Заложцівського р-ну, і Копець Роман, літ около 35, нар. в с. Лопушани, Заложцівського р-ну, Терн.[опільської] області, які крилися на власну руку (згадані часто заходили до цеї Соловій Анни). Як говорять, Анна в порозумінні зі своїм швагром Зубриком зголосили про це большевикам. Около 11-ої години вечора 20 большевиків на чолі з о/у РО МГБ Блендесвом окружили господарство Соловій Анни та почали кричати: “Злазять, бандьори, нічого вам не буде! Здавайтесь, а будете жити в нас по-хорошому!”. Цуп Осип і Копець крикнули: зрада! Геть від нас червоні кати! Не нам живим вам здатись! Сл. п. Цуп Осип вийняв пістоль, застрілив свого друга Копця Романа, а другу кулю післяв собі під бороду. Після цього большевики вилізли на стрих, обдерли їх донага, заложили на них мотузи і постягали на долину. Ще тої ночі тіла Героїв забрано автомашиною до Зборова, поставили їх під мурами тюрми, де вони лежали так протягом двох днів. Дня 9.IX.48 р. похоронено їх невідомо де.

21.IX.48 р. в с. Глинна (Козів. р-н) около 9-ої години вечора двох повстанців вечеряло в хаті Гуменюк Марії. В той час до хати прийшло двох большевиків, а на дворі остався третій. Між повстанцями і большевиками почався рукопашний бій, внаслідок якого був вбитий сержант МВД і тяжко ранений большевик. Третій, що був надворі, втік. Повстанці здобули одну десятизарядку і щасливо відступили. Ще тої самої ночі прибуло на місце 16 большевиків і почали здобувати передню хату Гуменюк Марії, закидуючи її гранатами. По хвилині післали до хати селянина Готя, щоб провірив. Переконавшись, що нема нікого, вдерлись до хати, тяжко побили Гуменюк Марію і її сестру Софію, а після цього арештували. Господарство згаданих ограбили і запалили. Арештованих на двох днях звільнено.

(Як говорять люди, тяжкоранений большевик, стогнучи, сказав: “Моя мати помирає з голоду, а я тут нізащо погибаю”).

26.IX.48 р. 9 большевиків з начальником РО МВД Авраменком робили вночі по селі Озерянка стежі. В той час двох повстанців переходило шосу. Большевики їх завважили і пішли слідом за ними. Повстанці скерували на обійстя Петрик Івана і зупинились. Большевики підійшли ближче та хотіли їх провірити, але в той момент повстанці обсипали большевиків автоматним вогнем, закидали гранатами і спокійно відступили. Внаслідку було трьох большевиків ранених, з яких один помер. Говорять, що між раненими був начальник РО МВД

Авраменко. Большевики перевели сильний трус на господарстві Петрик Івана та сильно його побили так, що з голови здерли цілий кулак волосся. Наприкінці арештували побитого і його швагра Семенину Миколу, який на той час був в Петрика. Арештованих по двох днях звільнено.

Заложцівський район:

15.VII.48 р. на полях біля с. Лопушани квартирувало п'ятьох повстанців: куш. Олег та його бойовики: Вітер, Музика, Переможець і Бездомний. Ранком на них наскочили большевики, внаслідок чого зав'язався нерівний бій. Повстанці, оточені зі всіх сторін, відбивалися до останнього набоя і полягли всі, прошиті ворожими кулями. По стороні большевиків вбито одного большевика і одного поранено.

30.IX.48 р. під лісом с. Вертелка 6-ох українських повстанців: Вірний (кушовий), Швед, Май, Вишня і Білий натрапили на большевицьку засідку. Від несподіваних пострілів двох друзів впало відразу, а трьох загинули від ворожих куль у дальшому бою. Повстанцеві Білому вдалось втекти.

В[елико]-Глибочоцький район:

11.IX.48 р. в с. Дубівці п'ять большевиків з р-ну наскочили на двох повстанців: Птаха і Хитрого. Обстрілявши стрих, вони вислали туди швагра Птаха Сенік Олександра, якому наказали скитнути зі стриху всю солому. Згаданий селянин виліз на стрих і закидав соломкою двері, крізь які большевики дивилися з-під хати. Опісля за згодою повстанців зліз зі стриху і сказав большевикам, що в соломі хтось є. В той час один повстанець викинув три гранати, а другий, стріляючи з автомата, ранив в голову одного большевика Каплуна, який зараз зсунувся зі сіней до хати, вискочив крізь вікно і разом з другими большевиками втік. Повстанці тоді вийшли і пішли в ліс.

[VII.] РІЗНІ ВІСТІ

В[елико]-Борківський район:

3.IX.48 р. із с. Гніздечне забрано до війська трьох хлопців, народжених в 1928 р.

19.IX.48 р. з с. Скоморохи вибрався гарнізон військ МВД, який станціонував тут на місцевім фільварку.

24.IX.48 р. з с. Козівка покликано на райвоєнкомат всіх молодих хлопців, народжених в 1928 р.

Микулинецький район:

9.IX.48 р. сержантам резерви: Стриєшин Іванові, Куріца Богданові і Завадському Павлові райвоєнкомат видав "учебні статuti", за якими вони мають вишколювати допризовників з 1928/29 рр. народження.

10.IX.48 р. райвоєнкомат покликав 16 хлопців, народжених в 1927, 28 і 29 рр.

13.IX.48 р. кількох працівників райадміністрації виїхало до Києва на якусь нараду, а інших кількох – на обласну до Тернополя.

29.IX.48 р. в с. Воля райвоєнкомат покликав 6 хлопців, народжених 192[8] р. Цього [ж] дня покликано і з інших сіл: з Лади[чи]на – 11 призовників, 1928 р. народження, з с. Конопківка – 1-го призовника, а с. Настасів – всіх хлопців цього річника.

Зборівський район:

15.IX.48 р. до с. Юзефівки прибуло дві жінки, які робили знимки зі села, також обмірювали дороги до сусідніх сіл.

Грудень, 1948 р.

Слава Україні !

(Ш – Т)

* * *

СТАТИСТИЧНІ ДАНІ
(неповні)

	М-1	М-2	М-3	М-4	М-5	М-6	Разом
1. арештованих	18	5	7	12	10	10	62
2. випущених	2	1	3	9	-	3	18
3. битих	7	12	3	17	10	1	50
4. вбито цивільного населення	-	-	-	1	-	-	1
5. впадших повстанців	2	-	-	2	5	-	9
6. ограблених господарств	35	14	27	12	35	2	125
7. skonфісков. господарства	4	-	-	1	2	-	7
8. спалених госп.	-	-	-	1	-	2	3
9. вивезених родин	-	-	-	-	-	-	-
10. вбито большев.	-	-	-	3	1	-	4
11. крадіжей	-	2	-	3	1	-	6

Грудень, 1948 р.

(Ш – Т)

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ **за місяць вересень 1948 р.**

Російський шовінізм і національне питання:

Золотниківський р-он.

9.IX.1948 р. в районній газеті “Ленінська Зірка” в статті “Кому слухать українсько-німецькі націоналісти”, якийсь автор статті Величко П. пише: “Історія тисячами фактів свідчить, що українські націоналісти завжди були і залишаються заклятими ворогами [українського народу і прислужниками] іноземних імперіялістів. Прикриваючись національним флагом, українські буржуазні націоналісти доклали всіх зусиль до того, щоб посіяти ворожнечу між братерським російським і українським народами, відірвати їх один від одного, а потім, спираючись на західноєвропейських імперіялістів, поневолити український народ і наживати собі капітали на його поті і крові.

Коли 1941 р. гітлерівські розбійники напали на Радянський Союз українські націоналісти – вірні пси фашизму – разом з гітлерівськими головорізами, як саранча накиннулись на Україну, знищували українських людей, грабували український народ, руйнували міста і села тимчасово окупованої території України.

Після розгрому фашистських загарбників українсько-німецькі націоналісти знайшли собі нових господарів англо-американських імперіялістів. Англо-саксонська вояччина намагається розпалити нову війну, пригріла українсько-німецьких націоналістів і всіляко сприяє їх шпигунській, бандитській діяльності.

Підлі зрадники, агенти іноземного імперіалізму – українсько-німецькі націоналісти були і лишаються самими заклятими ворогами українського народу. Ненависть українських націоналістів до дружби українського і російського народу породжена їх класовою буржуазною ненавистю.” “Робітники і селяни Радянської України в дружній сім’ї з великим російським народом віддають всі свої сили й енергію за дострокове виконання післявоєнної сталінської п’ятирічки.

Даючи рішучу відсіч куркульств[у] і його агентурі – українсько-німецьким націоналістам, трудящі селяни західних областей України об’єднуються в колгоспи, і будують нове культурне і заможне життя.”

26.IX. в с. Гайворонка ніччю були розліплені наші протиколгоспні листівки й карикатури. Ранком 26.IX.48 р. до села приїхало 3-ох большевиків і нач. РО МГБ – Яворський. Вони ходили по селі і кричали до селян: “Ви бандити, ви самі наклеїли ці листівки! Ви хочете, самостійної України, ми вам дамо самостійну Україну, вам всім місце на Сибірі, а не на Україні. Ми з вами ще розщитаємось! Ми всіх вас висел[и]мо на Сибір.” Вони понишпорили по цілому селі, по всіх закутках улиць чи де ще не оставилась яка листівка, чи карикатура, забрали зо собою ці, що позривали – від’їхали.

Підгаєцький р-он.

10.IX.1948 р. в с. Старе Місто в колгоспі імені Тимошенка відбувся мітинг. На мітингу гов[о]рив 1-ий секретар партії – РК КП(б)У – Рябенко. Темою обговорення був міжнародний огляд. Насамперед, перекинувся він своїм говоренням в минувшину. Доказував, які великі заслуги ма[є] російський народ – “старший брат” в допомозі українському народові – “молодшому братові”. Якщо би не “старший брат” – російський народ, – говорив Рябенко, український народ був би до сьогодні в ярмі фашистської Німеччини, або її вислужників – українсько-німецьких націоналістів. Якщо б не “старший брат” – російський народ – сьогоднішній індустриальний, господарський, економічний, культурний і т. д. розквіт України взагалі був би не можливий.

Представивши сучасний розквіт України при “допомозі”, “підтримці” і “опіці” свого “старшого брата”, – російського народу, поставив запитання: “Що ще хочуть ці українсько-німецькі націоналісти, які зара[з] уже перейшли на службу до англо-американського блоку?”. – “Хочуть самостійної України, але ж вона є, отже річ ясна, що вони тільки хочуть запродади Україну англо-американським імперіялістам так, як скорше хотіли запродади німецькому імперіялізмові. Але цього ніколи не станеться, бо російський народ буде стало та чимраз більше давати допомогу українському народові, як: єдиний і основний союзник українського народу, джерело спротиву проти всіх внутрішніх та зовнішніх сил Советського Союзу та запорука існування радянської влади в Україні.”

При кінці Рябенко закликав колгоспників (яких силою тут позганяли так само, як і скорше в колгосп), щоб допомагали вони організувати в цілому районі колгоспи.

В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ:

Бережанський р-он.

6.IX.1948 р. до хут. Гайок (с. Шибалин) в 8-й год. [в]ечора прибули 6-ох емведистів і зайшли до гром. Дулеби Дмитра. Вони казали, щоб дати їм горілки (вже були п'яні). Господар не мав горілки, тільки дав меду. Вони наїлися і вийшли на подвір'я, а відтак казали, щоб їм постелити і 4-ох з них пішли в хату, а стійковий і старший сержант остали на подвір'ю. Стейковий наганяв сержанта до хати, а цей не хотів іти і замірився до стійкового з автоматом. Стейковий вистрілив серію з автомата і вбив сержанта.

По вбивстві емведисти взяли підводу в гром. Хлопась Михайла і казали йому, щоб віз убитого. По дорозі радились убити фірманна, щоб затерти слід вбивства сержанта. За с. Шибалин большевики лишились позаду підводи і щось радились, а один з них відтягнув автомат (замок). Фірман почув це і втік під віз, а вони прийшли до підводи і один

наказав усім сідати на підводу, а в м. Бережанах скажуть, що вбили самі по-п'яному. В м. Бережанах на слідстві сказали, що вбили сержанта по-п'яному. Після цього випадку приїздили з райцентру емведисти до гром. Дулеби Дмитра на слідство, чи давав емведистам горілки. Рівнож брали пробу крові цього господаря.

17.IX. в с. Шибалин в млині кап. Балабухов молів 200 кг збіжжя, а у млині с. Біще уповноважений міністерства заготівлі Бережанського району – Синиця молів 1200 кг пшениці.

[2]2.IX. в с. Стриганці завідуючий райфінвідділу – Серильов із 3-ма большевиками списували майно тих господарів, що мають залеглий податок, а також тих, що належать до 3-ї групи (“куркулів”).

23.IX.1948 р. в с. Рекшин працівник райфінвідділу – Дехт[я]ров і 4-ох озброєних большевиків ходили по селі та списували за податок убрання, кравські машини, корови й інше. В гром. Штогрин Евдокії не заставши нікого вдома, розбили хатні двері та замок від скрині і списали майно, а при тім вкрали хустку.

Майже вся адміністрація району протягом місяця вересня була зайнята при збиранню хлібопоставки, про що подається в спецзвіті про хлібопоставку.

Золотниківський р-он.

Большевики, щоб затягнути людей в колгоспи, стараються насамперед сильно населення ограбити великими поставками і податками. Цим хочуть допровадити до того, що населення не буде мати звідки заплатити податку чи здати держпоставку і тоді або їх будуть судити, або підуть до колгоспу.

15.VIII.1948 р. в с. Зарваниця на мітингу 1-й секрктар партії РК КП(б)У Геращенко говорив: “Ми цього року так вас пришрубуємо і стягнемо від вас усе збіжжя, налож[и]мо великі податки, що ви будете самі проситись, щоб вас прийняли до колгоспу.”

3.IX. до с. Соснів приїхали в справі податку з фінвідділу Федорченко і Дзьобак, вони заказали собі обід у гром. Вовк Пилипа, а самі пішли до гром. Копестинського Миколи. Дзьобак зайшов до хати і говорив з господарем, а Федорченко зайшов до стайні і вкрав курку та заніс до гром. Кикіш Олекси і сказав зараз її зварити.

16.IX. до с. Гайворонка приїхав уповноважений від РК КП(б)У і скликав населення на мітинг. На мітингу цей представник почав вихваляти “щасливе” і “заможне життя” в колгоспах. Під час промови він звернувся до тих “куркулів”, що вступили в колгосп в місяці серпні 1948 р., і сказав: “Ми знаємо чога ви, куркулі, вступили до колгоспу. Ви хочите, щоб тим врятуватися від Сибіру, але вам це не вдасться. Колгосп вас від Сибіру не врятує, ми всіх вас куркульських морд виселимо на Сибір.”

19.IX. до вищезгаданого села приїхало 4-ох большевиків і зігнали населення на мітинг. На мітингу один большевик прочитав листа до

“товарища” Сталіна в яким зазначено, що колгоспники с. Гайворонка зобов’язалися на 1949 р. здати державі ще більше хліба як в 1948 р. Він знову говорив до цих “куркулів”, що тепер вступили до колгоспу: “Ви, куркулі ті, що тепер вступили до колгоспу, думаєте замаскуватися між колгоспниками і розкласти колгосп з нутра, але вам цього зробити не вдасться. Ми знаємо хто ви такі і ми з вами розчитаємося.”

20.IX. в с. Гайворонка уповноважений по заготівлі Батрак і нач. “Істребительного батальйону” – Жукавець забрали в господаря одноосібняка Качан Омеляна, корову за це, що не здав 8 кг м’яса. В громадянина Машталір Матвія забрали корову за це, що вповні не здав поставки молока.

29.IX. до с. Михайлівка приїхав уповноважений Андреев і 2-ох його помічників і забрали корови в тих господарів, які не здали вповні м’яса і молокопоставки. Напр. в гром. Комаринського Адама взяли корову за це, що не додав ще 10-ть літрів молока, в гром. Головацького Григорія забрали корову за недодачу 10-ть кг м’са, в гром. Боцист Ілька взяли дві коров[и] за те, що не здав державі молока.

Ціни, які платять і по яких продає держава:

Один сотнар пшениці (по державній ціні) коштує 6 крб.

Один сотнар жита (по державній ціні) коштує 3 крб.

До кооператив продуктів ширвжитку привозять дуже в малій кількості. 3 мануфактури привозять: дреліх, 1 м коштує 17,30 крб., 1 м перкалю – 12,50 крб. Чобіт та шкіри на чоботи до кооператив взагалі не привозять.

Населення, щоб запобігти нужденному життю, вдається до різних комбінацій і [с]пекуляцій: мелять муку і продають в містах, роблять самогон і продають в конспіративний спосіб, щоб не потрапити в тюрму, рівнож найконечніші для себе речі, як шкіру й убрання мусять купувати на спекуляції.

Козівський р-он.

[2]7.VIII.1948 р. до с. Золота Слоб[о]да приїхав нач. РО МВД – Ковальов з [б]-ма бійцями. Він скликав десятників і ходив з ними по селі та по парканах і по стінах писав крейдою додаткову ставку збіжжя, яку сам призначував громадянам. Писав в цей спосіб: “5 ц. збіжжя за попіл” (в цьому ж селі повстанці спалили державне збіжжя і машину); “4 ц. збіжжя за кров” і “2 ц. збіжжя за рани” (в цьому ж селі він скорше був ранений від повстанців). Цю додаткову поставку контингенту збіжжя громадяни мали здати до 24 год. Хто не здав, в того забирали самі. Напр., в гром. Гарасівки Олекси зрабували 120 кг муки, Кравець Марії – 2 пари жіночого убрання, куртку і т. п.

Того ж самого дня у вищезгаданому селі 7-ох большевиків на чолі з нач. гарнізону лейт. Вакуловим і молодшим лейт. Жеребковим робили стислі ревізії в гром.: Краси Тетяни, Панькового Володимира, Гудимки Марії і Гарасівки Михайла. Під час ревізії нічого не знайдено.

28.VIII. до с. Золота Слобода прибув Ковальов (нач. мвд) і 6-ох емведистів, він представився сільським урядовцям, що приїхав бомбити село. Це “бомблення” виглядало так: Ковальов разом з групою, десятниками і всіма урядовцями села заходив на господарство, окружу[в]ав хату та казав кільком нараз стукати у вікна і в двері та кричати: “Вставайте і моліться, бо Ісус прийшов до вас!” В інших хатах кричали: “Вставайте молотити контингент!” (це було ніччю). Радісний з таких диких вересків Ковальов реготався, підходив до вікна і ще раз пригадував, щоб [в]ставати і молотити. Громадяни мотивували тим, що не мають нафти і молотити нема при чому. Ковальов для прикладу брав скіп соломи і запалював по середині подвір'я і так їх перекон[у]вав, що є чим світити і можна б молотити.

Цьої ж самої ночі у вищезгаданому селі нач. Ковальов арештував гром. Мандзія Теодора. Причина арештування не відома.

31.VIII. в с. Золота Слобода нач. МВД – Ковальов на зборах десятників заявив: “За те, що ви слухаєте бандитів і не стягаєте з людей контингенту, я за кару призначаю вам здати по 5 сотнарів збіжжя.” Збіжжя це від десятників большевики стягнули.

3.IX.1948 р. до с. Ценів прибув о/у РО МГБ кап. Спінко з 6-ма мвд-истами і зрабував ровер у Кравця Дмитра, нібито, за незданий контингент.

4.IX.1948 р. до вищезгаданого села прибув уповноважений по поставках – Смучак з 2-ма бійцями. Він під час ревізії у Вел Василя вкрав святочні сподні.

9.IX. на хут. Заберезки уповноважений по поставці – Бабешко з 4-ма бійцями забрав з поля гром. Глуха Василя 18 кіп збіжжя. Збіжжя це відставив до райцентру.

11.IX. в с. Ценів уповноважений по поставці – Смучак і Коваленко при помочі сільських десятників розібрали будинки гром. Медведя Якова (який виселений на Сибір в 1947 р.). Матеріал з будинків відставили до райцентру, а камінь вивезли на дорогу.

15.IX. до с. Бишки прибув уповноважений по поставці – Зазуляк з 3-ма бійцями охорони і зрабував збіжжя в таких господарів: Лихолат Григорія – 2 сотнари, Парасюк Григорія – 12 кіп збіжжя і 50 кг цибулі, Штельмаха Дмитра – 1 сотнар жита і Мельника Миколи – 3 сотнари вівса. Це збіжжя відставили до райцентру.

18.IX. в с. Олесин нач. мвд – Ковальов зрабував на добавку збіжжя в гром. Барилка Анни – 120 кг муки, а в Кужди Анастазії побив жорна.

24.IX. до с. Бишки приїхав уповноважений по поставці – Зазуляк із 7-ма бійцями. Він на conto контингенту зрабував в Гандзюк Юстини 1 сотнар жита і 40 кг цибулі, а в Косович Надії – 2 пари убрання і списав її все майно.

Підгаєцький р-он.

3.IX.1948 р. до с. Слав'ятин [Слов'ятин] приїхало кільканадцять большевиків в справі збирання контингенту. Вони цього дня тяжко

побили гром. Вошак Анну і Юхнович Евдокію, за те, що вони не здали контингенту.

4.IX. в райцентрі відбулась нарада всіх голів сільрад. На нараді говорили, щоб голови присвятили головну увагу по здачі населенням контингенту державі. Якщо хтось не виповнить контингенту, то його будуть судити. Якщо якісь села будуть відтягатися від здачі, то вони пришлють більше війська, яке собі напевно дасть раду з населенням. По цьому питанні виступав уповноважений – Щерба.

По здачі податків, ас[е]рукацій і т. п. виступав директор фінвідділу Фадєєв.

Цього ж самого дня уповноважений з райкомпартії на с. Шумляни – Постовий зо своїм помічником емведистом побив за нездачу контингенту гром. Шеремету Пилипа і Підгоредецьку Анну, а в Гатлан Філька побив жорна.

5.IX. у вищезгаданому селі цей сам Постовий з большевиками побив за нездачу контингенту гром. Букавена Осипа, побив його так сильно, що цей мусів їхати до лікаря.

Цього ж самого дня до с. Вербів приїжджала райсуддя – Кожевнікова з 2-ма емведистами судити гром. Стасюк Анастасію за нездачу контингенту. Її засудили на п'ять років примусових робіт. Чоловік цюї жінки загинув на фронті в ЧА, а син служить зараз в ЧА.

8.IX. в с. Голгочі гром. Скрипник Осип вніс прохання до секретаря РВК – Скоропада, який приїхав з райцентру до села, щоб постарався йому протез до ноги (ногу він стратив на фронті в ЧА під Берліном), бо він сам [не має змоги]. Тоді Скоропад відповів, що якщо він погодиться на співпрацю з мgb, то дістане протез та ще іншу допомогу.

10.IX. 1948 р. до с. Теляче прийшло 10-ть большевиків та в сільрадї списали собі всіх мешканців, які живуть поза селом (хутір Стадниця). Над вечером відійшли до райцентру.

12.IX. до с. Носів приїхав участковий гарнізону “стрибків” с. Завалів – Андреев з 2-ма “стрибками”. Він скликав мітинг в справі державних податків. По мітингу він в секреті декому сказав, що в Радянському Союзі появилися фальшиві гроші, на що, власне треба звертати пильну увагу. Кого би з такими грішма вилапали, зараз про це подзвонити до райцентру.

14.IX. до с. Теляче зі сторони с. Щепанів, Козівського р-ну надійшло 3-ох большевиків (що возять пошту з р-ну до області). Це було вечером і були вже п'яні. Вони зайшли до сільських учительок зі східних областей України й один з них хотів їх постріляти. В хаті було темно, коли він звів кріса до учительки, вона зловила рукою за кріса та почала кричати: “Юрку, що ти робиш?” (мабуть його пізнала). Тоді цей, що хотів стріляти настрашився цього, що його пізнала, і втік з хати. По дорозі вони вистрілювали за селянами, які вертали від праці додому. В цей час гром. Кузисин Михайло їхав підводою, вони почали до нього стріляти, він утік, а коні з возом лишив на вулиці. Тоді ці большевики

зловили другого господаря (Андрусишина Михайла), який йшов вулицею, та примусили його бути фірманом залишених на вулиці коней. Большевики посідали на підводу і поїхали до райцентру.

Слідуючого дня приїжджав міліціант Кукла з 2-ма емведистами та списали протокол з поведінки цих большевиків.

19.IX. в с. Голгочі секретар РВК – Скоропад з кількома емведистами ходив по селі та примушував населення здавати контингент. Азіатське поводження його з населенням спричинює це, що все населення криється від нього: втікають в поле, на другі села, чи куди інде. Того вечора він стрів на дорозі гром. Тюрпіт Анастасію, яка везла з поля снопи додому, і почав її сильно сварити за це, що вона не здала всего контингенту (має здати 13 сотнарів). Вона говорила йому, що не може здати, бо в неї є малі діти, а чоловік згинув на фронті в ЧА, отже немає кому працювати. За цей вислів Скоропад вд[а]рив цю жінку два рази по обличчю та взяв сокиру і порубав два колеса в її возі. На кінець почав кричати до неї: “Ти бандіровка!” та вистрілив понад голову дочці цієї жінки (12-ть літ.). Дівчина зо страху хвора до сьогодні.

22.IX. в с. Голендра [Голендра] місцеві “стрибки” (10-ть з них вписалися до комсомолу), Кукла і Ступніков розкидали символічну могилу. До цюї роботи зганяли вони також деяких людей з села. Казали, що мусять розкинути її, бо там є якісь документи. Цю могилу тоді розкинули.

25.IX. в с. Старе Місто районне мвд з місцевими “стрибками” рівнож хотіли розкинути могилу впавших героїв. Але, коли один большевик виліз на цю могилу (ця могила цементована), почав роздовбувати і впав на долину та розбив собі голову. Всі решта емведистів не [чі]палися вже розбивати могилу, а залишили її і відійшли до райцентру.

23.IX. в с. Голгочі секретар РВК – Скоропад побив громадянина Петришин Івана за це, що він жалівся йому за неправильний розподіл податку, бо він середньо-заміжний господар мав дати 2300 крб. податку. В час биття цюго господаря, жінка його боронила, тоді Скоропад вистрілив з автомата серію понад голову цієї жінки, при тому кричав, що це (господар і господиня) “закордонні змовники”. Господар продав останнього коня і корову і заплатив податок.

26.IX.1948 р. в с. Старе Місто хтось обікрав кооперативу. За це большевики заарештували крамарку – Мостову Анну, яку тримали в тюрмі 2 тижні і тоді засудили на 1 рік примусової роботи в колгоспі і заплатити 4200 крб. кооперативі (на таку суму вкрадено з кооперативи товарів). Вона виправдувалася тим, що вона скорше перед крадіжкою казала голові кооперативи (східняк – Бандура з райцентру) налагодити двері.

27.IX. до с. Вербів приїхав уповноважений з райкомпартії – Погода з 4-ма емведистами і скликав всіх десятників до сільради. Там зробив

він збори, на яких говорив про організацію колгоспу. При кінці з-поміж десятників виписав 9-ох господарів та сказав, що це буде вже “правління колгоспу”. Також говорив, що йому не треба мучитися з населенням, але він сам спише всіх господарів, яких мусять затвердити своїми підписами голова сільради і це “вибране правління” і що вже буде колгосп.

28.IX. в с. Вербів уповноважений по контингенті – Шихтар із 3-ма емведистами ходили по селі та примушували населення здавати решту контингенту. В гром. Вербіцького Григорія і Мастеньки Миколи вони забрали все збіжжя, муку і прядиво за це, що вони ще не були здали всего контингенту.

29.IX. група емведистів на чолі з начальником гарнізону “стрибків” на радгоспі в с. Бекерів – Артьоменко ходили по селі Теляче та виганяли людей на Бекерівський радгосп звозити снопи. Населення їх щаста [часто] їх стрічає та від них скривається. В гром. Багача Олексі вони робили ревізію і знайшли горілку та розчин до роблення самогону. За це його арештували, але як він заплатив 1500 крб. та дав горілки, то вони його пустили.

В цьому місяці до кооператив майже нічого не привозили за вийнятком кльоту, якого населення і так не хоче купувати. Тому голови кооператив возять його до райцентру на базар та продають.

Цього ж місяця адміністрація району майже вся була зайнята при збиранню поставки збіжжя. Збіжжя вони старалися стягнути 100% наложеного контингенту, а то ще і ріжних добавок. На населення вони наложили такі великі хлібопоставки, що населення, коли їх здасть, то само буде жити впроголодь. Напр.:

Село Мозолівка числить 350 господарств. В 1947 р. це село здало державі 1840 сотнарів збіжжя, а в 1948 р. здало державі 2400 сотнарів збіжжя і 260 сотнарів збіжжя добавки, 88 сотнарів м'яса, 70000 крб. позики, 220 сотнарів сіна, 222000 крб. податку, 2800 крб. бездітного податку, 20000 крб. страхівки.

Щоб виконати всі планопоставки большевицькі уповноважені день у день ходять по селі і примушують господарів здавати наложені на них держпоставки і податки. За невиконання державних зобов'язань судять селянина на довгі роки примусової праці і великої грошової кари. Щоб не попастися до тюрми за несплату податку, багато з громадян продають останню корову. В вищенаведеному селі гром. Лагошняк Михайло продав останню корову і заплатив державі податок. Сам він з жінкою і з п'ятьма дітьми остався без молока і без хліба, бо збіжжя большевики забрали на держпоставку. Ганчар Уляна (чоловік її загинув на фронті в ЧА) має 2 га землі, а її большевики додали весною ще 2 га землі необсіяного поля і вона за 4 га поля мусила здавати 100% контингенту. 22.VIII. ця сама жінка продала останню корову, щоб сплатити податок державі. Сама вона рівнож осталася без молока та без хліба.

ГОЛОД:

Козівський р-он.

Одна громадянка з Курської області оповідала, що там по селах скрізь трапляються опухлі від голоду люди. Скрізь по колгоспах збіжжя пильно стережуть денні і нічні вартові, однак, були випадки, що голодні колгоспники збиралися в групи (5-8 осіб) і під прикриттям ночі напали на лани ще не зібраного збіжжя і обжинали колосся. Рівнож є там часті випадки збройного нападу на поїзди, які dokonюють місцеві узброєні в кріси й автомати мужчини. Здержаний поїзд перевіряють. Відбирають від пасажирів цінніші речі, а головно харчі, з якими втікають у ліси. Очевидчиця цих подій стверджує, що ці збройні напади на колгоспи і поїзди спричинили голод.

СОВЕТСЬКА ДЕМОКРАТІЯ:

Бережанський р-он.

26.VIII.1948 р. в с. Нараїв – Лани ніччю слідчий Дурденко з емведистами арештував гром.: Янчинського Семена, Музичку Степана, Баланчука Осипа й інших. Ранком всіх арештованих відставлено до райцентру.

27.VIII. до с. Рекшин приїхали 6-ть емведистів і хотіли арештувати гром. Пришляк Михайла (за що не відомо). Пришляка не застали вдома, то замість нього арештували його тестя Петруха Миколу, а за 2 дні його з Бережан звільнили.

28.VIII. на зборах пожежної охорони в м. Бережани, начальник мвд – Швець говорив, щоб слідити за такими людьми, що ходять гарно вбрані, чи їм часом “бандити” не дають грошей і в них перебувають. Казав слідити, чи ці люди купують якісь підозрілі речі для “бандитів”. До начальника пожежної охорони в с. Потутори, казав Швець, чи до нього не приходять “Топор”. Цей відказав, що не приходять і він жодного Топора не знає, а Швець сказав: “Певно, що не приходять, бо ми його вбили.”

29.VIII. на Бережанський цвинтар вивезли з тюрми авто помордованих людей.

30.VIII. в с. Нараїв і на присілках Лани, Запуст, Четві, Шайбівка і Кулеби 40 емведистів під командою нач. РО МГБ кап. Іванова і першого секретаря партії – Вовка робили труси. Де знайшли збіжжя то забирали. Труси переводили з дротами, можливо, що [шукали] і за підпільниками, не лише за збіжжям.

Цього самого дня до с. Біще в 6-й год. ранку приїхали автомашиною 22-ох емведистів, вони походили по селі, а відтак пішли до с. Поручин. В с. Поручині вони робили подекуди труси, а стисло шукали тільки в двох господарствах: Басари Марії і Луциків Григорія. В цих господарствах повалили печі, копали ями і т. п. Оперуповно-

важений – Іваненко казав добре шукати, бо тут криється “Липа”. Перед вечером розділилися на дві групи і ніччю робили засідки в сс. Біще і Поручин. Ці, що осталися в с. Поручин на чолі з Іваненком, біля 11-ї год. добувалися до хати Масної Анни і кликали її дочки Степанії (яка зо сестрою Анастасією скривається). Коли Масна казала, що дочки немає вдома, то большевики не вірили, а перепровадили трус в хаті і відійшли.

[...].VIII.1948 р. ці самі большевики знову робили труси в сс. Поручин і Біще, а ніччю робили засідки і приходили за тими самими дівчатами. Слідуючого дня робили труси по хуторах с. Поручин.

[...].IX. в с. Гиновичі ніччю большевики повикидали хр[е]сти із свіжих могил на цвинтарі.

[...].IX. директор Бережанської Педшколи – Колос бив десятника в с. Шибалин за це, що він не хотів його завести до другого десятника.

Цього ж самого дня до с. Стриганці приїхали 13-ть емведистів ніби в справі хлібоздачі, але по селі шукали з дротами за криївками, а за збіжжям не дуже то питали.

[...].IX. в с. Жуків слідчий мвд – Викліч заборонив священикові відправляти Богослужіння. Казав, щоб він їхав до єпископа у Львові по дозвіл. Цей священик не підписав переходу на православ’я і тому йому забороняють відправляти Богослуження.

Цього ж самого дня Викліч зо 7-ма емведистами перейшли до села Лапшин, забрали з медпункту лікарку і брата помершого підпільника “Грубого” – Репецького Андрія та пішли на цвинтар відкопувати тіло помершого підпільника “Грубого”. Відкопавши і оглянувши тіло чи немає ран, большевики відійшли, а тіло оставили не закопане.

[...].IX. в с. Надорожнів місцевий гарнізон “стрибків” робив засідку біля комсомолки Балаєвої Анни. Причиною засідки була вчіплена листівка “До родини комсомольця”.

[...].IX. до с. Котів приїхало 3 автомашини большевиків та робили труси в селі і лісі “Верхник”. Вечером пішли до м. Бережани.

[...].IX. в с. Урмань 6-ох емведистів робили трус в гром. Якимів Олекси.

[...].IX. до с. Вербів зі сторони с. Нараїв приїхали автомашиною 2-ох емведистів. Вони настріляли на пострах, а потім перейшли від сторони с. Стриганці і знову стріляли. Відтак увійшли до села і питали чи немає воєнних. В час тих стрілів під лісом від сторони с. Нараїв було на заставі около 15-ть емведистів. Ці самі большевики ждали до вечора, а вечором робили засідку на хуторі від сторони с. Нараїв.

[...].IX. до с. Урмань над ранком приїхали 2 автомашини емведистів. Вони довкруги села зробили застави, а відтак в цілім селі перевели труси. Під час трусів большевики у гром. Когут Анни вкрали підшови до чобіт. В 14-й годині від’їхали до м. Бережан.

Цього ж самого дня в с. Базниківка на стри[х]у в гром. [Баглай] Ілька законспіровано заквартирували емведисти. Один у цивільнім

подертім убранню днем (9.IX.) зайшов до хати та казав нікому не казати, бо ми “українські повстанці”. Днем цей чоловік босаком ходив до крамниці за папіросами, а господин[і] казав, щоб зварила баняк бараболь. Всі справи полагоджував тільки цей один, а решта не показувалися, а господині цей казав, що її не треба тих решти бачити. Вечером зійшли до потоку і потоком пішли до крамниці, ограбили її, а крамареві казали: “ ми є українські повстанці”.

Цього ж самого дня в с. Мечищів квартирувало 8-ох емведистів в гром. Сандаловича Миколи, рівнож вдаючи повстанців, казали нікому про це не казати. Пополудні до них приходив начальник колгоспного гарнізону, пізніше, як виявилось, що це були большевики з групи о/у стар. лейт. МГБ Глебова.

Цього ж самого дня в с. Нараїв заквартировали законспіровано 15-ох емведистів, а 4-ох ходить по селі, а решта не показуються, тільки виходять у ліс та на засідки.

Цього ж самого дня в лісі між сс. Волиця і Стратин через день були біля лісничівки 7-ох емведистів з провокатором “Геньом”. [Ве]чером ці емведисти робили трус на хут. Корчунок (с. Волиця) в гром. [Химк]и Дмитра, а відтак в Чех Анастазії. Під час трусу в гром. Чех Анастазії знайшли дві парі брудного білля, на яке казали, що то є партизанське. Тоді почали робити сильну ревізію і під валізою знайшли брошурку “Під бузиною”. Вони арештували дочку гром. Джумак Анну і забрали до м. Бережани, а по кількох днях вивезли до Тернополя. Джумак говорила на слідстві, що цю книжку знайшла в лісі. Марії Чех (сестра Джумак Анни) казали прийти до м. Бережани на РО МВД. Вона на 10.IX.48 р. ходила на РО МВД, її приарештували, а на другий день з м. Бережан звільнили. Говорила, що її сильно били та питали про “бандьорів”.

В лісах між сс. Волиця – Рогачин Село – Нараїв – Стратин і Мечищів – Підвисоке – Тростянець квартирують в більшій кількості емведисти, які днем ходять по лісі за криївками і на підслухи, а вечером ідуть на засідки попід ліс і підлісні хати. Деколи виходять вони до села за харчами, але це правдоподібно тоді, коли їм забракне (вони харчі мають свої). Рівнож виходили на поля за бараболями. По лісі ходять невеликими групами, в кількості від [6-10] осіб.

9.IX.1948 р. в с. Посухів покликали до м. Тернополя на слідство гром.: Грабар Івана, Філя Михайла і Скальську Марію. Слідство переводив кап. Красюк в справі Курила Михайла, який був головою села за німецької окупації. На другий день в цій справі покликали на слідство гром.: Білінську Марію і Романишин Івана.

10.IX. в с. Куряни місцевий гарнізон прикликав на слідство з хут. “Бережанка” слідуючих людей: Рихлевич Володимира, Рихлевич Франка і Стрихара Михайла. На слідстві їх питали про повстанців.

Цього ж самого дня в с. Комарівка через день квартирував обласний штаб військ МВД, який переводив на ліси облави. Дня

охорони було около 100 емведистів, які кругом села робили застави, вони мали зо собою кухню, але обіди замовляли по селі.

Цього ж самого дня в с. Вільховець [Вільховець] кликали до РО МВД гром.: Харишин Михайла і Боднарчук Михайла. В якій справі кликали не відомо.

11.ІХ. в с. Нараїв 12-ох емведистів, з якими був “Геньо”, окружили хату гром. Бойка Кароля, де була толока з кукурудзою. Вони хотіли задержати гром. Сивак Володимира (брат підпільника). Говорять, що Сивак дав два постріли з пістоля, якими ранив лейтенанта МВД, а “Геньо” вбив Сивака. Тіло вбитого забрали до сільради, а відтак до м. Бережани.

Цього ж самого дня в с. Шибалин кликали до РО МГБ гром.: Похилого Якіма, Фенцер Теодора, Волошин Ілька, ЗDIRKA Василя (молочар) і Старка Павла. В якій справі невідомо.

Цього ж самого дня в с. Рекшин 7-ох емведистів під командою старш. сержанта Клепакова робили від сторони ліса засідку, а сліду ючого дня арештували крамаря Сороку Волод.[имира], якого за кілька днів звільнили. Ці большевики хотіли арештувати Музичка Василя і Михайла (які є учителями), але їх не було вдома.

11.ІХ. через с. Шибалин переходили з ліса с. Криве до Бережан [36]-ть емведистів. Один із них зайшов до гром. Турчин Павла і вдавши партизана просив їсти. Він говорив: “Та босота не дасть ні дня, ні ночі спокійної.” Гоподар дав їсти і хліба на дорогу, а в розмову не вдавався і цей відійшов.

14.ІХ. в с. Мечищів Глебов з групою большевиків списав майно гром. [М]алицького Григорія і [В]оксовича Дмитра.

15.ІХ. в с. Лапшин емведисти ходили по загрожених вивозом родинах і казали, щоб вони не крилися. В гром. Кузів Миколи, якого син засуджений за грабунок, списали все майно.

17.ІХ. с. Тростянець досвітком обступили большевики, а ранком приїхали ще трьома машинами і в селі перепроваджували труси. Під час трусів знайшли в загаті Бесаги Омеляна [к]ріса. Бесагу [а]рештували, і вечером разом з арештованим від’їхали.

Цього ж самого дня в с. Вербів провокативна група, в якій був провокатор “Геньо” заквартирували в stodoli гром. Дуди Миколи, вдаючи партизанів. Вечером пішли вони на весілля до гром. Варчака Івана і там вдалося їм спровокувати дівчину Білоус Марію. Спровокували її в цей спосіб, що просили, щоб вона винесла їм їсти (вона була дружною на весіллю). По кількох днях з Бережан її звільнили. Під час арештування вона повірила, що це свої і дещо їм сказала про сільських підпільників. Коли большевики виявили себе то о/у Викліч до ньої говорив: “Доньцю та це вже 1948 рік, а ти не знаєш, що то є провокація”. Арештовану били, а по дорозі до Бережан знасилювали її кількох емведистів. Через її всип арештували кількох людей, яких по кількох днях звільнили.

18.IX. на Базниківський ліс “Червінь” большевики робили облаву. На облаві брали участь емведисти з Бережанського, Козівського і Підгаєцького районів.

Під час облави застукали в криївці 3-ох підпільників: “Гомона”, “Донбасника” і третього переходячого чоловіка. Підпільники вистрілявши до большевиків усі набої, попалили всі речі – пострілялися.

21.IX. в лісі між сс. Жуків – Куропатники около 500 большевиків робили облаву. Під час облави вбили двох повстанців і тяжко ранили господаря Турчин Петра, уродж. 1928 р. в с. Баранівка, який пас в лісі коні. Ранений помер.

[...].IX. в лісі між сс. Біще – Шумляни – Вербів около 120 емведистів під керівництвом нач. РО МГБ кап. Іванова робили облаву.

Протягом цього місяця большевики звернули сильну увагу на ліси в яких квартирували і робили облави.

Розшифровані населенням большевицькі засідки в селах під час звітного періоду.

27.VIII.1948 р. на хуторах Запуст і Лани (Нараїв) больш.[евики] робили засідки.

Цього ж самого дня в с. Базниківка і Литятин большевики робили засідки (Базниківка в саді Короля Миколи, Литятин в саді Миколишин Михайла).

30.VIII. в с. Базниківка (під хатою гром. Дубчак Ольги).

[...].VIII.1948 р. в с. Тростянець (від сторони с. Божиків).

Цьої ж самої ночі в с. Біще і Поручин.

[...].VIII. в с. Базниківка (під хатою Лотоцького Петра).

Цьої ж самої ночі в с. Вербів (від сторони с. Лапшин).

[...].IX.1948 р. в с. Шибалин (від сторони с. Потутори).

Цьої ж самої ночі в с. Лапшин.

[...].IX. в с. Шибалин (від сторони с. Жовнівка).

Цьої ж самої ночі в с. Надорожнів (під хатою гром. Ковальчук Михайла).

[...].IX. в с. Баранівка.

[...].IX. в с. Краснопуща – 6-ох емведистів (біля заступника голови сільради Тучапського Михайла).

[...].IX. в с. Тростянець – кап. Міліцин і 8-ох емведистів.

Цьої ж самої ночі в с. Надорожнів.

[...].IX. в с. Шибалин – 15-ох емведистів.

[...].IX. між сс. Куряни – Демня (на мостах).

Цьої ж самої ночі в с. Рибники.

[...].IX. в с. Гиновичі – Ви[к]ліч і 6-ох емведистів.

Цьої ж самої ночі в с. Шибалин (від сторони с. Жовнівка).

Цьої ж самої ночі в с. Саранчуки (біля моста).

Цьої ж самої ночі в с. Тростянець.

[...].IX. в с. Нараїв-Місто – 12-ох емведистів.

Цьої ж самої ночі в с. Литятин (довкруги села).

Цьої ж самої ночі в с. Пліхів (біля голови сільради).
Цьої ж самої ночі в с. Вербів (від сторони с. Нараїв).
Цьої ж самої ночі в с. Шумляни – о/у Викліч і 6-ох
емведистів.

Золотниківський р-он.

[...].VIII.1948 р. в с. Гниловоди голові сільради – Бобецькому большевики приказали видати родини повстанців і повстанські криївки, бо коли цього не зробить, то його засудять на 25 років тюрми. Голова цього побоявся і не хотів цього зробити, а втік у підпілля і зараз невідомо де скривається.

[...].VIII. у вищезгаданому селі гарнізони Золотниківського і Підгаєцького районів в числі 70-ть осіб, на чолі з начальником Золотниківського РО МГБ – Яворським, зробили стислу ревізію по господарствах. Під час ревізії викидали снопи зо стодолів, стріхів, розкидали стіжки і копали ями попри фундаменти в будинках. Нічого не знайшовши[,]вечером від'їхали до райцентру.

7.IX.1948 р. до с. Котузів ніччю прийшов кап. Дутков із 5-ма большевиками. Вони зробили засідку в селі, а потім пішли до гром. Гринчук Сидора, зайшли до його пасіки, розбили один вулик і вибрали мед. Мед большевики з'їли, а вошину викинули на дорогу.

Цього ж самого дня до с. Росоховатець [Росохуватець] прийшов о/у старш. лейт. Сергієв з 9-ма большевиками й арештували гром. Баран Юлію, Соколовського Олексу, Са[мпара] [В]олодимира, Репіховського Семена, Псуй Михайла, Рудька Володимира, Сивака Матвія і Стрехманчук Миколу. Всіх арештованих по трьох днях звільнили. На слідстві питали їх чи до села приходять і до кого заходять повстанці.

11.IX.1948 р. через с. Бронгалівка переїжджали о/у – Міхалків і 3-ох емведистів. Під час переїзду на дорозі вони “зловили східняка”, який ходив по господарях молотити. Його забрали до райцентру. В райцентрі подержали його один день, а [о]після дали йому зброю і він їздить з ними як емведист. Він їздить з емведистами по селах і видає всіх тих людей, які щонебудь говорили проти Радянського Союзу, а большевики цих людей арештують.

[...].IX. в с. Соснів вечером 8-ох большевиків на чолі з о/у – Ореховим зробили засідку в кінці села від сторони с. Раковець. Під час засідки Орех[о]в з кількома бійцями пішов до гром. Лайки Олени і почав стукати до вікна, щоб жінка втворила і пустила їх до хати. Жінка не хотіла їм відчинити та большевики вдерлися силою до хати. В хаті почали вони говорити, що “ми українські партизани”, що нас розбили біля м. Тернополя і ми опинилися тут, незнаючи, що кругом в селах чувати, а рівнож ми дуже голодні, тому дайте нам тітко 40 яець і один кілограм масла. Жінка відмовлялась, що я не знаю жодних партизанів і нічого вам не дам, бо сама нічого не маю. Тоді один большевик

втягнув пістоль, приложив жінці до грудей і почав кричати: “Ми за вас гинемо, кров свою проливаємо, а ви навіть їсти нам не хочете дати! Ви сексоти, ми вас всіх перевішаємо!” Жінка на це відповіла: “То вішайте як маєте за що, а я нічого не даю, бо сама не маю.” Большевики не скориставши нічого відійшли.

[...]ІХ. до с. Бронгалівки ранком приїхали о/у – Міхалків і 7-ох большевиків. Вони арештували гром. Терена Григорія, якого всипав скорше згаданий “східняк”, що був в нього на роботі. Він всипав, що в той час, коли він був в нього на роботі, то там перебувала жінка, яка крилась від большевиків.

Пополудні о/у – Міхалко[в] кликав до канцелярії сільради громадян: Давосир Івана, який утік з роботи, з Донбасу, Гудиму Володимира і Дудун Михайла, які були в Німеччині, і Вовка Григорія (переселенець). З хут. Вага (Бронгалівка) кликав гром.: Крутиголову Степана й Олійник Івана.

Цього ж самого дня до с. Раковець приїхав Моклаков і його помічник, які зайшли до директорки семирічної школи – Сабатюк і покликали дві учительки. Моклаков почав їм говорити, щоб вони вписалися до комсомолу. Учительки відповіли йому: “Щоб вписатися до комсомолу треба насамперед добре вчитися, щоб зрозуміти, що таке комсомол, аж тоді можна до нього вступати. Але ще покищо ми хочемо добре вчитися і аж тоді вступити в комсомол.” Тоді Моклаков сказав до них – “То як ви будете виховувати дітей в комуністичному дусі, коли ви самі не хочете вступити до комсомолу. Всі ви бандити і ми з вами розчитаємось, ви до комсомолу мусите вписатись.” Учительки відповіли: “Хочете, то нас викидайте з учительства, а ми таки до комсомолу не впишімося.”

Цього ж самого дня до с. Хатки прийшов о/у – Деркач і 6-ох большевиків і пересиділи в селі аж до вечора. Вечером прибігли вони до громадянина Гри[ц]ак Михайла вдаючи повстанців, сильно перестрашених, і почали просити, щоб їх переховати. Говорили, що вони напоролися на москалів біля с. Раковець і їх там розбили. Гоподиня пізнала, що то большевики і нічого на те не відзивалася, тоді вони відійшли.

[...]ІХ. 1948 р. до с. Котузів ніччю прийшло 18-ох большевиків на чолі з о/у – Дутковим і зробили в селі засідку. Ранком вони зайшли до голови сільради та питали за місцевими підпільниками. Голові казали зробити собі віконниці, щоб “бандьори” не накидали їм до хати гранат. Ти клади собі біля хати дижурного наніч, – сказав Дутков, а якщо б напали на твою хату “бандьори”, то ти роби сильний крик, а ми тут є щоночі на засідці і тобі прийдем на поміч. Голова відповів, що в мене нема жодних бандитів, а як хто схоче мене вбити, то не допоможуть і віконниці. Опісля большевики прикликали до себе гром.: Дідуник Осипа, Колачик Степана й Олійник Василя. Колачик Василь зголошений з повинною (по заяві), цих двох підозрілі в співпраці з боль-

шевиками. Вполудне Дутков зо своєю групою пішов до гром. Фіней Степанії (по заяві), а щоб замаскувати стрічу, то зробив ревізію в двох хатах: Пащиківського Трохима і Фіней Насті (мати Степанії).

Цього ж самого дня РО МВД приказало всім головам сільрад давати щоночі по 7-м вартівників в кожному селі.

1[...].IX. до с. Соснів вечером прибуло 7-ох большевиків на чолі з о/у Сер[г]ієвим. Вони зробили засідку біля моста на ріці Стрипа. В той час господиня Трій Павлина збирала полу на подвір'ю, большевики її обскочили і скричали: "руки вверх, бо стріляємо!" [Ж]інка перестрашилась і впала на землю, тоді Сергієв підбіг до неї і почав її копати, а решта большевиків в цьому господарстві робили ревізію, під час якої побили все кухонне начиння.

18.IX. по полях с. Раковець 8-ох большевиків на чолі з о/у Сергієвим ходили розстрільною і шукали за криївками.

19.IX. на полях біля с. Ішків [Ішків] большевики знайшли криївку, в якій не було нікого.

20.IX. в с. Соснів прибуло 8-ох большевиків на чолі з о/у – Сергієвим і зробили ревізію в гром. Вовк Павла. Під час ревізії забрали в нього все печ[и]во, яке було приготовлене на празник. Вечером ці большевики робили засідку.

24.IX. до с. Ішків [Ішків] приїхали 3 большевики з РО МВД і арештували гром.: Зацного Антона, Блендовського Василя і Вуйтину [Войтина] Антона (цей, який видав криївку в якій застрілився Сл. п. "Юр" і його брат). Вуйтина [Войтина] Антін їздить з большевиками, говорить і показує все що знає. Населення села Ішкова [Ішків] сильно заломане, один другого боїться, до кожного ставляться з недовір'ям. Уповноважений Пастушенко прямо говорить: "Я вже маю село охоплене і маю його в пальцях." Село морально заломане, а жінки допустились до того, що з Пастушенком мають діти.

27.IX. до с. Котузів досвітком приїхали автомашиною около 40 большевиків на чолі з нач. РО МГБ кап. Яворським і обложили навкола села заставами. З села нікого не випускали, ні переїжджаючих фір, ні пастухів з худобою, ані переходячих людей. 20 большевиків в середині села в 30-ох господарствах перепровадили стислі ревізії. Під час ревізії розкидали снопи зі стіжків, викидали зі стодолів і стрихів снопи, а рівнож, в декого копали ями в будинках та на подвір'ю. Найбільше шукали по шафах, скринях, шкільних книжках і зошитах, переглядаючи кожний папірець. Під час облави зо села втік молодий хлопець, який крився в цьому ж селі без зброї. Большевики почали за ним бігти і стріляти і ранили його в руку. Раненого зловили та забрали до райцентру. Нічого не знайшовши, большевики від'їхали до райцентру, а нічю 7-ох вернулися і в селі робили засідку.

[...].IX.1948 р. до с. Гниловоди прийшло 15-ох большевиків і через цілий день робили ревізії по господарствах.

Ніччю 28.IX. в с. Соколів на могилі Героїв виставлено Хрест. Большевики через дві ночі робили біля могили засідку, а опісля зрізали Хрест та забрали до райцентру.

[...]IX. в с. Гетманська Воля 15-ть большевиків на чолі з о/у – Міхалком робили ревізії по господарствах. Нічого не знайшовши вечером від'їхали до райцентру.

Цього ж самого дня до с. Раковець прийшло 10-ох большевиків на чолі з о/у РО МГБ – Сергієвим. З села вони пішли на Раковецькі поля і ходили по полях розстрільною та шукали за криївками.

[...]IX. до с. Котузів ніччю прийшов о/у – Дутков зо 6-ма большевиками і зробили в селі засідку. Пізно ніччю по двох зайшли до гром. Клим Михайла, Клим Анелії і Пастушанчик Петра і спали до ранку. Ранком вони арештували хлопця Парибус Теодозія і забрали до райцентру.

У селі Гайворонка до колгоспу прикріплено 5-ох большевиків і 10-ть “стрибків”. Начальником “стрибків” є східняк – [Ж]укавець. Ці большевики охороняють колгосп, роблять часто засідки в селі і ревізії по підозрілих господарствах.

Розшифровані населенням большевицькі засідки в селах
під час звітнього періоду.

[...]IX. 1948 р. в с. Михайлівка большевики робили засідку в числі 7 осіб на чолі з старш. лейт. Міхалком (біля церкви).

[...]IX. в с. Котузів – 5-ть большевиків з о/у кап. Дутковим.

9.IX. в с. Котузів – 8-м большевиків на чолі з о/у – Дутковим.

Цьої ж самої ночі в с. Михайлівка – на чолі з о/у Міхалковим.

10.IX. на хут. Підліса Гора (с. Бурканів).

Цьої ж самої ночі на хут. Рудка – 7-м большевиків на чолі з о/у РО МГБ старш. лейт. Воробйовим.

Цьої ж самої ночі на хут. Шкіндерівка – 7-м большевиків.

Цьої ж самої ночі в с. Хатки – 7-м большевиків (біля гром.: Вуйочки і Бачинського).

[...]IX. в с. Соснів – 8-м большевиків на чолі з о/у – Ореховим.

Цьої ж самої ночі в с. Лискавки – 12 большевиків на чолі з о/у РО МГБ – Сергієвим (біля хат Чупки, в лісі і Матлашки).

[...]IX. в с. Лискавки (біля Матлашки).

[...]IX. на хут. Глибока Долина (під час засідки запалили будинки гром. [...] Якіма).

[...]IX. в с. Котузів – 15-ть большевиків на чолі з о/у – Дутковим.

16.IX. 1948 р. в с. Соснів – 7-м большевиків на чолі з о/у Сергієвим (біля моста на Стрипі).

[...]IX. в с. Соснів – 8-м большевиків на чолі з о/у – Сергієвим.

[...]IX. в с. Гниловоди – 8-м большевиків.

[...]IX. -26.IX. в с. Котузів – 8-м большевиків.

27.IX. в с. Котузів – 7-м большевиків.

28.IX. в с. Котузів – 5-ть большевиків.

Цьої ж самої ночі в с. Соколів.

30.IX. в с. Михайлівка – 7-м большевиків на чолі з о/у – Міхалковим (біл[я] церкви і на кінці села).

Цьої ж самої ночі в с. Котузів – 6-ть большевиків з о/у і Дутковим.

Козівський р-он.

28.VIII.1948 р. в с. Слобода Золота нічю нач. РО МВД – Ковальов арештував гром. Мандзія Теодора. Причина арештування не відома.

30.VIII. в с. Золота Слобода нач. РО МВД май. Ковальов прикликав до сільради гром. Мидло Марію, яку розпитував про її мужа, що служив в ЧА. Мидло в розмові з Ковальовим доказала йому, що її чоловік ще в 1945 р. загинув в ЧА на фронті, а вона осталась вдовою з 6-ма дітьми. Ковальов відповів іронічно: “То ти з чоловіком досить ..., коли маєш аж тільки дітей.” В дальшому тягу своєї розмови з жінкою, Ковальов намагався дещо довідатись в ньої про підпільників цього ж села, але вона нічого на його запитання не відповідала. Я знаю, що вони всі (підпільники) ждуть приходу Америки, однак, вони її не діждуться, бо по ямах втраять здоров’я і так подохнуть, – роз’яснював Ковальов. От дураки, навіть, щоб і сюди прийшла Америка, то вони і надальше оставляться чорноробочими, – продовжав Ковальов. При кінці розмови Ковальов висунув громадянці пропозицію, щоб вона погодилась на співпрацю з органами МВД. Мидло з обуренням відмовилась від його пропозиції. Ти бандитко, йди дальше молотити і здавай контингент, – кричав він, – копнувши її кілька разів у спину, виволік з будинку і нагнав домів.

3.IX.1948 р. в с. Вибудів о/у – Спінко арештував гром. Терещук Миколу, якого всипав провокатор Яремків Іван.

4.IX. в с. Будилів большевики арештували гром. Кривку Івана і Бойка Володимира. Арештованих під охороною 4-ох большевиків відставили до тюрми в м. Тернопіль.

8.IX. до с. Медова прибула група большевиків в числі 35 осіб. Вони перевели стислу ревізію на господарстві Шимоняка Василя. Під час ревізії нічого не знайдено.

9.IX. на ліс біля с. Бишки відбулася облава. Під час облави було около 150 большевиків, а акцією керував о/у кап. Спінко. По лісі ходили розстрільною, але нічого не знайшли – відійшли.

10.IX. с. Дібще [Дибще] ще звечора обкружила група большевиків в числі 50-ть осіб. Вони так ждали до ранку, а ранком переводили по селі стислі ревізії. Під час ревізії в гром. Бонишин Івана самі большевики встромили в стріху якісь списки та закидували йому, що він когось в себе переховував з “бандитів”. На цій підставі арештували його дочку Марію. Акцією кермував нач. РО МГБ май. Ігнатченко.

14.IX.1948 р. по полях біля с. Вимислівка ходило 30-ть большевиків. Нічого не знайшовши відійшли.

1[...].IX. в с. Вимислівка відбулася велика облава. Всіх большевиків на цій облаві було около 100 осіб. Ревізії перепроводжували

по всіх забудівлях, викидаючи солому з клунь, копали рови, розкидали стіжки і втручали [валили] печі. Під час облави нічого не знайдено.

18.IX. на с. Криве і ліс біля села відбулася велика облава. Всіх большевиків на облаві було около 200 осіб. Не знайшовши нічого – від'їхали.

19.IX. в с. Вибудів большевики арештували гром. Перожака Мирона і відставили його до райцентру.

20.IX. в с. Бишки о/у – Спінко з 20-ма большевиками окружили господарство Голяш Івана і зробили стислу ревізію. Під час ревізії знайшли вентилятор до криївки. Знайшовши вентилятор розкопали криївку з якої забрали один сотнар жита, 10 л бензини, акумулятор, 4-ри зимові маскировки і 80 шт. набоїв до автомата. Господар утік перед большевиками і скривається, а большевики відходячи арештували його жінку.

23.IX. в с. Олесин нічю 4-ох озброєних осіб з групи т. зв. “банд-бойовки” вдаючи повстанців підступом викликали з хати гром. Барилка Михайла, якого зловили мотузком за карк, зв'язали руки і ноги і на плечах винесли один кілометр за село. Тут його тортували, душили, стріляли понад голову з автомата, грозили смертю за те, що він відмовлявся показати криївку повстанця “Байди” (про яку він і не знає). Між згаданими бандитами був Камінський Микола, родом з с. Олесин, комсомолец, що також належить до цієї групи.

24.IX. на хут. Заберезки [Заберізки] відбулася велика облава. Всіх большевиків на облаві було около 100 осіб на чолі з нач. РО МГБ – Ігнатченком. Труси робили по всіх будинках. Викидали солому і снопи зі stodolів, копали землю, втручали печі, зривали підлоги і т. п. Під час облави нічого не знайшли, лиш арештували гром. Литвин Теодора, уродженого в 1932 р. і Наварського Теодора, уродженого в 1931 р. По слідстві їх обох звільнено.

Підгаєцький р-он.

29.VIII.1948 р. до с. Мозолівка досвітком приїхали на 2-ох автомашинах около 60-ть большевиків на чолі з нач. РО МГБ підполк. Святенком і о/у – Логотвим. Вони зробили по господарствах стислі ревізії. Нічого не знайшовши вечером від'їхали до райцентру.

2.IX.1948 р. в с. Старе Місто большевики робили облаву. В гром. Черевки Бронисла[в]и знайшли криївку, де скорше скривався її брат “Славко” (про цю криївку знав Коник Дмитро, який зловлений большевиками минулого місяця), в гром. Раїнчук Марії знайшли перемуровану криївку, в [я]кій вона тримала заховане збіжжя. Сильно шукали в гром. Машталір Володимира (мешкає навпроти Коника Дмитра). Большевики арештували тоді гром. Мостового Михайла, на якого Коник казав, що він був [ста]ничним. Мостовий під тортурами зізнав, що він робив [ч]оботи для Коника Дмитра. Від гром. Голята Семка брав 5 кг м'яса для повстанців, від гром. Цибульської Ольги – 40 дкг вовни. Того самого дня заарештували таких гром.: Голята Семка, Драбського Кліма,

Рибак Марію, Ворика, Кармелюка Дмитра, Музика Пилипа, Підвінського, Фецака Михайла, Фецака, Черевку Івана і Побрійку. Мостового Михайла і Коника Дмитра відвезли до тюрми [в] м. Тернопіль.

4.IX.1948 р. в с. Божиків прибула група большевиків на чолі з о/у РО МГБ Подризовим [Подрезовим]. Вони арештували молодих хлопців, а саме: Дурчака Василя, Крисак Івана і Чортоломного Олексу. Арештованих відставлено до райцентру.

6.IX. до с. Мужилів прибуло 7-м емведистів і зробили засідку під лісом. Ранком 5-ть емведистів зайшли до секретаря сільради [Б]ілика та питали його за його найстаршою дочкою. Двох зайшли до гром.: Соляка Петра і Боцюрко Оксани та зробили ревізію. Шукали по стрихах, стайнях, стодолах і хатах.

7.IX. в с. Вербів ніччю большевики були на засідці. В гром.: Стасюк Марії і Гнатик Миколи світилося в хаті, тому вони прийшли до цих хат і робили стислі ревізії.

7.IX. в с. Старе Місто большевики арештували гром. Папіш Михайла за це, що він бувши аре[ш]тованим погодився бути сексотом та підписав заяву. Зараз нічого він не доносив, большевики арештували його і відставили до м. Тернополя.

8.IX. до с. Вербів прийшли 8 большевиків на чолі з о/у – Логотовим та зробили засідку на греблі. Ранком зайшли до гром. Лапчак Петра (який мешкає за р. Коропцем) і там спали через цілий день. Вечером прийшли знову в село на засідку. Вони ходили по городах, перевіряли прохожих і при тому арештували хлопця Кулькевич Івана, перепроводили стислу ревізію в Стасюк Марії і відійшли до райцентру. Другого дня ранком Кулькевича звільнили.

10.IX. в с. Вербів прибуло 7-ох большевиків на чолі з о/у РО МГБ – Логотовим. Ніччю вони робили засідку, а ранком зайшли до гром. Нискоклони Теодора та списали все його майно (його син арештований [і] сидить в тюрмі м. Тернополі). Тут питали також за гром. Федорів Григорієм, якого син рівнож арештований а жінка на Сибірі.

11.IX. кільканадцять большевиків під командуванням о/у РО МГБ – Подрезовим робили засідку на хут. біля с. Слав'ятин [Слов'ятин]. На засідку найшли кілька повстанців, які по короткій перестрілці відступили. На другий день на цьому хуторі арештовано дівчину, яку важко побито та відставлено до райцентру.

12.IX. в с. Теляче около 60-ть емведистів робили облаву. Дуже рано обступили село та чекали до дня. До села ані зо села не випускали і не випускали нікого. Робили ревізії по цілому селі, а найбільше шукали на господарствах Прокопишеного Івана, Прокопишеної Параньки і Ціжевської Марії. По господарствах зривали підлоги, розвалювали печі, втручали комини, копали ями по подвір'ях і городах, викидали снопи і т. п. Під час облави арештували гром. Зьомка Евстахія (за це, що немав при собі документів), Гринчишеного Григорія (його родина скривається) і Семенець Степанію за те, що вона не

сказала куди подівся священик, який був тут в селі до 1945 р., а вона в нього служила. Вечером відпустили всіх арештованих і відійшли до райцентру.

13.IX. до с. Мужилів перед вечером їхали підводою 4-ри большевики, а один на коні. Ці большевики були з радгоспу с. Бекерів. Переїжджаючи вони заглянули, що якийсь чоловік від них скривається, вони зловили його, це був гром. Баліцький Петро, який скривався перед большевиками.

[1]6.IX.1948 р. в Мужилівському лісі більша скількість большевиків приїхали 6-ма автомашинами і робили облаву. Зі собою мали двох зловлених ([Б]аліцького Петра та ще якогось другого).

Вечером цього ж самого дня до с. Сільце Божик.[івське] приїхала автомашина з 10-ма большевиками. Нічю вони робили засідку, а на другий день перевели стислі ревізії в гром.: Пишки Павла і Макаровського. Не знайшовши нічого, від'їхали до райцентру.

[1]9.IX. в с. Шумляни вечером кільканадцять большевиків на чолі з підполк. РО МГБ – Святенком, при допомозі електричних лампочок, перевели стислі труси в гром.: Костецької Анни і Кудли Івана. Після проведення трусів відійшли до райцентру.

[1]9.IX. з с. Затурин обласне МГБ прикликала кількох громадян в справі арештованого Топорівського Тадея, який заарештований ще в місяці липні. На слідство прикликали таких гром.: Згурську Теклю, Куцого Богдана, Куцого Ореста, Монастирського Бронислава, Монастирську Марію, Твердовського Евгена, Турій Евдокію і Шевчук Володимира. Цих всіх людей брав також на слідство о/у РО МГБ мол. лейт. Місяген [Мішагін] 26.IX.48 р..

[2]0.IX. в с. Вага (Золотниківського р-ну), арештували дві гром. з с. Мужилів, а саме: Кулич Марію і Смик Марію, які скривалися. Кулич Марія – 42 роки, [в]иселена на Сибір в 1945 р. і звідтам втекла в 1947 р., Смик Марія – 60 років, виселена на Сибір в 1941 р. та звідтам втекла в 1946 р. Їх обидвох відставлено до м. Тернополя.

В той сам день в с. Мужилів емведист Кукла і Ступніков зібрали всіх місцевих “стрибків” і казали розкопувати могилу. “Стрибки” могили розкопувати не хотіли, а втікали та скривалися від них. Могили не розкопали, а большевики вечером від'їхали до райцентру.

[2]1.IX. в с. Голгочі большевики під командою нач. РО МГБ підполк. Святенка, приїхавши 2-ма автомашинами, робили облаву. Вони перевіряли все населення в селі та робили труси в кожному господарстві. Під час цюї облави вони зловили гром. Шмут Анастасію, яка була виселена в 1941 р. на Сибір, звідтам втекла, а в 1947 р. знова везли її на Сибір та вона з м. Києва знова втекла. Зараз її арештовано.

[2]2.IX. ті самі большевики, що робили облаву в с. Голгочі, робили облаву на монастирецький [Монастириський] ліс.

[2]4.IX. в с. Лиса нічю 6-ох провокаторів на чолі з о/у РО МГБ – Місягеном [Мішагіним] робили засідку під лісом близько ріки З.[олота]

Липа. Ніччю у воді плюснула риба, а вони думали, що це повстанці, і почали стріляти по шуварах. Пострілявши якийсь час були певні, що когось вбили. Пішли до села, взяли двох господарів та два коні і їздили по шуварах шукати за вбитим. Коли нічого не знайшли – Мішаген [Мішагін] запитав господарів, чи є у воді такий звір, щоб водою рухав. Господар[і] відповіли, що є: видри, карпи, щупаки й інше. Аж тоді Місяген [Мішагін] вислідив, що це могло бути.

24.IX. в с. Гнильче 6-ох емгебістів під командою о/у – Місягена [Мішагіна] арештували гром. Кривтака Евгена та забрали до райцентру.

Цього ж самого дня вечером 10-ть емведистів під командою нач. рай. “Істребітельного батальйону” ст. лейт. Григорієва обступили два господарства: Тягнибіди Ілька і Андроняк Олекси. Тут вони при допомозі електричних батарейок перевірили хати та всі будинки. Нічого не знайшовши пішли до гром. Фірманчук Василя і в stodолі спали аж до ранку, а ранком відійшли до лісу.

Цього ж самого дня на хут. с. Шумляни прибула група більшовиків та перевели сильні труси по всіх господарствах. При ревізіях питали за повстанцями: “Бистрим” та “Левком”.

[...]IX.1948 р. в с. Гнильче о/у РО МГБ мол. лейт. Мішаген [Мішагін] арештував 2-ох хлопців, які втекли з Донбасу, а саме: Шулинкевич Григорія, Баб’як Петра.

Цього ж самого дня в Мужилівському лісі большевики під командою нач. РО МГБ Святенка робили облаву. Вони ходили поміж корчі [1-3] м один від другого. Зі собою виводили двох цивільних молодих людей (хто вони не відомо).

[2]6.IX. в лісах Завалівських, Голгіцьких, Волицьких та Монастирських більша група більшовиків з Підгаєцького, Монастирського та Бережанського районних гарнізонів робили облаву. Вони ходили по лісі днями, переходили корчі, розділювалися групами та робили застави на краях лісу. Так оперували до 29.IX.48 р. Старшини між ними були перебрані за рядових та були зовсім без пагонів.

[2]8.IX. хлопця з с. Гнильче Хребтяка Евгена большевики пустили з тюрми та рівночасно заарештували гром. Климчука Миколу, якому большевики говорили, що він є членом ОУН, був в УПА, в сотні “Чорного”. За це його засудили на 15-ть років тюрми (Хребтяк Євген, якого пустили з тюрми був за польської окупації районним провідником ОУН, 1944 р. був в УПА, в сотні “Чорного”, в 1945 р. втік з відділу і зголосився в райцентрі та одержав документи).

27, 28, 29.IX. на Слав’ятинський ліс відбулась велика облава. В облаві брали участь около 300 большевиків, які прибули автомашинами з м. Підгайці і м. Бережани.

Частина цих большевиків 29.IX.48 р. відійшла в сторону м. Бережани, а друга частина в сторону Сільце Божиківське. На другий день ці большевики обкружили хут. Морги і Лопушна біля с. Сільце Божиківське і перевели стислі ревізії по всіх хатах.

[28].IX. зі сторони с. Завалів надійшла група большевиків около 200 чоловік. Вони пішли через ліс облогою в напрямі с. Голгоча. В с. Голгочі вони заквартирували та звідси оперували на ліс через кілька днів. Мали зо собою дві кухні. По трьох днях відійшли до м. Підгайці.

Розшифровані населенням большевицькі засідки в селах під час звітного періоду.

19.VIII.1948 р. в с. Мозолівка большевики робили засідку в числі 8-х чол. (на краю села від м. Підгайці).

[...]IX.1948 р. в с. Божиків (біля гром. Зінь Миколи, а ранком зробили в цього госп. ревізію).

Цьої ж самої ночі в с. Теляче – 7-м больш. (від сторони фільварку).

7.IX. в с. Вербів – під командою лейт. Логотова.

8.IX. в с. Вербів – 8-м больш. на чолі з о/у лейт. Логотовим (на [греблі]).

10.IX. в с. Вербів – 7-м больш. з о/у – Логотовим.

1.IX. в с. Слав'ятин [Слов'ятин] (на хут. Діброва).

3.IX. в с. Волиця.

4.IX. в с. [...] – 9-ть больш. з о/у – Мішагеном [Мішагіним].

17.IX.1948 р. в с. Яблонівка [Яблунівка] большевики робили засідку в числі 9-ть осіб.

Цьої ж самої ночі в с. Сільце Божиківське (від сторони лісу).

19.IX. в с. Лиса – 7-м большевиків на чолі з о/у – Мішагеном.

20.IX. в с. Лиса.

Цьої ж самої ночі в с. Боків – на чолі з лейт. Турським (в цей день у цім селі був празник).

24.IX. в с. Лиса – 6-ть провокаторів: Бакун, Корнієнко, 2-ва Вальпи, Пащак з с. Боків і москаль Мішаген.

25.IX. в с. Вербів – 7-м большевиків з о/у – Логотовим (на вулиці Головна).

Цьої ж самої ночі в с. Божиків.

26.IX. в с. Рудники – 15-ть больш. (в цім селі від попереднього місяця, як знищено кінофільмовий апарат, майже щоночі бувають засі[дки]).

НАРОД БОРЕТЬСЯ:

Бережанський р-он.

24.VIII.1948 р. в с. Шибалин вечером розкинули гріб вбитого агента МГБ – Олексишин Богдана.

[...]IX.1948 р. в більшості сіл р-ну розкинено наші листівки – “Як згинув нач. Рогатинського РО МГБ кап. Аносов”. В деяких селах листівки висіли через кілька, а то і кільканадцять днів. В поодиноких селах большевики повідривали листівки цього ж дня так, що населення майже не читало. Там де листівки висіли довше, то населення їх читало і широко обговорювали.

В с. Рай лісничий-східняк відч[е]пив листівку, а тепер боїться, щоб не був покараний.

[15].IX. в с. Вербів двох партійців – Віктор і Жорка вечером ненадійно зупинили одного підпільника, який їх обстріляв і вони втекли.

[16].IX. в с. Саранчуки партприкріплений Сахно і Ткаченко прийшли за хлібопоставкою до гром. Демида Петра, а як він відповів їм, що не має що здати, то Сахнов [Сахно] вдарив його в обличчя. Демид так йому віддав, що Сахно аж втік. На другий день Сахно прийшов із 7-ма емведистами і забрав все збіжжя за виїмком вівса.

19.IX. в с. Вербів працівник прокуратури Харитонов і секретар военкомату зупини[ли] двох хлопців Лужецького Дмитра і Стасюка Рудольфа та питали за документами, хлопці відповіли “нащо вам документів, ходім нап’ємся горілки”, в цей час над’їхала підвода, що мала відвезти большевиків до м. Бережан, большевики спинили підводу казали сідати [т]а їхати по горілку. Вони заїхали на одне подвір’я і там ніби й[ш]ли до хати в якій нікого не було. Один більшовик зліз, а другий о[с]тався на підводі. В той час обидва хлопці кинулись відбирати від большевика зброю. Відібравши автомата вони стали стріляти за большевиками і одного ранили в руку. Більшовик відстрілювався з пістоля. Стасюк і Ложецький [Лужецький] зараз скриваються.

Стасюк минулої осені втік з Донбасу і криється, а Ложецький [Лужецький] є братом підпільника.

Після цього розброєння один большевик зі сільради зателефонував до м. Бережан по поміч. Внедовзі приїхали з м. Бережан 2-ма автомашинами большевики, а з с. Нараїв 4-ма підводами. Вони зробили довкруги села і на хут. Старий Вербів засідки. Ранком арештували гром. Турчин Миколу (фірман, який мав везти тих большевиків, що їх попереднього дня роз[з]броїли) і виїхали до Бережан. Арештованого по двох днях звільнили.

[2]3.IX.1948 р. в більшості сіл р-ну порозклеювано наші листівки “Українці” і “Українські юнаки і дівчата”.

Населення з цікавістю їх читало, поки большевики їх не повідривали.

Козівський р-он.

[...].VIII.1948 р. до с. Золота Слобода приїхав автомашиною з області на контролю по хлібозаготівлі демобілізований з ЧА кап. Роділ (зараз працює нач. облжитлового будівництва). Він зайшов до хати гром. Райци Степана і сварив його за те, що він здав малий процент пшениці на контингент відносно призначеної ставки. Розлючений громадянин зловив його за плечі, витрутив до сіней, де він в той час упав до пивниці (в якій вхід був зверху відчинений) і зламав собі ногу. Бійці Роділа з десятниками витягнули з пивниці і відставили до Бережан до шпиталю, а господаря цього арештували.

[21].IX.1948 р. в с. Будилів вбили працівника уповмінзагу Азоева Якова (руський), рівнож, в часі перестрілки стала пораненою його дружина, яка в шпиталі 23.IX.48 р. померла. Азоева знищено за те, що він допускався масових розмірів грабунків і биття невинних громадян. За його насильство і терор над громадянами, стрінула його справедлива народна кара.

23.IX.48 р. Будилів відбувся похорон вищезгаданого вбитого Азоева з дружиною. В похороні брали участь: прокурор Миколенко, суддя Репінський і з доручення райцентру деякі учителі, діти-школярі і сільські урядовці. Над могилою виголосив промову суддя Репінський, в якій звеличав Азоева, як героя, борця, що змагав до виконання п'ятирічки за чотири роки. При кінці своєї промови грозив відплатитись вдесятеро "бандитам" і селу Будилів.

25.IX. до с. Дібще [Дибще] приїхало 2-ох міліціонерів, які арештували гром. Лему Анну за те, що вона не поставилась на означений день на візвання суду. Арештовану відставили до тюрми в райцентрі.

До кінця звітного місяця большевикам не вдалося заложити ані одного колгоспу в цілому районі, хоч робили заходи в таких селах: Козова (другий колгосп), Геленків [Геленки], Дібще [Дибще], Заберезки [Заберізки] (хутори), Золочівка, Кальне, Конюхи й Олесин. Рівнож большевики хотіли втягнути всіх громадян до колгоспу в цих селах де вже є колгоспи, як: Глинна, Вікторівка, Плавуча Велика і Мала та Теофіпілька [Теофіпілька]. Населення ставить дальше масовий спротив організації колгоспів. Цей масовий спротив громадян проти колгоспів найбільш піддержують наші протиколгоспні листівки, які в масовій кількості і в час появляються по селах.

Підгаєцький р-он.

[...].IX.1948 р. в с. Мужилів мало відбутись кіно, яке приїхало з райцентру. Коли приїхали і хотіли продавати білети вступу, то молодь почала кричати, що це задор[о]го платиться вступ до кіна, бо большевики за один сотнар збіжжя платять тільки 5 крб., а за кіно беруть від 1-3 крб. Кричали, що нам московського кіна не треба, кидали камінням через вікна до клубу і т. п. Цього вечора в селі кінофільму не висвітлювали. Рано з кіном від'їхали до с. Рудники, де народ ці апарати зовсім знищив.

8.IX.1948 р. до с. Завалів приїжджав представник з райцентру та скликав населення на мітинг. Населення на мітинг не зійшлося, даремно місцеві "стрибки" з емведистами бігали по селі та шукали за людьми, населення так скрилося, що нікого не знайшли і мітинг не відбувся.

Вищезгаданого дня це саме діялось в селі Заставче, а 11.IX. і 26.IX.48 р. в с. Середн[є]. Населення сіл, переживаючи большевицьку діяльність на практиці кожного дня та знаючи большевицьку брехню-

пропаганду про їхнє життя, не довіряє большевикам на кожному кроці, стверджуючи, що за кожним большевицьким словом криється якийсь обман, підступ, брехня. Тому, коли з'являться на селі якісь сталінські служакки та роблять мітинг, то населення його бойкотує, криється і не йде, бо знає, що там має голос і право лише той, хто хвалить “батька Сталіна”.

Все, що з'являється на селі большевицьке, населення гидує ним, бойкотує, а де треба і де це можливо, виступає активною боротьбою. Напр., коли з'явилися по селах: Яблунівка, Заставче 14.IX.48 р., Завалів 15.IX.48 р., Середн[є] 16.IX.48 р., Затурин 17.IX.48 р. – кіно з фільмом “цар Петро I”, населення не йшло дивитись, а навіть кидало каміння в кіноапарат.

[12].IX. в с. Голгочі появилися написані по стінах кличі, щоб населення не вписувалось до колгоспу.

[1]4.IX. в с. Голгочі большевики зганяли людей на мітинг в справі організації колгоспу. На мітинг був приїхав з райцентру секретар РВК – Скоропад та о/у РО МГБ – Логотов з групою большевиків. Населення крилось і не хотіло йти на мітинг. Мітинг відбувся при кількох зловлених господарях. На питання, як хто думає відносно впису до колгоспу, ці зловлені господар[і] не відповіли нічого.

[24].IX. в с. Лиса 5-ох провокаторів на чолі з о/у РО Мішагеном [Мішагіним] робили під селом на переході ріки засідку. Коли у ріці щось плюснуло вони думали, що це хтось іде і відкрили вогонь. Побачивши, що нікого немає, а вони настріляли, то немає вже чого с[и]діти. Вони тоді пішли в село та просили щось з'їсти, в кожній хаті говорили, що вони дуже голодні, бо вже 3 дні нічого не їли. Коли вони зайшли до одної громадянки, яка знала Бакуна (провокатор), то вона почала кричати: “Того не станеться, щоб я вам їсти давала, а ви чого так ходите, за ким шукаєте, за своїми братами та вам Бог цього не простить, на вас будуть громи бити, ваші кості українська земля не прийме”. Тоді Бакун сказав: “Ціхо, ціхо, числіться зо словами, бо зараз вас заарештуємо.” Але ця господиня продовжала кричати далше: “Забирайся мені з хати, я тебе добре знаю і твого батька, а ти сьогодні будеш мені грозив, та ви сексоти, та ви колись співали людям як з кантички за що ви борет[е]ся, а сьогодні за такими самими шукаете, забирайтеся мені з хати”. З Бакуном були ще тоді “Корнієнко”, два Вальпи, Пащак і москаль Мішаген [Мішагін].

Г Е Р О Ї К А:

Бережанський р-он.

18.IX.1948 р. під час великої облави на Базниківський ліс “Червінь”, де брали участь большевики з Бережанського, Козівського і Підгаєцького районів (говорять, що було їх около 500 осіб), большевики застукали трьох повстанців, двох у криївці, а одного наверху.

Повстанці, а саме: друзі “Гомін”, “Донбасник” і третій, переходящий чоловік, по короткім бою з большевиками – погинули²⁸.

Ковальчук Іван – Гомін, уродж. 1914 р. в с. Саранчуки, Бережанського р-ну, освіта 4 класі народної школи, військовий, жонатий.

По укінченню школи працює при родичах на ріллі. В 1935 р. покликаний до польського війська, де перебував означений час, і вертає домів. До ОУН вступає в 1937 р. Під час большевицької окупації працює як підрайоновий. Весною 1941 р. большевики хотіли його арештувати. Він втікає у підпілля і перебуває аж до приходу німців на українські землі. З приходом німців Він стає заступником війта збірної громади в с. Потутори, а рівночасно працює в ОУН на пості підрайонового. Весною 1942 р. Він стає районим провідником Бережанського р-ну, а з 1943 р. Він працює на пості повітового Провідника Бережанського повіту. На цьому пості Він працює аж до весни 1945 р. В 1945 р. зогляду на хворобу (у нозі мав ропу) Сл. п. Друг Гомін, залишає організаційну працю і скривається зо своїми односельчанами аж до останньої хвилини свого життя.

Дня 18.IX.48 р. під час великої облави на Базниківський ліс, большевики натрапили на Сл. п. Друга Гомона, який був біля криївки. В криївці в цей час було 2-ох друзів. Сл. П. Друг Гомін, побачивши большевиків, відкрив по них вогонь з автомата і ранив кількох большевиків та вневдовзі сам зістав убитий.

Сл. П. Друг Гомін своєю ідейністю і скромністю оставив серед друзів і населення нестертий спомин.

Бартків Василь – Донбасник, уродж. 1924 р. в с. Саранчуки, Бережанського р-ну, освіта 4 класі нар. школи, рільник, військовий, вільний.

Працює при своїх родичах аж до 1944 р. Весною 1944 р. іде до СС – Дивізії Галичина. По розвалі Німеччини стає зловлений большевиками і висланий на Донбас на роботу. По кор[о]ткім часі праці на Донбасі Він втікає з роботи і скривається зо зброєю від першого дня свого підпілля з Сл. П. Другом Гомоном аж до останньої хвилини свого життя.

18.IX.48 р. під час великої облави на Базниківський ліс разом з переходящим чоловіком (переходящий зв'язком Організації), застукані в криївці, понищили всі речі в криївці, відстрілюючись до остатного набоа, понищили і поховали свою зброю, а вкінці, щоб не попасти ворові живим в руки, порозривались гранатами.

---

²⁸ За іншими даними, в цей день в урочищі Гуца, що за 1,5 км від села Базниківка, звели 40-хвилинний бій з військами МВД – МГБ та загинули: Іван Ковальчук (“Гомін”), Василь Городецький (“Топіль”) та Іван Жмурко (“Орест”, “808”) – референт СБ Чортківського окружного проводу ОУН, 1922 р. н., уродженець с. Настасів. *Див.* Тетяна Будар. Пам’ятник на місці бою повстанців // *Бережанське віче*. – 24 вересня 2010 р. – №38.

Козівський р-он.

7.IX.1948 р. вечером на полях біля села Литятина, Бережанського р-ну, найшов на засідку устроєну большевиками – “Гриць” – “Сендзьо”. По стороні большевиків було около 80-ть осіб. Засідка була устроєна в шахматному порядку на віддалі 3-ох кілометрів. Друг “Гриць” відступаючи відстрілювався перед одними, натрапив на других, а відтак на третіх, і ставши тяжко ранений у ноги, побачивши своє безвихідне положення, щоб не попасти ворогови живим в руки, застрілився з пістоля.

“Гриць” – син рільника, уродж. 1921 р. в с. Криве Козівського р-ну, освіта 4 класів нар. школи, рільник.

Сл. П. Друг “Гриць” належав від 1941 р. до Юнацтва ОУН. З приходом большевиків іде в підпілля і від 1944 р. працював зв’язковим аж до своєї смерті.

17.IX.1948 р. в Кривецькому лісі днем большевики зробили застави кругом лісу, а в середині густі засідки на роздоріжжях і лініях, а в корчах підслухи. Пополудні большевицькі підслухи підглянули як до криївки залазили двох повстанців – “Гомін” і “Чалий”. Большевики в кількості около 50-ть осіб обступили криївку. Зав’язався нерівний бій, який тривав около 30-ть хвилин. Повстанці, обкружені зо всіх боків кількакратно переважаючим ворогом, тяжко поранені, бачучи своє безвихідне положення, щоб не датися ворогові живими в руки, пострілялись з пістолів.

По бою большевики розкопали дві криївки в яких забрали: дві машині до писання, дуже багато паперу і книжок.

Р І З Н Е:

Бережанський р-он.

24.VIII.1948 р. до райцентру на военкомат покликали всіх допризовників уродж. 1929 р. Хто досі не був на вишколі, то в скорому часі має бути на кількатижневому вишколі.

28.VIII. на зборах начальників пожежної охорони, начальник РО МВД майор Швець говорив про міжнародне положення. Він між іншим сказав, що японці пхаються на наш руский Сибір, але ми їх не боїмося, бо як ми вдаримо по їх свинячим рилі то їм відбагнеться всього. Говорив, що війна неминуча, “бо наші союзники Англія і США перекинулися на фашистів і готують напад на Радянський Союз і другі волелюбні народ[и]”. Казав, що як прийдуть повістки іти на війну, щоб всі йшли на военкомат без найменшого спізнення. Щоб ніхто не наважився втікати в ліс до “бандитів”. Накінець сказав: “Війна висить на п..... волоску”, а потім перепрошував за невластивий вислів.

З кінцем м. серпня большевики перевели мобілізацію старшин і підстаршин. Говорять, що відправили їх в Карпати і на Львів до

арт[и]лерійських і танкових частин. Деякі з покликаних з м. Тернополя повернулися додому.

2.IX.1948 р. на зборах допризовників у воєнкоматі в Бережанах говорили: “Ваші родини кажуть, що ми вас заберемо в Донбас. Ні, ми заберемо вас в армію, бо ще маємо ворогів Англію і США. Як їх поб’ємо, тоді вже будемо свободні.”

Допризовникам заповіджено прибути на 3-ри тижневі вправи, які мають початися 7.IX.48 р.

[13].IX. в с. Поточани вечером 4-ох незнаних мужчин, убраних 3-ох по-цивільному, а один у військовій формі, узброєні в кріса й автомата, ходили по селі грабувати. В гром. Новосельського (швець) забрали шкіру, яку люди дали до роботи на чоботи, в Яцишин Ірини взяли дв[а] реш[е]т[а], в Повха Івана забрали шинелю, пілку і шнур, в Малого Пилипа взяли зо собаки ланцюг, а в Тучапського Константина забрали мешти. Кого стрінули на дорозі, то говорили по-російськи і клали долів. Відтак пішли в ліс, де хлопці пасли коні, і забрали з коней кантарі. 18.IX.48 р. вечером ці самі злодії прийшли знову і зрабували в гром. Шевчишин Катерини 4-ри парі підшов до чобіт, шкіру і куртку. Відтак пішли до гром. Чорного Олексі і намагалися вдертись до хати, а як там стали кричати, то вони настрілявши відійшли.

14.IX.48 р. прийшов лист із Сибіру, що там появились якісь банди та нападають на лагри виселених людей. Одежу забирають, будинки палять, а людей проганяють.

18.IX. в с. Краснопуца злодії вкрали в гром. Корнацького Антона 50 кг пшениці і 50 кг жита. Як несли це збіжжя, на городах завважили їх двох хлопців – Бик Василь і Гунда Константин та спитали “Хто є?.” Злодії збіжжя кинули і відстрілюючись втекли, а на другий день господар збіжжя собі забрав.

23.IX. в с. Урмань в гром. Наконечного Івана вкрали коня, а в західняка (переселенець) Святого вкрали жорна. Люди зразу говорили, що коня забрали партизани, але як довідалися про крадіж жорен, то вже говорять, що це вкрали злодії.

В м. Бережани деяким мешканцям (головно тим, що прибули зо сходу без доручення партії) наказують вибиратися зі своїх квартир. Говорять, що на ці мешкання прибули якісь старшини зо жінками.

Золотниківський р-он.

3.IX.1948 р. до с. Соколів приїхало 3-ох большевиків з РО МВД і арештували гром. Фігурку Осипа за розбазарення державних грошей. Арештованого засудили на один рік тюрми і 2 тисячі карбованців штрафу.

[16].IX. до с. Росоховатець [Росохуватець] приїхало 4-ох емведистів і арештували гром.: Бакальця Дмитра, вартівника кооперативи й Басалука Матвія, який мешкає біля кооперативи. Їх арештували за те, що хтось нічю розбив двері й обікрав кооперативу.

25.IX. до с. Бурканів приїхали 3 емведисти й арештували 4-ох хлопців: Бачинського Омеляна, Біло Володимира, Подоляк Евгена і Скушку Теодора. Їх арештовано за те, що хтось обікрав кооперативу. Арештованих держали п'ять днів в райцентрі, але не довідавшись нічого, їх звільнили.

29.IX. в с. Михайлівка большевики арештували крамаря кооперативи Сулика Михайла, голову кооперативи Бавдист Ілька, гром. Давида Михайла і Богів Володимира. Арештовано їх за те, що вони обікрали кооперативу. Про це зізнав на тортурх крамар, що разом з вищезгаданими обікрали кооперативу. Обікрали кооперативу тому, що мали в кооперативі на велику суму манко. Вони крадіжкою хотіли зліквідувати манко. Арештованих забрали до райцентру і держать до сьогодні.

Козівський р-он.

[4].IX.1948 р. в с. Ценів воєнкомат покликав на вишкіл призовників народжених в 1928-29 рр. Всіх хлопців з тих років в даному селі було 10 осіб.

16.IX.1948 р. до с. Дібще [Дибще] прибуло кількох большевиків, які зрабували корову в переселенця Бучака. Корову зрабували за це, що він був визичив 300 крб. в державній касі при кінці м. липня 1948 р. Гроші був визичив на протяг [2] років, а держбанк зажадав собі звернення цього року, він не мав звідки віддати, [за] те вони забрали корову.

[23].IX. з с. Дібще [Дибще] воєнкомат покликав на вишкіл призовників, уроджених в 1928 р. (було 8 осіб).

Цього ж самого дня в райцентрі на зібранню призовників говорив начальник воєнкомату кап. Дроздов: "Ми, товариші, повинні вивчати й опановувати воєнне діло, бо на нас готуються напасти американські капіталісти." В дальшому тягу своєї промови він закликав їх бути готовими кожного дня і в разі потреби дружньо вступати в карні ряди ЧА. На заклик Дроздова призовники відповіли дружним сміхом.

Жовтень, 1948 р.

II.

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за м. вересень 1948 р.

I. РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ:

Новосільський район:

При кінці серпня в приміщенні районного клубу відбулось зібрання всіх допризовників з району. Зібрання відкрив капітан воєнкомату (прізвище невідоме). З доповіддю про міжнародне положення виступив завідуючий райпарткабінетом Іванчук. Він говорив, яке велике завдання спадає на сучасну радянську молодь, на допризовників і взагалі на громадян ССРСР тоді, коли Радянський Союз оточений довкола англійською, американською і іншими капіталістичними державами, які намагаються накинати Радянському Союзові нову імперіалістичну війну. Вони хочуть знищити радянську державу – оплот соціалізму. В цьому ж допомагають їм зрадники українського народу – українсько-німецькі націоналісти, які в минулому допомагали гітлерівській Німеччині, а тепер вислугуються американським імперіялістам. Вони, під знаком боротьби за якусь видуману ними самостійну Україну, знищували і зараз знищують мирних людей – патріотів. Це все йшло на користь німецьких, а тепер американських імперіялістів. Тому ми мусимо докласти всіх зусиль, щоби якнайскорше покінчити з ними. На ці сказані Іванчуком слова, один з стробків (цей стробок з-за Збруча, прізвище його невідоме) встаючи, сказав: “Це неправда, що вони вислугувалися німцям. Я чув, що вони били німців”. Не давши стробкові до кінця висловити своєї думки, емведисти, які в цей час були присутні, заарештували його і не відомо, що з ним сталося. Після цього Іванчук сказав: “Викрили ми ще одного українсько-німецького націоналіста. З такою увагою ми повинні приглядатися до всіх людей”.

12.IX. в с. Шили відбувся кущевий семінар. Семінар відбувся в приміщенні сільського клубу, на котрому були присутні голова с/ради, секретар, агітатори і десятники. На семінарі з доповіддю виступили: перший секретар РК КП(б)У Коваленко і голова РВК Слободян. Коваленко мав доповідь про міжнародне положення, а Слободян – про колективізацію сільського господарства в Новосільському р-ні. Слободян старався переконати присутніх в тому, що тільки в умовах колективізування сіл буде можна піднести матеріальний рівень селян. Він говорив, що восени або навесні район мусить бути обов'язково сколективізований, а головно с. Шили, які так розполітизовані. Говорив, що дві системи по відношенні [до] сільського господарства в країні Рад не можуть існувати. Тому, чи народ схоче чи ні, мусить бути так, як цього вимагає політика партії.

Говорячи про міжнародний огляд, Коваленко вказував на те, що Радянський Союз поставлений перед загрозою нової війни. Між іншим він сказав: "Нам не страшні ні американські атомні бомби, ані їхні фальшиві наклепи на Радянський Союз. Робочий клас Америки і всього світу переконані в тому, що ми боремося за покращення їхньої долі. Тому він допоможе нам у боротьбі за інтереси людства, і цей клас стане оплотом нових демократій у світі. Тоді коли американські імперіялісти на воєнні виробы витрачають 66 % державного бюджету, а в Радянському Союзі на ці ж потреби витрачається тільки 17 % державного бюджету. Ми перемогли царський режим в громадянській війні, розгромили німецьких імперіялістів у другій світовій війні, то й не страшні нам американці зі своїми атомними і всіма видами їхньої підлости. Тут американцям допомагають також підпалювачі нової імперіялістичної війни – українсько-німецькі націоналісти, які зрадивши свій народ, допомагають англійському і американському імперіялістам. Кожна чесна радянська людина повинна докласти всіх зусиль, щоби дорешти знищити підлих зрадників українського народу".

По закінченні семінара около 16 год. обидва представники від'їхали до райцентру.

II. В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ:

Збараський район:

13.IX. до с. Луб'янки Нижчі прибув уповноважений по контингенті Кулініч зі своїм помічником з райкомсомолу. Вони заходили до сільради, а опісля ходили по селі з головою сільради та виганяли населення заладовувати збіжжя до вагонів в Збаражі. Між іншим говорили до населення, що в короткому часі вони мусять вивезти збіжжя з "Западної України", бо на сході "рабочие" потребують хліба. Назганявши около 20 осіб, відійшли до р-ну.

14.IX. в с. Чагарі Збараські хтось обікрвав селянина Демка, який у 1946 р. повернувся з Франції. Під час крадежі забрали білизну, все убрання, взуття, а також дещо з біжутерії.

Новосільський район:

5.IX. до с. Сухівці приїхав голова РВК Слободян. Він наказав голові с/ради Блашкові Іванові скликати загальні колгоспні збори. На зборах Слободян кричав і грозив тюрмою колгоспникам за те, що пізно виходять до роботи і взагалі не мають ніякого заінтересування до тої роботи. Колгоспники повинні працювати в релігійні свята і не робити після обіду відпочинку.

8.IX. до колгоспної контори в с. Сухівці приїхала уповноважена Лисакова. Вона наказала голові колгоспу Дацюкові Дем'янові заплатити колгоспникам по 1 кг збіжжя і по 3 кг соломи за один трудодень.

9.IX. до с/ради в с. Лисичинці в зв'язку з крадіжжю в кількох господарів з поля збіжєвих кіп приїхав прокурор Біловус і міліціонер Куропатніков. Крадіж викрито, а злодіями виявились Кам'янецький Степан і Біленський Іван, яких заарештовано і відставлено в районне КПЗ.

21.IX. в цьому селі відбувся суд над злодіями й засуджено їх по 7 років ув'язнення.

21.IX. в с. Козярі голова колгоспу ім. Івана Франка сказав до колгоспниці Гладин Степанії притягнути порожній віз від збіжєвого магазину до молотілки. Коли вона притягнула віз до молотілки й наложила на нього повно молоченого збіжжя, голова колгоспу знова наказав їй те збіжжя завезти до того ж самого магазину. Жінка відмовлялась від цієї роботи, оправдуючи себе, що це для неї зтяжка робота. Голова колгоспу з криком накинувся на неї, говорячи: "Я тебе навчу, ледащеце, ти будеш знати, як повинно виконувати колгоспні накази". Помимо погроз і крику колгоспниця Гладин Степанія таки не завезла збіжжя.

23.IX. в приміщенні районного клубу відбулося засідання третьої сесії Новосільської районної ради депутатів трудящих, на якій були розглянуті питання денного порядку:

1. Підготовка шкіл, клубів, медустанов, комунальних і промислових підприємств до зимового періоду 1948/49 р.

2. Про хід сільського і комунального будівництва в районі.

3. Виконання сільськогосподарського податку.

4. Організаційне питання.

З доповіддю по першому питанні виступив голова райпланової комісії Шупа Ю. Я.

Не жаліючи компліментів, Шупа вихваляв партію і уряд за їх "підкування" народними масами, а головно молоддю і учнями. Наводив брехливі факти про допомогу партії і уряду паливом для шкіл, хат-читалень, клубів і медустанов. В дійсності справа мається зовсім інакше. Всі школи в районі, за виїмком одної середньої школи, яка поміщається в райцентрі, забезпечують паливом батьки учнів. Клуби і хати-читальні (останніх по селах взагалі немає) зовсім не опалюються, тимбільше, що населення не проявляє жодних зацікавлень до тих установ.

По другому питанні денного порядку з доповіддю виступив зав. відділом колгоспного і сільського будівництва Флінта Г. І. Він говорив про розбудову колгоспних будинків, домів для інвалідів і вдів, яких чоловіки погинули на "вітчизняній війні". Особливу увагу він звернув на "підкування" партії і уряду інвалідами "вітчизняної війни". З практики ми знаємо, що більшість інвалідів не дістають зовсім жодної допомоги. Допомога тих інвалідів, які її одержують, є така мізерна, що вона зовсім не впливає на покращання їхнього життя. Інваліди першої категорії одержують місячно по [3]0 крб., а інваліди останньої – по 23 крб.

По третьому питанні з доповіддю виступив зав. райфінвіділом Й. С. Чепіков. Його, після доповіді, осудили за то, що він не проводить масово-політичної роботи серед населення району, а переключився на звичайного збирача грошей.

При кінці за пропозицією (ця пропозиція вже згори була дана) Галини Петрукової сесія прийняла таке рішення:

1. Звільнити від обов'язків тимчасово виконуючого обов'язки заступника голови РВК Шупу;

2. Затвердити Шупу зав. торговельним відділом при РВК.

На цьому робота третьої сесії районної ради депутатів трудящих закінчилася.

IV.²⁹ В КРАЇНІ ДЕМОКРАТІЇ:

Збаразький район:

2.9. в 8-ій год. рано до с. Розношинці прибув о/у МГБ Захаров з 6-ма бійцями. Вони зайшли до селянки Кальби Анастасії, нанесли до хати соломи і поклялися спати, а селянці Захаров наказав приготувати на обід кури. Большевики спали до 12-ої год. дня, опісля пообідали і відійшли до с. Красносільці.

12.9. до цього ж села прибув уповн. по контингенті Тімоша Кульчицький і секретар райкомсолону Каравацька Теодозія. Вони скликали селян до с/ради на збори в справі здачі контингенту збіжжя, молока, м'яса і бараболь. Вони грозили селянам, що якщо населення не здасть повністю контингенту, то вивезуть на Сибір. Коло 2-гої год. пополудні від'їхали до райцентру.

14.9. в 6-ій год. вечером до цього села прибув о/у Захаров зі 6-ма бійцями. Вони зайшли до селянки Агрес Марії, в якій довго не забавлялись і в п'яному виді вийшли в село. По дорозі стрінули селянина Богуна Миколу, який віз снопи з поля. П'яні большевики спинили Богуна М., перекинули віз з снопами на дорозі, а самі забрали коні з возом, заїхали на його господарство, взяли зі стодоли пів цнт. та завезли до с. Красносільці. Ще цього вечора большевики віддали коні цьому господареві, а самі пішли до селянина Лизуна Петра, вкрали нашильники і над ранком відійшли до с. Красносільці.

12.9. в 8-ій год рано до с. Луб'янки Нижчі прийшов уповноважений по контингенті Кулініч зі своїм помічником з райкомсолону. Вони скликали до с/ради депутатів с/ради і десятників, яким говорили, що населення мусить здати контингент в 100%, а то і більше, та сплатити податок в 50% до 15 вересня, бо в противному разі будуть конфіскувати майно. [...] села, зайшли на подвір'я до гром. Кресового Івана і стукали у вікно, щоб господар відкрив. Коли господар не хотів відкрити, розлючені большевики розломали двері і ввійшли до хати.

---

²⁹ Так в оригіналі – пропущено пункт III.

До господаря почали кричати і назвали його бандитом. Господар відповів: "Ви не називайте нікого бандитом. Вже гірших бандитів від вас немає. Ви чого нахабно вдерлися до хати, не даєте мені відпочити і двері поламали?" Тут дещо додала і жінка господаря. Один з большевиків подушкою вдарив по голові господиню так, що вона впала на долівку. Большевики знайшли хліб, молоко, кислі огірки, все те з'їли, відтак принесли до хати соломи і розложилися спати. В тім часі Півоваров запитав господаря, чи знає, де хто живе. Коли господар запитав, кого їм потрібно, Півоваров відповів йому по-большевицькій привичці, а х... і т. д. Большевики спали до 10-ої год., а опісля від'їхали до с. Кїйданці [Киданці].

30.9. перед вечером до цього села прибув о/у МГБ Півоваров з 6-ма бійцями. Вони заходили до с/ради та, не задержуючись довго, відійшли в сторону с. Гори Стрийовецькі. По-дорозі стрінули гром. Славуту Степана, який їхав з поля, маючи на возі плуг і борони. Большевики його спинили, скинули з воза згадані речі і казали везти себе до с. Гори Стрийовецькі. Господар під загрозою повіз цих розбишак в бажану їм сторону. По дорозі Півоваров сказав йому, що він їде до с. Кїйданці, а під Кїйданцями сказав везти його в с. Романове Село. Під Романовим Селом большевики з фіри позлазили, а Півоваров замість подякувати господареві за труд сказав до нього їхати додому на х....

2.9. до с. Гори Стрийовецькі вечером прибув о/у МГБ Півоваров з 9-тьма бійцями. Вони зайшли до гром. Чорняка Миколи, взяли в нього коні з возом і від'їхали до с. Кїйданці. Під Кїйданцями большевики з фіри позлазили і коні пустили самі. Слідуючого дня Чорняк відшукав свої коні в Кїйданецькому лісі.

11.9. коло 5-ої год. вечером до цього села прибув о/у МГБ Півоваров з 6-тьма бійцями. Вони обскочили господарство гром. Комінок Теклі та перевели ревізію. Відтак замовили собі вечерю. По вечері Півоваров забрав дівчину зі СУЗ, яка там працювала, до сусіди Ходачка Олекси і там її протоколував. Питав її, чи до її господині не заходять бандерівці. Сказав їй, що її чекає десять років тюрми за те, що вона втекла зі свого села і не хоче працювати в колгоспі та помагає бандерівцям в "западній". Якщо вона погодиться на сексуальні зносини з ним, то він зробить так, що буде їй все дароване. Коли дівчина на це не погодилась, він почав силою її здобувати. Одначе дівчина не далась знасилувати, і Півоваров мусів свій намір залишити. Відпускаючи дівчину додому сказав їй, щоби про те нікому не говорила і до кількох днів вибралась у свої сторони, бо в противному разі чекає її тюрма. Відтак большевики взяли підводу і від'їхали в сторону с. Кїйданці. Під Кїйданцями підводу завернули додому, а самі тишком вернулись до села і зробили засідку на подвір'ї в гром. Комінок Теклі. На засідці просиділи до ранку і відійшли в невідому сторону.

10.9. до с. Романове Село прийшов упов. по контингенті Грещук і Розенбург. Вони ходили по селі за контингентом та грозили селянам

тюрмою і Сибіром. В громадян Гарбіча Івана, Заремби Івана, Герун Марії, Полішевської Катерини, Паланиці Марії, Королюк Анни і Шабатури Анни розбили двері в хаті, бо в той час вдома нікого не було, забрали намолочене збіжжя, а в декого муку і крупу. Перед вечором з тим всім підводами від'їхали до с. Максимівка.

18.9. в 7-ій рано до цього села прибув о/у МГБ Півоваров з 7-ома бійцями. Бійці зайшли спати до гром. Качалуби Федора, а Півоваров зайшов до канцелярії с/ради та покликав на переслухання громадян: Бойка Івана, Лучка Анну, Шабатура Анну, Патрона Мартина, Чорного Августина, Гарбіча Шимка, Твердохліба Федора, Федака Андрія, Фрися Михайла і Фрися Ірину. Питав їх про бандерівців. Підчас переслухання побив цеглою Федака Андрія і Фрися Михайла та [...] випустили з пивниці арештованих Федака і Фрися та самі відійшли до с. Кїйданці [Киданці].

20.9. до с. Чагарі Збаразькі прибула уповноважена по контингенті Несторова Марія. В с/раді перевела з населенням збори в справі добавочного контингенту. Намовляла тако[ж] людей вписуватися до колгоспу, бо люди попродають весь маєток на податок, а пізніше їх голих не схочуть прийняти до колгоспу. По зборах від'їхала до райцентру.

11.9. вечером до с. Кїйданці прибув о/у Півоваров та около 30-ть бійців військ МГБ. Вони робили засідки в різних частинах села. Рано другого дня перевели ревізії в частині села "коло Прачки" в таких громадян: Сломи Кароля, Білянського Степана, Кравчука Івана, Заремби Евдокії, Кихевки Антона, Підгірського Івана, Паланиці Петра, Курдіяки Романа, Волошин Галини, Білянська Марії, Жмудзінська Анни, Вів'юрки Михайла, Романського Миколи, Підгірського Михайла, Підгірського Павла, Підгірського Миколи, Гімла Катерини, Тофіля Павла, Грицишина Андрія і Коцюби Дмитра. Шукаючи за криївкою в Паляниці Петра, большевики повалили стіну в хаті і кухню. В Заремби Евдокії попробували дротами в кількох місцях стіни та перекопали долівку в хаті. Під час ревізій висловлювались, що шукають за "Степаном". Після ревізій большевики зійшлися до с/ради, де був вже приготований для них обід: печені кури, горілка тощо. По обіді від'їхали до с. Стриївка.

Новосільський район:

21.9. около 10-ої год. вночі до с. Шили прийшов о/у РО МГБ кап. Зенін з 6-тьма бійцями. Вони пішли до гром. Порохняка Тараса і почали його будити. Господаря не було вдома і жінка не хотіла впусти-ти большевиків до помешкання. Тоді большевики вибили вікно, влізли до хати і перевели ревізію. Звідти пішли до гром. Модного Івана і тут перевели ревізію. Опісля пішли в село і сиділи на засідці до рана. Рано, поснідавши, большевики відійшли в напрямі с. Лисичинці. Ревізії і засідка не дали большевикам жодних результатів.

20.9. гром. с. Клебанівка Бураковський Іван їхав в поле орати. Подорозі стрінулись з ним місцеві стрибки, які наказали йому завезти їх до с. Терпилівка. Бураковський відмовлявся і казав, що попереднього дня їздив на стійку, але це нічого не допомогло. Стрибок Шевчук (східняк) силою скинув господаря з воза і самі стрибки поїхали до с. Терпилівка.

20.9. около 4-ої год. рано до с. Терпилівка автомашиною приїхало тридцять большевиків, між якими були: перший секр. РК КП(б)У Коваленко, другий секретар РК КП(б)У Бондаренко, третій секретар РК КП(б)У Ляшевський, голова РВК Слободя[н], зав. райфінвідділом Чепіков, нач. РО МВД Іонов, ст. о/у РО МГБ ст. лейт. Зябліцев, о/у РО МГБ лейт. Бінов і уповноважені з інших сіл.

Вони заїхали [до] с/ради і розділилися на три групи та почали хата в хату напів сплячих гомадян заганяти до приміщення сільського клубу. Громадяни, зорієнтувавшись в чім справа, почали зі села втікати (майже напів нагі) до інших сіл. Однак поза село і на краях головних улиць стояли бійці гарнізону і стрибки, які назад селян завертали. Хто пробував утікати, за ним стріляли.

Коли назганяли около дев'ятдесять людей, большевики почали проводити збори. З промовою про життя в Радянському Союзі виступив третій секретар РК КП(б)У Ляшевський. Населення догадалось до чого він стремить і почало втікати через вікна. Однак не вдалося нікому втекти, бо дім був обставлений стрибками.

Відтак з промовою виступив зав. райфінвідділом Чепіков. Цей вже отверто почав говорити про колгосп, доказуючи, що тільки в колгоспі народ може підвищити свій матеріальний і культурний рівень. Також пообіцяв, що хто запишеться до колгоспу, той буде звільнений від всяких податків і держобовинностей за 1948 р.

Після Чепікова забрав перший секретар РК КП(б)У Коваленко. Він також старався переконати присутніх у доцільності колективізаціі [...] на перешкоді колективізації [...] і їх захисники – українсько-німецькі націоналісти. Вони погрозами про позбавлення вашого життя відвертають вас від цього єдино священого шляху, про який мріє людство цілого світу. Ми знаємо, що на перший погляд вам страшно об'єднатися в колгосп, бо ви не переконані ще, який добробут приносять колективні господарства. Коли мама родить дитину, терпить фізичні і душевні болі, бо не знає, чи вона ці болі перенесе і чи зуміє бути матір'ю для своєї дитини. Так само ви вагаєтеся, бо не знаєте, чи цей шлях принесе вам щастя і добробут. По-друге, чи народ схоче, чи ні, вступити до колгоспу мусить, бо дві системи в СРСР не можуть існувати. Радянський народ мусить поєднати свої інтереси з вимогами і політикою партії, бо це єдиний шлях, який веде до комунізму. Тут ми можемо нагадати історію "Руської Держави" в Х ст. Коли князь Володимир Великий хотів охрестити Україну, не зважав на те, чи народ хоче прийняти цю віру, й силою заганяв народ у ріку та хрестив його.

Так само і ми не будемо уважати на ніякий спротив народу, а зробимо так, як це партія нам каже”. При кінці свого красномовства Коваленко сказав до присутніх: “Хто проти колективізації села і тим самим проти держави – руку догори”. Коли з присутніх ніхто руки не підніс, Коваленко сказав: “Так, то ви всі за об’єднання в колгосп”. Тоді більшовики почали покликати присутніх поодинокі на сцену. Першого покликали переселенця з-за лінії Керзона Смолинця Петра. Коваленко сказав йому підписати заяву, однак господар відмовлявся, оправдуючись, що він бідний переселенець, не має і так при своїй господарці як пережити і коли вступить до колгоспу, то тоді прийдеться з жінкою і малими дітьми з голоду згинуть. Коваленко почав до нього кричати: “Партія і радянський уряд дали тобі можливість повернутись на батьківщину, дають тобі допомогу, а ти не хочеш виконувати їх наказів. Ти саботажнику, німецький шп[і]йоне. Тебе вмисне вислали сюди німці на підривно роботу. Ми тебе зараз арештуємо”. Смолинець налякався тих погроз і підписав заяву. Коли підписав, на весь голос сказав: “Боже, Боже, вже підписав я чортові душу”.

Всіх інших більшовицькі бандити покликали також на сцену та змушували підписувати заяви. Хто не хотів підписати, того кляли на долівку і били прикладами зброї. Коли і це не помагало, то такого брали до окремої кімнати, де вже чекав на жертву бандит Зяблицев, знаний населенню своєю жорстокістю і своїми тортурами. Жертва з-під його рук виходила стортурована, з викрученими руками та побита гумовою палкою. Гром. Когута Івана і Ковалю Володимира, які рішуче відмовились підписати заяву, Зяблицев і інші емведисти так їх побили, що довгий час лежали опухлі в ліжку.

Цього ж дня більшовицьким людожером вдалось зібрати 148 підписів. Відтак прочитали колгоспний статут і назначили голову колгоспу гром. Таврицького Михайла. Колгосп названо в ім. Хрущова. Відразу zorganizували стрелків, які вартують коло голови колгоспу, щоб його хто не вбив.

16.9. в с. Добромірка коло гром. Лукіяна Григорія ст. о/у РО МГБ ст. лейт. Зяблицев з групою бійців гарнізону зробив засідку. Около 20-ої год. на засідку найшли стрелки зі станиці с. Лозівка. Зяблицев, не здержуючи їх, пустив дві черги з автомата і вбив начальника стрелків (прізвище невідоме, східняк).

Другого дня більшовики перепровадили ревізію в Лукіяна Григорія. Зяблицев говорив: “В цьому месту бандити убили нач. истребительного батальона”. Під час ревізії більшовики не знайшли нічого і відійшли в напрямі с. Гуцанки.

За цілий звітний час в с. Яцівці майже щоночі більшовики робили засідки. Засідки вони проводили в дуже конспіративний спосіб так, що приходили і відходили ще за ночі і мало коли хто їх бачив. Засідки найбільше більшовики роблять в кінці села, від с. Чагарі[-Збаразькі] (коло гром. Матковського і Шевчука Михайла).

Підволочиський район:

15.IX. в справі організування колгоспу до с. Коршилівка прибуло около 30 районних адміністраторів на чолі з другим секретарем Борисенком [...] був також о/у РО МГБ Руденко [...]. Ця група голоти, в'їхавши в село, роз[с]кочилися по селі та почали ловити людей і зганяти до с/ради. Тут під терором заставляли селян вписуватися до колгоспу. Населен-ня ховалося, утікало в поле і на другі села. Селянин Воскола, втікаючи на коні в поле, натрапив на групу большевиків, котрі стояли на краю села. Большевики відкрили по нім вогонь і ранили коня. Господаря зловили і терором змусили його підписати заяву про вступ до колгоспу.

Після трьох днів нечуваного терору більша частина населення вступила до колгоспу.

20.IX. до с. Мовчанівка прибуло коло 25 большевиків на чолі з другим секретарем райпарткому Борисенком в справі організування колгоспу. Після трьох днів при допомозі знаного большевицького терору большевицьким бандитам вдалось загнати селян у колгоспне ярмо.

23.IX. 6 бійців В[ійськ] МГБ під проводом ст. сержанта (прізвище невідоме) перевели ревізію в таких громадян: Кравчука Івана і Слободяна Івана. Під час ревізій не знайдено нічого. Цих господарів большевики набили і в цей спосіб примусили їх вписатись до колгоспу. Вночі робили засідку на краю села, від сторони лісу.

24.IX. до с. Кам'янки приїхало около 30 большевицьких бандитів організувати колгосп. Між ними були вже добре знані місцевому населенню зі своїх звірств такі кати: другий секретар райкомпартії Борисенко, о/у РО МГБ лейт. Круглов, емведист Заховайко і прокурор [К]азьмірук. Уживаючи різних методів терору, бандитам вдалось по трьох днях втягнути більшість населення до колгоспу.

Скалатський район:

1.IX. до с. Новосілка прибуло около 18 бійців на чолі з майором МГБ Андрущенком. Крім цього були ще якісь два невідомі по прізвищі лейт[е]нанти та перший секретар райпарткому Бондаренко. Всі подались на господарство Довгошиї Павла Гр. та зробили тут досить сильну ревізію. Рівночасно заарештували його сина Петра. Крім цього зроблено того ж дня ревізії в Хрущ Катерини та Кулісник [Колісник] Олени. В останньої згаданий майор вистрілив під час ревізії в будинку і сказав, що в неї квартирують повстанці. В результаті цього розшито стодолу й хліви. Знайдено трохи збіжжя, яке большевики сконфіскували та забрали до райцентру.

3.IX. ті ж самі бійці зробили ревізії в Хруща Григорія Дем. та Кулісника [Колісника] Петра. Бондаренко, майор Андрущенко та уповноважений по контингенті Чапківський, які були присутні та брали участь в ній, зрабували в Колісника Петра все обмолочене і необмолочене збіжжя та муку.

Того ж самого дня зроблено засідку на господарстві Ковальчука Олексі.

4.IX. в цьому ж селі ходили нічю перебрані по-цивільному бійці з скалатського гарнізону В[ійськ] МГБ. Всі були озброєні та вдавали з себе повстанців. Заходили до селян та домагались від них харчів, білля, збіжжя і т. п. Ця провокація большевикам не вдалася, бо селяни відразу пізнали підступ ворога.

5.IX. зроблено засідку на краю лісу “Малинник”, на яку найшов переселенець Вовк Михайло, що йшов за дровами. Большевики, не спиняючи його, почали стріляти, вислідом чого зістав тяжко ранений згаданий вище переселенець.

25.IX. в Хмелиському лісі вбито днем хлопця з Жеребок I та ранено тяжко побережника Кузьняка. Населення говорить, що згаданий хлопець знайшов в лісі якесь подерте убрання і торбу з салом. На це місце він привів побережника Кузьняка. В той час негайно вискочили з корчів озброєні большевики і почали кричати, чому забрали їх сало. Побережник з хлопцем почали утікати. Посипались стріли, внаслідок чого вбито згаданого хлопця і тяжко ранено побережника. Про це повідомлено телефонічно райцентр, звідки зараз приїхало автом около 30 большевиків, зробили провізоричну облаву на ліс, яка не принесла їм жодних успіхів.

27.IX. на краю Хмелиського лісу большевики зробили засідку. На засідку найшло двох невідомих незброєних людей, яких большевики [...]

V. НАРОД БОРЕТЬСЯ:

Збараський район:

8.IX. до с. Луб'янки Вищі в 7-ій год. рано прибув уповноважений по контингенті Корольов і уповноважена по контингенті молока Забурська З. Вони закликали до с/ради десятників. Десятники до с/ради не прийшли і представники з району около 3-ої год. пополудні, недочекавшись нікого, від'їхали до райцентру.

13.IX. до с. Стриївка прибув о/у РО МГБ Півоваров з 6-ма бійцями В[ійськ] МГБ і зайшов до місцевого колгоспу, де поміщається станиця стрібків. В той час туди участковий РО МВД сержант Паньков і його помічник Сущенко припровадили гром. Кобилянського Василя, який не хотів вступити до стрібків. Участкові і Півоваров намагались намовити цього молодого селянина, щоби вступив до стрібків. Однак Кобилянський категорично заявив, що до стрібків не вступить. Тоді большевики взялись до другого методу – побоїв. Спочатку били Кобилянського прикладами зброї куди попало, відтак роззули його й били ш[о]мпалами в підшви, та шпїгали в рану, яку Кобилянський мав на нозі. Під час цих тортур селянин відповідав одне: “Бийте, робіть що хочете, а навіть ріжте мене живого. Я кажу, що до стрібків не піду. Піду до іншої

роботи, а зброї брати не буду.” Скатованого селянина большевицькі бандити кинули до зимного льоху та тримали його через 12 годин. Коли його мати принесла йому їсти, большевики їдження не прийняли й сказали до неї: “Твой сын конает в подвале”. Мати в присутності інших селян почала до сталінських собак кричати: “Ви сталінські замуранці! Бандити! Доки ви будете мучити цей бідний народ, громи би вас побили! Чомусь такі добрі люди десь пропадають, а між тих бандитів не може вже раз грім вдарити, щоби не мучили так довго наших селян!” Сильно збитого Кобилянського звільнили, і він слідуючого дня мусів їхати до лічниці, де пролежав два тижні й ледве вдалось врятувати йому життя, бо вже дістав початки за[р]аження крові від шпiгання рани заржавленими шомполами.

19.IX. вночі в с. Кїйданці [Киданці] українські повстанці розклеювали листівки: “Українські юнаки і дівчата”, “До насильно вивожуваних на Сибір і на каторжні роботи”, “Селяни Західної України”, “Батьки, брати, сестри” і карикатури і “Весняна сівба в колгоспі”, “Українські повстанці б’ють безпощадно большевицьку потвору” і “Партія веде – народ двигает – мвд підганяє”. Вміжчасі повстанці зайшли на забаву місцевої молоді й роздали також їй листівки та карикатури. Молодь радо і з великим зацікавленням брала ці підпільні видання. Один з повстанців прочитав вголос листівку “Як згинув начальник Рогатинського РО МГБ – капітан Аносов”, “Заклик до населення України”, “Життя української еміграції” і “Вістки з Тернопільщини”. На привіт “Слава Україні” молодь хором відповіла “Героям слава”.

20.IX. до с. Гори Стрийовецькі рано прибуло около 15 большевиків. Якраз цієї ночі появилися в селі листівки і карикатури. Большевики розбіглися по селі і здирали ці підпільні видання. Опісля на трьох підводах від’їхали в сторону с. Стрийка.

31.IX. в 10 год. перед полуднем до с. Малий Голубічок [Глибочок] прибула уповноважена по контингенті Геращенко і голова Тарасівської с/ради. Вони переводили з населенням збори в справі організування колгоспу. Намовляли селян вписатись до колгоспу, то будуть звільнені від податку. З населення ніхто не вписався до колгоспу, і адміністратори з нічим від’їхали до с. Тарасівка.

31.IX. до с. Мусорівці в 9-ій год. рано прибув уповноважений по контингенті Разумов І., Пухов А. і Лукіянченко О. в справі контингенту. Переходячи вулицею, побачили на дереві приклеєну карикатуру “Партія веде – народ двигает – мвд підганяє”. Вони зняли цю карикатуру [...].

Новосільський район:

15.9. в с. Лисичинці до гром. Зарічної Варвари прийшов о/у РО МГБ Зенін з 6-тьма бійцями гарнізону. В цієї жінки перебував Чечота Павло (він скривався перед большевиками від 1945 р.) якого Зенін заарештував і забрав до гром. Гейниша Максима. З помешкання Гейниша Чечоти

вдалося через вікно втекти, але большевики скоро повибігали з хати і знова його зловили. Сильно його побили і відвезли в районне КПЗ.

В днях від 12-18 вересня в усіх селах району були розкинені протиколгоспні кличі, листівки: “Юні школярі-українці”, “Українські юнаки і дівчата”, “Селяни західних областей України”, “Батьки, брати і сестри”, карикатури і інші листівки та заклики.

Листівки були розкидані по подвір'ях і підкинені до помешкань так, що жодна листівка, чи інші видання ОУН не попали до рук большевиків. Народ з вдовolenням їх читав і передавав іншим, говорячи: “І за нами є ще кому обстояти. То є на світі люди, що ще за нас пам'ятають. Якби не вони, то наші люди давно поробилися б опирами”. (Вислів гром. з с. Клебанівка Ф. І.).

Підволочиський район:

17.9. в с. Коршилівка о/у РО МГБ ст. лейт. Руденко з 6-тма бійцями В[ійськ] МГБ перевів ревізію в господаря П'юрки Леона, якого син скривається. Підчас ревізії не знайшли нікого. Після ревізії 4-ох большевиків лишилися в стодолі, замасковані на засідці. Вечером син господаря Дмитро виліз з криївки і ті большевики зловили його живим. П'юрка рішився втекти і вирвався з большевицьких рук, але зробивши кілька кроків, зістав убитий. На другий день трупа забрали до райцентру і там похоронили.

24.9. в с. Мовчанівка в приміщенні с/ради відбулись збори, на яких вибрано управу колгоспу та зорганізовано станицю стрелків з 1[2]-ть чоловік. Ще того самого дня стрелкам доручено зброю. Ніхто з стрелків не хотів добровільно брати зброї і 26.9. всі відвезли зброю до р-ну. В селі більше стрелків нема.

28.9. в с. Кам'янки 6-ть бійців В[ійськ] МГБ зловили у гром. Насенніка підпільничку Малік, родом з с. Клебанівка Новосільського р-ну та забрали до р-ну.

29.9. в с. Качанівка в 6-ій год. вечером зістав убитий трьома пострілами з пістоля уповн. по контингенті та секретар партійної організації Приймак Теодор (східняк) і ранений директор дитдому (східняк). Ці бандити в неможливий спосіб знущалися над цивільним населенням. Атенатат був виконаний коло самої станиці стрелків. Атенататчик вийшов щасливо.

30.9. ранком до с. Богданівка прибуло понад десять опричників з районної адміністрації, на чолі з головою з райспоживспілки Химієнком. Вони мали за завдання зорганізувати другу колгоспну бригаду в підлісній частині села. Це їм не вдалося, бо селяни з домів повтікали.

VI. ГЕРОЇКА:

Збаразький район:

6.9. в с. Івашківці заквартирувало трьох повстанців: Зенко, Сулима і Кудеяр. Коло 11-ої год. велика скількість большевиків обсту-

пила це господарство. Повстанці звели нерівний бій. Підчас бою загинув геройською смертю друг Зенко. Сулимові вдалось прорватись з оточення і відступили до поблизького лісу, а Кудеяр здався живим. Він показав криївку в с. Заруддя, в якій перебував хворий повстанець Обрій і його сестра. Обрій почав відстрілюватись і убив одного капітана військ МГБ та тяжко ранив одного бійця. У безвихідному положенні Обрій застрілив свою сестру і останнім набоем покінчив з своїм життям. Трупів большевики забрали до району.

VII. РІЗНЕ:

Збараський район:

[3].9. вечером в с. Луб'янки Вищі висвітлювано кінофільм "Красный голубок". Присутніх було около 70-ть осіб.

2[1].9. в с. Новий Рогівець около 10-ої год. рано прибув участковий РО МВД Федоренко з двома міліціонерами. Вони зайшли до гром. Грушки Петра і перевели в його господарстві ревізію. Підчас ревізії знайдено зрабовані речі в селянина з с. Чагарі Збараські (прізвище невідоме), який 1946 р. повернувся з Франції. В цей час в Грушки був його товариш по фаху Барна Петро з с. Чагарі Збараські і вони обидва напивались. Большевики забрали їх і зрабовані речі до райцентру.

Новосільський район:

1.9. до о/у РО МГБ до кап. Зеніна, який на цей час був в с. Шили, зголосилась громадянка цього села Скурська Марія, якої чоловік засуджений на 10 років ув'язнення і в тюрмі помер. Після цього Зенін перепровадив ревізію в господаря, в якого вона скривалася. Вона зголосилась тому, бо Зенін переказував, що її зловить і знищить господарство.

4.9. в с. Сухівці в приміщенні клубу висвітлювано кінофільм "Ленін в 18-му році життя". Присутніх було около 50 осіб.

9.9. районні власті безпеки покликали до райцентру голову колгоспу с. Сухівці Дацюка Дем'яна. В районі дали йому наказ, щоб в селі і колгоспі побільшити нічну варту. До колгоспу повинно щоночі йти до 10 озброєних вартівників, а в село – 8 вартівників неозброєних.

Почавши від цього дня, щоночі на варту виходить назначена по-вище скількість людей.

15.9. в с. Лисичинці в приміщенні клубу висвітлювано кінофільми "Артист сцени". Присутніх було около 50 осіб. Також був о/у РО МГБ кап. Зенін і група бійців гарнізону.

21.9. в 10-ій год. рано до с. Шельпаки прийшов о/у РО МГБ Зенін. Від голови с/ради вимагав він списку людей, які призначені до самооборони. Однак голова с/ради такого списку не дав. Каз[а]в, що таких списків в с/радї не робилося. Зенін сказав до голови с/ради, що йдуть

вартувати колгосп, видавати зброю. Після цього Зенін від'їхав внапрямі райцентру.

Підволочиський район:

20.9. в с. Качанівка о/у РО МГБ лейт. Круглов з кількома бійцями перевели ревізію в гром. Трача Івана. Підчас ревізії знайшли три криївки. Арештували господаря і його дочку та забрали до району. На протоколі Трач признався, що він в цих криївках за німецької окупації переховував жидів. Його за це похвалили і разом з дочкою відпустили домів.

25.9. в с. Богданівка в 6-ій год. рано ішов дорогою фінагент цього села Сіржант Михайло. На нього напав якийсь мужчина та відібрав течку, в якій було 3700 крб. На протоколі Сіржант зізнав що в нього гроші забрав Остапчук Володимир з с. Хмелиська, Скалатського р-ну, відомий з попередніх своїх бандитських вчинків.

27.9. в с. Качанівка в 10-тій год. вечером згоріло господарство Шаварина Матвія. Господар мусів вискакувати через вікно, бо двері були знадвору зав'язані. В той самий час загоріло господарство, в другому кутку села, брата Матвія – Шаварина Пилипа. Також згоріло господарство сусіда Матвія. Хто підпалив Шаваринів, невідомо. Матвій Шаварин тепер є заступником голови с/ради.

27.9. вночі бійці В[ійськ] МГБ переходили через с. Іванівка. Невідомо з яких причин виникла між ними перестрілка, під час якої зістав убитий сержант з цієї групи. Труп автомашинною відвезли до р-ну.

Скалатський район:

[...] [...]ля людей на своїх [...], щоб ніхто не прийняв до хати на нічліг людей. Коли б таке зайшло, то старатися зараз телефонічно повідомити Скалатське РО МВД. Це саме відноситься і до тих невідомих осіб, які хтось з населення запримітив би на вулиці. В тій цілі зарядив збільшити нічну варту. Списав всіх вартівників та вечером від'їхав до Скалата.

Замітка. Не подається вістей з Гримайлівського р-ну, бо 11-го вересня на засідці згинув відповідаючий за цей район дг. Гліб.

Жовтень, 1948 р.

* * *

Крем'яничина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за м-ць вересень 1948 р.

РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ:

Р-н: Крем'янець

Біла Криниця [Білокриниця]: Дня, 2.9.48 р. в Лісотехникумі відбулося загальне зібрання студентів молодших курсів, а саме: 1-го і 2-го. На зібрані виступив завуч Пташенко. Він поздоровляв студентів з новим навчальним роком та пояснював внутрішній розпорядок технікума, а після цього перейшов на пояснення спецдисциплін і сказав: “Вы почти все украинцы, но почти все спецдисциплины будут вам выкладывать на русском языке, в виду того, что украинский язык является на много отсталым по сравнению с руским. В следствии чего украинский язык даже не знает таких технических терминов, которые на каждом шагу вы будете встречать в спецдисциплинах. И на украинском языке почти нет технических книг.” В залі почалося перешіптування і різні дискусії поміж студентами, але вголос ніхто не висловився. Пташенко говорив дальше: “Пусть это вас не скупает. Так, как государственным языком является русский”.

Р-н: Ланівці

Нападівка: На початку м-ця вересня ц. р. вечором йшов вулицю сільський хлопець Мисюк Радіон. На дорозі його зустрів о/у РО МГБ л-т Циганов, (росіянин) запитав: “Кто идет?” – Мисюк відповів: “Свій, сільський хлопець”. На таку відповідь Циганов своє запитання повторяв кілька разів і хотів нібито іншої відповіді, але на кожне запитання одержував відповідь: “Свій” і пояснення хто такий. Тоді Циганов підійшов бли[жч]е і запитав: “Как ты отвечаеш? Ты гражданин Советского Союза и должен отвечать по-русскому!” Мисюк відповів: “Я говорю завжди так, як до вас”. За це Циганов ударив Мисюка кілька раз по обличчі і сказав: “Сичас запомниш как отвечать на вопрос! Здесь Россия и ты должен отвечать по-русскому!”

Синівці: Дня, 19.9.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У і РВК Тімошов. Він зігнав на збори селян, на яких говорив: “Найпередовіший у світі – це російський робітничий клас. Він має великий досвід у боротьбі з капіталізмом і відіграв свою історичну ролю для його повалення. Російський робітничий клас один з перших став творцем нового соціалістичного життя. В Росії зродилась перша думка про нове, радісне і щасливе колгоспне життя. Ви повинні піти тою дорогою на які[й] є російський народ. До цього вас веде й освічує вас шлях наш батько Сталін. Він став для вас сонцем, але ви все ж таки ще не можете попасти на цю дорогу і блудите в темноті. Подивіться як вами

опікується наш батько Сталін і мати Росія. На кожному кроці, ми, старші брати, ведемо вас і показуємо світло до якого треба вийти з темноти, що ви в ній перебуваєте. Російський народ навчив вас як працювати в заводах. Побудував вам школи. Визволив від фашистів і ви повинні його за те любити та шанувати. Хто буде виступати проти російського народу [...].

В КРАЇНІ СОЦІАЛІЗМУ:

Р-н: Вишневець

Вел.[икий] Кунинець: Дня, 17.9.48 р. до села прибув агент райуповмінзагу (прізвище невідоме) з 10-ма бійцями. Зайшовши до гром. Якимчук Мотри (вдова років 70), яка живе [у] дуже вбогому стані і має одного сина, який [є] калікою з природи, що цілком не ходить, та за невиконання молокопоставки забрали останню корову. Від Якимчук пішли до гром. Солтиса Івана (переселенець), в якого рівнож за невиконання молокопоставки забрали корову. Крім згаданих селян було ще забрано корову за невиконання молокопоставки в гром. Конюк Анни, а в гром. Конюк Федора ялівку з цієї причини, що не була записана. Забрані корови було відставлено до райцентру.

Маневе: Дня, 4.9.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Жданов і обл. прокурор (прізвище невідоме). Вони зайшли до с/ради і викликали селян та перевіряли квити по здачі зернопоставки. Хто не виконав зернопоставки тому давали два дні строку, щоб виконав, бо будуть карати судом, а хто виконав, то ще добавляли від 50 кг – 3,5 центнера, залежно від господаря. Під вечір в напрямку с. Снігурівка приїхав до села автомашиною голова райвиконкому Вавринюк і 5-ть бійців та забрали Жданова і прокурора та від'їхали до райцентру.

Р-н: Вел.[икі] Дедеркали

На початку м-ця вересня ц. р. до сс. Вел.[икі] Вікнини і М.[алі] Вікнини на забезпечення населення, якого нараховується 2080 осіб, було одержано з райспоживспілки слідуючі товар[и]:

солі білої 21,05 кг – по 2,70 крб.

солі чорної 25,64 [кг] – [по] 2,70 [крб.]

цукру 10 [кг] – [по] 15,50 [крб.]

мила до праня 15 кав. – [по] 4 [крб.]

бутинки [черевики] 5 пар – [по] 156 [крб.]

півбутинки [напівчеревики] 2 [пари] – [по] 216 [крб.]

бутинки [черевики] дитячі 2 [пари] – [по] 71 [крб.]

туфлі [мешти] жіночі 1 [пара] – [по] 181 [крб.]

тютюну 40 кг – [по] 18 [крб.]

камушків [камінців] до запальничок 50 шт. – [по] 19 коп.

грібіньчики [гребінці] жіночі 20 [шт.] – [по] 2,70 крб.

матраси 1[шт.] – [по] 185 [крб.]

йодини(настойки) 100 [шт.] – [по] 30 коп.
резинки [гумки] 105 [шт.] – [по] 50 [коп.]
ручки до писання (звичайні) 100 [шт.] – [по] 30 [коп.]
гудзики жіночі 30 [шт.] – [по] 9 [коп.]
горілки (московка) 40 л – [по] 100 крб.
горілки (звичайної) 30 [л.] – [по] 84 [крб.]
манофактури 39 м – [по] 26 [крб.]

З цього бачимо, чому населення так бі[д]кається товарами шир-
вжитку, а ще до того брак грошей, бо ж цього місяця за зернопоставку,
по державні[й] ціні, платили за 1 ц. 6 крб., а на базарі 1 ц. жита
коштував 150-180 крб, а картофель [картопля] коштував 1 ц. 50 крб.

Михайлівка: Дня, 24.9.48 р. Нарсуд засудив на п'ять років в'язни-
ці гром. Усік Ганю за те, що вона вкрала в гром. Цебрії Фросини 30
снопів ячменю, Носачук Фросини 16 снопів і в Куркаша Івана 10 снопів.

Р-н: Крем'янець

Дня, 1.9.48 р. Нарсуд в райцентрі закінчив процес, який розглядав
від дня 28.8. ц. р. справу завбази Потіхи Миколи і Мезніцової (жінка
директора міськторгу) і за розбазарування промтоварів засуджено
Потіху Миколу на п'ять років, Мезніцову на один рік в'язниці.

В суді під час розгляду справи Потіха сказав, що він товарів не
розбазарив, а на запотребовання жінки свого директора, Мезніцової,
видав 200 м. мануфактури, а першому секретареві горкомпартії 40 м.
Директор міськторгу Мезніцов побачив, що він в поганому може
опинитися становищі і що справа пішла до суду, ще завчасу знайшов
на своє місце заступника і втік зі своєю жінкою з Крем'янця. Органи
МГБ Мезніцова відшукали і поставили Мезніцову (жінку) перед судом
разом з Потіхою. З першого дня суду справа виглядала так, що Потіху
оправдають, а засудять Мезніцову. На другий день ситуація цілком
змінилась. Мезніцов за цей час успів підкупити обласний суд і дня,
29.8. ц. р. прийшла телеграма з Тернополя, в котрій обласний суддя
писав, щоб Мезніцову “как небуть оправдать”. В цей день прокурор на
суд не явився цілком, а суддя Фрукс одержавши також хабаря, справу
осудив на відвороті. Потіхові Миколі присуджено п'ять років, а
Мезніцові[й] (жінці) один рік в'язниці.

Після цього жінка Потіхи в розмові з упов. по зернопоставці села
Сапанова (тепер нач. МВД) Козуліном сказала: “Яка буде користь
державі, що мій муж просидить п'ять років у в'язниці? Якби він пра-
цював на волі, приніс би багато більше користі”. Козулін її відповів:
“СССР стремить до того щоб мати безплатних робітників, якщо він
буде працювати на волі, йому треба виплачувати зарплату, а державі
не вистарчає [с]тільки грошей, щоб оплатити всіх службовців і
робітників. Часто трапляється, що, з причини браку грошей, службовці
по три місяці не одержують зарплати. Якщо його будь за що засудять,
тоді він для держави безплатний робітник на примусових роботах”.

Дня, 1.9.48 р. директор райпромко[м]бінату Чорнорай взяв в свого підвладного завмагазина Сидорчука Михайла П. товарів на суму 7500 карбованців. При ревізії ревізійна комісія нарахувала Сидорчукові недостачі на суму 7500 крб., за що Чорнорай передав справу до суду і Сидорчука Михайла П. за цю недостачу засуджено на один рік в'язниці.

Кімната: Дня, 1.9.48 р. упов. по зернопоставці Пожидаєв ходив по полях і заб[и]рав збіжжя – насіння в тих селян, які вповні не віддали зернопоставки, а обсівали поля. Було забрано в гром. Антонюк Миколи 120 кг., Антонюк Таіси 100 кг., Стрижак Віри (муж згинув на “Вітчизняні війні”, а вдома четверо малих дітей) 80 кг., а в Тука Сидора (двогектарове господарство) наготовлено на посів все збіжжя і не молочене снопами. Все заграбоване збіжжя було відставлене в заготзерно до Крем'янця.

Млинівці: Дня, 1.9.-21.9.48 р. сільська кооператива, одержала з райспоживспілки, яка начислює 114 пайщиків, з цього 10 пайщиків мають повні паї, а решта не повні, слідуючі товар[и]:

солі 1600 кг – по 1,60 крб.

мила туалетного 50 шт. – [по] 7 [крб.]

мило туалетне 2-го гат.[унку] 80 [шт.] – [по] 3 [крб.]

зубний порошок 100 пак.[етиків] – [по] 1,50 [крб.]

папіроси “тракторист” 20 пач.[ок] – [по] 7,50 [крб.]

папіроси “тайга” 160 [пачок] – [по] 2 [крб.]

цукорків 3 кг – [по] 20 крб.

крему до обуві 45 кор.[обок] – [по] 3,90 [крб.]

З цього бачимо, як населення згаданого села в протязі одного місяця було забезпечене державою товарами ширвжитку і чи йому може цього вистарчити, не говорячи вже за більшість населення, а за пайщиків. При цьому слід згадати, що сіль можна було купувати непайщикам.

Хотівка: Дня, [3].9.48 р. упов. по зернопоставці Цверлінг зі своїм помічником (прізвище невідоме) за невиконання зернопоставки заграбив в гром. Грабовського Кирила і Грабовського Петра около трьох центнерів збіжжя. Збіжжя було відставлене в заготзерно до Крем'янця.

Р-н: Ланівці

До райбази в Ланівцях прибула з початком м-ця вересня мануфактура та ремінь різної якості. Голова Нападівського ССТ Саган звернувся до директора райбази Стецюка, щоб цей дав йому кращ[ої] якості ременю на чоботи. Стецюк у присутності всіх, що були в канцелярії, відповів: “Це для працівників райпарткому. На села дати не можу, бо мені заборонено”.

Р-н: Почаїв

Башуки: Дня, 7.9.48 р. упов. по зернопоставці Клапоушко за невиконання зернопоставки забрав все збіжжя і кабана в гром.

Маховського Василя. Все заграблене відставив до с. Ст.[арий] Олекс[и]нець.

Валігури [Валигори]: Дня, [3].9.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У Романюк з 2-ма бійцями. Вони зайшли до гром. Лавренюк Параски і сказали, що якщо не буде півлітри горілки, то будуть в неї забирати снопи до машини за недовиконання зернопоставки. Щоб не заб[и]рали, Лавренюк знайшла їм горілки і дала. Вони випили і пішли до гром. Крамара Івана. Тут стали стукатись до хати, а що то був уже вечір, селянин не хотів пустити. Тоді Романюк вистрілив на пострах з кріса, діти почувши стріл стали кричати в хаті, але Крамар не пустив. За[те] рано вони зайшли до нього, і хоч він виконав зернопоставку, наклали ще три центнери, мов би тому, що він сіє більше землі, як записав. Зараз таки самі заграбили один центнер гречки, а решту сказали виконати до вечора.

Комарівка: Дня, 5.9.48 р. до села прибув упов. райвиконкому Фільчаков і райуповноважений РК КП(б)У підполковник (прізвище невідоме, начальник военкомату – военком). Вони зайшли до гром. Валігури Ніканора Яковича і за недовиконання зернопоставки заграбили: корову, січкарню та скриню з одягом.

Дня, 7.9.48 р. до села прибув упов. райвиконкому Фільчаков з 4-ма бійцями і гонив селян везти зернопоставку. Зайшовши до гром. 65-літньої Смакоуз Наталі, яка саме молола в жорнах, зобачивши те, забрав камені з жорен, виніс на дорогу і тут сокирою побив їх. Ця, жінка, раз, що стара і не може змолотити в млині, подруге, вона не має що до млина ве[з]ти після виконання зернопоставки.

Дня, 6.9.48 р. до села прибув упов. райвиконкому Фільчаков і райуповноважений РК КП(б)У підполковник (прізвище невідоме, начальник военкомату – военком) в справі зернопоставки. Вони зайшли до гром. Чорнобай Олени і Богути Галина та за недовиконання зернопоставки заграбили корови та вівці.

Дня, 21.9.48 р. Пацула Паранька (вдова) найняла коні, щоб посіяти жито. Їдучи на поле на дорозі її зустрів о/у РО МГБ л-т Баранов з 5-ма мgb-істами. Він скинув з фіри плуга і борони та сів на фіру і приказав її возити туди куди він вкаже. Так, вдові не прийшлося, винайнявши коні, посіяти жита, а прийшлося возити мgb-істів, яким не хотілось ходити.

Н.[овий] Тараж³⁰: Дня, 26.9.48 р. районна адміністрація приказала вибратися з своєї власної хати гром. Панчук Дмитрові. Крім цього, ще в нього пограбували все збіжжя та карто[п]лі. Панчук зараз живе у винайнятій квартирі, а в його власній хаті стоять істребки.

Олексенець [Новий і Старий Олексинець]: Дня, 15.9.48 р. упов. Бобрик Олекса та податковий інспектор (прізвище невідоме) за невиконання податку в гром. Боднар Івана, Втонюк Кузьми, Горобець Гринька і Василевського Михайла пограбували хатнє майно.

³⁰ Тепер в складі м. Почаїв Кременецького р-ну Тернопільської обл.

Очеретне: Дня, 15.9.48 р. упов. Кандиба забрав у гром. Ткачука Йосипа все збіжжя за те, що він не хотів подати заяви про вступ до колгоспу. Збіжжя, тобто готове зерно, відставив в Збараж до заготзерна.

Дня, 19.9.48 р. упов. Мартинюк зайшов до гром. Щура Іван[а], який подав заяву до колгоспу, але ще не виконав податку і за це забрав у нього корову. Щура не хотів дати, то Мартинюк, ще побив і сказав нікому не говорити, бо ще не те зробить. Щура після побиття лежав хворий.

Іван[н]я: Дня, 18.9.48 р. упов. Бобрик Олекса зайшов до гром. Шкоропад Федори і набавив їй 8-м центнерів зернопоставки за те, що нібито вона має втаєну землю. При цьому сказав, що коли не виконає за три дні, то зліквідує господарку.

Ст.[арий] Почаїв: Дня, 10.9.48 р. до села прибув упов. по заготівлі Чернецький. Він зайшов до гром. Струкала Фанаса, який ще недовиконав поставки вовни. Чернецький на нього списав акт, а пізніше сказав: "Якщо даси півлітри самогону, то не буду подавати до суду". Струкало віддав останні гроші, щоб купити самогону і запхати розбещеному большевикові пельку, тим самим врятуватися перед судом.

С О В Е Т С Ь К А Д Е М О К Р А Т І Я :

Р-н: Вишневець

Бодаки: Дня, 2.9.48 р. до села прибули автомашиною: перший секретар райпарткому Агеев, уповноважені по поставках Жданов, Хлопін і Мушканець та о/у РО МГБ Парашук з 15-ма мгб-істами. Вони в селі були два дні та перевіряли квити по здачі зернопоставки, викликаючи селян до с/ради. Хто виконав зернопоставку, тому добавляли, нібито з причини цеї, що даний селянин має більше землі, як в наказі. Так, гром. Колоденському Данилові добавили 6-ть центнерів. В обороні Колоденського став Жданов і сказав, що то не по законі зроблено, то Агеев взяв його за ніс і назвав "бандерівським хабарником". А коли давали добавку гром. Дячині Ліонові Ліканоревичеві, який не годився, то о/у РО МГБ Парашук закликав його в другу комнату і вдарив його два рази по обличчі, але всеодно селянин не погодився на добавку.

Дня, 7.9.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Парашук з 6-ма мгб-істами. Зайшовши до с/ради, наказав дижурному, щоб ішов і повідомив тих осіб, які народжені 1928 року. Оскільки хто прибував з цих осіб, то Парашук запитував чи піде в ЧА і чи буде вірно служити.

Дня, 14.9.48 р. без [через] село переїжджало двох большевиків, (прізвища невідомі) а доїхавши до моста побачили гром. Кашук Надю Федорівну, яка викидала з річки коноплі. Вони її покликали до себе, а коли вона прийшла, тоді один большевик зліз з фіри і запитав її: "Ти хочеш Самостійної України!" Жінка, незнаючи що відповісти, мовчала.

Тоді большевик сильно став бити, а набивши до схочу – поїхали. Подорозі за селом стрінули гром. Левіцького Василя і нічого не питаючи, злізли з фіри та так сильно побили, що Левіцький ледве прийшов додому.

Дня, 25.9.48 р. по цілому селі були розвішені протиколгоспні кличі та листівки. Большевики ходили по селі і зд[и]рали та заб[и]рали зі собою. Один большевик підійшов до одного господаря і показав йому протиколгоспного клича, та листів[к]у. Показуючи, сказав: “видиш, що ваші бандити виробляють і пишуть”. Селянин йому на це нічого не відповів.

Вел.[икий] Кунинець: Дня, 21.9.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Боков з 6-ма мgb-істами. Вони зайшли до гром. Кутрань Федора, який саме гнав самогонку, та стали пити, а коли випи[л]и всю, то полягали спати. Коли виспа[л]ись, то під вечір пішли в село, а ніччю робили засідку. Рано прийшли до с/ради, де пробули до вечора, а вечером пішли на участок “Пеньки” та “Долина” (назва частини села), де пробули цілу ніч, а рано зайшли до гром. Бучковського Андрея та арештували і разом з арештованим відійшли до райцентру.

Котюжини: Дня, 9.9.48 р. вечером до с/ради прибув о/у РО МГБ Паращук 4-ма мgb-істами та з 4-ма уповноваженими по поставці на дане село. Вони вночі викликали селян до с/ради та перевіряли квити по здачі зернопоставки. Коли прибу[ли] до с/ради гром. Брега Кирило, Брега Максим і Шандрук, то Паращук почав їх бити та ругати [сварити] за те, що вони так довго не приходили. Досвітком згадані большевики виїхали зі села.

Манево: Дня, 10.9.48 р. з напрямку с. Снігурівка приїхало до села двох большевиків (прізвіща невідомі). Ідучи дорогою на вулиці зустріли гром. Гуцала М. та секретаря с/ради, позлазили з фіри та нічого не питаючи стали бити прикладами крісів в груди. Набивши, сіли на фіру і їхали далі, та знову ж зустріли гром. Горошок Уляну, Гуцала Олександра і [Шаяжн]ого Володимира, позлазили з фіри і стали бити. Селяни стали втікати, а коли повтікали, то вони сіли на фіру і від'їхали в напрям. с. Снігурівка.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали

Вел.[икі] Вікнини: Дня, 1.9.48 р. до села прибув упов. з раймінзагу (прізвище невідоме) з двома місцевими вислужниками [з] цього ж села, які втекли від [...] до гром. Саврок Давида та вимагали від нього заяви про вступ до колгоспу. Селянин на таку пропозицію не хотів погодитися, за що його сильно побили.

Дня, 9.9.48 р. до села автомашинами прибуло [3]0 осіб большевиків на чолі нач. РО МГБ майора Сорокіна. Автомашини поставили на хуторах під “Казьон[н]им лісом”, а самі пішли в ліс облавою. З лісу вийшли на хутір і зайшли до гром. Сідорчук Ярини та арештували її доньку Єфросину. Її зараз стали питати чи ніччю з лісу не виходять

бандерівці і щоб показала в лісі криївку. Дівчина від цього відмовлялася. Тоді большевики стали її бити, так, що вона не могла стерпіти, вирвалася з рук і скочила в криницю, яка мала 40 м. глибини. Тоді большевики заставили гром. Дубового Прокопа, щоб він вліз і дістав. Дубовий поліз і застав Єфросину живу, яка не хотіла вилізти. Він виліз і сказав большевикам, що вона не хоче вилазити, то тоді поліз один большевик. Коли він спустився в криницю, то там помітив вхід до криївки, в які[й] була захована: десятка, ракетниця і один ящик крісових набоїв. Винявши все з криївки і з криниці Єфросину, арештували ще Хільчук Ольгу та відставили до району. Після тяжкого побиття Єфросина на другий день покінчила своє життя.

Дня, 14.9.48 р. до села прибуло кілька міліціонерів і арештували та забрали до району гром. Саврака Гната та Магдич Якова за те, що вони перед тим два дні, як убили злодія Шимка Ахтійона, який крав тютюн у Магдич Якова.

М.[алі] Вікнини: Дня, 22.9.48 р. до с. В.[еликі] Вікнини приїхало три фірі большевиків, які арештували гром. Кобця Матвія та від'їхали назад до села В.[еликі] Вікнини. Арештованим закидали співпрацю з бандерівцями.

Дня, 26.9.48 р. до с. В.[еликі] Вікнини прибуло трьох мвд-истів та арештували гром. Ліберного Євдоксія та голову с/ради Мільничук Афанасія. Арештованих відправили до с. В.[еликі] Вікнини на допит. На допиті заставляли їх зізнатися чи до них заходять повстанці. Коли вони зізнались, що заходять то їх відпустили з тим, що коли до них зайдуть повстанці, то вони мають напоїти і повідомити большевиків.

Горанка [Горинка]: Дня, 6.9.48 р. до села прибув нач. РО МГБ майор Сорокін з 15-ма бійцями та сказав, щоб слідуючого дня в Крем'янець явилися на МВД з характеристикою від голови с/ради гром. Друзь Марко і Забарська Маланія.

Потуторів: Дня, 5.9.48 р. до села прибуло двох мвд-истів та міліціонер Легус Степан. Вони побачили в селі розвішені протиколгоспні листівки, які стали зривати. А коли побачили листівку, яка висіла на клуні гром. Темофіла, то приказали йому вирубати разом з дилем.

Дня, 7.9.48 р. в селі зорганізувало трьох міліціонерів три фірманки, які відвозили з району до Крем'янця арештованих.

Янківці: Дня, 28.9.48 р. з ночі у гром. Марцинюк Сидора в клуні заквартирувало трьох большевиків під маркою повстанців. Коли господар днем вийшов до клуні, то один большевик зліз зі снопів і просив його, щоб він щось виніс їсти. Господар, думаючи що це справді повстанці, їв виніс їсти. Так, большевики досиділи до вечора, а вечером попросили світло, городника і відро та харчів, бо вони йдуть в ліс копати криївку. За кілька днів прийшли большевики знову ж і стали просити їсти, а коли господар відмовився, то вони йому сказали, що в тебе недавно були бандерівці то ти їм давав, а нам не хоч[еш] і стали його бити, а набивши досочу, відійшли.

Дня, 7.9.48 р. большевики під маркою повстанців арештували гром. Шевченко [Шевчук] Віру. Виводячи її з хати на дорогу сказали: "Досить тобі з совітами гуляти. Ти сексотка". Тут же зав'язали очі і повели її до криївки на "Піриху" (назва частини лісу). Запровадивши в криївку стали з нею дуже гарно поводитися та стали говорити, а після говорення стали читати рев. літературу. Після прочитання став її розказувати, що вони українські повстанці, за що боряться і від коли провадиться боротьба за УССД. А після останніх слів став казати, що Шевчук є сексоткою і доносить про все большевикам. Шевчук стала оправдовуватись та пояснювати, що її чоловік згинув, який був у повстанцях, а вона весь час допомагала повстанцям та від коли стала помагати. Крім цього пояснювала, що вона деколи навіть носила якісь записки до Медведь Маринки і погодилась надалі працювати. Після погодження одержала псевдо "Пава" та зістала відпущена додому. А дня 11.9.48 р. арештували [її] та відставили до райцентру.

Дня, 20.9.48 р. арештовано органами МГБ Приступу Миколу і відставлено до райцентру.

Татаринці: Дня, 6.9.48 р. рано до села прибув о/у РО МГБ Науменко з 8-ма мgb-істами та з 5-ма істребками, які стоять в с. Гриньківцях. Вони арештували гром. Ревизюк Андрея, Ревизюк Прокопа Андрейовича, Ревизюк Анну і Шумила Сидора Яковича. Арештованих відправлено до району.

Р-н: Крем'янець

Града: Дня, 3.9.48 р. вечором о/у РО МГБ Богатиренко з 5-ма мgb-істами зловив запільника Валецького Михайла, який вечеряв у хаті. Крім цього побив гром. Мидлик Наталку.

Дня, 8.9.48 р. до села приїхав автомашиною кап. РО МГБ Кравченко В. з 15-ма мgb-істами. Він в селі скликав збори селян, на яких сказав, щоб селяни не допомагали "бандітам" та щоб з ними не співпрацювали, бо він про все буде знати і після цього буде арештовувати. При цьому сказав, що йому відомо про "Цікавого", який ходить до Якимчук Раїси, а навіть і про 15 селян, що співпрацюють. Рівнож питав селян про Валецького Михайла (запільник, який був зловлений 3.9. ц. р.) чи ходив зі зброєю і чи працював з "бандітами". Селяни ствердили, що він зі зброєю не ходив, а працював на ріллі. Після цього Кравченко звільнив Валецького і сказав: "Іди додому, працюй і віддавай ставку".

Крем'янець: Дня, 2.9.48 р. в Державному Учителському Інституті викладач педагогіки Сиферовський викладав лекцію на тему: "Анти-релігійна робота". Викладач звертав студентам увагу в тім, що вони не додержуються вказівок радянських викладачів учительського інституту, як мають виховувати молоде покоління в радянській державі. При цьому наводив приклад з одного студента цього ж інституту, який у церкві вінчався. Це значить, що він не пішов по лінії марксизму.

Продовжуючи сказав: “Як він буде виховувати дітей, коли діти бачать, що він іде до церкви? Чи він може сказати учням, що нема Бога, що немає вищого чогось над природою, а є лише вічна матерія. Релігія виникла внаслідок цього, що людина не розуміла явищ природи, а виникла думка, що існує якась надприродна сила, яка б мусіла керувати природою. І таку надприродну силу людина тоді назвала богом. Так твердили Маркс – Енгельс. А Ленін говорив: “Релігія це опіум народа, релігія протиставиться науці”. Таку ж саму оцінку дає Сталін, він говорить: “Комунізм і релігія протилежні одно другому”. “.

Сиферовський крім цього ще звертав студентам увагу, що вони переходячи біля церкви – хр[е]стяться, та наполягав на те, щоб студенти не ходили до церкви.

Кімната: Дня, 11.9.48 р. о/у РО МГБ кап. Кравченко В. з 9-ма мgb-істами робив вночі труску в слідуючих селян: Ратинського Федоса, Антонюк Катерини і Савчук Микити. Савчук не хотів пустити до хати, то Кравченко вибив вікно і двері та [у]війшов до хати і зробив труску. В час трусу селянам закидав переховування українських повстанців.

Дня, 23.9.48 р. упов. по зернопоставці Пожидаєв арештував Казмірук Настю Петрівну, яка втікла з Сибіру і передав о/у РО МГБ Кравченкові М.

Куликів: Дня, 7.9.48 р. до села прибув упов. по зернопоставці Грицюк з кількома бійцями. Вони взяли фіру, на котру посадили гром. Чоповського Петра, Чоповського Мойсея і Притолюка Максима та повезли до с. В.[еликі] Бережці, щоб вони там подивилися, як буде судити суд односельчанина Ковальчука Максима за невиконання зернопоставки. Ковальчука було засуджено на 7 років в'язниці.

Дня, [8].9.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Пщерінков з 6-ма мgb-істами і зайшов до гром. Чоповського Дмитра та арештував його 19-літнього сина. Арештованого забрано до с/ради. В с/раді Пщерінков спитав: “Де ти був дня 6.9. ц. р.?” Хлопець відповів, що водив наніч пасти коні. Тоді його за такі слова став бити, говор[я]чи: “Ти тоді в селі розвішував бандітські листівки”. Хлопець до вини не признався і його незабаром відпущено додому. Вечором знов зістав покликаним Пщерінковим до с/ради на допит. Тут же заставляв його таки призна-тися, говор[я]чи: “Признайся, за це тобі нічого не буде”, але хлопець вдруге нідочого не признався і був звільнений.

М.[алі] Бережці: Дня, 7.9.48 р. о/у РО МГБ Богатиренко з 11-ма мgb-істами тримав нічну засідку біля села від ліса. Рано переводив труску в гром. Смика Петра, Казмірука Максима і інших. Ходив також по лісі, де знайшов самогонного апарата і брагу, біля якої арештував Яловську Марію, яку при цьому побив.

Млинівці: Дня, 2.9.48 р. упов. по поставках Амбасадор з фінагентом ходили по селі та заказували селянам, щоб несли податок, добавку до зернопоставки та м'ясопоставку. Зайшовши до гром. Тернового

Гриця та вимагали добавку до зернопоставки. Терновий сказав: “Я вже все віддав так, що не маю чим обсіяти поля”. Тоді Амбасадор почав кричати і казати: “Ви саботажники, не хочте розраховуватися з державою”. При цьому кинувся бити господаря. Господар вибіг з хати на подвір'я та став кричати, що на його напали бандіти. Розлючений Амбасадор почав в хаті бити його жінку, яка також вибігла на двір і почала називати Амбасадора грабіжником і бандітом.

Дня, 21.9.48 р. упов. по поставках Амбасадор зі своїм боевиком ходив по селі і гонив селян щоб везли добавку до зернопоставки та м'ясопоставку. Вони зайшли до гром. Кіндратюка Кліма, якого за невиконання добавки до зернопоставки сильно побили.

Хотівка: Дня, 2.9.48 р. о/у РО МГБ Лятін з 10-ма мgb-істами, вертаючи з нічної засідки, зайшов до гром. Штуки Аніські і перевів в будинках труську. Після цього зайшли до клуні і полягали спати. Рано прийшла Аніська додому, бо ночувала на сусідах, побачивши відчинену клуню, зайшла подивитися. Лятін встав, виломив добру палку і почав Аніську бити[,]допитуючи її: “Кажі яких ти знаєш бандітів?” Він її побив так крепко, що приказав скинути і випрати скривавлену одіж, а передітися в нову.

Дня, 14.9.48 р. рано о/у РО МГБ Лятін з 10-ма мgb-істами прийшов до гром. Чумака Тимофія, якому наказав готовити обід для своєї групи. Підвечір арештував в селі дві дівчині, які верталися з роботи від Сапанівського торфянику: гром. с. Града Барановську Ніну і місцеву Кухту Олену за це, що не хотіли його солдатів привітати “Здравствуйте”. Арештованих завів до хати гром. Кузміча Захара, а з хати вигнав господарів, взяв палку та став бити дівчат. Барановську Ніну побив за це, що вона перед цим кілька неділь наробила крику як він її хотів знасилувати. Кухту Олену побив за це, що бачив у неї в хаті на стіні фотокарточку з підпілячки Штуки Ніни. Збитих дівчат Лятін відливав водою, наказуючи їм, щоб селом ішли “стройно” і не кулились та не плакали, потішаючи їх: “це все пройде, побій не пошкодить”.

Шпиколоси: Дня, 18.9.48 р. до села приїхав фірою о/у РО МГБ Макушін і зайшов до гром. Неборч Гриваса та арештував його дочку Афанасію. На другий день Афанасію звільнено з арешту.

Р-н: Ланівці:

Білка [Велика і Мала]: Дня, 7.9.48 р. до села прибули: упов. РК КП(б)У і РВК Конюхов, агент райуповмінзагу Жуков і істребок ..... Іван. Вони ходили по селі і заходили до селян та наказували, щоб везли зернопоставку. Зайшовши до гром. Матюк Захара та побили невідомо за що.

Дня, 14.9.48 р. до села прибули: упов. Конюхов, агент Жуков і істребок ..... Іван в справі зернопоставки. Зайшовши до гром. Михайла і вимагали горілки. Коли селянин не дав, то вони стали стріляти в горшки, що від куль порозбивалися.

Дня, 19.9.48 р. рано до села двома автомашинами прибуло 40 осіб большевиків на чолі о/у РО МГБ Ілінцова, Свістунова і робітника РО МВД Тарараки. Вони в селі арештували гром. Гончарук Олексу, ... Кузьму (мельника) і Притулу. Всіх допитував Ілінцов. Вечором Свістунів зі своєю групою відійшов в напрям с. Жуківці, а Ілінцов і Тарарака забрали арештованих та від'їхали до райцентру.

Дня, 20.9.48 р. ранком до села прибула група большевиків в числі 30 осіб, на чолі о/у РО МГБ Свістунова, Ілінцова і роб. РО МВД Тарараки. Вони зробили трус в гром. Гончарук Олекси, нічого незнайшли і пішли біля школи та полягали на траві. В цей час відбувся похорон, зліквідованого українськими повстанцями большевицького вислужника, Кононюк Хотини. Місцевий священик не хотів її взяти до церкви. До похоронного походу прийшли большевики і Тарарака сказав: "Всіх умерших вносити до церкви, а її не хоче. Зараз візьміть її до церкви, бо це найкраща радянська людина". Побачивши, що так мало людей бере участь у похороні, большевики пішли в село і гонили селян на похорон. Селяни втікали. В час похорону всі большевики були в церкві. Вечором Свістунів і Тарарака зі своїми групами вийшли зі села, а Ілінцов робив засідку на хуторі від сс. Жуковець і Соколівки.

Дня, 21.9.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Свістунів з 7-ма мgb-істами і робітник РО МВД Тарарака з 6-ма істребками. Під вечір ще до них прибув о/у РО МГБ Ілінцов з 9-ма мgb-істами. Вечером група Ілінцова і Тарараки зробили засідку біля хати гром. Корнійчук Евгена. На засідці істребки почали між собою битися, а бійці Ілінцова стали розбороняти. Група Свістунова зайшла ночувати до гром. Фанделюк Михайла і тут бійці також почали між собою битися. Господар спочатку заохочував їх до бійки, приговорюючи: "Бийтеся, бийтеся!" – але як побачив, що і його можуть набити – втік зі сином з хати. Осталась тільки його жінка. Большевики тоді стали заставляти жінку, щоб вона спала, а самі дивилися, щоб дещо вкрасти. В цей час істребки взяли фіру і від'їжджали до с. Бережанка. Подорозі в с. Мал.[а] Білка стрінули сільського хлопця і почали до нього кричати. Хлопець довго не надумуючись взяв доброго бука, пустився за ними. Тоді Паламарчук (відповідаючий за групу істребків) наказав істребкам стріляти вгору, а до селянина, який їх віз, сказав чим скорше поганяти. Хлопець з криком: "Стій большевицька голото!" – гнався за ними около пів кілометра, а побачивши що не здож[е]не, повернув і пішов далше.

Дня, 22.9.48 р. до села прибув упов. УМГБ майор (прізвище невідоме) і з о/у РО МГБ Ілінцовим, що був у селі, ходили хата в хату і розпитували селян про зліквідовану українськими повстанцями Кононюк Хотину. Питали, як вона жила з населенням, що про неї люди говорили і т. п. Селяни відповідали, що це була така людина, що кожній владі служила. Коли були поляки, то вона була полька, коли прийшла рад. влада, то вона комуністка, а як були німці, то була німкinya. Вечором большевики переходили до с. Мал.[а] Білка. Подорозі побачи-

ли 80-літню глуху жінку Маняк Анну, що побачивши большевиків, втікла до хати і загасила світло. Большевики оточили хату і почали гримати в двері та вікна, але жінка не чула і не відчиняла. Тоді большевики розбили двері і вдерлися до хати. Тут не застали, крім старої жінки, нікого. Почали її бити і питати кого вона заховала, що втікла до хати. Жінка нічого не розуміла, тільки кричала і питала чого від неї хочуть. Побачивши, що жінка нічого не говорить, большевики зробили трус. Побили всі замки від дверей та скринь, а навіть розвалили піч. В цей час дорогою йшов голова с/ради Михальський Хведір і, почувши крик, зайшов до хати та почав до большевиків кричати, щоб залишили стару в спокої, бо вона глуха. Ілінцов сказав, що тут мусить хтось бути, бо вона втікла до хати. Михальський вияснивши, що жінка нічого не винна, забрав большевиків і відійшов з ними в село.

Дня, 23.9.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Ілінцов зі своїми бійцями та робітник РО МВД Тарарака і арештували сільського хлопця, який побив сержанта військ МВД ..... Володимира. Тарарака арештованого відставив до району, а Ілінцов зі своєю групою залишився в селі і робив засідку.

Борсуки: Дня, 23.9.48 р. большевики арештували фінагента Шевчук Гната і відставили до райцентру. Причина арешту невідома.

Буглів: Дня, 11.9. 48 р. до села прибув о/у РО МГБ Ізместв з 8-ма мgb-істами та арештував гром. .... Івана. На допиті в с/раді питали його звідки він і чим займається. Закидаючи, що він походить з Росії і потайки лікує людей. По двогодинному допиті пустили додому.

Дня, 19.9.48 р. до села прибула група большевиків в числі 8-м осіб на чолі о/у РО МГБ Ізмествова і зривали протибольшевицькі заклики, які були розвішені по селі.

Цього ж дня до села прибув упов. РК КП(б)У і РВК Троїцький та зігнав селян на збори, на яких говорив, щоб селяни подавали заяви до колгоспу. Тепер не мають чого боятися "бандитів", бо їх тільки в Лановецькому районі є 18 осіб і вони вже нічого не зроблять. Під вечір виїхав зі села до райцентру.

Вижгородок [Вишгородок]: Дня, 2.9.48 р. Парокінний, Гаврилюк і Луб'янський перевіряли здачу зернопоставки і податку, а опісля арештували гром. Присяжнюк М. М. і Поворозника та відіхали до району. Причина арешту селян невідома.

Краснолука: Дня, 15.9.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Борискін з 8-ма мgb-істами і викликав до с/ради на допит слідуєчих селян: Банчук С., Прадун А., Тимошук С., Глібов Ф., та Сірого. Що допитували – невідомо. Всі зістали звільнені. Вночі Борискін робив засідку біля хатів гром. Філюк Петра і Козак Пилипа, а нічого не завваживши, відійшли зі села.

Корначівка 2 [Карначівка Друга]: Дня 13.9.48 р. до села двома автомашинами прибуло 40 осіб большевиків на чолі нач. РО МГБ майора Риндюка і упов. У МГБ (майора, прізвище невідоме). До них ще

добавилося, на двох фірманках, около 15 осіб на чолі о/у РО МГБ Ізместьова. Вони всі разом пішли на поле від с. Жуківці і знайшли криївку, в якій не було, крім відра і куска хліба, нічого.

Люлинці: Дня, 12.9.48 р. до села прибуло двома автомашинами 40 осіб большевиків на чолі У МГБ майора (прізвище невідоме) і о/у РО МГБ Ізместьова. Вони обкружили господарство гром. Ткачука Григорія та в хліві знайшли криївку (вхід зі стіни), яку видав зловлений запальник Дурановський Григорій з цього ж села. В криївці незнайшли нічого. Ткачука арештували і вивезли до Тернополя, а по кількох днях звільнили.

Дня, 19.9.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Ізместов з 8-ма мgb-істами і зривав протибольшевицькі заклики, що були вивішені в селі. На місцях де були заклики – рубали стіни. Під вечір зробили в кількох господарствах трус, а незнайшовши нічого відійшли в напрям с. Оришківці.

Синівці: Дня, 10.9.48 р. до села прибув автомашиною нач. РО МГБ майор Риндюк, о/у РО МГБ Циганов і робітник РО МВД Горбунов. Вони зайшли до голови с/ради та сказали, щоб звільнити секретаря с/ради Рикун Анну, а на її місце вибрати іншого. Причина звільнення невідома. Під вечір всі виїхали зі села до району.

Дня, 19.9.48 р. в ночі до села прибув о/у РО МГБ Циганов з 8-ма мgb-істами та арештував гром. Волохатого Полікар[п]а і від'їхав до району.

Дня, 24.9.48 р. до села автомашиною прибуло 25 осіб большевиків на чолі нач. РО МГБ майора Риндюка. Вони зробили трус в гром. Марценюк Якова, а незнайшовши нічого, арештували Марценюка і від'їхали до райцентру.

Соколівка: Дня, 20.9.48 р. до села прибуло 7-м осіб большевиків на чолі ст. групи ІБ Паламарчука (в тому числі були і також істребки). Вони арештували гром. Скорожицького Івана, побили та забрали до с. Бережанка.

Р-н: Почаїв:

Башуки: Дня, 3.9.48 р. до села прибув міліціонер Королук Іван і нач. істреб. бат. з с. Ст. Олексенець [Старий Олексинець] Микита. Вони заарештували гром. Гусака Андрея і відставили до с. Ст. Олекс[и]нець. Тут Гусак просидів арештований три дні і зостав звільнений. Причина арешту невідома.

Будки: Дня, 1.9.48 р. до села з ранку прибув о/у РО МГБ Шабанов з 6-ма мgb-істами. А пізніше вдень прибув л-т з М[ГБ] Шмірін з одним мвд-истом. Вони зайшли до гром. Кіндратюк Мифодія і арештували його, нібито за те, що гонить самогон. Арештованого відправлено в райцентр.

Дня, 11.9.48 р. рано на хутір Гниле Озеро (хутір належить до с. Будки) прибув о/у РО МГБ Шабанов з 18-ма бійцями. Тут же в госпо-

дарствах зробили ревізії. Після ревізії Шабанов з 5-ма бійцями від'їхав в село і арештував гром. Зубкевич Анастасію за те, що її чоловік, який був в ЧА пропав без вістки. Шабанов говорив, що "он ушов в банду". Під вечір з арештованою від'їхав до району.

Дня, 19.9.48 р. зранку 50 осіб большевиків на чолі [з] нач. РО МГБ Вороніним робили облаву по лісі "Гущак". А після 12 год. дня около 40 осіб большевиків на чолі о/у РО МГБ Карандашовим прибули до села. Тут же вони по господарствах зробили труски. Під час тусу розв'язували снопи, шпигали стіни та землю. При цьому вони зловили одного хлопця з с. Ст.[арий] Почаїв, який утік з Донбасу від каторжної роботи і тут переховувався. Арештованого відставили до райцентру. Переводячи труску в гром. Сапок Василіни (вдова, чоловік згинув на т. зв. Вітчизняній війні і залишилось двоє малих дітей), порозв'язували в клуні снопи всякого збіжжя і все разом вимішали. А зайшовши до комори вивернули кваш[е]ні огірки. Після цього, як вивернули огірки, Васи́ліна їх назвала злодіями. За це один сержант вдарив її кілька раз головою об стіну. Вона довго ненадумуючись вдарила рукою в обличчя сержанта і викинула його з комори на подвір'я, а коли він знову ж хотів її бити, то вона пообривала йому пагони і кинула ним так, що вилетів йому автомат з рук та побив пальці. На крик прибігли старшини сержанта, яким він прискаржив жінку. Зараз жінку арештували і відправили до району. Тут її побили і відпустили додому.

Валігури: Дня, 25.9.48 р. вночі до села прибуло понад 40 осіб большевиків на чолі нач. РО МГБ майором Вороніним. Рано до них ще добавилося до 40 осіб мвд-истів. Вони в селі перевели ґрунтовні труски. Викидаючи снопи з клунів, копали ями, шпигали по городі, подвір'ї, колували стіни, але незнайшли нічого, окрім одного селянина з с. Дунаїв, Крем'янецького району, який скривався ще від часу вивозу на Сибір. Його знайшли на вишках в соломі в гром. Лавренюк Мартохи. Знайденого селянина відставили до Почаєва. В 2-ій год. дня одна частина большевиків пішла через поля в напрям лісу "Гай", а друга в напрям с. Будки.

Комарівка: Дня, 7.9.48 р. до села прибув о/у РО МГБ л-т Шмірін з кількома мґб-істами. Він арештував і забрав до району гром. Нікітюк Анну за те, що нібито вона повинна знати, хто в сусідстві забрав і знищив одну дівчину с/о РО МВД.

Дня, 25.9.48 р. упов. райвиконкому Фільчаков зайшов до гром. Присяжнюк Олекси та заставляв, щоб він подав заяву до колгоспу. Коли Присяжнюк дав негативну відповідь, він його став бити, а коли Присяжнюк став утікати, то Фільчаков почав по ньому стріляти. Коли втік, то тоді Фільчаков забрав з теї пасії дві старі подушки та радно і від'їхав до району.

Н.[овий] Тараж: Дня, 7.9.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У Стрельніков з кількома мвд-истами. Він закликав до с/ради слідуючих селян: Романюк Михайла, Притулу Олексу, Сімору Юхима, Романюка

Федора та Саву. Тут же запропонував їм подати заяви до колгоспу і тим самим доказувати, що вони не “вороги сов. власті”. Коли селяни відмовилися, навіть в тому випадку, коли він обіцяв зменшити всі поставки та податки на половину. Тоді він до них сказав: “Значить, вам не нравиться советская власть”. Селяни мовчали. Їх погрозами, намовами мучили до вечора, а увечорі коли ті таки не погодилися, то їх важко побито і заарештовано, а на другий день відпущено з тим, щоб “подумали” і подали заяви. Між іншим, Стрельніков заявив: “Вам две дороги: в колхоз или на Сибир[ь]”.

Дня, 9.9.48 р. арештовано та побито гром. Дубровського Якуба, Романюк Федора і Михайла за те, що вони не хотіли подати заяви про вступ до колгоспу.

Дня, 10.9.48 р. Стрельніков з трьома мвд-истами арештував слідуючих селян: Дюпен Олександра, Притулу Олексу і Саву. Арештованих відправлено до РО МВД. Тут мвд-исти їх взяли на допит, ніби, в справі співпраці з українськими повстанцями. На допитах їх сильно побито, а крім цього їм заявили: “Вы не йдете в колхоз потому, что вам так говорят бандиты, мы знаем. И за то, что вы бандитские подсобники, будем вас судить, а родных ваших вытащим в Сибир[ь]. Если хотите доказать предан[н]ость советской власти, пожалуйста, вступайте в колхоз”. Коли селяни дальше не годились подати заяви про вступ до колгоспу, їх важко побито і було заявлено, що будуть держати доти у льосі, аж поки не дадуть заяви до колгоспу. Таким чином большевики добилися того, що змусили, змучивши, залякавши, подати заяви про вступ до колгоспу. Після того, як [селяни] погодилися подати заяви, їх звільнено з арешту.

Дня, 26.9.48 р. до села прибули большевики на чолі з першим секретарем РК КП(б)У. Вони гонили селян на збори – заходили до хати та заставляли селян підписуватися, що придуть на збори, а то й сам[і] заб[и]рали селян в приміщення, де мали відбутися збори. Коли назб[и]рали частину людей, виступив з промовою Кононенко і запропонував селянам, які ще не подали заяв, подати заяви про вступ до колгоспу. Тоді гром. Панчук Дмитро висловився у відповідь: “Вступати в колгосп я не бажаю, бо добре бачу життя колгоспників зі східних областей. Якщо вступимо до колгоспу, то куди вже ми підемо за хлібом?”. За це його було з місця арештовано, пізніше випущено, але викинено з його власної хати та кількаразово пограбовано збіжжя. Селянин зараз живе в чужому приміщенні, а в його власні[й] хаті стоять істребки.

Дня, 25-26.9.48 р. вночі в сс. Валігури, Будки, Комарівка, Ст.[арий] Почаїв і Юридика³¹ появилася більша кількість большевиків. Рано большевики були в усіх згаданих селах та в лісі “Гущак” і “Вивіз”. Большевиків начислювалося понад 200 осіб. Вони без [через] цих два дні переводили облаву. Рівнож ці самі большевики, робили облаву в

³¹ Тепер в складі м. Почаїв Кременецького р-ну Тернопільської обл.

с. Лідихів дня, 25. ц. м. Під час облави большевики недобилися жодних успіхів. З цих большевиків 26 осіб після акції від'їхали до Крем'янця.

НАРОД БОРЕТЬСЯ:

Р-н: Вишневець:

Бутин: Дня, 17.9.48 р. українські повстанці знищили в с/раді телефонічний апарат та усі папери.

Котюжини: Дня, 4.9.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Паращук з 6-ма мgb-істами та упов. по поставках на дане село. Зайшовши до с/ради, вислали десятників, щоб вони [пере]казали селянам, щоб брали квити по здачі зернопоставки і приходили до с/ради на перевірку. В с/раді залишився голова с/ради і большевики. Тоді уповноважений по поставках сказав до голови: "Голова, підпиши заяву до колгоспу". Голова від цього став відмовлятися, то тоді один большевик взяв його руку і встроїв олівця між пальці та почав водити рукою по заяві. Голова видер руку і сказав: "Я перший до колгоспу не піду і не буду підписувати заяви". Большевики розсердилися і один став його бити. Коли голова побачив, що то може бути погано, непомітно вийшов з с/ради. А коли населення почуло, що то їх викликають не на перевірку квитів, а щоб вони підписали заяви до колгоспу, то всі повтікали від с/ради і більш ніхто не приходив.

Дня, 19.9.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Паращук з 6-ма мgb-істами та упов. по поставках на дане село. Вони зайшли до с/ради та сказали дежурному, щоб він пішов до десятників і сказав, щоб вони заказали селянам, щоб приходили до с/ради з квитами по здачі зернопоставки на перевірку. З селян ніхто не прийшов, бо боявся, щоб то не був підступ, як попередньо, що заставляли писатись до колгоспу. Большевики посиділи в с/раді і побачили, що ніхто не приходить, взяли фіри і від'їхали до району.

Манево: Дня, 20.9.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Зотов з 6-ма мgb-істами. Вони зайшли до школи і тут спали до полудня, а після того розійшлися по селах і просили їсти. Зотов зайшов до гром. Сарафан Деміяна і щось довго з ним говорив, а коли відійшов до с/ради, то зараз викликав до себе трьох селян. Селяни до нього не пішли і Зотов, посидівши, відійшов в невідомий напрям.

Дня, 25.9.48 р. в селі були розвішені протиколгоспні клічі та листівки. Населення з радістю читало та переказувало одно другому.

Р-н: В.[еликі] Дедеккали

Дня, 5.9.48 р. в райцентрі появилися революційні клічі. Коли большевики помітили клічі, зробили алярм і стали говорити поміж собою: "Смотри и здесь были бандьоры".

Мизюринці [Мізюринці]: Дня, 28.9.48 р. в селі українські повстанці [вночі] при зустрічі з групою В[ійськ] МВД вбили л-та з цієї ж групи. Трупа лейтенанта відвезено до Крем'янця.

Радишівка [Радошівка]: Дня, 25.9.48 р. до села прибула уповноважена з РК КП(б)У Дзюрчиха. Вона зайшла до с/ради і хотіла зібрати весь актив села і учителів, з якими мала зробити засідання. На її зарядження актив села і учителі не прийшли і вона від'їхала до району нічого не зробивши.

Протягом звітового місяця було розкинено два рази протибольшевицькі клічі. За першим разом на одне село припадало по 10 клічів, а за другим по 80. Селяни сс. Радишівка [Радошівка] і Загорець говорили, що клічі були скинуті з літака.

Р-н: Крем'янець

Жолоби: Дня, 10.9.48 р. селом переходив якийсь невідомий озброєний мgb-іст. За селом на полі він зустрів дівчину Колоницьку Марію, яка копала картоплі. Заарештував її і провадив до лісу. Тут хотів дівчину знасилувати. Колоницька наробила крику, на який з полів збіглися люди. Мgb-іст людей порозгонив, а дівчину побив прикладом автомата, намагаючись далі вести в ліс. Кажучи: "Мне не можливо так іти, щоб люди видели, они доложат большевикам и мне [меня] паймают". Він пробував вдавати з себе українського повстанця, але це йому не вдалося, бо не тільки що, а і говорити по-українськи не вмів. Колоницька рішуче відмовилася далі йти з ним в ліс. Тоді він повів її в село, намагаючись забрати до Крем'янця. Подорозі зайшов до с/ради. Тут Колоницька запротестувала, що до Крем'янця з ним не піде, незвертаючи на його погрози і побой. Побачивши це, голова земельної комісії Тарковський Микола, спитав мgb-іста: "За що ви цю дівчину арештували?" Мgb-іст відповів: "Какоє ты имееш право меня спрашивать". Підчас їхньої суперечки Колоницька втікла від с/ради. Мgb-іст попрямував до Крем'янця. Подорозі за селом знову ж зустрів сільську вчительку Кіщук Марію, яку також хотів знасилувати, причому її крeпко побив. Вчителька, вирвавшись мgb-істові з рук, почала тікати, незважаючи на це, що він стріляв по ній з автомата.

Дня, 16.9.48 р. [вночі] на будинку с/ради були розчіплені протибольшевицькі клічі та листівки, які рано зірвала дир. школи М. Жень і забрала їх зі собою до школи. Після цього селяни говорили: "Хто б то міг розчіпити листівки, коли в с/раді був дижурний і нікого не бачив. Чи це справді були повстанці, чи може сам упов. Борщик з Тарковським, які мабуть мають зв'язки з повстанцями, бо дуже себе свобідно почувують і не бояться повстанців".

Куликів: Дня, 10.9.48 р. [вночі] в селі були розчіплені протиколгоспні листівки. Цеї ж самої ночі прибув до села о/у РО МГБ Пщерінков з 10-ма мgb-істами. З них 5-ть лягли спати в гром. Чоповського Івана, а Пщерінков з рештою пішов в село. Рано прийшов до секретаря с/ради і каже: "Цеї ночі я був в селі і бандіти були, і коли вони розчіпили ці листівки, що я нічого не зустрів?"

Дня, 15.9.48 р. [вночі] в селі було розчіплено протиколгоспні листівки, які висіли цілий день і населення мало можливість їх перечитати.

Комарин: Дня, 5.9.48 р. на хуторі Польова [Гребля] українські повстанці зробили засідку на дир. рибгоспу Виливчука Володимира (большевицького вислужника), якого поранено в груди. Опісля повстанці зайшли на рибгосп, де до скіртів збіжжя попідсували сільськогосподарські машини, віялку, вози і інший інвентар та це все підпалили. Підчас пожару згоріло чотири скирти збіжжя і всі сільськогосподарські машини. Після цього в ці[й] околиці большевики переводили сильні акції.

Ст.[арий] Кокорів: Дня, 6.9.48 р. двох українських повстанців: “Шугай” і “Хмара” попали на нічну большевицьку засідку, яка була зроблена о/у РО МГБ Собурином. Підчас перестрілки українськими повстанцями було ранено одного большевика в голову. По стороні повстанців втрат не було.

Шпиколоси: Дня, 16.9.48 р. [вночі] в селі були розчіплені проти-большевицькі листівки. На другий день о/у РО МГБ Макушін зайшов до гром. Каленіка Германа і сказав: “Це ти вичіплював в селі листівки”. Каленік відповів: “Я нікого не бачив і нічого не знаю”. Тоді Макушін сказав: “Ви всі нічого не знаєте і не бачите. Побачив ти вичіплений папір, зірви його і порви, щоб ніхто не читав, а то ніхто не зірве аж поки ми не прийдем і не зірвем”.

Р-н: Ланівці

Буглів: Дня, 19.9.48 р. в селі були позривані всі большевицькі лозунги і заклики, в яких закликалося селян про організацію колгоспів, а написано: “Геть колгоспи! Смерть Сталіну!”

Цього ж дня до села прибула група большевиків в числі 8-м осіб на чолі о/у РО МГБ Ізместьова. Рівнож з ним прибув упов. РК КП(б)У Троїцький. Вони зігнали на збори селян, на яких Троїцький говорив, щоб селяни подавали заяви до колгоспу. “Бандитів” нема вже чого боятися, бо їх багато вже нема”. Селяни почули, що говорять про колгосп, почали розходитися. Троїцький виїхав до району з нічим.

Білозірка: Дня, 26.9.48 р. українські повстанці зліквідували двох большевицьких вислужників, що були активними шкідниками українського народу.

Білка [Велика і Мала]: Дня, 18.9.48 р. до села прибули: упов. РК КП(б)У Конохов, агент райуповмінзагу Жуков, та ст. групи істр. [б]ат. з с. Бережанки Паламарчук та істребок ..... Іван. Вони зібрали збори селян, на яких говорили, щоб подавали заяви до колгоспу. Селяни почули, що говорять про колгосп, почали розходитись, а большевики виїхали до району.

Цього ж дня українськими повстанцями зліквідовано большевицького вислужника Кононок Хотину, що була активним шкідником українського населення. В 1948 р. арештована СБ ОУН, а вирвавшись

з[-]під арешту, дальше доносила більшовикам про рев. рух і місцевих селян, які симпатизують українським повстанцям.

Дня, 26.9.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У Конюхов, агент райуповмінзагу Жуков та істребок Іван. Вони написали заяву про вступ до колгоспу і носили по селянах, щоб її підписали. В цій справі зайшли до гром. Ліщук Хфедора Олександровича і сказали йому підписати, але не говорячи, що це заява до колгоспу. Ліщук сказав: "Не підпишу, бо це може бути заява до колгоспу". Більшовики, почувши таке, почали кричати, що він і так не має що їсти і йому нема чого боятися колгоспу. Селянин рішуче заперечив і заяви не підписав. Більшовики за це його побили і відійшли.

Ванжулів: Дня, 29.9.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Ізмєстьов з 8-ма мgb-істами. В той час до села прибула т. зв. організаційна бригада по колгоспах на чолі заввідділом пропаганди при РК КП(б)У Дудченка. Вони намагалися зорганізувати колгосп. Селяни про це почувши, чого вони хочуть, повтікали зі села і більшовикам не вдалося нічого зробити.

Влащинці: Дня, 19.9.48 р. українські повстанці зліквідували більшовицького вислужника Кіпренка. Він в час першої більшовицької окупації помагав більшовикам організувати колгоспи, а зараз агітував, щоб селяни вписувалися до колгоспу.

Жуківці: Дня, 3.9.48 р. українські повстанці знищили канцелярію с/ради.

Корначівка 2 [Карначівка Друга]: Дня, 28.9.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Ізмєстьов з 8-ма мgb-істами. В той час до села прибула т. зв. організаційна бригада по колгоспах в числі 6-ть осіб на чолі [з] заввідділом пропаганди при РК КП(б)У Дудченка. Вони в селі почали ловити людей і примушувати підписувати заяви про вступ до колгоспу. Селяни втікали, а кого зловили, то[й] їм заявляв, що він краще піде до тюрми, але до колгоспу не запишеться.

Краснолука: Дня, 19.9.48 р. до села прибула група більшовиків автомашиною в числі 15-ть осіб на чолі о/у РО МГБ л-та Циганова, в тому ж числі були робітники райадміністрації. Вони почали ловити селян і примушувати, щоб [ті] писали заяви до колгоспу. Населення втікало в поля і сусідні села і більшовики мусіли виїхати до району з нічим.

Люлинці: Дня, 19.9.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Ізмєстьов з 8-ма мgb-істами та упов. РК КП(б)У Троїцький. Вони ловили селян і примушували підписувати заяви про вступ до колгоспу. Селяни втікали. Не зробивши нічого, під вечір виїхали зі села.

Ланівці: Дня, 7.9.48 р. більшовики почали натискати на селян, щоб підписували заяви про вступ до колгоспу. Коли селяни не хотіли підписувати, то більшовики стали [їх] арештовувати. Арештувавши гром. Цюшка Івана, взяли до тюрми і держали три дні та примушували підписати заяву до колгоспу. Цюшко просив, щоб його відпустили

додому, він порадиться з жінкою і підпише заяву. Його звільнили. Тоді Цюшко пішов до церкви, висповідався і добровільно вернувшись до большевиків, сказав: “Я прийшов до вас сам. Можете мене стріляти, але я в колгосп не запишуся”. Цюшка відпустили додому, а на відході сказали: “Падажди с... сын. Мы на тебя еще место найдем!” Крім Цюшка большевики арештовували ще багато людей і примушували підписувати заяви про вступ до колгоспу, але на це ніхто не погодився. Селяни самі писали заклики проти колгоспів і один одному [кидали] до сіней та розвішували на дверях та стінах.

Мал. Куськівці [Малі Кусківці]: Дня, 24.9.48 р. українські повстанці зліквідували большевицького висулжника Карп'юк Кирила. Він активно шкодив українському населенню і ховався перед українськими повстанцями.

Нападівка: Дня, 18.9.48 р. українські повстанці покарали місцевого священника Волоцького Валер'яна карою 200 крб. за це, що позривав протибольшевицькі заклики, які були розвішені біля церкви.

Дня, 23.9.48 р. до села прибув робітник РК КП(б)У Касека з двома большевиками. Вони зайшли до гром. Дембовського Юлька та сказали, що на його господарстві мусить бути колгосп і, що він перший мусить підписати до колгоспу заяву. На це Дембовський відповів: “Можете забрати все, навіть скину зі себе кожуха, але в колгосп не піду, бо це для мене смерть”. Касека за це на нього списав акт і сказав: “Подожди сволоч, мы вас 50% вытащим на Сибир[ь], а колхозы зделаем”. Не зробивши нічого, большевики виїхали до району.

Дня, 29.9.48 р. до села прибув агент райуповмінзагу та майор (прізвище невідоме) і хотіли колективізувати село. Люди, почувши чого ті “гості” хотять, втікали в інші села. Тоді большевики арештували місцевого священника Волоцького Валер'яна і кількох стариків, що йшли до церкви. Старики хр[е]стилися і говорили: “Боже, ратуй нас. Відч[е]п[і]ться від нас нехристи. Ми старі і вже не здужаємо іти на панщину”. Большевики залишили їх, а побачивши, що нічого не зроблять, виїхали до райцентру.

В цьому ж селі селяни не носять податку до с/ради самі, а посилають малих своїх дітей, бо бояться, щоб не примушували їх писатись до колгоспу.

Соколівка: Дня, 27.9.48 р. в селі появилися протибольшевицькі і протиколгоспні листівки та заклики. Селяни читали та говорили, що так треба робити, як там написано.

Янківці: Дня, 19.9.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У і РВК Руденко і Шеремет та ловили селян, щоб селяни погодилися на здачу поміщицької землі, яку вони сіють, щоб з неї тепер зробити радгосп. Селяни довідалися чого большевики хочуть, тікали зі своїх хатів, щоб не стрінутись з ними.

Дня, 30.9.48 р. українські повстанці спалили канцелярію с/ради. При цьому понищили всі документи, а втому списки землі, які боль-

шевики підготували, щоб забрати від селян землю і створити радгосп. Також понищили портрети большевицьких верховодів.

Дня, 19.9.48 р. в усіх селах району і райцентрі появилися заклики до населення, щоб не виїздило на большевицькі роботи: Донбас, Кузбас, Урал і інші промислові осередки. Крім цього в селах час-від-часу проявлялися протибольшевицькі та протиколгоспні листівки та заклики, які населення радо читало.

В другій половині м-ця вересня большевики почали колективізацію сіл. В села повиїздили т. зв. організаційні бригади по колгоспах. В склад, такої комісії, входило 6-ть осіб працівників райадміністрації. Вони при помочі груп МГБ ловили селян та примушували підписувати заяви про вступ до колгоспу. При цьому арештовували і били. До кінця м-ця вересня ніхто з селян не вписався.

Р-н: Почаїв

Лопушне: Дня, 25.9.48 р. українські повстанці спалили колгосп. Згоріли колгоспні будинки, 11 шкорт збіжжя та інше колгоспне майно. Істрєбки, які були при охороні, повтікали.

Н.[овий] Тараж: Дня, 23.9.48 р. українські повстанці знищили голову колгоспу Романюка Опанаса та бригадира колгоспу Якуба Панчука. Вони були співробітниками МГБ та першими ініціаторами колгоспу в своєму ж селі. Рівнож знищено голову с/ради Романюка Степана та секретаря с/ради [Хи]бцова Олега. Вони були большевицькими вислужниками, тайно перші подали заяви до колгоспу і активно бралися за організацію колгоспу.

Цього ж дня в с/раді був знищений телефонічний апарат та приміщення с/ради і клубу. При цьому рівнож понищено всі папери.

Очеретне: Дня, 10.9.48 р. до села з напрямку с. Ст. Олексенець [Старий Олексинець] прибув упов. по зернопоставці Кандиба з трьома істрєбками в справі зернопоставки. Зайшовши до гром. Заець Пант[е]леймона і провіривши квити по зернопоставці, яку згаданий селянин виконав[,]ідходячи, Кандиба сказав: "Пишися до колгоспу". На це питання Заець відповів: "Краще згину під плотом, а до колгоспу не вступлю". Тоді розлючений Кандиба сказав, щоб до вечора він наготовив 5 ц. зерна і відставив до Збаража в заготзерно. Заець відповів, що за два дні наготовлю, а до вечора ні. Після останніх слів Зайця Кандиба взяв три фірманки і набрав у нього снопів та завіз до гром. Бульчака. Тут обмолотив і готове зерно відставив в Збараж до заготзерна.

Почаїв: Дня, 14.9.48 р. в райком комсомолу було викликано учнів десятого класу Почаївської СШ: Лесика, Москалюка, Кіцюка, Заморського та інших. Тут запропоновано їм вступити в комсомол. Коли Москалюк дав негативну відповідь, як і інші, то секретар Кукуєв заявив: "Хто не вступить в комсомол, буде викинений зі школи, бо то не радянська людина, та держава на таких не буде витратити коштів".

Учні відповіли, що “коли йде про те, то ми готові самі виступити зі школи і піти в іншу”. Розлючений секретар райкому вихватив пістоль і притуливши до лоба Москалюкові сказав: “Або ти подаєш заяву, або вб’ю як собаку”. Крім одного слабодуха, інші не погодилися.

Ст. Олексенець [Старий Олексинець]: Дня, 4.9.48 р. о год. 21-ші[й] хтось з населення підпалив будинки, які згоріли, бригадира колгоспу Лотоцького Самсона. Лотоцький, будучи бригадиром колгоспу, дуже погано ставився до населення і з точністю виконував большевицькі накази.

В днях, 10,12,14 і 18.9.48 р. в селах району та [в] райцентрі були розкинені протибольшевицькі кличі та листівки і карикатури: “Українські повстанці безпощадно б[’]ють большевицьку потвору” та “Партія веде ... народ двигає ... МВД підганяє”.

Г Е Р О Ї К А:

Р-н: Крем’янець

Ст.[арий] Кокорів: Дня, 27.9.48 р. на хуторі Заліся по доказі с/о большевики в числі 30 осіб обкружили господарство, де квартирував кущевий дг. “Шугай” і його боєвик дг. “Хмара”. Під час стрілянини друзі тяжко ранили одного большевика, а самі стали прориватися крізь вороже кільце. Втікаючи в напрям лісу, від граду ворожих куль, гинуть друзі. Тіла Героїв большевицькі бандити забрали до райцентру.

Кімната: Дня, 12.9.48 р. о/у РО МГБ Кравченко М. з 9-ма мgb-істами вечором обкружив хату і зловив запільника Трофимлюка Уліяна Івановича, який вже п’ять років скривався від органів МГБ. Арештованого Трофимлюка большевики водили зі собою по селі. О 12-ій год. ночі на хуторі Тарашани Трофимлюк кинувся тікати, при чому згинув від большевицьких стрілів. Рано тіло Трофимлюка большевики відвезли до району.

Трофимлюк Уліян Іванович – син убогого рільника, ур. 1926 р. в селі Кімната, Крем’янецького р-ну, Тернопільської області. З малих літ уча[щ]ав до ПШ в своєму ж селі, де закінчив 3 кл. Нар. школи. Після закінчення школи працював при батьках на своєму ж убогому господарстві.

В 1943 р. вступає в ряди ОУН, де працює на становищі зв’язкового аж до приходу большевиків [у] 1944 р. З приходом большевиків записується на 1927 річник, тоді [стає] воєнно не зобов’язаний.

З серпня 1944 р. щоб не йти в ЧА, вступає до відділу УПА ком. “[...]уми” де перебуває до кінця грудня 1944 р. Повернувши з відділу переховується біля дому.

Дня, 12.9.48 р. вечором о/у РО МГБ Кравченко М. з 9-ма мgb-істами застає його в хаті і арештовує. По дорозі на хутір Терещани Уліян кидається тікати з большевицьких рук, при чому гине від больше-

вицьких куль, які посипались на нього градом. Тіло Уляяна рано большевицькі бандити забрали до райцентру.

10.10.1948 р.

С л а в а У к р а ї н і !
Г е р о я м С л а в а !

(-) Боднар

* * *

Крем'яначчина

СТАТИСТИЧНИЙ ЗВІТ
за м-ць вересень 1948 р.

Ч/п	Назва районів	арештовано осіб	з них випущено	ограблено господарств	спалено господарств	вивезено на Сибір
1.	В. Дедеркали	13	7	-	-	-
2.	Крем'янець	8	4	3	-	-
3.	Ланівці	12	12	-	-	-
4.	Почаїв	19	16	-	-	-
	Разом:	52	39	3		

10.10.1948 р.

С л а в а У к р а ї н і !
Г е р о я м С л а в а !

(-) Боднар

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за місяць жовтень 1948 р.

РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ:

Р-н: Ланівці

Дня, 6.10.48 р. большевики “змобілізували” всіх хлопців ур. 1928 р. Говорили їм, що забирають до армії. Коли їх привезли до Тернополя, то тут вони позлазили з вагонів і пішли до призначеного їм будинку. В той час надійшла група бійців, невідомо з якої частини. Один боєць підійшов і запитав з якого вони прибули району, а одержавши відповідь що з Лановецького, запитав куди їдуть, – в армію, відповіли хлопці. Почувши таку відповідь, боєць сказав: “Да, в армію. Вас надо било давно забрать или пострелять. Ви все бандити. Наша матушка Расея терпіт от вас, но вс[ь]о ж вона с вами покончит. Когда вам дадут у руки лопату, ви будете маленькими ребенками. Тогда не будете вбивать наших ребят”, – злісно говорив боєць. Побачивши це л-т Лановецького райвоенкомату Орлов, який пр[и]ставив хлопців, підійшов і заборонив бійцеві дальше говорити.

Р-н: Почаїв

Дня, 26.10.48 р. учителька Почаївської СШ Переверцева перед учнями висловилася: “Не може бути ні одного такого працівника радянського суспільства, який не володів би російською мовою так, як росіянин тому, що російська мова є основна і обов'язкова”.

В КРАЇНІ СОЦІАЛІЗМУ:

Р-н: Вишневець

Бодаки: Дня, 28.10.48 р. упов. по поставках Хлопін з 11-ма бійцями в гром. Онищук Танаса за недовиконання 60 кг. поставки картофель забрав чотири мішки картофель і один центнер збіжжя. А в гром. Волохатої Дарки три центнери картофель.

Дня, 30.10.48 р. до села прибув упов. по молокопоставці Мощанець з трьома бійцями. Вони зайшли до одної жінки (вдова), яка ще вповні не виконала молокопоставки, сказали негайно виконати. Жінка стала з Мощанцем сваритися і сказала: “Ти не бачиш, що у Біласа Федора дві коров[и] не записаних, то йому нічого не кажеш, а як я кілька літрів ще не виконала, то ти заставляєш якнайскорше виконати”. Мощанець за ці слова на н[еї] розсердився і сказав їй завести слідуючого дня на базу корову, за те, що вона других виявляє.

Манево: Дня, 19.10.48 р.уповноважений по молокопоставці Рабий був цілий день в селі. Він заходив до селян та просив, немов жебрак,

щоб йому дав хто кусник хліба, альбо кілька карбованців. При цьому зазначував, що не має за що випровадити своєї жінки в Росію, то мусить ходити і просити селян.

Р-н: Вел.[икі] Дедеркали

Михайлівка: [...] [...]го помічник Дідик. Вони в селян перевіряли квити по здачі поставки картофель. Зайшовши до гром. 60-літньої Павлюк Ксені і за те, що вона не виконала поставки картофель хотів забрати корову, але її дочка Наталка не дала, то тоді Коляда списав акт.

Шкроботівка: Дня, 12.10.48 р. до села з району прибув Білан і агроном (прізвище невідоме). Відтак в селі зібрав колгоспне управління та переконував колгоспників, щоб за нічну зміну, парою кінми, виорати пів гектара ґрунту.

Р-н: Крем'янець

Рудка: Дня, 7.10.48р. до села прибув упов. по поставках Пахомов з 6-ма мвд-истами. Вони зайшли до гром. Ліщук Аніські і за невиконання державних зобов'язань заграбили: корову, ялівку і коня, а в гром. Мазур[у]ка Філька і Венчик Марії по одному коневі.

Р-н: Почаїв

Будки: Дня, 4.10.48 р. до села прибув упов. по поставках кап. Броніков з 6-ма бійцями. Вони в селі стягали від селян недоїмки поставки огородини. Зайшовши до гром. Чорнобай[,]за недовиконання огородини з горища забрали всю цибулю і часник.

Башуки: Дня, 19.10.48 р. до села прибув упов. по поставках Клапоушко з 2-ма істрєбками.

Вони зайшли до гром. Середницького Євдокима і за недовиконання поставки картофель, розкрили кагату і забрали всі картофлі, які селянин держав, щоб було що на весну посадити.

Валігури: Дня, 22.10.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У Романюк і заступник зав. райфінвідділом Бондар з кількома бійцями. Вони за недовиконання сільськогосподарського податку пограбували в гром. Валігури Івана Н. швейну машинку, в гром. Валігури Нікіфора: одіж та збіжжя, в гром. Голуб Надії: подушки, рядна і ковдру , а в гром. Пизи Нестора за недовиконання поставки картофель забрали всі картофлі та частину збіжжя.

С О В Е Т С Ь К А   Д Е М О К Р А Т І Я :

Р-н: Вишневець

Бодаки: Дня, 20.10.48 р. через ліс ідучи учні до школи, по дорозі помітили большевиків, які їх спинили, зробили у них ревізії і сказали, щоб назад через ліс не вертали.

Вел.[икий] Кунинець: Дня 2.10 48 р. до села прибув о/у РО МГБ Боков з 10-ма мgb-істами. Вони вечером зайшли до гром. Казмірчука Федора і тут застали двох хлопців, які були на вечорницях в с. М.[алий] Кунинець. Боков їх заарештував та запровадив до гром. Гірчука Афанасія і замкнув до льоху. Рано запровадив їх до школи і тут робив допит. Після допиту [всіх] звільнено.

Дня 23.10.48 р. л-т Корелюк з 6-ма бійцями та агент по м'ясопоставці і представник з області по поставках (прізвище невідоме), провіряли в селян квити по здачі поставок. При цьому вони понапивалися самогону і були сильно п'яні. А зайшовши до гром. 80-літнього Господарського Петра[,] за своєчасне невиконання поставки картофель, представник з області вдарив Петра кілька разів в карк. Звідси пішли до гром: Ткачук М[е]лланії (вдова, чоловік загинув на т. зв. Вітчизняній війні), а зайшовши до хати і, що були п'яні, стали бити в хаті посуду та перевертати, а Ткачук побачила, що їм нічого не зробіть, втікла з хати.

Котюжини: Дня, 4.10.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Паращук з 5-ма мgb-істами. Вони зайшли до с/ради та Паращук викликав всіх тих осіб, які були в Німеччині на роботі. Коли хто з цих осіб прибував до с/ради, то він зараз його перевіряв, а після перевірки звільняв. При провірці звертав увагу на те, з яких причин дана особа виїжджала до Німеччини на роботу.

Дня, 11.10.48 р. в селі заквартирувала, конспіративно, група большевиків, яка з поміж себе вислала одного бійця, щоб він ходив по селянах під маркою українських повстанців. Цей боєць виглядав на років 35-40, з побритою бородою, босий, без шапки, одітий в фуфайку і полотняні штани, з руским крісом і з торбою, яка була на плечі. Зайшовши він до одного селянина і вимагав від нього чоботи і шенелю, але селянин на це не погодився, то він тоді сказав дати кабана або ялівку. Селянин на це йому відповів: "Коли ти маєш право в мене щось взяти, то бери, а я тобі сам нічого не дам". Після таких слів він вже нічого не вимагав від селянина, а тільки просив, щоб дав йому випити самогону, але йому селянин не дав, а сказав: "Чого начепився, іди собі звідки прийшов, а в мене для тебе нема нічого". "Боєць", нескориставши із селянина нічого[,] відійшов.

Р-н: Вел.[ики] Дедеккали

На початку жовтня ц. р. з райцентру від праці втікли: П'ятирня (попередньо був другим секретарем РК КП(б)У, з тої роботи був звільнений), завідувача райстроїтельства Ушакова Марія. Ушакову Марію судили за розбазарування.

Дня, 17.10.48 р. большевики "змобілізували" 140 осіб. Говорили їм, що беруть в армію, а опинились на роботах.

Вел.[ики] Вікнини: Дня, 3.10.48 р. мвд-исти в селі заарештували гром. Шведа Максима з жінкою, Вальчука Федора з жінкою і Петра Берекету та відправили до райцентру.

Дня, 12.10.48 р. до села прибув: Клим, Гордій і Гілько (більшевицькі вислужники, які втекли в большевицьке кубло до райцентру від народної кари), та один л-т з РО МГБ. Вони викликали до с/ради слідуючих селян: Онищук Карпа, Горошка Гарасима, Коляду Димитрія, Вальчука Онуфрія, Хільчук Петра і Горошка Зінька. Тут їх питали, хто в селі розкидав протибольшевицькі листівки і протиколгоспні кличі, а після цього пропонували подати заяви про вступ до колгоспу. Селяни на це не погодились і вони піддержали їх до вечора і відпустили, а самі від'їхали в напрям с. Підгайці.

Кудлаївка: [...] [...]арештували сільського фінагента за те, що українські повстанці в нього забрали 3820 крб. держгрошей. Міліціонери, від'їжджаючи з фінагентом до райцентру, сказали до голови с/ради, щоб він собі знайшов іншого фінагента.

Михайлівка: Дня, 18.10.48 р. до села прибуло 2-а мвд-исти, які арештували Демко Теклю, невідомо в які[й] справі, та відставили до райцентру. Слідуючого дня арештована була звільнена.

Мал.[і] Вікнини: Дня, 10.10.48 р. до села прибув: Клим, Гордій і Гілько (більшевицькі вислужники з с. Вел.[ікі] Вікнини, які втікли від народної кари до райцентру) та л-т з РО МГБ (прізвище невідомо). Вони зайшли до гром. Ярмолюк Палагії та стали робити ревізію. При ревізії було знайдено 9-ть л. самогону, який наготовив собі її син, що від'їжджав до армії, та вкрадено 300 крб. Самогону частину випили, а частину забрали і ще до того списали протокол на Ярмолюк.

Потуторів: Дня, 10.10.48 р. [ніччю] до села прибула група большевиків в числі 6-ть осіб. Вони зайшли до гром. Савчук Ольги, вдаючи зі себе українських повстанців, попросилися, щоб заквартирувати. Савчук їм не відмовила, бо й справді думала, що це українські повстанці. Ці "повстанці" пішли спати до клуні. Рано з району прибуло до села кількох мвд-истів, а ті, що були в клуні, довідались що приїхали мвд-исти, зробили на них на городі засідку. Мвд-исти на цю вулицю не прийшли і так досиді[л]и до вечора на ці[й] засідці, а коли стемніло, то зникли зі села.

Радишівка [Радошівка]: Дня, 1.10.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Аліксандров з 8-ма мгб-істами, а що в селі були вивішені протибольшевицькі листівки, то він їх зривав. Крім цього вони ще повісили в селі два пси: одного в гром. Шевчук Дарки, а другого в гром. Соловей Романа.

Дня, 3.10.48 р. до села прибула група большевиків на чолі кап.[і-тана] (прізвище невідоме) в справі фірманок, які мали їхати до ліса по дрова. Голові с/ради було замовлено вислати 45 фірманок, а що голова с/ради не вислав, то його і секретаря с/ради було замкнено на цілий день до льоху. А гром. Легкобита Омелька капітан набив за те, що він відмовився їхати по дрова.

Дня, 4.10.48 р. до села прибула група большевиків, яка організувала фіри, щоб їхали в ліс по дрова. При цьому побили гром. Бойчука Івана за те, що він відмовлявся їхати.

Садки: Дня, 10.10.48 р. до села прибув з району кап. Катанцов і л-т Стефаніков. Вони в селі організували фірманки, які мали їхати в ліс по дрова, а що були по селі розкинені протиколгоспні листівки, то кап. Катанцов вчепився до гром. Сеника Філімона, що нібито він їх розкидав, але селянин відмовився.

Р-н: Крем'янець

Града: Дня, 13.10.48 р. [вночі] 3-ри большевики з провокативної групи, які під маркою українських повстанців [...], прийшли на хутір Березина і вкрали в гром. Ксьондзика Василя 6-ть курок, а в Мацшин Федоськи м'ясо і сметану і в Ткачука Андрея з льоху: масло, сметану і сир. Рано селяни по слідах зайшли до лісу і тут познаходили свою посуду.

Дня, 16.10.48 р. н[ічч]ю большевики з провокативної групи прийшли на хутір Березина і в гром. Ксьондзика Василя вкрали дві курки. Господар і сусіди почули це, вибігли з хатів, наробили крику і большевики покинули кури та втікли до лісу.

Дунаїв: Дня, 13.10.48 р. 2-ий секретар райпарткому Вишнеченко (жінка), прокурор і 40 мвд-истів заквартирували в школі, куди зігнали всіх селян і почали силою змушувати писатися до колгоспу. Селяни відмовлялися подавати заяви до колгоспу, то тоді большевики почали бити. Гром. Янчука Якова і Сердечного Макара так побили, що відливали їх водою. Селян зі школи не пускали, а держали цілий тиждень і щоденно били та змушували підписувати заяви. Раз в день приймали передачі, які переглядали і кращі харчі з'їдали самі, а селянам давали перебірки. Кожного на двір виводили під конвоєм, щось подібного, як у в'язниці.

Дня, 14.10.48 р. з причини цеї, що селяни відмовилися писатися до колгоспу, то большевики на пострах зліквідували 5-ть господарств: Пасюли Олекси, Плетюка Степана, Довгалюка Григорія, Магдиша Дмитра і Гонтарука Костя, в яких пограбовано: збіжжя, худобу, одіж і все, що тільки було при господарстві. При цьому Пасюлу Олексу арештовано і відправлено до Крем'янця за те, що не виконав всеї зернопоставки. Пограбоване майно відправлено до райцентру.

Дня, 20.10.48 р. всім селянам, які відмовилися подати заяви до колгоспу, призначено за кару вивезти з лісу до Крем'янця на стацію по 10 кубометрів дерева від одного коня.

Дня, 24.10.48 р. за невиконання вивозки кубометрів і на пострах селянам, щоб швидко писалися до колгоспу, рай. суд засудив гром. Дубового Степана на 3-ри роки в'язниці. А Юрчик Григорій призначену норму кубометрів вивіз, то тоді йому ще призначили вивезти 10 кубометрів каміння.

Жолуби [Жолоби]: Дня, 3.10.48 р. о/у РО МГБ Макушін з групою мgb-істів робив від другої години ночі труску по всіх господарствах. При цьому знайшов і забрав в гром. Вілінського Уліана виправлені шкіри, які він виправляв для селян.

Кімната: Дня, 13.10.48 р. ввечері 2-ох большевиків з провокативної групи під маркою українських повстанців прийшли до гром. Шалі Марії і Віри (сестри). Тут вони застали вечорничників, яким приказали розійтися. Коли всі розійшлися, то вони заарештували дівчат і забрали зі собою.

Дня, 18.10.48 р. до села двома автомашинами прибуло 40 осіб большевиків на чолі зас[т]. нач. РО МГБ кап. Кравченко В. разом з Шалією Вірою, яка була арештована 13.10. ц. р. провокативною групою. Віра показала їм на полі дві криївки в ур. "Шнури", в яких забрали 20 кг газетного паперу і 2-ві ш[и]нелі.

Дня, 21.10.48 р. до села приїхав автомашиною зас[т]. нач. РО МГБ кап. Кравченко В. з 12-ма мgb-істами. Вони арештували гром. Грушицького Івана Л., зв'язали йому руки і положили на автомашину. При цьому Кравченко питав його, коли у нього була підпілячка Гамера Ліда. Грушицький відповів йому, що вже більш як два роки як бачив Ліду. На це Кравченко сказав: "В Крем'янці ти мені все скажеш". Під час ревізії в Грушицького знайдено закордонні євангелістські книжки, які большевики забрали зі собою, а пресвітеріві Трофимлюкові Антонові приказали списати всіх євангелістів. Цього ж самого дня арештували Трофимлюк Олександру, яку також відправили до Крем'янц'я.

Дня, 23.10.48 р. до села прибуло дві автомашини і одна танкетка (панцирка) з 35-ма мgb-істами на чолі зас[т]. нач. РО МГБ кап. Кравченко В. Вони арештували гром. Казмірука Микиту Даниловича і Трофимлюка Мойсея Омеляновича. При арешті в їхніх господарствах було зроблено ревізії і в Трофимлюка було знайдено в гноєві заховану ревлітературу, за яку на допитах зізналася його жінка Олександра.

Дня, 26.10.48 р. до села прибув упов. по поставках Пожидаєв І. з 6-ма мвд-істами. Вони арештували гром. Ратинського Фидоса С. і відправили до Крем'янця на МГБ.

Куликів: Дня, 16.10.48 р. до села прибув упов. по поставках Грицюк з 8-ма міліціонерами. Вони за невиконання вповні держ. поставок побили гром. Лукашук Настю І.

Крижі: Дня, 22.10.48 р. ранком прийшов о/у МГБ Рад[и]вильського р-ну, тепер Червоноармійськ, Зав'ялий і Кондратієв з 20-ма мgb-істами. Вони зробили трус в гром. Крука Володимира і знайшли в його забитих два кабани, які привезли українські повстанці з Радивильського району. Родину Крука арештували і відправили до Рад[и]вилова. Через кілька днів родину було звільнено з арешту, а Володимира задержано.

Колосова: Дня, 13.10.48 р. [вночі] большевики під маркою українських повстанців арештували Юргелю Ольгу Д. Виводячи її з хати, зав'язали очі і так провадили до криївки. В криївці робили допити. Цілий час її закидали про донощицтво на МГБ і, що вона колись була гарна дівчина, а зараз стала сексоткою. Ольга зорієнтувавшись, що вона в руках большевиків, [нідочого] не призналася, а подержавши її кілька днів, звільнили з арешту.

Млинівці: Дня, 25.10.48 р. до села прибула з райвоєнкомату група большевиків в числі 7-ім осіб. Вони питали селян де мешкає допризвник Омельчук Василь, який не явився на визначений термін в райвоєнкомат. Населення не хотіло їм сказати де мешкає Омельчук і всі відповідали: “Незнаю”. Опісля зайшли до Омельчука, перевели труску і замість сина арештували старого Омельчука Олексу і відправили до Крем’янця.

Мал.[і] Бережці: Дня, 5.10.48 р. до села прибув з с. Вел.[икі] Бережці участковий міліції Ніканоров з 2-ма міліціонерами. Вони зайшли до гром. Олексюк Уліти і пограбували в неї: овес, дрова, а в хаті вибили з грубки дверцята та шиби з вікон.

Дня, 26.10.48 р. н[ічч]ю прибула до села група мґб-істів на чолі заст. нач. РО МґБ кап. Кравченка В. Вони обкружили хату гром. Гамери Марії, в цей час в хаті нікого не було, самоправно вломилися, перевели труску і заграбували корову та від’їхали до Крем’янця.

Попівці: [...] до хліва, де його зловив о/у РО МґБ Благушин і Мартімонов. Борака арештували та допитували, чому він в таку пору ходить по берегах річки.

Рудка: Дня, 10.10.48 р. до села прибув упов. по поставках Пахомов з 6-ма мвд-истами. Вони за невиконання вповні державних зобов’язань побили гром. Чух Палагію і її дочку, яка з переляку втратила розум.

Дня, 12.10.48 р. до села прибув упов. по поставках Пахомов з 6-ма мвд-истами. Вони за невиконання вповні державних зобов’язань побили гром. Іващука Павла і забрали в нього коня.

Сапанів: Дня, 14.10.48 р. до села прибув о/у РО МґБ Лятін з 10-ма мґб-истами. Селяни в цей день празнували престольний празник. Лятін зі своєю групою ходив хата в хату вимагав “празникового” – тобто горілки і закуски. П’яний зайшов він ночувати до гром. Кравчук Никифора. Тут він причепився до дівчини, яку хотів знасилувати. Дівчина наробила крику, на який прибігла сусідня жінка і тоді дівчині вдалося вирватися з рук Лятіна.

Ст.[арий] Кокорів: Дня, 19.10.48 р. до села приїхав автомашиною о/у РО МґБ Собурин з 7-ма мґб-истами. Вони заарештували гром. Боряка Петра і від’їхали до Крем’янця.

Хотівка: Дня, 2.10.48 р. о/у РО МґБ Лятін зі своєю групою мґб-істів робив труску на хуторі Демині [Дереші]. А опісля зайшов до гром. Чумак Григорія і приказав, щоб він завжди прив’язував собаку, щоб вночі не гавкав. При цьому мґб-істи вкрали гладишку молока, яке випили, а посуду повісили на плоті.

Дня, 12.10.48 р. до села прибуло 2-ох упов. по молокопоставці. Вони заказували селянам, щоб якнайскорше розраховувалися з поставками: м’яса, молока і тютюну. В гром. Штуки Параньки за невиконання поставки в хаті стріляли та лаялися брудними московськими лайками.

Р-н: Ланівці

Білка [Велика і Мала]: Дня, 19.10.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У і РК Конюхов і 30 осіб большевиків на чолі капітана (прізвище невідоме). Вони зігнали на збори селян около 30 осіб і то переважно жінок та молодь. На зборах з промовою виступив Конюхов. Він говорив: “Чому не хочете йти на збори, коли вас кличуть? Чому не прийшли хазяї? Ми знаємо, що ви боїтеся колгоспів. Вам про це говорять бандити. Вони вас намовляють не йти на збори і не писатися в колгосп. Коли ми вам говоримо подати заяву до колгоспу, то ви говорите, що боїтеся, бо бандити вб'ють. Ви не можете з тим порадити? Коли вони до вас приходять, так візьміть сокиру і зарубайте. Коли б ви всі так робили, їх уже давно не було б. Але ваші куркулі підлизуються до них, а бандити підтримують їх тими листівками, що весь час розкидають. Бандити та їхні підлизники думають, що Америка атомною бомбою знищить Радянський Союз і вони в той час збудують Самостійну Україну. Вони її так доч[е]каються, як доч[е]калося тих трьох (Дня, 9.10 ц. р. на Бережанських хуторах [...] їх тіло розтягали собаки та свині. От так їм народ платить за здобуття Самостійної України. Це кати, вони вже по коліна ходять у крові. Вони вбивають найдорожчих братів і сестер ваших і наших. От у вашому селі вбили Кононюк Хотину. Найдорожчу людину для вас і для нас. Ми за н[еї] всіх бандитів знищ[и]мо і тих, хто їм допомагає. Ми село догори корінем переверн[е]м, а їх знайдемо”. Селяни почули таке “базікання” Конюхова, сміялись, а дальше почали розходитися, залишаючи “оратора” самого. Побачивши, що донічого неоговоряться, большевики виїхали зі села.

Буглів: Дня, 6.10.48 р. до села прибула група большевиків в числі 8-м осіб на чолі о/у РО МГБ Ізместьова. З ним прибула т. зв. організаційна бригада по колгоспах. Вони в селі арештували 13 осіб селян і в с/раді допитували. Причина арешту невідома. По допиті було всіх звільнено.

Жуківці: Дня, 21.10.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Свістунов з 7-ма мgb-істами і робили трус в гром. Кононюк Олекси і Зиски Юхима. В час трусу в гром. Кононюк розбили скриню, а в Зиски також розбили скриню і сам Свістунов застрілив п'ять курок та наказав, щоб їх зготовити. Наївшись, пішли до с/ради, де покликали на допит слідувачих селян: Коломийця Карпа, Зиску Юхима, Покритюк Василя та Похльопку Ганну. Під вечір арештовані були звільнені, а большевики пішли в напрям с. Бережанка.

Соколівка: Дня, 12.10.48 р. до села прибув робітник райадміністрації з трьома мвд-істами. Вони зайшли до гром. Волянук Данила і стали його бити[, д]оказуючи йому, що він видав свою жінку “бандитам”, щоб забили, а сам мав постійний зв'язок з ними. Жінка зліквідована українськими повстанцями, як с/о МГБ.

Янківці: Дня, 3.10.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Шіпулін з 8-ма мgb-істами. Вони заарештували гром. Біласюк Оксану, якій закинули

зв'язок з українськими повстанцями. Арештовану забрали до рай-центру.

В усіх селах р-ну майже щоденно перебувають большевики[г]рупи МГБ, міліції та робітники райадміністрації разом з т. зв. організаційною бригадою по колгоспах. Вони переходять зі села в село, ловлять селян та примушують підписувати заяви про вступ до колгоспу. Ще в попередніх місяцях большевики писали по стінах будинків заклики: "Селяни організуйтеся в колгоспи!", "Наша сила в колгоспі!", а з початком м. вересня і жовтня ц. р. приступили всією силою до організування колгоспів. Коли кого зловлять, б'ють та заставляють, що він буде ворог совлади, якщо він не підпише заяви, а таким ворогам тут місця немає.

Р-н: Почаїв

Дня, 2.10.48 р. працівник МГБ – уповноважений по [СШ] Водоп'янов викинув з власної хати Волошина Олексу і зайняв її зі своєю родиною. А Волошину дозволив жити лише в підвалі своєї хати. Тільки після довгих заходів та хабарів, які прийшлося дати начальству, вдалося Волошину повернути свою власну хату.

Дня, 14.10.48 р. райвоенкомат повістками викликав багатьох з допризовників в райвоенкомат. В повістці було зазначено, що викликається на трьохденний вишкіл, а кожний призовник мав взяти зі собою на три дні харчування. Викликано було понад 50 призовників, але не на вишкіл, як писалося в повістці, а на роботу. Вони були вислані в ліс заготовляти дрова. Так працювали через три дні, а після трьох д[нів] були відпущені.

Борщівка: Дня, 3.10.48 р. до села прибув міліціонер Тріщук Іван. Він зайшов до гром. Романюк Марії, а звідси пішов на весілля в село. На весіллі він порозганяв людей та побив секрктаря с/ради Страшка Леоніда та ще хотів набити крамарку Казмірук Анну, але ця почала втікати від нього. За утікаючою Тріщук почав стріляти, але її вдалося втекти додому. Він, прибігши до дверей[,]почав у них бити, але не вдалося виломити. В той час надійшли істребки і забрали його зі собою.

Дня, 9.10.48 р. до села прибув міліціонер Тріщук Іван. В цей час в селі грали музики. Він зайшов туди і розігнав їх, а Харчишиного Грішу набив. В селі він ночував аж до досвітку. Удосвіта, від'їжджаючи, зустрів одного хлопця з с. [Старий] Тараж, якого заарештував і віддав начальникові істребків цього ж села. Арештований був незабаром звільнений.

Будки: Дня, 1.10.48 р. в село прибуло понад 20-ть мвд-истів на чолі нач. РО МГБ майором Вороніним. Вони робили в селі ревізії, при чому заарештували Стравінського Івана з с. Раслава, який тут переходив від большевиків. Під вечір большевики виїхали зі села разом з арештованим.

Дня, 19.10.48 р. гром. Галяс Федора понесла передачу своєму братові в Почаїв на МГБ. Її там заарештували за це, що в неї знайдено

було її брата Стравінського Івана, якого арештовано дня 1.10. ц. р. Арештована не звільнена.

Валігури: Дня, 10.10.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У Романюк з 2-ма бійцями. Він гонив фіри до лісу вивозити дрова, при цьому, що селянин помалу збирався, набив Валігуру Михайла М.

Дня, 16.10.48 р. н[ічч]ю до села прибула провокативна група большевиків. Вони під маркою українських повстанців зайшли до гром. Лесика Олександра і забрали його, як с/о МГБ, сина Лесика Василя ур. 1925 р. Йому накинули шнурок на шию, нібито вішати. Виходячи з хати решту родині загрозили, щоб не слідили. Довший час не було відомо нічого про місце перебування Лесика Василя. Вкінці виявилось, що він на МГБ в райцентрі та, що по його матеріалах большевики переводять акції і арешти.

Дня, 18.10.48 р. н[ічч]ю до села прибула більша кількість мвд-истів. Вони цілу ніч держали засідки довкола села. Рано до них ще додалася група большевиків, так, що разом начислювалося до 70-ти осіб на чолі нач. РО МГБ майора Вороніна. Вони по матеріалах Лесика Василя, якого вдалося спровокувати, знайшли криївку перешальовану над кооперативою і молочарнею. Крім цього, робили труски по селі, зокрема на хуторі Новосади. Тут в гром. Олещука Данила викидали всі стіни зі стодоли, снопи та соломю. Та сильно шпігали штилями по всьому господарстві. Незнайшовши нічого, набили сина Олещука та жінку за те, що не признаються, що в них є криївка, та накидали соломи в колодязь і запалили, щоб "бандіти подушилися". При цьому заарештували гром. Лесика Олександра і від'їхали в напрям с. Будки.

Дня 22.10.48 р. до села рано прибув о/у РО МГБ Шабанов з 6-ма мgb-істами. Вони заарештували гром. Валігуру Павла і його дружину Настю за те, що нібито до них заходять українські повстанці.

Комарівка: Дня, 16.10.48 р. група большевиків під маркою українських повстанців у вечері вдерлася до хати гром. Мельничук Теклі. Вони накинули її на шию шнурок так, як нібито роблять українські повстанці сексотам МГБ і забрали її зі собою. Кілька днів про неї не було ніяких відомостей, а пізніше виявилось, що вона сидить в Почаєві на МГБ.

Іваня [Івання]: Дня, 13.10.48 р. до села прибув голова с/ради з с. Ст. Олексенець [Старий Олексинець] і агент по м'ясопоставці і молоці. Вони важко побили гром. Антоюка Василя за те, що не виконав вповні м'ясопоставки та молокопоставки.

Н.[овий] Тараж: Дня, 20.10.48 р. до райцентру в кабінет голови райвиконкому було викликано 40 колгоспників цього ж села, в зв'язку з поганим ставленням колгоспників до роботи в колгоспі. Тут їх в брутальний спосіб обругано та погрожено і попереджено про те, що коли не покращає ставлення до колгоспу самих колгоспників, їх господарки будуть ліквідовані, а родини вивезені.

Н. Олексенець [Новий Олексинець]: Дня, 1.10.48 р. в село прибув Кулініч з кількома мвд-истами та заарештував двох місцевих хлопців невідомо в якій справі.

Ст. Олексенець [Старий Олексинець]: Дня, 15.10.48 р. в с. Гніздичне до села прибув з МВД Сімйонов, який зі собою привіз арештованого громадянина з с. Гніздичного. Тут він його в нелюдський спосіб катував Причина арешту невідома.

Ст.[арий] Почаїв: Дня, 20.10.48 р. в село прибув о/у РО МГБ Шабанов з 2-ма бійцями та уповноважений РК КП(б)У Каганов. Вони зайшли до гром. Нечай Наді і заказали їй, щоб приготувала за пів години півтори літри самогону для них, бо вони пізніше зайдуть. Так і було. Шабанов і інші через годину зайшли до неї. Випили наготовлену самогонку, а тоді заарештували Нечай Надію, нібито за те, що в її хаті вже багато раніше був убитий уповноважений РК КП(б)У Фронтов українськими повстанцями. Арештовану відправлено в райцентр.

В Олексенецькому [Олексинецькому] лісі в другій половині жовтня ц. р. заквартирувала і квартирує до сьогодні невідома кількість большевицького війська МВД, яке оперує довкруги по селах та в лісі. Тоді ж гарнізон в числі 8 осіб заквартирував в с. Гніздично, де стоїть до сьогодні, як охорона колгоспу. Стоїть разом з місцевими істребками.

НАРОД БОРЕТЬСЯ:

Р-н: Вишневець

Бутин: Дня, 17.10.48 р. українські повстанці знищили канцелярію с/ради. При цьому порвали усі папери та побили телефонічний апарат [...]

Гнидава: Дня, 19.10.48 р. за селом на дорозі с. Гнидава а Вишневець [Вишнівець] українські повстанці застрілили ісполнителя суда Валаєва Василя, який в цей день грабив господарки позасуджуваних осіб в с. Коханівка. При цьому зістав ранений фурман з с. Гнидава, який віз Валаєва з нагробованим майном додому.

Мишківці: Дня, 17.10.48 р. н[ічч]ю біля млина українські повстанці стрінулися з групою большевиків і розпочалася стрілянина. Під час перестрілки зістав убитий сторож млина, а большевики повтікали у став в очерет і тут сиділи до ранку. А повстанці спокійно відступили. Рано большевики повилазили з очерету і пішли до райцентру.

Чайчинці: Дня, 18.10.48 р. в селі були розкинені протибольшевицькі кличі та карикатури. Йдучи додому з вечорниць крамар кооперативи с. Ришковець почав збирати карикатури та листівки. В той час стрінули його большевики і зробили у нього ревізію по кишнях, де знайшли карикатури і листівки. Зараз його арештували і відправили до райцентру.

Р-н: Вел.[икі] Дедеркали

Радишівка [Радошівка]: Дня, 12.10.48 р. в селі були розкинені протиколгоспні і революційні кличі.

Садки: Дня, 12.10.48 р. до села прибула група большевиків, т. зв. колгоспна бригада, в справі зорганізування колгоспу. Вони зігнали селян до с/ради на збори, але селяни на організацію колгоспу не погодились і розійшлися по домах не чекаючи закінчення.

Дня, 24.10.48 р. до села прибув нач. райвоєнкомату Свірідов з кількома міліціонерами. Він зібрав збори селян і агітував про колгосп, захвалюючи прекрасне життя. На це йому жінки сказали: “Ви нам колгоспу не хваліть, бо ми бачимо, як господарять в с. Вовківцях (сусіднє село), там в колгоспі ще лежить на покосах овес”. Так до нічого не домовився Свірідов і від’їхав до райцентру.

Темногайці: Дня, 5.10.48 р. в селі українські повстанці вбили упов. по поставках і активного організатора колгоспів Ситнікова. Населення дуже задоволене, що знищено ще одного бандита.

Татаринці: Дня, 5.10.48 р. до села прибула група большевиків, т. зв. колгоспна бригада, в справі зорганізування колгоспу. Вони пробули в селі чотири дні, але колгоспу не заложили, бо населення втікало зі села на інші села і не хотіли йти на збори та підписувати заяв.

Дня, 9.10.48 р. до села знов прибула ця сама бригада. Вона ходила в селі від хати до хати і заставляла селян, щоб подавали заяви. Зайшовши до гром. Сорокова Михалка заставляли його подати заяву до колгоспу. Про це почула жінка Михайла і стала з ними сваритися, за що її побили і арештували. Арештовану провадили до с/ради і вона по дорозі втекла, незважаючи на большевицькі стріли. І так знов нічого не зробили і відійшли зі села.

Дня, 21.10.48 р. в райцентрі і по всіх селах [...].

Р-н: Крем’янець

Града: Дня, 5.10.48 р. н[ічч]ю в селі були вичіплені протиколгоспні кличі і листівки, які на другий день большевики зривали.

Дня, 22.10.48 р. н[ічч]ю в селі були розчіплені протибольшевицькі листівки, які висіли кілька днів так, що селяни мали можливість їх перечитати.

Дня, 24.10.48 р. н[ічч]ю в селі були вичіплені протибольшевицькі листівки, протиколгоспні кличі і карикатури “Українські повстанці безпощадно б’ють большевицьку потвору” і “Партія веде, народ двигает, МВД підганяє”, які висіли до дня, 26.10. ц. р., а цього дня приїхало 15 осіб большевиків, які зривали кличі та з люті стріляли в листівки.

Дня, 31.10.48 р. українські повстанці знищили в селі большевицького вслужника Гамеру Карпа, який вже майже рік часу втівав від повстанців, бо знав, що повстанці знають про нього, що він працює з МГБ і вже не одному селянинові в’ївся в шкіру.

Двірець: Дня, 17.10.48 р. до села прибув упов. по поставках Маслов з 2-ма мвд-истами. Він намагався в селі скликати збори селян, але селяни на збори не пішли, а повтікали з поля. Маслов з нічим відійшов до с. Попівці.

Жолоби: Дня, 15.10.48 р. до села прибув представник райпарткому Хижняк з групою мвд-истів. Він намагався в селі скликати збори селян відносно організування колгоспу. Селяни на збори не пішли, а позамикали хати та повтікали в поле.

Дня, 23.10.48 р. н[ічч]ю були вичіплені в селі протиколгоспні кличі та листівки, які висіли до 9-ої год. ранку. Селяни, читаючи їх, раділи, що ще є повстанці, які дбають про людей. Кличі рано позривала дир. школи М. Шешеня.

Крем'янець: Дня, 2.10.48 р. н[ічч]ю українські повстанці в місті біля своєї квартири вбили слідчого МГБ кап. Абрамова. Самі мвд-исти не дуже за ним жаліють, кажуть: "Чорт его бери, так ему нада, это жид, не свой человек, не одному зазолил, издевался над народом так, что ужасно било смотреть".

Дня, 13.10.48 р. на монастирському кладовищі відправилося Богослуження, де ще вночі були розкидані могили похованих большевиків, а на тумбах було написано: "Смерть Сталіну", "Геть з нашої землі, бо з кістками вас викинемо, щоб не смерділи на нашій сонячній Україні". На могилах українських вояків з 1918 р. був поставлений Тризуб, який пробув цілий день, а вечором мвд-исти знищили.

Кімната: Дня, 22.10.48 р. н[ічч]ю в селі були вичіплені протибольшевицькі листівки і карикатури, які висіли два дні. Слідуючого дня рано прибув до села о/у РО МГБ кап. Кравченко М. з групою мгб-истів, який побачив кличі і не зачіпав, а н[ічч]ю зробив біля них засідку. Щойно рано, тобто 24.10. ц. р. їх позривав.

Дня, 24.10.48 р. н[ічч]ю в другому кінці села знов були вичіплені протиколгоспні кличі і листівки, які висіли два дні. Населення з цього було задоволене, що появляються кличі, кажуть: "Коб вони частіше появлялися, то сексоти боялися б".

Куликів: Дня, 17.10.48 р. на весіллі в гром. Батенчука Миколи сільські хлопці зустрічали молодого на вулиці хлібом і сіллю. Один мгб-іст з групи Пщерінкова прийшов на весілля і ногою перекинув стола, на якому лежав хліб і сіль. За це сільські хлопці з ним завели сварку. Нарешті Бойко Сергій Миколайович, Ковальчук Андрій І. і Соломон Олександр С. кинулися на мгб-іста, положили його, набили, підірвали йому вуха та подерли на йому одіж. Мгб-іст почав плакати і проситися, після чого хлопці його відпустили. Опісля мгб-іст скинув штани і почав бігати по вулиці за людьми, та лягав на дорозі прикидаючись вбитим. Хлопці заявили о/у Пщерінкові, який сказав їм, щоб мгб-іста ще краще збили. Хлопці вложили мгб-іста на віз і привезли до Пщерінкова.

Дня, 22.10.48 р. н[ічч]ю в селі були вичіплені протиколгоспні кличі, які тієї ж таки ночі о/у Пщерінков побачив і позривав.

Мал.[і] Бережці: Дня, 10.10.48 р. українські повстанці в селі знищили большевицьких донощиків: Горобця Михайла, Горобця Петра, Горобець Домку і Горобця Сергія. Вони доносили большевикам, що робиться в селі і про рухи українських повстанців.

Дня, 12.10.48 р. в селі українські повстанці знищили большевицького вислужника с/о Горобець Івана Андрейовича. Він будучи ще в армії видавав односельчанів.

Дня, 23.10.48 р. н[ічч]ю в селі були розчіплені протиколгоспні кличі і протибольшевицькі листівки.

Попівці: Дня, 17.10.48 р. українськими повстанцями було знищено с/о Савчука Олександра, який видав дня, 27.9. ц. р. на хуторі Весела криївку, де згинув кущевий дг. Шугай і його боевик дг. Хмара.

Р-н: Ланівці

Буглів: Дня, 4.10.48 р. до села прибула т. зв. організаційна бригада по колгоспах у числі 6-ть осіб (самі працівники райадміністрації) на чолі заввідділом пропаганди при РК КП(б)У Дудченка. До помочі була група большевиків в числі 8-м осіб на чолі о/у РО МГБ Свістунова. Всі вони ходили по селі ловлячи людей і заставляли підписувати заяви до колгоспу. Доказували, що нема чого боятися “бандитів”, бо їх уже в районі нема. Ще лишилося 18 осіб, то вони нічого не зроблять. Селяни втікали. Так що вони були змушені заквартирувати, щоб слідуючого дня продовжувати свою роботу. На другий день большевикам вдалося примусити підписати заяву в колгосп гром. Каліщука Миколу, доказуючи йому, що він ворог радвледи, бо його син у “банді”. (Микола не рідний батько повстанця). Решта все населення втікало.

Дня, 9.10.48 р. українські повстанці зліквідували в селі двох большевицьких вислужників: гром. Кушпера Онуфрія і його сина, які доносили большевикам про рух українських повстанців у селі, та були активними шкідниками українського населення.

Ванжулів: Дня, 1.10.48 р. до села прибула т. зв. організаційна бригада по колгоспах в числі 6-ть осіб на чолі Дудченка. З ними також прибула група большевиків в числі 8-м осіб на чолі о/у РО МГБ Ізместьова. Вони весь день ходили селом та [...] хатів н[ічч]ю, а хто не хотів впускати, тому розбивали двері. Населення втікало. Багато селян ночувало в сусідніх селах. Незробивши нічого – большевики вийшли зі села.

Соколівка: Дня, 12.10.48 р. до села прибув робітник райадміністрації Хлебов з трьома мвд-истами і ходили до селян за поставкою картофель. В тому зайшли до гром. Кривокульського Миколи і питали його чи він дав поставку огородини. Цей відповів, що частину віддав, а решту ще дасть. Тоді Хлебов виняв заяву про вступ до колгоспу і сказав, щоб Микола підписався, що він до двох днів здасть поставку огородини. Кривокульський побачивши, що це заява про вступ до

колгоспу, відмовився від підступу. Большевики почали його бити і давали підписати заяву. Микола рішуче відмовився, що хай заб'ють, але він не підпише. Нічого не зробивши, большевики відійшли проклинаючи, що впертий “бандіт” не хоче підписати заяви.

Дня, 6.10.48 р. большевики “зобілізували” хлопців ур. 1928 р. кажучи, що це до армії. Їх відставили до Тернополя. Щойно тут пояснили, що ідуть в ФЗО. Почувши таке, хлопці почали втікати в ході потягу. Втікаючі оповідали, що декому з тих, які зіскакували з вагонів, відривало ноги, руки, а навіть вбивало на смерть, тому що зі швидкого поїзду (Львів – Київ – Москва) не один, зіскакуючи, впав на рейки під колеса поїзду. Вікна вагонів, а також двері були закручені дротом. Не зважаючи на те все, хлопці розривали дроти і вискакували. Полежавши якийсь час на землі, вони приходили до себе і йшли додому.

Від довшого часу большевики вели пропагандивну підготовку до закладення колгоспів. В райгазеті “Більшовицька зброя” вони писали статті про “заможне” життя в колгоспі, а також виступали на мітингах. На стінах писали: “Наша сила в колгоспі!”, “Об'єднуйтеся у колгоспи!”, “Всі, як один, подавайте заяви до колгоспу!” і інші заклики, що в них вихваляли колгоспи. В половині місяця вересня і на початку жовтня вони взялися до організування колгоспів уже ліпше. Додержуючись плану, що до кінця цього року вони мусять заложити колгоспи у всіх селах, де були 1940-41 рр., вони кинули весь апарат району на організацію колгоспів. Населення втікало. Українські повстанці знищували большевицьких вислужників, розповсюджували листівки та заклики до населення, щоб оборонилися перед большевицьким насиллям затягнути в колгосп. Протягом м-ця жовтня ц. р. большевикам удалось зорганізувати колгоспи тільки в двох селах Борсуках і Шели [Шили].

Сильний натиск протягом цілого місяця большевики повели на організацію комсомолу. Це було головно в Лановецькі[й] СШ. В плані большевиків було, щоб до дня 30-річчя комсомолу всі учні 10-го кл. стали комсомольцями. Мимо їхніх підлих методів, обману та терору, багато учнів осталося не комсомольцями.

Р-н: Почаїв

Борщівка: Дня, 12.10.48 р. в селі українські повстанці наскочили на станицю істребків. В наслідку того, що граната, кинута повстанцями в приміщення істребків, відбилася і поранила легко одного повстанця та поява большевиків, що йшли на допомогу – повстанці відступили, вбивши з автомата одного істребка Іщука Володимира І., який відзначився в протинародному ділі та був активним поборником українського визвольного руху.

Дня, 15.10.48 р. місцеві істребки в числі 5-ть осіб, а саме: Сенько Федір, Грицина Іван, Березюк Микола, Рошинський Трохим і Рошинський Мішка віднесли зброю в РО МВД, не бажаючи даліше бути

істребками. З цього приводу вони були заарештовані, а через кілька днів були звільнені з умовою, що коли не будуть істребками, то пойдуть на роботу в Донбас. Бувши істребки вибрали цей другий випадок і дня, 22.10 ц. р. від'їхали в Донбас, а начальник істребків Цеберський Іван лишився істребком в райцентрі.

В наслідку пропагандивної акції та збройної, зверненої проти істребків, станиця істребків перестала існувати.

Дня, 10, 14, 18 і 22.10.48 р. в селі появились протиколгоспні листівки та карикатури, як рівнож листівки до істребків. Місцеві істребки, за винятком начальника Цеберського, відмовилися зривати листівки. Тільки Цеберський та міліція гонили по селі та зривали.

Лосятин: Дня, 17.10.48 р. в селі появились протибольшевицькі кличі, листівки та карикатури, які рано позривали місцеві істребки.

Ростоки [Розтоки]: Дня, 17, 20 і 22.10.48 р. в селі появились протибольшевицькі кличі, листівки та карикатури. Місцеві істребки-комсомольці та голова с/ради і колгоспу гонили по селі та зривали

Устечок [Устечко]: Дня, 5.10.48 р. в селі “змобілізували” 10 хлопців, ур. 1928 р., нібито до армії. Коли призовники зголосилися в райвоенкомат, і як мали вже від'їжджати, то їм конвоїри сказали, що вони їдуть не до армії, а на роботу в Донбас. Хлопці після цих слів обурились і заявили: “Ми на роботу не підемо, ви нас обманули”. Двох з них втікло ще з близької дороги, небажаючи їхати на роботу.

Дня, 24 і 26.10.48 р. в райцентрі появились на різних місцях протибольшевицькі листівки та карикатури. Большевики, як тільки розвиднілося, гонили по місті та зривали і збирали листівки та карикатури.

В цих днях рівнож появились протибольшевицькі листівки і карикатури в передмістях та приміських селах – на Березині, Юрициці та Н.[овий] Тараж.

Дня, 15, 18 і 24.10.48 р. в селах: Будки, Ст.[арий] Почаїв та Комарівка були розкидані протибольшевицькі кличі та листівки і карикатури. Большевики рано, які прибули в село (уповноважені з своїми боевиками), зривали.

Дня, 10.10.48 р. в селах: Ридомель [Ридомиль], Бакоти і Млинівці появились листівки та кличі протибольшевицького характеру. Рано помітили большевики і істребки, які старалися якнайскорше позривати. В той час, як большевики зривали, то щоб таки прочитати листівку, то селяни зривали самі і заховували, а пізніше передавали одні одним.

Г Е Р О Ї К А :

Р-н: Почаїв

Башуки: Дня, 14.10.48 р. вночі до села прибула група большевиків в числі 20-ть осіб на чолі нач. РО МГБ майора Вороніна та заст. нач. РО МГБ кап. Жатченка. Коли розвиднілося, вони обкружили госпо-

дарство гром. Серетюка Темка та стали в його господарстві робити ревізію. Ревізію робили три рази і нічого не могли знайти, то Воронін наказав шукати ще червертий раз, а сам викликав за хату Серетюка і сказав відкрити криївку. Серетюк думав, що вже знайшли і став відкривати. Коли відкрив, то большевики відразу кинули гранати і послали Серетюка, що як там хто живий, то хай здається, що їм Воронін все дарує. Двох друзів Васюта та Чубатий були ще живими. Вони відкрили вогонь з криївки і очевидно бу[дуч]и поранені гранатами не могли вискакувати, пострілялися зі своїх власних пістолів, щоб не попасти живими у руки ворога. Тіла Героїв сталінські бандити забрали, разом з заарештованою родиною до райцентру. Тут їх роздітих положили на видовоці.

Р І Ж Н Е :

Бувший кап. ЧА партієць Ремко Григорій, а зараз працює головою с/ради в Ямполі, Білогірського р-ну, Кам'янець-Подільської області, висловився: "Українців до армії брати не будуть, тільки на роботи".

Листопад, 1948 р.

Слава Україні!
Героям Слава!
(-) Бондар

* * *

Крем'яначчина

СТАТИСТИЧНИЙ ЗВІТ
за місяць жовтень 1948 р.

п/п	Назва районів	Арешто- вано осіб	З них випущено осіб	Ограблено господарств	Спалено господарств	Вивезено на Сибір
1.	Вишневець	4	3	-	-	-
2.	В. Дедеркали	8	7	-	-	-
3.	Крем'янець	19	8	5	-	-
4.	Ланівці	18	17	-	-	-
5.	Почаїв	39	10	16	-	-
	РАЗОМ:	88	45	21	-	-

Листопад, 1948 р.

Слава Україні!
Героям Слава!
(-) Бондар

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
(за місяць жовтень 1948 р.)

I. РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ЖИТТЯ

Великоборківський район:

17.X.48 р. в райцентрі влаштовано “День учителя”, на якому були присутні всі учителі Великоборківського району. Найперше обговорено “Лист Ради Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У до колгоспників...”, а вслід за цим виступив II-ий секретар райкомпартії Грунін. У своїй доповіді велику увагу приділив даному листові, як важливому документові партії і уряду. Він розказав, як хлібороби В.[елико]-Борківського району вже тепер ведуть активну роботу за завоювання високого врожаю в наступному році. Як приклад, висвітлив він роботу колгоспу ім. Жукова в с. Жуково (Чернилів Мазовецький). “Я надіюся, – говорив Грунін, – що весь наш учительський колектив буде проводити велику масовороз’яснюючу роботу на селі. Ви являєтесь культурною силою на селі, на вас дивиться народ, ваше слово повинно бути законом для кожного селянина. Тому партія покладає на вас велике завдання – ввести в маси це живе слово і роз’яснити колгоспникам “Лист Ради Міністрів УРСР і ЦК КП(б)У”, щоб маси знали, як дбає партія і уряд про підвищення врожайности і кращий добробут селян. Високих показників врожайности не може добитись селянин-одноосібник і єдиний шлях для нього, щоб позбутись нужди, – це колективізація. Ми бачимо, що селяни зрозуміли це, і сьогодні нам не потрібно просити їх, а вони самі бігають з заявами в руки. Для них не страшно, що вночі прийдуть “бандити”, і їм за це грозить смерть. Всіх не поб’ють, вони бачать, що народ іде проти них і сміло організує колгоспи...[”]

Далі, Грунін зупинився на ОУН, говорячи: “Я знаю їх програму. Вона ціла побудована на брехливих кличах і обіцянках, але вона нас зовсім не лякає, бо “бандитів” в нашому районі можна на пальцях порахувати, і то, може, ці самі переходять з району в район. Вони старались знищити колгоспи і їх дорібок, щоб цим застрашити нас. Та держава на цьому не підупаде. На місце одного знищеного колгоспу повстають тисячі. Радянський Союз – непобідимий, і марні намагання кучки “бандитів” – спинити творчу працю мирних жителів! Великий російський народ разом з іншими народами Радянського Союзу сміло крокує до комунізму, на нього зараз звернені очі цілого світу. Кучка бандитів разом з їх брехливою ідеологією буде знищена. Вашим завданням, учителі, є вести масову усвідомляючу роботу на селі, і цим промощувати шлях до комунізму.”

Цілу свою доповідь Грунін говорив російською мовою.

В обговоренні доповіді виступало багато директорів і зав. шкіл та учителів, які обіцяли допомагати селянам у вирощуванні високих врожаїв.

25.X.48 р. в приміщенні райВНО відбулась нарада дуректорів і зав. шкіл цілого р-ну в справі свят – 30 річчя ВЛКСМ і 31 роковин великої жовтневої соціалістичної революції. На цю тему виступали директори і завідувачі шкіл, які розказували, як дана школа підготовляється до відсвяткування 30-річчя ВЛКСМ і 31 роковин жовтня. Про підсумки готовости шкіл до свят сказав зав. райВНО Цибух. Він рівнож зобов'язався, що до 30-річчя ВЛКСМ, а найдовше до 31 роковин жовтневої революції всі учителі комсомольського віку вступають в комсомол.

Доповідь на цю тему мав секретар РК ЛКСМУ Сисак, який розказав про завдання і роботу комсомолу.

Після Сисака виступив 1-ий секретар РК КП(б)У Ткач. У своїй доповіді він розказав, як потрібно проводити урочисті засідання, присвячені 31 роковинам жовтня. “Прошу вас, – сказав він, – розкажіть населенню про міжнародне положення, розкрийте масам, яку політику веде США, що представляє собою США, хто в США хоче війни, як народні маси ставляться до війни, роз'ясніть масам, чи Америка може встоятись у війні, а вони самі дадуть вам відповідь “ні”. А що тепер проходить у Франції, які масові страйки – це все для нас є плюсом. Народ хоче миру, і марні намагання капіталістів прогнати СССР з Генеральної Асамблеї! Ми не уступимо, нас висилає народ. Ми повинні роз'яснювати селянам, щоб вони не слухали “бандитів” про скору війн[у] і що большевики впадуть, а Америка дасть Самостійну. Я знаю їх програму і вірю, що народ бачить цю дорогу, яка веде до справжнього щастя – до завершення комунізму в цілому світі. Очі цілого світу звернені на Росію. Від Росії працюючі цілого світу чекають помочі, порятунку і тому реакціонери різних мастей так лютяться на нас. Ця лють є безсила, бо Росії ніхто не переможе, з нею всі народи Радянського Союзу, всі народи світу. В нашій країні всі народи об'єдналися міцно довкола комуністичної партії і її вождя товариша Сталіна.”

Козлівський район:

15.IX.48 р. в с. Довжанка відбулись колгоспні збори, якими проводив прокурор Пилипенко. Збори скликано на те, щоби викинути з колгоспу таких колгоспників, як Полигач Олексу, Чайковського Теодора, Швець Анну, Козюгу Василя і Шуль Андрія за те, що нібито згадані селяни походять з “куркульської” родини. На те, щоб їх викинути з колгоспу повинні проголосувати колгоспники, і тому прокурор запитав: хто за тим, щоб виключити згаданих селян з колгоспу? З присутніх ніхто не відзивався. Тоді прокурор сказав: “Ви всі бандити, ви ще досі не перестали слухати підшептів підлих зрадників українського народу

– “українсько-німецьких націоналістів”, які говорять вам про самостійну Україну. Я раджу вам зірвати з тими “бандитами”, поки час, бо в противному разі самотнім місцем для вас буде Сибір.”

26.IX.48 р. в с. Забойки 1-ий секретар райкомпартії Волков Іван Денисович задержав людей, які виходили з церкви, і перевів з ними мітинг. На мітингу сказав, що Костельника вбили “українсько-німецькі націоналісти”, які хочуть самостійної України. “Та, – сказав, – вони цього не діждуться, тому що Радянський Союз є сильний – побив Німеччину, то поб’є і зрадників.”

Зборівський район:

12.X.48 р. в с. Кабарівці в СШ, на лекції української мови в 10-ій класі, учитель Грицай (зі СУЗ) доводив, що “... українська мова повинна ускладнитись [злитись] з російською мовою, а то тому, що від найдавніших часів аж до сьогодні український народ входить в склад російського, створюючи спільну владу, одну державу, спільно оборонявся від всяких ворогів і тому в майбутньому одна спільна мова (тобто російська) повинна ці два братні народи ще міцніше з’єднати в одне ціле. І так, як вам говорять і морочать голови про якусь там самостійну Україну ці ваші “бандери” – невірте в це зовсім, бо ніколи жодної самостійної України без допомоги російського народу не було і не буде. Прочитайте собі історію, то побачите, що український народ ніколи не відривався від російського, це саме тепер є і навіки так останеться. Коли наша радянська влада ще більше зміцніє, відбудує своє зруйноване господарство, тоді запанує одна спільна мова, культура і все, що потрібно для розвитку могутньої нації.”

По скінченні лекції, коли учитель виходив з класу, всі учні почали кричати: “Грицай нас, українців, хоче поробити москалями, але цього він не дочекає.”

Вищезгаданий учитель і учителька російської мови і літератури Гарбуз Евдокія Федорівна (зі СУЗ) часто говорять на лекціях про вищість російської літератури, складність мови і тому заходить потреба, щоб українська мова ввійшла в склад російської мови.

17.X.48 р. в с. Озірна відбулись збори сільських депутатів в справі вибору нового голови с/ради. “Бувший голова с/ради Лемішка Ів., – сказав III-ій секретар РК КП(б)У Мірошніков, – по-большевицькому не справився з виконанням наложених на нього обов’язків, тому на голову ставимо свого чоловіка, бо у вас немає чесних людей, які б виконували всі зарядження радянської влади”. На зборах обрано большевицько-демократичним способом голову Якушева Василя (росіянин, емведист). Новий голова почав урядувати. Згаданий ходить з автоматом по господарях і насильно виганяє селян на норму вивізки дров до Бережанського лісу.

22.X.48 р. в с. Плавуча В.[елика] (Козів.[ський] р-н) упов. з РК КП(б)У Бобошко переводив збори з колгоспниками. При підсумках

їхньої праці Бобошко накинувся з грубими словами на тих, які не виконали норми виробітку. Він сказав: “Ми знаємо, що ви не хочете працювати в колгоспах, бо ви привикли до куркульського господарювання. Однак, тепер, коли ми переведемо по всій Західній Україні колективізацію, – примусимо вас до солідної праці. Вже досить наїлись біленького хліба, прийдеться їсти зогнилу бараболю, так як ми їли її в 1933 і [19]46 рр. І тоді, коли схочете їсти, відхочеться вам політики, а будете думати виключно про здобуття куска хліба. Ми своє перетерпіли і тепер зробимо з вами все, що нам захочеться.”

23.X.48 р. в н/п СШ с. Заруддя завпед Гортовський (зі СУЗ), перепроводжуючи збори зі шкільною молоддю в справі вступу до піонерів і комсомол, на вступі сказав: “Ви ходите до радянської школи, яка хоче виховати вас за мудрих і чесних громадян, щоб в майбутньому ви не йшли слідами збаламучених капіталістами і їх підшіптувачами – своїх старших братів і батьків, тільки прямували тою дорогою, яку вкаже вам радянська школа. Я знаю, що до ваших батьків заходять нічні “бандити” – “українсько-німецькі” націоналісти та ширять пропаганду, що нібито скоро буде війна і повстане якась самостійна Україна, а тоді, хто співпрацював з більшовиками, буде покараний. Ви, діти, цього не слухайте, бо це брехня, а краще придивіться до правди: “українсько-німецькі” націоналісти – це не борці за народ, а справжні бандити-грабіжники, які грабують у ваших батьків хліб, одяг, гроші, свинки і замість того, щоб вам батько щось гарного за це купив, придуть бандити і заберуть, а ви остаетесь без одягу. Ваш батько вигодує свинку, ви довго чекаєте, щоб з’їсти трохи товщу, бо завдяки кращому відживленню людина стає гарною і міцною, – і одної темної ночі, коли всі у вашому домі сплять, придуть бандити і зрабують цю свинку. Ви, що так довго чекали на цей товщ, нічого не дістали, а зовсім задармо бандити з’їдять все і, вилігуючись у своїх барлогах, кажуть, що вони борються за народ. Ви повинні не слухати своїх старих батьків, вони ж до школи не ходили і даються обманювати цим бандитам. Ви, коли хто з бандитів зайде до вашого дому, повинні прийти до школи і сказати нам, учителям, а ми разом з органами радянської влади виловим цих бандитів і тоді вас вже ніхто не буде грабити. Я вірю, що ви від сьогодні не будете слухати ні своїх темних батьків, ні ксьондзів, які брешуть вам, що є якийсь бог на світі і за все карає, ні тих нічних бандитів, а підете шляхом таким, який вказує вам наша школа, поступите всі до піонерів і комсомолу та виховаетесь на чесних радянських громадян”.

В цій школі такі збори відбулися у звіттовому місяці вже через три рази.

25.X.48 р. в с. Тустоголови редактор райгазети “Прапор волі” Столяренко зібрав силою около 30 осіб на збори і їм сказав: “Дивно мені, що ви не хочете вступати на шлях колективного життя. Вже цілий Радянський Союз сколективізований, тільки тут, в Західній Україні, вас

маленька купка не хоче підчинитися такому кольосові, як наш Радянський Союз. Ви все-таки слухаєте тих своїх бандер, які морочать вам голови про якусь самостійну Україну, що нібито після війни з Америкою має постати. Кажу вам, що навіть коли буде війна, то й так капіталізм впаде, а настане в цілому світі нова демократія, така, яку ми маємо в нашій країні. Такої Самостійної, якої ви і ваші бандери собі бажають, ніколи не було і бути не може. Самостійна Україна є можлива тільки в складі нашого великого російського народу і при активній його допомозі такий народ, як український, може існувати і розвиватися. Ви краще не думайте про це, що ніколи не станеться, а думайте, як би краще зорганізувати наше колективне господарство і тоді захити культурним життям”.

У звітному місяці в Зборівській СШ провадиться шалена пропаганда і нагінка учнів вищих клас до комсомолу. Всякими способами шантажу і підступу намагається директор школи Дмитренко (жидівка зі СУЗ) втягнути учнів до комсомолу. Дуже часто провадить з учнями збори, на яких найчорнішою лайкою прозиває український революційний рух і закликає учнів допомагати при його знищенні.

Дня 27.X.48 р. вищезгадана директорка на учнівських зборах говорила: “Ви не хочете вступати в комсомол, слухаєте бандитів. Ви думаєте, що ми будемо вас вчити, а ви опісля підете в ліс? Ніколи! Минулого року більшість випускників з атестатами зрілості в руках пішли і записалися у Львові до Духовної Семінарії, яка також виховує молодь на добрих брехунів і заколотників. Та ця школа скоро зліквідується, а молодь буде виховуватись виключно в комуністичному дусі. І така молодь, яка поступить в комсомол, на майбутнє принесе для нашої батьківщини великі користі. Ті, які не хочуть слухати наших наказів, будуть виключені зі школи. Краще, хай працюють на риллі, як ми маємо їх вчити, щоб опісля за нашу працю вони нас нищили. Кажу вам востаннє, що хто не вступить в комсомол, того виключимо зі школи і заберемо в Донбас у шахти, а там хай тоді показує свою зарозумілість. Там їм відхочеться думати про якусь Самостійну, про Бога, а тільки будуть шукати шматок хліба і нарікати на свій дурний розум, але це вже буде запізно”.

Заложцівський район:

19.X.48 р. на полях між селами Гаї Зарудянські [Гаї-За-Рудою] і Серетець, на тому місці, де впав в боротьбі з большевиками сл. п. провідник району Рух, молодь висипала могилу, прибрала її вінками, прапорцями. На могилі повісила на хресті табличку з тризубом і написом: “Слава Борцеві за Волю України Рухові”. За тиждень пізніше, коли попри цю могилу переїжджав зав. райуповмінзагу Довгаль з кількома большевиками, сказав їм цю могилу зруйнувати. Большевики так і зробили: поломали хрест, пірвали вінці, а саму могилу розсунули.

II. В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ

Великоборківський район:

10.X.48 р. в с. Стегніківці [Стегніківці] лейтенант РО МВД Паланицький і участковий РО МВД Шамрай Петро знайшли в гром. Пастернак Методора 9 л. горілки і розчин на самогонку, яку він робив на продаж, щоб сплатити сільськогосподарський податок. Згадані більшовики арештували господаря і відставили до тюрми в районі.

Микулинецький район:

2.X.48 р. в с. Йосипівка невідомі злодії вкрали у гром. Гипура Михайла (переселенець) 2 коні, в Співак Івана – 1 коня, в Козака – 2 коні. В с. Лука В.[елика] хтось застрілив крізь вікно сина секретаря с/ради Комар Михайла. Причина вбивства невідома.

14.X.48 р. в цьому ж селі невідомі злодії вкрали у гром. Зімовської Анни одну безрогу.

24.X.48 р. до с. Дворіччя прибув III-ій секретар райкомпартії Коваль із ще якимсь більшовиком. Вони скликали колгоспників на збори, на яких Коваль дав догану усім колгоспникам за невиконання плянів, і, між іншим, сказав, що в наступному році колгоспний гектар повинен видавати 25 ц. збіжжя.

28.X.48 р. в с. Ладичин злодії закрали у гром. Пелех Емілії 150 кг ріпаку, а с. Конопківка у Бедрій Івана – 100 кг. муки.

29.X.48 р. до с. Дворіччя прибув голова РК Стриєшин Іван і зараз пішов в поле до колгоспників перевіряти роботу. Побачивши невикопані буряки і бараболі, він накинувся на них з лайкою, що вони працюють якбудь і ждуть тільки вечора, щоб піти на своє особисте поле і там сіяти озимину.

30.X.48 р. до Настасівської кооперативи привезли мануфактуру, нафту, сіль та інші дрібні товари. Товарів не продають за гроші, тільки вимінюють. Наприклад: за 1 м. мануфактури треба дати 4 кг. курячого м'яса (За 1 м. мануфактури числять 20 крб., а 1 кг. курячого м'яса – 5 крб.). Так само вимінюють і інші товари, як нафту, сіль і ін.

30.X.48 р. в Микулинецькому спиртзаводі п'яні робітники почали між собою сваритись, і дійшло до того, що вартовий, який тільки що вступив до праці, застрілив токаря Дочара і з крісом втік до лісу. За ним зараз зроблено погоню, одначе зловити його не вдалось. Обидва суперники зі східних областей.

Козлівський район:

25.IX.48 р. в с. Ходачків В.[еликий] до священика вдерся вночі озброєний чоловік в цивільному вбранні і намагався зігнати всю родину до однієї кімнати. Дочка священика зорієнтувалася, в чому справа, вибігла надвір і почала кричати рятунку. На вчинений крик позбігалися люди, і напасник втік. Які були його наміри – невідомо.

30.IX.48 р. в с. Яструбово ограблено вночі кооперативу. Люди говорять, що це зробили самі большевики, бо перед тим цілу ніч крутилися на цій вулиці, де поміщається кооператива.

Зборівський район:

8.X.48 р. в с. Осташівці ввечері згоріла хата гром. Шафранського Миколи. З яких причин стався пожежа – невідомо.

17.X.48 р. Зборівське МВД арештувало гром. Ромасишин Іллю (головний бухгалтер заготзерна) за те, що він видавав селянам квитанції, а не одержував від них збіжжя. Арештованого будуть судити.

28.X.48 р. в с. Метенів прокурор Липков і голова райвиконкому Барчишин скликали селян-колгоспників на збори, на яких мали судити 12 осіб за те, що протягом літа не виробили відповідної кількості трудоднів (Кожний колгоспник повинен за літню кампанію виробити найменше 120 трудоднів. В разі невиконання норми трудоднів – підлягає карі). Згадані большевики засудили лише Нежива Степанію і Олійник Климентину по 6 місяців примусової роботи, тому що вони мали вироблених всього 30 трудоднів за літо. Іншим кару подаровано з попередженням, що коли вдруге повториться їх “лінивість”, будуть засуджені на тяжкі роботи.

Зараз цей колгосп не має нічого збіжжя, щоб виплатити селянам за вироблені трудодні. Управа колгоспу обіцяла видати авансом на трудодень по 1 кг. зерна, та виказалось, що колгоспники не одержать нічого, бо колгоспові бракує ще збіжжя, щоб розрахуватись з Млиновецькою МТС. В цьому колгосп[і], під назвою “Ім. Хрущова”, велика частина збіжжя зогнила в магазині і на тоці, тому що молотили збіжжя зовсім сире і замокле.

В с. Жуківці о/у РО МГБ Сіненко з 6-ма бійцями зайшов до гром. Макух Володимира (переселенець) і під час коли він говорив з господарем, бійці вкрали зі стайні гуску і непомітно її винесли. Так само зробили в гром. Якуш Ілька, в якого потягнули три качки. З цим зайшли до с. Волосівка і в гром. Губки Антона казали собі зварити. Наївшись, при відході о/у РО МГБ Сіненко сказав до господаря: “Плохая жизнь! Чтоб покушать, надо спрашивать в хазяя”.

В с. Грабківці колгоспникам колгоспу “Ім. Ворошилова” досі не видано ще ні одного кілограма зерна за вироблені трудодні.

При кінці звітуючого місяця около 40 га. ярї пшениці і ячменю цього ж колгоспу лежить нескошене, гречки – около 20 гектарів. Це збіжжя замокло і тепер, прибите до землі дощем, зазеленілось. Всю озимину, яку колгоспники зібрали, вимолочено, з чого здано контингент для держави, виплачено за роботи МТС, а колгоспникам не зосталось навіть по кілька кілограмів.

До кооперативи в с. Мшана за звітуючий місяць доставлено такі товари:

1. Кльот чорний ..... 20 м. по 16,40 крб.,

2. Полотно біле..... 60 м. [по] 14,- [крб.],
3. Полотно красе..... 45 [м. по] 16,- [крб.],
4. Мило до прання..... 20 кус. [по] – 11,- [крб.],
5. [Мило до прання].... 25 [кус. по –] 4,- [крб.],
6. [Мило до] миття..... 20 [кус. по –] 7,- [крб.],
7. Цукерки..... 10 кг. [по] 14,- [крб.],
8. Андрути..... 10 [кг. по] 22,50 [крб.],
9. Чорнило..... 40 пляш. [по] 3,40 [крб.].

(Село Мшана числить 140 номерів).

27.X.48 р. в с. Млинівці о/у РО МГБ Земсков арештував 72-літнього старика Олійник Олексу за те, що цей при здачі контингенту одержав квитанцію на 380 кг. зерна, а не здав його державі. Арештований сидить в Зборівській тюрмі.

Заложцівський район:

17.X.48 р. усі призовники з с. Гаї Розтоцькі мали явитись 16.X у райвоенкоматі, але тому, що ніхто не явився, майор райвоенкомату Льовін прибув до села, ходив до покликуваних та наказував їм іти до району. Зайшовши до дому Волянюк Зинов'я, застав стару бабцю, яка сказала йому, що внук пішов пращатись, бо іде до війська. Майор, побачивши сумку, приготовану для вищезгаданого призовника, забрав її з собою і зараз по дорозі почав виймати з неї сухарі і їсти, а за призовником вже більше не питав.

По с. Білокриниця ходив якийсь новоприбулий адміністраційний робітник. Через село в цей день переїздили уповноважені з райуповмінзагу Холодяк, Душенка і інші. Згаданий їх зупинив і спитав за документами. Коли ці не хотіли йому показати, він витягнув pistolь і прострілив двох противників. Тоді всі, які їхали, кинулися на нього і, тяжко його побивши, залишили. Надвечором прибув до села о/у РО МГБ Білов і забрав побитого до райцентру.

З кінцем місяця жовтня на терені району всі робітники адміністрації одержали одну третину місячної зарплати, а вже минуло два місяці, як останньо виплачували.

IV. СОВЕТСЬКА ДЕМОКРАТІЯ.

Великоборківський район:

25.IX.48 р. в с. Білоскірка в приміщенні місцевого клубу відбулись збори селян в справі організації колгоспу. З доповідями виступили: уповноважений РК КП(б)У Камінський і голова с/ради Різник. Цей останній, між іншим, сказав: “Народе! Доки вже будеш боятись? Чому не вступає в колгосп? Вступайте, не бійтеся нічого! Я вже не боюсь нічого і перший вступаю в колгосп. Хто не вступить, той буде каятись. Ми вживемо таких засобів, що ви ще самі будете проситись. Ми настільки сильні, по зробимо це, і колгосп в Білоскірці буде”.

2.X.48 р. на прис. Русянівка (с. Байківці) 8 большевиків з невідомим лейтенантом робили по хатах ревізії. Хто не хотів впустити їх до хати (тому що це було вночі), там розбивали двері і силою вдирались до хати. Під час ревізій не знайдено нічого.

4.X.48 р. в с. Ходачків М.[алий] о/у РО МГБ Петриков з 5-ма большевиками робив стислу ревізію в Недошитко Анни, до якої сказав: “Бабцю, покажи, де є криївка, а то застрілю”. Під час ревізії большевики цілком розвалили піч. Найшовши в шафі півтора літри горілки, забрали її, забрали також 8 пляцків, які жінка спекла для себе, і пішли до Івасечка Юстина. Тут випили цю горілку, а потім пішли до Недошитко Параскевії, якої в цей час не було вдома. Большевики розбили двері, вдерлись до хати, забрали бритву, тютюн, кілька кусків солонини, 10 яєць, на подвір’ї злапали півня і занесли до Мандзюк Марії, щоб зготовила їм на обід. По обіді перевели ревізію в Сенів Павла і відійшли в напрямі лісу “Караманда”.

5.X.48 р. в с. Прошова залізнодорожне МВД арештувало Чорного Степана, обвиняючи його в співпраці з українським революційним рухом. Арештований сидів у тюрмі в м. Чорткові, і звідси його звільнено.

В с. Білоскірка II-ий секретар райкомпартії Грунін, уповноважений РК КП(б)У Кашінський і з ними ще 6-ох бійців з гарнізону МВД організували колгосп. Вони ходили хата в хату і жадали негайно давати сільськогосподарський податок. При цьому накладали додаткову хлібопоставку і рівночасно пропонували записатися до колгоспу. Хто записався, тому відписували додаткову хлібопоставку. В такий спосіб до вечора зібрали 20 заяв. На наступний день прибув до помочі Груніну 1-ий секретар РК КП(б)У Ткач з 4-ма большевиками і спільно, тероризуючи селян, втягнули насильно около 130 господарів. Колгосп заложено і названо “Ім. Богдана Хмельницького”. Головою колгоспу обрано Деревляного Степана.

7.X.48 р. до с. Кип’ячка прибув уповноважений РК КП(б)У Яцишин і зобов’язав селян до 15.X.48 р. повністю розрахуватися з державою, а то: заплатити весь с-г-ий [сільськогосподарський] податок, здати контингент м’яса, молока, городини і 400 ц. додаткової хлібопоставки. “Якщо до означеного речинця хто не виконає цих податків, – сказав він, [–] то хай пишеться до колгоспу, а держава це все йому подарує”.

10.X.48 р. вийшов з тюрми гром. Синюк Йосип із с. Смиківці, який був засуджений за роблення самогонки на два роки примусових робіт в трудових таборах. Просидівши 6 місяців в тюрмі, його звільнено. Яка причина цього передчасного звільнення – невідомо.

В с. Стегніківці уповноважений з РК КП(б)У Бондаренко та ще кількох большевиків цілий день ходили по господарях, стягуючи сільськогосподарський податок. Хто не заплатив, в того забирали все збіжжя і худобу. Все це награване ввечері віддали назад селянам, причому назначили їм строк сплачування податку. Після цього згадані

большевики попились та п'яні, висвистуючи і викрикуючи, ходили по селі. Другого дня люди мусили нести їм до с/ради їсти.

14.X.48 р. в с. Ходачків М.[алий] вночі 9 большевиків з о/у РО МГБ Петриковим побили собак в Івасечка Юстина, Балабан Осипа, Попів Михайла і Томків Михайла.

18.X.48 р. в с. Застінка о/у РО МГБ Крилов з 6-ма большевиками, переводячи ревізію в Коненка Богдана, розбив кілька вуликів з пчолами, повикидав зі стрихів і стодоли всю солому, збіжжя і, вкінці, вбив собаку. Коли господар запитав Крилова, пощо він вбив собаку, цей йому відповів: "Скоро і тебе вб'ємо, як собаку, бо ти є ворог советської влади". Під час ревізії не знайдено нічого.

19.X.48 р. в с. Товстолуг о/у РО МГБ Коновалов з 5-ма большевиками арештував Маліш Мирославу. Арештовану по двох днях звільнено. Причина арешту не відома.

В с. Байківці двох емведистів побили Домарецького Осипа, який вертав від секретаря с/ради, за те, що ходить вночі по селі.

22.X.48 р. на хуторах Гаї Гречинські [Гаї Гричинські] (с. Гніздечне) уповноважений з РК]КП(б)У Фанфадінов з 4-ма большевиками, головою с/ради Луб'янецьким і секретарем с/ради Логіном по-п'яному примушували людей вступати до колгоспу. Коли селяни відмовлялись від цього, большевики тягнули людей за волосся, били і викидали з хат домашні речі, образи, подушки і убрання. Цього дня вони побили таких людей: Пасічник Володимира, Скалецьку Степанію, Сердюк Ольгу, Іваницьку Сабіну і Ходаковського Івана. До колгоспу примусили: Литвин Івана, Назарко Параскевію, Логін Анну, Вівсяну Анну, Скалецьку Степанію і Сердюк Ольгу.

24.X.48 р. в с. Смиківці о/у РО МГБ Крилов з 7-ма большевиками держав засідку коло місцевого цвинтаря. Після півночі він зайшов до Козуб Богдана і хотів, щоб цей впустив його до хати. Коли Козуб не хотів відчинити дверей, Крилов з огидною лайкою на устах виломив двері, вдерся до хати і після ревізії остався в нього до ранку.

25.X.48 р. на хуторах Гаї Гречинські (с. Гніздечне) голова с/ради Луб'янецький розносив додаткові зобов'язання на хлібопоставку. При вручуванні зобов'язань повідомляв, що хто підпише заяву про вступ до колгоспу, то цей буде звільнений від додаткової хлібопоставки, а хто не підпише заяви і до 24-ох годин не здасть наложеної хлібопоставки, то в того зрабують все, що знаходиться на господарстві. Селяни, боячись тортурів і ранку, вписалися всі до колгоспу. Слідуючого дня назначено для вписаних бригадира Литвина Івана і йому помічника Булин Василя.

28.X.48 р. до с. Смиківці прибув о/у РО МГБ Крилов і, забравши зі с/ради господарські книги, разом з секретарем с/ради Чикалом Миколою пішов до Баран Петра, де цілий день щось відписував з книг. Люди говорять, що він витягав людей, призначених до висилки на Сибір. Вечором до нього прийшло 7 бійців і вони разом пішли в село,

де побили Кармазин Степана і сторожа місцевої кооперативи Назарка за те, що ці пізно вночі верталися додому.

Ревізії, засідки, облави, переслухування.

Засідки відбулись:

1. в с. Кип'ячка: 1) 12.X – на т. зв. Фільварку;
2. в с. Байківці:
  - 1) 4.X – к/місцевого цвинтаря,
  - 2) 5.X – к/госп. Снігурського Івана,
  - 3) 7.X – к/госп. Лукаш Василя,
  - 4) 8.X – на прис. Русянівка,
  - 5) 20.X – [на прис. Русянівка],
  - 6) 21.X – на хут. Гаї Ходорівські у звалищах коршми к/госп. Лотович Павла;
3. в с. Застінка: 1) 20.X – к/госп. Коненко Богдана;
4. в с. Стегніківці: 1) 20.X – к/госп. Бутрин Івана;
5. в с. Застав'я:
  - 1) 21.X – від сторони лісу,
  - 2) 23.X – під лісом;
6. в с. Лозова:
  - 1) 21.X – к/колишнього приходства,
  - 2) 24.X – к/цвинтаря;
7. в с. Смиківці:
  - 1) 21.X – к/голови с/ради Черномаз Івана,
  - 2) 24.X – к/цвинтаря (див. стор. 9 [оригіналу])

Ревізії відбулись:

1. в с. Кип'ячка: 1.X – в Степки Михайла і Федоровського Василя;
  - 3.X – в Тисячній Марії та голови с/ради Баска;
  2. в с. Прошова: 4.X – в Іванюти Йосипа, Сампари Івана, Вондзюх Миколи і Сампари Михайла;
  3. в с. Байківці: [7].X – в Заблоцького Григорія; 20.X – в Литвин Івана, Добровольського Петра, Сичик Василя, Кабань Дем'яна і Ямельського Івана;
  4. в с. Ходачків М.[алий]: 4.X – в Недошитко Анни (див. стор. 8 [оригіналу]); 11.X – в Пастушак Марії;
  5. в с. Білоскірка: 13.X – в Кожушко Василя;
  6. в с. Лозова: 26.X – в Качмар Михайла, Парило Дмитра; 21.X – в Качмар Михайла; 23.X – у Вовк Володимира; 29.X – у Снігур Івана і Качмар Михайла;
  7. в с. Застінка: 10.X – в Коненко Богдана (див. стор. 9 [оригіналу]);
  8. в с. Застав'я: 21.X – в Бучинського Степана; 23.X – в Комар Дмитра; 25.X – в Ониськів Теклі і Дмитерка Миколи;
  9. в с. Стегніківці: 24.X – в Бутрин Івана і Пастернак Ольги.
- Крім цього, большевики ходили по полях і шукали попід межі. Говорили, що шукають за “бандітами”.

Переслухано:

1. в с. Байківці: 20.X – Заблоцьку Анну і Гевську Степанію.

Микулинецький район:

1.X.48 р. до с. Настасів прибула група большевиків в числі 30 чоловік, очолена о/у РО МГБ Долгаковим [Болгаковим] і о/у РО МГБ Бахмістеровим. Вони перевели докладні ревізії по господарствах при вул. Загороди. Після ревізії арештували Жмурко Володимира Павловича, а на госп. Красовського Михайла написали акт обвинувачення за знайдений розчин на самогонку.

2.X.48 р. в с. Кривки заст. нач. РО МГБ Шовнін арештував гром. Марущака Филимона. Причина арешту невідома.

7.X.48 р. в с. Настасів інспектор райфінвідділу Шестяков перевіряв, хто скільки здав податку. Між іншими, зайшов до гром. Луців Івана і списав в нього все майно за те, що він не здав всього контингенту. Після цього заявив господареві, що його майно призначено на конфіскацію, а він сам піде під суд.

На хутір біля с. Буцнева прибула вночі група большевиків, яка розбила двері в гром. Карпа (переселенець) і перевела ревізію. Під час ревізії знайдено літру горілки. Крім цього, примушували господаря, щоб сказав, де є Василіцький Ізидор (підпільник), причому так її побили, що другого дня господар возив її до лікаря.

9.X.48 р. до с. Мишковичі прибуло на автомашинах около 40 бійців з гарнізону МВД. Ранком ці большевики разом з місцевими провокаторами: Кошельовським Михайлом, Середа Петром і Швець Йосипом пішли на Вибранівку і Вовчу Гору (частина села), де перевели докладні ревізії в кожному господарстві. Найбільше шукали в Слободян Семена і Слободян Йосипа, Віблого Дмитра, Кіт Михайла і Кіт Івана. У вищезгаданих господарів большевики вимішали все збіжжя, муку і крупи разом з болотом. В іншій частині села переведено ревізії в Лесь Григорія і Дзигара Евстахія.

В с. Лучка о/у РО МГБ Бахмістеров з 8-ма большевиками робив ревізії в Вадзюк Степана, Доскоч Михайла (поляк), Трембач Петра і Слив'як Володимира. Вечором ці большевики попились і побили переходячих громадян Хомку Івана і Хомку Петра. Зайшовши в кінець села від сторони лісу, окружили господарство Орловського Мечислава (поляк), де його зловили і допитували про бандерівців. Під час допиту закидували йому, що він знається з бандерівцями, бо, мовляв, "ти перше боявся їх, а зараз з ними знаєшся, бо вони тобі нічого не роблять".

10.X.48 р. з с. Мишковичі був покликаний [і] відправлений до ЧА Дільний Ярослав. По дорозі він утік, але другого дня його большевики зловили та разом з іншими втікачами замкнули в якійсь ледівні в Тернополі. Там він так простудився, що аж спух. Після лікарських оглядин його звільнено як нездібного до роботи.

11.X.48 р. в с. Настасів кап. з райвоєнкомату Лехолет арештував Бичек Михайла, який втік з дороги до ЧА.

В цьому ж селі залізнодорожне МВД арештувало ще Белінського Ярослава Івановича, Ярему Михайла, Баб'як Івана і Смоляк Михайла за те, що вони були втікли з села і під чужими документами працювали в Стрию на залізній дорозі. Крім цього був придержаний Дільний Ілько, як свідок. Дільного з райцентра звільнили, а чотирьох вищезгаданих відставили до Львова.

12.X.48 р. в с. Буцнева упов. по контингенті Фльорис Клим заявив селянам, що до річниці жовтневої революції всі мають здати поставки м'яса, молока, городини, податки і інші драчки. Слідуючого дня, не чекаючи свят, большевики почали вже грабити селян за нездачу контингенту. Забирали коні, корови і т. ін. Наприклад, в гром. Басняк Василя, який вже має 75 років, забрали корову, а в Хом'як Теклі – також корову за те, що до повного контингенту молока не додала ще 8 л. Жінка почала в [них] проситись, що вона тих 8 л. молока здасть до вечора, щоб лише віддали їй корову. Большевики сказали їй, що коли вона їм принесе літру горілки і зварить обід, то віддадуть корову. Жінка згодилась на це, і корову їй віддали.

14.X.48 р. в с. Л[у]ка В. [Велика Лука] 1-ий секретар ЛКСМУ Костюха забирав за нездачу контингенту хустки, убрання, кожухи і інше. І так ограбив він Зіньків Михайла, Брикайла Івана, Зіньків Антона і Росяк Миколу.

В с. Настасів відбулися збори десятників, на яких голова с/ради припоручив їм вигонити одноосібних господарів, які мають коні, орати колгоспне поле.

Слідуючого дня прибув до села голова РВК Стриєшин Іван і разом з десятниками не випускали зі села жодної фіри, крім цих, які їхали орати на колгоспне поле.

17.X.48 р. в с. Ладичин “райнарсуд” засудив за нездачу контингенту слідуючих громадян: Славську Лікерію, яка не додала до контингенту 360 кг. зерна, вкарала на 925 крб. грішми; Домбрович Івана за нездачу 75 кг. зерна – на 300 крб. і Скорохід Ганну за нездачу 60 кг. зерна до повного контингенту – на 600 крб. Від кожної суми грошей брали штраф по 200 крб., а решту грошей почислилося кожному з них як оплата за здані центнери збіжжя.

В засуді брали під увагу кожного обвинуваченого родинний [стан] і вік, через що вимір кари нерівний.

Суд відбувся в приміщенні сільського клубу, куди зігнали людей, які[х] половили, коли виходили з церкви.

В складі суду були: суддя Берінко, прокурорка Драпаченко, секретарка Баханова і Шестяков з райфінвідділу.

Після засуду виступив з промовою Шестяков, який вихваляв колгоспне життя, високий досвід радянських агротехніків і рівночасно намовляв людей вступати в колгосп. Одначе селяни не хотіли вже слухати боьшевицької брехні і з шумом вийшли з приміщення.

19.X.48 р. в с. Дворіччя о/у РО МГБ Бахмістеров і III-ій секретар райкомпартії Коваль в розмові з головою с/ради Надратовським Михайлом сказали, що одноосібники тоді підуть працювати на колгоспне поле, коли до села прийде група військ МВД.

23.X.48 р. до с. Буцнева прибуло 10 большевиків на чолі з заст. нач. РО МГБ Шовніним і двох лейтенантів з області. Вони перевели ревізії у гром. Василіцької Домки і Станька Марка (переселенець). До Василіцької Д. один лейтенант з області сказав: "Скажи своєму бандері, хай він зголоситься з повинною, а радянська влада йому все простить. Якщо він не зголоситься, то ти сама, коли він прийде, візьми зв'язи його і віддай нам у руки". Від Станька Марка домагався, щоб він показав їм, де є криївка "бандерів". Згадані селяни нічого на це не відзивалися, і большевики відійшли до с/ради.

24.X.48 р. в с. Веселівка о/у РО МГБ Бахмістеров з кількома большевиками перевів ревізії в Херелички Теодозії і Ксенеча (крамаря). Під час ревізій большевики викидали з будинків соломи, розбирали мури в пивницях, прошпилювали землю довгими дротами, підривали плити на подвір'ї і т. п., але нічого не знайшли.

25.X.48 р. в с. Дворіччі інспектор райфінвідділу Феоктістов і ще трьох большевиків з області дали наказ голові с/ради, щоб селяни до трьох днів здали весь контингент м'яса, молока та податки.

26.X.48 р. в с. Ладичин 6 большевиків держали засідку на подвір'ї Дорош Кіндрата. Коли господар почув гавкання собак, вийшов надвір і ще більше заохочував їх до цього. Розкриті большевики забрались з подвір'я і пішли до гром. Кацули Івана (переселенець), де розбили до хати двері і насильно вдерлись до помешкання. Там перевели ревізію, а після цього арештували господаря та хотіли його забрати з собою. Та господар рішуче їм заявив, що ніде вночі з хати не піде, хоч би його вбили на місці. Большевики залишили тоді його, а самі відійшли.

28.X.48 р. в с. Мишковичі большевики арештували гром. Бандуру Дмитра і його жінку, а дитину віддали до сусідів. По двох днях їх випущено. На допитах їх обвинувачували в тому, що ще в 1944 р. в них квартирували повстанці, пізніше була сутичка між большевиками і повстанцями, внаслідок чого згоріла його хата. Що більше його розпитували – невідомо.

22.X.48 р. в райцентрі відбувся суд над крамаром Конопківської кооперативи Чопком Іваном. Згаданого засуджено на 8 місяців примусової роботи за те, що він не перевіряв пляшок з горілкою, які були неоригінально заляковані і наповнені самогонкою.

29.X.48 р. в с. Настасів большевики забрали всі бараболі в гром. Смоляк Теодора за те, що він не здав всього цукрового буряка.

30.X.48 р. в с. Настасів арештовано нічного вартівника Оверка Володимира за те, що він прострілив сторожа колгоспних скирт Смоляк Степана, який йшов звечора повнити свою службу. Цей вчинок приписали йому як навмисний.

Засідки, ревізії, переслухання, облави:

Засідки відбулись:

1. в с. Ладичин: 6.X – к/госп. Подобінського;
2. в с. Буцнева: 9.X – к/госп. Коляси і Бойка, 18.X – біля залізничної станції, вздовж колійових торів; В с. Буцнева: 1.X – від цього дня були засідки кілька ночей підряд;
3. с. Лука В.[елика]: 18.X – к/госп. Оріховського Михайла;
4. в с. Чортория: 25.X в селі;
5. в с. Микулинцях: 29.X – по домах і темних заулках.

Ревізії відбулись:

1. в с. Серединки: 1.X – в Головатой Анни, Пелех Володимира і Личак Івана;
2. в с. Буцнева: 7.X – в гром. Карпа (переселенець) (*див. ст. 11*), 23.X – у Васицької Домки і Станька Марка (*[див. ст.] 12*), 1.X – в Ярмуш Василя, Сороки Григорія і Дмитришин Йосипа; 9.X – в частині села від лісу; 19.X – в Коцюби Іл.
3. в с. Мишковичі: 9.X – на “Вибранівці” на кожному господарстві (*див. стор. 11*), 17.X – в Іванюти Максима, 21.X – в Іванюти Михайла;
4. в с. Лучка: 9.X – у Вадзюк Степана, Доскоч Михайла (поляк), Трембач Петра і Слив’як Володимира;
5. в с. Веселівка: 24.X – в Херелички Теодозії та Ксенеч (преселенець, крамар);
6. в с. Йосипівка: 24.X – в Козак Дмитра;
7. в с. Ладичин: 26.X – в Кацули Івана (переселенець);
8. в с. Дворіччя: 26.X – в Ціс Михайла Григоровича, Митрусь Мартина, Григольського Петра Даниловича.

Переслухано:

1. в с. Дворіччя: 26.X – Ціс Михайла і Григольського Петра;
2. в с. Настасів: 10.X – Бичек Теклю, Зозуляк Анну і Ткач Анну (розпитували їх про синів, які відійшли до ЧА, але по дорозі втікли).
Облава була одна – в Буцнівському лісі.

Козлівський район:

25.IX.48 р. в с. Довжанка прокурор Пилипенко, суддя Ка[р]пов, секретар суду Хосольська і один емведист перевели суд над колгоспницею Мельник Теклею. Згадану засуджено на конфіскацію її майна за те, що вступаючи в колгосп, не заплатила т. зв. куркульського податку в сумі 40 тисяч крб.

О/у РО МГБ Безгодов з 7-ма бійцями держав засідку на хуторі с. Таурів в гром. Долі Василя. Попівночі Безгодов приказав господареві відвезти їх на хутори Гашина [Тошене] (с. Цецори [Цицори], Козів.[ський] район). Слідуючого дня большевики зловили там громадянку с. Таурова Запоточну Теклю, яка скривалася перед большевиками від 1946 р. з тої причини, що повстанці вбили [у] її дома уповноваженого РК КП(б)У Дейнегу.

27.X.48 р. цей сам о/у Безгодов з кількома большевиками переводив ревізію в с. Таурів у гром. Лисевич Гонорії. Під час ревізії Безгодов почав стріляти на господарстві, внаслідок чого домашні повтікали з дому, не знаючи в чому справа. В цей час прийшов на це господарство прокурор Пилипенко і списав все майно цієї жінки. Коли згадана повернулася додому, Безгодов запитав її, котрим транспортом вона хоче їхати на Сибір (муж цієї жінки засуджений на 25 років тюрми).

28.X.4 р. в с. Денисів о/у РО МГБ Комарчук арештував бувшого голову колгоспу Возьного Петра за те, що він був секретарем громади за німецької дійсности.

30.X.48 р. до с. Довжанка прибув 1-ий секретар райкомпартії Волков Іван Денисович в справі контингенту бараболь, м'яса, сіна і городини. При від'їзді він сільській управі загрозив, що коли селяни до кінця м.[ісяця] жовтня не "розчитаються" з державою в 100%, то будуть відповідати перед судом.

В с. Купчинці суддя Карпов і адвокат Шишацький скликали усіх десятників та приказали, щоб кожний на своїм десятку повідомив селян про додатковий контингент бараболь на 30%.

В с. Денисів уповноважений РК КП(б)У Негрешний і завідуючий культосвітніх установ Волошин виганяли одноосібних господарів звозити колгоспні снопи.

В с. Ходачків В.[еликий] участковий РО МВД Панфілов, емведист Явний та ще кількох бійців з гарнізону МВД зорганізували станицю істребків, до якої втягнули 50 чоловік. Істребкам дали 5 крісів і по 5 набоїв до кожного.

1.X.48 р. в с. Городище відбувся т. зв. нарсуд над гром. Віклюк Іваном і Шлапкою (переселенець) за те, що вони повтікали від роботи з Донбасу. Згаданих засуджено на один рік примусової роботи.

3.X.48 р. в с. Купчинці суддя Карпов, адвокат Шишацький і прокурор Пилипенко покликали до с/ради Вараницю Миколу, Савку Ілька, Парасій Василя, Балянт Андрія і всіх десятників та тут при допомозі залякувань, терору і різного роду підступів змушували їх підписати заяви про вступ до колгоспу. Найперше домагались, щоб голова с/ради Косар Микола і його заступник Шарик Михайло перші подали заяви, бо, мовляв, вони повинні дати приклад для інших. Однак ці не хотіли згодитися на те, за що большевики їх арештували і відставили до р-ну.

4.X.48 р. в цьому селі емведист Сурженко арештував гром. Тартак Степана за те, що попереднього дня молодь справляла в нього забаву, а там в цей час прийшли повстанці і зробили мітинг.

Цього дня перед вечором звільнили з тюрми голову с/ради Косар Миколу і його заступника Шарик Михайла.

7.X.48 р. в с. Таурів о/у РО МГБ Безгодов з 7-ма бійцями військ МВД шукав за гром. Мовчко Еміліяном, якому він дав уже 22 повістки, щоб цей ставився на РО МГБ. Мовчко не пішов на РО МГБ, а скривався тоді, коли за ним приходили. Переводячи ревізію в його домі, Безгодов

запримітив, як він втік [до] Загребельного Івана на стрих. Большевики почали окружувати цю хату, і це зауважив Мовчко. Він видер діру в стрісі і, вискочивши крізь отвір надвір, почав втікати. Але большевики його дігнули на подвір'ї Ваврів Анастазії, де він під[няв] руки і просився, щоб його не били. Один з большевиків виставив автомата і пустив йому у груди цілу серію куль, кажучи: "Ми більше за тобою ходити не будемо". З цього вчинку Безгодов написав протокол, а за свідків взяв Ваврів Анастазію і Загребельного Яцка, які мали свідчити, що вбитий до них стріляв. Коли ці відмовились від такого свідчення, тоді Безгодов арештував Загребельного Яцка і зателефонував до району, що він вбив одного бандита, а другого зловив живим. Зараз з р-ну приїхало на автомашині більше большевиків, забрали вбитого і арештованоо і від'їхали назад до р-ну. Слідуючого дня арештованого випущено, а покликано на допит жінку вбитого Мовчко Євгенію і Ваврів Володимира.

9.X.48 р. в с. Городище емведист [емґебіст] Пижиков переводив ревізію в гром. Дацко Петра, під час якої арештував його сина Михайла за те, що арештований Гайків Еміліян мав зізнати, що він мав зв'язок з бандерівцями. Згаданого арештованого Дацка Михайла засуджено на 25 років тюрми.

Цього дня з райфінвідділу Зюбин і з райуповмінзагу Солодкий Григорій при допомі місцевого фінагента Куйматицького [Кульматицького] за несплатення грошового податку сконфіскували всі речі, які лише були в хаті, у громадян: Татарин Івана, Сисак Івана, Олійник Ольги і Возняк Катерини.

В с. Забойки уповноважена по контингенті Філима (дочка голови райвиконкому) і голова с/ради Кузь Петро Дмитрович забрали корову у гром. Кріль Евстахія за те, що не здав всього контингенту бараболю.

10.X.48 р. до гром. Стадницького Миколи і Гулімського Петра із с. Довжанка зайшло 7-ох провокаторів та, вдаючи українських повстанців, домагались в них горілки. Селяни пізнали большевицький підступ і не дали себе обманути, заявляючи, що вони вночі нікому нічого не дають. Коли сталінські бандити хотіли зрабувати їх, то ці, незважаючи на те, що большевики були при зброї, прогнали їх з хати.

На прислок Млинець (с. Городище) приїхав автомашиною нач. РО МГБ Губка, емгебист Пижиков і 5 бійців з гарнізону МВД. Вони перевели ревізію в Псуй Петра, а не знайшовши нічого, арештували його. Після цього поїхали на присілок Горб цього села, де арештували ще Ричевського і від'їхали до р-ну. По чотирьох днях арештованих відставлено до Тернополя на УМГБ.

В с. Забойки фінагент Мар'яш Станислав і трьох інспекторів з райфінвідділу ходили за грошовим податком. Хто з селян не заплатив податку, в того грабили все, що попало їм під руки. І так ограбили вони Кушнірик Михайла Степановича (забрали убрання, подушку і інші речі), Свинчак Миколу Ст. (– убрання), Ожибка Григорія (убрання), Міляна Філимона (все, що було в хаті). Жінка Міляна стала в обороні свого

майна, за те грабіжники кинули її на долівку і тяжко побили. Усі награбовані речі зносили до с/ради, а віддавали тільки тим селянам, які зараз принесли гроші.

12.X.48 р. в с. Довжанка сільський фінагент Стадницький Микола при допомозі трьох большевиків ограбив гром. Білоус Степана за несплатення податку. У згаданого забрано коня, віз та упряж.

В с. Денисів жінка директора раймолочарні Рубас і зав. місцевої молочарні Розніцький сконфіскували корову в Розніцької Катерини за нездачу поставки молока.

В с. Покропивна уповноважений з РК КП(б)У Болгарин Володимир [Дмитро] зайшов до гром. Поврозник Теодора за додатковим контингентом збіжжя. Господар відмовився від цього, заявляючи, що він контингент здав в 100%. За цей спротив большевик накинувся на господаря, подер на нім одіж та тяжко побив. Після цього сказав до господаря: “Через таких, як ти, то нам говорять на Генеральній Асамблеї, що ми вас гнобимо, висилаємо на Сибір, силуємо до колгоспу і т. д.” Господар на це нічого не відзивався.

12.X.48 р. до с. Дмухавець приїхав 1-ий секретар райкомпартії Волков Ів.[ан] з 12-ма большевиками, щоб зорганізувати тут колгосп. До цього діла вони взялися в такий спосіб: Роз[с]кочившись по селі, большевики забирали насильно селян на автомашини і відвозили до району, де змушували їх підписувати заяви про вступ до колгоспу. Хто відмовився, тому приписували 7 га. землі і наказували до трьох днів здати з цього поля весь контингент збіжжя і сплатити податок. Коли це не допомогло, тоді РО МГБ брало у свої руки тих, які ставили рішучий спротив і так, наприклад, на РО МГБ були Ремез Микола, Мудрий Андрій і багато інших. Під час коли одні переводили репресії в районі, другі робили свою роботу в селі з іншими селянами. Перш за все грабили і били. Наприклад: в гром. Лешишин Григорія і Смаркуцької Анни ограбили всі хатні речі, жінку Бобенчук Адама, яка не хотіла навіть іти до с/ради, тяжко побили і викрутили при цьому руку. Олеяш Теклі сконфіскували все збіжжя і убрання. Вкінці, терор зробив своє. Заложено колгосп і названо його ім. Чапаєва. До колгоспу втягнуто силою 101 членів, а майже кожний з них був ограблений, побитий, заставлений здавати надмірні додаткові контингенти збіжжя, грошові податки, названий був бандитом, саботажником, куркулем та іншими плюгавими словами. Усіх тих селян, які ще вчора були самостійними господарями, які тішились, що ще можуть працювати на своїй землі, – цього одного дня большевики поробили жебраками, відібрали їм свободу, волю і підпорядкували собі, як рабів. Це був перший день большевицької акції в наступі на селян даного села. Акція ця проходила далі з неменшою брутальністю аж до 27.X.48 р.

13.X.48 р. в с. Денисів уповноважений РК КП(б)У Негрешний і голова с/ради Атаман змушували селян-одноосібників іти на заготпункт і там перекидати збіжжя.

Цього дня директор н/п СШ Славінський побив гром. Станька Михайла, який відмовився їхати до лісу по дрова для школи.

14.X.48 р. в с. Забойки уповноважений по селу Мошура і голова с/ради Кузь Петро зайшли до гром. Зайди Пелагії та насильно забрали в неї 80 кг. жита за те, що вона не здала контингенту бараболь.

В с. Денисів большевики з р-ну насильно виганяли одноосібних господарів до Бережанського лісу возити дрова.

15.X.48 р. до с. Довжанка прибув 1-ий секретар РК КП(б)У Волков Іван та приказав голові с/ради, щоб зганяв одноосібних селян на колгоспні поля копати бараболі.

16.X.48 р. в с. Купчинці прокурор Пилипенко і адвокат Шишацький змушували одноосібних селян їхати до Бережанського лісу возити дрова.

17.X.48 р. в с. Покропивна арештовано Гураль Василя за те, що він не хотів підписати заяви про вступ до колгоспу. Арештованого відставлено до р-ну, звідки звільнено його по 4-ох днях ув'язнення.

20.X.48 р. до с. Денисів прибув голова райвиконкому Філіма Михайло Андрійович і приказав активові села виганяти одноосібних селян, які мають коні, возити колгоспні буряки, а безкінних – до копання колгоспних бараболь.

21.X.48 р. в с. Городище большевики з р-ну забрали за нездачу контингенту м'яса безроги в гром. Табаки Василя і Огнистого Петра, а в Левицької – ялівку. Вечором все це віддали, але під умовою, що селяни здадуть поставку м'яса.

22.X.48 р. в с. Слобідка за нездачу контингенту м'яса большевики забрали в Перістого Івана корову, а Мудрої Теофілі – козу, Козіцького Григорія і Шимків Богдана – муку, а в Ригліцької [Рихлицької] Ксені стягнули з плоту коц та верету.

В с. Ходачків В.[еликий] о/у РО МГБ Приходько арештував секретаря с/ради Ханасик Богдана та відставив до р-ну. По двох днях його передано УМГБ в Тернополі. Причина арештування була та, що при впавшому сл. п. Яркові знайдено письмо, почерк якого був згідний з почерком секретаря с/ради.

24.X.48 р. до с. Купчинці приїхала карна бригада, яка мала за завдання стягати зі селян всі податки. Вже першого дня згадана група большевиків ограбила Кузів Анну, Крису Галину і Парасій Михайла, в яких забрали корови, в Савки Михайла забрали 1 цит. жита, Ружило Петра – 1 ц. жита і 1 ц. гречки. Вечором все віддали під умовою, що селяни здадуть всі поставки.

26.X.48 р. до с. Таурів приїхало 8 большевиків з р-ну в справі всіх податків. Вони ходили по селі і приказували селянам, щоб до 28 жовтня “розчиталися” з державою. За нездачу грошового податку в Бронній Марії забрали дві подушки і убрання, Любінського Осипа – перину, дві подушки, штани і шапку-кримку, Лещишин Василя – убрання.

28.X.48 р. з[ам]. нач. РО МГБ Кобзар з кількома бійцями держав засідку в с. Яструбово, а ранком арештував Краківського Михайла, якого відправлено на роботу в Донбас, і він звідтам втік.

В с. Забойки о/у РО МГБ Приходько приказав голові с/ради Кузь Петрові виготовити список людей, яких зараз в цьому селі немає.

Засідки, ревізії, переслухування, облави.

Засідки відбулись:

1. в с. Таурів: 25.IX – к/госп. Долі Василя, 6.X – на вул. Довгий Кінець, 7.X – в селі, 22.X – на хуторах Ку[п]ина, 25.X – к/госп. Долі Василя, 26.X – на хут. Купина, к/госп. Сень Івана;

2. в с. Яструбово: 28.IX – к/госп. Яремко Павла, 29.IX – к/госп. Качура Тимка, 1.X – к/госп. Мазепи Степана, 2.X – на господарстві Росоляк Дмитра, 4, 5, 6. 7.X – в селі і хут., 20.X – в селі (див. стор. 18);

3. в с. Денисів: 28.IX – на вул. Гора, 1.X – на полі коло фігури;

4. в с. Купчинці: 30.IX – на хут. Драгоманівка, 1.X – на хут. Доли, 13.X – на хут. Драгоманівка, 14.X – в селі, 15.X – в селі;

5. в с. Городище: 3.X – на присілку Горб, 5.X – к/сільради, 6, 7 і 8.X – на вул. Глинка, 9.X – на присілку Млинець;

6. в с. Покропивна: 16.X – на хут. Лібри.

Ревізії відбулись:

1. в с. Таурів: 26.IX – в Хоми Івана, Долі Василя, Сенік Ів., Кравець і Спака; 27.IX – в Лисевич Гонорії (див. ст. 15);

2. в с. Денисів: 1.X – в Макогін Онуфрія, Стахів Гната, Швирло Прокопа, Бурий Домки; 9.X – в Синиці Осипа, Кузів Івана, Поп'юк Софії, Варениці Софії і Варениці Ольги;

3. в с. Городище: 9.X – в Дацка Петра (див. стор. 16); 10.X – в Псуй Петра (див. стор. 16);

4. в с. Покропивна: 24.X – загальні ревізії по селі;

Переслухано:

1. із с. Таурів: 30.IX – Загребельного Тимка Антоновича, Петришин Володимира Миколайовича і Шпельца.

2. в с. Яструбово: 3.X – Рой Романа Миколайовича;

3. із с. Городище: 4.X – Брилінського, Олійника, Сушка, Гулича і Фалінського;

4. в с. Забойки: 6.X – Кузь Евстахія Петровича;

5. в с. Денисів: 9.X – Криськів Клявду (тому що до неї написав Коршак Роман з ам.[ериканської] зони окупації Німеччини);

6. в с. Купчинці: 14.X – Ласу Наталію, Гаврилюк Ярослава і Качунь Богдана;

Облава була в с. Ходачків В.[еликий] 15.X.48 р.

Зборівський район:

6.X.48 р. зі с. Цецова райвоєнкомат покликав 5 хлопці[в] 1926 р. народження до т. зв. труд-армії. Двоє з них, Воділь Іван і Запоточний Іван Петрович, вже від'їхали.

Всіх молодих хлопців, яких райвоенкомат покликає до військової служби, большевики забирають на роботи в Донбас. Так, наприклад, дня 4.X.48 р. забрано до війська Демидяк Василя з Озірнянських хуторів, а зараз знаходиться в Донбасі і “приступає, – як пише він до батька, – до практичної роботи в шахтах”.

Так само із с. Лавриківці взято до війська Беш Петра Михайловича і Беш Онуфрія Павловича, а дня 27.X.48 р. прийшов до батьків лист від Беш Петра, що він працює в шахтах на Донбасі.

7.X.48 р. до с. Августівка (Козів.[ський] р[-]н.) прийшло вечером трьох озброєних мужчин, які під маскою українських повстанців ходили по господарях по замовлені ними перед тижнем гроші нібито на фонд ОУН. Згадані провокатори зайшли до гром. Швайка Андрія і домагались в нього 200 крб. Коли господар не хотів дати, тоді напасники побили його та відійшли до Дячишин Параскевії. Ця жінка пізнала провокаторів і також відмовилась дати гроші. Провокатори зробили з нею те саме, що з Швайком Андрієм. Добре її побили, а вслід за тим забрали в неї силою 70 крб., чоботи, шкіру і інші речі, називаючи її сексоткою і т. п.

В с. Плавуча В.[елика] (Козова р[-]н.) відбулись збори колгоспників, на яких був присутній сільський актив і 1-ий секретар райкомпартії Вакуленко. Вакуленко говорив колгоспникам про дисципліну. Між іншим, він так висловився: “Маса була, є і буде масою. Її треба міцно держати за морди, не допустити до великої демократії, а тримати під наганом, хай працює. Тоді в наших колгоспах буде дисципліна і порядок”.

8.X.48 р. В с. Плавуча В.[елика] (Козів. р[-]н.) голова РВК Кретович приказав зорати городи колгоспників, які їм приділено як присадибні землі. Коли колгоспники з плачем просили його, щоб залишив їм цей клатик землі, він відповів: “Цей терен мені подобався. Тут повинна пишатися колгоспна пшениця і інші культури, а вам вистачить по одній грядці землі для власного користування”. Мимо цього, що на цих городах була засіяна озимина і посаджені бараболі, трактор все це приорав. Колгоспники визбирували покалічені бараболі, щоб хоч трохи врятувати плодів, та проклинали на сьогоднішні порядки.

9.X.48 р. в с. Озерянка до гром. Петрик Івана прийшло двох емведистів, а заставши в хаті тільки саму жінку, почали її бити прикладами автоматів. При цьому говорили їй, що б’ють її за те, [щ]о дня 26.IX.48 р. в її хаті були “бандити” і коли зав’язався бій між ними і большевиками, то ці вбили їм двох найкращих товаришів. Після цього почали стріляти в суфіт. На цей час до господині зайшов голова с/ради і забрав напасників зі собою, оправдуючи їх вчинок тим, що вони були п’яні і не знали, що роблять.

10.X.48 р. до с. Юзефівка прибуло автомашиною 5-ох большевиків на чолі з уповноваженим Шияном (з райуповмінзагу) та забрали у Свяжинської Софії три центнери бараболі, а в Павлович Степана –

14 ц. за те, що ці селяни не додали до повного контингенту барабоць, перша 1 ц., а другий 2 ц.

В с. Лавриківці за несплатення податку большевики забрали останні корови в гром. Вихор Параскевії і Чернопиского Івана Пилиповича. (Вихор Параскевія бідна вдова, муж її загинув на фронті під Берліном, на удержанні має трое дітей. Чернопиский Іван – старий чоловік, якому добігає вже 78-ий рік життя, живе сам з трьома малолітніми внуками[]). Не змогли жодні просьби, що діти будуть приречені на голод, коли їм забирають останні кормильки-корови.

13.X.48 р. до райцентру покликано на РО МГБ учителя Мазур Євгена Мартиновича, а коли цей зголосився, його арештовано і відставлено до тюрми в Тернополі.

15.X.48 р. в с. Августівка і на хуторі Кольонія (Козів.[ський] р[-]н.) появилася провокативна група в числі трьох чоловік. Ця група очолена якимсь типом зі с. Конюх. Він каже, що походить з Волині і являється “провідником” ОУН і УПА та наданий на цей терен, щоб відставляти хлопців до УПА на Волинь. Як останньо стало відомим, цей тип мешкає в с. Конюхах, є жонатий з якоюсь Файферовою. Він служив, – як оповідають демобілізовані із с. Конюх, – в м. Вороніжу. Згаданий провокатор зв’язувався з молодим хлопцем Мацою з хутора Кольонія, який має в тюрмі двох братів. Цей хлопець повірив йому і допомагає організувати харчі, гроші і т. д. На початку місяця вересня провокатор забрав молодого хлопця нібито до УПА, бо цей, як підозрілий, боявся сидіти вдома. За якийсь час цей сам “провідник” прийшов до родини забраного хлопця і сказав, що можна поїхати на Волинь відвідати хлопця. Батько відмовився їхати, тільки мати з дочкою поїхали. Довший час не було взагалі вістки про них, аж 13 жовтня ц. р. старий батько одержав листа від дочки, яка пише: “Я вже богу дякувати здорова, вже мені гояться рани на голові і плечах. Я є в шпиталі в Кам’янці-Подільському...”. Батько Маца, боячись, щоб ще його не забрав згаданий “провідник”, вибрався з дому.

(До цього “провідника” в с. Конюхах часто заходять капітан МГБ Шпінков і інші большевики, які від початку місяця жовтня квартирують в Конюхівському лісі як повстанці).

17.X.48 р. в с. Цецова відбулась забава молоді, під час якої хлопці побились. Один з них, Славінський, побіг до с/ради до телефону і повідомив РО МГБ, що на нього напали “бандити”. За півгодини до села прибуло около 30 большевиків на чолі з о/у РО МГБ Блендеевим. Вони почали освічувати ракетами і обстрілювати з автоматів село горою. Вся молодь повтікала зі забави додому, а большевики цілу ніч перевіряли господарства.

18.X.48 р. до с. Осташівці прибув о/у РО МГБ Гуржеев з 4-ма бійцями МВД в справі погореної перед кількома днями хати гром. Шафранського Миколи. В часі пожежі згорів цьому селянинові моторовер. Гуржеев протоколував селян, намагаючись довідатися, звідки

Шафранський взяв моторовера. Після переслухань він позбирав погорені частини з цього моторовера і від'їхав до р-ну.

В с. Плавуча В.[елика] (Козів.[ський] р[-]н.) около 30 большевиків робили засідки в різних місцях села. Попри одну із засідок переходив начальник місцевого істребительного батальйону Бразіль (росіянин) з 4-ма істребками. Большевики, побачивши озброєних людей, перепустили їх і слідом за ними зайшли до громадянина Товстиги Павла. Начальник Бразіль з істребками зайшов до хати, а большевики в той час окружили хату і, думаючи, що то українські повстанці, відкрили вогонь. В часі стрілянини вбито начальника Бразіля. Цеї самої ночі в селі появилися протибольшевицькі листівки “До піонерів і батьків”. Ранком уповноважений по поставках, побачивши тих большевиків, які були на засідках і вбили Бразіля, сказав: “Навіщо вам здалися ці засідки? Вас ціла купа сидить на засідках цілу ніч, а бандьори вам під носом розліплюють листівки. Замість дослідити “бандитів”, то ви вбили нашого найкращого чоловіка”.

22.X.48 р. до с. Травотолоки прибув з райфінвідділу Гуранський і ще один уповноважений та почали грабити гром. Романів Осипа за несплачення всього податку (господар здав 500 крб., а мав заплатити ще 700 крб.). Коли господиня разом з дітьми виступила проти грабежу та намагалась відібрати свої речі, Гуранський побив її і, вкінці, нагробовані речі віддав, але під тою умовою, що до двох годин вона заплатить податок. Господиня була змушена позичити у сусіда грошей і в такий спосіб розчислилися з державою.

23.X.48 р. на хутір Цецівка (с. Заруддя) прибуло вночі 7-ох большевиків. Двох з них були перебрані як повстанці і вони постукали до хати заступника голови с/ради Шпортун Петра. Коли господар не хотів відчинити дверей, вони викрикували під вікном: “Ти вилігуєшся в теплій хаті, а ми будемо тут мерзнути? Відчини, [бо] виважимо двері”. Господар впустив їх. Увійшовши в хату, один з них сказав негайно заслонити вікна і засвітити лампу. Він був середнього росту, чорнявий, літ около 28, вбраний в шкіряну куртку, поверху довга шинеля, а за поясом довгий ніж. Другий мужчина був так само вбраний, тільки нижчесереднього росту, літ около 30. Цей вищий, звернувшись до господаря, запитав: “Ти вже багато людей продав?” Господар відповів, що він нікого не продавав і не продає. Тоді до господині: “Давай їсти, бо хлопці з дороги, помучені й голодні”. Коли обидва провокатори посідали їсти, один до другого потихо говорять: “Люди кажуть, що сексот, але видно, добрий чоловік: відчинив двері, дав їсти, добре обходиться...[.]” По хвилині каже до господаря: “Ти знаєш, хто ми є? Ми районне СБ, ми прийшли до тебе, щоб тебе повіс[и]ти, нам одна дівчина, що працює в ОУН, доказала, що ти є найгірша сволоч і видаєш людей. Збирайся! Вже досить тобі з Бойком Петром (голова с/ради) і Коротким (жид, уповноважений по поставках) здирати з людей останнє майно”. Селянин насрашився і почав проситися: “Я нічого не винен, я

колись співпрацював з ОУН і ще тепер буду... то злі люди так на мене наговорили”. “Може й правда, що ти кажеш, але ми, як СБ, мусимо тебе перевірити. Бери папір, олівець і пиши, що ти доброго зробив для України. Ми цей протокол занесемо до проводу, там перевірять і все буде гаразд. Не думай, що в нас без протоколу можна людину повішати”. Господар відповів, що писати не вміє, тому сказав, щоб жінка за нього написала. Жінка написала: коли чоловік вступив до ОУН, що робив і де і що зобов’язується далі працювати для повстанців та їм помагати і т. д. Скінчивши цей протокол, чорнявий сказав підписатись псевдом і тут дав йому рівночасно псевдо “Швидкий”. При відході провокатори сказали: “Ми відходимо, а тобі радимо зректись урядування, добре обходитися з населенням, а про те, що ми тут були, нікому ані слова”.

Цей самої ночі ці самі провокатори зайшли ще до крамаря кооперативи Павлович Василя і гостро спитали: “То карамар?” Коли крамар сказав “так”, провокатори почали кричати: “Ти комсомолец, ти большевицький запроданець, яничар! Ми всіх комсомольців повивішуємо на гіляках, вже досить ширити комуну, збирайся!” Крамар і його жінка настрашилися, почали оправдуватись, що вони не є комсомольцями, що вони помагали повстанцям і ще тепер помагають. З крамарем зробили зовсім так само, як зі Шпортуном. Крамар признався: коли вступив до ОУН, коли допомагав повстанцям і протоколярно зобов’язався співпрацювати далі. На протоколі підписався псевдом “Хрущ”. Наприкінці казали дати собі папіросів і відійшли.

На слідуочий день обидва спровоковані селяни, порадившись [у] сусідів, пішли до Зборова і зголосили про це на РО МГБ. Там їм сказали, що коли ще раз прийдуть “повстанці”, то хай прийдуть і зголосять. Про це, що тут в канцелярії говорилось, нікому не казати.

26.X.48 р. в с. Яцківці уповноважений по поставках Дубовський і 4 емведисти у гром. Балицького Луки забрали 2 вівці і безрогу, вагою до 60 кг. за нездачу 2 кг. м’яса, а в Мартинишин Василя – ялівку за нездачу 7 кг. м’яса.

28.X.48 р. в с. Хоростець (Козів.[ський] р[-]н.) упов. по поставках Малинов забрав в Турок [Турко] Параскевії 250 кг жита за нездачу контингенту. Згадана жінка – бідна вдова, чоловік вбитий на фронті, посідає 1 га. землі і на удержанні має 5 дітей, умово недорозвинених. Двоє дітей були через літо в наймах (пасли худобу сусідам), а жінка працювала за сніп в с. Олесені [Олесине] і заробила трохи збіжжя, яке большевики в неї зрабували. Таким чином жінка з дітьми осталась зовсім без хліба.

29.X.48 р. в с. Заруддя 5 большевиків добувались вночі до хати гром. Назар Григорія, але господар не хотів їх впустити. Тоді большевики підпалили загату, і господар був змушений відчинити та погасити вогонь. Большевики перевели в нього ревізію і залишились квартирувати.

В с. Мшана о/у РО МГБ Сіненко з 5-ма бійцями ходив вночі по вулицях, а зайшовши до Чепіль Семена, домагався, щоб [той] йому відчинив. Господар відмовився відчинити двері, за це большевики розбили двері і перевели в хаті ревізію. Ранком вони ще робили ревізії в Білас Миколи, Наконечної Марії, Гуменного Федора, Підцерковного Андрія і Рій Петра. В цих господарів шукали по стрихах, соломах і скринях.

Засідки, ревізії, переслухування, облави:

Засідки відбулись:

1. в с. Кудобинці: 1.X – к/госп. Каськів Пилипа і Ліщинського Олексі, 2.X – [к/госп. Каськів Пилипа і Ліщинського Олексі], 3.X – [к/госп. Каськів Пилипа і Ліщинського Олексі], 4.X – [к/госп. Каськів Пилипа і Ліщинського Олексі], 17.X – к/госп. Каськів Еміліяна, 19.X – к/госп. Процик Дмитра;

2. в с. Янківці: 2.X – від сторони с. Тустоголови;

3. в с. Кудобинці: 5.X – на роздоріжжі біля школи;

4. в с. Яцківці: 8.X – від сторони с. Богданівка;

5. в с. Метенів: 9.X – за селом в ямах, від сторони с. Плугів;

6. в с. Сирвири [Сировари]: 10.X – від сторони с. Богданівка;

7. в с. Красна: 14.X – біля переходу через ріку;

8. в с. Юзефівка: 14.X – біля госп. Мороз Ілька і в саді Іванух;

9. в с. Хоростець: 16.X – к/госп. Кобилюх Степана;

10. в с. Жуківці: 16.X – к/госп. Кавецького Петра і Чиж Теод.[ора];

11. в с. Хоростець: 26.X – к/госп. Андрусишин Петра;

12. в с. Славна: 18.X – к/госп. Бревус Петра і Іванини;

13. в с. Жабиня: 19.X – к/госп. Криговець Михайла;

14. в с. Заруддя: 20.X – на хут. Цецівка, у Проплиці [Порплиці] Сидора;

15. в с. Плавуча В.[елика]: 21.X – в різних місцях села;

16. в с. Кабарівці: 27.X – к/млина;

17. в с. Ярчівці: від 18 до [25].X – майже кожної ночі були засідки;

Ревізії відбулись:

1. в с. Сирвири: 7.X – в гром. Шляхтуна на хут. Альбанівка;

2. в с. Травотолоки: 7.X – в Романів Осипа;

3. в с. Кудобинці: 9.X – в Забитківського Григорія, Оленин Михайла і Галамай Андрія; 12.X – в Медвідь Андрія, Прохоцького Романа, Наконечного Василя, Сkochилас Ми[колая] і Дідик Михайла; 17.X – в Бугайського Ан.;

4. в с. Цецова: 13.X – в Маслюк Людвика; 30.X – в Сороки Л.;

5. в с. Ярчівці: 14.X – в Матвіїшин Матвія;

6. в с. Жуківці: 16.X – к/госп. Кавецького Петра і Чиж Теодора;

7. в с. Кабарівці: 18.X – в Довгань Дмитра, Забитівського Ів., Лисак Степана;

8. в с. Метенів: 17.X – в Городного Михайла, Бутник Івана, Неживого Тимотея, Скоробогатого Федора і Кобилюх Василя;

9. в с. Мшана: 29.X – в Чепіль Семена;
Переслухано:

1. в с. Осташівці: 19.X – Шеремету Володимира;

Заложцівський район:

2.X.48 р. до с. Білокриниці прибув вечором о/у РО МГБ Білов і ст. лейтенант Паламаренко (новоприбулий). Вони покликали до с/ради селянку Коваль Марію та розпитували її про Мацькевича Евгена (арештованого). По переслуханні її відпустили. На другий день рано вони перевели ревізії в Корінь Михайла і Парій Петра, у якого під час ревізії знайшли розчин на самогонку. За це казали собі дати три літри горілки і одного когута, то не подадуть до суду. При відході сказали приготувати ще дві курки і горілку, бо вони за два дні знову прийдуть. Після цього перевели ревізії в Колодій Миколи, Мельник Демка, Романюк Григорія, Мачинського Івана, Сеньків Катерини. В кого знайшли розчин на самогонку, тому казали приготувати за два дні горілки, курей і т. п.

3.X.48 р. в с. Серетець зав. райуповмінзагу Довгаль ограбив гром. Бартиш Дмитра за нездачу контингенту збіжжя, молока і м'яса. Забрання в нього стінний годинник, килими і інші домашні речі. Все це большевики розділили поміж себе.

4.X.48 р. в с. Оліїв о/у РО МГБ Білов арештував дівчину Якуш Степанію, обвинувачуючи її у співпраці з повстанцями. Арештовану відставлено до району, а вночі на її господарстві була засідка.

7.X.48 р. в цьому селі капітан з райвоєнкомату Ганжа арештував двох молодих хлопців: Ковалья і Безпалька, які скривались перед забранням їх на Донбас.

8.X.48 р. в с. Мильне зав. райуповмінзагу Довгаль зі своєю групою ограбив селянина Шкорупу Степана, забираючи в нього такі речі: муку, убрання, всякі речі домашньої установки. Грабунок виконано за нездачу збіжевого контингенту.

9.X.48 р. в с. Білокриниця 5 енкаведистів держали засідку біля господарства Сивак Марка. Вечором на цю засідку найшов селянин Коваль Іван. Большевики його задержали і разом з ним пішли до його дому та перевели ревізію. Після ревізії наказали дати їсти, бо вони голодні. Звідси зайшли до Мажак Івана. Один з них сказав "Слава Ісусу Христу" і, вдаючи повстанця, питав, чи тут не було друзів. Господар не дався спровокувати, кажучи, що він жодних друзів не бачив і не знає. Тоді большевики подались до Качан Йосипа і там спали до ранку. Рано перевели ревізії у таких господарів: Качан Йосипа, Дяків Михайла, Журак Івана, Данилів Петра, Біль Антона, Коваль Петра, Шинкарки Анастазії і пішли спати до Корінь Михайла.

13.X.48 р. в с. Оліїв зав. райуповмінзагу Довгаль зі своїми співробітниками забрав в Калушки Ілька теля, а в Чухрайки Марії – матерію, светер та інші дрібні речі за те, що вони не здали повного збіжевого контингенту.

14.X.48 р. в с. Мильно цей сам большевик зрабував селянку Петрик Меланію за те, що вона не сплатила грошової кари, на яку була засуджена в 1947 р. за нездачу контингенту. Забрано всю худобу, збіжжя і весь сільськогосподарський інвентар.

15.X.48 р. в с. Гаї Зарудянські [Гаї-За-Рудою] він же забрав в селянина Макар Михайла кабана, корову і убрання. Причина грабежу – нездача контингенту.

26.X.48 р. в с. Мильно той же Довгаль забрав в селянки Бородюк Катерини худобу і весь господарський реманент за нездачу тютюну в 1947 році.

27.X.48 р. в цьому самому селі Довгаль зайшов до місцевої молочарки і насильно вигнав її у село наказувати селянам, щоб здавали молоко за 1949 р.

Селянин села Мильно Павлусик Михайло в місяці серпні був арештований провокативною групою. З зав'язаними очима його запровадили до криївки, яка, правдоподібно, знаходилась у Вертелецькому лісі. В криївці говорили до нього чисто по-українськи. З-поміж себе кликали одного "Старий". Всі, що були в криївці, на його думку – галичани. Вони представлялись йому як повстанці, а один з них говорив, що він є на місце "Руха". При цьому старався доказувати йому, що він знає про його колишній контакт з "Орестом", "Тарасом" і що зараз не хоче робити жодної роботи, тому за це буде притягнений до відповідальності. Павлусик не признавався до нічого, заявляючи, що жодного контакту з ніким не мав і не має. В часі допиту провокатори що 40 хвилин вилазили з криївки, вдаючи, що вони такі чуйні й обережні перед большевиками. По допиті Павлусика вивели з криївки і повели під його родинне село. Тут розв'язали очі, показали напрям і сказали: "Іди прямо, а коли побачиш село, то зорієтуєшся, де ти є". Відійшовши до 100 метрів, він натрапив на большевицьку засідку. Почалися знову допити і Павлусик розповів, як-то його арештували "бандьори", завели до криївки і допитували. Але, де знаходиться ця криївка – показати не може, бо мав зав'язані очі. Большевики забрали його до району, а згодом до Тернополя, де він просидів один тиждень. По тижневі часу його звільнено.

Засідки, ревізії, облави, переслухування:

Засідки відбулись:

1. в с. Білокриниця: 2.X – к/госп. Корінь Михайла і Сивак М., 8.X – в селі, 10.X – під лісом, 12.X – к/госп. Корінь Михайла, 13.X – під лісом, 14.X – к/госп. Заричанської Юлії, 15.X – в селі;

(Монилівка)³²: 26.X – біля церкви і на полі між селами: Монилівка і Ярославичі, к/фігури, 24.X – к/госп. Гладун Марії;

2. в с. Мильно: 9.X – в селі, 25.X – на присілку Могилки;

3. в с. Оліїв: 13.X – к/госп. Кулини Івана;

---

³² В оригіналі одрук, подана інформація за 26.X.48 р. має належати до пункту 4.

4. в с. Монилівка: 18.X – на хут. Глибока, 27.X – на хут. Глибока і Воловчівка [Волочівка];

5. в с. між селами Лопушани і Гукалівці, 21.X.48 р.;

6. в с. Бліх: 19.X – (у лісі недалеко с. Мильно).

Ревізії відбулись:

1. в с. Білокриниці: 2.X – в Корінь Михайла, Сивак Марка, Парій Петра, Колодій Миколи, Мельник Демка, Романюк Гр., Мачинського Івана, Сеньків Катерини, Волинця Василя; 9.X – в Мажак Івана, Качан Йосипа, Дяків Михайла, Журак Івана, Данилів Петра, Біль Антона, Коваль Петра, Шинкарки Анастазії; 11.X – в Іжевського Антона; 14.X – в Будник Семена, Олійник Миколи, Олійник Петра, Коваль Василя, Голоти (переселенець) і Семчишина (переселенець);

2. в с. Загір'я: 3.X – на присілку Нишківці, у Кучер Григорія і Поврозник Онуфрія;

3. в с. Мильно: 9.X – в Левандовського Михайла і Кулини Теод.;

4. в с. Білоголови: 17.X – в Муравського Миколи, Кукурудзи Михайла, Бревус Ксені;

5. в с. Бліх: 18.X – у Парій Андрія;

6. в с. Монилівка: 23.X – у Дручка Олекси, Дручка Теодора.

Переслухано:

1. в с. Білокриниця: 2.X – Коваль Марію.

Облав не було.

Великоглибочоцький район:

[8].X.48 р. в с. Плєсківці уповноважений з РК КП(б)У Ченьшовий, зав. культосвітніх установ Козовик і Абляміков стягали насильно додатковий контингент бараболі. Хто ще був не здав, то приходили самі, відкривали ями і забирали бараболі. В такий спосіб забрали бараболі в гром. Бойко Варвари, яку ще Абляміков побив прикладом кірса, тому що вона ставила спротив.

15.X.48 р. в с. Плєсківці т. зв. нарсуд засудив селян-переселенців на різні строки ув'язнення і примусових робіт за сфальшування справок, одержаних за додатковий контингент збіжжя. І так, наприклад, Петрашкевич Степана засуджено на [д]ва роки тюрми, Сич Степана і Паведа Івана – по півтора року. Бучко Катерину і Ігната Івана – на один рік примусових робіт, а Вовкуна Івана – на один рік примусової роботи; (його за те, що втік від роботи з Донбасу).

17.X.48 р. до с. Ігровиця прибуло кільканадцять большевиків та хотіли половити всіх хлопців, які скриваються перед забранням їх на Донбас. Не зловивши нікого, вони арештували матір Тимочко Степана і батька Колодій Володимира та з ними від'їхали до р-ну.

18.X.48 р. в с. Чистилів до пильнування колгоспних скирт приділено варту. Цю службу поручено істрєбкам, яких поділено на групи, а до кожної групи прикріплено комсомольця, як відповідального за повнення служби.

19.X.48 р. в с. Ігровиця большевики зловили молодого хлопця Тимочко Степана, Колодій Володимира і Шурак Миколу, які скрикалися перед примусовим вивезенням їх на роботи в Донбас. Матір Тимочка і батька Колодія звільнили.

2[1].X.48 р. в с. Плєсківці о/у РО МГБ Ломов і з ним ще 7 большевиків ходили вечором по вулицях та стрінули двох хлопців: Чусак Василя і Собчак Василя. Хоч ці старалися їх оминати, але большевики їх зловили і перевели по кишенях ревізії. В Чусак Василя знайдено шнурок, і це вже вистачало Ломову, щоб побити хлопця, який, на його думку, йшов когось “вішати”.

В с. Дітківці большевики з р-ну грабили за нездачу контингенту усіх селян, які і зараз не могли цього виконати. Пополудні з награвленим майном від’їхали до р-ну.

24.X.48 р. в цьому ж селі трьох провокаторів ходили вечором по вулицях та кого стрінули, спитали, як називається, і били куди попало. Так, наприклад, хлопець Сибиляк Григорій дістав прикладом по голові, внаслідок чого розбили йому голову. Згадані провокатори зайшли також до гром. Кирик Степана і як “свої” пішли перевіряти другу кімнату. Під час “оглядин” вкрали чоботи і скоро щезли. Цієї самої ночі вони хотіли зайти ще до більше хат, але ніхто їм не відчинив дверей.

26.X.48 р. до с. Плєсківці приїхали большевики з району, між якими був уповноважений по контингенті Солодков і емгабист Кантов. Всі вони зайшли до Мульта́н Марії, випили в неї 7 л. самогонки, а опісля ходили п’яні по селі і били людей. Між іншими, побили жінку Трач Анну, яка, побачивши п’яних большевиків, хотіла їх оминати городами.

Засідки, ревізії, облави, переслухування:

Засідки відбулись:

1. в с. Плєсківці: 1.X – на цвинтарі, 5.X – к/госп. Шеліхевич Василя і Мульта́на, 6.X – в селі, 12.X – к/кооперативи і на цвинтарі, 17.X – в селі, 19.X – к/кооперативи і к/госп. Шеліхевич Г., 22.X – коло фігури і в хаті Шипацюк Григ., 24.X – к/госп. Марчук Юлії;

2. в с. Дітківці: 6.X – в стодолі Мостового Степана;

3. в с. Кокутківці: 7.X – коло церкви, 8.X – на господарстві Татарчук Миколи, 13.X – коло школи;

4. в с. Хоми: 10.X – на господарстві Баран Івана;

5. в с. Малашівці: 18.X – від сторони с. Янківці;

6. в с. Янківці: 15.X – в хаті гром. Куця;

7. в с. Дубівці: 15.X – довкруг села;

8. в с. Чернихів: 16.X – коло церкви і на мості, 13.X – [коло церкви і на мості], 23.X – на цвинтарі;

9. в с. Біла: 25.X – коло кладки на ріці Серет, від сторони с. Пронятин.

Ревізії відбулись:

1. в с. Дубівці: 1.X – в Ярош Степана і Уніят Василя;

2. в с. Біла: 2.X – в бувшого голови с/ради Рибачка, який зараз заарештований, і в Лецишин Романа;
3. в с. Плєсківці: 8.X – в Парасюк Степана;
4. в с. Носівці: 15.X – на хуторах Пом'яни;
5. в с. Янківці: 15.X – в Мізерного Павла, Олійник, Коцар, Явного Тараса і Камінської Катерини.

V. НАРОД БОРЕТЬСЯ.

Великоборківський район:

14.X.48 р. в с. Стегніківці висвітлювано кінофільм “Котовський” для шкільної молоді. На слідуючий вечір висвітлювано “Ленін в жовтні” для старших. Однак з населення не було нікого. Присутніми були тільки голова с/ради, секретар с/ради, зав. клубу і учителі.

15.X.48 р. в с. Гніздечне (Шляхтинці) відбулись збори колгоспників і селян в присутності 30 громадян, яких силою зтягнули до клубу. На зборах був присутній заступник голови РВК Іваненко. Відкриваючи збори, голова с/ради Луб'янецький Михайло накинувся на людей і на управу колгоспу за те, що вони не хочуть працювати в колгоспі, розбазарюють колгоспне майно, чим хочуть зліквідувати колгосп. “Наш колгосп, – говорить Луб'янецький, – не такий, як в інших селах. Селяни нашого села слухають “українсько-німецьких” недобитків – бандитів, які лупають людям комори, розбивають двері і забирають корови, свині; відбирають від наших дітей останню краплю молока. Шкода, що нема тут між вами таких, на яких міг би я показати пальцем: отсей винен ... отсей зв'язаний з цими замурзаними, обдертими бандитами ... цей доказує їм, що в селі робиться. Я довше не можу терпіти цих бандитів і їх посібників. Заки вони мене знищать, то я опишу половину села. Село пам'ятатиме мене! Заки ви всучите мені шнурок, я скоріше вас повішаю. Я був 9 місяців на курсі і знаю, що то є радянська влада. Я не пожалію для неї навіть життя”. Тут Іваненко йому перервав мову і сказав, щоб нічого не скривав, а говорив все, що знає. Однак голова вже більше не хотів говорити і на цім збори закінчились.

18.X.48 р. в с. Білоскірка о/у РО МГБ Петриков і райсуддя Литв'як хотіли заложити станицю істребків для охорони місцевого колгоспу, але не заложено, бо ніхто не хотів взяти зброї до рук.

24.X.48 р. в с. Застав'я появились протибольшевицькі листівки. Листівки були розклеєні по вікнах сільських хат. Ранком Стадник Володимир знайшов кілька листівок і заніс їх до р-ну.

31.X.48 р. такі ж листівки були розповсюджені в с. Смиківці і в райцентрі;

24.X.48 р. цього дня розповсюджено листівки також в селах: Кип'ячка, Прошова, Скоморохи, Застінка, Баворів, Смолянка, Грабовець, Білоскірка, Ходачків М.[алий], Стегніківці, Курники, Лозова, Шляхтинці і Байківці.

Микулинецький район:

2.X.48 р. до школи в с. Дворіччя прибула піонервожата (прізвище невідоме), яка після навчання в 6-ій класі почала читати учням статут комсомолу. Учень Козак Еміліян встав і сказав: “У нас вже по уроках, тому я йду додому, бо маю багато вчитися”, і рівночасно вийшов з класу, а за його прикладом пішли всі інші. Від цього часу ніхто не приходив до школи читати статут комсомолу.

4.X.48 р. в с. Мар’янка українські повстанці знищили голову с/ради Рибак Петра Васильовича і розповсюдили протиколгоспні листівки. Причиною знищення голови було те, що він, Рибак Петро, намагався заложити в с. Мар’янці колгосп. Не було дня ні ночі, щоб він не тероризував селян, застрашуючи їх Сибіром, тюрмою і т. п. Вигадував на них різні небиліці, як наприклад, про співпрацю з німцями і з українським революційно-визвольним рухом. Найбільше напосідався на переселенців з-за лінії Керзона, бо, мовляв, вони бунтують народ, щоб не писалися до колгоспу. На кожному мітингу вихвалявся перед большевицькою адміністрацією, що до роковин жовтневої революції він зорганізує у своєму селі колгосп. Кожний громадянин цього села завжди просив Бога, щоб прийшла караюча рука і знищила зрадника народу. Кожної акції він покликав з району сталінських поліцаїв, щоб допомогли йому зорганізувати колгосп. Однак Рибаківі не вдалося втягнути ні одного селянина. Народ ставив рішучий спротив, а ще більший спротив на[с]елення ставить після знищення Рибаків. Кожний рішуче заявляє: “Стріляйте, а до колгоспу не піду”.

На другий день після знищення Рибаків прибув до села автомашиною голова РВК Стриєшин Іван, II-ий секретар райкомпартії Чудік Роман, директор райпотребсоюзу Дженджеристий Василь (Настасівський большевик), нач. пошти Мех Іван і около 20 бійців з гарнізону МВД. Вони перевели докладні ревізії в цілому селі. Під час ревізій викидали снопи з будинків, розвалювали мури і т. п. Наприкінці арештували дві жінки, в яких мав би ночувати бувший голова, але їх слідуєного дня звільнили.

Дня 6.X.48 р. відбувся похорон убитого. На похороні були присутні большевики. Щоб цей похорон виглядав на всенародну демонстрацію, большевики хотіли зігнати усіх селян. Однак селяни скоріше зорієнтувалися, що большевики задумують, тому всі повтікали з села, залишаючи вдома дітей і стариків. На похорон вдалося большевикам зловити около 15 осіб, і їм голова РВК Стриєшин сказав, що коли хто буде втікати, то бійці МВД будуть стріляти по них. А про тих, що повтікали, сказав, що вони всі є проти влади, і він з ними порухується.

З прощальною промовою на похороні виступив Дженджеристий Василь. Він, між іншим, сказав: “Товаришу Рибак! Ти був бідняк, ти цілими роками працював своїми мозолистими руками на куркулів, ти ждав і споглядав на Схід, коли засвітить сонце, і дочекався цієї радости, але чорна кулацька рука вкоротила твоє життя...”

Після похоронної промови всі пішли до с. Йосипівки і там його похоронили.

Вже над гробом виступив голова Стриєшин і тільки сказав: “Товаришу! Тебе знищила чорна рука Степана Бандери ...” і, не докінчивши, почав плакати. По цьому виступив ще раз Дженджеристий Василь зі словами: “Товаришу, я буду старатися всіма силами, щоб знищити до кореня усіх українсько-німецьких націоналістів”.

Майже два місяці в с. Мар’янка [Мар’янівка] большевики старалися заложити на селян колгоспне ярмо, але це їм не вдалося. По вбивстві голови с/ради Рибак Петра голова РВК Стриєшин сказав до селян: “В с. Мар’янка колгосп мусить бути”. Від тоді кожного дня большевики тероризували селян облавами, а ці втікали з села, оставляючи господарства на волю большевиків, щоб тільки не попасти їм у руки. Так було цілий місяць вересень³³.

Дня 24.X.48 р., о 4-ій годині ранку, до села прибуло около 60 большевиків з гарнізону МВД, а з ними голова РВК Стриєшин Іван, II-ий секретар райкомпартії Чудік Роман, нач. РО МВД Александров, нач. пошти Мех Іван, прокурор Драпаченко Наталія, суддя Берінко, о/у РО МГБ Болгаков як командир військ МВД.

Одна частина большевиків окружила село, щоб ніхто не втік, а інші пішли в село ловити вже сплячих селян. Ловили всіх, кого попало: молодих і старих, жінок і дівчат, а навіть 10-12 літніх дітей, і всіх провадили до школи. Люди, які були в школі, не знали, що з ними: думали, що будуть вивозити їх на Сибір. В селі було чути тільки крики і плач малих дітей. Коли вже в школі було до 200 осіб, прокурор Драпаченко відкрила збори і почала захвалювати колгоспне життя на СУЗ, доказувала, що колективно краще жити, як одноосібним господарям, які все мусять обробляти руками і завжди бідувати. У відповідь селяни почали кричати, тупотіти ногами, так що зовсім заглушили прокурорку, якої вже ніхто не слухав, хоч як вона старалась втихомирити селян. Люди крикнули: ми хочемо жити, та рухнули до дверей. Але в дверях не пускали.

Тоді прокурорка, думаючи, що може вдасться їй втихомирити людей, сказала: “Хто проти колгоспу, хай піднесе руку догори”. На її диво всі, як один, піднесли руки догори і закричали: ми не хочемо колгоспу. Голова РВК Стриєшин не втерпів цього і вибухнув з люті: “З вас усіх поллеться ще кров так, як з Рибак поллялась”. Хтось з селян гукнув: “З тебе скоріше поллеться, як з нас!” і дальше був такий шум і крик. Прокурорка називала людей бандитами, дурними і т. п. Її відповіла 65-літня жінка Циган Анастасія, кажучи: “Так, наші люди дурні, неграмотні, не дивуйтеся їм, вони завжди такі будуть, як зараз”.

Большевики побачили, що нічого не вдіють по-доброму, почали кликати селян до другої кімнати поодинокі. Там вимагали від кожного підпису заяви про вступ до колгоспу.

---

³³ Так в оригіналі, мало би бути – жовтень.

О/у РО МГБ Болгаков привів зловленого на стриху гром. Волчастого Василя, до якого Стриєшин накинувся, як до собаки, і вимагав підпису заяви. Коли селянин рішуче заявив, що до колгоспу не піде, хоч би його вбили, тоді сталінські бандити кинулись на жертву та почали бити прикладами автоматів куди попало. Били по голові, руках, плечах, так що він впав непритомний. Непритомного винесли надвір, де він пролежав, може, з годину. Пізніше привели до нього лікарку, яка дала йому застрик, і він прийшов до пам'яті.

Сталінські бандити робили далі своє чорне ремесло. Привели 70-тилітнього селянина Галагана і йому підсунули зараз до підпису заяву. Старик відмовлявся, що йому вже не до колгоспу, а на другий світ, бо старий і працювати не може. Голова Стриєшин вхопив старого за волосся і товк головою до муру, поки цей не впав на землю, а опісля випхав його за двері.

Слідуючою жертвою був молодий хлопець Кашичко (нар. 1928 р.), який скривався від роботи на Донбас. З ним справились коротко. Тому, що він одверто заявив: заяви не підпишу, бо не хочу, голова Стриєшин і о/у РО МГБ так його побити, що він збожеволів.

Незважаючи на це, вони брали що раз, то інших людей. Другого такого привели Цигана Антона (переселенця). Сталінські садисти так били хлопця, що люди, які були в другій кімнаті, не могли вже більше слухати стогонів і несамовитих криків, розбили двері і кинулися обороняти хлопця, називаючи большевиків душогубами, грабіжниками та іншими словами.

Від цього виступу бандити перестали тероризувати селян, не осягнувши ні одної заяви. Та це було тільки протягом ночі. Слідуючого дня вони далі продовжали свою роботу. В селі не зловили вже ані одного чоловіка, бо всі вивтікали. Большевики примушували до колгоспу всіх тих, які попереднього дня були замкнені в пивниці. Цього дня, то є 25.X.48 р., сталінські організатори забрали з села 20 найбільш свідомих селян і відпровадили їх до району. Тут закидували їм, що вони бунтують проти колгоспу людей, і з ними переводили ці самі експеримент[и,] як засоби змушування до колгоспу, як і в селі.

Другого дня їх звільнили. Між ними найбільш побиті були переселенці: Цвікла Іван, Низик Григорій і Галаган, якому большевики поломили руки. Побиті вже не мали сил зайти додому, тому їх підводами привезли до села. Всі побиті довший час лежали хворі.

Сталінські людолови ще раз пробували організувати колгосп, але це вже їм не вдалось, бо люди повтікали на другі села, не приходили додому навіть вночі. Завдяки такому рішучому спротиву не вдалося зорганізувати в мм. вересні і жовтні ц. р. ні одного колгоспу.

Козлівський район:

29.IX.48 р. в с. Денисів голова колгоспу Дубельт Михайло доніс на РО МГБ, що колгоспники: Галай Евдокія, Пацула Тетяна, Півсеток

Ольга, Король Анна, Мазепа Марія і Кузів Марія не виходять до колгоспу на роботу.

30.IX.48 р. в с. Забойки уповноважений по селу Мошура і місцева молочарка Мар'яш Розалія зайшли до гром. Фостик Ярослава і приказали йому їхати на стійку. Господар відмовився, тоді Мошура сама забрала коні і хотіла від'їхати, але селянин кинувся на згадану жінку, відібрав коні та побив її досхочу. Мошура вибігла на вулицю та почала кричати: "Люди, рятуйте, бандьора кинувся на партійну людину і хоче її вбити". Незабаром прийшов участковий РО МВД Черник Евстахій Ількович, арештував господаря і держав його на станиці істребків два дні. По двох днях його звільнено.

5. і 6.X.48 р. в с. Купчинці большевики намагалися зорганізувати колгосп. Організаторами цього колгоспу були: прокурор Пилипенко і адвокат Шишацький. Щоб мати успіх, вони вночі покликали людей до с/ради і там їх змушували підписувати заяви. Вони покликали таких громадян: Паращій Михайла, Савка Ілька, Питель Павла, Каваць Дмитра, Ружило Андрія, Сивак Андрія, Баянт Андрія, Літнянського Григорія та багато інших. Згадані селяни рішуче заперотестували проти насильного втягування їх до колгоспу, тоді о/у РО МГБ Комарчук сказав до них: "Якщо не підпишете заяв до колгоспу, то я вас всіх повиганяю з села в ліс до бандьорів". Мимо цього, селяни не підписали заяви.

6.X.48 р. в цьому ж селі большевики хотіли зорганізувати істре- [бі]тельний батальйон, але ніхто з молодих хлопців не хотів взяти до рук зброї. Розлучені большевики попризначували самі на підставі книг молодих хлопців і приказали голові с/ради, щоб всі ці хлопці зголо- силися на другий день на РО МВД. Однак жоден з призначених не явився. Тоді большевики прибули знову до села і силою заставляли записуватись до істребків. Коли, мимо цього, ніхто на це не погодився, о/у РО МГБ Комарчук сказав: "Якщо не хочете брати зброї від нас, то від бандьорів напевно візьмете, отже, ідіть до них. Ми знаємо тепер, що ви проти нас і маєте нас за ворогів". Ніхто на це не відзивався і ніхто не взяв зброї до рук.

7.X.48 р. до с. Купчинці знову прибули ці самі большевики і різними методами терору хотіли поставити на своїм – заложити колгосп. Вони арештували Марків Мирославу, Брода Андрія і Тартак Василя, яких побоями намагались змусити до підпису заяви про вступ до колгоспу. Селяни терпеливо все це витривали, але до колгоспу не вписався ніхто. Другого дня дальше продовжували свою роботу, але також без успіху.

14.X.48 р. в с. Слобідка III-ій секретар райкомпартії Сухенко Константин Семенович, уповноважений з РК КП(б)У Поповенко, з райуповмінзагу Солодкий Григорій покликали селян до с/ради і цілий день змушували їх підписувати заяви про вступ до колгоспу, але [не] добились жодних успіхів.

15.X.48 р. в с. Покропивна вечором повстанці обстріляли повозку, на якій їхав II-ий секретар райкомпартії Слатін Іван Іванович. В резуль-

таті поранено фірмана, який постійно з ним їздив, і вбито два коні. В той час в селі було багато большевиків, які організ[ов]ували колгосп. Довідавшись про цей випадок, вони роз[с]кочились по селі і, як ті оси, не маючи на кому зігнати злости, арештували селян: Сабан Андрія, Войцішин Михайла, Клак Василя, Поврозник Теодора, Гураль Михайла, Гураль Степанію і Гураль Марію. Арештованих держали в районі через 4 дні, а після цього звільнили.

17.X.48 р. в сс.: Таурів, Слобідка, Городище, Кутківці і Покропивна були розкинуті протибольшевицькі і протиколгоспні листівки.

Цього вечора в с. Городище повстанці знищили с/раду і клуб, з якого забрали радіо, а з с/ради телефонічний апарат.

Дня 23.X.48 р. до села приїхали: нач. РО МГБ Губка, начальник МВД Теренков, 1-ий секретар райкомпартії Волков Іван Денисович, II-ий секретар Слатін Іван Ів. І ще 4-ох бійців з гарнізону МВД. Вони оглянули шкоду, а вслід за тим приказали голові с/ради наложити на кожного господаря по 10 крб. і поповнити шкоду. Крім цього, арештували Перістого Василя, Шимків Михайла і Топоровського Льва. Арештованих на слідуючий день звільнено.

25.X.48 р. в зв'язку з цим в с. Таурів ці самі большевики покликали до с/ради Козакевич Людвигу (сестра повстанця) і приказали їй повернути всю шкоду, заподіяну повстанцями в с. Городище. Це відшкодування вона мала поповнити до трьох днів.

29.X.48 р. до с. Яструбово приїхав з райкомсомолу Репела і покликав всю молодь до району на святкування 30-річчя ВЛКСМ. На свято це поїхало тільки кількох комсомольців.

Зборівський район:

15.X.48 р. до с. Розадова привезено кіноапарат, і большевики кількакратно висилали голову клубу в село по людей, але ніхто не був цікавий оглядати кінофільму "Д[ра]гоценное зерно", хоч там могло бути і дещо повчаючого. Та населення не вірить большевикам і споді[вається] на кожному кроці підступу з їх сторони. В зв'язку з тим, що до клубу прийшло тільки двох, то є голова с/ради і зав. клубу, висвітлювання кінофільму не відбулося.

Протягом місяця жовтня большевицька адміністрація наказує населенню їхати до Бережанського лісу виконувати призначені норми вивізки дров, та ніхто не слухає і не їде виконувати норми, незважаючи на всякі заходи, яких вживають большевики.

15.X.48 р. в с. Мшана уповноважений з РК КП(б)У Дубовський і ще двох большевиків цілий день виганяли людей з підводами до Бережанського лісу на вивізку дров, грозили судом, але нічого не допомгло, бо ніхто з селян не їхав.

Дня 31.X.48 р. цей сам Дубовський вручував селянам, які мають бодай одного коня, зобов'язання на вивізку дров, однак і це було без успіху, бо ніхто цього зобов'язання не виконав.

17.X.48 р. в с. Присівці представники з р-ну: Шіян і Рутський хотіли скликати людей на мітинг в справі колгоспу, але крім голови с/ради і двох десятників ніхто більше не прийшов, і тому мітинг не відбувся. Розлючений Рутський сказав до голови с/ради: “Ті всі, що не хочуть колгоспу – це коростюки й тиф на державному організмі. Коли ми вивеземо на Сибір таких, як Бігус Григорій і Рижий Григорій, які є тайними пропагандистами проти колгоспу, – тоді організація колгоспу піде, як по маслі”.

В с. Юзефівка уповноважений по поставках Миронов закликав селян на мітингу, щоб ці на честь жовтневого свята виконали всі налоги, наложені урядом. Крім цього, агітував селян до колгоспу. Він сказав, що коли “люди добровільно не вступають до колгоспу, то він, Миронов, приїде з групою бійців і тоді силою заложить колгосп”. По зборах Миронов вийшов на подвір'я і побачив на стінах клубу порозклеєні листівки “До піонерів і батьків”. Він здер одну листівку, сховав до кишені і відійшов до с/ради. Інших листівок не рухав.

18.X.48 р. в місті Тернополі розкинуто багато протибольшевицьких листівок. З цієї причини УМГБ арештувало багато жителів міста. Між іншими, арештовано Баб'як Василя з жінкою Любою і сестрою Степанією, родом з с. Плавуча В.[елика] (Козів.[ський] р[і]-[н.]), які мешкають при вул. Микулинецькій №37. Арештованим закидують співпрацю з українськими повстанцями.

19.X.48 р. в с. Яцківці 1-ий секретар райкомпартії Харченко, начальник РО МВД Авраменко, о/у РО МГБ Сіненко протоколярно переводи[л]и допит з такими селянами, які відмовились підписати заяви про вступ до колгоспу. При цьому вручували їм до підпису ще раз заяви, але селяни таки відмовились.

22-27.X.48 р. в с. Кабарівці в СШ тривала акція насильного втягання учнів вищих клас до комсомольської організації. Організатором цієї акції був секретар райкому комсомолу Яковенко, а допомагали йому: директор школи Щетін (руський) і викладач російської мови Гарбуз Евдокія Федорівна. Через цілий час вищезгадані організатори покликали кожного учня зокрема до директорської канцелярії, вкладали в руки перо та казали підписувати заяви про вступ до комсомолу. Однак ні один з учнів не записався до комсомолу. Не допомогли жодні методи залякування і шантажу. Характерно, що всі учні змовлялись між собою, як мають говорити, коли їх будуть кликати до канцелярії. До цього підготовлялись більш[е], як до іспиту.

Подібна акція відбулась в другій половині місяця жовтня в н/п СШ в с. Богданівка, де кожного учня примушували вписуватись до піонерів. Піонервожата сказала до учнів, що кожний піонер чесний, вчиться добре, старших шанує, має всюди доступ і т. п. На ці слова 12-літній хлопчик Гуць Роман з с. Мшана сказав: “А хіба я, як я не вступаю в піонери, то вже не буду чесний, або чому якраз піонер мудріший від непіонера? Хіба то додає розуму? Я ж відмінник, а щодо старших, то я

всіх шаную і поважаю. Переходячи попри них, кажу “Слава Ісусу Христу” або “Добрий день”. Піонервожата: “То значить, не хочеш іти в піонери?” – Ні, – рішуче відповідає хлопчина, – і без позволення піонервожатої вийшов з канцелярії.

25.X.48 р. в приміщенні парткабінету м. Зборова відбулася поза-чергова нарада вчителів-комсомольців і некомсомольців комсомольського віку, на якій було присутніх 86 вчителів. Першим із промовою “про велике досягнення комсомольської організації” виступив зав. райВНО Щербаков. Слідуючим – говорила секретар райкомсомольської організації Яковенко. Вони широко роз’яснювали ціль та завдання кожного молодого вчителя, який працює в радянській школі. В своїй черговій доповіді інспектор шкіл Дерев’янка сказав: “Нам потрібно виховувати дітей виключно в комуністичному дусі, а це можуть робити тільки ці учителі, які є комсомольцями”. Після цього секретар райкомсомолу роздала анкети всім учителям-некомсомольцям, щоб вони виповнили її. 18 учителів (в більшості зі СУЗ) виповнили анкети, а решта, залишаючи анкети на столі, опустили приміщення. Коли зав. райВНО Щербаков покликав до своєї завпеда Кудобинської н/п СШ Хом’як Казимира і підсунув йому анкету до виповнення, цей категорично заявив: “Ви мене і сьогодні звільняйте з праці, я вам ще подякую, а до комсомолу не вступлю, бо добровільна організація”. Щербаков з московською лайкою вигнав учителя з канцелярії.

Те саме було з учителем н/п СШ с. Пліснани Ромасишин Василем (родом з с. Кабарівці). Коли Щербаков насильно підсунув йому заяву-анкету і вложив в руку перо, цей відповів: “Я виховую молодь так, як каже програма; я є чесним чоловіком і думаю ним бути; комсомольська організація є добровільною, і я найменшої охоти не маю вписуватись в неї”. Щербаков: “То виключимо тебе з учителя”. “Виключайте, – сказав Ромасишин, – я вже давно подав заяву, щоб мене звільнили з учителя”. Тоді Щербаков ще раз підсунув йому анкету зі словами: “На, пиши, мати твою ... ще рука тобі не всохла, ще рук не покрутило”. Ромасишин, не чекаючи кінця розмови, вийшов з канцелярії. Опісля інспектор Дерев’янка до всіх учителів, які не хотіли поступити в комсомол, заявив: “Ви будете підлягати наглядові МГБ; ви маєте зв’язки з бандитами, і для вас немає місця в радянській школі”.

27.X.48 р. в с. Яцківці українські повстанці знищили агента РО МГБ Ляшкевич Михайла, який був головним ініціатором по виконанню державних наказів, донощиком на селян та зрадником українського народу. Населення сприйняло цей акт з задоволенням, про що свідчить той факт, що на слідуючий день всі селяни повтікали з села, щоб лише не бути на похороні, до участі якого змушували большевики. За труною вищезгаданого агента йшли лише большевики і управа села. На цвинтарі з промовою виступив начальник РО МВД Авраменко, який сказав: “Бандити знищили нам найкращого чоловіка в селі, за нього ми вам відплатимось (показав рукою на село), бо тільки ви його видали”.

Заложцівський район:

6.X.48 р. в с. Бзовиця українські повстанці знищили ст. інспектора райфінвідділу Стахів Андрія, який носив зброю, ходив по селах і грабив мирне населення та був співробітником РО МГБ.

16.X.48 р. до школи в с. Оліїв приїхав секретар райкому комсомолу Слободян та змушував учнів вписуватись до піонерів. Тих дітей, які відказувались, брав за волосся і товк головою до лавок. По тих дітей, які не прийшли до школи, посилав післанців, щоб їх привели, але діти повтікали і ніхто з них не прийшов до школи.

До с. Підберізці приїхала група большевиків організувати колгосп. Вони протягом двох днів ловили і змушували селян до колгоспу, але ніхто не підписував заяви.

17.X.48 р. з Тростянецького лісу до райцентру через Лису Гору біля Залозець двох большевиків везли фіру дров. По дорозі їм зломалося колесо від воза. На той час надїхало двох хлопців зі Залозець. Большевики їх зупинили та домагались від них, щоб ці дали їм колеса. Хлопці погодилися, але під умовою, що большевики дадуть їм одно поліно підкласти під віз, щоб заїхати додому. Та большевики не хотіли дати цього і силою почали знімати колесо. З цього вчинилась між ними бійка, у якій один большевик вистрілів і поранив одного хлопця в ногу. Другий хлопець прискочив до большевика, відібрав кріса та почав ним бити большевика. Побачивши це, другий большевик втік, а хлопці оставшого тяжко побили і лишили його на шляху.

21.X.48 р. до с. Оліїв прибули такі большевики: секретар райкомсомолу Слободян, директор держбанку Семохін, Попович, Оріхович, завфінвідділу Зінець і дві комсомолки. Вони скликали до с/ради десятників та наказали їм іти в село і скликати людей на мітинг. Люди, знаючи, що буде нагінка на колгосп, заздалегідь повтікали з села. Другого дня ці самі большевики почали силою зганяти людей до с/ради і там примушувати до колгоспу. В часі гонення за людьми директор держбанку Семохін побив прикладом кріса Грайцаровську Наталію, так що її пустилась з носа і уст кров. Тяжко побили такою Гайдук Павла за те, що він не пішов на мітинг. Настягавши трохи людей, зав. райВНО Матюша почав захвалювати колгоспне життя. Говорив, що колгоспники мають білий хліб, а одноосібники не мають навіть чорного, тому радив вписатись до колгоспу. Після мітингу жінок відпустили, а мужчин задержали і змушували їх подавати заяви про вступ до колгоспу. Так держали їх до вечора, а не осягнувши жодних успіхів, випроводили вчором під с/раду і робили з ними військову муштру. Коли й це не помогло, кожного вибили і нагнали додому, заявляючи, що колгоспне життя їх не омине.

В с. Манаїв представник з райкомсомолу Калушка зайшов до школи та страшив дітей Сибіром, Донбасом, якщо не впишуться до комсомолу. Однак не помогли тут жодні застрашування, бо ніхто з дітей не вписався до комсомолу.

30.X.48 р. до с. Лопушани в справі організування колгоспу прибуло військо МВД на двох автомашинах, між якими був зав. райуповмінзагу Довгаль. Люди, як тільки побачили большевиків, почали втікати в ліс. Кого большевики захопили, в того контролювали квитанції по здачі контингенту збіжжя, молока й м'яса. Хто мав які залеглисті, тому грозили судом, а щоб суд оминути, то пропонували вписатись до колгоспу. Всі ці, що не розраховались з державою, скорше прийняли суд, ніж колгосп.

31.X.48 р. ці самі большевики силували вписуватись до колгоспу в с. Монилівка. Методи уживали тої самої, що в с. Лопушани. Хто не розчислився з державою, тому давали до вибору: Сибір або колгосп. Селяни здавали остатки державі, щоб тільки не йти до колгоспу. Одна тільки вдова Малюга Марія не спроможна була сплатити всі податки, тому вписалася до колгоспу.

Великоглибочоцький район:

7.X.48 р. в с. Чернихів хтось ушкодив кіноапарат.

16.X.48 р. в с. Дітківці появились протиколгоспні листівки. Слідуючого вечора були розповсюджені такі ж листівки в сс.: Городище, Носівці, Плєсківці, Висипівці, Серединці.

23.X.48 р. протиколгоспні листівки були розкинуті також в сс.: Глядки, Кокутківці, Воробіївка, Курівці.

VI. ГЕРОІКА УКРАЇНИ.

Заложцівський район:

8.X.48 р. в с. Загір'я квартирував у своєї тітки сл. п. Гершон Григорій (Горошок), на якого наскочили большевики. Окружений большевиками Горошок гине від большевицької кулі.

19.X.48 р. вечером в Бліхському лісі біля с. Мильно двох повстанців Хитрий і Дружній попали на большевицьку засідку. Попередньо Хитрий договорився з легальним юнаком з с. Мильно, що цей винесе йому на стрічу ППШ. На стрічі юнака зловили большевики, і в цей час надійшли повстанці. Большевики їх спинили, а повстанці, зорієнтувавшись в ситуації, у відповідь відкрили по них вогонь, але після цього серед граду большевицьких куль гинуть. Їх тіла большевики забрали до райцентру.

В[елико]-Глибочоцький район:

15.X.48 р. на полях с. Носівці згинув в боротьбі з большевиками сл. п. д. ВИШНЯ. В часі бою він був тяжко ранений і, опинившись в безвихідному положенні, дострілівся з власного пістоля.

[VII.] РІЗНЕ.

Микулинецький район:

В місяці жовтні люди говорили, що вбито американського президента Трумена, і що спричинником вбивства була комуністи.

Між населенням ходять чутки, що в цім місяці большевики вивезли з Тернопільської тюрми всіх в'язнів на Схід.

Один робітник залізної дороги з м. Тернополя сказав, що протягом тижня їхали транспорти з військом на захід. (їхала піхота, артилерія, танки.)

Козлівський район:

6.X.48 р. громадянин с. Купчинці Жуковський Мирослав повернувся з Німеччини, який був там на роботах.

Зборівський район:

Громадянка із с. Підгайчики Кобзіста Юлія, яка ще в 1945 р. арештована і вивезена на Схід, написала до своєї родини листа, в якому пише, що "... большевики відставляли на трьох кораблях арештованих людей-робітників з України на якийсь острів і в дорозі за підкупством американців ці кораблі відплили до Америки".

* * *

СТАТИСТИЧНІ ДАНІ
(неповні)
за місяць жовтень 1948 р.

	Зміст	Райони:						Разом
		I	II	III	IV	V	VI	
1.	арештованих	3	33	28	9	3	10	86
2.	випущених	3	25	15	-	-	2	45
3.	битих	8	13	3	4	2	4	34
4.	вбито цив.[ільного] нас.[елення]	-	-	1	-	-	-	1
5.	впавших повст.[анців]	-	-	-	-	3	1	4
6.	ограблених господарств	2	7	24	9	6	2	50
7.	skonфiскованих господарств	-	-	-	-	-	-	-
8.	спалених гос.[подарств]	-	-	4	-	-	-	4
9.	вивезених род.[ин]	-	-	-	-	-	-	-
10.	вбито больш.[евиків]	-	1	-	1	1	-	3
11.	крадіжей	-	6	1	-	-	-	7

Грудень, 1948 р.

Слава Україні!
(Б – с)

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за м. жовтень 1948 р.

I. РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ:

Збаразький район:

Дня 1.Х. до м. Збаража на РО МГБ покликали на переслухання таких, родом з с. Чагарі Збаразькі, селян: Наконечного Юліяна, Адамовича Павла, Ванкевича Теодора, Обаля Мирослава, Мелеха Миколу, Романського, Заяця Івана, Ванкевич Ольгу і Мотовила Миколу. Їх обвинувачували в співпраці з українськими повстанцями. Емгебісти кричали до них: "Ви переховуєте бандитів, даєте їм їсти. Ви чекаєте на самостійну Україну. Ми вас усіх вивеземо на Сибір." Перед вечором всіх звільнено додому.

II. В КРАЇНІ СОЦІАЛІЗМУ:

Новосільський район:

Дня 2.Х. в с. Воробіївка двох озброєних, по-цивільному одягнених мужчин під маскою українських повстанців взяли від крамарки ключі, пішли до кооперативи та забрали 400 карбованців і кілька літрів вина. Ключі віддали крамарці назад.

Дня 10.Х. в с. Сухівці стрибки обкрали гром. Брилу Варвару. Начальника і трьох стрибків міліція арештувала.

Дня 13.Х. в с. Сухівці люди брали для себе з колгоспу солому. Старший райагроном Хоменко порозганяв людей і казав їти копати бараболі. Заст. голови колгоспу Кичан сказав до Хоменка, що нехай люди солому забирають, бо вона [і] так зогніє. На те Хоменко відповів, що Кичан [ніколи] більше не буде заступником голови, бо він не є радянський чоловік. Відтак разом з нач. райміліції Малішенком приарештував всю управу колгоспу та забрав до райцентру. Вечором всіх звільнено.

Дня 14.Х. в с. Клебанівка гром. з Кам'янець-Подільської області оповідав, що в їхньому колгоспі за один трудовдень зарахували по 80 дкг зерна. Збіжжя колгоспникам ще не видали. Цього року в його сторонах був такий голод, як попередніми роками.

Дня 21.Х. в с. Гнилиці Великі засудили на 6 років тюрми гром. Захарчука Василя за те, що не сплатив всього податку.

Дня 21.Х. в с. Пальчинці районний нарсуд засудив на 8 років тюрми гром. Гудиму Володимира і Паньчука Миколу.

Дня 21.Х. в райцентрі засуджено за куркульство на 9 років тюрми гром. Зубку Євгена з с. Щаснівка.

Дня 22.Х. в с. Шельпаки люди розкрали з колгоспу всю горохов'янку. З району приїхали міліціонери і знайшли горохов'янку в гром.

Сироти Теодора, Кухарчука Степана і Подальчук Вульки. Їх арештували і забрали до райцентру.

IV. В КРАЇНІ ДЕМОКРАТІЇ:

Збараський район:

Дня 1.Х. в с. Мусорівці уповноважений по контингенті Разумов і його помічник Сабінський виганяли селян з контингентом бараболь і буряків. Внаслідок чого їм вдалось вигнати 20 господарів. Хто з селян не хотів їхати з контингентом, то того большевики страшили розстрілом.

Дня 9.Х. в с. Синява уповноважений по контингенті Кульчицький Тимоша з 4-ма емведистами виганяли людей з контингентом бараболь і буряків, причому сильно збили гром. Вомчу Василя.

Дня 11.Х. в с. Розношинці уповноважені по контингенті Теофіль і Кульчицький виганяли селян до Шумська по телефонічні стовпи.

Дня 14.Х. в с. Чагарі Збараські інспектор держстраху Чорній та фінагент Бродін на зборах закликали селян до 10 днів сплатити весь податок, бо в противному випадку віддадуть під суд. Гром. Сумерик Михайло заявив, що він не має зможності сплатити податку. Урядовці пішли на його господарство, списали весь маєток і сказали, що Сумерика заберуть на примусову роботу.

Дня 15.Х. в с. Чагарі Збараські працівник райсуду (прізвище невідоме) списав весь маєток гром. Адамовича Павла за те, що він не заплатив 11000 крб. кари за невиконання контингенту.

Дня 19.Х. в с. Синягівка уповноважений по контингенті Нікоференко робив в господарів ревізії, чи хто не заховав буряків.

Дня 21.Х. в с. Гори Стрийовецькі уповноважений по контингенті Максимов і його помічник Фещук вигонили селян на станцію с. Максими́вка навантажувати збіжжя до вагонів.

Дня 24.Х. в с. Стриївка третій секретар РК КП(б)У Савченко переводив з колгоспниками збори в справі відбудування колгоспу. Він сказав: "Ваш колгосп ім. Хрущова знищили українсько-німецькі націоналісти. Про це довідався товариш Хрущов і дав наказ, щоби до жовтневого свята відбудувати повністю колгосп. Тому ми наказ тов. Хрущова мусимо виконати."

Дня 26.Х. в с. Чагарі Збараські голова РВК Литвинчук забрав коні і корови в гром. Пітуха за те, що не виконав повністю хлібопоставки.

В місяці жовтні по всіх селах району большевики стягали контингент бараболь і буряків.

Новосільський район:

6.Х. до с. Добромірка приїхало около 200 большевиків, стрибків і різної голоти з райадміністрації організувати колгосп. Силою зганяли селян на збори. Хто не хотів іти, били його прикладами. Хворого 70-річного дідуся Пічугу Григорія стягнули з ліжка на землю та сильно

побили прикладами тільки за те, що старенький через хворобу не мав сили іти на збори. Люди почали утікати з села, але це нічого не допомогло, бо село було окружене большевицькими бандитами. На зборах перший секретар РК КП(б)У Коваленко мав доповідь про колгосп та взивав населення вступати до колгоспу. Спочатку населення ставило спротив, але по кількох годинах, боячись большевицьких побоїв, писалось до колгоспу. Того дня вступило до колгоспу около 100 людей. Відтак вибрали управу колгоспу і колгосп назвали ім. Леніна.

Дня 7.Х. в с. Воробіївка большевики зорганізували колгосп. До колгоспу вписалось цього дня 117 господарів.

Дня 10.Х. в с. Клебанівка уповноважений по контингенті Рильський на зборах сказав, що люди мусять віддати державі всі цукрові буряки. Хто лишив би собі хоч три буряки, того засудять на 5 років тюрми.

11.Х. в с. Яцівці уповноважений по контингенті Шерстибітов написав на стінах “Ганьба саботажникам” у таких господарів: Малицького Степана, Гейка Івана і Лущинської Юлії, тому що вони не здали ще повні податку, контингенту бараболь і городини.

Дня 14.Х. з хутора “Вірля” коло с. Гнилиці Великі вийшов громадянин з східних областей. Він ніс з собою кільканадцять кілограмів запрацьованого збіжжя. В той час туди переїздили підводами бійці В[ійськ] МГБ. Він, побачивши військових, почав утікати (мабуть, щоб не відібрали збіжжя). Большевики його вбили і трупа закопали на полі.

Дня 17.Х. до с. Токи приїхали большевики організувати колгосп. Люди втікали в поля, і за ними большевики бігли та стріляли. Кого зловили, то сильно били прикладами. Побили таких господарів: Тарнопольського Петра, Шевчука Василя, Дрочука Михайла, Гасая Пилипа, Гасая Павла, Жука Василя, Яворську Евдокію, Яворську Віру, Караван Софію і багато інших. Гудзяка Петра, який утікав і не хотів здержатись, убили з кулемета.

Большевицьким бандитам вдалось зібрати того дня 230 заяв про вступ до колгоспу.

Дня 20.Х. в с. Терпилівка працівники райадміністрації списали весь маєток в гром. Флінти Миколи за те, що не сплатив всього податку.

Дня 24.Х. в с. Клебанівка сконфісковано корови за те, що не здали всього молока і м'яса, у таких громадян: Флейтути Степана, Дашевської Анни і в Сімерецького Івана – вівцю.

Дня 25.Х. в с. Терпилівка населення звернулось з проханням до районних властей, щоб прийняли до колгоспу гром. Флінту Миколу (куркуля). Большевики відповіли, якщо село до двох днів виповнить всі держпоставки, то тоді приймуть Флінту до колгоспу.

Цього місяця вигнали з СШ в райцентрі Нове Село учнів 9-го класу Будзана і Похильчука Мар'яна, тому що не хотіли вписатись до комсомолу.

С.[ело] Скорики здало цього року 36 вагонів збіжжя на контингент. Відтак назначили ще 270 ц збіжжя добавки.

В цьому місяці населення району здавало на контингент буряки, бараболі і городину.

В місяці жовтні було 30 засідок:

2.Х. – в с. Кошляки, на подвір'ї в гром. Думанського П.

2.Х. – Воробіївка,

3.Х. – Клебанівка,

3.Х. – Яцівці, коло костела і гром. Левицького,

3.Х. – Добромірка, коло гром. Лукіяна Григорія,

3.Х. – Лозівка, коло гром. Кацавали Павла,

4.Х. – Добромірка, коло гром. Лукіяна Григорія,

4.Х. – Просівці, в кінці села від с. Воробіївка,

5.Х. – Добромірка, коло гром. Лукіяна Григорія,

6.Х. – Голотки, коло гром. Паславського Костя,

7.Х. – Добромірка, коло кооперативи,

7.Х. – Кошляки,

8.Х. – [Кошляки],

11.Х. – Просівці, коло церкви,

12.Х. – Клебанівка, під соснами,

13.Х. – Лозівка, коло гром. Горішного Микити,

14.Х. – Яцівці, коло гром. Шпака,

15.Х. – Кошляки,

16.Х. – Ободівка,

17.Х. – Яцівці, коло гром. Шевчука,

18.Х. – в с. Яцівці, на подвір'ях гром. Лисого Степана, Шмігля Михайла і Слободяна Василя,

19.Х. – Яцівці, на подвір'ї гром. Бас Анни,

20.Х. – Клебанівка,

22.Х. – Кошляки,

23.Х. – [Кошляки].

Замітка. Число засідок не точне, їх було більше.

У звітному місяці було коло 40 ревізій:

2.Х. – в с. Лозівка, в гром. Кацавали Павла, Рибачок Стефи, Обаля Павла, Турка Дмитра, Чернявського Володимира, Самодаля Івана, Трача Остапа, Самодаля Онуфрія, Будзана Івана і Поповича Вас[иля].

3.Х. – Скорики, в гром. Боярчука Івана,

5.Х. – Скорики, Лемика Дмитра,

5.Х. – Шили, в кінці села від с. Лисичинець,

6.Х. – Голотки, в гром. Бойчука,

10.Х. – Пеньківці, в гром. Рогача Ярослава,

10.Х. – Шили, на хуторі "Ліщина",

15.Х. – Лозівка, в кількох хатах коло школи,

16.Х. – Яцівці, в гром. Плосконоса С. і Бакуна Івана,

16.Х. – Пеньківці, в гром. Рогача Ярослава,

- 17.X. – Ободівка, в гром. Горішного Теодора,
17.X. – Шельпаки, в гром. Гевка Петра, Радиха Григорія і Вавра Івана,
18.X. – Ободівка, в гром. Онишка Дмитра,
19.X. – Сухівці, в гром. Янчак Параньки і Седорука Р.,
21.X. – Пеньківці, в гром. Рогача Ярослава,
23.X. – Кошляки,
26.X. – [Кошляки].
Замітка. Дані не точні, ревізій було більше.

Підволочиський район:

Дня 3.X. в с. Качанівка около 10 озброєних большевиків з місцевим головою колгоспу Козібродою Миколою ходили по селі і змушували селян писатись до колгоспу. В тій цілі зайшли вони до гром. Земби Василя. Тут застали вони тільки замужню дочку господаря Юфрозину. Бандити почали намовляти її, щоби вона подала заяву про вступ до колгоспу, але Юфрозина рішуче не згодилася. Тоді розлючені большевики почали бити все кухонне начиння, вікна і дахівку на хаті. Зі шпихліра винесли на подвір'я все збіжжя і муку, це все висипали на землю, зілляли водою і нафтою та вимішали. Уповноважений РО МВД Валігура вдарив в плечі Юфрозину так сильно, що вона впала на каміння і зломила собі руку. Жінка з плачем звернулася до Козіброди, щоб він, як односельчанин, її порятував. Але цей большевицький вислужник підсміхнувся і сказав, що вирятує її тільки тоді, коли вона впиш[е]ться до колгоспу. Безрадна жінка, щоб врятуватись від катування, підписала заяву про вступ до колгоспу.

Дня [5].X. в с. Качанівка голова колгоспу Козіброда Микола з своїми опричниками заїхав на господарство Вовни Михайла та почав грабувати майно, тому що господар не хоче вступити до колгоспу. Господар просив Козіброду, щоб він безпідставно його не грабував, тим більше, що господар виконав всі держпоставки. Однак це нічого не помогло. Грабіжники забрали все майно до колгоспу. Козіброда казав продати зрабовану у Вовни солонину і за ці гроші купив горілки та до вечора бандити напивались.

Другого дня жінка Вовни пішла до дому Козіброди і застала його при обіді. Вона просила його, щоби звернув її зрабоване майно, але це нічого не помогло. Розлючений большевицький звір почав жінку прозивати та вилляв на її голову зупу. Жінка втікла з помешкання.

Дня 19.X. в с. Богданівка інспектор райфінвідділу Тімірязев вдарив кілька разів в лице стару жінку Москалик Марію за те, що вона не здала на означений час податку.

Скалатський район:

Дня 4.X. в с. Полупанівка лейт. РО М[ГБ] Прядін з двома міліціонерами ловили молодих мужчин і примушували їх вписатись до

стрєбків. Їм вдалось втягнути до стрєбків Дідика Мар'яна та Черницю Ярославу.

Хто не хотів вписатись, того місцевий нач. стрєбків Герцунь Ілля бив. І так, за рішучий спротив Герцунь вдарив в лице Перчука Івана.

Дня 10.Х. в с. Криве міліціонери Мурасов, Береза і Власов намагались силою втягнути молодих хлопців в стрєбки. Їм вдалось зібрати підписи згоди від Дем'янчука Павла, Калинюка Франка, Лукіна Івана і Коненка Богдана.

Дня 13.Х. в с. Зарубинці секретар райуповмінзагу Чапківський разом з головою с/ради Семенюком ходили по селі в справі здачі контингенту молока і м'яса. Вони залякували селян, що коли не здадуть контингенту, то конфіскуватимуть їхнє майно та віддадуть під суд.

Того дня Чапківський зрабував у гром. Жаровського безрогу і від'їхав до району.

Дня 15.Х. увечорі в с. Зарубинці около 15 бійців В МВД зайшли до завклуба Шуб'яка Михайла, де під хатою стрінули 12-річного юнака-переселенця. Один з большевиків закликав його до себе, заткав йому уста, щоб не кричав і заніс його за стодолу, де чекали решта большевиків. Вдаючи українських повстанців, почали вони його питати, де мешкає голова с/ради, секретар, фінагент і чи ходять часом по селі озброєні люди. Хлопець почав голосно говорити, що він нічого не знає. Большевики набили його і самі пішли в село на засідку.

Дня 16.Х. в с. Зарубинці нач. місцевої станиці стрєбків з кількома стрєбками зробив наскок ввечері на школу, де в той час відбувалось навчання малописьменної дорослої молоді. Він зробив серед молоді ревізії, шукаючи за революційною літературою. Ревізії були безрезультатні.

V. НАРОД БОРЕТЬСЯ.

Збаразький район:

1.Х. в с. Максимівка вечором вулицею йшла учителька НСШ Евгенія Федорівна. Вона найбільше далася учням взнаки при організуванні в школі комсомолу. Подорозі її стрінули учні вищих класів, вибили її та забрали комсомольський значок (вона є комсомолка).

Від цього часу вона перестала організ[ов]увати комсомол.

Дня [2].Х. в с. Розношинці уповноважений по контингенті Теофіль і його помічники Данилов та Карвацька скликали населення на збори. Однак на збори ніхто не прийшов і урядовці від'їхали з нічим до району.

Дня 7.Х. в с. Синява уповноважений по контингенті Васілев з двома бійцями МГБ намагались втягнути молодих юнаків до стрєбків. Не помогли большевикам ні просьби, ні побої, бо молодь рішуче заявила, що до стрєбків не впишеться. Розлючені большевики без нічого від'їхали до району.

Дня 10.X. в с. Стриївка нач. райміліції Суматохін з кількома бійцями примушував молодих мужчин писатись до стрєбків, причому бив та замикав по кілька днів до пивниці. Крука Степана большевицькі бандити так збили, що зрухали йому всі зуби. Крук не видержав большевицьких тортур і вписався до стрєбків. Большевики просиділи в селі цілий тиждень, але помимо всіх погроз і побоїв більше нікого їм не вдалося втягнути до стрєбків і 17.X. від'їхали до району.

Дня 13.X. в с. Луб'янки Нижчі в третьому класі НСШ учителька, родом зі СУЗ, казала учням на лекції співу співати радянський гимн. Учень Батюк Гриць з місця не встав і гимну не співав. На питання учительки, чому він не встає і не співає гимну, він відповів, що співати не буде, бо не хоче. Коли учні співали інші пісні, то тоді і Батюк співав.

Дня 14.X. в с. Синягівка 2-ох емведистів наказали голові с/ради скликати молодих мужчин. До с/ради явились тільки Шмігель Василь і Бригадир Степан, яких емведисти погрозами і побоями силували їх вписатись до стрєбків. Юнаки до стрєбків не вписались.

Дня 15.X. в с. Чагарі Збаразькі в другому класі ПШ учителька Дебенко говорила учням про Сталіна. Учень Ковалюк Ілля в присутності всіх учнів виколов очі в портреті Сталіна, вміщеного в його книжці.

Дня [...]X. в с. Луб'янки Вищі нач. паспортного відділу Топоров та уповноважений по контингенті Корольов скликали до с/ради всіх десятників, але ніхто не прийшов і большевики з нічим від'їхали до району.

Дня 15.X. в с. Луб'янки Вищі депутат Верховної Ради ССРСР Коваленко, нач. паспортного стола Топоров і уповноважений по контингенті збіжжя Корольов зловили гром. Козака Василя, який вів дитину до школи. Большевики привели його до с/ради і тут почали його силувати, щоби вписався до стрєбків. Козак рішуче відповів: "Мій батько був головою с/ради і кудись подівся, то мені може бути так само, а я ще хочу жити, бо маю діти і їх потрібно виховати." Відтак большевики відпустили його додому.

Дня [19].X. в с. Чагарі Збаразькі представник з райвиконкому Коваленко скликав селян на збори в справі організування колгоспу. На збори з селян ніхто не прийшов, і Коваленко з нічим від'їхав до району.

Новосільський район:

Дня [3].X. в с. Сухівці старший агроном Хоменко сварив на колгосп[п]ників, чому не йдуть до роботи. Колгоспники відповіли, що до роботи не підуть, бо їм нічого за роботу не хочуть платити.

Дня 7.X. в с. Пальчинці уповноважений Покотило хотів назначити бухгалтера, бригадирів і ланкових до місцевого колгоспу. З населення ніхто не хотів прийняти тих функцій, і Покотило з нічим від'їхав до району.

Дня 14.X. в с. Лозівка українські повстанці застрілили здемаскованого большевицького агента Чорного Василя.

Дня 14.X. в с. Скорики українські повстанці застрілили явних большевицьких вислужників Збрика Василя, Збрика Йосипа і Гронського Б.

Населення з задоволення[м] приняло вістку про смерть цих бандитів, які дались йому взнаки своєю вислужницькою роботою.

21.X. в с. Воробіївка українські повстанці застрілили большевицького вислужника Димчука Григорія, який знущався і тероризував цивільне населення. Від нього здобуто 1 кріс і 15 набоїв.

Підволочиський район:

Дня 2.X. в с. Качанівка кількох большевиків з райадміністрації зайшли до гром. Кравчука Миколи, щоби втягнути його до колгоспу. Вдома застали вони тільки жінку господаря. Жінка рішуче відмовилась писатись до колгоспу, хоча большевики її били. Вони відійшли з господарства без жодних успіхів.

І так того самого дня до Кравчука зайшов голова місцевого колгоспу Козіброда Микола з колгоспною управою. Ці бандити побили сильно жінку, кухонне начиння та зрабували майно, яке фірами відставили до колгоспу. Другого дня жінка Кравчука пішла до Козіброди і просила його щоби віддав хоча половину того, що вчора зрабував. Козіброда відповів їй, що віддасть майно тільки тоді, коли вона дасть згоду про вступ до колгоспу. Крім цього старший агроном Білий пообіцяв, що коли вона вступить до колгоспу, то дасть їй 2000 карбованців нагороди. Жінка відповіла, що краще нехай все пропадає і вона мала б з голоду вмерти, як вписатись до колгоспу.

Дня 9.X. в с. Коршилівка українські революціонери зліквідували двох явних большевицьких вислужників Демида Ореста та Галку Іллю.

Подію цю населення приняло з радістю, бо ці бандити вже довгий час не давали населенню спокою своєю юдиною роботою.

Дня 18.X. в с. Богданівка директор СШ Звірянський Степан намагався втягнути молодь вищих класів до комсомолу. Коли з учнів ніхто не погодився вступити до комсомолу, він заявив, що з ними буде хто інший говорити і щоби слідуючого дня принесли за навчання по 100 крб., бо в противному випадку вижене зі школи.

Скалатський район:

Дня 8.X. в с. Полупанівка лейт. РО МГБ Прядін з двома міліціонерами скликали до с/ради молодих хлопців в справі організ[у]вання стрєбків. До с/ради ніхто не явився крім Білецького Петра і Попелера Петра (поляки), які дали згоду вступити в стрєбки.

Дня 9.X. в с. Криве двох міліціонерів Мурасов і Береза прикликали хлопців до с/ради і примушували їх там вписатись до стрєбків. Рівночасно арештували Хлистуна Маркіяна і відставили до РО МГБ, де також його силували вписатись в стрєбки. Всі намагання большевиків в тім напрямі були того дня безрезультатні.

Дня 11.Х. в с. Городниця перший секретар райкомсомолу Тарнавський, уповноважені по контингенті Рибалкін і Андреев намагались заложити колгосп. В тій цілі казали десятникам скликати людей на збори. Однак одні і другі, почувши в чім справа, повтікали в поля.

Другого дня цим большевикам прийшли на допомогу представники з райпарткому Михайлов і Тарков.

Всі вони ходили по селі, ловили людей і припроваджували до с/ради. Тут кожного селянина забирали до окремої кімнати, викручували ліву руку і в праву давали олівець та в той спосіб хотіли примусити селян до підпису заяви про вступ до колгоспу. Все ж таки ніхто заяви не підписав. Коли переселенця з-за лінії Керзона Скрипця Дмитра силували підписати заяву, він затиснув міцно кулак і кричав, що йому викрутили руку. Його пустили і списали акт, що він, мовляв, крав з ліса дрова.

Вечором того ж дня були розкинені по цілому селі протиколгоспні кличі і листівки. Населення приняло це з великою радістю і говорило, що є ще кому стати в його обороні.

Дня 15.Х. в с. Полупанівка висвітлювано кінофільм "Партійний білет". Під час сеансу до залі клубу ввійшов лейт. РО МГБ Прядін і тут хотів зловити молодих хлопців та змусити їх вписатись до стрелків. Однак всі почали втікати крізь вікна. Втікали навіть ті, що вже записались були в стрелки.

Дня 16.Х. в Жеребках І хтось з цивільного населення убив фін-агента – явного большевицького вислужника.

Дня 16.Х. вночі хтось з цивільного населення спалив трактор на полях коло с. Панасівка. Від того часу трактор[и] вночі не орють і від'їжджають наніч до МТС.

Дня 21.Х. вночі в с. Новосілка хтось з цивільного населення запалив колгоспну скирту вівса.

Дня 22.Х. і 24.Х. директор СШ в м. Скалат Дубовенко намагався втягнути учнів 8-го класу до комсомолу. Йому до помочі прийшли: піонерважата Золотопуп Мотря, секретар райкомсомолу Тарнавський, інспектор райВНО, зав. райВНО Буланенко, представник райпарткому Андреев і кілька учителів. Вони вказували учням, яке значення має комсомол в Радянському Союзі і які великі заслуги поклали комсомольці в розгромі гітлерівської Німеччини в другій світовій війні. При кінці своїх промов закликали учнів вписуватись до комсомолу. Ніхто з учнів не вписувався. Тоді директор почав покликати учнів зосібно до стола та давав підписувати заяви. Між першими покликав таких учнів: Штемпеля Івана, Дем'янчука Семена, Крушельницького Ярослава і Гачинську. Вони відмовились писатись до комсомолу, а Крушельницький о[д]верто заявив, що до комсомолу не вступить, бо собі [зла] не бажає. За це вигнав його директор зі школи.

Большевицькі виродки грозили учням, що викинуть їх зі школи, арештують та вивезуть на Сибір. Директор заявив, що якщо учні бояться українських повстанців, то нехай всю вину на нього зложать, а

він повстанців не боїться. Однак це нічого не помагало. Директор розлючений сказав: “Ми вас всіх пересіємо і комунізм будемо засівати не кужілем, а чистим зерном”.

Учні були рішені на все, тільки не вписатись до комсомолу.

До комсомолу вступили тоді тільки двоє учнів: Вільчинська Іванна і Шепітко. Останній вступив на просьбу батька, який є в цій школі учителем. Секретар райкомсомолу Тарнавський вручив учителеві заяву, щоби намовив сина вписатись до комсомолу. Батько з сл[ьо]зами в очах закликав сина до окремої кімнати і там намовив його підписати заяву.

Дня 29.X. в с. Новосілка голова РВК Майстеренко намагався, щоб дівчина Колісник Степанія стала секретаркою с/ради. Коли дівчина рішуче від цього відмовлялась, голова до неї сказав, щоб повісилась на шнурку.

Дня 30.X. в с. Старий Скалат українські повстанці стрінули на вулиці місцевого 14-річного хлопця. На питання повстанців, хто вони є, хлопець відповів: “Ви є українські повстанці, боретесь за український народ, щоби йому добре жилося. Я про це знаю, бо читав книжечку “Юні школярі-українці”, яку по прочитанні підкинув я другому учневі”.

IV. ГЕРОЇКА:

Збараський район:

Дня 14.X. в с. Мусорівці українські повстанці переводили збірку грошей. Подорозі стрінули вони місцевого фінагента, в якого замовили кілька днів перед тим гроші. Вони пішли з ним до його дому. Повстанець дг. Щигол входив разом з фінагентом до хати і запримітив якийсь підозрілий [рух]. Фінагент скочив в сіни, але дг. Щигол стріляє в нього з пістоля. В цій хвилині з кімнати посипалась довга черга з автомата, і Щигол поцілений ворожими кулями гине. Два інші повстанці під градом ворожих куль щасливо відступили. Трупа дг. Щигола – Героя, який віддав своє молоде життя на жертівник Батьківщини большевицькі бандити забрали до району.

Фінагент, до якого стріляв сл. п. дг. Щигол, зістав тяжко ранений і по кількох днях в шпиталі помер.

VII. РІЗНЕ:

Збараський район:

Дня 20.X. з с. Розношинці забрали до ЧА трьох юнаків з 1928 р. народження: Шуста Івана, Гарматюка Ярослава і Геця Івана.

Дня 24.X. в с. Луб'янки Вищі висвітлювано кінофільм “Світла путь”.

Новосільський район:

Дня 4.X. в с. Добромірка забрали до армії Загородного Ярослава і Наруговича Богдана, з 1928 р. народження. Загородного [Наруговича]

Богдана від армії звільнили, бо він є в кооперативі крамарем. 25.Х. Загородний Ярослав написав додому, що він є на роботі в Донбасі.

В цьому місяці в всіх селах забирали юнаків з 1928 р. народження на роботу до Донбасу.

Багато юнаків повтікали та скриваються.

Підволочиський район:

Дня 2.Х. в м. Підволочиська РО МГБ арештував Любиша (східняка) за те, що він передав знакомій дівчині, яка є арештована, 4 булки та 2 яйця.

Любиш попередньо працював в Тернополі у прокуратурі. Звіди звільнили його з роботи за те, що він набив одного разу якогось жида з східних областей. Відтак він працював на лінії газопроводу “Дашава – Київ” і мешкав в с. Кам’янки, де познакомився з вищезгаданою дівчиною, яка крилась в цьому селі.

Дня 4.Х. в с. Кам’янки о/у РО МГБ ст. лейт. Тетерін зловив дівчину Москалюк Софію, якої батьки вивезені на Сибір, а вона скривалась. Москалюк відставлено до району.

Дня 4.Х. в с. Кам’янки відійшло до армії 6 юнаків, з 1928 р. народження.

У Києві в місяцях вересень – жовтень відбувся курс завторгів. Між курсантами СУЗ і ЗУЗ часто проводились приватні розмови на тему українського визвольного-революційного руху. Під час однієї такої розмови на приватній квартирі один курсант з СУЗ заявив, що члени українського революційного підпілля, – це звичайні бандити, які не мають у своїй боротьбі жодного ідейного підножжя. Курсанти з ЗУЗ доказали йому абсурдність такого твердження, бо, мовляв, коли б це були бандити, то напевно до сьогодні вони не існували б, бо народ їх сам зліквідував би. Цей факт, що члени революційного підпілля живуть, провадять і з успіхом розвивають революційно-визвольну боротьбу, є доказом безперервної піддержки їх з боку населення. Отже ідея, за яку вони борються, відповідає кровним інтересам народу.

Перекоаний курсант зі СУЗ сказав, що відтепер він має вже інше поняття про членів ОУН і УПА, і що вони ніколи не можуть бути тими, за яких він уважав їх до сьогодні.

Скалатський район:

Дня 17.Х. ввечері через с. Зарубинці ішло трьох бійців В[ійськ] МГБ, правдоподібно на засідку. Коло церкви стрінули вони сторожа з кооперативи Волошина Андрія. Вони його випитували, де є приміщення с/ради, де мешкає голова кооперативи, крамар і т. п. Сторож думав, що це повстанці, і рішився дослідити їх, куди вони підуть. Коли побачив, що вони подались на господарство Мандзюка Дмитра, він побіг на станицю стрибків та про це зголосив нач. стрибків Родюкові, а останній по телефону – до РО МГБ. Через дві години до села приїхали

машиною з райцентру 30 бійців. Злучившись з місцевими стрелками, вони в боєвому порядку пішли до Мандзюка, який в той час гнав самогонку. В хаті застали вони трьох бійців при горілці. Господаря та цих трьох бійців арештували і відставили до району. Другого дня Мандзюка звільнено додому.

Вістка про прихід “повстанців” облетіла скоро ціле село. Коли почув про це явний большевицький вислужник Фаер Володимир (бувший підпільник, зголосився 1946 р. до большевицьких органів безпеки), взяв кріса з станиці стрелків та пішов обороняти колгосп.

Дня 18.X. в с. Зарубинці нач. РО МВД Мордлов і нач. РО МГБ Андрущенко заявили голові кооперативи і вартівникам, щоби вночі ні в якому разі не дозволяли відкривати кооперативи, бо в противному випадку будуть арештовані і віддані під суд. Сторожеві Волошинові Андрієві сказали, щоби він викопав собі біля кооперативи добре замаскований окіп, і щоб нічю стріляв до українських повстанців з автомата, який вони йому приобіцяли вкоротці дати. Однак Волошин не згодився його прийняти, мотивуючи це тим, що йому без зброї безпечніше.

На зборах десятників ці самі большевики наказали слідити за точним виконанням варті в селі. Коли б хтось з вартівників завважив повстанців, або інших незнайомих людей, повинен негайно зголосити це на станицю стрелків.

Дня 18.X. в с. Старий Скалат голова с/ради Бернард (поляк) виганяв на стійку Гладиша Івана (також поляк). Гладиш відмовлявся, і голова с/ради назвав його “польським бандерівцем”.

Дня 19.X. в м. Скалат всіх учнів СШ силою зігнали до гуртожитку і щодня рано і ввечорі провіряють, чи хто з учнів не втік.

Дня 24.X. в с. Полупанівка заборонено всім ходити після 9-ої год. ночі.

За звітний час в с. Городниця висвітлювано такі кінофільми: “Освобождение Чехословакии”, “Золотой ключ”, “Большой перелом”, “Таджикистан” і “Люди без крыль”.

В місяці жовтні українські повстанці розкинули в м. Скалат кличі до робітників у російській мові. Люди говорили, що ці кличі розкинули бійці, упоминаючись у своїх командирів більше хліба.

(Кобзар)

листопад, 1948 р.

* * *

Крем'яничина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за м-ць листопад 1948 р.

РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ:

Р-н: Ланівці:

Нападівка: На початку листопада ц. р. до гром. Воронюк Миколи зайшов упов. РО МВД Мазур і хотів його заарештувати за те, що він працював робітником в глибині ССРСР і приїхав в м. жовтні ц. р. на відпустку, і построчив строк виїзду, небажаючи далі працювати своїм гнобителям, а домагався, щоб його залишили при його господарці. Тоді Мазур сказав: “Тебе руский народ визволив з фашистівського ярма, за тебе росіяни клали голови, а ти не хочеш для них працювати. Ти за те повинен відплатитися своїм визволителям”.

В КРАЇНІ СОЦІАЛІЗМУ:

Р-н: Вишневець:

Бодаки: Дня, 24.11.48 р. до села прибуло 24 особ[и] большевиків. Вони в селі розділилися на групки та заходили до селян та стягали від них податок. Зайшовши до гром. Колесника Давида і за недовиконання 150 крб. податку описали: корову, коня і одягу та дали йому один день строку, якщо не сплатить податку, то всі згадані речі будуть skonфісковані. А зайшовши до гром. Ревіцького Капріяна і Довгань Гната, яких за невиконання податку заарештували і держали в с/радї до вечора, а ввечером звільнили і самі від'їхали до райцентру.

В.[еликий] Кунинець: Дня, 11.11.48 р. до села прибула група большевиків в числі 15 осіб на чолі з головою райвиконкому Вавринюк[ом]. Вони в селі пробули два дні. Під час перебування в селі вони перевіряли квити по здачі різного рода держпоставок та при цьому вигонили селян, щоб їхали по колоди в Суражський ліс. Коли при перевірці квітів виявилось, що хто не віддав м'ясопоставки, то у нього забирали навіть останню корову незважаючи на те, що даний селянин живе дуже убого. І так були забрані корови в гром. Базана Федора, Кравець Івдокії і Міхевича Михайла.

Лози: Дня, 6.11.48 р. ранком до сільської кооперативи зайшов воєнний чоловік (прізвище невідоме). Він від крамарки став вимагати грошей, які є в касі, а коли крамарка не хотіла дати, то він вийняв з кишені пістоля і сказав що застрілить, якщо вона буде став[и]ти супротив. Самоправно взяв з каси 300 крб. і горілки та цукорків, а крамарці на те дав квит з підписом “Сокіл” та відійшов в невідомий напрям. Селяни, які були в той час у кооперативі, говорили, що то хтось був з групи оперативника.

Цього ж дня група большевиків в числі 9-ть осіб зайшли до гром. Бреги Петра і робили в його господарстві труску. Після труски сказали, щоб Брега дав меду, а коли згаданий селянин відмовився, що меду немає, то вони йому сказали, щоб він виняв з улика рамки, а таки меду дав. Після цих слів Брега був змушений зробити так, як від нього вимагали. Коли наївшись меду вийшли з хати і відійшли в напрям с. Бодаки.

Манево: Дня, 5.11.48 р. ночью в селі большевиками-провокаторами була обкрадена сільська кооператива. Забрали: мануфактуру, горілку і інші дрібні речі.

Р-н: Крем'янець:

Богданівка: Дня, 10.11.48 р. до села прибув л-т РО МВД Бурсов з 4-ма мвд-истами. Вони зайшли до гром. Підкидаш Олексія і застали як він гнав самогон. За кару описали все господарство, а самогон і апарата забрали зі собою до райцентру.

Дня, 23.11.48 р. до села прибуло з райцентру 7-ох мвд-истів, які вигонили селян, щоб вивозили колоди із лісу на станцію в Крем'янець. Вони, ходячи по селі, стріляли на подвір'ях кури собі на обід, а наніч заходили спати до с/ради, де забивали вікна досками і заставляли 10-ох селян, щоб їх вартували кожної ночі біля с/ради.

Жолоби: Дня, 4.11.48 р. до сільської кооперативи привезли мануфактуру і мило. Про це довідались з району фінагенти, які в селі стягали від селян податок, то сказали голові кооперативи негайно продавати, а самі при цьому задумали пограбувати селян. Коли розпочався продаж мануфактури, то стали селяни сходитись до кооперативи та ставати в чергу. В цьому часі прийшло трьох фінагентів з райфінвідділу з місцевими большевицькими вислужниками: Борщиком, Тарковським і Біласевичем. Фінагенти до селян стали кричати: "Коли мануфактуру продають, то у вас гроші є, а на податок нема". Після цих слів, селян, що стояли біля кооперативи, зігнали всіх до канцелярії с/ради і відібрали у них гроші не питаючи, чи хто виконав податок чи ні.

Крем'янець: Дня, 4 і 5.11.48 р. з Шумського р-ну прибуло багато селян, які вступили в шахти на роботу. Причина вступу селян на роботу в шахти та, що їх примушували писатися до колгоспу, а вони не хотіли, а воліли іти в шахти, ніж в колгосп.

Куликів: Дня, 4.11.48 р. до села прибув упов. по поставках Грицюк з 4-ма бійцями. Вони зайшли до гром. Оксенчук Олександра і за недовиконання поставки 70 кг. картопель заграбив 6-ть мішків картопель.

М.[алі] Бережці: Дня, 13.11.48 р. до села прибув з району суддя з 6-ма працівниками райфінвідділу. Вони зайшли до гром. Олексюка Івана і пограбували з хати давно вже описане умеблювання за сина, який засуджений в ЧА. Пограбовано: шафу, столи, стільці, дві картини,

дзеркало та інше. Після цього зайшли до гром. Шурака, якого також господарство описали за дочку, що засуджена, і сказали, щоб на другий день завів до райфінвідділу корову та завіз кабана.

Н.[овий] Кокорів: Дня, 18.11.48 р. до села прибув упов. Виливчук Василь, який за недовиконання поставки картопель за 1947 р. описав господарство гром. Мазурика Юхима.

Дня, 3.11.48 р. до села прибув з Поповецького істреб. бат. Замковський з 1-м мвд-истом. Вони зайшли до гром. Микуцького Сили і знайшли брагу, за що написали на згаданого селянина акт і передали до суду.

Підлісці: Дня, 3.11.48 р. до села прибуло з райфінвідділу 11-ть працівників і суддя в справі податку і страховки. Хто не виконав податку чи страховки в того описували майно. А зайшовши до гром. Гурніка Павла[,]знайшли свиню, яка була незастрахована, списали акт і передали до суду.

Сапанів: Дня, 12.11.48 р. до села прибув РО МВД Козулін з 1-м мвд-истом і заграбив в гром. Лісничук Агафії овес.

Ст.[арий] Тараж: Дня, 1.11.48 р. сільський міліціонер Семенюк Олександр Васильович ноччю зі злости на те, що не хоче вступити до колгоспу, кинув на господарство гром. Сімори Андрея ракету, від якої занялась і згоріла скирта збіжжя. Коли Сімора пішов зі скаргою на міліцію, де на його накричали і сказали, що Семенюк був змушений кинути ракету, бо звідтам був якийсь вистріл.

Шпиколоси: Дня, 2.11.48 р. до села прибув упов. раймінзагу Кукуев з 10-ма бійцями в справі недовиконання держпоставок. Вони намагалися до жовтневих свят стягнути 100% всі поставки. Зайшовши до гром. Климюка Петра і за недовиконання поставки 10 кг. картопель заграбили 4 мішки картопель.

Р-н: Ланівці:

Білка [Велика і Мала]: Дня, 24.11.48 р. до села прибув агент райуповмінзагу Жуков і заходив до тих селян, які не здали поставки сіна. А зайшовши до гром. Корнійчук Насті і Винничук Лукіяна та у них заграбив: жито, гречку, просо, насіння соняшника і цибулі. Все заграбоване відставив до райцентру.

Борсуки: Дня, 10.11.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У і РВК Федотов і взявши до помочі упов. РО МВД Мазура та голову колгоспу Юзюк Василя та стягали від колгоспників зерно на весняний засів у новоствореному колгоспі.

Буглів: Дня, 28.11.48 р. 6-ть осіб працівників райадміністрації, які були в селі, з головою с/ради Пів[ов]арчуком перевіряли в селян квити по задачі різного роду держпоставок. Зайшовши до гром. Нагорного Пилипа, який не виконав поставки, зробили трус. В час трусу знайшли телячу шкуру, яку хотіли забрати, але Нагорний дав їм добрий обід, і вони залишили. Звідси пішли до гром. Наливайчук Уляни і Голуб К. та

за недовиконання зернопоставки нагнали збіжжя та відставили до сільської кооперативи. Так вони перевіря[л]и квити до вечора, а під вечір від'їхали до райцентру.

Люлинці: Дня, 6.11.48 р. до села прибув агент райуповмінзагу Мостофін і невідомо з яких причин заграбив в гром. Нукало Андрея около 80 кг. гречки.

Р-н: Почаїв:

Бакоти: Дня, 19.11.48 р. до села прибув упов. райкому партії Левко Малкуш та секретар по кадрах райпарткому Козачок. Вони гонили селян, щоб їхали до Суражського лісу і возили звіттам лісо-матеріали до Крем'янця. З господарських причин цього дня не поїхав гром. Старий Кіндрат. За те, що не поїхав вивозити цього дня згаданий селянин лісоматеріалу, представники райкомпартії Малкуш та Козачок заграбили у нього білизну, а його заарештували і забрали в приміщення с/ради, де держали до вечора, а вечером звільнили.

Коршилівка: Дня, 1.11.48 р. до села прибув упов. раймінзагу Андреєнко в справі стягання ще недовиконаних держпоставок. Між іншим, він з головою с/ради зайшов до гром. Каганець Параски, яка недовиконала 20 кг. картопель, то за те, заграбив два мішки картопель, останнє збіжжя і інше деяке майно. В наслідку цього грабежу жінка з малими дітьми осталась приречена на голод. А в гром. Городницького Лівона рівнож за недовиконання поставки 20 кг. картопель заграбив понад 2 ц. картопель і 1 ц. жита і діжку квашеної капусти.

Ст.[арий] Почаїв: Дня, 1.11.48 р. прибув упов. раймінзагу Чернецький в справі стягання ще недовиконаних держпоставок. Зайшовши до гром. Бондар Марії і за те, що вона ще не довиконала кількадесять кілограмів поставки картопель, забрав всі картоплі.

Дня, 23.11.48 р. до села вечером прибув гарнізон в числі 12 осіб. Ночю вони зайшли до гром. Зубкевич Федори і робили труску в господарстві. Під час труски забрали на горищі всі горіхи і сушені грушки. Крім цього ще заставили дати їсти, а коли наїлись, відійшли з хати в невідомий напрям.

СОВЕТСЬКА ДЕМОКРАТІЯ:

Р-н: Вишневець:

Бодаки: Дня, 6.11.48 р. вечером до секретаря с/ради Джигайли Олександра зайшло двох большевиків (прізвища невідомі), вдаючи зі себе українських повстанців. В хаті вони стали жартувати з цілою сім'єю Джигайла. Жарти тривали кільканадцять хвилин, а після жартів сказали одітися Джигайлові, бо піде з ними. Коли Джигайло був одітий, то вони вивели [його] на двір, зав'язали очі і повели в село. Так вони походили по селі кільканадцять хвилин і зайшли до одної хати, де було вже більше большевиків, які також вдавали з себе

українських повстанців. Тут Джигайлові, не розв'язуючи очей, стали казати, що він співпрацює з МГБ і тероризує мирне населення, за що треба повісити зараз в селі. Джигайло, почувши таке, став заперечувати і казати, що він не працює з МГБ, а скільки може, то допомагає повстанцям, коли тільки треба. Почувши таке, провокатори, стали сильно бити і говорити, що він неправду каже, бо коли б він допомагав повстанцям, то населення на нього не нарікало б і не доказувало б, що працює з МГБ. І так, що селяни доказують провини, то треба повісити серед села. Джигайло став проситися, щоб його не вішали, а запитали гром. Макоїду Олександра, що він, як тільки прийшов з ЧА, то допомагає повстанцям. Провокатори, ніби не зважаючи на свідчення Макоїдою, вивели з хати і повели аж під с. Кривчики. А коли доходячи до села закинули шнурка на шию і хотіли нібито вішати, але в той час надбігли інші більшовики, які стали стріляти, а провокатори, залишили Джигайла з зав'язаними очима і зі шнурком на шиї. Коли до нього прибігли більшовики, ці які стріляли, розв'язали очі, зняли шнурок з шиї і почали питати хто він такий. Під час всієї цієї метушні та стрілянини між провокаторами і більшовиками Джигайло зорієнтувався, що це були не повстанці, а також більшовики і вже до тих нічого не говорив. Більшовики, які відбили його, забрали до райцентру на МГБ. Родичі, які залишилися вдома, не знали де шукати Джигайла бо не знали, хто його забрав. Аж на третій день голова с/ради сказав до його жінки, щоб вона занесла теплий одяг і харчі своєму чоловікові, який зараз знаходиться в РО МГБ.

Дня, 11.11.48 р. ночю до села прибула опергрупа з числа 6-ть осіб, яка зайшла до гром. Макоїди Олександра, якого заарештували і відправили до РО МГБ. Тут його держали п'ять день і робили допит в справі співпраці з українськими повстанцями, через всипу Джигайлом Олександром. На допитах Макоїд нічого не зізнався і був після п'ятого день звільнений.

Дня, 19.11.48 р. до села прибув з РО МВД капітан (прізвище невідоме) з 4-ма мвд-истами. Вони зайшли до голови с/ради і капітан сказав, щоб слідуючого дня до РО МВД явилися слідуючі селяни: Бандура Володимир, Бандура Степан і Біляс Дмитро. На МВД їх питали, з якої причини в них був пожеар.

В. [еликий] Кунинець: Дня, 21.11.48 р. до села прибула група більшовиків в числі 6-ть осіб на чолі РО МВД Сердюком, які були цілий день в селі і осталися ночувати. На другий день напивилиса самогону і пішли до гром. Гладанюка Олексія. В той час Гладанюка не застали в хаті, а тільки його жінку. Більшовики стали робити ревізії в хаті. Жінка стала кричати. Почувши цей крик сусід Гладанюк Федір, який прибіг до хати, де кричала жінка, і спитав, що таке, тоді один більшовик вийняв гранату і сказав: "Тебе чево нада?". Федір побачив, що більшовики п'яні, і став тікати з хати до своєї хати, а цей більшовик, що вийняв гранату, кинув услід за ним, але розриваючись граната

нічого не пошкодила Федорові, бо він вспів втікти до хати, тільки повилітали у вікнах шибки. Звідси пішли до гром. 85-літнього Філика Романа, і невідомо за що до його вчипилися, і стали його бити головою об камінь. В обороні Романа став його зять і вони залишили Романа, а вчепилися до зятя, який від них став тікати, а вони почали стріляти. Почувши постріли зупинився. Тоді прийшли до нього большевики і стали його сильно бити. Бачучи таке гром. Філик Володимир, як вони катують внічм невинних селян, сів на коня і поїхав в райцентр і заявив на РО МГБ, що до села прибули якісь бандити і катують селян. З райцентру зараз виїхало 28 осіб на автомашині, які незабаром прибули до села. Коли в селі побачили тих 6-тьох, що були в селі, стали обкружувати, але ті почали втікати і одстрілюватися. Під час стрілянини було двох поранено і зловлено таки в селі, а чотирьох зловили аж в с. В.[еликі] Вікнин[и], В.[елико-]Дедеркальського р-ну. Селяни, які були побиті в цей день большевиками, знаходяться в лікарні.

Манево: Дня, 23.11.48 р. вечером до села прибув о/у РО МГБ Зотов з 8-ма мgb-істами. В селі вони ходили попід вікна і підслуховували розмови селян. Так походили до 22 год. і пішли спати до гром. Шимуди Олександра. Слідуючого дня рано пішли до гром. Гуцала Телімона і застали тут Волянницького Петра, якого Зотов викликав на двір і казава, що він є арештований і забрав зі собою до райцентру.

Р-н: Крем'янець:

Богданівка: Дня, 18.11.48 р. до села прибуло з РО МВД 4-ьох мвд-истів, які за роблення самогону арештували гром. Підкидаша Олексія і Іванюка Фанаса. Арештованих відправлено до райцентру. Тут їм пропонували підписати заяву про вступ до колгоспу, то тоді будуть звільнені з арешту і від кари. Селяни на таку пропозицію не погодилися і слідуючого дня їх було звільнено.

В.[еликі] Бережці: Дня, 13.11.48 р. до села прибуло 5-ть працівників райфінвідділу і суддя. Вони зайшли до гром. Болсуновської Наді і невідомо з яких причин заграбили швейну машинку та інші речі.

Гаї: Дня, 24.11.48 р. ночью до села на двох автомашинах прибула група мgb-істів на чолі о/у РО МГБ Богатиренком. Вони обкружили хати і арештували гром. Хмель Анну, Хмель Марію, Росоловського Ілію, Антонюка Якова і його дві доньки Дарію і Ольгу. Арештованих забрали до райцентру.

Двірець: Дня, 5.11.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Собурин з 9-ма мgb-істами. Він зайшов в першу чергу до с/ради, яка була знищена, кілька днів перед тим українськими повстанцями. Тут він застав голову і секретаря с/ради, до яких став кричати: “У вас в Двірці будують самостійну Україну”. А одночасно вдарив голову с/ради та казав: “То ваша робота, ви самі бандити і саботажники”. Після цього покликав нічних сторожів: Савчук Захара і Савчук Зенеду та замкнув на дві години до льоху. А після двох годин зробив з них допит і звільнив.

Жолоби: Дня, 7.11.48 р. в час весілля в гром. Савчук Василя Івановича большевицькі виступники: Борщик, Тарковський і Біласевич, за старим звичаєм, зустрічали на дорозі молодого, що їхав до шлюбу, з хлібом, а на хліб положили портрет Сталіна. Гром. Бодяк Петро, який віз молодого, побачивши портрет Сталіна і не вважаючи таку зустріч правдивою, нагнав коні і переїхав фірою через стіл, розтросивши портрет Сталіна і все що було на столі. Виступники на це обурились і рішили за це весільним відімістити. Вечором на це весілля з Крем'янця прибуло чотирьох комсомольців, які під маркою українських повстанців вимагали від господаря дві літри горілки і закуску. Господар їх запросив до хати. Про це довідався вищезгаданий Тарк[о]вський, що в хаті є якісь "повстанці", покликав виступників: Борщика, Васирука і Денисюка Олексу, які зі зброєю ввійшли до хати і арештували тих "повстанців". Від них забрали документи і дві гранати. Арештованим зв'язали руки і Тарк[о]вський став їх бити аж до крові і називати бандитами. А для більшого постраху Тарк[о]вський стріляв в ст[елю] та вікна. Побив всі вікна, шафу, дзеркало, лямпу і інші речі. За цей час Денисюк побіг до канцелярії с/ради і по телефону повідомив РО МГБ, що злапали бандитів. Незабаром автомашиною прибув о/у РО МГБ Макушин з 18-ма мgb-істами і забрав арештованих та від'їхав до Крем'янця. На другий день Макушин насварив Тарк[о]вського за це, що він не дав комсомольцям спокійно посвяткувати свято "Октября".

Дня, 16.11.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Макушин і о/у РО МГБ Собурин з групою мgb-істів. Вони в селі робили по господарствах труску. Під час труски в гром. Степюка Андрея заграбив 8-м виправлених овечих шкір.

Кімната: Дня, 3.11.48 р. до села прибув упов. раймінзагу Пожидаєв Іван з 9-ма бійцями в справі перевірки квитів по здачі держпоставок. Хто не виконав вповності поставки картопель, в того робили труску. Під час труски в гром. Сідорчук Мифодія знайшли виправлених 12 овечих шкір, які заграбували. Дня, 6.11.48 р. досвіта автомашиною прибув до села заст. нач. РО МГБ кап. Кравченко В. і о/у РО МГБ кап. Кравченко М. з 14-ма мgb-іс-тами. Вони обкружили хату гром. Гонтарука Кирила і арештували його сина Івана, якого забрали зі собою до райцентру.

Дня, 25.11.48 р. до села прибув о/у РО МГБ кап. Кравченко М. з 11-ма мgb-істами. Вони в селі арештували гром. Боровик Анну Яківну і Узаревич Семена з дружиною Василюю, та шукали і питали за Ратинським Наумом. Арештованих відправили до райцентру на МГБ.

Дня, 26.11.48 р. до села прибув упов. раймінзагу Пожидаєв Іван з 5-ма бійцями в справі податку. За несплату податку він заарештував гром. Антонюка Василя Івановича, якого держав в с/раді до вечора, а вечором звільнив.

Куликів: Дня, 17.11.48 р. до села прибув упов. Баран з 1-м бійцем і невідомо в якій справі арештував гром. Олексюка Володимира, якого забрав зі собою до райцентру.

Крижі: Дня, 18.11.48 р. ночью на хутір Мисики прибув о/у РО МГБ Богатиренко з 10-ма мgb-істами. Вони тут же в селян робили труску. Під час тусу в гром. Тивонюк Мотри вкрали одного рушника та кавалок мила і відійшли в напрям с. Града.

Дня, 26.11.48 р. на хуторі Мокре о/у РО МГБ Червоноармійського, а бувшого Радивилівського р-ну, Зав'ялий з групою мgb-істів арештував гром. Смочук Павла Харитоновича і секретаря с/ради Панасюка Петра і забрав зі собою.

Млинівці: Дня, 3.11.48 р. ночью до села прибув заст. нач. РО МГБ кап. Кравченко В. і о/у РО МГБ Макушин з 30-ма мgb-істами. Вони зробили в гром. Гордійчука Михайла труску, а звідси пішли до гром. Тернового Дмитра, в якого рівнож зробили труску. Після труску жінку і дітей Тернового завели до сусідів, а Тернового залишив Кравченко в хаті, з якого робив допит. Допитуючи, закидав цілий час йому співпрацю з українськими повстанцями, ти сильно били. Після короткого допиту Тернового забрали до райцентру, а господарство описали.

Дня, 5.11.48 р. ночью до села прибув РО МГБ Макушин з 11-ма мgb-істами. Вони обкружили господарство гром. Гордійчука Михайла, в якого зробили трус, а звідти пішли до гром. Волянюка Єрофея. Тут рівнож зробили трус і арештували сина Волянюка Юрка та забрали зі собою до райцентру.

Дня, 10.11.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Макушин з 2-ма мgb-істами. Вони зайшли до гром. Гордійчука Олександра, який від большевиків скривається, не заставши його вдома, побили прикладом кріса його брата М.

Н.[овий] Кокорів: Дня, 4.11.48 р. ночью хтось обікрив сільську кооперативу. Рано о/у РО МГБ Собурин і о/у РО МГБ Благушин та упов. Фролов, Сахаренко і Замковський з 15-ма мgb-істами арештували за це крамарку Салій Анну і нічного сторожа.

Цього ж дня перевели труску в місцевого священика Лящука Андрона, якого арештували і забрали зі собою до райцентру, а його все майно описали. При арешті о/у РО МГБ Собурин зняв нагрудного золотого хреста і сховав в кишеню. Священика з арешту не звільнено.

Дня, 9.11.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Собурин з 6-ма мgb-істами і арештував гром. Очеретенюка Василя та відправив на РО МГБ.

Підлісці: Дня, 16.11.48 р. до села прибув з РО М[ВД] Козулін з 4-ма мвд-істами. Вони зайшли до гром. Данилюк Віри, в якій перевели труску і знайшли самогонку, яку забрали, а Віру арештували і водили з собою цілий день по селі, а вечором звільнили і самі від'їхали до райцентру.

Попівці: Дня, 11.11.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Благушин з 9-ма мgb-істами. Вони зайшли до гром. Волинця Сергія і в його господарстві зробили труску, а після труску арештували його та відправили до РО МГБ.

Дня, 20.11.48 р. голова с/ради Михальчук Пилип заявив на РО МГБ, щоб арештували гром. Волинця Сергія і Паляницю Дениса, бо вони можуть спалити колгосп.

Ст.[арий] Кокорів: Дня, 3.11.48 р. до села прибув з Поповецького істреб. бат. Замковський з міліціонером Бондарчуком Палагієм і арештували гром. Лівчук Семена та відправили до райцентру.

Сапанів: Дня, 3.11.48 р. до села прибув заст. нач. РО МГБ кап. Кравченко В. і о/у РО МГБ Сурков з 16-ма мвд-истами. Вони арештували гром. Гайдука Мифода, Костюка Якова і Ільчука Миколу. Арештованих відправили на РО МГБ.

Дня, 4.11.48 р. до села прибув автомашиною заст. нач. РО МГБ кап. Кравченко В. і о/у РО МГБ Сурков з групою мгб-істів. Вони арештували директора млина "Папірня" (назва млина) Шевченка Миколу, який родом з с. Горанка [Горинка] В.[елико-]Дедеркальського р-ну та мельника Пилипчука Макея і сторожа млина Василюка Федора. Арештованих відправлено на РО МГБ.

Дня, 14.11.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Лятін з 9-ма мгб-істами. Вони арештували мірочника з млина "Папірня" Іванюка Полікарпа та відправили на РО МГБ.

Цього ж дня ноччю робили трус в гром. Лісничук Павла.

Ст.[арий] Тараж: Дня, 20.11.48 р. на хутір Кеселів прибуло 4-ох большевиків з провокативної групи. Вони під маркою українських повстанців зайшли до гром. Колиби Степана і питали, чи сюди часто заходять українські повстанці та чи селяни подають заяви до колгоспу. В цей час в хаті Колиби сиділи на вечорницях та пили горілку сільські хлопці. Провокатори з ними почали розмову, яку спрямовували на політичну лінію. Хлопці зорієнтувалися з ким мають до діла і один з них, а саме Бондар Петро почав їм відповідати по-російськи. Провокатори, вдаючи з себе українських повстанців, сказали: "Ти большевикам служиш, а повстанцям не хочеш" і при цьому вдарив один із них Бондара. Після цього всіх питали за прізвища і приказали до ранку не виходити на двір, а самі вийшли і пішли в напрям хутора Весела. Тут зайшли до гром. Музики Кліма і також вдаючи з себе українських повстанців, питали за повстанцями. А потім сказали Музиці, щоб йшов і шукав повстанців, бо вони не мають де заквартирувати, або щоб завів їх до криївки, щоб вони заквартирували. Музика це відмовився робити і сказав, що він нічого не знає. Тоді вони сіли біля стола і один вийняв папір та написав записку, а потім залякував і заадресував "Моцний". Коли була готова записка то сказали Музиці занести до Конева Володимира, який має доручити др. "Моцному". В записці др. "Моцному" писали, що його чекає др. "Запорожець" і щоб він на 24 год. разом з Володимиром прибув до Музики Кліма. Коли Музика заніс записку до Володимира, то той відмовився шукати др. "Моцного", а прибув разом з Музикою до провокаторів. Коли він прийшов, то вони зараз стали його питати, де перебувають повстанці і де їхні криївки,

щоб можна було заквартирувати, бо немає змоги по зв'язку з повстанцями порозумітися. Володимир їм сказав, що він нічого не знає. Тоді вони, силою, знов вислали шукати др. "Моцного" і визначили йому стрічу, де згинув др. кущевий "Шугай" і його бойовик др. "Хмара". Володимир вийшов з хати Музики і пішов додому спати, а шукати за повстанцями не ходив і не пішов на стрічу. Після Володимира провокатори вийшли з хати Музики і пішли в невідомий напрям.

Дня, 21.11.48 р. сільські міліціонери: Галаган Анаркіс, Горевич Іван, Семенюк Олександр і Підлужний Григорій арештували гром. Музику Кліма Арсентієвича і Конєвого Володимира та Івана. Арештованих забрали до гарнізону істреб. бат. і тут держали цілу добу, побили та відправили на РО МГБ.

Дня, 22.11.48 р. сільські міліціонери арештували гром. Секалюка Василя Хтодоховича за те, що втік з Дондасу. Арештованого відправили до РО МВД.

Р-н: Ланівці:

Білка [Велика і Мала]: Дня, 16.11.48 р. ввечері до села прибув о/у РО МГБ Ілінцов з 6-ма мgb-істами. Вони зайшли до гром. Притули Дмитра, який дав їм горілки. Звідси вийшли п'яні і пішли до млина, де Ілінцов з одним мgb-істом залишився, а всі інші пішли на хутір, д[е] гром. Корчевський відмовився їм дати їсти. Тоді вони сказали, щоб він не сказав Ілінцові, що в нього були "повстанці" і пішли до гром. Токарусь Тодори. Тут зробили в хаті трус, а незнайшовши нічого, вийшли і пішли в напрям с. Влащинці.

Буглів: Дня, 2.11.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Ізмєтьов з 10-ма мgb-істами. Вони обкружили господарство гром. Вітрука Івана і так стояли около години, нічого не роблячи, а опісля почали трус. Трус тривав около 4-ох год. Під час тругу розшивали на будинку стріху, кололи стіни і копали ями. Незнайшовши нічого і звідси пішли до гром. Горобець Анни. Тут рівнож робили трус в подібній спосіб, як й попередній. Тут також незнайшовши нічого, відішли до райцентру.

Вижгородок [Вишгородок]: Дня, 26.11.48 р. ночью 5-ть осіб з райадміністрації (прізвища невідомі) зловили 5-ть молодих хлопців, ур. 1929-30 рр., і забрали до райцентру. Їх мають вивезти на роботу в Донбас.

Іванківці: Дня, 1.11.48 р. до села прибув о/у РО МГБ л-т. Шіпулін з 15-ма мgb-істами та арештував гром. Дуцик Леонтія. Арештували за це, що він помагав душити жінку своєму родичеві в с. Корначівка 2 [Карначівка Друга]. Причина вбивства жінки, що чоловік хотів іншої, а теї не мав де подіти. Арештованого забрали до райцентру.

Дня 25.11.48 р. під вечір до села прибув о/у РО МГБ Шіпулін з 8-ма мgb-істами. Вони зайшли до гром. Бастюк Степаніни і арештували її за те, що вона втікла зі Сибіру. Арештовану відправили до райцентру.

Корначівка2 [Карначівка Друга]: Дня, 27.11.48 р. до села прибуло з Бережанецького істреб. бат. 7-м осіб істребків. Вони робили трус в

домах: гром. Лобунь І., Левчук Х. і Вітрук Д., за людьми, що втекли з Сибіру.

Передмірка: Дня, 14.11.48 р. до села прибув упов. РО МВД Демченко з 4-ма бійцями військ МГБ. Вони зайшли до гром. Андрощук Василя, якого арештували і забрали до с. Борщівка. Причина арешту невідома.

Синівці: Дня, 7.11.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Циганов з 8-ма мгб-істами. Він зайшов на обід до гром. Савчук Василя, де були всі вчителі Синовецької НСШ. Тут Циганов напився горілки і в присутності всіх до директора НСШ Найчука сказав: "Ти не по своїй лінії йдеш, а слухаєш тих, що шепчуть, але знай, що ми ще тебе проберем".

Найчук на це все не відповів нічого. Після цього Циганов зі своєю групою пішов в село і був до вечора, а ввечері пішов в невідомий напрям.

Шушківці: Дня, 4.11.48 р. до села прибув упов. Зінін і перевіряв квити по здачі картоплів. Зайшовши до гром. Гагрень Олексі і застав гром. Ваврійчук Данила, який втік з Донбасу з роботи. Зінін арештував його і відправив на РО МВД. Тут з нього зробили допит і звільнили додому.

Дня, 6.11.48 р. до села прибув упов. Зінін і Крестін. Вони в селі робили збори селян. На зборах говорили про 31-шу річницю приходу большевиків до влади та приготування до цього свята. При кінці зборів сказали, що всі селяни мусять подати заяви про вступ до колгоспу, бо так наказала партія і уряд. Після зборів виїхали до райцентру.

Дня, 19.11.48 р. до села прибув упов. Зінін з двома працівниками райадміністрації в справі поставки картопель. Вони зайшли до гром. Ваврійчук Марії, в якій напився горілки і вийшли з хати п'яні та пішли до гром. Бондар Ганки... Тут Зінін побив горшки, виляв розчину на хліб і порозсипав муку. Звідси пішов до гром. Вітер Омеляна, якого не застав вдома, а тільки його жінку, яку побив прикладом ППШ і висипав з подушок пір'я та пішов далі в село. По дорозі кого здивав, то бив, а під вечір виїхав до с. Білозірка.

Люлинці: Дня, 2.11.48 р. до села прибув о/у РО МГБ ст. л-т Ізместьов з 8-ма мгб-істами. Він в селі арештував гром. Дурановську Марію, якій закинули співпрацю з українськими повстанцями. Арештовану відставили до райцентру.

Дня, 4.11.48 р. до села прибув о/у РО МГБ ст. л-т Ізместьов з 8-ма мгб-істами. Вони арештували гром. Багрій Петра, Дранчук Федора та Мельничук Петра. Арештованих відставили на РО МГБ. Тут робили допит. По допиті звільнили Дранчука і Мельничука, а Багрія відставили до Тернополя. Всім закидали співпрацю з українськими повстанцями.

Дня, 11.11.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Ізместьов з 12-ма мгб-істами. Вони арештували голову с/ради Семенчука Василя і відставили на РО МГБ. Тут робили допит, а по допиті вивезли до Тернополя. Арештованому закидали співпрацю з українськими повстанцями.

Дня, 4.11.48 р. о 18-ій годині учні Лановецької СШ ішли додому. (Учні були з різних сіл). По дорозі їх зустріла група большевиків (керівник групи невідомий). Вони зупинили учнів і зажадали від них паспортів. А коли всіх перевірили, то тоді один большевик ударив учня 8-го класу Черній Якіма і сказав: “Іди, та більше так пізно не волочися”.

Р-н: Почаїв:

Борщівка: Дня, 7.11.48 р. вечером до села прибули з Лосятинського істреб. бат. 8-м осіб істребків на чолі з міліціонером Цеберським – бувшим начальником станції істребків в с. Борщівка. Вони, вдаючи з себе українських повстанців, зайшли до Семенюк Валі. Тут вдаючи СБ, вивели Валя на повір'я і бралися вішати за те, що вона доносить про рухи українських повстанців на МГБ. А коли Валя не виявила жодних таємниць і нідочого не призналася, то її важко побили. Пізніше один з групи сказав Валі, що її все подарують тільки тоді, як вона скаже, де ночує місцевий міліціонер Цеберський, за яким вони нібито рівнож прийшли. Коли на те Валя відповіла негативно. То її вдруге сильно побили і відпустили.

Дня, 10.11.48 р. рано до села прибув міліціонер Тріщук. По дорозі він зустрів 70-літнього Ільницького Івана, до якого вчепився і хотів побити за те, що його далекий родич був колись в рядах УПА. Коли Ільницький побачив, що він хоче бити, став втікати, а Тріщук став стріляти по ньому з кріса та називати бандитом.

Будки: Дня, 5.11.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Шабанов з 6-ма мgb-істами. Вони арештували гром. Тівон Мокрину і відставили до райцентру. Причина арешту невідома.

Дня, 26.11.48 р. ранком до села автомашиною прибув нач. РО МГБ майор Воронін та перший секретар райпарткому з 20-ма мgb-істами. Вони робили майже в кожному господарстві труску. Проводячи труску в матері одного повстанця[, було] саме начальство: Воронін, перший секретар і інші. Під час труску в гром. Фандалюк Ганни большевики побили всю кухонну посуду, повалили піч, побили вікна, стріляли до ікон (образів) і врешті набили двох сусідніх жінок, які в той час були тут. Під вечір частина виїхала до райцентру, а решта залишилася в селі.

Валігури: Дня, 19.11.48 р. до села прибув упов. РК КП/б/У Романюк з двома бійцями. Вони вигонили селян, щоб їхали в Суражський ліс і звідтам вивозили лісоматеріали. При цьому набили гром. Валігуру Мікіфора та Валігуру Михайла за те, що вони не спішилися їхати.

Дня, 21.11.48 р. до села прибув податковий інспектор Мудрик Микола з 2-ма бійцями. Він зайшов на хрестини до гром. Новосад Івана, де вимагав горілки, а напившись, за те, що не хотів йому більше дати горілки, назвав господарів та гостей бандитами та хотів набити сина цього ж господаря – Трохима. Хлопець скрився за двері. Тоді

Мудрик пустив чергу з автомата і поранив його в руку, відбивши одного пальця. Після цього відійшов в село.

По дорозі зустрів гром. Валігуру Мікіфора, якого в ніч не винного сильно побив. Крім цього він почав стріляти з автомата по 16-тилітньому Пизі Павлові, який пустився втікати від Мудрика, бо його він хотів набити за те, що його “вся родина бандерівська”.

Дня, 27.11.48 р. рано до села прибув нач. РО МГБ майор Воронін і о/у РО МГБ Карандашов з 4-ма мgb-істами. Вони зробили труску в гром. Лавренюк Павла, а звідси пішли до гром. Олещук Данила. Олещука не застали вдома. Зробили в його господарстві трус, а після тусу арештували дружину Оніщука [Олещука] – Лікерію і 12-літнього сина – [за сина] Євгена, який скривається від большевиків. Арештованих відправили до с. Комарівка і тут зачинили до льоху, при чому Воронін відзначив, що відпустить тоді, як зголоситься старший син Євген. При цьому важко побили, що не признавалися, де старший син.

Коршилівка: Дня, 1.11.48 р. до села прибув упов. раймінзагу Андреекко в справі стягання недовиконання держпоставок. За невиконання вповні м'ясопоставки він сильно побив нісками чобіт та прикладом кріса гром. Каганець Параску.

Млинівці: Дня, 8.11.48 р. ночью до села прибув о/у РО МГБ Жигулін з 7-ма мgb-істами. Вони в селі зривали розповсюджені проти-большевицькі кличі та листівки і в девкого робили трус в господарстві. Під вечір вийшли зі села.

Ст.[арий] Почаїв: Дня, 8.11.48 р. з вечора в село прибув о/у РО МГБ Карандашов з 10-ма мgb-істами. Вони в селі ночью робили засідку на хуторі Крамарі, а рано робили трус в гром. Якимчука Марка та Онука Семена. Крім цього в Онука Семена описали все майно, очевидно тому, що його засуджений син. Вечором арештували гром. Козака Семена і відправили до райцентру.

НАРОД БОРЕТЬСЯ:

Р-н: Вишневець:

Бодаки: Дня, 16.11.48 р. до села прибув упов. Хлопін з 12-ма бійцями. Вони ходили по селі і вигонили селян, щоб їхали в Суражський ліс вивозити лісоматеріали до Крем'янця. Зі селян цього дня ніхто не поїхав, а всі ті, що мали їхати повтікали. Так вони пробули до вечора, а вечором виїхали до райцентру.

Коханівка: Дня, 24.11.48 р. рано на вулиці, біля своєї хати, було знайдено труп Володимира, який ма[в] сокирою розрубану голову. Перед тим виявилось, що він спричинився до арешту 10-ть молодих хлопців в своєму селі, які сидять до сьогодні у в'язниці. Вбитий невідомо ким.

Ст. Вишневець [Старий Вишнівець]: Дня, 9.11.48 р. ночью в колгоспі молоддю було спалено 150 кіп пшениці.

Р-н: Крем'янець:

Богданівка: Дня, 8.11.48 р. до села прибув з РО МВД л-т Бурсов з 8-ма мвд-истами. Вони намагалися скликати збори селян, але селяни повтікали зі села і ніхто не прибув на збори. Так вони, не зробивши зборів, відіхали до райцентру.

Двірець: Дня, 2.11.48 р. ночью в селі були вичіплені протикол-госпні листівки та ключі. Рано, побачивши селяни листівки, стали читати. В цей час прийшов упов. Пахомов, прочитавши листівку[,] сказав: "Я їх зривати не буду, бо бандіти мене за це вб'ють". Опісля прийшов з Поповецького істреб. бат. Замковський з істребками та позривав листівки та ключі.

Дня, 3.11.48 р. ночью в селі українські повстанці побили в с/радї вікна, двері та все умеблювання, а телефонічного апарата забрали з собою.

Дунаїв: Дня, 1.11.48 р. в селі ночью були розчіплені протикол-госпні листівки та ключі, які висіли цілий день, аж щойно на другий день позривав їх упов. раймінзагу Баран.

Дня, 13.11.48 р. до села прибув з РО МВД л-т Бурсов і упов. раймінзагу Баран з 2-ма міліціонерами. Вони в селі стали ловити молодих хлопців з яких хотіли зорганізувати в селі істреб. бат. З 30-ти хлопців, яких наловили, ані один не погодився вступити в істреб. бат. Тоді вони хотіли їх відправити до РО МВД, де мали б їх силою змусити в істреб. бат. Вони взяли фіри і стали їх везти. По дорозі, недоїжджа- [ючи] ще до с. Куликів, більшість повтікало, так що вони були змушені повернутись до села. На другий день вони почали знов ловити хлопців, де вдалося їм тим разом зловити 12 осіб, яких під конвоем відправили на РО МВД. Звідси 6-ох старших і хворих випустили, а решту, тобто: Плетюка Саву Т., Юрчика Івана В., Гонтарука Тараса П., Паслю Федоса А., Гонтарука Леоніда і Максимлюка Сарафина Н. [д]ержали цілий тиждень, змушуючи брати зброю. Чіпляли їм на шию кріси, пхали в кишені набої, але жоден з них зброї до рук не взяв і до істреб. бат. не записались.

Дня, 19.11.48 р. до села прибули ці ж самі большевики, що й 13.[ХІ.] ц. р. та дальше ловили хлопців. Зловили: Баняк Федора, який зараз втік, Кравець Костя, Кравець Федоса і Шляхтичука Василя, яких привели до с/ради та змушували вступити до істреб. бат., а коли вони не хотіли вступити, то їх відставили на РО МВД. Тут вони рівнож не погодилися і їх було звільнено слідуєчого дня, разом з попередньо навлеленими. І як намагалися большевики зорганізувати істреб. бат., але їм не вдалось, бо ніхто з хлопців не погодився.

Кімната: Дня, 4.11.48 р. райуповмінзагу Пожидаєв з 9-ма мвд-истами ходив по селі і провіряв в селян квити по здачі поставки картопель. При цьому девкого переводили труску. Під час труски в гром. Грушицького Павла знайшли і забрали виправлені овечі шкіри, які занесли до сусідньої хати, а самі пішли дальше в село. Грушиць-

кий, використавши цей момент[,]відкрив шкіри і добре заховав. Опісля знов прийшов Пожидаєв до Грушицького та за це, що він відкрив шкіри, хотів заграбити свиню. Грушицький і його сім'я вибігли з хати і недали йому свині. Тоді один з цієї групи вдарив Грушицького сина – Сарафима, а Сарафим не стерпівши, і вдарив большевика. Розлючений большевик зі злости хотів застрілити Сарафима, але вистрілив три рази вгору і арештував його. Арештованого зі собою водили по селі, а під вечір відпустили додому і самі від'їхали до райцентру.

Комарин: Дня, 13.11.48 р. ночью в селі були вивішені на публичних місцях листівки “Бійці т. зв. внутрішніх військ МВД” Рівнож було порізано телефонічне сполучення між с/радою і рибгоспом.

Н.[овий] Кокорів: Дня, 1.11.48 р. ночью в селі були вивішені протиколгоспні листівки та кличі, які висіли цілий день, що населення мало можливість їх перечитати.

Підлісці: Дня, 18.11.48 р. до села прибув з РО МВД Козулін з 6-ма мвд-истами, вони скликали до с/ради молодих хлопців і намагалися з них zorganizувати істреб. бат. Хлопців змушували брати зброю, але жоден з них не погодився і мвд-исти з нічим від'їхали до райцентру.

Ст.[арий] Кокорів: Дня, 6.11.48 р. ночью в селі були вичіплені на публичних місцях протибольшевицькі та протиколгоспні листівки і кличі, які висіли цілий день і населення мало змогу їх прочитати.

Р-н: Ланівці:

Вишгородок: Дня, 26.11.48 р. ночью в селі 5-ть осіб большевиків з райадміністрації, що квартирували в селі, почали ловити хлопців, ур. 1929-30рр., на роботу в Донбас. Вони зловили 11 осіб, але з рук їм втекло 6-ть, а тільки забрали 5-ть до райцентру.

В. Куськівці [Великі Кусківці]: Дня, 7.11.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У і РВК Плутенко з 2-ма бійцями. Він в селі хотів зібрати збори селян, але з населення ніхто не прийшов до с/ради, хоч десятники обказували кілька раз. Кожний селянин боявся, щоб там його не примушували підписати заяви про вступ до колгоспу. Плутенко, посидівши до вечора, незробивши зборів, виїхав до райцентру.

Нападівка: Дня, 7.11.48 р. до села прибув агент райуповмінзагу Мартиненко. Він зайшов до гром. Кухарчук Анни і сказав, щоб вона підписала заяву про вступ до колгоспу. Анна відповіла: “Краще на Сибір поїду, а в колгосп не запишуся”. Почувши такі слова Мартиненко, вийшов з хати і пішов в село.

Передмірка: Дня, 10.11.48 р. до села прибув упов. з РО МВД Демченко з 3-ма міліціонерами і ловив селян та примушував, щоб вони їхали до лісу та брали дрова і везли до району. Довідавшись про це, селяни – всі повтікали зі села.

Шушківці: Дня, 18.11.48 р. ночью в селі були розвішені протибольшевицькі листівки. Рано, довідавшись про це, селяни старались прочитати. О 11-ій годині до села прибув Крестін і зайшов до канцелярії

с/ради, сказав до голови, щоб він скликав селян на збори, бо він буде щось говорити. Голова пішов до десятників, але не знайшов з них нікого, і селяни на збори не зійшлися. Тоді Крестін пішов в село і побачив листівки, які став зривати і сварити голову с/ради, що він не позривав. Крестін позривав листівки, забрав зі собою і від'їхав до райцентру.

За звітний час большевики намагалися на організацію колгоспів. Приїжджали до села по 40-50 осіб і ловили селян та примушували підписувати заяву про вступ до колгоспу. Коли прибуде така група в село, то селяни втікають в інші села.

За звітний час в усіх селах району, а також в райцентрі часто були розвішені протибольшевицькі та протиколгоспні листівки і заклики.

Р-н: Почаїв:

Борщівка: Дня, 6.11.48 р. до села прибува Закаблуков з двома бійцями. Він хотів скликати збори селян, але, мимо цього, що десятники заказали, і самі большевики ходили гонити, селяни на збори не пішли. З люті Закаблуков набив кілька селян, яких зустрів від'їжджаючи з райцентру.

Корнилівка [Коршилівка]: Дня, 16.11.48 р. до села прибула група большевиків в числі 8-м осіб. Між ними був уповноважений з райпарткому (прізвище невідоме). Вони зігнали селян силою на збори в приміщення школи, де після агітації, уповноважений запропонував селянам подавати заяви про вступ до колгоспу. Кожного селянина викликувано зокрема до стола, де йому пропонувалось підписати вже виготовлену большевиками заяву. Коли селяни поставилися до цієї справи негативно, і ні один не підписав заяву, тоді представник райпарткому сказав, що нікого з селян не випустить з приміщення доти, поки не підпише заяву. Це селян не злякало навіть тоді, коли большевики продержали всіх цілу добу. Бачучи свою безсилість і впертий спротив селян, большевики заявили, відпускаючи селян, що або до двох днів всі мають вивезти увесь призначений лісоматеріал, або подадуть заяви про вступ до колгоспу і не будуть його вивозити. І це не злякало селян. Ніхто з них протє заяви не подав. З цим большевики від'їхали до райцентру.

Дня, 21.11.48 р. до села прибув перший секретар райпарткому Кононенко з кількома бійцями. Він хотів зібрати збори селян. Але помимо того, що майже цілий день заказували десятники та бійці, населення всіляко викручувалось і не далось зігнати на збори. Не зібравши зборів, Кононенко під вечір виїхав до райцентру.

Будки: Дня, 25.11.48 р. в селі українські повстанці знищили большевицького вислужника – тайного співпрацівника большевицьких поліційних органів – Шимчука Якуба. Рівнож було знищено тайного співпрацівника РО МГБ, який волів видати всіх тих селян, які втікли з Сибіру – Барановського Андрія. Розправу з донощиками радо вітало населення та дякувало повстанцям.

Валігури: Дня, 28.11.48 р. ночью в селі українські повстанці знищили клуб та спалили большевицьку бібліотеку, забираючи кращі речі для себе.

Комарівка: Дня, 26.11.48 р. український народ руками українських повстанців знищив большевицького вислужника, який активно служив большевицьким бандитам, будучи в сільській адміністрації – Нікітюка Якіма.

Дня, 6.11.48 р. в сс. Бакоти, Млинівці, Устечок, Коршилівка та Хотовиця були вичіплені протибольшевицькі листівки та карикатури: “Партія веде... народ двигает... мвд підганяє...” і “Українські повстанці безпощадно б'ють большевицьку потвору”.

Дня, 8.11.48 р. і 19.11.48 р. в сс. Валігури, Будки, Комарівка, Ст.[арий] Почаїв, Н.[овий] Тараж та Борщівка були вичіплені протибольшевицькі листівки та карикатури. В с. Борщівка листівки висіли 4-ри дні, аж доки не приїхав місцевий міліціонер Трищук, який позривав.

Цього ж дня були розкидані в різних місцях протибольшевицькі листівки та карикатури в райцентрі і приміських селах, як Березина та Юридика.

ГЕРОЇКА:

Р-н: Крем'янець:

Дня. 17.11.48 р. в гром. Микулича Андрія на паредмісті Крем'янця Моргви заквартирував др. Береза, Чубко і Голуб, де робили криївку. Рано згаданий селянин вислав свого сина до млина, а за деякий час пішов туди сам, і по дорозі вступив в РО МГБ. Тут повідомив про квартирування друзів і пішов до сина, де задержався сам. В той час група большевиків пішла на Моргви і облягла будинки Микулича А. Друзі про це нічого не знали, бо ніхто їх не повідомив, хоч вдома були ще жінка і донька Ніна. Незабаром за попередніми большевиками прибуло ще дві автомашини большевиків та протипожарна машина. Большевики займали становища, а Ніна в той час випускала худобу зі стайні. Тепер вже кругом було около 50 большевиків. О 15-ій год. заст. нач. РО МГБ кап. Кравченко В. став кричати на подвір'ю: “Шушкевич, здавайсь! Ти окружений! Здайсь, тобі нічого не буде”. У відповідь він одержав рішуче: “Повстанці не здаються”, та вогонь з повстанської зброї. Большевики й собі почали обстрілювати stodолу, яка зараз загорілась. Тоді друзі стали пробиватися крізь вороже кільце. Першим височив др. Голуб і став сипати градом куль зі свого Діхтярьова, але большевики, добре скриті на становищах, скошують його своїм сильним вогнем. Тоді вискакує др. Чубко. Весело грає його папашка, але й він становища не поліпшує, бо ворог скритий між будинками й нічого йому не можна зробити. Перескакує декілька кроків, однак важко поранений, падає на виході з подвір'я на город. Відступ йому неможливий. Він ще трохи відстрілюється, а в кінці гине від ворожих куль.

А др. Береза залишився в stodолі. Довго ще не замовк[а]ла його десятизарядка серед гарячих язиків вогню й замовкла аж після цілогодинного бою, коли йому став валитися на голову дах stodоли. Після того протипожежна стала гасити вогонь. Вже в сутінках вечора большевики забрали тіла всіх трьох Героїв й завезли до Крем'янця. Жертв по стороні большевиків не було тому, що вони знали точно, де повстанці, яка їх зброя та можливості відступу. Микулич А. після цього вибрався до Крем'янця. Селяни говорять, що він за свою роботу одержав 9 000 крб. та страховку за спалені будинки. Зараз селяни з ним не говорять, а трактують його, як найпідлішого зрадника, який за [юди]н гріш продав життя трьох молодих Борців за Волю.

Сл. п. др. Береза – Тишук Петро Федорович – син бідняка, який має 070 га землі, народився 1924 р. в с. Антонівці, Шумського р-ну, Тернопільської області. Маючи 7-м років пішов до школи учитися в своєму ж селі, де закінчив 5 кл. нар. школи. А після цього за польської і большевицької окупації ходить по заробітках. З приходом німців в 1941р. вступає в Юнацтво при ОУН, а при кінці 1941 р. стає членом ОУН і працює зв'язковим, аж до приходу большевиків в 1944 р. З приходом большевиків скривається від мобілізації в ЧА, а згодом стає станичним в своєму ж селі. На цьому пості працює аж до 1946 р., а при кінці 1946 р. відходить до райпровідника, де працює до м. травня 1947 р. В м. травні 1947 р. відходить до праці при на[д]р. реф. СБ і останньо працює машиністом. Сл. п. др. Береза завжди старався якнайбільше принести користи для добра Справи та визволити свій нарід, який так сильно любив, за якого, стоячи у палаючому вогні, віддає своє життя.

Сл. п. др. Чубко – Шушкевич Михайло Іванович – син рільника народився 1922 р. на передмісті Крем'янця Липовиці, Крем'янецького р-ну, Тернопільської області. Закінчивши 6 кл. нар. школи працює при батьках. З приходом німців в 1941 р., в час творення УПА, вступає в її ряди і є підпорядкований ком. Бурлаченкові. При кінці 1944 р. в боєві зістає ранений і залишається в терені лікуватися. Після вилікування зістає призначеним інформатором передмістя Крем'янця – Липовиці і підпорядкований Р. В м. травні 1948 р. він ходить за боєвика при надр. ре[ф]. СБ[.] Сл. п. др. Чубко завжди старався вив'язатись зі своїх доручень та зробити якнайбільше для визволення свого народу з-під большевицької окупації, за що віддає своє молоде життя.

Сл. п. др. Голуб – Пташенюк Іван Андрієвич – син бідняка, народився 1924 р. в с. Колосова, Крем'янецького р-ну, Тернопільської області. Закінчивши 2 кл. нар. школи, а далі, не маючи змоги учитися, працює при батьках. З приходом німців в 1941 р. стає симпатиком ОУН і йде до відділу УПА. А з приходом большевиків в 1944 р. спочатку скривається від мобілізації до ЧА, а згодом вступає

до відділу УПА ком. Сома. Звідси незабаром відходить до теренової боївки ком. Данила, який оперував по терені Крем'яниччина і Почаївщина. При кінці 1945 р. відходить за бoєвика до підрайонованого господарчого в р-ні Крем'янець, а згодом до кущового. В 1947 р. в м.[ісяці] жовтні відходить на Почаївщину за бoєвика до райпропогандиста. А в м. травні 1948 р. відходить за бoєвика при надр. ре[ф]. СБ[.] Сл. п. др. Голуб був завжди відважний перед ворогами, обороняючи свій нарід від окупації ворогів, за якого віддав своє молоде життя.

Грудень, 1948 р.

С л а в а У к р а ї н і !
Г е р о я м С л а в а !

/ - / Бондар

* * *

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за м. листопад 1948 р.

І. РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ:

Збаразький р-н:

Дня 1.XI.48 р. в с. Чагарі Збаразькі о/у РО МГБ Півоваров з 4-ма бійцями перепроваджував ревізію в гром. Павлишин Олексі. Під час ревізії впоминався їсти. Коли господар сказав, що дасть йому тільки сира і молоко, бо більше нічого не має, Півоваров почав кричати: “Я вас всіх, бандити, навчу. Коли прийде руський салдат, то для нього немає нічого їсти, а держите все наніч для бандитів. Ми всіх вас вишлемо туди (показав рукою на схід)”. Розлючений наказав бійцям розкидати стіжок збіжжя: “Скидай, то все бандерівське”. Після ревізії сказав до господаря: “Ну, давай, бандит, той сир, ми хочемо їсти”.

Дня 2.XI.48 р. в с. Чагарі Збаразькі участковий РО МВД Федоренко сказав на зборах, щоби в селі підсилити варту, бо бандерівці мають перешкодити населенню у відсвяткуванні річниці жовтневої революції і знищити когось з радянських людей. Далі сказав: “Ми є такі сильні, що не дозволимо, щоби хтось у нашій державі пробував підносити голову проти уряду”.

Новосільський р-н:

Дня 6.XI.48 р. в с. Клебанівка, в приміщенні клубу, на зборах, присвячених 31-им роковинам жовтневої революції, уповноважений Рильський, між іншим, сказав таке: “31-й рік минає, коли почала валитись стара капіталістична Росія, а на її руїнах зароджуватись нова соціалістична руська держава (тут Рильський нагадав собі про країну рад і термін “руська держава” замінив терміном “Радянський Союз”), яку реакційні сили вже в зародку хотіли знищити...”.

Дня 6.XI.48 р. в с. Яцівці на зборах, присвячених 31-им роковинам жовтневої революції, працівник РВК [Климов] говорив про здобутки жовтневої революції і заможне життя громадян ССРСР та про злиденне життя робітників у капіталістичних країнах. Найбільш капіталістичною країною і тим самим країною нужд для робітників, він назвав США. Він сказав, що коштом робітничого класу США будують довкола Радянського Союзу воєнні летунські бази та готуються до війни проти Радянського Союзу.

Дня 7.XI.48 р. в Токівській СШ, на загальношкільній газеті хтось із учнів замазав комсомольський значок. Через те директор школи Білаєнко Павло О. висловився перед учнями 10-го класу: “Ми вас вчимо не на те, щоб ви опісля, ставши освіченими, повернули зброю проти нас, вчимо вас не на те, щоб ви стали приклонниками оунівських банд”.

II. В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ:

Збаразький р-н:

Дня 14.XI.48 р. до Зарубинського лісу вийшла по дрова дівчина Крива Галина з с. Чернихівці. Її завважив лісничий Пастернак з с. Зарубинці та почав за нею стріляти. Дівчина, втікаючи від стрілів, нещасливо впала і зломилася собі ногу.

Новосільський р-н:

Дня 8.XI.48 р. вночі в с. Добромірка місцеві істребки-східняки вкрали в кооперативі мануфактури і спирту на 12 000 крб. На другий день крадіж виявилася і советські органи безпеки 6-ох істребків арештували, 3-ох інших покинули зброю і втекли.

Дня 8.XI.48 р. в с. Кошляки участковий міліції Нечай за нездачу куркульських податків арештував гром. Трипалюка Нестора і Крисоватого Нестора та відставив їх до р-ну. Крисоватого Н. з р-ну відпустили додому, а Трипалюка Н. відставили до Тернополя.

Дня 12.XI.48 р. в с. Пальчинці голова с/ради Качмар арештував і відставив до р-ну Литвин Анну за те, що зрізала на своєму полі тополю. З р-ну відставили її на суд до м. Тернополя.

Дня 17.XI.48 р. в с. Кошляки відбулися колгоспні збори. На зборах вирішували, де приділити землю одноосібникам. Рахівник колгоспу Думанський Т. сказав, що землю одноосібникам дати близько села. Йому заперечив голова колгоспу Трипалюк Роман, якого піддержав представник з р-ну, і вирішено, що землю одноосібникам дати далеко за селом.

Підволочиський р-н:

Дня 17.XI.48 р. в м. Підволочиська вночі трьох емведистів [Фаренс], Даховенко і третій по прізвищі невідомий, озброєні в пістолі, пішли красти вугілля зі складу, який міститься коло банку. 4-ох стійкових, що стерегли вугілля, оточили їх і спинили. Емведисти, з вугіллям у мішках вже на плечах, почали утікати та відгрожуватись стійковим пістолями, мовляв "Пропусті, а то буду стрілять". Однак стійкові на це не зважили й змусили емведистів скинути з плечей вугілля та покласти долів. Начальник стійки списав зі злочинців акт і звільнив їх.

Дня 20.XI.48 р. в с. Чернилівка о/у РО МГБ Мартиненко арештував гром. Доброхлопа Миколу і Мархевку Романа за те, що не сплатили куркульських податків.

III. ГОЛОД:

На базарі в м. Підволочиська мешканець СУЗ купував хліб. Він сказав, що його родина живе тільки купованим хлібом в "западній". В

колгоспі, де він працює, виплачено населенню по 300 г. збіжжя за трудовень.

IV. В КРАЇНІ ДЕМОКРАТІЇ:

Збараський р-н:

Дня 1.XI.48 р. до с. Заруддя приїхало біля 70 працівників з райадміністрації на чолі з першим секретарем РК КП(б)У Котляровим і нач. РО МГБ В'юніковим організувати колгосп. Селяни повтікали, хто куди міг. Дома лишились переважно жінки. Цього дня вдалось большевикам стягнути 44 заяви; багато заяв вони самі підписували, спитавши господині тільки її прізвище. Перед вечором від'їхали до райцентру. Слідуючих днів приїжджали знова і в подібний спосіб втягали людей до колгоспу. Останнього дня, то є 21.XI. прибуло ще вночі около 78 большевиків на чолі з депутатом Верховної Ради УССР Куценком, Котляровим і В'юніковим. Бійці В МВД окружили село, щоби нікого з села не випустити, а решта пішли в село та зганяли селян до с/ради. Тут з селян ніхто не підписав заяв про вступ до колгоспу. Тоді большевики пішли в село і зібрали 21 заяву, з придержаних в с/раді селян вибрали правління колгоспу і від'їхали до р-ну.

Дня [8].XI.48 р. в с. Чернихівці уповноважений по контингенті Соколов сконфіскував у гром. Вітенька Михайла коня, корову і збіжжя за те, що не здав всього контингенту.

Дня [9].XI.48 р. до с. Заруддя фінагент Нагірний списав майно в гром. Сікорського Андрія, Брегана Василя і Черняка Василя за те, що не сплатили всього податку.

Дня 21.XI.48 р. в с. Кїйданці [Киданці] ввечорі о/у РО МГБ Півоваров з 6-ма бійцями ходив по селі на підслухи. Кого стрінув на вулиці, наганяв додому. В кого світилось, бив кулаком у вікно і кричав гасити світло. У гром. Осадка вибив вікно.

Дня [25].XI.48 р. в с. Чагарі Збараські голова РВК Литвинчук говорив селянам на зборах, щоби до 1-го січня 1949 р. здали авансом по 10 кг. м'яса за 1949 р.

Дня [26].XI.48 р. в с. Луб'янки Нижчі вночі о/у РО МГБ Коннов з 4-ма бійцями арештували рідню повстанця – Чепіль Ксеню, Анну і Галик Михайлину.

Дня [28].XI.48 р. в с. Стриївка о/у МГБ Півоваров з 6-ма бійцями перепровадив ревізії у гром. [Яремка] Петра. Під час ревізії знайшов тризуб і господаря забрав до р-ну.

В м. листопаді большевики збирали податок, контингент бараболь, м'яса і молока.

Новосільський р-н:

Дня 7.XI.48 р. в с. Лозівка ст. о/у РО МГБ ст. лейт. Зябліцов з групою бійців зайшов до гром. Рибачка Степана (цього дня в нього було

весілля) і почав робити ревізію. Ревізію робили бандити доти, поки господиня не попросила їх їсти. Коли Зябліцов побачив, що на столі немає горілки, наказав господині, щоб дебудь зараз дістала горілки і принесла їм. Господиня купила одну літру горілки в кооперативі і заспокоїла нею большевицьких бандитів: добре наївшись та напившись, большевики пішли до сусідньої хати і там спали до вечора.

Дня 7.XI.48 р. Шили нач. істребків Штогрин безпідставно розбив прикладом голову Гульовського Івана. За цей бандитський вчинок Штогрин не був потягнений до відповідальності.

Дня 10.XI.48 р. в с. Скорики лейт. міліції Рубанський арештував 2-х юнаків[: Доротія Евгена] і Худого Северина за те, що дезертирували з робіт в Донбасі. Юнаки оправдували себе тим, що не мають взуття і одягу. Рубанський сказав їм, щоб вони до 4-ох днів постарались взуття і одягу та зголосились до служби при істребках. Юнаки на це погодилися і на цій підставі їх звільнено.

Дня 16.XI.48 р. вночі до с. Гушанки приїхала районна адміністрація на чолі з першим секретарем РК КП(б)У Коваленком організувати колгосп. До помочі взяли бійців з МГБ і істребків з с. Терпилівка і Клебанівка. Всіх було коло [9]0.

Бійці В[ійськ] МГБ і істребки оточили ще вночі село. Рано всі адміністратори розлетілись, мов голодні вовки, по селі, та почали зганяти напівсплячих селян до клубу. Назганяли понад 80 людей. Збори відкрив перший секретар РК КП(б)У Коваленко і після вихвалювання колгоспного життя запропонував присутнім підписувати заяву про вступ до колгоспу. Після нього забрав слово голова РВК Слободян Іван, родом з сусіднього с. Добромірка, і почав вичисляти всі гріхи, які населення цього села зробило супроти Радянського Союзу, під час німецької окупації. Люди зі страху почали підписувати заяви і до 10-ої год. перед полуднем до колгоспу вписалось 80 господарів.

Большевики, побачивши, що без жодного спротиву населення підписує заяви, куркулів до колгоспу не прийняли.

Після зорганізування колгоспу прочитано колгоспний статут і обрано головою колгоспу [Гапановича] Володимира.

Дня 30.XI.48 р. вночі до с. Кошляки працівники райміліції з місцевими істребками стягали з населення податок. З гром. Підгурської Анни, Підгурської Ольги і Провозюк Катерини за нездачу податку забрали рядно, килими і рушники.

В с. Кошляки агент райуповмінзагу Похилюк і участковий міліції Нечай при помочі місцевих істребків за нездачу м'ясопоставки забрали корови в гром. [...] Я. і Живчака І.

Дня 21.XI.48 р. в с. Козярі нач. істребків Мерещак безпідставно набив колгоспника Бугеру. Бугера лежить хворий. Большевицькі судові органи не потягнули за це Мерещака до відповідальності.

Дня 20.XI.48 р. в с. Шельпаки лейт. райміліції Каблуков організував під примусом самооборону з 12 чоловік.

Дня 20.XI.48 р. в с. Голотки 2-ох працівників райадміністрації (прізвища невідомі) описали все майно гром. Данилюка Павла за те, що не сплатив куркульського податку.

В м. листопаді большевики збирали податок, контингент м'яса і молока та ловили молодих юнаків на роботи до Донбасу.

В м. листопаді большевики робили біля 44 засідки:

- в с. Яцівці – 6 засідок
- Ободівка – 7 засідок
- Терпилівка – 4 засідки
- Сухівці – 6 засідок
- Скорики – 4 засідки
- Просівці – 9 засідок
- Пеньківці – 8 засідок

Крім засідок, бійці В МГБ робили на підозрілих їм підвір'ях підслухи.

В м. листопаді большевики робили біля 42 ревізій:

- в с. Ободівка – 7 ревізій
- Гуцанки – 8 ревізій
- Шили – в гром. Гвязди Григорія і [Лабі] Варвари.
- Лисичинці – в гром. Марценюка Сафата, [Мерещака] Івана, Мартинок Нестора, Гульовської Вульки і Грибовецької М.
- Щаснівка – в гром. Кума Андрія.
- Токи – в гром. Поліщука Івана
- Климківці – в гром. Модрицького Володимира
- Скорики – в гром. Перчишин Іллі
- Просівці – в гром. Гладиш Степана.

Примітка: Дані не точні. Ревізій було більше.

Підволочиський р-н:

Дня 18.XI.48 р. в с. Оріховець зав. колгоспним током [...] сказав на колгоспних зборах таке: "Я докладаю всіх зусиль, щоб в 100% село сколективізувати. Хто буде на перешкоді тому, то йому не місце в нашому селі, а в тюрмі чи на Сибірі. Також немає місця в нашому селі куркулям. Їх всіх на Сибір вивезти.

V. НАРОД БОР[Е]ТЬСЯ:

Збаразький р-н:

Дня 3.XI.48 р. в с. Охрімівці [Охрімівці] уповноважений по контингенті Войтко хотів перепроводити збори з нагоди 31-их роковин жовтневої революції. На збори з селян ніхто не прийшов і Войтко з нічим від'їхав з села.

Дня 9.II.48 р. в с. Луб'янки Вищі кількох працівників райадміністрації скликали селян на збори в справі вибору нового голови с/ради. З населення ніхто не прийшов, і адміністратори з нічим від'їхали до р-ну.

Дня 17.XI.48 р. в с. Охрімівці [Охримівці] повстанці підкинули на станицю істребків листівки “Як згинув нач. Рогатинського РО МГБ – капітан Аносов?” і “Бійці Внутрішніх В[ійськ] МВД”. Слідуючого дня істребок Вітенько Василь, після прочитання листівок, заявив начальникові Горобцеві, що він при істребках більше не буде служити і віддавав йому кріса. Вітенько кинув ним до підлоги і сам з станиці утік. Начальник за ним стріляв, але намарно.

Дня 20.XI.48 р. в с. Стріївка 3-ох мвд-истів арештували Малиновсько-го Мирона за те, що не хотів служити при істребках. Коли один з мвд-истів запитав його, чому не хоче бути істребком, він відповів: “Я до істребків не піду і зброї брати не буду. Я проти кого буду брати зброю? На свого брата я стріляти не буду”. Мвд-исти списали на нього акт і звільнили додому.

Новосільський р-н:

Дня 4.XI.48 р. в с. Шельпаки обрано головою колгоспу ім. “Перемоги” Хомика Володимира. Хомик на це не погодився, і його за це арештував голова РВК Слободян Іван та відставив у районне КПЗ. Там знова Хомика силували прийняти функцію голови колгоспу, але надармо. По двох днях Хомика звільнено додому.

Дня 4.XI.48 р. в с. Воробіївка працівник райадміністрації Шупа наказав десятникам скликати селян на збори з нагоди 31-ої річниці жовтневої революції. На збори з селян ніхто не прийшов. Шупа заночував у селі і рано другого дня післав істребків зганяти селян на збори. Істребки припровадили коло 20 людей, яким Шупа прочитав реферат про жовтневу революцію.

Дня 5.XI.48 р. в с. Сухівці перший секретар РК КП(б)У Коваленко сказав на зборах, щоб усі селяни в жовтневе свято прийшли до р-ну на парад. В день жовтневих роковин на парад, крім 16-ти мужчин, які їздили кінями, не пішов ніхто.

Дня 14.XI.48 р. в с. Токи нач. істребків Облучинський Арсен вдарив у лице гром. Жука Романа за те, що він спустив з ставу воду і ловив рибу. Жук хотів віддати Облучинському, але Облучинський, молодший і сильніший, не дав вдарити себе в лице. В обороні батька став син Нестор і обухом сокири вдарив Облучинського по голові. Облучинський непритомний впав на землю. На місце інциденту прибігли істребки, привернули Облучинського до свідомості і завезли до лікаря. Жука Романа арештували.

Дня 21.XI.48 р. в празничний день св. Михайла в с. Гуцанки під час Богослуження під церквою були розкинені кличі проти вивозу молоді на каторжні большевицькі роботи. Населення говорило, що “пам’ятним для нас буде день св. Михайла 1948 р.”.

Дня 26.XI. 48 р. в с. Воробіївка група гарнізонців на чолі о/у РО МГБ Кисільовим ходили по селі за харчами. Один боєць побачив на будинку листівку “До бійців внутрішніх В МВД”. Він її здійняв, сховав в кишеню і з другим бійцем за углом будинка прочитав.

Підволочиський р-н:

Дня 20.XI.48 р. в с. Росоховатець [Росохуватець] українські повстанці зліквідували здемасковану с/о Костеську Брониславу (полька), яка висловила, що мусить пімститись за кров свого брата, якого в попередніх роках зліквідували українські повстанці за донощицтво, і віддала в большевицькі руки дві підпільниці.

Дня 20.XI.48 р. в с. Кам'янки участковий РО МВД [Заховайко] з 6-ма бійцями хотів зорганізувати істребків для охорони новозорганізованого колгоспу. Селяни, довідавшись про що большевикам ходить, скрились і мвд-исти з нічим від'їхали до р-ну.

VI. ГЕРОІКА:

Збаразький р-н:

Дня 14.XI.48 р. на полях коло с. Синягівка згинула підпільниця Маруся – Головінська Ольга, ур. 9.III.1919 р. в с. Синягівка. Від приходу большевиків у 1944 р. вона співпрацювала з повстанцями. Восени 1945 р. її большевики арештували і по якомусь часі їй вдалось з большевицьких рук втекти. Від того часу вона зі зброєю скривалась в околицях рідимого села. Зброя була її невідступним приятелем у так важкому підпільному житті.

14.XI.48 р. ішла вона за харчами на хутір коло с. Синягівка і найшла на большевицьку засідку. Відстрілюючись, вона відступила в напрямі села. Большевики зробили за нею погоню, намагаючись зловити її живою. Коли Маруся побачила, що їй не вдасться відв'язатись від бандитів, залягла і почала стріляти по них. Вбила одного большевика і одного тяжко ранила. У безвихідній ситуації розірвалась гранатою.

Трупа Героїні большевицькі бандити забрали на [...] до райцентру.

VII. РІЗНЕ:

Збаразький р-н:

Дня 17.XI.48 в р. Верняки висвітлювано кінофільм “Пирогов”. Присутніх було коло 30 осіб, переважно шкільна молодь.

Дня 21.XI.48 р. в с. Луб'янки Вищі місцевий драмгурток відограв виставу “Дай серцю волю, заведе в неволю”. Присутніх – біля 40 осіб. Дохід з вистави, мабуть, поділили поміж себе члени драмгуртка.

Новосільський р-н:

Дня 6.XI.48 р. в с. Гнилиці В. учні НСШ відсвяткували роковини жовтневої революції. З доповіддю виступив директор школи Федоренко Олексій. Він говорив про історичне значення жовтневої революції, про повстання радянської держави і т. п. Після доповіді учні продеклямували ще декілька віршів.

Дня 8.XI.48 р. директор Кошляцької НСШ Поплавський сказав усім учителям, щоб кожний з них написав якусь статтю і прочитав на зібранню населенню. Учителі від того відмовлялись і казали, що такого читання ніхто не схоче слухати. На це директор їм відповів: “Ви не повинні чекати, коли збереться багато людей, а зловити кого вдасться і зразу читати. Дивіться, на сесії Генеральної Асамблеї ООН Вишинського ніхто не хоче слухати, але він, не дивлячись на це, говорить”.

Дня 14.XI.48 р. в с. Кошляки учні НСШ давали виставу під назвою: “Муха”.

Дня 15.XI.48 р. в с. Сухівці голова райземвідділу Дзюбенко переводив колгоспні збори. Спочатку говорив на політичні теми, опісля переключився на господарські, а саме: добитися високого урожаю, від вівці двоє ягнят, від корови двоє телят, від кобили двоє лошат, від свиноматки двадцять п'ять поросят. Селяни з того почали сміятися, засміявся і сам Дзюбенко і закрив збори.

Дня 21.XI. 48 р. в с. Кошляки висвітлювано кінофільм “Олексій Матросов” – фільм є советського виховного характеру. Глядачі кінофільму – сама молодь.

В с. Щаснівка мешкає громадянин зі СУЗ. В розмові з громадянином того ж села він сказав: “Ви говорите, що ви радянські люди. Де ж це правда? Якщо б ви були радянські люди, то на села працівники р-ну не їхали б під охороною істрєбків чи бійців В[ійськ] МГБ.

Підволочиський р-н:

Дня 20.XI.48 р. в м. Підволочиська о/у РО МГБ мол. лейт. Алексєєв положився спати з пістолем при пасі. Під час сну пістоль вистрілив і ранив його в ногу, перетинаючи артерію. Місцева лікарня дала йому першу поміч і відставила до шпиталю в м. Тернопіль. Через великий вплив крові Алексєєв помер. У зв'язку з тим большевики арештували цю лікарку.

* * *

Д О Д А Т О К

ВІСТІ З ГРИМАЙЛІВСЬКОГО РАЙОНУ
за мм. серпень, вересень і жовтень 1948 року

*(в попередніх звітах цих вістей не подавалось,
тому їх зараз подається).*

І. РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ:

Дня 21.X.48 р. в райцентрі с. Гримайлів на зборах під час вибирання правління колгоспу голова РВК Говорун, між іншим сказав так:

“Не вірте реакціонерам, що чекають на Америку і в своїх летючках кажуть: “Смерть в колгоспі. Скорше їм буде смерть”.

Перший секретар РК КП(б)У [Шермеев] під час промови сказав так: “Ми на тій війні зміцніли, а в третій війні цілком знищимо капіталізм...”. Тут перебив йому представник з області і сказав, що війни не буде.

II. В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ:

Дня 20.VIII.48 р. в с. Зелене в гром. Сторожука Лукіяна, який працює в млині мірошником, уповноважений і прокурор забрали муку, кажучи, що він її вкрав в млині. Прокурор побачив на столі печені пироги і почав їх ховати в свої кишені. Побачивши це, дочка господаря сама почала запихати йому пироги в кишені і за пазуху, та при тім говорила: “забираєте збіжжя, муку, з’їжте і пироги”.

Дня 14.IX.48 р. в с. Вікно суддя Костенко та ще двох большевиків з прокуратури, за нездачу контингенту, судили таких господарів: Метельського Лукіяна, Довгань Марію, Данилюка Ілька, мешканців с. Вікно та ще двох господарів з с. Красне. Довгань Марію засудили на 1200 крб. штрафу і при тім має здати весь контингент. Одного господаря з с. Красне засудили на 800 крб. штрафу, другого на 2000 крб. і, як один так і другий мають здати весь контингент. Справу Метельського і Данилюка відложили.

Дня 20.IX.48 р. в с. Товсте засуджено на 3 роки тюрми таких гром. Стригу Анну за те, що під час стягання контингенту знайшли в неї 100 кг. кукурудзи.

Дня 7.X.48 р. Гримайлівський нарсуд засудив за нездачу контингенту гром. [Финку] Юстину з с. Буцики на 5 років тюрми.

III. В КРАЇНІ ДЕМОКРАТІЇ:

Дня 1.VIII.48 р. в с. Товсте уповноважений Горохівський Володимир, Кадюк Іван, Яроцький і Бородін побили за нездачу контингенту гром. Гуцала Миколу.

Дня 2.VIII.48 р. в с. Кут-Товстецький місцевий голова с/ради Дрогомірецький Дмитро побив за нездачу контингенту гром. Сонотського Івана так, що той від побиття лежав кілька днів хворий.

Дня 4.VIII.48 р. в с. Кут-Товстецький нач. РО МГБ май. Мокроусов, ст. лейт. РО МГБ Сутирин, ст. лейт. РО МГБ Сурилов, нач. РО МВД майор [Кузьмич] і двох лікарів під охороною 10 гарнізонців проводили слідство в справі зліквідованого минулої ночі голови с/ради Дрогомірецького Дмитра. Вони арештували Камулю Марію, Боднара Миколу, Боднара Дмитра і Чорного Андрія. Арештованих протоколували і при тім декого били. Камуля Марія під час побоїв призналася, що вночі двох озброєних забрали Дрогомірецького Дмитра з її хати.

На другий день відбувся похорон Дрогомірецького Д., на який більшовики зганяли людей. Однак люди на похорон не йшли і втікали в поля.

Дня 4.VIII.48 р. в с. Раштівці третій секретар РК КП(б)У Євтушенко, уповноважений Козак, колгоспний пропагандист Кожанчук, з шлях-відділу Юрченко і зав. млинами Гарматюк з істребками забирали з поля збіжжя в снопах, молотили його на збірнім тоці і відставляли в район на заготзернопункт. При цьому багато збіжжя людям пропало.

Дня 10.VIII.48 р. в с. Лежанівка працівничка РВК Басарабова та ще один більшовик забирали в гром. Слободяна Михайла снопами жито, яке він заробив собі на прожиток.

В гром. Вонса Григорія Басарабова забирала муку. Жінка господаря Анна почала муку відбирати, з чого між ними нав'язалася бійка. Розборонив їх більшовик, який був з Басарабовою. Господиня муку відібрала.

Дня 10.VIII.48 р. в с. Вікно інструктор РВК Бойко і директор держбанку Хватов ходили по селі за контингентом. Коли побачили розліплені на стінах кличі проти вербування нашого населення на каторжні роботи, покинули збирати контингент і почали зривати кличі. При тім Хватов сказав: "Уж-то так "бандьори" організовано зробили, що в кожному селі, а навіть в райцентрі були розліплені кличі".

Дня 11.VIII.48 р. з с. Вікно до РО МГБ покликали гром. Гречуху Анну. Запитували її про кличі, які були розліплені 10.VIII і казали, що це вона їх привозить від свого чоловіка (який ходить у Львові до школи).

Дня 12.VIII.48 р. в с. Вікно голова РВК Говорун, прокурор і інструктор РВК Бойко забрали в гром. Черкеса Теодора 8 ц. збіжжя. Господар просив, щоб оставили йому хоч троха, бо не будуть мати що їсти, на це прокурор йому сказав: "Здихай, старий, тебе вже не потрібно нікому.

Дня 14.VIII.48 р. в с. Вікно прокурор і інструктор РВК Бойко забрали в гром. Кривдик Христини, яка не має поля, все збіжжя, яке вона заробила собі на прожиток.

Дня 17.VIII.48 р. в с. Вікно прокурор забрав в гром. [...] Михайла останніх 40 кг. збіжжя. Жінка Михайла Катерина почала плакати і відбирати збіжжя, кажучи, що не буде мати що дітям дати їсти. Тоді прокурор копнув її два рази, не зважаючи на те, що жінка вагітна. Катерину ще того дня відвезли до шпиталю.

Того ж дня директор держбанку Хватов забрав муку в гром. [Яцик] Катерини за те, що не здала ще 50 кг. збіжжя.

Дня 21.VIII.48 р. в с. Вікно уповноважений Бойко і прокурор знайшли в гром. переселенки Корінь Параскевії 50 кг. жита, яке забрали. Господиня жита не хотіла дати і за те її більшовики побили.

Дня 23.VIII.48 р. в с. Товсте уповноважений Кадюк Іван, Горохівський Володимир, Бородін і Яроцький за нездачу в час контингенту забрали 4 ц. жита і 6 кіп ячменю в гром. Мостецької Анни.

Дня 24.VIII.48 р. вночі в с. Буцики міліціонер Ніздропа і з уповмінзагу Дмитренко Іван зловили хлопця-переселенця Говерчака і відставили на роботу в Донбас.

Дня 27.VIII.48 р. в с. Саджавки [Саджівка] зав. райфінвідділом Заливчий Іван забрав коня за нездачу податку в гром. Пелеха Куби.

Дня 19.VIII.48 р. голова с/ради с. Оленівка Пастернак Катерина телефонувала РО МГБ, що в селі є "бандьори". Протягом півгодини часу до села приїхав автомашиною нач. РО МГБ майор Мокроусов, мол. лейт. Білов і 5 гарнізонців. Коли довідались, що в селі були двох злодіїв в с. Верхівці, Копичинського р-ну, майор Мокроусов від'їхав до р-ну, а мол. лейт. Білов з гарнізонцями зробили засідку на греблі від с. Лежанівка. Зі засідки зайшли до гром. Безкоровайної Марії, заквартирували і цілий день нікому не показувались.

Увечорі 20.VIII 2-ох зробило засідку у кукурудзі на городі Гранківської Євгенії, решта пішли в село. Подорозі стрінули хлопців-переселенців, яких питали, чи вони не виділи [...] і Левіцького (злодії з с. Верхівці) або Гаца Антона (повстанець), бо їм треба з ними зв'язатися, а головно з Гацом. Хлопці відповіли, що нікого не знають, і підступ большевикам не вдався.

В с. Дубківці³⁴ уповноважений Юрченко забрав за нездачу контингенту в гром. Мосур Анни корову, ялівку, 70 кг. жита і 2 фіри немолоченого збіжжя.

Дня 1.IX.48 р. в с. Глібів нач. РО МГБ майор Мокроусов і невідомий по прізвищі ст. лейт. заборонили священникові Кутному відправляти Богослуження для дітей-школярів з нагоди початку шкільного року.

Дня 1.IX.48 р. в с. Глібів зав. соцзабезпечення Проценко і зав. ошадкаси Трістер (жид з с. Товсте) наказали всім десятникам цілу ніч ходити по селі і не дати господарям спати, щоб господарі готовили збіжжя і до двох днів здали весь контингент.

Дня 4.IX.48 р. в с. Буцики працівник уповмінзагу Дмитренко Іван і міліціонер Побер С. Д. побили господарів Таньчака Василя і Духа Миколу за те, що не хотіли підписати до колгоспу заяви.

Дня 8.IX.48 р. в с. Товсте большевик Пастушенко тяжко побив 70-літнього господаря Перешлюгу Василя за те, що не здав всього контингенту і не хотів вписатися до колгоспу. Того ж дня згаданий большевик побив убогу селянку [Рашняк] Марію.

Дня 8.IX.48 р. в с. Буцики працівник уповмінзагу Дмитренко Іван, міліціонери Ніздропа, Кобильський і Побер побили жінку господаря переселенця [...] Ілька за те, що не було готово на контингент збіжжя.

Дня 4.IX.48 р. в с. Вікно інструктор РВК Бойко переводив збори в справі держпоставок. Між іншим, він насміхався з гром. Довгань Марії, яка не хоче здавати контингенту, бо, мовляв, її теж будуть судити. – Вона дурна ще сміється зі суду, – сказав Бойко. Вона не знає, що

³⁴ Село Дубківці тепер об'єднане з с. Раштівці Гусятинського р-ну.

таке рад. суд, що таке закон. Антонишина Петра засудили на 10 років тюрми і skonфіскували все майно. [...] Марія продала останню корову. Продай і ти, а контингент здай! Опісля запитався, чи кому не приписано поля. Виступила Роїк Катерина, яка свідчилася людьми, що в неї 1 га поля немає. Тоді Бойко почав до неї кричати: “як схочу, то ще допишу, і то буде правильно”.

Дня 6.IX.48 р. в с. Монастириха 6 большевиків-провокаторів забрали 3 пари чобіт в гром. Магеровського Василя.

Дня 7.IX.48 р. група большевиків, вдаючи українських повстанців, в лісі відібрали у господаря [Кирилюка] Василя з с. Лука Мала передачу, яку він віз для свого арештованого сина.

Дня 9-12.IX.48 р. в с. Товсте большевики переводили колгоспну акцію. На акції з районної адміністрації були: зав. уповмінзагу Остапов, зав. шляхвідділу Кірченко, третій секретар РК КП(б)У Євтушенко, колгоспний пропагандист Коханчук, уповноважений Горохівський Володимир, Кадюк Іван, Гончарова, Яроцький, Пастушенко та військові відділи МГБ.

Населення зазделегідь остерігаючись, щоб не потрапити в колгоспне ярмо, в більшості втікало в поля, лишаючи вдома малих дітей і стариків. Дехто шукав притулку по горищах, кущах, а то й залишалися в хатах. Якщо кого большевики зловили і даний осібняк не хотів підписати заяви про вступ до колгоспу, такого тероризували в немилосердний спосіб та в хаті і на подвір'ї господарювали, як їм подобалось. Так напр., в господині Риманської [Ю]льки большевики розбили хатні двері, ввійшли до хати, почали шукати і знайшли її під ліжком. Господиню тяжко побили, а все убрання, яке мала в шафі, перемішали з мукою і попелом, влявши до того води. Вкінці згадана жінка підписала заяву про вступ до колгоспу. Подібне було ще з деякими господарями, як напр. Чорним Іваном та Стригою Семеном. Ці останні, помимо всього, до колгоспу не вписалися. В деяких хатах були тільки діти, то большевики і тих силували підписувати заяву. Напр., до дітей-сиріт по Білому Ількові – Максима й Володимира зайшов уповноважений Кадюк Іван. Він силував 10-літнього Володимира підписати заяву. Однак хлопчина заяви не підписав. Найбільший спротив під час організування колгоспу ставили переселенці з-за лінії Керзона.

Дня 9.IX.48 р. в с. Глібів уповноважений Бігун Володимир і суддя Костенко в господині-переселенки [...] за нездачу контингенту забрали муку, сім'я і ручайки з конопель.

Дня 11.IX.48 р. в Новосілецькому лісі большевики задержали хлопця Сагайдака Михайла, який ніс вирубаний [...] до ціпа, і побили його за те, що, мовляв, він дає “бандитам” розвідку про большевиків.

Дня 14.IX.48 р. в с. Саджавки [Саджівка] ст. лейт. Сутирин побив господаря-мисливця Пророчка Теодора за те, що він стрілом, яким вбив за[й]ця, мав би давати знак про большевиків повстанцям.

Дня 15.IX.48 р. в с. Товсте арештовано гром. Шевця Андрія за те, що не сплатив податку. Арештованого відставлено до м. Тернополя.

Дня 17.IX.48 р. в с. Вікно інструктор податків Іщенко Павліна за нездачу податку в гром. Германа Олекси забрала хустку, кожух і жіноче убрання. Убрання вбрала на себе і ходила по селі. Коли господар сплатив податок, забрані речі йому звернула.

Дня 19.IX.48 р. вночі в с. Саджавки [Саджівка] група провокаторів, яка появилася в тому терені, вдаючи українських повстанців, зайшла до гром. Заверухи Степана. Вони взяли його дочку Марію (по мужеві Кравчук) і завели до стодоли. Осібняк, який був в ремінній куртці, вишиваній сорочці, простих цивільних штанях, боксових чоботях і якого кликали провідником, почав до неї говорити. Казав, що він з СБ, недавно був у лісі з місцевими повстанцями і все про неї знає. Закидував їй співпрацю з большевиками, вичислював "провідників", яких вона "всипала", почав її називати і бити нагайкою та силював її признатися до всього. Марія, зорієнтувавшись, з ким має до діла, не відповідала нічого. Тоді провокатори забрали її до лісу і страшили, що якщо вона до нічого не признається, то її повісять. Однак жодні підступи большевикам не вдалися і, недовідавшись нічого від Марії, відпустили її додому.

Дня 10.IX.48 р. в с. Кокошинці уповноважений Воронов, лейт. РО МГБ Голяков і 8 гарнізонців, під час організування колгоспу, тяжко побили гром. Семенюк Анну і пограбили її господарство. Однак господиня до колгоспу не вписалася.

Дня 17.IX.48 р. в с. Кут-Товстецький в гром. Сокальського Петра заквартирувало 10 гарнізонців. Вночі взяли підводу і кудись самі їздили. Під час квартирування вкрали хустку і військовий пас.

Дня 17.IX.48 р. в с. Буцики большевики намагались заложити колгосп. Під час акції набили багато людей. Господаря – переселенця Якимюка Михайла набили за те, що він сказав, що до колгоспу не мають права насильно втягати. Внаслідок переведеної акції большевикам вдалось втягнути до колгоспу 10 громадян.

Дня 18.IX.48 р. в с. Зелене нач. райфінвідділу Заливчий Іван, Заливчий Сергій, інструктор податків Іщенко Павліна і місцевий фінагент ходили по господарях за податком. Зайшовши до господаря-переселенця Мигаля Петра, не застали нікого дома. Сталінські вислужники розбили хатні двері, зайшли до хати, повикидали на землю з шафів убрання, побили кухонне начиння і забрали з комори 2 ц. збіжжя.

Дня 19.IX.48 р. в с. Зелене большевики перепроводжували колгоспну акцію. Виглядало це так: увечорі в 8-ій год. до села приїхали автомашиною [20] большевиків. Привезли зі собою кіногolosник, виставили його на дах клубу і грали. Розділившись на дві групи, в супроводі гармонії пішли в село. Одною групою проводив уповноважений Чубенко, другою – працівничка РВК Басарабова. В першу

чергу заходили до заможніших селян. Входили до хати і пропонували господареві підписати заяву про вступ до колгоспу. Якщо господар не хотів підписати (а всюди так було), тоді більшовики силували терором. Витягали з шафів і кидали на землю убрання, постіль, [л]ляли на те воду, молоко, били кухонне начиння, яйця, висипали муку і все перемішували. Господарів били, кидали до землі, крутили руки. Таке діялося в гром. Процика Дмитра, Процика Павла і Сторожук Анни. Об голову Сторожук Анни більшовики розбили 40 яєць. Гром. Мельник водили по селі і весь час копали попід груди. Гром. Поштову Анну і Софію тягнули по землі, били, і прикладали до губ і очей огонь з папіросів.

В м. вересні було кільканадцять засідок:

1-9.IX – в с. Товсте.

6.IX – Кут-Товстецький, на краю села від поля.

8.IX – Зелене, на городі в гром. Антонів П.

9.IX – Вікно, на городі гром. Богуша Михайла.

11.IX – Зелене, на городі в гром. Мішанця Івана і [...] Михайла.

14.IX – Кут-Товстецький, біля гром. [...] І. і Ковальського Григорія.

16.IX – Глібів, в частині села “Вигін”.

18.IX – Кокошинці, від Лучанського лісу. 20.IX – Глібів, при дорозі, біля гром. Гаврилюка Ярослава.

Примітка: Дані не точні, засідок було більше.

Дня 9.X.48 р. до с. Саджавки [Саджівка] прибуло 18 більшовиків організувати колгосп. Між ними були уповноважений Юрченко, голова РВК Говорун, другий секретар РК КП(б)У Літвінов, зав. райуповмінзагу Потапов, Козлов, Павлушенко, прокурор Ніколенко і група В МГБ. Вони розділились на групи і пішли в село. Одна з таких груп зайшла до гром. Сідляра Гната. Вони застали тільки його жінку Анну, якій сказали вписатися до колгоспу. Коли жінка відмовилась, один більшовик почав крутити її руку, аж поки вона не вписалась. В гром. Кохановського Миколи за те, що не хотів вписатися до колгоспу, побили кухонне начиння, поломили ліжку, постіль кинули на землю, зілляли водою і перемішали з попелом. Кохановського тяжко побили і вкінці примусили підписати заяву до колгоспу. Подібне було в Рубача Степана. Коли Рубач, розлючений більшовицькими побоями сказав: “Робіть зі мною, що хочете, прокляті грабіжники, а я таки заяви не підпишу” – більшовики вивели його на дорогу, зажали голову під місток і били доти, поки господар не підписав заяви. Внаслідок терору більшовикам вдалося втягнути до колгоспу 140 громадян.

Дня 6.X.48 р. в с. Лежанівка на стіні клубу і на криниці більшовики написали, що підпільник з цього села “Зимний” є пов’язаний з РО МГБ, що він зрадник, щоб йому населення не помагало, бо з його рук впали підпільники Сергій, Свіжий і Вовк.

Дня 11.X.48 р. до с. Лука Мала прибуло 10 більшовиків організувати колгосп. Між ними були: голова РВК Говорун, нач. РО МГБ майор Мокроусов, лейт. РО МГБ Сілкін зі своєю групою гарнізонців, уповно-

важений Петровський, Олійник і Янішевський, решта нам невідомі. Розділились на групи, під звук гармонії рушили в село. Одна з таких груп зайшла до гром. Тополі Івана. Дома застали тільки його жінку Анну, яку почали силувати вписатися до колгоспу. Коли жінка відмовилась, почали її бити і колоти шилом в груди. Вкінці зловили її за руки і самі зробили хрестик на заяві, а жінці сказали, що вона вже вписалася до колгоспу. Друга така група зайшла до гром. Панчука Михайла. Його жінка Марія почала кричати, що ніякої заяви не підпише. Тоді один большевик з МГБ копнув вагітну Марію, яка від удару в їх присутності породила дитину. Гром. Цвігун Анну за те, що не хотіла вписатись до колгоспу, так побили, що відвезли її до шпиталю.

Дня 14.X.48 р. до с. Вікно, прибуло 40 большевиків організувати колгосп. Довідавшись про це, населення почало ховати збіжжя, мужчини втікали в поля, дома оставалися лише старики, жінки і дітвора.

В [23]-ій год. большевики, розділившись на групи, пішли в село і почали в страшний спосіб змушувати населення вписуватись до колгоспу.

Гром. Флисака Йосипа тяжко побили. Дали йому в руку олівець, тягнули до стола і намагалися його рукою підписати заяву. Господар не хотів підписати, і большевики били його рукою до стола, що аж кров текла. В хаті все перемішали: перини, убрання, воду, молоко, попіл, однак Флисак не підписався.

Гром. Когут Марію так сильно побили, що лежала кілька днів хвора, однак заяви не підписала.

Гром. Боцян Настю тяжко побили, тручали з кута в кут, опісля один большевик впхнув їй в руку олівець і силою своїх рук зробив на заяві риску, що мало означати підпис.

Старого чоловіка Рогожинського Андрія один большевик водив за вуса по хаті, другий тягнув за волосся, а нарсуддя Костенко штовхав палицею в спину. Господар безсилий впав на землю і почав просити, щоб уважили на його старість. Большевики покинули старечу жертву і відійшли.

Хвору вагітну жінку Голубенного Луки Магдалину стягнули з ліжка і нарсуддя Костенко пхнув їй в руки олівець і, водячи своєю рукою, підписав заяву.

Старого чоловіка Германа Йосипа тяжко побили, поламали ліжку, подерли убрання, повисипали крупи, муку, вилляли воду і все це вимісили. Опісля, в вищенаведений спосіб, самі підписали заяву.

Хворого гром. [Бокуса] Франка стягнули з ліжка, притягнули до стола і самі підписали заяву.

Гром. Герман Лікерію штовхали, кидали по хаті один до другого так, що господиня зомліла. Її опритомнили водою, і інструктор податків Іщенко Павліна зловила господиню за руку і підписала заяву.

Жінку господаря-переселенця Грома Степана один большевик вдарив дрючком по голові так, що вона непритомна впала на землю. Тоді один большевик взяв її 10-11-літнього сина і силував його підписати заяву. Хлопчина почав кричати і заяви не підписав. Большевик кинув його на непритомну матір і вилляв на них ведро води.

Жінку Мартинського Антона Марію били, крутили руки, пекли запаленою газетою, однак заяви не підписала.

Гром. Токарчука Василя, який втівав на горище, пробили штиком. Заяву господар підписав. Рано пішов до лікаря.

Дня 10.X.48 р. в с. Товсте уповноважений Кадюк Іван і Петренко побили гром. Кумановську Ксеню, якої чоловік згинув на фронті і її брата, 1[2]-літнього Івана. Згадані большевики прийшли до Кумановської Ксені і казали дати собі горілки. Господиня сказала, що горілки не має. Тоді один з большевиків застрілив індіка і хотів взяти його собі. Господиня не хотіла дати і почала на них лаяти. Розлючені большевики індіка забрали, а господиню побили. Івана побили за те, що ставав в обороні Кумановської.

Дня 10.X.48 р. в с. Кокшинці лейт. РО МГБ Голяков арештував істрєбків Марчука Михайла, Окуліта Антона і Гошка Павла, яких минулої ночі хтось роззброїв. Ввечорі їх звільнено.

Дня 10-11.X.48 р. в райцентрі с. Гримайлів большевики зорганізували колгосп у варварський спосіб.

Господаря-переселенця Хом'яка катували через цілу годину. Опісля взяли зі собою в село, щоб будив людей, при тім під кожною хатою штовхали. Так водили цілу ніч, однак Хом'як до колгоспу не записався. Ранком Хом'як пішов на поліклініку, щоб дістати справку, що він побитий. Лікарі справки не дали і сказали, що це перестуда.

60-літнього господаря-переселенця Мольку Степана штовхали і кидали з кута в кут хати. Жінку його тільки в біллі вивели надвір, де було досить зимно і падав дощ. Надворі працівничка РВК Басарабова над старухою знущалася, приказуючи їй сідати на землю, то знова вставати і плювала їй в очі. Решта большевиків, як третій секретар РК КП(б)У Лобанов і другі забирали хатні речі і відвозили до райуповмінзагу. Помимо всього старики до колгоспу не вписались. За певний протяг [часу] зайшла до них друга група большевиків і вимагала підпису заяви. Старики, побоюючись дальших побоїв, підписали заяву про вступ до колгоспу.

Гром. Логина Ярослава, який працює на державній роботі, тяжко побили і забрали все його майно, однак до колгоспу не вписався.

Хвору, щойно по операції, жінку Наконечного Івана Емілію стягнули з ліжка та почали копати і штовхати. Жінці працівник уповмінзагу Дмитренко скочив ногами на її живіт, від чого потріскали операційні шви і назовні показали кишки. Опісля побоями змусили 11-літню дочку Емілії підписати заяву. При відході вилляли на хвору жінку два ведра води і кинули баняк з бараболями. На цей останній нелюдський

вчинок обурювався навіть дехто з большевиків. Говорили, що тепер стіни уха мають, і що можуть в Америці знати, що тут діється.

Дня 21.X.48 р. в с. Кут-Товстецький 20 большевиків на чолі з ст. лейт. РО МГБ Сутириним і ст. лейт. РО МГБ Павловим зайшли до гром. Карась Анни. Приарештували старшу дочку Анни Парасю та почали її бити та питати за криївкою. Недовідавшись нічого, почали робити ревізію. Під час ревізії знайшли перемурівку, в якій було 240 кг жита і 100 кг проса. Дівчина пояснила, що перемурівку зробив ще її батько, в якій ховав за Польщі тютюн, і коли батько помер, то вони ховають збіжжя від злодіїв. Знайдене збіжжя большевики забрали. Під час ревізії вкрали підосви, пришви, 8 м. матерії і ножиці та забрали простираля, на яких були повишивані тризуби.

Дня 21.X.48 р. до с. Глібів прибуло 8 груп большевиків, в кожній групі по 10-ть чоловік, організувати колгосп. Поводилися з населенням в жадливий спосіб. Хто попався в їхні руки, то важко було викрутитися, щоб не підписати заяву.

Як тільки кого зловили, били, штовхали, крутили руки, тягнули за волосся, і коли така жертва далі впиралась та не хотіла вписатись до колгоспу, тоді ловили за руки, пхали в руку олівець, і своїми руками підписували заяву.

Силували до підпису заяви і били, кого попало. Не оминали ні стариків, ні дітей, як нпр. дитину гром. [Жукотихи], яка ходить до 1-ої класи, та старого діда в родині господаря-переселенця Шимкова Семена, якого вдарили по голові палицею так, що нещасний старик впав непритомний.

Гром. Шевчук Михайло, за те, що його побили, казав, що буде жалуватися перед Верх.[овною] Радою. На це прокурор, який його побив сказав: "Як ми тобі дамо Верх. Раду, то ти до ранку не доживеш".

Дня 22.X.48 р. в Саджавецькому лісі на т. зв. "хлопське" большевики зловили пастушка Вонса Степана, який біг по корову. Хлопчину большевики побили, підозріваючи його, що він біг давати знати про них повстанцям. Після побиття його відпустили і наказали, щоб про це нікому не говорив.

Дня 24.X.48 р. в с. Вікно до гром. [...] Йосипа зайшли невідомі озброєні осібняки. Всіх було 4. Вони збудили господаря, 2-ох зайшло до хати і сказали дати собі харчів. Були убрані по-цивільному. Коли відходили, наказували, щоб господар про них нікому не говорив. Опісля заходили ще до кількох хат. Говорили, що вони "свої" і всюди вимагали харчів. В гром. Метельського Лукіяна вкрали шапку. Над ранком силою вдерлися до хати Малицької Маланки, замовили сніданця і сказали, що будуть квартирувати. Господиня пішла до голови с/ради Слободяна Григорія і сказала, що в неї заквартирували якісь озброєні. Голова с/ради повідомив про це лейт. РО МГБ Голякова телефоном. Коло 10-ої год. приїхав лейт. Голяков, зайшов до кількох хат і від'їхав, до Малицької зовсім не заходив.

Дня 29.X.48 р. до с. Оленівка ввечорі прибуло [52] большевики організувати колгосп. Під натиском і терором за одну ніч вдалось большевикам стягнути 70 заяв. Під час організування колгоспу побито багато громадян.

Гром. Пастернака Миколу і його жінку так побили, що не могли стати на ноги.

Гром. Гарасимчук Павліна від побиття кілька разів зомліла.

Гром. Федак Ярославу і Гуда Анну так побили, що після того лежали хворі.

В м. жовтні було коло 42 засідки:

2.X. – в с. Лежанівка, в кінці села від с. Білінівка.

3.X. – Лука Мала.

4.X. – Лежанівка, коло гром. Панаса, коло могили і від с. Буцики.

8.X. – Кокошинці, від Лучанського лісу.

11.X. – Білінівка, коло гром. Дудара.

12.X. – Оленівка, в саді гром. Гронківської Євгенії і коло гром. Гаца Петра.

13.X. – Оленівка, в саді гром. Гронківської Євгенії і коло гром. Гаца Петра.

18-24.X. – Лука Мала.

19-20.X. – Оленівка, коло Гаца Петра, Гронківської Євгенії і від с. Глібів.

20.X. – Бірки Малі, на краю лісу.

21.X. – [Бірки Малі], на роздоріжжі в середині села.

20-21.X. – Лука Мала.

27.X. – Ставки, в саді гром. Комоніцького Степана.

Примітка: Дані не точні, засідок було більше.

В м. жовтні большевики робили коло 16 ревізій.

IV. НАРОД БОРЕТЬСЯ:

Дня 2.VIII.48 р. в с. Кут-Товстецький українські повстанці повісили большевицького вислужника – голову с/ради Дрогомірецького Дмитра. Він бив і грабував населення в неможливий спосіб.

Дня 9.VIII.48 р. в с. Бірки Малі під час висвітлювання кінофільму хтось вложив в кишеню механікові-східнякові заклик проти вербування нашого населення на каторжні роботи. Такі заклики були розліплені по селі і висіли цілий день.

Дня 10.VIII.48 р. в с. Буцики були розліплені заклики проти вербування нашого населення на каторжні роботи.

Дня 12.VIII.48 р. в с. Оленівка до гром. переселенця Зінька зайшов нач. воєнкомату майор Першін та почав сварити за те, що господар не здав контингенту. Тоді жінка господаря почала до нього кричати: “що, сконання на вас вже приходить? Хліб ще не зібраний, а їм вже давай. Німці також були наші вороги, але так не тиснули за збіжжя, як ви”.

Дня 18.VIII.48 р. в с. Вікно уповноважений Хватов, Бойко і прокурор Ніколенко переводили з депутатами і десятниками збори. Вони сварили на них за те, що погано працюють. Самі не здають на контингент збіжжя, не викривають куркулів і тих, що не хочуть здавати контингенту.

Дня 4.IX.48 р. в с. Глібів уповноважений по контингенті Проценко, з райуповмінзагу Бігун Володимир і бувший суддя Короленко ходили по селі за контингентом. Коли зайшли до господаря-переселенця Музики і сказали, щоб він здав контингент, господар рішуче заявив, що не здасть, бо сам нічого не має. Тоді большевики сказали йому вписатися до колгоспу. Господар на це їм відповів: “О, ні, я не буду дурний. А де потім піду за хлібом?”. Большевики загрозили йому судом і відійшли.

10-11.IX.48 р. в с. Вікно інструктор податків Іщенко Павліна за нездачу податку хотіла забрати зі скрині убрання в гром. Федчишин Насті. Господиня викинула інструкторку з хати і назвала голодною жидівкою.

Дня 14.IX.48 р. в с. Вікно під час стягування податку, інструктор податків Іщенко Павліна вдарила в груди гром. Баворовського Михайла. Господар за це набив інструкторку і покалічив нігтями її лице.

Дня 14.IX.48 р. увечорі на дорозі з с. Глібів до р-ну с. Гримайлів зістали вбиті невідомо ким міліціонер Паламар Михайло П. і брат його Андрій.

Українські повстанці довідались, що в с. Лука Мала стара жінка вписалась до колгоспу. Вони зайшли до неї і запиталися, чи це правда. Бабця відповіла: “Ні, дітоньки. Я мала б віддати свою душу люциперові. То неправда, я не вписалася”. Рано бабця ходила по селі і кричала: “люди, не пишітьсья до колгоспу. То неправда, що я вписалася. Вчора в мене було трьох озброєних і казали, якщо хто запишетьсья, того повісять”. Того ж дня в с/раді були збори десятників. Бабця зайшла туди і повторила те саме, що говорила по селі.

В с. Лука Мала українські повстанці зліквідували здемаскованого с/о Мельника Андрія. Останньо він повідомив РО МГБ про грошову збірку на БФ.

Дня 8.X.48 р. в с. Вікно уповноважений скликав на збори сільських депутатів, однак на збори ніхто не прийшов.

Дня 17.X.48 р. в с. Оленівка нач. воєнкомату майор Першін, Тимошук і Чайкін Іван хотіли перепровадити збори в справі колгоспу, однак на збори з населення ніхто не прийшов.

Дня 21.X.48 р. в с. Білінівка уповноважена Басарабова, Колесніков і голова с/ради Філь Михайло забрали корову в гром. Яцишина Михайла за те, що не хотів вписатися до колгоспу. Син господаря Ілля сказав до большевиків, якщо вони віддадуть йому корову, то він запишетьсья. Большевики корову віддали, але господар до колгоспу не вписавсья.

Дня 24.X.48 р. в с. Оленівка нач. военкомату майор Першін, секретар Волинець і Чайкін Іван хотіли робити збори в справі колгоспу. Коли довідались про це люди, всі повтікали в поля і на збори ніхто не прийшов.

Дня 28.X.48 р. в с. Кокошинці невідомі люди роззброїли стрибків. Взяли 4 кріси і 45 штук набоїв.

Дня 29.X.48 р. в с. Зелене лейт. міліції Головін і міліціонер Ніздропа покликали до с/ради Хоптового Дмитра, Хоптового Степана, Гуля Теодора, Смотрича Михайла, Гаврилишина Михайла, Волоцюгу Степана і Мельника Степана. Большевики хотіли втягнути їх до самооборони, але до с/ради з них ніхто не прийшов.

В с. Монастириха українські повстанці зліквідували таких сталінських вислужників: Чуб Розалію, Гібнер Химу і Куліша Дениса.

VI. ГЕРОІКА:

Дня [...]IX. коло 1[0]-ої год. на полях, недалеко Новосілецького лісу двох повстанців попали на засідку большевиків. На засідці було 20 большевиків, розположені в трьох місцях. В нерівному бою зістав тяжко ранений д. Гліб. Він заліг в найближчій рівчаку і відбивався. Більшовики підсунулися до нього і кричали, щоб він здався. Д. Гліб, в судорогах смерті, кричав: "Не здамся вам живим, червоні кати. Гину за Українську Самостійну Соборну Державу." Коли вистріляв всі набої і викидав гранати, застрелився з власного пістоля.

VII. ПІЗНЕ:

Дня 12.VIII.48 р. рано через с. Лежанівка в сторону райцентру с. Гримайлів переїздило з військом 9 автомашин і 1 панцирна машина.

Дня 16.VIII.48 р. через с. Вікно в с. Красне в напрямі райцентру с. Гримайлів переїздила з військом 1 автомашинна.

Дня 17.VIII.48 р. через с. Зелене в сторону с. Лежанівка переїздило з військом 9 автомашин і 1 панцирна машина.

Дня 18.VIII.48 р. до с. Оленівка приїхав перший секретар РК КП(б)У Вер[е]меєв, третій секретар РК КП(б)У Євтушенко і депутат з області у Верховну Раду Ткачук. Вони покликали до с/ради господарів, які не здали контингенту. Опісля Ткачук зайшов до кооперативи і сварив на крамарку за те, що товари лежать на купі, що немає полицок, та чому крамарка не носить продавати товарів до людських хат, щоб виконати план товарообороту.

Дня 4.IX.48 р. в с. Лука Мала до гром. Холода Василя зайшло 4-ох воєнних. Говорили, що вони українські повстанці, розбиті в бою під с. Раштівці (того ж р-ну) і щоб їх зв'язати з місцевими повстанцями. Господар сказав, що нікого не знає, і вони відійшли до Лучанського лісу.

Дня 5.IX.48 р. на полях с. Лука Мала квартирувало 4-ох воєнних (ті самі, що були в Холода В.). Вони стрінули гром. Личик Павлину і сказали їй, щоб відшукала одного повстанця та назвали його по псевді. Жінка відповіла, що нікого не знає і відійшла від них.

Дня 20.IX.48 р. в с. Оленівка увечері до гром. Сенькового Миколи зайшли невідомі нам озброєні осібняки. Одіж на них була подерта, зброя автоматична і чиста. Просили господаря хліба, однак він не дав. Вони пішли під сусідню стодолу, там сиділи до 2-ої год. і опісля відійшли в невідому сторону.

Дня 24.IX.48 р. в с. Кут-Товстецький до гром. Сухача Степана, де в той час була запілячка з с. Ключинець Щуриха, зайшло 10 гарнізонців. Щуриха почала втікати. Большевики її ранили та зловлену відставили до р-ну.

Дня 27.IX.48 р. в с. Вікно заквартирувало 6 воєнних. На другий день ходили по вищеположених місцях терену та щось міряли.

Дня 29.IX.48 р. в с. Оленівка увечорі невідомі нам осібняки добувалися до гром. Саржинського Миколи, однак він їх до хати не впустив. Тоді вони вистрілили кілька разів з автомата і сказали, щоб господар дав їм їсти. Господар дав через вікно бохонець хліба, і вони відійшли.

В с. Перемилець [Перемилів] під натиском большевиків гром. Боднар Куба (поляк) записався до колгоспу. Коли прийшов додому і признався про це родині, то син Юрко сказав: "Коли ви записалися, то йдіть і повіштеся". З розпука старий взяв мотуз, пішов до лісу т. зв. [...] і повісився.

В терені появилася, невідомий нам по прізвищі, агент розвідник. Нижче подається його зовнішній вигляд.

Жінка, около 40 років життя, середнього росту, блондинка, ніс грубий, плоский, родом з с. Сороцька, Тереховлянського р-ну, Тернопільської області. Ходить по селах і говорить між людьми, що вона в своєму районі була арештована за те, що переносила повстанцям штафети і гранати. В одному селі говорила, що вона йде з с. Зарубинці, Скалатського р-ну, де спалила колгосп, а тепер іде до с. Калагарівка, де також має спалити колгосп. Озброєна в наган. Переходячи полями між с. Глібів і с. Пізнанка задержалася коло господарів, які копали бараболі і показала наган, який несла в кошику.

Дня 11.X.48 р. увечорі в с. Оленівка до гром. Пастернака Степана зайшло 2-ох озброєних осібняків. Були одягнені в шинелях, один був в окулярах. Говорили, що вони українські повстанці, збирають гроші, убрання, чоботи, і запитали Пастернака, що він їм дасть. Господар відповів, що треба було його скорше повідомити, то був би приготував гроші, а зараз не має. Тоді один з них витягнув пістоля і 6-ма пострілами в груди убив господаря.

Дня 14.X.48 р. до с/ради с. Вікно з р-ну телефонував голова РВК Говорун, щоб щоденно до кінця місяця висилати до райцентру 35 робітників, які будуть вантажити в вагони збіжжя.

Дня 16.X.48 р. в с. Лежанівка в с/радї ст. лейт. РО МГБ Сурилов сказав, щоб решта банд зголосилися до р-ну, то буде їм все прощено. Опісля причепив на клубі "звернення до учасників ОУН і УПА".

Від 17.X.48 р. в с. Глібів лейт. Головін і ще один большевик арештували пивовара бровару Голубенка, Литвина М. і [...] за нестачу в броварі пива.

Дня 19.X.48 р. на хуторі с. Бірки Малі т. зв. "[Шевцьові]" 8 гарнізонців на чолі з ст. лейт. РО МГБ Павловим зловили Бойка Антона, ур. 1923 р., який крився дома без зброї ще від 1944 р. Зловленого відставили до р-ну.

Дня 22.X.48 р. Гримайлівський военкомат відставив на роботи в Донбас 100 юнаків, з 1928-31 рр. народження. Другого дня багато з них повтікало.

Дня 28.X.48 р. до с. Глібів прибуло 2-ох працівників з області. Вони сказали, щоб всі ті, котрі були биті під час організування колгоспу, на другий день прийшли до р-ну на переслухання, бо винних організаторів будуть карати. На другий день багато людей, а переважно жінок, пішло до р-ну. Голова РВК Говорун сказав представникам з області, що сам з людьми полагодить справу і всіх відіслав з нічим додому.

Дня 28.X.48 р. в с. Зелене увечорі українські повстанці ранили в руку уповноваженого на село агронома Кубенка Василя. Поговоривши з ним його звільнили.

(Кобзар)

Січень, 1949 р.

* * *

Крем'янецьчина

ВІСТІ З ТЕРЕНУ
за м-ць грудень 1948 р.

В КРАЇНІ СОЦІАЛІЗМУ:

Р-н: Вишневець:

В. [еликий] Кунинець: Дня, 11.12.48 р. о год. 8-ій [д]о села автомашиною прибула група большевиків на чолі [з] головою райвиконкому Вавринюком. Вони зайшли до с/ради і Вавринюк послав джурних до десятників, щоб прийшли до с/ради. Коли прибули десятники, то він вислав їх до тих селян, які не виконали вивозки лісоматеріалу з Суражського лісу. Коли приходили селяни до с/ради, по яких ходили десятники, то Вавринюк їх сильно лаяв, за те, що вони не вивозять лісоматеріалу і казав, що віддасть їх під суд. Так вони викликали і лаяли селян цілий день.

Цього ж дня в приміщенні ПШ було вечором, для селян, висвітлено кінофільм "Советська Якутія". Біл[е]ти коштували 2 крб. На кінофільм дивитися з селян пішло дуже мало, а навіть не йшла молодь. Пішли ті, які живуть поблизу ПШ. Коли скінчився кінофільм, то в приміщення ввійшли большевики і хотіли забрати молодих хлопців на роботу в Донбас, але з молодих хлопців тільки застали двох, бо більше не було. Щоб могли більше забрати на роботу в Донбас, то вони взяли тих двох, і пішли ночю по селі, і стали заходити до хатів та заб[и]рати сонних молодих хлопців. Так їм вдалося зловити 15-ть молодих хлопців, яких посадили на автомашину і відвезли до райцентру, а звідси до Тернополя.

Р-н: Крем'янець:

Града: Дня, 22.12.48 р. до села з району прибув суддя під охороною мвд-истів. Суддя в селі засудив гром. Тригубу Михайла на 6-ть місяців примусової праці за те, що він не виповнив своєчасно податку.

Гаї: Дня, 7.12.48 р. до села з району прибув суддя з 10-ма мвд-истами. Суддя в селі викликав на суд, за несплату податку, який відбувся в селі, [г]ром. Петрук Саву, Антонюк Олексу, Тригубу Анну і Хмеля Андрія. Хмельові присудили кари 2000 крб. Решта згаданих селян суджено заочно, бо вони на суд не явилися.

Дня, 22.12.48 р. до села автомашиною прибув заст. нач. РО МГБ кап. Кравченко В. і о/у РО МГБ Козлов з 4-ма мгб-істами. Вони зайшли до гром. Петрука Миколи і забрали в нього стола, крісла, відра і баняки. Забираючи сказали, що це священика, якого українські повстанці, вже дуже давно, зліквідували за співпрацю з РО МГБ.

Дунаїв: На початку грудня ц. р. РО МВД арештувало голову с/ради, якому 10.12.48 р. відбувся в райцентрі суд і засудили на 8 років в'язниці.

Кімната: Дня, 7.12.48 р. до села прибув упов. Пожидаєв Іван з 4-ма бійцями. Він в селі стягав від селян податок. При цьому говорив, що хто не віддасть податку, того буде судити суд.

Рудка: Дня, 8.12.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Собурин з 12-ма мgb-істами. Вони зайшли до гром. Капітона якого вигнали зі сім[']єю з власної хати, а самі влаштували радіо і простояли три дні, а після того звільнили хату і Капітон з родиною повернув додому.

Савчичі [Савчиці]: Дня, початку м. грудня ц. р. большевики в селі на селян сильно стали натискати, щоб зорганізувати в селі колгосп. Щоденно викликали селян до с/ради, яких лаяли, б[и]ли, тягнули за волосся та вуса і страхали вивозом на Сибір. Нарешті таким методом 13.12.48 зорганізували в селі колгосп ім. “Ворошилова”. Щоб сьогодні зорієнтуватися хто є колгоспником, то дуже трудно, бо на зборах вчитали 48 заяв тих селян, які цілком не подали заяви. В дійсності (*прим.[ітка] наша*) [є] 8-м заяв. На всіх зборах за організацію колгоспу піднімав руку гром. Брега Варфоломій.

Р-н: Ланівці:

Ванжулів: Дня, 3.12.48 р. до села прибула група большевиків в числі 8-м осіб. В тому числі був один міліціонер і двох працівників райадміністрації: Лисенко і Ярмілін. В цей вечір в приміщенні [мали демонструвати кінофільм] і [большевики] пост[а]в[а]ли біля дверей та вікон і ждали, щоб зайшла молодь, яку вони хотіли забрати на роботу в Донбас. Але молодіж довідалась, що вони задумали зробити, ніхто не пішов дивитися на кінофільм. Розлучені большевики, що їм не вдавсь, заздалегіть [роз]роблений плян, пішли в село, заходили до хатів, а не знаходили молодих хлопців, били їхніх батьків, братів та сестер.

Корчанівка 2 [Карчанівка Друга]: Дня, 14.12.48 р. до села прибув агент райуповмінзагу Пукас. Він заходив до селян та перевіряв квити по здачі різного роду держпоставок. Хто вповності не виконав держпоставок, того лаяв і сварив та питав, чому не виконує своїх зобов'язань перед державою.

Люлинці: Дня, 3.12.48 р. до села прибуло 5-ть осіб працівників райадміністрації. Вони заходили до селян та перевіряли квити по здачі різного роду держпоставок. Хто не виконав вповні держпоставок, того лаяли та сварили.

Молотків [Молотків]: Дня, 21.12.48 р. до села прибув упов. КП(б)У і РВК Тімошов. Він в селі стягнув весь актив села і сказав, що вже в усіх селах є колгоспи, тільки у вашому селі немає (*неправда – прим.[ітка] наша*). Дальше сказав: “Знаємо, що є такі, які будуть проти колгоспу (99 % – *прим.[ітка] наша*), але ми з ними дамо раду. Для них місце вже знайдено. Ви всі втікаєте і не хочете вивозити дров з лісу до району. Вивозити ви мусите, бо як не будете вивозити то будемо судити”.

В другі[й] половині м. грудня ц. р. хтось ограбив сільську коопер[а]тиву. Після цього большевики не дають більше товарів, а кажуть, щоб селяни йшли по товар[и] до кооперативи в с. Осники.

Мартишківці: В перші[й] половині м. грудня ц. р. хтось ограбив сільську кооперативу. Після цього большевики замкнули кооперативу і більше не дають товарів.

Огризківці: Дня, 1.12.48 р. до села прибув о/у РО МГБ л-т Лапшін з 6-ма мgb-істами. Вони зайшли до гром. Коваль Ольги та дали їй кільканадцять курок, які вкрали в селян в с. Ванжулів, та приказали, щоб вона з них їм зготувала вечерю.

С О В Ъ Т С Ъ К А Д Е М О К Р А Т І Я :

Р-н: Вишневець:

В.[еликий] Кунинець: Дня, 2.12.48 р. до села на двох автомашинах прибуло 16-ть осіб мgb-істів на чолі о/у РО МГБ Боковим та о/у РО МГБ Парашуком. Вони залиши[л]и автомашини біля с/ради, а самі пішли на господарство Базан Маланії, подивитися на місце, де відбувся бій між трьома українськими повстанцями і большевиками. Коли огляну[л]и місце[,] зайшли до сусідів і питали про бій і писали протокол. При цьому між собою говорили, що до сього часу на “Сокола” витратили 8000 набоїв, но таки убили. Звідси пішли до гром. Михалюка Прокопа, якого стали пита[ти] нащо він дав коня для повстанців. Михалюк їм відповів: “В той час кінь був запряжений в сані, а вони бігли, побачивши, непитаючи забрали, і що я міг їм зробити”. На це від большевиків одержав відповідь: “Ми знаєм таких як ти, ви всі одним духом напитані”. Після цих слів арештували Михалюка Прокопа і його зятя – Фітенка Антона. Арештованими забрали до автомашини і Боков з 10-ма мgb-істами та з арештованими від’їхав до райцентру, а Парашук з 6-ма пішов на хутір Червона.

Дня, 3.12.48 р. до села прибула група большевиків в числі 5-ть осіб. Вони пішли на господарство Базан Маланії (де відбувся бій, про який було згадано) та стали робити труську. Повикида[л]и з клуні все збіжжя, а після того на хаті розши[л]и один причолок, де знайшли перешиту криївку. А що на господарстві не знайшли нічого, бо члени сім’ї усі повтікали, сказали до сусідів: “Перекажіть ті[й] бандерівці нехай вона йде додому і господарить. Ми її зачіпати не будем”. Під вечір згадані большевики виїхали до райцентру.

Дня, 9.12.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Парашук з 8-ма мgb-істами. Вони пішли на господарство Базан Маланії (де відбувся бій, про який було згадано) і тут не застали нікого. Зайшли до сусідів і сказали, щоб переказали Базан Маланії, щоб вона повернулася додому і господарила. Після цього заходили до гром. Гірчука Олексія, Бочковського Василя і Железницького Пилипа і в їх господарствах робили труську, а не знайшовши нічого пішли до с/ради, де залишилися наніч.

Рано слідуєного дня ці ж самі большевики пішли до гром. Якимчук Миколи та робили т[р]уску. Під час труски було знайдено брагу, за що списали на Якимчука акт і сказали, що передадуть до суду. Якимчук знайшов їм літру самогону, який вони випили і порвали акт та пішли з господарства, взявши фіру і від'їхали в напрям с. М.[алий] Кунинець.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали:

Биківці: Дня, 1.12.48 р. до села прибув о/у РО МГБ л-т Говорухін з одним мgb-істом. Вони зайшли до гром. Нагорного Івана і невідомо з яких причин арештували його та відставили до райцентру.

Дня, 6.12.48 р. до села прибув о/у РО МГБ л-т Бондар з 20-ма бійцями. Вони в селі стояли до 10.12. ц. р. Під час свого постою вони дньом в селі по господарствах робили труски, а ночью засідки. Цього ж дня, що й прибули до села, арештували голову кооперативи – Сафанюка Марціяна, голову с/ради – Мельника Трохима та селян: Мельника Семена і Нагорного Івана. Причина їхнього арешту [пов'язана] з вбивством голови колгоспу – Петренчука Нестора Федоровича, якого вбили українські повстанці за вислужницьку роботу. Арештованих відставили до райцентру. Дня, 10.12. цього року Мельника Семена з арешту звільнено, а Сафанюка і Нагорного відставили до Крем'янця у в'язницю.

Дня, 18.12.48 р. до села прибув з РО МГБ л-т Сіргеєв [Сергеєв]. Він в селі zorganizував істреб. бат. в числі 12 осіб. Істреб. бат. поміщається в с/раді, який начислює 11 крісів і один кулемет – Діхтярьова.

В.[еликі] Загайці: Дня, 15.12.48 р. ночью на хуторі Степ 3-ох большевиків під маркою українських повстанців впросилися до хати гром. Філітюк Домки. В хаті її сказали, що вони є українські повстанці і хочуть в неї день переквартирувати. Вони були з автоматами та пістолями, одиті в комсоставські шинелі, двох в зелені, а один в сиві[й,] та двох було в чоботях, а один в черевиках. Той, що в черевиках, мав около 40 років. Між собою говорили цілий час по-українськи. Спати лягло двох на ліжку, а цей що був на чуйці, ліг на долівці. Ті, що лежали на ліжку, довго тихо між собою щось говорили. Коли рано повставали, то між собою радилися чи зброя буде зверху, чи може поховають. Господар цієї ж хати рано збирався до лісу. Вони його не задержували, лише спитали куди йде. Дньом один з них читав революційну, проти-большевицьку листівку, а цих двох його слухали. На двір виходили дуже мало і то конспіративно. Перед вечором дівчина з цієї ж хати ішла в село до кооперативи, то вони її запитали куди вона йде і сказали, щоб вона хоч не повідомила большевиків, що в неї є "українські повстанці". Досидівши до вечора, вийшли з хати і пішли в невідомий напрям.

Загірці: Дня, 25.12.48 р. до села прибуло з райцентру 7-ох міліціонерів. Вони зайшли до гром. Терещука Йосипа Івановича і невідомо з яких причин арештували його та відставили до райцентру.

Михайлівка: В другій половині місяця грудня ц. р. до села прибув о/у РО МГБ л-т Аліксандров з 10-ма мgb-істами. Вони зайшли до десятника – Іщука Івана і сказали йому, щоб він негайно зібрався і знайшов три фірманки. Коли була зорганізована одна фіра, то сіло 4-ох мgb-істів і сказали сісти Іщукові Іванові і стали їхати в напрямі В.[еликих] Дедеркали. Не доїжджа[ючи] до В.[еликих] Дедеркал позлазили з фіри, яку завернули назад, а до Іщука сказали, що він є арештований, і поправили до райцентру. Причина арешту Іщука, правдоподібно, всипа завідуючим млина з с. Биківці – Безухом Пелипом [Пилипом].

Дня, 23.12.48 р. до села прибув о/у РО МГБ л-т Аліксандров з 8-ма мgb-істами. Вони зайшли до гром. Базан Варки і стали робити в її господарстві труску. Під час труски розвалили піч. Базан Варка в селі підозрівається як с/о.

Потуторів: Дня, 14.12.48 р. до села прибув о/у РО МГБ л-т Говорухін з 4-м[а] мgb-істами. Вони зайшли до гром. Янюк Анни і в її господарстві робили трус. Під час тусу Говорухін сказав: “В тебе є схована бандітська мануфактура”. А незнайшовши нічого пішов до голови с/ради [...]”³⁵.

Зелена: Дня, 24.12.48 р. до села прибув упов. Костенко з 3-ма бійцям[и.] Вони в селі з великим трудом зігнали частину селян на збори. На зборах з промовою виступив Костенко, який говорив про вибори до нар. суду і про колгосп. При цьому сказав: “Не слухайте тих бандитів, що вони говорять вам не йти до колгоспу. Їх лишилося тільки два і ті приходять до нас і просяться, щоб ми їм простили”. Почувши таке населення, шепотом поміж собою говорило: “Щоб ти побачив тих два, то втікав би до району і не оглядався б”.

Кімната: Дня, 4.12.48 р. о/у РО МГБ кап. Кравченко М. зі своєю групою арештував слідуючих селян: Дикуна Пилипа, Дикун Олю, Дикун Василя, Тук Василя П. Арештованих відправив на РО МГБ. Звідси їх цього ж дня було звільнено.

Дня, 8.12.48 р. до села прибув о/у РО МГБ кап. Кравченко М. зі своєю групою. Він зайшов до гром. Дикун Карпа і Дикун Євки і в їх господарствах робив труску. А незнайшовши нічого пішов в село і зловив Узаревич Марію і Трофимлюк Зіну, які втікли зі Сибіру, арештував їх та відправив на РО МГБ.

Дня, 13.13.48 р. до села автомашиною прибув о/у РО МГБ кап. Кравченко М. з 11-ма мgb-істами. Він в селі арештував гром. Гнатюк Женю і Трофимлюк Параску та відправив на РО МГБ.

Комарин: Дня, 17.12.48 р. на хутір Неселів прибув о/у РО МГБ Благушин з 6-ма мgb-істами та істребками з істреб. бат. з с. Ст.[арий] Тараж. Вони обкружили господарство гром. Мельник Татяни і Сірко Олени. В цей час у Мельника не було нікого вдома і хата була замкнена на колодку. Вони розбили колодку, влізли до хати, зробили труску, а тут нічого не знайшли, пішли до клуні і стали викидати снопи.

³⁵ В документі відсутній аркуш ч. 5.

Викидаючи снопи, знайшли ложа до кріса. А знайшовши ждали поки не прийде Тетяни старший син – Аркадій. Коли він прийшов, його арештували і забрали до істре[б.] бат. в с. Ст.[арий] Тараж. Тут його держали два дні і сильно били, а після двох днів відставили на РО МГБ.

Крижі: Дня, 1.12.48 р. до села прибуло 5-ть працівників з райадміністрації на чолі [з] фінагентом – Кравченком і участ. [м]іліції Хлібков з 6-ма міліціонерами. Вони зайшли до гром. Батьковець Василя, який не віддав усього податку, а що не було Василя вдома, а тільки його жінка і син – Гриць, то Хлібков сказав до жінки збиратися і почав ляяти. Почувши таке Гриць, який стояв з боку, сказав: “Ви з хліва випущені”. Почувши це Хлібков сказав збиратися синові, а коли той не хотів то Хлібков став його бити. Після цього арештував всю родину і забрав до с/ради. Звідси родину відпустили, а Гриця забрав зі собою до с. Гаї.

Дня, 12.12.48 р. до села прибув участ. міліції Хлібков з 6-ма міліціонерами. Вони зайшли до гром. Бочанюк Володимира, якого арештували і забрали до с/ради, а звідси звільнили. Після цього Хлібков покликав до с/ради Новосад Анну і став її бити та казати: “Ти чому матері не привела”. (Мати втікла зі Сибіру).

Млинівці [Млинівці]: Дня, 10.12.48 р. автомашинами до села прибуло 50 осіб большевиків на чолі заст. нач. РО МГБ кап. Кравченка В. і о/у РО МГБ Макушіна. Вони в селі по господарствах робили трус. А коли зробили трус в селі і не знайш[л]и нічого, сіли на автомашини і поїхали на поля. Тут поставили автомашини, а самі розстрілюючи плазували по землі і прикладали якісь апарати до ух та стишуючись щось наслухали. Так пошукали кілька годин, сіли на автомашини і від’їхали до Крем’янця.

Н.[овий] Кокорів: Дня, 16.12.48 р. під вечір до села прибув о/у РО МГБ Собурин з 6-ма мgb-істами. Вони зайшли до гром. Воднюк Андрея і тут застали Бусовську Домку, яка ховалася від вивозу на Сибір, арештував її та відставив на РО МГБ.

Попівці: Дня, 3.12.48 р. міліціонер Сімора, невідомо за що, арештува[в] гром. Максимюка і відставив на РО МВД.

Сапанів: Дня, 20.12.48 р. досвіта до села прибув о/у РО МГБ Лятін з 9-ма мgb-істами. Вони робили труску в гром. Пилипчук Домки і Скакальського Сергія, а незнайшовши нічого пішли до гром. Фещук Васил[я,] який не хотів їх пустити до хати, то вибили двері.

Савчичі [Савчиці]: Дня, 28.12.48 р. участ.[ковий] міліції Буриш арештував Миронюка Миколу, якому пропонував бути істребком. На таку пропозицію він не погодився, то тоді йому РО МГБ закинуло втечу з Донбасу і засудили на 4 місяці примусових робіт.

Ст.[арий] Тараж: Дня, 4.12.48 р. ночью в селі група большевиків під марко[ю] українських повстанців арештувала секретаря с/ради Романюка Володимира. Арештованого вивели з хати на подвір’я і тут зав’язали очі, обкрутили кілька разів та стали вести. Вели за обидві руки. Подорозі говорили про повстанців і як тяжко з большевиками

боротися, що війни скоро не буде і прийдеться всім повстанцям згинуть. А після того щ[е] йдучи питали чи він знає, що про повстанців. Привели його в с. Полівці і тут один провокатор з Романюком вліз в криївку. В криївці розв'язав очі і цілий день питав про повстанців. Їсти не давали цілий день. Коли не випита[в] нічого, сильно набив. Вечором зав'язав очі, вивів з криївки і з другими повів в поля, де розв'язали очі і показали напрям до с. Ст.[арий] Тараж та сказали йти додому. Відпускаючи сказали, що як він кому розкаже, то прийдуть і постріляють всю родину.

Дня, 5.12.48 р. о год. 22-ій 4-ри большевики підійшли до хати Конева Володимира і стали стукатися. Коли Володимир спитав хто стукає, то вони відповіли: "Нічна облава". Володимир відчинив двері і вони ввійшли до хати. В хаті посвітивши скрізь[,] стали з хатніми вести розмову під маркою українських повстанців. Поговоривши з пів го[дини] сказали Володимирові в тепле одітися, бо піде з ними боротися проти большевиків. Коли Володимир був зібраний, тоді вони сказали до родини мовчати, як хочете жити, вивели Володимира на подвір'я, зав'язали очі, обкрутили кілька разів і повели. Привели до с. Попівці і тут взяли до криївки, де розв'язали очі. В криївці під маркою українських повстанців питали цілий час за повстанців. А за цілий день не випитавши нічого, зав'язали очі, вивели з криївки в поля, набили і сказали йти і не оглядатися та нікому не говорити, бо за це буде відповідати перед українськими повстанцями.

НАРОД БОРЕТЬСЯ:

Р-н: Вишневець:

В.[еликий] Кунинець: Дня, 16.12.48 р. до села з району прибуло 4-ох міліціонерів. Вони зайшли до с/ради і викликали Бочковського Ілю та Андрощука Павла, які минулого року втікли з Донбасу. До с/ради згадані особи не прийшли, а скрились. За них до с/ради прийшли їхні батьки, яким вони сказали, щоб їх сини явилися 17.12. ц. р. до райцентру. Під вечір згадані міліціонери від'їхали до райцентру.

Дня, 25.12.48 р. до села приїхали: голова райвиконкому Вавринюк, шкільний інспектор Шурабура, суддя Кружкова (жінка) і ще один працівник райадміністрації (прізвище невідоме). Вони зайшли до с/ради і послали дежурних по десятників. Коли прибули десятники, то Вавр[и]нюк сказав, щоб вони обказали селянам, щоб прийшли на збори. Десятники розійшлися по своїх участках і заказували селянам на збори, але селяни не йшли і десятники повернули до с/ради самі без селян. Коли вони повернули, то Вавринюк запитав: "Де ваші селяни, що мали прийти на збори". Десятники відповіли: "Біжіть та приведіть, як вони не хочать йти, що ми їм зробим". Ну добре – відповів Вавринюк, що хоч є десятники, то хоч з ними зробимо збори. Відкриваючи збори з промовою виступила Кружкова. "Вот товариші, в нас

тепер будуть вибори до народних судів і з кожного села потребується по одному засідателю до народного суду, який би у суді за[х]ищав б селян зі свого села. І вот, наша райкомпартія видвинула з вашого села Кошака Сергія. Хто за Кошаком, ніхто не підніс рук, а хто проти, ніхто не підніс. Ну, вот значить всі одногосно за Кошаком". Після цього написали протокол, що селяни с. В.[еликого] Кунинця одногосно вибрали представника до народного суду Кошака Сергія. Протокол зачитали десятникам і закрили збори. Під вечір взяли фіру і від'їхали до райцентру.

Котюжини: Дня, 15.12.48 р. до села з райцентру прибуло 4-ох працівників райпарткому. Вони в селі хотіли відремонтувати клуб та вибрати голову клубу і завідуючого хати читальні. Мимо того, що вони заказували молоді кілька раз[, щоб прийшли] на збори до с/ради, но з молоді ніхто не прийшов і вони побачили, що їм нічого не вдасться зробити, від'їхали з нічим до райцентру.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали:

Садки: Дня, 6.12.48 р. за це, що селяни не хотіли подати заяву про вступ до колгоспу, большевики арештували Фотюка Данила і Клімчука Федора, яких в с/раді сильно били, а що й те не допомогло, то забрали їх до райцентру. Тут також били та примушували підписати заяву про вступ до колгоспу, але селяни не погодилися і їх було відпущено додому.

Р-н: Крем'янець:

Жолоби: Дня, 3.12.48 р. до села прибув секретар райпарткому Грицюк (родом з с. Білакриниця [Білокриниця]) і л-т МВД Васірук (родом з с. Жолоби) з 8-ма мвд-истами. В селі Грицюк скликав десятників і сказав, щоб обказали селянам [з'явитися] на збори в справі голосування до нар. суду. Коли пр[и]було кілька осіб (мужчин), то він став їх заставляти, щоб вони вписалися до істреб. бат., який хотів створити в цьому ж селі. На таку пропозицію селяни не годилися, то тоді їх арештували і відставили на РО МВД. Тут держали цілий тиждень у льосі. Коли після того не дали згоди, були звільнені. Таким чином погодилося 6-ть осіб бути істребками. Трьох зі СУЗ, а трьох місцевих і то Стецюка Миколу записали по обмані. Йому сказали, щоб він підписався, що дасть пай до кооперативи, а коли він підписався, то тоді йому сказали, що він погодився бути істребком.

Дня, 11.12.48 р. до села прибув уповн. РК КП(б)У Каляєв з кількома мвд-истами і з місцевими істребками згонили селян на збори. Селяни на збори не пішли, а повтікали зі села. На дорозі вон[и] зловили гром. Січкуна Миколу, якого держали цілий день в с/раді і заставляли його, щоб він підписав заяву до колгоспу. Січкун цілий час відмовлявся, то Каляєв сказав, що як не хочеш підписатися, то хоч постав хрестики, але і на це селянин не погодився і зівстав звільнений.

Дня, 12.12.48 р. ці ж самі большевики хотіли в селі зробити збори селян. На збори селяни не прийшли, за винятком двох жінок, яких вони сильно вилаяли і відпустили з тим, що на другий ден[ь] вони мають привести на збори по 10-ть селян – мужчин.

Дня, 26.12.48 р. упов. Каляєв з мвд-истами та місцевим[и] істребками, яких начислювалось 15-ть осіб, в селі зловили 20-ть осіб селян, яки[x] цілу ніч держали в льосі за те, що вони не хотіли підписати заяв про вступ до колгоспу. Посидівши цілу ніч, заяв не підписали і були звільнені.

Дунаїв: На початку м. грудня ц. р. большевики арештували 9-ть осіб селян, які не хотіли вступити в істреб. бат., з цього 6-ть втікли, а трьох залишилося в руках большевиків. З них Клепача Максима М. посадили у в'язницю, за те що він сказав: “Ми ніхто не візьмемо добровільно зброї”. А двом силою дали зброю і випхали з РО МВД. Вони цю зброю занесли до с. Савичі [Савчиці] і покинули в канцелярії с/ради, а самі повтікали. Незабаром вони обидва були зловлені і забрані на РО МВД, де сиділи три дні в льосі, нічого неївши, і були звільнені 21.12.48 р. з тим, що мали явитися на РО МВД 23.12.48 р.

Куликів: Дня, 2.12.48 р. до села прибув участ. міліції Бариш з двома бійцями. Він в селі хотів арештувати гром. Войтка Миколу, але не арештував, бо Микола втік в інше село.

Рудка: Дня, 15.12.48 р. в селі були розвішені протибольшевиць[ь]кі клічі, які висіли цілий день. Населення клічі читало з задоволенням.

Савчичі [Савчиці]: Дня, 14.12.48 р. участ. міліції Бариш з кількома бійцями в селі ловив молодих хлопців, з яких хотів створити істреб. бат. Кого зловив, то приводили до с/ради і тут заставляли підписатися, що візьме зброю і буде істреб[ком]. Зловлених хлопців приходили до с/ради матері і забирали додому. А 7-ох большевикам таки вдало[сь] забрати на РО МВД. Тут силою їм дали зброю і автомашиною привезл[и] назад в село до с/ради. І тут ці, які мали б бути істребками, залишили в с/радї зброю і повтікали додому.

Шпиколоси: Дня, 18.12.48 р. в селі були розвішені протибольшевицькі клічі, які радо населення читало.

Р-н: Ланівці:

Іванківці: Дня, 20.12.48 р. до села автомашиною прибув агент райуповмінзагу Руденко і Крестін. Вони зайшли до с/ради і тут застали селян, до яких сказали, що треба в селі зорганізувати колгосп, та стали від них вимагати заяв про вступ до колгоспу. Селяни заяв не подали, а всі повтікали з с/ради. Тоді оба представники сказали, якщо вони не хочуть, то силою їх заженемо до колгоспу. Під вечір від'їхали, нічого в селі не зробивши, до райцентру.

Корначівка 2 [Карначівка Друга]: Дня, 4.12.48 р. до села приїхав упов. РК КП(б)У і РВК зав. відділом проп[а]ганди при РК КП(б)У – Дудченко. Він зігнав до канцелярії с/ради селян і говорив, щоб

подавали заяви про вступ до колгоспу. З селян ніхто не обзивався, а всі почали виходити з приміщення с/ради та йти додому, неподавши заяв до колгоспу. Дудченко, побачивши таке, сказав: “Не хочете зараз, то навесні в селі буде колгосп обов’язково”. Йому цього ж дня не вдалося в селі заложити колгоспу і під вечір від’їхав до райцентру.

Огризківці: Дня, 4.12.48 р. до села прибуло 7-м осіб працівників райадміністрації, всі зі зброєю. В тому числі був Лисенко, Ярмилін і інші. Вони в селі хотіли забрати молодих хлопців, які ур. 1929-30 рр., на роботу в Донбас. Проходи[л]и цілий день в селі, але з молоді нікого не зловили, бо вся повтікала і сказала, що краще згинути від большевицьких куль, ніж з голоду на роботі в Донбасі.

Молотків [Молотків]: Дня, 24.12.48 р. в селі були розвішені проти-большевицькі і протиколгоспні листівки та заклики. Селяни рано з радістю читали та говорили між собою, що напевно вночі були українські повстанці.

В другі[й] половині м. грудня ц. р. в райцентрі були розвішені проти-большевицькі та протиколгоспні листівки і заклики.

Г Е Р О Ї К А:

Р-н: Вишневець:

В.[еликий] Кунинець: Дня, 1.12.48 р. до села о год. 8-ій прибув о/у РО МГБ Паращук з 5-ма большевиками. Вони зайшли на подвір’я Базан Маланії, в якої у хаті квартирувало трьох повстанців дг. “Сокіл” і інші. На дворі в цей час була донька Базан Маланії – Анна і знаючи, що повстанці у хаті, прибігла їх повідомити, що надворі є большевики. Невспіваючи добре Анна розповісти повстанцям про большевиків, як в хату входить один большевик. Повстанці довго ненадумуючись відразу відкрили вогонь і тяжко ранили большевика, а самі вискакують через вікна на двір та відстрілюючись стали відступати. При відступі большевики ранили одного повстанця, який з другим відступає в один напрям, а дг. “Сокіл” незорієнтований в другий напрям і при відстрілюванні засікає йому автомат, а большевики використовуючи цей момент, відкрили з кулемета та автоматів вогонь та ранили його в обидві ноги, де він бачучи своє безвихідне положення витягає свій власний пістоль і дострілюється. Большевики прибігли до нього і зараз забрали зброю та стали знімати верхню одягу. За цей час двох інших повстанців беруть фіру та втікають в невідомий для большевиків напрям. А коли большевики стали за ними шукати то помітили кров, і стали йти по крові, і зайшли до гром. Михальчук Прокопа, а тут побачили, що повстанці взяли фіру і втікли та не залишили по собі дальше сліду. Большевики повернули назад, забрали свого раненого і положили на автомашину, яка за той час успіла прибути, бо один большевик повідомив по телефону, та відставили до Крем’янця в лікарню. А дг. “Сокола” забрали до райцентру.

Сл. п. дг. Сокіл – Азарт – Кутрань Микола Макарович, син сільського коваля, народився 1922 р. в с. Снігурівка, Вишневецького району, Тернопільської області. Маючи 7-м років, почав ходити до школи у Вишневець. Тут закінч[ив] 7 кл. нар. школи і батько його віддає на науку до Української Гімназії в Крем'янці. Тут він учиться до приходу большевиків, де застають його на 4 кл. За большевиків гімназію переформували і він попадає у 8 кл. СШ і учиться до приходу німців. З приходом німців вступає на матуральні курси в Рівному, які успішно закінчує. В 1943 р. стає учителем в селі Снігурівка, де працює один навчальний рік. Будучи вчителем, стає членом ОУН. Перед приходом большевиків йде в теренову боївку, де працює політвиховником під псевдом “Сокіл”. З приходом большевиків в 1944 р. скривається від мобілізації до ЧА, а згодом дістає доручення від районного Провідника Вишневецьчин[и] зоорганізувати в терені теренову сотню. По короткім часі він зоорганізував теренову сотню, в якій було 120 бійців, з якими почав рейдувати по терені Вишневецьчин[и]. Мав кілька боїв з большевиками, з яких виходив переможцем. В 1945 році відділ зістає розчленований на рої, а згодом часу з роїв відходили кращі бійці в терен до тер[е]нної праці. При кінці 1946 р. дг. “Сокіл” зістає призначеним райпровідником в терені Вишневецьчина і працює під псевдом “Азарт”. На цьому пості працює аж до липня 1948 р. В липні зістає звільнений з райпровідника і одержує інше завдання.

Селяни Вишневецького і сусідніх районів хилять голови перед Геро[ї]ським Лицарем, який мужньо та завзято боровся проти большевицьких окупантів і стелив собі шлях трупами ворогів.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали:

Дня, 3.12.48 р. куцевий дг. “Рись” зі своїми боевика[ми,] ведучи арештованого, подорозі біля Великовікненського лісу зустрічається з большевиками та під час перестрілки гине сл. п. дг. “Рись”.

Сл. п. дг. “Рись” – Гусарчук Ілько, син рільника, народився 1920 р. в с. М.[алі] Вікнини, В.[елико-]Дедеркальського р-ну, Тернопільської області. Маючи 7-м років, пішов до школи в с. В.[еликі] Вікнини учитися. Закінчивши 6 кл. нар. школи йде вчитися столярки до с. Бо[р]щівка, Лановецького р-ну. З приходом німців в 1941 р. стає в своєму селі секретарем “Просвіти” та рівночасно бере активну участь у підвищуванні культурно-ос[в]ітнього рівня села і стає симпатиком ОУН. Осінню 1941 р. вступає в українську міліцію при р-ні в Катербур[з]і. На початку 1942 р. залишає міліцію і стає дальше секретарем “Просвіти” в своєму ж селі. Коли розгорнувся ширше революційний рух, Ілько стає членом ОУН і працює підр. інформатором С[Б]. В м.[ісяці] жовтні 1943 р. стає секретарем Оргмобу. З приходом большевиків в 1944 р. скривається від мобілізації в ЧА, а незабаром стає бухгалтером підр.[айонової] господарки. В 1945 р. стає бухгалтером в райгосподарці. В 1946 р. зістає призначеним підр. політ-

референтом. В 1947 р. зістає призначеним кущевим. На цьому пости старається взірцево виконувати свої обов'язки і якнайбільше зробити для добра Справи, але зустрічаючись з большевиками і в нерівному бою гине, задокументовуючи любов до свого народу.

Потуторів: Дня, 17.12.48 р. до села прибув о/у РО МГБ Говорухін з 20-ма мgb-істами. В тому числі був один лейтенант (прізвище невідоме). Вони зайшли до с/ради і тут сиділи около години часу. Звідси пішли до гром. Фурмана Дем'яна, обкружили господарство, а Фурманові Говорухін сказав, що буде робити труску. Під час труски знайшли на подвір'ї вхід до криївки, в якій лежав ранений дг. "Славко". Коли большевики почали розкопувати криївку, то дг. "Славко" бачучи своє безвихідне становище, незважаючи на своє ранення, нищить всю літературу, яка була в криївці та інші речі, а сам після цього бере свій власний пістоль і покінчу[є] своє життя пострілом в голову. Тіло Героя большевики дістали з криївки і забрали до райцентру. При цьому пограбували господарство Фурмана, і арештували крім нього його сестру Василю, і Марію та доньку Василю – Анну, яких забрали до райцентру, а звідси звільнили з арешту 25.12.48 р.

Сл. п. дг. "Славко" – Савать Ільчук Теодосійович – син рільника, народився 1924 р. в с. Рохманів, Шумського р-ну, Тернопільської області. Маючи 7-м років життя, пішов до школи в м. Шумськ, де закінчив 6 кл. нар. школи. З приходом большевиків в 1939 р. знову ж ходив до 6 кл. НСШ в цьому ж містечку. За німецької дійсности працює продавцем у газетному кіоску в м. Шумськ. А згодом знайомиться з революційним рухом і стає симпатиком ОУН, а в 1943 р. членом Юнацтва при ОУН. Восени 1943 р. за[анга]жований до праці у канцелярії організаційно-мобілізаційної референтури ОУН Шумського р-ну, де перебуває до приходу большевиків. З приходом большевиків являється якийсь час відпоручником рай. моб. референтури на рідне село. Восени 1944 р. призначається для помочі райреферентові СБ В.[елико-]Дедеркальського р-ну, а згодом працює в своєму р-ні як підрайоновий референт СБ. У грудні 1945 р. призначається слідчим СБ Вишневе[ць]кого р-ну, але вже в середині січня 1946 р., ранений з большевиками у бою, лікується. Після вилікування призначається кущевим Пров[ідником] ОУН у Дедеркальському р-ні. На цій роботі працює до 1948 р. В середині 1948 р. призначається працівником одного тех. звена.

Поранений у листопаді 1948 р. перебуває в с. Потуторів у криївці, де лікується. Тут зістає знайдений большевиками, а щоб не попасти живим у руки ворога, стріляється зі свого власного пістоля сл. п. дг. "Славко".

Р-н: Крем'янець:

Дня, 2.12.48 р. в Малобережецькому лісі по слідах о/у РО МГБ кап. Кравченко М. знайшов криївку в якій бу[ли] дг. дг. Юрко, Остап,

Орлик і Василь. А що тільки було з Кравченком 3-ох мgb-істів, то він залишив їх на варті біля криївки, а сам пішов до телефону в с. М.[алі] Бережці і повідомив на РО МГБ, щоб прибула йому поміч. Незабаром прибуло дві автомашин[и,] на яких було 40 осіб мgb-істів, які пішли в ліс і стали обкружувати криївку. Коли була окружена криївка, то большевики стали відкривати пачку. Почувши це, друзі відразу зорієнтувались, що це большевики, викинули пачку і стали відстрілюватися. Розпочався бій, який тривав три годин[и]. Бачучи друзі своє безвихідне положення, що їм вже не вистарчає набоїв, нищать в криївці всі папери, літературу, около 15000 крб. та ріжуть чоботи та одяг. Коли було все понищене, то з окликом: “Слава Україні!” стріляються всі чотири друзі своїми власними пістолями. Після цього[, як] втихли стріли з криївки, то большевики підійшли ближче, а згодом влізли до середини. Тут побачили все понищене і що є навіть порвані гроші. Один боець сказав: “За ті гроші, що вони тут порвали могли б викупитися”. Вийнявши тіла Героїв, які взяли на автомашини і від'їхали до Крем'янця.

Сл. п. дг. – Юрко – Мітла – Шимко Антін Петрович – син рільника, народився в 1921 р. в с. М.[алі] Вікнини В.[елико-]Дедеркальського р-ну, Тернопільської області. Закінчивши 6 кл. нар. школи в с. В.[еликі] Вікнини, працював при батьках, а згодом став учитися шити. З молодих літ бере участь в культурно-освітній роботі села та належить до “Просвіти”. З приходом большевиків в 1939 р. стає тимчасовим сільським міліціонером, а незабаром звільняється і далі працює при батьках. З приходом німців 1941 р. стає тимчасовим сільським міліціонером, а незабаром йде на працю міліціонера в район Катербур[г]. Будучи ще міліціонером стає членом ОУН. В м. березні 1943 р. з міліції відходить в підпілля та зістає призначеним підрайонованим реф. СБ. На цьому пості працює до приходу большевиків. З приходом большевиків в 1944 р. вступає до відділу ком. “Гука”. Незабаром звідси зістає звільнений і йде в терен та далі працює підр. реф. СБ. В м.[ісяці] серпні 1945 р. відходить до рай. реф. СБ, а в м. грудні ц. р. зістає призначеним на слідчого і разом заступником рай. реф. СБ в Почаївському р-ні. В 1946 р. в м. вересні зістає призначеним рай. реф. СБ Почаївського і Крем'янецького р-нів. В 1947 р. в м. вересні стає відповідальним за р-н Крем'янець і на цьому пості працює аж до смерті. Сл. п. дг. Юрко-Мітла був точним революціонером і старався якнайбільше зробити для добра Справи за що і віддав своє молоде життя.

Сл. п. дг. – Василь – Шимко Сергій Петрович – син рільника, народився в 1924 р. в с. М.[алі] Вікнини, В.[елико-]Дедеркальського р-ну, Тернопільської області. Закінчивши 4 кл. нар. школи в с. В.[еликі] Вікнини, працює при батьках аж до німецької окупації. В 1942 р. зістає зааний до Німеччини на роботу, де перебуває аж до окупання Німеччини большевиками. З Німеччини большевики заби-

рають на роботу в Донбас. Незабаром зві[д]си втікає, контактується зі своїм братом і в м. липні 1947 р., який забирає його до себе в підпілля, і він стає бовівиком при рай. реф. СБ в Крем'янецькому р-ні, і працює до смерти чесно і солідно.

Січень, 1949 р.

С л а в а У к р а ї н і !
Г е р о я м С л а в а !

(-) Бондар

* * *

За Українську Самостійну Соборну Державу!

Воля народам!

Воля людині!

ВІСТКИ
з Тернопільщини

Рік: II

С і ч е н ь 1 9 4 8 р.

Ч.: 1/3/

Р-н: Нове Село

Дня, 23.1.1948 р. до с. Пальчинець приїхав секретар райпарткому Коваленко, разом з іншими бандитами, організувати колгосп. Коли добровільно не хотів ніхто вписатися до колгоспу, тоді большевики почали терором змушувати селян до підписування заяв про вступ до колгоспу. Населення почало втікати до другого села. Сталінські бандити зареагували на це в такий спосіб, що конфіскували майно, розбивали кухонну посудину та розкидали по вулицях умеблювання і постіль, як нпр., у Володимира Гудими і Савка Гудими. Кого зловили, сильно били та змушували підписати заяву. Шістдесятирічного господаря Шаповал Антона так побили, що він не міг видержати і підписав заяву. Коли повернувся додому, то з розпачі повисився, але сусіди вчас здіймили його та привернули до життя. Коваленко та його помічники в канцелярії с/ради повибивали зуби громадянинові Іванові Закамаркові, намагаючись одержати від нього заяву про вступ до колгоспу. Хоч цього селянина збили до нестями, та мимо цього він не підписав заяви. Жінки Закамарко Анна, Сокіл Марія, через побиття та страх, вродили передчасно мертві діти.

Р-н: Почаїв

Дня, 17.1.1948 р. порізано телефонну лінію Бережці [Великі і Малі] – Крем'янець при чому знищено телефонічний апарат в с. М.[алих] Бережцях. Цього самого дня порізано телефонну лінію Дунаїв – Почаїв, довжиною 4 км. Крім цього перервано телефонічну сполуку між Почаєвом а Радивиловом.

Дня, 23.1.1948 р. знищено телефонічну лінію на шляху Крем'янець – Козин. При чому українські повстанці знищили “Крулевський міст” на цьому ж шляху. При паленні цього моста дійшло до сутички між військом МВД а повстанцями.

Р-н: Скалат

Дня, 2[9].1.1948 р. в с. Новосілці українські повстанці виконали атентат на заввідділом пропаганди і агітації при райпарткомі Хутіка та інструктора райвиконкому Бугаєнка. Вони приїздили до Новосілки організувати колгосп. Хутіка вбито намісці. При чому здобуто пістоль ТТ, а Бугаєнка поранено тяжко в голову.

Р-н: Вишневець

Дня, 11.1.1948 р. в райцентрі виконано атентат на гвардії капітана Сібігу Є. Г. Сібіга був працівником райпарткому і активно виступав проти українського народу.

Р-н: Збараж

Дня, 23.1.1948 р. в с. В.[ищі] Луб'янки українські повстанці перевели збройну акцію на сталінських вислужників, які не давали днем і ніччю населенню спокою. Внаслідок цієї акції знищено Зарицького Анатолія (комсомолец, працівник лісгоспу) і [...] Куніна (член ВКП(б)). Оба вони стало ходили зі зброєю. Крім них знищено також трьох сексотів [та бійців] істребительного баталіону Разумана Михайла Наумовича, комсомольця Діденка Миколу Даниловича та організатора колгоспу Ярмошка Якова Омеляновича. Всі вони активно виступали проти українського народу.

Р-н: Підволочиська

Дня, 7.1.1948 р. вечером до с. Росоховатця [Росохуватець] прибув оперативник МГБ Руденко і о/у МГБ Тетерін разом з десятьма бійцями гарнізону. Вони зайшли на станицю істребків. В той час істребків там не було, бо всі розійшлися в село на свята. Руденко післав посланця, щоб їх покликав на станицю. К[о]ли прийшов істребок Ковальчук М., котрий мав держати джур, Руденко вдарив його кілька разів в лице і замкнув до другої кімнати за те, що він покинув місце джур. По деякому часі прийшов нач. істребків Тополя А. і виправдав Ковальчука, сказавши, що він ходив на вечерю. На тій підставі Ковальчука випустили. Коло год. 7 вечером один п'яний істребок кинув у селі гранату, яка вибухнула. На знак детонації почали бігти бійці гарнізону та освічувати село ракетами. В той час як большевики доходили до місця, де був вибух гранати, стрінули господаря Ваврена [? Ваврин] Івана, який ішов до свого сусіда. Большевики накинулись на нього з лайкою, називаючи бандитом, і почали його бити. В той час вийшла мати Ваврена і почала кричати до большевиків чого вони вчепилися до її сина, коли він нічого не винен. Тоді один з бійців гарнізону вистрілив і ранив стару жінку в голову над оком. Непритомну жінку забрали до хати і по великих трудах спинили уплив крові. На другий день Тетерін і Руденко, щоб затерти те, що вони ранили невинну жінку, списали протокол такого змісту: один істребок переходив селом коло господарства Ваврин І. На нього напав хтось і почав душити. Істребок вирвався із рук напасника і кинув гранату, яка, вибухаючи, поранила матір Ваврена.

Р-н: Дедеркали

Дня, 28.1.1948 р. в с. Темногайці о/у РО МГБ Боднаров знайшов криївку в громадянина Ладана. В криївці сидів його син Ладан Степан,

який утік з Донбасу в 1944 р. Большевики в нелюдський спосіб тортували його й питали, де скриваються бандерівці. Хоч молодому хлопцеві – Степанові били цвяхи в ноги та він нічого не сказав сталінським бандитам.

Р-н: Збараж

Дня, 6.1.1948 р. на хутір Лозівщина біля с. Черниховець прибуло вечером около 20 большевиків з Борецького [Великобірківського] р-ну. Вони, переходячи поміж хатами, зайшли на подвір'я селянина Клоса переселенець (з-за лінії Керзона). Якраз під цю пору вийшов з хати на подвір'я двадцят[и]літній син згаданого господаря – Федір, щоб дати коням наніч їсти. Сталінські бандити заарештували його і почали вимагати, щоб він завів їх до тієї хати де заходять бандерівці або показав де бандерівці скриваються. Тому, що Федір нічого не сказав, його над ранком забрали зі собою і повели в сторону села Стегніковець [Стегниківці], Велико-Борецького [Великобірківського] р-ну. В полі почали бити арештованого і дальше вимагали, щоб він показав де є криївки бандерівців. Федір до нічого не признавався. Тоді розлючені бандити полонили йому руки та повикручували ноги. Після цих тортур затягнули свою жертву до Стегніковець і на одному подвір'ю застрілили. На слідуючий день родина замордованого по слідах крові знайшла Федора на тому місці де він загинув смертю героя.

* * *

ГРОМАДЯНИ СССР ! З большевицької преси Ви не маєте змоги довідатися, що діється в поодиноких областях України. Хоч вона називає себе народною, але не пише про те, як український народ бореться проти сталінських бандитів. Читайте і поширюйте "Вістки з Тернопільщини". Попереджуйте тих, які поборюють український народ, що вневдовзі їх жде страшна кара. Боріться з режимом Сталіна, бо це режим терору, свавілля, грабунку, брехні і обману.

**СМЕРТЬ СТАЛІНУ І ЙОГО ПАРТІЙНИМ СОБАКАМ!
ХАЙ ЖИВЕ УГВР, ОУН, УПА І АНТИБОЛЬШЕВИЦЬКИЙ БЛЬОК
НАРОДІВ!**

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

* * *

За Українську Самостійну Соборну Державу!

Воля народам!

Воля людині!

ВІСТКИ
з Тернопільщини

Рік: II

Б е р е з е н ь 1 9 4 8 р.

Ч. 5/7/

Р-н: Крем'янець

Дня, 8.3.1948 р. до села Біданівки [Богданівка] прибула група большевиків з о/у Бурсовим на чолі. Сталінські годованці намагались зорганізувати мітинг і тому ходили по селі та силою зганяли людей до приміщення де мав відбутися мітинг. Тут заставляли селян підписуватись до колгоспу, але ці відмовилися і почали розходитися та втікати з села. Поведінка селян занепокоїла большевиків і вони здоганяли їх та завертали в село. Коли це не помагало, тоді почали стріляти з крісів за втікаючими селянами, однак це їм не дало жодного успіху. Цього дня большевики не здобули ані однієї заяви про вступ до колгоспу.

Дня, 9.3.1948 р. до цього ж села прибув секретар райпарткому Хижняк під охороною 20 бійців гарнізону, які зганяли селян на сходку, де змушували їх зложити заяви про вступ до колгоспу. Між іншим, з промовою виступив Хижняк і закликав селян, щоб відновили колгосп, який був зорганізований ще в 1940 році. Селяни рішуче відмовились від того. Хижняк запропонував провести голосування, хто за тим, щоб відновити колгосп. Коли селяни відповіли мовчанкою, тоді Хижняк погрозливо закричав до голови с/ради: "Ти, голова, мусиш першим підняти руку за тим, щоб відновити колгосп". Голова с/ради категорично відмовився першим проголосувати. Тоді Хижняк звернувся до делегатки села Кидасюк Лени, але одержав відповідь: "Я перша голосувати не буду". Сталінські бандити тримали селян до другої години ночі і всякими способами старалися примусити їх до вступу в колгосп, однак це їм не дало жодного успіху. Після цього вони арештували голову с/ради і від'їхали до району. Подорозі голову сильно побили, намагаючись в цей спосіб змусити його до вступу в колгосп. Хоч голові грозили тюрмою, та він відповів їм, що краще буде для нього, коли він піде в тюрму, чим має перший погодитися на колгосп у своїйому селі.

Після цього ще три дні намагались большевики різними способами загнати селян в колгоспне ярмо, але це їм не дало жодних успіхів.

Дня, 27.3.1948 р. в с. Кімнаті начальник стрєбків з с. Лідихова Салайдак Василь Сергійович (походить з Чортківського району) зупинив на дорозі Мельничук Марію Олександрівну і при помочі двох

стрелків перевів в неї особисту ревізію, підчас чого знайшов революційні пісні. За це Мельничук Марію змісця арештовано. Підчас конвоювання до Почаєва Мельничук Марія кинулась тікати. Сталінські виступники відкрили по ній вогонь. Арештованій не вдалось втекти, бо Салайдак вбив її влучним пострілом. Тіло Марії Мельничук відправлено до Почаєва.

Р-н: Вишнівець

Дня, 7.3.1948 р. до села Заруддя прибув другий секретар райпарткому під охороною 15 озброєних урядовців. Цей же секретар Тимус[ю]к наказав десятникам скликати селян на збори, де мали вибрати голову колгоспу і примушувати інших селян до вступу в колгоспне ярмо. Населення довідалось наперед в якій справі мали відбутися збори і не пішло на них. Не дочекавшись селян до вечора, сталінські годованці були вимушені заночувати в селі, а на другий день, розділившись на групи, пішли самі ловити селян на збори. Вони ходили з хати в хату, ведучи за собою зловлених людей, бо боялися, щоб вони їм не порозбігались. До господаря Яцишина Михайла зайшов головний агроном Шиян і [стягнув хворого господаря за ноги з ліжка та погнав на збори. Так большевики зігнали всього 40 осіб селян, до яких промовляв 2-ий секретар РК КП(б)У – Тимусюк, який закликав селян вписуватися до колгоспу, бо в противному разі будуть самі ліквід[ов]увати господарки, а противників колгоспу будуть висилати на Сибір. Без жодного голосування визначили голову і бригадирів колгоспу, які між іншим рішуче відмовились від цього, і пізніше відпустили селян додому. Визначеного голову і бригадирів забрали зі собою в район, де їм наказували, що вони мають робити, а якщо не схочуть виконувати наказів, то будуть карані судом.

Дня, 29.3.1948 р. в с. Мусорівцях знищено активного організатора колгоспу, уповноваженого з району по цій справі, сержанта Юркевича Степана. Юркевич поводився з селянами по-бандитськи і докладав всіх зусиль, щоб загнати селян у колгоспне ярмо. Населення Вишнівецького району дуже вдячне українським повстанцям, що вони покарали Юркевича за зроблені ним провини супроти цілого українського народу.

В останніх днях березня по всіх селах району, як також і в райцентрі, були розліплені протиколгоспні кличі, які населення витало з великим задоволенням.

Р-н: Ланівці

В перших днях місяця березня 1948 року большевики наказали всім молодим хлопцям, уродженим в 1929-30-31 рр. явитися в райцентр до від'їзду на роботи в Донбас. У визначені дні ніхто з хлопців не пішов до району. Большевики, роз'їхавшись у села, почали ловити тих юнаків і грозити, що всіх кого зловлять засудять на 4-5 років тюрми. У

відповідь на цю погрозу зголосилось тільки кількох хлопців, а всі інші сказали, що не підуть працювати на большевиків, а підуть у повстанці. У сс. Молотків [Молотків], Білозірка, Янківці не зголосився ні один юнак. До ловлення цих хлопців большевики заангажували групи істеб. батальйонів, уповноважених рай. міліції, уповноважених РК КП(б)У та райуповмінзагу, які днями і ночами перебували в селах, щоб зловити втікачів. Бажаних результатів в цій акції не досягнули.

Дня, 5.3.1948 р. в с. Соколівці українські повстанці знищили активного большевицького вислужника, депутата до райради Волянюк Ольгу Денисівну, яка принесла багато горя селянам. Населення дуже задоволене, що українські повстанці обороняють його перед явними і тайними сталінськими співробітниками.

13.3.1948 р. за грабіж населення українські повстанці покарали по 25 буків злодіїв: Талабана Володимира і Романюка Миколу, замешкалих в с. Доманинці.

9.3.1948 р. в с. Куськівці [Великі і Малі Кусківці] українські повстанці забрали телефонічний апарат в канцелярії с/ради.

Р-н: В.[еликі] Дедеркали

Дня, 17.3.1948 р. в с. Радошівці 10 большевиків перепроводжували детальну ревізію по селянських господарствах. В Іщук Зіни підчас ревізії побачили на горищі около 15 кг сала. До хати зайшло 6 большевиків і попросили в господаря їсти. Підчас цього як господиня приготувляла харчі, другі большевики тихцем зняли з горища сало і втекли з подвір'я. Коли господиня пішла до прокурора в район на скаргу, то він зволив ласкаво її вислухати, але злодіїв не покарав і дорібок Іщук Зіни мусів пропасти.

В останніх днях місяця березня по селах району появилися протиколгоспні кличі і листівки.

Р-н: Нове Село

Дня, 16 3.1948 р. ніччю в селі Кошляках місцевий начальник істреб. батальйону Пронозюк Ярослав разом з двома стрелками зайшов до 70-літнього громадянина Поручника Григорія та почав добуватися до комори. На крик господаря позбігалися люди, але були змушені втекти, бо Пронозюк почав до людей стріляти. Після цього ці сталінські бандити розбили [...]

Дня, 15.3.1948 р. до села Пальчинець прибув голова райвиконкому Слободян Іван під охороною 20 большевиків. Вони зайшли до с/ради, скликали людей та хотіли зорганізувати колгосп. Селяни, побачивши в чому справа, почали скриватися перед сталінськими вислужниками. Тоді большевики почали силою ловити селян і бити їх за те, що не хочуть тягнути на себе колгоспного ярма. Протягом слідуєчих двох днів Слободян дальше проводив цю саму акцію, внаслідок якої лишилося около 30 осіб сильно побитих, але до

колгоспу ніхто не вписався. Слободян Іван вже кілька разів був попереджуваний українськими повстанцями, щоби покинув свою юдину роботу і перестав знущатися над своїми земляками, але це нічого не помагало. Він волів ганебну смерть, чим чесне життя.

Дня, 2. 3. 1948 р. в с. Шилах знищено двох бійців істебительного батальйону, які в жahlливий спосіб знущалися над місцевим населенням.

Р-н: Збараж

Дня, 16. 3. 1948 р. в селі Розношинцях появилися протиколгоспні листівки. Перед полуднем прибув з району уповноважений мінзагу Тімоша, який зривав ці листівки.

Дня, 21. 3. 1948 р. около 80 большевиків робили облаву по полях і лісі коло сіл Чернихівці та Охримівці. Підчас облави знайдено трупа працівника райадміністрації Лисака, про якого вже три тижні не було вістки де він подівся. Лисак прославив себе, як активний сталінський висулужник і погромник місцевого населення.

Р-н: Підволочиська

Дня, 14. 3. 1948 р. около 30 большевицьких бандитів прибуло до с. Коршилівки і протягом дальших трьох днів намагалися, при помочі терору, заложити колгосп. Через те, що ніхто з селян не хотів добровільно вступати в колгоспне ярмо, большевики немилосердно знущалися над селянами. В канцелярії с/ради викручували селянам ліві руки, а правою примушували підписувати заяву про вступ до колгоспу. Коли це нічого не помагало, то самі вкладали олівець до рук тортуваного і також самі водили рукою по папері, що у висліді мало означати, що даний селянин погодився добровільно вступити до колгоспу. Підчас цієї акції сильно побили Сливку Андрія, Кучабського Івана, Дідика Павла і Маційовського Павла. Мимо нелюдських знущань зі селян ніхто не вписався до колгоспу.

Дня, 24. 3. 1948 р. на полях під селом Мисловою большевики знайшли криївку, де мешкало 8 українських повстанців. У висліді нерівного бою всі повстанці пострілялися. Жертви на стороні ворога невідомі. Тіла Героїв Української Революції сталінські бандити відвезли в райцентр і поклали на вільному повітрі, щоб тим залякати місцеве населення. Селяни довколишніх сіл та з-за Збруча приходили оглядати ці трупи, при тому молилися над ними та плакали. О[д]на жінка, по національності полька, плачучи, сказала по-польськи: "Встаньте ще раз, діти, бо як вас не буде, то ми не будемо вже їсти хліба".

* * *

ГРОМАДЯНИ СССР !

З большевицької преси Ви не маєте змоги довідатися, що діється в поодиноких областях України. Хоч вона називає себе народною, але не пише про те, як український народ бореться проти сталінських бандитів. Читайте і поширюйте "Вістки з Тернопільщини". Попереджуйте тих, які поборюють український народ, що невдовзі їх жде страшна кара. Боріться з режимом Сталіна, бо це режим терору, свавілля, грабунку, брехні і обману !

СМЕРТЬ СТАЛІНУ І ЙОГО ПАРТІЙНИМ СОБАКАМ!

ХАЙ ЖИВЕ УГВР, ОУН, УПА І АНТИБОЛЬШЕВИЦЬКИЙ БЛЮК НАРОДІВ!

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

* * *

За Українську Самостійну Соборну Державу!

Воля народам!

Воля людині!

ВІСТКИ
з Тернопільщини

Рік II

Червень 1948 р.

Ч. 12 /14/

Р-н: Зборів

Дня, 2.6.1948 р. в с. Метенів молодь села, відновила вночі могили полеглих борців за волю України, прикрашуючи її терновими вінками, квітами та березовим хрестом. Слідуючого дня ранком до села прибув участковий РО МВД Ржевський (росіянин) і коли побачив свіжо відновлену могилу (він вже два рази цю могилу розкидав), скликав місцевих істрєбків і наказав їм розкинути цю могилу. Істрєбки відмовились це робити. Розлючений большевик почав ловити селян, яких стрінув на дорозі і, побиваючи їх прикладами від кріса, гнав аж до могили. Тут селяни рішучо заявили, що могили розкидати не будуть, хоч би він мав їх постріляти. В цей час згаданий бандит покликав місцевого вислужника Семена Дмитра, дав йому сокиру і разом порозкидали могилу та на кусні порубали хрест. Вечером цього ж дня місцеві хлопці повибивали вікна в хаті згаданого вислужника Семена і загрозили, що вб'ють його як собаку, коли він не поставить на те саме місце нового хреста.

Р-н: Великі Борки

Дня, 8. 6. 1948 р. під хуторами Гаї Шевченківські, с/р Гніздечне (Шляхтинці), о/у РО МГБ Крилов зробив засідку на селянина Кравчука Володимира, переселенця з-за лінії Керзона, який повертав до села Байковець. Не зупиняючи селянина, Крилов дав наказ своїм бійцям відкрити вогонь з автоматів і кулемета. Кравчука Володимира поранено в обі ноги. Внаслідок тяжкого поранення Кравчук після двох днів помер.

Р-н: В.[еликий] Глибочок

Дня, 16.6.1948 р. до приміщення гарнізону в с. Малашівці прибув вночі солдат Білокур Осип з с. Янківці, прострєлений в голову. Він сказав большевикам, що його хотіли вбити бандерівці, але йому вдалося вирватися від них з рук. Білокур Осипа відправлено до шпиталю в с. Плотича, але подорозі він помер.

Р-н: Козова

Дня, 20.6.1948 р. в с. Цецори [Цицори] населення з огірченням дивилося на бандитську роботу большевиків, які розправлялися з

могилами впавших борців за волю. Цю роботу виконував о/у РО МГБ Плотніков (росіянин) з кількома бійцями Козівського гарнізону МГБ. Знищивши могили, згадані большевики вкинули всі хрести до криниці селянина Матушинця Петра, а опісля з цвинтаря пішли в село, де арештували Матушинець Параскевію, Матушинець Ксеню і Храпун Миколу, закидаючи їм, що нібито вони мали відновляти могили поляглих борців. Арештованих забрали до с. Плавуча Велика, де їх сильно побили. По двох днях всіх звільнено.

Р-н: Микулинці

[Дня, 1.6.1948 р. істребки з с. Ладичин, які охороняють колгосп в с. Дворіччя, пішли на РО МГБ, зложили зброю і заявили, що більше не будуть] стерегти колгоспу. За це їх арештували і держали два дні в тюрмі, заявляючи, що заберуть їх в Донбас, якщо не приймуть зброї. Мимо залякувань істребки зброї не взяли і їх звільнили.

Р-н: Козлів

Дня, 21.6.1948 р. до с. Слобідка прибув емгебіст Пижигов з кількома солдатами. Тут вони робили селянам різні пакості. В громадянина Кривко Михайла повибивали вікна, селянку Небельську Марту побили за те, що не дала їм горілки, а в Шимків Анни домагалися також горілки, але коли господиня відмовилась це зробити, тоді один бандит приложив цівку автомата до грудей малої дитини, яка лежала в колисці, і сказав, що застрілить немовля, якщо мати не постарається для них горілки. Господиня почала кричати і тим прогнала сталінських сатрапів з хати.

Р-н: Заложці

Дня, 20.6.1948 р. на хуторах Серетеччина, біля с. Загір'я, українські повстанці обстріляли першого і другого секретарів РК КП(б)У Молько і Капштик, які їхали мотоциклом. Перший секретар Молько дістав дві кулі коло хребта, а його шофер одну кулю в ногу.

Р-н: Вишневець

Дня, 8.6.1948 р. в с. Кунинець [Великий і Малий] українські повстанці вбили завідуючого райфінвідділом Гарасімова і взяли живим інспектора райфінвідділу Литвиненка. Оба ці працівники райадміністрації надзвичайно знущались над місцевим населенням. Населення дуже задоволене, що українські повстанці вбили цих озвірилих висулужників Сталіна і його партії.

Р-н: Крем'янець

Дня, 3.6.1948 р. до с. Кімната прибула сім'я емгебістів на чолі з оперативником РО МГБ Кравченком. Вони арештували дівчину Зубкевич Евдокію Купріянівну, яку запровадили до Казьмірчук Ярмолая

і тут допитували. Підчас допитів Евдокія кинулась через вікно втікати, але сталінські бандити відкрили вогонь з автоматів і вбили її.

Р-н: Збараж

Дня, 23.6.1948 р. в с. Луб'янки Вищі, досвітком, о/у РО МГБ Коннов з дев'ятьма солдатами оточив стодолу переселенця Ляха, де квартирував 17-літній хлопець Амрожий Роман разом зі своєю матір'ю. Вони обоє скривались перед органами МГБ. Підчас ревізії знайшли насамперед матір і через неї передали записку до Романа, щоб він здався. Хлопець відписав, щоб Коннов стягнув заставу з городів, а тоді якось буде. Така постава Романа розлютила большевиків і вони почали закидати гранатами і обстрілювати стодолу. Відважний Роман відстрілювався з обрізаного кріса. По чотирьохгодинному бою він вискочив зі стодолу та почав відступати на городи, де сталінські бандити його вбили.

* * *

ГРОМАДЯНИ СССР!

З большевицької преси Ви не маєте змоги довідатися, що діється в поодиноких областях України. Хоч вона називає себе народною, але не пише про те, як український народ бореться проти сталінських бандитів. Читайте і поширюйте "Вістки з Тернопільщини". Попереджуйте тих, які поборюють український народ, що їх жде страшна кара. Боріться з режимом Сталіна, бо це режим терору, свавілля, грабунку, брехні і обману !

СМЕРТЬ СТАЛІНУ І ЙОГО ПАРТІЙНИМ СОБАКАМ !

ХАЙ ЖИВЕ УГВР, ОУН, УПА І АНТИБОЛЬШЕВИЦЬКИЙ БЛЬОК НАРОДІВ !

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

* * *

За Українську Самостійну Соборну Державу!

Воля народам!

Воля людині!

ВІСТКИ
з Тернопільщини

Рік II

Л и п е н ь 1 9 4 8 р.

Ч. 13 /15/

Р-н: Нове Село

Дня, 15.7.1948 р. в с. Шельпаки українські повстанці покарали карою смерти сталінських вислужників – голову колгоспу Хомика Павла і голову с/ради Сою Миколу. Вістку про покарання Хомика і Сої населення прийняло з великим задоволенням та вдячне українським повстанцям за те, що визволили їх з-під тортур большевицьких вислужників – бандитів.

Р-н: Зборів

Дня, 3.7.1948 р. до с. Вірлів прибув з райвоенкомату лейт. Поляков з двома істребками і приказав голові с/ради, щоб він на день 5.7.1948 р. припровадив всіх хлопців народжених в 1929-31 рр. під лікарську комісію в Зборові. Із покликаних поїхали Багрій Петро, Багрій Іван, Панчишин Микола та інші, але побачивши, що большевики з місця забирають в Донбас, всі повтікали додому і зараз криються, не зважаючи на те, що большевики лякають їхні родини вивозом на Сибір. Це саме зробили всі хлопці згаданих річників із с. Озірна. Такий прояв спротиву зненавидженій сталінській владі є майже в кожному селі. Дуже незначна кількість голоситься, але це виїмки.

Р-н: Крем'янець

Дня, 9.7.1948 р. в с. Кімната українські повстанці повісили місцевого сексота Ратинського Фанасія Василевича. На його грудях була таблиця з написом “Сексотам пощади не буде !” Ратинський осінню 1947 р. видав свого рідного батька і стало доносив органам МГБ про рухи і роботу українських повстанців. Мати не хотіла його похоронити за таку ганебну роботу, аж оперативник РО МГБ Кравченко під загрозою тюрми змусив її до цього.

Дня, 10. 7. 1948 р. в с. Рудка українські повстанці розліпили по домах і деревах протибольшевицькі листівки, які висіли чотири дні. Селяни, читаючи листівки, казали: “Большевики кажуть, що повстанці вже винищені, а хто ж друкує ці листівки як не повстанці”.

Р-н: В. Борки [Великобірківський]

Дня, 23.7.1948 р. в с. Байківці всі молоді хлопці, народжені [у] 1927-31 роках, дістали повідомлення, що мають другого дня зголоси-

тися на военкомат, звідки їх мали відставити на роботи в Донбас. В означений реченець всі хлопці повтікали і ніхто з них не зголосився.

Дня, 24.7.1948 р. в селах: Байківці, Русянівка, Гніздечне (Шляхтинці), Смиківці, Лозова, Курники і Стегніківці [Стегниківці] появились протиколгоспні листівки.

Дня, 2.7.1948 р. до с. Гніздечне (Шляхтинці) приїхав прокурор Лютюк з 34-ма с[о]лдатами. Він хотів перевести слідство з місцевими селянами, які позабирали назад своє майно з колгоспу. Цей колгосп весною ц. р. большевики заложили під дуже сильним терором. Всі селяни, побачивши большевиків, повтікали в поле і на сусідні села. В селі остались тільки старі і діти. Большевики ходили цілий день по селі і не знайшли нікого. Перед вечором вони забрали управу колгоспу і управу села до місцевого спиртзаводу і там заночували. Так діялось через чотири дні. Люди покинули село, як перед татарами. Не було з ким перевести мітингу. Прокурор грозив правлінні колгоспу різними карами, а опісля переказав большевикам іти по господарствах, забирати весь живий і мертвий інвентар та звозити на місцевий фільварок. Сталінські грабіжники так і робили: забирали плуги, борони, віялки, вози, коні і все тягнули на призначене місце. Протягом трьох днів такого грабежу большевики ограбили майже всі господарства. Для коней самі косили конюшину по селянських полях і автом привозили до фільварку. Люди мимо всього дальше не приходили до своїх хат. Прокурор наказав управі колгоспу кормити коні, а сам з с[о]лдатами від'їхав до району.

Р-н: Гримайлів

Дня, 3.7.1948 р. в райцентрі відбулося засідання РК КП(б)У в справі організування нових колгоспів. Нарада продовжувалась до пізнього вечора. Досвітком появились в місті протиколгоспні листівки і кличі. Населення було дуже зацікавлене тими листівками і кличами та говорили, що вночі було дуже багато повстанців і вони розклеювали ці листівки. Партийці говорили, що між ними хтось мусить бути такий, що дуже точно інформує українських повстанців про те, що говориться на партійних зборах.

Р-н: Почаїв

Дня, 7.7.1948 р. в с. Крутнів українські повстанці знищили приміщення с/ради, телефонічний апарат, а всі канцелярійні матеріали забрали зі собою.

Дня, 20.7.1948 р. в с. Раславка українські повстанці знищили голову с/ради – сексота Стецюка Степана, який багато приніс шкоди місцевому населенню своєю донощицькою роботою.

Р-н: Збараж

Дня, 3.7.1948 р. в с. Чернихівці українські повстанці знищили сталінських вислужників – Гураля Василя і Дроздовського Омеляна, які

знущалися над місцевим населенням. Населення з великим задоволенням прийняло вістку про смерть цих бандитів – зрадників свого народу.

Р-н: Козлів

Дня, 26.7.1948 р. до колгоспу в с. Таурів большевики припровадили 40 арештованих людей, яких вивели на колгоспний лан і приказали їм рвати руками збіжжя, тому що в колгоспі не було серпів ані кіс, якими можна було б забезпечити робітників. За цілий день згадані робітники нарвали дві і пів копи збіжжя. Виснажені голодом і спекою, вечором повтікали в різні сторони.

Дня, 16.7.1948 р. в с. Городище В. трьох повстанців вбили большевицького вислужника Зубкова Льва. Населення дуже задоволене, що знищено ще одного сталінського бандита, який в немилосердний спосіб знущався над місцевим населенням.

* * *

ГРОМАДЯНИ СССР !

З большевицької преси Ви не маєте змоги довідатися, що діється в поодиноких областях України. Хоч вона називає себе народною, але не пише про те, як український народ бореться проти сталінських бандитів. Читайте і поширюйте “Вістки з Тернопільщини”. Попереджуйте тих, які поборюють український народ, що невдовзі їх жде страшна кара. Боріться з режимом Сталіна, бо це режим терору, свавілля, грабунку, брехні і обману!

**СМЕРТЬ СТАЛІНУ І ЙОГО ПАРТІЙНИМ СОБАКАМ!
ХАЙ ЖИВЕ УГВР, ОУН, УПА І АНТИБОЛЬШЕВИЦЬКИЙ БЛЮК
НАРОДІВ!**

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

* * *

За Українську Самостійну Соборну Державу!

Воля народам!

Воля людині!

ВІСТКИ
з Тернопільщини

Рік II

Л и п е н ь 1 9 4 8 р.

Ч. 14 /16/

Р-н Крем'янець

Дня, 10.7.1948 р. в с. Рудка українські повстанці розліпили в цілому селі протиколгоспні кличі, які висіли цілий тиждень. Упов. раймінзагу Гринько, побачивши ці листівки, обвинувачував голову с/ради, що це його робота, при чому питав чому він тих летючок не зняв. Голова відповів, що він їх не наліплював і тому не буде здирати. Населення з великим задоволенням читало ці кличі та листівки.

Дня, 8.7.1948 р. українські повстанці знищили активного агента МГБ Бойка Евгена Матвійовича, який стало інформував органи МГБ про те, що діється в селі і де появляються українські повстанці.

Р-н Збараж

Дня, 10.7.1948 р. в с. Кретівці українські повстанці роззброїли станицю істрєбків. Вони вбили участкового РО МВД лейт. Шпака, а істрєбків звільнили. Повстанці здобули 6 крісів, 1 СВТ, 1 автомат ППШ, пістоль, 180 штук набоїв і торбу з інструкціями та звітами РО МВД.

Р-н Гримайлів

Дня, 6.7.1948 р. в с. Лежанівка українські повстанці повісили зрадника українського народу – большевицького вислужника Ткача Теодора.

Від 7. до 9.7.1948 р. в селах району були розліплені протиколгоспні кличі та листівки.

Р-н В. Борки [Великобірківський]

Дня, 26.7.1948 р. в с. Курники перед вечором українські повстанці звели короткий бій з представниками райадміністрації. У висліді цього бою вбито уповноваженого РК КП(б)У кап. Давидок Ралка Прокоповича і агента з райуповмінзагу, прикріпленого на села: Стегніківці, Курники і Лозова, – мол. лейт. Максимов Івана Васильовича. По стороні повстанців згинув сл. п. дг. Богдан, якого тіло повстанці забрали.

Дня, 28.7.1948 р. в селах Чернилів Руський [Чернелів-Руський], Ступки, Жуково і Романівка, появилися протиколгоспні листівки.

Р-н Козлів

Дня, 1[5].7.1948 р. в с. Таурів українські повстанці вбили большевицького вислужника і агента РО МВД Воробій Василя Миколайовича.

Повстанці зловили його на полі як він під прикриттям ночі слідкував за ними.

Дня, 16.7.1948 р. в с. Купчинці нач. міліції Ромічов і голова райсоюзу Владика хотіли провести мітинг. В цій справі вони заангажували увесь актив села, залякували селян, що хто не прийде на мітинг, того оштрафують на 100 крб, але мимо цього селяни не зійшлися і мітинг не відбувся.

[...] бандити робили слідуючого дня в с. Денисів.

Р-н Заложці

Дня, 16.7.1948 р. на полях між с. Лопушани і с. Монилівка, квартирувало в житі п'ятьох українських повстанців. Біля 8 год. ранку це поле окружило коло 50 большевиків. Повстанці звели героїчний бій зі сталінськими бандитами, але, з огляду на переважаючі сили ворога, не могли прорватися з оточення. Всі вони в бою згинули. По стороні большевиків був убитий начальник політчастини і двох ранених.

Р-н Микулинці

Дня, 6.7.1948 р. в с. Буцнева [Буцнів] відбувся бій між українськими повстанцями і большевиками. По стороні ворога вбито старшого лейтенанта і поранено одного с[о]лдата. Між українськими повстанцями був ранений славної пам'яті друг Листок. Бачучи своє безвихідне положення, він дострілювався з власного пістоля.

Р-н Ланівці

Дня, 16.7.1948 р. українські повстанці покарали карою 25 буків злодія Зеленського Володимира, який ограбив кооперативу в с. Передмірка.

Дня, 19.7.1948 р. в с. Соколівка українські повстанці знищили голову с/ради Вишгородок [Вишгородок] – Соколівка Пілярчук Степана Максимовича, який зобов'язався перед большевиками заложити колгосп у своїх селах. Говорив, що хоч його повстанці вб'ють, але колгосп буде. Ще в березні ц. р. він був покараний буками за співпрацю з большевиками і попереджений, що у випадку дальшої співпраці його покарають карою смерті. Від цього часу він почав скриватися від українських повстанців та ще більше знущатися над місцевим населенням. Пілярчук видавав селян, які втаювали перед сталінськими грабіжниками землю і худобу, підглядав куди заходять повстанці і т. п.

Р-н Зборів

Дня, 21.7.1948 р. на хутір Альбанівка (с. Сирвири [Сировари]) прибув о/у РО МГБ Сіненко з 7-ма с[о]лдатами Зборівського гарнізону МВД. Вони зайшли до селянина Жураковського Миколи і почали переводити ревізію: копали ями навколо хати, в стайні, поперевертали всі

камінні плити на подвір'ї, а не знайшовши нічого, зажадали їсти. Коли селянин відмовився, кажучи, що вони самі повинні бачити, що він дуже бідний і не має звідки їх нагодувати, розлючені большевики кинулись до нього з лайкою, а один крикнув: "Як ти такий бідний, то тобі цієї печі, що є в хаті, зовсім не потрібно, я їду і її завалю". Він вхопив сокиру і почав валити піч. Тоді господар приобіцяв, що піде і постарается харчів тільки хай не валять печі, бо він не має за що поставити другої. Згаданий селянин мусів випросити в сусідів хліба і молока та дати грабіжникам, щоб відчепилися. Таку руйніщю ревізію переводили ще у Нищоти Андрія і Жураковського Івана. Останній, бачучи як розлючені сталінські бандити валили його стіни в стайні, хаті і stodолі, почав сміятися. Озвірілий о/у РО МГБ Сіненко почав Жураковського бити прикладом свого автомата за те, що сміється. Селяни говорили: "От тобі советська демократія: плакати не можна, ні сміятись, а якщо роблять тобі шкоду, то мусиш дати ще їм їсти".

* * *

ГРОМАДЯНИ СССР!

З большевицької преси Ви не маєте змоги довідатися, що діється в поодиноких областях України. Хоч вона називає себе народною, але не пише про те, як український народ бореться проти сталінських бандитів. Читайте і поширюйте "Вістки з Тернопільщини". Попереджуйте тих, які поборюють український народ, що внедовзі їх жде страшна кара. Боріться з режимом Сталіна, бо це режим терору, свавілля, грабунку, брехні і обману!

СМЕРТЬ СТАЛІНУ І ЙОГО ПАРТІЙНИМ СОБАКАМ!

ХАЙ ЖИВЕ УГВР, ОУН, УПА І АНТИБОЛЬШЕВИЦЬКИЙ БЛЬОК НАРОДІВ!

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

* * *

За Українську Самостійну Соборну Державу!

Воля народам!

Воля людині!

ВІСТКИ
з Тернопільщини

Рік II

Серпень 1948 р.

Ч. 15 /17/

Р-н Козова

Дня, 10.8.1948 р. в с. Плавуча Велика українські повстанці знищили колгоспну молотілку і мотор. В цей час в селі було 5 с[о]лдатів МВД і 12 істребків на чолі з другим секретарем РК КП(б)У Плечистим.

Дня, 1.8.1948 р. до с. Хоробрів прибув уповноважений по поставках Малинов. Він підчас збирання контингенту важко побив 70-літню селянку Андрусиншин Теклю за те, що вона оправдувалась, що не може своєчасно наготовити контингенту, бо вже стара. Того ж дня Малинов за несвоєчасну здачу хлібопоставки побив селянина Порплиця Петра.

Р-н Почаїв

Дня, 1.8.1948 р. в с. Валигори [Валигори] уповноважений по заготівлі Романюк Павло хотів перевести збори. Він вислав десятників по селі, щоб вони повідомили про це населення. Люди не прийшли. Тоді самі большевики почали згонити людей, але не зловили нікого, бо населення повтікало в поле. Ті, що не встигли заховатися і їх большевики загнали до сільради, втекли з залі, де мали бути збори, так, що большевики від'їхали до району не виконавши свого пляну. Повертаючи, побили кілька жінок з люті. Дня, 10, 13, 17 і 22. 8. 1948 р. в селах району появились кличі протибольшевицького характеру.

Р-н Підволочиська

Дня, 3.8.1948 р. українські повстанці спалили в колгоспі с. Оріховець біля 500 кіп збіжжя, всю соломку і одну моторову молотілку.

Дня, 5.8.1948 р. в с. Оріховець озброєно всю сільську адміністрацію і скріплено охорону при колгоспі.

Дня, 8.8.1948 р. в цьому ж селі нач. місцевої станиці істребків Кавун ранив себе навмисне з пістоля тому, що його мали судити за те, що під час палення колгоспу українськими повстанцями не обороняв його, а зі страху зомлів. На протоколі Кавун зізнав, що ранив себе нехотяч[и].

Р-н Зборів

Дня, 10.8.1948 р. в с. Кабарівці українські повстанці знищили машину-молотілку, якою большевики організовано вимолочували селянам збіжжя і тим приспішували хлібоздачу.

Дня, 21.8.1948 р.до с. Янківці приїхав прокурор Ліпков. Він покликав до с/ради Марцюк Михайла і приказав йому до 24 години здати державі 25 ц зерна, 375 л молока, 75 кг м'яса, бо якщо цього не здасть, то піде під суд. Селянин Марцюк, не маючи змоги цього виконати, залишив свою господарку і виїхав невідомо куди.

Р-н Вишневець

[Дня 21.8.48 р. в сс. Снігурівка, Маниво [Маневе], Бодаки, Котюжини, Лози, Федьківці і Кривчиках були вивішені протибольшевицькі кличі].

Дня, 23.8.1948 р. в с. М.[алий] Кунинець були вивішені протибольшевицькі листівки. Цього ж самого дня в с. Дзвинячі перед вечором українські повстанці роздавали селянам підпільну літературу та розклеювали протибольшевицькі кличі.

Р-н В.[еликі] Борки

Дня, 10.8.1948 р. в с. Чернилів Руський [Чернелів-Руський] українські повстанці спалили колгоспну парову молотілку, млинок і вагу. Від машини зайнялось і згоріло дві скирти жита.

Цього ж дня в с. Грабівці [Грабовець] українські повстанці спалили моторову молотілку, млинок, вагу, трактор і 6 скирт збіжжя, які були власністю МТС-у. Молотілки і скирт стерегли місцеві істребки та о/у РО МГБ Коновалов з 6-ма солдатами військ МВД, які, коли повстанці відкрили вогонь з автоматичної зброї, втекли до села. В бою важко поранено одного істребка, який помер, і вбито два коні.

Р-н Козлів

Дня, 30.8.1948 р. в с. Покропивна приїхав уповноважений Комукаєв і кількох адміністративних працівників з області і при допомозі сільського активу намагалися зігнати населення до с/ради. Однак селяни, не маючи охоти стрічатися з большевиками, втікали в поля. Розлючені бандити стріляли за втікаючими селянами. В цей спосіб вдалося їм зловити кількох господарів, яких запровадили в с/раду і тут змушували їх підписати заяви про вступ до колгоспу. Селяни не дали себе заломити різного роду залякуваннями большевицьких колективізаторів і большевики були змушені від'їхати до району без нічого.

Р-н Збараж

Дня, 3.8.1948 р. українські повстанці спалили колгосп в с. Новики і в с. Стриївка. В с. Стриївка спалено також підсобне господарство. Там згоріло 450 кіп збіжжя, дві стайні, сільськогосподарський інвентар, 8 коней, 3 свиноматки, 40 поросят і дві корови. Підчас акції вбито двох участкових РО МВД, при чому здобуто два нагани та найновіші інструкції РО МВД. Також знищено приміщення с/ради і телефонічний апарат. В с. Новики спалено скирту збіжжя і парову молотілку.

Дня, 14.8.1948 р. в с. Новий Рогівець [Новий Роговець] появились кличі проти насильницького вербування молоді на каторжні роботи в Донбас.

Р-н Ланівці

Дня, 10.8.1948 р. українські повстанці знищили большевицького вислужника, бійця істребительного батальйону Баран Ілька, який водив большевиків на засідки, доносив їм про повстанців і селян, що допомагають повстанцям. Будучи істребком, грабив населення і допомагав большевикам грабити.

Дня, 1.8.1948 р. українські повстанці спалили сіно, яке належало до колгоспу “17-го Вересня” в с. Борщівці. Цього ж дня в райцентрі були розкинені протибольшевицькі листівки і протиколгоспні заклики.

* * *

ГРОМАДЯНИ СССР!

З большевицької преси Ви не маєте змоги довідатися, що діється в поодиноких областях України. Хоч вона називає себе народною, але не пише про те, як український народ бореться проти сталінських бандитів. Читайте і поширюйте “Вістки з Тернопільщини”. Попереджуйте тих, які поборюють український народ, що невдовзі їх жде страшна кара. Боріться з режимом Сталіна, бо це режим терору, свавілля, грабунку, брехні і обману!

СМЕРТЬ СТАЛІНУ І ЙОГО ПАРТІЙНИМ СОБАКАМ!

ХАЙ ЖИВЕ УГВР, ОУН, УПА І АНТИБОЛЬШЕВИЦЬКИЙ БЛЮК НАРОДІВ!

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

* * *

За Українську Самостійну Соборну Державу!

Воля народам!

Воля людині!

ВІСТКИ
з Тернопільщини

Рік II

Серпень 1948 р.

Ч. 16 /18/

Р-н В.[еликі] Борки

Дня, 10.8.1948 р. в с. Товстолуг українські повстанці спалили колгоспну парову молотілку, трактор, віялку і вагу. Молотілку охороняло 5 місцевих істребків на чолі з участковим РО МВД. Коли повстанці відкрили автоматний вогонь, істребки зложили зброю, а участковий втік в село. Підчас перестрілки поранено одного істребка. Здобуто 5 крісів.

Дня, 16.8.1948 р. ніччю коло хуторів Гаї Ходорівські, с/рада Байківці, біля 30 с[о]лдатів військ МВД з Тернополя зробили засідку, на яку попало двох повстанців. Зав'язався бій. На поміч повстанцям прибігла друга група українських повстанців і відкрили по большевиках вогонь. Заскочені большевики були змушені припинити вогонь. Це дало змогу одному з двох заскочених вискочити з оточення. Другий повстанець, будучи тяжко раненим, пострілом з пістоля відібрав собі життя. По стороні ворога було 6 вбитих і 2 ранених.

Р-н Зборів

Дня, 12.8.1948 р. ввечері в с. Розгадів у приміщенні сільського клубу був демонстрований кінофільм. В часі кіносеансу прийшло трьох перебраних у цивільне убрання емведистів на чолі з о/у РО МГБ Матушевим. Перед закінченням кінокартини увійшло трьох узброєних людей, які намагалися побити кіноапарат. В той час перебрані емведисти відкрили по них вогонь. Незнані відповіли також стрілами. В часі перестрілки був вбитий один з незнаних, що як опісля виявилось був мешканцем с. Кальне по прізвищі Горин (переселенець з-за лінії Керзона). Підчас цієї перестрілки в приміщенні клубу частинно знищено кіноапарат.

Р-н Нове Село

Дня, 3.8.1948 р. українські повстанці перевели акцію на 6 колгоспів району. Ввечері, майже всюди в один час, почали горіти колгоспи: с. Голошинці – колгосп ім. 30-річчя Рад. України, с. Козярі – колгосп ім. Івана Франка, с. Сухівці – колгосп ім. Лесі Українки, с. Шельпаки – колгосп ім. Вільне Життя і “Перемога”, с. Гнилиці Малі – колгосп ім. 30-річчя жовтня. Акцію переводили повстанці під густим обстрілом істребків і с[о]лдатів військ МГБ, які охороняли колгоспи.

Рішуча постава і вогонь автоматичної зброї українських повстанців змусили большевиків до панічної втечі. Втрат зі сторони повстанців не було. Зі сторони ворога в с. Шельпаки був вбитий істебок Скляренко. Загально українське населення прийняло цю акцію з великим задоволенням. Подивляють зорганізованість українських повстанців та почали вірити, що повстанців є ще багато і їх большевики не знищать. Цієї ночі большевики в райцентрі дістали великий страх, бо не знали що діється. До ранку просиділи всі в бойовому поготівлі. Другого дня всі ходили як бішені.

Р-н Вишневець

[Дня 23.8.48 р. ввечері в райцентрі українські повстанці зайшли на квартиру о/у РО МГБ Бокова і забрали один пістоль та його обмундировання. Опісля, підійшовши до помешкання, де мав би бути представник області, який прибув до РО МГБ,] повстанці кинули в кімнату гранату, яка розірвалася і когось поранила, бо було чути зойки. З огляду на заряджений в райцентрі алярм, повстанці були змушені відступити.

Р-н Скалат

Дня, 3.8.1948 р. в с. Зарубинці українські повстанці знищили колгоспну моторову молотілку, трактор та покарали карою смерті явного большевицького вислужника Нидзу Андрія, який прославився своєю звірською поведінкою супроти місцевого населення. Підчас цієї акції розповсюджено протиколгоспні кличі.

Р-н Заложці

Дня, 20.8.1948 р. в с. Манаїв райуповмінзаг Довгаль при помочі групи солдатів МВД з області ограбив таких людей: в Кармазин Івана забрали 6 фір збіжжя, Олексів Анни – 6 фір збіжжя, селянина Мельниченка Івана побили і забрали останнє збіжжя, в Олексів Михайла – забрали шкуру, побили жорна і всю кухонну посуду. Грабунки і розбій сталінських бандитів не переривалися до 29.8.1948 р.

Дня, 23.8.1948 р. селянина Сидор Григорія з с. Панасівка покликали в район. За нездачу хлібопоставки суд засудив його на 5 років тюрми. Сказали йому, що від цієї кари увільнять його тільки тоді, коли він підпише заяву про вступ до колгоспу. Сидор Григорій не погодився підписати заяви, а прийняв кару.

Р-н Підволочиська

Дня, 3.8.1948 р. в с. Турівка українські повстанці покарали карою смерті Скакальського Дмитра і Рибку Стефанію – явних большевицьких вислужників, які допомагали большевикам у тероризуванні і грабуванні місцевого населення.

Р-н Микулинці

Дня, 8.8.1948 р. в с. Настасові появилися протибольшевицькі листівки. Зараз рано прибули сталінські сатрапи і виганяли людей зривати ці листівки. Селяни не хотіли цього робити. Між іншим, большевики хотіли вигнати здирати летючки 75-літню Жмурко Марію, але вона не пішла, заявляючи, що коли листівки їм не подобаються, то хай самі здирають.

Дня, 10.8.1948 р. в с. Конопківка українські повстанці спалили колгоспну молотілку.

Р-н Збараж

Дня, 10.8.1948 р. в с. Чагарі Збаразькі появилися протибольшевицькі листівки та кличі проти хлібопоставки.

Дня, 13.8.1948 р. в с. Чернихівці українські повстанці покарали карою смерти большевицького вислужника і агента МГБ Волошина Теофіла, бувшого секретаря с/ради.

Дня, 21.8.1948 р. в с. Гори Стрийвецькі [Гори-Стрийовецькі] появились протибольшевицькі кличі.

* * *

ГРОМАДЯНИ СССР!

З большевицької преси Ви не маєте змоги довідатися, що діється в поодиноких областях України. Хоч вона називає себе народною, але не пише про те, як український народ бореться проти сталінських бандитів. Читайте і поширюйте "Вістки з Тернопільщини". Попереджуйте тих, які поборюють український народ, що вневдовзі їх жде страшна кара. Боріться з режимом Сталіна, бо це режим терору, свавілля, грабунку, брехні і обману!

СМЕРТЬ СТАЛІНУ І ЙОГО ПАРТІЙНИМ СОБАКАМ!

ХАЙ ЖИВЕ УГВР, ОУН, УПА І АНТИБОЛЬШЕВИЦЬКИЙ БЛЬОК НАРОДІВ!

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

* * *

За Українську Самостійну Соборну Державу!

Воля народам!

Воля людині!

ВІСТКИ
з Тернопільщини

Рік II

В е р е с е н ь 1 9 4 8 р.

Ч. 17 /19/

Р-н Заложці

Дня, 11.9.1948 р. в с. Тростянець Великий появилися протибольшевицькі листівки.

Дня, 15.9.1948 р. на хуторах Ліщина, с/рада Загір'я, спалено колгосп ім. Хрущова. Від будинків загорілося дві скирти збіжжя.

Дня, 19.9.1948 р. в с. Панасівка спалено колгосп "Большевик України".

Дня, 21.9.1948 р. спалено колгоспне забудування в с. Гаї Заруда [Гаї-За-Рудою].

Дня, 20.9.1948 р. українські повстанці спалили колгосп "Зоря Перемоги". Згоріла стодола, в якій була машина-молотілка, стайня і чотири скирти. Недалеко колгоспу знищено другу молотілку.

Р-н Вишневець

Дня, 14.9.1948 р. через с. Бодаки переїжджало два большевики. Доїхавши до моста, вони побачили жінку Кашук Надю Федорівну, що викидала з річки коноплі. Большевики покликали її до себе, а один з них зліз з фіри і запитав її чи вона хоче самостійної України. Жінка не знала, що відповісти на те питання. Тоді другий бандит прискочив до неї та почав її сильно бити. Тяжко побивши, оба посідали на фіру і поїхали далше. За селом стрінули вони Рівіцького Василя, якого також побили, що він ледве прийшов додому.

Р-н Збараж

Дня, 19.9.1948 р. в с. Кїйданці [Киданці] українські повстанці розклеювали листівки "Українські юнаки і дівчата", "До насильно вивожуваних на Сибір і на каторжні роботи", "Селяни Західної України", "Батьки, брати і сестри" та ілюстровані листівки: "Весняна сівба в колгоспі", "Українські повстанці безпощадно б'ють большевицьку потвору" і "Партія веде – народ двигает – МВД підганяє". В міжчасі повстанці зайшли до одної хати, де були зібрані хлопці і дівчата. Тут прочитали "Заклик до населення України", "Життя української еміграції" і "Вістки з Тернопільщини". Молодь виявила дуже велике заінтересування підпільними виданнями

Р-н Почаїв

В днях 10, 12, 14 і 18.9.1948 р. по селах району появились протиколгоспні кличі та листівки. Большевики були змушені щоранку обходити села, контролюючи чи не появились нові листівки.

Дня, 23.9.1948 р. в с. Н.[овий] Тараж українські повстанці знищили голову колгоспу Романюка Опанаса, бригадира Якуба Паньчука, який був співробітником МГБ та першим ініціатором колгоспу в селі, і голову с/ради Романюка Степана, який перший подав тайно заяву про вступ до колгоспу і активно брався за організацію сільськогосподарської артїлі, та секретаря с/ради Рябцева Олега – ініціатора колгоспу, сталінського вислужника.

[Дня, 7.9.48 р. до села прибув упов. РК КП(б)У Стрельников з кількома мвд-истами. Він закликав до с/ради слїдуючих селян: Романюк Михайла,] Притулу Олексу і Саву, Сїмору Юхима та Романюка Федора. Стрельников намагався за всяку ціну згаданих селян втягнути в колгоспне ярмо. Коли до вечора большевикам не вдалося цього зробити, селяни були арештовані і відправлені в райцентр. Тут лякали їх Сибїром, тюрмою, але це не дало їм жодних успіхів. Тодї сталінські бандити згаданих селян важко побили та звільнили з арешту.

Р-н В.[еликі] Борки

Дня, 23.9.1948 р. під с. Чернилів Руський [Чернелів-Руський], коло переходу через ріку, сімох українських повстанців попали на большевицьку засїдку, на якї було біля 120 с[о]лдатів МГБ. Засїдка була розташована [на] чотири км [в]здвож ріки. У вислїді нерівного бою впало геройською смертю двох повстанців: славної пам'ятї друг Воробець і Бучко. По сторонї ворога були також вбиті і ранені, бо селяни бачили, як санїтарне авто заїздило ранком над річку і підби-рало вбитих.

Р-н Зборів

Дня, 22.9.1948 р. до с. Юзефівка приїхала кінопересувка. Кіно-механїк мав висвітлювати картину під заголовком "Отдых разведчика". Він кілька разів послав дижурного по людей, одначе селяни, розу-міючи забрїханість большевицької пропаганди, в кіно не пішли. Другого дня кіномеханїк від'їхав з нічим до району.

Р-н Нове Село

В днях від 12 до 18.9.1948 р. у всїх селах району були розкидані протиколгоспні кличі та листівки: "Юні школярї-українці", "Українські юнаки і дївчата", "Селяни Західних Областей України", "Батьки, брати і сестри" та ілюстровані листівки. Громадяни з задоволенням читали ці підпільні видання і передавали іншим, говорили: "І за нами є кому обстояти. Ще є на світї люди, що про нас пам'ятають".

Р-н Крем'янець

Дня, 10.9.1948 р. вночі в с. Куликів були розліплені протиколгоспні листівки. Цієї самої ночі прибув до села о/у РО МГБ Пщерінко[в] з десятьма емгебістами. Рано, побачивши листівки, не міг з дива вийти, як це так сталося, що він цілу ніч ходив по селі і в той сам час повстанці розліпили протибольшевицькі видання.

Дня, 15.9.1948 р. в цьому ж селі знову появилися протиколгоспні листівки, які висіли цілий день і населення мало повну можливість їх прочитати.

Дня. 6.9.1948 р. двох повстанців попали на нічну засідку в с. Старий Кокорів, яку влаштував о/у РО МГБ Собу[р]ін. Підчас перестрілки ранено одного большевика в голову. По стороні повстанців втрат не було.

Дня, 16.9.1948 р. в с. Шпиколоси появилися протибольшевицькі листівки. О/у РО МГБ Макушін нарікав, що ніхто не хоче нищити листівок, аж він сам мусить це робити.

* * *

ГРОМАДЯНИ СССР!

З большевицької преси Ви не маєте змоги довідатися, що діється в поодиноких областях України. Хоч вона називає себе народною, але не пише про те, як український народ бореться проти сталінських бандитів. Читайте і поширюйте "Вістки з Тернопільщини". Попереджуйте тих, які поборюють український народ, що вневдовзі їх жде страшна кара. Боріться з режимом Сталіна, бо це режим терору, свавілля, грабунку, брехні і обману!

СМЕРТЬ СТАЛІНУ І ЙОГО ПАРТІЙНИМ СОБАКАМ!

ХАЙ ЖИВЕ УГВР, ОУН, УПА І АНТИБОЛЬШЕВИЦЬКИЙ БЛЮК НАРОДІВ!

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

* * *

За Українську Самостійну Соборну Державу!

Воля народам!

Воля людині!

ВІСТКИ
з Тернопільщини

Рік II

В е р е с е н ь 1 9 4 8 р.

Ч. 18 /20/

Р-н Підволочиська

Дня, 29.9.1948 р. в с. Качанівка в 6 год. вечером зістав вбитий трьома пострілами з пістоля уповноважений по контингенті та секретар партійної організації Приймак Теодор і ранений директор дитдому. Ці бандити в неможливий спосіб знущалися над місцевим населенням. Атенатат був виконаний коло самої станиці істрєбків.

Р-н Козова

Дня, 21.9.1948 р. в с. Глинній відбувся бій між двома повстанцями і трьома большевиками. Вечером, коло 9 год., повстанці вечеряли в хаті гром. Гоменюк Марії. В тому часі до хати прийшло двох большевиків. Між повстанцями і большевиками почався рукопашний бій, підчас якого був вбитий сержант МВД і тяжко ранений другий большевик. Третій, який був надворі, втік. Повстанці здобули десятизарядку. Ранений солдат, стогнучи, висловився до господині: "Моя мати дома помирає з голоду, а я тут мушу нізащо погибати".

Р-н Вишневець

Дня, 26.9.1948 р. в с. Бодаках розліплено багато протиколгоспних кличів і листівок. Саме приїхали большевики і ходили по селі та зривали підпільні протиколгоспні видання. Один большевик, підійшовши до селянина, показав йому протиколгоспного клича та сказав: "Бачиш, що ваші бандити виробляють та пишуть". Селянин нічого йому на це не відповів.

Р-н Зборів

Дня, 26.9.1948 р. до с. Озерянка вечером прибуло 9 большевиків на чолі з нач. РО МВД Авраменком, які робили перевірку села. В тому часі переходило [шосу] двох повстанців. Їх зауважили большевики і почали слідити. Повстанці зайшли на подвір'я Петрика Івана та зупинилися. Большевики підійшли до них, намагаючись перевірити хто вони такі. В тому часі повстанці відкрили по них вогонь з автоматів та закидали гранатами. Внаслідок цієї сутички було трьох большевиків ранених, з яких один помер. Як оповідають, раненим зістав також нач. РО МВД Авраменко.

Р-н Збараж

Дня, 20.9.1948 р. в с. Гори Стрийвецькі [Гори-Стрийовецькі] появилися листівки та ілюстрації протибольшевицького характеру.

Дня, 21.9.1948 р. в с. Мусорівці також були розліплені протиколгоспні кличі та листівки “Партія веде – народ двигає – МВД підганяє”.

Р-н Козлів

Дня, 19.9.1948 р. до с. Купчинці приїхали: суддя Карпов, адвокат Шишацький і зав. культосвітніх установ Волошин. За допомогою сільського активу [дані большевики почали організовувати колгосп. Хто нехотів вписатися, того змушували терором. Так, напр., було покликано до с/ради] Паращій Василя, Савку Ілька, Білінського Михайла, Барана Дмитра, Вареницю Миколу. Згаданим селянам заявили, що як не підпишуть заяв про вступ до колгоспу, муситимуть вивезти по 50 кубометрів дров з Бережанського лісу. Коли ж не виконають того завдання, то засудять їх на 20 років тяжких робіт. Мимо цих залякувань, селяни заяв до колгоспу не підписали.

Дня, 18.9.1948 р. в с. Довжанка українські повстанці здемолювали клуб, причому знищили телефонічний апарат.

Р-н Глибочок В. [Великоглибочецький]

Дня, 27.9.1948 р. до с. Івачів Долішній приїжджали Чоботарський, Шахматов, Поліщук Семен, Мандзій Юліян, Кривіцька Зіна, голова райвиконкому Войтович та сімох с[о]лдатів. Згадані большевики цілий день ловили людей, забирали до с/ради і там при помочі терору примушували їх вписуватися до колгоспу. При цьому сильно побили громадянина Олійника Степана. Вночі прибув ще до села гарнізон в числі 8 бійців, які заходили до хат та виганяли людей до с/ради, де примушували їх підписувати заяви про вступ до колгоспу.

Дня, 27.9.1948 р. в с. Чернихів шкільні діти ввечері влізли до клубу і знищили всю бібліотеку. В тій справі большевики допитували учнів 5 кл. Цвях Ореста, Ольгу [Янківу] та інших, але ніхто з них до вини не признався.

Р-н Почаїв

Дня, 26.9.1948 р. українські повстанці спалили колгосп в с. Лопушне, де згоріли колгоспні будинки, одинадцять скірт збіжжя та інше колгоспне майно. Істребки, які охороняли колгосп, підчас акції втекли.

Р-н В.[еликі] Борки

Дня, 1.9.1948 р. в с. Красівці українські повстанці вбили колишнього слідчого РО МВД, участкового РО МВД і секретаря первинної комсомольської організації Гаврилішин Євгена, який в нелюдський спосіб знущався над українським населенням району. Цього ж самого дня українські повстанці заходили до колгоспників, яким роз’яснювали

колгоспний лад і вручили біля 140 протиколгоспних листівок і кличів. Вони рівнож наказали вибратись з села організаторам колгоспу, голові с/ради Копачівському Михайлові, голові колгоспу Слободюк Романові і бригадирам колгоспу: Мошук Іванові, Мошук Миколі і Томків Павлові. В с/раді повстанці знищили телефонічне сполучення, урядження та документи с/ради.

Р-н Микулинці

Дня, 14.9.1948 р. в с. Кривках українські повстанці знищили ініціатора колгоспу Домбрович Володимира. Згаданий був вислужником большевиків і намагався втягнути ціле село в колгоспне ярмо. Завжди вихваляв життя колгоспників на Сході. Після акції багато колгоспників віднесли свої заяви і з цієї причини колгоспу не зорганізовано. Цієї ж ночі розповсюджено протиколгоспні листівки та кличі.

* * *

ГРОМАДЯНИ СССР!

З большевицької преси Ви не маєте змоги довідатися, що діється в поодиноких областях України. Хоч вона називає себе народною, але не пише про те, як український народ бореться проти сталінських бандитів. Читайте і поширюйте "Вістки з Тернопільщини". Попереджуйте тих, які поборюють український народ, що внедовзі їх жде страшна кара. Боріться з режимом Сталіна, бо це режим терору, свавілля, грабунку, брехні і обману!

СМЕРТЬ СТАЛІНУ І ЙОГО ПАРТІЙНИМ СОБАКАМ!

ХАЙ ЖИВЕ УГВР, ОУН, УПА І АНТИБОЛЬШЕВИЦЬКИЙ БЛЬОК НАРОДІВ!

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

* * *

За Українську Самостійну Соборну Державу!

Воля народам!

Воля людині!

ВІСТКИ
з Тернопільщини

Рік II

Жовтень 1948 р.

Ч. 19 /21/

Р-н Скалат

Дня, 11.10.1948 р. в с. Городниця перший секретар райкомсомолу Тарнавський, уповноважені по контингенті Рибалкін і Андреев намагалися заложити колгосп. В тій цілі казали десятникам скликати людей на збори. Однак десятники і селяни, почувши в чім справа, повтікали в поля.

Другого дня прийшли цим більшовикам на допомогу представники з райпарткому Михайлов і Тарков. Всі вони ходили по селі, ловили людей і припроваджували до с/ради. Тут кожного селянина забирали до окремої кімнати, викручували ліву руку, в праву давали олівець і в такий спосіб хотіли примусити селян до підпису заяви про вступ до колгоспу. Все ж таки ніхто заяви не підписав. Коли переселенця з-за лінії Керзона Скрипця Дмитра силували підписати заяву, він міцно затиснув кулак і почав кричати, що йому викручують руки. Його випустили, але перед тим написали акт, що він, мовляв, крав з лісу дрова.

Р-н В. [еликі] Дедеркали

Дня, 5.10.1948 р. в с. Темногайці українські повстанці вбили уповноваженого по поставках і активного організатора колгоспів Ситнікова. Населення дуже задоволене, що знищено ще одного сталінського бандита.

Р-н Заложці

Дня, 6.10.1948 р. ніччю в селі Бзовиці українські повстанці забрали старшого інспектора райфінвідділу Стахова Андрія, який носив зі собою рушницю, ходив по селах та грабив мирне населення і був співпрацівником МГБ.

Дня, 16.10.1948 р. до с. Оліїв приїхав секретар комсомолу Слободян, який зайшов до школи і почав примушувати школярів щоб ті підписалися до піонерів. Діти відмовились від цього. Тоді Слободян брав поодиноких школярів за волосся і товк їх головами до лавок. По дітей, що в цей день не прийшли до школи, послав післанців щоб їх привели, але діти повтікали і ніхто з них не прийшов до школи.

Р-н Почаїв

Дня, 10.10.1948 р. українські повстанці зробили наскок на станицю істребків в с. Борщівка. В час бою вбито істребка Іщука Володимира, який відзначався жорстокістю в поведінці з місцевим населенням та активно виступав проти українського визвольного руху.

Дня, 15.10.1948 р. 6 істебків з с. Борщівка віднесли зброю в РО МГБ та відмовились виконувати службу в істреб. батальйоні. За це їх арештовано і відіслано в Донбас на роботу.

Дня, 24 та 26.10.1948 р. в різних місцях райцентру появились протибольшевицькі листівки та карикатури. В цих днях також появились листівки і карикатури на передмістях райцентру та в приміських селах – Березині, Юридика і Н.[овий] Тараж.

Р-н Нове Село

Дня, 14.10.1948 р. з хутора Вірля коло с. Гнилиці Великі вийшов громадянин зі східних областей. Він ніс зі собою кільканадцять кілограмів запрацьованого збіжжя. В той час тудю переїздили підводами с[о]лдати РО МГБ. Східняк, побачивши військових, почав утікати. Мабуть боявся, щоб від нього не відібрали запрацьованого збіжжя. Сталінські бандити відкрили вогонь з автоматичної зброї і вбили його, а трупа закопали на полі.

Дня, 11.10.1948 р. в с. Воробіївка українські повстанці застрілили большевицького вислужника Шимчука Григорія, який знущався і тероризував місцеве населення. Від нього забрано один кріс і 15 набоїв.

Р-н Збараж

Дня, 10.10.1948 р. в с. Стриївка нач. райміліції Суматохін з кількома с[о]лдатами примушував молодих мужчин писатися до істребків, при чому бив та замикав на кілька днів до пивниці. Крука Степана большевицькі бандити так збили, що зрушили йому всі зуби. Він не видержав звірських тортур і вписався до істребків. Большевики посиділи в селі цілий тиждень, але помимо всіх погроз і побоїв більше нікого їм не вдалося втягнути до істребітельного батальйону.

Р-н В.[еликий] Глибочок

Дня, 20.10.1948 р. в с. Чернихів молоді хлопці ушкодили кіноапарат і побили механіка, коли цей в приміщенні клубу приготовлявся демонструвати кінофільм “Последний удар”.

Дня, 15.10.1948 р. на полях біля с. Новосілці в бою з большевиками згинув смертю героя український повстанець д. Вишня. В час перестрілки сл. п. д. Вишня був тяжко ранений і бачучи своє безвихідне положення дострілвся з власного пістоля.

Р-н Крем'янець

Дня, 2.10.1948 р. в райцентрі українські повстанці виконали атенат на працівника У МГБ кап. Абрамова. Йог застрілили на порозі його

квартири. Емведисти і емгебісти говорили: “Чорт його побери, так йому треба, він не одному в’ївся і так знущався над народом, що страшно було дивитися”.

Дня, 6.10.1948 р. в с. Града були розкинені в селі протиколгоспні кличі та листівки.

Дня, 17.10.1948 р. українські повстанці покарали карою смерти сексота Савчука Олександра, який дня 27. 9. 1948 р. видав большевикам криівку на хуторі “Весела”, де згинуло двох повстанців.

Дня, 24.10.1948 р. в с. Града ніччю були розліплені протибольшевицькі листівки, протиколгоспні кличі та ілюстровані листівки: “Українські повстанці безпощадно б’ють большевицьку потвору” та “Партія веде – народ двигає – МВД підганяє”. Ці листівки і кличі висіли до 26.10.1948 р. А цього дня приїхало 15 большевиків, які зривали їх та з люті стріляли в листівки.

* * *

ГРОМАДЯНИ СССР!

З большевицької преси Ви не маєте змоги довідатися, що діється в поодиноких областях України. Хоч вона називає себе народною, але не пише про те, як український народ бореться проти сталінських бандитів. Читайте і поширюйте “Вістки з Тернопільщини”. Попереджуйте тих, які поборюють український народ, що вневдовзі їх же страшна кара. Боріться з режимом Сталіна, бо це режим терору, свавілля, грабунку, брехні і обману!

СМЕРТЬ СТАЛІНУ І ЙОГО ПАРТІЙНИМ СОБАКАМ!

ХАЙ ЖИВЕ УГВР, ОУН, УПА І АНТИБОЛЬШЕВИЦЬКИЙ БЛЪОК НАРОДІВ!

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

* * *

За Українську Самостійну Соборну Державу!

Воля народам!

Воля людині!

ВІСТКИ
з Тернопільщини

Рік II

Жовтень 1948 р.

Ч. 20 /22/

Р-н Крем'янець

Дня, 13.10.1948 р. на монастирському кладовищі відправлялося Богослуження, де ще з ночі були розкидані могили похованих большевиків, а на пам'ятниках були написи: "Смерть Сталіну", "Геть з нашої землі, бо з кістками викинемо, щоб не смерділи на нашій соня[ч]ній Україні". На могилах українських стрільців з 1917 р. був поставлений тризуб, який пробув цілий день, а вечором емведисти його знищили.

Дня, 22.10.1948 р. в с. Града були розліплені протибольшевицькі листівки, які висіли кілька днів. Всі селяни мали повну можливість їх прочитати.

Дня, 23.10.1948 р. нічю були розліплені протиколгоспні кличі та листівки, які висіли до 9 год. ранку. Селяни, читаючи їх, раділи, що ще є повстанці, які дбають про людей. Пізніше кличі й листівки позривав директор школи М. Шешеня.

Дня, 31.10.1948 р. в с. Града українські повстанці знищили большевицького вислужника Гамера Карпа, який цілий рік скривався перед повстанцями, бо знав, що вони є поінформовані про його співпрацю з МГБ. Гамера не одному селянинові наробив кривди. Сталінській собаці – собача смерть.

Р-н Підволочиська

Дня, 9.10.1948 р. в с. Коршилівка українські революціонери знищили двох большевицьких вислужників Демида Ореста та Галку Іллю. Цю подію населення прийняло з великою радістю, бо ці бандити вже довгий час не давали населенню спокою своєю юдиною роботою.

Дня, 18.10.1948 р. в с. Богданівка директор школи Звірянський Степан намагався втягнути молодь вищих класів до комсомолу. Коли з учнів ніхто не погодився вступити до комсомолу, він заявив, що з ними буде хто інший говорити і щоб слідуючого дня принесли за навчання по 150 крб., бо в противному випадку прожене учнів зі школи.

Р-н Глибочок В.[еликий]

Дня, 2.10.1948 р. до с. Біла з воєнкомату прийшли покликання вісьмом хлопцям зголоситися на воєнкомат. Повідомлення одержали:

Лисий Степан, Голик Володимир, Шурак Микола, Тимочко Степан, Білоус Микола, Дейнека Осип та інші. Тому що хлопці сподівалися вивозу на роботу в Донбас, ніхто з них не поїхав, а скриваються дома.
Дня, 7.10.1948 р. в с. Чернихів місцева молодь ушкодила кіноапарат.

Р-н Збараж

Дня, 1.10.1948 р. в с. Максимівка ввечері йшла учителька НСШ вулицею. По дорозі її (Евгенію Федорівну) стрінули учні вищих класів, [Вони добре вибили] її та забрали комсомольський значок. Евгения Федорівна найбільше їм далася взнаки при організуванні в школі комсомолу.

Р-н Залозці

Дня, 21.10.1948 р. ніччю в с. Гарбузів українські повстанці знищили сільський клуб і бібліотеку, яка начислювала около 700 томів та коштувала 42 000 крб.

Дня, 16.10.1948 р. до с. Підберізці приїхала група большевиків організувати колгосп. Два дні вони товклися в селі, але свої цілі не досягнули. Селяни утікали з села і ніхто до колгоспу не записався.

Р-н Скалат

Дня, 11.10.1948 р. в с. Городниця появилися по цілому селі протиколгоспні кличі і листівки. населення прийняло це з великою радістю і говорило, що є ще кому стати в його обороні.

Дня, 16.10.1948 р. в с. Панасівка спалено трактор. Від того часу трактори вночі не орють, а від'їжджають до МТС.

Цього ж дня в с. Жеребки вбито фінагента – большевицького виступника.

Дня, 21.10.1948 р. в с. Новосілка запалено колгоспну скирту вівса.

Р-н Нове Село

Дня, 14.10.1948 р. в с. Лозівка українські повстанці застрілили агента МГБ Чорного Василя.

Цього ж дня в с. Скорики українські повстанці застрілили явних большевицьких виступників Збрика Василя, Збрика Йосифа і Гронського В. Населення з задоволенням прийняло вістку про собачу смерть цих бандитів, які дались йому взнаки своєю виступницькою роботою.

Дня, 17.10.1948 р. до с. Токи приїхали большевики організувати колгосп. Люди втікали в поля, а за ними бігли большевики та стріляли. Кого зловили, то сильно били прикладами. Важко побити Тарнопольського Петра, Шевчука Василя, Дрочука Михайла, Гасая Пилипа, Гасая Павла, Жука Василя, Яворську Евдокію, Яворську Віру, Караван Софію і багато інших. Гудзяка Петра, який утік і не хотів задержатись, вбили чергою з кулемета.

Р-н Почаїв

Дня, 10.10.1948 р. в сс. Ридомель [Ридомиль], Бакоти і Млинівці
появилися листівки та кличі протибольшевицького характеру. Істребки
та большевики старалися їх якнайскорше зірвати. В той час, як
большевики зривали, деякі селяни перебігали їх, ховали ці листівки, а
пізніше передавали одні одним.

* * *

ГРОМАДЯНИ СССР!

З большевицької преси Ви не маєте змоги довідатися, що діється
в поодиноких областях України. Хоч вона називає себе народною, але
не пише про те як український народ бореться проти сталінських бан-
дитів. Читайте і поширюйте "Вістки з Тернопільщини". Попереджуйте
тих, які поборюють український народ, що внедовзі їх жде страшна
кара. Боріться з режимом Сталіна, бо це режим терору, свавілля,
грабунку, брехні і обману!

СМЕРТЬ СТАЛІНУ І ЙОГО ПАРТІЙНИМ СОБАКАМ!

**ХАЙ ЖИВЕ УГВР, ОУН, УПА І АНТИБОЛЬШЕВИЦЬКИЙ БЛЬОК
НАРОДІВ!**

УКРАЇНСЬКІ ПОВСТАНЦІ.

* * *

1949 – 1950

Тернопільщина

ВІСТІ З ТЕРЕЛУ **(за місяць березень 1949 р.)**

I. РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ЖИТТЯ

Козлівський район:

28.II.49 р. В с. Забойки відбувся похорон участкового РО МВД Черника Евстахія, якого застрілили українські повстанці. В прощальній промові над могилою о/у [РО] МГБ Приходько, між іншим, сказав: “Ці українці вбили нам дорогу людину. Вони вбивають невинних людей і цим хочуть здобути самостійну Україну. Самостійної України ніколи не було й не буде в майбутньому. Український народ побудував собі в союзі з братнім російським народом “щасливе” життя у Радянській Україні, і хто хоче знищити це “щастя”, цей зрадник українського народу. Найлютішими ворогами українського народу є українсько-німецькі націоналісти. Хто ще досі допомагає цим найманим собакам, нехай скоро покине свою зрадницьку роботу, поки ще непізно.”

Зборівський район:

6.III.49 р. В с. Заруддя уповноважений по поставках Короткий (жид) при допомозі сільського активу зігнав людей на мітинг, присвячений вербовці молоді на роботи в Донбас. З промовою виступив цей же Короткий і говорив: “Радянський уряд буде забирати молодих хлопців і дівчат до шкіл ФЗН. До цієї так важної справи ви всі, як один, повинні поставитись прихильно і охоче зголошуватись на приймальні пункти. Знайте, що сьогодні дуже гарячий час і нам потрібно багато молодих робітників, щоб в скорому часі добре озброїтись і поставити рішучий опір ворогам, якщо вони схочуть напасти на нашу миролюбну країну. Я знаю, що вас підбурюють як літературою, так і усно ваші годованці – українсько-німецькі націоналісти, які попродались англо-американцям, щоб ви не їхали на роботи в Донбас, бо, мовляв, там погинете з голоду. Це все брехня. Ці наймити хочуть, щоб наш народ знову пішов у чуже ярмо і був гноблений, так як за німецької окупації. Ви нічого не комбінуйте й не скривайтеся, бо наші органи безпеки таких гультяїв всіх повиловляють, засадять в концтабори, де [ті] тоді погинуть, як руді миші. Знайте, що наша влада має ще досить сили, щоб примусити неслухняних коритися її волі. Від сьогодні з вашого села має іти 70 хлопців і дівчат. Раджу всім тим, які будуть покликані, негайно приготувитись до від'їзду, бо хто буде скриватись, влада знищить його враз з ріднею.”

7.III.49 р. В с. Ку[ди]нівці уповноважений по поставках Дубовський з 4-ма бійцями залізничного МВД із станції Тустоголови переведив ревізію в гром. Скочилися Осипа, під час якої знайшов у скрині вишитий рушник з тризубом. Дубовський забрав цей рушник, арештував господаря і запровадив його до с/ради, де був о/у РО МГБ Сіненко. Сіненко, подивившись на рушник, сказав: “Защо ти держиш цей бандерівський герб? Ти, напевно, віриш, що скоро буде війна і тоді будеш хвалитись, як-то ти за большевиків переховував цей герб і вірним Бандері остався до сьогодні. Мій голубчику, не будь такий дуренький. Радянська влада навіки останеться тут, і жодна імперіялістична кліка нічого її не зробить. Вже раз вибий собі з голови цю свою Самостійну, бо її ніколи не було і не буде.” По цих словах Сіненко вилаяв ще господаря, рушник забрав, а його відпустив додому.

Великоглибочоцький район:

4.III.49 р. До с. Плотича прибув яйись докладчик з області (прізвище невідоме) і вечором зробив з колгоспниками доклад на політичні теми. У своїм докладі з’ясував міжнародне політичне положення в світі і, між іншим, згадав про “українських зрадників”, що зараз “продають” Україну різним фашистам і капіталістам. На закінчення сказав: “Вони того не діждуться. Радянський народ їх всіх знищить, знайде і покарає. Вони думають, що як буде війна, то капіталісти розіб’ють ССРСР, а вони тоді будуть вільно торгувати Україною. Але цього не буде, бо ми війни не боїмося. Радянський Союз в цій війні виграє, бо він бореться за мир. За нами підуть всі трудящі капіталістичних країн.”

13.III.49 р. В райцентрі відбулась нарада учителів і агітаторів в справі посівної кампанії. На цій нараді закликувано учителів і агітаторів до активної участі в посівній кампанії, причому критиковано їх, що вони не ведуть посиленої роботи по роз’ясненню колективного господарювання, між населенням не ведуть політичної роботи, не організують молоді в клубах і, вкінці, дістали догану за те, що не “викривають українсько-німецьких” націоналістів і їх посібників, не роз’яснюють населенню їх зрадницької роботи тощо. На закінчення сказано, що їм нічого боятися, бо “бандитів” вже багато немає, а тих, що ще залишились, то їх скоро знищать.

II. В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ

Великоборківський район:

[3].III.49 р. В с. Смиківці відбулися збори, присвячені міжнародному дню жінки – 8 Березня. З доповіддю виступив уповноважений РК КП(б)У Твердохліб Іван, який представляв “радісне” життя та “підкування” радянської влади про жінок і дітей-сиріт. Як порівняння він представив життя жінок в капіталістичних країнах. Коли Твердохліб

закінчив свою доповідь, тоді встала селянка Сивко Софія Іванівна і сказала: “Дійсно, в жодній державі світу не поводяться так з жінками-вдовами, як в нас, в Радянському Союзі. Від моїх дітей-сиріт забрали останніх два кілограми круп, які я сховала під подушку сплячої маленької дитини.” Слід згадати, що у цієї жінки восени минулого року большевики вимолотили останній ячмінь і забрали в хлібопоставку, а вона осталась з 4-ма малолітніми дітьми без куска хліба.

Микулинецький район:

4.III.49 р. В с. Мишковичі органи РО МВД арештували за бійку Вербило Романа, Сисак Григорія, Федюк Василя і Пастух Йосипа.

6.III.49 р. В с. Веселівка уповноважений на село лісничий Котляр і адвокат Колосов перевели мітинг, на якому з погрозою закликали людей, щоб здавали зерно на “посівний фонд” для колгоспу. Члени колгоспу повинні здати на своє поле, що було призначене під посів ярих культур, по 180 кг збіжжя на гектар. Крім цього, Котляр приказав членам правління колгоспу звезти увесь сільськогосподарський інвентар на бригаду. Одноосібників закликали вписуватись до колгоспу.

13.III.49 р. В с. Ладичин відбулися збори, на яких зав. райфінвідділу Шестаков Микола Васильович говорив, щоб селяни готовились до сівби: ремонтували сільськогосподарський інвентар, чистили насіння, бо, мовляв, “яке посієш, таке й пожнеш”. Наприкінці закликав людей, щоб строчно здавали державі м’ясо, молоко, кінчили сплачувати холостяцький податок, бо скоро прийде уже позика, на яку уже від тепер треба складати гроші. Позика, як він висловився, буде на один місяць скоріше, як звичайно, і значно більша від минулорічної.

20.III.49 р. В с. Ладичин заступник начальника РО МГБ капітан Шовнін (жид) зайшов з своєю групою бійців до гром. Юрковського Володимира і приказав його жінці варити для них обід. Жінка відмовила, бо немала настільки харчів. Тоді Шовнін погрозив їй і вилаяв грубими московськими словами, так що жінка аж розплакалась. Однак обіду не варила, і згадані большевики пішли даліше шукати місця, щоб наїстись.

21.III.49 р. В с. Мишковичі II-ий секретар РК КП(б)У Чудік Роман і голова РВК Стриєшин Іван Пилипович припоручили голові с/ради Сцібайло Федорові зібрати два вагони збіжжя як позику для колгоспів на насіння. Коли вищезгадані начальники хотіли “помогти” йому виконати це завдання, голова заперечив, кажучи: “Я зроблю це сам.” Виконуючи це доручення, десятникам вдалось зібрати з цілого села лише 30 ц збіжжя.

Другого дня прийшов наказ місцевому фінагентові Гуменюкові, щоб він об’явив селянам на зборах чи іншим шляхом, щоб до 1.IV здали весь холостяцький податок, бо в противному разі будуть конфіскувати майно.

26.III.49 р. До с. Дворіччя прибув заступник “нарсудді” (прізвище не відоме) та разом з головою с/ради зайшов до гром. Колодій Федора, який випозичив в ошадкасі 800 крб. І ще не віддав. Згадані большевики хотіли забрати в нього коня, але жінка й діти почали плакати й просити, щоб не забирали коня, а грошей вони скоро постараються і заплатять довг. Полагодивши в цей спосіб з Колодієм, большевики тоді пішли до гром. Кішки Івана (переселенець), що також мав сплатити таку рату – 800 крб. Коли большевики хотіли забрати коня, господар відповів: “Кінь в колгоспі, як хочете, то йдіть собі візьміть.” Однак голова колгоспу Бакалець Іван не дав коня. Тоді цей заступник “нарсудді” вернувся знову до першого господаря Колодія, вивів коня зі стайні без його відома й втік з ним до райцентру.

Козлівський район:

14.III.49 р. На хуторах Тартаки (с. Дмухавець) до гром. Бойко Володимира зайшло 4-ох бійців з гарнізону МВД та почали переводити ревізію. Згадані бійці були голодні і, щоб не виявити цього перед господинею та не просити її що небудь попоїсти, вони в тій цілі зробили ревізію, під час якої вкрали бохонець хліба й півкілограма масла та відійшли.

17.III.49 р. В с. Купчинці до гром. Шиляжинського Михайла й Богущького Григорія заходив адвокат Шишацький та просив їх, щоб дали йому дещо з харчів, бо вдома він не має нічого і грошей не має, щоб купити. Господарі дали йому 15 кг муки і 1 л олію.

Зборівський р-н:

8.III.49 р. В с. Присівці емведист Пастушенко, стягнувши із селян досить збіжжя на т. зв. “посівний фонд”, забрав з цього нагробованого 250 кг зерна і сказав гром. Бойкові, щоб завіз до млина й змолов для нього. Згаданий господар зробив це і відставив муку на квартиру згаданого емведиста в Зборові.

9.III.49 р. В цьому ж селі Ліпков і о/у РО МГБ Земсков арештували гром. Бойко Володимира, який працював фінагентом, вкрав багато грошей і скривався. Згаданого большевики зловили в гром. Шубирт Андрія і за те, що він там переховувався, сконфіскували його майно.

Заложцівський район:

В с. Чистопади заложено колгосп, який об’єднує 68 господарств. Названо його ім. Будьонного. Для цього колгоспу большевики приділили 400 га землі, а для селян-одноосібників, яких начисляється 120 господарств, залишили 80 га землі. Селянам-одноосібникам заборонено сіяти на колгоспному полі під загрозою 5 років тюрми. Їм сказано, щоб ішли собі засівати поля біля с. Тростянець, які лежать ще від переходу фронту облогодом. Крім цього, усі селяни-одноосібники одержали вже зобов’язання на збіжевий контингент у висоті минулорічного контин-

генту, незважаючи на те, що їм забрано землю до колгоспу. Останньо наложено на селян 50 000 (п'ятдесят тисяч крб.) позики.

Подібні явища відбуваються і по інших селах району. Наприклад, в с. Монилівка, де заложено колгосп ще в січні 1949 р., приділено для нього майже всю добру землю, хоч колгоспників є тільки 30 господарств. Для решти селян, яких начислюється 160 господарств, залишено 90 га землі. В селі постійно перебуває трьох большевиків: Гриньов, Пашкевич і один невідомий, які ходять зі зброєю і виганяють селян до роботи в колгосп. Перед весняним посівом вони рабували селян-одноосібників, забираючи в них зерно на насіння. Згадані їздили також до сусіднього села Гукалівці, де нагнали 17 ц вівса. Щоб перевести сімбу в колгоспі, озброєні большевики виганяли селян-одноосібників з кіньми на поле й приказували їм сіяти. При посіві селяни багато збіжжя розікрали. Сипали на купки на полях, а вечором забрали. В зв'язку з цим багато колгоспної землі не обсіяно. Селяни-одноосібники, бачачи, що їх земля стоїть облогом, вечорами й ранками потайки засівали. На с. Монилівка наложено 36 000 крб. (тридцять шість тисяч крб.) позики.

На тлі такого несправедливого трактування селянства зі сторони большевиків, особливо в колгоспних селах, між масами повстали великі антагонізми. Колгоспники і одноосібники стали непримиренними ворогами, а цю ворожнечу розпалюють і піддержують большевики. Вони стараються за всяку ціну загнати селян до колгоспу.

Великоглибочоцький район:

1.III.49 р. До с. Мшанець прибув участковий міліції з кількома істрєбками в справі побиття гом. Галицького Степана Михайловича і Юхар Дмитра Б., яких побито 4-ох хлопців: Скочила Стах, Данилюк Стах, Рогач Степан і Данилюк Стах Григорович. Згаданих хлопців участковий хотів арештувати, але вони всі повтікали. Вдалося їм зловити тільки одного Данилюка Стаха Григоровича, якого забрали до району.

Цього самого дня із с. Мшанець покликано на РО МГБ Іванчишин Василя М. в справі наймички, яка в нього служила (сама родом з Бесарабії) і при кінці м. лютого пропала без вістки. Як говорить населення, цю наймичку мав би вбити сам господар, тому [що] жив з нею ближче, і вона домагалась, щоб женився.

III. ГОЛОД

Заложцівський район:

В багатьох селах, де існують колгоспи, внаслідок большевицького грабежу хлібопоставки[,] є селяни, які живляться виключно картолею, а деякі й картоплі не мають, бо не вродилась.

IV. СОВЕТСЬКА ДЕМОКРАТІЯ

Великоборківський район:

1.III.49 р. В с. Баворів о/у РО МГБ Коновалов арештував бухгалтера спиртзавод (прізвище не відоме) і відставив його до району.

4.III.49 р. В цьому селі цей сам Коновалов арештував Стадник Марію. Причина арештування не відома.

10.III.49 р. В с. Прошова начальник залізнодорожних військ МВД з Чорткова арештував Петрик Івана (нар. 1930 р.), якого зловлено в Мартюк Юлії. По дорозі Петрик намагався втікати, але начальник прострілив його в груди, і цей упав на землю непритомний. Зараз начальник взяв підводу і відставив арештованого до лікарні в Тереховлі. Справа арештування в'яжеться з арештуванням його батька, якого засудили в 1948 р. на 15 років тюрми.

В с. Баворів група працівників райадміністрації ходила по селі протягом шістьох днів підряд і збирала для місцевого колгоспу збіжжя на "посівний фонд". В часі цієї акції ограблено таких громадян: Мудрого Івана, Лобора Івана, Хамуляк Миколу і Дерлицю Михайла.

15.III.49 р. В с. Романівка група большевиків ограбила гром. Грубу Анну за те, що вона на здала на "посівний фонд" 10 кг збіжжя і до контингенту 2 кг м'яса.

18.III.49 р. В с. Лозова уповноважений РК КП(б)У Бойко з 6-ма істребками із с. Гніздечне ловили мужчин до 30 років життя і вербували їх в істребки. В такий спосіб зложено станицю істребків, але не дано їм поки що зброї.

19.III.49 р. Із с. Прошова покликано на РО МГБ Пастух Степанію, а коли вона прибула, заарештовано її.

22.III.49 р. В с. Лозова о/у РО МГБ Крилов зробив засідку коло господарства Винярчук Осипа, який криється перед арештуванням. Досвіта згаданий громадянин вертався додому, і тут большевики його зловили та відставили на РО МГБ, а опісля в область.

В с. Смиківці уповноважений по держпоставках Твердохліб Ів.[ан] ходив по всіх колгоспниках і збирав від них зерно на "посівний фонд". В такий спосіб ограбив він Микулу Марію (забрав 20 кг муки), Наконечного Степана (забрав 7 кг муки, яку господар сховав в колиску під голову малої дитини) і Славського Едварда, в якого забрав 1 ц жита.

23.III.49 р. Така грабіжницька акція відбулась в с. Застінка. Помимо цього, що селяни замикали хати і втікали зі своїх господарств, сталінські грабіжники самі розбивали двері і забирали останнє збіжжя. Цього дня нагробовано в селі понад 100 ц збіжжя.

27.III.49 р. В с. Лозова большевики зловили 10 молодих хлопців на роботи в Донбас. Зловлених зараз відставили до райцентру.

31.III.49 р. В с. Смиківці заступник голови РВК Кокотовський (виходець зі с. Грабівці [Грабовець]) збирав зерно на "посівний фонд",

причому ограбив Луцка Михайла (забрав останніх 30 кг жита) і Кравчук Михайла (забрав 120 кг муки на хліб). На другий день, продовжуючи свою роботу, він ограбив двоє стареньких людей: Кіселик Миколу з жінкою, які мають понад 75 років життя. У цих людей Кокотовський забрав 3 ц жита і 2 ц гречки. В наступному дні ограбив ще старших, понад 80 років життя, громадян: Роговського Миколу з жінкою (забрав 30 кг вівса).

Засідки, ревізії, переслухання.

Засідки відбулись:

1. в с. Лозова: 1.III – коло господарства Микули Івана; 19.III – на городах коло господарства Кулик Мирона; 28.III – к/господарства Винярчук Осипа (див. ст. 6 [оригіналу]); 20.III – коло господарства Питулай Петра; 27.III – к/госп. Кулик Мирона; на цьому місці відбулись засідки ще в днях: 28, 29 і 30.III; 31.III – від сторони хуторів Гаї Шевченківські;

2. в с. Смиківці: в днях – 13, 14 і 15.III – від сторони с. Чернилів Руський [Чернелів-Руський];

3. в с. Романівка: 17.III – к/господарства Гнатишин Степана;

4. в с. Чернилів Р. [Чернелів-Руський]: 25.III – від сторони села Байківці; 13.III – 30 большевиків зробили засідки вздовж мурованки, що провадить від хуторів Чолганщина [Човганщина] до с. Жуково. Засідка була розташована на віддалі 2-ох кілометрів;

5. в с. Байківці: 15.III – коло переходу через ріку за селом;

6. в с. [Малий] Ходачків: 9.III – на полях (див. “Героїка України”)

7. між сс. Козівка і Смолянка: 12.III (див. “Героїка Укр.[аїни]”)

8. на полях між сс. Прошова і Застав’я 17.III (див. [“]Гер.[оїка] Укр.[аїни]”)

Ревізії відбулись:

1. в с. Лозова: 13.III – в гром. Питулай Петра. (Під час ревізії о/у РО МГБ Гоцуляк арештував дочку господаря Катерину, яку після переслухання звільнено). Протокол списувано в справі її брата, що є в підпіллі); Дня 31.III в цього господаря переведено ревізію вдруге;

2. в с. Чернилів Р. [Чернелів-Руський]: 25.III – в гром. Кунько Володимира і Сидора;

3. в с. Лозова: 4.III – в Чухарського Дмитра, Микули Степана, Круцько Михайла й Питулай Петра (переселенці). Під час ревізії копали ями в хатах і по будинках, викидали соломи зі стріхів, бараболі з пивниць і т. д. В Чухарського забрали останню муку на хліб, висипали серед подвір’я і вимішали разом з болотом.).

4. в с. Прошові: 12.III – в Муран Федора;

5. в с. Баворів: 26.III – на цвинтарі (Розвалювали гробівці, шукаючи там за криївкою).

Переслухання:

1. в с. Лозова: 31.III – Хомань Володимира й М’якушку Марію.

Микулинецький район:

1.III.49 р. Вечором в с. Лучка до гром. Ясінської Михайлини зайшло 4-ох провокаторів і, вдаючи українських повстанців, накинулись на неї зі словами: “ти сексотка, ти видаєш наших людей.” Один з них заложив її шнурок на шию і почав душити, а другий, розганяючись з багнетом, ніби хотів заколоти. Згадані вимагали від неї, щоб вона призналась до вини і сказала, де є добрі люди, до яких можна зайти. Однак жінка, пізнавши, що це якийсь большевицький підступ, не призналась до нічого. Тоді ці загрозили їй, щоб нікому про це не говорила, і відійшли. По двох днях згадана жінка зголосила про це на РО МГБ, де їй сказали, щоб вона негайно дала їм знати, коли прийдуть ще раз ці люди.

Цього самого вечора згадані провокатори зайшли ще до гром. Гаврих Ганни, до якої зійшлась молодь на вечорниці. Музики не було, тільки гармонія, на якій грав гром. Трач Едвард Павлович, що прибув із Франції. Двох провокаторів, ввійшовши до хати, сказали: “То вам так весело, що аж граєте на гармонії? Наші брати кров проливають, а ви граєте й гуляєте!” Сказали господині заслонити вікна, а до гармоніста Трача один сказав: “Що тобі зробити за те, що [ти] грав?[]” Другий провокатор, не дожидуючи відповіді від застрашеного хлопця, відповів: “Дати йому 25 букв.” Зараз приказали йому лягати, що він негайно виконав, тоді один вдарив хлопця два рази й сказав: “вистарчить з него.” Потім відкликав до другої кімнати Бухарську Евстахію і питав її про Трача Евстахія [Едварда]: чи він комсомолец, чи не слідить часом за повстанцями, де мешкає і т. п. Після цього забрали на допит цього Трача, випитуючи його, де мешкає, коли приїхав з Франції, чи бачив повстанців і т. д. Відходячи з хати, провокатори загрозили усім, щоб нікому не говорили, та, забравши гармонію, відійшли.

2.III.49 р. До с. Ладичин прибуло около 150 большевиків з Микулинецького і Струсівського районів та почали переводити по цілому селі ревізії. Під час ревізій викидали зі stodol і стрихів соломи, розбирали загати, шпигали по стайнях, хатах, stodolax, копали глибокі ями, переглядали усі папери і т. д. Найбільш ґрунтовні ревізії перевели у Фуртака Павла й Ірхи Евгена, у яких викидали усі бараболі з пивниць, шпигали та копали ями глибиною одного метра; в Попко Якима викидали усі меблі з хати, а стіни розвалювали, чи часом немає чого замурованого; в Чайковського (ім'я невідоме) побили кірат, а в Муринки – [к]афлеву піч. Отак гуляли сталінські бандити цілий день, а вечором група зі Стурсова від'їхала, а большевики з Микулинець залишились ще в селі.

В с. Кривки кількох провокаторів зайшло вечором під вікно гром. Жуковського Василя та почали стукати й просити: “Відчиніть, ми свої, ми дуже померзли.” Коли з хати ніхто не відзивався, тоді один з них вистрілив під вікном з кріса. Господиня, зорієнтувавшись, що це якісь бандити, втікла на стрих і вчинила крик. Сусіди повибігали надвір, але

ближче ніхто не підходив. Згадані провокатори, побачивши рух на сусідніх господарствах, відійшли.

5.III.49 р. В с. Мар'янка учасковий РО МВД Скакун Микола арештував громадянина Ключник Володимира Петровича за те, що він втік від роботи в Донбасу. Арештованого відставили в райцентр.

8.III.49 р. до с. Гаї Великі прибув уповноважений РК КП(б)У Чорнобаєв Іван Антонович і Дідоренко. Зараз зранку вони вислали в село десятників, щоб скликали людей на збори. Десятникам дали обіжники, на яких селяни мали підписуватись, що прийдуть на збори. На збори казали скликати і жінок, і чоловіків. Селяни, бачачи тільки двох большевиків, пішли на збори. Однак, як тільки збори кінчались, до села прибули двома фірами большевики й наказали, щоб всі мужчини злишилися в клубі, а жінки можуть іти додому. Усіх придержаних було около 30 чоловік. Кожного зокрема большевики покликали до другої кімнати і там пропонували підписувати заяви про вступ до колгоспу. Однак ніхто з господарів добровільно не хотів підписати заяви. Тоді большевики застосували терор. Дуже важко побили гром. Рокіцького Ярослава, якого били до непритомности, а потім відчували снігом і знова били. Важко побитий був змушений підписати заяву. Зараз після цієї "добровільної" вербовки в колгосп жінка забрала його й відвезла до шпиталю. В нелюдський спосіб знущались також над гром. Козуб Гнатом, який має уже 70 років життя. Його підносили за ноги догори й товкли головою до землі, так що йому кілька разів пускалась кров носом і устами. Крім вищезгаданих, побили ще таких громадян: Вавринець Дмитра, Вавринець Петра, Чумак Миколу, Бойко Степана, Майку Михайла, Майку Івана, Решетуку Дмитра та інших. Всі, крім Майки Івана й Козуб Гната, заяви попідписували.

14.III.49 р. В с. Настасів відбулись колгоспні збори в справі "договору" між колгоспом і Мишковицькою МТС. Члени колгоспу не годились на такий договір, мовляв, минулого року МТС зборонувала нам чотири гектари жита в той час, як воно уже сходило, і взагалі трактористи орють так, як їм хочеться, коли на полі немає бригадира. Та помимо усіх цих протестів зі сторони колгоспників, "договір" підписано.

16.III.49 р. До с. Лучка прибуло дві групи енкаведистів. Одна група в числі 6 чоловік на чолі з о/у РО МГБ Булгаковим, а друга 5 чоловік на чолі з о/у РО МГБ Бахмістеровим. Перша група заквартирувала в гром. Федак Дмитра, а друга в Кожушко Михайла. Обі ці групи приказали собі варити обід, а Бахмістеров в той час з двома бійцями ходив із пляшкою горілки до таких громадян: Трач Павла, Йовко Михайла, Дичко Миколи і Трач Франка та вимагав від них закуски (деякі з них з нашої сторони підозрілі).

До с. Чорторя прибув начальник РО МГБ Сусленко Федір з 12 большевиками та перевів ревізії в гром. Васьків Степана і Ониськів

Дмитра. В останнього знайшли кілька виправлених шкір, 50 кілограмів цукру, самогонку і рурки від апарату до роблення самогонки. Все це большевики забрали, а господаря арештували. (Згаданий є інвалідом “Вітчизняної війни”).

12.III.49 р. В с. Веселівка адвокат Колосов і слідчий райпрокуратури (прізвище не відоме) відкрили загальні збори колгоспників, на яких критикували колгоспну управу за те, що вона не хоче виконувати своїх обов’язків. “Голова колгоспу Куземський Михайло, – каже Колосов, – маркірує, нібито хворий, але ми його вилікуєм! Як стане перед судом, то скоро поздоровіє в Сибірській тайзі. Бакалець Танас (заступник голови колгоспу) також не хоче братися до роботи. Ми з ним розчитаємся.” На свою оборону виступив Бакалець і сказав, що він неграмотний, тому не може працювати. “Нароблю для колгоспу і тоді мене засудять, – говорив він, – і що вам з такого заступника, коли він не вміє прочитати письма, що прийде з району.” Після зборів згадані большевики від’їхали, а дня 24.III.49 р. відбулись знову збори, на які прибув III-ій секретар райкомпартії Скідан. На зборах бувшого голову колгоспу Куземського Михайла й його заступника Бакальця скинено, а назначено головою Кирильчук Михайла Ігнатовича, заступником Білоган Петра Йосиповича. Кирильчука тоді не було на зборах. Коли він довідався від своєї жінки, що його назначено головою, прибіг на збори й почав кричати, що він не буде головою. “Ви яке маєте право, – кричав він, – наставляти мене головою без мого відома. Я коваль і буду в колгоспі працювати ковалем.” На це II-ий секретар РК ЛКСМУ Ревенко відповів: “Ми тебе заставим. А до Білогана, який також категорично заявив, що заступником не буде, сказав: – Ми з вами цяцкаться не будемо! Як ми вам гратимемо, так і ви будете танцювати.”

15.III.49 р. В с. Конопківка зложено станицю істребків. Усіх учасників є 14 чоловіків, віком до 35 років життя. Начальником призначено сержанта міліції Тичинського (около 25 років життя).

18.III.49 р. До с. Ладичин прибули з райцентру самі начальники, а саме: голова РВК Стриєшин Іван, його заступник Николаєнко Микола, зав. райфінвідділу Шестаков, Дженджеристий Василь, Панов і інші. Згадані зловили 7-ох молодих хлопців на роботи в Донбас, а то: Пилипів Степана, Кравець Дмитра, Галицького Євгена, Сирника Тадея, Шуманського Степана, Станимира Михайла і Шевчук Ярослава. Всіх їх забрано до райцентру, а опісля до Тернополя.

19.III.49 р. Вийшов з тюрми громадянин села Чорторія Ониськів Дмитро, який був арештований 16.III.49 р.

20.III.49 р. До с. Веселівка прибули з райцентру: “нарсуддя” району Уланов Микола Олексійович, III-ій секретар РК КП(б)У Скідан (новоприбувший на місце Коваля), прокурор Сидоренко, заврайземвідділом Білик Степан Якимович, заврайфінвідділу Шестаков та багато інших. Згадані начальники хотіли скликати людей на мітинг, але тому

що ніхто не пройшов, вони ходили від хати до хати і кожному знаходили якусь провину. В гром. Шимончак Йосипа Дмитровича знайшли незаписану ялівку й списали акт, а суддя Уланов погрозив йому, що дістане за це найменше 5 років тюрми, в гром. Сліпої Ксенії Григорівної – ялівку й козу, в гром. Карп'як Максима застали його при шитті убрання і за це наклали йому 800 крб. податку, Гладкому Петрові приписали, що він незаконно тримає слугу. Усім цим селянам і багатьом іншим загрожено покаранням, а на другий день покликано до райцентру, де їм поставлено до вибору: або записатися до колгоспу, або суд. Всі громадяни, настрашившись суду, записалися до колгоспу.

Ще того самого дня ця група начальників збирала від колгоспників збіжжя на “посівний фонд” по 180 кг від одного гектара. В тій цілі вони зайшли до колгоспника Хробко Степана Михайловича, щоб давав насіння. Хробко відповів: “Я ж тому записався до колгоспу, що не маю чим поля обсіяти.[”] Другого дня ця ж група продовжувала збирати “посівний фонд”, а перед вечором від'їхала.

В с. Мишковичі група бійців військ МВД на чолі з о/у РО МГБ Булгаковим вечором, около 9-ої години, перевела ревізії у громадян: Лазути Олекси, Іванюти Василя і Безпалька Ярослава. В першого, який не хотів впустити большевиків, розбили двері. Після ревізій усі пішли до с/ради, звідки нагнали вартових додому, а самі, забравши у сусідів верети, позакривали вікна і тоді прикликали Синишин Степанію і її брата Петра. З ними говорили щось до пізньої ночі, опісля звільнили.

22.III.49 р. В с. Лучка група большевиків на чолі з головою РВК Стриешиним зловила вечором 6-ох хлопців на роботи в Донбас: Козловського Романа, Трач Едварда, Орловського Мирона, Горбового Богдана, Трач Ярослава і Задирайко Евгена. Трач Ярослава випустили з райцентру, а Орловський, Задирайко, Горбовий і Трач Е. повтікали.

Слідуючого дня в с. Чортория зловлено трьох хлопців: Круп'як Івана, Мачугу (обидва переселенці) і Драбик Івана на роботу в Донбас. Останнього відпустили.

24.III.49 р. В с. Мар'янка голова с/ради Боднар Йосип переводив збори, на які прибув заврайфінвідділу Шестаков Микола та сказав, щоб селяни до 1.IV.49 р. здали весь холостяцький податок. На це хтось із людей відповів: “Та цей податок розложений на рати.” Шестаков іронічно усміхнувся і сказав: “У нас перша рата на сніданок, друга на обід, а третя вечором.”

Після цього усіх членів колгоспу відпустили, а селян-односібників задержали і примушували вписуватись до колгоспу. Громадянина Борущак Михайла настрашили, що виженуть його з хати, коли він не подасть заяви в колгосп. Господар настрашився і підписав заяву. Подібним способом втягнули до колгоспу гром. Ярему Павла Васильовича. Решту придержаних громадян держали до вечора, але ніхто більше не підписав заяви. Громадянинові Зласьків Андрієві, який втік з

клюбу, Шестаков написав картку: “Ти сукин сину, втікай не втікай, а все ж ти ще схочеш вступити до колгоспу, але тебе не приймуть.” Цю картку положив в кашкет, що залишив цей господар, і відіслав до його дому.

На другий день большевики заказали 10 підвод і забирали від колгоспників сільськогосподарський інвентар. Між іншим, большевики виїжджали і до селян-одноосібників, які не підписали заяви, та забирали в них збіжжя і інвентар. Напр., в гром. Жидзьо Ксені (переселенка) забрали віз, 2 пари упряжі, борони й збіжжя – всього в два рази більше, чим у колгоспників. У гром. Стефанів Михайла забрали інвентар і збіжжя, в Бойко Мирона – два плуга, упряж, віз, борони і збіжжя і ін. Наприкінці Шестаков кричав: “Бандити, ви йдете проти колгоспу і радянських законів.”

24.III. В с. Дворіччя уповноважений по держпоставках Софронів Семен Васильович з двома помічниками: Ніконоровим і Дорожинським при допомозі секретаря с/ради Бакальця Євгена і голови с/ради Надратовського Стаха ходили по селянах і збирали збіжжя на “посівний фонд”. Другого дня вищезгадані большевики забирали від нововтягнених колгоспників сільськогосподарський інвентар і звозили до колгоспу.

В с. Йосипівка збирали большевики збіжжя на “посівний фонд”. Зайшовши до колгоспника Базар Миколи забрали в нього 160 кг збіжжя, а у господаря Скрипник Сидора знайшли заховане збіжжя, то за це змішали йому це збіжжя разом з мукою і болотом. В часі цієї роботи большевики намовляли усіх колгоспників, до яких заходили, щоб вони не дозволили селянам-одноосібникам зібрати озимину, засіяну на полі, що зараз належить до колгоспу.

Цього самого дня переселенець Мішко побив гром. Війтів Івана, і цей зголосив до с/ради. Уповноважений на це село Ревенко, прикликавши цього переселенця, списав з нього акт протокол і сказав підписатись. Селянин підписався, а тоді Ревенко сказав: “Іди додому, ти підписав заяву в колгосп.” Господар, не відзиваючись нічого, відійшов.

В с. Мишковичі зловлено на роботи в Донбас Місечко Володимира, Лучейко Петра, Чубиш Василя (переселенці), Пастух Богдана і Цюник Євгена. Місечко й Цюник повтікали, а інших забрали до райцентру.

В с. Гаї Великі большевики продовжували колгоспну акцію, яка почалась 8.III.49 р. Уповноважені РК КП(б)У Чернобаєв і Дідоренко довідались, що багато селян повтікало до Тернополя, щоб в той спосіб оминати большевиків. Згадані большевики поїхали до Тернополя і на вулиці завважили Майку Геронія. Майка почав втіка[ти], але большевики вистрілили за ним, ранили в голову й раненого змушували підписати заяву, але господар не підписав. У зв'язку з цим міліція приарештувала Чернобаєва і Дідоренка та забрали до тюрми. Справу

передано до суду, але по двох днях цих уповноважених звільнено, тільки документи осталися в суді.

25.III.49 р. В с. Конопківка редактор райгазети “Ленінський клич” Іванов Трохим Степанович і зав. відділом пропаганди й агітації Любарський збирали т. зв. посівний фонд, а для помочі хотіли взяти собі місцевого хлопця Чопко Івана (переселенець), що працює в Микулинецькому спиртзаводі. Коли згадані уповноважені звернулись до нього, щоб ішов з ними збирати збіжжя, він відповів: “Я рабувати людей не піду.” За цей вислів большевики хотіли його арештувати, але телефонували на РО МВД і тому що не було начальника, його звільнили, загрозивши, що якщо ще раз таке повториться, то його засудять.

24.III.49 р. Зі с. Веселівка пішли хлопці з 1930 р. народження до райцентру під комісію. Відпускаючи їх додому, начальник райвоенкомату до них сказав: “Ідіть додому, а ми вас покличемо, тільки уважайте, щоб Іван вас не зловив на Донбас.” (Іван – це голова РВК Стриєшин, який очолює майже кожного разу групу, яка ловить хлопців на роботи в Донбас.

25.III.49 р. В с. Мар’янка фінагент Зальопаний Матвій (зі с. Йосипівка) і старший інспектор податків Галашин Іван (зі с. Настасів), збираючи по селі холостяцький податок, записували кожного господаря, який не мав грошей, і грозили, що всіх їх віддадуть до Шестакова (начальник райфінвідділу), який приїде й skonфіскує їхнє майно. В такий спосіб вдалось згаданим агента зібрати холостяцький податок до 98% загальної суми, призначеної на село.

В с. Настасів о/у РО МГБ Бахмістеров і заступник начальника РО МГБ Шовнін з 6-ма большевиками переводили ревізію в гром. Пиндус Павла. Причиною ревізії було те, що хлопець згаданого господаря біг скоро зі школи додому. Під час ревізії розкинули загату, скинули зі стриху солому і знайшли там заховане м’ясо, яке господар одержав від сусіди за те, що поміг йому колоти безрогу. Бахмістеров записав, що це “бандьорівське” і припоручив йому варити вечерю. На вечерю зійшлися всі большевики, а з ними й Базар Данило (місцевий), який уже був п’яний. Він, звертаючись до господаря, сказав: “Ти думаєш, Павле, що бандерів вони вбивають (і тут показав пальцем на бійців)? Ні, то ми вбиваєм, завдяки нам і Булгакову в с. Настасові немає ні одного бандери.” Тоді Бахмістеров запитав Базара: “Слухай, Базар, як ти думаєш, війна буде?” Базара відповів: “Буде! Ленін сказав, що “комуни нет, або комуна на цілий свет”. Бахмістеров поплескав його по плечах, кажучи: “От і молодець.” Повечерявши, згадані большевики відійшли.

26.III.49 р. В с. Ладичин Большевики арештували двох молодих хлопців: Мацьопу Івана і Шуманського Володимира, яких засудили по 5 років тюрми. Справа є така, що перший втік від роботи з Донбасу, а другий був арештований органами МГБ в 1946 р. за співпрацю з нашим рухом і випущений.

28.III.49 р. В цьому селі прийшло 20 повісток для старших мужчин, щоб явились в РО МГБ. Коли усі покликані прийшли, від них вимагали підпису вступу до істребків. Частина з них підписалась, а частина не хотіла взяти до рук зброї, тому большевики їх приарештували й держали кілька днів в тюрмі.

В с. Йосипівка участковий міліції Чуробов Володимир (новопризначений) зловив трьох молодих хлопців, забрав до райцентру, де змусили їх записатись до істребків.

В с. Ладичин 10 большевиків на чолі з заступником голови РВК Николаєнком Миколаєм ловили молодих хлопців на роботи в Донбас. В результаті зловили: Станислав Андрія, Гриб Романа, Кошик Романа, Афінович Михайла, Сидор Івана та ще двох переселенців. По дорозі вони зловили ще Мовчан Еміліяна, але цей вирвався їм з рук і утік. За ним большевики стріляли, однак йому таки вдалось втекти. Із зловлених втік також Гриб Роман.

29.III.49 р. В с. Кривки група большевиків ловила молодих хлопців на роботу в Донбас. За цілий день зловили лише одного хлопця, решта повтікали.

Засідки, ревізії, переслухування.

Засідки відбулись:

1. в с. Мар'янка: 3.III – на вул. Цимбалівці;
2. в с. Настасів: 3.III – на господарстві Ткач Федора;
3. в с. Конопківка: 4.III – коло господарства Франків Анни; 7.III – к/госп. Озіренець Федора; 14.III – на господарстві Яремчук Ольги; 24.III – к/госп. Озіренець Петра;
4. в с. Лучка: 25.III – к/госп. Левковського Евстахія;
5. в с. Мишковичі: 25.III – на Лазутські[й] Горі (частина села).

Ревізії відбулись:

1. в с. Ладичин: 2.III – по всіх господарствах (див. “Сов. дем.” ст. 6); 3.III – в Ціп Михайла і Костик Юстини; 14.III – в Гульки Євгена, Гульки Ярослава і Білоцерковича Миколи (шукали, головно, в хаті за якимись паперами);

2. в с. Дворіччя: 3.III – у Притис Адама й Бакалець Івана; в останнього большевики переводили ревізію ще 12.III, підчас коли повалили піч, поперевертали ліжка, скриню, шафу, розкинули загату. Один з большевиків виліз з господарем на стрих і сказав: “Сідай, хазяй. Давай, покурим. Знаєш, ми мусимо шукати – приказують.” Подібно перевели ревізії в Дмитрусь Мартина, Карташ Петра, Афінович Ганни, Гарматій Івана і Череватої Параскевії.

3. в с. Чортория: 5.III – в гром. Біблого Івана. (Під час ревізії повалили мури, з хати повикидали ліжка, кухонне начиння, але нічого не знайшли); 16.III – у Васьків Степана й Ониськів Дмитра; 21.III – в Слободян Марії і Круп'як Степана (переселенець); 23.III – в церкві, а опісля в горішній частині села в таких громадян: Дорожинського Павла, Біблого Андрія, Дичко Степана, Дзюбановського Дмитра,

Ямник Івана, Паровського Антона, Укоп'як Семена, Дуліги Олекси, Орлінського Франка, Костик Івана, Брикайло Ганни, Андрущишин Петра, Фучак Івана, Романів Петра, Чиж Анни, Дорожинського Йосипа, Брикайло Параскевії, Вішньовського Петра, Гарматій Петра, Мамрош Дмитра, Орлінської Ганни і Лучків Семена. В ході ревізій виводили з хлівів худобу, розсипали збіжжя, шпигали дротами по стайнях, столах, пивницях, перевіряли стрихи, викидали з хат меблі, начиння кухонне і т. д. В гром. Андрущишин Петра висипали 2 ц ячменю, приготовленого на насіння, в соломі і забрали одну фіру пашної конюшини, а в Біблого Івана – три фіри.

4. в с. Лучка: 15.III – у Бадзюка Степана; 9.III – в Попко Михайла, Залозецького Петра, Свистун Петра, Стахів Михала, Орловського Евгена, Чуб'як Павла та інших. Ревізії мали виключно терористичний характер. В гром. Попко Михайла, як тільки прийшли, викопали в хаті під ліжком яму, а в інших господар[ів] розкидали загати, викида[ли] бараболі з пивниць, стукали по каміннях, шпигали дротами землю і т. п. Більшість з цих господарів була арештована в попередніх роках за співпрацю з нашим рухом.

5. в с. Мишковичі: 20.III – в Лазути Олекси, Іванюти Василя і Безпалька Ярослава;

6. в с. Гаї Великі: 21.III – в Погодик Михайла.

Переслухання:

1. в с. Мишковичі: 2.III – Федик Емілію Василівну, Ліського Івана Микитовича, Лось Ольгу Максимівну, Джулу Богдана і Кіт Галину (їх допитувано в справі пропавшої з МТС-у машини до писання).

Козлівський р-н:

23.II.49 р. В с. Денисів участковий РО МВД Хижняк арештував гром. Самицю Йосипа за те, що він не вивіз визначеної кількості дров з Бережанського лісу.

1.III.49 р. В с. Ходачків В.[еликий] з райкому комсомолу Литвин, Смірнов і Сухар Іван при допомозі сільської управи зганяли до с/ради людей та змушували їх вносити заяви про вступ до колгоспу. Селяни ховались перед більшовиками, а деякі втікали з села. Вищезгадані сталінські вислужники зловили на дорозі Кріль Стаха та в с/раді домагалися від нього підпису заяви в колгосп. Коли [той] рішуче заявив, що заяви не підпише, його так побили, що він два тижні пролежав хворий.

В с. Домаморич група більшовиків з уповноваженим РК КП(б)У Тимчаком намагалась зорганізувати колгосп. До цієї роботи завербували весь сільський актив. Однак селяни, довідавшись про це, повтікали з села. Більшовики стріляли за втікаючими і кого зловили, забирали до с/ради, де змушували підписувати заяви. Селяни бунтувались – не хотіли писатись до колгоспу. Тоді більшовики почали грабити в селян збіжжя та інші хатні речі. В гром. Струк Володимира пограбили збіжжя, в Доптюх Івана – 3 ц збіжжя, в Собків Степана –

подушки й перину, в Захарків Теклі – подушки й інші речі, та в багатьох інших. Коли й це не помогло, сталінські бандити вдалися до побоїв. Жінку Доптюха, мимо цього, що ограблено збіжжя, важко побили за те, що не хотіла записатись до колгоспу.

2.III.49 р. В с. Денисів голова РВК Богуш зібрав усіх десятників і сказав до них: “Коли не хочете підписувати заяв в колгосп, то ви всі, десятники, поїдете до лісу на роботу.” Після цього згаданий голова разом з іншими більшовиками виганяв селян з підводами на роботу до Бережанського лісу.

Нічю участковий РО МВД Хижняк та місцеві істребки арештували служницю громадянки Самиці Марії (прізвище не відоме), яка скривалась перед більшовиками. Арештоану відставлено на РО МВД.

В с. Забойки молоді хлопці, Глібко Йосип, Мілян Йосип і Карпо Василь, які повтікали від роботи з Донбасу, записались до істребків, щоб в той спосіб оминати кари. Згадані хлопці поїхали до райцентру по зброю, і там їх всіх поарештували.

3.III.49 р. На хуторах Тартаки (с. Дмухавець) група більшовиків, до якої входили: заврайпарткабінету Болгарін Дмитро, емведист Зубков, голова с/ради Хрипівський Василь та ще один працівник райадміністрації, ходили по окремих господарствах та грабили в них збіжжя на т. зв. посівний фонд для колгоспу. В гром. Бойко Володимира вони ограбили 30 кг вики³⁶. Коли жінка цього господаря не хотіла віддати її, то Болгарин побив жінку, а голова с/ради Хрипівський сказав, що як принесе стільки гречки, як вики, то її вику звернуть. Згадана жінка завезла 30 кг гречки, але мимо цього вики її не віддали, і гречка пропала.

3.III.49 р. В с. Покр[о]пивна начальник РО МВД Теренков разом з іншими емведистами ограбили: Шкільного Михайла, Поврозник Дмитра, Брилінського Володимира, Лібер Василя, Лібер Андрія, Митник Анастасію та інших за те, що вони не хотіли підписати заяви про вступ до колгоспу.

4.III.49 р. В с. Слобідка секретар с/ради Львівський Володимир покликав до канцелярії гром. Томашівську Софію і сказав їй, що вона буде брати гроші за мужа, який згинув на фронті в ЧА, і що треба на це підписати справку. Вищезгадана неграмотна, зробила знак на цій справці, а це була заява в колгосп. В такий сам спосіб цей же секретар втягнув до колгоспу гром. Андрухів Степанію.

В с. Дмухавець зав. райпарткабінету Болгарин і інструктор райредакції (прізвище невідоме) заходили до всіх тих громадян, які ще не вступили до колгоспу. Між іншим, зайшли до хати гром. Шклянки Ілька, який тоді лежав хворий. В хаті не було нікого більше. Коли до хати повернула жінка Шклянки Ілька, то застала в хаті вищезгаданих бандитів, які держали посеред хати її хворого чоловіка, але він не міг вже нічого говорити. Що з ним робили – невідомо. Зараз по приході

³⁶ Йдеться за корм для худоби (вика, виґа).

жінки, обидва большевики вийшли і по дорозі говорили між собою, що Шклянка Ілько може померти, а тоді було б зле.

В с. Денисів голова РВК Богуш, зав. райземвідділу Свергуненко, секретар РВК Дарморис та інші збирали т. зв. посівний фонд і при цьому змушували селян вступати в колгосп. Заяви ніхто не підписав. Тоді большевики арештували гром. Будного Володимира за те, що не вивіз з лісу призначеної норми дров. Арештованого відставлено до райцентру.

5.III.49 р. В с. Таурів о/у РО МГБ Безгодов з групою большевиків переведив ревізію в гром. Петришин Антона. Після ревізії згаданий ходив по селі й виганяв селян з підводами на роботу до лісу. У гром. Щербак Кирила і Михаськів Богдана, які не поїхали на цю роботу, забрав коні й дав їх до колгоспу. За це саме побив гром. Ярощука.

В с. Городище В. большевики збирали збіжжя на "посівний фонд". Пополудні до села прибув 1-ий секретар РК КП(б)У Волков і II-ий секретар Одринський, які приказали большевикам переводити ревізії по господарствах і забирати збіжжя, яке тільки є. Згадані секретарі ограбили Огністого Василя (2 ц збіжжя), Сисака Івана (півтора центнера), Мілян Івана (2 мішки кукурудзи в качанах), а від'їжджаючи, наказали, щоб в такий спосіб збирали збіжжя по цілому селі. Оставші большевики, як зав. райторгвідділу Іншаков, інспектор райВНО Каранковський, секретар с/ради й інші продовжували далі свою роботу і, шворуючись на своїх начальниках, пограбили ще: Перісту Юлію (2 ц збіжжя), Куцак Володимира (2 ц збіжжя) і Татарин Івана, в якого забрали 50 кг жита, 25 кг кукурудзи, 10 кг квасолі і 5 заячих шкірок. Крім цього, Шимків Михайло Іванович (депутат) побив ще гром. Перісту Юлію, яка сказала, що це є рабунок, а не добровільна здача.

В с. Денисів голова РВК Богуш і зав. райземвідділу Смигуненко [Свергуненко] переводили збори колгоспників, на яких вибирали іншого голову колгоспу, бригадира і завідуючого складом. На зборах "обрано" головою Гольчжика Петра (східняк), бригадиром Головатого Євгена, а зав. складом Мазепу Миколу. Збори відбулись в зв'язку з тим, що попередній голова колгоспу залишив роботу й не хотів виконувати положених на нього обов'язків.

5.III.1949 р. Із с. Ходачків В.[еликий] трьох істребків: Смоляк Петро, Гатала Григорій і Корінь Андрій пішли до райцентру на РО МВД, щоб їх звільнили зі служби, бо вони хочуть іти на шоферський курс. По дорозі стрінув їх о/у РО МГБ Приходько, відкликав Коріня Андрія набік і сказав йому прийти до його канцелярії на РО МГБ. Корінь пішов туди. Там йому сказали, що якщо він не признається, хто в с. Ходачків В.[еликий] має зв'язок з українськими повстанцями, то застрілять його або засадять в тюрму на 25 років. Корінь зізнав тоді, що одного разу Смоляк Петро дав йому читати підпільну літературу і що вони обидва три рази розповсюджували в селі протиколгоспні листівки. Після допиту забрав від нього документи й о годині 2-ій попівночі

відпустив. Коли Корінь прийшов додому, то все це розказав Смолякові Петрові й радив йому піти до Приходька на РО МГБ, признатись до всього, то він все подарує. По цім всім Смоляк втік і зараз скривається, а Корінь, настрашившись, також почав скриватись.

6.III.49 р. В с. Городище В. зав. райторгвідділу Іншаков Василь разом з іншими большевиками ограбив гром. Кривокульську Теофілю. Не заставши її вдома, розбив двері й забрав 80 кг збіжжя. Це саме зробив в Островській Теклі, в якій забрав 50 кг зерна.

Цього дня звільнено з тюрми громадянина з с. Денисів Мучного Володимира на тій підставі, що він погодився вивезти з лісу 10 кобо-метрів дров. Слідуючого дня він поїхав до роботи.

7.III.49 р. До с. Таурів приїхав якийсь большевик (прізвище не відоме), який зібрав усіх десятників і з ними ходив по селі та збирав збіжжя на "посівний фонд". Хто із селян не хотів дати добровільно, то в того силою забирали.

В с. Покропивна о/у РО МГБ Цегульський, переводячи ревізії на хуторах Лібри, Шляхта й Марущаки, арештував одного чоловіка (прізвище не відоме) і відставив до району.

До с. Купчинці приїхали з району: II-ий секретар РК КП(б)У Одринський, адвокат Шишацький і зав. медсанпункту з с. Іванівка Попкова. Вони при помочі голови колгоспу Жарика Михайла і голови земгромади Барського забирали в селян збіжжя на "посівний фонд". Хто відмовлявся, чи говорив, що не має що дати, в того робили ревізію і знайдене збіжжя забирали. В гром. Порохнявого Мирослава і Яреми Петра забрали по 1 ц ячменю.

В с. Денисів участковий РО МВД Хижняк арештував хлопця Майданчин Омеляна, який втік з Донбасу.

8.III.49 р. В с. Городище В. большевики засудили Кір Івана на 4 місяці тюрми за те, що втік від роботи з Донбасу.

9.III.49 р. В с. Покропивна о/у РО МГБ Цегульський, нач. РО МВД Теренков, емведист Явний й інші ходили по господарях і забирали збіжжя у всіх тих, які не хотіли записатися до колгоспу. Вкінці арештували Лібер Василя, Лібер Андрія і Митник Анну (65-літня жінка), яких держали в будинку с/ради до вечора, а вечором звільнили.

9.III.49 р. В с. Купчинці адвокат Шишацький, голова земгромади Барський і голова колгоспу Жарик Михайло грабили в селян збіжжя на "посівний фонд". В гром. Гриб Олекси й Бишко Івана забрали по 1 ц збіжжя.

В с. Забойки "нарсуд" засудив гром. Нарядівського Петра на 5 місяців тюрми за те, що втік від роботи з Донбасу. Цього самого дня звільнено з тюрми громадянина с. Забойки Журбелу Йосипа.

10.III.49 р. На прис. Горб (с. Городище В.) зав. райторгвідділу Іншаков, інспектор райВНО Каранковський та інші, збираючи збіжжя на "посівний фонд", в гром. Качинської, якої не було вдома, забрали три центнери збіжжя.

На хут. Тартаки (с. Дмухавець) т. зв. бригада по збиранню “посівного фонду” ограбила гром. Гнатюк Романа (забрала 1 ц ячменю), Бойко Оле[к]су (1 ц вівса) і Редьку Петра (50 кг жита і 13 кг кукурудзи).

12.III.49 р. В с. Забойки уповноважений Гарасимів (зав. райсоцзабезу) заарештував селянина Базар Михайла за те, що він не поїхав до лісу на роботу.

13.III.49 р. На присілку Мазенівка (с. Дмухавець) большевики зловили двох молодих хлопців: Швець Василя і Слиж Евстахія на роботу в Донбас. Їх забрали до Козлова, звідки Слиж, перебравшись за жінку, ще того самого дня втік, а Швець залишився.

До с. Покропивна прибули з району: 1-ий секретар РК КП(б)У Волков Іван Денисович, начальник РО МГБ Губка, о/у РО МГБ Цегульський, зав. банку Комукаєв і інші. Згадані змушували селян вступати до колгоспу, уживаючи до цього різних способів, як підступ, обман, терор і т. д. Наприклад, селян[ин] Шкільний Теодор прийшов до с/ради, щоб виробити собі посвідчення на одержання грошей за корову, яка згинула. Комукаєв, виробивши йому посвідку, вложив під неї готову заяву про вступ до колгоспу з калькою і казав Шкільному підписатись. Селянин підписався, а тоді Комукаєв дав йому посвідку і сказав, що він рівночасно підписав заяву до колгоспу. Потім Шкільний оправдувався, що він заяви не підписував, але начальник РО МГБ Губка показав йому заяву й крикнув: “Чиє то письмо? Ти думаєш, що ми дураки?” При цьому вдарив його й наказав, що коли він кому небудь скаже про це, то його засудять.

Цього дня большевики організували колгосп також в с. Купчинці. Вони ходили по хуторах Драгоманівка й Доли та змушували людей підписувати заяви. Хто не хотів підписати заяви або втік, в того перевели ревізію і забирали все збіжжя, яке знайшли. В такий спосіб ограблено в гром. Бойко Богдана 6 ц. збіжжя, в Бурим Володимира – 2 ц, в Бохемського Тимка – 3 ц, в [Якова] Милого – 3 ц. Пограбоване збіжжя забрали на т. зв. посівний фонд. На слідуючий день ограбили ще Гарматій Михайла (забрали 2 ц збіжжя) і Білого Богдана (також 2 ц).

15.III.49 р. до с. Довжанка приїхав інспектор райфінвідділу Ропій з двома працівниками та збирав податок. Хто не мав грошей, в того перевели ревізію і що знайшов, забирив. В гром. Стадницького Миколи знайшов виправлені шкiри і за це списав акт та загрозив, що, якщо до вечора не заплатить податку, то віддасть під суд.

15.III.49 р. В с. Купчинці большевики ограбили Мазепу Софію (забрали 2 ц збіжжя) і Деркач Володимира (забрали 1 ц збіжжя) за те, що вони не хотіли підписати заяви про вступ до колгоспу.

16.III.49 р. В с. Кутківці³⁷ засуджено гром. Лисак Василя на 2,5 року примусової роботи за те, що не поїхав на роботу до лісу.

В с. Довжанка ограблено за несплатення податку таких людей: Осадчук Якова, Андрущак Степана, Кипуш Миколу та інших.

---

³⁷ Тепер мікрорайон м. Тернополя.

19.III.49 р. В с. Забойки зав. райсоцзабезу Гарасимів разом зі сільським активом грабили в селян збіжжя на т. зв. посівний фонд і рівночасно примушували вступати до колгоспу. В гром. Віктор[а] Кульби, який не хотів підписати заяви в колгосп, забрали 2 ц збіжжя. Цього дня вищезгадані грабіжники перевели збори з активом села, на яких о/у РО МГБ Приходько грозив, що хто не піде до колгоспу, то тих заберуть на Сибір.

20.III.49 р. В с. Купчинці другий секретар райпарткому Одринський покликав до с/ради Марків Дмитра, Парадюк Михайлину, Гриб Олексу, Фіялку Петра й Броду Павла. З покликаних прибула до с/ради лише Марків Марія, жінка Дмитра. Одринський сказав їй підписати посвідку про те, що вона хоче господарювати самостійно. Одначе ця жінка завважила, що Одринський підложив під посвідку кальку, тому не підписала цієї посвідки, кажучи: “Ви вже нас раз обдурили.”

21.III.49 р. В с. Ходачків В.[еликий] секретар райкомсомолу Липка Іван, збираючи на “посівний фонд” збіжжя, зрабував в гром. Хомик Івана 2 ц збіжжя, в Бандзіляка – 3 ц, в Бубенчука – 3 ц.

В с. Купчинці II-ий секретар РК КП(б)У Одринський разом з іншими большевиками ограбив гром. Цилінського Стаха (забрав 2 центнери збіжжя) і Сурман Марію (3 ц), після чого сказав, що віддасть їм збіжжя, коли вони підпишуть заяву в колгосп. Однак згадані селяни не погодились на це, і збіжжя пропало.

22.III.49 р. В с. Денисів 1-ий секретар РК КП(б)У Волков Іван Д., II-ий секретар Одринський, секретар РВК Дармориз, о/у РО МГБ Комарчук і багато інших зігнали весь сільський актив до школи й тут різними способами змусили їх записатись до колгоспу. В результаті підписали заяви: голова с/ради Атаман Франко, секретар Зубаль Григорій, агент заготівель Хома Роман, голова кооперативи Росоляк Богдан, крамар Неділя та голова земгромади Федик Степан. Згадані большевики заночували в школі, а о/у РО МГБ Комарчук з кількома большевиками держали засідку поблизу будинку.

В с. Дмухавець відбулися колгоспні збори, на яких переобрано правління колгоспу. Головою колгоспу вибрано Стасишин Дмитра, а бувшого голову Мриглода Андрія наставлено бригадиром.

Так само переобрано правління колгоспу в с. Слобідка. Дотеперішнього голову колгоспу Поврозника Василя усунено, а вибрано Бойка Миколу.

23.III.49 р. В с. Забойки зав. райсоцзабезу Гарасимів пограбив в гром. Криль Петра 60 кг збіжжя на “посівний фонд”.

25.III.49 р. В с. Таурів 4-ох більшовиків з райфінвідділу забрали в гром. Шевчук Василя, який недоплатив 50 крб. до податку, подушку, а в інших перини, подушки, хустки і т. п.

27.III.49 р. В с. Городище В. “нарсуд” засудив секретаря с/ради Ткача Василя на 6 місяців примусових робіт за те, що він не явився на сесію, яка відбулась в районі 20.III.49 р. Засуджений має відбутися свою

кару у своєму рідному селі, працюючи далі секретарем с/ради, а щомісяця стягатимуть з його зарплати 30%.

В с. Ходачків В.[еликий] начальник райвоєнкомату Зановський, о/у РО МГБ Приходько та ще кількох переводили збори, на яких затвердили насильно зорганізований колгосп і вибрали колгоспне правління. Колгосп названо ім. XI з'їзду ЛКСМУ, і приділено для нього 250 га землі.

В с. Городище засуджено гром. Левицького Михайла на один рік тюрми за невиконання т. зв. норми вивізки дров з лісу. Двох інших громадян: Псуй Михайла і Перістого Михайла, які були арештовані разом з Левицьким, звільнили.

28.III.49 р. В с. Яструбово судовиконавець Хижий забрав коня в гром. Яремка Гарасима за те, що його син засуджений на 10 років тюрми за крадіж.

В с. Купчинці протягом звітуючого періоду большевики ограбили в селян 150 ц збіжжя на т. зв. посівний фонд.

Засідки, ревізії, переслухування.

Засідки відбулись:

1. в с. Купчинці: 1.III – в селі;
2. в с. Таурів: 2.III – на вул. Зелений; 9.III – на цьому ж місці; 11.III – коло господарства Каплюх Михайла; 12.III – к/господарства Запоточної Анастазії; 14.III – на вул. Загребелька; 15.III – на вул. Довгий Кінець; 18.III – на вул. Загребелька; 21.III – на вул. Зелений; 25.III – тут же;
3. в с. Дмухавець: 3.III – в частині села Козлівський Кінець; 24.III – на хуторах Мазенівка; 12.III – тут же;
4. в с. Городище: 4.III – на присілку Млинці; 6.III – на присілку Горб; 10.III – к/господарства Олійника; 12.III – на вул. Зелений; 13.III – на присілку Канада; 16.III – на вул. Глинка; 21.III – тут же.
5. в с. Ходачків В.[еликий]: 12.III – в селі;
6. в с. Денисів: 12.III – на вул. Лапаївка;
7. в с. Слобідка: 12.III – на господарстві Шимків Михайла;

Ревізії відбулись:

1. в с. Денисів: 12.III – в Савки Теодозії;
2. в с. Забойки: 27.II – в Кріль Марії і на хуторах Соколівка. (Тут большевики арештували Бурбелу Йосипа та від'їхали з ним до району); 18.III – по всіх господарствах;
3. в с. Таурів: 2.III – в Галак Анастазії, Загребельного Степана, Лаврів Володимира і Клак Евстахія; 5.III – в Петришин Антона; 11.III – в Хоми Онуфрія; 16.III – в Загребельного Івана; 20.III – в Мовчко Микити і Мовчко Ольги; 22.III – в Луцишин Василя і Воробій Марії; 26.III – в Петришин Антона й Федика Юрка;
4. в с. Дмухавець: 12.III – на прис. Мазенівка по всіх господарствах;
5. в с. Кутківці: 18.III – в Редачинського Петра і Коржинського Франка;
6. в с. Городище В.: 22.III – на хуторах Горб по всіх господарствах;

Переслухувано:

1. в с. Забойки: 27.II – голову с/ради Кульбу Евстахія, Палигу Василя Дмитровича, Волянського Івана Васильовича, Скибиляк Степана і Кріль Володимира. Всіх допитувано в справі вбивства участкового Черника Евстахія; 23.II – Палигу Василя, Палигу Леона і Голод Катерину (сестра жінки участкового); 19.III – Черніцького Стаха, Чудак Василя, Коцюх Анну, Цап Ліду, Чудак Ольга і Федик Марію (про що їх питали – невідомо); 2.III – Волянського Івана, Кузь Петра і Табаку Павла Васильовича (в справі вбитого участкового); 22.III – Гузелу Івана й Малаховського Петра;

2. в с. Купчинці: 4.III – Якимишин Левка, Войтів Миколу, Качунь Івана і Коваль Софію (Останню допитувано про її мужа Чорній Павла – де він є, чи пише до неї, що робив за німецької дійсності і т. п. (Чорній Павло був станичним ОУН в с. Мар'янка, Микулинецького р-ну. З приходом німців за дорученням Організації вступив до української поліції в Тернополі. Як перейшов фронт в 1944 р., більшовики забрали його до ЧА, де він був під іншим прізвиськом. Зараз десь живе на ліві документи.) Про що питали інших – невідомо); 10.III – Грендаш Миколу, Грендаш Івана, Савку Дмитра, Савку Іванну, Савку Степана і Савку Михайла (Про що питали – невідомо); 26.III – Малицьку Анну і Малицьку Наталію (О/у РО МГБ Комарчук запитував їх, хто давав їм українські рев.[олюційні] пісні, які знайшов в їх хаті прокурор Пилипенко);

3. із с. Покропивна: 6.III – Зникулу Василя, Брилінського Василя, Брилінського Івана, Радловського Степана і Гужду Марію;

4. в с. Довжанка: 14.III – Квасницю Івана, Васюту Теодора Григоровича, Стадницьку Анну і Швець Марію (про що питали – невідомо);

5. в с. Кутківці: 15.III – Топорницького Івана, Васильків Івана, Вицко Степанію, Вицко Євгенію і Воловік Анну;

6. в с. Ходачків В.[еликий]: 26.III – Корінь Андрія (Про що питали – невідомо);

Зборівський район:

1.III.49 р. Зі сторони с. Тустоголови в напрямі с. Кудинівці йшло 6-ох більшовиків на чолі з о/у РО МГБ Сіненком. Біля мосту, який є між селом Жуківці і Кудинівці ці більшовики задержали 22-літню дівчину Затковську Ярославу зі с. Кудинівці. Один з цих більшовиків зловив цю дівчину й тягнув під міст з наміром знасилувати її. Коли дівчина почала кричати, інші більшовики заткнули її рот хустиною, але по кількох хвилинах боротьби вона вирвалася їм з рук і втікла.

В с. Коршилів більшовики арештували гром. [Фочук] Василя. Причина арештування невідома.

2.III.49 р. В с. Глинна (р[-]н. Козова) більшовики організували колгосп. Тому що ніхто з селян не хотів підписати заяви, більшовики почали в них грабити все збіжжя, не лишаючи ні одного зерна. Наприклад, в гром. Мутиль Максима під час ревізії знайшли 18 кг

конопляного сім'я, яке господар сховав під перину на ліжку. Незважаючи на те, що цей селянин здав осінню весь контингент, большевики забрали й цих останніх 18 кг сім'я. В гром. Михайлюк Івана два центнери збіжжя, яке він купив собі на прожиток за продану корову. В гром. Мохновського Михайла забрали 1 ц останнього жита.

7.III.49 р. До с. Присівці прибули з району: райпрокурор Ліпков, о/у РО МГБ Земсков і 4-ох емведистів. Згадані большевики, провіривши в с/радї господарські книги, арештували голову с/ради Пер[е]ймибїду Олексу і секретаря Ковляк Ольгу за те, що вони розписували поле для тих, які женились або йшли від своїх батьків на свою господарку.

8.III.49 р. В с. Яцківці о/у РО МГБ Сїненко разом з головою с/ради Пташник Романом переглядали господарчі книги й виписували з них т. зв. куркулів.

10.III.49 р. В с. Плавуча В.[елика] емгебіст [Земс]ков перевів ревізії у громадян: Місюти Максима і Бриндзюк Максима, після чого заарештував цих господарів і відставив до району. На слідуючий день Місюту випустили, а Бриндзюка Максима держать в тюрмі до сьогодні.

11.III.49 р. До с. Кальне прибув 1-ий секретар РК КП(б)У Харченко і завідуючий райВНО Щербаков. Згадані большевики вийшли на мурованку і конфіскували в переїжджаючих селян дрова, що везли з Розгадівського лісу. Селяни показували квитанції, але нічого не допомгло, ще добре їх побили й пустили без нічого. І так, забрали дрова в Урбанського Івана, Грицишин Івана зі с. Заруддя і в інших. За ці дрова селяни платили в лісі по 50 крб. і мали на це асигнати. Зрабовані дрова большевики наказали голові с/ради відставити до Зборова на їхні квартири.

Тепер хто із селян хоче купити собі дров, то мусить ждати до пізнього вечора, а тоді бічними дорогами привезти додому, бо в противному разі відберуть.

В с. Кудинівці о/у РО МГБ Коваленко, Сїненко і 8 большевиків переводили стислі ревізії в громадян: Юрчишин Івана, Гончак Марії, Гуменної Катерини і Кушнір Петра. Останнього о/у РО МГБ Коваленко розпитував про бандерівців, а коли цей не хотів відповідати, почав бити його рукояткою свого нагана по лиці й голові.

12.III.49 р. В с. Плісняни райпрокурор Ліпков арештував голову с/ради Боднар Дмитра за те, що він розписував на нових господарів поле й інвентар. Дня 20.III.49 р. "нарсуд" засудив його на 5 років тюрми.

17.III.49 р. В с. Лавриківці трьох большевиків грабили селян за несплачення податку. І так, в гром. Роздільського Василя забрали все убрання і дві кози, в гром. Романів Степана Йосиповича все убрання його і жінчине.

18.III.49 р. В сс. Данилівці й Осташівці уповноважений по поставках Дубовський й якийсь ревізор з області (прізвище не відоме) з кількома большевиками провірювали вночі по господарських стайнях, хто скільки має худоби. В с. Осташівці у гром. Бачинського Григорія

знайшли дві шкіри з телят. За це господаря важко побили й списали акт оскарження, тому що не віддав шкір до кооперативи. В гром. Марцюк Михайла знайшли два кілограми тютюну, який skonфіскували й наложили господареві 1800 крб. кари.

19.III.49 р. В с. Данилівці начальник райфінвідділу Кузьменко та ще двох большевиків грабили селян за несплачення бездітного податку. Забирали коні, збіжжя, убрання і рівночасно писали судові упімнення.

21.III.49 р. В с. Яцківці о/у РО МГБ Сіненко з 5-ма большевиками, перебравшись на цивільно, ходили по селі, співали українські пісні й цим хотіли спровокувати населення. Однак ніхто з селян не дався спровокувати.

24.III.49 р. Із с. Коршилів вивезено на Сибір Грицишин Ксеню з двома дочками: Ольгою і Теклею за мужа, який арештований й суджений. Майно skonфіскувано;

Із с. Присівці вивезено такі родини: Кусень Василя зі сином Олексою і невісткою Анною, Петльовану Теклю з 5-тимісячною дитиною, Грицишин Василя з жінкою Яриною і дочкою та матір'ю Ярини Анастазією. Всі ці родини вивезені на Сибір за те, що їх родини засуджені. Майно вивезених skonфіскувано.

[2]6.III.49 р. Із с. Озірна вивезено на Сибір гром. Сютру Евдокію з чотирма дочками за сина, який перед приходом большевиків виїхав на еміграцію; Берестецьку Анну зі сестрою Ольгою за брата, що був в СС-дивізії Галичина; Карп'як Ілярія з жінкою і дитиною. Майно вивезених skonфіскували.

27.III.49 р. В с. Кабарівці 6-ох большевиків зі Зборівського гарнізону МВД зайшли до гром. Дяків Івана й цілий день переводили в нього стислу ревізію. Не знайшовши нічого, арештували дві його дочки: Параскевію і Анну та від'їхали до району. Від'їжджаючи, забрали всі речі арештованих дочок і убрання зі сина (арештований скоріше). Другого дня сестра вищезгаданих арештованих принесла до тюрми харчів для сестер і братів, однак большевики харчі віддали звільненій сестрі Анні, а її арештували.

Дня 29.III.49 р. до вищезгаданого господаря прийшли ще раз большевики, перешпигали й перекопали все його подвір'я і, вкінці, арештували господаря та від'їхали до району. Всіх арештованих держать ще досі в тюрмі.

Засідки, ревізії, переслухування.

Засідки відбулись:

1. в с. Білківці: 7.III – к/господарства Олійник Ілька і Бабій Олекси (голова с/ради); 17.III – к/господарства Дудар Ядвиги; 23, 24 і 25.III – к/сілярди;

2. в с. Кудобинці: 10.III – від сторони с. Тустоголови; 11.III – від сторони с. Жуківці;

3. в с. Данилівці: 17.III – к/господарства Козюпи Івана; 20.III – на оболоні від сторони с. Мшана;

4. в с. Осташівці: 22.III – від сторони с. Данилівці;
5. в с. Богданівка: 26.III – в селі;
6. в с. Яцківці: 26.III – в селі;
7. в с. Заруддя: 26.III – в селі.

Ревізії відбулись:

1. в с. Жуківці: 7.III – в Скочилях Осипа;
2. в с. Яцківці: 7.III – в Олійник Михайла, Новак Євгенії, Котовського Петра і Ребрик Івана (Під час ревізії виганяли худобу з хлівів, викидали гній, копали рови й рівночасно підкидали для провокації свої гранати. Однак ніхто з селян не дався спровокувати);
3. в с. Цецова³⁸: 5.III – в Маланчук Тимка, Хамрай Василя і Штокало Петра;
4. в с. Кудинівці: 5.III – в Суліман Петра, Груші Петра, Груші Андрія, Процик Осипа, Стьопа Осипа, Волянського Кліма. У згаданих селян большевики копали коло будинків рови, розпалювали печі, розшивали стріхи, зривали в хатах долівки і т. п.; 11.III – в Юрчишин Івана, Гончак Марії, Гуменної Катерини і Кушнір Петра; 15.III – в Гончак Марії, Юрчишин Івана, Кушнір Петра, Покиданець Івана і Химчук Михайла; 19.III – в Кушнір Петра (В нього під час ревізії повалили піч, викопали глибокі рови на подвір'ї, повикидали всі снопи зі стодоли і, вкінці, ограбили 60 снопів вівса та від'їхали);
5. в с. Нестерівці: 5.III – в Завидков'як Антона;
6. в с. Плавуча В.[елика] (р[-]н. Козова): 10.III – в Місюти Максима і Бриндзюк Максима (див. "Сов. дем." ст. 21 [оригіналу]);
7. в с. Заруддя: 24.III – в Лози Віктора, Ярміцького і Насланця; 27.III – в Гнідога Василя, Гнідога Григорія, Сидій Івана, Рижої Ольги і інших;
8. в с. Кабарівці: 27.III – в Дяків Івана (Див. "Сов.[єтська] дем.[ократія]" ст. 22 [оригіналу]).

Переслухувано:

1. в с. Цецова: 5.III – Малегус Петра, Кучер Василя, Кучер Максима Андрійовича, Кучер Павла Степановича, Дзьордзь Павла Мартиновича, Слівінського Теодора Йосиповича і Вівчарівського Володимира Петровича (Про що їх питали – невідомо); 19.III – Юрченко Євдокію, Замрикіт Євгена, Хамрай Галину Василівну, Замрикіт Василя Григоровича, Вівчарівського Осипа і Діткун Василя Ільковича (В якій справі їх переслухувано – невідомо);
2. в с. Плавуча М.[ала] (р[-]н. Козова): 1.III – Костик Івана, Баб'як Олекс[у] і Дожук Миколу (Про що допитували – невідомо);
3. в с. Кудобинці: 2.III – Покорчак Івана, Антонів Яцка, Каськів Василя і Боднар Теодора (Слідство переведено в справі арештованого гром. Оленюк Василя);
4. із с. Йосипівка: 18.III – Шперналь Володимира Васильовича і Галушку Степана Харитоновича (Розпитували про українських

³⁸ Тепер с. Калинівка Зборівського р-ну Тернопільської обл.

повстанців, що населення говорить про війну і т. п.; 19.III – Павлович Івана Ів.[ановича], Коршилівську Марію, Гугус Теодора, Павлович Михайла Васильовича, Процик Михайла і Чоловського Антона (Розпитували про українських повстанців).

Заложцівський район:

4.III.49 р. На хуторах Дубина (с. Вертелка) большевики зловили запільника Баралішин (брат вповшого повстанця), який п'ятий рік скривався перед большевиками. Зловленого один день держали в канцелярії с/ради, де били й допитували, а другого дня відставили до району.

20.III.49 р. На с. Вертелка о/у РО МГБ Пономаренко списав все майно гром. Дмитерка М., арештованого за співпрацю з українськими повстанцями.

24.III.49 р. В цьому селі большевики насильно вигнали з хат двох господарів: Сагана Миколу й Заборського Івана. На господарстві Сагана примістили колгоспний магазин, а в Заборського Івана – колгоспну контору.

Другого дня большевики почали грабити селян і змушувати підписувати заяви про вступ до колгоспу. Награбоване збіжжя відставили до колгоспу. В часі цієї акції побили гром. Павлусик Михайлину, яка не хотіла дати збіжжя. Свою грабіжницьку роботу продовжували большевики ще 26 і 27.III.

25.III.49 р. В с. Ренів 8-ох большевиків ограбило гром. Беркиту Марію, в якої забрали 2 ц збіжжя. Збіжжя відставили до колгоспу.

26.III.49 р. В цьому ж селі большевики дальше грабили. Грабіжницьку групу очолювали: 1-ий секретар РК КП(б)У Молько і Верещагін. Згадані цілковито ограбили гром. Савич Петра, забираючи в нього все збіжжя, яке тільки знайшли. Всього було 3 ц.

29.III.49 р. В с. Білокриниця уповноважений по колгоспі Гірний (міліціонер) арештував селянина Мельник Петра за те, що він на хотів бути головою колгоспу. Арештованого після 4-ох днів звільнили на тій підставі, що він погодився бути рахівником в колгоспі.

Цього дня цей сам Гірний й ще один Щирба з райуповмінзагу ограбили селянина Журик Івана, який не хотів записатися до колгоспу. У нього забрали все збіжжя, муку, квасоллю і кукурудзу, не лишаючи йому нічого на прожиток.

Слідуючого дня згадані большевики насильно стягали від селян сільськогосподарський інвентар і відставляли до колгоспу. Потім арештували Паламар Василя, Дручка Михайла, Коваль Йосипа, Коваль Івана, Біль Антона і переселенця з-за лінії Керзона Ференц Степана за те, що не хотіли вступити до колгоспу.

Засідки, ревізії, переслухування.

Засідки відбулись:

1. в с. Вертелка: 7.III – в селі;

Ревізії відбулись:

1. в с. Вертелка: 6.III – на хуторах Дубина в Шумилки Т.; 7.III – в Житинської Марії; 8.III – в Дзьоби Юліянки; 9.III – в Сусли Григорія, Базалевич Григорія, Маркевич Василя і Шумилки Теодора; 17.III – в Кучмай Миколи.

Увага: Вісті з цього району не є повні в зв'язку з перерваними стрічами.

Великоглибочоцький район:

21.II.49 р. Вечором до с. Чистилів прибуло трьох емведистів, перебраних на українських повстанців. Вони зайшли до гром. Середи Миколи і проти волі господаря заквартирували в нього. Розпитували про большевиків, про українських повстанців, чи вони не заходять сюди, бо, мовляв. Нам потрібно зв'язку. Господар пізнав провокаторів і нічого їм не сказав. При цьому заявив, щоб вони забрались, бо в противному разі піде зголосити большевикам. Тоді провокатори загрозили йому, що як хто вийде з хати й віддалиться, то всіх постріляють.

До с. Івачів Горішній прибув о/у РО МГБ Лещенко з 12-ма большевиками, між якими був провокатор "Тихий". Вони зайшли на весілля, яке відбувалось в гром. Мандзій Степана. Провокатор "Тихий" пізнавав людей, до яких він колись заходив, внаслідок чого багато людей повтікало з весілля, щоб оминати зрадника. Згадані большевики, добре напившись, назвали господаря бандитом і відійшли.

26.III.49 р. В с. Мшанець 14 большевиків з райуповмінзагу забирали бараболі з господарств вивезених родин на Сибір.

1.III.49 р. Вечором до с. Обаринці прибув пом. о/у РО МГБ Кривуля з 5-ма большевиками. Згадані большевики перевели нічну ревізію в гром. Лежаківського Ярослава, а опісля робили по селі стежі й підслухи. В переході вони завважили, як від сусіда вертав додому селянин Чопик (переселенець, коваль). Большевики почали за ним стріляти і кидати ракети, але господар щасливо втік додому.

3.III.49 р. В с. Дітківці пом. о/у РО МГБ Кривуля з 6-ма большевиками зайшов до гром. Романюк Андрія і викликав його до сіней тільки в біллі й босого. Запитував господаря, коли він востаннє бачив повстанців, але селянин на це нічого не відповів. За це Кривуля поставив його під стіну й нагого допитував протягом 15 хвилин, чи не бачив повстанців, до кого заходять і т. п. Не довідавшись нічого, нагнали його до хати, а самі відійшли.

5.III.49 р. В райцентрі відбувся доклад на політичні теми. Вступ був платний і тільки для партійних. Що говорили – невідомо.

7.III.49 р. В с. Мшанець працівник з райуповмінзагу Непийвода з двома ншими большевиками ходили по господарствах і контролювали, хто скільки має худоби. Вечором від'їхали.

8.III.49 р. В с. Янківці ревізор райфінвідділу Квітка і завшляхвідділу Олійник Ярослав перевели мітинг, присвячений дню жінки. Після мітингу Квітка й Олійник разом з головою с/ради зловили трьох молодих хлопців на роботи в Донбас, а саме: Грицик Миколу, Явного Левка, Кметь Степана і Цуприлку Михайла. Двох із них: Кметь Степана й Цуприлку відпустили, а інших забрали до райцентру.

9.III.49 р. До с. Заруддя прибуло вноч[і] трьох озброєних людей, які зайшли до с/ради і, заставши біля телефону дижурного, почали з ним сваритися та нібито хотіли знищити телефонічний апарат. Однак один з них сказав, щоб не зачіпати, і всі відійшли. Згадані, це були большевики, які хотіли підступом спровокувати селянина, який дижурив біля телефону.

В с. Янківці о/у РО МГБ Гащук з кількома большевиками і двома провокаторами ("Тихим" і Жеребним) заарештував начальника пошти Луць Ярославу й відставив на РО МГБ. Згадану, як говорять, приарештували за несолідне повнення службових обов'язків, але на слідстві закидували її співпрацю з українськими повстанцями, бо дає їм газети, журналі тощо. На другий день арештовану звільнено.

13.III.49 р. В с. Дітківці працівник райуповмінзагу Непийвода та ще двох большевиків ходили по господарствах і контролювали стан худоби. В часі цієї перевірки домагались від селян горілки, хто не дав, в того переводили ревізію. Напр., гром. Кирик Степана, його жінка, оправдуючись, що не має горілки, дала їм сирих яєць, хліба й цибулі. Непийвода цибулю порозкидав по хаті, яйця побив та перевів ревізію, під час якої все поперевертав в хаті. Так поступив і в багатьох інших господарів.

15.III.49 р. В с. Янківці большевики заарештували гром. Сиротюк Володимира й його жінку Марію та відставили на РО МГБ. Другого дня їх випущено. Причина арештування не відома.

16.III.49 р. В с. Дітківці з райуповмінзагу Непийвода та ще двох працівників райадміністрації, контролюючи по господарствах стан худоби, зайшли до гром. Гнилюк Івана, де застали його жінку, дочку й сусідку Іванків Марію. Згаданий Непийвода, побачивши, що в хаті самі лише жінки, причепився до Іванків Марії та хотів її знасилувати. Жінки вчинили крик, на який прийшли до хати ці два большевики, що були разом з ним, і забрали його зі собою. По дорозі вони розлучилися, і Непийвода, стрівши дівчину Горошок Степанію, також почав її напастувати... Але дівчина наробила крику й вирвалась з рук напасника.

18.III.49 р. До с. Янківці прибуло дві автомашини большевиків в числі около 60 чоловік, між якими був начальник РО МГБ Зіновій [? Зінов'єв], о/у РО МГБ Ефімов, Хлебов та інші. Одна автомашинна поїхала за село, і там большевики поробили застави, а друга під'їхала під господарство Паньків Марії, яке большевики негайно оточили та почали робити ґрунтовну ревізію. Не шукаючи довго, вони розкрили під

дровами криївку, в якій не було нікого. Як видно, большевики мали точну всипу. Між собою большевики говорили: “Интересно було б знать, хто сидел в етом схроне.” Господарі повтікали з дому, залишилась тільки малолітня дівчина, яку большевики віддали під опіку Кривій Параскевії, загрозивши, що коли б вона віддала кому з родини, то її покарають. Після відкриття криївки большевики зробили собі на цьому господарстві забаву. Порізали всі кури, ялівку і, вигукуючи на ціле село, пили, їли і гуляли. На цей емведівський пир приїхав також голова РВК Войтович. Решту майна сконфіскували.

Засідки, ревізії, переслухання.

Засідки відбулись:

1. в с. Івачів Горішній: 4.III – на господарстві Мули Петра;
2. в с. Заруддя: 5.III – к/господарства Кузьми Кирилюка і Якимчука; 7.III – к/госп. Барабаш Антона; 11.III – в селі; 17.III – від сторони лісу; 18.III – від сторони с. Янківці; 19.III – від сторони лісу;
3. в с. Хоми: 5.III – на вул. Обаринеччина; 11.III – тут само; 12.III – в селі.

Ревізії відбувались:

1. в с. Івачів Долішній: 21.III – в Тимочка Петра і Мандзій Яреми;
2. в с. Івачів Горішній: 2.III – в Куць Марії; 10.III – в Бицко Петра, Пелюшок Івана, Козбур Івана;
3. в с. Мшанець: 21.II – в Бородюк Марії; 2.III – в Кравчук Миронади [? Мирона] і Швериди Василя Михайловича; 10.III – в Швериди Василя Михайловича, Данилюк Івана, Мороз Миколи і Данилюк Василя М.; 13.III – в Скочиляс і Рогана (Шукали за їх синами, що скриваються перед арештуванням);
4. в с. Дітківці: 21.II – в Швериди Олекси, Мудик Степана, Мудик Марії Тимківної, Кравчук Марії Гр., Іванців Василя і Семенюк Степана; 24.II – в Дзюби Івана С., Галицького Василя (Під час ревізії копали ями по будинках, шпигали дротами, але нічого не знайшли); 25.II – в Кравчук Григорія, Хорват Василя, Базар Григорія, Кутирка Степана, Сопун Юрка і Левицького (Ревізії були стислі: викидали з будинків соломи, копали ями і шпигали дротами землю, а в гром. Хорват Василя навіть зірвали підлогу);
5. в с. Біла: 24.II – на хуторах Кольонія по всіх господарствах;
6. в с. Хоми: 26.II – по господарствах при вул. Малашовеччина;
7. в с. Обаринці: 1.III – в Новаківського Ярослава;
8. в с. Малашівці: 5.III – в Копач Юлі[я]на, Чернецького Костя;
9. в с. Янківці: 6.III – в Явного Прокопа, Олійника Григорія, Мізерного Павла і Сидора Осипа;
10. в с. Заруддя: 17.III – в Дубини Марії.

Облави:

Дня 13.III.49 р. в с. Янківці около 80 большевиків перевели облаву. Ревізії робили по всіх господарствах, а найбільш стислі в Кияка Степана Микитовича, Свистун Романа, Сиротюк Володимира Омеля-

новича, Плевуцького Дем'яна Михайловича, Ататея Дмитра Яковича, Кияк Осипа, Тимочко Миколи і Клюка (переселенець). Під час ревізій в гром. Сиротюка обкопали цілу пивницю і повалили піч, в Тимочко Миколи позривали всі плити в стайні, викинули з пивниці всі бараболі, перекопали її, а опісля спалили всю релігійну літературу, то є біблію, евангеліє тощо. До громадян кричали: “Де ви поховали тих, що вбивають людей? Ми доти будем шукати, поки їх не знайдемо.”

V. НАРОД БОРЕТЬСЯ

Микулинецький район:

6.III.49 р. До с. Мишкович прийшло повідомлення з РО МВД, щоб молоді хлопці голосилися на емведівський курс, що має відбутися в Києві. Однак ніхто не хоче іти на цей курс, помимо цього, що їм обіцяють 400 крб. на місяць і забезпечення гуртожитком. Зголосилося тільки трьох, але їх не прийняли, тому що вони один недорозвинений, другий кривий, а третій взагалі не підходящий до цієї служби.

В с. Біла група большевиків на чолі з уповноваженим РК КП(б)У Мартиненком Олексієм організувала колгосп. Зловивши 13 чоловік, вони почали їх побоями змушувати підписати заяву про вступ до колгоспу. Жінки цих 13 чоловіків, довідавшись, що їх так немилосердно в с/раді б'ють, зібрались гуртом і вчинили під с/радою крик. Одні гукали: “Хіба наші чоловіки на те воювали, щоб ви їх сьогодні так били?”, а другі – “Бандити, пустіть на[м] чоловіків!”. Большевики пробували їх розігнати, але жінки ще більше кричали і таки добились свого – ніхто не підписав заяви і всіх відпустили.

7.III.49 р. В с. Кривки трьох провокаторів, вдаючи українських повстанців, намагались силою увійти до хати гром. Бомок Володимира. Спочатку стали під вікно і говорили: “Ми повстанці, ми свої, пустіть нас”, а потім почали виважувати двері. Коли в хаті почули: “Ви, мамо, беріть рискаль, ти Лацьку сокиру, а я гралі і бити, хто влізе до хати.” Провокатори відійшли.

8.III.49 р. В с. Настасів большевики зловили 6-ох молодих хлопців на роботі в Донбас, але всі вони по дорозі повтікали.

22.III.49 р. Зі с. Мишковичі усі хлопці, народжені в 1930 р. проходили військовий перегляд, після якого 1-ий секретар РК ЛКСМУ Костюха Михайло почав насильно втягати їх до комсомолу. Усі хлопці відмовились тим, що вони не хочуть бути повішені. Костюха запитав: “Кого вже повішали за комсомол і хто з вас бачив такого повішеного?” Один з хлопців Дзюбан (переселенець) сказав: “Я бачив в с. Прошова, як висів на стовпі, коли ми з директором МТС-у їхали до цього села.” Після цього Костюха перестав їх мучити і за комсомол вже більше не згадував.

26.III.49 р. В с. Кривки большевики мали вибрати колгоспну управу, але колгоспники закричали докладчика, допоминаючись зібрати

озимину для себе, і не голосували за жодного висуненого большевиками кандидата на голову, бухгалтера і бригадира. І так, не вибравши колгоспної управи, колгоспники розійшлися.

Козлівський район:

28.II.49 р. В с. Дмухавець були розповсюджені протиколгоспні листівки й заклики проти деморалізації української молоді.

8.III.49 р. В с. Купчинці большевики скликали людей на збори, але ніхто зі селян не пішов.

Так само не вдалося большевикам перевести збори в с. Яструбово і Забойки.

12.III.49 р. В с. Дмухавець большевики зловили на роботи в Донбас Срібного Василя і Смаркуцького Йосипа. Обидва зловлені хлопці повтікали.

13.III.49 р. В с. Купчинці гром. Паюк Олексу засуджено на 6 місяців тюрми за те, що не вивіз з лісу призначеної кількості дров. Перший секретар РК КП(б)У Волков Іван пропонував йому вписатися до колгоспу, то буде звільнений від кари, однак Паюк прийняв кару, а до колгоспу не записався.

16.III.49 р. В повищому селі т. зв. бригада по організуванню колгоспу зайшла до гром. Марків Дмитра і змушувала його вписатися до колгоспу. Коли господар рішуче заявив, що до колгоспу не запишеться, тоді адвокат Шишацький приказав іншим большевикам зробити з його господарства Сталінград (їх вислів). Большевики так і зробили. Перекинули йому все господарство догори корінем, забрали 5 центнерів збіжжя, коні і весь сільськогосподарський інвентар. Після цього адвокат Шишацький знову запропонував господареві, щоб записатися до колгоспу. Марків відповів: "Забирайте все, але я до колгоспу не запишусь."

Другого дня большевики дальше продовжували свою грабіжницьку роботу, а опісля зганяли селян з підводами до Бережанського лісу на роботу. Кожному наперед сказа[но], що коли подасть заяву в колгосп, то не поїде до лісу. Однак всі селяни поїхали до лісу, а до колгоспу не записалися.

27.III.49 р. В с. Довжанка українські повстанці покарали карою смерти через повішання агента РО МГБ Хоптяка Олексу Осиповича. Рівночасно розповсюджено в селі заклики до донощиків.

Зборівський район:

2.III.49 р. В с. Коршилів голова РВК Грудський, уповноважений по поставках Поляков та ще 5 емведистів силували селян підписувати заяви про вступ до колгоспу. Однак ніхто з селян не подав заяви. Тоді розлючений голова наложив на кожного вивезти по 10 кубометрів дров з Бережанського лісу. Згадані большевики, нічого не добившись, від'їхали по трьох днях до району.

3.III.49 р. В с. Осташівці емведист Руденко з кількома істребками ловив молодих хлопців і намагався втягнути їх до істребітельного батальйону. Усім грозив, що якщо не вступлять до істребків, то поїдуть на роботу в Донбас. Такі хлопці, як Філь Микола, Гумен Петро, Шаюк Петро і інші рішуче заявили, що хоч би прийшлося зараз їхати в Донбас, то до істребків не вступлять. Згаданих хлопців Руденко приарештував і хотів відставити їх на збірний пункт до Зборова, але хлопці, вибивши вікно в с/раді, всі повтікали. По дорозі ці хлопці стрінули умово і фізично недорозвиненого Марцюк Петра Осиповича й намовили його, щоб він ішов до с/ради й зголосився в істребки. Малоумний послухав і так зробив. Коли з'явився перед емведистом Руденком, [той] набив його і вигнав з с/ради.

6.III.49 р. До с. Цецова прибув уповноважений по поставках Якушов [Якушев]. Ідучи до гром. Сороки Левка М., побачив на стіні його стайні приліплена листівку "Український Народе". Він здер цю листівку і зі злоти почав бити господиню, бо, мовляв, це твоя робота. Згаданий большевик поздирав ще кілька листівок з господарських будинків, а тоді подзвонив до Зборова, звідки прибув зараз о/у РО МГБ Блендеев з 5-ма большевиками та всі разом збирали листівки. Надвечором всі від'їхали з листівками.

9.III.49 р. В с. Хоростець (р[-]н. Козова) большевики зловили 9 молодих хлопців на Донбас. Коли селяни з плачем відпроваджували своїх синів в дорогу, большевики, щоб розігнати товпу, розпалили якусь вибухову речовину, внаслідок чого поранено гром. Калину, яка бігла за своїм сином. Згадана жінка почала кричати і називати большевиків бандитами. Тоді один з большевиків вдарив її у груди. Побачивши це, її син скочив з фіри і почав бити большевика куди попало. За ним позіскакували всі інші хлопці, побили більшовиків і самі розбіглись. Всі вони тепер скриваються.

15.III.49 р. В с. Славна при насильному організуванні колгоспу гром. Головка Степан був змушений підписати заяву в колгосп. Коли він повернув додому, жінка почала називати його боягузом, большевиком, комуністом і т. п. Опісля вилізла на стрих і повісилась. За кілька хвилин чоловік її поліз на стрих за соломою. Побачивши повішену свою жінку, чоловік зіскочив зі стриху і почав кричати. На його крик прибігло трьох большевиків, які були в сусідстві, відрізали шнурок та почали водою відтирати. По кількох хвилинах жінка віджила. На другий день большевики арештували цю жінку за те, що вона називала свого чоловіка комуністом. В тюрмі згадану жінку важко побили і по трьох днях відпустили.

16.III.49 р. До с. Вірлів прибуло кількох большевиків і почали грабити селян, збираючи т. зв. "посівний фонд". Селяни поставили спротив цьому насильному грабежу, напр., гром. Кіндзерська Марія, коли большевик забрав в неї останній півцентнер ячменю, вхопила за мішок і почала видирати його з рук большевика. Сильніший фізично

большевик відтрунув її, вдаривши прикладом свого автомата у груди, і збіжжя забрав. Жінка зі злоти почала називати большевиків: “Ви рабівники, злодії, ходите днями і ночами, грабуєте людей, а говорите, що “бандьори” грабують.” Незважаючи на плач жінок і дітей, большевики нагнали досить збіжжя і від’їхали.

В с. Осташівці большевики зловили 6-ох хлопців на Донбас, а саме: Шафранського Михайла, Іліюс Петра, Попович Михайла Олексійовича, Сафіян Володимира, Шеремету Володимира і Шеремету Володимира Миколайовича. Всі згадані хлопці ще цього вечора повтікали зі Зборова і тепер скриваються.

21.III.49 р. В с. Травотолоки мали зголоситись на райвоенкомат всі хлопці, народжені в 1930-33 рр. Однак ніхто з них не зголосився, всі скриваються.

21.III.49 р. В с. Плісняни райпрокурор Ліпков покликав до канцелярії с/ради гром. Бобів Осипа і змушував його до того, щоб цей погодився бути головою колгоспу (Попереднього голову колгоспу українські повстанці повісили). При цьому загрозив йому, що коли не згодиться на це, то засудять на 15 років за те, що він зимою давав українським повстанцям коні. Селянин, настрашившись, дав свою згоду, але на другий день зліквідував своє господарство і разом з жінкою та дітьми забрався з села в невідоме місце. В с. Плісняни до кінця звітуючого місяця не було голови колгоспу, бо ніхто зі селян не хоче бути ним.

23.III.49 р. На станції в с. Млинівці до буфету зайшов 13-літній хлопчина і купив на 40 крб. папіросів, а на 30 крб. ковбаси та подав крамарці 100 крб. вкупі. В цей час один з большевиків завважив це, задержав хлопчину і став допитувати, для кого ці папіроси, чи не для “бандьорів” він купив. Опісля забрав від крамарки цих 100 крб. і завважив на банкноті напис: “Смерть катові українського народу Сталіну.” Негайно приарештував цього хлопця разом з матір’ю, що стояла на пероні цієї станції, і відставив до тюрми в Зборові. Як оповідають очевидці, згадані арештовані походили, правдоподібно, зі східних областей України, бо їхали в напрямі Києва.

23.III.49 р. Голова Козівського РВК Кротевич і 20 большевиків окружили вночі село Цецори [Цицори] (р[-]н. Козова) і, заатакувавши сплячих селян, вигонили їх до приміщення школи, а там терором і побиттям змушували підписувати заяви про вступ до колгоспу. Селяни, хоч їх важко побивали, не хотіли іти до школи – виривались з рук напасників та втікали в поля. Гром. Бунковську Павлину так важко побили, що її зараз відставлено до шпиталю в Тернополі, але заяви не підписала. Вдалось большевикам втягнути до колгоспу ли[ше] старого, 81-літнього господаря Бронній Олексу і то проти його волі, бо один большевик взяв за руку старика і сам підписав заяву.

24.III.49 р. В с. Йосипівка двох емведистів намагались зорганізувати станицю істребків з хлопців, віком від 16 до 20 рр. життя. Однак

їм не вдалось цього зробити, бо ніхто з хлопців не хотів бути істребком. За це большевики загрозили, що усі поїдуть на роботу в Донбас. Коли 4-ох хлопців прибуло до району і хотіли їхати в Донбас на роботу як охотники, начальник РО МВД Авраменко взяв їх на слідство і, закидаючи їм, що їх “бандьори” посилають на Донбас вести підричну роботу, намагався довідатись від них, хто їх посилає в Донбас. Не довідавшись нічого, нагнав їх додому.

25.III.49 р. В с. Глинна (р[-]н. Козова) голова РВК Кротевич і 20 большевиків-комсомольців ловили вноч[і] сплячих людей і насильно тягнули їх до колгоспу. Населення, як в збудженому муравлиську, втіало хто куди. Большевики стріляли за людьми, освічували ракетами і кого зловили, били до непритомности. Напр., гром. Баб'як Марію положили на стіл і били куди попало. Коли вона зімліла, відливали її водою і дальше били. Однак видержала всі тортури, а заяви – таки не підписала. Вагітну жінку Медвідь Марію так важко побили, що її зараз відвезли до шпиталю, де вона передчасно породила дитину. Її мужа Медвідь Павла большевики також били, щоб вибити заяву в колгосп, але цей вдарив голову РВК Кротевича в лице, а сам втік. Розлючений Кротевич почав за втікаючим стріляти, а не поцілвши, бігав по селі і кого стрінув, безпідставно бив.

25.III.49 р. До с. Метенів прибув з області якийсь лейтенант (прізвище не відоме) і, зайшовши до с/ради, побачив під портретами Мікояна і Сталіна лозунги: “Знищуйте бездомних бродячих собак” і “Знищуйте гризунів”. Розлючений большевик подер ці лозунги, назвав секретаря с/ради Савицького Олексу “бандьорою” та списав акт на нього, мовляв, “ви всі тут бандьори, робите сміх з нашого вождя і його соратника.”

26.III.49 р. В с. Богданівка були розповсюджені протибольшеви-[ць]кі листівки. Цеї ночі якраз прибув до села о/у РО МГБ Сіненко з 5-ма большевиками і, побачивши розклеєні листівки, почав їх здирати. Однак населення випереджувало большевиків, знімаючи обережно листівки. Кожний селянин, прочитавши зміст листівки, передавав другим, висловлюючись: “Голота каже, що всіх вистріляли, а тим часом, дивись – тут ще є наші і роблять роботу.”

До с. Глинна (р[-]н. Козова) прибула група большевиків на чолі з уповноваженими по поставках Носівцем і Смочком організувати колгосп. Селяни, як почули про це, почали втікати в поля, оставляючи вдома лише самих малолітніх дітей. Тоді большевики посідали на коні і гонили по полях за втікачами. Зловивши Мельник Олексу, Хавро Марію, Мельник Катерину і Мороз Теклю, почали їх бити та силувати підписати заяву в колгосп. Коли згадані відмовились, большевики пішли на їх господарства, забрали все збіжжя і сільськогосподарський інвентар на підводи та з тим всім приїхали до місцевого колгоспу. Однак і це большевикам не допомгло, бо ніхто з цих громадян не записався до колгоспу.

31.III.49 р. В с. Грабківці директор Млиновецького МТС-у Харченко та ще 3-ох большевиків, підходячи до господарства Олійник Івана, завважили, як цей втікав з дому на городи. Большевики зайшли до його хати та намагались, щоб жінка підписала заяву в колгосп. Однак господиня відповіла: “Ви мене застрільте – я до колгоспу не запишусь, краще мені смерть як колгосп.” Розлючений директор вдарив жінку кілька разів в груди так, що ця перекинулась і почала кричати. Большевики, накопавши ще її досить, відійшли.

Заложцівський район:

20.III.49 р. [В с. Вертелка]³⁹ в зв'язку з тим, що день перед тим цивільне населення знищило с/раду, большевики приарештували гром. Погас Ярослава, водили вноч[і] по селі і допитували, хто знищив с/раду. Пізно вноч[і] його звільнили.

Великоглибочоцький район:

3.III.49 р. Вечором в с. Малашівці кількох большевиків мало висвітлювати кінофільм “Молода Гвардія”, але населення не пішло на цей фільм, і большевики від'їхали з нічим.

6.III.49 р. В с. Дітківці працівники з райуповмінзагу Зотов перевів мітинг, присвячений “Міжнародному дню жінки”, на якому, крім десятників, з населення не було нікого. Згаданий большевик, з'ясовуючи міжнародну політичну обстановку, сказав: “Якщо буде війна, то в Англії і Франції вибухне революція, а ми підемо визволяти трудящих.”

7.III.49 р. До с. Івачів Горішній приїхав міліціонер Маценко ще з кількома іншими та намагався половити всіх хлопців, які мали їхати на роботи в Донбас. Однак вдома не застали нікого, бо всі криються, і большевицькі людолови від'їхали без нікого.

Другого дня большевикам вдалося зловити: Пелешок Дмитра, Лисого Теодора, Богатюк Петра і Пелешок Петра. Хлопці, користаючи з того, що всі емведисти були п'яні, повтікали. Задержано тільки Пелешок Миколу, якого на другий день звільнили.

16.III.49 р. В с. Малашівці селяни, яких большевики насильно втягнули до колгоспу, попродали весь свій сільськогосподарський інвентар, а також і коні, та не здали насіння під весняний посів. В цій справі приїхав до села голова РВК Войтович та сказав, що всі колгоспники, які попродали без відома колгоспної управи своє, тобто уже колгоспне, майно, будуть суджені.

17.III.49 р. Секретар с/ради с. Дітківці Гаврищук Степан, їдучи до району, стрінув по дорозі емведистів, які їхали до сс. Мшанець і Дітківці ловити молодь на Донбас. Згаданий секретар телефонічно повідомив молодь цих сіл про намір большевиків – молодь скрилася, і большевикам не вдалося зловити ні одного хлопця. За це покликувано Гаврищ[у]ка на РО МГБ, де держали цілу добу, а опісля звільнили.

---

³⁹ В оригіналі дописано ручно.

18.III.49 р. В с. Малашівці большевики також ловили молодь на Донбас, але не зловили нікого.

В ніч з 6/7.III.49 р. були розповсюджені протибольшевицькі листівки в сс. Янківці, Заруддя, Івачів Горішній і Малашівці. Розповсюджено такі листівки: “Українські селяни”, “Українські юнаки і дівчата” і “До сексотів, донощиків, міліціантів, істребків та інших зрадників українського народу”. Населення з захопленням сприйняло появу листівок, і молодь не хоче їхати на Донбас, ані до т. зв. ФЗН.

VI. ГЕРОІКА УКРАЇНИ

Великоборківський район:

9.III.49 р. На полях с. Ходачків Малий від сторони лісу трьох українських повстанців: Богдан, Остап і Місько попали на большевицьку засідку, влаштовану о/у РО МГБ Петриковим і Аразютовим з 18-ма большевиками. В бою, під час геройського намагання прорватись з ворожого оточення, усі три гинуть від ворожих куль.

12.III.[IV.]³¹49 р. На полях між сс.: Козівка і Смолянка на большевицьку засідку, влаштовану о/у РО МГБ Коноваловим, найшло двох українських повстанців. Під час кількогодинного бою повстанці були окружені переважаючою більшістю ворога. Вистрілявши всі набої, сл. п. дд.: ЗАЛІЗНЯК і НЕДОБИТКО в безвихідному положенні пострілялись з власних пістолів.

17.III.[IV.]⁴⁰49 р. Під лісом між селами: Прошова і Застав'я впало на большевицькій засідці трьох українських повстанців. Большевиків було около 15 чоловік. Від перших ворожих стрілів повстанці були поранені. Двох з них пострілялися, а третій пробував відступати. Відстрілюючись, відступив ще около одного кілометра, а потім обезсиленний також дострілявся.

Зборівський район:

10.III.49 р. Вечером до с. Данилівці прибуло 5 большевиків на чолі з заступником о/у РО МГБ Гуржеєва Кравченком. Переходячи селом, вони завважили світло в гром. Юзьків Степана. Обережно підійшли під вікно і почули, що в хаті є українські повстанці. Негайно окружили господарство та почали кричати до повстанців, щоб здалися, то їм нічого не буде. Однак повстанці відповіли їм кулями. Большевики тоді відкрили по хаті вогонь та вбили сл. п. д. БУЧКА. Іншим повстанцям вдалось щасливо прорватися крізь большевицькі застави і відступити. Вбитого повстанця ще вноч[і] большевики забрали до с. Озірна на станицю істребітельного батальйону.

На другий день ці самі большевики з о/у РО МГБ Гуржеєвим і Блендеевим привезли вбитого до с. Данилівці, щоб люди пізнавали. Голова с/ради Шилівський Микола і секретар Кукурудза Микола

⁴⁰ В оригіналі місяць III. перекреслено і дописано ручно IV.

сказали, що вони не можуть знати, хто він, бо сюди повстанці не заходили. Тоді більшовики поїхали з тілом сл. п. д. БУЧКА до с. Осташівці. Голова с/ради Середа Данило, поглянувши на вбитого, сказав: "Я знаю його. Це той, що був за німецької дійсности поліцаєм в с. Богданівка, а тепер мав кличку "Бучок". Більшовики, забравши вбитого, від'їхали до Зборова.

[VII.] РІЗНЕ.

Микулинецький район:

12.III.49 р. Із с. Мишковичі забрано до ЧА Хлібович Данила і Козоріг Зино[ві]я (син священика), народжених в 1928 р.

15.III.49 р. В с. Мишковичі істребок Швець Йосип (зі с. Лука Велика) виговорився по-п'яному, що вони (то є провокатори): Кошельовський (зі с. Мишковичі), Напора Григорій (зі с. Ладичин), Середа і він (зі с. Лука В.[елика]) дістали від начальника РО МГБ Сусленка Федора секретний приказ пруготовлятися до підпілля – копати криївки, робити потрібні запаси, бо, мовляв, тікати в разі війни ми не будем, а останем тут боротись в підпіллі. Про це довідався Кошельовський і почав сваритися з ним. П'яний Швець вистрілив до нього, так що куля пішла йому поміж ноги. Перестрашений Кошельовський прибіг на спирт-завод, викликав через телефон начальника РО МГБ Сусленка і розказав йому про це все. "Є ще більше до говорення, – сказав він, – але тут є свідки. Переговорим напоодинці."

17.III.49 р. В с. Гаї В.[еликі] до с/ради прийшла з райвоенкомату повістка для хлопців, з 1930 р. народження, а саме: для Майки Богдана, Майки М., Михаськів Зинов'я, Онуферко Петра і Яреми Юлька, щоб вони явились 12.III.49 р. в райвоенкомат з такими документами: паспорт або справка з місця праці, метрика і посвідка зі с/ради про родинний стан, з роками народження кожного члена родини.

18.III.49 р. В с. Настасів хлопці з 1930 р. народження дістали повістки явитись в райвоенкомат 25.III.49 р.

25.III.49 р. Із цього села відійшло до війська трьох хлопців: Островський Мирослав, Зазуляк Ярослав і Білий Богдан. На прощання грала їм шкільна оркестра.

27.III.49 р. Зі с. Мишковичі відійшли до війська: Пастух Нестор і Козоріг (другий син священика). Цього дня через с. Мишковичі в напрямі м. Теревовля переїжджали автоколони з військом і боеприпасами.

28.III.49 р. В с. Мишковичі начальник паспортного стола сказав істребкам повідомити людей, що кожний житловий будинок має мати домову книгу і що буде зміна паспортів на підставі точних даних метрик з потвердженням ЗАГС-у.

29.III.49 р. В с. Мишковичі говорять, що шпиталь, який знаходиться в цьому ж селі в палатах бувшої дідички Зілінської, мав би перейти під заряд військових властей.

В м. Тернополі робітники залізної дороги говорять, що большевики роблять приготування для військових частин, що мають сюди прибути.

Козлівський район:

14.III.49 р. Із с. Городище В. відійшли до війська Янчинський Василь і Кривокульський Іван.

Зборівський район:

В с. Цецова населення говорить, що на початку березня цього року багато партизан прибуло з-за кордону, і тепер будуть вести більш активну роботу та бити большевиків. Приводом до цього було розповсюдження листівок.

Козівський райвоенкомат забрав 5 хлопців до війська.

Великоглибочоцький район:

2.III.49 р. В с. Плотича в приміщенні МТС-у (фільварок) почався переучот призовників з 1928 і 1929 рр. народження. Переучотом провадять лейтенант з райвоенкомату і воєнрук з СШ села Плотича (прізвища не відомі).

Слава Україні!

Червень, 1949 р.

(Б – с)

* * *

СТАТИСТИЧНІ ДАНІ
за місяць березень 1949 р.

	Зміст	Райони:						Разом
		I	II	III	IV	V	VI	
1	арештованих	6	8	20	15	9	5	63
2	випущених	1	1	7	4	2	4	19
3	вивезених родин				7			7
4	skonфiскованих госп. [одарств]				7		1	8
5	спалено господарств							
6	ограблено господ. [арств]	12	7	32	12	3		67
7	вбито цивіль[ного] нас.[елення]							
8	влавших повстанців	8			1			9
9	вбитих большевиків			1				1
10	битих большевиками	1	22	6	16	1		46

(неповні)

(Б – с)

Червень, 1949 р.

* * *

Скалатщина

ВІСТІ З ТЕРЕЛУ
за м. квітень 1949 р.

I. РОСІЙСЬКИЙ ШОВІНІЗМ І НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ:

Збаразький р-н:

17.IV. в с. Мусорівці уповноважений по контингенті Малінський Петро перепроваджував з населенням збори в справі організування колгоспу. Коли він побачив, що населення пасивно ставиться до його слів, сказав: “Ви всі бандити, ви переховуєте бандитів, не хочете їх видавати, і вони вам наказують не вступати до колгоспу. Ви і ці ваші українсько-німецькі націоналісти – шкідники Радянського Союзу. Ми вас всіх пересіємо через решето. Половину вивеземо на Сибір, і там вам відпочеться якоїсь України”.

26.IV. в с. Луб’янки Вищі о/у РО МГБ Коннов з 6-ма бійцями зайшов на цвинтар і порозривав вінки, порозкидав [к]віти та поломав хрести на могилах українських повстанців і визначніших селян.

Гримайлівський р-н:

24.IV. в с. Зелене і Вікно бійці В[ійськ] МГБ понищили хрести та вінці на могилах “Героям Слави”.

25.IV. в с. Буцики міліціонери Соха Іван та Протасевич Роман шантажем змусили гром. Криницького Карпа здій[ня]ти хрест з могили “Героям Слави”.

25.IV. в с. Лежанівка міліціонер Протасевич Роман з другим невідомим по прізвищі міліціонером ходили по селі та змушували селян скинути хрест з могили “Героям Слави”. Коли ніхто з селян не хотів цього робити, вони самі скинули хрест, поломали його і кинули на дорогу.

II. В КРАЇНІ СОЦІЯЛІЗМУ:

Підволочиський р-н:

1.IV. і 17.IV. в с. Богданівка мвд-исти арештували селян Савку Івана, Загибайла Михайла Михайловича і істрєбків Карнауха Ярослава, Загибайла Йосипа, Пенцарського Михайла і Козія Степана. Арештування відбулося в зв’язку з крадіжжю безроги в гром. Костишина Дмитра.

3.IV. в с. Богданівка голова сільради Прокопчук Михайло і голова колгоспу Содома Михайло намагались вигнати священника Чикету Івана з його помешкання (приходства), яке хотіли зайняти на діточі ясла. Цьому спротивився церковний комітет, який написав в цій справі протест до райцентру. Ще цього дня до села прибув 1-ий секретар РК

КП(б)У Марущак, голова РВК Баран та голова райбази Хімієнко. Вони їздили до членів церковного комітету Вересюка Теодора і Гарасимика Гриця. Про що з ними говорили, невідомо. Священик поки що остався на приходстві.

Скалатський р-н:

12.IV. в м. Скалат суд засудив гром. Вацика Михайла на п'ять років тюрми за куркульство.

30.IV. в с. Зарубинці відбувся суд над бригадиром колгоспу Голиком Михайлом, обвинувачуючи його в тім, що він наказав колгоспникам сіяти вівсюгу замість вівса. Його засуджено на 3 роки тюрми.

В м. квітні до кооперативи в с. Пізнанка Гнила⁴¹ привезено товарів на суму 6944 крб., з того цукру – на 1300 крб., а решта мішані товари.

Гр[и]майлівський р-н:

9.IV. в с. Оленівка уповноважений Павлюченко, зав. райуповмін-загу Плечистий і Ковтунов ловили підводи одноосібників і наганяли сіяти на колгоспні поля. Опісля їздили по полях і забирали одноосібників з їх піль до роботи на колгоспні поля.

16.IV. в с. Оленівка гром. Боднар Іван з своєю жінкою Параскевією та супружником Шах Марією їхав в поле сіяти. За селом господар зобачив автомашину большевиків, які ловили людей до роботи на колгоспні поля. Він скочив з фіри і почав тікати. Жінки втікали фірою. Большевики здогнали фіру, забрали до колгоспу насіння, яке було на фірі і жінок приарештували та відставили до райцентру. Другого дня їх звільнили додому.

IV. В КРАЇНІ ДЕМОКРАТІЇ:

Збаразький р-н:

2.IV. в с. Новий Роговець о/у РО МГБ Коннов з 7-ма бійцями під час ревізії знайшов незамешкану криївку в гром. Різника Андрія. Господаря і жінку Анну арештували.

4.IV. в с. Розношинці о/у РО МГБ Захаров з 7-ма бійцями вимагав у селян горілки, і хто не має, нехай негайно купить. Селянин Кравець спрощувався, що горілки не має і не має грошей купити її. Захаров вдарив його кілька разів по обличчі та назвав куркулем.

4.IV. в с. Новий Роговець уповноважений по контингенті Коваленко з 4-ма бійцями В[ійськ] МГБ робив ревізії за збіжжям на насінний фонд. Він грабив у селян збіжжя, муку і крупи. [У] Козара Прокопа забрав все збіжжя, муку і крупи, залишаючи йому всього 25 кг збіжжя.

⁴¹ Два сусідні села Пізнанка Гнила і Пізнанка Гетьманська Скалатського пов. в радянський період зазнали перейменувань. Село Пізнанка Гнила від 1960 р. називається с. Поділля Підволочиського р-ну Тернопільської обл. Село Пізнанка Гетьманська до 1960 р. називалося Пізнанка Комісарська, а згодом с. Пізнанка, Гусятинського р-ну Тернопільської обл.

4.IV. в с. Базаринці 6-ох озброєних большевиків грабили в селян збіжжя на насінний фонд. Крім збіжжя заби[р]али також крупи і муку. Від'їжджаючи до райцентру, обіцяли дати селянам на насіння збіжжя кращого сорту. Коли другого дня селяни поїхали по обіцяне їм збіжжя, большевики з московською лайкою накинулись на них і сказали, щоб селяни давали державі ще збіжжя.

8.IV. в с. Луб'янки Нижчі участковий РО МВД (прізвище невідоме) зайшов до гром. Мельниківського Степана і казав дати собі горілки. Коли господар відмовив йому, мвд-ист почав писати акт на господаря за те, що на його подвір'ї немає бочки з водою, гака і що собака не прив'язана. Коли і це не допомогло, тоді почав він протоколувати господаря, скільки разів заходили до нього повстанці. Щоб позбутися большевика з подвір'я, господар дав йому горілку. Тоді мвд-ист сказав до господаря, що те, що він його питав, є все дурниця.

16.IV. в с. Красносілці о/у РО МГБ Захаров з 7-ма бійцями ловив юнаків до служби при істребках.

27.IV. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ Коннов арештував Сенякович Марію за співпрацю з українським підпільним рухом.

27.IV. в с. Синягівка о/у РО МГБ Захаров з 8-ма бійцями, під час ревізії, знайшли незамешкану криївку в гром. Павленчака Івана.

28.IV. нач. РО МГБ В'юніков з 40-ма бійцями В[ійськ] МГБ робив облаву в Мусоровецькому лісі т. зв. "Круглик".

28.IV. в с. Луб'янки Нижчі о/у РО МГБ Коннов з 7-ма бійцями ходив увечері по вулицях села та робив ревізії коло переходячих селян, наказуючи кожному кластись долів.

В м. квітні большевики організували по селах станиці істребків.

Новосільський р-н:

1.IV. в с. Щаснівка голова сільради Качмар і зав. клубу Данилюк з с. Пальчинці зловили на роботи в Донбас юнаків Гудиму Степана і Барана Ярослава.

2.IV. в с. Шили голова сільради Шупа і участковий Орловський силували вписатись до колгоспу гром. Іващука Івана. Коли господар рішучо відмовився підписати заяву, Орловський забрав у нього все збіжжя.

3.IV. в с. Шили Орловський і місцевий істребок зловили двох юнаків, яких хотіли забрати до служби при істребках. Коли юнаки не хотіли йти, Орловський почав їх бити. В обороні юнаків стала жінка Чичота Марія, за що Орловський і її набив. Йдучи даліше дорогою, Орловський зловив ще одного юнака Литвина Йосипа та всіх трьох запровадив на станицю істребків, де під терором змусив їх вписатись до комсомолу.

6.IV. на полях с. Клебанівка о/у Підволочиського РО МГБ Тетерін з 6-ма бійцями відкрив незамешкану криївку.

8.IV. в с. Щаснівка вночі участковий міліції Голяс безпідставно набив вартівника кооперативи Балабана Зеновія.

17.IV. участковий міліції Голяс і секретар Пальчинецької сільради Скоцень, їдучи підводою з райцентру, подорозі стрінули жінку з с. Пальчинці Корніцьку Анну, якій сказали присісти на їх підводу. П'яний Голяс витягнув пістоль і тяжко ранив її. Жінка на другий день померла.

За свій злочин Голяс не був потягнений до відповідальности.

Підволочиський р-н:

1.IV. досвіта до с. Мовчанівка прибули автомашинами около 60 большевиків, на чолі з полковником У МГБ Хорсунем та з о/у РО МГБ Кругловим. З ними було ще кількох офіцерів, але прізвища невідомі. Хорсунь [Хорсун] з кількома офіцерами заїхав до гром. Кравчука Василя і тут примістив радіонадавачий апарат. Частина большевиків зробила довкруги села застави, а решта, наловивши селян, пішла в село робити ревізії. Ревізії перепроваджували дуже стислі: перекопували долівки, валили печі, розшивали стріхи, змітали полови на стріхах і т. д.

Під час ревізії в гром. Бойка Степана, Хорсун силював господаря підписати заяву про вступ до колгоспу. Але господар йому відповів: "Ви хочете, щоб я вступив до колгоспу і згинув з голоду? Цього не буде! Хай я зараз згину, а заяви не підпишу". Щоб пімститись на господареві, Хорсун приказав своїм посіпакам зробити на цьому подвір'ї спеціальну ревізію. Після такої ревізії господарство перемінилось в руїну.

Ревізії не принесли большевикам бажаних успіхів і перед вечером вони від'їхали до райцентру.

3.IV. рано до с. Коршилівка прибуло біля 50 большевиків, на чолі з Хорсунем і о/у РО МГБ Тетеріним. Вони перепровадили стислу ревізію на церковному цвинтарі. В церкві зірвали долівку та зрушили з місця вівтар. В комірці, під церковними сходами, знайшли старий австрійський наган (мабуть большевики самі підкинули) і в дзвіниці відкрили стару незамешкану криївку.

Після ревізії на церковному цвинтарі, Хорсун з частиною бійців відійшов на хутір "Полева Гребля" [Польова Гребля], який належить до с. Клебанівка, Новосільського р-ну. Тут, під час ревізії, большевики відкрили в гром. Колодія Дмитра дві старі незамешкані криївки. Господаря з його жінкою Євгенією арештували і пограблене майно віддали до колгоспу в с. Клебанівка.

Після ревізії ще в кількох господарів на цьому хуторі, большевики вернулися до с. Коршилівка і злучились з іншими большевиками, які перепроваджували в селі ревізії. Під час ревізій, особливо сильно спустошено господарство гром. Мерчишина Никифора.

Після ревізій большевики від'їхали до райцентру.

Колодія Дмитра засуджен[о] на 20 років, а його жінку на 10 років тюрми.

5.IV. в с. Росоховатець [Росохуватець] о/у РО МГБ Тетерін з 6-ма бійцями перепровадив ревізію в гром. Колодія Михайла. Після ревізії господаря арештували і відставили до райцентру. Того ж дня Тетерін покликав до РО МГБ дочку Колодія Анну, яку також арештовано. [Т]ого самого дня большевики арештували в Тернополі ще одну дочку Колодія – Володимиру, яка була там на бухгалтерському курсі та його сина Олексу, який працював у Тернопільській [райпотреб]союзній базі.

На полі Колодіїв знайшли большевики криівку і за те засудили Колодія Михайла на 10 років, Анну і Володимиру – на 20 років тюрми. Олексу звільнили додому.

5.IV. досвіта до с. Богданівка прибули автомашинами біля 60 большевиків на чолі з Хорсунем. Вони перевели стислі ревізії в частині села “Підлісна”. Особливо спустошено під час ревізії господарства таких селян: Гарасимика Павла, Шмігеля Степана, Костишина Дмитра, Козевича Григорія і Голуба. На господарстві гром. Придимірської Теклі большевики знайшли в загаті гранату і в скрині ру[ш]ник з вишитим на ньому Тризубом. За це господиню сильно побили і змусили її ходити з ними по селі та носити в руках гранату, завинену в ру[ш]ник, Тризубом назовні.

Не добившись ба[ж]аних успіхів, перед вечером большевики від’їхали до райцентру.

Під час облави голова колгоспу Сливка Дмитро грабив в колгоспників збіжжя на насінний фонд.

6.IV. біля 60 бійців, на чолі з Хорсунем робили облаву в Богданівському лісі.

9.IV. в с. Богданівка 6-ох бійців В[ійськ] МГБ позвальновали на кладовищі всі дубові хрести.

10.IV. в с. Качанівка біля 60 бійців В[ійськ] МГБ, на чолі з Хорсунем і о/у РО МГБ Кругловим, робили стислі ревізії в частині села “Застав’є”. Ревізії не дали большевикам бажаних успіхів.

21.IV. в с. Богданівка бійці В[ійськ] МГБ, під проводом о/у РО МГБ Тетерін[а] забрали на вивіз дві родини: Сливку Петра і Задійко Теклю. Вони хотіли ще вивезти Сенчишин Софію і Казімірик Ольгу, але не застали їх вдома. Того дня забрано на вивіз також Бойка Івана. Вивезених відставлено до Копиченець.

21.IV. в с. Кам’янки Тетерін забрав на вивіз дві родини: Сапін Євгенію і Шевчук Емілію.

26.IV. перед полуднем до с. Мовчанівка приїхало двома панцирними автомашинами біля 25 большевиків, на чолі з о/у РО МГБ Кругловим. Одна автомашина стала коло костела, від сторони лісу, а друга постійно їздила по головній вулиці села. Большевики перевели стислі ревізії на вулиці від с. Кам’янки.

Нічого не знайшовши, одна частина большевиків відійшла до с. Кам’янки, а друга панцирними автами від’їхала до райцентру.

Скалатський р-н:

6.IV. в с. Городниця 5-ох бійців В[ійськ] МГБ зробили ревізію в гром. Ваврика Миколи. Вони знайшли цівку від кріса та самогонний апарат. Господаря арештували, але на другий день звільнили додому.

7.IV. до с. Зарубинці прибули агенти райуповмінзагу Слончак та інших трьох, по прізвищі невідомі. Вони забирали худобу в селян, які не здали ще державі м'яса і молока. Коли селянка Влох Марія не хотіла дати своєї останньої корови, агенти її набили і корову таки забрали. Також забрали корови [в] Голика Володимира і Бучко Степанії. Ці бандити були п'яні і кожного стрічаючого на вулиці били та називали вульгарними словами. Вони зайшли до Голик Павліни, якої хата була закрита на ключ, і розбили двері в хаті та стайні. Коли секретар сільради Калита Мартин заявив їм, що без відома голови сільради вони не мають права грабувати селян, Слончак вдарив його кулаком в груди. Також набили ці бандити гром. Калагурика Іллю.

15.IV. в с. Галущинці до гром. Шобера Франка (поляк) зайшло 5-ох бійців В[ійськ] МГБ. Вдаючи українських повстанців, вони написали картки до директора маслозаводу Воробця і бувшого большевицького партизана Малевського (переселенця з-за лінії Керзона), щоб забирались зі села, бо в противному випадку їх повішають. Ці картки дали Шоберові, щоб він дав їх адресатам до рук. Незорієнтований Шобер відніс картки, куди йому сказали. Після цього [його] арештували та відставили до райцентру. На другий день його звільнили додому.

26.IV. в с. Колодіївка група В[ійськ] МГБ біля 70 чоловік перевели стислі ревізії в таких частинах села: Ладичин, Бацівка, Заборівщина Горішня і Долішня та понад став. Ревізії не дали большевикам жодних успіхів.

29.IV. в с. Криве нач. рай. міліції Мордвов покликав юнаків, щоб писались до служби при істребках. З юнаків ніхто не явився. Тоді він покликав слідуючих старших селян: Сенькевича Петра, Коненка Мирона та Хлистуна Костя, яких під шантажем примусив вписатись до істребків та дав їм п'ять німецьких крісів. Сенькевича Петра назначив начальником істребків.

В місяці квітні большевицькі органи безпеки зробили біля 38 засідок:

- 1.IV. – в с. Полупанівка, від ліса,
- 1.IV. – Пізнанка Гнила, від Пізнанки Комісарської,
- 1.IV. – Городниця, від с. Криве,
- 3.IV. – Криве,
- 5.IV. – Городниця, на вулиці “Польський бік”,
- 5.IV. – Панасівка,
- 6.IV. – Панасівка, від Ходачкова [Малий Ходачків],
- 6.IV. – Криве,
- 10.IV. – Криве,
- 12-17.IV. – Криве,
- 12.IV. – Городниця,

- 13.IV. – Полупанівка,
- 15.IV. – Городниця,
- 15.IV. – Полупанівка, коло гром. Хруща Степана,
- 17.IV. – Городниця,
- 21.IV. – Зарубинці, коло гром. Шеремети В[о]лодимира,
- 24.IV. – Новосілка, коло гром. Шевчука на полю,
- 24-30.IV. – на присілку Теклівка с. Магдалівка,
- 29.IV. – Остап'є, коло гром. Дзіндзяка,
- 30.IV. – Городниця.
- 30.IV. – в с. Колодіївка.

Замітка: число засідок не точне, їх було значно більше.

Гримайлівський р-н:

5.IV. до с. Кут-Товстецький прибув уповноважений зав. райшлях відділу Юрченко та Зайченко. Разом з головою сільради Ходоровським Василем поїхали вони на хуторі “Дубина” і “Олександрівка” грабити в селян збіжжя на насінний фонд. В гром. Васильковича та Святковського, не заставши нікого вдома, розбили двері і забрали все збіжжя. Цього дня вони награбили 5 ц збіжжя.

10.IV. в с. Бірки Малі ст. лейт. РО МГБ Сурилов з 7-ма бійцями перепроводжував ревізії в гром. Гудза Павла, Роїка, Боросюка Івана, Романчука та Сусли Михайла. В Сусли в печі знайшли 180 кг жита, яке сконфіскували.

13.IV. в с. Лежанівка міліціонер Протасевич Роман арештував Гудза Степана, який скривався від вивозу на Сибір і відставив до райцентру.

14.IV.-16.IV. в с. Саджавка уповноважена по контингенті молока і м'яса Ляхович Олександра з кількома районowymi працівниками забирала в селян корови за нездачу молока і м'яса. Вона набила гром. Вонс Юстину.

14.IV. в с. Калагарівка 1-ий секретар РК КП(б)У Веремей і голова РВК Говорун перепроводили збори, на яких усунули з голови сільради та виключили з партії Коханчука Григорія за те, що охрестив свою дитину в церкві.

16.IV. в с. Кут-Товстецький голова РВК Говорун, II-ий секретар РК КП(б)У Літвінов і нач. РО МВД майор Кузьминих сварили на голову колгоспу Валькова Йосипа, бригадира Онишкова Петра і голову сільради Ходоровського Василя, чому так мало засіяли поля, і наказали їм до трьох днів зібрати ще більше посівного зерна. Після їх відходу зі села, уповноважений Юрченко зібрав усю управу села та грабив у селян насіння.

21.IV. вночі до с. Товсте прибув автомашиною нач. РО МГБ Мокроусов, ст. лейт. РО МГБ Сурилов і Сутирин та 14-ть бійців В[ійськ] МГБ. Рано забрали вони на вивіз родини Якубового Степана, Крамарчук Палашки та Фостаковської Анни. Вивезених забрали до сільради.

Громадяни села вийшли попрацати востаннє виселених. Настав великий плач та понеслись проклони в сторону большевиків. Большевики відганяли людей від виселенців та били їм прикладами.

В приміщенні клубу большевики перепровадили збори, на яких Мокроусов сказав, що ці родини виселяють за Кадюка Івана (уповноважений, вбитий взимі в цьому селі). Якщо на території с. Товсте повториться ще раз вбивство працівника радянської адміністрації, то далше будуть виселявати людей на Сибір.

“Ви плачете за такими поганими людьми, – сказав Мокроусов, – а чому ви не плакали тоді, коли вбили людину, яка лишила жінку і діти без жодної опіки?”

В короткому часі коло сільради приїхало п'ять підвод з добром виселенців, посадили їх на підводи і відвезли до райцентру.

25.IV. в с. Раштівці уповноважений по контингенті молока і м'яса Орленко, під час свого урядування, набив гром. Кармана Степана і його жінку та в хаті пони[щи]в посуду. В гром. Дзюди Юстина забрав корову і копнув його.

28.IV. в с. Вікно працівник райуповмінзагу Корнієнко розносив селянам зобов'язання на контингент збіжжя за 1949 р. Говорив, щоб селяни здавали старе збіжжя на рахунок нового.

В м. квітні в селах району працівники райадміністрації перепроваджували з населенням збори в справі позики. Закликали селян, щоб за-далегідь приготовляли гроші і в означений реченець сплатили позику.

Большевицькі поліційні органи перевели в селах району біля 30 ревізій:

2.IV. – в с. Вікно, в гром. Мудрого Павла і Боднара Петра,

4.IV. – Товсте, в частині села “Бабійова” і “Горішня”,

6.IV. – Буцики, в гром. Адам'юка Михайла,

7.IV. – Красне, в гром. Трасулі Михайла і Стачишиного М.,

10.IV. – Бірки Малі, в гром. Гудза Павла, Роїка, Борсюка Івана, Романчука та Сусли Михайла,

13.IV. – Кокошинці, в гром. Федчишин Марії,

14.IV. – Волиця, в гром. Підгородецького Іллі, Кучера Тимотея, Ковалик Ксені і Продиуса Петра,

16.IV. – Новосілка,

17.IV. – Буцики, в гром. Будзинського Володимира,

30.IV. – Вікно, в гром. Малицької Маланії і Ющака Луки.

Замітка: Число ревізій не точне, їх було більше.

V. НАРОД БОРЕТЬСЯ:

Збаразький р-н:

13.IV. в с. Луб'янки Вищі через три дні большевики організували істребків. Юнаки Микитюк Степан, Кичак Пилип та Левчук Михайло поставили рішучий спротив проти насильства большевиків та заявили,

що радше підуть в армію чи на Донбас, ніж мають служити при істребках. Кичакові большевики тричі накладали кріс на рамено, і він всі три рази кинув його на підлогу. Розлючені большевики Кичака набили і всіх трьох юнаків відставили на Донбас.

24-26.IV. в м. Збаражі і в сс. Розношинці та Луб'янки Вищі в церкві, під час Богослуження, були розповсюджені протибольшевицькі листівки і кличі.

Новосільський р-н:

15.IV. до с. Кошляки приїхав II-ий секретар РК КП(б)У Бондаренко і хотів скликати збори молоді. На збори ніхто не прийшов, і Бондаренко з нічим від'їхав до райцентру.

Підволочиський р-н:

4.IV. в с. Качанівка управа колгоспу, голова сільради і уповноважений по колгоспі – директор спиртзаводу Нех збирали збіжжя і бараболі на насінний фонд. Між іншим, вони зайшли до неколгоспників Луцейка Петра і Гуралечки Василя, щоб і в них дещо збіжжя забрати для колгоспу. В Луцейка Петра хотіли забрати бараболі, але жінка не допустила їх до пивниці. Тоді Нех назвав їх куркулями і почав вичисляти склад живого інвентаря. Коли син Луцейка – Роман запитав його, звідки він знає, що в них в стайні знаходиться, той відповів, що кілька днів тому був в стайні і сам бачив. Тоді юнак назвав його злодієм і грабіжником селян. Нех на це не відзивався і, забравши силою 15 в'язанок соломи для колгоспу, пішов з обійстя.

Опісля пішли всі до Гуралечки. Тут стрінули ще більший опір зі сторони господарів, які нічого не дали їм взяти. Коли ж Нех хотів взяти солому і відтрунув жінку Гуралечки, діти господаря обкидали його так камінцями, що він мусив вступитись з обійстя.

12.IV. до с. Богданівка прибув слідчий РО МВД з мвд-истом Яровим. Вони зайшли до школи і скликали всіх учнів на загальні шкільні збори. Слідчий РО МВД випитував учнів, хто написав на стіні кльозету: "Пионерская комната". Коли не одержав жодної відповіді, він сказав, що це свідомо зробили учні X-ої класи. Між іншим, він сказав: "В лісі є вовк, але в лісі є і мисливець, так само і між вами є такі вовки, але і в школі є мисливці і добрі ланкові, які виполять весь бур'ян зі школи".

Скалатський р-н:

1.IV. в с. Панасівка були розповсюджені підпільні листівки та кличі.

2.IV. до с. Хоптянка прибув мвд-ист Кабанович з 2-ма міліціонерами. Вони хотіли наловити юнаків до служби при істребках, але юнаки повтікали з села.

7.IV. в м. Скалат були розповсюджені підпільні листівки.

11.IV. в с. Магдалівка були розповсюджені підпільні листівки та кличі.

24.IV. в с. Новосілка на большевицьку засідку найшло двох повстанців. Сталінські бандити відкрили по них вогонь. Повстанці відступили в село, один з них був легко ранений.

24.IV. в м. Скалат та сс. Галушинці, Жеребки I, Жеребки II⁴², Панасівка, Полупанівка, Старий Скалат були розповсюджені підпільні листівки та кличі.

25.IV. в с. Колодіївка були розповсюджені підпільні листівки та кличі.

27.IV. в с. Криве нач. райміліції Мордвов покликав юнаків до сільради і хотів зорганізувати станицю істрєбків. З юнаків ніхто не явився, і Мордвов з нічим від'їхав до райцентру.

Гримайлівський р-н:

1.IV. над ранком в с. Глібів директор комбінату Гарасімов телефонував до РО МВД, що в клубі горить бібліотека. Звідти йому відповіли: "Ребята, держится, как можете а мы приедем".

В 9-ій год. рано приїхав заступник нач. РО МВД Малицький, лейт. міліції Ракітін і ще кількох бійців. Оглянули приміщення клубу і сільради та покликали на протокол Варвару Василя і Ковалика Онуфрія, які в ту ніч були на варті. Вечером звільнили їх додому.

3.IV. в с. Оленівка працівники райадміністрації Павлюченко, Круковський та Сердюк сварили на зборах селян, чому не сіють на колгоспних полях. Голова колгоспу Новосад Онуфрей заявив, що головою не буде, хоч би його змісця мали розстріляти. Гром. Боднар Іван, Гавриша Степан і Фостик Григорій одверто сказали, що їх всилували підписати заяви про вступ до колгоспу і тому не йдуть до роботи на колгоспні поля.

4.IV. до с. Оленівка приїхав голова РВК Говорун, лейтенант РО МГБ Павлов, Павлюченко і Круковський. Вони хотіли перепровадити з колгоспниками збори, щоби йшли до роботи на колгоспні поля. Голова колгоспу Новосад на збори не прийшов, вдаючи хворого. Говорун стягнув з району лікаря, і лікар узнав, що Новосад не є хворий. Новосада арештували і відставили до райцентру. На другий день його звільнили додому.

7.IV. до цього села приїхало біля 50 посіпак районної адміністрації, на чолі з II-им секретарем РК КП(б)У Літвіновим. Літвінов привіз заяви про вступ до колгоспу показати тим селянам, які їх підписали і тепер відмовляються від того. Селяни почали кричати, що їх били і силували підписувати заяви і що заяви підписали самі большевики. Селянка Боднар Параскевія сказала, що вона вміє писати, а чому на заяві, яка свідчила б про її вступ до колгоспу, немає її підпису, тільки хрестик. Це значить, що заяву підписали большевики.

---

⁴² Села Жеребки Королівські і Жеребки Шляхоцькі (Шляхетські) Скалатського пов. в радянський період були відповідно перейменовані на Жеребки Перші і Жеребки Другі Скалатського р-ну, а згодом у 1951 р. об'єднані під назвою с. Жеребки (тепер Підволочиського р-ну Тернопільської обл.)

12-14.IV. в цьому селі Павлюченко, Круковський, Ковтунов і нач. райміліції Малицький виганяли одноосібників сіяти на колгоспні поля. Господарі ставали в 12-й год. вночі і втікали в поля собі сіяти. Тоді большевики почали їздити по полях автомашинами і ловити людей. Люди втікали на поля другого району, як напр.: на поля с. Глещави і Ілавча, Теробовельського р-ну, і вертались на свої перед полуднем, коли большевики від'їжджали до райцентру.

12.IV. до с. Кут-Товстецький приїхав працівник райземвідділу Леськів, який мав відміряти колгоспні поля. Правління колгоспу та голова сільради повтікали.

13.IV. в с. Зелене уповноважений на село директор спиртзаводу Ніконов і III-ий секретар РК КП(б)У Чмирова змушували селян-одноосібників вписуватись до колгоспу. Не добившись успіхів, вони від'їхали до райцентру.

17.IV. у всіх селянах району, включно з райцентром були розповсюджені протибольшевицькі листівки.

В райцентрі в 12 год. вночі гарнізонники збирали листівки і випитували вартівників, чи не бачили дівчини, яка розповсюджувала листівки. З гарнізону звільнили з роботи всіх дівчат, бо також в них на коридорі появились листівки. В нач. РО МВД була листівка на столі.

19.IV. в с. Зелене міліціонер Побер з другим міліціонером ловили юнаків до служби при істребках. Однак нікого не зловили і відійшли до райцентру.

20.IV. в с. Глібів уповноважений Проценко та Короленко силували господаря-одноосібника Гамаку Михайла їхати сіяти на колгоспне поле. Господар категорично заявив, що не поїде, за що большевицькі бандити його тяжко набили, що аж мусив піти до лікаря.

Вночі 21 на 22.IV. в с. Товсте пропали два істребки Вінярьський і Бичик.

22.IV. рано гарнізонники зі собакою пішли в поля і віднайшли їх закопаних. Трупів привезли біля сільради. До села приїхав нач. РО МГБ Мокроусов, ст. лейт. РО МГБ Сурилов та невідомий старшина з області. Вони арештували в зв'язку з вбивством істребків гром. Фостика Матвія, його сина Миколу, Сагайдака Андрія Петровича, Ткача Івана з жінкою, Сокольського Павла, Волошина Антона і Сагайдака Андрія Максимовича. Через цілу ніч арештованих допитували в сільраді і рано відставили до райцентру.

23.IV. вночі в сс. Вікно, Буцки, Зелене, Лежанівка, Глібів і Лука Мала були закопані хрести на могилах "Героям Слави" і повстанців. Могили були прибрані вінцями.

На могилі в с. Глібів виднів хрест з написом "На вічну пам'ять Героям, які впали у боротьбі за УССД".

24.IV. пополудні до с. Товсте приїхав аматорський гурток з райцентру з виставкою "Москаль чарівник". Однак вистава не відбулась, бо населення збойкотувало її. Діти кидали грудками в аматорів і на їх

адресу говорили різні дотепи. Аматори мусіли з соромом пішки йти до райцентру, бо шофер, який привіз їх машиною, десь запивався, що годі було його знайти.

24.IV. в сс. Калагарівка і Волиця були розповсюджені протикол-госпні листівки.

25.IV. в с. Раштівці уповноважений по контингенті молока і м'яса Орленко забрав корову в гром. Джюди Юстина і копнув його. Зневажений господар вдарив кілька разів Орленка по лиці так, що аж кров потекла з носа.

25.IV. в райцентрі Гримайлів на цвинтарі, поміж гробами, були розповсюджені протибольшевицькі листівки. В той час на цвинтарі було понад 1000 людей. Населення з великим зацікавленням читало листівки.

29.IV. в 10-ій год. ввечері в райцентрі Гримайлів, на цвинтарі була велика експлозія. Хтось з невідомих підмінував могилу, яку большевики прибрали на свято 1-ше травня. Стривожені большевики були цілу ніч в поготівлі.

VI. ГЕРОІКА:

Новосільський р-н:

15.IV. біля 5-ої год. поп[о]лудні ст. о/у Новосільського РО МГБ Ільченко з 7-ма бійцями відкрив на полях біля с. Шили криївку, в якій мешкали три повстанці: дд. Явір, Вітер [і] Гора.

Повстанці прийняли нерівний бій. Явір застрілив сержанта, який відкривав вхід, і викинув кілька гранат та змусив большевиків відступити від входу на віддаль біля 30 м. Опісля, стріляючи з кріса, не дав большевикам можливості вдруге приблизитись до входу. Большевицькі бандити почал[и] здалека кидати гранати з сторони входу, і одна граната впала у вхід, але д. Явір успів викинути її надвір.

В той час, коли д. Явір боронив входу, дд. Вітер і Гора викопали другий вхід і почали обстрілювати большевиків з другої сторони.

Тим часом большевикам прийшла допомога. Положення повстанців ставало чимраз важче, бо почало бракувати набоїв. Повстанці старались вдержатись до вечора. Після двох і півгодинного бою, під прикриттям ночі, вони, тільки з пістолями в руках, рішилися на прорив. Перший вискочив з криївки д. Вітер, другий – д. Явір, який застрілив Ільченка і, відбігши кількасот метрів від криївки, тяжко ранений, застрілився. Д. Гора впав від бандитської кулі біля входу.

З ворожих тенет вдалось прорватись тільки д. Вітрові.

З большевицької сторони згинули ст. о/у РО МГБ Ільченко, сержант В[ійськ] МГБ, і двох бійців було ранених. Один з бійців по кількох днях помер.

Д. Гора – Гв'язда Іван уродився 1908 р. в с. Шили, Новосільського р-ну, в родині зарібника.

Життєвий шлях Івана від молодих років був дуже тяжкий. Заробляючи, він мусив дати удержання родині й собі.

За німецької окупації Івана-зарібника почала приманювати ідея визволення України, в якій він бачив краще майбутнє українського народу. Від того часу він постійно симпатизує з українським революційним рухом і згодом іде на підпільний військовий вишкіл.

У 1944 р., з приходом большевицьких військ, сл. п. д. Гора йде в підпілля. Спочатку стає командиром місцевої самооборони, а опісля – боеквиком в кущі.

В тяжких умовах підбольшевицького підпілля сл. п. д. Гора старається вив'язуватись якнайкраще з на нього наложених обов'язків, чим здобуває собі авторитет серед оточення.

Сл. п. д. Явір уродився 1923 р. в Стрийщині у родині зарібників. У Новосільський р-н прийшов він під час німецької окупації і тут служив у наймах.

В ряди революційного підпілля вступив у 1944 р. Його бистра орієнтація в тяжких положеннях дала йому змогу кілька разів вирватись з смертельної пастки ворога.

Характеристичними прикметами сл. п. д. Явора – це висока ідейність, стійка мораль, дисциплінованість і праця над собою. В підпіллі навчився писати і читати та старанно вивчав історію України, географію, українську літературу і орг. літературу. Кожний наказ організаційних зверхників він уважав необхідним для Великої Справи і тому старався виконувати якнайстаранніше.

VII. РІЗНЕ:

Збаразький р-н:

28.IV. в с. Луб'янки Вищі о/у РО МГБ Коннов з 7-ма бійцями робив засідку в stodолі гром. Пісецької Параньки. З невідомих причин в stodолі повстав пожар і stodола згоріла.

Новосільський р-н:

2.IV. до с. Гнилиці Малі прибуло біля 30 чоловік В[ійськ] МГБ, які розквартирувались у селян.

15.IV. в с. Лисичинці висвітлювано кінофільм “Третій удар”. Присутніх було біля 15 осіб.

25.IV. до с. Шили приїхали панцирною автомашиною шість офіцерів. В селі відпитали о/у РО МГБ кап. Зеніна і з ним пішли на город гром. Кобаси Іллі. Там довго дивились в карту. Побувши в селі біля двох годин, відїхали в напрямі райцентру.

Підволочиський р-н:

30.IV. в с. Кам'янки в НСШ, в VI-ій клясі, після уроку географії, учителька вела з учнями бесіду про ціль і завдання держпозики. Учень

Смачило Степан запитав: “Завсіди в нас позичають і позичають, а коли вже будуть віддавати?” Коли учителька відповіла: “Чого ж ти такий синку? Ти знаєш, що Америка готує атомну бомбу на Радянський Союз і нам треба щось мати проти атомної бомби”, учень сказав: “То нехай собі куплять велике верето”. Учителька вже більше нічого не говорила.

Скалатський р-н:

6.IV. в с. Полупанівка висвітлювано кінофільм “Молодая гвардия”. Під час перерви участковий міліції Гірняк Павло вистрілив з кріса в мотор, і висвітлювання кінофільму перервалось.

10.IV. і 11.IV. в с. Городниця висвітлювано кінофільм “Молодая гвардия”.

17.IV. в м. Скалат юнаки з 1928 р. народження дістали повістки йти в армію.

23.IV. з с. Хмелиська забрано до ЧА Ковальчука Павла і Балюка Михайла, обидва з 1928 р. народження.

30.IV. в с. Колодіївка висвітлювано кінофільм “Девочка моряка”.

Гримайлівський р-н:

4.IV. в с. Красне висвітлювано кінофільм “Наталка Полтавка”. Присутніх було 8 учнів і 12 старших осіб.

На другий день та сама кінопересувка висвітлювала фільм “Сказаніе о земле Сибірской”. Присутніх було 9 осіб.

(Кобзар)

Липень, 1949 р.

* * *

Крем'яначчина

Р 31.

Крем'янецький ндр.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗВІТ
(за січень, лютий, березень 1950 р.)

А).

У зв'язку з тим, що звітний період охоплює дві пори року, які є дуже відмінні від себе – це зима й весна – тактика большевицьких органів поліції в цих періодах була в багатьох випадках також дуже різноманітна. Тому у звіті ці два періоди треба розглядати окремо або робити відповідні зіставлення. Але заки приступити до обговорення тактики в ці два окремі періоди, необхідно вперед згадати про деякі загальні справи, які мали рішучий вплив на застосування такого чи іншого методу в роботі большевицьких органів поліції протягом цілого звітового періоду.

Першою справою, яка мала дуже виразний вплив на тактику в роботі большевицьких органів поліції – був наказ міністра МГБ УРСР генерал-лейтенанта М. Ковальчука, оголошений в терені в перших днях січня 1950 р. Сам наказ большевицькі органи безпеки як також і адміністративні чинники дуже широко публікували й інтерпретували між населенням. Його розклеювали на видних місцях при вулицях, розкидали між населенням як листівки, розносили по хатах, які на думку поліції повинні мати зв'язки з повстанцями, переважно до родин підпільників, читали на зборах та пояснювали, читали навіть по церквах підчас Богослуження [–] Ланівецький район). Підчас інтерпретації в наказі дуже підчеркували дві справи: а) те, що зголошених ніхто не буде притягати до судової відповідальности, причому в різні способи старалися обгрунтувати твердження, що революційний рух вже майже знищений і не має навіть найменших перспектив на будуче, а зараз скриваються вже тільки поодинокі підпільники дуже часто навіть без зв'язків між собою, і б) те, що всі ті люди, які після оголошення наказу дальше будуть піддержувати повстанців та їм допомагати будуть суджені нарівні з повстанцями, не забуваючи в цьому місці пригадати про привернення в силу закону про застосування кари смерти до протидержавних діячів. Слід відмітити, що на цю останню справу, якою хотіли залякати та відірвати від участі в рев. боротьбі маси, зверталоса далеко більше увагу, ніж на саме зголошення, в позитивні висліди якого вони вже в перші дні після опублікування наказу мали причини не вірити. Впарі з тим старалися в “культурний” спосіб з'єднувати симпатії близьких до нас родин, висловлюючи жаль з приводу нашої безперспективности, обіцяючи особисто докласти зусиль, щоб вирвати нас з “безвихідного становища, в якому ми

опинилися”. Це була б тактика пропагандивного характеру. Випустити її з цього звіту не можна, бо вона в дальшому в’яжеється тісно з чекістсько-оперативними методами роботи, які були б не цілком зрозумілі без передуючої їм пропагандивної тактики. Які результати цього методу, не важко ствердити хоч-би на підставі того, що в терені не було й одного випадку, щоб хтось з населення, який до того часу активно піддержував би рев. рух, а у висліді такої пропаганди залякався б і наніс втрати повстанцям. Така сильна пропагандивна акція в цій справі до певної міри насторожила населення, воно стало більше боятися, але тривало це так довго, поки не виявилось, що це не вносить жодних змін в застосування дотогочасного терору, який в такій самій мірі існував, але про нього тільки менше говорилося. Коли ж населення переконалося, що це цілева пропагандивна акція, розрахована на залякування та відірвання від визвольної боротьби мас, – перестало трактувати це поважно.

Впарі зі застосуванням пропаганди і агітації в оперроботі позначилися виразні зміни в тактиці оперативних органів поліції в ділянці збройного побороювання революційного руху. На час опублікування та інтерпретації наказу між населенням припадає в загальному дуже слаба або незначна діяльність опергруп в терені (сюди не слід підтягати також ті акції, де большевицькі органи поліції натрапили на сліди підпілля й розчисляли на успіхи – Ланівецький район, відтинок Крем’янецького району). Приблизно три тижні часу діяльність опергруп взагалі була дуже слаба й це спеціально підчеркувалося деякими оперативниками, мовляв, “хай прочитають, подумают і рішають, а тоді тих, що не схочуть зголоситися, в скорому часі знищимо”. Можливо, що в цьому була ще й інша ціль, хоч важко це ствердити, але офіційно це пояснювалося саме у вищезгаданій спосіб. Лише приблизно по трьох тижнях по оголошенні наказу прийшло посилення чекістсько-оперативних акцій. Щоб ці акції були аж надто сильніші від таких акцій з-перед оголошення наказу, цього не можна сказати, але в порівнянні з періодом, в якому на першому пляні була пропагандивно-агітаційна робота, вони були дуже сильні. Мимоволі насувається здогад, що попередній спокій був саме створений на те, щоб пізніше ефективніші були акції, хоч в очах населення. Це мало б доказувати, що почався період остаточного знищування підпільників, що “не схотіли скористатися з цієї останньої можливості зголоситися”. Фактично успіхи большевики деякі мали і хоч їх не можна уважати за осяги чекістсько-оперативних акцій, всетаки це були наслідки попередньостосованої тактики (приспання чуйности) та підтвердження попередньоведеної пропаганди фактами. Маю на увазі ліквідацію запільників у Великодедеркальському, Ланівецькому і Новосільському районах (це краще ілюструють інформативні дані з тих теренів). Підпільники, які погинули в цьому періоді, як видно з некрологів, мають окремі причини й їхнього упадку

підтягати під це не можна. Як виходить з цієї акції на запальників, яких, до речі, вони могли і повинні були мати змогу поліквідувати вже багато разів перед тим, органам поліції в даний момент залежало на тім, щоб їх попередні слова не стали пустомельством і вони стараються підтвердити їх хоч будьякими фактами, в тому випадку ліквідацією людей майже цілком не зв'язаних з організаційною роботою (а їх, ясна річ, було зліквідувати багато легше, ніж активне підпілля). Ця активність дій чекістсько-оперативних органів тривала до кінця звітованого періоду.

В цьому місці варто згадати ще про те, які наслідки оголошеного наказу взагалі, що большевики ним досягнули.

З підпільників, і не тільки з підпільників, але й з запальників, до органів большевицької поліції ніхто не зголосився, хоч про те, що зголошувалися дуже широко говорили самі большевики, пускаючи між населенням мильні вістки Напр., в терені була широко поширена чутка, що в Тернополі вже стільки прибуло до зголошення, що стоять під будинком УМГБ чергою, а в Брідському районі зголосився цілий відділ УПА, то знову ж – у Ланівецькому районі вже зголосилося понад 30 осіб. Звичайно такі вістки поширювалися в терені досить далеко віддаленому від місця події, щоб населення не мало змоги перевірити правдивості такої вістки. (Напр., про Ланівеччину говорили в Крем'янецькому та Шумському районах і навпаки). Спочатку населення навіть було насторожилось на ці вістки, сприймало як правду й були випадки, що внаслідок цього не хотіло пускати до хати навіть добре знаних раніше підпільників, але коли переконалося, що це звичайненькі собі провокативні вістки, стало тільки сміятися з цього. Значить, під цим оглядом на терені, охоплюючому звітуванням, большевики не досягнули жодних успіхів. Успіхи в ділянці залякування населення не кращі. Спочатку населення дещо злякалося, але коли переконалося, що це попередньостосований терор, тільки в іншій формі, перестало боятися, розважаючи себе тим, що вже таке переживали давно. Зі сказаного випливає ще і третє – а це провал розчислення підірвати довіря мас до Організації. Значить, ніхто не зголосився, населення не залякалося, довіря не вдалося підірвати, а це значить, що наказом не досягнуто наміченої мети. Навпаки, населення стало висловлювати думки, що ОУН чимраз більше загрожує більшовицькій імперії, коли вони ще “одне звернення написали й просять, щоб зголошувалися”, а крім цього, населення переконалося ще раз, що всякі зголошення вже відійшли в давність, й з теперішніх повстанців ніхто не зголоситься (а між іншим терен, крім галицьких районів, дуже болів тим, бо в попередні роки зголошення були часті й населення дуже від них терпіло).

У висліді наказу зголосилося тільки декілька запальниць, що нічого з визвольно-революційним рухом спільного не мали та кілька родин, що скривалися від вивозу на Сибір. Було один чи два випадки, що

зголосилися також молоді хлопці, які скривалися від вивозу на примусові роботи в Донбас. Це і є висліди кампанії, зв'язаної з оголошенням наказу.

Другою справою, яка внесла деякі зміни в тактику роботи в большевицьких органах поліції є підпорядкування ресорту міліції МВД органам МГБ. З певних джерел (документи від участкового міліції в Ланівецькому районі та інших інформативних джерел) стало відомо, що органи міліції вже в січні 1950 р. належать до МГБ (коли наступило формальне підпорядкування – невідомо). Тут варто згадати про те, що перед і в час звітування в терені кружляли вістки про ліквідацію опергруп та стягнення оперпрацівників, а їх місце повинні зайняти міліціонери. Правда, в січні [19]50 р. і в слідуючих місяцях участкові взялися до роботи по боротьбі з рев. рухом активніше, однак це не значить, що вони заступили оперробітників та опергрупи. Ні, вони залишилися незмінними, а підпорядкування міліції являється підсиленням органів МГБ. Зазначую, що так справа мається в районах, охоплюючих звітування, а про роботу, а радше співдію їх у вищих клітинах неме відомостей, хоч з оголошення відомо, що в області міліція також підпорядкована УМГБ (газета “Вільне життя” від липня [? лютого] 1950 р.). Така реорганізація внесла деякі зміни в роботі большевицьких органів безпеки. До того часу співпраця між МГБ і міліцією в низових інстанціях була досить обмежена. Звичайно, були деякі довірені міліціонери, яким оперробітники довіряли певні справи (головно контакти з меншцінною агентурою, арештування меншважних об'єктів та незначні операції), але взагаліному це були рідкі явища. З моментом підпорядкування органів міліції МГБ ця співпраця набрала досить широких масштабів. Ясно, що тут також не ігнорувалося недовір'ям до поодиноких участкових міліції, але цю справу полагоджено в цей спосіб, що “неблагонадьожних” участкових міліції (а їх по селах було немало) призначено начальниками груп ООП, а рядах міліції (говорю про участки по селах і відповідних їм участкових) залишилися тільки довірені, випробовані працівники. Зміни заключались ось в чому: в першу чергу потворено участки міліції, які стали майже збігатися з участками оперуповноважених РО МГБ, опісля участковим міліції підпорядковано ІБ для виконування оперативної роботи; після того о/у передали участковим міліції менше вартісну і розконспіровану агентуру, яка була для оперробітників РО МГБ нарузкою, а часто давала мінімальні матеріяли, а то й взагалі нічого не могла дати через свою розконспірованість. Матеріяли від такої агентури участкові передавали о/у, а ці вже керували дальше роботою, даючи відповідні вказівки тільки участковим, а не кожному с/о зокрема. Крім цього, після цих змін оперативники стали дуже часто порушатися в терені вже без опергрупи, а тільки разом з участковим міліції, підпорядковуючи групу свому заступникові або якому[-]небудь сержантові. Це тому, що він завжди мав під рукою участкового та ІБ,

які є в кожному селі. Така поставка роботи мала дві риси: перша – це економія часу оперробітників, а друга – посилення руху о/у без особливого звернення уваги населення, а тим самим і деяких клітин ОУН. Це і є ті загальні справи, які мали вплив на зміну тактики в більшовицьких органах поліції.

Як я вже згадував, у зв'язку з тим, що звіт охоплює дві пори року, які тісно пов'язані зі застосуванням відмінної від себе тактики в роботі більшовицьких органів поліції, – розглянемо й порівняємо ці два періоди.

Зимовий період. У зв'язку з наказом міністра МГБ УРСР в перших приблизно трьох тижнях руху опергруп були досить обмежені. Це не значить, що на цьому терпіла робота. Протинно, ці дні відзначаються дуже інтенсивною діяльністю органів МГБ, але вона заключається не в чекістсько-оперативних акціях, а в пропагандивно-агітаційній акції за зголошення та заломання українських народних мас (моральне). Всетаки там, де більшовики попадали на сліди діяльності підпілля (Крем'янецький та Ланівецький райони, де погинули підпільники та впали документи) ці чекістсько-оперативні акції не були послаблені, а навіть посилені. Були випадки, де більшовики спеціально посилювали рейди, щоб задемонструвати свою силу й тим морально вплинути на підпільників, може зголосяться (напр., Шумський район). Так справа малася до кінця січня – початку лютого. Після цього приходить зворот в тактиці органів безпеки ворога. Більшовики переконалися, що на зголошення дарма очидати й щоб не остатися тільки пустими хвальками в справі остаточного винищення підпілля, вони посилюють свої чекістсько-оперативні акції. Спеціально це можна було завважити у Крем'янецькому і Великодедеркальському районах, хоч не можна було замітити цього й у всіх інших районах. В дальшому це посилення було зв'язане з передвиборчою кампанією, де більшовики сподівалися саботування зі сторони ОУН. Щоб паралізувати рухи і роботу підпілля, більшовики стали постійно рейдувати по терені опергрупами, ангажуючи до тої справи також активніші станиці ІБ. Коли ж 10.3.50 р. по селах терену появилася масово розповсюджувана противоборча література, до того виготовлена на машині-друкарці, чекістсько-оперативні акції більшовицьких органів безпеки стали надзвичайно посилені. Вони ходили по селах, хуторах і лісах кожного дня і ночі, заангажували до такої роботи ІБ, зорганізували варту з цивільних людей по селах на час виборів, які негайно мали повідомляти про появу підпільної літератури в терені. Цей період припадає на час охорони проведення виборів до т. зв. Верховної Ради СССР, а тому вістря ударів не було так виразно звернене проти визвольно-революційного руху (тобто проти фізичного існування підпілля), а головно проти проявів роботи підпілля, в якій формі вона не проявлялася б. В час виборів вони, розділившись на малі групки, стояли гарнізонами по селах від 4-7.3. до 12-13.3.[19]50 р. В загаль-

ному в той час іншою роботою не займалися як тільки охороною виборчих урн. Це відноситься до районів Волині.

Цікавою під цим оглядом була справа організації охорони виборів у районах Галичини, які охоплює звітування. Тоді коли по селах Волині жодних інших військових сил, крім районних, не було, то в цих районах в днях 7-9.3.50 р. розмістилися по селах гарнізони військ ЧА. Вони прибули зі СУЗ в райцентри, а тоді роз'їхалися по селах. В кожному селі (за дуже малими винятками стояло від 4 до 15 червоноармійців, часто перемішаних з військами опергруп, ІБ чи адміністрацією. Вони простояли до 12.3.50 р. й нічим більше, крім охорони урн, не займалися. Виборами можна закінчити зимовий період і шумні, після тихої роботи, рейди опергруп, а подекуди й квартирування інших гарнізонів, по селах. Про такі дрібниці, як застосування при рейдах маскувальних комбінезонів в час, коли був сніг, навіть не згадую, бо вони стосувалися завжди й перед тим, а тому не вносить нічого нового в тактику.

Після виборів, а радше з настанням “чорної стопи” та теплої погоди, настають зміни в тактиці большевицьких органів поліції. Так як до того часу, починаючи від періоду пропагандивної акції, зв'язаної з оголошенням і інтерпретацією наказу міністра МГБ УССР, вони були шумними, ніби демонстраційними, то після виборів вони стали тихими, конспіративними, натомість сильнішими за всі попередні в тому році. Оперують як [д]отепер оперативними групами, переважно рейдуючи, але рухи їх добре законспіровані перед постороннім обсерватором. Так представлялася справа до кінця звітового періоду.

Це були б зміни в тактиці загального характеру, які приблизно в однаковій мірі охоплюють цілий терен, за малими винятками. В дальшому тягу приступимо до обговорення поодиноких родів тактики в окремих районах чи відтинках терену – це буде залежати від того, на якому відтинку вони будуть проявлятися.

Засідки:

В загальному практикування засідок в терені за звітовий період ворожими органами поліції стало рідким явищем. Це впливало з двох причин: а) по-перше, засідки не принесли їм в час зимового періоду бажаних результатів (для нас це зрозуміле) і, б) роблення засідок большевиками от так де попало зараз взагалі не принесло їм жодних результатів. Зате практикували большевицькі органи поліції засідки на виразні всипи агентури (хтось замовив гроші, харі й це було всипане і т. п.). Такі засідки большевики практикували, не поминаючи жодної нагоди й нерідко мали успіхи. Однак такі засідки – це рідкість в терені, бо під цим оглядом і підпільники вже досить чулі. До того такі засідки не являються іціятивою ворожих оперативних органів, а звичайним збігом обставин, випадковістю і тому-то вони не можуть навіть бути стосовані, а лише використовувані. Зате густіше практикували большевики т. зв. засідки-підслухи. Виглядали вони так: група большевиків

приходила конспіративно в село (або в селі конспіративно квартирувала), в селі розділялася на групки по 2, а переважно по 3 чоловіки, й такими групками тихенько рейдувала по селі, стараючись бути ніким незаміченою. Ціллю таких засідок-підслухів було вислідити рухи підпільників чи їх місця квартирування. Такі засідки-підслухи практикувалися зимою по селах, але широких розмірів вони набрали весною і то як по селах так і по лісах. По селах такі засідки практикувалися одноманітно майже в цілому терені, а по лісах особливих розмірів набирали в Збаражчині (головно в Луб'янецькому лісі) та частинно в Шумщині. По менших лісках їх практикували менше, але це зрозуміле – в них все під наглядом мала агентура.

Якихсь цілком нових методів в практикуванні засідок за звітний період не вдалося заобсервувати. Все це старі і вже вживані способи. Можна завважити тільки їхнє поєднування та застосування до обставин в даний момент. Для кращого проаналізування цієї справи подається нижче поодинокі відомості з терену, які вдалося досягнути за звітний період, бо треба зазначити, що самі засідки й місця, в яких вони переводилися, були большевиками досить строго конспіровані, так що й матеріали про них важко здобути.

Крем'янецький район.

Дня 7.1.1950 р вночі до Грушицького Федора Устимовича в с. Кімната прийшла група большевиків, в числі 8 осіб, на чолі з РО МГБ ст. лейтенантом Комаровим. Всі большевики зайшли до хати та полягали спати. Варту держали тільки в хаті. Рано Комаров наказав господарям, щоб ніхто з них протягом дня не віддалювався поза межі свого господарства та щоб нікому не говорили про їх квартирування в хаті. Так вони просиділи в хаті цілий день, а увечері зробили засідку на цьому господарстві. Засідка була розположена в цей спосіб: большевики скрилися в соломі на подвір'ю, а Комаров сидів з одним бійцем в хаті. В такий спосіб вони просиділи до год. 10, а тоді всі відійшли.

Дня 5.3.50 р. увечері до с. Гаї прибуло 8 большевиків на чолі з працівником РО МГБ якимсь капітаном (прізвище невідоме, до того часу його в терені не було). В селі поділилися на групки й ходили поміж хати, заглядаючи у вікна та підслухуючи, що де робиться. Пізно увечері вони зустріли на вулиці сільських хлопців, які верталися з вечорниць. Їх задержали, перешукали по кишенях й відпустили, наказуючи, що коли скажуть кому-небудь, що бачили їх на вулиці, то будуть пам'ятати. Після цього усі зійшлися в одному кінці села й зробили засідку в Грушицької Анни. Засідка була розположена так: одна групка взяла собі соломи й на ній залягла в садку вздовж дороги, друга групка сиділа в хаті, а вартовий ходив по подвір'ю. Світла в хаті не світили й сиділи в повній бойовій готовності. Надранком всі зібралися й відійшли.

Дня 19.3.50 р. на хут. Воронуха б. села Савчичі [Савчиці] увечері група большевиків на чолі з о/у РО МГБ ст. лейт. Комаровим зробили

засідку в Хмель Люськи. Сиділи в stodолі і в хаті. О 10 год. на цей хутір зайшли повстанці дг О-л і С-н. Друзі зайшли на подвір'я і дг. Ст-и став на варті біля воріт, а дг. О. почав стукати до хати. Раптом відчинилися двері й без жодного запиту по дг. О. большевик випустив чергу з автомата, одночасно стали стріляти по ньому большевики, що були в stodолі, викидаючи ракети. Від ракет запалилася stodола. Дг. О. від перших куль став ранений. Відступати не міг і застрілився. Дг. С. відступив, відстрілюючися з кріса.

Ця засідка була влаштована на всипу господині. Повстанці передали їй гроші на якісь закупи. Вона, отже, знала, що по ці закупи вони повинні прийти. Однак не знала коли саме. Тому повідомила большевиків зараз після одержання грошей і большевики сиділи в неї конспіративно 13 днів, поки такі не дождалися повстанців. На господарстві цьому большевики пробули до ранку, а рано, забравши тіло повстанця, від'їхали в район.

В с. Хотівка о/у РО МГБ лейт. Пчелінков одержав з якихось джерел матеріяли, що повстанці повинні прийти до села по кабана (про це проговорився уч. міліції Церковний). Внаслідок того він з групою від 25 до 31.3.50 р. постійно квартирував в Кашуби Миколи (вдень), а кожної ночі ходив кудись на засідку. Господареві під карою тюремного ув'язнення заборонив будь-кому говорити про те, що вони квартирують і господар мовчав.

Збаразький район

Цього місяця опергрупи на чолі з оперробітниками РО МГБ переводили дуже часті нічні підслухи по селах, лісах і головно підлісних селах у формі засідок. На таких підслухах перебували по півгодини до години часу, змінюючи протягом ночі весь час свої місця. Над ранком сходилися всі разом й йшли на квартиру. Квартирували звичайно в сексотів і так, що того ніхто не знав. Так цілий день. Увечері непомітно знову виходили в село чи ліс і дальше робили засідкипідслухи.

Точніших матеріялів про ці засідки-підслухи важко зібрати, бо вони робили їх конспіративно й ніхто не міг знати. (*Звіт за березень*).

Ланівецький район

Дня 1.3.50 р. о/у РО МГБ лейт. Свистунов з 7-ма большевиками робив засідку в ярі за селом Соколівка від сторони с. Білка В[елика]. Частина большевиків лежала під вербами поблизу забудувань, а частина ходила по селі та підслухувала, чи де не буде чути гамору або якогось іншого підозрілого руху біля хатів, що поблизу розположеної засідки.

Дня 2.3.50 р. о/у РО МГБ Свистунов з групою большевиків робив засідку на краю села Соколівки від с. Жуковець. Засідка ця була розрахована на те, що в це село з Жуковець або Білки будуть йти повстанці, бо кілька днів перед тим большевики знайшли криївку в с. Білка В.[елика], в якій нікого не було, отже, як висловлювалися

большевики, – повстанці повинні податися на Соколівку або Вишгородок [Вишгородок] чи Жуківці.

Почаївський район

Дня 2.1.50 р. до села Ст.[арий] Почаїв перед вечором прибула група большевиків. Вони увечері зробили засідку біля крайніх хатів від лісу. На засідці всі не сиділи, а лише частина. Частина з них ходила тихо по селі, головню поблизу цих хат, та підслухувала, чи де не буде якогось підозрілого руху. Як виявляється, то вони мусіли мати на ці хати якусь всипу, бо ходили туди на засідку кожного вечора аж до 8.1.1950 р. Хоч вони й старалися маскувати це, конспірувалися, не показуючись населенню, проте про засідку вже з перших днів знали люди, а від людей і довідалися підпільники.

Дня 18.1.50 р. нач. РО МГБ майор Воронін з групою большевиків робив засідку на хут. Гарлами [Гарлани] біля с. Ст.[арий] Почаїв. Чим ця засідка була викликана, невідомо. По тому, що засідку большевики робили кожної ночі аж до 30.1.50 р. та що на засідку ходив аж сам начальник РО МГБ, можна твердити, що одержали якісь поважні матеріали. В час засідки большевики робили також підслухи.

Вишнівецький район

Дня 13.2.50 р. о восьмій годині вечора з напрямку с. М.[алого] Кунинця на хуторі Червона (Крем'янецький район) прибуло 10- большевиків на чолі з заступником начальника РО МГБ ст. лейт. Зотовим та підполковником, якого до того часу в терені не зустрічалося (низького росту, грубий, лице округле, білявий, около 33 роки, одитий був в цивільне чорне пальто, озброєний, крім короткої зброї, ще в ППС). Ціла група була озброєна в один кулемет, 5 зі згаданим вище автоматів і криси. Крім цього, коротка зброя, гранати та ракетник зі запасом ракет. Насамперед вони зайшли до громадянина Бовтуна Леонтія. Тут вони застали сусідську молодь, яка посходилася до нього на вечорниці. Зайшовши до хати, вони розпочали розмову з присутніми, головню розпитував підполковник. Він питав, чи всі вже вписалися до колгоспу, як працюють, при цьому не поскупився розмальовувати колгоспне життя рожевими, принадними барвами. Так пройшло около години часу. Вийшовши з хати (в хаті вони нічого не робили й збоку виглядало, що вони так собі зайшли), вони тихо стрілецьким рядом вийшли на поле й подалися до Терещук Марії, в якій зробили засідку за стодолю від дороги. Самі большевики, щоб їх не можна завважити, скрилися за купами гною, який тут був. На засідці посиділи приблизно до 11 години й тоді пішли до Горошка Химки, де після вечері полягали спати, залишаючи на подвір'ю одного вартового. Рано всі подалися на с. В.[еликий] Кунинець.

Дня 7.3.50 р. 12 стрибків з місцевої станиці під командою участкового міліції РО МГБ, який одночасно являється начальником

цієї станиці, зробили засідку біля Росіцької Ольги в с. Малому Куниці. Були озброєні в кулемет, два автомати та кріси. Засідку зробили в саду, де стояли під деревами. Около 11 год. вертався з вечорниць Обаль Павло. Большевики його задержали, участковий насварив на нього за те, що так пізно ходить по селі, подержав з півгодини при собі й відпустив, одночасно покидаючи місце, де була засідка.

Отже, як видно з цих поданих матеріалів, большевики за звітний період засідки практикували дуже рідко й переважно тоді, коли мали всипане місце. Лише в поодиноких випадках вони числили на щастя й робили там засідки, хоч і цього не можна не підтягнути під загальне твердження – дроблення засідок на всипи, бо могли одержати матеріяли, про які ми не могли довідатися.

Ревізії і облави:

В загальному облави як також і ревізії нічого нового в тактику большевицьких органів полції в боротьбі з рев. рухом не вносять. Облави практикували за звітний період дуже рідко, а ревізії стосували частіше. Не було в терені облав цілком у зимовий період. Весна принесла в цьому відношенні зміни, але їх ще не можна точно очеркнути, тому що це тільки початки й нема ще достатньої кількості зібраних матеріалів, щоб сказати щось певного. Дуже виразно кидається в очі те, що посиленна увага на ліси, а у висліді – стали переводити досить часті та основні облави. Це в околицях лісистих, як Збаражчина, Новосільщина, Крем'яниччина та Шумщина, – значить терени, де є більші масиви лісів. Корінь того в тому, що вони розчислюють на наше пересунення в ліси у зв'язку з суцільною колективізацією, яка унеможливила, на їх думку, перебування в полях. Це підтверджує те, що облави перепроваджувалися без попередньої розробки лісу (Новосільщина – Збаражчина та Шумщина) та вислови деяких працівників МГБ до населення, мовляв, “тепер бандерівці будуть змушені втікати в ліси, а там ми їх скоро виловимо”.

Ревізії оперробітники разом з опергрупами практикували частіше. Перепроваджували їх, як правило, на всипи або для маскуванню контактів з агентурою. І коли облави перепроваджувалося за певним шаблоном з уживанням деяких маловажних нових тактичних прийомів, так ревізії були дуже різноманітні за своїм характером. Щодо самого способу перепровадження ревізій, то в них даремно дошукуватися яких-небудь нових тактичних прийомів, зате цікаве маскуванню самих цілей роботи оперробітника, прикриваних нераз ревізіями. Але це краще розкривають самі вістки.

Великодедеркальський район

Дня 12.2.50 р. до с. Малі Вікнини з Вікнин Великих прибула група большевиків, на чолі з о/у РО МГБ кап. Акмаєвим та о/у УМГБ по Тернопільській області майором Чорним, – разом 10 осіб. Вони стали

переводити ревізію в Кушнірук Теодори, де знайшли криївку. Як видно з того, як вони шукали, то те, що там є криївка, було всипане, але не всипане було точно місце, де була криївка. Всипано мусіло бути й те, що в криївці перебуває тільки запальник Ліберний Модест Євтіхович, бо в противному випадку большевики були б не йшли на ліквідацію криївки такою малою силою. Шукали всюди, а найбільше в хліві, де й був вхід до криївки. Запальник згинув. Він відстрілювався з криївки, а коли вистріляв всі набої, і сам застрілився. Господиню заарештували та забрали в райцентр.

1.2.50 р. до с. М.[алі] Вікнини прибуло около 20 большевиків під командою нач. РО МГБ (прізвище невідоме, бо недавно прибувший в район на місце Сорокіна, майор). Вони розкинулися облавою по полях і знайшли криївку, але в ній не було нікого, бо день перед тим вибралися запальники, які там мешкали. Тим облава, однак, не закінчилася й в скорому часі недалеко від цього місця була відкрита друга криївка, в якій загинули запальники Ласий і Плятон. Облава ця була викликана попередньою розробкою. Перед цим большевики арештували й допитували цілий ряд людей зі села, одже, напевно одержали в цій справі потрібні матеріяли. Люди стали говорити в селі, що криївку видав "Сей" (підозрілий в агентурі).

Дня 18.3.50 р. гарнізон ІБ з с. М.[алі] Вікнини під командою начальника цього ІБ Шевчука Павла Савовича переводив облаву на поля біля села. Підчас облави була знайдена криївка, яку зробили собі запальники в березі (пасовисько) і там жили (Павло, Федір і Віктор – всі місцеві). Вони звели бій зі стрибками, але прорватися з оточення не могли й були змушені потсрілятися, щоб не попастися живими на муки до большевиків. Криївка була замаскована ящиком, а на ньому прикріплена дернюка. Причиною знайдення криївки було дослідження запальників Пищатинськими [з с. Пищатинці] стрибками, які також брали участь в ліквідації криївки. Місце, де була криївка, вони мали всипане, а облава в тому випадку була тільки для маскування. Ліквідацію переводили без відома РО МГБ.

Дня 21.3.50 р. о/у РО МГБ лейт. Бойко пер[е]водив ще облаву на поля біля села М.[алі] Вікнини, а саме на частину від лісу. Ця облава була викликана попереднім знайденням криївки стрибками. В тому випадку він, очевидно, шукав щастя, щоб якимсь новим актом виправдати те, що не він, а стрибки знайшли криївку, але облава закінчилася для нього безрезультатно. В облаві брав участь стрибок Ліберний Сей, про якого раніше говорили, що видав криївку з Ласим і Плятоном. Цей його поступок та взагалі збільшена активність на користь органів РО МГБ вказують, що говоріння людей було правдиве.

Вишнівецький район

Дня 2.1.50 р. до с. М.[алий] Кунинець ранком прибуло около 70 большевиків на чолі з начальником РО МГБ майором Подмазовим. З

керуючих були ще: заступник нач. РО МГБ ст. лейтенант Зотов і о/у РО МГБ на цей відтинок терену лейт. Боков. Прибувши в село, большевики розійшлися по господарствах і стали переводити ревізії. Найбільше шукали по будинках. Викидали з хлівів гній, зі стодолів соломку та снопи і на цих місцях проколювали дротами. В хатах також проколювали дротами, головню під ліжками та під шафками, також дуже часто біля печі. Підчас ревізії в Гладнюка Павла знайшли кріса, захованого в ліжку та двадцять штук набоїв до нього. Господаря в той час вдома не було. Кріса і набої забрали. Гладнюк П. спочатку скривався та просився в підпілля, але в скорому часі поступив в місцевий гарнізон істрибків й зараз є одним з найактивніших стрибків. Большевики робили ревізії до вечора, а увечері вибралися в район.

Дня 3.1.50 р. до с. В.[еликий] Кунинець досвітком прибуло около 70 большевиків на чолі з нач. РО МГБ майором Подмазовим та Зотовим і Боковим, а крім цього з ними був ще підполковник (низького росту, грубий, лице округле, білявий, около 33 роки, вдягнутий в цивільне чорне пальто, до того часу його в терені не було). Після прибуття в село була розставлена варта по всіх дорогах, які виходили зі села (по два большевики), завданням яких було не випускати нікого зі села, а тим, що прибуватимуть в село, перевіряти документи. Решта большевиків розійшлася по селі й переводила ревізії по господарствах. Шукали переважно по будинках. Викидали з будинків соломку, гній і на цих місцях прошилювали дротами. Не знайшли до вечора нічого й виїхали в район.

[Почаївський] район

Дня 26.2.50 р. на хут. Крамарі бул с. Ст. Почаїв прибув о/у РО МГБ Шабанов з 8-ма большевиками. Вночі вони робили тут засідку та підлухи, а ранком стали переводити ревізії по господарствах на цих хуторах. Перевели ревізії по всіх господарствах і в усіх будинках, але не знайшли нічого. Після цього відійшли в с/раду, звідки Шабанов потелефонував в район до нач. РО МГБ Вороніна, що перевів основні ревізії по всіх хуторах, але нічого не знайшов. Воронін відповів, щоб шукав ще, бо там мусить бути криївка. Вкоротці й сам прибув на ці хуторі з 20-ма біцями. Разом з Шабановим вони вдруге обкружили цей хутір й почали переводити ревізії наново. Шукала дослівно скрізь – по городах, на подвір'ях, в усіх будинках і шукали з найбільшою точністю, але не знайшли нічого. Після ревізії подалися до райцентру.

Дня 28.2.50 р. до монастиря в Новому Почаєві прибув якийсь слідчий з УМГБ з трьома іншими також чужими працівниками МГБ. Вони зайшли до намісника Лаври Йосипа (Якова) і перевели в його кімнаті ревізію. Не знайшли нічого. На відході слідчий сказав: "Ти думаєш, що оминеш моїх рук, ні, підеш туди, куди пішов ігумен Мирослав" (арештований за протидержавну діяльність). Намісник Лаври так тим перейнявся, що другого дня о 6 год. помер, внаслідок

прийняття отрути. Його похоронили, але коли про це довідалося РО МГБ, рішило перевести лікарський перегляд трупа. Його відкопали й зробили селекцію [секцію – *паталогоанатомічний розтин*], в часі якої і виявилось, що він зажив отруту. Його справа в'язалася зі слідством, яке перепроваджувало МГБ з області. УМГБ дошукувалося його співпраці з попереднім ігуменом Мирославом, а цей, щоб не попасти на тортури поліції, зажив отруту.

Дня 30.3.50 р. заступник Крем'янецького РО МГБ майор (Крем'янець подає, що капітан) Зірка з 20-ма большевиками переводив ревізію на хут. Дубова в громадянина Ілова Івана. Шукали по всіх будинках, на городі, а також по його полях. Чим була викликана ця операція, важко пояснити. З висловів большевиків населення зорієнтоване, що тут шукали за повстанцями, які 29.2.50 р. знищили двох стрибків, на хут. Діброва (Крем'янецький район, цікава справа, Діброва під Крем'янцем, а Дубова – під Почаєвом, чому такий скок? Мабуть тому, що дг. Якір раніше крутився біля Діброви, останньо большевики одержали відомості, що він працює на Почаївщині, отже думали його та накрити).

Крем'янецький район

Дня 13.1.50 р. на хут. Чеховиця (с. Савчичі [Савчиці]) прибув з групою більшовиків (8 осіб) о/у РО МГБ ст. лейт. Комаров. Большевики обкружили господарство Кудрашевської Параски і Барабаш Марії та перевели в них докладні ревізії. Шукали найбільше по будинках. Викидали соломку, гній і на цих місцях копали ями або проколювали дротами. Шукали також по подвір'ях та городах. Не знайшовши нічого, перейшли ще робити ревізії в інших господарствах на цих хуторах, але ревізії ці вже не були такі основні, а поверховні. Після ревізії пішли в с. Дунаїв.

Дня 14.1.50 р. до с. Крижі йшла група большевиків, в числі 14 осіб, на чолі з о/у РО МГБ ст. лейт. Благушніним. На дорозі вони зустріли якусь підводу, яка на їх оклики стати не зупинилася, а поїхала в село. Большевики пішли слідом за підводою. В селі ходили по подвір'ях та оглядали сані і коні, чи не свіжо випряжені. Так перейшли ціле село, але не пізнали ні саней, ні коней. По всьому вони зайшли до хати Бабій Євдокії, поставивши на подвір'ю одного вартового. В той час туди переходили два повстанці. Вартовий їх заважив і став стукати до вікна, повідомляючи про помічених повстанців. Повстанці це почули й скрилися між будинками. Заалармовані большевики вискочили надвір і стали кидати ракети та стріляти. Коли це не дало успіхів, вони стали переводити ревізії по будинках, поблизу хати, в якій в той час були та де скрилися повстанці. Так шукали цілу ніч і до ранку перешукали цілу вулицю, на якій завважили повстанців, але повстанців не відшукали. Рано вони вернулися до Бабій Євдокії, перевели в неї докладну ревізію, шукаючи за кривкою, а коли не знайшли нічого, – подалися на хут. Мокре.

Дня 21.1.50 р. вполудне вернувся назад в село Крижі о/у РО МГБ Благушін з групою з хут. Адамівка (Червоноармійський район, Рівненська область). Вони зайшли до Бабій Євдокії, де Благушін залишив записку для її чоловіка, щоб другого дня явився в РО МГБ. Опісля пішов ще до Хмеля Семена і Батьковець Івана, де також залишив подібні записки для господарів. Цікаво, що від Батьківця Благушін вийшов досить п'яний, чого не повинно б бути, якщо б він дійсно підозрівав його в співпраці з повстанцями. Від Батьковець І.[вана] Благушін подався до Віннічук Параньки, а група пішла на господарство Квіка Миколи й стала переводити там ревізію. Благушін залишив ще записку з розпорядженням явитися в РО МГБ дочці Параньки Вірі й сам подався на господарство Квіка М. В короткому часі вони знайшли в нього криївку й розпочали бій з квартируючими в ній повстанцями. Насамперед вони розкопали вентилятор (люди говорять, що його найперш і знайшли), через який кинули гранати до середини криївки. Після розриву гранат там пострілялися три повстанці, між якими большевики при помочі сексотів пізнали місцевого дг. Петра. Після цілковитого розкопання криївки витягнули трупів і фірами завезли в район. З криївки забрали все. Благушін сам визбирав до найдрібнішого пап[і]рці, навіть ті, що були вимашчені кров'ю, і все забрав зі собою.

Дня 25.1.50 р. до с. Крижі знову прибув з 15-ма большевиками о/у РО МГБ Благушін. Вони обкружили господарство Слючука Омеляна й стали переводити дуже основну ревізію. Викинули з хлівів весь гній, зі стодоли всю солому й землю перекопали та перешпігали дротами. Не знайшовши нічого, подалися на хут. Адамівка.

Дня 20.1.50 р. рано до с. Гаї прибув о/у РО МГБ Благушін з 8-ма большевиками, які перепроводжували ревізії в Циганюка Олексія та Циганюка Андрія. Шукали переважно по будинках, хоч не минали і інших місць на господарстві. В будинках копали рови та шпігали дротами. В хаті також шпігали. Останньо Благушін вже шукав в тих господарів щось п'ять разів, але, як і того разу, нічого не знаходив. Після ревізії всі пішли до с/ради. В с/раді Благушін залишив групу, а сам з уповн. Козіном їздив чогось по хуторах Петруки, Ковалики та Хмелі. Група по якомусь часі перешукала ще в Мацишиного Андрія та подалася на хутір до Петрука Андрія, де всі спали. Увечері вона взяла підводи й подалися до с. Крижі.

Дня 8.2.50 р. рано до с. Новий Кокорів прийшов з групою большевиків 8 осіб о/у РО МГБ ст. лейт. Волокітін. Вони переводили ревізії в Двінюка М. та Босої Ніни (зав. медпунктом, східнячка). У Двінюка шукали лише поверховно, зате в Босої Н. шукали з надзвичайною точністю. В неї вкинули зі стодоли все сіно, з льоху винесли всю картоплю, в коморі зірвали підлогу. По всіх цих місцях копали рови та проколювали дротами. Під час ревізії в хліві знайшли стару завалену криївку, а в коморі під підлогою знайшли два замки від советського кіса та обойму мадярських набоїв. В криївці не було нічого. На все це

Волокітін списав акт. Після цього вони пішли до Вусовської Домки. В неї також переводили ревізію, підчас якої знайшли апарата, яким робиться самогон та дві невиправлені шкіри. За це її арештували та забрали в район. Мабуть, що шкіри та апарат – це тільки маскування, а справжня причина її арештування інша.

Дня 8.2.50 р. рано до села Кімната прибув з групою большевиків, в числі 8 осіб, о/у РО МГБ Комаров. В селі вони ніде не задержувалися, а всі пішли на хут. Кімнатецька Зелена до Сторожука Нікона, де стали перепроводжувати дуже докладну ревізію. Підчас ревізії викидали з хлівів весь гній, зі стодоли викинули всю солому й в тому місці копали глибокі ями та проколювали дротами. Для роботи вони взяли цивільних людей – сусіду Сторожука Атонюка Андрія та його сина Захарка. Вони викидали з хліва гній, а зі стодоли солому. Після цього копали ями. Коли викинули майже всю солому, на споді було багато мишей, які стали шеле[ст]іти соломою. Большевики подумали, що це повстанці, відскочили набік й, взявши в руки зброю, напружено ждали, приказавши цивільним викидати дальше солому. Це дало привід до того, що цивільні стали з них сміятися. Большевики цим розізлилися й стали називати їх бандитами та дорікати, що переховують повстанців. Опісля замели тік та засторонки в клуні й стали копати ями та бити в них дроти довжиною півтора метра. Сокирою покопали весь тік, покопали ями й також проколювали дротами. Це саме робили в хліві. Шукали також в хаті, під підлогою, в коморі, в загаті, розкидали сходи перед хатою й тут копали ями. Перекидаючи одяг, кожний рубець перемацали, але нічого не знайшли. Це їх ще більше розлютило. Вони матюкали, сварилися, та говорили між собою: “должна бить, а нет; неужелі ми не умеєм іскать?”. По чотир[ь]охгодинному безрезультатному шуканні вони пішли до Антонюка А., пообідали й подалися на с. Зелену [Кімнатецьку].

Дня 20.2.50 р. вночі в с. Хотівка появился о/у РО МГБ Пчелінков з групою большевиків (7 осіб). Рано вони пішли на хутір під ліс і там стали переводити ревізію. Це в Олексюка Василя Миколаєвича. Насамперед вони почали шукати в стодолі. Викинули солому, шпігали й перейшли до хліва. Пошукавши так само в хліві, стали шукати на подвір'ю. Коли й тут не запримітили нічого підозрілого, перейшли шукати до хати. Господарів в той час не було вдома, а був тільки малий хлопець Гриць. Не знайшовши нічого, вони рішили спровокувати цього хлопця. В тій цілі непомітно для нього підкинули на повідр'ю революційну листівку й опісля знайшли її так, щоб він це бачив. Після цього стали вимагати від нього, щоб показав, де в нього повстанці мають криївку, в кого ще є криївки, з ким він має зв'язок, хто дав йому цю листівку, коли розклеював листівки в селі та хто ще з ним розклеював і т. п. Хлопець на все це сказав, що жодних зв'язків з повстанцями не мав і не має, а про листівку нічого не знає, бо її на подвір'ю не бачив перед тим. Побачивши, що в такий спосіб не вдасться нічого досягнути,

Пчелінков списав акт на знайдену листівку, приказав Грицеві явитися слідуючого дня в РО МГБ й відійшов.

Дня 22.2.50 р. до с. Кімната о 10 год. ранку прибув з групою большевиків о/у РО МГБ Комаров і став переводити ревізію в Годованого Івана. Для того, щоб викидати солому зі стодоли та гній з хлівів, вони пригнали сюди зі села 5 селян. Крім цього, примушували їх копати ями. Самі шукали по всіх закутках – по подвір'ю, по городі, роздирали стріху та найбільше гребінку на стодолі і хаті, проколювали дротами землю, де селяни викопали ями. Ревізія тривала 3 години і закінчилася безрезультативно. Після цього вони зайшли до Галькевича Трохима й замовили в нього обід. Після обіду, уже вечором, вони подалися на с. Зелена [Кімнатецька].

Дня 2.3.50 р. рано в с. Града прийшла група большевиків, в числі 25 осіб, на чолі з о/у РО МГБ Благушнім. Вони зайшли до громадянина Кошельника Прокопа й перевели в його господарстві докладну ревізію. Шукали по всіх будинках та кругом подвір'я. Лазили в криницю й оглядали, чи немає там слідів криївки. Перешукавши, подалися на інші господарства, але в них робили ревізії тільки поверховні.

Ця група стояла в селі до 13.3.50 р. у зв'язку з виборами. Підчас цього вона постійно переводила ревізії по господарствах в селі, а найбільше товклися по хуторах. На хут. Березина перешукали на кожному господарстві по два рази. Найбільше шукали в льохах та криницях. Підчас цього знайшли криївку (стару, пугу) в криниці (тобто в криниці вхід) в Мацшиного Тимка, за що його сильно побили та арештували його сина Павла, якого по трьохдневному тортуруванні звільнили.

Дня 5.3.50 р. до с. Гаї прибула група большевиків, в числі 8 осіб, на чолі з капітаном (прізвище невідоме, якийсь новоприбувший). Вони перевели великі ревізії в Хмеля Андрія П. та в Шевчука Тимофія. Поперекидали всю солому, повикладали з будинків, повигортали з хлівів гній, покопали ями та штурхали в них. З льохів винесли всі картоплі і там також копали ями та проколювали землю дротами. Одного большевика спускали в криницю. Він з ліхтаркою в одній руці та з наганом в другій обдивлявся всі [щ]ілини. В помешканнях перетрусали всі ліжка та одяг, а кожного знайденого найменшого папірця перечитували. На це особливу увагу звертали в Хмеля Андрія. Після того, як всі закутки були перешукані, вони в Хмеля А. вигнали всіх дорослих з хати, а залишили тільки малого хлопця (внук Андрія). Його стали різними лестощами підходити, щоб сказав, де є криївка. Коли це не помагало, стали на нього кричати та грозити, що розстріляють, але хлопчина не міг нічого сказати. Після того вони пішли до Зварича Івана та Петрука Григорія, перевели ще й тут поверхові ревізії і подалися на с. Града.

Дня 14.3.50 р. в с. Малі Бережці прибув з групою большевиків о/у РО МГБ Пчелінков, які переводили ревізії в Морозюка Петра, Морозюка Михайла, Гамели Марії та Гамели Ліди. Шукали тільки по

будинках. Передусім перешукували скрині, шафи та одяг, обмацуючи всі рубці та к[и]шені. Не знайшовши нічого, виїхали в район.

Дня 25.3.50 р. до с. Хотівка приїхало машиною 7 большевиків, на чолі з о/у РО МГБ Пчелінковим, які переводили ревізії в таких громадян: Чумака Василя, Чумака Григорія, Олексюка Гната. Шукали скрізь – по будинках, подвір'ю та городі. Не знайшовши нічого, виїхали в район.

Дня 27.3.50 р. на хут. Кошелівка (с. Ст. Кокорів) прибув з групою большевиків (9) о/у РО МГБ кап. Ступаченко, який, обкруживши господарство Голика Гиви, переводив в нього 5-годинну ревізію. За цей час большевики перекинули ціле господарство догори коренем. Не залишилося ні одного квадратного метра, щоб його не перекопали чи не перешпігали дротами. При відході Ступаченко вибачався перед господарями за все вчинене підчас ревізії, але він мусів так шукати, бо йому доказано, що в нього переховуються повстанці.

Дня 30.3.50 р. до села Кімната прибуло около 30 большевиків, на чолі з кап. Зіркою та Комаровим. Вони переводили загальну облаву на село. Ця облава була викликана вбивством повстанцями двох большевицьких ви служників-стрибків попередньої ночі. Шукали загально по всіх господарствах, але не дуже основно. Основніше шукали тільки на хуторах. При кінці ревізії арештували громадянина Тука Сидор й Зірка від'їхав з ним і частиною большевиків в район, а Комаров остався й переводив слідство в справі ліквідації стрибків.

Шумський район

Дня 4.1.50 р. в с. Тилявка о/у РО МГБ Шишін, якийсь Плювак з РО МГБ та капітан, якого в терені до того часу не було. Перепроводжували ревізію в Улянницького Т. Ревізія була викликана вбиттям поблизу нього дня 2.1.50 р. участкового міліціонера Чередника. Підчас ревізії большевики знайшли окровавлену сокиру, якою господар забив кабана. Це стало приводом до того, що йому стали закидувати вбивство участкового. Після оглянення сокири, стали оглядати одягу й виявили сліди крові на чоботях. Цього й було досить, щоб його заарештували разом з сином Романом та відставили в район. В районі на допитах їх піддержали 22 дні, і за цей час їх так побили, що вони ледв[е] могли прибути додому.

Дня 20.2.50 р. в с. Тилявка до громадянки Трохимчук Марії зайшов з групою большевиків о/у РО МГБ Шишін і став переводити ревізію. Це мати повстанця Чорнобривого. Шишін, перешукуючи всюди, називав її різними непристойними словами, а коли ця стала обороняти свою стару гідність, він хватив першого лежачого під руками дручка та став ним бити стареньку матір по голові та по руках, вимагаючи, щоб ця зараз дала йому сина свого Чорнобривого. Коли мати не могла в цьому нічого поради, большевики полютували так деякий час і, закінчивши ревізію, відійшли.

Заввага: Відомості, ясна справа, неvistарчаючі, але більше даних не одержано.

Ланівецький район

Дня 28.1.50 р. в с. Доманинка прибуло трьох большевиків-старшин з обласної групи МГБ, яка вже від довшого часу рейдує тут в терені, й вони переводили ревізію в Шандрук Григорія. До помочі вони взяли місцевих істребків, яких використали, як застави, а радше варту, на рогах хати. Вони перекинули наперед все в хаті, а тоді по інших будинках. Шукали за якимсь Бурейком, громадянином м. Вишнівця.

Дня 4.2.50 р. в с. В.[елика] Білка около 2 год.[ини] дня з напрямку с. Жуковець прибуло 5 большевиків з УМГБ на чолі з нач. 1-ої оперчасті полковником Хорсуном і о/у РО МГБ лейт. Цигановим Михайлом. Вони зайшли на хут.[ір] до Романюк Соломонки та перевели в неї ґрунтовну ревізію. Шукали тільки в хаті й шукали за криївкою. Причиною тої ревізії було те, що син Соломонки Павло, будучи начальником ІБ в с. Синівцях, в п'яному стані потрощив портрет Сталіна, який, не давав йому спати, причому називав його різними словами. Це большевикам всипали стрибки й Павла арештували, закидаючи йому співпрацю з повстанцями, що і стало причиною його внутрішнього вибуху. Вдома надіялися знайти в нього криївку, а чому шукали тільки в хаті і ніде інше, то загадочне. Можна припустити, що це була перевірка його зізнань, які він міг [с]кладати під застосуванням фізичного примусу.

Дня 26.2.50 р. в с. Мала Білка прибув з групою большевиків (6 сіб) о/у РО МГБ лейт. Свистунов (не його учасок, а сусідній), та, обкруживши господарство Іванюка Андрія, став переводити разом з бійцями ґрунтовну ревізію в цілому господарстві. Ревізія тривала від 9 до 14 год. і за цей час на господарстві не залишилося ні одного місця, яке не було б ще перекинене чи перешпігане большевиками. Крім цього в хаті перекинули піч, розібрали стелю, розшили накриття. Після ревізії подалися в напрямі с. Жуківці.

Дня 1.3.50 р. в с. Лопушно рано прибула група большевиків, в числі 8 осіб, на чолі з о/у РО МГБ лейт. Ізмесльовим. Вони зразу подалися на хут.[ір] від села Коржківці до Поставчука (по-вуличному його звать "Босий") і став розпитувати (Ізмесльов), хто в його сусіди Чернія Івана ходить молодий увечері по подвір'ю. Поставчук відповів, що не бачив нікого й не знає, хто б там міг бути. Ізмесльов злісливо сказав до нього "побачиш" і разом з іншими большевиками подався на господарство Чернія. Тут зразу приступив до роботи, тобто до ревізії. В ході ревізії в підмурівці від хліва знайшли вентилятор, що був між камінцями, й після цього стали копати скрізь, щоб знайти вхід до криївки. Знайшовши вхід (він був в хліві з підмурівки), Ізмесльов покликав жінку цього господаря Мотрю й приказав їй [в]ідчинити вхід. Бійцям наказав залягти, що вони зробили. Коли Мотря відчинила вхід,

гукнула туди: “Дитино, вилазь!”. (тут скривалася її дочка – “Люся” зі своїм чоловіком Знайденком Петром). Коли Ганна вилізла, стала гукати до криївки, щоб виліз і Павло (правдиве ім'я Знайденка). У відповідь на це почувся з криївки голос Знайденка: “Найперш треба подумати...”. Большевики, що чули це, стали кричати, щоб вилазив, бо будуть кидати ракети. До них він не відзивався, а став стріляти. Після двох довгих черг автоматних стрілів, почувся ще один з пістоля й усе затихло. Це був останній стріл, яким закінчив своє життя дг. Знайденко.

Большевики зорієнтувалися, що Знайденко, хоч вилізла з криївки і здалася його жінка, застрілився. Вони послали в криївку господаря і батька “Люсі”, щоб витягнув трупа Знайденка. Як тільки цей заліз до криївки, вони кинули за ним гранату, яка розірвалася та контузила старого, а Знайденкові відірвала ноги. Тепер, щоб витягнути обох (мертвого Знайденка та непритомного Чернія Івана) посилають в криївку сусіда Теофана. Цей їх вийняв. Старого вдалося ще відрятувати, а Знайденко був мертвий.

Ганна, як тільки вилізла з криївки, зараз спитала: “Де є капітан?”. До неї підійшов о/у РО МГБ Ізмеслев й забрав до хати. Тут вона щось з ним поговорила, вдягнулася й тоді з усіма большевиками подалася через Влащинецький ліс в с. Велика Білка. Сама вона була завернена в плащ палатку. Тут у Колодій Михайла (хутір, де Ганна скривалася у 1946 р.) большевики перевели ревізію, а не знайшовши нічого, пішли в село й оточили господарство Гончарука Гната. Тут відразу стали шукати на розі стодоли, де був вхід до підпільної криївки, і в якій згадана підпільниця перебувала разом з підпільницею Олею літом 1949 р. Однак криївки большевики не могли знайти, бо вхід був забитий землею. А забитий землею був тому, що 26.2.50 р. заст. нач. РО МГБ Руденко, арештував запільницю Кузь Віру, яка також могла орієнтуватися про криївку, бо перебувала в сусідстві, а в криївці мешкали від початку зими підпільники, отже з огляду на небезпеку, вони залишили криївку. Віра саме в цей час була на слідстві в Ланівцях. Ганна, як вже згадувалося, заве[r]нена в палатку, стояла під церквою й до неї щораз ходив один большевик і щось питав (виходить, що питав де шукати). Вертаючись до гурту, цей большевик щось пояснював й тоді всі дальше шукали. Входу всетаки большевики не знайшли, але стали копати на криївці й докопалися до стелі. Розкопавши криївку, вони забрали дещо зі старої підпільної літератури та старий руський кріс і несправну гранату “РГД”. Все це зав'язали в постіль з ліжок, що була також в криївці, дали на плечі господареві, якого ще від початку ревізії не випускали з хати разом з усією сім'єю (лише найстаршого сина Василя не було, він в той день повіз якесь збіжжя з млина в район на зарядження старшого групи, бо служив в ІБ), доручили молодшому синові Гончарука Максимові стерегти господарства, забрали жінку й з усім цим від'їхали поїздом до Лановець.

Убитого Знайденка залишили на місці. Теща його прибрала й положила, як годиться, на лаві, де він лежав до другого дня. На другий день большевики його забрали в район.

Два дні після цієї події (знайдення криївки в Гончарука Г.[ната]) большевики звільнили й Кузь Віру. Люди заговорили, що криївку видала саме вона, а не Ганна. Характерне, що про це заговорили спершу підозрілі в агентурі або вже розкриті агенти (Данильчик Кирик, утікач з робочого батальйону ЧА; Гарматюк Олександр, секретар с/ради, зголошенець, та ін.[ші]).

Слід зазначити, що "Люся" знала ще багато інших місць, про які могла подати матеріяли большевикам, але ці місця, так принайменше виглядає ззовні, наразі невідомі большевикам. Також був такий випадок, що большевики водили її в с. Лопушно, щоб показувала, хто з людей допомагав повстанцям, але вона нікого не всипала, а прилюдно весь час говорила, що нічого про це не знає, бо від 1946 р. скривалася тільки в батьків. Батьків не арештували, тільки сказали, щоб були готові на виїзд в Сибір.

Господарів Гончаруків не звільнили. Їх разом з Ганною відвезли в Тернопіль, лише про найстаршого сина Василя нема ніякої чутки. Люди заговорили, що він, довідавшись про те, що сталося, втопився.

Після того, як були розкриті большевиками ті дві криївки, цей відтинок терену сильно стали шахувати большевики. Посиляли опер-групи, які рейдували без перерви, робили засідки, ревізії, арештування. Головно були посилені акції в сс. Білка В.[елика], Білка М.[ала], Мартишківці, Вербовець, Жуківці, Соколівка, Вижгородок, Лопушно та кілька сіл Новосільського району (Коржківці, Верещаки, Кутиськи).

Новосільський район

Дня 17.2.50 р. до с. Голотки прибула група большевиків, на чолі з о/у РО МГБ Кисельовим. Вони переводили ревізії в Романюка Ізидора та Дячука Касіяна. Підчас ревізії повикидали все зі стодолів, порозкидали стіжки й на цих місцях дуже старанно шукали. В коморах висипали з мішків збіжжя на підлогу, все це поливали водою та перемішували. Ясно, що це вже не належить до ревізії, але це може послужити як один з прикладів, в який спосіб большевики стараються тероризувати населення, з нього знущатися.

Дня 3.3.50 р. в с. Кошляки в громадян Галохи Василя, Якубівського Григорія, Щербатюка Евгена і Крисоватого Пилипа група большевиків, на чолі з о/у РО МГБ Кисельовим та ще якимсь емгебіс-том з області переводила ревізії. Підчас ревізій викидали з будинків солому, зривали підлоги, розшивали будинки. Висипали з мішків збіжжя, перемішували його, побивали господарів. Все це робилося не так для того, щоб щось знайти, бо там вони вже не раз шукали й ніколи нічого не знаходили, а більше для того, щоб залякати тих і інших господарів.

В загальному цей район під оглядом оперативної роботи був багато сильніше шахований, як попередні, Волинські райони, але тут немає зібраних матеріалів про це. Починаючи від самого початку зими, большевики групами ходили по терені й головно ранками гляділи за слідами по свіжому снігу. Коли де натрапляли на такий слід, йшли ним аж до місця приходу й там перевіряли, хто йшов. По селах спеціального натиску на ревізії не було, зате рейди були такі сильні, що важко було пройти через село, щоб не натрапити на большевиків. Коли настала “чорна стопа”, рейди стали більш законспіровані, а через це ніби слабші. Однак слабші вони не були, большевики дальше були в кожному закутку терену. Тепер вони стали ще практикувати засідки та рейди по полях. Так само, як і зимою, дальше гляділи за слідами по зораній ріллі (чого не проявлялося в селах Волинських районів). Також і ліси не були залишені на призволяще. Вже в перших числах березня в Луб’янеччині була переведена велика облава, в якій брали участь більша кількість большевиків, а керував облавою хтось аж з Києва. Ліс був дуже детально перешуканий. Ясно, що не весь район був шахований однаково. Напр. південно-західний кут району був у той час досить спокійний, але там не проявлялася жодна діяльність підпільників, натомість де тільки проявлялася хоч маленька діяльність підпільників, там терен був під сильним натиском большевиків.

На тому місці варто згадати також про те, що в цьому районі, на відміну від усіх Волинських, в час виборів до т. зв. Верх.[овної] Ради ССРСР стояли гарнізони ЧА. Правда, вони до оперроботи не вмшувалися, але большевики мабуть сподівалися сильнішого бойкоту виборів, що для охорони поставили аж гарнізони ЧА.

Збараський район

Дня 17.1.50 р. вночі до с. Луб’янки Нижчі прибув о/у РО МГБ Ігоров з групою большевиків. Вони переводили ревізії в господарствах Чуйка Павла і Чемериса Володимира. Підчас ревізій порозвалювали печі в хатах, перекопали долівки, в stodолі поперекидали солому та перекопали землю, в Чуйка застрілили кабана, який був в stodолі. Це вони робили до вечера. Увечері пішли в село й ходили цілу ніч вулицями села.

Дня 30.1.50 р. о/у РО МГБ Ігоров з місцевими стрибками в с. Луб’янки Нижчі переводив ревізію в Гладиша Івана. Підчас ревізії перекопали тік в stodолі, а в хліві покопали ями. Не знайшли нічого.

Дня 6.1.50 р. до с. Чагарі Збараські прибув о/у РО МГБ майор Третяков з групою большевиків. Вони обкружили господарство Кирилюк Марії і переводили ревізію. Підчас ревізії знайшли стару завалену криївку. Після знайдення криївки арештували господиню та її сина Ярослава й обох відправили в РО МГБ до в’язниці.

Дня 17.1.50 р. до с. Чагарі Збараські прибув о/у РО МГБ Пів[о]варов з трьома большевиками. Вони переводили ревізію на господарстві

Гораля Теодора. Підчас ревізії, крім іншого, розшили половину даху на хліві та перекопали все подвір'я. Не знайшовши нічого, відійшли.

4.2.50 р. в с. Луб'янки Нижчі прибув о/у РО МГБ Пів[о]варов з групою большевиків, які перевели велику ревізію в Барилюка Луки. Підчас ревізії покопали рови в хліві та стодолі, але не знайшовши нічого, відійшли в с. Луб'янки Вищі.

Дня 12.2.50 р. около 100 большевиків переводили облаву на Луб'янецький ліс від сторони Луб'янок Н.[ижчих] та хут. Тихівка. Підчас облави найбільшу увагу звертали на місця біля стежок, головню на сліди, які йшли в сторону від стежок, на сліди серед лісу, на купи різного гілля та біля пеньків. Мали зі собою собаки, яких пускали на сліди, й вони вели туди, куди ті сліди вели. В лісі лазили до першої години дня, а тоді відійшли в район. Облава пройшла безрезультатно.

Дня 19.2.50 р. ранком до с. Синягівка прибули гарнізони військ з районів: Збаразького, Новосільського і Підволочиського. Разом було около 150 большевиків. На чолі всіх груп був о/у Новосільського РО МГБ кап. Зенін. Вони всі переводили стислі ревізії на хут. Діброва. Особлива увага була звернена на господарства: Корокона Миколи, Багрія Гаврила, Пилипчук Марії та Гапанович Теодора. На цих господарствах перекопали, міряли стіни і кололи дротами. Не знайшовши нічого, відійшли в ліс, де проводили облаву на ліс. Найбільшу увагу звертали на сліди по лісі, стежки, пеньки та купи різного хмизу (гілля). Мали зі собою собак, яких пускали на сліди. Облава рівнож закінчилася безрезультатно.

Дня 25.2.50 р. невідома кількість большевиків переводила перевірку села Луб'янки Нижчі. Провірка розпочалася з одного кінця села, де большевики проводили ревізії поступово. Одночасно застави по обох сторонах села зорили за рухом та посувалися разом з большевиками, які провіряли господарства. Так вони перевірили ціле село й, нічого не знайшовши, відійшли в район.

Дня 17.3.50 р. в село Луб'янки Вищі прибув о/у РО МГБ Коннов з одною автомашиною большевиків. Трьох з них повезли в район арештованого Двигайла Степана, а ці решта переводили ревізію в Петринки Степана. Підчас ревізії перекопали ціле господарство. Найбільше копали на подвір'ю, за стодолю, бо ці місця мали в себе на пляні й за їх даними там повинна б бути криївка. Коли після інтенсивного шукання криївки таки не могли знайти, тоді Коннов випровадив в Збараж трьох большевиків, щоб ті ще раз перевірили вісті про місце криївки. Ці бійці їхали з такою швидкістю, що заки заїхали в район і назад до Коннова, то зіпсували автомашину. Коли приїхали ці большевики та привезли ніби-то точний плян де мала б міститися криївка, тоді Коннов приказав знову копати на городі та за стодолю. Перекопали цілий грод, цілком скопали місце за стодолю, однак криївки не знайшли. Тоді Коннов підійшов до господар'я і сказав: "Бач, до того часу я в тебе за криївкою не шукав, бо я не знав нічого. Зараз

знаю, що в тебе є криївка і тому сьогодні прийшов на ревізію. Мені сказано, що в тебе є криївка і хоч ми її не знайшли, то ще знайдемо. Краще буде, коли ти нам сам скажеш де вона, краще буде і для тебе самого і для нас". Господар відповів, що в нього криївки нема, а коли їм хтось сказав, що в нього є криївка, то хай шукають. На цьому ревізія закінчилася й большевики від'їхали в район.

Дня 18.3.50 р. в с. Розношинці участковий міліції Романов, лейтенант міліції Худоляев та стрибки переводили досить сильну ревізію в гром. Агреса Теодора. Підчас ревізії вони перекопували в усіх будинках землю, перекидали соломі. Не знайшли нічого.

Дня 31.3.50 р. вночі до с. Чернихівці прибула одна автомашина большевиків, на чолі з о/у РО МГБ Трохимчуком та якимсь капітаном. Вони заїхали до с/ради й зараз покликали голову с/ради та голову колгоспу (Боб'ячок та Цебринський), з якими Трохимчук про щось довгий час говорив. Ранком всі большевики подалися в ліс Котлярівщина, де проводили повірку. Облава тривала цілий день. Увечері військо від'їхало в район, а Трохимчук з цим капітаном осталися в селі.

Дня 31.3.50 р. до с. Розношинці прибув нач. міліції РО МГБ майор Самотохін [Суматохін] з трьома міліціонерами. Вони мали зі собою собаку. Зайшовши до селянина Гай Теодора перевели в нього ревізію. Підчас ревізії знайшли м'ясо зі зарізаного бика. Самотохін сказав до господаря, що це м'ясо з бика, якого вночі забрали повстанці в Андрійчука Остапа в с. Мус[о]рівці. Після цього він пішов до телефону й, зв'язавшись з о/у РО МГБ на цей участок Козубом, повідомив його про знайдене м'ясо. Козуб вкортці приїхав автомашиною з 6-ма большевиками, які стали переводити ревізію в цього господаря. Ревізія була дуже сильна, так що большевики перекопали все господарство. Не знайшовши нічого, арештували господаря, забрали м'ясо й від'їхали в район.

Дня 31.3.50 р. до с. Гори Стрийовецькі ранком прибуло около 60 большевиків, які перевели облаву в частині села від лісу. Як тільки большевики прибули в село, зараз обставили село заставами й після цього переводили ревізії по господарствах. В час ревізій стояли також застави під лісом, але їх держали перебрані на цивільно большевики й зі скритою зброєю. Закінчивши перевірку господарств в згаданій частині села, большевики подалися в ліс, бо в селі нічого не знайшли. Під лісом вони відкрили криївку на полі Вересюка Павла, але криївка була стара й у ній нічого не було.

Підчас облави на ліс до большевиків скрито під'їхав ровом голова с/ради Янковий Микола й щось з ними довгий час розмовляв.

Як видно з вищеподаних матеріалів, ревізії большевицькі органи поліції практикували в двох випадках, які зі собою дуже тісно перепліталися. По-перше, вони переводили ревізії на всипи агентури

про квартири повстанців, в тому числі і криївки. В другому випадку практикували ревізії для маскуванню контактів з агентурою. Лише в окремих випадках переводилося ревізії “на щастя”, але й про них цього не можна сказати з певністю з огляду на брак точніших матеріалів. Так як облави були перепроваджувані з шаблонною тактикою з додачею хіба деяких незначних нових тактичних прийомів, так ревізії були дуже різноманітні за своїм характером. Ясно, що не бракувало тут і шаблонної тактики, але це мусіло бути з огляду на те, що ревізій було багато більше, як облав. Ці ревізії не раз були так позамотувані, що навіть важко догадатися про ціль. Це трохи з причини малої кількості потрібних матеріалів, але в багатьох випадках більше матеріалів і не можна було досягнути через законспірування їх.

Провокації:

В загальному період масово стасованих провокативних методів боротьби большевицьких органів поліції з рев. рухом, що мав місце в терені протягом цілого 1949 р., закінчився. Провокації в час звітового періоду органи МГБ і МВД стосували дуже рідко і головню там, де розчисляли на певний успіх. Причин цього можна дошукватися в тому, що населення стало багато обережніше як було раніше й не вірило будькому, що це повстанці. Це прекрасно розкриває спосіб провокативного арештування хлопця в с. Янківці, Ланівецького району, де провокація відбулася аж після того, як большевикам попала в руки пошта, де згадувалося про самочинну підпільну (радше нелегальну) організацію РЕВМУН (Револуційна Молодь Українських Націоналістів), хоч з огляду на роботу й конспірацію цієї організації большевики повинні були мати вже до того матеріали про деяких людей. Провокативний спосіб арештування і тут не вдався, хоч большевики наміченого об'єкта арештували й після слідства засудили. Це одна з поважніших провокацій за звітовий період. Крім цього були й дрібніші провокації, але їх не варто детальніше розглядати, бо вони або не схоплені як слід ІС, а більше того, практиковані людьми, які не мали в цьому напряку відповідних кваліфікацій. Нижче подається вістки про такі провокації, а вони самі за себе говорять.

Дня 10.1.50 р. увечері в с. Іванків[ці] (Янківці), Ланівецького району до гром. Теслюка Максима зайшла група озброєних людей. Вони сказали до його сина Григорія, що являються тими, що повинні до нього прийти, та з якими він повинен відійти в підпілля. При цьому подавали йому якісь клички (можливо, що провокатори в тому випадку використали пошту, яка попала їм в руки, коли згинув 1.1.1950 р. дг. Борець, який мав зі собою записку, в якій подавалося кличку для контакту цього чоловіка з підпільником, який повинен був провести коротеньке протоколювання його в цілого періоду діяльності РЕВМУН, наскільки він в цьому орієнтувався і чи взагалі орієнтувався; однак кличка була подана тільки на те, щоб він знав, що це повстанці й щоб

одверто говорив, а нічого там не згадувалося пор його відхід в підпілля). Григорій відразу зорієнтувався, що це большевики) так говорили опісля люди) і нічого не говорив такого, що б могло компрометувати його перед большевицькими органами поліції. Коли провокація не вдалася, провокатори арештують його вже як законні працівники РО МГБ і відпроваджують в район, де ведеться слідство. У висліді слідства його засудили на 20 років тюремного ув'язнення.

Дня 22.3.50 р. на хуторі Дубова появилася увечері група озброєних людей, в числі 6 осіб. Були вони вдягнені в цивільний або мішаний одяг, говорили по-українськи. Вони зайшли до гром. Мороки Івана (походить зі СУЗ і працює базарним в райторзі) та стали говорити, що вони українські повстанці, які прийшли сюди, щоб зробити засідку на о/у РО МГБ з групою большевиків (катів, як вони висловилися), отже просили, щоб згаданий громадянин служив їм розвідкою. Коли цей відмовився, вони зробили таки засідку біля його господарства, посиділи десь до півночі й відійшли в невідомий напрям. Господар цей пізнав між провокаторами місцевих стрибків і повідомив про це начальника РО МГБ майора Вороніна (Почаївський район).

Арештування і конвоювання та допити з переслуханнями:

Арештування, конвоювання, допити і переслухання дуже між собою пов'язані, а тому їх найкраще розглядати разом. В засаді вони були практиковані без якихось нових прийомів, хіба що часом мали в своєму застосуванні різні більш і менш цікаві моменти. Можливо, що між ними є і багато новостосованих методів, але через брак всесторонньо зібраних матеріалів цього не можна усталити. Подається те, що можна було одержати від ІС за звітний період.

Цікавий метод застосовано при арештуванні Вересюка Павла (Збаразький район). Як видно з вістки (подана нижче), то большевики арештували його випадково, але цей випадок якимось так зійшовся з їх ціллю, що аж важко в нього повірити. В кожному разі, цей випадок свідчить про гнучкість в методиці арештування большевицькими органами поліції. Саме накинення палатки на голову в безлюдному місці, – незрозуміл[е]. Його арештування ніхто не міг бачити, коли вони хотіли це зробити конспіративно, але могли числити на випадкових стрічних людей. Це би був один з цікавіших моментів в тактиці арештування. Інші більш втерті вже і не вносять нічого нового, в крайності дуже мало. Та це найкраще розкриють самі вістки в цій справі.

Збаразький район.

Дня 8.1.50 р. до с. Чагарі Збаразькі прибув рано о/у РО МГБ Пів[о]варов з 3-ма большевиками. Вони арештували Грухало Юлька і секретаря с/ради Скорупу (обидва з-за лінії Керзона). Арештованих підводами відправили в РО МГБ. Причина арештування невідома.

Дня 9.1.50 р. до с. Стріївка досвітком прибув о/у РО МГБ Пів[о]варов з большевиками. Він заарештував Славуту Степана, якого забрав в с/раду й тут допитував (в якій справі – невідомо). Пізніше наказав йому написати свою автобіографію, а коли він закінчив її писати, Півваров забрав її зі собою, а арештованого звільнив.

Дня 14.1.50 р. через с/раду зі с. Луб'янки Вищі були покликані в РО МВД такі громадяни: Кіжик Птеро (священик), Лабойчук Марія. Кіжика питали (на вільній стопі) як довго в нього служив Полько (з Бесарабії) і чому відійшов до Лабойчук Марії. Те саме питали і Лабойчук М[арію]. Після допиту обох відпустили додому.

Дня 24.1.50 р. органи РО МГБ арештували студентку Крем'янецького Учительського Інституту Данилевич Емілію. Причина арештування невідома. Арештовану забрали до в'язниці. Сама вона – мешканець м. Збаража.

Дня 26.1.50 р. о/у РО МГБ Коннов арештував Добридень Анастасію, яку в РО МГБ задержано до другого дня. На другий день її привезли додому, де сказали, щоб збиралася на Сибір. Коли вона збиралася, відвезли її на станцію в м. Збараж. Арештована – мешканець с. Луб'янки Нижчі.

Дня 26.1.50 р. о/у РО МГБ Коннов викликав через с/раду в РО МГБ таких громадян з с. Луб'янки Вищі: Білика Богдана, його жінку Анну, Похильчука Антона з жінкою та Смітюха Степана. Після допиту Смітюха і Білика з жінкою відпустив додому, а Похильчука з жінкою задержав. На другий день їх відправили на станцію і вивезли на Сибір.

Цього дня Коннов викликав ще Брилу Григорія в РО МГБ з с. Луб'янки Вищі, якого Коннов допитував в справі криївки, яка була розкрита в Слободяна Михайла. Питав, чи він знав про неї, коли копана. Брила відповів, що нічого не знав про цю криївку, бо не жив у згоді з сусідом. Його відпустив додому.

Дня 27.1.50 р. до с. Кїйданці [Киданці] прибула вночі група большевиків, на чолі з о/у РО МГБ Пів[о]варовим. Вони обкружили господарства деяких громадян і сказали їм, щоб збиралися на Сибір. На той час поки вони зберуться біля них була поставлена варта. Коли всі зібралися, їх посадили на автомашину і відвезли в райцентр. Дозволяли взяти зі собою чотири центнери ваги – харчів і одержі – і все це відправили фірами на станцію.

Цього дня були ще вивози на Сибір з таких сіл: Луб'янки В., Луб'янки Н., Новий Рогівець, Базаринці та з м. Збаража. Всіх вивезли 20 родин. Зі Збаража усіх направили на збірний пункт в Копиченці.

Дня 1.2.50 р. до с. Кїйданці [Киданці] прибув о/у РО МГБ Пів[о]варов з двома большевиками. Він зайшов до с/ради та покликав на переслухання громадян: Хрущов Марію, Гілку Івана, Югача Володимира та інших. Переслухання вів сам Пів[о]варов з кожним з цих людей окремо. Після кількох годин всіх їх було звільнено, а большевики подалися в с. Стріївка.

Дня 4.2.50 р. до с. Базаринці прибув один емведист, який покликав на переслуховування в с/раду таких людей: Красновську Галину, Жилу Євгенію, Гонту Йосипа, Коцюрубу Параскевію, Гонту Василя, Біду Марію, Товарницького Зигмунда, Винагородного Василя та Біду Марію (другу, стара бабуся, якій уже 75 років). В якій справі їх викликав в с/раду, невідомо. Всіх держав до вечора, а увечері відпустив додому. На другий день згаданий емведист знову був у селі та викликав на переслухання таких громадян: Товарницького Зигмунда, Суля Юрія, Герася та Олексу. Цих громадян також держав до вечера, а увечері відпустив додому.

Дня 7.2.50 р. до с. Луб'янки Н.[ижчі] прибув з групою большевиків о/у РО МГБ Коннов, який покликав на переслухання в с/раду таких людей: Бабій Ірину, Березецьку Марію (наймичка Гаврилюка Олекси), Бойка Михайла, Совку Михайла, Голода Григорія, Олещука Петра та Голиша Івана. Деяких громадян Кононов питав, який матеріальний стан, де працював за Польщі, за німецької окупації, та що робить зараз. Можливо, що він питав про це всіх покликаних, але не відомо. Увечері всіх відпустив додому.

Дня 8.2.50 р. до с. Розношинці прибув о/у РО МГБ Козуб з 2-ма большевиками. Козуб покликав до с/ради на переслухання таких громадян: Навроцького Андрія, Агреса Теодора, Агреса Семена, Шуст Марію та Бенедира Павла. Навроцького питав, чи він не знав хто і коли копав криївку на Розношинських полях, розкрити большевиками 26.8.1949 р., хто з повстанців в ній жив, чи зараз вона засипана. Питав також чи селяни здають збіжжя на посівний фонд до колгоспу. На всі питання Навроцький відповів, що нічого про ці справи не знає і після цього його відпустив додому. Агреса Теодора Козуб питав щось довго (около 3-х годин і після цього відпустив додому). Селянам він говорив, що його питав, чому він був на роботі в Німеччині і чи був на весіллі в свого брата, як цей віддавав свою дочку заміж за поліциста в час німецької окупації. Про що інших питав, невідомо.

Дня 15.2. вночі до с. Гори Стрийовецькі прибув з большевиками о/у РО МГБ ст. лейт. Пів[о]варов. Вони зайшли на господарство Вересюка Павла, перевели в нього поверховну ревізію і відійшли в село. Рано Павло йшов на станцію в с. Максимівка, щоб поїздом від'їхати на роботу в електростанцію в м. Тернопіль. Коли він доходив до с. Максимівка, на полях його спинив один большевик, запитуючи хто йде, Вересюк сказав своє прізвище. В той час його обкружили ще кілька большевиків, а між ними Пів[о]варов, вони зав[и]нули його в плащпалатку й так завели в с. Максимівку до приміщення колгоспу. Тут поставили його під стиртою соломи й Пів[о]варов приказав большевикам стріляти в нього, але так, щоб це чув арештований. Однак замість стрілів Вересюк почув на своєму тілі удари прикладами. Збитого його положили на сані і накрили соломною. По кількох хвилинах [біля] нього сіло трьох большевиків і так його повезли в район. В РО

МГБ запровадили його до дижурної кімнати, а скоро його покликав до себе начальник РО МГБ кап. В'юнік на допит. Коли він увійшов до кімнати, де опісля його протоколювали, застав там нач. РО МГБ В'юніка, ст. о/у РО МГБ майора Третьякова та ще кількох емгебістів. До нього звернувся першим В'юнік, запитуючи, як називається та за що арештований. Вересюк сказав прізвище та пояснив, що причину арештування не знає. Після цього В'юнік і Третьяков стали питати все, що знає про повстанців. Арештований відповів, що повстанці до нього не заходять і він про них нічого не знає. На це В'юнік сказав: "А ми знаємо, що до тебе повстанці заходять і ти їм пишеш інформації зі села, а разом і передержуєш їх в криївці, яка знаходиться на полі під лісом". Коли Вересюк і це заперечив та не признавався таки до співпраці з повстанцями, його стали бити. Коли ж і це нічого не помагало, В'юнік вийняв з-поміж документів каучук, зложений втрое, формату в три машинкові аркуші паперу, на якому був відбитий лист, що його писав Вересюк до свого двоюрідного Кузя Богдана, його автобіографія з попереднього покликання в РО МГБ, компрматеріяли на Дембійського з с. Гори Стрийовецькі та інформації з цього ж села. Вийнявши це і показавши Вересюкові, В'юнік сказав, що все це вже затвержене міністерством в Києві після ствердження, що все це написав власноручно саме він, Вересюк, бо однаковий почерк письма. Опісля він показав ще інформації зі с. Стрийівки та спитав, чи він (Вересюк) не знає, хто там пише інформації. На це Вересюк сказав, що нічого не знає про Стрийівку та що інформації зі с. Гори Стрийовецькі писані не ним. У відповідь на це його стали сильно бити. Набивши приказали сісти на крісло, що арештований був змушений зробити. Після цього В'юнік вийняв з-поміж документів ще один аркуш машинового паперу, на якому був плян поля його під лісом та плян криївки на ньому. Поклавши це перед Вересюком на столі, він сказав, що Вересюк має під лісом поле і на цьому полі є криївка. Щоб ще більше уточнити місце, В'юнік став вимірювати щось на папері й доказувати, в якій віддалі криївка від лісу та від дороги. Дальше говорив, що Вересюк приносив до цієї криївки повстанцям інформації з сіл: Гори Стрийовецькі, Максимівка, Стрийівка, Чагарі[-Збараські]. Вересюк відповів, що криївки на його полі не було і нема та що інформацій жодних він не приносив. Після цих слів В'юнік сказав, що поставить йому свідка, що докаже йому це все. Вересюк погодився. В'юнік приказав вартовому привести когось, але кого, Вересюк не чув. По хвилині вартовий припровадив до кімнати незнакому Вересюкові жінку, вищесереднього росту, чорняву, струнку, яка стала говорити до нього лагідною мовою (діалект місцевий): "Ти, чоловіче, кажеш, що нічого не знаєш про повстанців. Краще не бреш, а признайся до всього, бо ми і так знаємо, що на твоєму полі є криївка й ти писав та приносив до криївки інформації. Краще признайся, прийди з повинною і все тобі буде даровано". Вересюк відповів, що цієї жінки не знає і це

на нього прями́й наклеп. Тоді ця жінка говори́ла да́льше: “ От бачи́ш, чолові́че, коли́сь і я скрива́лася, але при́йшла з повино́ю і мені́ все дарова́но. Мене́ не б’ю́ть, і я зара́з вільна́”. Вересю́к відпові́в, що не ма́є до чо́го призна́ватися, бо нічо́го не зна́є. На це В’юні́к приказа́в жі́нку з кі́мнати вивести́, а Вересю́ка ста́ли катува́ти та вимага́ти потвердже́ння на обвинувачу́ючі його́ докумен́ти. Би́ли до непри́томности́ й оприто́мнів він аж в почека́льні. Тут йому́ сказа́ли, що́б надума́вся. По коротко́му часі́ його́ знову́ поклика́ли на до́пит. Пита́ли те са́ме, а коли́ він і да́льше не зізна́вався, його́ знову́ ста́ли катува́ти. Коли́ арештова́ний вже помі́тно ста́в сла́бнути, його́ виве́ли і зали́шили в ди́журці́ під наглядом ва́рти. Тут він пробу́в до год. 21.

Увече́рі його́ знову́ поклика́ли на до́пит в попе́редню кі́мнату. Поча́вся до́пит про ро́дину його́ та жі́нки. Відпові́ді записува́ли. Скі́нчивши це, ста́ли пита́ти, як він перши́й раз за́пізна́вся з повста́нцями та як з ними́ пра́цюва́в, але на ці́ пита́ння Вересю́к не да́в відпові́дей. Слі́дчі́ цим не турбува́лися. Вони́ са́мі пита́ли й са́мі відпові́дали та са́мі писа́ли ці́ відпові́ді. Так бу́в вигото́влений прото́кол, який пред’я́вили йому́ підписа́ти. Вересю́к відмови́вся від підпи́су на ці́лому прото́колі, пого́джуючи́сь підписа́тися тільки́ на свої́х зі́знання́х (автобіо́графія́ та да́ні про ро́дину сво́ю та жі́нчину). Слі́дчі́ зму́шували́ підписа́тися на ці́лому прото́колі, до́казую́чи, що́ так бу́ло й тому́ треба́ підписа́ти. Вересю́к ні́ за що́ не хоті́в на це пого́дитися́ й оста́точно відмови́вся це́ зроби́ти. Тоді́ закі́нчи́лося на ті́м, що́ йому́ пода́ли до підпи́су його́ власні́ зі́знання́[, щ]о він і зроби́в.

Пі́сля підпи́су В’юні́к ста́в говори́ти до нього́ так: “Ми тебе́ не будемо́ суди́ти за ці́ всі́ про́вини, якими́ ти про́вини́вся супро́ти Ра́дянсько́го Сою́зу, бо ти́ вже є́ засудже́ний, тільки́ ти вико́най одне́ завда́ння – вби́й або́ відда́й нам в ру́ки банди́та Кома́ра та тако́го низько́го товсто́го, що́ разом з ним ходи́ть, а все́ буде́ то́бі́ дарова́но”. Арештова́ний відмови́вся від цього́ завда́ння, ка́жучи, що́ не зна́є жо́дних повста́нців і не змо́же його́ вико́нати. Але́ В’юні́к продо́вжува́в: “Ми тебе́ звільни́мо й ти́ зразу́ з райо́ну пої́деш в Терно́піль, де одержи́ш звільне́ння з пра́ці від сво́го заві́дуючо́го. Тоді́ верне́шся знову́ до нас та разом з бійця́ми гарнізо́ну пі́деш до сво́го до́му. Бійці́ в тебе́ буду́ть чере́з кі́лька днів вде́нь і вно́чі так, що́б ніхто́ їх не бачи́в, а ти́ що́б про́ це ні́кому нічо́го не говори́в. Бо коли́ банди́ти дові́даю́ться від тебе́ про́ те, що́ в тебе́ є́ бійці́, і ко́гось з них у́б’ю́ть, то не тільки́ ти, але́ вся́ твоя́ ро́дина бу́де зни́щена. Зі́ звільне́нням від пра́ці бу́де так, як я говори́в. Я пого́ворю́ з тво́їм нача́льником, а ти́ тільки́ пої́деш і ві́зьмеш посві́дку. Вересю́к на це́ відпові́в, що́ муси́ть наса́мперед пі́ти до́дому, що́б взя́ти собі́ гроше́й і харчи́в на доро́гу, бо зі́ собою́ нічо́го не ма́є. В’юні́к це́ стро́го заборони́в, ка́жучи, що́ на доро́гу 5 карб. в нього́ є́, на харчі́ 10 карб. тако́ж да́сть йому́, а він пови́нен зроби́ти так, як від нього́ вимага́ється, й в жо́дному ви́падку не верта́тися до́дому тільки́ в РО МГБ. Рівно́ж стро́го заборони́в йому́ будь-ко́му говори́ти

про те, де він був. На цьому слідство закінчилося. В'юнік дав йому 15 карб. й по короткому часі його непомітно випустили з РО МГБ.

Вийшовши в місто, Вересюк не подався в Тернопіль, а покрутився трохи по місті й пішов додому. Другого дня ранком поїхав до Тернополя, де одержав звільнення від праці до 15.4.50 р. З Тернополя він, однак, не повернувся в РО МГБ в Збаражі, а поїхав прямо додому й став скриватися від большевиків.

Дня 18.2.50 р. о/у РО МГБ Пів[о]варов покликав зі села на переслухання Янкового Миколу (голова с/ради), Голодюка Василя, Гунька Андрія і Зарубінського Антона. Їх розпитував про Вересюка – де він, що з ним сталося, звідки родом його батько, за що вбитий (в 1944 р. батька Вересюка вбили поляки), скільки в нього поля, чому не вписався до колгоспу і т. п.

Після цього Янковий М.[икола] в селі дуже розпитував, де подівся Вересюк.

Дня 16.2.50 р. до с. Чернихівці прибув о/у РО МГБ Третьяков з трьома бійцями. Вони зайшли до Хмиліцького Івана, куди Третьяков цього дня викликав на переслухання около 15 селян. Переслухував кожного зокрема, що тривало досить коротко. Лише Гірчицю Михайла задержав довше – від год. 16 до 21. В якій справі велося переслухання, невідомо. Всіх відпущено.

Дня 17.2.50 р. через с/раду зі с. Чернихівці покликано на допит в РО МГБ гром. Валящука Миколу. В якій справі – невідомо.

Дня 21.2.50 р. зі с. Луб'янки Н.[ижчі] покликано через пошту в РО МГБ стрибків Розільського Василя та Харосона Ярослава, а також гром. Микитка Василя та Стельмаха Дмитра (секретар с/ради). Всіх допитували в РО МГБ. З Микитка списано автобіографію й при відпущенні попереджено, щоб збирався до вивозу на Сибір. Чого покликувано інших – невідомо.

Дня 25.2.50 р. о/у РО МГБ арештував фінагента в с. Луб'янки Н. Двигаїла Дмитра та його жінку. Їх допитували в справі даної ними грошевої допомоги українським повстанцям разом з фінагентом с. Луб'янки В.[ищі] Гаврилюком Іваном, який був арештований раніше й признався на допиті до того, що передав повстанцям гроші разом з Двигаїлом. Після допиту жінку Двигаїла звільнено, а його задержано.

Дня 2.3.50 р. вночі до с. Розношинці прибув о/у РО МГБ ст. лейт. Козуб з трьома бійцями, які зайшли на господарство Кальби Ольги й попросили її відчинити хату. Коли вона відчинила, вони зайшли до хати та заарештували її сина Ярослава та Бабія Василя (свояк попередніх зі с. Шили, Новосільського району). Ще в хаті Козуб зажадав, щоб вони віддали йому того кріса, що мають. Однак хлопці відповіли, що кріса не мають. Тоді Козуб приказав бійцям перепровадити ревізію на господарстві, що ці негайно виконали, а після ревізії (досить поверхневої) арештованих забрали район. По кількох днях їх відвезли до області.

Дня 14.3.50 р. повісткою через с/раду о/у РО МГБ Коннов покликав в РО МГБ Похильчука Андрія. Його в приміщенні РО МГБ арештовано й задержано на слідстві. Похильчук – мешканець с. Луб'янки Вищі.

Дня 17.3.50 р. до с. Луб'янки В.[ищі] прибув о/у РО МГБ Коннов з одною автомашиною большевиків. Вони обкружили хату Двигаило Марії, розбили двері і з криком “Є бандіт?” Кононов і два бійці ввійшли до хати. Тут заарештували її сина Степана й три бійці, посадивши його на грузову автомашину, відвезли його в район.

Дня 17.3.50 р. ранком до с. Луб'янки Н.[ижчі] прибув ст. о/у РО МГБ Коннов з кількома большевиками. Вони зайшли до Яремчука Луки, перевели на господарстві поверхневу ревізію та арештували його дочку Нелю. Арештовану відвезли до району. На допиті питали її про те, що вона знає про Паславського Тадея зі с. Голотки, Новосільського району та Турчина Ярослава з хут. Корчики (с. Добромірка), Новосільського р-ну. Питали, чи вона ходила з ним до школи, чи була разом з ними на квартирі в м. Збаражі, хто до них заходив, з ким вони стрічалися і чи знає, що вони належать до бандитської організації – Паславський під пс. “Орленко”, а Турчин під пс. “Чорноморець”. Після одноденного приарештування та короткого допиту її звільнили додому.

Дня 19.3.50 р. до с/ради в с. Луб'янки В.[ищі] прибув о/у РО МГБ Коннов з кількома большевиками. Він зараз послав джурного по Чаплюка Володимира. Коли цей явився, Коннов його заарештував та відвіз в район. Арештованого допитував в тій справі, де він подів ремінь, який мав видати селянам за здані ними державні шкіри.

Дня 22.3.50 р. ранком до с. Луб'янки В.[ищі] прибув о/у РО МГБ Коннов з кількома большевиками. Вони заарештували Смолія Григорія, Моргуна Степана та Маріяша Михайла. Большевиків з оперативником було 7. Розсадивши арештованих по кутках автомашини, частина стала біля них і так їх усіх відвезли в район. На слідстві питали їх, де вони були 23.2.50 р., коли з невідомої для большевиків [руки] згинув уч.[астковий] Чорний. Арештованих другого дня звільнили. Коли Коннов відпускав додому Маріяша М. спитав, чи він скаже повстанцям про що його питали. Маріяш відповів, що коли зустрінеться, то скаже. Тоді Коннов зажадав від нього підпису, що скаже повстанцям про те, про що його в РО МГБ питали. Маріяш підписався.

Дня 22.3.50 р. з хут. Пелюхи (с. Луб'янки Н.[ижчі]) о/у РО МГБ Коннов через с/раду викликав в район Молявку Мокрину на переслухання. Коннов доказував її, що до неї заходять повстанці – Комар і Орел, що вони в неї мають криівку й вона подає їм харчі до криівки. Літом виносить повстанцям харчі і інформації в ліс. Доказуючи це, вимагав, щоб вона розповіла все про ці справи, то не буде карана, а в противному разі будуть судити. Мокрина все це опрокинула. Тоді Коннов приказав їй до двох днів опустити свою хату під лісом і відпустив додому. Селянка до двох днів вибралася з власної хати в

село. Коли про це довідався Коннов, сказав до одного селянина: “ Я їй сказав вибратися жартома, а вона дурна вибралася й не хоче вертатися”.

Дня 28.3.50 р. голова с/ради Гори Стрийовецькі Янковий Микола і Голодюк Василь забрали до Збаража Вересюка Павла, який кілька тижнів уже скривався від большевиків, і запровадили до 1-го секретаря райкомпартії Куценка з обіцянкою виробити йому в нього документи. В Збаражі Вересюка заарештовано й відставлено до тюрми РО МГБ. Його не звільнено. Янковий і Голодюк говорять, що про це арештування нічого не знають.

Дня 29.3.50 р. до с. Чернихівці прибули о/у РО МГБ ст. л-т Трохимчук з якимсь капітаном з МГБ та кількома большевиками. Вони покликали на допит селян: Борака Данила, Бутрина Івана, Рудого Івана, Павлишиного Івана і Зайця. Питали їх про те, хто сипав могилу на помордованих большевиками жертвах в 1941 р. Всіх після переслухання звільнено.

Ланівецький район.

Дня 17.1.50 р. в с. Білозірка о/у РО МГБ ст. лейт. Лапшін з групою большевиків арештував 5-х молодих хлопців, а саме: Буцик Льоньку Григоровича, Буцик Олексу Никоновича, “Грубника”(вуличне) Василя Карповича, (“Грубника”) Івана Карповича і “Свинарчука” (вуличне) Василя. Причиною арештування безпосередньо стало те, що вони кропили в селі дівчат одеколоном, а дня 14.1.50 р. в цьому селі була розбита кооператива, й на тій підставі їх в цьому підозрівав опер-робітник. Дуже можливо, що були ще й інші причини, але безпосередньо на арештування вплинуло саме те. Всіх їх підводами відвезли в райцентр, де провадилося слідство. В скорому часі большевики відкопали на городі двоюрідної сестри Буцика Льоньки зброю (кулемет “токарев” і обріз). З цього видно, що на слідстві вони призналися до протидержавної діяльності. Після цього усіх їх відвезли в область, де слідство велося далше. З інформативних джерел стало відомо, що по двохмісячному слідстві та різних конфортаціях вони призналися до грабежі кооперативи, яка сталася 14.1.50 р. в с. Білозірка та до багатьох інших протидержавних вчинків, як також і до співпраці з повстанцями. У висліді слідства всіх їх засудили від 20 до 25 років тюремного ув'язнення, а за неперевіреними даними Буцика Льоньку та Паламарчука, якого арештували 12.1.50 р. в с. Білозірка (мабуть всипа Теслиюка, односельчанин з с. Іванковець, який арештований в провокативний спосіб 10.1.50 р. – *гл. розділ “Провокації” цього звіту*, однак всі вони між собою мали якесь пов'язання, а тому й слідство велося разом, по цьому можна судити, що цілу цю групу й їх пов'язання большевики розробили; краще цілу ту справу розкриває протокол зізнання “Мороза”) – мали б засудити на кару смерти. Чи розстріляли, невідомо, хоч такі чутки кружляли по терені.

Дня 26.2.50 р. вночі до с. Білка Велика прибула група большевиків, в числі 7 осіб, на чолі з о/у РО МГБ Ізмєсловим. Вони заквартирували в Данильчика Кирика й пробули до 2 год. після полудня. О 3-тій год. після полудня поїздом з Лановець приїхав заст. нач. РО МГБ Руденко з одним бійцем. Він зайшов до Ізмєслева, забрав групу большевиків і подався в село. Тут зайшли на господарство Сороків (Гапки і Зоньки) та обкружили їх господарство. Після цього стали переводити ґрунтовну ревізію в цілому господарстві. Шукаючи в Гапки, Руденко дуже старанно переглядав книжки її сина – учня 6 класи НСШ Василя. Переглянувши книжки, став трусити в нього в кишенях і знайшов книжку “Симон Петлюра” нерадянського видання. На питання, де взяв цієї книжки, Василь відповів, що знайшов на дорозі. Після цього Руденко сказав, щоб він вдягався, бо піде з ним. Хлопець відмовився. Руденко силою накидав на нього одяг й хотів його таки забрати, але цей сказав, що може його розстріляти в хаті, коли він чимсь провинився, а з ним він не піде. Руденко покинув його й пішов до Кузь Віри, яка жила тут нелегально (біля неї ще від початку ревізії сидів постійно один солдат і нікуди не відпускав), покликав її в окрему кімнату й там щось з нею говорив. Все це протягнулося до 10 год. вечора. Увечері Руденко забрав, як арештовану, Кузь Віру й поїздом відїхав з нею до Лановець, а Ізмєлев пішов на с. Мартишківці.

В Ланівцях Кузь Віру протоколювали. З вірогідних джерел стало відомо, що вона зізналася до того, що скривається від большевиків та що походить зі с. Кутиськи [Кутиска], Новосільського району. Дня 1.3.50 р. в сусідстві її перебування большевики розкрили підпільну криївку, про яку вона могла орієнтуватися, а тому й могла всипати на слідстві, а яку по всіх правдоподібностях могли при ліквідації маскувати заве[р]неною в палатку Ганею – “Люсею” (гл. розділ “Ревізії...” цього звіту), використовуючи догідний момент, що ця знайшлася в їх руках, бо на підтвердження цього всього Віру кілька днів після того звільнили з арешту. Дещо заперечує цьому те, що про Віру стали говорити в селі, що розкриття криївки – це її всипа, але взагалі ця справа жде на розбірку, бо й Ганя звільнена.

Великодедеркальський район

Дня 18.1.50 р. до с. Малі Вікнини прибула група большевиків, в числі 8 осіб, на чолі з заст. нач. РО МГБ кап. Акмаєвим. Вони заарештували Грицевича Ліканора та Бас Ксеньку і Олену. Причина арештування першого – невідома, а про двох останніх говорили люди в селі, – а це чутка від большевиків, – що їх арештовано за те, що пекли хліб, на який ніби-то вже не повинні були мати муки. Хліб вони дійсно пекли (це сестри), але це не могло бути причиною їх арештування. Большевикам ходило тут про замаскування дійсної причини їх арештування і для цього саме вибрали печення хліба. Фактично большевики сподівалися досягнути від них відомості про повстанців і в тій цілі їх

заарештували. Арештованих під конвоем цілої групи відвезли підводою до району, а по двотижневому слідстві – в Кременецьке РО МГБ (це мабуть робота УМГБ). Там вони сиділи в тюрмі до кінця місяця й їх справа велася далше.

Дня 27.1.50 р. заст. нач. РО МГБ Акмаєв з кількома большевиками арештував в с. М.[алі] Вікнини Луцишину Христю, Луцишиного Терентія, Поліщук Устю, Поліщук Зою, Шимка Петра та Руського К. Всі вони були замішані до справи розкриття кривки з запальниками Ласим і Плятоном. В тягу слідства, яке велось в районі до 3.2.50 р., вони взаємно себе сипали й у висліді всі, крім Руського К., були звільнені. Руському К., за даними від арештованих звільнених, закидували те, що він виходив до кривки, й за це будуть його судити.

Дня 28.1.50 р. була заарештована до вищезгаданої справи Гай Ольга, а 2.2.50 р. був [з]аарештований Сидорчук Афанасій до цієї справи. Його звільнили 11.2.50 р. 4.2.50 р. до цієї справи був заарештований ще Руський Василь, правдоподібно з с. Горанка [Горинка], а також з с. М.[алі] Вікнини були заарештовані ще Козак Іван і Ковальчук Анастазія. Зі слухів від людей, їх мали б обвинувачувати в справі ліквідації українськими повстанцями Ярмолук Палажки ще в 1946 р., значить, що була розроблена і ця справа. Всіх останньо арештованих звільнено 7.2.50 р.

На окрему увагу заслугоує арештування Поліщук Ярини з с. М.[алі] Вікнини, що відбувалося приблизно в цьому самому часі. Її ніби-то арештували за податок чи позику (точно цього ніхто не може сказати), а при цьому на господарстві переведено сильну ревізію. Підчас ревізії Акмаєв старався здобути симпатії в її сина, 6-літнього хлопця, і в тій цілі давав йому цукерки та інші дрібниці, на які дитина могла б полакомитися, розпитуючи при цьому, чи до них коли приходили які люди вночі, чи мали зброю і т. п. Після ревізії Ярину арештовано та відправлено в район.

13.2.50 р. в с. М.[алі] Вікнини прибув з групою большевиків та Акмаєвим о/у УМГБ по Великодедеркальському районі майор Чорний. Вони арештували Мельничука Микиту ніби за те, що в[і]н зна[в] про кривку в Кушнірук Теодори, яку большевики перед тим знайшли. До цієї справи арештували також Рудько Анастасію. Їх звільнили 15.2.50 р.

Дня 31.3.50 р. увечері в с. Татаринці прибув з групою большевиків о/у РО МГБ Полонський та Яворський (капітан), які покликали на допит Олійники Антона О., Майбороду Кузьму К., Матвійчука Леона[ ]Г., Шумило Олександра Прокоповича та Куркаша Феодора М. В якій справі – невідомо.

Шумський район

В цьому районі арештування за звітний період, а головно в січні, набрали особливо широких розмірів. Спеціально був під сильним натиском терен б. куш. Бойка, де розробку, а радше переареш-

товування населення вів капітан Дрига. Сам капітан Дрига надзвичайний садист, який до неможливих розмірів знущався з населення. За його прикладом пішли й інші працівники РО МГБ. Вони за будь-що причіплялися до населення й били чим попало й куди попало. Вони брали до рук молот, лом, поліно тощо й били ним по голові, карку, плечах, руках, ногах і т. п. Вони обривали жінкам волосся з голови, викручували руки, мужчинам виривали волосся з бороди. Таким знущанням не було границь. Особливо цей терор був поширений на сс: Літовищі, Сошищі, Забара, Залісці – це один відтинок; другий відтинок – це сс: Жолобки, Угорськ, Одерадівка, Соснівка й частина Людвигів (всипи зголошеного запільника Мадяра) та третій відтинок – сс.: Сураж, Боложівка, Бриків, а також Голибіси і Круголець. Якихсь специфічних та цікавих чимнебудь методів в цій роботі не стосовано, але цей посилений терор, якого не зустрічалося ніде в терені, варто відмітити. Для орієнтації, яких широких масштабів набирали ці арештування можуть послужити такі дані[,] хоч і не точні. В с. Одерадівка на всипи запільника Мадяра большевики арештували около 50 осіб, в с. Жолобки, Соснівка – також около 50 осіб разом взяті, в с. Літовищі і Сошищі не осталося ні одної сім'ї, щоб хтось з хати не був арештований, а дуже часто є так, що арештовували в різний час всіх членів сім'ї. Ці арешти та такий сильний терор спричинився до того, що зараз в згаданих селах, а також в багатьох сусідніх, селяни взагалі бояться навіть найменшою дрібницею допомогти повстанцям. Крім цього, сильно діє масово наангажована агентура.

Точніших даних про ці репресії не одержано.

Крем'янецький район.

Дня 16.1.50 р. з хут. Адамовка (с. Копані, Червоноармійський район, Рівенська область) вертався з групою большевиків о/у Крем'янецького РО МГБ Благушін. Він зустрів на дорозі, що веде в с. Крижі Мокренську Ольгу й змісця її арештував та автомашиною, якою їхав, відвіз разом з цілою групою в Крем'янець. Причина арештування – невідома.

Дня 28.1.50 р. в с. Града був уч. міліції з двома міліціонерами та о/у РО МГБ Благушін з групою большевиків. Вони організ[ов]ували в селі ІБ. За те, що селяни не хотіли добровільно вступати до поліції, вони заарештували Вавринюка Василя, Росоловського Якова, Росоловського Івана, Солонинко Івана та Глову Петра. Всіх їх під конвоем 2-х міліціонерів та трьох емгебістів попровадили в район. Там їх тортували, обливаючи водою та держучи на морозі. Вавренюкові перебили ногу.

Дня 3.2.50 р. до с. Хотівка прибув о/у РО МГБ Благушін з групою большевиків і заарештував Крисевич Олександру Степанівну. Причиною було те, що її свояк Мидлик Ф. є в підпіллі, отже він вимагав від неї даних про його перебування. На слідстві її сильно побив і звільнив.

Дня 10.2.50 р. до с. Н.[овий] Кокорів прибув о/у РО МГБ Волокітін та заст. нач. РО МГБ кап. Зірка. Вони викликали до Мартинюка Арсена стрибків Зозулю Олексу та Пілярчука Івана, де їх допитували в справі контактів з повстанцями, які їм закидували. В час допиту їх сильно побили.

Дня 3.3.50 р. до с/ради с. Гаї приїхав о/у РО МГБ Благушін з двома большевиками. Він через дижурного викликав до с/ради громадян: Гамеру Павла, Мацишиного Тадея, Петрука Едика. Всіх їх Благушін про щось допитував, але про що вони не хочуть сказати. При звільненні Благушін сказав, щоб Гамера П. явився ще в РО МГБ 6.3.50 р. Гамера згаданого числа ходив в РО МГБ, але після повернення не сказав нікому про причину викликування.

Дня 20.3.50 р. в с. Гаї прийшов з трьома большевиками о/у РО МГБ Благушін. Він викликав до с/ради Грушицького Василя й допитував його в такій справі: Кілька днів перед тим у Василя член колгоспного управління Трачук Тимко з двома міліціонерами грабив збіжжя на посів до колгоспу, підчас чого Василь висловився до Трачука, що ще дочекає до тої години, що він пропаде зі своєю владою, хоч і забере від нього останній хліб. Трачук, видно, цю справу всипав і за це Благушін допитував його.

Дня 13.3.50 р. увечері до с. Ст.[арий] Кокорів приїхав якийсь капітан з МГБ з 9-ма большевиками. Вони арештували голову с/ради й цілу ніч допитували його в справі розповсюдження в селі 10 і 12 березня противиборчих протибольшевицьких листівок та кличів. Рано його звільнили, а самі взяли підводи й від'їхали в район.

Дня 17.3.50 р. до с. Н.[овий] Кокорів прибув з групою большевиків о/у РО МГБ Волокітін. Він заквартирував в Мартинюка Арсена й викликав туди Гаврилюк Ольгу, яку допитував в справі повстанців – чи заходять, чи вона з ними співпрацює. В час допитів Ольга говорила, що нічого про це не знає, за що він її сильно побив і після того звільнив додому.

Почаївський район.

Дня 10.1.50 р. до с. Ст.[арий] Почаїв прибуло 10 большевиків, але без оперативника. Вони зайшли до с/ради й сиділи тут поки не приїхав до них нач. РО МГБ Воронін, а з ним ще 20 большевиків. Всі злучилися і пішли по селі зганяти селян до с/ради в справі організації колгоспу. Від деяких селян вимагали заяв вдома. Коли Воронін зайшов до Лесика Петра та вимагав від нього заяви про вступ до колгоспу, селянин відмовився її дати. Воронін багато не думаючи, силою роздягнув селянина до нага й вигнав на двір, передаючи бійцям, щоб водили його голого і босого по снігу та лили воду на голову. Ці експерименти були не під силу до видержання цього дня людині, бо мороз перевивщав 20 градусів Ц.[ельсія], а тому був змушений подати заяву про “добровільний вступ до колгоспу”. Це один

із методів фізичного примусу, стосований дуже часто на слідстві, майора Вороніна.

Дня 20.1.50 р. до Почаївської Лаври приїхав Воронін і слідчий з УМГБ в товаристві 4-лейтенантів. Вони зайшли до ігумена Мирослава й перевели ревізію в його квартирі. В час ревізії знайшли підпільну літературу, що стало причиною арештування його. З Лаври його забрали в РО МГБ, а після відвезли в Тернопіль.

Дня 27.2.50 р. РО МГБ дало доручення своїм працівникам при арештувати всіх жебраків, що просили милостині на вулицях Н.[ового] Почаєва. Між ними було багато глибокої старости дідів та калік. Причиною їх арештування являлося підозріння, що вони розкинули протибольшевицькі листівки в місті. Всіх їх завели в РО МГБ, де провадили допит в згаданій справі.

ВИВІЗ НА СИБІР

Підчас звітового періоду майже в кожному районі в більшій або меншій кількості большевики вивозили на Сибір людей. В загальному брали різних, але найбільше таких, що стояли чи стоять зараз близько до визвольної-революційної боротьби. Переважаюча більшість – це родини, з членів сім'ї яких хтось засуджений. Були випадки, що вивезли таких, що хтось з членів сім'ї виїмігрував в 1944 р. перед большевиками (м. Крем'янець). Цілком не було вивозу в Новосільщині. В загальному з району вивезено від трьох (Ланівецький район) до десяти родин з кожного району. З м. Крем'янця вивезено 7 родин, між якими були й "куркулі". На спеціальну увагу заслуговує вивіз в Шумському районі. Там в с. Сураж забрали аж 30 родин, з с. Голибіси – 20 родин та з с. Башковець – 6 родин. Ще правдоподібно вивезено кілька родин з Антоновець (три чи чорити родини). Безпосередньою причиною вивозу з с. Стража було спалення якоїсь колгоспної забудівлі, що приписувалося повстанцям. Однак це не була дія ОУН, а х[т]ось це зробив з власної ініціативи, пімстившись хоч в такий спосіб на ненависній колгоспній системі. Це мало б статися якраз увечері того дня, як в селі був хтось з Києва, дуже можливо, що сам Гречуха, бо саме в той час був у Шумському районі. За це і рішено вивезти аж 30 родин. Брали без огляду на політичні переконання та матеріальний стан. Приїхали більшою кількістю війська й за порядком забрали цілу вулицю. Між вивезеними був навіть один українець зі СУЗ, який тут учителював. Виглядало це так, ніби це мала би бути пімста за спалення колгоспної будівлі. Подібна справа була в Голибісах, де також за спалення конюшні (доречі вона загорілася вдень, і це не була також дія ОУН) вивезли на Сибір 20 родин. В Башківцях і Антонівцях вивезли родини підпільників та засуджених.

Заввага: Числові дані в цьому розділі можуть бути неточні, бо вони зібрані лише принагідно, з огляду на те, що такі справи до цього звіту не

входять. Я вважав за відповідне дати коротенький огляд цієї справи, щоб завершити хоч приблизну цілісність большевицьких операцій в терені.

РІЗНЕ

Дня 3.1.50 р. по всіх селах району Збараж відбулися збори селян, які скликали спеціальні уповноважені РО МГБ і РО МВД. На зборах читали та пояснювали селянам наказ міністра МГБ УССР Ковальчука. При цьому говорили, щоб селяни переказували підпільникам, хай ідуть з повинною. Зголошеним обіцяли все простити та відпустити додому, надаючи опісля таку працю і в такому місці, де зголошений тільки забажає. Коли ж хтось немає родини вдома й розоране господарство, то родину повернуть додому й при допомозі держави зможе відбудувати зруйноване господарство. На підтвердження того, возили по селах зголошеного підпільника з Новосільського району Лимана, який, виступаючи на зборах, запевняв, що большевики всім простять, хто тільки зголоситься.

Подібні збори, хоч не в один день, як в районі, відбулися по всіх селах терену. Але про це вже була мова у вступі цього звіту.

Дня 20.1.50 р. до с. Розношинці, Збараського району приїхало двох студентів з Львівського інституту – Коцай, родом з с. Березовиця Мала (Збараський район) та якийсь переселенець з-за лінії Керзона (прізвище невідоме). Вони зайшли до с/ради й дали доручення голові скликати селян на збори, які були присвячені організуванню комсомолу. Люди зійшлися. З промовою виступив Коцай. Після короткого вступу про те, що дає для людини наука, він почав розказувати історію українського націоналізму і дійшов аж до того, за що бореться ОУН. Опісля розказав людям про визвольні змагання українського народу від 1900 р., точніше від початку діяльності М. Міхновського, пройшов історію творення і кристалізації ОУН, зреферував тему, як утворилася та які завдання УГВГ, роз'яснив, на якій платформі хоче побудувати державу ОУН й словами: “Українські повстанці держави не збудують тому, що провідник Бандера скомпрометований перед світом і успіхи його будуть малі”. І далі продовжував: “Єдино правильна організація молоді – комсомол, а тому треба вступати в комсомол”. Стільки було сказано про комсомол, організації якого були присвячені збори. На цьому збори закінчилися й згадані студенти від'їхали.

Виступ загадочний. Людям це дуже подобалося й вплив був корисний для нашої справи. Заперечення, що визвольна боротьба не буде мати успіху через компрометацію в світі С. Бандери, всі сприйняли як маскування виступу. Це саме відноситься до слів про комсомольську організацію. Якихось потягнень зі сторони ворожих органів поліції тут, на місці виступу, не було. Про студентів – невідомо.

В місяці лютому по селах В.[еликий] Кунинець, М.[алий] Кунинець і хут. Чернона Вишнівецького району ходив чоловік та продавав краску.

Його опис: середнього росту, около 50 років, грубий, волосся біляве з домішкою сивих волосків, говорив по-російськи, ходив в сивій большевицькій шинелі, любив пити горілку, а коли пив, то багато говорив. Дуже часто нав'язував мову про повстанців, кажучи: “Чого ті бандити ховаються, чому вони не голосяться. Советська влада наказує їм голоситися і прощає всі їх провини і я знаю, їм простили б напевно, якби зголосилися, бо раніше в нас таке було, а коли позголошувалися, то все їм було прощено”. Краску носив тільки, щоб носити, не наполягав на тому, щоб хтось її купляв. Де він зараз – невідомо.

Дня 12.2.50 р. в с. Н.[овий] Кокорів до о/у РО МГБ Крем'янецького району Волокітіна зголосилися запільниці: Пілярчук Мотря Мих., Голуб Ксеня Ф., Галина Лазарівна Тивонюк. Всіх їх Волокітін після короткого переслухання відпустив додому. Вони скривалися від вивозу на Сибір.

Дня 20.2.50 р. в м. Збараж в приміщенні військкомату відбулися збори секретарів с/рад, на яких їм доручено перевести списки всіх військовозобов'язаних мужчин і передати на військкомат в означене число. Крім того було попереджено, щоб усі військовозобов'язані мужчини не віддаюва[ли]ся дальше від свого села. Пояснювали це тим, що Америка готується воювати з ССРСР, а тому треба бути на поготовлі. Зборами керував начальник військкомату.

Дня 28.2.50 р. о/у РО МГБ Пчелінков викликав в РО МГБ зі с. Хотівка всіх тих, що повернулися з Німеччини з робіт та тих, що скривалися від мобілізації в ЧА в 1944 р., а після якомось залегалізувалися. Цього дня ходили такі особи: Грабовський Петро Ів., Мурадин Анна Ів., Вітак Надя, Кузьміч Олександр Зах., Олексюк Петро М., Олексюк Василь М., Грабовський Микола Гр., Середюк Федір Пилип., Вавренюк Паранька, Мацішин Анна, Грабовський Мих. Григ. Всіх допитував, але в якій справі поки що невідомо.

Б/.

Нижчеподані відомості зібрані від людини, яка повернулася зі заслання після кари. Прізвища не подається з конспіративних причин.

В м. Зогрез⁴³, Сталінської області є концентраційний табір №99, в якому перебуває 1560 в'язнів. Лагер розположений зараз за містом в долині. Обгороджений він високо дротом, а в чотирьох вуглах побудовані “вишки”, де примістилася варта. В кожній з таких “вишок” стоїть один вартовий з кулеметом. В середині лагера є побудовані чотири бараки, де сплять в'язні. Між бараками є ще один вартовий з кулеметом на “вишці”, як на вуглах лагера. Начальником лагера [є] лейт. Герман. Найбільше в'язнів зі ЗУЗ, які засуджені переважно за політичні провини. Є мала частка зі СУЗ, але ці засуджені переважно за кримінальні злочини (крадіж, хуліганство і т. п.). Східняки західняки

---

⁴³ Йдеться за м. Зугрес Харцизької міськради Сталінської (тепер Донецької) обл., яке виникло у 1930-х роках біля смт. Зуївка після побудови руками в'язнів ГРЕС на р. Кринка і Вільхова (Зуївська ГРЕС, скорочено Зугрес).

називають бандитами. Всі в'язні працюють при будові якогось воєнного заводу, але зараз тільки що його мурують. Прохарчування скупе. Дають на добу 600 грам хліба і "бланду", інколи на обід дають борщ.

В лагері дуже багато хворих з виснаження. За рік часу померло 15 осіб. Східняки створили в лагері свою організацію під назвою "Блат-[н]ий". Коли хтось зі західняків одержить посилку, мусить якусь частину віддати цій організації.

Г).

З інформативних джерел стало відомо, що участкові міліції РО МВД в січні 1950 р. вже не належать до РО МВД, а підпорядковуються РО МГБ. Роботу контролює також РО МГБ. Які зараз компетенції належать до участкових міліції по селах, невідомо, але помітна їх зближеність до о/у РО МГБ. З посвідки, виданої зголошеній запільниці зі с. Білка [Велика і Мала] Ланівецького району відомо, що участковий міліції вже не підписується "уч. міліції РО МВД", як це було дотепер, а "участковий міліції РО МГБ". З цього роблю висновок, що органи міліції в районі перейшли до розпорядимости РО МГБ. Як мається ця справа у вищих клітинах, поки що не маю відомостей.

Червень, 1950 рік.

Слава Україні!
Героям Слава!

/Прокіп/

* * *

ДОДАТКИ

ПРО ПИСАННЯ СЛОВА “БОЛЬШЕВИЗМ” В НАШІЙ РЕВОЛЮЦІЙНІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Одні з читачів нашої революційної літератури інтересуються тим, чому в цій літературі звичайно пишеться “большевизм”, “большевик”, “большевицький” і т. п. Вони думають, що в нашій літературі, виданій в українській мові, треба писати, так би сказати, по-українському, тобто “більшовизм”. Думаємо, що така думка є невірна.

Чому? Большевизм – явище, яке народилося і виросло лише на російському ґрунті. Большевизм – це та державна, суспільно-політична й економічна система, яка вже 30 років жахливо поневолює під [напіввільним] і соціальним оглядом та визискує економічно багато народів, експлуатує, морить голодом, побиває злиднями багато мільйонів працюючих, з огляду на свої імперіялістичні цілі намагається заперечити позитивне значення багатьох здобутків європейського і світового культурного прогресу, культивує свою так звану советську культуру, яка є ворожа усім здоровим тенденціям природного, культурного і політичного розвитку народів ССРСР і цілого світу, робить наполегливо заходи для насильного насадження своєї системи на всій нашій земній кулі. Через це все большевизм являється найбільш реакційною суспільно-політичною [системою] з усіх суспільно-політичних систем, які досі знає історія. І ця його реакційність, запекла ворожість народним інтересам не є [...] багатомільйонним масам ССРСР, а особливо нашим українським масам. Тому можна сміло сказати, що кожна чесна і розумна людина, приналежна до цих мас, під большевизмом розуміє усе найпоганіше, найпідліше, найбільш протинародне, найбільш вороже і шкідливе її й суспільству інтересам. І нам здається, що всю цю підлу суть большевизму можна виложити коротко, але [...] лише тоді коли називаємо його мовою найбільш подібною до мови його батьківщини, тобто тоді, коли називаємо большевизм большевизмом, а не “більшовизмом”.

Думаємо, що реакція на слово “большевизм”, вживане в підпільній літературі, викликана через те, що деякі з її читачів, які вже відносно довгий час живуть у так званій УССР, призвичаєні читати, чути й особливо висловлювати усно і на письмі це слово, так би мовити, по-українському, тобто “більшовизм”. Тому здається [...] відповідні органи неприємно подразнюються, коли до них долітає слово “большевизм” серед ряду українських слів. Виходить, що ця реакція породжується цілком зовнішньою, формальною, а не політичною, суттєвою причиною на яку вони, коли мова йде про реакцію, мусять покликатися, мовляв “цілком безпотрібно ви, революціонери, додаєте в нашу мову чуже російське слово”. По-їхньому – вони за недопущення до нашої мови русизмів, за усунення з [...] неї русизмів (цікаво, чи деякі з них не вживають в рідній мові пропханих туди російських слів, як, наприклад “хороше”, “здравствуйте”, “доблесно” й ін., і чи з обуренням вони

зустрічають такі слова в нашій мові взагалі?!). По-нашому – вони (несвідомо) за пропхання в українську мову русизмів, за задержання їх там. Нам, українцям, немає сенсу [...] “українізувати” яке небудь російське слово, наприклад, “большевизм” (а вони, як це з повищого видно, хочуть його “українізувати”), бо цим неможливо ліквідувати русизм в українській мові, а, навпаки, ми б таким чином могли внести до неї [...] мови “старшого російського брата”, ми б через це уподібнювали нашу мову до мови російської, що було б в інтересі російсько-большевицьких імперіялістів – творців і реалізаторів [...] денационалізації України. “Зукраїнщене” російське слово тяжко викинути з нашої мови як незукраїнчене [...] слово. І це зрозуміти цілком [...] отари овець розпізнати й з-поміж неї вигнати вовка тоді, коли він убраний в овечу шкуру. Наша мова – самостійна мова, як самостійний дух українського народу. Нам треба, ми повинні, як не раніше, то пізніше, викоринити усі русизми з нашої мови, та й не тільки з мови, а з душі тих українців, які ті русизми мають. При цьому хочеться вигукнути: “Хай живе і процвітає ідея Хвильового”, “Геть від Москви!”.

30 червня 1948 р.

[...]

Р. С. Висловлена вище думка про уживання в нашій літературі, ну, й [в] українській мові взагалі слова “большевизм” – моя самостійна думка. Через це тут не виявлено намагання рекомендувати (з боку Організації) придержуватися цієї думки в практиці. Але я особисто є за тим, щоб вона в нас і надалі мала практичн[е за]стосування.

Подібно можна б висловитися і про те, чому ми, звичайно, пишемо і говоримо, наприклад, СССР, а не СРСР, УССР, а не УРСР, “советський” чи “совітський”, а не “радянський” і ін.

* * *

ПОВІДОМЛЕННЯ

ГРОМАДЯНИ БІЛОБОЖНИЧЧИНИ! Оцим повідомляється, що кроваві большевицькі кати з рядів МВД і МГБ останнім часом ще більше як колись жорстоко вбивають невинних людей шляхом прихованих нічних засідок, наскоків, облав.

Ніччю з 17-го на 18-о червня в с. Бичківці району Білобожницького, трьох молодих хлопців Іван Петрович Сулимка, літ 17, Володимир Іванович Новак, літ 17, і Мирон Антонович Гайдук, літ [23], повертали з весілля своєї односельчанки Іванни [Сиволос] додому. Коли вони спокійно переходили через городи, на них посипалися густі стріли з автомата і крісів укритих в збіжжі большевицьких бандитів. У висліді того убито на місці Івана Петровича Сулимку і смертельно поранено Володимира Івановича Новака. Після стрілів большевицькі людовбивці

вискочили, мов ті хижі звірі, зі своїх скриток і загрозили важкопораненому Володимирі Івановичу Новакові в тому, що коли він будь-кому розкаже про той їхній злочин, вони покарають його смертю. Отже, вони грозили смертю тому, хто й так ними смертельно поранений закінчив наступного дня в дорозі до лічниці своє молоде життя.

Большевицькі кати, вдаючи з себе невинних ягнят, ще й посміли потім нахабно брехати, що нібито вбивниками згаданих юнаків являються, правдоподібно, “бандьори”, тобто українські повстанці – революціонери.

Ми, українські революціонери, висловлюючи членам родин невинних жертв глибоке співчуття в їхньому душевному стражданні і, рівночасно, солідаризуючись з українським громадянством в його обуренні проти большевицьких людовбивць, поручаємо:

1. Батькам і матерям протидіяти в тому, щоб їхні діти – юнаки і дівчата брали участь у всяких забавах з музикою і танцями та пиятиці, бо такі є причиною затримання молоді ніччю поза домом.

2. Включитися усім громадянам в ім'я своєї безпеки, в ім'я добра своїх дітей і в ім'я добра нашої загальної справи до обов'язкового пильного слідження за кожним рухом большевицьких бандитів. Викривати, широко і своєчасно повідомляти своїх односельчан і українських революціонерів про місця большевицьких засідок, про переходи, стежки і всі дороги большевицьких злочинців, про хати, до яких вони заходять і людей, з якими вони стрічаються та співпрацюють.

3. Усім чесним українцям особливо пильно слідкувати за зрадниками українського народу – донощиками і співробітниками МВД і МГБ. Всіх таких юд, що продають братню кров, треба передавати українським революціонерам для покарання або самим закаменовувати їх, як скажених собак. Вони, як юди, разом з большевицькими бандитами є справжніми спричинниками народного горя, Вашого нещастя і смерті Ваших дітей та смерті багатьох українських революціонерів – повстанців, що борються за Вашу волю і щастя, за волю усього українського народу, за Українську Самостійну Соборну Державу.

Ми висловлюємо тверду впевненість в тому, що незадовго прийде час, коли большевицькі бандити за свої злочини будуть суджені і покарані народом.

Смерть сталінсько-большевицьким людовбивцям!

Хай росте і кріпне ланка боротьби громадян Білобожниччини у всеукраїнській боротьбі проти большевицьких бандитів !

Районний Провід ОУН.

Липень 1948 р.

* * *

Петро Румак ("Сулима"), реф. СБ
ОУН Теревовлянщини (на фото в
центрі). Загинув 1.V.1948 р. у
бою з військами МВД – МГБ біля
с. Бенева Теревовлянського р-ну
Тернопільської обл.

Повстанці з Борщівщини
(зліва направо): Сущинський Іван – "Ікс"
(народився 1922 р. в с. Іване-Пусте
Борщівського р-ну Тернопільської обл. –
загинув 21.IX.1950 р. біля с. Кудринці
Борщівського р-ну Тернопільської обл.),
Шмиглик Іван – "Чорноморець" (нар.
1923 р. – заг. 26.IV.1949 р. в с. Худиківці
Борщівського р-ну Тернопільської обл.)

Голіната Михайлина Семенівна (“Лариса”, “Мрія”), реф. окр. проводу ОУН Кам’янець-Подільської обл. (нар. 13.XI.1927 р. в с. Стара Ягільниця Чортківського р-ну – загинула 29.XII.1949 р. в с. П’ятничани Орининського р-ну Кам’янець-Подільської обл. (тепер Чемеровецького р-ну Хмельницької обл.) в криївці друкарні окр. проводу ОУН, яка була в помешканні Васильківської К. П.)

Штойко Микола Петрович (“Богун”), рай. пров. ОУН Скала-Подільського р-ну Тернопільської обл. (нар. 1925 р. в с. Іванків Борщівського р-ну Тернопільської обл. – заг. 15.VIII.1951 р. в с. Підлип’я Орининського р-ну Кам’янець-Подільської обл. (тепер Кам’янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.)

КОМУНІСТИЧНА ПАРТІЯ (більшовиків) УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМІТЕТ
м. П. РОСКУРІВ.

№ 282-с . 22. августа 1951 р.

Відповіді посилається на цей номер і дату.

Совершенно секретно.

СЕКРЕТАРЕ ЦК КП (б) УКРАЇНИ

товарищу МЕЛЬНИКОВУ Л. Г.

СЕКРЕТНО
308.492
100/187
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ

И Н Ф О Р М А Ц И Я

Ліквідація бандитської групи в Орининському районі, Кам'янець-Подільської області.

Ліквідації бандитської групи в Орининському районі, Кам'янець-Подільської області.

В результате проведенной областным Управлением МГБ работ было установлено, что группа бандитов во главе со Скала-Подольским районным проводником ОУН "Богун", укrywавшимся в Тернопольской области, периодически посещала Орининский район, Кам'янець-Подольской области с целью распространения антисоветской националистической литературы и установления связей с антисоветски настроенными элементами.

С мая 1950 года в составе этой бандитской группы находился перешедший на нелегальное положение, уроженец села Подфилипы, Орининского района, цений Пирог Михаил Васильевич.

15-го августа сего года в селе Подфилипы в бандитской явочной квартире Пирог был захвачен оперативной группой Управления МГБ.

На допросе он показал местонахождение схрона, где скрывались два районных проводника ОУН, известные в подполье под кличками "Богун" и "Андрей".

Работниками УМГБ был обнаружен этот схрон и при оказании вооруженного сопротивления ликвидированы районные проводники:

1. "Богун" - Штойко Николай Петрович, 1925 года рождения, уроженец села Иванково, Скала-Подольского района, Тернопольской области.
2. "Андрей" - Цений Михаил Никитович, 1926 года рождения, уроженец села Вербивка, Скала-Подольского района, Тернопольской области.

У ликвидированных и захваченного бандита изъят: автоматов 1, винтовок СВТ - 2, пистолетов иностранки 3, большое количество гранат, боеприпасов, до тысячи экземпляров антисоветской националистической литературы.

СЕКРЕТАРЬ КАМ'ЯНЕЦЬ - ПОДІЛЬСЬКОГО
ОБКОМА КП(б)У -

В. Бегма

(В. Б Е Г М А)

Інформаційний лист секретаря Кам'янець-Подільського обкому КП(б)У В. Бегми до секретаря ЦК КП(б)У Мельнікова Л. Г. від 22.VIII.1951 р. про ліквідацію райпровідників ОУН "Богун" (Штойко Микола Петрович) та "Андрія" (Ципій Михайло Микитович) внаслідок зради "Сокола" (Пирого Михайла Васильовича). (ЦДАГО ф. 1, оп. 24, спр. 805, арк. 187-188)

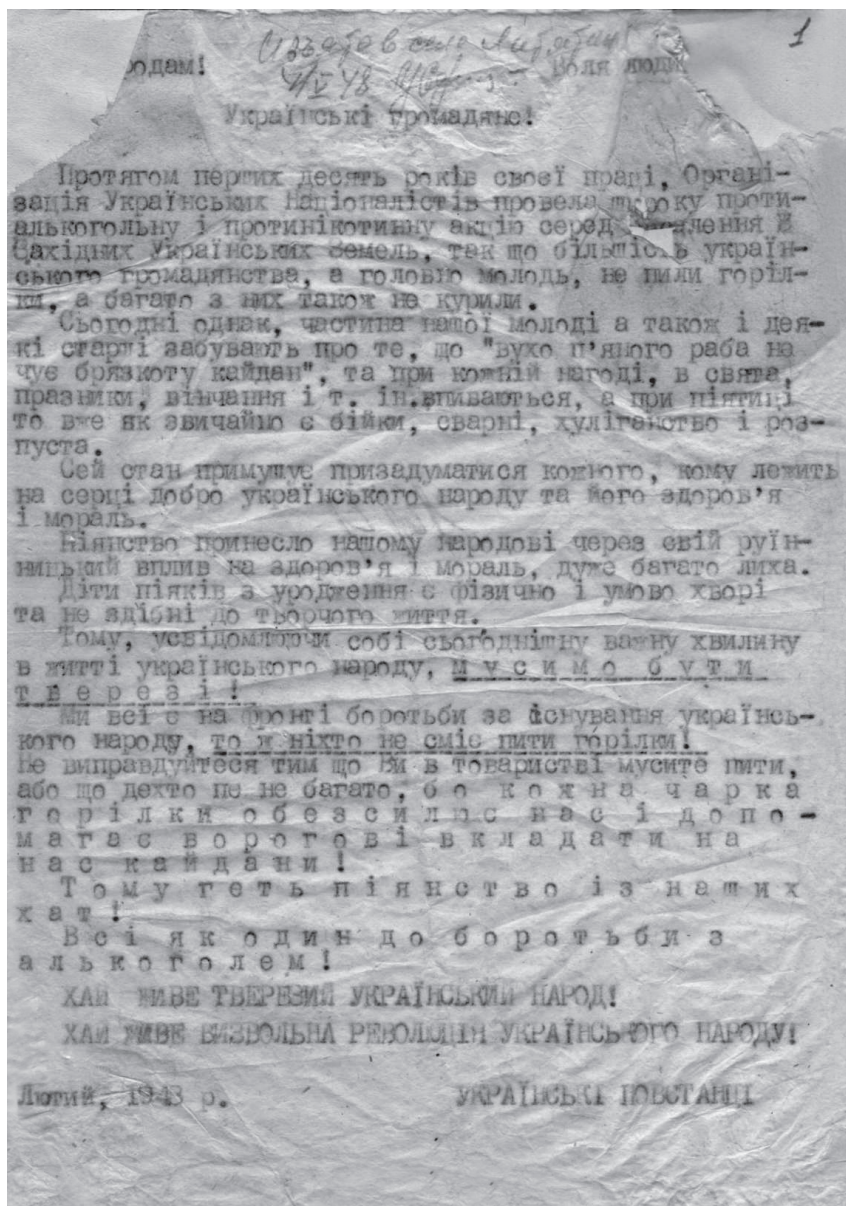

Листівка підпілля ОУН "Партія веде (як партія більшовиків "спирається" на народні маси)" (з фондів ГДА СБУ)

**ВІДПОВІДЬ
УКРАЇНСЬКИХ ПОВСТАНЦІВ
НА "ЗВЕРНЕННЯ" Т. ЗВ. МІНІСТРА
"БЕЗПЕКИ" УСССР КОВАЛЬЧУКА**

Листівка підпілля ОУН "Відповідь Українських Повстанців на "звернення"
т. зв. міністра "безпеки" УСССР Ковальчука" (з фондів ГДА СБУ)

Антиалкогольна листівка підпілля ОУН, датована лютим 1948 р., вилучена органами МГБ 4.V.1948 р. в с. Литятин Березанського р-ну Тернопільської обл. (з фондів Державного архіву Тернопільської обл. – ДАТО)

ПОКАЖЧИК

- «52» 467, 569, 688
«808», окр. реф. СБ. *Див.* Жмурко Іван
«II.» 72, 496, 599
- А**
- АБГ 31, 32, 349, 360, 447, 517, 587,
588, 612, 721, 743, 750, 804, 805,
809, 838, 839, 843, 877, 899, 900,
913, 915, 916, 966, 985, 988,
1034, 1035
- Абісинія, прис. с. Старий Збараж
Збаразького р-ну 544
- Аблицин, кап. 478
- Аблямиков, упов. 844
- АБН 926, 931, 934, 937, 940, 943, 946,
949, 952, 955, 958
- Абрамов І. Г. 87, 89
- Абрамов, кап., сл. УМГБ 812, 954
- Августишин, з с. Байківці 379, 438
- Августівка, с. Козівського р-ну 165,
202, 388, 389, 444, 627, 693, 712,
714-716, 837, 838
- Авраменко, нач. РО МВД 176, 450,
626, 628, 629, 729, 730, 852, 853,
950, 992
- Австрія 541
- Австро-Угорщина 94
- Автеляк, з с. Гаї Великі 111
- Автеляк, з с. Денисів 504
- Агеєв, 1-ий секр. РК КП(б)У 103, 160,
663, 781
- Агрес Марія 765
- Агрес Семен 1037
- Агрес Теодор 1033, 1037
- Агрест Анна 339
- Агрест Василь 141
- Агрест Іван 339
- Агрест Марта 339
- Агрест Наталка 339
- Агрест Петро 542
- Агрест Степанія 339
- Адамів Іван 48
- Адамів Марія 576
- Адамович Н. 643
- Адамович Павло 857, 858
- Адамовка (Адамівка), хут. с. Копані
Радивилівського р-ну Рівненсь-
кої обл. 1024, 1045
- Адамчук Василь 465
- Адам'юк Михайло 1004
- Адотін, упов., інстр. комс. 329
- «Азарт», рай. пров. *Див.* Кутрань
Микола Макарович
- Азоєв Яков, упов. 756
- Акашев, упов. 58
- Акмаєв, кап., зам. нач. РО МГБ 1020,
1043, 1044
- Алеєв, упов. 664
- Александров, нач. РО МВД 198, 280,
692, 705, 848
- Александров (Аліксандров), о/у РО
МГБ 193, 231-233, 295, 346, 410,
803, 914
- Алексєєв, мл. лейт. РО МГБ 895
- Аляскін, кап. 346
- Альбанівка, хут. с. Сировари Зборів-
ського р-ну. *Див.* Гальбанівка,
хут. с. Носівці Зборівського р-ну
- Альоша, упов. 441
- «Альоша», провокатор. *Див.* Синиця
Олекса
- Амбасадор, упов. 785, 786
- Амбрик, з с. Конопківка 617
- Амбрович Микола 578
- Амброзюк Володимир 392
- Амброзюк Іван, о. 369
- Америка (Американська держава)
15, 16, 68, 76, 93, 95-97, 137,
139, 144, 164, 197, 215, 232, 249,
260, 261, 313, 317, 331, 365, 366,
369, 380, 423, 427-429, 498, 500,
521, 526, 531, 538, 554, 570, 600,
601, 603, 608, 643, 689, 691, 749,
762, 763, 807, 818, 821, 856, 896,
904, 1010, 1049. *Див. також* США
- Американські, війська 330
- Американці 8, 164, 263, 265, 325, 382,
498, 500, 763, 856
- Амрожий Роман 460, 461, 934
- Анастазія, з с. Присівці 982
- Анатолій, упов. 251
- Англіїці 8, 333
- Англія (Англійська держава) 16, 96,
139, 144, 215, 232, 250, 261, 423,
428, 471, 570, 601, 691, 759, 760, 762,
993
- Англо-американці 94, 162, 265, 468,
597, 959

Андреев, нач. РО МГБ 213, 388
Андреев, о/у РО МГБ 193, 235, 273,
294, 321, 346-348, 348, 411
Андреев, упов. 735, 865, 953
Андреев, уч. гарнізону ІБ 737
Андреевко, упов. раймінзагу 872, 881
Андрейко, з с. Озерна 284
Андрейчук, з с. Денисів 505
Андрієвський, дир. школи 127, 157
Андрієнко, міліціонер 374
Андрієнко, пр. РК КП(б)У 442
«Андрій», др. 452
«Андрій», рай. пров. Див. Ципій Ми-
хайло Микитович
Андрійчук Остап 1033
Андроняк Олекса 753
Андросюк Олександр 346
Андрощук Василь 879
Андрощук Іван 168, 220
Андрощук Павло 916
Андруга, с. Кременецького р-ну 350
Андрусишин Іван 433
Андрусишин Микола 443
Андрусишин Михайло 738
Андрусишин Петро 317, 444, 841
Андрусишин Софія Г. 178
Андрусишин Степан 389
Андрусишин Текля 629, 941
Андрухів Ізидор Васильович 442,
515
Андрухів Степанія 974
Андрушевський Домін 607, 613, 700
Андрушівка, с. Шумського р-ну 321,
342
Андрушків Антон 521
Андрущак Степан 977
Андрущенко, май., зам. нач., нач. РО
МГБ 182, 770, 868
Андрущишин («Зоренко») 704
Андрущишин Антон 279
Андрущишин Емілія 704
Андрущишин Микола 528
Андрущишин Петро 112, 279, 328, 973
Анелівка, хут. с. Чернелів-Руський
Тернопільського р-ну 701
Анелічик Степан 401
Анна, з с. Жуківці 562
Аносов, кап., нач. РО МГБ 754, 772,
893
Антінців Михайло 40
Антіпов, лейт. РО МГБ 480
Антків Героній 315
Антків Михайлина 356
Антків Михайло 116
Антонина, з с. Чернихівці 184
Антонишин Петро 899
Антонишин, упов. 717
Антонів Анна 53
Антонів Григорій 203
Антонів Євген 620
Антонів Марія 690
Антонів Михайло 52, 53
Антонів П. 901
Антонів Яцько 983
Антонівський, р-н Кам'янець-Поділь-
ської обл. 102, 145
Антонівці, с. Шумського р-ну 342,
344, 358, 886, 1047
Антонов, упов., інстр. РК КП(б)У 209,
234
Антонюк Адам 558
Антонюк Василь Іванович, з с. Кім-
ната 875
Антонюк Василь, з с. Івання 809
Антонюк Дарія Яківна 874
Антонюк Захар Андрійович 1025
Антонюк Катерина 785
Антонюк Микола 779
Антонюк Олекса 910
Антонюк Ольга Яківна 874
Антонюк Павло 648
Антонюк Семен 193, 233
Антонюк Таїса 779
Антонюк Теодор 451
Антонюк Фока 241
Антонюк Яків 874
Арзютов (Аразютов), о/у РО МГБ
377, 700, 701, 994
Артемов, лейт. 409
Артюшенко, лейт. РО МГБ 193, 231,
295
Артюменко, нач. ІБ 485, 739
Асаул (Асаулов), 2-ий секр. РК
КП(б)У 405, 406
Атаман Марія 340
Атаман Франко 978
Атаман, з с. Денисів 834
Атаманець, з с. Розношинці 186
Атаманчук Василь 11, 23
Атаманчук Галина 199
Атаманчук Ілля 691
Атаманчук Надія 386

Атаманчук Ярослав 612
Ататей Дмитро Якович 988
Атонюк Андрій 1025
Афінович Анна (Ганна) 327, 972
Афінович Володимир 173
Афінович Михайло 972

Б

«Б – с» 856, 996
«Б.», к-р підст. школи 210
Бабенко, ст. л-т, нач. МВД 168, 222,
400, 556, 562, 563, 668
Бабешко, упов. 736
Бабичина, хут. с. Велика Горянка
Кременецького р-ну 297
Бабів, емведист 217
Бабій Богдан 649
Бабій Василь 1040
Бабій Євдокія 1023, 1024
Бабій Іван, з с. Кордишів 343
Бабій Іван, з с. Настасів 617
Бабій Іван, з хут. Лескавки 583
Бабій Ірина 1037
Бабій Марія 652
Бабій Настя Михайлівна 666, 678
Бабій Олекса з с. Білківці 982
Бабій Олекса з с. Лисичинці 649
Бабій Олекса, з с. Чистилів 181
Бабій Осип 650
Бабій Параскевія 342
Бабій Полько 343
Бабій С., з с. Вівся 594, 595
Бабій Степан, з с. Увисла 249
Бабіцький Петро 647
Бабіч, секр. комс. орг. 86
Баб'юк Ніканор 294
Баб'як Василь, з м. Тернопіль 852
Баб'як Василь, з с. Курники 615,
703
Баб'як Василь, з с. Настасів 383
Баб'як Григорій 620
Баб'як Дмитро 389
Баб'як Іван, з с. Настасів 439, 829
Баб'як Люба 852
Баб'як Магда 327
Баб'як Марія 992
Баб'як Микола 625
Баб'як Олекса 983
Баб'як Параскевія, з с. Вел. Плавуча
389, 630
Баб'як Петро 753

Баб'як Степанія 852
Баб'як, з Козової 472
Бавдист Ілько 761
Баворів, с. Тернопільського р-ну
131, 195, 298, 323, 415, 437, 502,
689, 846, 964, 965
Баворівська, колонія (Копичинеччи-
на) 254
Баворівщина, с. Гусятинського пов.
(тепер в скл. м. Копичинці) 85,
253
Баворовська Анастасія 196
Баворовський Михайло 906
Баворська Анастасія 276
Баворський Степан 195
Багатківці, с. Тербовлянського р-ну
31, 32, 38, 40, 62
Багач (? Богач) Олекса 739
Баглай Ілько 741
«Багнет», стан. Див. Мельничук Гри-
горій Васильович
Багнюк Іван 188, 225
Багрій Гаврило 1032
Багрій Іван, з с. Біла 77
Багрій Іван, з с. Вірлів 532, 935
Багрій Катерина 284
Багрій Меланія 383
Багрій Петро, з с. Вірлів 532, 935
Багрій Петро, з с. Люлинці 879
Бадзюк Степан 973
Баділь Онуфрій 716
Бажан Павло 21
Базалевич Григорій 985
Базан Анна 919
Базан Варка 914
Базан Маланія 912, 919
Базан Федір 869
Базар Григорій, з с. Дітківці 987
Базар Григорій, з с. Настасів 382
Базар Данило 971
Базар Микола 970
Базар Михайло 977
Базар Федір 94
Базаринський Лука 123
Базаринці, с. Збаразького р-ну 999,
1036, 1037
Базеник, з с. Байківці 277
Базиліянина, урочище (Шумщина)
358
Базінський Федір 347
Базінський, з с. Великі Вікнини 273

Базниківка, с. Бережанського р-ну
 12, 24, 25, 478, 479, 493, 577-
 579, 581, 598, 741, 744, 758
 Базниківський, ліс (Бережанщина)
 24, 580, 744, 757, 758
 Байда Володимир 668
 Байда Іван 49
 Байда Катерина 533
 Байда Наталія 589
 Байда, з с. Голгоча 589
 «Байда», підп. з с. Комарівка 27
 «Байда», повст. з с. Бенева 39
 «Байда», повст. з с. Дворіччя 141
 «Байда», повст. з с. Олесин 750
 Байдак Іван 370
 «Байдак» 31
 Байдецький Йосиф 239
 Байдюк Микола 344
 Байківці, с. Тернопільського р-ну
 171, 213, 277, 365, 378, 379, 429,
 437, 438, 508-511, 529, 530, 608,
 609, 611, 612, 614-616, 639, 697,
 698, 700, 701, 703, 826-828, 846,
 932, 935, 936, 944, 965
 Байтало Леонка 124
 Бак Марко 168, 220
 Бакаєв, уч. РО МВД 370, 507
 Бакалець Анна 141
 Бакалець Дмитро 760
 Бакалець Євген 300, 970
 Бакалець Іван 962, 972
 Бакалець Ігнат 198
 Бакалець Микола 604
 Бакалець Михайло 620
 Бакалець Михайло Миколайович 531
 Бакалець Танас 968
 Бакалець Якуб 132
 Бакоти, с. Кременецького р-ну 241,
 815, 872, 885, 958
 Бакса, з с. Івання 241
 Бакулінський Іван 481
 Бакун Іван 860
 «Бакун», провокатор 45, 46, 49, 482,
 486, 488, 754, 757
 Бакунник Йосип 170
 Бакшанський, упов. 261
 Бакшевський, упов. 261
 Бала Дмитро 252
 Балабан Анастасія, з с. Мал. Ходачків
 377, 702
 Балабан Анастасія, з с. Шляхтинці 697
 Балабан Василь, з с. Шляхтинці
 194, 351
 Балабан Захар, з с. Курники 703
 Балабан Захар, з с. Малий Ходачків
 702
 Балабан Зеновій 999
 Балабан Іван 511
 Балабан Ксеня 324
 Балабан М. 194
 Балабан Осип 826
 Балабан Осип Васильович 702
 Балабан Степан 609
 Балабан Тимко 171
 Балабухов, кап. 734
 Балай Анна 741
 Баланзій Петро 81
 Баланчук Осип 740
 Балдис Богдан 34
 Балдис, з с. Михайлівка 35
 Балицький Лука, з с. Ярчівці 518
 Балицький Лука, з хут. Яцківці 626,
 840
 Балицький Микола 630
 Балінський Василь 134
 Балицька Параскевія 483
 Балицький Петро 752
 Балка Петро Миколайович 390
 Балук Дмитро 252
 Балук Микола 260
 Балук Тимко 260
 Балюк Василь 289
 Балюк Михайло 1010
 Балюк, з с. Дітківці 356
 Балюк Іван 379
 Баляк Андрій 708
 Балянт Андрій 517, 623, 832, 850
 Банд-бойовка. Див. АБГ
 Бандера Степан, пров. ОУН 7, 261,
 333, 497, 498, 848, 960, 1048
 Бандерівці 30, 31, 39, 70, 91, 93, 95,
 104, 122, 128, 132, 135, 139, 143,
 149, 158, 173, 180, 265, 275, 278,
 280, 313, 345, 352, 354, 357, 366,
 452, 459, 469, 477, 478, 488, 501,
 525, 529, 541, 542, 553, 556, 578,
 601, 609, 635, 636, 653, 658, 664,
 665, 679, 680, 689, 706, 711, 766,
 767, 783, 828, 833, 868, 912, 926,
 932, 981, 1020
 Бандзіляк, з с. Великий Ходачків 978
 Бандура Володимир, з с. Бодаки 873

Бандура Володимир, з с. Гадинківці 259
 Бандура Дмитро 830
 Бандура Лукіян 348
 Бандура Павло 348
 Бандура Степан 873
 Бандура, гол. КООП 738
 Банира Володимир 647
 Банчук С. 788
 Баняк Федір 882
 Барабаш Антон 722, 987
 Барабаш Гнат 275, 510
 Барабаш Григорій 109
 Барабаш Домка 664
 Барабаш Марія 1023
 Барабаш Михайло 37
 Барабаш Оксана 132
 Барабаш Петро 117
 Барабаш Степан 171
 Баралішин, з с. Вертелка 984
 Баран Анастазія 288
 Баран Анна 295
 Баран Варка 346
 Баран Василь 20
 Баран Григорій 82
 Баран Дмитро 951
 Баран І. 659
 Баран Іван 448, 723, 845
 Баран Ілько, істробок 680, 943
 Баран Настя, з с. Борщівка 668, 669
 Баран Настя, з с. Ішків 16
 Баран Олекса 220
 Баран Павло 716
 Баран Павло Васильович 442
 Баран Петро 647, 826
 Баран Софія 384
 Баран Степан 718
 Баран Тома 725
 Баран Федь 31
 Баран Юлія 745
 Баран Яків, з с. Вел. Кусківці 670
 Баран Яків, з с. Михайлівка 346
 Баран Ярослав 999
 Баран, гол. РВК 140, 547, 655, 998
 Баран, упов. раймінзагу 875, 882
 Барани, хут. с. Богданівка Кременецького р-ну 560
 Барани, хут. с. Юридика Почаївського р-ну 127, 157
 Бараниха, хут. с. Кудлаївка Шумського р-ну 346
 Бараниця Микола 726
 Баранівка, с. Бережанського р-ну 21, 28, 29, 53, 59, 493, 598, 744
 Баранов, кап. МГБ. Див. Барановський, кап. МГБ
 Баранов, лейт. РО МГБ 780
 Баранов, пр. ОК КП(б)У 669
 Барановська Анастазія 723
 Барановська Ніна 786
 Барановський Андрій 884
 Барановський, кап. МГБ 82, 83
 Барановський, пр. редакції 83
 Барбаш Михайло 32
 Барда, прокурор 576
 Барилка Анна 736
 Барилка Михайло 750
 Барилюк Лука 1032
 Бариш, уч. міліції 918
 Баріда Іван 630
 Барна Петро 774
 Барська Антошка 39
 Барський Василь 70
 Барський Петро 39
 Барський, гол. земгромади 976
 Бартик Микола 470
 Бартиш Дмитро 842
 Бартків Василь («Донбасник») 744, 758
 Бартків, з с. Божиків 475, 486
 Бартош Павло 727
 Барчак, з с. Гаї Великі 431
 Барчишин Іван, гол. РВК 213, 500, 521, 605, 693, 823
 Бас Анна 860
 Бас Ксенька 1043
 Бас Олена 1043
 Бас Франка 341
 Басага (? Бесага) Михайло 24
 Басага (? Бесага) Богдан Миколайович 578
 Басалук Матвій 760
 Басара Кирило 571
 Басара Марія 740
 Басараб Михайло 714
 Басараб Роман 389
 Басараби 19
 Басарабова, упов. 897, 900, 903, 906
 Басівка, хут. с. Климківці Підволочиського р-ну 650
 Басівка, хут. с. Куряни Бережанського р-ну 480

Басій Василь 293
 Басій Уляна 400
 Басіста Емілія 82, 83
 Баско, з с. Кип'ячка 827
 Басняк Василь 829
 Басов, о/у РО МГБ 213, 274, 276, 277, 314, 323
 Басок Микола 108
 Бастюк Степанина 878
 Басун Яків 346
 Басюк Анастасія 698
 Басюк Валентина Василівна 411
 Басюк Микола 221
 Басюк Петро 221
 Басюк Степан 221
 Батенчук Микола 812
 Батов, уч. РО МВД 305, 460
 Батрак, упов. 735
 Батюк Володимир 123
 Батюк Гриць 863
 Батьковець Василь 915
 Батьковець Гриць Васильович 915
 Батьковець Іван 1024
 Батьковець Матвій 666
 Батьковець Михайло 666
 Батьковець Параска 666
 Батьковець Пилип 660
 Баханова, секр. суду 829
 Бахмістеров, ст. л-т РО МГБ 704, 705, 828, 830, 967, 971
 Бачинський Григорій 981
 Бачинський Омелян 761
 Бачинський, з с. Хатки 748
 Бачинський, загот. райпотребсоюзу 450
 Бачинський, упов. 617
 Бачулін, о/у 343, 344
 Башилов, з РК КП(б)У 51, 69
 Башківці, с. Шумського р-ну 342, 1047
 Башняк Василь 276
 Башняк Микола 615
 Башняк Михайло 376
 Башуки, с. Кременецького р-ну 127, 160, 240, 296, 297, 779, 789, 801, 815
 Башуцький Євген 628
 Баяк, з Козови 18
 Бгайська Анна 286
 Бебів Ілько 445
 Бевський Павло 248
 Бегма В., 1-ий секр. обкому КП(б)У 1057
 Бедрій Іван 822
 Безбокий, з с. Загірці 346
 Безгоднов, о/у РО МГБ 283, 330, 385, 441, 514, 515, 621, 831-833, 975
 «Бездомний», б-к 730
 Безкоровайна Марія 898
 Безкоровайний Степан 595
 Безкостий, з с. Данилівці 390
 Безпалько Ольга 380
 Безпалько Ярослав 969, 973
 Безпалько, з с. Оліїв 842
 Безпалько, упов. 342
 Безух Пилип, дир. млина 914
 Безух, уч. РО МВД 123, 138, 139
 Безушко Данило 253
 Безушко Дем'ян 253
 Безушко Степан 175
 Бей Анна 48
 Бекерів (Бекеруф, Бекерсдорф), с. Підгаєцького пов. Див. Новосілка, с. Підгаєцького р-ну
 Белз Михайло 131
 Белінський Іроній 118
 Белінський Ярослав Іванович 829
 Бендюга Михайло 516
 Бендюга Михайло Степанович 517
 Бенева, с. Тербовлянського р-ну 38, 39, 63, 70, 1055
 Бенедир Павло 1037
 Бенцаль Семен 288
 Бенцар Михайло 203
 Беньковський Степан 524
 Бербех Євгенія 342
 Бергук Евдокія 441
 Бережани, м. Тернопільської обл. 7, 8, 10-14, 16, 20-26, 28-30, 50-52, 55, 57, 60, 61, 68, 69, 471, 477, 479, 482, 484, 488, 491, 571, 577-580, 592, 597, 598, 734, 740-743, 753, 755, 760
 Бережанка, с. Лановецького р-ну 411, 413, 465, 667, 680, 684, 787, 789, 794, 807, 878
 Бережанка, хут. с. Куряни Бережанського р-ну 742
 Бережанська, гімназія 597
 «Бережанське віче», рай. газета 758
 Бережанський, ліс 112, 113, 165, 174, 176, 200, 283, 329, 431, 440,

441, 708, 712, 713, 726, 819, 835,
 851, 951, 973, 974, 989
 Бережанський, пов. Тернопільського
 в-ва 597, 758
 Бережанський, р-н Тернопільської
 обл. 7, 14, 19, 41, 50, 60, 68, 274,
 468-470, 476, 477, 488, 491-493,
 571, 577, 584, 587, 592, 596-599,
 733, 734, 740, 744, 753, 754, 757-
 759, 1060
 Бережанський, цвинтар 740
 Бережанські, хутори (с. Бережанка
 Лановецького р-ну) 807
 Бережанщина 598, 603
 Бережанька Парашка 70
 Бережний, 2-ий секр. РК КП(б)У
 669, 673
 Береза Ігнатій 118
 Береза Лев 443, 519
 Береза, міліціонер 862, 864
 «Береза», б-к СБ. Див. Тищук Петро
 Федорович
 «Береза», повст. 287
 Березецька Марія 1037
 Березина, с. Ценівської с/ради
 Козівського р-ну 56
 Березина, хут. м. Почаїв Кремене-
 цького р-ну 815, 885, 954
 Березина, хут. с. Града Кременець-
 кого р-ну 224, 664, 804, 1026
 Березій Марія 717
 Березюк Іван, фінагент 382
 Березюк Микола 814
 Березюк Михайло, з с. Забойки 709
 Березюк Михайло, уч. РО МВД 512,
 705, 724
 Березюк Петро 387
 Березюк, з с. Мар'янівка 725
 Березюк, упов. 176, 381
 Берекета Петро 802
 Берестецька Анна 982
 Берестецька Ольга 177, 982
 Берестецький Євген 177
 Беримівці, с. Зборівського р-ну 96,
 100, 606, 717, 718
 Берізки, ліс (Чортківщина) 257
 Берінко Максим Павлович, суддя
 280, 724, 725, 829, 848
 Беркита Марія 507, 984
 Беркита Михайло 446
 Беркита Розалія 608, 610, 615
 Беркита Ярослав Петрович 446
 Беркита, фінагент 392
 Берлін, м. (Німеччина) 474, 498, 520,
 597, 737, 838
 Бермиш Михайло 457
 Бернард, з с. Старий Скалат 868
 Бернацький Болеслав 290
 Берчун Ярина 683
 Беряк Григорій 523
 Бесага (Бисага) Богдан Васильович
 580
 Бесага Емілія 577, 579
 Бесага Микола 578
 Бесага Омелян 743
 Бесарабія 99, 963, 1036
 Бесарабова, упов. 547
 Бесіда Надія 324
 Беш Іван 716
 Беш Онуфрій Павлович 837
 Беш Петро Михайлович 837
 Белій Микола 273
 Белкін (Белкін), о/у РО МГБ 104, 106,
 135
 Белов (Білов), о/у, мл. л-т РО МГБ
 105-107, 136, 318, 335, 391, 446,
 524, 602, 631, 638, 824, 842, 898
 Бзовиця, с. Зборівського р-ну 106,
 335, 356, 391, 522, 525, 638, 694,
 854, 953
 Бзовський Луць 184
 Бигуг Теодор 248
 Бик Антон 80
 Бик Василь 760
 Биківці, с. Шумського р-ну 126, 146,
 913, 914
 Біло Василь 36
 Біло Володимир 761
 Біло Максим 34, 36
 Біло Параня 36
 Биндас Тадей 111
 Бинченко (Бинчинко), кап. МГБ 47, 49
 Бисага (Бесага) Василь 580
 «Бистрий», з с. Божиків 49
 «Бистрий», к-р. Див. Білинський
 Ярослав Михайлович
 «Бистрий», підп. 603
 «Бистрий», повст. 753
 Биц Анна 526
 Бица Лука 118
 Бицко Іван 514
 Бицко Петро 987

Бич Евдокія 7
 Бичек Михайло 829
 Бичек Текля 831
 Биченко, май. РО МГБ 487
 Бичик, істребок 1007
 Бичківці, с. Чортківського р-ну 73, 1053
 Бичковський Сергій 464
 Бишки, с. Козівського р-ну 16, 18, 40, 43, 57, 58, 63, 481, 482, 491, 494, 574, 575, 585, 736, 749, 750
 Бишко Іван 976
 Біблій Андрій 972
 Біблій Іван 972, 973
 Бігун Володимир, упов., пр. райупов-мінзагу 899, 906
 Бігус Григорій 628, 852
 Біда Марія 1037
 Біда Марія (друга) 1037
 Біда Сергій 692
 Біданівка, с. *Див.* Богданівка, с. Кре-менецького р-ну
 Бідний Василь Іванович 517
 Бідний Ілько 620
 Бідний Павло 330
 Біднюк Мартоха 674
 Бідула Мартин 470
 Бідула Микола 25
 Бідула Михайло 579
 Бідула Степанія 441
 Бідула Теодор 571
 Бідяк Марійка 35, 36
 Бідяк Петро 32, 35
 Бік Роман 293
 Біла, с. Тернопільського р-ну 449, 526-528, 632, 633, 723, 845, 846, 956, 987, 988
 Біла, с. Чортківського р-ну 77
 Білаєнко Павло Осипович 454, 888
 Білан Василь 22
 Білан Дмитро 90
 Білан Марія 185, 186
 Білан Степанія 281
 Білан, заст. гол., гол. РВК 169, 236
 Білан, інсп. райфінвід. 713
 Білан, упов. 273, 801
 Білас Микола 841
 Білас Федір 800
 Біласевич, з с. Жолоби 870
 Біласевич, упов. 875
 Біласюк Оксана 673, 674, 807
 Білах Богдан 94
 Білах Григорій 110
 Білгородов (Белгородов), пр. РК КП(б)У 202, 284
 Біленський Іван 764
 Білецька Галина 310
 Білецька Євгенія 608, 610, 615
 Білецький Іван 588
 Білецький Петро, з с. Полупанівка 864
 Білецький Петро, з хут. Королівка 614
 Білецький Прокоп 408, 664
 Білецький Ярослав 285
 Білий Богдан, з с. Купчинці 977
 Білий Богдан, з с. Настасів 995
 Білий Володимир Ількович 899
 Білий Евстахій 134
 Білий Ілько 899
 Білий Максим Ількович 899
 Білий Потік, с. Чортківського р-ну 75, 76
 Білий Тома 114
 Білий, агроном 864
 Білий, з с. Бурканів 15
 Білий, стрибок 485
 «Білий», б-к 730
 Білик Анна 1036
 Білик Антон 674
 Білик Богдан 1036
 Білик Василь 483, 486
 Білик Володимир 400
 Білик Іван Степанович 185
 Білик Ілько 282
 Білик Йосифа Федорівна 455
 Білик Марія 26
 Білик Микола, з с. Лозівка 457
 Білик Микола, з с. Чистилів 721
 Білик Михайло 478
 Білик Павло 721
 Білик Павло Петрович 182, 183
 Білик Прокіп 674
 Білик Степан Якимович, упов., голова райземвідділу 325, 724, 725, 968
 Білик Степан, з с. Вищі Луб'янки 185
 Білик Тома 259
 Білик, з с. Мужилів 751
 Білик, май., упов. 14, 469, 470
 Білінівка, с. Гусятинського р-ну 548, 905, 906
 Білінівська, поляна (Гусятинщина) 555

Білинський Ярослав Михайлович («Бистрий») 364
 Білинський, з с. Оленівка 548
 Біличка Текля 80
 Білінська Марія 742
 Білінський Михайло 951
 Білка, с. Лановецького р-ну. *Див.*
     Велика Білка, с. Лановецького
     р-ну; Мала Білка, с. Лановець-
     кого р-ну
 Білківці, с. Зборівського р-ну 286,
 445, 601, 712, 982
 Білобожниця (Білобожницький), р-н
 Тернопільської обл. 73, 1053
 Білобожниця, с. Чортківського р-ну
 76-78
 Білобожниччина 1053, 1054
 Білобровець Яків 465
 Біловус Петро. *Див.* Білоус Петро
 Біловус, прокурор 398, 644, 764
 Білоган Петро Йосипович 968
 Білогірський, р-н Кам'янець-Поділь-
 ської обл. *Див.* Білогірський,
 р-н Хмельницької обл.
 Білогірський, р-н Хмельницької обл.
 102, 103, 145, 161, 272, 816
 Білоголови, с. Зборівського р-ну
 105, 269, 335, 356, 391, 445, 508,
 525, 631, 632, 638, 718-720, 844
 Білоград, упов. *Див.* Білгородов
 (Белгородов), пр. РК КП(б)У
 Білозірка, с. Лановецького р-ну 152,
 153, 305, 362, 563, 794, 879, 929,
 1042
 Білоконь, упов. 317
 Білокриниця, с. Зборівського р-ну
 107, 179, 286, 335, 436, 447, 523
 533, 694, 718, 719, 721, 824, 842-
 844, 984
 Білокриниця, с. Кременецького р-ну
 776, 917
 Білокриниця, с. Підгаєцького р-ну
 484, 486, 488
 Білокур Осип 117, 451, 452, 932
 Білокур Петро 528
 Білокуров, міліціонер 606
 Білоруси 163
 Білоскірка, с. Тернопільського р-ну
 108, 171, 172, 195, 276, 314, 323,
 379, 415, 450, 689, 696, 702, 703,
 723, 824, 825, 827, 846
 Білоус Анна 393
 Білоус Іван 579
 Білоус Марія, з с. Вербів 743
 Білоус Марія, з с. Довжанка 281
 Білоус Микола 957
 Білоус Петро 393, 448, 722
 Білоус Степан 834
 Білоцеркович Микола 972
 Білявська Марія, з с. Вел. Гаї 381
 Білянська Марія, з с. Киданці 767
 Білянський Степан 767
 Біляс Дмитро 873
 Біль Антон 842, 844, 984
 Більський Матвій 633
 Більчук Леонід 408
 Більшовики. *Див.* Большевики
 «Більшовицька зброя», рай. газета
 400, 814
 Біндас Федір 343
 Бірки, с. Шумського р-ну 126, 146
 Бірок, ліс (Шумщина) 358
 Бірчак Дмитро 691
 Біщ Ірина 394
 Біще, с. Бережанського р-ну 9, 21,
 22, 53, 166, 734, 740, 741, 744
 Біяк Михайло 580
 Біяк Розалія 578
 Блавушін, о/у РО МГБ. *Див.* Благушін
 (Благушин), о/у, ст. лейт. РО МГБ
 Благовір, емведист 578
 Благовірний Павло 676, 685
 Благушін (Благушин), о/у, ст. лейт.
 РО МГБ 188, 222, 223, 239, 297,
 298, 806, 876, 914, 1023, 1024,
 1026, 1045, 1046
 Блажайчук П. 670
 Блажкевич Евдокія 331
 Блажчук Семен 187
 Блажчук Фенька 403
 Блас Степан 108
 Блашкевич Іван 693
 Блашків Іван 763
 Блащак Іван 382
 Блащук Адам 684
 Блащук Марія 187, 221
 Блащук Сава 221
 Блащук Семен 220, 221, 672
 Блащук Соломонія 221
 Блащук Уляна 345
 Блащук Химка 563
 Блащук Юхим 403

Блащук Явдоха 345
 Блендеев (Блендеев, Блендеев), о/у ,
 л-т РО МГБ, нач. ОББ 166, 176,
 177, 202, 333, 360, 388, 443, 628,
 713, 729, 838, 990, 994
 Блендовський Василь 747
 Блещак Іван 480
 Близнюк Володимир, упов. 392, 606
 Близнюк, упов.
 Бліндеев (Бліндеев), о/у РО МГБ.
Див. Блендеев (Блендеев, Блен-
 деев), о/у , л-т РО МГБ, нач. ОББ
 Блінов, о/у, лейт. РО МГБ 342, 397,
 424, 768
 Бліх, с. Зборівського р-ну 105, 844
 Бліхський, ліс (Залозеччина) 855
 Бломба Мирослав 281
 Блотний Іван 336
 Блоха, секр. комс. орг. 86
 Бобак Іван 470
 Бобак Степанія 25
 Бобенчик Михайло 708
 Бобенчук Адам 834
 Бобенчук Павло 710
 Бобецький, з с. Гниловоди 745
 Бобик Сергій 562, 668
 Бобик Ярослав 540
 Бобик, з с. Богданівка 539
 Бобик, з с. Гнидава 192, 239
 Бобів Нестор 506
 Бобів Осип 991
 Бобків Петро 73, 74
 Бобовський Іван 26
 Бобошко, упов., заст. гол. РВК 114,
 389, 355, 499, 819, 820
 Бобрик Василь 79
 Бобрик Матвій 241
 Бобрик Олекса, упов. 780, 781
 Бобрівець Іван 703
 Бобровський Іван 478
 Бобулинці, с. Бучацького р-ну 65, 483
 Боб'ячок, з с. Чернихівці 1033
 Бовтун Леонтій 1019
 Богатиренко, о/у РО МГБ 666, 784,
 785, 874, 876
 Богатківські, хутори (Теребовлян-
 щина) 63
 Богатюк Павло 392
 Богатюк Петро 993
 Богач Антон 402
 Богач Ілько 633
 Богач Марія 402
 Богачек Павло 457
 Богдан Микола 46
 Богдан, з с. Великий Ходачків 517
 «Богдан», б-к 596
 «Богдан», б-к. *Див.* Мирон («Сергій»,
 «Богдан»)
 «Богдан», др. 530, 938
 «Богдан», підп. з с. Юстинівка 485
 «Богдан», повст. з Великоборківсь-
 кого р-ну 994
 «Богдан», повст. з Микулинецького
 р-ну 141
 Богданівка, с. Зборівського р-ну 176,
 285, 522, 602, 626, 629, 630, 712,
 841, 852, 983, 992, 995
 Богданівка, с. Кременецького р-ну
 188, 222, 306, 360, 408, 463, 560
 564, 659, 870, 874, 882, 927
 Богданівка, с. Підволочиського р-ну
 341, 419, 458, 539, 540, 547, 551,
 643, 652, 655, 773, 775, 861, 864,
 956, 997, 1001, 1005
 Богданівський, ліс (Підволочищина)
 458, 1001
 Богдасаров, упов. 666, 679
 Богів Володимир 761
 Богомольцев, лейт. военкомату 664
 Богонос Григорій 260
 Богун Микола 765
 «Богун», підп. 603
 «Богун», рай. пров. *Див.* Штойко
 Микола Петрович
 Богунцев, упов. 462
 Богусь Михайло 725
 Богута Василь 406
 Богута Галина 780
 Богуцька Михайлина 172
 Богуцький Гнат 630
 Богуцький Григорій 962
 Богуцький, з с. Велика Лука 704
 Богуш Дмитро, заст. гол., гол. РВК
 114, 134, 135, 974, 975
 Богуш Іван 379
 Богуш Михайло 901
 Богуш Юзефка 34
 Богцов, упов. 225
 Бодаки, с. Збаразького р-ну 128,
 192, 239, 364, 426, 464, 652, 662,
 677, 781, 800, 801, 869, 870, 872,
 881, 942, 947, 950

Бодачковська Софія 714
 Боднар Ангеліна 251
 Боднар Дмитро, з с. Кут 896
 Боднар Дмитро, з с. Плісняни 981
 Боднар Іван, з с. Олексинець 780
 Боднар Іван, з с. Оленівка 998, 1006
 Боднар Йосип 969
 Боднар Куба 908
 Боднар Микола 896
 Боднар Михайло, з с. Денісів 175
 Боднар Михайло, з с. Малахівці 393
 Боднар Михайло, з с. Присівці 284
 Боднар Павло 626
 Боднар Параскевія 998, 1006
 Боднар Петро, з с. Вікно 1004
 Боднар Петро, з с. Ласківці 81
 Боднар Теодор 983
 «Боднар» 799
 Боднарів, о/у РО МГБ 126, 925
 Боднарська, з с. Малий Ходачків 324
 Боднарчук Василь 376
 Боднарчук Володимир 171
 Боднарчук Зеновій 275
 Боднарчук Зиновій 510
 Боднарчук Ірена 338
 Боднарчук Михайло, з с. Вільховець 743
 Боднарчук Михайло, з с. Гнидава 524
 Боднарчук Олекса 700
 Бодяк Василь 465
 Бодяк Петро 875
 Божанський, з с. Мар'янівка 381
 Божемська Юлія 624
 Божик Степан 585, 586
 Божиків, с. Березанського р-ну 44, 47, 49, 50, 71, 475, 486, 487, 744, 751, 754
 Божок, з с. Великі Чорнокінці 255
 «Боз», підп. 71
 Бойдун Марія 703
 Бойківський Панько 36
 Бойко Ангеліна 616
 Бойко Андрій Васильович 584
 Бойко Андрій Миколайович 584
 Бойко Андрій, з с. Вибудів 586
 Бойко Андрій, з с. Ігровиця 393
 Бойко Андрій, з с. Лопушани 391
 Бойко Анна 442, 443, 516
 Бойко Антон 909
 Бойко Богдан 977
 Бойко Варвара 844
 Бойко Василь, з с. Будилів 584
 Бойко Василь, з с. Курники 377
 Бойко Василь, з с. Слобідка 443
 Бойко Василь, з с. Таурів 711
 Бойко Василь, з с. Ценів 574
 Бойко Василь, з хут. Лани 579
 Бойко Володимир, з с. Будилів 749
 Бойко Володимир, з с. Нараїв 22
 Бойко Володимир, з с. Присівці 962
 Бойко Володимир, з хут. Тартаки 962, 974
 Бойко Григорій, з с. Денісів 623
 Бойко Григорій, з с. Монилівка 391
 Бойко Дмитро Якимович 441, 442
 Бойко Євген (Євген) Матвійович 566, 938
 Бойко Іван, з с. Байківці 277
 Бойко Іван, з с. Богданівка 1001
 Бойко Іван, з с. Кип'ячка 380, 613
 Бойко Іван, з с. Лопушани 391
 Бойко Іван, з с. Романове Село 767
 Бойко Іван, з хут. Гайки 123
 Бойко Ізидор Васильович 442
 Бойко Ілярій 17
 Бойко Карл 477
 Бойко Кароль 743
 Бойко Катерина 11
 Бойко Кирило 268
 Бойко Ксеня Михайлівна, з с. Чернихів 270
 Бойко Ксеня, з с. Огризківці 219
 Бойко Магда 511
 Бойко Марія 284
 Бойко Микола, з с. Будилів 584
 Бойко Микола, з с. Слобідка 978
 Бойко Микола, з с. Стегниківці 378
 Бойко Мирон 970
 Бойко Михайло, з с. Горинка 403, 404
 Бойко Михайло, з с. Жабиня 522
 Бойко Михайло, з с. Монилівка 335
 Бойко Михайло, з с. Нижчі Луб'янки 1037
 Бойко Михайло, з с. Славна 626
 Бойко Олекса, з с. Дмухівці 386, 710, 711, 977
 Бойко Параскевія 513
 Бойко Петро, гол. міськради 68
 Бойко Петро, з с. Буцнів 533
 Бойко Петро, з с. Заруддя 839

- Бойко Петро, з с. Нараїв-Місто 10
 Бойко Сергій Миколайович, з с. Куликів 812
 Бойко Сергій, з с. Якимівці 346
 Бойко Сидір 150
 Бойко Степан, з с. Великі Гаї 967
 Бойко Степан, з с. Мовчанівка 1000
 Бойко Степанія 615
 Бойко Теодор, з с. Слобідка 99
 Бойко Теодор, з хут. Лани 579
 Бойко Федір 671
 Бойко Юлія 711
 Бойко Ярослава 511
 Бойко, дир. райхарчкомбінату 380
 Бойко, з с. Буцнів 831
 Бойко, з с. Городище Велике 301
 Бойко, з с. Покропивна 710
 Бойко, з с. Присівці 284, 962
 Бойко, з с. Раштівці 555
 Бойко, лейт. РО МГБ 1021
 Бойко, упов. (Скалатщина) 906
 Бойко, упов. раймінзагу (Лановеччина) 167, 168, 219, 242, 402
 Бойко, упов. РК КП(б)У, дир. райхарчкомб. 378, 609, 700, 964
 Бойко, упов., інстр. РВК 463, 554, 897, 898
 Бойко, учителька 264
 «Бойко», куш. 1044
 Бойцун Онуфрій 289
 Бойчук Іван, з с. Радосівка 803
 Бойчук Іван, з с. Сапанів 464
 Бойчук Максим 221, 423
 Бойчук Степаніна 672
 Бойчук, з с. Голотки 860
 Бокаєв Іван, уч. РО МВД 202
 Боків, с. Підгаєцького р-ну 45, 47, 482, 486-488, 589, 754
 Боков, о/у, л-т РО МГБ 128, 158, 159, 192, 238, 239, 659, 663, 677, 782, 802, 912, 945, 1022
 Бокус Франко 902
 Болгаков, о/у РО МГБ 93, 94, 141, 172, 173, 198, 280, 329, 828, 848, 849
 Болгарін (Болгарин) Дмитро, упов., пр. РК КП(б)У 174, 283, 316, 317, 369, 384, 504, 514, 620, 621, 623, 974
 Болгарія 570
 Болібрух, з с. Увисла 249
 Боліновський Василь 45
 Боложівка, с. Шумського р-ну 321, 342, 359, 1045
 Болотний Михайло, з с. Кип'ячка 502
 Болотний Михайло, з с. Чернихів 289
 Болотний Степан 615
 Болото, хут. с. Темногайці Шумського р-ну 148
 Болсуновська Надя 874
 Болюх Антон Тимкович 441
 Болюх Микола («Василь») 491
 Большук Левко 565
 Большевики 7-26, 28-85, 90-96, 98, 100, 103-161, 163, 165-196, 198-200, 202-225, 227-262, 265-267, 269-271, 273-299, 301-311, 313, 315-365, 369, 370, 372-379, 381-405, 408-423, 425, 426, 428-438-452, 455, 457-461, 463-466, 469, 470, 472, 474-495, 499, 501-509, 511-515, 517-521, 523-527, 529-537, 539, 541-547, 549-554, 558-563, 565-567, 569-603, 605-613, 614, 617-619, 621-629, 631-641, 645-652-655, 657, 663, 664, 666-677, 680-687, 690, 691, 694-701, 704-706, 708-710, 712-715, 717-722, 724-739, 741-761, 765-774, 781-784, 787-798, 800-816, 818, 820-823, 825-835, 837-845, 847-851, 853-856, 858, 859, 861-866, 868-870, 872-877, 879-886, 890-892, 894-913, 915-922, 924-930, 932-958, 960-996, 998-1002, 1004-1008, 1012, 1013, 1015-1037, 1040-1048, 1052-1054
 Большевицька, армія (війська). *Див.* *ЧА*
 Большевицькі, партизани 431, 682
 Бомок Володимир 988
 Бонда Юстіна 418
 Бондар Анна 163
 Бондар Ганка 879
 Бондар Ілько 677
 Бондар Марія 872
 Бондар Петро 877
 Бондар, заст. нач. райфінвід. 801
 Бондар, о/у, лейт. РО МГБ. *Див.* *Бондаров (Бондарев), о/у РО МГБ*
 Бондар, упов. (р-н Почаїв) 676

Бондар, упов. РК КП(б)У (р-н Ланівці) 463, 466
 «Бондар» 816, 887, 923
 Бондаренко, 1-ий секр. РК КП(б)У (р-н Скалат) 419, 770
 Бондаренко, 2-ий секр. РК КП(б)У (Новосільський р-н) 644, 648, 650, 768, 1005
 Бондаренко, упов. 607-610, 612, 613, 699, 825
 Бондаренко, упов., кап. райвоєнкомату 265, 312, 378
 Бондарі, хут. с. Богданівка Кременецького р-ну 188, 223
 Бондаров (Бондарев), о/у РО МГБ 139, 148, 149, 161, 193, 237, 238, 244, 348, 913
 Бондаров, упов. (Козівський р-н) 585
 Бондарчук Іван 323
 Бондарчук Михайло 615
 Бондарчук Олекса 323
 Бондарчук Павліна 295
 Бондарчук Палагій, міліціонер 877
 Бондзюк Микола 171
 Бондзюк Михайло 171
 Бонишин Іван 749
 Бонишин Марія Іванівна 749
 Борак Данило 1042
 Борак Олекса 702
 Борак, з с. Попівці 806
 Бораковський Павло 341
 Борачок Іван 182
 Бордун Петро 45
 Бордюх Павло 182
 Борейко Василь 464
 Борейко Григорій 439
 Борейко Михайло 477
 «Борець», др. 1034
 Борецький Іван 31
 Борик Василь 22
 Боринський Мирон 25
 Борис Іван 290
 «Борис», б-к. Див. Долинський Яків
 «Борис», повст. 65
 Борисак Теодор 334
 Борисенко, 2-ий секр. РК КП(б)У 770
 Борискін, о/у РО МГБ 788
 Бориславська, з с. Затурин 475
 Борисов, прац. РО МВД 563
 Борисюк Василь Іванович 370
 Борисюк Петро Іванович 370
 Боричівка, с. Тербовлянського р-ну 260
 Борки, р-н. Див. Великоборківський, р-н
 Боркун Григорій, з с. Білоскірка 108
 Боркун Григорій, з с. Стегниківці 276, 613
 Боркун Іван 324
 Боркун Ілля 702
 Боркун Роман 109, 699
 Боркун Степан 171
 Боркун Яким 608
 Боркун Ярослав 415
 Боркун, з с. Кокутківці 180
 «Боркун», б-к 210
 Боровий Степан 39
 Боровик Анна Яківна 875
 Бородайко Евстахій, о. 390
 Бороденко Михайло 526
 Бородій Остап 446
 Бородін, упов. 896, 897
 Бородюк Катерина 843
 Бородюк Марія 987
 Боросюк Іван 1003, 1004
 Борохович, деп. ВР УРСР 366
 Борсук Василь 106
 Борсук Максим 104
 Борсук Федір 104
 Борсуки, с. Лановецького р-ну 217, 219, 220, 222, 400, 403, 412, 562, 668, 670, 681, 788, 814, 871
 Бортник Яків 629
 Бортник, з с. Городниця 456
 Борух Василь 281
 Борух Микола 385
 Борушак Михайло 969
 Боршілов, упов. 551
 Борштинський Василь 478
 Борщ Михайлина 541
 Борщик, упов. 793, 870, 875
 Борщівка, с. Кременецького р-ну 675, 808, 814, 880, 884, 885, 954
 Борщівка, с. Лановецького р-ну 168, 219, 220, 271, 402, 412, 558, 562, 668, 671, 681, 684, 879, 920, 943
 Борщівський, р-н Тернопільської обл. 1055, 1056
 Борщівський Степан 716
 Борщівщина 1055
 Борщук Катерина 376
 Борщук Микола 614

Борщук Михайло 131
Борщук Степан 323
Боряк Марія 700
Боряк Омелько 661
Боряк Петро 806
Борячок, хут. с. Сапанів Кременець-
кого р-ну 229, 230
Боса Ніна 1024
Босенко, ред. рай. газети 133
«Босий». *Див.* Поставчук, з с. Лопушне
Босири, с. Чортківського р-ну 255
Ботик Михайло 482
Бохалюк, упов. 546
Бохемський Тимко 977
Бохенко Богдан 184
Бохенок Михайлина 459
Боцист Ілько 735
Боцула Степанія 504
Боцюрко Оксана 751
Боцян Настя 902
Бочанюк Володимир 915
Бочар Анна 292
Бочар Марія 123
Бочковська Анастасія, з с. Будилів
584
Бочковська Анастасія, з хут. Візятин
21
Бочковська Анна 585
Бочковська Євгенія 585
Бочковський Василь 912
Бочковський Ілля 916
Бошилов, партієць 53
Боянович Агафія 470
Боянович Василь 471
Боярський Семен 344
Боярчук Іван 860
Бразіль, нач. ІБ 839
Бралеп Андрій 378
Бревус Ксеня 844
Бревус Петро 841
Брега Варфоломій 911
Брега Кирило 782
Брега Максим 782
Брега Петро 870
Бреган Василь 890
Бригадир Василь 127, 151, 218
Бригадир Мирон 339
Бригадир Надія 284
Бригадир Петро 127, 151, 217
Бригадир Степан 863
Бригадир, упов. 90
Бригідир Роман 393
Брик Галина 381
Брикайло Анна (Ганна) 112, 973
Брикайло Володимир 172
Брикайло Іван 829
Брикайло Павло 279
Брикайло Параскевія 973
Брикайло Степанія 112
Брикайло Ярослав 173
Бриків, с. Шумського р-ну 321, 322,
343, 1045
Брила Варвара 857
Брила Григорій 1036
Брилін, упов. 219
Брилінський Василь 980
Брилінський Володимир 974
Брилінський Іван 980
Брилінський, з с. Городище 836
Бриль Іван 299
Бриль Марія 299
Бриндзюк Максим 981, 983
Брід, прис. с. Жуків Бережанського
р-ну 21
Брідський, р-н. *Див.* Бродівський,
р-н Львівської обл.
Бровін, нач. РО МВД 248, 251
Бровченко, упов. 101
Брогній Марія 835
Брогній Олекса 991
Брода Андрій 850
Брода Михайло 113
Брода Павло 978
Бродецький Володимир 650
Бродівський, р-н Львівської обл.
1013
Бродін, фінагент 858
Бролінський, з с. Великий Говилів
259
Бронгалівка, с. Підгаєцького р-ну
15, 33, 35, 37, 39, 745, 746
Броніков (Бронніков), кап., май., упов.
405, 568, 662, 801
Брошенко, упов. 14
Брошніков, лейт. РО МГБ 253, 254
Брухачов (Брюхачов), нач. ОББ
86, 253
Брюхонда (Брюханда), райсуддя
288, 334, 525, 638
Бубенцов, упов. 77
Бубенчук, з с. Великий Ходачків 978
Бубнова Галина 382

Бувала Валентина 567
Бугаєнко, інстр. 140, 924
Бугай Григорій 650
Бугайов, уч. РО МВД 249-251
Бугайський Ан. 841
Бугайський Микола 286
Бугера, з с. Козярі 891
Буглів, с. Лановецького р-ну 126,
127, 149-151, 186, 215, 218, 359,
400, 401, 563, 669, 788, 794, 807,
813, 871, 878
Буда Роман 436
Буда, большевик 392
Буданів, р-н 78
Буданів, смт. Тербовлянського р-ну
83
Будар Тетяна 758
Будас Анна 37, 38
Будас Бартій 38
Будас Іван 35
Будас Текля 38
Будас, провокатор 582
Будель Гнат 416
Будзан Іван 860
Будзан, з с. Нове Село 859
Будзинський Володимир 1004
Будилів, с. Козівського р-ну 40, 42,
44, 57, 58, 63, 481, 494, 584, 594,
749, 756
Будій Анна 377
Будій Антоній 108
Будій Захар 703
Будій Іван 196
Будки, с. Кременецького р-ну 127,
154, 190, 223, 308, 405, 413, 564,
568, 662, 674, 676, 789, 790, 791,
801, 808, 809, 815, 880, 884, 885
Будний Володимир 975
Будник Анастасія 442
Будник Семен 844
Будник Степан 523
Будник Тетяна 106
Будник Юлія 574
Буза Клим 238
Бузаров, уч. РО МВД 483
Буйвол Кіндрат 607, 615
«Бук», др. 63
Букавин Осип 737
Буката Євгенія 84
Букашів Василь 437
Буковина Семена 591
Букса Гнат 389
Букса Степанія 178
Була Дмитро 523
Була Марія 523
Була Текля 523
Була, з с. Мильне 447
Булавський Константин 628
Буланенко, зав. райВНО 865
«Буланого», вд. 364
Булгаков, о/у РО МГБ 326, 380-383,
967, 969
Булевський Олекса 518
Булик Павло 450
Булин Василь 826
Булишин Текля 713
Буляк Клим 133
Бульбак Павло 455
Бульбан, з с. Городниця 107
Бульчак, з с. Очеретне 797
Бунковська Павлина 991
Бунт Євгенія 510
Бунт Катерина 700
Буняк Параскевія 74
Бура Анастасія 285
Бура Текля 382, 383
Бурак М. 485
Бурак, провокатор 588
Бураковський Іван, з с. Клебанівка
768
Бураковський Іван, з с. Старий Зба-
раж 544
Бурачок Степан 182
Бурбан Ілля 287
Бурбела Василь 65
Бурбела Григорій 33
Бурбела Йосип Іванович 624, 979
Бурга Григорій 349
Бурда Степан 382
Бурда, з с. Ладичин 416
Бурдаш Петро 585
Бурдзуляк Роман 82
Бурега Теодор 706
Бурейко, з м. Вишнівця 1028
Бурий Григорій, з с. Кобиловолоки
80
Бурий Григорій, з с. Озерянка 366
Бурий Домка 836
Бурий Евстахій 438
Бурий Іван, з с. Настасів 382, 618
Бурий Микола, з с. Підгайчики 522,
523, 694, 715

Бурий Михайло 80
 Бурий Федір 111
 «Бурий», повст. *Див.* Цуп Осип
 Бурим Володимир 175, 977
 Буриш, уч. міліції 915
 Бурій Степан 614
 Бурканів, с. Тереховлянського р-ну
 15, 31, 33-40, 56, 572, 583, 584,
 748, 761
 Буркацький, упов. 404
 Бурковський Богдан 111
 Бурлаковський Володимир 523
 «Бурлаченко», к-р вд. 886
 Бурсов, о/у, л-т РО МГБ (МВД) 306
 564, 565, 659, 870, 882, 927
 Буртник Іван 252
 Бусланін, кап., нач. райвоєнкомату
 397, 420, 554
 Бусовська Домка 915
 Бутин, с. Збаразького р-ну 792, 810
 Бутинець Василь 199
 Бутинська Марія 619
 Бутковський Богдан 281
 Бутковський Дмитро 611
 Бутник Андрій 434
 Бутник Іван 841
 Бутняк Марія 691
 Бутрин Іван, з с. Стегниківці 608, 827
 Бутрин Іван, з с. Чернихівці 1042
 Бутрин Ілля 378
 Бутрин Левко 378
 Бутрин Омелян 608
 Бутрин Петро 303
 Бухарська Евстахія 966
 Буцик Льонька Григорович 1042
 Буцик Олекса Никонович 1042
 Буцики, с. Гусятинського р-ну 896,
 898, 900, 905, 997, 1004, 1007
 Буцнів, с. Тернопільського р-ну 111,
 132, 141, 198, 199, 210, 267, 268,
 279, 280, 299, 316, 327, 352, 353,
 381, 415, 421, 431, 440, 498, 513,
 533, 535, 604, 617, 619, 620, 705-
 707, 828-831, 939
 Буцнівський, ліс 513, 831
 Бучак М. 647
 Бучак Осипа 260, 261
 Бучак, з с. Дибце 761
 Бучацький, гостинець 67
 Бучацький, р-н Тернопільської обл.
 61, 65-67, 483, 484, 487
 Бучач, м. Тернопільської обл. 67
 Бучинська Анна 323, 699
 Бучинська Марія 274, 379
 Бучинський Андрій 437, 615
 Бучинський Еміліян 298
 Бучинський Микола 379, 415, 502
 Бучинський Михайло 436, 701
 Бучинський Павло 698
 Бучинський Степан 415, 699, 827
 Бучко Йосип 652
 Бучко Катерина 844
 Бучко Степанія 1002
 «Бучко» («Бучок»), др. (р-н Зборів)
 994, 995
 «Бучко», др. (р-н Вел. Бірки) 729, 948
 Бучковська Анна 721, 723
 Бучковський Андрій 782
 Бушляк Іван 236
 Буща, с. Здолбунівського р-ну Рів-
 ненької обл. 342
 Б'ялоочкін, упов. 524, 631

В

«В.», дг. 569
 Вавренюк Паранька 1049
 Вавренюк Степан 224
 Ваврик Богдан 106, 136
 Ваврик Іван 119
 Ваврик Микола 1002
 Ваврик Онуфрій 710
 Ваврин Іван 925
 Вавринець Дмитро 967
 Вавринець Петро 967
 Вавринець, з с. Гаї Великі 111
 Вавринюк Василь 1045
 Вавринюк Грицько Васильович 407
 Вавринюк Степан 130, 156
 Вавринюк, гол. РВК 777, 869, 910,
 916
 Вавринюк, суддя 403, 410, 413
 Ваврисюк Юрко 236
 Ваврів Анастасія 283, 833
 Ваврів Володимир 833
 Ваврів Іван 861
 Ваврів Йосип 283
 Ваврів Йосип 282
 Ваврів Микола 515
 Ваврів Никодим 330
 Ваврій Іван 259
 Ваврійчук Данило 879
 Ваврійчук Марія 879

Ваврух Павло 396
 Вага (Вага-Онищівка), хут. с. Вага
 Підгаєцького р-ну 746
 Вага, с. Підгаєцького р-ну 15, 33-
 35, 39, 746, 752
 Вадзюк Степан, з с. Лучка 828, 831
 Вадзюк Степан, з с. Настасів 383
 Вадуцький Степан 184
 Вайда Євген 702
 Вайда Юліян 702
 Вайдук Володимир Семенович 180
 Вакуленко, 1-ий секр. РК КП(б)У
 366, 601, 837
 Вакулов, лейт., нач. гарнізону 735
 Вакшанський, упов. 84
 Валаєв Василь 810
 Валанюк Захар 149
 Валахівка, хут. с. Травневе Збаразь-
 кого р-ну 459
 Валецька Анна 188, 224
 Валецький Михайло 784
 Валецук Теодор 544
 Валига Степан 586
 Валигори, с. Кременецького р-ну
 154, 190, 223, 349, 360, 405, 406,
 414, 564, 568, 675, 676, 685, 780,
 790, 791, 801, 809, 880, 885, 941
 Валигура Іван Н. 801
 Валигура Михайло 880
 Валигура Михайло М. 809
 Валигура Мікіфор (Нікіфор) 675, 801,
 880, 881
 Валигура Мотря 676
 Валигура Настя 809
 Валигура Ніканор Якович 780
 Валигура Павло 809
 Валигура, о/у РО МВД 861
 Валигури, с. Почаївського р-ну. *Див.*
 Валигори, с. Кременецького р-ну
 Валицький, нач. РО МГБ 248
 Валов, упов. 476, 490
 Валюх Осип 369
 Валюх Терентій 103, 158
 Валяцук Микола 1040
 Вальків Іван 554
 Вальків Йосип 1003
 Вальків Катерина 339
 Вальпа Григорій, провокатор 485,
 588, 589, 754, 757
 Вальчук Данило 674
 Вальчук Євдоксей 125, 146
 Вальчук Настя 674
 Вальчук Онуфрій 803
 Вальчук Федір 802
 Ванжулів, с. Лановецького р-ну 151,
 152, 186, 207, 215, 216, 242,
 320, 345, 401, 563, 795, 813, 911,
 912
 Ванкевич Іван 304
 Ванкевич Ольга 857
 Ванкевич Теодор 857
 Ванкевич Федір 304
 Ванька, емведист 137
 Ванька, нач. КПЗ 518
 «Ванька», куц. *Див.* Козаревський
 Іван
 «Ванька», провокатор 588
 Вапрська Євдокія 239
 Вараниця Микола 832
 Варвара Василь 1006
 Варварівка, с. Гуляйпільського р-ну
 Запорізької обл. 687
 Вардь Петро 288
 Варениця Іван 622
 Варениця Микола 951
 Варениця Ольга 622, 836
 Варениця Софія 836
 Варик, з с. Клебанівка 322
 Варилюк Сергій 348
 Варник Олександра 647
 Вархолик Петро 475
 «Варця», підп. 388, 444
 Варчак Іван 743
 Василевський Гнат 662
 Василевський Михайло 780
 Василенко Іван 301
 Василенко, 3-ій секр. РК КП(б)У
 368, 503
 Василик А. 34
 Василик Микола 416
 Василик Стефан 80
 Василик, з с. Золотники 34
 Василишин Люба 35
 Василіна Семен 302
 Василіцька Домка 830, 831
 Василіцький Богдан 422
 Василіцький Ізидор 828
 Василіцький Микола 327
 Василяни, оо. 28
 Василюк Григорій 464
 Василюк Фанас 464
 Василюк Федір 464, 877

Василь, з с. Люлинці 186
 «Василь», аг. РО МГБ. *Див.* Ратинський Фанас Васильович
 «Василь», б-к СБ. *Див.* Болюх Микола
 «Василь», б-к. *Див.* Шимко Сергій Петрович
 «Василь», підп. 470
 Васильків В. 354
 Васильків Василь 516
 Васильків Іван 980
 Васильків Петро 508
 Васильківська К. П. 1056
 Васильківці, с. Гусятинського р-ну 90
 Василькович, з с. Кут 1003
 Васильчишин Степан 714
 Васілев [Васільєв], прокурор (р-н Бережани) 571
 Васілев [Васільєв], упов. (р-н Збараж) 549, 862
 Васілів (Васілієв), упов. (р-н Почаїв) 405, 406, 414, 568
 Васірук, л-т РО МВД 875, 917
 Васюта Марія Михайлівна 712
 Васюта Теодор Григорович 980
 «Васюта», б-к 425
 «Васюта», др. 816
 Васьків Степан 967, 972
 Вацик Михайло 998
 Вацик С. 380
 Вдович Микола 178
 Вдовиченко, нач. ІБ 179
 Вегера Степан 320
 Ведеш (Ведаш) Надя 207, 216
 Вейко, інстр. РВК 547
 Вел Василь 736
 Велика Березовиця, смт. Тернопільського р-ну 111, 173, 181, 197, 268, 298, 313, 314, 353, 368, 635, 706, 708
 Велика Білка, с. Лановецького р-ну 218, 270, 320, 344, 462, 465, 558, 562, 566, 661, 667, 680, 786, 794, 807, 871, 878, 1018, 1028-1030, 1043, 1050
 Велика Горянка, с. Кременецького р-ну 191, 209, 241, 242, 245, 297, 877
 Велика Іловиця, с. Шумського р-ну 322, 342, 343, 358
 Велика Лука, с. Тернопільського р-ну 132, 172, 199, 200, 267, 279, 280, 315, 328, 354, 383, 416, 503, 512, 616, 619, 620, 692, 703, 707, 822, 829, 831, 995
 Велика Плавуча, с. Козівського р-ну 114, 176, 355, 389, 418, 428, 434, 444, 445, 499, 507, 520, 523, 601, 625-627, 629, 630, 637, 716, 756, 819, 837, 839, 841, 852, 933, 941, 981, 983
 Великий Ходачків, с. Козівського р-ну 822, 978
 Великий Глибочок, р-н. *Див.* Великоглибочецький, р-н
 Великий Глибочок, с. Тернопільського р-ну 436, 536, 632
 Великий Говилів, с. Тербовлянського р-ну 84, 259, 260
 Великий Кунинець, с. Збараського р-ну 128, 157, 295, 464, 466, 659, 662, 677, 777, 782, 802, 869, 873, 910, 912, 916, 917, 919, 933, 1019, 1022, 1048
 Великий Раковець, с. Збараського пов. *Див.* Раковець, с. Збараського р-ну
 Великий Ходачків, с. Козівського р-ну 98, 113, 134, 175, 201, 210, 317, 331, 332, 369, 386, 442, 443, 499, 513, 514, 516, 517, 708-710, 725, 832, 835, 836, 973, 975, 979, 980
 Великі Бережці, с. Кременецького р-ну 130, 154, 156, 224, 228, 309, 660, 666, 667, 679, 785, 806, 874, 924
 Великі Бірки, смт. Тернопільського р-ну 195, 699
 Великі Борки, р-н. *Див.* Великобірківський, р-н
 Великі Вікнини, с. Збараського р-ну 125, 146, 147, 168, 193, 234, 244, 271, 273, 294, 347, 348, 375, 411, 413, 777, 782, 783, 802, 803, 874, 920, 922, 1020
 Великі Гаї, с. Тернопільського р-ну 111, 279, 281, 315, 368, 381, 430, 431, 439, 440, 513, 514, 619, 967, 970, 973, 995
 Великі Гнилиці, с. *Див.* Гнилиці, с. Підволочиського р-ну
 Великі Дедеркали (Велико-Дедеркальський), р-н. *Див.* Великодедеркальський, р-н

- Великі Дедеркали, с. Шумського р-ну 101, 125, 126, 144, 146, 215, 272, 777, 914
- Великі Загайці, с. Шумського р-ну 126, 139, 148, 149, 192, 193, 231, 236, 237, 348, 404, 913
- Великі Кусківці, с. Лановецького р-ну 186, 217, 221, 222, 364, 400, 411, 412, 563, 567, 669, 681, 883, 929
- Великі Фільварки, с. *Див.* Плоске, с. Кременецького р-ну
- Великі Чорнокінци, с. Чортківського р-ну 254, 255, 257
- Великобірківський, р-н Тернопільської обл. 93, 108-110, 122, 124, 130, 164, 170, 194, 213, 263, 264, 266, 274, 291, 292, 298, 310, 312, 313, 323, 350, 365, 367, 376, 381, 414, 421, 427, 429, 436, 438, 449, 452, 497, 501, 508, 510, 513, 529, 600, 603, 607, 633, 639, 640, 645, 689, 691, 696, 723, 728, 730, 817, 822, 846, 926, 932, 935, 938, 942, 944, 948, 951, 960, 964, 994
- Велико-Борківський (Великоборківський, Велико-Борецький), р-н. *Див.* Великобірківський, р-н
- Великобританія 312
- Великовікненський, ліс 920
- Великоглибочецький, р-н Тернопільської обл. 42, 96, 115, 136, 142, 167, 179, 202, 210, 269, 288, 303, 307, 311, 318, 335, 336, 356, 371, 392, 419, 436, 447, 449, 451, 508, 513, 524, 525, 527, 535, 536, 602, 606, 627, 632, 638, 640, 695, 721, 728, 730, 844, 855, 932, 951, 954, 956, 960, 963, 985, 993, 996
- Велико-Глибочоцький, р-н. *Див.* Великоглибочецький, р-н
- Великодедеркальський, р-н Тернопільської обл. 101, 102, 125, 139, 142, 144, 145, 161, 164, 168, 192, 208, 212, 215, 226, 231, 244, 246, 271, 274, 294, 321, 344, 345, 360, 375, 403, 410, 413, 567, 669, 782, 792, 799, 801, 802, 816, 874, 877, 913, 917, 920-922, 925, 929, 953, 1012, 1015, 1020, 1043, 1044
- Велико-Куськовецька, с/рада Лановецького р-ну 670
- Велико-Куськовецькі, хутори Лановецького р-ну 220
- Великоросійський (великоруський), народ. *Див.* Росіяни
- Велитюк Явдокія 85
- Величко П., автор 732
- Величко Петро, ред. рай. газети 298, 314, 610, 611, 698
- Величук Михайло 337
- Веліканов, дир. інст. 312, 351
- Веліканов, кап. РО МГБ 481, 482
- Венгер Евстахій 445
- Венгрин Степан 331
- Венгриняк Андрій 293
- Венета, з с. Турівка 652
- Веніков, пекар 7
- Венчик Марія 801
- «Верба», др. (Вишнівеччина) 240, 425
- Вербило Роман 961
- Вербиця, хут. с. Темногайці Шумського р-ну 148, 411
- Вербицька Марія 712
- Вербицький Олекса 346
- Вербицький Петро 716
- Вербицький, уч. РО МВД 214
- Вербів, с. Бережанського р-ну 7, 11, 21, 22, 24, 53, 471, 479, 480, 578, 579, 581, 582, 598, 741, 743-745, 755
- Вербів, с. Підгаєцького р-ну 44, 45, 48, 482, 484, 485, 487, 576, 591, 737-739, 751, 754
- Вербівський (Вербський), р-н Рівненської обл. 342, 344
- Вербівці, с. Теребовлянського р-ну 79, 83
- Вербіцька Марія 292
- Вербіцький Андрій 271
- Вербіцький Григорій 739
- Вербіцький Степан 340
- Вербіцький Тихон 193
- Вербіцький Трифон 235
- Вербовець, с. Лановецького р-ну 218, 401, 411, 1030
- Вередюк Михайлина 708
- Веремеев, 1-ий секр. РК КП(б)У 548, 907, 1003
- Веремей, 1-ий секр. РК КП(б)У. *Див.* Веремеев, 1-ий секр. РК КП(б)У
- Веренко Анастасія 603
- Веренчук Михайло 356

Верес Андрій 172
Верес Марія 172
Вересюк Дмитро 399
Вересюк Павло 1033, 1035, 1037-1040, 1042
Вересюк Павло, уч. РО МВД 703
Вересюк Теодор 998
Вересюків Михайло 288
Вересюків Олекса 288
Верещакін, упов., інсп. РК КП(б)У 310, 984
Верещак Антон 546
Верещак Марія 419
Верещаки, с. Лановецького р-ну 1030
Веріженко С. К. 89
Вернадський Евстахій 517
Верницький Іван 720
Верняки, с. с/ради Старий Збараж Збараського р-ну 124, 185, 338, 459, 541-545, 647, 894
Вертелецький, ліс 335, 447, 843
Вертелка, с. Зборівського р-ну 96, 106, 269, 286, 310, 335, 391, 446, 447, 524, 525, 602, 631, 632, 730, 984, 985, 993
Верхівці, с. Гусятинського р-ну 249, 250, 898
Верхник, ліс (Бережанщина) 741
«Верховинець», др. 63
Весела Гора, хут. с. Мозолівка Підгаєцького р-ну 65, 66, 484
Весела, хут. с. Града Кременецького р-ну 955
Весела, хут. с. Попівці Кременецького р-ну 813
Весела, хут. с. Старий Тараж Кременецького р-ну 562, 877
Веселик Михайлина 702
Веселик Степан 510, 615
Веселівка, с. Дворічанської с/ради Тереховлянського р-ну 141, 316, 513, 514, 536, 616, 619, 635, 830, 831, 961, 968, 971
Веселович Михайлина 379
Весєка, з с. Великі Кусківці 670
Веснівка, с. Козівського р-ну 113, 452, 622, 711
Вечеринський Михайло Петрович 515
Взятин, хут. с. Куряни Бережанського р-ну 578, 579, 581
Вибранівка, прис. с. Мишковичі Тернопільського р-ну 619, 828, 831
Вибранівська, с/рада Копичинського р-ну 248
Вибудів, с. Козівського р-ну 16, 40, 43, 63, 65, 482, 574, 584, 586, 594, 749, 750
Вивіз, ліс (Почаївщина) 791
Видойник Геньо (Евген), зголошєнець 10, 25-27, 477, 478
Видойник Іван 21
Видойник Кароліна 26, 27
Видойник Михайло 50
Видра, місц. 422
Викліч, о/у РО МВД 477, 479, 480, 578, 580-582, 741, 743-745
Виклюк Іван 113
Виливчук Василь, упов. 871
Виливчук Володимир 678, 794
Виливчук Іван 667
Вимислівка, с. Козівського р-ну 42, 57, 575, 749
Винагородний Василь 1037
Виничук [Винничук] Кирило 672
Винник Григорій 276
Винник Іван 107
Винник Іван Панькович 455
Винник Іван Степанович 455
Винник Ольга Осипівна 375
Винник Осип Степанович 455
Винник Федір 510
Винничок Володимир («Дунай») 596
Винничук Кирило 220
Винничук Лукіян 871
Винярчук Осип 964, 965
Висиліцький Богдан 353
Висипівці, с. Зборівського р-ну 180, 627, 855
Вислобоцький Кирило 287
Вислоух Михайло 314
Висоцька Марія 703
Висоцький Василь 356
Висоцький Іван Осипович 181
Висоцький Пилип 180, 723
Висоцький Теодозій 707
Витвицький Дмитро 250
Вихор Василь 517
Вихор Григорій 287
Вихор Марія 382
Вихор Параскевія 838
«Вихор», б-к. Див. Левчук Степан

Вицко Євгенія 980
 Вицко Степанія 980
 Вишгородок, с. Лановецького р-ну
 103, 150, 293, 306, 321, 345, 462,
 562, 567, 788, 878, 883, 939, 1019,
 1030
 Вишинський Андрій Януарійович 895
 Вишневець (Вишнівець, Вишневець-
 кий, Вишнівецький), р-н. *Див.*
 Вишнівецький, р-н
 Вишневецьчина 920
 Вишнеченко, 2-ий секр. РК КП(б)У
 804
 Вишнівець, смт. Збаразького р-ну
 103, 160, 225, 238-240, 363, 426,
 810, 816, 920
 Вишнівецький, р-н Тернопільської
 обл. 129, 140, 155, 157, 188, 191,
 209, 212, 214, 220, 225, 238, 245,
 247, 295, 306, 363, 364, 425, 464,
 466, 467, 561, 659, 662, 677, 684,
 777, 781, 792, 800, 801, 810, 816,
 869, 872, 881, 910, 912, 916, 919-
 921, 925, 928, 933, 942, 945, 947,
 950, 1019, 1021, 1048
 Вишнівчик, с. Тербовлянського р-ну
 61, 67, 572
 «Вишня», б-к 730
 «Вишня», др. 855, 954
 «Вишня», повст. 425
 Вищі Луб'янки, с. Збаразького р-ну
 122-124, 137, 184, 185, 205, 206,
 292, 293, 305, 340, 371, 398, 399,
 422, 455, 457, 460, 541-545, 553,
 643, 646, 647, 656, 771, 774, 863,
 866, 892, 894, 925, 934, 997, 999,
 1004, 1005, 1009, 1032, 1036,
 1040, 1041
 Віблей Федір 112
 Віблій Дмитро 280, 828
 Вівся, с. Козівського р-ну 40, 41, 58,
 587, 594
 Вівсяна Анна 826
 Вівсяний Петро 35
 Вівчар Василь 299
 Вівчар Марія 171
 Вівчар Нестор 705
 Вівчарик Микола 392
 Вівчарівська Олена 443
 Вівчарівський Володимир Петрович
 983
 Вівчарівський Осип 983
 Вівчарський Ілько 197
 Вів'юрка Михайло 767
 Вігебра Михайло 404
 Візятин, хут. (Бережанщина) 28
 Війтів Іван 970
 Віклюк Іван 832
 Вікно, с. Гусятинського р-ну 540,
 547, 548, 554, 896-898, 900-902,
 904, 906-908, 997, 1004, 1007
 Віктор, большевик 755
 «Віктор», запальник 1021
 Вікторівка, с. Козівського р-ну 756
 Віленський, ліс (с. Вілія Шумського
 р-ну) 140, 146, 161, 234-236, 244
 Вілецький, ліс. *Див.* Віленський, ліс
 (с. Вілія Шумського р-ну)
 Вілінська Марія 665
 Вілінський Уліан 804
 Вілінський, з с. Жолоби 665
 Вільгуш, з с. Надрічне 30
 Вільжинський Федр 342
 «Вільне життя», обл. газета 110, 1014
 Вільхова, р. 1048
 Вільховець, с. Бережанського р-ну
 743
 Вільчак Микола 394
 Вільчинська Іванна 866
 Вільшанка, с. Зборівського р-ну 638
 Вінічук [Винничук] Матвій 129, 154
 Вінниця, м. 214
 Вінницька, обл. 134, 322
 Вінничина 169
 Віннічук [Винничук] Віра 1024
 Віннічук [Винничук] Паранька 1024
 Вінцентий Анастасія 32
 Вінцентий Іван 32
 Вінярський, істребок 1007
 Віргуш, учит. 434
 Вірлів, с. Зборівського р-ну 390,
 445, 517, 519, 522, 532, 935, 990
 Вірля, хут. с. Гнилиці Підволочись-
 кого р-ну 424, 859, 954
 «Вірний», куц. 730
 Вітак Надя 1049
 Вітенко (Вітенько) Василь 290, 398,
 893
 Вітенко (Вітенько) Михайло 541, 890
 Вітенко Лінка 486
 Вітенко Степанія 550
 Вітенко, з с. Лиса 589

Вітер Оксана 294
Вітер Омелян 879
«Вітер», б-к з Заложцівського р-ну 730
«Вітер», б-к з Новосільського р-ну 1008
Вітик Василь 523
Вітик Іван 523
Вітик Микола 523
Вітишин Кость 382
Вітковський Федір 23
Вітошинський, з с. Слобідка 283
Вітрець Петро 380
Вітрук Д. 879
Вітрук Іван 878
Віхорчук Яків 344
Віцент Зенко 31
Віцентий Іван 38
Віцентович Сава 345
Вішньовський Петро 973
Віятник Антон 23
Віятник Григорій 25, 27
Віятник Степан 22
Владика Іван 100
Владика, гол. райпотребсоюзу 432, 531, 939
Владика, з с. Домаморич 354
Владимир Дмитро 601
Владимир Іван Дмитрович 625
Владко, з с. Йосипівка 380
Влас Володимир 511
Власенко Микола 270
Власенко, інстр. РВК (інсп. РК КП(б)У) 113, 114, 201, 331, 332, 354, 366
Власівська, організація. *Див.* Власовці
Власов, міліціонер 862
Власовці 275, 390
Власюк Павло 286
Власюк, о/у РО МГБ 551
Власюк, упов. 508
Влащинецький, ліс (Лановеччина) 1029
Влащинці, с. Лановецького р-ну 320, 562, 670, 681, 795, 878
Влізло Анастазія 590
«Влодько», повст. 553
Влосик Ілько 715
Влох Марія 1002
Вобесюк, з с. Капустинський Ліс 339
Вовк Василь 356
Вовк Володимир 827
Вовк Григорій 746
Вовк Ксенія 38
Вовк Луцина 701
Вовк Максим 38
Вовк Микола 435
Вовк Михайло 771
Вовк Ольга 38
Вовк Осип 476
Вовк Павло 747
Вовк Пилип 734
Вовк Текля 703
Вовк, 1-ий секр. РК КП(б)У 11, 13, 51, 69, 471, 477, 577, 592, 597, 598, 740
«Вовк», з с. Саранчуки. *Див.* Лавришин Микола
«Вовк», підп. 901
«Вовк», стр. СКВ. *Див.* Головка Микола
Вовківці, с. Теофіпольського р-ну Хмельницької обл 272
Вовківці, с. Шумського р-ну 209, 234, 811
Вовкотруб, упов., гол. райземвід. 317, 518, 586
Вовкун Іван 844
Вовна Михайло 861
Вовча Гора, прис. с. Мишковичі Тернопільського р-ну 828
Вовчківці, с. Зборівського р-ну 166, 169, 391, 418
Вовчук Мирослава 185
Вогнистий Василь 711
Водиця, прис. с. Золотники Тербовлянського р-ну 34
Воділь Іван 836
Водішовський Володимир 622
Водний Михайло 175
Воднюк Андрей 915
Водовоз Мирон 37
Водоп'ян, 1-ий секр. РК КП(б)У. *Див.* Водоп'янов, 1-ий секр. РК КП(б)У
Водоп'янов, 1-ий секр. РК КП(б)У 619, 704, 724
Водоп'янов, о/у РО МГБ 191, 230, 231, 808
Водяна, з с. Малий Ходачків 608
Водяний Степан 608

Водяниця Федір 123
 Вознюк Лікера 462
 Вознюк Марфа 230
 Вознюк Полікарп 270
 Вознюк Текля 465
 Возняк Василь 22, 379
 Возняк Евдокія 622
 Возняк Іван Васильович 175
 Возняк Катерина 833
 Возняк Максим 544, 545
 Возняк Марія 697
 Возняк Осип 437
 Возняк Текля 22
 Возняк Тиміш 379
 Возьна Анна Онуфріївна 342
 Возьний Володимир 56
 Возьний Михайло 194
 Возьний Онуфрій 342
 Возьний Петро 712, 832
 Воїнков Іван 640
 Войтина Антон 747
 Войтина Василь 650
 Войтина Наталія 8
 Войтина Олекса Петрович («Юр») 62, 747
 Войтина Павло Петрович 62
 Войтинів Анна 477
 Войтів Микола 980
 Войтіховська Іванка 726
 Войтко Лука 217
 Войтко Микола 918
 Войтко, упов. 892
 Войтович Анастасія Дмитрівна 697
 Войтович Андрій, гол. РВК 289, 392, 394, 447, 603, 632, 633, 721, 722, 951, 987, 993
 Войтович Микола 172
 Войтович Михайло 470
 Войтович, з с. Романівка 509
 Войтович, уч. РО МВД 323, 350, 415, 437, 509
 Войтуть Ольга 330
 Войтуть Павло 176
 Войцеховський Каспер 109
 Войцішин Михайло 514
 Войціховський Петро 644
 Войцішин Михайло 851
 Войчук Максим 222
 Войчук Олександр 345
 Войчук Теодозій 395
 Воксович Дмитро 743
 Волга, р. (Росія) 429
 Волгоград, м. (Росія) 498, 989
 Волик Андрій, персонаж 690
 Волинець Василь 844
 Волинець Григорій Данилович 509
 Волинець Іван 607, 615
 Волинець Катерина 616
 Волинець Ольга 509
 Волинець Орест 708
 Волинець Павло 182
 Волинець Петро 289
 Волинець Сергій 876, 877
 Волинець, секр. 907
 Волинські, р-ни 1016, 1031
 Волинюк Ольга 679
 Волинь 210, 424, 838, 1016
 Волиця, с. Бережанського р-ну 8, 9, 11-13, 20-23, 25-27, 30, 68, 476-480, 492, 578, 579, 592, 742
 Волиця, с. Гусятинського р-ну 1004, 1008
 Волиця, с. Кременецького р-ну 241, 242
 Волиця, с. Підгаєцького р-ну 45, 46, 475, 592, 754
 Волиця, хут. с. Урмань Бережанського р-ну 24
 Волицькі, ліси (Підгаєччина) 753
 Волінський Микола 378
 Волінський С. 164
 Волков Зиновій Іванович 504, 514
 Волков Іван Денисович (Дмитрович), 1-ий секр. РК КП(б)У 134, 201, 317, 354, 369, 385-387, 417, 504, 505, 514, 622, 623, 710, 819, 832, 834, 835, 851, 975, 977, 978, 989
 Воловець Ілько 90
 Воловік Анна 980
 Володимир Великий, князь 768
 Володимир, з с. Коханівка 881
 Володимир, серж. МВД 788
 Володюк Ілько 142
 Волокітін, о/у, ст. л-т РО МГБ 561, 1024, 1025, 1046, 1049
 Волосівка, с. Зборівського р-ну 285, 506, 628, 823
 Волосівські, хут. (с. Волосівка Зборівського р-ну) 178
 Волохата Дарка 800
 Волохатий Василь 221
 Волохатий Мирон 403

Волохатий Павло 221, 672
 Волохатий Полікарп 672, 789
 Волохатий Яким 221
 Волоцюга Степан 907
 Волоцький Валер'ян, о. 796
 Волочівка, хут. с. Монилівка Зборів-
 ського р-ну 717, 718, 844
 Волошин Андрій 867, 868
 Волошин Антон, з с. Киданці 138
 Волошин Антон, з с. Товсте 1007
 Волошин Галина 767
 Волошин Іван, з с. Будки 413
 Волошин Іван, з с. Озерна 332
 Волошин Ілько 743
 Волошин Левко 662
 Волошин Олекса 808
 Волошин Петро, упов. 391
 Волошин Пилип 625
 Волошин Теофіл 653, 946
 Волошин, з с. Поточани 10
 Волошин, зав. культосв. установ 832,
 951
 Волошин, упов., заст. райуповмінзагу
 446
 Волощина, с. Бережанського р-ну 47,
 48, 50, 476, 479, 486, 488
 Волховітіна Тамара Олексіївна 720,
 728
 Волховітна Тетяна Олексіївна. *Див.*
 Волховітіна Тамара Олексіївна
 Волчастий Василь 849
 Волчківці, с. Зборівського пов. *Див.*
 Вовчківці, с. Зборівського р-ну
 Воля Гетьманська, с. Котузівської с/ра-
 ди Тербовлянського р-ну 65
 Воля Мазовецька, с. Тернопільського
 пов. *Див.* Воля, с. Тербовлян-
 ського р-ну
 Воля, с. Тербовлянського р-ну 267,
 280, 384, 604, 617, 707, 731
 Волянницький Петро 874
 Волянська Анна 479
 Волянська Катерина 20
 Волянський Іван 980
 Волянський Іван Васильович 980
 Волянський Клим 983
 Воляннюк Анатолій 665
 Воляннюк Григорій 717
 Воляннюк Данило 807
 Воляннюк Єрофей 876
 Воляннюк Зиновій 824
 Воляннюк Ілля 343
 Воляннюк Ольга Денисівна 306, 929
 Воляннюк П. 685
 Воляннюк Петро 318
 Воляннюк Юрко Єрофейович 876
 Воляннюк Ярохтей 666
 Воляннюк, нач. міліції 435, 446, 451
 Вомба Василь 651
 Вомба Петро 547
 Вомч Василь 858
 Вондзюх Микола 827
 Вонс Анна 897
 Вонс Григорій 897
 Вонс Степан 904
 Вонс Юстина 1003
 Вонтала Григорій 505
 Вордзіляде, переселенець 340
 Ворик, з с. Старе Місто 751
 Воркун. *Див.* Боркун
 Ворницький Семен 418
 Воробець Василь 602
 Воробець Василь Якович 606
 Воробець Михайло 724
 Воробець Олена 308
 Воробець Роман 74
 Воробець Стефан 74
 Воробець, дир. маслозаводу 1002
 «Воробець», др. 729, 948
 «Воробець», повст. *Див.* Паламарчук
 Василь
 Воробіївка, с. Зборівського р-ну 180,
 855
 Воробіївка, с. Підволочиського р-ну
 374, 648, 658, 857, 859, 860, 864,
 893, 954
 Воробій Василь Миколайович 514,
 531, 938
 Воробій Дмитро 330
 Воробій Катерина 604
 Воробій Марія 979
 Воробій Наум 317
 Воробйов, о/у, ст. л-т РО МГБ 33, 34,
 35-40, 583, 584, 748
 Воробйов, упов. 258
 Ворожбит Емілія 141, 142
 Ворожбит Іван 706
 «Ворон», др. 21, 22
 «Ворон», др. 309
 «Ворон», куц. *Див.* Мельничук Григо-
 рій Васильович
 «Ворон», підп. *Див.* Самійлів Михайло

«Ворон», повст. 349
 Вороний Павло 248
 Воронич Микола 484
 Вороніж [Воронеж], м. (Росія) 838
 Воронін, л-т РО МГБ 191, 241, 242
 Воронін, май., нач. РО МГБ 130, 155, 414, 557, 564, 790, 808, 809, 815, 816, 880, 881, 1019, 1022, 1035, 1046, 1047
 Воронкін, упов. *Див.* Воронков, упов. (Великоборківський р-н)
 Воронков, кап., упов. (Підгаєцький р-н) 19, 71, 475
 Воронков, упов. (Великоборківський р-н) 376, 436, 437, 697, 698
 Воронов, упов. (Гримайлівський р-н) 900
 Воронуха, ліс (Кременеччина) 130, 155
 Воронуха, хут. с. Савчиці Кременецького р-ну 1017
 Воронюк Микола 869
 Воронюк Харитина 344
 Воротило Микола 647
 Воскола, з с. Коршилівка 770
 Восович, з с. Плісняни 390
 Вошак Анна 737
 Враньчук Петро 193
 Вратний Микола 392
 Врубльовський Михайло 50
 Втонюк Кузьма 780
 Вуда, упов. 303
 Вудик Василь 258
 Вудкін, дир. нафтобази 206, 207
 Вуєчко П. 583
 Вуйочка, з с. Хатки 748
 Вуйтина Марійка 35
 Вулька, с. Бережанського пов. *Див.* Волиця, с. Бережанського р-ну
 Вусовська Домка 1025
 Вуяр Степан 356
 «В'юн», др. 41
 В'юнік, кап., нач. РО МГБ. *Див.* В'юніков, нач. РО МГБ
 В'юніков, нач. РО МГБ 184, 205, 304, 890, 999, 1039, 1038, 1040

Г
 Г. А., з Козови 18
 Г. Анна 34
 Г. В., з с. Кошляки 539

Габала Анастасія 727
 Габала Софія 727
 Гава Іван 435
 Гавдида Анна 25
 Гавдида Василь 27
 Гавдида О. 25
 Гавдій Антон 343
 Гавдьо Василь 108, 267
 Гаверт Михайло 503
 Гавліч Оріся 324
 Гавліч Яким 324
 Гаврелюк, інстр. РК ЛКСМУ 567
 Гавриленко, пр. РК КП(б)У 93
 Гавриленко, упов. 267, 313, 376, 377, 509, 603, 609, 610, 700
 Гаврилишин Михайло 907
 Гаврилишин Павло 523
 Гаврилишин Євген 951
 Гаврилюк Василь Дмитрович 609
 Гаврилюк Григорій 287
 Гаврилюк Іван, з с. Вищі Луб'янки 1040
 Гаврилюк Іван, з с. Кип'ячка 429
 Гаврилюк Лука 143
 Гаврилюк Мийлина 292
 Гаврилюк Олекса 1037
 Гаврилюк Ольга 1046
 Гаврилюк Степан, з с. Котів 580
 Гаврилюк Степан, з с. Паївка 549
 Гаврилюк Ярослав 901
 Гаврилюк Ярослава 836
 Гаврилюк, упов. 788
 Гаврих Ганна 966
 Гавриш Степан 1006
 Гавришко Гаврило Миколайович 198
 Гавришко Михайло 215
 Гавришко, істрибок 204
 Гавришак Іван Михайлович 319
 Гавришук Степан 993
 Гавришук, лейт. РО МГБ 61, 65
 Гаврон Василь 383
 Гавурський Степан 392
 Гагрень Олекса 879
 Гадан М. 349
 Гадзалішин Бронислав 511
 Гадинківці, с. Гусятинського р-ну 258
 Гаї Гричинські, хут. с. Шляхтинці Тернопільського р-ну 164, 171, 276, 438, 826
 Гаї Зарудянські, с. *Див.* Гаї-За-Рудюю, с. Зборівського р-ну

- Гаї Кудинівські, хут. с. Кудинівці
Зборівського р-ну 713
- Гаї Ходорівські, хут. с. Байківці
Тернопільського р-ну 276, 380,
438, 609, 616, 639, 697, 827, 944
- Гаї Чумакові, хут. с. Байківці Терно-
пільського р-ну 171, 616, 700
- Гаї Шляхтинецькі, хут. с. Біла
Тернопільського р-ну 171, 528
- Гаї, с. Кременецького р-ну 188, 224,
409, 664, 874, 910, 915, 1017,
1024, 1026, 1046
- Гаї, хут. с. Чистопади Зборівського
р-ну 447, 525
- Гаї-за-Рудою, с. Зборівського р-ну 136,
287, 638, 695, 728, 821, 843, 947
- Гаї-Розтоцькі, с. Зборівського р-ну
136, 178, 287, 720, 824
- Гаї-Шевченківські, с. Тернопільсько-
го р-ну 414, 429, 430, 438, 612,
702, 723, 932, 965
- Гай Ольга 1044
- Гай Омелян 34
- Гай Теодор 1033
- Гай, ліс (Кременеччина) 790
- Гайва, з с. Старе Місто 488
- Гайворонка, с. Тербовлянського р-ну
33, 732, 734, 735, 748
- Гайда Гаврило 391
- Гайда Михайло 620
- Гайда Ольга 482
- «Гайдамака», підп. 32, 38, 61
- Гайдзіцький Петро 720
- Гайдук Анна 344
- Гайдук Володимир 344
- Гайдук Мирон Антонович 1053
- Гайдук Мифодій 877
- Гайдук Павло 854
- Гайдук Роман 344
- Гайдук, з хут. Доманинка 359
- Гайдук, нач. ІБ 457
- Гайки, хут. с. Вищі Луб'янки Збара-
зького р-ну 123, 185, 292, 457,
542, 544
- Гайків Еміліян 833
- Гайова Марія Панасівна 508
- Гайок, прис. с. Золотники Тербов-
лянського р-ну 34
- Гайок, с. Бережанського р-ну 478
- Гайок, хут. с. Шибалин Бережансь-
кого р-ну 733
- Гайок, хут. с/ради Лапшин. *Див.*
Гайок, с. Бережанського р-ну
- Гайчир Петро 195
- Гак Еміліян 604
- Галабілька Варвара 86
- Галабіцка Емілія 251
- Галабурда Марія 342
- Галабурда Петро 650
- Галаган Анаркіс, міліціонер 878
- Галаган Анна 725
- Галаган Василь 368
- Галаган, з с. Мар'янівка 849
- Галай Евдокія 849
- Галайко Богдан 503
- Галайко Михайло 382
- Галак Анастасія 979
- Галамай Андрій 841
- Галан Дмитро 660
- Галан Ерлампій 348
- Галан Євдоким 294, 349
- Галан Іван 349
- Галан Палажка 349
- Галапуп Дмитро 696
- Галапуп Марія 170
- Галас Євгенія 481
- Галачевська Магда 704
- Галаш Іван 352
- Галашин Іван 971
- Галашук Михайло 42
- Галашук Ольга 42
- Галенко Ліда 434
- Галешко Іван 707
- Галешук Т. 545
- Галешук Михайло 123
- «Галина», пов. УЧХ. *Див.* Федик Во-
лодимира
- Галицька, з с. Ладичин 382
- Галицький Василь 987
- Галицький Євген 968
- Галицький Степан Михайлович 963
- Галицькі німці. *Див.* Німці, галицькі
- Галицькі, р-ни 1013
- Галич, с. Підгаєцького р-ну 45, 473,
474, 485, 488, 489, 494, 496, 595,
599
- Галичани 592, 843
- Галичина 263, 687, 1016
- «Галичина», дивізія 445, 518, 758, 982
- Галій Михайло 252
- Галімов, сл. 29
- Галішков [? Галушков], упов. 409

Галка Ілля 864, 956
Галка, о/у РО МВД 285, 519, 627, 628, 636
Галоха Василь 1030
«Галун», повст. 553
Галушка [Галушков], упов. (Зборівський р-н) 366, 417, 418, 443
Галушка Гр. 255
Галушка Марія 255
Галушка Микола 719, 721
Галушка Степан Харитонович 983
Галушка, з с. Великі Чорнокінці 254
Галушков, упов. (Кременецький р-н) 227, 243, 664
Галушинці, с. Підволочиського р-ну 1002, 1006
Галяс Федора 808
Галяси, хут. с. Будки Кременецького р-ну 662
Гальбанівка, хут. с. Носівці Зборівського р-ну 444, 445, 519, 523, 626, 630, 716, 720, 841, 939
Галькевич Трохим 1026
Гальчевський, фінагент 326
Гамака Михайло 1007
«Гамалія», повст. 106
Гаманець Дмитро 271
Гамарі, хут. с. Крижі Кременецького р-ну 227
Гамбіцький Захарко 555
Гамела Ліда 1026
Гамела Марія 1026
Гамела Тетяна 520, 523
Гамера Карпо 811, 956
Гамера Ліда 805
Гамера Марія 806
Гамера Михайло 694
Гамера Павло 1046
Гамуга Григорій 8, 52
Ганджа, большевик 116
Гандзюк Михайло 260
Гандзюк Петро 523
Гандзюк Юстина 736
Гандзюк, проп. РК КП(б)У 495
Гандуська Марія 39
Ганеш, з с. Йосипівка 62
Ганжа, кап. райвоєнкомату 842
Ганзура Володимир 259
Ганиш Павло 618
Ганна, з с. Шимковець 558
Гановська Надія Петрівна 340, 457
Гановський Петро 457
Ганусевич Олекса 123
Ганчак, з с. Ладичин 416
Ганчар Дмитро 28
Ганчар Іван 7
Ганчар Михайло 10, 12
Ганчар Уляна 739
Ганчариха, урочище (Кременеччина) 463
Ганчарки, хут. Золониківського р-ну 31
Ганчин Степан 118
Гапанович Володимир 891
Гапанович Теодор 1032
Гапій Семен 357, 358
Гарагуля С. Є. 88
Гаразім Павло 346
Гарак Василь 380
Гарак Володимир 604
Гарасименко Григорій 652
Гарасименко Павло 652
Гарасименко, упов., дир. райбази. *Див.* Герасименко, упов., зав. райбази
Гарасимик Гриць 998
Гарасимик Павло 1001
Гарасимів, упов., зав. райсоцзабезу 977, 978
Гарасимчук Павлина 905
Гарасим'юк Іван 401
Гарасим'юк Люба 348
Гарасим'юк Степан 139, 144, 209, 235
Гарасим'юк Яким 272
Гарасівка Михайло 735
Гарасівка Олекса 735
Гарасім Спередон 667
Гарасімов [Герасімов], дир. комб. 1006
Гарасімов [Герасімов], зав. райфінвід. 466, 933
Гарашенко, л-т РО МВД 659
Гарашенко, упов. 273, 319
Гарбіч Іван 767
Гарбіч Шимко 767
Гарбуз Евдокія Федорівна 690, 819, 852
Гарбузів, с. Зборівського р-ну 100, 106, 135, 179, 203, 268, 302, 435, 523, 525, 606, 631, 632, 957
Гарбузов, упов. 169, 236

Гарван Катерина 615
 Гарещенко, 1-ий секр. РК КП(б)У.
Див. Геращенко, 1-ий секр. РК
 КП(б)У
 Гарищенко, упов. *Див.* Геращенко,
 упов.
 Гаркавий Володимир 717
 Гарлани, хут. с. Старий Почаїв Кре-
 менецького р-ну 1019
 Гарматій Антоніна 199
 Гарматій Іван, з с. Дворіччя 972
 Гарматій Іван, з с. Купчинці 112
 Гарматій Михайло 977
 Гарматій Петро Михайлович 112
 Гарматій Петро, з с. Купчинці 175
 Гарматій Петро, з с. Чорторія 112,
 328, 973
 Гарматій Станислав 376
 Гарматій, з с. Лучка 704
 Гарматюк Володимир 99, 100
 Гарматюк Олександр 1030
 Гарматюк Ярослав 866
 Гарматюк, зав. млинами 897
 Гарменяк Василь 574
 Гармідер Іван 179
 Гарник Анна 299
 Гарник Іван 511
 Гарник Петро 509
 Гарник Степан 170, 698
 Гарник Текля 170
 «Гарт», повст. 62
 «Гарт», провокатор 67
 Гарчук Йосип 410
 Гасай Павло 859, 957
 Гасай Пилип 859, 957
 Гасальська Агафія 221
 Гаськевич Євгенія 667, 668
 Гатала Григорій 975
 Гатлан Теодор 589
 Гатлан Філько 737
 Гах Марія 484
 Гах Микола 607
 Гах Михайло 46
 Гац Антон 898
 Гац Петро 905
 Гацько, з с. Буцнів 707
 Гачинська, з м. Скалат 865
 Гашин Іван 80
 Гашин Параскевія 631
 Гашук, о/у, л-т, кап. РО МГБ 96, 117,
 180, 336, 526, 633, 986
 Гвардев, май. райвоєнкомату 260
 Гвардійське, с. Тереховлянського р-ну
 62, 65, 66, 745, 747, 748
 Гвоздецька Євгенія 254
 Гв'язда. *Див.* Гв'язда
 Гевко Василь 299
 Гевко Володимир 298
 Гевко Еміліян 380
 Гевко М. 342
 Гевко Михайло 22
 Гевко Петро 861
 Гевська Степанія 828
 Гевський Ярослава 382
 Гевчук Василь Дмитрович 455
 Гевчук Йосиф Степанович 337
 Гевчук Кирило 182
 Гевчук Михайло 107
 Гевчук Павло Данилович 107
 Гевчук Павло Дмитрович 455
 Гевчук Степан Миколайович 107
 Гейко Іван 859
 Гейниш А. 420
 Гейниш Максим 772
 Гела, з с. Великі Загайці 237
 Геленки, с. Козівського р-ну 58, 585,
 625, 756
 Гелига Володимир 720
 Гелина Анна 630
 Гелічер, пр. РК ЛКСМУ 86
 Гелюх, упов. *Див.* Пелюх, упов.
 Генделюк Григорій 541
 Генсіцький Дмитро («Чорний») 686
 Генсьор Домка 386
 Генсьор Іван 386
 Геньо, з с. Рогачин 22
 «Геньо», провокатор 742, 743
 Гепчан Марія 97
 Герасименко, упов., зав. райбази
 110, 377, 634
 Герась Федір 604
 Герась, з с. Базаринці 1037
 Герась, з с. Жукове 430
 Геращенко, 1-ий секр. РК КП(б)У 67,
 734
 Геращенко, упов. 550, 645, 772
 Герван Катерина 607
 Гервиця, з с. Базниківка 24
 Герій Михайло 369
 Герман Евстахій 547
 Герман Йосип 902
 Герман Лікерія 902

Герман Олекса 900
 Герман Ярина 180
 Герман, лейт., нач. труд. табору 1049
 Германия. *Див.* Німеччина
 Герук Єфрем 405
 Герун Марія 767
 Герцунь Ілля, нач. ІБ 862
 Гершон Григорій («Горошок») 855
 Гетманська Воля, с. (Теребовлянщина) 748
 Гетьман Павло 401
 Гетьман Текля 704
 Гетьман, упов., зав. культосвіт. 448
 Гець Іван 866
 Гикавий Олекса 128, 157
 Гикавий Трохим 295
 Гиновичі, с. Бережанського р-ну 19-21, 23, 25-28, 30, 470-472, 479, 480, 493, 581, 582, 592, 741, 744
 Гипур Михайло 822
 Гира Іван 128, 158
 Гирила Іван 560
 Гирила Федір 560
 Гирич Іван 461
 Гис Іван 52
 Гібнер Хима 907
 Гішовський Петро 331
 Гілка Іван 1036
 Гіль Михайло 85
 Гіль Сидір 484
 Гіль Степан 85
 Гілько, больш. вислужник 803
 Гімла Катерина 767
 Гінда Евстахій 711
 Гірний, міліціонер. *Див.* Гірняк Іван, уч. РО МВД
 Гірняк Іван, уч. РО МВД 265, 533, 984
 Гірняк Павло, уч. міліції 1010
 Гірчиця Михайло 1040
 Гірчук Афанасій 663, 802
 Гірчук Олексій 912
 Гітлер, Адольф 94
 Глад Кіндрат 703, 705
 Гладанюк Олексій 873
 Гладанюк Федір 873, 874
 Гладик Франко 398
 Гладин Степанія 764
 Гладиш Іван, з с. Нижчі Луб'янки 1031
 Гладиш Іван, з с. Старий Скалат 868
 Гладиш Степан 892
 Гладиш, прац. маслозаводу 12
 Гладка Анна 617
 Гладка Катерина 704
 Гладка Параскевія 111
 Гладкий («Чумак») 704
 Гладкий Андрій 416
 Гладкий Дмитро 327
 Гладкий Іван 416
 Гладкий Микола 616, 705, 707
 Гладкий Петро 969
 Гладкий Семен 325
 Гладкий, з с. Конопківка 534
 Гладнюк Павло 1022
 Гладун Марія 843
 Гладун, нач. ІБ 486
 Глемба Дмитро 302
 Глещава, с. Теребовлянського р-ну 262, 1007
 Глебов, о/у, ст. л-т, кап. РО МГБ 8, 12, 13, 19-22, 24-26, 29, 30, 51, 469, 479, 480, 577, 742, 743
 Глибока Долина, хут. с. Надрічне Теребовлянського р-ну 583, 748
 Глибока, хут. с. Монилівка Зборівського р-ну 844
 Глибочецький, р-н. *Див.* Великоглибочецький, р-н
 Глибочеччина 446
 Глибочки, хут. с. Старий Тараж Кременецького р-ну 562
 Глибочок Великий, р-н. *Див.* Великоглибочецький, р-н
 Глидій Григорій 86
 Глинна, с. Козівського р-ну 100, 605, 630, 638, 715, 716, 729, 756, 950, 980, 992
 Глинська Анна 270
 Глинський Богдан 633
 Глинський Дмитро 607
 Глинський Іван 606, 607
 «Гліб», др. з Гримайлівського р-ну 775, 907
 Глібів, с. Гусятинського р-ну 548, 554, 898, 899, 901, 904-906, 908, 909, 1006, 1007
 Глібко Йосип 974
 Глібов Віктор 682
 Глібов Дмитро Григорович 682
 Глібов Ф. 788
 Глібов, упов. 463

- Глібова Фросина 682
Глібович Катерина 376
Глів Михайло 163
Глова Петро 1045
Гловацький Теодор 288
Глух Василь 736
Глуха Ксеня 277
Глуха Параскевія 382
Глухан Стефан 80
Глухий Андрій 436
Глушка Павло 31
Глушко Андрій 171, 699
Глядки, с. Зборівського р-ну 137, 855
Гляща Юлія 113
Гльомба Іван 586
Гнатик Микола 751
Гнатишин Степан 702, 965
Гнатишин Яків 702
Гнатишин, упов., 2-ий секр. РК
ЛКСМУ 171, 609, 612
Гнатів Анна 270
Гнатів Павло 39
Гнатовий Степан 289
Гнатович, з с. Волощина 486
Гнатюк Женья 914
Гнатюк Іван Дмитрович, з с. Мшана
436
Гнатюк Іван, з с. Дітківці 288
Гнатюк Микола, з с. Івачів Горішний
307
Гнатюк Микола, з с. Перепельники 435
Гнатюк Роман 977
Гнатюка Павло 660
Гнатюки, з с. Івачів Горішний 307
Гнатько Василь 289
Гнида Анастасія 439
Гнидава, с. Збарзького р-ну 159,
192, 239, 810
Гнидава, с. Зборівського пов. *Див.*
Піщане, с. Зборівського р-ну
Гнила Пізнанка, с. Скалатського
пов. *Див.* Поділля, с. Підволо-
чиського р-ну
Гниле Озеро, хут. с. Будки Креме-
нецького р-ну 789
Гнилиці, прис. с. Іванківці Ланове-
цького р-ну 563
Гнилиці, с. Підволочиського р-ну
320, 342, 357, 374, 395, 396, 424,
461, 551, 553, 644, 648, 654, 857,
859, 894, 944, 954, 1009
Гнилицький, ліс (Підволочищина) 424
Гниловоди, с. Тербовлянського пов.
Див. Гвардійське, с. Тербов-
лянського р-ну
Гнилюк Василь 394
Гнилюк Іван 986
Гнильче, с. Підгаєцького р-ну 19, 45,
67, 589, 590, 599, 753
Гнип Максим 45
Гнип Оля 45
Гнідий Василь 983
Гнідий Григорій 983
Гнідий Микола 627
Гнідий Дмитро 716
Гнізденко, МВД 388
Гніздичне (Гніздечне), с. Тернопіль-
ського р-ну. *Див.* Шляхтинці, с.
Тернопільського р-ну
Гніздичне, с. Збарзького р-ну 240,
297, 810
Гнізна, р. 438
Гобін Саша, емґебіст 73, 77
Говда Михайло 707
Говерчак, переселенець 898
Говилів Великий, с. *Див.* Великий Го-
вилів, с. Тербовлянського р-ну
Говилів Малий, с. *Див.* Малий Гови-
лів, с. Тербовлянського р-ну
Говорун, гол. РВК 895, 897, 901, 908,
909, 1003, 1006
Говорухін, о/у, мл. лейт., л-т РО МГБ
295, 346, 913, 914, 921
Годів, с. Зборівського р-ну 445, 605
Годований Іван 1026
Годовський Теодор 283, 332
Годун Феодосія 408
Гозовський Лукіянін 646, 647
Гой Григорій 117
Гой Євген 709
Гойда М. 183
Гойдик Д. 339
Гойдиш Розалія 548
Голгіцькі, ліси (Підгаєччина) 753
Голгоцькі, хутори (с. Голгоча, Підга-
єцького р-ну) 65
Голгоча, с. Підгаєцького р-ну 45,
46, 48, 49, 468, 474, 475, 484,
485, 487, 489, 490, 576, 588-591,
599, 737, 738, 752, 754, 757
Голендра, с. Підгаєцького р-ну 738
Голенко Ліда 135

Голевіч (Голевич, Голевич), о/у 582-584
 Голибиси, с. Шумського р-ну. *Див.* Мирове, с. Шумського р-ну
 Голий Петро 38
 Голий Яким 282
 Голик Володимир, з с. Біла 957
 Голик Володимир, з с. Зарубинці 1002
 Голик Гива 1027
 Голик Микола 652
 Голик Михайло 998
 Голик Павліна 1002
 Голиш Іван 1037
 Голіната Михайлина Семенівна («Мрія», «Лариса») 1056
 Голінський Ярослав 282
 Голічер Х. 87
 Голіят Микола 48
 Голіят Семко 750
 Головата Анна 831
 Головатий Андрій 709
 Головатий Євген 975
 Головатий Кирило 176
 Головатий, з с. Великі Загайці 238
 Головацька Олена 178
 Головацький Григорій, з с. Загір'я 178
 Головацький Григорій, з с. Михайлівка 735
 Головинський (? Голошинський), з с. Чорнокінецька Воля 256
 Головін, лейт. міліції (Гримайлівський р-н) 907, 909
 Головін, о/у РО МВД (Шумський р-н) 322, 343, 344
 Головінська Ольга («Маруся») 894
 Головка В. 48
 Головка Микола («Вовк») 493
 Головка Степан 990
 Головка, нач. ІБ 242, 245
 Голод Григорій 1037
 Голод Катерина 980
 Голодюк Василь 1040, 1042
 Голос Ізидор 47
 Голота Володимир 201, 283, 331, 443
 Голота Ярослав 442
 Голота, з с. Білокриниця 844
 Голотки, с. Підволочиського р-ну 860, 892, 1030, 1041
 Голошинська, з с. Чорнокінецька Воля 256
 Голошинці, с. Підволочиського р-ну 643, 654, 944
 Голошапов, о/у 343
 Голуб Анна 80
 Голуб Іван 32, 39
 Голуб К. 871
 Голуб Ксеня Ф. 1049
 Голуб Надія 801
 Голуб Пелагія 38
 Голуб, з с. Богданівка 1001
 «Голуб», б-к СБ. *Див.* Пташенюк Іван Андрійович
 Голубенко, пивовар 909
 Голубенна Магдалина 902
 Голубенний Лука 902
 Голубович Данило 586
 Голубович Осип 252
 Голубович Петро 338
 Голубович, з с. Розношинці 338
 Голубцов Ігнат 91
 Голяк Володимир 449
 Голяков, лейт. РО МГБ 900, 903, 904
 Голяс, уч. міліції, нач. ІБ 375, 648, 999, 1000
 Голяш. *Див.* Голяш
 Гольщик Петро 975
 Гоманюк І. 349
 Гоменюк Антон 557
 Гоменюк Григорій 346
 Гоменюк Казимир («Дунай») 308
 Гоменюк Марія 950
 Гоменюк Микола 578
 Гоменюк Степан 154
 Гоменюк Трохим 567
 Гоменюк, упов. 216, 320
 «Гомін», др. з Золотниківського р-ну 32, 56, 61
 «Гомін», пов. пров. *Див.* Ковальчук Іван
 «Гомін», повст. з Козівського р-ну 759
 «Гомін», повст. з Копичинецького р-ну 248
 Гонор Емілія 707
 Гонта Василь 1037
 Гонта Йосип 1037
 «Гонта», повст. 39
 Гонтарик Іван 129
 Гонтарук Дарка 557

Гонтарук Іван 155
 Гонтарук Іван Кирилович 875
 Гонтарук Кирило 409, 875
 Гонтарук Кость 804
 Гонтарук Леонід 882
 Гонтарук Тарас П. 882
 Гончак Марія 981, 983
 Гончаренко Л. С. 89
 Гончарі, хут. (Бережанщина) 9
 Гончарова, упов. 547, 899
 Гончарук Василь Гнатович 1029, 1030
 Гончарук Гнат 1029, 1030
 Гончарук Корній 462
 Гончарук Максим Гнатович 1029
 Гончарук Олекса 787
 Гончаруки, с. Велика Білка 1030
 Гончук Тетяна 307, 563
 «Гопак», повст. *Див.* Хаблюк Роман
 Гора, с. Гусятинського р-ну (тепер в
 скл. м. Копичинці) 254
 «Гора», к-р СКВ, б-к. *Див.* Гв'язда
 Іван
 «Гора», повст. 63
 Горак Володимир 530
 Горак Степан 514
 Горак Теодор 636
 Гораль Теодор 1032
 Горанський, упов. 387, 839
 Горашкін Віктор Максимович 213
 Горб, прис. с. Городище Козівського
 р-ну 432, 443, 833, 836, 976,
 979
 Горбань Григорій 149
 Горбатов, о/у, л-т РО МГБ 193, 208,
 209, 212, 231, 233, 246, 247, 342
 Горбатюк Йосип 527
 Горбатюк Олекса 392
 Горбатюк Осип 393
 Горбач Михайло 104
 Горбач, з с. Стриївка 654
 Горбачевський Павло 40
 Горбачов, о/у 321, 359
 Горбовий Богдан 969
 Горбунов, сл. РО МВД 402, 563, 672,
 789
 Горголь Іван 347
 «Гордієнка», вд. 363
 «Гордієнко», провокатор 45
 Гордій, больш. вистужник 803
 Гордійчук М. 876
 Гордійчук Михайло 876
 Гордійчук Олександр 876
 Гордіянов, упов. 236
 Горевич Іван 878
 Горин Євген 27
 Горин, з с. Кальне 944
 Горинка, с. Кременецького р-ну 126,
 139, 142, 144, 147, 209, 235, 236,
 347, 348, 360, 375, 403, 413,
 556, 783, 877, 1044
 Горинь Теодозія 625
 Горинь, р. 128, 159, 220
 Гори-Стрийовецькі, с. Збарзького
 р-ну 340, 399, 457, 458, 538, 541,
 646, 653, 655, 766, 772, 858, 946,
 951, 1033, 1037, 1038, 1042
 Горів Катерина 256
 Горіховський Осип 122
 Горішна Леоніда 114
 Горішна Параскевія 114
 Горішний Іван 281
 Горішний Микита 860
 Горішний Степан 622
 Горішний Теодор 861
 Горко Наталія 175, 330, 387
 Горлицький, повіт (Польща) 499
 Гормош, упов. 390
 Горобець Анна 878
 Горобець Гринько 780
 Горобець Домка 813
 Горобець Іван Андрійович 813
 Горобець Михайло 813
 Горобець Петро 813
 Горобець Сергій 813
 Горобець, нач. ІБ 893
 Городецький Василь («Топіль») 758
 Городинський, з с. Гаї Великі 431
 Городиський Евстахій 512, 514
 Городиський Микола 514
 Городище Велике, с. *Див.* Городище,
 с. Козівського р-ну
 Городище, с. Зборівського р-ну 117,
 181, 303, 449, 527, 528, 855
 Городище, с. Козівського р-ну 95,
 112, 113, 162, 175, 268, 283, 301,
 316, 317, 331, 384-386, 432, 441-
 443, 515-517, 531, 604, 605, 620,
 622, 623, 711, 832, 833, 835, 836,
 851, 937, 975, 976, 978, 979
 Городний Михайло 841
 Городний, нач. райкомзагу 260

Городниця, с. Гусятинського р-ну 91
 Городниця, с. Підволочиського р-ну
 104, 107, 182, 204, 290, 319, 337,
 375, 399, 419, 455, 865, 868, 953,
 957, 1002, 1003, 1010
 Городницька Г. 271
 Городницький Лівон 872
 Городня Віра 691
 Горонець Ів. 523
 Горохівський Володимир, упов. 896,
 897, 899
 Гороховський, з с. Старий Вишні-
 вець 214, 247
 Горошко Гарасим 803
 Горошко Зінько 803
 Горошко Степан 337, 356
 Горошко Химка 1019
 Горошок Степанія 986
 Горошок Уляна 782
 «Горошок», підп. *Див.* Гершон Григо-
 рій
 Гортівський, завпед. 820
 Горштейн, дир. маслозаводу 95,
 202, 313
 Горянський І. Ф. 89
 Господарський Петро 802
 Готванський Іван 383
 Готманюк Катерина 43
 Готь Михайло 22, 24
 Готь, з с. Глинна 729
 Гоцалюк Василь 645- 647
 Гоцалюк, нач. ОББ 254-257
 «Гоцул», підп. 603
 Гоцуляк, о/у, л-т РО МГБ 109, 171,
 172, 213, 267, 275-277, 323, 324,
 377, 378, 610, 634, 699, 700, 965
 Гочар Іван 545
 Гошко Павло 903
 Гюк Карпо 411
 Грабар Іван 742
 Грабас Євген 722
 Грабас Марія 698
 Грабас Омелян Степанович 289
 Грабас Павло Михайлович 181
 Грабас Павло Семенович 289
 Грабас, гол. РВК 356, 718
 Грабас, істребок 393
 Грабець Михайлина 254
 Грабик Густав 707
 Грабківці, с. Зборівського р-ну 177,
 354, 627, 634, 823, 993
 Грабовець, с. Тернопільського р-ну
 108, 131, 195, 276, 367, 438, 846,
 942, 964
 Грабовскі, упов. 15
 Грабовський Василь 390
 Грабовський Кирило 779
 Грабовський Микола Григорович
 1049
 Грабовський Михайло Григорович
 1049
 Грабовський Петро 680, 779
 Грабовський Петро Іванович 1049
 Град Микола 677
 Града, с. Кременецького р-ну 129,
 154, 188, 207, 208, 224, 243, 244,
 362, 408, 462, 463, 664, 784 786,
 804, 811, 876, 910, 955, 956, 1026,
 1045
 Грайцаровська Наталія 854
 Грам'як Петро 585
 Грам'як Тимко 574
 Грандовський Осип 494
 Гранківська Євгенія 898
 Гранський М. 297
 Грат Евстахій 650
 Гребішков [Гребешков], о/у РО МГБ
 107, 182
 Гребля, прис. с. Вербів Підгаєцького
 р-ну 44
 Грегус Михайло 106
 «Грек», повст. з Золотниківського р-ну
 61, 65
 Грель Ксеня 627
 Грель Трохим 670
 Грендаш Іван 980
 Грендаш Микола 980
 Грендаш Степанія 330
 Греньов, упов. *Див.* Гриньов, упов.
 Греськів Василь 416
 Греськів Михайло 280
 Гресько Софія 694
 Гресько, з с. Розношинці 273
 Греція 164, 312, 397, 408, 423
 Гречанюк Анна 674
 Гречка, упов. 574
 Гречко Михайло Прокопович 328, 439
 Гречко Осип Прокопович 280, 328
 Гречко Прокоп 328
 Гречкосій Іван 46
 Гречкосій, з с. Михайлівка 37
 Гречуха Анна 897

Гречуха Михайло Сергійович, пр.
 президентії ВР УРСР 13, 1047
 Грещук, упов. 766
 Гриб Іван 328
 Гриб Олекса 976, 978
 Гриб Роман 972
 Гриб Федір 704, 707
 Грибачук Оксентій 410
 Грибинчук Володимир 76
 Грибков, упов. 90
 Грибова, с. Лановецького р-ну 412,
 681
 Грибовецька М. 892
 Григольський Петро Данилович 831
 Григоржевич Зеновій 385
 Григорі, хут. с. Добромірка Збаразь-
 кого р-ну 341
 Григорієв, ст. лейт., нач. ІБ 475, 490,
 588, 589, 591, 592, 753
 Григорій, з с. Білокриниця 719
 Григоров Марія 197
 Григорович, учит. 382
 Григус Йосиф 717
 Грикович Василь 647
 Гримайлів, р-н. *Див.* Гримайлівсь-
 кий, р-н
 Гримайлів, смт. Гусятинського р-ну
 262, 548, 551, 554, 658, 895, 896,
 903, 906, 907, 909, 1008
 Гримайлівський, р-н Тернопільської
 обл. 540, 547, 551, 552, 554,
 775, 936, 938, 997, 998, 1003,
 1006, 1010
 Гринтус Богдан 451
 Гринчишин Григорій 751
 Гринчишин Іван 707
 Гринчишин Катерина 170
 Гринчишин Федір 534
 Гринчишин Юліян 198
 Гринчишин Юрій 382
 Гринчук Сидір 745
 Гринчук, емведист 200
 Гриняшко Теодор 27
 Гринь Назар 221
 Гринь Хифоцька 222
 Гриньків Олеся 616
 Гриньківці, с. Шумського р-ну 145,
 192, 212, 231, 232, 246, 784
 Гринько Йосип 220
 Гринько М. 29
 Гринько Семко 187
 Гринько, упов. 561, 566, 938
 Гриньов, упов. 435, 963
 Грицай Осип 336
 Грицай, о. з Залозець 310
 Грицай, учитель 819
 Грицайка, хут. смт. Козлів Козівсь-
 кого р-ну 435
 Грицак Варлаєм Федорович 690
 Грицак Михайло 746
 Грицевич Ліканор 1043
 Грицик Андрій 82
 Грицик Микола 986
 Грицик Петро 668
 Грицин Василь 325
 Грицина Іван 814
 Грицишин Андрій 767
 Грицишин Василь 982
 Грицишин Іван 981
 Грицишин Ксеня 982
 Грицишин Марія 476
 Грицишин Микола 391
 Грицишин Ольга 982
 Грицишин Текля 982
 Грицишин Федір 370
 Грицишин Ярина 982
 Грицівці, с. Збаразького р-ну 544,
 645, 647
 Грицуляк Тетяна 301
 Грицуняк Мирослав 634
 Грицюк Панас 271
 Грицюк, упов., секр. РК КП(б)У 665,
 678, 785, 805, 870, 917
 «Гриць» («Сендзьо»), зв. 759
 «Гриць», б-к 655
 «Гриць», др. 422
 Гришуки, хут. с. Весела Кременець-
 кого р-ну 188, 189, 223, 227, 228
 Гришчук [Грищук] Надія Григорівна
 710
 Грищенко, з МВД 565
 Грищук Василь 343
 Грім Степан 903
 «Грім», зголошенець. *Див.* Поборинюк
 «Грім», підп. 254
 Грінберг, о/у 211
 Гріценко, упов. 448
 Гріша, большевик 78
 Гродський Сидір 668
 Гроза, упов. 550, 656
 Громадюк Сенько 462
 Громляк Іван 289

Громляк Михайло 528
 Громов, май. райвійськкомату 76
 Громовик Дмитро 434
 Гром'як, з с. Ренів 136
 Гром'як, заст. гол. РВК 520, 625
 Гронківська Євгенія 905
 Гронський Б. 864
 Гронський В. 957
 Груба Анна 964
 Груба Марія 383
 Грубий Володимир 170
 Грубий Іван 170
 Грубий Осип 706
 Грубий Федір 368
 «Грубий», б-к. Див. Репецький Микола
 Грубій Степанія 325
 Грубник Василь Карпович 1042
 Грубник Іван Карпович 1042
 Груб'як Іван 574
 Груб'як Михайло 485
 Грудський, гол. РВК 989
 Грунін, 2-ий секр. РК КП(б)У 93, 194,
 312, 351, 415, 613, 696, 698, 699,
 817, 825
 Грухало Юлько 1036
 Груша Андрій 983
 Груша Петро 983
 Грушевський Андрій 548
 Грушевський Михайло Сергійович
 163, 379
 Грушицька Анна 1017
 Грушицька Ксеня 350
 Грушицька Христя 410
 Грушицька Якилина 409
 Грушицький Василь, з с. Гаї 1046
 Грушицький Василь, з с. Кімната 409
 Грушицький Василь, з с. Хотівка 667
 Грушицький Данило 560
 Грушицький Іван Л. 805
 Грушицький Марко 409, 660
 Грушицький Олексій 667
 Грушицький Павло 882, 883
 Грушицький Сарафим Павлович 883
 Грушицький Федір Устимович 1017
 Грушка Петро 774
 Губанов, упов. 458
 Губка Антон 823
 Губка Григорій 506
 Губка, пполк., нач. РО МГБ 113, 134,
 283, 330, 422, 515, 517, 604, 620,
 833, 851, 977
 Губков, мл. л-т, ст. лейт. 260, 261
 Губтик, серж. МВД 435
 Губченко, лейт. РО МВД 658
 Гугус Теодор 984
 Гуда Анна 905
 Гудак, технорук 499
 Гудз Ксеня 277
 Гудз Павло 1003, 1004
 Гудз Степан 1003
 Гудзюк Сергій 345
 Гудзяк Петро 859, 957
 Гудзь Антошка 402
 Гудима Анна 38
 Гудима Володимир, з с. Бронгалівка
 746
 Гудима Володимир, з с. Пальчинці
 857, 924
 Гудима Іван 622
 Гудима Павло 339
 Гудима Петро 101
 Гудима Сава 924
 Гудима Степан 999
 Гудима, пр. РВК 648
 Гудима, упов. 12
 Гудимка Марія 735
 Гудований Володимир, упов. 564
 Гудошнік, 1-ий секр. РК КП(б)У 233,
 375, 404
 Гужда Марія 980
 Гузар Марія 440, 441
 Гузела Іван 517, 709, 980
 Гузела Михайло Константинович 517
 Гузела Петро 514, 621
 Гузела Степан 514
 Гузій Василь 389
 Гузій Параскевія 630
 Гук Микола 278, 325
 Гук Харитон 321
 «Гук», кр. вд. 922
 Гукалівський, ліс (Залозеччина) 523
 Гукалівці, с. Зборівського р-ну 105,
 136, 178, 288, 318, 631, 844, 963
 Гукалюк, з с. Чорнокінецька Воля
 256
 Гуков, нач. ІБ 459
 Гула, з с. Зарубинці 652
 Гулич, з с. Городище 836
 Гулімський Петро 833
 Гуляйпільський, р-н Запорізької обл.
 687
 Гуль Василь 379, 509, 511

Гуль Мирослав 323
Гуль Теодор 907
Гульда Василь 652
Гульда Семен 652
Гулька Євген 972
Гулька Максим 634
Гулька Марія 172
Гулька Микола 547
Гулька Олекса 327
Гулька Яким 703
Гулька Ярослав 972
Гулька, упов. (Великоборківський р-н)
436, 437, 697, 698
Гулько, упов. (Кременецький р-н).
Див. Гульков, упов.
Гульков, упов. 558, 561, 660, 665
Гульоватий, з с. Лучка 300
Гульовська Вулька 892
Гульовський Василь 545
Гульовський Іван 891
Гумбар Анастасія 712
Гумен Петро 990
Гуменна Анна 726
Гуменна Катерина 726, 727, 981,
983
Гуменна Марія 716
Гуменна Христина 176
Гуменний Дмитро 719
Гуменний Клим 482
Гуменний Федір 841
Гуменюк Марія 729
Гуменюк Софія 729
Гуменюк Степан 130, 156
Гуменюк Степан («Хвиля») 308, 309
Гуменюк, фінагент 961
Гумницький, з с. Дубівці 289
Гунда Константин 760
Гундер Василь 577
Гундер Михайло 577
Гунік Онуфрій 630
Гунчак Григорій 389
Гуньоко Андрій 1040
Гуньоков, емведист 616
Гуралечка Василь 1005
Гураль Василь, з с. Покропивна 835
Гураль Василь, з с. Чернихівці 549,
936
Гураль Євген 331
Гураль Казимира 198
Гураль Марія 851
Гураль Михайло 851
Гураль Степанія 851
Гуранський, інсп. райфінвід. *Див.*
Горанський, упов.
Гурбан, з с. Раковець 37
Гурбін Бронислав 37
Гуржеев, о/у, зам. нач. ОББ, нач. РО
МГБ 285, 309, 333, 360, 518, 838,
994
Гуржій, упов. 200
Гурик Богдан 185
Гурин Михайло 376
Гурмоза, упов., пр. РК КП(б)У 112,
162, 200, 201, 385, 417, 504, 605,
622, 623, 709
Гурнік Омелян 188, 224
Гурнік Павло 871
Гурнік Стах 224
Гурніковський Стах 188
Гурська Євгенія 141
Гусак Андрій 789
Гусак І. 296
Гусак, упов., нач. райфінвід. 356,
393, 394, 448
Гусарчук Ілько («Рись») 920
Гусятин, р-н. *Див.* Гусятинський, р-н
Гусятин, смт. Тернопільської обл. 90,
92
Гусятинський, р-н Тернопільської
обл. 90, 898, 998
Гута Степан 148
Гутисько, с. Бережанського р-ну 7,
13, 274, 480
Гуцало М. 782
Гуцало Микола 896
Гуцало Олександр 782
Гуцало Телімон 874
Гуцало Теодор 82, 83
Гуць Роман 852
Гуща, урочище (Бережанщина) 758
Гушак, ліс (Почаївщина) 790, 791
Гушанки, с. Підволочиського р-ну
374, 424, 649, 650, 769, 891, 892,
893

Г

Г'в'язда Григорій 892
Г'в'язда Іван («Гора») 1008, 1009
Голяш Іван 750
Голяш Марія 481
Голяш Семен 16
Голяш Танька 18

Д

- Давида Михайло 761
Давиденко, о/у 426
Давидківці, с. Чортківського р-ну 257
Давидов, упов., дир. МТС (Велико-борківський р-н) 195, 436
Давидович Зиновій 440
Давидок Ралко Прокопович 530, 938
Давідов, упов. (Гримайлівський р-н) 547
Давосир Іван 746
Дайчак Евдокія 167
Дайчак Лев 391
Дайчак Олексій 286
Далекий Схід 277, 610
Далекосхідні, р-ни (Росія). *Див.*
Далекий Схід
Далекосхідні, трудові табори 172
Далик Михайло 523
Данельчик Кирик 668
Данилевич Емілія 1036
Данилишин Володимир 519
Данилишин Пелагія 33
Данилишин Петро 254
Данилів Василь 452, 623
Данилів Іван 53
Данилів Петро 842, 844
Данилівна Галина, зав. клуб. 567
Данилівці, с. Зборівського р-ну 115, 285, 390, 433, 505, 507, 518, 715, 981, 982, 983, 994
«Данилко», б-к 360
«Данило», к-р тер. б-ки 887
Данилов, упов. 862
Данилюк Василь 667
Данилюк Василь М. 987
Данилюк Віра 876
Данилюк Іван 987
Данилюк Іларіон 350
Данилюк Ілько 896
Данилюк Павло 892
Данилюк Стах 963
Данилюк Стах Григорович 963
Данилюк Степан 448
Данилюк Степанія 394
Данилюк, з с. Пальчинці 999
Данильчик Кирик 1030, 1043
Данильчик Поліфора 680
Данильчук Кирило 558
Данілов, емведист 143
«Данко», підп. з Бережанського р-ну 21
«Данко», повст. з Копичинецького р-ну 248
Данчук, зав. райВНО 324, 429
Дарка, з с. Шушківці 401
Дармограй Гарійон 465
Дармориз (Дарморис), секр. РВК 975, 978
Дарморіз Микола 28
Дарчук Евдокія 504
Даткун Василь 194
Даткун Онуфрій 194
Даховенко, емведист 889
Дац, упов. 249
Дацак Іван 376
Дацик Анна 429
Дацик Євген 323
Дацик Микола 510
Дацків Емілія 626
Дацко Михайло 280
Дацко Михайло Петрович 833
Дацко Петро 833, 836
Дацюк Дем'ян 763, 774
Дацюк Петро 343
Дашава, м. Стрийського р-ну Львівської обл. 266, 314, 397, 398, 554, 867
Дашевська Анна 859
Двигайло Д. 124
Двигайло Дмитро 1040
Двигайло Марія 1041
Двигайло Степан 1032, 1041
Двигайло Я. 124
Двигал Федір 123
Двіжак Луцько 410
Двійний Михайло 630
Двінюк М. 1024
Двірець, с. Кременецького р-ну 155, 188, 208, 224, 243, 462, 565, 812, 874, 882
Двірці, с. Бережанського р-ну 52
Двориска, хут. с. Раковець Тереховлянського р-ну 583
Дворища, хут. с. Поручин Бережанського р-ну 581
Дворіччя, с. Тереховлянського р-ну 97, 132, 141, 172, 173, 198, 278, 300, 315, 326, 327, 431, 450, 503, 514, 531, 536, 604, 616, 620, 705, 822, 830, 831, 847, 933, 962, 970, 972

Дворянський Михайло 446
 Дебенко, учителька 863
 Дедеркали (Дедеркальський), р-н.
     Див. Великодедеркальський, р-н
 Дейнега Антон 393
 Дейнега Марія 526, 528
 Дейнега, упов. 831
 Дейнека Осип 957
 Дейнека, комс. 88
 Дейчак Лев 446
 Декайло Олекса 353
 Деканов, сл. 23, 29, 580
 Делетжанчук Олена 622
 Дембіцька Наталія 512
 Дембіцький Михайло 646
 Дембіцький Теодор 268
 Дембіцький, з с. Гори Стрийовецькі
     1038
 Дембовський Юлько 796
 Демборинський Олекса 354
 Демборинський П. 354
 Дембрович Іван 369
 Демид Орест 864, 956
 Демид Петро 755
 Демидась Петро 609
 Демидась Роман 511
 Демидась Степан 510
 Демидяк Василь 837
 Демидяки, хут. с. Озерна Зборівсь-
     кого р-ну 445, 520
 Демків Анна 470
 Демків Григорій 299
 Демків Лев 201
 Демків Марія 437
 Демків Михайло 698
 Демко Текля 803
 Демко, з с. Чагарі-Збараські 763
 Демкович Петро 625, 626
 Демня, с. Бережанського р-ну 29,
     480, 744
 Демчан, упов., гол. райзамвід. 371,
     398, 419, 420
 Демченко, о/у РО МВД 879, 883
 Демчишин, з с. Нижбірок 91
 Демчук Іван 696
 Демчук П. 124
 Демчук Петро 629
 Демчук Семен 630
 Демчук Степан 620
 Демчук Фелिमон 346
 Демчук Юлія 124
 Демчук, з с. Плавуча Велика 507
 Демчук, упов. 86
 «Дем'ян», повст. 633, 640
 Дем'янчук Павло 862
 Дем'янчук Семен 865
 Денег Софія 721
 Денег Юлько 39
 Денека Павло 22, 30
 Денис Демко 715
 Денис Петро 433, 443
 Денисів [Денісов], 1-ий секр. РК
     КП(б)У 386
 Денисів, с. Козівського р-ну 41, 98
     113, 114, 134, 135, 175, 210, 282,
     301, 317, 329, 431, 432, 440, 441,
     443, 450, 504, 505, 514, 516, 605,
     622-624, 710-712, 832, 834-836,
     849, 939, 973-976, 978, 979
 Денисівські, хутори (Козівщина) 452
 Денисюк Андрій 350
 Денисюк Анна 285, 519
 Денисюк Іван 350
 Денисюк Олекса 875
 Денисюк Ольга 285
 Денисюк, секр. РВК 310
 Денісов, о/у, кап. РО МГБ 121, 122,
     184, 204, 290, 291
 Деньчук Анна 343
 Деньчук Олександр 343
 Денас, з с. Стриганці 8, 20, 51
 Депутат Степан 281
 Дергачов, упов. 574, 575
 Деревенський Антон 284
 Деревляна Євгенія 696
 Деревляна Магда 696
 Деревляний Василь 696
 Деревляний Володимир 703
 Деревляний Степан 723, 825
 Дерев'яга, упов. 234
 Дерев'яно Володимир 382
 Дерев'яно Еміліян (Омелян) 326, 382
 Дерев'яно Іван 80
 Дерев'яно, інсп. райВНО 853
 Деренівка, с. Теробовлянського р-ну
     82
 Деренюк Михайло 76
 Дерех Петро 639
 Дереші, хут. с. Хотівка Кременець-
     кого р-ну 130, 156, 224, 806
 Держирука Трохим 337
 Дерицький, провокатор 483

Деркач Володимир 977
 Деркач Петро 632
 Деркач, о/у 746
 «Деркач», пр. СБ 42
 Дерлиця Іван 699
 Дерлиця Михайло, з с. Баворів 964
 Дерлиця Михайло, з с. Застав'є 379
 Дерлиця Роман 323
 Дерлиця Роман, нач. ІБ 379, 415
 Дехніч, упов. 663
 Дехтяров, упов. 734
 Деев, серж. РО МГБ 364
 Джаловський Стратон 127, 151
 Джаловський Федір 400
 Дженджериста Степанія 619
 Дженджериста Марія 514, 704
 Дженджериста Наталка 619
 Дженджеристий Василь, упов., дир.
 райпотребсоюзу 97, 173, 267,
 278, 300, 316, 326, 368, 423, 431,
 503, 512, 617-619, 847, 848, 968
 Дженджеристий Григорій 704
 Дженджеристий Микита 383
 Дженджеристий Михайло 503
 Дженджеристий Степан 173
 «Джеря», повст. 211
 Джигайло Олександр 872, 873
 Джигало Степан 656
 Джигаль Іван 647
 Джойла Василь 16
 Джула Богдан 973
 Джуль Наталія 338
 Джумак Анна 742
 Джуровський Франко 59
 Джюда Юстин. *Див.* Джюда Юстин
 Дзвиняча, с. Збаразького р-ну 465,
 677, 942
 Дзвін Іван 334
 Дзвіняк Михайло 11
 Дзвіняк Степан 11
 Дзвітовський Петро 181
 Дзвон Дмитро 388
 Дзецюх В. 599
 Дзигар Евстахій 828
 Дзілінська Степанія 281
 Дзіндзяк, з с. Остап'є 1003
 Дзісь Варвара 391
 Дзюба Іван С. 987
 Дзюба Марія 286
 Дзюбак Василь 580
 Дзюбак Михайло 12
 Дзюбак, міліціонер 15
 Дзюбан, з с. Мишковичі 988
 Дзюбановський Дмитро 972
 Дзюбановський Михайло 617
 Дзюбановський, з с. Великі Гаї 513
 Дзюбанський Степан 38
 Дзюбатий Михайло 504
 Дзюбенко, упов., зав. райземвід.
 644, 895
 Дзюбинський, пр. рай. ред. 301
 Джюда Юстин 1004, 1008
 Дзюрман Степан 82
 Дзюрчиха, упов. 793
 Дзядик Іван Іванович 180
 Дзьоба Іван, з с. Вертелка 632
 Дзьоба Іван, з с. Мшанець 289
 Дзьоба Михайло 335
 Дзьоба Юліянка 985
 Дзьобак Теодозій 589
 Дзьобак, упов. 734
 Дзьобас Карпо 273
 Дзьобас Сидір 273
 Дзьордзь Павло Мартинович 983
 Дибще, с. Козівського р-ну 43, 71,
 473, 489, 494, 574, 575, 749, 756,
 761
 Дивиняк Михайло 23
 Дивиняк Петро 22
 Дивиняк Степан 23
 Дигідь Іван 485
 Дигідь Мирон Іванович 486
 Дидик Іван, з с. Стриганці 14
 Дидик Іван, з с. Шили 545
 Дидик Степан 10, 12
 Дидьо Василь 448
 Дика Ольга 389
 Дикий Іван, з с. Волиця 478
 Дикий Іван, з с. Мшана 522, 715
 Дикий Іван, з с. Рогачин 26
 Дикий Михайло 332
 Дикун Василь 914
 Дикун Євка 914
 Дикун Карпо 560, 914
 Дикун Оля 914
 Дикуна Пилип 914
 Дилявська Марія 577
 Диміч Семен 191, 240
 Димчук Григорій 864
 Дирипаска (Дерипаска), о/у РО МГБ
 33, 34, 37-39
 Диць Василь 342

Дицьо Йосип 525
 Дичків, с. Тернопільського р-ну 266,
 314, 351, 510
 Дичко Дмитро Павлович 511, 512
 Дичко Микола 967
 Дичко Степан 972
 Дишлюк Захарій 341
 Діброва, с. Збараського р-ну 159,
 426
 Діброва, хут. с. Великий Раковець
 Збараського р-ну 212
 Діброва, хут. с. Жолоби Кременець-
 кого р-ну 189, 225, 1023
 Діброва, хут. с. Раковець Збарась-
 кого р-ну 247
 Діброва, хут. с. Савчиці Кремене-
 цького р-ну 362
 Діброва, хут. с. Синява Збараського
 р-ну 647
 Діброва, хут. с. Шимківці Збарась-
 кого р-ну 426, 1032
 Діброва, хут. с. Шумляни Підгаєць-
 кого р-ну 579, 754
 Діденко Микола Данилович 925
 Дідик Володимир 717
 Дідик Іван, з с. Загір'я 318
 Дідик Іван, з с. Монилівка 718
 Дідик Мар'ян 862
 Дідик Михайло, з с. Вел. Загайці 404
 Дідик Михайло, з с. Кудобинці 841
 Дідик Михайло, з с. Нараїв 571
 Дідик Оліта 404
 Дідик Павло, з с. Коршилівка 303,
 930
 Дідик, пом. 801
 Дідова, хут. с. Красносільці Збара-
 зького р-ну 183, 339, 647
 Дідоренко, упов. 967, 970
 Дідук Ананій 193, 235
 Дідук Уліта 169, 236
 Дідуник Осип 40, 746
 Дідуренко, упов. 368, 381
 Дідух Василь 615
 Дідух Василь Степанович 277
 Дідух Іван, з с. Романівка 509, 698
 Дідух Іван, з с. Чернелів-Руський 170
 Дідух Михайло 52
 Дідух Ольга 513
 Дідух Павлина 702
 Дідух Степан 277, 702
 Дідух Танас 544
 Дідушок Іван 310
 Діжовський, з с. Великий Ходачків
 210
 Ділай Йосип, з с. Оліїв 720
 Ділай Йосип, з с. Ренів 429
 Ділай Михайло 39
 Дільний Василь, з с. Байківці 378
 Дільний Василь, з с. Чорторя 112
 Дільний Ілько 829
 Дільний Ярослав 828
 Дільний, упов. 635
 Дітківці, с. Зборівського р-ну 115,
 116, 288, 289, 303, 319, 356, 392,
 419, 436, 448, 535, 845, 855, 985-
 987, 993
 Діткун Василь Ількович 983
 Діхтярук Михайло 344
 Діхтярук Петро 679
 Дмитерко М. 984
 Дмитерко Микола 298, 827
 Дмитерко, переселенець 587
 Дмитренко Григорій Семенович 118
 Дмитренко Іван, упов. 898, 903
 Дмитренко, дир. школи 532, 821
 Дмитришин А. 343
 Дмитришин Василь 389, 523
 Дмитришин Григорій 506
 Дмитришин Йосип 831
 Дмитришин Лука 352
 Дмитришин Микола 343
 Дмитрів Микола 115
 Дмитрів Юрко 587
 Дмитрієв, дир. МТС 666, 679
 «Дмитро», окр. реф. проп. 655
 Дмитров, дир. МТС. Див. Дмитрієв,
 дир. МТС
 Дмитрусь Мартин 326, 972
 Дмухавець, с. Бережанського пов.
 Див. Дмухівці, с. Козівського р-ну
 Дмухівці, с. Козівського р-ну 98, 133,
 386, 443, 517, 622, 623, 708, 710,
 711, 834, 962, 974, 977-979, 989
 Дніпропетровська, обл. 133, 402
 Добридень Анастасія 1036
 Добровацький Микита 118
 Доброводська Катерина 722
 Доброводський Микита 723
 Добровольська Анна 605
 Добровольський Едик 337, 400
 Добровольський Микола 664, 665
 Добровольський Петро 827

Добровольський Юрко 342
 Добровольський, упов. 585
 Добромірка, с. Збаразького р-ну 342, 373, 394, 395, 545, 769, 858, 860, 866, 889, 891, 1041
 Добромірський, ліс (Збаражчина) 341, 394
 Доброхлоп Микола 889
 Добущак Михайло 630
 Довбуш, упов. 258
 «Довбуш», др. 452
 «Довбуша», вд. 364
 Довга Долина, місц. (Збаражчина) 422
 Довгалюк Григорій 804
 Довгаль, упов., зав. райуповмінзагу 164, 203, 269, 288, 309, 334, 501, 631, 717, 720, 821, 842, 843, 855, 945
 Довгань Анна 303
 Довгань Гнат 869
 Довгань Дмитро 841
 Довгань Іван 165
 Довгань Лука 547
 Довгань Марія 896, 898
 Довгань Павло 248
 Довгань Тимко 248
 Довгань, з с. Вертелка 107
 Довгань, зав. уповмінзагу. *Див.*
 Довгаль, упов., зав. райуповмінзагу
 Довге, с. Теремовлянського р-ну 82
 Довгий Микола 649
 Довгий, зав. райпромкомб. 357, 358
 Довгошия Павло Гр. 770
 Довгошия Петро Павлович 770
 Довжанка, с. Тернопільського р-ну 112, 134, 162, 200, 281, 282, 332, 385, 416, 432, 442, 443, 504, 514, 621, 624, 635, 693, 709-711, 818, 831-835, 951, 977, 980, 989
 Довжок, хут. с. Башківці Шумського р-ну 342, 358
 Довудтон, лейт., ст. л-т РО МГБ 389, 390, 433, 444, 627
 Догляд, упов. 85
 Додик Іван 398
 Додик Мартин 651
 Дожук Микола 983
 Доли, хут. с. Купчинці Козівського р-ну 175, 210, 836, 977
 Долина, хут. с. Рогачин Бережанського р-ну 480, 578, 598
 Долинський Олександр 192, 239, 464
 Долинський Яків («Борис») 363, 364, 425
 Долішна Павлина 198
 Долішна Софія 516
 Долішний Іван, з с. Домаморич 516
 Долішний Іван, зголош. з с. Волиця 25, 477, 478
 Долішний Микола 113
 Долішний Степан 516
 Долішний Степанія Миколаївна 113
 Долішній Микола 622
 Доля Анастасія 385
 Доля Василь, з с. Таурів 711, 831, 836
 Доля Лев 330
 Дольний Володимир 378
 Дольний Юрко 181
 Домаморич, с. Тернопільського р-ну 113, 114, 134, 174, 200, 201, 283, 284, 317, 331, 354, 369, 387, 416, 417, 440, 441, 443, 504, 505, 516, 620-622, 636, 709, 973
 Доманинка, хут. с. Бережанка Лановецького р-ну 167, 207, 216, 218, 242, 359, 367, 558, 670, 929, 1028
 Домарецький Осип 826
 Домборинський Василь Іванович 440
 Домбрович Володимир, з с. Кривки 707, 724, 952
 Домбрович Іван, з с. Ладичин 416, 829
 Домбровський, з с. Рудники 576
 Домінік Анастасія 76
 Домко Василь 384
 Домна, нач. ІБ 113
 Домницький Дмитро 675
 Домчук А. 401
 Домчук Методій 320, 401
 Дон, р. 313
 Донбас 13, 25, 26, 28, 29, 43, 58, 68, 107, 108, 113, 139, 149, 166, 167, 170-172, 176, 179-181, 183, 192, 200, 201, 207, 214, 238, 247, 260, 261, 267, 269, 274, 278, 280, 282, 283, 288, 290, 292, 293, 296, 300, 303, 306, 323, 325, 326, 330-332, 337, 339, 340, 344, 349, 350, 354,

- 360, 377, 385, 388, 394, 402, 420,
437, 441, 442, 450, 466, 471, 472,
481, 482, 514, 515, 519, 522, 524,
526, 530, 532, 533, 535, 542, 546,
549, 550, 551, 553, 557, 561, 564,
587, 593, 595, 606, 608, 612, 620,
621, 627, 631, 645, 653, 670, 677,
698, 709, 711, 722, 746, 753, 755,
758, 760, 790, 797, 815, 821, 832,
836, 837, 842, 844, 845, 849, 854,
867, 878, 879, 883, 891, 892, 898,
909-911, 915, 916, 919, 923, 926,
928, 933, 935, 936, 943, 954, 957,
959, 964, 967, 968, 969, 971, 974,
976, 977, 986, 988, 990-994, 999,
1005, 1014
- «Донбасник», підп. *Див.* Бартків Василь
«Донець», підп. з с. Деренівка 83
Донецька, обл. 1049
Донцов, 1-ий секр. РК КП(б)У 116
Донцов, пр. редакції 83
Дончик Григорій Семенович 716
Доптюх Дмитро 114, 516
Доптюх Іван 973, 974
Допчак Григорій 258
Дорожинський Ілля 287
Дорожинський Йосип 973
Дорожинський Павло 972
Дорожинський, з с. Чортория 112
Дорожинський, упов. 970
Доротій Євген 891
Дорош Анна 622
Дорош Еміліян 380
Дорош Кіндрат 416, 706, 830
Дорош Осип 202
Дорош Петро 172
Дорош, нач. ІБ 357
Дорош, о. 694, 695
«Дорош», повст. 337
«Дорошенко», кущ. 211, 245, 246
Досень Евстахія 702
Доскоч Михайло 828, 831
Доскоч Олекса 370
Доскоч Юлія 45
Дочар, токар 822
Дощик Омелян 411
Драбик Анна 8
Драбик Богдан 416
Драбик Володимир 10
Драбик Іван 969
Драбик Михайло 9
- Драбинястий Михайло 74
Драбський Клим 750
Драганівка, с. Тернопільського р-ну
432, 440, 443, 505, 515, 621
Драганчук Михайло 433
Драгінов, секр. РВК 651
Драгоманівка, с. Козівського р-ну
114, 175, 210, 282, 331, 387, 431,
443, 516, 534, 621, 622, 624, 711,
836, 977
Дранчук Федір 879
Драпалюк Анна 272
Драпалюк Володимир 272, 349
Драпаченко Наталія, прокурор 132,
197, 280, 829, 848
Драпінський Семен 523
Древінський Павло 722
Древницький Панас 716
Древняк Степан 649
Дреп, упов., зав. райшляхвід. 379,
614
Дрига, кап. РО МГБ 1045
Дрига, упов. 400
Дригуш Гринько 80
Дригуш Катерина 79
Дригуш Микола 80
Дригуш Петро 79
Дриців, с. Бережанського пов. *Див.*
Надрічне, с. Бережанського р-ну
Дриців, с. Монастирського р-ну.
Див. Підлісне, с. Монастири-
ського р-ну
Дроб, зав. райшляхвід. *Див.* Дреп,
упов., зав. райшляхвід.
Дробик Андрій 727
Дроган, дир. спиртзаводу 310
Дрогомирецький (Дрогомірецький)
Дмитро 547, 896, 897, 905
Дрозд Василь 661
Дрозда Марія 694
Дроздов, емг'єбіст 256
Дроздов, кап., нач. райвоєнкомату
761
Дроздовський Іван 465
Дроздовський Микола 465
Дроздовський Омелян 459, 549, 936
Дроздовський Степан 293
Дрочук Михайло 859, 957
Дружинін, секр. ОК КП(б)У 89
«Дружній», повст. 855
Друзь Марко 783

Дручко Олекса 844
 Дручко Теодор 844
 Дручок Іван 138
 Дручок Йосиф 178
 Дручок Михайло 984
 Дручок Олекса 524
 Дряпак Павло 717
 Дубас Богдан 286
 Дубас Григорій 177
 Дубельт Агафія 622, 624
 Дубельт Василь 605
 Дубельт Михайло 282, 849
 Дуби, хут. с. Будилів Козівського р-ну 587
 Дуби, хут. с. Яблунівка Підгаєцького р-ну 589
 Дубина Марія 987
 Дубина, хут. с. Вертелка Зборівського р-ну 984, 985
 Дубина, хут. с. Коржківці Лановецького р-ну 344
 Дубина, хут. с. Кут Гусятинського р-ну 1003
 Дубицька Катерина 285
 Дубицький Антон 630
 Дубівці, с. Тернопільського р-ну 118, 180, 181, 203, 270, 289, 311, 337, 394, 449, 525, 527, 603, 632, 633, 639, 721, 722, 730, 845
 Дубінський, упов. 400
 Дубківці, с. Гусятинського р-ну 898
 Дубницький Роман 579
 Дубова, хут. с. Комарівка Кременецького р-ну 568, 1023, 1035
 Дубовенко, дир. школи 865
 Дубовий Іван 625
 Дубовий Михайло 271
 Дубовий Прокоп 783
 Дубовий Степан 804
 Дубовська, суддя 506, 519, 521, 625, 727
 Дубовський, упов. 629, 840, 851, 960, 981
 Дубровський Якуб 791
 Дубський Юліян 611, 612
 Дубчак Ілько 78
 Дубчак Михайло 577
 Дубчак Ольга 744
 Дубчакова Долина, місц. 722
 Дуда Микола 743
 Дудар Григорій 280, 281
 Дудар Іван 203
 Дудар Михайло 618
 Дудар Олекса 328
 Дудар Осип 328
 Дудар Павло 630
 Дудар Ядвига 982
 Дудар, з с. Білинівка 905
 Дудар, з с. Капустинський Ліс 339
 Дударчук Анна 409
 Дудин Іван 107
 Дудка Микола 543
 Дудка Михайло 85
 Дудко Анна 455
 Дудніков, упов. 571
 Дудрак Іван 553
 Дудун Михайло 746
 Дудченко, упов. пр. РК КП(б)У 400-402, 795, 813, 918, 919
 Дудченко, учит. 388
 Дулеба Дмитро 733, 734
 Дуліга Олекса 973
 Дума Іван Антонович 181
 Дума Михайло 572
 Дума Осип 115, 519
 Дума Степан 301
 Думанська Марія 648
 Думанський П. 860
 Думанський Т. 889
 «Думи», куш. боївка 64
 Дунаїв, с. Кременецького р-ну 129, 155, 188, 189, 208, 225, 228, 244, 410, 790, 804, 882, 910, 918, 924, 1023
 Дунаїв, с. Перемишлянського р-ну Львівської обл. 14
 Дунай Петро 366
 «Дунай», др. 493
 «Дунай», ланк. *Див.* Винничок Володимир
 «Дунай», повст. з Лановецького р-ну. *Див.* Гоменюк Казимир
 «Дунай», повст. з Почаївського р-ну 211
 Дундій Пилип 345
 Дупак Богдан 198
 Дурановська Марія 879
 Дурановський Григорій 789
 Дурденко, нач. ІБ, сл. РО МВД 578, 740
 Дуришвіт Дмитро 7
 Дурчак Василь 751

Дусановський Михайло 514
Дусановський Ярослав 708
Дуся, упов. 410
Дутков, о/у, кап. РО МГБ 583, 593,
745-749
Дух Микола 898
Духів, с. Кременецького р-ну 103,
129, 155, 188, 192, 208, 225, 238,
244, 375, 408, 557, 565
Дуцик Леонтій 878
Дуцик Павло 661
Душенко (Душенько), упов. райупов-
мінзагу 269, 824
Душенко Микола 392
Душка Петро 171
Душко Михайло Осипович 337
Дюбенко, упов. 454
Дюпен Олександр 791
Дядик Іван 632
Дядик Петро 180
Дядько Дмитро 167
Дядько Евдокія 553
Дяк Марія 587
Дяк, з с. Вищі Луб'янки 292
Дяків Анна Іванівна 982
Дяків Іван 982, 983
Дяків Михайло 842, 844
Дяків Павло 284
Дяків Параскевія Іванівна 982
Дяків Пилип 100
Дякович Степан 30
Дяченко, упов. 394
Дячина Ліон Ліканорович 781
Дячишин Параскевія 837
Дячук Касіян 1030
Дячук Максим («Сірко») 686
Дячук Павло 615
Дячук Танас 159
Дячун Василь 206
Дячун Володимир Прокпович 616
Дячун Іван 171
Дячун Микола 607, 615
Дячун Павло 607
Дячун Прокоп, з с. Смиківці 616
Дячун Прокоп, з с. Стегниківці 171
Дячун Теодор Григорович 109
Дячун Теодор, з с. Івашківці 340
Дячун Теодор, з с. Стегниківці 171
Дячун Ярослав 186
Дячун, з с. Івашківці 645
Дячун, упов. 267, 380, 509, 658

Е

Евгенія Федорівна, вчителька 862,
957
Европа, Східна 312
Ельцов (Єльцов), упов. 673
Емведисти. *Див.* МВД
Емгебисти (емгебісти). *Див.* МГБ
(МГБ)
Емілянов [Ємельянов], майор 75
Енгельс, Фрідріх 264, 785
Енкаведисти. *Див.* НКВД
Енкагебисти (енкагебісти). *Див.*
НКГБ (НКГБ)
Есбісти. *Див.* ОУН, СБ
Ефенчук Євдоха 558
Ефімов, о/у РО МГБ. *Див.* Єфімов,
о/у РО МГБ

Є

Євреї 95, 176, 202, 214, 310, 313, 381,
387, 388, 404, 524, 532, 627, 683,
775, 812, 821, 839, 867, 898, 959,
961
Євсєєв Є. І., 2-ий секр. РК КП(б)У 89
Євсієва [Євсєєва], дир. палацу піо-
нерів 88
Євтушенко, 3-ій секр. РК КП(б)У
897, 899, 907
Єрмілін, упов. 102, 149, 151
Єфімов, большевик 117
Єфімов, о/у РО МГБ 118, 119, 211,
448, 449, 526, 986

Ж

Жабиня, с. Зборівського р-ну 370,
388, 433, 507, 522, 841
Жадченко, о/у, кап. РО МГБ 127, 160,
191, 240, 241, 242, 271, 296, 297,
350, 363, 426, 815
Жажель, упов. 273, 642, 645
Жажчук Василь 617
Жандармерія УПА. *Див.* УПА, ВПЖ
«Жар», провокатор. *Див.* Магдій Ва-
силь Йосифович
Жарик Михайло 976
Жариквас Я. 654
Жаровський, з с. Зарубинці 862
Жатченко, о/у. *Див.* Жадченко, о/у,
кап. РО МГБ
Жданов, емведист 250
Жданов, упов. 777, 781

Жежель (Жежіль), упов., зав. райВНО. *Див.* Жажель, упов.
 Железницький Пилип 912
 Желінський Карл 416
 Желінського Іван 616
 Жепчук Василь, уч. РО МВД 110, 173
 Жеребки 1 (Жеребки Перші, Жеребки Королівські), с. *Див.* Жеребки, с. Підволочиського р-ну
 Жеребки 2 (Шляхоцькі, Шляхетські), с. *Див.* Жеребки, с. Підволочиського р-ну
 Жеребки, с. Підволочиського р-ну 183, 771, 865, 957, 1006
 Жеребков, мл. лейт. 735
 Жеребний Богдан 442
 Жеребний, провокатор 986
 Жиба Григорій 282
 Живчак Іван 396, 891
 Жигайло Анна 128, 158
 Жигулін, о/у, л-т РО МГБ 127, 154, 241, 881
 Жидак Андрій 547
 Жидзьо Ксеня 970
 Жиди. *Див.* Євреї
 Жила Євгенія 1037
 Жилан Семен Миколайович 117
 Жилка, з с. Устечко 363
 Жилко А. 297
 Житинська Марія 985
 Житинська, з с. Вел. Гаї 381
 Житинський, з с. Велика Березовиця 369
 Житомирська, обл. 274, 455, 539
 Житомирщина 489
 Жмудзінська Анна 767
 Жмурко Василь 110
 Жмурко Володимир Павлович 828
 Жмурко Іван («Орест», «808») 758
 Жмурко Марія 634, 946
 Жмурко Михайло 94, 439
 Жмурко Олена 383
 Жмурко Ольга 352
 Жовнівка, с. Бережанського р-ну 24, 26, 27, 29, 30, 53, 54, 744
 Жовтінов (Жовтніков), нач. РО МВД. *Див.* Жолтніков, нач. РО МВД
 Жовтневе, с. Тернопільського р-ну 377, 430, 438, 530, 603, 608-610, 614, 615, 691, 701, 817, 938, 965
 Жовтовська Сарафіна 560
 Жолоби, с. Кременецького р-ну 225, 462, 464, 465, 565, 660, 664, 666, 678, 793, 804, 812, 870, 875, 917
 Жолобки, с. Шумського р-ну 343, 358, 1045
 Жолтніков, нач. РО МВД 116, 180, 181, 289
 Жор, з с. Красносільці 273
 Жорка, большевик 755
 Жужман, дир. бібліотеки 88
 Жужома, пр. МК КП(б)У 89
 Жук Атаназій 448
 Жук Василь 859, 957
 Жук Іван 525
 Жук Катерина 546
 Жук Н. 188
 Жук Нестор Романович 893
 Жук Ольга 341
 Жук П., нач. ІБ 208, 245
 Жук Роман 893
 Жук Юліян 526
 Жук Я. 239
 Жук, з с. Криве 652
 Жукавець, нач. ІБ 735, 748
 Жукевич Микола 32, 39
 Жукевич Юзефка 32
 Жукевич Ярослав 171
 Жуків, с. Бережанського р-ну 7, 9, 12, 14, 19, 21, 23, 25-30, 471, 478, 480, 579, 581, 582, 596, 741, 744
 Жуківці, с. Зборівського р-ну 309, 371, 388, 624, 627, 630, 713, 716, 823, 841, 980, 982, 983
 Жуківці, с. Лановецького р-ну 216, 463, 465, 558, 562, 670, 681, 787, 789, 807, 1018, 1019, 1028, 1030
 Жуков Георгій Костянтинович, рад. маршал 553
 Жуков, нач. РО МГБ 79, 80
 Жуков, о/у РО МГБ 342, 344, 359
 Жуков, упов. 218, 270, 462, 558, 566, 661, 671, 786, 794, 795, 871
 Жукове с. *Див.* Жовтневе, с. Тернопільського р-ну
 Жуковська Розалія 441
 Жуковський Василь 966
 Жуковський Мирослав 620, 624, 856
 Жуковський Юрій 330
 Жукотиха, з с. Глібів 904
 Жулинський, з с. Вертелка 335

Жулінський Василь 383
Жулінський Іван 619
Журавльов, пр. РК КП(б)У 204
Журак Володимир 182
Журак Іван 842, 844
Журак Ольга 336
Жураковський Іван 520, 940
Жураковський Микола 519, 939
«Журба», др. 247
«Журба», повст. 213
Журбела Йосип 976
Журик Іван 984
Журц, упов. 91
Жученко, 1-ий секр. РК КП(б)У 251, 254
Жюжев Максим 684

З

За Рудою, хут. с. Озерна Зборівського р-ну 177
Забара, с. Шумського р-ну 322, 1045
Забарська Маланія 783
Забарський Михайло 632
Забензула, з с. Забойки 417
Заберезки, хут. с. Ценів Козівського р-ну 736
Заберізки, с. Козівського р-ну 16, 574, 594, 750, 756
Забитівський Іван 115, 841
Забитківський Григорій 841
Забінець Михайло 252
Заблоцька Анна 828
Заблоцька Марія 379
Заблоцький Василь 436
Заблоцький Володимир 511
Заблоцький Григорій 827
Заблоцький Дмитро 502
Заблоцький Михайло 261
Заблоцький Нестор 298
Заблоцький Степан, з с. Застав'є 436
Заблоцький Степан, з с. Новий Роговець 293, 422, 653
Заблоцький, з с. Буцнів 705
Забойки, с. Тернопільського р-ну 98, 114, 134, 174, 201, 282, 301, 330, 386, 417, 514, 517, 601, 621, 622, 624, 635, 709-712, 819, 833, 835, 836, 850, 959, 974, 976-980, 989
Заболотний, хут. с. Вертелка Зборівського р-ну 391, 447, 525
Заболото, хут. с. Великі Загайці Шумського р-ну 237
Заболотці, хут. с. Синівці Лановецького р-ну 222
Заборський Дмитро 446
Заборський Іван 984
Забосютний Степан 338
Забрамний, упов. 560, 677
Забурська З., упов. 771
Завадівський Іван 594
Завадський Павло 730
Завалів, с. Підгаєцького р-ну 49, 486, 490, 576, 577, 588, 589, 591, 595, 737, 754, 756, 757
Завалівські, ліси (Підгаєччина) 753
Завацький Іван 331
Завединський Михайло 528
Завертна Марія 284
Заверуха Андрій 554, 555
Заверуха Іван 623, 708
Заверуха Марія Степанівна. *Див.* Кравчук Марія Степанівна
Заверуха Степан 900
Заверюха, упов. 106, 391
Завидинський Іван 393
Завидков'як Антон 983
Завируха Василь 39
Зависока Гора, хут. с. Вертелка Зборівського р-ну 446
Зав'ялий, о/у РО МГБ. *Див.* Зав'ялов, о/у РО МГБ (Радивилівський р-н)
Зав'ялов, емведист (Заложцівський р-н) 523, 533, 639
Зав'ялов, о/у РО МГБ (Радивилівський р-н) 189, 227, 805, 876
Загаєччина, хут. с. Великі Загайці Шумського р-ну 148
Загалюк Галина 722
Загалюк Петро 723
Загвоцький Атаназій 384
Загибайло Йосип 997
Загибайло Михайло Михайлович 997
Загірці, с. Лановецького р-ну 125, 146, 232, 233, 272, 295, 346, 793, 913
Загір'я, с. Зборівського р-ну 105, 178, 288, 451, 508, 535, 695, 728, 844, 855, 933, 947
Загледський, з с. Чорторя 328
Загоранський, з с. Розношинці 338
Загородний Богдан 708
Загородний Іван 485
Загородний Онуфрій 331

Загородний Семен 187, 219
 Загородний Ярослав 866, 867
 Загородня Теодора 187
 Загородня Федора 219
 Загородня Христина 187, 219
 Загоруйко Текля 544
 Загоруйко Теодор 654
 Загребельна Валерія 330
 Загребельна Ольга 317
 Загребельна Регіна 330
 Загребельна Теодора 402
 Загребельна Хведора 152, 345
 Загребельна Христя 402
 Загребельний Еміліян 385
 Загребельний Іван 833, 979
 Загребельний Лука 624
 Загребельний Степан 979
 Загребельний Тимко Антонович 836
 Загребельний Тома 282, 283
 Загребельний Яцько Михайлович 517, 833
 Загрійчук Микола, нач. ІБ 252
 Загуменний Андрій 113
 Задарчук Василь 723
 Задвернюк, упов., інстр. ЛКСМУ 300, 384, 431
 Задирайко Євген 969
 Задійко Текля 1001
 Задорожний Григорій 510, 703
 Задорожний Іван М. 115
 Задорожний Михайло 607, 615
 Задорожний, упов. 565, 667
 Задяцький Петро 167
 Заєць Пантелеймон 797
 Заєць Трифон Якович 670, 681
 Заєць, з с. Чернихівці 1042
 Зажинська Анна 292
 Зажинський Михайло 123
 Зазуля Андрій Дмитрович 289
 Зазуля Микола 282
 Зазуля Олекса, з с. Раковець. Див. Зазуляк Олекса, з с. Раковець «Зазуля», повст. 338, 340, 361
 Зазуляк Анна, з хут. Лескавки 583
 Зазуляк Григорій 94
 Зазуляк Ірина 267, 268
 Зазуляк Михайло 583
 Зазуляк Олекса, з с. Раковець 32, 38
 Зазуляк Ярослав 995
 Зазуляк, упов. 58, 482, 574, 575, 736
 Заїченко Тетяна 264, 265
 Зайда Пелагія 835
 Зайцев, о/у РО МГБ (Зборівський р-н) 285
 Зайцев, ст. л-т (Теребовлянський р-н) 260
 Зайці, хут. с. Богданівка Кременецького р-ну 129, 155, 225
 Зайченко, упов. 1003
 Зайшлий Максим 266, 323
 Зайшлий Михайло 170
 Закаблуков, упов. 675, 884
 Закамарко Анна 924
 Закамарко Іван 924
 Закатей, комс. 89
 Закінченко К. З. 87
 Закришка Юрко 484, 485
 Заледський Володимир 517
 Залене, с. Гусятинського р-ну 548
 Заливчий Іван, нач. райфінвід. 552, 898, 900
 Заливчий Сергій 900
 Залипська, з с. Підлісне 25
 Залізний Степан 377
 Залізник Іван 38
 «Залізник», др. 994
 Залізіці, смт. Зборівського р-ну 96, 106, 107, 170, 310, 318, 435, 508, 602, 638, 695, 854
 Залісковий Микола 327
 Залісся, хут. с. Горинка Кременецького р-ну 556, 798
 Залісся, хут. с. Шумляни Підгаєцького р-ну 570
 Залісці, с. Збаразького р-ну 208, 239, 297, 298, 465, 666
 Залісці, с. Шумського р-ну 188, 245, 343, 1045
 Заліщицький, р-н Тернопільської обл. 267
 Заложці (Залозцівський), р-н. Див. Заложцівський, р-н
 Заложці, м. Зборівського пов. Див. Залізіці, смт. Зборівського р-ну
 Заложцівський, р-н Тернопільської обл. 95, 96, 100, 104, 107, 135, 163, 164, 166, 169, 178, 203, 265, 268, 286, 302, 309, 318, 334, 335, 356, 390, 418, 428, 435, 445, 447, 451, 452, 501, 507, 523, 525, 533, 535, 602, 606, 631, 638, 639, 690, 691, 694, 696, 717, 728-730, 821,

824, 842, 854, 855, 933, 939, 945,
947, 953, 957, 962, 963, 984, 993
Залозецький Петро 973
Залуже, хут. с. Поручин Березансь-
кого р-ну 24
Залужжя, с. Збарзького р-ну 121,
304, 305, 340, 543, 544, 550, 553,
656
Залужжя, хут. с. Біще Березанського
р-ну 581
Залуцький Іван 588
Зальопана Ірина 94
Зальопаний Матвій, фінагент 971
Замазурський, з с. Бичківці 73
Замковий Василь 303
Замковий Михайло 181
Замковий, істребок 393
Замковський Іван 192, 238
Замковський, о/у РО МВД, нач. ІБ
189, 227, 228, 876, 877, 882
Замлинська Анастазія 56
Замлинська, з с. Раковець 37
Замлинських, родина 32
Заморський, з Почаєва 797
Замости, хут. с. Денисів Козівського
р-ну 329
Замрикіт Василь Григорович 983
Замрикіт Євген 983
Замроцький (Замроцький), 3-ій секр.
РК КП(б)У 11, 51-55, 571
Замчисько, хут. с. Чернелів-Руський
Тернопільського р-ну 608, 702
Зановський, нач. райвоенкомату 979
Заобидра, хут. с. Озерна Зборівсь-
кого р-ну 520
Заопала, хут. с. Озерна Зборівського
р-ну 520
Западна. *Див.* Україна, Західна
Западники (западніки). *Див.* Україн-
ці, західні
Запаранюк Дмитро 582
Запоріжжя, м. 214
Запорізька, обл. 687
«Запорожець» 877
«Запорожець», 6-к 211, 245, 246
Запоточна Анастазія 979
Запоточна Текля 831
Запоточний Андрій 385
Запоточний Іван Петрович 836
Запуст, прис. с. Нараїв Березансь-
кого р-ну 10, 480, 740, 744
Зарва, хут. с. Носів Підгаєцького р-ну
487
Зарванця, прис. м. Хоростків
Гусятинського р-ну 248
Зарванця, с. Теремовлянського р-ну
572, 734
Заремба Евдокія 767
Заремба Іван 379, 767
Заремба Марія 461
Заремений Ярослав 252
Зарихта Степан 414
Зарихта, з с. Великі Гаї 514
Зарицький Анатолій 925
Зарицький Теодор 285
Заричанська Юлія 843
Зарівняк Тихон 675
Зарічанська, хут. с. Гарбузів Зборів-
ського р-ну 632
Зарічна Варвара 772
Зарічний Іван 464
Зарубинський, ліс (Збаражчина) 889
Зарубинці, с. Збарзького р-ну 124,
138, 544, 553, 647, 655, 889
Зарубинці, с. Підволочиського р-ну
547, 548, 652, 655, 862, 867, 868,
908, 945, 998, 1002, 1003
Зарубінський Антон 1040
Заруда, хут. с. Велика Плавуча Козів-
ського р-ну 630
Заруддя, с. Збарзького р-ну 213,
247, 290, 296, 459, 774, 890, 928
Заруддя, с. Зборівського р-ну 116
136, 317, 366, 370, 388, 445, 447,
528, 625, 627, 640, 713, 715, 722,
820, 839, 840, 841, 959, 981, 983,
986, 987, 994
Заруддя, с. Стриївської с/ради Зба-
разького р-ну. *Див.* Травневе, с.
Збарзького р-ну
Зарудечко, с. Збарзького р-ну 206, 338
Заруднянська, с/рада Збарзького
р-ну 459
Заруч Зіна 557
Заславська Євгенія 178
Застав'є, с. Тернопільського р-ну
108, 194, 213, 274, 298, 323, 324, 379,
415, 429, 436-438, 498, 502, 509-
511, 529, 614, 615, 696, 698, 699,
702, 827, 846, 965, 994
Застаєцький, з с. Сільце-Божиків-
ське 483

Заставче, с. Підгаєцького р-ну 486, 576, 577, 588, 591, 756, 757
Застінка, прис. с. Золотники Теревлянського р-ну 35-37
Застінка, с. Тернопільського р-ну 171, 276, 314, 324, 367, 380, 436, 437, 438, 509, 511, 701, 826, 827, 846, 964
Затворняк, упов. 229
Затерчук Лукія 348
Затиша (Затишся), хут. с. Юридика Почаївського р-ну 127, 157, 191, 225, 230
Затковська Ярослава 980
Затока, кап. воєнкомату 79
Заторняк Омелян 583
Заторська Анастасія 27
Затурин, с. Підгаєцького р-ну 483, 486, 577, 591, 752, 757
Захарій Богдан 580
Захарків Анна 623, 709
Захарків Петро 435
Захарків Степан 30
Захарків Текля 974
Захаров, о/у, лейт., ст. л-т РО МГБ 120, 121, 186, 204, 273, 291, 292, 319, 338, 339, 543, 361, 460, 646, 765, 998, 999
Захаров, секр. комс. орг. 86
Захаров, упов. РК КП(б)У 167, 371, 393, 527, 695
Захарчук Василь, з с. Великі Гнилиці 857
Захарчук Василь, з с. Хоми 182, 448
Захарчук Микола 259
Захід 70, 99, 122, 328, 709, 726, 856
Західна Україна. *Див.* Україна, Західна
Західний Олекса 369
Західні області (України). *Див.* Україна, Західна
Західняк Іван 451
Західняки. *Див.* Українці, західні
Заховайко, уч. РО МВД 770, 894
Зацний Антон 38, 747
Заяць Анна, з с. Волиця 579
Заяць Анна, з с. Прошова 171
Заяць Богдан 184
Заяць Василь 13
Заяць Евстахій («Крук») 492, 493
Заяць Іван 857
Заяць Іван, гол. РВК 83
Заяць Магдалина 12
Заяць Марія, з с. Прошова 171
Заяць Марія, з с. Стриганці 14
Заяць Петро, з с. Гнидава 720
Заяць Петро, з хут. Корчунок 478
Заяць Степан Андрійович 167
Заяць Стефанія 27
Заяць Тимко 173
Заяць Ярослава 632
Збараж, м. Тернопільської обл. 184-186, 289, 290, 296, 458, 461, 539, 542, 545, 609, 643, 645, 763, 781, 797, 857, 1005, 1032, 1036, 1040, 1041, 1042, 1049
Збараж, р-н. *Див.* Збаразький, р-н
Збаражчина 1017, 1020
Збаразький, р-н Тернопільської обл. 101, 109, 119, 137, 167, 183, 204, 273, 289, 290-292, 319, 358, 361, 371, 398, 419, 422, 455, 457, 459-461, 538, 540, 541, 549, 553, 634, 642, 643, 645, 652, 655, 656, 669, 700, 763, 765, 771, 773, 774, 857, 858, 862, 866, 888-890, 892, 894, 925, 926, 930, 934, 936, 938, 942, 946, 947, 951, 954, 957, 997, 998, 1004, 1009, 1018, 1031, 1032, 1035, 1048
Зборів, м. Тернопільської обл. 163, 177, 370, 428, 434, 436, 500, 506, 518, 521, 532, 533, 605, 625, 626, 628, 629, 637, 693, 695, 717, 729, 840, 853, 935, 962, 981, 990, 991, 995
Зборів, р-н. *Див.* Зборівський, р-н
Зборівська, тюрма 115, 519, 824
Зборівський Микола («Сосна») 64
Зборівський, р-н Тернопільської обл. 42, 95, 99, 114, 135, 143, 163, 165, 176, 202, 203, 213, 268, 284, 301, 309, 313, 317, 332, 354, 360, 366, 369, 370, 387, 417, 423, 427, 433, 434, 443, 445, 450, 499, 505, 517, 522, 527, 532, 536, 601, 605, 624, 627, 636, 640, 690, 693, 712, 726, 729, 731, 819, 823, 836, 851, 856, 932, 935, 939, 941, 944, 948, 950, 959, 962, 980, 983, 989, 994, 996
Зборівщина 423
Зборівський Григорій 44

Зборовський, большевик 84, 85
Збрик Василь 864, 957
Збрик Йосип (Йосиф) 864, 957
Збруч, р. 303, 650, 655, 762, 930
«Збруч», куш. 61, 65, 66
Звалинський Петро 547
Зварич Володимир 469
Зварич Іван 280, 1026
Зварич Михайло 100
Зварич Олекса 113
Зварич Петро 510
Зварич Теодор 647
Зварун Анна 172
Зварун Дмитро 615
Зварун Степан 172
Зварун Текля 172
Звеняче, ліс (Бережанщина) 51
Зверов (Зверев), упов. 532, 627
Звиняч с. Чортківського р-ну 73, 74
Звір Михайло 416
Звірянський Степан, дир. школи
864, 956
Згурська Текля 752
Здебська Анна 11, 23
Здебський Степан 11, 23
Здеп Степан 195
Здирка Василь 743
Здолбунів, м. Рівненської обл. 208,
244
Здоровега Осип 287, 310
«Здоровий», повст. 655, 656
Зелена (Кімнатецька, Комаровецька),
хут. с. Кімнатка Кременецького
р-ну 189, 225, 227, 914
Зелена Кімнатецька, хут. с. Кімнатка
Кременецького р-ну 560, 1025,
1026
Зелена Комаровецька, хут. с.
Кімнатка Кременецького р-ну
560
Зелена, зал. ст. (Микулинеччина) 267
Зелене, с. Гусятинського р-ну 552,
896, 900, 901, 907, 909, 997, 1007
Зелененький Володимир 567
Зелений Василь 111
«Зелений», повст 640
Зеленський Володимир 939
Зелезньов, нач. ІБ 75
Земба Василь 655, 861
Земба Марія 608, 615
Земба Юфрозина Василівна 861
Землинська Анна 37
Землинська, з с. Раковець 37
Земсков (Земсков), о/у, л-т РО МГБ
388, 433, 693, 712, 714, 824, 962,
981
Зенін, о/у, кап. РО МГБ 398, 767,
772, 774, 775, 1009, 1032
«Зенко», повст. (р-н Збараж) 398,
773, 774
Земба Войтко 203
Зигман Петро 129, 154
Зимблик Михайло 377
«Зимний», підп. з с. Лежанівка 901
Зиска Юхим 807
Зіберов, упов., бухг. райпотребсоюзу
375, 408, 558
Зілаковський Василь 151
Зілінська, з с. Мишковичі 995
Зімовська Анна 822
Зімовський Іван 279, 383, 416
Зінаєв, упов. 671
Зінець, зав. райфінвід. 854
Зінін, упов. 126, 149-151, 879
Зінкевич Василь 544
Зіновій [? Зінов'єв], нач. РО МГБ 986
Зінченко К. З., секр. МК КП(б)У 89
Зінь Микола 754
Зіньків Антон 829
Зіньків Василь 692
Зіньків Іван 370, 433
Зіньків Микола 268
Зіньків Михайло 619, 829
Зінько, з с. Оленівка 905
Зірка, кап., май., зам. нач. РО МГБ
1023, 1027, 1046
Зкопирченко, упов. 258
Зласьків Андрій 969
Зленкович С. 643
Злочевська Дарка 103, 130, 156
Злочевський Захар 130, 156
Злочовський Теодор 74
Злочовський, з с. Бичківці 73
«Змій», стр. Див. Кузишин Семко
«Знайденко Петро», др. Див. Павло
(«Знайденко Петро»)
Зникула Василь 980
Зозуля Олекса, з с. Новий Кокорів
1046
Зозуляк Анна, з с. Настасів 382, 831
Зозуляк Василь 619
Зозуляк Іван 382, 503

Зозуляк Ольга 39
Зозуляк Теодор 706
Зозуляк, з с. Плотица 714
«Зозулька», др. 534
Золота Липа, р. 752
Золота Слобода, с. Козівського р-ну
34, 40, 44, 58, 71, 472, 481, 518,
574, 585, 586, 594, 595, 735, 736,
749, 755
Золотий Потік, смт. Бучацького р-ну
76-78
Золотники (Золотницький), р-н. Див.
Золотниківський, р-н
Золотники, с. Тербовлянського р-ну
34-37, 39, 583
Золотниківський, р-н Тернопільської
обл. 14, 19, 30, 33, 55, 61, 65, 67,
69, 483, 484, 572, 582, 593, 599,
732, 734, 745, 752, 760
Золотопуп Мотря 865
Золочівка, с. Козівського р-ну 41, 43,
57, 59, 586, 756
«Зоренко», підп. Див. Андрущишин
Зорик Василь 675
Зорик Паранька 476
Зорій Емілія 332, 386
«Зоря», рай. газета 298, 314, 610,
611, 698
Зота Михайло 119
Зотов, о/у, л-т, ст. лейт., зам. нач. РО
МГБ 128, 129, 158, 159, 160, 187,
192, 220, 239, 426, 792, 874, 1019,
1022
Зотов, пр. райуповмінзагу 993
Зохиревич Іван 338
Зройчак Микита 339
Зуб Розалія 330
Зуб Юлія 621
Зуб, з с. Забойки 174, 330
Зубаль Григорій 978
Зубаль Ева 603
Зубкевич Анастасія 790
Зубкевич Василь 674
Зубкевич Володимир 405
Зубкевич Евдокія (Євдокія) Купрія-
нівна 467, 933, 934
Зубкевич Максим 675
Зубкевич Марія Володимирівна 405
Зубкевич Сергій 674
Зубкевич Федора 872
Зубко Євген 857

Зубков Лев 531, 937
Зубков, емведист 974
Зубрик Василь 716
Зубрик, з с. Кабарівці 729
Зуев, упов. 236
ЗУЗ 182, 256, 322, 528, 601, 867, 1049
Зуївка, смт. Харцизької м/ради
Донецької обл. 1048
Зук Василь 426
Зюбин, упов. 833
Зюбрак, з с. Семиківці 77
Зяблицев (Зяблицов), о/у, ст. л-т РО
МГБ 319, 341, 342, 361, 394,
395, 457, 768, 769, 890, 891
Зьомко Евстахій 751

I

ІБ 9-11, 23, 24, 26, 28-30, 44, 47, 50,
51, 55, 72, 75, 77, 79, 90, 91, 98-
101, 105, 106, 113, 115, 119, 120,
123, 125, 126, 131, 134, 136, 139,
142, 143, 146, 149, 150, 152, 153,
160, 171, 174, 176-178, 183, 185,
186, 192, 203, 204, 208-210, 215-
219, 226, 227, 231, 237, 241-243,
245, 247-250, 252, 254, 255, 257,
259-261, 267, 277-280, 285, 290,
294, 295, 297, 302, 305, 308, 315,
320, 323, 324, 326, 327, 334, 337,
341, 342, 351, 357, 367, 373-377,
382, 384, 386, 388, 393-398, 400,
402-404, 407, 411, 412, 414-416,
420, 423, 425, 426, 428, 429, 440,
441, 442, 445, 446, 448, 450, 456,
457, 459, 462, 472, 475, 479, 483,
485-490, 494, 501, 502, 512, 514,
518, 530, 532, 539, 540, 542, 545-
547, 549-552, 557, 559, 561, 563-
565, 567, 568, 575-579, 585, 588,
589, 592, 595, 598, 612, 614, 626,
628, 629, 634, 637, 646, 648, 649,
652, 654, 657, 662, 666, 667, 669,
670, 673, 675-677, 679-681, 683,
684, 691, 698, 703, 706, 710, 713,
714, 721, 722, 724, 735, 737-739,
741, 748, 752, 753, 756, 762, 768,
769, 771, 773, 780, 784, 787, 789,
791, 797, 801, 808, 810, 814, 815,
832, 839, 844, 846, 850, 857, 858,
862-865, 867, 868, 871, 877, 878,
880, 882, 889, 891, 893, 895, 897,

903, 907, 913-915, 917, 918, 925,
 927-930, 932, 933, 935, 938, 941-
 944, 950, 951, 954, 958, 963, 964,
 968, 972, 974, 975, 990-992, 994,
 995, 997, 999, 1002, 1004-1007,
 1014-1016, 1019, 1021-1023,
 1027-1029, 1033, 1035, 1040,
 1045, 1046
 Іван, з с. Буглів 788
 Іван, з с. Варварівка 687, 688
 Іван, з с. Красносілля 542
 Іван, з с. Плесківці 336
 Іван, з с. Товсте 903
 Іван, істребок з Лановецького р-ну
 558, 661, 667, 786, 794, 795
 Іваненко І. О., заст. гол., гол. РВК
 110, 194, 213, 312, 609, 846
 Іваненко, о/у, лейт., ст. л-т РО МГБ 8,
 10, 23, 26, 30, 51, 478, 480, 581,
 741
 Іваненко, упов. РК КП(б)У 530, 699,
 701
 Іване-Пусте, с. Борщівського р-ну 1055
 Іваник Роман, провокатор 38
 Іванина, з с. Славна 841
 Іваниця Надія 111
 Іваницька Сабіна 826
 Іваницький Володимир 10
 Іваницький Михайло 469
 Іваницький, з с. Рогачин 10, 12
 Іванів Тимко 216
 Іванівка, с. Підволочиського р-ну
 361, 775
 Іванівка, с. Тереховлянського р-ну
 84, 260
 Іванівці, хут. с. Росохуватець Козів-
 ського р-ну 976
 Іванків Василь Данилович 319
 Іванків Марія 986
 Іванків, с. Борщівського р-ну 1056
 Іванківці, с. Зборівського р-ну 116,
 117, 119, 270, 394, 447, 451, 508,
 527, 721, 722, 840, 841, 845, 846,
 932, 942, 986, 987, 994
 Іванківці, с. Кременецького р-ну
 236, 348, 375, 783
 Іванківці, с. Лановецького р-ну 127,
 152, 153, 305, 308, 345, 563, 673,
 796, 807, 878, 918, 929, 1034
 Іваня, с. Кременецького р-ну 241,
 242, 350, 426, 781, 809
 Іванов Трохим Степанович, ред. рай.
 газети 971
 Іванов, кап., май., нач. РО МГБ (Бе-
 режанський р-н) 24, 27, 29, 53,
 54, 69, 579, 740, 744
 Іванов, лейт. РО МВД (Заложців-
 ський р-н) 717, 718
 Іванов, лейт. РО МГБ (Збаразький
 р-н) 120
 Іванов, нач. РО МВД (Великоборків-
 ський р-н) 509
 Іванов, о/у РО МГБ (Зборівський р-н)
 727
 Іванов, ст. лейт. ОУ МГБ 428
 Іванов, упов. 390
 Іванов, упов. (син заврайземвідділу)
 609
 Іванов, уч. РО МВД 445
 Іванов, чл. ВК РВК 110
 Івано-Франківськ, м. 477, 590
 Івано-Франківська, обл. 9, 578
 Іванух, з с. Юзефівка 841
 Іванців Василь 987
 Іванченко, лейт. 27
 Іванчишин Василь М. 963
 Іванчишин Михайло 288
 Іванчук Йосип 647
 Іванчук Франка 543
 Іванчук, зав. райпарткабінетом 762
 Іванюк Андрій 1028
 Іванюк Арсен 212, 246, 349
 Іванюк Віра Петрівна 561
 Іванюк Євгенія 349
 Іванюк Ліда 232
 Іванюк Петро 561
 Іванюк Полікарп 877
 Іванюк Семен, з с. Сапанів 464
 Іванюк Семен, з с. Сошище 344
 Іванюк Темко Петрович 561
 Іванюк Фанас 874
 Іванюк, з с. Татаринці 193
 Іванюта Василь 969, 973
 Іванюта Йосип 827
 Іванюта Максим 831
 Іванюта Михайло 831
 Іванюх Дем'ян 294
 Іванько Маринка 346
 Івасечко В. 702
 Івасечко Павло 108
 Івасечко Юстин Григорович, з с.
 Курники 703

Івасечко Юстин, з с. Малий Ходачків 825, 826
 Івасенко Стах 38
 Іваськів Григорій 545
 Івахів Віктор 367
 Івахів Григорій 574
 Івахів Евдокія 437
 Івахів Іван 702
 Івахів Михайло 615
 Івачів Горішній, с. Тернопільського р-ну 118, 181, 203, 307, 392, 449, 526, 528, 606, 985, 987, 993, 994
 Івачів Долішній, с. Тернопільського р-ну 337, 392, 448, 527, 633, 722, 951, 987
 Івачів, с. Зборівського р-ну 166, 310, 335
 Івашків Богдан Теодорович 586
 Івашків Василь («Топір») 491, 470, 492, 740
 Івашків Михайло 291
 Івашків Теодор 586
 Івашківці, с. Збаразького р-ну 124, 276, 292, 340, 545, 645-647, 700, 773
 Івашко Роман 439, 707
 Іващенко, о/у, л-т РО МГБ 187, 217, 220, 221, 403, 412
 Івашишин Антон 526, 528
 Іващук Іван 999
 Іващук Павло 806
 Івоси, з с. Вищі Луб'янки 292
 Івченко, упов. 85
 Ігнат Іван 844
 Ігнатченко, май., нач. РО МГБ 389, 586, 626, 627, 749, 750
 Ігнащенко, упов. 375
 Ігнащук Кирило 375
 «Ігор», повст. з Вишнівецького р-ну 213, 247
 «Ігор», повст. з Заложцівського р-ну 106,
 «Ігор», повст. з Микулинецького р-ну. *Див.* Козуб Віктор
 Ігоров [Егоров], о/у РО МГБ 381, 513, 1031
 Ігровиця, с. Тернопільського р-ну 96, 142, 181, 211, 289, 393, 448, 449, 526-528, 633, 719, 721-723, 728, 844, 845
 Ігуменов Гріша, емгебіст 73, 74
 Іжевський Антон 844
 Ізместев (Ізместьов, Ізместьов), о/у, ст. лейт. РО МГБ 126, 127, 149-151, 215, 293, 345, 359, 362, 401, 687, 788, 789, 794, 795, 807, 813, 878, 879, 1028, 1029, 1043
 Ізмесльов (Ізмеслев), о/у, л-т РО МГБ. *Див.* Ізместев (Ізместьов, Ізместьов), о/у, ст. лейт. РО МГБ «Ікар», повст. 65
 «Ікс». *Див.* Сущинський Іван
 Ілавче, с. Теремовлянського р-ну 84, 260, 261, 1007
 Ілів Іван 1023
 Ілінцов, о/у РО МГБ 187, 218, 558, 671, 673, 787, 788, 878
 Іліус (Іллюс) Петро 728, 991
 Іллін Борис, зав. вд. проп. РК КП(б)У 104, 135, 178, 391
 Ількевич Іван 199
 Ільків Евдокія 285
 Ільків Кирило 181
 Ільків Пилип Ігнатович 270
 Ілько, з с. Буцики 898
 Ільницький Іван 880
 Ільницький Микола 675
 Ільницький Михайло 258
 Ільченко, о/у РО МГБ 1008
 Ільчишин Віра 149
 Ільчишин Дмитро 115
 Ільчишин, фінагент 9
 Ільчук Євтіх 464
 Ільчук Іван Темофійович 465, 466
 Ільчук Іграф 464
 Ільчук Лука 350
 Ільчук Максим 343
 Ільчук Микола 877
 Ільчук Михайло 410
 Ільчук Мотря 674
 Ільчук Ольга 674
 Ільчук Павло 350
 Ільчук Федір (Хведор), з с. Буглів 126, 150
 Іноземцев, уч. РО МВД 100, 213
 Іншаков Василь, зав. райторгвід. 622, 623, 975, 976
 Іонов, нач. РО МВД 420, 456, 457, 648, 649, 657, 768
 Іркутська, обл. (Росія) 461
 Ірха Євген (Євген) 530, 703, 966
 Ірха Леонтина 708

«Іскра», повст. 61, 65
Істебки (істрибки). *Див.* ІБ
Ісків Дмитро 132
Італійський, народ 333
Італія 312, 330
Ішків, с. Козівського р-ну 14, 15, 32,
33, 35, 37-39, 56, 62, 70, 536, 747
Іщенко Галина, вчителька 349, 360
Іщенко Павлина (Павлина), упов. 552,
900, 902, 906
Іщиншин П. 339
Іщук Борис 294
Іщук В. 341
Іщук Володимир І., істребок 814, 954
Іщук Зіна 929
Іщук Іван 914
Іщук Матвій 404
Іщук Ольга 294
Іщук Платон 233
Іщук Фадей 464

Й

Йовко Михайло 967
Йонов, нач. РО МВД. *Див.* Іонов, нач.
РО МВД
Йосип (Яков), намісник 1022
Йосип, з с. Вікно 904
Йосипівка, с. Зборівського р-ну 445,
522, 712, 713, 716, 727, 731, 837,
841, 852, 948, 983, 991
Йосипівка, с. Козівського р-ну 428
Йосипівка, с. Тернопільського р-ну 280,
329, 380, 388, 503, 512, 536, 618,
705, 822, 831, 848, 970, 971, 972
Йосипівка, хут. с. Ласківці Терехов-
лянського р-ну 62

К

К. Д., з с. Клебанівка 643
К. О., з Житомирщини 455
К., з с. Бережанка 684
«К.», к-р сот. 210
Кабанович, емведист 290, 1005
Кабань Дем'ян 827
Кабарівці, с. Зборівського р-ну 95,
99, 100, 115, 163, 177, 202, 203,
268, 301, 313, 370, 389, 428, 433,
434, 500, 506, 507, 519, 522, 523,
625, 637, 690, 691, 694, 715, 716,
729, 819, 841, 852, 853, 941, 982,
983

Кабат Петро Іванович 180
Каблак, стрибок 479
Каблуков, лейт., ст. л-т 319, 397, 398,
891
Кава Степан 50
Каваць Дмитро 175, 331, 725, 850
Каваць Іван 331
Каваць Марія 175
Каваць Петро 175
Каваць Уляна 175
Кавацький Яким 445
Кавецький Петро 841
Кавінський Фанько Васильович 405
Кавка Дмитро 331
Кавун Дмитро 511
Кавун Мойсей Васильович 682
Кавун, нач. стан. ІБ 104, 658, 941
Кавфер Іван 14
Кавюк Марія 79
Кавюк Стефан 79, 80
Каганець Параска 872, 881
Каганов, упов. 810
Кадило Іван 332
Кадюк Іван, упов. 896, 897, 899, 903,
1004
Казімірик Ольга 1001
Казмірук Анна 808
Казмірук Віра 675
Казмірук Лукія 158
Казмірук Максим 785
Казмірук Микита Данилович 805
Казмірук Настя Петрівна 785
Казмірук Федір. *Див.* Казмірчук
Федір, з с. Вел. Кунинець
Казмірчук (Казьмірчук) Ярмолай
467, 933
Казмірчук Лукія 128
Казмірчук Федір, з с. Вел. Кунинець
128, 157, 465, 802
Казьмірук Гавриіл 411
Казьмірук Петро 188, 224
Казьмірук Степан Петрович 188, 224
Казьмірук, з с. Коханівка 192, 240
Казьмірук, прокурор 770
Казьмірчук М. 192, 240
Казьмірчук Федір, з с. Синівці 403
Казьонний, ліс (Збараччина) 294,
348, 782
Калагарівка, с. Гусятинського р-ну
908, 1003, 1008
Калагурик Ілля 1002

Калакура Микола 589
 Калан Василь 46
 Калаталюк Дмитро 721
 Каленік Герман 794
 Калецький Данило 544
 Калина, з с. Хоростець 990
 Калинич Микола 701
 Калиниченко, дир. школи 710
 Калинівка, с. Зборівського р-ну
 115, 176, 135, 333, 627, 629, 714,
 716, 836, 838, 841, 983, 990, 996
 Калинівщина, с. Чортківського р-ну
 78
 Калинівщина, хут. м. Копичинці Гуся-
 тинського р-ну 254
 Калиній Іван 486
 Калинік [Каленік] Дорка 708
 «Калинка», повст. 399
 Калинович, упов. 508
 «Калинович» («Матей»), куц. 360
 Калиновський Василь 391
 Калиновський Володимир 282
 Калинюк Франко 862
 Калиняк Василь 261
 Калита Марія 548
 Калита Мартин 1002
 Калінський Іван 327
 Калітін Максим 681
 Каліщук Микола 813
 Каліщук Ярослава, з с. Смиківці 616
 Каліщук Ярослава, з с. Стегниківці
 703
 Калуга, м. (Росія) 728
 Калуш (? Калушка) Микола 112
 Калушка Іван 526
 Калушка Ілько 843
 Калушка Михайло 524
 Калушка, упов., пр. РК ЛКСМУ 390,
 854
 Калюжний, о/у РО МГБ 608, 610,
 612, 613
 Каляєв, упов. 322, 343, 917, 918
 Калясантівка, хут. с. Великий Ходач-
 ків Козівського р-ну 134
 Кальба Анастасія 647, 765
 Кальба Анна 206
 Кальба Василь 542
 Кальба Григорій 306
 Кальба Микола 291
 Кальба Ольга 1040
 Кальба Ярослав 1040
 Кальба Ярослава 291
 Кальне, с. Зборівського р-ну
 522, 605, 944, 981
 Кальне, с. Козівського р-ну 41, 56,
 70, 71, 756
 Кальчишин Іван 433
 Камінська Катерина 846
 Камінська Марія 635
 Камінський Антін 199
 Камінський Микола, провокатор 587,
 750
 Камінський Сава 674
 Камінський, упов. 696, 723, 824
 Кам'янецький (Кам'янський) Осип, з
 с. Гниловоди 62
 Камуля Марія 896
 Кам'яна Гора, хут. с. Завалів Підгає-
 цького р-ну 486
 Кам'янецький Степан 764
 Кам'янець-Подільська, обл. *Див.*
 Хмельницька, обл.
 Кам'янець-Подільський, м. Хмельни-
 цької обл. 838
 Кам'янець-Подільський, р-н Хмель-
 ницької обл. 1056
 Кам'яний Брід, с. Коростишівського
 р-ну Житомирської обл. 274
 Кам'янки, с. Підволочиського р-ну
 104, 554, 770, 773, 867, 894, 1001,
 1009
 Кам'янський Осип, з с. Бронгалівка
 34
 Канада, прис. с. Городище Козів-
 ського р-ну 979
 Канаєв, п/полк. РО МГБ 186, 293,
 304, 339, 340, 399, 458
 Канаховський Евстахій 27
 Кандеуров [Кандауров], ст. лейт.
 УМГБ 281
 Кандиба, упов. 781, 797
 Кандуп Юрій 319
 Каниболоцький, упов., май. военко-
 мату 696-698
 Кантов, емгєбіст 845
 Канунов Микола 209, 235
 Канцер Меланія 278, 706
 Канцер Ярослав, упов., інстр. РК
 ЛКСМУ 384, 724, 725
 Канюга Ярослав 99
 Капій, з с. Чорнокінецька Воля 256
 Капінський Гнат 353

«Капітан», повст. 65
 Капітон, з с. Рудка 911
 Каплинці, хут. с. Медова Козівського
 р-ну 17, 41, 56, 57
 Каплун Дмитро 337
 Каплун Іван Миколайович 180
 Каплун Микола 270
 Каплун Петро 180, 181
 Каплун Степан 171, 181
 Каплун, більшовик 730
 Каплюх Михайло 979
 Капустинецькі, ліси (Збаражчина) 121
 Капустинська Анна 46
 Капустинський Ліс, с. Збаразького
 р-ну 101, 119, 120, 183, 339, 361
 Капустинський, нач. ІБ 315
 Капустинці, с. Збаразького р-ну
 167, 183, 273, 304, 319, 338
 Капустін, о/у 260, 261
 Капустяний, більшовик. *Див.* Капуст-
 тін, о/у
 Капшій Семен 388
 Капштик, 2-ий секр. РК КП(б)У 96,
 334, 451, 933
 Карабін Степанія 327
 Караван Софія 859, 957
 Каравацька Теодозія, секретар РК
 ЛКСМУ 765
 Карагіна, 1-ий секр. РК КП(б)У 140
 Караєв, упов. 359
 Караманда, ліс (р-н Великі Борки)
 275, 825
 Карандашов, о/у, ст. л-т РО МГБ
 209, 226, 241, 405, 413, 422, 564,
 568, 790, 881
 Каранковський, інсп. райВНО 975, 976
 Карасенко, емведист 518
 Карась Анна 904
 Карась Богдан («Медвідь») 493, 494
 Карась Параска 904
 Карась Петро 592
 Карасьов, пр. РК КП(б)У 51, 53, 69
 Карацупько Петро 383
 Карашинці, с. Гусятинського р-ну
 250, 251
 Карашовський Мирослав 612
 Карвацька, упов. 862
 Карий Іван 288
 Карий Михайло 181
 Каримов, емведист 439
 Каритник Яків 352
 Карііна, слідча РО МГБ 419
 Каркіч Дементій 668
 Каркіч Терентій 668, 681
 Кармазин Зофія 248
 Кармазин Іван 717, 945
 Кармазин Степан 827
 Кармазь Ксеня 126, 150
 Карман Степан 1004
 Кармелюк Дмитро 751
 «Кармелюк» 592
 «Кармелюк», повст. з Лановецького
 р-ну 674
 «Кармелюк», повст. зі Збаразького
 р-ну 542
 Карнаух Ярослав 997
 Карначівка Друга, с. Лановецького
 р-ну. *Див.* Мала Карначівка, с.
 Лановецького р-ну
 Карначівка Перша, с. Лановецького
 р-ну. *Див.* Карначівка, с. Лано-
 вецького р-ну
 Карначівка, с. Лановецького р-ну
 186, 207, 216, 271, 411, 673, 687
 Каровський Павло 528
 Каровський, з с. Вертелка 106
 Карпати, г. 210, 474, 493, 496, 543,
 759
 Карпенко, емведист (Копичинський
 р-н) 251
 Карпенко, слідчий (Бережанський р-н)
 27, 28, 476, 478
 Карпець Фенька 465
 Карпик Степан 508
 Карпишин Михайло 85
 Карпіш Г. 81
 Карпо Василь 974
 Карпо, з с. Буцнів 828, 831
 Карпов Микола, кап. МГБ 80, 81
 Карпов, суддя 200, 281, 282, 432, 441,
 515, 622, 623, 708, 710, 726, 831,
 832, 951
 Карп'юк Кирило 796
 Карп'юк Ліон 234
 Карп'юк Ольга Порфирівна 346
 Карп'юк Порфир 346
 Карп'як Ілярій 982
 Карп'як Максим 969
 Карташ Петро 972
 Касараба, з с. Буцнів 327
 Касарота [? Косоротов] Іван, емве-
 дист 519

Касека [? Пасека], упов. 796
 Касечко Марія 635
 Касіян Марія 609, 611
 Касперський Володимир 134
 Кастров, уч. РО МВД 214
 Каськів Василь 983
 Каськів Еміліян 841
 Каськів Пилип 841
 Катанцов, кап. 804
 Катербург, с. Кременецького р-ну.
     Див. Катеринівка, с. Кремене-
     цького р-ну
 Катерина, з с. Вікно 897
 Катеринівка, с. Кременецького р-ну
     321, 920, 922
 Катеринюк Мартоха 344
 Кахрай Антон 702
 Кацавал Марія 395
 Кацавал Олександра 650
 Кацавала Павло 860
 Кацек Григорій 286
 Кацула Іван 830, 831
 Качаловський Іван 123
 Качалуба Федір 767
 Качан Йосип 694, 842, 844
 Качан Омелян 735
 Качан Петро 625
 Качан Томко 548
 Качан, з с. Гукалівці 178
 Качанівка, с. Підволочиського р-ну
     356, 459, 651, 655, 773, 775, 861,
     864, 950, 1001, 1005
 Качинська, з с. Городище 976
 Качка Филімон 527
 Качмар Михайло 827
 Качмар, з с. Байківці 379, 437
 Качмар, з с. Пальчинці 889
 Качмар, з с. Щаснівка 999
 Качунь Богдан 836
 Качунь Дмитро 623
 Качунь Іван 331, 980
 Качунь Степан 708, 710
 Качунь Текля 623
 Качунь Теодозія 330, 387
 Качунь Тимко 712
 Качура Тимко 836
 Качуровський, упов. 602, 626
 Кашичко, з с. Мар'янівка 849
 Кашінський, упов. 449, 450, 825
 Каштелян Анна 457
 Кашуба Василь 381
 Кашуба Ілько 118, 307
 Кашуба Марія 720
 Кашуба Микола, з с. Івачів Горішній
     118
 Кашуба Микола, з с. Сапанів 667
 Кашуба Микола, з с. Хотівка 1018
 Кашуба Петро Григорович 118
 Кашуба, комс. 88
 Кащій Анастасія 49
 Кащук Надія Федорівна 781, 947
 Квас Максим 456
 Кваснивський Микола 32
 Квасниця Іван 980
 Квасніцький Іван 523
 Квасновський Володимир 583
 Квасов, сл. РО МГБ 464
 Квасюк, упов. 126, 150, 151, 401
 Квік Микола 1024
 Квітка, упов., ревізор райфінвід. 394,
     986
 Квіткове, с. Березанського р-ну 50,
     72, 483, 752-754
 Кв'ятковський, пр. облспоживспілки
     110
 Кельбник, з с. Чорнокінецька Воля
     256
 Кемеровська, обл. (Росія) 479
 Кеналь (? Кіналь) Павло 38
 Кендзерська [Кіндзерська] Акелина
     703
 Керзона, лінія 134, 163, 194, 199,
     207, 283, 340, 381, 420, 488, 489,
     492, 493, 596, 700, 712, 769, 847,
     865, 899, 926, 932, 944, 953, 984,
     1002, 1036, 1048
 Керницька П. 439
 Керничний Іван 647
 Кеселів, хут. с. Старий Тараж Креме-
     нецького р-ну 877
 Киба Василь 260
 Киба Михайло 260
 Киданів, с. Бучацького р-ну 61, 65
 Киданці, с. Збаразького р-ну 124,
     138, 167, 185, 186, 292, 461, 538,
     540, 541, 549, 553, 766, 767, 772,
     890, 947, 1036
 Кидасюк Лена 306, 927
 Київ, м. 8, 163, 214, 248, 266, 314,
     397, 398, 429, 456, 506, 554, 597,
     619, 691, 731, 752, 814, 867, 988,
     991, 1031, 1038, 1047

Київська Русь 163
 Київська, обл. 496
 Київщина 489
 Кийовчик Анна 315
 Кикіш [Кекіш] Владисько 32
 Кикіш [Кекіш] Олекса 734
 Кикіш [Кекіш] Федь 38
 Кикоть Теодор 184
 Кималка Іван 560
 Кимська Марія 727
 Кипуш Микола 977
 Кип'ячка, с. Тернопільського р-ну
     108, 130, 172, 213, 276, 277, 314,
     324, 380, 421, 429, 501, 502, 509,
     510, 612-616, 691, 701, 825, 827,
     846
 Кирей Микола 335
 Кирик Василь 657
 Кирик Володимир 338
 Кирик Степан, з с. Дітківці 356, 845,
     986
 Кирик Степан, з с. Юзефівка 712, 716
 Кирикилиця, упов. 414
 Кирилейза, з с. Кабарівці 301
 Кирилівка, хут. с. Соснівка Шумсь-
     кого р-ну 359
 Кирилюк Василь, з с. Вертелка 602
 Кирилюк Василь, з с. Мала Лука 899
 Кирилюк Дарка 74
 Кирилюк Кузьма 987
 Кирилюк Марія 1031
 Кирилюк Михайло 563
 Кирилюк Петро 528
 Кирилюк Федір 344
 Кирилюк Ярослав 1031
 Кирилюк, лейт. 663
 Кирильчук Демко 141
 Кирильчук Ілля 168, 235
 Кирильчук Михайло Ігнатович 968
 Кирильчук Осип 132
 Кирич Василь 524
 Кириченко Іван, упов. 560
 Кириєнко, упов. 15, 572
 Киричний Іван Іванович 315
 Киселиця Володимир 613
 Кисельов (Кисільов), о/у РО МГБ
     893, н1030
 Кисілевич, з с. Яцівці 420
 Кисіль (Кісіль) Григорій 11, 23
 Кисіль (Кісіль), з с. Стрийка 340
 Кисіль Катерина 366
 Кисіль Марія 664
 Кисіль, упов. 656
 Китай 164, 333, 471
 Кифор Михайло 589
 Кихевка Антон 767
 Кичак Пилип 1004, 1005
 Кичан, з с. Сухівці 857
 Кияк Осип 988
 Кияк Степан Микитович 987
 Кияненко, упов. 464
 Кіжик Птеро, о. 1036
 Кізирог, ліс (Чортківщина) 74
 Кізлик Степан 615
 Кійданецький, ліс (Збаражчина) 458,
     766
 Кійданці (Куйданці), с. Збарзького
     пов. *Див.* Киданці, с. Збарзь-
     кого р-ну
 Кілер, міліціонер 204
 Кімната, с. Кременецького р-ну. *Див.*
     Кімнатка, с. Кременецького р-ну
 Кімнатка, с. Кременецького р-ну 130,
     140, 155, 189, 211, 223-226, 245,
     308, 350, 407, 409, 464, 467, 558,
     560, 565, 568, 660, 678, 779, 785,
     798, 805, 812, 882, 911, 914, 927,
     933, 935, 1017, 1025-1027
 Кіналь Анастасія 25
 Кіналь Андрій 725
 Кіналь Григорій 575
 Кіналь Іван 112
 Кінах Омелян 543
 Кінаш Григорій 285
 Кінаш Дмитро 386, 443
 Кінаш Михайло 285
 Кінаш П. 516
 Кіндзерська Анна 714
 Кіндзерський Дмитро 714
 Кіндзерський Ілярій 714
 Кіндзерський Йосип 714, 716
 Кіндзерська [Кіндзерська] Марія 990
 Кіндзьор [Кендзьор], з с. Дубівці 289
 Кіндрат, з с. Комарівка 406
 Кіндратюк Клим 786
 Кіндратюк Мифодій 789
 Кіндратюк Семен 193, 236
 Кіндратюк, упов. 712
 Кіндрацький Павло 54
 Кінзарський [? Кіндзерський] Захар 673
 Кіпренко, з с. Влащинці 795
 Кір Іван 976

Кіреєнко (Кірієнко), упов. *Див.*
 Кірієнко, упов.
 Кірик [? Кирик] Григорій 543
 Кіринович Василь 673
 Кірічко, замполіт 499
 Кіровоградська, обл. 195
 Кірченко, зав. шляхвід. 899
 Кіселик Микола 965
 Кісельов, упов. РК КП(б)У 408
 Кісляк, з с. Драганівка 621
 Кіт Галина 973
 Кіт Іван 828
 Кіт Михайло, з с. Золочівка 41
 Кіт Михайло, з с. Мишковичі 828
 Кіцак Іван 718
 Кіцак, з с. Мар'янівка 618
 Кіцюк, з Почаєва 797
 Кішка Іван 962
 Кішко Д. К. 87
 Кіщук Марія 793
 Клава Максим 381
 Кладик Петро 388
 Клак Василь 851
 Клак Евстахій 979
 Клак Тарас 332
 Клапоушко, упов. 779, 801
 Клачко Омелян 12
 Клебанівка, с. Підволочиського р-ну
 322, 341, 342, 357, 361, 371, 394,
 396, 421, 423, 455, 539, 546, 551,
 642, 643, 648, 650, 657, 768, 773,
 857, 859, 860, 888, 891, 999, 1000
 Кленко, з с. Конопківка 277
 Клепало Василь 544
 Клепач Максим М. 918
 Клепач Петро 399
 Клепач, з Стрийщини 540
 Клемович Йосиф 48
 Клепаков, ст. серж. МВД 743
 Клизуб Роман 253
 Кликун Кирило 119
 Клим Анелія 748
 Клим Анна 256
 Клим Михайло 748
 Клим, больш. вислужник 803
 «Клим», повст. 460
 «Клименко», кущ. 142
 Климів, з с. Лозова 699
 Климківці, с. Підволочиського р-ну
 420, 424, 650, 892
 Климов, пр. РВК 888
 Климчук Йосип 663
 Климчук Микола 753
 Климчук Михайло 344
 Климчук Петро 871
 Клин, хут. с. Загірці Лановецького р-ну,
 295
 Клименко, упов. 559, 676
 Клімов, емведист 83
 Клімчук [? Климчук] Ілько 342
 Клімчук [? Климчук] Федір 917
 «Кліщ», підп. 21
 Клос Анна 338
 Клос Володимир 615
 Клос Петро 609
 Клос Семен 378
 Клос Теодор 108
 Клос Федір 122, 926
 Клос, з с. Чернихівці 926
 Клос, з хут. Лозівщина 122
 Клочко, упов. 617
 Клубенко, упов., секр. РК КП(б)У 110,
 350, 351, 378, 379, 529, 609, 610,
 612, 699
 Клубченко, секр. РК КП(б)У. *Див.*
 Клубенко, упов., секр. РК КП(б)У
 Клювак Степанія 325
 Ключинці, с. Гусятинського р-ну 85,
 249, 250, 908
 Ключ Андрій 526
 Ключ, з с. Іванківці 988
 Ключник Володимир Петрович 967
 Ключник Петро Антонович 725
 Клященко, упов. 475
 Кметь Степан 986
 Княжина, селище Раковецької с/ради
 Збаразького р-ну 103, 160, 426
 Князев (Князев), упов. 666
 Князевич Михайло 441
 Кобаса Ілля 1009
 Кобель Василь 323
 Кобель Іван 472
 Коберник Василь Сидорович 681
 Коберник, з с. Влашинці 670
 Кобець Матвій 783
 Кобець Христя 348
 Кобзар, о/у, зам. нач. РО МГБ 162,
 174, 282, 387, 440, 505, 836
 «Кобзар» 555, 868, 909, 1010
 Кобзарівка, с. Зборівського р-ну 526
 Кобзіста Юлія 856
 Кобзистий Степан 627

Кобик, з с. Мшана 629
 Кобиловолоки, с. Теревовлянського р-ну 80
 Кобиліух Василь 178, 841
 Кобиліух Степан 841
 Кобилянська Степанія 617
 Кобилянський Василь 771, 772
 Кобилянський Михайло 707
 Кобильник Василь 696
 Кобильницький Яким 289
 Кобильський, міліціонер 898
 Кобляков, о/у, ст. л-т, нач. РО МГБ 287, 335, 718
 Кобран Анастасія 44
 Кобрин Василь 471
 Коваленко Марія Петрівна 117
 Коваленко Т. О. 87
 Коваленко, 1-ий секр. РК КП(б)У 320, 372-374, 394, 397, 420, 424, 456, 540, 546, 642, 648, 649, 657, 762, 763, 768, 769, 859, 891, 893
 Коваленко, деп. ВР СРСР 123, 863
 Коваленко, о/у РО МГБ 115, 981
 Коваленко, прокурор 403, 404, 410
 Коваленко, упов. (Збараський р-н) 998
 Коваленко, упов. (Козівський р-н) 575, 736
 Коваленко, упов. обкому КП(б)У 397
 Коваленко, секр. РК КП(б)У (Новосі-льський р-н) 924
 Ковалик Анна 118, 526, 528
 Ковалик Ксеня 1004
 Ковалик Марія 129, 154, 664
 Ковалик Микола Іванович 118
 Ковалик Михайло 118, 526, 528
 Ковалик Онуфрій 1006
 Ковалик Параскевія 469
 Ковалики, хут. с. Гаї Кременецького р-ну 1024
 Ковалишин Василь 52, 53
 Ковалишин Марія 169
 Ковалишин Марко 235
 Ковалишин Петро 712
 Ковалів Іван 40
 Ковалюк Ілля 863
 Ковалюк, істребок 26, 51
 Коваль Андрій 39
 Коваль Василь, з с. Білокриниця 844
 Коваль Василь, з с. Ішків 16
 Коваль Василь, з с. Капустинський Ліс 120
 Коваль Василь, з с. Монилівка 391
 Коваль Василь, з с. Розгадів 523
 Коваль Володимир 769
 Коваль Грицько 411
 Коваль Іван, з с. Башуки 127, 160
 Коваль Іван, з с. Бичківці 74
 Коваль Іван, з с. Білокриниця 842, 984
 Коваль Іван, з с. Будилів 481
 Коваль Іван, з с. Вел. Ходачків 516
 Коваль Іван, з с. Монилівка 446
 Коваль Йосип 984
 Коваль Ксеня 631
 Коваль Марія 842, 844
 Коваль Микола, з с. Купчинці 331, 516, 623, 624
 Коваль Ольга 912
 Коваль Пантелеймон 348
 Коваль Петро, з с. Білокриниця 842, 844
 Коваль Петро, з с. Купчинці 175
 Коваль Софія 980
 Коваль Текля 523
 Коваль Теодор 523
 Коваль, 3-ій секр. РК КП(б)У 822, 830, 968
 Коваль, з с. Буцнів 279
 Коваль, з с. Оліїв 842
 Коваль, упов. 104, 125, 146
 Ковалькевич Данило 314
 Ковалькевич Михайло 380
 Ковальков, бухг. РК КП(б)У 489
 Ковальов, май., нач. РО МВД 18, 71, 40, 55, 56, 472, 518, 585, 586, 735, 736, 749
 Ковальська Анна 578
 Ковальський Григорій 901
 Ковальський Петро 68
 Ковальський, ліс 291
 Ковальчук Анастасія 1044
 Ковальчук Андрій 544
 Ковальчук Андрій І. 812
 Ковальчук Дмитро 508
 Ковальчук Евфрозина 705
 Ковальчук Іван («Гомін») 744, 758
 Ковальчук Іван, з с. Буцнів 288
 Ковальчук Іван, з с. Велика Лука 200, 279, 383
 Ковальчук Іванна 185
 Ковальчук Лукія 233
 Ковальчук М., ген.-лейт., мін. МДБ УРСР 1011, 1048, 1059

Ковальчук М., істребок 119, 925
Ковальчук Максим 785
Ковальчук Мануїл 196
Ковальчук Микола, уч. РО МВД 213
Ковальчук Михайло, з с. Кудлаївка 139, 147
Ковальчук Михайло, з с. Надорожнів 479, 744
Ковальчук Олекса 771
Ковальчук Остап 28
Ковальчук П. 339
Ковальчук Павло 1010
Ковальчук Петро 73
Ковальчук С. 546
Ковальчук Степан 651
Ковальчук Ярина 406
Ковальчук, упов. 402, 403, 412, 567, 671
Ковальчука Іван 235
Кований Семен 47
Ковба Марія 719
Ковбасюк Михайло 572
Ковбасюк Степан 648
Коверзін, емґебіст 441
Ковляк Ольга 981
Ковпак Володимир 259
Ковтач Іван 317, 516, 517
Ковтун Богдан 105
Ковтун, з с. Нетерпинці 356
Ковтун, підп. 718
Ковтунов, упов. 998
Ков'янка Ілько 622
Коган Петро 100
Когут Анна 741
Когут Іван 769
Когут Марія 902
Когут Ольга 81
Когут Параскевія 270, 336
Когут Степан, з с. Чернихівці 122
Когут Стефан, з с. Ласківці 81
Когут, упов. 311
Кодимський, р-н Одеської обл. 528
Кожанчук, пропагандист 897
Кожевнікова, суддя 737
Кожелюк (Кожилюк) Лікерія 127, 153
Кожелюк Горпина 674
Кожелюк Фросина 674
Кожіль Текля 340
Кожушко Василь 827
Кожушко Михайло 967
Козак Анна 279
Козак Антон 335
Козак Василь 863
Козак Григорій, упов. 391
Козак Дмитро 831
Козак Домка 341
Козак Еміліян, з с. Дворіччя 327, 847
Козак Іван, з с. Дубівці 394
Козак Іван, з с. Малі Вікнини 1044
Козак Клим 259
Козак Марія 259
Козак Микола 330
Козак Мирон 259
Козак Михайло 280
Козак Олекса 259
Козак Оришка 258
Козак Осип 682
Козак Пилип 788
Козак Семен 881
Козак Степанія 279
Козак, з Підволочиського р-ну 339
Козак, з с. Веселівка 514
Козак, з с. Вищі Луб'янки 205
Козак, з с. Йосипівка 822
Козак, упов. (Гримайлівський р-н) 897
Козак, упов. (Заложцівський р-н) 631, 638
Козак, упов. (Скалатський р-н) 652
Козакевич Гр. 632
Козакевич Леонтина (Леоніда) 175, 711
Козакевич Людвіга Михайлівна 517, 851
Козакевич Ядвіга 621
Козар Василь 640
Козар Левко 324
Козар Прокоп 998
Козар Тадей 544
Козаревська, з с. Івання 350
Козаревська, мати кущ. «Ваньки» 426
Козаревський Дмитро 335
Козаревський Іван («Ванька») 350, 363, 425, 426
Козаренко І. Д. 87, 88
Козаченко Михайло 166
Козачок, упов. 872
Козачук Захарій 364
Козачук, нач. РО МГБ 86, 87, 89
Козаччина, хут. с. Загірці Лановецького р-ну 295
Козбур Іван 392, 987
Козевич Григорій 1001

Козин, с. Радивилівського р-ну Рівненської обл. 350, 924
Козира Олекса 673
Козира Петро 206
Козира Степан 319, 339
Козицький Григорій, з с. Велике Городище 517
Козицький Іван 321, 347
Козіброта Микола 861, 864
Козівка, с. Козівського р-ну 43, 473
Козівка, с. Тернопільського р-ну 93, 108, 109, 130, 131, 264, 267, 275, 276, 313, 323, 350, 351, 376, 436, 437, 497, 501, 509-511, 603, 607, 609, 610, 614, 697, 700, 701, 703, 730, 965, 994
Козівська, тюрма 481
Козівський, р-н Тернопільської обл. 16, 19, 34, 40, 42, 56, 63-65, 70, 114, 165, 176, 202, 366, 388, 389, 418, 428, 433-435, 443, 444, 472, 476, 480, 481, 489, 491, 494, 495, 507, 518, 520, 523, 531, 574, 577, 584, 585, 594, 599, 605, 625-627, 629, 630, 637, 693, 712, 714, 715, 726, 729, 735, 737, 740, 744, 749, 755, 757, 759, 761, 819, 831, 837-840, 852, 932, 941, 950, 980, 983, 990, 991, 992
Козівщина 423
Козій Степан 997
Козій, істребок 179
Козін, упов. 558, 1024
Козицький [Козицький] Григорій, з с. Слобідка 835
Козленко, упов. 229
Козлик Ярослав 485
Козлів, р-н. *Див.* Козлівський, р-н
Козлів, смт. Козівського р-ну 417, 435, 481, 482, 586, 977
Козлівський, р-н Тернопільської обл. 94, 98, 112, 133, 135, 162, 165, 174, 200, 210, 265, 268, 274, 281, 301, 316, 329, 354, 366, 369, 384, 416, 422, 431, 434, 435, 440, 450, 452, 481, 499, 504, 514, 515, 534, 536, 585, 586, 601, 604, 620, 635, 693, 708, 725, 818, 822, 831, 849, 856, 933, 937, 938, 942, 951, 959, 962, 973, 989, 996
Козлівщина 423
Козлов, о/у РО МГБ 129, 130, 153, 154, 156, 228, 362, 560, 664, 910
Козлов, упов. (Великоглибочецький р-н) 639
Козлов, упов. (Гримайлівський р-н) 901
Козлов, упов. (Микулинецький р-н) 198,
Козловська Ольга 358
Козловський Роман 969
Козловський, дир. райспоживспілки 198
Козловський, з с. Стриївка 293
Козловський, упов. 471, 592
Козова, р-н. *Див.* Козівський, р-н
Козова, смт. Тернопільської обл. 16-18, 23, 43, 57-59, 472, 481, 521, 586, 588, 638, 756
Козовик, зав. культосв. уст. 844
Козон Едик 62, 63
Козоріг Зиновій 995
Козоріг, з с. Мишковичі 995
Козуб Богдан 511, 826
Козуб Віктор («Ігор») 281, 513
Козуб Володимир 378
Козуб Гнат 967
Козуб Іван 170
Козуб Трохим Т, секр. РВК 110, 351, 380, 699
Козуб, о/у, ст. л-т РО МГБ 1033, 1037, 1040
Козубова, пр. РК КП(б)У 253
Козулін, упов., нач. РО МВД 667, 778, 871, 876
Козуляк Михайло 635
Козюпа Андрій 708, 711
Козюпа Анна 506, 519
Козюпа Василь 818
Козюпа Григорій, з с. Жуківці 309
Козюпа Григорій, з с. Мшана 506
Козюпа Іван 982
Козюпа Олекса 282
Козяр Євдокія 107
Козяр Ксеня 107
Козяр Марія 292
Козяр Михайло 107
Козярі, с. Підволочиського р-ну 420, 650, 654, 764, 891, 944
Койрець Мойза 310
Кок Анна 32, 484
Коків Варвара 35, 39

Коковіхін (Коковіхін), сл. РО МГБ 27-29
 Коковський Григорій 333
 Коконік Максим 258
 Кокотовський, заст. гол. РВК 964, 965
 Кокошинці, с. Гусятинського р-ну 900, 901, 903, 905, 907, 1004
 Кокутківці, с. Зборівського р-ну 117, 180, 723, 845, 855
 Колачик Степан 40, 746
 Колеса Дмитро 704
 Колесник Анна 343
 Колесник Давид 869
 Колесник Іван 296
 Колесник Степан 296
 Колеснік Микола 343
 Колесніков П. М., зав. культосв. (Чортківський р-н) 87
 Колесніков, упов. (Гримайлівський р-н) 906
 Колеснікова (Колеснікова), упов., сл. РО МГБ (Козлівський р-н) 386, 621, 710
 Колиба Степан 877
 Колісник Євгенія Дмитрівна 455
 Колісник Олена 770
 Колісник Петро 770
 Колісник Степанія 866
 Колоденський Данило 781
 Колоденський, ліс (Збаражчина) 121
 Колоденські, хутори (Збаражчина) 339
 Колодії, з с. Росохуватець 1001
 Колодіївка, с. (с/рада) Підволочиського р-ну 104, 107, 182, 183, 438, 452, 614, 1002, 1003, 1006, 1010
 Колодій Анна Михайлівна 1001
 Колодій Богдан 111
 Колодій Василь 391
 Колодій Володимир 844, 845
 Колодій Володимира Михайлівна 1001
 Колодій Гнат 326
 Колодій Дмитро 1000
 Колодій Євгенія 1000
 Колодій Іван 524
 Колодій Микола 842, 844
 Колодій Михайло 1001, 1029
 Колодій Олекса Михайлович 1001
 Колодій Теодор 58
 Колодій Федір 962
 Колодій, з Козової 472
 Колодій, з с. Білокриниця 107
 Колодій, з с. Малашівці 289
 Колодійчук Іван 292
 Колодійчук, з с. Новий Роговець 647
 Колодка Михайло 299
 Колодне, с. Збараського р-ну 339, 426, 561
 Колодницький Бронислав 331
 Колодчин, з с. Голгоча 591
 Коломиєць Карпо 807
 Коломиєць, зав. РайВНО 140
 Колоницька Марія 793
 Колонія, прис. с. Киданці Збараського р-ну 185
 Колос Петро 615
 Колос, дир. педшколи 69, 741
 Колосівський Василь 646
 Колосінська Анна 34
 Колосов, адвокат 961, 968
 Колосова, с. Кременецького р-ну 130, 155, 169, 189, 226, 230, 408, 686, 805, 886
 Колосовський, упов. 400
 Колошка, нач. ІБ 259
 Колтун Григорій 527
 «Коля», б-к 142
 Коляда Дмитрій 803
 Коляда, упов. 232, 801
 Коляса Іван 383
 Коляса, з с. Буцнів 831
 Кольонія, хут. с. Августівка Козівського р-ну 838
 Кольонія, хут. с. Біла Тернопільського р-ну 528, 987
 Комар Василь 132
 Комар Дмитро 827
 Комар Іван, з с. Велика Лука 132
 Комар Іван, з с. Криве 652
 Комар Касіян 280
 Комар Михайло, з с. Велика Лука 132, 822
 Комар Олександр 347
 Комар Павло 502
 «Комар», підп. 1039, 1041
 Комарин, с. Кременецького р-ну 558, 561, 660, 665, 678, 794, 883, 914
 Комаринський Адам 735
 Комаринський Роман 34
 Комарівка, с. Бережанського р-ну 21, 23, 27, 29, 53, 54, 742

Комарівка, с. Кременецького р-ну 189, 209, 223, 226, 350, 406, 422, 559, 662, 780, 790, 791, 809, 815, 881, 885
 Комаров Александер, інстр. 105
 Комаров, о/у, ст. л-т РО МГБ 1017, 1023, 1025-1027
 Комарчук Марія 527
 Комарчук Петро 436
 Комарчук, бухгалтер 441
 Комарчук, о/у РО МГБ 98, 113, 114, 175, 282, 329, 331, 354, 387, 422, 504, 621, 622, 832, 850, 978, 980
 Коменда Захарій 696
 Комендацький Володимир 194
 Комінок Текля 766
 Комоніцький Степан 905
 Комукаєв, упов., зав. банку 636, 710, 942, 977
 Комулевський, о/у РО МГБ 419
 Конахевич Василь 343
 Конвай Дмитро 310
 Кондрат Микита 579
 Кондратієв [Кондратьєв], о/у РО МГБ 805
 Кондратов, лейт., ст. л-т 118, 639
 Кондратюк Віра 465
 Кондратюк Кирило 129, 154
 Кондратюк, уч. РО МВД 213
 Коненко Богдан 511, 826, 827, 862
 Коненко Мирон 1002
 Коненко Настя 652
 Конєв, нач. РО МВД 374
 Коник Дмитро 591, 750, 751
 Коник Іван 507
 Коник Михайло 475
 Коник Степан 507
 Конів Володимир 877, 878, 916
 Конів Іван 878
 Коніцький, упов. 638
 Конка Іван 221
 Коннов, о/у, ст. л-т РО МГБ 122-124, 185, 205, 206, 292, 293, 340, 398, 399, 457, 460, 461, 542, 553, 890, 934, 997-999, 1009, 1032, 1036, 1037, 1041, 1042
 Коновал, секр. комс. орг. 86
 Коноваленко, 2-ий секр. ЛКСМУ 86
 Коновалов, о/у РО МГБ 108, 109, 131, 171, 172, 195, 274, 276, 277, 299, 323, 324, 415, 436, 437, 502, 510, 607, 634, 697-699, 826, 942, 964
 Кононенко Настя 274
 Кононенко, 1-ий секр. РК КП(б)У 406, 407, 414, 557, 559, 791, 884
 Кононюк Олекса 807
 Кононюк Хивонька 668
 Кононюк Хотина 668, 787, 794, 807
 Конопельський Іван 585
 Конопківка, с. Теребовлянського р-ну 199, 268, 277, 300, 315, 327, 353, 384, 415, 431, 439, 534, 617, 635, 705, 707, 724, 731, 822, 830, 946, 968, 971, 972
 Конотопська Віхта 615
 Конотопський Василь 170
 Константинівка, с. Тернопільського пов. *Див.* Костянтинівка, с. Тернопільського р-ну
 Контов, о/у РО МГБ 638
 Контрибуц, упов. 391
 Конюк Анна 777
 Конюк Дмитро 26
 Конюк Степан 26
 Конюк Федір 777
 Конюхи, с. Козівського р-ну 16, 482, 521, 574, 579, 594, 598, 756, 838
 Конюхівський, ліс (Козівщина) 165, 838
 Конюхов, упов. 462, 558, 661, 671, 680, 786, 794, 795, 807
 Конюшек Ф. А. 87
 Кооперативна Уляна 295
 Копані, поле б. с. Кімнатка 560
 Копані, с. Радивилівського р-ну Рівненської обл. 1045
 Копанка, хут. с. Манаїв Зборівського р-ну 447
 Копач Юліян 987
 Копачівський Михайло 952
 Копачук Олена 448
 Коперсевич Петро 546
 Копестинський Микола 734
 Копець Роман 729
 Копистянський А., о. 421
 Копичинський, р-н Тернопільської обл. 84, 248, 898
 Копичинці, м. Гусятинського р-ну 85, 248, 251, 1001, 1036
 Копичинці, р-н. *Див.* Копичинський, р-н

Копичко Олександр, упов., полк., зав. рибтресту 391
Копчак, з с. Таурів 330
Корабель Михайло 109
Кордишів, с. Шумського р-ну 322, 343, 358
Кордуба Андрій 439
Кордуба Володимир 381, 439
Кордуба Іван 439
Кордубівка, прис. с. Великі Гаї Тернопільського р-ну 513, 514
Корелюк, лейт. 802
Корендій Текля 511
Корень Василь 516
Корж, упов. 671, 683
Коржан Надія 206, 207
Коржинський Франко 979
Коржківці, с. Лановецького р-ну 1028, 1030
Корзінюв, о/у РО МГБ, уч. РО МВД 179, 181, 203, 336
Кориндійович Теодозія 281
Коритко Олекса 71
Корицький Петро 349
Корінківський Федь 262
Корінь Андрій 975, 976, 980
Корінь Василь 175, 499
Корінь Михайло 842-844
Корінь Параскевія 897
Коріньов, ст. лейт. РО МГБ 107, 182, 183
Корменко, прац. РВК 431
Кормило Василь 248
Корнацький Антон 760
Корнило Михайло 328
Корнило Ярослав 616
Корнієнко Петро А., упов., зав. райфінвідділом 110, 430, 497
Корнієнко, гол. РВК 76, 77
Корнієнко, зам. нач. РО МВД 248-250
Корнієнко, пр. райуповмінзагу 1004 «Корнієнко», провокатор 45, 754, 757
Корнійчук Євген 787
Корнійчук Настя 871
Корнілов, інсп. РК КП(б)У 183
Корніцька Анна 1000
Корніцький Олекса 334
Корніцький Осип 63
Корнюш, емгебіст 73, 74
Коробій Ф. 296
Коробко, упов. 14
Коробченко, упов. 618
Корокон Микола 1032
Короленко, кап. райвоєнкомату 550
Короленко, суддя 906, 1007
Королишин Василь 327
Королишин Ярослав («Хитрий») 493, 494
Королівка, прис. с. Золотники Терновлянського р-ну 34
Королівка, хут. с. Колодіївка Підволочиського р-ну 438, 452, 614
Королівський Міст, хут. (Кременеччина) 154, 666
Королюк Анна 767
Королюк Іван, міліціонер 789
Королюк Михайло 257
Королюк Степан 109, 276
Король Анна 850
Король Микола 744
Корольов, упов., нач. стан. ІБ 123, 205, 371, 398, 457, 656, 771, 863
Коропатніков, емведист. *Див.* Куропатніков, міліціонер
Коропець, р. 751
Коростенський, р-н Житомирської обл. 455
Коростишівський, р-н Житомирської обл. 274
Короткий, упов. 627, 839, 959
Корчак Яків 561
Корчевський Олекса 562, 671
Корчевський, з с. Білка 878
Корчемська Катерина. *Див.* Корчинська Катерина
Корчики, хут. с. Добромірка Збарзького р-ну 1041
Корчинська Евдокія 27
Корчинська Катерина 441, 504
Корчинський Григорій 25
Корчинський Іван 27
Корчинський Микола 27
Корчунок, с. Рогатинського р-ну Ів.-Франківської обл. 30, 578
Корчунок, хут. с. Великі Загайці Шумського р-ну 348, 404
Корчунок, хут. с. Волиця Бережанського р-ну 478, 479, 742
Корчунок, хут. с. Горинка Кременецького р-ну 238
Корчунок, хут. с. Ігровиця Тернопільського р-ну 337

Коршак Роман 836
Коршемки, хут. с. Діброва Збаразь-
кого р-ну 545
Коршилів, с. Зборівського р-ну 371,
388, 980, 982, 989
Коршилівка, с. Підволочиського р-ну
303, 341, 342, 396, 397, 650, 652,
770, 773, 864, 930, 956, 1000
Коршилівка, хут. с. Устечко Кремене-
цького р-ну 872, 881, 884, 885
Коршилівківські, хутори (Підволочи-
щина) 655
Коршилівська Марія 984
Косар Анна 200
Косар Дмитро 335
Косар Микола 832
Косиляк Роман 445
Косінська Катерина 27
Косінчук, уч. РО МВД 101, 119, 120
Косіченко, упов. 265
Косковський, з с. Слобідка 162
Косович Надія 736
Косовська Оксана 43
Косорот (Касарота) Іван, емведист.
Див. Косоротов Іван, уч. РО МВД
Косоротов Іван, уч. РО МВД 309, 518
Костельник Гавриїл, о. 724, 819
Костенко, емведист 255
Костенко, суддя 540, 896, 899, 902
Костенко, упов. 914
Костеська (? Костецька) Бронислава
894
Костецька Анна 752
Костецька Антоніна 369
Костецький Іван 394
Костецький Роман 707
Костик Іван, з с. Мала Плавуча 983
Костик Іван, з с. Чортория 973
Костик Катерина 715
Костик М. 651
Костик Юстина 972
Костишин Дмитро 997, 1001
Костишин Іван 697
Костів Мирослав 617, 620
Костюк Іван 335
Костюк Микола 220, 670, 672
Костюк Фелімон 346
Костюк Яків, з с. Кабарівці 716
Костюк Яків, з с. Сапанів 877
Костюк, секр. РК ЛКСМУ 88
Костюк, упов. 410, 413
Костюха Михайло, 1-ий секр. РК
ЛКСМУ 829, 988
Костяк Катерина 299
Костянтинівка, с. Тернопільського р-ну
108, 131, 171, 196, 263, 277, 324,
380, 501
Кость Михайло 381
Кость, з с. Великі Загайці 148
Косюк Павло 291
Котик Тимко 331, 621
Котик, упов. 270
Котів, с. Бережанського р-ну 23, 27,
470, 479, 480, 493, 580, 592, 596,
741
Котівка, с. Гусятинського р-ну 85,
253
Котляр Іван, упов., лісничий 13, 616,
961
Котлярівщина, ліс (Збаражчина) 1033
Котлярів, 1-ий секр. РК КП(б)У
304, 305, 458, 460, 645, 890
Котович А. 276
Котович Анна Петрівна 196
Котовський Петро 983
Котовського, армія 500
Котровська Євгенія 562
Котузів, с. Тербовлянського р-ну
16, 31, 37, 40, 572, 583, 584, 593,
745-749
Котюжини, с. Збаразького р-ну 209,
239, 245, 296, 677, 782, 792, 802,
917, 942
Коханівка, с. Збаразького р-ну 129,
140, 159, 192, 239, 240, 426, 810,
881
Кохановський Микола 901
Кохановський Теодор 12
Коханська Марія 706
Коханчук Григорій 1003
Коханчук, пропагандист 899
Кохман, з с. Гаї Великі 111
Коцай, з с. Березовиця Мала 1048
Коцар, з с. Іванківці 846
Коцибала, з с. Підвисоке 13
Коцко Омелян 719
Коцур Александр Маркович 606
Коцюба Дмитро 767
Коцюба Ілля 327, 831
Коцюба Йосип 704
Коцюба Михайло 625, 626
Коцюба Орест 280

Коцюба Петро 328
Коцюби, хут. с. Розтоки Кременецького р-ну 220
Коцюбинці, с. Гусятинського р-ну 84, 251, 253
Коцюруба Михайло 542
Коцюруба Параскевія 1037
Коцюх Анна 980
Коцьолок Карло 440
Коченьов, о/у РО МГБ 323
Кочетенко, 2-ий секр. РК КП(б)У 571
Кочинал Марко 179
Кочів Розалія 723
Кочій Кость 336
Кошак Сергій 917
Кошелівка, хут. с. Старий Кокорів Кременецького р-ну 1027
Кошельник Прокоп 1026
Кошельовський Зеновій 141, 142
Кошельовський Михайло, провокатор 704, 706, 828, 995
Кошельовський Осип, зам. нач. ІБ 267
Кошик Анна 439
Кошик Богдан 439
Кошик Роман 972
Кошик, міліціонер 439
Кошильовська [Кошельовська] Юлія 620
Кошіль Григорій 123, 292, 541, 543, 544
Кошіль Іван 292
Кошляки, с. Підволочиського р-ну 320, 357, 372, 373, 395, 396, 454, 456, 461, 538, 539, 540, 545, 552, 553, 642, 644, 649-651, 657, 860, 861, 889, 891, 895, 929, 1005, 1030
Кощук Ганна 676
Крабська Анна 681
Кравець Василь, з с. Городище 112
Кравець Василь, з с. Розношинці 291
Кравець Дмитро, з с. Ладичин 968
Кравець Дмитро, з с. Ценів 736
Кравець Іван 349
Кравець Івдокія [Євдокія] 869
Кравець Кость 882
Кравець Марія 735
Кравець Михайло 624
Кравець Панкрат 193, 233
Кравець Федос 882
Кравець Христина 317
Кравець Хтодора 320
Кравець, з с. Розношинці 120, 998
Кравець, з с. Таурів 836
Кравець, упов. (Великоборківський р-н) 376, 377, 436, 509
Кравцов, упов. (Зборівський р-н) 176, 444, 520
Кравченко Василь Юхимович, кап., нач., зам. нач. РО МГБ 130, 154, 155, 233, 350, 362, 463, 466, 467, 660, 666, 784, 785, 805, 806, 875-877, 885, 910, 915, 994
Кравченко Ілько 347
Кравченко М., о/у, ст. л-т, кап. РО МГБ 350, 463, 464, 560, 565, 568, 785, 798, 812, 875, 914, 921, 922, 933, 935
Кравченко, істробок 259
Кравченко, упов. 526
Кравченко, фінагент 915
Кравчик Ілько 391
Кравчина, 3-ій секр. РК КП(б)У 476
Кравчишин Євген 523
Кравчук Василь 1000
Кравчук Володимир 429, 932
Кравчук Григорій, з с. Дітківці 288
Кравчук Григорій, з с. Добромірка 545
Кравчук Григорій, з с. Мшанець 289, 987
Кравчук Дмитро 358
Кравчук Іван, з с. Киданці 767
Кравчук Іван, з с. Мовчанівка 770
Кравчук Іван, з с. Огрисківці 152
Кравчук Йосиф 169, 236
Кравчук Марія 83
Кравчук Марія Гр. 987
Кравчук Марія Степанівна 900
Кравчук Микола 864
Кравчук Миронада 987
Кравчук Михайло 965
Кравчук Настя 401
Кравчук Никифор 806
Кравчук Петро 347
Кравчук Сергій 346, 347
Кравчук Тоська 220
Кравчук Яким 126, 150
Кравчук Ярина 126, 150, 401
Кравчук, з с. Чернихівці 646
Кравчук, упов. 383

Краєвські, хут. с. Крижі Кременецького р-ну 227
 Країна Рад. *Див.* СРСР
 Крайчий Мирослав 73, 74
 Краківська Марія 711
 Краківський Михайло 836
 Крамар Григорій 314
 Крамар Дмитро 293
 Крамар Іван 780
 Крамар Степан 173
 Крамар Ярослав 197
 Крамарі, хут. с. Старий Почаїв Кременецького р-ну 881, 1022
 Крамарук Іван 406
 Крамарчук Палашка 1003
 Краса Текля 481
 Краса Тетяна 735
 Красівка, с. Тернопільського р-ну 266, 314, 510, 511, 609, 610, 613, 615, 634, 951
 Красне, с. Гусятинського р-ну 896, 907, 1004, 1010
 Красне, с. Зборівського р-ну 285, 390, 841
 Красний Пантелеймон 621
 Красновська Галина 1037
 Краснолука, с. Лановецького р-ну 187, 219, 346, 661, 670, 671, 682, 788, 795
 Краснопера Ярослав, упов. 642, 645
 Краснопуща, с. Бережанського р-ну 28, 30, 50, 592, 744, 760
 Красносільці, с. Збаразького р-ну 120, 167, 183, 204, 206, 273, 291, 338, 358, 460, 542, 642, 645, 647, 765, 999
 Красноярщина (Росія) 214, 247
 Красовський Іван 325
 Красовський Михайло 828
 Красовський, о/у РО МВД 295
 Красюк, кап., нач. РО МВД 414, 677, 742
 Краців Михайло 12
 Крач Олекса 336
 Крегулець, хут. с. Прошова Тернопільського р-ну 299, 324, 510, 604
 Крехотень Антон 647
 Кременець, м. Тернопільської обл. 128, 140, 142, 146, 147, 154-156, 158, 161, 208, 209, 223, 226-230, 234-236, 244, 294, 295, 309, 346, 426, 462, 463, 466, 561, 565, 659-661, 665-667, 686, 688, 778, 779, 783, 784, 792, 793, 804-806, 812, 870, 872, 875, 881, 885, 886, 913, 915, 919-922, 924, 1023, 1045, 1047
 Кременецький, р-н Тернопільської обл. 103, 129, 130, 140, 155, 169, 188, 189, 207, 209, 211, 212, 225-227, 245, 246, 297, 306, 308, 309, 342, 360, 362, 375, 407, 414, 462, 463, 465, 467, 556, 557, 560, 564, 568, 659, 664, 678, 686, 778, 781, 784, 790, 791, 793, 798, 799, 801, 804, 811, 816, 870, 874, 882, 886, 887, 910, 917, 922, 923, 927, 933, 935, 938, 949, 954, 956, 1012, 1013, 1015, 1017, 1019, 1023, 1045
 Кремпович Катерина 310
 Крем'янець (Крем'янецький, Кременець), р-н. *Див.* Кременецький, р-н
 Крем'янець, м. *Див.* Кременець, м.
 Крем'янецький, ліс 167, 183
 Крем'янецький, надр. ОУН. *Див.* ОУН, Крем'янецький надр-н
 Крем'янеччина 144, 215, 462, 467, 556, 659, 776, 799, 800, 816, 869, 887, 910, 1011, 1020
 Кренчук, упов. 105
 Кресоватий Іван 540
 Кресоватий, з с. Оленівка 548
 Кресовий Іван 765
 Крестін, упов. 673, 879, 883, 884, 918
 Кретівці, с. Збаразького р-ну 545, 549, 938
 Кретович, гол. РВК. *Див.* Кротевич, гол. РВК
 Крива Галина 889
 Крива Параскевія 987
 Кривдик Христина 897
 Криве, с. Козівського р-ну 16-18, 41, 58, 64, 65, 70, 480, 481, 575, 743, 750, 759
 Криве, с. Підволочиського р-ну 204, 652, 862, 864, 1002, 1006
 Кривеньке, с. Чортківського р-ну 255, 258
 Кривенький Пилип 270, 289
 Кривецький, ліс (Козівщина) 759

Кривий Дмитро 117
Кривий Ілля 107
Кривий, упов. 85, 250
Кривіцька Зіна, упов. 392, 448, 722, 951
Кривки, с. Теробовлянського р-ну 513, 514, 534, 618, 620, 707, 708, 724, 828, 952, 966, 972, 988
Кривко Анна 622
Кривко Іван Григорович 332
Кривко Іван, з с. Будилів 749
Кривко Іван, з с. Слобідка 113
Кривко Марія 332
Кривко Михайло 442, 933
Кривко Павло 175
Кривко, гол. РВК 250, 251, 254
Кривобедрий Роман 703
Кривогубець Анна 167, 219
Кривокульська Теофіля 976
Кривокульський Богдан 112, 113
Кривокульський Василь 112, 711
Кривокульський Володимир Дмитрович 113
Кривокульський Дмитро 331, 623
Кривокульський Евстахій 516
Кривокульський Евстахій Петрович 516
Кривокульський Іван 996
Кривокульський Іван Михайлович 516
Кривокульський Іван Петрович 112
Кривокульський Микола 813, 814
Кривокульський Михайло 516, 620
Кривокульський Михайло Михайлович 517
Кривокульський Танас 668
Кривокульський Теодор Г. 516
Кривокульський, з с. Городище 385
Кривоніс Григорій 282
Кривоніс Марія 523
Кривоніс Параскевія 642
«Кривоніс», др. 534
Криворука, фельдшер 79
Кривоус Іван 438
Кривоус Осип 378
Кривоус Павло, з с. Смиківці 616
Кривоус Павло, з с. Стегниківці 171, 378
Кривоус Степан 612
Кривоус Теодор 171
Кривоходько, ст. лейт. 468, 469, 489
Кривошенко, нач. міліції 721
Кривтак Євген 753
Кривуля, пом. о/у РО МГБ 985
Кривчики, с. Збаразького р-ну 677, 873, 942
Кривчики, с. Теофіпільського р-ну, Кам'янець-Подільської обл. 294
Кривчун Тоська 187
Кригіль Іван 481
Кригіль Петро 587
Криговець Михайло 841
Крижанівський Михайло Франкович 286
Крижанівський Франко 286
Крижанівські, з с. Вертелка 286
Крижі, с. Кременецького р-ну 130, 156, 189, 208, 224, 227, 244, 408, 660, 665, 678, 805, 876, 915, 1023, 1024, 1045
Крилов, о/у РО МГБ, нач. ІБ 108, 194, 213, 276, 324, 325, 351, 378-380, 415, 421, 429, 430, 437, 502, 508, 509, 529, 530, 612, 613, 826, 932, 964
Крилос Марія 41
Кримни, хут. с. Носів Підгаєцького р-ну 46, 47
Криницька Марійка 117
Криницький Карпо 997
Криницький Микола 117
Кринка, р. 1049
Криса Галина 835
Криса Теодор 719
Крисак Іван 751
Крисевич Олександра Степанівна 1045
Крисоватий Нестор 889
Крисоватий Пилип 1030
Криськів Богдан 165
Криськів Клявдія (Клавдія) 836
Крих Артем 654
Крих Мефодій 654
Криченко, ст. лейт. МГБ 61, 65
Крищук Іван 672
Крищук Митифор 168, 220
Крієв Анатолій 408
Кріль Антон 511
Кріль Володимир 980
Кріль Евстахій, з с. Великий Ходачків 517
Кріль Евстахій, з с. Забойки 833
Кріль Марія 979

Кріль Михайло 719
Кріль Петро 978
Кріль Стах 973
Кріль, з с. Білокриниця 718
Кріль, міліціонер 99, 330
Кріп'як Марія 383
Кріса Михайло 616
Крісоватий Іван 278
Крогулець, с. Гусятинського р-ну 90
Кротевич (Кротович), гол. РВК 17,
115, 389, 390, 495, 575, 585, 594,
595, 625, 638, 837, 991, 992
Крочек Маланка 338
Крошка, п/полк. районкомату 639
Круглецький Іван 274
«Круглий», б-к 360
Круглик, ліс (Збаражчина) 999
Круглов, о/у, лейт. РО МГБ 119, 554,
770, 775, 1000, 1001
Кругляк Марія 444
Кругляк Теодор 630
Круголець, с. Шумського р-ну 343,
1045
Кружкова, суддя 916
Крук Володимир 805
Крук Марія 293
Крук Степан 653, 863, 954
Крук Яків 696
Крук, з с. Кудинівці 630
«Крук», б-к. *Див.* Заяць Евстахій
«Крук», з с. Сільце 31
«Крук», к-р 363
«Крук», к-р вд. 569
«Крук», повст. 211
«Крук», сот. 486
Круковський, упов. 1006, 1007
Крупа Іван 10
Крупа Марія 469
Крупа Микола 111
Крупа Степан 703
Крупиха, з с. Сороцьке 261
Крупницький Григорій 391
Круп'як Іван 969
Круп'як Степан 972
Крутигорова Параскевія 583
Крутигорова Степан 746
Крутигорова Яків 32
Крутигорова, з с. Вага 35
Крутнів, с. Кременецького р-ну 557,
559, 564, 568, 662, 676, 685, 936
Круцько Михайло 965
Круцько, переселенець 34
Круча, ліс (Чортківщина) 74
Крушельницький Ярослав 865
Крушний Іван 83
Ксенеч (Ксенеч), з с. Дворіччя 830,
831
Ксьондзик Василь 804
Ксьондзів, ліс (Збаражчина) 457
Куба Єва Миколаївна 302
Куба Микола 302
Куба Петро 84
Кубант Софія 335
Кубенко Василь, упов. 909
Кубилій Кут, хут. с. Волиця Підгаєць-
кого р-ну 45
Кубіль Теодор 522
Кубінь Катерина 433
Кубіш Петро 612
Кувінський, прок. 248
Кувшинов А. Ф., дир. МТС 499
Кугут Андрій 83
Кудель Степан 170
«Кудеяр», повст. 773, 774
Кудинівці, с. Зборівського р-ну 166,
285, 318, 334, 355, 370, 387, 388,
389, 443, 519, 522, 523, 628, 629,
630, 693, 713, 716, 726, 727, 960,
980, 981, 983
Кудла Іван 752
Кудлаївка, с. Шумського р-ну 139,
147, 161, 193, 209, 235, 271, 346,
411, 413, 803
Кудлюк К. 187, 219
Кудляк Аріон 463
Кудляк Микола Аріонович 463
Кудобинці, с. Зборівського р-ну
135, 354, 388, 428, 434, 445, 523,
716, 841, 853, 982, 983
Кудрашевська Параска 1023
Кудринці, с. Борщівського р-ну 1055
Кудь Федір 462
Кужда Анастасія 736
Кужіль Кирило 447, 632
Кужляк Павло 430
Куза Олекса Миколайович 683
Куза Остап 34
Кузбас 797
Куземський Михайло 968
Кузик Катерина 578
Кузик Петрунька 38
Кузицький, з с. Слобідка 332

Кузишин Михайло 737
 Кузишин Семко («Змій») 584, 586
 Кузів Анна 835
 Кузів Григорій 495
 Кузів Дмитро 523
 Кузів Іван 386, 836
 Кузів Марія 850
 Кузів Микола 743
 Кузів Степанія 579
 Кузів Теодор 22
 Кузій, з с. Чагарі-Збаразькі 304
 Кузнецов (Кузніцов), упов. 408, 664
 Кузь Богдан 1038
 Кузь Віра 1029, 1030, 1043
 Кузь Евстахій Петрович 709, 712, 836
 Кузь Іван 129, 154
 Кузь Олекса Іванович 626
 Кузь Петро Дмитрович 833
 Кузь Петро, з с. Гори Стрийовецькі 646
 Кузь Петро, з с. Забойки 835, 836, 980
 Кузь, з с. Града 129, 154
 Кузь, істробок 16
 Кузьків Ілько 24
 Кузьма Максим 116
 Кузьма Михайло 170
 Кузьма, з с. Білка 787
 Кузьма, з с. Загір'я 136
 Кузьмак Іван 710
 Кузьменко Іван, упов., май., нач. рай-военкомату (Микулинецький р-н) 381, 416, 512, 617, 619
 Кузьменко, нач. райфінвід. (Зборівський р-н) 982
 Кузьменко, упов. (Великоглибочецький р-н). *Див.* Кузьменков, упов. РК КП(б)У
 Кузьменков, упов. РК КП(б)У 116, 394, 419
 Кузьмин Степан 397
 Кузьминих, май., нач. РО МВД 896, 1003
 Кузьмін Ярослав 548
 Кузьміч (Кузміч) Захар 229, 786
 Кузьміч Олександр Захарович 1049
 Кузьняк, з с. Жеребки 771
 Кузьо Дмитро 260
 Кук Василь, з с. Вибудів 574
 Кук Іван 574
 Кук Михайло 511
 Кукас, упов. 402
 Кукла, емведист 475, 488, 738, 752
 Куклінський Максим 193, 237
 Куклінський Семен 169, 236
 Кукуєв, упов., секр. ЛКСМУ 680, 797, 871
 Кукурудза Дмитро 447
 Кукурудза Марія 715
 Кукурудза Микола 994
 Кукурудза Михайло 844
 Кукурудза Петро 505
 Кулеба Марія 27
 Кулеби, прис. с. Нараїв Бережанського р-ну 51, 480, 492, 577, 581, 740
 Кулеша, з ОББ 76
 Кулибаба Михайло 81
 Кулик Анна 719, 722
 Кулик Василь 37
 Кулик Іван 177
 Кулик Мирон 965
 Кулик Павло 702
 Кулик Павло Михайлович 703
 Кулик Степан 170
 Кулик Теодор 28
 Куликів, с. Кременецького р-ну 189, 228, 362, 408, 665, 678, 785, 793, 805, 812, 870, 875, 882, 918, 949
 Кулина Іван 843
 Кулина Теодор 844
 Кулинець Григорій 335
 Кулинич Володимир 48
 Кулинич Марія, з с. Бичківці 74
 Кулинич Марія, з с. Мужилів 752
 Кулицький Михайло 194
 Куліков, упов., пр. раймолочарні 625
 Кулініч, нач. міліції 127, 158, 810
 Кулініч, упов. 763, 765
 Куліш Григорій 723
 Куліш Денис 907
 Куляба Степан 624
 Кулявий Володимир 380
 Куляс Мокрина 343
 Кульба Віктор 978
 Кульба Евстахій 980
 Кульба Іван 77
 Кулькевич Іван 751
 Кульматицький Денис 112
 Кульматицький, фінаген 833
 Кульницький Еуген 259
 Кульпа Іван 339

Кульчицька Текля 84
Кульчицький Мартин 437
Кульчицький Тимоша, упов. 765, 858
Кульчицький Яків 249
Кум Андрій 892
Кумам'як, упов., дир. банку 134, 387, 441
Кумановська Ксенька 903
Кумонька Петро 481
Кумунаєв, упов., зав. госбанком. *Див.*
Комукаєв, упов., зав. банку
Кунін, большевик 925
Кунько Володимир 170, 965
Кунько Тома 170
Куп[.]да Омелян, з с. Чернихівці 460
Купина, хут. с. Таурів Козівського р-ну 836
Купіль Юстина 603
Купляк Павло 698
Купровська Марія 478
Купчинецький, ліс (Козівщина) 536
Купчинці, с. Козівського р-ну 98, 113, 114, 165, 175, 210, 274, 282, 301, 330, 331, 354, 366, 387, 417, 422, 432, 442, 443, 512, 514-517, 531, 534, 536, 621-623, 624, 708, 710, 711, 725, 832, 835, 836, 850, 856, 939, 951, 962, 976-980, 989
Кураковський Петро 716
Кураш Мирослав 439
Кураш Степан 383
Курбацький В. Г., 3-ій секр. РК КП(б)У 87, 88
Курганіков, лейт. РО МГБ 441, 605
Курдибанівка, с. Бучацького р-ну 61, 65, 66, 484
Курдіяка Роман 767
Курзінов, о/у РО МГБ 393, 526, 721
Курик Степан. *Див.* Кирик Степан, з с. Юзефівка
Курило Гнат 289
Курило Михайло 742
Курило, з с. Глібів 548
Курилов, інсп. облВНО 93
Курівці, с. Зборівського р-ну 137, 855
Куріца Антон 382
Куріца Богдан 730
Куріца Володимир 383
Куріца Григорій 326
Куріца Марія 704
Куріца Пантелеймон 724
Куріца Панько 634
Куркаш Дмитро 295
Куркаш Іван 405, 778
Куркаш Луць 349
Куркаш Танька 231, 295
Куркаш Феодора (Федора) М. 295, 1044
Курман Сергій 127, 150, 151
Курмановський Володимир 624
Курники, с. Тернопільського р-ну 130, 171, 172, 213, 314, 323, 377, 415, 438, 530, 612, 614, 615, 689, 702, 703, 723, 846, 936, 938
Курницький, ліс 612, 639
Курницькі, хутори (с. Курники Тернопільського р-ну) 277
Курніков, ст. лейт. РО МГБ 718
Куропатники, с. Бережанського р-ну 43, 44, 56, 59, 468, 480, 491, 579, 587, 744
Куропатніков, міліціонер 341, 764
Курочка Ілля 702
Курочка Степан 988
Курпель [Курпіль] Анастасія 714
Курпіль Антон 19
Курська, обл. (Росія) 476, 740
Куряни, с. Бережанського р-ну 8, 10, 11, 21, 23, 25, 26, 28, 50, 55, 69, 472, 477-480, 488, 578, 579, 598, 599, 742, 744
Курянський, ліс (Бережанщина) 488
Кусень Анна 982
Кусень Василь 982
Кусень Олекса Васильович 982
Кустря Анна 353
Кусюк, істробок 714
Кусяк Яків (Якоб) 129, 160
Кусякевич Онуфрій 714
Кут, с. Гусятинського р-ну 547, 548, 554, 896, 900, 901, 904, 905, 908, 1003, 1007
Кутець, с. Гусятинського р-ну (тепер в скл. м. Копичинці) 85, 253
Кутирко Степан 987
Кутиска, с. Лановецького р-ну 1030, 1043
Кутківці, с. Тернопільського пов. (тепер в скл. м. Тернопіль) 98, 113, 387, 369, 432, 441, 442, 516, 531, 605, 622, 624, 851, 977, 979, 980

Кутна Кароліна 50
Кутний, з с. Дмухівці 98
Кутний, о. з с. Глібів 898
Кутний, фінагент 417, 710
Кутова Анна Онуфріївна 516
Кутравська Євгенія (Євгенія) 403, 671
Кутрань Микола Макарович («Сокіл»,
«Азарт») 426, 919, 920
Кутрань Михайло 671
Кутрань Павло 222
Кутрань Федір 782
Кут-Товстецький, с. *Див.* Кут, с. Гусятинського р-ну
Кухалшвілі, 1-ий секр. РК КП(б)У
117, 303, 607, 632, 639
Кухар Василь 28
Кухаренко, упов. 255, 257
Кухарук Марія 342
Кухарчук Анна 883
Кухарчук Степан 858
Кухняк Михайло 506
Кухта Олена 667, 786
Кухта Текля 95
Куца Анна, з с. Ридодуби 75, 76
Куца Анна, з с. Шляхтинці 701
Куцак Володимир 975
Куцак Іван 384, 442
Куценко, 1-ий секр. РК КП(б)У, деп.
ВР УРСР 120, 539, 646, 890, 1042
Куций Богдан 752
Куций Іван 52
Куций Микола 52
Куций Михайло, з с. Нараїв 13, 26
Куций Михайло, з с. Рекшин 12
Куций Орест 752
Куций Степан 32
Куций Ярослав 52
Куціль Іван 588
Куць Емілія 119
Куць Марія 118, 987
Куць Степан 118
Куць, з с. Іванківці 845
Кучабський Іван 303, 930
Кучер Андрій 628
Кучер Василь 983
Кучер Володимир 324
Кучер Григорій 844
Кучер Максим Андрійович 983
Кучер Марія 535
Кучер Михайло 333
Кучер Павло Степанович 983

Кучер Петро 722
Кучер Тимотей 1004
Кучерський Микола 392, 449
Кучерук Микола 407
Кучинська Анастасія 485
Кучмай Анастасія Андріївна 270
Кучмай Микола 335, 985
Кучмай Теодор 286
Кучмак Ілля 372
Куш Анна 610
Кушіль Евстахій 396
Кушлак, з с. Стрівка 305
Кушлин, с. Кременецького р-ну 147,
169, 236, 294, 321, 347, 375
Кушлинські, хутори (Кременеччина)
348
Кушляк Іван 169
Кушнір Василь 331
Кушнір Володимир 647
Кушнір Евдокія 624
Кушнір Михайло, з с. Вел. Ходачків
175
Кушнір Михайло, з с. Покропивна 514
Кушнір Оліянка 622
Кушнір Петро 981, 983
Кушнір Степан 387
Кушнір Степанія 78
Кушнір Ярослав 398
Кушнірик Михайло Степанович 833
Кушніров, емґебіст 397
Кушнірук Максим 411
Кушнірук Теодора 1021, 1044
Кушнірук, нач. ІБ 650
Кушпер Касіян 400
Кушпер Онуфрій 813
Куява, хут. с. Буцнів Тернопільського
р-ну 327, 440, 513

Л

Лаба Варвара 892
Лабатий Степан 194
Лабойчук Марія 1036
Лавренюк Мартоха 790
Лавренюк Павло 675, 881
Лавренюк Параска 780
Лавренюк Татіяна 664
Лавриківці, с. Зборівського р-ну
522, 523, 715, 716, 837, 838, 981
Лавриненко Ганна 274
Лавринюк (Лавренюк), нач. РО МГБ
117, 118, 203, 303, 336, 337, 356

- Лавришин Дмитро 24, 27
Лавришин Микола («Вовк») 24
Лаврів Володимир 979
Лавро Іван 651
Лаганович Віктор 379
Лагіш Анна 130
Лагошняк Володимир 484
Лагошняк Михайло 739
Ладан Степан 139, 149, 925, 926
Ладан, з с. Темногайці 139, 149, 925
Ладика, з с. Дітківці 356
Ладичин, с. Тереховлянського р-ну
94, 97, 111, 172, 198, 199, 278, 315,
369, 382, 416, 450, 502, 503, 530,
533, 616, 617, 619, 620, 635, 692,
703, 704, 706, 707, 731, 822, 829,
830, 831, 933, 961, 966, 968, 971,
972, 995
Ладичинський, ліс. (Тереховельщина)
708
Лазак Іван 723
Лазечко Яків 81
Лазорко Степан 583
Лазута Олекса 969, 973
Лазута Петро 132
Лазута Степан 280
Лазутін, нач., зам. нач. РО МГБ 108,
109, 194, 195, 213, 299, 325
Лайка Олена 745
Лакоцька Степанія 304
Ламзак, з с. Горинка 142, 147, 209,
235
Лани, прис. с. Нараїв Бережанського
р-ну 11, 23, 24, 25, 477, 478,
469, 480, 579, 581740, 744
Ланівеччина 1013
Ланівці (Ланівецький), р-н. *Див.*
Лановецький, р-н
Ланівці, м. Тернопільської обл.
153, 215, 216, 218, 219, 298, 363, 462,
559, 683, 688, 779, 795, 814, 880,
1029, 1043
Ланки, хут. с. Литвинів Підгаєцького
р-ну 44
Ланова Михайлина 720
Лановецький, р-н Тернопільської
обл. 102, 126, 129, 149, 167, 186,
207, 215, 242, 270, 293, 305, 307,
308, 320, 344, 345, 348, 359, 362-
364, 367, 400, 401, 411, 423, 425,
462, 465, 466, 467, 556, 558, 562,
566, 569, 659, 661, 667, 680, 687,
776, 779, 786, 788, 794, 799, 800,
807, 813, 816, 869, 871, 878, 883,
911, 918, 920, 928, 939, 943,
1011-1015, 1018, 1028, 1034,
1042, 1047, 1050
Лановий Михайло 648
Лановик Надія 448
Ланчак Михайло 450
Ланюш, з с. Бичківці 73
Лапчак Іван, з с. Вербів 48
Лапчак Іван, з с. Настасів 706
Лапчак Йосип 617
Лапчак Марія 617
Лапчак Петро 751
Лапчак Славко 484
Лапчак Текля 326
Лапшин, с. Бережанського р-ну 10,
12, 13, 19-22, 24-27, 30, 60, 469,
470, 471, 477-480, 495, 571, 580-
582, 592, 596, 598, 741, 743, 744
Лапшін, лейт., ст. л-т РО МГБ, нач. ІБ
126, 150, 186, 215, 217, 402, 673,
912, 1042
«Лариса». *Див.* Голіната Михайлина
Семенівна
Ласа Наталія 836
«Ласий», підп. 1021, 1044
Ласківці, с. Тереховлянського р-ну
79, 81, 83
Латиші 461
Лашкович, ветлікар 75
Лебединський Ярема 198
Лебедь Микола 84
Лебедь Мирослава 84
«Лебедь» («Лебідь»), повст. 212, 231,
246, 247, 295, 349
Лебідь Анна 717
Лебідь Іван 717
Лебідь Кирило 717
Лебідь Лука 435
Лебідь Софія 435
Левандовський (Лівандовський) Михай-
ло, з с. Люлинці 127, 151, 345
Левандовський Михайло, з с. Миль-
не 844
Левандовський, з с. Гаї Великі 111
Левицька Анна 180
Левицька Катерина 287
Левицька Фрозина 349
Левицька, з с. Городище 835

- Левицький Антон Дмитрович 181
 Левицький Іван 82, 83
 Левицький Михайло, з с. Гаї Розто-
 цькі 178
 Левицький Михайло, з с. Городище
 979
 Левицький Сидор 181
 Левицький Степан 287
 Левицький, з с. Дітківці 987
 Левицький, з с. Яцівці 860
 Левицький, з с. Верхівці 898
 Левків Катерина 10
 Левко, з с. Шумляни 18
 «Левко», повст. 753
 Левковський Евстахій 972
 Левус Анна 696
 Левчук Іван 340
 Левчук Михайло 1004
 Левчук Павло 293
 Левчук Степан («Вихор») 687
 Левчук Х. 879
 Леганчук, з с. Бичківці 73
 Легензов, упов. 408
 Легета Григорій 26
 Легета Ігнатій 22
 Легкий Корнелій 571
 Легкий, з с. Забойки 330
 Легкобит Омелько 803
 Легус Григорій 346
 Легус Степан, міліціонер 783
 Лежаківський Ярослав 985
 Лежанівка, с. Гусятинського р-ну
 547, 548, 552, 897, 898, 901, 905,
 907, 909, 938, 997, 1003, 1007
 Лезак, упов., інсп. маслозаводу 442
 Лезньов, о/у 258
 Лема Анна 756
 Лемега Кость Степанович 528
 Лемега Михайло 523
 Лемега Осип 319
 Лемик Дмитро 860
 Лемішка Іван 819
 Лемішка Осип 36
 Лемішов, о/у РО МГБ 130, 156, 190,
 229
 Лемко Петро 443
 Лена, з СУЗ 692
 Ленар Андрій 29
 Ленін Володимир Ілліч 53, 76, 86, 89,
 151, 156, 197, 262, 265, 325, 500,
 576, 680, 774, 785, 846, 859, 971
 Ленінград, м. Див. Санкт-Петербург,
 м. (Росія)
 «Ленінська Зірка», рай. газета 732
 «Ленінський клич», рай. газета 199,
 971
 Лень Іван 514
 Лень Михайло 717
 Ленько Василь 184
 Ленько Володимир 541
 Ленько, повст. з с. Чернихівці 541
 Леньов, упов. 713, 726, 727
 Леонід, істребок 670
 Лепкий Петро 27
 Лепчівка, прис. с. Новосілка Підгає-
 цького р-ну 46
 Лернатович Іван 470
 Лесевич Василь 99
 Лесик Василь Олександрович 809
 Лесик Олександр 405, 676, 809
 Лесик Олена 704
 Лесик Петро 1046
 Лесик, з м. Почаїв 797
 Лескавки (Лескавки), хут. с. Бурканів
 Теребовлянського р-ну 33, 40,
 583, 584, 599, 748
 Лесунчин Михайло 13
 Лесюк Іван 196, 351, 529, 530, 608,
 614
 «Леся», підп. 486
 Лесь Григорій 828
 Леськів Іван 578
 Леськів Роман 527
 Леськів, пр. райземвід. 1007
 Леськович Іван 275
 Леськович Марія Іванівна 275
 Леськович Михайло Іванович 274
 «Летивітр», повст. 190, 230
 Летняк Анна 83
 Летняк В. 83
 Летняк Григорій 82
 Летняк Михайло 83
 Лещенко (Лещенко), о/у РО МГБ 116-
 118, 137, 142, 211, 288, 289, 307,
 356, 394, 436, 508, 985
 Лещишин Василь 835
 Лещишин Григорій 834
 Лещишин Марія 389, 637
 Лещишин Михайло 28
 Лещишин Роман 846
 Лещишин, з с. Дмухівці 98
 Лебедев, ст. лейт. 16

Лехолет, кап. райвоенкомату 829
 Ливушка Григорій 666
 Лизун Домка 322
 Лизун Петро 765
 Лилик, з с. Шили 651
 «Лиман», зголошенець 1048
 Линь Івана 719
 Липа Антон 469
 «Липа», підп. 741
 Липак Ігнатій 105
 Липка Іван, секр. РК ЛКСМУ 978
 Липка Юліян 282
 Липко (Липков), прокурор. *Див.* Ліпко
 (Ліпков), райпрокурор
 Липовий Полікарп 343
 Липовиця, передм. Кременця 886
 Лис Василь Степанович 517
 Лис Володимир Теодорович 709
 Лис Осип 445
 Лис Теодор 709, 711
 «Лис», др. 41
 «Лис», повст. з Микулинецького р-ну
 353, 421
 «Лис», повст. з Новосільського р-ну
 655, 656
 Лиса Гора, місц. (Бережанщина) 21
 Лиса Гора, місц. (Залозеччина) 854
 Лиса Наталія 175
 Лиса, с. Підгаєцького р-ну 46-48,
 482, 487, 488, 576, 577, 589, 752,
 754, 757
 Лисак Василь 977
 Лисак Кіндрат 150, 345
 Лисак Михайло 323
 Лисак Петро, з с. Домаморич 505
 Лисак Петро, з с. Хоростець 389
 Лисак Роман 177
 Лисак Степан 841
 Лисак, пр. РВК 930
 Лисаківський, з с. Настасів 511
 Лисакова, упов. 644, 763
 Лисачиха, з с. Ярославичі 287
 Лисевич Андрій 515
 Лисевич Василь 514, 515
 Лисевич Гонорія 832, 836
 Лисенко, упов. РВК 911, 919
 Лисенко, чл. бюро МК КП(б)У 89
 Лисий Богдан 551
 Лисий Окіп, місц. (Збаражчина) 422
 Лисий Павло 650
 Лисий Степан, з с. Біла 957
 Лисий Степан, з с. Яцівці 860
 Лисий Теодор 993
 Лисиця, гора (Бережанщина) 598
 Лисичинський, ліс (Збаражчина) 649
 Лисичинці, с. Підволочиського р-ну
 342, 374, 397, 398, 420, 648-650,
 657, 764, 767, 772, 774, 860, 892,
 1009
 Лисишин, упов. 420
 Лискавки, хут. *Див.* Лескавки (Лес-
 кавки), хут. с. Бурканів Терехов-
 ляньського р-ну
 Лиско, упов. 291
 Лисобий Марія 653
 Лисогор, з с. Розношинці 339
 Лисоокіп, хут. с. Вищі Луб'янки Зба-
 разького р-ну 340
 Листван Михайло 581
 «Листок», др. 939
 «Листок», зв. *Див.* Ониськів Богдан
 Степанович
 «Листок», повст. з с. Буцнів 513
 «Листок», повст. *Див.* Цупер Іван
 Лисюк Анна 464
 Литвин Андрій 608
 Литвин Анна 889
 Литвин Іван 826, 827
 Литвин Йосип 999
 Литвин М. 909
 Литвин Михайло, з с. Заберезки 16
 Литвин Михайло, з с. Настасів 704
 Литвин Павло 529, 530, 604
 Литвин Теодор 750
 Литвин, з с. Великі Гаї 381
 Литвин, пр. РК ЛКСМУ 973
 Литвиненко Т. С. (Литвенко, Летве-
 ненко, Литвиненко), чл. бюро РК
 КП(б)У 86-88
 Литвиненко, інсп. райфінвід. 466,
 933
 Литвинів, с. Підгаєцького р-ну 44,
 46, 48, 50, 60, 72, 484, 488
 Литвинов (Літвінов) Александер,
 дир. заготзерна 506
 Литвинчук, гол. РВК 138, 304, 305,
 458, 460, 642, 646, 858, 890
 Литвинчук, упов. 538
 Литвинюк, агроном 609
 Литвицька Анна 577
 Литв'як, суддя 195, 196, 314, 610,
 691, 846

Литко Юліян 710
Литняк, з с. Деренівка 82
Литюк, прокурор 691
Литятин, с. Бережанського р-ну 13,
23, 29, 41, 44, 478-480, 493, 495,
571, 578, 579, 581, 592, 598, 744,
759, 1060
Лихач Володимир 326
Лихий Микола 79
Лихолат Василь 44
Лихолат Григорій 736
Лихолат Марія 494
Лихолат Михайло 574
Лихолат Теодозія 40
Личак Іван 831
Личик Павліна 908
Лібер Андрій 974, 976
Лібер Василь 974, 976
Лібер Степан 649
Ліберний Євдокій 783
Ліберний Євтих 321
Ліберний Модест Євтихович 1021
Ліберний Сей, істробок 1021
Лібри, хут. с. Покропивна Козівського
р-ну 836, 976
Лівицька Мотря 342
Лівчук Семен 877
Лідихів, с. Кременецького р-ну 308,
792, 927
Ліжаков, о/у РО МГБ 216
Лізньов, о/у 255
Ліман, упов., дир. маслозаводу 382,
635
Ліпис Микола 403
Ліпко (Ліпков), райпрокурор 301, 371,
500, 519, 521, 605, 625-628, 715,
727, 823, 942, 962, 981, 991
Ліпман, учителька 365
Лісишин, зав. райупомінзагу 546, 551
Ліски, с. Олевського р-ну Житомир-
ської обл. 539
Лісна Євдокія 384
Лісний Степан 384
Лісники, с. Бережанського р-ну 581,
582
Лісницький Олекса 353
Лісничук Агафія 871
Лісничук І. 349
Лісничук Іван 349
Лісничук Павло 877
Лісовий Петро 565
Лісовий Юхим 564
«Лісовий», повст. 212, 246
Лісові, хут. с. Валигори Кременець-
кого р-ну 676
Ліський Іван Микитович 973
Літвінов, 2-ий секр. РК КП(б)У 548,
901, 1003, 1006
Літвінов, о/у РО МГБ 104, 435, 446
Літвінська Анастасія 443
Літвінський Петро 115
Літинський Іван 211
Літнянська Анна 330
Літнянська Анна Петрівна 422
Літнянський Григорій 850
Літнянський Петро 422
Літовище, с. Шумського р-ну 1045
Літус Михайло 341
Літятин, с. Бережанського пов. *Див.*
Літятин, с. Бережанського р-ну
Ліхачов, о/у, л-т РО МГБ 293, 344,
345, 462, 465, 558, 562, 563, 667,
668, 670
Лішня, с. Кременецького р-ну 322,
342-344, 359, 361
Ліщина, ліс біля с. Стегниківці 616,
700
Ліщина, хут. с. Загір'я Зборівського
р-ну 178, 288, 535, 728, 947
Ліщина, хут. с. Шили Збаразького р-ну
545, 860
Ліщинович Іван 209, 236
Ліщинський Олекса 841
Ліщинський, лектор 86
Ліщинський, упов., інсп. райфінвід.
608, 613
Ліщук Аніська 801
Ліщук Хведор (Хвидор) Ігнатович
668, 681
Ліщук Хфедор Олександрович 795
Лобанов, 3-ій секр. РК КП(б)У 903
Лободиця Василь 341
Лобор Іван 964
Лобун Іван 216
Лобунь І. 879
Лобур Йосип 446
Лобур Семен 286
Логин Ярослав 903
Логін Анна 826
Логін Орися 194
Логін Петро 351
Логін, секр. с/ради 826

Логіш Микола 180
 Логотов, о/у, л-т РО МГБ 45, 46, 48,
 49, 468, 475, 483-485, 487, 489,
 588-592, 750, 751, 754, 757
 Логотова, АБГ МГБ 485
 Лодинський Онуфрій 709
 Ложецька (? Лужецька) Катерина 22
 Лоза Віктор 983
 Лозбін, емведист 479
 Лози, с. Збаразького р-ну 677, 869,
 942
 Лози, хут. с. Божиків Бережанського
 р-ну 50
 Лозинський Микола 76
 Лозівка, с. Підволочиського р-ну
 361, 374, 395, 457, 545, 546, 644,
 649, 650, 769, 860, 863, 890, 957
 Лозівські, хутори (Підволочищина)
 357
 Лозівщина (Лозівський), хут. Велико-
 кунинецької с/ради Збаразько-
 го р-ну 122
 Лозівщина, хут. с. Чернихівці Збара-
 зького р-ну 926
 Лозинський Ярослав 578
 Лозова, с. Тернопільського р-ну 109,
 172, 275, 324, 437, 511, 530, 609,
 611, 613, 689, 699, 723, 827, 846,
 936, 938, 964, 965
 Лоїк Микола 595
 Локайчук, секр. ЛКСМУ 56
 Локоть Петро 318
 Локоть, з с. Ренів 446
 Локоцький Микола 443
 Ломака [? Ломакін], упов. 398, 419,
 539, 653, 656
 Ломов, о/у РО МГБ 117, 180, 845
 Лопата, пр. редакції 83
 Лопатка Анна 574
 Лопухович, о. 406
 Лопушани, с. Зборівського р-ну 100,
 104, 106, 135, 170, 265, 286, 391,
 446, 447, 452, 523, 524, 535, 631,
 632, 729, 730, 844, 855, 939
 Лопушанська, пр. РК КП(б)У 88
 Лопушинський Іван 334
 Лопушна, хут. (Підгаєччина) 753
 Лопушне, с. Кременецького р-ну 242,
 797, 951
 Лопушне, с. Лановецького р-ну 150,
 153, 671, 1028, 1030
 Лосятин, с. Кременецького р-ну 407,
 568, 815, 880
 Лось Ольга Максимівна 973
 Лотович Павло 827
 Лотоцький Григорій 644
 Лотоцький Микита 561
 Лотоцький Петро 744
 Лотоцький Самсон 798
 Лотоцький, з с. Драганівка 621
 Лошнів, с. Тербовлянського р-ну 416
 Луб'янецький Михайло 846
 Луб'янецький, з с. Шляхтинці 826
 Луб'янецький, ліс (Збаражчина) 361,
 399, 542, 1017, 1032
 Луб'янещина 1031
 Луб'янський, упов. 788
 «Луг», повст. 32, 61
 Лужецький Дмитро 755
 Лужецький, з с. Надрічне 30
 Лужний, з с. Бурканів 56
 Лужний, з с. Раковець 36
 Лукасевич Осип 198
 Лукаш Василь 827
 Лукашук Іван 665
 Лукашук Іван, запільник 362
 Лукашук Настя І. 805
 Лукашук Харитина 322
 Луків Стах 652
 Лукін Іван 862
 Лукін, міліціонер 393
 Лукіянін Григорій 769, 860
 Лукіяненко О., упов. 772
 Лукіяненко, упов. 643, 645
 Лукіяничук П. 322
 Лукова Олена 36
 Луник Микола 180
 Лупак Василь 289
 Лупиніс Григорій 20
 Лутчук, з с. Терпилівка 395
 Луцейко Петро 1005
 Луцейко Роман Петрович 1005
 Луцик Михайло 447
 Луцик Петро, з с. Оліїв 287
 Луцик Петро, з с. Ренів 392
 Луциків Григорій 740
 Луцишин Анна, з с. Котузів 583
 Луцишин Анна, з с. Купчинці 330
 Луцишин Василь, з с. Таурів 317,
 979
 Луцишин Микола 583
 Луцишин Терентій 1044

- Луцишин Христя 1044
 Луців Анастазія 82
 Луців Данило 300
 Луців Еміліян 268
 Луців Іван 828
 Луців Кляра 624
 Луців Михайло 368
 Луців Семен 382
 Луців Степан 580
 Луців Теодозія 527
 Луцко Михайло 965
 Луць Іван 651
 Луць Ярослава 986
 Лучанко Володимир Максимович 118
 Лучанський, ліс (Гусятинщина) 901, 905, 907
 Лучейко Петро 970
 Лучка Анна 767
 Лучка Володимир 276
 Лучка Іван 489
 Лучка П. 258
 Лучка Павліна 258
 Лучка Степан 83
 Лучка, с. Тернопільського р-ну 111, 133, 172, 300, 440, 511, 513, 530, 535, 617, 724, 828, 831, 966, 967, 969, 972, 973
 Лучків Еміліян 132, 368
 Лучків Іван 132
 Лучків Михайло 132
 Лучків Розалія 416
 Лучків Семен 112, 973
 Лучківські, хутори (Тернопільщина) 704
 Лучко Олена 378
 Лушинська Юлія 859
 Люба Василь, упов. 652
 Люба Стефан 79
 Любарський, упов., секр. РК КП(б)У 199, 384, 431, 705, 971
 Любачівська Катерина 390
 Любачівський Володимир 370
 Любачівський, повіт (Польща) 34
 Любачівщина (Польща) 274, 324
 Любиш, східняк 867
 Любінська Анастазія 515, 516
 Любінський Іван 604, 621
 Любінський Максим 385, 604, 620, 621
 Любінський Осип 835
 Любінський Юрко 330
 Любович Анна 260
 Любчик Олександр 676
 Людвиківка, с. Тернопільського пов.
Див. Дворіччя, с. Тербовлянського р-ну
 Людвище, с. Шумського р-ну 1045
 Люлинці, с. Лановецького р-ну 126, 127, 150, 167, 186, 207, 217, 271, 345, 402, 563, 569, 671, 789, 795, 872, 911
 «Люся», підп. *Див.* Черній Ганна Іванівна
 Лютюк, прокурор 263, 314, 502, 509, 529, 607, 608, 610, 697, 936
 Лявак Анна 300
 Лясота Іван 42
 Лятін, о/у РО МГБ 667, 786, 806, 877, 915
 Лях, з с. Вищі Луб'янки 460, 544, 934
 Ляховецький р-н, Кам'янець-Подільської обл. *Див.* Білогірський, р-н Хмельницької обл.
 Ляхович Іван 172
 Ляхович Олександр, упов. 1003
 Ляхович Семен 107
 Ляцький Григорій 445
 Ляшевський, 3-ій секр. РК КП(б)У 642, 768
 Ляшкевич Михайло 853
 Лящук (Ляшук) Андрон (Андронік), о. 666, 876
 Лящук Константин 307
 Львів, м. 12, 68, 181, 222, 266, 280, 429, 436, 477, 482, 513, 536, 546, 571, 724, 741, 759, 814, 821, 829, 897
 Львівська, обл. 38, 439, 536
 Львівський Володимир 974
 Льовін, май. райвоенкомату 824
 «Льоник». *Див.* Мариня («Льоник»)
- Льошко Данило 194**
- М**
 М. Женя, дир. школи 793
 Магальяс Евдокія 609, 615
 Магальяс Л. 548
 Магдалівка, с. Підволочиського р-ну 1003, 1005
 Магдич Яків 783
 Магдиш Дмитро 804
 Магдій Василь Йосифович («Жар», «Доля») 36, 37, 70
 Магдій Марія 70

Магдій Славко 36, 70
Магеровський Василь 899
Магола Параскева 664
Мадай Дмитро 301
Мадай Іван 712
«Мадяр», запіл. 1045
Маєвський, емгебіст 111
Мажак Іван 842, 844
Мажак, упов., секр. РК ЛКСМУ 494,
594
Мазанько, ред. 110
Мазенівка, хут. с. Дмухівці Козівсь-
кого р-ну 977, 979
Мазепа Іван, гетьм. 468
Мазепа Клим 329
Мазепа Марія 850
Мазепа Микола 975
Мазепа Софія 977
Мазепа Степан 113, 836
Мазур Антон, з с. Лисичинці 649
Мазур Антон, з с. Осташівці 309
Мазур Василь 663
Мазур Євген 333
Мазур Євген 714
Мазур Євген Мартинович 838
Мазур Іван 324
Мазур Марія 543, 544, 647
Мазур Роман 659
Мазур, о/у РО МВД 403, 869, 871
Мазурик Петро, упов. 7, 14, 597
Мазурик Юхим 871
Мазуркевич Карло 604
Мазуркевич, з РК КП(б)У 51
Мазуркевич, з с. Шляхтинці 529, 530
Мазурко Ілія 561
Мазурко Йосип 616
Мазурук Філько 801
Мазурчук Григорій 464
Май Катерина П. 696
«Май», б-к 730
Майборода Дем'ян 232
Майборода Кузьма 231
Майборода Кузьма К. 1044
Майборода Серафима 193, 232
Майборода Федора 659
Майдан Зеновія 134
Майдан, прис. с. Голгоча Підгаєць-
кого р-ну 45
Майданчин Омелян 976
Майко Богдан 513, 995
Майко Володимир 381
Майко Героній 970
Майко Іван 967
Майко М. 995
Майко Михайло 967
Майко Петро 381
Майкут Явдоха 720
Майсак М. В., пр. райВНО 86, 88, 90
Майстренко (Майстеренко), гол. РВК
399, 419, 866
Мак Василь 20
Макар Влодко 55
Макар Катерина 288
Макар Михайло 288, 843
Макар Петро 10
Макар Степан, з с. Добромірка 342
Макар Степан, з с. Нараїв 488,
492, 493
Макаровський, з с. Сільце Божиків-
ське 752
Макеев Володимир 630, 637, 638
Маковей Мирон 150
Маковецька, з с. Чагарі-Збаразькі
643
Маковецький, з с. Новий Роговець
293
Маковетська, з с. Кошляки 320
Маковський, упов. 251
Макогін Лука 440, 605, 623
Макогін Онуфрій 836
Макозюк Федір 349
Макоїда Іван 128, 159
Макоїда Олександр 873
«Максим», рай. реф. СБ. Див. Шва-
лінський Петро
Максименко, уч. РО МВД 393
Максимишин Григорій 590
Максимишин Ярослав 49
Максимів Василь 175
Максимів Михайло Федорович 445
Максимівка, с. Збаразького р-ну
101, 167, 304, 458, 541, 544, 549,
767, 858, 862, 957, 1037, 1038
Максимлюк Сарафин Н. 882
Максимов Іван Васильович, мол. л-т
530, 938
Максимчук Володимир, істребок 546
Максимчук Павло 342
Максим'юк Гива 349
Максим'юк М. 349
Максим'юк Михайло 321
Максим'юк Никифор 348

Максим'юк, з с. Попівці 915
Максімов, упов. 538, 858
Макух Володимир 823
Макушін (Макушин), о/у РО МГБ 189,
190, 225, 226, 228, 230, 308, 466,
678, 686, 786, 794, 804, 875, 876,
915, 949
Мала Березовиця, с. Збарзького р-ну
1048
Мала Білка, с. Лановецького р-ну 216,
270, 320, 344, 462, 465, 558, 562,
566, 661, 667, 680, 786, 787, 794,
807, 871, 878, 1028, 1030, 1050
Мала Горянка, с. Кременецького р-ну
191, 242, 363, 425
Мала Іловиця, с. Шумського р-ну
342, 343, 358
Мала Карначівка, с. Лановецького
р-ну 271, 293, 362, 401, 563, 687,
788, 795, 878, 911, 918
Мала Лука, с. Гусятинського р-ну
552, 899, 901, 905-908, 1007
Мала Плавуча, с. Козівського р-ну
60, 99, 100, 176, 638, 756, 983
Мала Снігурівка, с. Лановецького р-ну
129, 159, 160, 810
Маланчук Василь 523
Маланчук Вікторія 44
Маланчук Меланія 715
Маланчук Михайло 177
Маланчук Тимко 983
Малаховський Петро 980
Малашівці, с. Зборівського р-ну 117,
118, 210, 289, 303, 318, 319, 371,
393, 448, 451, 508, 526, 527, 721,
845, 932, 987, 993, 994
Малашук Василь 43
Малевич Андрій 279
Малевський, з с. Галушинці 1002
Малегус Петро 983
Малий Глибочок, с. Збарзького р-ну
273, 304, 319, 339, 550, 645, 772
Малий Говилів, с. Тербовлянського
р-ну 260
Малий Кунинець, с. Збарзького р-ну
128, 159, 192, 238, 662, 802, 913,
933, 942, 1019-1021, 1048
Малий Микола 14
Малий Пилип 760
Малий Урмань, с. *Див.* Урмань, с.
Бережанського р-ну

Малий Ходачків, с. Тернопільського
р-ну 108, 109, 130, 170, 196, 264,
275, 314, 324, 377, 430, 438, 452,
497, 509-511, 600, 608-610, 614-
616, 689, 696-698, 701, 702, 825-
827, 846, 965, 994, 1002
«Малий», дг. 569
Малинник, ліс (Скалатщина) 771
Малинов, упов. 629, 712-715, 840, 941
Малицька Анна 980
Малицька Маланка 904, 1004
Малицька Наталія 980
Малицька Уляна 330
Малицька, з с. Криве 652
Малицький Володимир, упов., заст.
нач. пож. охорон 399
Малицький Григорій 743
Малицький Степан 859
Малицький, зам. нач. РО МВД, нач.
міліції 1006, 1007
Маличко Семен 276
Маличок Петро 378
Маличок Харитон 109
Малиш Петро 517
Малишенко, о/у РО МГБ 719
Малі Бережці, с. Кременецького р-ну
129, 153, 154, 224, 228, 308, 309,
660, 666, 679, 785, 806, 813, 870,
922, 924, 1026
Малі Бірки, с. Гусятинського р-ну
555, 905, 909, 1003, 1004
Малі Вікнини, с. Збарзького р-ну
125, 126, 139, 147, 235, 321, 348,
375, 411, 777, 783, 803, 920, 922,
1020, 1021, 1043, 1044
Малі Гнилиці, с. *Див.* Гнилиці, с.
Підволочиського р-ну
Малі Дедеркали, с. Шумського р-ну
193, 231
Малі Загайці, с. Шумського р-ну 149,
294
Малі Кусківці, с. Лановецького р-ну 306,
307, 400, 412, 567, 683, 796, 929
Малі Фільварки, с. *Див.* Підлісне, с.
Кременецького р-ну
Малі Чорнокінці, с. Чортківського р-ну
255, 257
Маліглова Іван 436
Малік, підп. з с. Клебанівки 773
Маліков, упов. 368, 382, 439, 511,
531, 703, 705, 706, 724

Маліновський Мирон 893
 Малінський Петро, упов. 167, 304, 997
 Маліш Василь 511
 Маліш Мирослава 826
 Малішевська Марія 545
 Малішенко, нач. міліції 658, 857
 Малкуш Левко, упов. 872
 Малобережецький, ліс (Кременеччина) 921
 Малофеев, о/у, ст. лейт. РО МГБ 290, 337, 399, 419
 Малошков, упов. 259
 Малтасар, упов. 251
 Малюга Марія 855
 Малявський Теодор 109
 Мальник Катерина, з с. Глинна 992
 Мальована К. 546
 Мальований Василь, нач. КПЗ 213
 Мальований Михайло 26
 Мальований, міліціонер 204
 Мальчевський Петро 465
 Мамрош Дмитро 973
 Мамус Михайло 520, 523, 630
 Мамус Павло 630
 Мамус Петро 176
 Мамус, з с. Велика Плавуча 355
 Манаєвський, упов. 458
 Манаїв, с. Зборівського р-ну 106, 136, 179, 203, 447, 451, 523, 525, 717, 719, 720, 854, 945
 Манджос Філімон 682
 Мандзій Іван 393
 Мандзій Микола 69
 Мандзій Михайлина Кіндратівна 180
 Мандзій Михайло 586
 Мандзій Степан з с. Івачів Горішній 985
 Мандзій Степан з с. Івачів Долішній 392
 Мандзій Теодор, з с. Золота Слобода 736, 749
 Мандзій Теодор, з с. Івачів Долішній 392, 527
 Мандзій Юліан, упов. 951
 Мандзій Ярема 987
 Мандзій, упов. 393, 448, 722
 Мандзюк Дмитро 867, 868
 Мандзюк Марія 825
 Мандзюк Павло 250
 Мандзюк Петро 394
 Мандзюк Юліанна 394
 Мандрик Йосип 339
 Мандрик Катерина 339
 Маневе, с. Лановецького р-ну 129, 158, 160, 426, 677, 777, 782, 792, 800, 870, 874, 942
 Мановецький, з с. Капустинський Ліс 361
 Мануїльський Роман 464
 Манчак Стефанія 117
 Манчур Григорій 254, 255
 Манюки, хут. с. Мшанець Зборівського р-ну 289, 394, 449, 524
 Манюки, хут. с. Ренів Зборівського р-ну 136, 335
 Маняк Анна 788
 Марахно, упов., секр. РК КП(б)У 392, 606
 Мариковська Степанія 292
 Маринка, з с. Темногайці 148
 Мариновський Франко 185
 Мариня («Льоник») 426
 Маріборський Кость 562
 Марійка, з с. Юстинівка 485
 Марінович Дмитро 181
 Марія, з с. Вищі Луб'янки 123
 Марія, з с. Вікно 899
 Марія, з с. Застав'є 275
 Маріян, з Підкарпаття 580
 Маріянка (Мар'янка), с. Тернопільського пов. Див. Мар'янівка, с. Тернопільського р-ну
 Маріяш І. 544
 Маріяш Іван 544
 Маріяш Михайло 1041
 Маркевич Василь 985
 Маркевич Іван 379
 Марків Анна 175, 331, 711
 Марків Дмитро 978, 989
 Марків Марія 978
 Марків Мирослава 850
 Маркін, сл. МГБ 26
 «Марко», повст. з Великоглибочецького р-ну 211
 «Марко», повст. з Микулинецького р-ну 353, 421
 «Марко», повст. з Підгаєцького р-ну 65
 «Марко», повст. з Тербовлянського р-ну 262
 Маркова, с. Монастирського р-ну 483

Маркович Шимон 697
 Марковкін, о/у РО МГБ 26, 477, 479
 Маркс, Карл 264, 785
 Маркун, з с. Кобиловолоки 81
 Маркус, упов. 645
 Мартиневич Софія 175
 Мартиненко Олексій, упов. 617, 988
 Мартиненко, аг. райуповмінзагу 659, 670, 671, 883
 Мартиненко, о/у, ст. л-т РО МГБ 658, 889
 Мартинишин Василь 626, 840
 Мартинишин Володимир 710
 Мартинишин Петро 518
 Мартинишин, з с. Стриганці 7
 Мартинів Олена 285
 Мартинів Павло 451
 Мартинів Петро 627
 Мартинович Тома 517
 Мартиновська Марія 903
 Мартинський Антон 903
 Мартинцев, зав. райпромкомбінату 105
 Мартинців Іван 446
 Мартинюк Олекса 702
 Мартинюк Анна 714
 Мартинюк Арсен 1046
 Мартинюк Катерина 488
 Мартинюк Нестор 892
 Мартинюк Павло Федерович, з с. Дубівці 180
 Мартинюк Павло, з с. Манаїв 136, 451
 Мартинюк Текля, з с. Прошова 436
 Мартинюк Текля, з с. Янківці 674
 Мартинюк Федір Іванович 289
 Мартинюк, нач. (р-н Теребовля) 259, 260
 Мартинюк, нач. РО МВД (р-н Білобожниця) 77, 78
 Мартинюк, упов. (р-н Ланівці) 242, 402, 682, 683
 Мартинюк, упов. (р-н Почаїв) 781
 Мартишківці, с. Лановецького р-ну 187, 218, 559, 562, 667, 671, 912, 1030, 1043
 Мартишковецькі, хутори (Лановеччина) 562
 Мартімонов, о/у РО МГБ 806
 Мартошка, з с. Темногайці 126, 149
 Мартюк Михайло 626, 628, 629
 Мартюк Юлія 964
 Маруняк Василь 104
 Марусин Дмитро 548
 Маруся, упов. 319
 «Маруся», підп. Див. Головінська Ольга
 Марусяк Іван 548
 Марухно, упов. 393, 448
 Марущак Филімон 828
 Марущак, 1-ий секр. РК КП(б)У 140, 141, 547, 652, 998
 Марущаки, хут. с. Покропивна Козівського р-ну 976
 Мархевка Роман 889
 Мархоцький Антон 445
 Марцелівка, хут. с. Галич Підгаєцького р-ну 595
 Марценюк Данило 348
 Марценюк Ніна 348
 Марценюк Сафат 892
 Марценюк Яків 403, 789
 Марценюк Ярина 412
 Марцинюк Сидір 783
 Марцинюк Яків 222
 Марцюк Михайло, з с. Осташівці 982
 Марцюк Михайло, з с. Янківці 942
 Марцюк Петро Осипович 990
 Марчак Андрій 77
 Марчак Василь 511
 Марченко Нестор 344
 Марчиха, з с. Ілавче 84
 Марчук Іван Дмитрович 528
 Марчук Йосип Григорович 528
 Марчук Михайло 903
 Марчук Осип 336
 Марчук Юлія 845
 Мар'янівка, с. Тернопільського р-ну 316, 328, 381, 503, 512, 536, 616, 618, 619, 635, 724, 725, 847, 848, 967, 969, 971, 972, 980
 Мар'янка, с. Микулинецького р-ну. Див. Мар'янівка, с. Тернопільського р-ну
 Мар'яноцькі (Мар'янівські), хутори 725
 Мар'яш Василь 624
 Мар'яш Казимир 205
 Мар'яш Лука 624
 Мар'яш Розалія 709, 850
 Мар'яш Станислав, фінагент 833
 Маслов, упов. 565, 812
 Маслюк Людвик 841
 Маслюк, упов. 393

Маслянка, з с. Домаморич 441
 Масна Анастасія 741
 Масна Анна 741
 Масна Степанія 741
 Масний Іван 715
 Масний Михайло 518
 Масник, з с. Кудинівці 628
 Мастега Петро 59
 Мастенька Микола 739
 Матвієнко, упов. 90
 Матвіївці, с. Шумського р-ну 139,
 148, 161, 346, 347
 Матвіїшин Анна 285
 Матвіїшин Матвій 841
 Матвіїшин Микола 25
 Матвіїшин Петро 717
 Матвійків Андрій 388
 Матвійчук Леон Г. 1044
 Матвійчук Петро 720
 Матей Володимир 56
 Матешук Митрофан 193, 233
 Матишевський, з с. Борсуки 668
 Матковська Анастасія 341
 Матковська Галина 341
 Матковська Марія 630
 Матковський, з с. Яцівці 769
 Матлашка, з с. Лискавки 748
 Матуш Степан Михайлович 356
 Матуш Юлія 356
 Матуш Юрко 179
 Матушев, о/у РО МГБ 944
 Матушевська Марія 615
 Матушевський Василь 613, 615
 Матушевський Іван 277
 Матушинець Ксеня 428, 933
 Матушинець Параскевія 428, 933
 Матушинець Петро 428, 933
 Матчук, гол. РВК 473, 490, 576
 Матюк Захар 786
 Матюша, зав. райВНО 854
 Махинка Дмитро 608
 Махнівська, с/рада Золочівського
 р-ну Львівської обл. 433
 Махнівці, с. Золочівського р-ну
 Львівської обл. 433
 Махновський Володимир 523
 Маховський Василь 780
 Мац, з с. Августівка 838
 Мацак, упов. 377, 509
 Маценко, о/у РО МГБ 181, 336, 393,
 448, 535, 606, 993
 Маценюк (Мацинюк) Олекса 130, 156
 Мацишин Андрій 1024
 Мацишин Анна 1049
 Мацишин Михайло 478
 Мацишин Олександр (Александр) 130,
 156
 Мацишин Павло Тимкович 1026
 Мацишин Прокоп 130, 156
 Мацишин Тадей 1046
 Мацишин Тимко 1026
 Мацишин Федоська 804
 Маціборський, упов. 616
 Маціброта Степан 401
 Маційовський Павло 303, 930
 Мацюк Юрко 411
 Мацюк, десятник 411
 Мацькевич Євген (Євген) 631, 842
 Мацьопа Іван 971
 Мацьопа Ігнатій 172
 Мачинський Іван 842, 844
 Мачуга, з с. Чорторія 969
 Машлій, з с. Гнилиці 551
 Машлюк Марія 648
 Машталір Володимир 750
 Машталір Матвій 735
 Машталір, упов. 138, 139, 304
 Мащак Корнель 482
 Машановський Андрей 665
 МВД 9-13, 16-20, 22-32, 34, 36, 38, 40,
 42-44, 49-56, 59, 65, 67, 69-71,
 75, 77, 80, 82, 90, 96, 98-101,
 104, 105, 110-113, 115-123, 127,
 131, 133, 134, 136-138, 142, 143,
 151, 152, 160, 162, 164, 166-168,
 172-174, 177, 180-183, 186, 189,
 191-194, 196, 197, 199-208, 217,
 218, 227, 229, 231, 232, 238, 248,
 251-253, 255, 259, 265-270, 273,
 276, 279-282, 284-287, 289-293,
 295, 297, 299-301, 303, 305, 309,
 313, 314, 317-319, 321-323, 325,
 331, 332, 334, 336, 337, 339, 341,
 343-345, 348-352, 358, 359, 366,
 368, 370, 371, 373, 374, 376, 378,
 379, 381, 384, 385, 387, 389, 390,
 393, 395, 398-400, 402, 406, 408,
 410, 414, 415, 428, 430-440, 444,
 445, 450, 452, 456, 461, 462, 464,
 466-469, 472, 474-477, 479-481,
 483, 487-490, 492, 495, 498, 499,
 501-503, 505-507, 509, 512-514,

518, 520, 521, 523, 529, 531, 532, 534, 536, 539, 540, 548-550, 553, 558, 559, 561-563, 565-568, 570, 576-579, 581-587, 589, 590, 595, 599, 602, 605, 607-610, 616-620, 622, 625-629, 634-639, 646, 648, 649, 652, 653, 657, 658, 665, 668, 670, 672, 674, 675, 682, 684, 685, 687, 688, 690, 692, 693, 699, 700, 703-706, 708, 713, 716, 717, 719, 722, 724, 728-730, 733-745, 747, 749, 751, 753, 755, 756, 758, 760-762, 768, 769, 771, 772, 774, 775, 778, 783, 788-792, 798, 801-803, 806, 808, 810-812, 814, 819, 822, 823, 825, 826, 828-833, 838, 847, 848, 850-852, 855, 858, 861-863, 868-871, 873, 874, 878, 879, 882, 883, 885, 888, 889, 893, 896, 910, 915, 917, 918, 924, 938, 939, 941, 942, 944, 947, 948, 950, 951, 955, 956, 960-962, 964, 967, 969, 971, 973-976, 981, 982, 985, 987-993, 999, 1003, 1005-1007, 1014, 1034, 1036, 1037, 1048, 1050, 1053-1055

Мвд-исти (мведисти). *Див.* МВД 30, 83, 155, 255, 370, 389, 390, 661, 997

МГБ (МГБ) 8, 12, 17, 19, 20, 22-25, 27, 29, 31-34, 38-40, 42-49, 51, 53, 54, 57, 58, 61, 62, 65, 67, 69, 70, 72-74, 77, 79, 80, 82, 85, 86, 93, 96, 98, 104-109, 111, 112, 114-124, 126-130, 134-136, 139, 141, 144, 147-154, 157, 162, 170-172, 174, 175, 177, 180-184, 186, 187, 189-192, 194, 195, 201-204, 208-211, 213, 215-223, 225-231, 237-239, 246, 251, 253, 254, 258, 271, 273-278, 281-283, 285, 286, 288-290, 293, 294, 299, 301, 304-309, 314, 318, 319, 323-327, 329-333, 335-340, 342, 344-347, 350-352, 354, 356, 359, 361-364, 373, 377-381, 383-385, 387-389, 391, 394, 395, 397-399, 402, 403, 405, 407, 408, 411, 413-415, 417, 419, 422, 425, 428, 433-435, 437-444, 446, 448-450, 455-467, 473, 475, 480-487, 499, 502, 504, 505, 508-

510, 513-518, 520, 523, 524, 526, 527, 529, 533, 535, 536, 541-543, 545, 548, 551-554, 557, 558, 560-562, 564, 565, 566, 568, 570, 579, 582, 584-589, 591, 593, 597, 601, 602, 605, 607-612, 614, 617, 619-622, 624-628, 631, 633, 634, 636-638, 645, 646, 648, 650, 652, 653, 655-661, 663, 664, 666-670, 672, 674-679, 681, 682, 686, 687, 695, 697-701, 704-707, 709, 711-714, 718, 719, 721, 724, 728, 729, 732, 736, 737, 740, 742-744, 747-754, 757, 758, 765-768, 770-775, 778, 780-782, 784-790, 792-795, 797, 798, 802-809, 811-813, 815, 823-826, 828, 830-836, 838, 840-842, 845, 846, 848-854, 857, 859, 862, 864, 865, 867, 873, 874, 876-880, 884, 885, 888-893, 895-901, 904, 909-915, 919, 921, 922, 925, 932-935, 938-940, 942, 944-946, 948, 949, 953-957, 960, 962-967, 969, 971, 972, 975, 976, 978-982, 985, 986, 989, 990, 992, 994, 995, 997-999, 1001, 1002, 1006-1009, 1011, 1013-1031, 1033-1050, 1053-1055, 1060

МГб-істи. *Див.* МГБ (МГБ)

Медведицька Параскевія 495
Медведь Маринка 784
Медведьов, упов. 593
Медвідь Андрій 841
Медвідь Іван Андрійович 432
Медвідь Кость 522
Медвідь Марія 992
Медвідь Павло 992
Медвідь Яків 736
«Медвідь», зв. *Див.* Карась Богдан
Медин, с. Підволочиського р-ну 374, 650, 651
Мединська Анна 607
Мединський, з с. Чорнокінецька Воля 256
Медицький Клим 706
Медицький Теодор 48
Медова, с. Козівського р-ну 43, 64, 586, 749
Медуха, с. Галицького р-ну Івано-Франківської обл. 590
Медяніков, слідчий 315

Медяніков, упов., пр. военкомату 708, 709
 Межировець, ліс 51
 Мезніцов, дир. міськторгу 778
 Мезніцова, жінка дир. міськторгу 778
 Мелех Микола 857
 Мелех Михайло 705
 Мелістовський Григорій 151
 Мельник Андрій, з с. Мала Лука 906
 Мельник Андрій, з с. Ценів 575
 Мельник Анна 476
 Мельник Анна Петрівна 606
 Мельник Аркадій 915
 Мельник Василь 409
 Мельник В'ячеслав 307
 Мельник Григорій 680
 Мельник Григорій Костянтинович 284
 Мельник Демко 842, 844
 Мельник Катерина, з с. Байківці 611
 Мельник Лука 26
 Мельник Магдалина 339
 Мельник Марія 197
 Мельник Микола, з с. Бишки 736
 Мельник Микола, з с. Рогачин 28
 Мельник Олекса, з с. Глинна 992
 Мельник Олекса, з с. Хоростець 417
 Мельник Олександр 284
 Мельник Петро, з с. Білокриниця 984
 Мельник Петро, з с. Хоробрів 443
 Мельник Роман 640
 Мельник Семен 913
 Мельник Славка 75
 Мельник Степан 907
 Мельник Степанія 482
 Мельник Текля 831
 Мельник Тетяна 914, 915
 Мельник Трохим 913
 Мельник, з с. Зелене 901
 Мельники, хут. с. Старий Збараж
 Збарзького р-ну 544
 Мельниківський, Степан 999
 Мельниченко Іван 717, 945
 Мельничук Андрей 155
 Мельничук Андрій, з с. Кімната 130
 Мельничук Андрій, з с. Кусківці 567
 Мельничук Варвара 151
 Мельничук Григорій Васильович
 («Ворон», «Багнет») 568, 569
 Мельничук Захарко 346
 Мельничук Іван, з с. Буглів 186, 215, 401
 Мельничук Катерина 569
 Мельничук Кирило 345
 Мельничук Марія 928
 Мельничук Марія Олександрівна 308, 927
 Мельничук Матвій 346
 Мельничук Микита 1044
 Мельничук Панас 346
 Мельничук Петро 879
 Мельничук Сергій 148
 Мельничук Степанія 400
 Мельничук Текля 809
 Мельничук, упов. 256
 Мельніков Л. Г., секр ЦК КП(б)У 1057
 Мендів, з с. Біще 53
 Мендюк Володимир 137
 Мендюк Ольга 119
 Ментус, з с. Нестерівці 115
 Мерва Іван 31
 Мерва Михайло 578
 Мерещак В. 397
 Мерещак Іван 892
 Мерещак Михайло 545
 Мерещак, нач. ІБ 891
 Мерещенко, пр. РК КП(б)У 88
 Мерчишин Никифор 1000
 Метельський Лукіяно 896, 904
 Метельський Максим 552
 Метенів, с. Зборівського р-ну 177, 334, 355, 370, 388, 389, 418, 427, 434, 450, 518, 521, 522, 605, 627, 630, 691, 693, 715, 823, 841, 932, 992
 Метенівський, гайок 522
 Метилюк Максим 322
 Метулинська Анна 382
 Мех Іван Іванович, упов., нач. пошти 316, 381, 616, 618, 619, 635, 724, 725, 847, 848
 Мечищів, с. Бережанського р-ну 7, 9, 30, 476, 479, 480, 489, 571, 578, 597, 742, 743
 Мечищівський, ліс (Бережанщина) 479
 Мигаль Петро 900
 Мидз Степан 377, 615, 703
 Мидлик Ілія 462, 664
 Мидлик Катерина 129, 154
 Мидлик Наталка 784
 Мидлик Ф. 1045
 Мидло Марія 749
 Мидлюк, упов. 208, 244

Мидниця Евстахій 578
Мизюринецькі, хутори (Шумщина) 233
Мизьолка Барто 182
Микита, нач. ІБ 789
«Микита», б-к 568
Микитка Василь 1040
Микитюк М. 297
Микитюк Степан 1004
Микола, емведист 273
Миколаєнко Микола Іванович, заст.
гол. РВК 165, 278, 368, 430, 503,
512, 617-619, 634, 704, 706, 968,
972
Миколаїв Йосип 510
Миколаїв Петро 56
Миколаївська, обл. 133
Миколайчик Ярослава 281
Миколайчук Микола 195
Миколенко, прокурор 756
Миколишин Андрій 623
Миколишин Віра 284
Миколишин Михайло 744
Миколишин Петро 13, 26
Миколів Микола 706
Миколів Михайло 717, 719
Микольчук Анна 130, 156
Микула Марія 437
Микула Іван, з с. Байківці 437
Микула Іван, з с. Лозова 965
Микула Марія з с. Лозова 324
Микула Марія з с. Смиківці 964
Микула Степан 965
Микулинецький, р-н Тернопільської
обл. 93, 96, 110, 132, 141, 162,
164, 172, 181, 197, 210, 267, 277,
299, 313, 314, 325, 352, 368, 380-
382, 415, 421, 423, 430, 438, 450,
498, 502, 511, 513, 528, 530, 533,
535, 604, 616, 634, 640, 690, 692,
703, 709, 724, 730, 822, 828, 847,
933, 939, 946, 952, 961, 966, 988,
995
Микулинці (Микулинський), р-н. Див.
Микулинецький, р-н
Микулинці, смт. Тербовлянського
р-ну 536, 619, 690, 707, 822, 831,
966
Микулич Андрій 885, 886
Микулич Ніна Андріївна 885
Микулишин Петро 370
Микуцький Сила 871
Милий Яків 977
Милимка Антонина 572
Миліш Микола 575
Миляєва С. Д. 87
Мильне, с. Зборівського р-ну 105,
335, 447, 606, 842, 843, 844, 855
Мильничук Анна 346
Мильничук Порфір 346
Мильничук Томко 77
Мимрин, о/у РО МГБ 564
Миндзюк Яшка 676
Миндюк Михайло 328
Мирне, с. Підгаєцького р-ну 44, 47, 48,
488, 490, 493, 495, 590, 737, 739,
751, 754
Мирове, с. Шумського р-ну 322, 343,
1045, 1047
Миролоубівка, с. Тернопільського р-ну
111, 133, 165, 267, 279, 316, 328,
383, 440, 620, 707, 831, 967, 968,
969, 972
Мирон («Сергій», «Богдан») 492, 493
Мирон Іван 253
«Мирон», др. Див. Півоварчук Василь
«Мирон», повст. 333
Миронов, упов. 712, 713, 852
Миронюк Микола 915
Мирослав, ігумен 1022, 1023, 1047
Мируцький Михайло 94
Мируцька Анна 325
Мируцька Бронислава 382
Мируцька Марія 382
Мируцький Василь 382
Мируцький Григорій 512
Мируцький Михайло 512
Мисецький, ветеринар 169, 236
Мисики, с. Кременецького р-ну 876
Мислова, с. Підволочиського р-ну
140, 303, 930
Мисюк Радіон 776
Миськів Григорій 28
Митник Анастасія 974
Митник Анна, з с. Дворіччя 300
Митник Анна, з с. Покропивна 976
Митник Марія 281
Митниця, с. Підволочиського р-ну
261, 262
Митохор Кармак 610
Митохор Микола 448, 723
Митохор Олекса 281
Митохор Петро 393

Митрич Богдан 173
 Митрога, упов. 560, 677
 Митрофанов, ст. л-т РО МВД 84
 Митрусь Мартин 831
 Митулинський Степан 267
 Мифодь Касіян 294
 Михайленко, інсп. 134
 Михайлик Кливентія 254
 Михайлишин Іван 574
 Михайлишин Кіндрат 482
 Михайлишин, з с. Голгоча 590
 Михайлів Федір 343
 Михайлівка, с. Лановецького р-ну
 193, 232, 294, 346, 404, 410, 778,
 803, 914
 Михайлівка, с. на СУЗ 692
 Михайлівка, с. Підгаєцького р-ну 30,
 31, 34, 35, 37, 56, 582, 593, 599,
 735, 748, 749, 761
 Михайло, з с. Білка 786
 Михайло, з с. Вікно 897
 Михайло, з с. Зелене 901
 Михайлов, упов. (Великодедеркальсь-
 кий р-н) 139, 147, 209, 236, 294,
 403
 Михайлов, упов. (Скалатський р-н)
 865, 953
 Михайлюк Вікторія 434, 444
 Михайлюк Іван 981
 Михайльців Михайло 622
 Михалішин Петро Кіндратович 270
 Михалків (Міхалко, Міхалків), о/у, ст.
 лейт. МГБ. Див. Міхалков, ст.
 лейт. МГБ
 Михалюк Прокоп 912
 Михальська Килина 667, 668
 Михальська, хут. с. Нараїв Бережан-
 ського р-ну 577
 Михальський Хведір 788
 Михальченко, упов. 652
 Михальчишин Микола 716
 Михальчишин Михайло 446
 Михальчук Пилип 877
 Михальчук Прокоп 919
 Михаськів Богдан 282, 283, 975
 Михаськів Зиновій 995
 Михаськів Теофіля 516
 Миц Степан 323
 Мишківці, с. Збарзького р-ну 810
 Мишковецькі, поля (Тернопільщина)
 706
 Мишковицький, ліс (Тернопільщина)
 690
 Мишковичі, с. Тернопільського р-ну
 133, 162, 197, 267, 280, 300, 328,
 382, 384, 423, 439, 499, 616, 618,
 619, 635, 707, 828, 830, 831, 961,
 967, 969, 970, 972, 973, 988, 995
 Мищишин Григорій 19
 Мищишин Катерина 28
 Мищишин Марія 512
 Мігдала Петро 618
 Міжвінська Агнешка 548
 Мізерна Юлія 119
 Мізерний Павло 846, 987
 Мізерний Петро 68
 Мізюринці, с. Шумського р-ну 193,
 209, 233, 271, 294, 321, 349, 404,
 410, 413, 792
 Мізь Іван 628
 Мікоян Атанас Іванович, пр. ВР СРСР
 992
 Мілінецька Настя 126, 150, 151, 345
 Міліцин, кап. РО МВД 23-25, 27, 30,
 476, 479, 480, 580, 744
 Мілян Зеновія Василівн 113
 Мілян Іван, з с. Городище 975
 Мілян Іван, з с. Слобідка 113
 Мілян Йосип 974
 Мілян Леонтина 523
 Мілян Мартин 386
 Мілян Петро Гаврилович 390
 Мілян Филимон 833
 Мільничук Афанасій 783
 Мінськ, м. (Білорусь) 316
 Міняйлюк, з с. Малий Ходачків 615
 Мінько Ксеня 335
 Міньков, дир. заводу 9
 Мірецький Іван 559
 Мірецький Михайло 406
 Мірошніченко (Мирошніченко), упов.
 380, 609
 Мірошніков, 3-ій секр. РК КП(б)У
 518, 625, 819
 Місечко Володимир 970
 Місечко Йосип 619
 Місюта Максим 981, 983
 Місягін (Місяген), /у РО МГБ. Див.
 Мішаген (Мішагин, Мішагін), о/у,
 мл. л-т РО МГБ
 «Місяць», повст. 65
 «Місько», повст. 994

«Мітла», рай. реф. СБ. Див. Шимко Антін Петрович
«Мітька», повст. 655, 656
Міхалишин Іван 652
Міхалки, прис. с. Увисла Гусятинського р-ну 249
Міхалков, ст. лейт. МГБ 32, 35, 37, 582, 584, 745, 746, 748, 749
Міхевич Михайло 869
Міхновський Микола Іванович 1048
Міша, нач. ІБ 546
Мішаген (Мішагин, Мішагін), о/у, мл. л-т РО МГБ 45, 67, 482, 486-488, 490, 588, 589, 590, 752-754, 757
Мішанець Іван 901
Мішко, з с. Йосипівка 970
Міщук Михайло 343, 359
Млинець, хут. с. Будилів Козівського р-ну 112, 113, 443
Млини, с. Ярославського пов. (Польща) 38
Млиниська, с. Теревовлянського р-ну 80
Млинівці, с. Зборівського р-ну 99, 115, 370, 522, 605, 627, 824, 991, 993
Млинівці, с. Кременецького р-ну 169, 190, 228, 297, 307, 409, 465, 558, 666, 679, 779, 785, 806, 815, 876, 881, 885, 915, 958
Млинці, с. Козівського р-ну 95, 515, 516, 711, 833, 836, 979
Мовчан Еміліян 972
Мовчан Матвій 526
Мовчан Микола 527
Мовчан Федір 404
Мовчанівка, с. Підволочиського р-ну 119, 141, 554, 770, 773, 1000, 1001
Мовчко Дмитро 330
Мовчко Дмитро Степанович 517
Мовчко Євгенія 833
Мовчко Еміліян 832, 833
Мовчко Микита 979
Мовчко Ольга 979
Мовчко Степан 330
Могила, місц. (Збаражчина) 422
Могилки, прис. с. Мильне Зборівського р-ну 843
Могильницький Пилип 118
Могильовцев, 3-ій секр. РК КП(б)У 302
Могильський Петро 181, 289, 337
Могильський, підп. з с. Дубівці 603
Модза І. 174
Модний Іван 767
Модрицький Володимир 892
Модь Микола Михайлович 28
Модь Михайло 28
Модь Павло 52
Можчинський, упов. Див. Мощинський Михайло, упов.
Мозіль Іван 380
Мозіль Юлька 221, 403, 672
Мозолівка, с. Підгаєцького р-ну 61, 65, 66, 483, 484, 487, 488, 739, 750, 754
Мойсак М. В. 87
Моклаков, упов. 15, 593, 746
Мокра (Мокре), хут. с. Крижі Кременецького р-ну 130, 156, 189, 227, 666, 876, 1023
Мокренко, прокурор 288, 334, 631, 638
Мокренська Ольга 1045
Мокрий, комс. 471
Мокринська Марія 383
Мокринська Ярина 408
Мокринський Михайло 450
Мокрицька Марія 665
Мокрій Евстахій 326
Мокрій Петро 281
Мокрій Тимко 325
Мокроусов, май., нач. РО МГБ 896, 898, 901, 1003, 1004, 1007
Молдаван, деп. облради 631, 717
Молдавани 606
Молода Марія 18
Молодець Осип 380
Молодіц Іван 697
Молотків, с. Лановецького р-ну 294, 305, 463, 466, 563, 674, 911, 919, 929
Молотов В'ячеслав Михайлович 60
Молофеевський, ст. л-т РО МГБ 182
Молохів, хут. с. Мечишів Березанського р-ну 571
Молочавська Міхаля (Міхеля) 190, 230
Молчанов, о/у РО МГБ 105, 106, 288, 302, 334, 335, 523
Молякко Мокрина 1041
Молько Іван, 1-ий секр. РК КП(б)У 96, 106, 107, 164, 309, 310, 334, 451, 631, 694, 933, 984

- Молько Степан 903
 Монастирецький (Монастирський),
 р-н. *Див.* Монастирський, р-н
 Монастирська, м. Тернопільської обл.
 39
 Монастирський, ліс 752
 Монастирський, р-н Тернопільської
 обл. 61, 65, 483, 484, 753
 Монастириха, с. Гусятинського р-ну
 899, 907
 Монастирська Марія 752
 Монастирський Бронислав 752
 Монастирський Володимир 252
 Монастирські, ліси 753
 Монилівка, с. Зборівського р-ну
 105, 318, 334, 335, 391, 446, 524,
 535, 696, 717, 718, 728, 843, 844,
 855, 939, 963
 Моняк Наталка 667
 Моравська Євгенія 437
 Моравський Володимир 445
 Моравський Ілько 335
 Моравський Михайло 508
 Моравський Павло 525
 Моргани, передм. Кременця 885
 Моргани, хут. с. Литвинів Підгаєцького
 р-ну 753
 Моргун Степан 1041
 Мордвов (Мордлов), нач. міліції 182,
 290, 868, 1002, 1006
 Мормазюк Семен 679
 Мороз Василь 304
 Мороз Віра 128, 158
 Мороз Володимир 301, 500
 Мороз Данило 606
 Мороз Дмитро 182
 Мороз Іван, з с. Вел. Загайці 126, 148
 Мороз Іван, з с. Вищі Луб'янки 643,
 646
 Мороз Ілько 841
 Мороз Микола, з с. Малі Бережці
 129, 154
 Мороз Микола, з с. Мшанець 987
 Мороз Михайло 117
 Мороз Петро 716
 Мороз Текля 992
 «Мороз» 1042
 Мороз Іван 716
 «Морозенко», к-р вд. 687
 «Морозенко», повст. з Заложцівсь-
 кого р-ну 501
 «Морозенко», повст. з Новосільсько-
 го р-ну 649
 Морозович Анастасія 509
 Морозович Дмитро 528
 Морозовський Корнило 356
 Морозовський Петро 356
 Морозюк Михайло 1026
 Морозюк Петро 1026
 Морока Іван 1035
 Морочко Василь 578
 Моряк Іван 253
 Мосейко Уліта 463
 Москаленко, упов. 165
 Москалик Марія 861
 Москалі (московці). *Див.* Росіяни
 Москалівецькі, хутори (Підволочи-
 щина) 424
 Москалівка, с. Лановецького р-ну 152
 Москалюк Зеновій 647
 Москалюк Софія 867
 Москалюк, з Почаєва 797, 798
 Москаль Роман 172
 Москальчын Мирон 38
 Москва, м. (Росія) 8, 89, 95, 322, 365,
 429, 456, 461, 718, 814, 1053
 Мостецька Анна 897
 Мостова Анна 738
 Мостова Анна Васиївна 116
 Мостовий Михайло 750, 751
 Мостовий Степан 845
 Мостофін [? Мустафін], упов. 872
 Мосур Анна 898
 Мотас Василь 81
 Мотас Михайло 81
 Мотика Іван 400
 Мотовило Микола 857
 Мотовило Станислав 339
 Мох Іван 512
 Мохнацький, з с. Білинівка 548
 Мохновський Михайло 981
 Моцал Марія 355, 418
 «Моцний» 877, 878
 Моць Евдокія 20
 Мочанівка, хут. с. Соснівка Шумсько-
 го р-ну 344
 Мочари, хут. с. Лішня Кременецького
 р-ну 343, 361
 Мошкунець, кап. 662
 Мошура, з с. Забойки 622
 Мошура, упов., жінорг РК КП(б)У
 201, 330, 386, 635, 709, 835, 850

Мощанець, упов. 800
Мощинський Михайло, упов. 125, 146,
147, 347, 348, 413
Мощій Анна 576
Мошук Іван 613, 952
Мошук Микола 613, 952
Мрига Петро 348
«Мрія», пров. Див. Голіната Михай-
лина Семенівна
Мриглод Андрій 622, 978
Мудик Анна 535
Мудик Василь 116, 288
Мудик Марія Тимківна 987
Мудик Михайло 116, 288, 448, 535
Мудик Степан 116, 288, 535, 987
Мудик Степан Григорович 116
Мудик Текля 116
Мудик Текля Михайлівна 116
Мудило, з с. Обаринці 137
Мудра Степанія 113
Мудра Теофіля 835
Мудрий Анастасія 377
Мудрий Андрій 834
Мудрий Василь Петрович 283
Мудрий Іван, з с. Баворів 964
Мудрий Іван, з с. Городище 441
Мудрий Микола 328
Мудрий Михайло 113
Мудрий Павло 1004
Мудрик Микола, под. інсп. 406, 414,
880, 881
Мудрик Павло 234
Мужилів, с. Підгаєцького р-ну 19, 44,
45, 47, 48, 50, 71, 72, 474-476,
483, 486, 487, 490, 588, 589, 591,
751, 752, 756
Мужилівський, ліс (Підгаєччина) 752,
753
Музика Андрей 343, 359
Музика Анна 53
Музика Володимир 632
Музика Ївга 385
Музика Клим 877, 878
Музика Клим Арсентієвич 878
Музика Михайло 386
Музика Павло 715
Музика Пилип 751
Музика Софія 51
Музика, з с. Глібів 906
«Музика», б-к 730
Музичик Г. 683
Музичка Василь 743
Музичка Михайло 743
Музичка Степан 740
Музичук Олена 659
Мукомела, з Козови 18
Мукосій Олекса 134
Мула Петро 987
Мулик Іван 666
Мулик Панько 709
Мулик Петро 709
Мулікевич (Мулякевич) Павло 448, 695
Мулін, о/у РО МГБ 129, 159, 160
Мулов, о/у 192, 239, 240
Муляр Михайло 511
Муляр Олена 511
Мультап Василь 526
Мультап Евдокія 527
Мультап Іван 336, 527, 528
Мультап Марія 845
Мультап Ольга Василівна 117
Мультап Павло 336
Мультап Петро 117, 528
Мультап Петро Теодорович 526
Муравйов, п/полк. райвоєнкомату 665,
678
Муравка Яків 82, 83
Муравський Андрій 508
Муравський Микола 844
Муравський, з с. Августівка 202
Мурадин Анна Ів. 1049
Мурак Петро 482
Муран Анна 171
Муран Євгенія 279
Муран Федір 965
Мурасов, міліціонер 862, 864
Муренко, пр. РК КП(б)У 248
Мурза Іван 282
Муриджа Дмитро 604
Муринка, з с. Ладичин 966
Мусій Василь 238
Мусорівці, с. Збаразького р-ну 291,
643, 645-647, 772, 858, 866, 928,
951, 997, 1033
Мусоровецький, ліс (Збаражчина) 999
Мусяк Евдокія 722
Мутиль Максим 980
Муха Олена 511
Муц Дмитро 717
Мучний Володимир 976
Мушинський Павло 203
Мушій, інж. 253

Мушканець, упов. 781
 Мшана, с. Зборівського р-ну 95, 177,
 333, 388, 390, 434, 436, 506, 519,
 522, 523, 532, 624, 629, 630, 637,
 712, 715, 823, 824, 841, 842, 851,
 852, 982
 Мшанець, с. Зборівського р-ну 116,
 137, 211, 270, 289, 307, 337, 389,
 393, 394, 448, 449, 527, 963, 985,
 987, 993
 Мшанець, с. Тереховлянського р-ну
 82, 260
 М'якушка Марія 965
 М'ялкін, упов. 257, 258

Н

Наварський Теодор 750
 Навроцький Андрій 1037
 Навроцький Микола 258
 Навроцький, нач. ІБ 377
 Нагірний, фінагент 890
 Нагірняк Микола 90
 Нагорна Оксана 400
 Нагорна Тетяна 401
 Нагорний А. 401
 Нагорний Іван 913
 Нагорний Пилип 871
 Нагорний Тихон 149
 Надвірний Михайло 31
 Наджала Микола 623
 Наджога Оксана 650
 Надорожнів, с. Бережанського р-ну
 11, 14, 20, 27, 55, 479, 480, 488,
 741, 744
 Надорожнівський, ліс (Бережанщина)
 488
 Надратовський Михайло 830
 Надратовський Стах 970
 Надрічне, с. Бережанського р-ну 10,
 19, 21, 22, 27, 29, 30, 478, 480,
 581, 598
 Надрічне, с. Тереховлянського р-ну
 31, 32, 38, 39, 61, 583, 584, 593,
 746, 748
 «Надька», підп. 494
 Назар Григорій 840
 Назар Петро 75
 Назаревич (Назаркевич) Степан 287,
 288, 720
 Назарко Параскевія 826
 Назарко, з с. Смиківці 827

Назаров, ст. лейт., уч. РО МВД 398,
 399, 656
 Найчук Петро 342
 Найчук, дир. школи 879
 Найчук, з с. Качанівка 651
 Наке Микола 343
 Наконечна Емілія 903
 Наконечна Марія, з с. Кудинівці 523,
 693
 Наконечна Марія, з с. Мшана 841
 Наконечний Богдан 674
 Наконечний Василь 841
 Наконечний Володимир 630, 693
 Наконечний Іван, з с. Надрічне 20
 Наконечний Іван, з с. Хоростець 727
 Наконечний Іван, з с. Гримайлів 903
 Наконечний Іван, з с. Кудинівці 388,
 523, 713
 Наконечний Іван, з с. Урмань 760
 Наконечний Ілярій, з с. Жуківці 624
 Наконечний Ілярій, з с. Мшанець 389
 Наконечний Йосип 443
 Наконечний Михайло 523
 Наконечний Осип, з с. Буцнів 268,
 280, 352
 Наконечний Осип, з с. Кудинівці 523,
 630
 Наконечний Петро, з с. Білокриниця
 286
 Наконечний Петро, з с. Чорторія 383
 Наконечний Сидір 523
 Наконечний Сильвестр 723
 Наконечний Степан 964
 Наконечний Юліан 857
 Наконечний, гол. колгоспу 133
 Наконечний, з с. Стриївка 654
 Накумушко, упов. 84
 Належитий Дмитро 338
 Належитий Іван 338
 Наливайко Іван 391
 Наливайчук Уляна 871
 Нападівка, с. Лановецького р-ну 187,
 218, 402, 413, 659, 671, 683, 776,
 779, 796, 869, 883
 Напора Григорій 692, 995
 Напора Іван 200
 Нараїв, с. Бережанського р-ну 8-14,
 22-27, 29, 30, 51, 54, 55, 68, 69,
 469, 477-479, 488, 492, 493, 495,
 571, 577-579, 581, 582, 597, 598,
 740-744, 755

Нараїв-Місто, с. Бережанського пов.
Див. Нараїв, с. Бережанського р-ну
 Нараїв-Село, с. Бережанського пов.
Див. Нараїв, с. Бережанського р-ну
 Нараївський Петро 478
 Нароган, упов., економіст 391
 Нарюгович Богдан 866
 Нарядівський Петро 976
 Насеннік, з с. Кам'янки 773
 Насланець, з с. Заруддя 983
 Настасів, с. Тернопільського р-ну
 93, 94, 96, 110, 111, 165, 172, 173,
 197, 267, 268, 278, 300, 313-315,
 325, 326, 352, 368, 382, 383, 423,
 430, 431, 438-440, 450, 502, 503,
 511-514, 530, 531, 536, 604, 617-
 620, 634, 635, 640, 703-706, 724,
 731, 758, 822, 828-831, 847, 946,
 967, 971, 972, 988, 995
 «Настя», підп. 580
 Науменко, нач. РО МГБ (Новосільсь-
 кий р-н) 648
 Науменко, о/у РО МГБ (Великодедер-
 кальський р-н) 125, 145, 232,
 294, 295, 346, 347, 348, 784
 Наумик Володимир 640
 Наумик Микола 702
 Наумик Юлія 615
 Нацюк Степан 711
 Нацюк Ярослав 282
 Нашкаха, секр. РВК 11
 Нашетник Іван 478
 Небельська Марта 442, 933
 Небесна Катерина 324
 Небесний Григорій 26, 28, 68
 Небесний Іван, з с. Кип'ячка 108,
 277, 324, 429, 613, 614
 Небесний Микола 613
 Неборч Афанасія Гривасівна 786
 Неборч Гривас 786
 Невідомий Григорій 723
 Неволай Павло Семенович 722
 Негода Анна 673
 Негода Марія 533
 Негодєв, упов. 392
 Негрешний, упов., пр. райсоцзабез
 162, 283, 432, 514, 623, 832, 834
 Неділя, з с. Денисів 978
 Неділько, упов. 268, 616
 Недільський Іван 23
 «Недобитко», др. 994
 Недогань Михайл 382
 Недошитко Анна, з с. Малий Ходачків
 698, 825, 827
 Недошитко Іван 109, 324
 Недошитко Іван Сидорович 702, 703
 Недошитко Михайлина 438
 Недошитко Олекса 170
 Недошитко Параскевія 825
 Недошитко Параскевія Пилипівна 698
 Недошитко Роман 196
 Недошитко Теодор Васильович 702
 Нежива Степанія 823
 Неживий Тимотей 841
 Незнайко Ліда 566
 Незнайко Юхим 566
 Незнайкомий Михайло 267
 Неклюцький Володимир 675
 Немелівський Петро 720
 Непийвода, упов. 394, 419, 527, 695,
 722, 985, 986
 Непрілий Григорій 370
 Непрілий Микола 317
 Неселів, хут. с. Комарин Кременець-
 кого р-ну 914
 Нестерівці, с. Зборівського р-ну
 115, 285, 390, 443, 445, 627, 629,
 715, 716, 983
 Нестерова (Несторова) Олександра,
 упов. 273, 304, 319, 371
 Несторова Марія, упов. 538, 542, 767
 Нетерпинці, с. Зборівського р-ну
 166, 356, 447, 525, 631, 632, 638,
 720, 728
 Нех, упов., дир. спиртзаводу 1005
 Нецюк Олексій 186
 Нечай В. С., упов. (Пробіжнянський
 р-н) 257, 258
 Нечай Василь 435
 Нечай Надія 414
 Нечай Надя 810
 Нечай Павло 546
 Нечай Петро 546
 Нечай, упов. (Козівський р-н) 574,
 575
 Нечай, уч. міліції 395, 538, 540, 644,
 649, 889, 891
 «Нечай», підп. *Див.* Росоловський
 Петро
 «Нечай», повст. 553

Нечипорук Володимир 322
 Нечипорук Кипріян 359
 Нечипорук Павло 361
 Нечипорук Павло Павлович 361
 Нидза Андрій 655, 945
 Нижбірок, с. Гусятинського р-ну 91
 Нижчі Луб'янки, с. Збаразького р-ну
 124, 138, 399, 461, 656, 763, 765,
 863, 890, 999, 1031, 1032, 1036,
 1037, 1040, 1041
 Низик Григорій 849
 Низкогуз Анастасія 257
 Низкогуз Степан 257
 Никич Степан 32
 Николаенко Микола, заст. гол. РВК.
Див. Миколаенко Микола Івано-
 вич, заст. гол. РВК
 Нискоклон Володимир 482
 Нискоклон Теодор 751
 Ницюк Андрій 207
 Ничай Василь 233
 Ничка, з с. Малий Глибочок 319, 645
 Нишківці, хут. с. Загір'я Зборівського
 р-ну 136, 844
 Ништа Галина 342
 Ништа Михайло 356
 Нище, с. Зборівського р-ну 302,
 318, 335
 Нищий Іван 80
 Нищота Андрій 520, 940
 Нищота Степан 285
 Ніздопа Андрій 547
 Ніздопа Прокоп 548
 Ніздопа, міліціонер 898, 907
 Нікадров, кап. 406
 Ніканоров, уч. РО МВД 660, 806
 Нікитюк Марія 408
 Нікітенко, нач. РО МВД 80
 Нікітюк Анна 790
 Нікітюк Яким 885
 Ніколайчук Зіна 346
 Ніколенко, прокурор 547, 554, 901, 906
 Ніконов, упов., дир. спиртзаводу 1007
 Ніконоров, упов. 970
 Нікоференко, упов. 643, 858
 Німець Ванда 124, 293
 Німецька, армія 64
 Німецький, народ. *Див.* Німці
 Німеччина 28, 29, 34, 42, 65, 70, 71, 96,
 147, 164, 180, 232, 261, 263, 295,
 322, 328, 367, 368, 390, 424, 435,
 440, 441, 454, 484, 492, 499, 514,
 554, 556, 562, 570, 597, 599, 620,
 624, 643, 690, 733, 746, 758, 762,
 802, 819, 836, 856, 865, 922, 1037,
 1049
 Німцевич Олекса 324
 Німці 38, 60, 64-67, 180, 326, 405, 491,
 493, 494, 500, 533, 538, 554, 569,
 593, 597, 685, 689, 758, 762, 769,
 787, 847, 886, 905, 920, 922, 980
 Німці, галицькі 484
 Нітефор Анна 287
 Нітефор Микола 105, 178
 НКВД 10, 11, 100, 233, 234, 842, 967
 НКГБ (НКГБ) 658
 Нова Миколаївка, с. Дубенського р-ну
 Рівненської обл. 342
 Нова Могильниця, с. Тереховлянсь-
 кого р-ну 78
 Новак Володимир Іванович 1053,
 1054
 Новак Євгенія, з с. Яцківці 983
 Новак, кап., нач. ІБ 654
 Новак, упов. 90
 Новаківський Ярослав 987
 «Нове Життя», рай. газета 88, 89
 Нове Село (Ново-Сільський), р-н.
Див. Новосільський, р-н
 Нове Село, с. Антонівського р-ну,
 Кам'янець-Подільської обл. *Див.*
 Нове Село, с. Ярмолинецького
 р-ну Хмельницької обл.
 Нове Село, с. Підволочиського р-ну
 218, 396, 456, 545, 551, 859
 Нове Село, с. Ярмолинецького р-ну
 Хмельницької обл 102, 145
 «Нове Село», рай. газета 371
 Новий Кокорів, с. Кременецького р-ну
 189, 223, 227, 306, 410, 661, 679,
 871, 876, 883, 915, 1024, 1046,
 1049
 Новий Олексинець, с. Кременець-
 кого р-ну 241, 297, 780, 810
 Новий Почаїв, м. *Див.* Почаїв, м.
 Кременецького р-ну
 Новий Роговець, с. Збаразького р-ну
 124, 293, 361, 398, 422, 461, 544,
 646, 647, 653, 774, 943, 998, 1036
 Новий Тараж, с. Кременецького р-ну
 780, 790, 797, 809, 815, 885, 948,
 954

Новик Євгенія, з с. Сороцько 261
 Новики, с. Збарзького р-ну 942
 Новіков, упов. 228
 Новосад Анна 915
 Новосад Григорій 666
 Новосад Іван, з с. Валігури 880
 Новосад Іван, з с. Конопківка 384
 Новосад Ілля 84
 Новосад Онуфрей 1006
 Новосад Трохим 674
 Новосад Трохим Іванович 880
 Новосади, хут. с. Валигори Кремене-
 цького р-ну 809
 Новосельський, з с. Поточани 760
 Новосілецький, ліс (Гусятинщина)
 899, 907
 Новосілка, с. Гусятинського р-ну
 554, 1004
 Новосілка, с. Золочівського р-ну
 Львівської обл. 12
 Новосілка, с. Підволочиського р-ну
 140, 203, 770, 865, 866, 924, 957,
 1003, 1006
 Новосілка, с. Підгаєцького р-ну 19,
 46-49, 484, 485, 739, 752
 Новосілка, хут. с. Ренів Зборівського
 р-ну 954
 Новосільський, р-н Тернопільської
 обл. 124, 152, 186, 217, 218, 319,
 322, 341, 357, 361, 371, 394, 420,
 423, 454-456, 461, 538, 539, 545,
 550, 552, 642, 643, 648, 654, 655,
 657, 669, 762, 763, 767, 772-774,
 857, 858, 863, 866, 888-890, 893,
 894, 924, 929, 935, 944, 948, 954,
 957, 999, 1000, 1005, 1008, 1009,
 1012, 1030, 1032, 1040, 1041,
 1043, 1048
 Новосільщина 1020, 1047
 Новочеркаськ, м. Ростовської обл.
 (Росія) 308
 Ногас Петро 286
 Ногас Ярослав 286
 Носачук Фросина 778
 Носик Іван 298
 Носик Павло 194
 Носик Петро 351, 608
 Носик, з с. Шляхтинці 196
 Носів, с. Підгаєцького р-ну 47, 48,
 476, 482, 486, 488, 490, 588, 592,
 737
 Носівці, с. Зборівського р-ну 167,
 181, 269, 270, 445, 524, 603, 629,
 632, 846, 855
 Носков, сл. РО МВД 340, 358, 656
 Носовець, упов. 18, 992
 Нукало Андрій 872
 Нукало Антон 271
 Нукало Юхим 271
 Нянюк Марія 650

О
 Обаль Мирослав 857
 Обаль Павло, з с. Лозівка 860
 Обаль Павло, з с. Малий Куни-
 нець 1020
 Обаринецький, ліс (Великоглибочеч-
 чина) 211
 Обаринці, с. Зборівського пов. (тепер
 в skl. с. Кобзарівка Зборівського
 р-ну) 117, 137, 985, 987
 ОББ 75, 86, 253, 257, 258, 333, 360,
 718
 Обич, с. Шумського р-ну 125, 146
 Облунинський Арсен, нач. ІБ 893
 Ободівка, с. Підволочиського р-ну
 357, 546, 860, 861, 892
 Обозисько, хут. с. Литятин Бережан-
 ського р-ну 24, 478, 493, 495
 Обори, хут. с. Великі Дедеккали
 Шумського р-ну 193, 231
 «Обрій», повст. 774
 Оверко Володимир 830
 Овсік Петро 484
 Овчарук Політ 645
 Овчарук Уляна 191, 241
 Овченніков, упов., зав. райВНО 395,
 545
 Огаль Йогаська 73, 74
 Огніста Марія 624
 Огністий Василь 112, 317, 331, 385,
 604, 975
 Огністий Григорій 627
 Огністий Михайло 331, 605
 Огністий Петро 835
 Огніщизна, хут. с. Вага Підгаєцького
 р-ну 35, 39
 Огородний, упов. 273
 Огризківці, с. Лановецького р-ну
 102, 127, 149, 150, 151, 187, 215-
 219, 271, 345, 402, 669, 912, 919
 Огурцов, о/у РО МГБ 148, 193, 236

Одєрадївка, с. Шумського р-ну 1045
Одєська, обл. 528, 710
Одринський, 2-ий секр. РК КП(б)У
386, 975, 976, 978
Ожїбко Григорїй 833
Ожїбко Іван 417
Озеранець Петро 707, 972
Озеранець, з с. Конопківка 617
Озерна, с. Зборївського р-ну 177,
284, 285, 332, 333, 370, 390, 423,
431, 434, 445, 518, 520, 522, 532,
620, 625, 640, 715, 819, 935, 982,
994
Озеров, упов. 526, 674
Озерянка, с. Зборївського р-ну 202,
366, 370, 445, 522, 532, 625, 627,
715, 716, 729, 837, 950
Озерянський Дмитро 630
Озирєнювка Франка 384
Озімко Андрїй 331
Озірєнець (Озеранець) Федїр 972
Озірєнець Петро. Див. Озеранець
Петро
Озірїнець (Озеранець) Михайло 172
Озірна, с. Зборївського пов. Див.
Озерна, з. Зборївського р-ну
Озірнянський, лїс (Зборївщина) 360,
445
Озірнянські, хутори (с. Озерна Зборїв-
ського р-ну) 113, 177, 285, 837
Озірнянський Ілля 704
Окіп, хут. с. Пліхів Бережанського р-ну
24
Окопний Іван 8
Окопний Степан 8
Окрутний Адам 630
Окрутний Іван 519
Оксєнчук Олександр 870
Окулїта Антон 903
«О-л», повст. 1018
Олевський, р-н Житомирської обл. 539
«Олег», куц. 730
Олейніков, о/у РО МВД 374, 396, 397
Олекса, з с. Базаринці 1037
Олександрївка, хут. с. Кут Гусятин-
ського р-ну 1003
Олександров О., нач. РО МВД 328,
374
Олексєвич Текля 630
Олексїнецький, лїс (Почаївщина) 810
Олексїшин Богдан 754
Олексїшин Василь 54
Олексїв Анна 717, 945
Олексїв Микола 717
Олексїв Михайло 717, 945
Олексїв Петро 720
Олексїєнко Петро 325
Олексїй Катєрина 377
Олексїй Михайло 613
Олексюк Василь 208, 245
Олексюк Василь М. 1049
Олексюк Василь Миколайович 1025
Олексюк Володимир 875
Олексюк Гнат 1027
Олексюк Гриць 1025, 1026
Олексюк Дарїя 410
Олексюк Іван, з с. Малї Берєжці 870
Олексюк Іван, з с. Хотївка 230
Олексюк Микола 661
Олексюк Ніна 229
Олексюк Оліта 661
Олексюк Петро М. 1049
Олексюк Трохим 230
Олексюк Уліта 806
Олексюк Федїр 190, 230
Олендер Василь 718
Оленин Михайло 841
Оленївка, с. Гусятинського р-ну 548,
898, 905-908, 998, 1006
Оленюк Антон 617
Оленюк Василь 983
Оленюк М. 384
Олесїне, с. Козївського р-ну 42,
494, 584-587, 736, 750, 756, 840
Олєшин Іван 507
Олєщук Данило 809
Олєщук Данило 881
Олєщук Євген Данилович 881
Олєщук Лікерїя 881
Олєщук Михайло 101
Олєщук Петро, з с. Круголець 343
Олєщук Петро, з с. Нижчі Луб'янки
1037
Олєяш Текля 834
Оліїв, с. Зборївського р-ну 287, 334,
446, 447, 524, 631, 694, 695, 717,
719-721, 842, 843, 854, 953
Олійник Анна, з с. Карашинці 251
Олійник Анна, з с. Рєнів 392
Олійник Антон О. 1044
Олійник Богдан 417
Олійник Василь, з с. Бронгалївки 746

Олійник Василь, з с. Кобиловолоки 81
 Олійник Василь, з с. Котузів 40
 Олійник Гапка 231, 294
 Олійник Григорій, з с. Івачів Доліш-
 ній 392
 Олійник Григорій, з с. Янківці 987
 Олійник Іван, з с. Бронгалівка 35, 746
 Олійник Іван, з с. Вел. Плавуча 626
 Олійник Іван, з с. Грабківці 993
 Олійник Іван, з с. Ігровиця 393
 Олійник Ілько, з с. Білківці 982
 Олійник Ілько, з с. Городище 623
 Олійник Климентина 823
 Олійник Марія, з с. Богданівка 626
 Олійник Марія, з с. Застав'є 379
 Олійник Меланія 434
 Олійник Микола, з с. Білокриниця 844
 Олійник Микола, з с. Козівка 609
 Олійник Михайло, з с. Огривківці 402
 Олійник Михайло, з с. Прошова 697
 Олійник Михайло, з с. Яцківці 983
 Олійник Олекса 824
 Олійник Ольга 113, 833
 Олійник Павло 81
 Олійник Петро 844
 Олійник Степан, з с. Івачів Долішній
 722, 951
 Олійник Степан, з с. Козівка 615
 Олійник Степан, з с. Цебрів 117
 Олійник Теодор, з с. Велика Плавуча
 630
 Олійник Теодор, з с. Кобиловолоки
 81
 Олійник Яким, з с. Коханівка 192 240
 Олійник Ярослав Михайлович, з с.
 Кутківці 441
 Олійник Ярослав, з с. Цебрів 117
 Олійник Ярослав, завшляхвід. 986
 Олійник, з с. Городище 836, 979
 Олійник, з с. Іванківці 846
 Олійник, з с. Лавриківці 715
 Олійник, з с. Увисла 249
 Олійник, лейт. РО МВД 584, 586, 587,
 606
 Олійник, пр. спиртзаводу 75
 Олійник, ст. лейт. 176
 Олійник, упов. (Гримайлівський р-н)
 902
 Олійник, упов. (Зборівський р-н)
 601, 712
 Олінський Дмитро 671
 Оля, санітарка 567
 «Оля», підп. 1029
 Омелько Микола 701
 Омелько Мирон 698
 Омелько Михайло 377
 «Омелько», підп. з с. Бичківці 73
 Омельчук Василь 806
 Омельчук Олекса 806
 Омельчук Олена 666
 Омелянко Петро 640
 Онацький Олексій (Онуфрій), упов.
 132, 200, 267, 328, 383, 618
 Ониськів Богдан Степанович («Листок»)
 533, 534
 Ониськів Дмитро 967, 968, 972
 Ониськів Михайло 81
 Ониськів Олекса 281
 Ониськів Павло 416
 Ониськів Петро 284
 Ониськів Степан 533
 Ониськів Текля 827
 Онисько Михайло 395
 Онисько, з с. Романівка 324
 Онишків М. 354
 Онишків Микола 114
 Онишків Михайло, з с. Домаморич 114
 Онишків Михайло, з с. Купчинці 387
 Онишків Онуфрій 354
 Онишків Петро 1003
 Онишків, з с. Настасів 197
 Онишківці, с. Шумського р-ну 344
 Онишко Дмитро 861
 Онищенко, упов. 410
 Онищук Карпо 803
 Онищук Мохтей 663
 Онищук С. М., прац. райВНО 86, 87
 Онищук Степан 632
 Онищук Танас 800
 Оніфрив [? Онуфрив] Євдокія 33
 Онофрийчук Демид 344
 Онук Семен 881
 Онукевич Прокоп 170
 Онуферко Володимир 111
 Онуферко Петро 995
 Онуферко, з с. Гаї Великі 111, 382
 Онуфриєнко, гол. РВК 375
 Онуфришин Павлина 170
 Онуфришин Полюська 376
 ООН 643
 ООН, Генеральна Асамблея 818, 834,
 895

Опад, ліс (Великоборківщина) 438
 Опалюк, нач. ІБ 398
 Опарин, упов. 258
 Опаристий Михайло 252
 Опашнюк Григорій 190, 223
 Опришко Анна 622
 Опрілівці, с. Збаразького р-ну 341, 543, 544, 646, 647
 Організація. *Див.* ОУН
 «Орел», др. 65
 «Орел», підп. 603
 «Орел», повст. 1041
 «Орел», повст. з Кременеччини 561
 «Орест», др. 452
 «Орест», окр. реф. СБ. *Див.* Жмурко Іван
 «Орест», підп. 843
 Орехов (Орехов), о/у РО МГБ 33, 34, 37-39, 70, 582, 745, 748
 Орининський р-н Кам'янець-Подільської обл. 1056
 Оришківці, с. Лановецького р-ну 153, 293, 294, 563, 789
 Орищак Олекса Онуфрійович («Очай-дух») 210
 Орищак Степан 331
 Орпееенко, о/у РО МГБ 33
 «Оріх», б-к. *Див.* Питель Михайло
 Оріховець, с. Підволочиського р-ну 655, 658, 892, 941
 Оріхович, упов. 854
 Оріховський Михайло 831
 Орленко, упов. 1004, 1008
 «Орленко», підп. *Див.* Паславський Тадей
 «Орлик», б-к зі Збаразького р-ну 655
 «Орлик», др. з Кременецького р-ну 922
 «Орлич», повст. 65
 Орлінська Ганна 973
 Орлінський Франко 973
 Орлов, л-т райвоєнкомату 800
 Орловський Євген 973
 Орловський Мечислав 828
 Орловський Мирон 969
 Орловський, уч. міліції 999
 Орнавка Микола 645
 Осадко Володимир 476
 Осадко Г. Г. 87
 Осадко, з с. Киданці 890
 Осадковський Олекса 279
 Осадчук Василь 544
 Осадчук Володимир 290
 Осадчук Яків 977
 Осадчук Ярослав 546
 Осип, з с. Чернихівці 459
 Осипівка, хут. с. Криве Козівського р-ну 41
 Осідач, упов. 257
 Оскобойник Степан 337
 Осмола Катерина 357
 Осмола Михайло 357
 Осники, с. Лановецького р-ну 912
 «Остап», б-к з Кременецького р-ну 921
 «Остап», повст. з Великоборківського р-ну 994
 Остапенко, ст. лейт. РО МГБ 348
 Остап'є, с. Підволочиського р-ну 1003
 Остапишин Іван 127, 158
 Остапів Василь 506, 519, 715
 Остапів Михайло 629
 Остапов, зав. уповмінзагу 899
 Остапович Анастасія 607, 615
 Остапович Богдан, о. 113
 Остапчук Володимир 540, 775
 Остапчук Карпо 464
 Остапчук Олексій 344
 Остапчук Павло 540
 Остафій Семен 628, 629, 714
 Осташівці, с. Зборівського р-ну 176, 285, 309, 390, 444, 445, 518, 522, 601, 628, 630, 712, 715, 716, 728, 823, 838, 842, 981, 983, 990, 991, 995
 Остра, з с. Гадинківці 259
 Острий Григорій 630
 Острів, с. Тернопільського р-ну 141, 142, 172, 268, 315, 327, 616, 617, 619, 620, 709
 Острів, хут. с. Великі Загайці Шумського р-ну 238
 Острий Григорій 388
 Островська Марія 326
 Островська Текля 976
 Островський Антон 325, 368
 Островський Григорій 724
 Островський Григорій Миколайович 483
 Островський Іван 28, 325
 Островський Микола, з с. Мужилів 483
 Островський Микола, з с. Настасів 173
 Островський Мирослав 995
 Островський Михайло, з с. Настасів 383, 423, 512, 704

Островський, упов. 245
Острожинський, з с. Голгоча 590
Острозький, р-н Рівненської обл. 344
ОУН 60, 62, 64, 94, 193, 210, 211, 232,
308, 309, 333, 338, 362-364, 402,
444, 472, 482, 491-494, 569, 588,
596, 597, 645, 686, 687, 753, 758,
773, 794, 798, 817, 837, 838-840,
867, 886, 888, 909, 920-922, 926,
931, 934, 937, 940, 943, 946, 949,
952, 955, 958, 980, 1013, 1015,
1047, 1048, 1053-1060
ОУН, Крем'янецький надр-н 1011
ОУН, СБ 42, 51, 60, 363, 364, 484,
491-494, 534, 552, 596, 611, 687,
758, 794, 839, 840, 880, 886, 887,
900, 920-923, 1055
ОУН, Чортківський ОкрП 758
ОУН, Юнацтво 64, 362, 491, 493, 494,
597, 759, 886, 921
Оунівці. *Див.* ОУН
Охоцький, упов. 410
Охримівці, с. Збаразького р-ну 124,
290, 303, 338, 398, 543, 544, 609,
645-647, 700, 892, 893, 930
«Очайдух», бой. *Див.* Орищак Олекса
Онуфрійович
Очеретенюк Василь 876
Очеретне, с. Кременецького р-ну 127,
158, 160, 191, 240, 241, 271, 297,
781, 797
Очеретюк Матвій 728

П

«Пава». *Див.* Шевчук Віра
Павелко, з с. Цецівка 522
Павленко Іларіон Михайлович 87, 89
Павленко, упов. 256
Павленчак Іван 999
Павлик Григорій 647
Павлик Іван 613, 615
Павлик, з с. Настасів 617
Павлина, гол. райВОЗ 87
Павлишин Володимир 386
Павлишин Євдокія 545
Павлишин Іван, з с. Ванжулів 401
Павлишин Іван, з с. Вербівці 79
Павлишин Іван, з с. Чернихівці 1042
Павлишин Ліда 363, 426
Павлишин Михайло 717
Павлишин Олекса 888

Павлишин Стефан 79
Павлишин Теодор 340
Павлів Василь 710
Павлів Ілько 710
Павлів, с. Бережанського р-ну 10,
21-23, 26, 54, 480, 582, 598, 599
Павло («Знайденко Петро»), підп.
1029, 1030
Павло, з СУЗ 692
«Павло», запальник 1021
Павлов, гол. РВК 661, 668, 680
Павлов, лейт., ст. л-т РО МГБ 904,
909, 1006
Павлович Василь 840
Павлович Григорій 317
Павлович Іван Іванович 984
Павлович Меланія 713
Павлович Михайло Васильович 984
Павлович Степан 837
Павлусик Василь 137
Павлусик Михайлина 984
Павлусик Михайло, з с. Башуки 127,
160
Павлусик Михайло, з с. Мильне 843
Павлусик Петро 632
Павлусик Федір 632
Павлушенко, упов. 901
Павлюк Анна 553
Павлюк Євдоким 343
Павлюк Ірина 344
Павлюк Катерина 44
Павлюк Ксеня 801
Павлюк Наталка 801
Павлюченко, упов. 998, 1006, 1007
Павчинський Петро 511
Падолко Олена 711
Пажетник Іван 26
Пажинов, МВД 432
Паївка, с. Гусятинського р-ну 548,
549
Пайташ Микола 116
Пакіш Марія 281
Пакуш Анна 714
Пала [? Било], з с. Золотники 34
Паламар Андрій П. 906
Паламар Василь 984
Паламар Іван 203
Паламар Катерина 303
Паламар Микола 478, 578
Паламар Михайло П., міліціонер 906
Паламаренко, ст. лейт. РО МГБ 842

Паламарчук Василь («Воробець») 308
 Паламарчук І. 544
 Паламарчук Радіон 127, 153
 Паламарчук Софія 544
 Паламарчук Степан 185
 Паламарчук, з с. Білозірка 1042
 Паламарчук, істребок 787, 789, 794
 Паланиця Марія 767
 Паланиця Петро 767
 Паланіцький (Паланіцький, Паляниць-
 кий), лейт. РО МВД 313, 378,
 822
 Паласюк Варвара 32
 Паласюк Іван 32, 39
 Паласюк Нестор 544
 Палестина 683
 Палига Василь Дмитрович 980
 Палига Григорій 710
 Палига Дмитро 432
 Палига Іван, з с. Городище 623
 Палига Іван, з с. Забойки 709
 Палига Катерина 624
 Палига Леон 980
 Палига Микола 624
 Палига Михайло 622
 Палихат Іван 36
 Палій Микола 285
 Палій Степанія 547
 Палій Текля 85
 Палій Федь 589
 Палка Осип 583
 Паляниця Варвара 457
 Паляниця Денис 877
 Палятиха Юрко 232
 Пальчик Петро 669
 Пальчинський Тома 696
 Пальчинці, с. Підволочиського р-ну
 320, 551, 857, 863, 889, 924, 929,
 999, 1000
 Панас, з с. Лежанівка 905
 Панас, з с. Новий Кокорів 410
 Панасівка, с. Зборівського р-ну 105,
 287, 718, 719, 728, 945, 947
 Панасівка, с. Підволочиського р-ну
 865, 957, 1002, 1005, 1006
 Панасівський, бій 364
 Панасюк Петро 876
 Панасюк Софія 648
 Панасюк Степан 646
 Панасюк, з с. Розношинці 291
 Панів Віра 705
 Панов, пр. РВК (Лановецький р-н)
 320
 Панов, упов., зав. арт. Кравців
 (Микулинецький р-н) 619, 968
 Панотчик Д. 546
 Панфілов, уч. РО МВД 832
 Панченко, о/у РО МГБ 111, 112, 172,
 200, 279, 280, 281, 327, 328, 352,
 381, 439, 499
 Панчишин Іван 511
 Панчишин Микола, з с. Вірлів 532,
 935
 Панчишин Микола, з с. Застінка 511
 Панчишин Федір 521
 Панчук Данило 465
 Панчук Дмитро 780, 791
 Панчук Марія 902
 Панчук Михайло 902
 Панчук Яків 797
 Паньки, прис. с. Великий Кунинець
 Збараського р-ну 157
 Паньків Василь 28
 Паньків Володимир 735
 Паньків Іван 580
 Паньків Марія 986
 Паньків, упов. 15
 Паньківці, с. Підволочиського р-ну 538
 Паньков, серж., уч. РО МВД 653, 771
 Паньчук Микола 857
 Паньчук Якуб 948
 Папірняк Антон 446
 Папіш Анна 583
 Папіш Магда 39
 Папіш Михайло 751
 Папуга Михайло 594
 Папура Володимир 338
 Парада Іван 368
 Парада Ілько 268
 Парадюк Михайлина 978
 Паралюш Степан 83
 Паранюк Олексія 37
 Паранюк, учителька 79
 Парасечко, упов., інстр., 2-ий секр.
 РК КП(б)У 95, 178, 626
 Параска, з с. Крогулець 90
 Парасюк Григорій 736
 Парасюк Степан 846
 Парашій Василь 387, 725, 832, 951
 Парашій Мирослав 175
 Парашій Михайло 175, 835, 850
 Парашій Ольга 330

Паращук, о/у РО МГБ 159, 192, 239,
 296, 464, 781, 782, 792, 802, 912,
 919
 Парибус Теодозій 748
 Парило Анна 348
 Парило Дмитро 827
 Паринецький Микола 544
 Парій Андрій, з с. Білоголови 391
 Парій Андрій, з с. Бліх 844
 Парій Григорій 292, 340
 Парій Зенон Григорович 682
 Парій Петро 842, 844
 Паркоша, пр. РК КП(б)У 250
 Парня, упов. з райуповмінзагу 384
 Паробій Ефрозина 391
 Паровський Антон 973
 Парокінний, упов. 462, 463, 788
 Парфенов, о/у РО МГБ 718
 Парфомов, упов. 208, 244
 Пархут Олександр 284
 Паршин, уч. РО МВД 260
 Пасенко Б. М. 87
 Пасека Степанка 342
 Пасічний Павло 39
 Пасічний Теодор 479
 Пасічник Василь 510
 Пасічник Володимир 826
 Пасічник Данило 343
 Пасічник Іван 165
 Пасічник Ксенька 683
 Пасічник Матей 625
 Пасічник Микола 510
 Пасічник Петро 584
 Пасічник Семен 683
 Пасічник Степан 376
 Пасічник, упов. 565
 Паславський Кость 860
 Паславський Тадей («Орленко») 1041
 Пасля Федос А. 882
 Пастернак Василь 276
 Пастернак Катерина 898
 Пастернак Марія Василівна 109
 Пастернак Методор 822
 Пастернак Микола 905
 Пастернак Ольга 827
 Пастернак Ольга Василівна 276
 Пастернак Степан 908
 Пастернак Яків 110
 Пастернак, з с. Зарубинці 889
 Пастернак, істробок 393
 Пастирнак [Пастернак] Павло 378
 Пастирський А. 191, 240
 Пастух Анна 330
 Пастух Богдан 970
 Пастух Богдан Іванович 267, 609
 Пастух Василь 331
 Пастух Григорій 175
 Пастух Йосип, з с. Кутківці 622
 Пастух Йосип, з с. Мишковичі 961
 Пастух Марія 509
 Пастух Нестор 267, 995
 Пастух Степанія 964
 Пастухов, пр. РК КП(б)У 88
 Пастушак Марія 827
 Пастушанчик Петро 748
 Пастуше, с. Чортківського р-ну 86
 Пастушенко Василь, з с. Шили 545
 Пастушенко, емведист (Зборівський
 р-н) 962
 Пастушенко, зав. підс. госп. (Скалат-
 ський р-н) 183
 Пастушенко, упов. (Гримайлівський
 р-н) 898, 899
 Пастушенко, упов. (Золотниківський
 р-н) 14-16, 70, 747
 Пастушин Роман 477
 Пастушко, з с. Малий Ходачків 377
 Пастушок Лазар 271
 Пастушок Марія 271
 Пасюла Олекса 804
 Пасько, нач. РО МГБ 108, 110, 213
 Патрон Мартин 767
 Пахньопка Ганна 670
 Пахньопка Микола 670
 Пахолик Іван 323
 Пахолко Микола 709
 Пахолко Петро, з с. Великий Ходачків
 517, 725
 Пахолко Петро, з с. Купчинці 442
 Пахолко Марія 12
 Пахолюк Марія 671
 Пахомов, нач. РО МВД (Збаразький
 р-н) 183, 204, 206, 371, 398, 549,
 553, 646, 653
 Пахомов, упов. (Кременецький р-н)
 565, 801, 806, 882
 Пацала Богдан 173
 Пацула Паранька 780
 Пацула Тетяна 849
 Пацула, підпільник 407
 Пачковська Анна 221
 Пачковська Марія 221

Пачковська Юлія 221
 Пачковський Андрій 21
 Пачковський Степан 221
 Пачковський Філан 222
 Пашинін, нач. ІБ 442, 514
 Пашкевич Анна 435
 Пашкевич, більшовик 963
 Пашко Павло 194
 Пащак Григорій 287
 Пащак, провокатор з с. Боків 754,
 757
 Пащиківський Трохим 747
 Пашин Іван 27
 Пашин Марія 696
 Пащук Йосиф 397
 Паюк Олекса 989
 Пекар Іван 472
 Пелех Володимир 831
 Пелех Емілія 822
 Пелех Кость 124
 Пелех Куба 898
 Пелех Микола 392, 448
 Пелех Михайло 707
 Пелех, з с. Гаї Великі 111
 Пелехата Анна 607
 Пелехата Марія 581
 Пелехата Текля Іванівна 517
 Пелехатий Андрій, з с. Козівка 437,
 607, 697, 701
 Пелехатий Атаназій 615
 Пелехатий Іван 116
 Пелешик Степан 700
 Пелешок Дмитро 993
 Пелешок Микола 993
 Пелешок Петро 993
 Пелешок, упов. 116, 392, 606
 Пелюх, упов. 256-258
 Пелюхи, хут. с. Луб'янки Нижчі Зба-
 разького р-ну 1041
 Пелюшок Іван 987
 Пендзівол Дем'ян 253
 Пенер, учителька 264
 Пенський, упов. 411, 413
 Пенцарський Михайло 997
 Пеньки, ліс (Копичинеччина) 250
 Пеньки, хут. с. Великі Кусківці Лано-
 вецького р-ну 220, 222
 Пеньки, хут. с. Темногайці Шумського
 р-ну 148, 237
 Пеньківці, с. Підволочиського р-ну
 374, 397, 651, 860, 861, 892
 Пепезенко, упов., пр. РК КП(б)У
 94, 174, 265, 283, 386, 431, 432,
 441
 Пелко, з с. Івачів Горішній 606
 Переверцева, учителька 800
 Перегудов, міліціонер 606
 Передмірка, с. Лановецького р-ну
 167, 187, 207, 219, 220, 242, 271,
 359, 363, 364, 402, 412, 556, 562,
 567, 670-672, 683, 879, 883, 939
 Перейма Методій 281
 Перейма Микола 251
 Переймибіда Олекса 981
 Перемилів, с. Гусятинського р-ну 86,
 249, 250, 908
 Перемишлянський, р-н Львівської обл.
 469
 «Переможець», б-к 730
 «Переможець», повст. 542
 Переморівка, с. Шумського р-ну 344,
 359
 Перепелинська Емілія 711
 Перепелиця, упов. 464
 Перепельники, с. Зборівського р-ну
 166, 356, 390, 435, 447, 525, 631,
 632
 Перехода, упов. 546
 Перець Іван 82
 Перешлюга Василь 898
 Періг Іван. *Див.* Пиріг Іван
 Періг Теодор. *Див.* Пиріг Теодор
 Періжок Михайло 80
 Перільник Іван 716
 Періста Текля 386
 Періста Юлія 113, 975
 Перістий Василь 851
 Перістий Іван 835
 Перістий Михайло 979
 Перістий Петро 516
 Перістюк Михайло 590
 Перникоза, пр. райземвідділу 378
 Перожак Мирон 750
 Перфенов [Парфьонов], о/у РО МГБ
 105, 136, 287, 335
 Перчишин В. 337
 Перчишин Ілля 649, 892
 Перчук Іван 862
 Першін, май., нач. райвоєнкомату
 905-907
 Песик Параскевія 714
 Пестяков, упов. 617

Песький Дмитро, гол. РВК 256
 Петлюра Симон, от. 94, 1043
 Петлюрівська, армія 274
 Петльована Текля 982
 Петрашкевич Степан 844
 Петренко Григорій, з с. Краснолука 661
 Петренко К. А., секр. (Чортківський р-н) 87
 Петренко, гол. РВК (Бережанський р-н) 51
 Петренко, упов. (Гримайлівський р-н) 903
 Петренчук Нестор Федорович 913
 Петрик Василь 276
 Петрик Володимир 615
 Петрик Іван, з с. Козівка 276
 Петрик Іван, з с. Озерянка 716, 729, 730, 837, 950
 Петрик Іван, з с. Прошова 964
 Петрик Йосиф 275
 Петрик Меланія 843
 Петрик Михайло 702
 Петриків, с. Тернопільського р-ну 415
 Петриков, о/у РО МГБ, уч. РО МВД 108, 170-172, 275, 324, 352, 377, 379, 380, 414, 415, 430, 450, 509, 529, 607-610, 614, 697, 698, 701, 825, 826, 846, 994
 Петрина Іван 582
 Петринка Михайло 340
 Петринка Степан 545, 1032
 Петрич, упов. 242, 367
 Петришин Анна 506
 Петришин Антон 975, 979
 Петришин Володимир 282
 Петришин Володимир Миколайович 836
 Петришин Іван 738
 Петришин Онуфрій 392
 Петришин Яким 519
 Петришин, з с. Загір'я 695
 Петришин, істебок 100
 Петрів Василь 41, 57
 Петрів Михайлина 41
 Петрів Ольга 439, 513, 514
 Петрів Тетяна 41
 Петрівка, хут. с. Загір'я Зборівського р-ну 318
 Петрівка, хут. с. Івання Кременецького р-ну 241
 «Петро», б-к 655
 «Петро», дг. 1024
 «Петро», повст. 65, 66
 Петров Володимир, уч. РО МВД 134
 Петров Петро Петрович, нач. РО МГБ 254, 256
 Петровський Левко Петрович 568
 Петровський, упов. 902
 Петрук Андрій 1024
 Петрук Григорій 1026
 Петрук Едик 1046
 Петрук Микола 910
 Петрук Осип 343
 Петрук Сава 910
 Петрук Федір 322
 Петруки, хут. с. Гаї Кременецького р-ну 1024
 Петрукова Галина 765
 Петрух Василь 52
 Петрух Іван 470
 Петрух Катерина 470
 Петрух Микола 25, 740
 Петрух Михайло 472
 Петрух Степан 52
 Петруцька Анна 388
 Петя, емведист 692
 Пех Анастасія 479
 Пех, дир. спиртзаводу 651
 Пецюк Андрій 216
 Пецюк Олексій 216
 Печений Михайло 405
 Печенюк Михайло 440
 Печех, міліціонер 336
 П'єкний Петро 702
 П'єнка Марія 171
 П'єтрик Михайло 698, 702
 П'єша Дмитро 717
 Пижигов, о/у РО МГБ 112-114, 174, 331, 332, 384-386, 442, 517, 620, 833, 933
 Пиза Домка 675, 676
 Пиза Нестор 676, 801
 Пиза Ніканор 676
 Пиза Павло 881
 Пилипенко (Пелипенко), прокурор 162, 175, 281-283, 317, 330, 331, 384, 386, 432, 441, 620-622, 710, 818, 831, 832, 835, 850, 980
 Пилипенко Марія, упов., учит. 369
 Пилипів Еміліян Іванович 615, 698
 Пилипів Михайло 63

Пилипів Осипа 258
 Пилипів Степан 968
 Пилипчук Анастасія 719
 Пилипчук Василь 717
 Пилипчук Домка 915
 Пилипчук Іван 647
 Пилипчук Макей 877
 Пилипчук Марія 1032
 Пилипчук Михайло, нач. пож. охор.
 455
 Пилипчук Михайло, фінагент 699,
 723
 Пилипчук, нач. ст. ІБ (Збаразький р-н)
 121
 Пилипчук, о/у РО МВД (Скалатський
 р-н) 290
 Пильмага, ст. лейт. 499
 Пиндус Павло 971
 Пиндус, з с. Настасів 383
 Пиріг (Періг) Олег Теодорович 17, 57
 Пиріг Андрій 42
 Пиріг Іван, з с. Каплинці 17, 57
 Пиріг Іван, з с. Синівці 403
 Пиріг Михайло Васильович («Сокіл»)
 1057
 Пиріг Степан 447
 Пиріг Теодор, з с. Золочівка 41
 Пиріг Теодор, з с. Каплинці 56, 57
 Пирка Марія 575
 Пирогович Юрко 383
 Писарівка, с. Бережанського р-ну 12
 Питель Антон 113
 Питель Михайло («Оріх») 65
 Питель Павло 850
 Питель, з с. Криве 17
 Питляр Анна 515
 Питручко Сафон 464
 Питулай Катерина Петрівна 965
 Питулай Петро 965
 Пишка Павло 752
 Пишківці, с. Бучацького р-ну 76
 Півньов, з райВНО 70
 Півоваров, о/у, ст. л-т РО МГБ 122,
 124, 138, 646, 653, 656, 766, 767,
 771, 888, 890, 1031, 1032, 1035-
 1037, 1040
 Півоварчук Василь («Миرون») 210
 Півоварчук, з с. Буглів 149, 150
 Півсеток Ольга 849
 Півторак, упов. 221, 222, 401, 411, 871
 Пігіг Параскевія 14, 29
 Підберезний, упов. 378
 Підберізі, с. Зборівського р-ну
 106, 854, 957
 Підболото, хут. с. Сапанів Кремень-
 нецького р-ну 190, 229
 Підвальний, мл. л-т ОУ МГБ 428
 Підвисоке, с. Бережанського р-ну
 9, 13, 55, 69, 471, 479, 480, 488,
 489, 579, 581, 582, 596, 742
 Підвінський, з с. Старе Місто 751
 Підволочиськ, смт. Тернопільської
 обл. 322, 546, 551, 554, 610, 614,
 867, 889, 895
 Підволочиський, р-н Тернопільської
 обл. 104, 119, 140, 303, 337, 339,
 356, 361, 399, 419, 459, 539, 540,
 547, 554, 651, 655, 658, 770, 773,
 775, 861, 864, 867, 889, 892, 894,
 895, 925, 930, 941, 945, 950, 956,
 997, 998, 1000, 1005, 1006, 1009,
 1032
 Підгаєцький, р-н Тернопільської обл.
 18, 33, 44, 60, 61, 65, 67, 71, 468, 473-
 475, 479, 482-484, 486, 489, 493,
 494, 496, 570, 576, 577, 579, 584,
 588, 589, 591, 592, 595, 599, 733,
 736, 744, 745, 750, 753, 756, 757
 Підгаєцькі, хутори (Шумщина) 126,
 147
 Підгаєччина 29, 416, 484, 495
 Підгайці, м. Тернопільської обл. 16,
 19, 39, 66, 474, 489, 496, 590,
 753, 754
 Підгайці, с. Шумського р-ну 147,
 321, 375, 411, 803
 Підгайчики, с. Зборівського р-ну
 318, 433, 522, 523, 627, 630, 636,
 694, 715, 856
 Підганюк Теодор 535
 Підгірський Василь 527
 Підгірський Володимир 185
 Підгірський Іван 767
 Підгірський Микола 767
 Підгірський Михайло 767
 Підгірський Павло 767
 Підгородецька Анна 737
 Підгородецький Евстахій 330, 711
 Підгородецький Ілля 1004
 Підгурська Анна 396, 891
 Підгурська Ольга 891
 Підгурський Андрій 396

- Підгурський Михайло 627
 Піддубці, с. Рава-Руського пов. 596
 Підзамче, с. Радивілівського р-ну
 Рівненської обл. 569
 Підкамінецький [Підкамінський], р-н
 Львівської обл. 536
 Підкамінь, смт. Бродівського р-ну
 Львівської обл. 536
 Підкарпаття 580
 Підкидаш Олексій 870, 874
 Підкоршилів, хут. с. Заруддя Зборів-
 ського р-ну 713, 715
 Підлип'я, с. Кам'янець-Подільського
 р-ну Хмельницької обл. 1056
 Підлиса Гора, хут. с. Бурканів Тере-
 бовлянського р-ну 748
 Підлісна Параскевія 436
 Підлісна Степанія 604
 Підлісне, с. Бережанського р-ну 21,
 22, 24-26, 28, 29, 60, 471, 480,
 578, 581, 744, 745
 Підлісне, с. Кременецького р-ну 190,
 230
 Підлісне, с. Монастириського р-ну
 590
 Підлісний Богдан 171, 323
 Підлісці, с. Кременецького р-ну 169,
 228, 565, 667, 871, 876, 883
 Підлужний Григорій 878
 Підлужний Іван 21
 Підлужний, міліціонер 562
 Підлукавець, хут. с. Манаїв Зборів-
 ського р-ну 106, 136, 525, 719
 Піднивки, хут. с. Заруддя
 Зборівського р-ну 625
 Підпригора Микола, з с. Вербівці
 80
 Підпригора (Підопригора), упов.,
 інстр. РК КП(б)У 202, 284
 Підруда, хут. с. Городище Козівсь-
 кого р-ну 516
 Підфігура, хут. с. Медова Козівського
 р-ну 43
 Підцерковний Андрій 506, 841
 Підцерковний Іларій, з с. Мшана 333
 Підцерковний Ілько, з с. Волосівка
 630
 Підцерковний Яків 39
 Пізнанка Гетьманська, с. Скалатсь-
 кого пов. *Див.* Пізнанка, с. Гуся-
 тинського р-ну
- Пізнанка Гнила, с. Скалатського пов.
Див. Поділля, с. Підволочись-
 кого р-ну
 Пізнанка Комісарська, с. Скалатсь-
 кого р-ну. *Див.* Пізнанка, с.
 Гусятинського р-ну
 Пізнанка, с. Гусятинського р-ну 548,
 908, 998, 1002
 Пізнанка, с. Підволочиського р-ну.
Див. Поділля, с. Підволочись-
 кого р-ну
 Пікас, упов. 320
 Пікульські, гори (Шумщина) 358
 Пілярчук Іван 1046
 Пілярчук Мотря Мих. 1049
 Пілярчук Степан Максимович 563,
 567, 939
 Пінка, з с. Синівці 220-222
 Пінь, упов. 137
 Піньчук, упов. 388, 389
 Піонткович Данило 319
 Піриха, місцевість (Великодедерка-
 льщина) 784
 Піриха, хут. с. Великі Вікнини Зба-
 разького р-ну 125, 147
 Пірковський Іван 545
 Пісецька Ольга 542
 Пісецька Паранька 1009
 Пісецький Василь 124, 542
 Пісецький Григорій 542
 Пісоцький, з с. Золотники 36
 Пісько Іван 267
 Пітух, з с. Чагарі-Збаразькі 858
 Піх Григорій 709
 Піх Мирослав 700
 Піхота, емведист 121
 Піхота, упов. 553
 Піхотиха, з с. Раковець 39
 Пічуга Григорій 858
 Пішта Михайло 523
 Піщане, с. Зборівського р-ну 391,
 524, 719, 720
 Піщатинці, с. Шумського р-ну 146,
 1021
 Піщемуха, ред. рай. газ. 371, 372
 Пйонтна Микола 648
 Плавуцька (Плавуцка) Ольга 172,
 379, 615
 Плаксивий Василь 384
 Платонов, о/у РО МГБ 337
 Плевуцький Дем'ян Михайлович 988

Плесківці, с. Чернихівської с/ради
 Зборівського р-ну 117, 181, 270,
 319, 336, 449, 526-528, 602, 603,
 606, 633, 722, 723, 844-846, 855
 Плесковецькі, поля (Великоглибочеч-
 чина) 181
 Плетюк Сава Т. 882
 Плетюк Степан 804
 Плечистий, 2-ий секр. РК КП(б)У
 (Козівський р-н) 18, 520, 625,
 637, 941
 Плечистий, зав. райуповмінзагу
 (Гримайлівський р-н) 998
 Плейов, упов. 408
 Плисюк Хведор 673
 Плісняни, с. Зборівського р-ну 370,
 389, 390, 445, 506, 518, 522, 532,
 624, 712, 714, 853, 981, 991
 Пліснянський, ліс (Зборівщина) 433
 Пліхів, с. Бережанського р-ну 24, 30,
 50, 592, 745
 Плішка Андрій 39
 Плішка Михайло 324
 Плішка Наталія 331
 Плішка Текля 711
 Пліяк, упов. 722
 Плоске, с. Козівського р-ну 17, 44,
 585
 Плоске, с. Кременецького р-ну 190,
 230
 Плосконос С. 860
 Плоскун Василь 342
 Плоскун Пантелеймон 342
 Плотица, с. Козівського р-ну 585,
 714
 Плотица, с. Тернопільського р-ну
 179, 180, 203, 289, 303, 336, 393,
 394, 436, 452, 508, 536, 695, 721,
 722, 728, 932, 960, 996
 Плотніков, о/у, лейт. РО МГБ 41-43,
 57, 389, 428, 933
 Пługів, с. Золочівського р-ну Львів-
 ської обл. 841
 Плутенко, упов. 883
 Плювак, о/у РО МГБ 1027
 «Плятон», підп. 1021, 1044
 Побер С. Д., міліціонер 898, 1007
 Побережна Осипа 386
 Побережний Павло 343
 Поборинюк («Грім») 255
 Поборинюк Володимир 255
 Поборинюк Григорій 255
 Побрійка, з с. Старе Місто 751
 Повлонний, упов. 90
 Поврозник, з с. Вишгородок 788
 Поврозник Василь 283, 978
 Поврозник Григорій 431
 Поврозник Дмитро 283, 974
 Поврозник Михайло 106
 Поврозник Онуфрій 844
 Поврозник Софія 417
 Поврозник Степан 174, 708, 711
 Поврозник Теодор 174, 517, 834, 851
 Повх Іван 760
 Погас Ярослав 993
 Поглод Омелян 469
 Погода Марія 327
 Погода Осип 381
 Погода, упов. 738
 Погодик Михайло 973
 Погорілов, 2-ий секр. РК КП(б)У 443,
 518
 Погорільці, с. Білогірського р-ну
 Хмельницької обл. 102, 145
 Погребецький Дмитро 544
 Погребко Степан 170
 Погрібці, с. Зборівського р-ну 727
 Погудська Марія 417
 Подальчук Вулька 858
 Подвірна Юзефка 39
 Поділля, с. Підволочиського р-ну
 204, 998, 1002
 Подлесний Іван 184
 Подлецький, з с. Колодіївка 107
 Подмазов, май., нач. РО МГБ 1021,
 1022
 Подобінський, з с. Ладичин 831
 Подоляк Євген 761
 Подоляни, хут. с. Башківці Шумського
 р-ну 358
 Подрезов (Подрезов, Подризов), о/у,
 ст. л-т РО МГБ 485, 487, 751
 Подусільна, с. Перемишлянського р-ну
 Львівської обл. 469
 Подусовська Марія 14
 Пожержнюк, пр. ошадкаси 257
 Пожидаєв Іван, упов. 140, 155, 407,
 409, 558, 560, 660, 678, 779, 785,
 805, 875, 882, 883, 911
 Познахівський, о., з с. Білоголови 718
 Познаховський Іван, з с. Ладичин
 382

Пойміглазов, упов. 405
Покиданець Василь 713
Покиданець Іван 713, 983
Покиданець Михайло 136
Покорчак Іван 983
Покотило, упов. 863
Покритюк Василь 807
Покропивна, с. Козівського р-ну
113, 174, 201, 283, 369, 387, 417,
431, 432, 441, 443, 514, 515, 517,
620, 622, 636, 708, 710, 711, 725,
834, 835, 836, 850, 851, 942, 974,
976, 977, 980
Покуда, упов. 251
Полигач Олекса 432, 818
Полигач Павло 514
Полигач Степан, нач. ст. ІБ 113, 174
Полівчак Степан 83
Полігіна Корнель 591
Полісія 17, 687
Полісюки, хут. с. Сапова Тербовлян-
ського р-ну 65
Поліхів Григорій 121
Поліхів Емільян 121
Полішевська Катерина 767
Поліщук Зоя 1044
Поліщук І., з с. Сураж 344
Поліщук Іван 892
Поліщук Корній 168, 235
Поліщук Михайло 220
Поліщук Надя 125, 146
Поліщук Семен, упов. 722, 951
Поліщук Степан Миколайович 336
Поліщук Стефа 107
Поліщук Уляна 344
Поліщук Устя 1044
Поліщук Фисон 661
Поліщук Фроська 294
Поліщук Ярина 1044
Полонський, о/у РО МГБ 1044
Полоса Андрій 206
Полтавець, комсомолец 77
Полтавська, обл. 200
Полуботок Олекса 38
Полупанівка, с. Підволочиського р-ну
861, 864, 865, 868, 1002, 1003,
1006, 1010
Полутренко О. М. 87
Полюга Богдан 81
Полюга Володимир 109
Полюга Микола 703
Полюга Олекса 109
Полюга Степан 81
Поляк Володимир 615
Поляки 27, 60, 68, 112, 146, 196, 199,
207, 256, 286, 290, 303, 418, 689,
707, 787, 828, 831, 864, 868, 894,
908, 930, 1002, 1040
Поляков, упов., л-т, ст. л-т райвоєн-
комату 518, 532, 624, 935, 989
Полянка, хут. с. Лучка Тернопільсь-
кого р-ну 381, 704
Полячек Петро 29
Полько, з Бесарабії 1036
Польник Іван 592
Польова Гребля, хут. с. Клебанівка
Підволочиського р-ну 1000
Польова Гребля, хут. с. Комарин
Кременецького р-ну 794
Польовий Василь 83
Польовий Петро 720
Польовий, упов. 257
Польська, поліція 682
Польське, військо (армія) 290, 758
Польща 68, 94, 96, 98, 177, 179, 338,
541, 554, 570, 597, 640, 642, 904,
1037
Помірний Петро 379
Поморяни (Поморянський), р-н
Львівської обл. 12
Пом'яни, хут. с. Носівці Зборівського
р-ну 846
Пона Марія 629
Пона Осип 38
Понічковська Марія К. 183
Понічковський К. 183
Пономаренко, о/у РО МГБ 984
Пончко Михайло 42
Попатенко, дир. райпромкомбінату 266
Попелер Петро 864
Попель Михайло 650
Поперечний Осип 81
Попик Антон 343
Попик Пилип 322
Попик, з с. Ценів 594
Попів Михайло 826
Попівці, с. Кременецького р-ну 227,
228, 661, 679, 806, 812, 813, 871,
876, 877, 882, 915, 916
Попілевич Іван 410
Попко Ксенька 80
Попко Михайло 973

Попко Яким 966
 Попкова, зав. медпунктом 976
 Поплави, с. Підволочиського р-ну 182
 Поплави, с. Підгаєцького р-ну 46
 Поплави, хут. с. Озерянка Зборівського р-ну 445
 Поплавський Віктор 25, 27
 Поплавський, дир. школи 895
 Поплове, хут. с. Цицори Козівського р-ну 714
 Попловський Віктор 476
 Попов, о/у РО МГБ 669
 Попов, упов. (Козівський р-н) 16, 575
 Попов, упов. (Лановецький р-н) 402, 403, 412, 556, 562, 563, 671
 Попов, упов. (Микулинецький р-н) 703
 Поповенко, упов. 850
 Попович А. 271
 Попович Андрій 644
 Попович Андрій Пилипович 390
 Попович Василь 860
 Попович Володимир 523
 Попович Іван 101
 Попович Микита 463
 Попович Михайло 728
 Попович Михайло Олексійович 991
 Попович Степан 630
 Попович, упов. 854
 Поп'юк Софія 836
 Поронька Петро 485
 Порохнявий Мирослав 976
 Порохняк Т. 545
 Порохняк Тарас 767
 Порплиця Петро 629, 941
 Порплиця Сидір 841
 Поручин, с. Березанського р-ну 20, 22-24, 30, 50, 52, 491, 571, 581, 592, 740, 741, 744
 Поручник Григорій 929
 Посипенко, секр. комс. 497
 Поставчук, з с. Лопушне 1028
 Постнов, май. РО МГБ 486, 488, 589, 591
 Постовий, упов. 595, 737
 Постолівка, с. Гусятинського р-ну 250
 Посухів, с. Березанського р-ну 23, 742
 Потапов, зав. райуповмінзагу 901
 Потапов, ст. лейт. 118
 Потапченко, нач. райземвід. 451
 Потерейко Олекса 326
 Потицький Іван 469
 Потік, с. Козівського р-ну 44, 56, 58, 482, 574, 586, 595
 Потіха Євген 275
 Потіха Ксеня 33, 39
 Потіха Микола 778
 Потіха Михайло 502, 609
 Потіха Текля 502
 Потіхов Микола, дир. бази 557
 Потішний Богдан 175
 Поточани, с. Березанського р-ну 20, 27, 50, 51, 53, 54, 579, 581, 593, 760
 Потутори, с. Березанського р-ну 10, 28, 29, 50, 53, 479, 493, 740, 744, 758
 Потуторів, с. Шумського р-ну 234, 295, 346, 783, 803, 914, 921
 Пох Микола 369
 Похилий Яким 54, 743
 Похилюк Микола 217
 Похилюк Микола, упов. 400
 Похилюк, упов. 540, 642, 644, 891
 Похильчук Андрій 1041
 Похильчук Антон 1036
 Похильчук Мар'ян 859
 Похіровський Пантелеймон 330
 Похльопка Ганна 807
 Похоривський Степан Іванович 517
 Почаїв, м. Кременецького р-ну 155, 157, 158, 178, 190, 223, 226, 230, 240, 242, 308, 414, 426, 569, 675, 676, 688, 781, 790, 791, 797, 808, 809, 924, 928, 1022, 1023, 1047
 Почаїв, р-н. *Див.* Почаївський, р-н
 Почаївська Лавра 569, 1022, 1047
 Почаївський, ліс (Кременеччина) 167
 Почаївський, р-н Тернопільської обл. 103, 127, 130, 153, 155, 189, 190, 209, 211, 222, 223, 225, 226, 243, 271, 296, 349, 360, 363, 405, 413, 422, 467, 557, 559, 564, 568, 569, 662, 674, 685, 779, 789, 797, 799, 800, 801, 808, 814-816, 872, 880, 884, 922, 924, 936, 941, 948, 951, 954, 958, 1019, 1022, 1035, 1046
 Почаївщина 887, 1023
 Починок Андрій 170
 Починок Іван 378
 Починок Мирослав 330

Поштова Анна 901
 Поштова Софія 901
 Правак Адам 388
 Правак Дем'ян 388, 443, 630
 Правдун Семен 558
 Правед Іван 844
 Прагній Марія 317
 Прадун А. 788
 «Прапор волі», рай. газета 820
 Прешляк [Пришляк] Палажка 347
 Пригода Степан 250
 Придимірська Текля 1001
 Придун, з с. Нараїв 10
 Прийдун Анна 44
 Приймак Василь 591
 Приймак Теодор, упов. (Підволочиський р-н) 356, 357, 773, 950
 Приймак, адвокат (Зборівський р-н) 625
 Приймаков, інж. земвідділу 450
 Присівці, с. Зборівського р-ну 284, 628, 715, 852, 962, 981, 982
 Присков, упов. 480
 Приступа Єфрем 240
 Приступа Микола 784
 Приступа, з с. Коханівка 160
 Присяжна Катерина 511
 Присяжний Михайло 511
 Присяжний О. 261
 Присяжнюк М. М. 788
 Присяжнюк Микола 344
 Присяжнюк Олекса 790
 Притис Адам 972
 Притолук Максим 785
 Притула Дмитро 878
 Притула Лев 81
 Притула Олекса 790, 791, 948
 Притула, з с. Білка 787
 Притула, з с. Шили 550, 551
 Притуляк Олександра Іванівна 336
 Приходько, о/у РО МГБ. Див. Проходько, о/у РО МГБ
 Пришляк Антон 20
 Пришляк Григорій 26
 Пришляк Катерина 14, 29
 Пришляк Михайло 740
 Прищенко, упов. 571
 Прищук Д. 297
 Пробіжна, р-н. Див. Пробіжнянський, р-н
 Пробіжна, с. Чортківського р-ну 254, 255
 Пробіжнянський, р-н Тернопільської обл. 254, 256, 273, 319
 Провозюк Катерина 891
 Провокативні групи. Див. АБГ
 Прогній Катерина 176
 Прогній Степан 176
 Прогній Текля 176
 Продан Володимир 285
 Продиус Петро 1004
 «Прокіп», реф. СБ 1050
 Прокопенко, нач. РО МГБ 190, 230
 Прокопишин Іван 751
 Прокопишин Марія 486
 Прокопишин Паранька 751
 Прокопів Іван 11, 55
 Прокопів Катерина 21
 Прокопів Михайло 522
 Прокопів, з с. Голгоча 576
 Прокопів, нач. райнаркомзагу 77
 Прокоплук Лаврентій 400
 Прокопович Дмитро 118
 Прокопович Сергій 350
 Прокопович Степан Васильович 337
 Прокопчук Михайло 997
 Проник В. 80
 Пронишин Іван 62
 Пронозюк Ярослав 929
 Пронятин, с. Тернопільського р-ну 845
 Пророчок Теодор 899
 «Просвіта», т-во 920, 922
 Просівці, с. Підволочиського р-ну 374, 648, 650, 860, 892
 Протасевич Роман, міліціонер 997, 1003
 Проходько, о/у РО МГБ 174, 175, 201, 210, 250, 282, 283, 330, 331, 386, 417, 432, 442, 499, 514, 517, 601, 621, 636, 835, 836, 959, 975, 976, 978, 979
 Прохоров, нач. РО МВД 502
 Прохоцький Роман 841
 Проценко, міліціонер 397, 420
 Проценко, упов., зав. соцзабезу 898, 906, 1007
 Процик Андрій 523
 Процик Василь 629, 630
 Процик Дмитро, з с. Зелене 901
 Процик Дмитро, з с. Кудобинці 841
 Процик Іван, з с. Дубівці 337
 Процик Іван, з с. Чабарівка 92
 Процик Кирило 435

Процик Михайло 984
 Процик Осип 983
 Процик Павло 901
 Процик Петро 446
 Процик Пилип 335
 Процишин Василь 184, 459
 Процишин Василь, о. 338
 Процишин М. 124
 Процишин Олекса 38
 Процишин Ярослав 459
 Проців Антон 21
 Процюк Анна 345
 Процюк Василь Васильович 660
 Процюк Г. 349
 Процюк Петро 401
 Проць Анна. *Див.* Мельник Анна
 Проць Іван, з с. Білоскірка 314
 Проць Іван, з с. Мар'янівка 328
 Проць Катерина 11
 Проць Михайло 477
 Проць Оксана 476
 Проць Степанія 511
 Процьків Павло 248
 Прошівський, ліс 172, 510, 614, 640
 Прошова, с. Тернопільського р-ну 110,
 170, 171, 196, 213, 266, 298, 299,
 314, 323, 324, 351, 376, 414, 436,
 437, 438, 497, 509-511, 604, 610,
 613-615, 640, 697, 698, 701, 702,
 825, 827, 846, 964, 965, 988, 994
 Прус Антон 510
 Прус І. 234
 Прус Іван 108, 324
 Прус Ярослава 108
 Прядей, о/у ОБХСС 104
 Прядін, л-т РО МГБ 861, 864, 865
 Псуй Василь Якимович 516, 517
 Псуй Василь, з с. Городище 516
 Псуй Василь, з с. Слобідка 174, 622
 Псуй Денис Теодорович 516, 517
 Псуй Дмитро 516
 Псуй Дмитро Михайлович 517
 Псуй Дмитро Степанович 517
 Псуй Михайло, з с. Городище 979
 Псуй Михайло, з с. Росохуватець 745
 Псуй Петро 833, 836
 «Птах», підп. з с. Ілавче 84
 «Птах», повст. 730
 Пташенко, завуч 776
 Пташенюк Іван Андрійович («Голуб»)
 885-887

Пташник Михайло 628
 Пташник Роман 981
 Пташник, емведист 390
 Пуга Мирослав 330
 Пугач, з с. Застав'є 379
 «Пугач», повст. 211, 212
 Пук Михайло 331
 Пука Василь 623
 Лукас, упов. 401, 911
 Пуків, с. Рогатинського р-ну Івано-
 Франківської обл. 25
 Пундик Михайло, з с. Карначівка 186
 Пундик Михайло, з с. Янківці 721
 Пундик Нестор 216
 Пуркоць Михайло 670
 Пусь Андрій 650
 Пухов А., упов. 643, 645, 772
 Пушенко, комс. 88
 Пушка Василь 576
 Пушкар Іван 113, 283
 Пушкар Роман 627
 Пушкін Олександр Сергійович 305
 Пуцінська, секр. РО МВД 374
 Пчелінков, о/у, л-т РО МГБ 140, 155,
 188, 189, 225, 228, 307, 408, 410,
 785, 793, 812, 949, 1018, 1025-
 1027, 1049
 Пшенесьняк Василь 47
 Пшенесьняк Володимир 46
 Пшеничка Ксеня 386
 Пшеничний Дем'ян 170
 Пшеничняк Іван 589
 Пшеничняк Михайло 589
 Пшеничняк Петро 589
 Пшибиш Томко 198, 706, 707
 Пщерінков (Пщелінков), о/у РО МГБ.
Див. Пчелінков, о/у, л-т РО МГБ
 П'юрка Дмитро Леонович 773
 П'юрка Леон 652, 773
 П'юрська Анна 516
 П'ясецький Ярослав 45
 П'ятирня, 2-ий секр. РК КП(б)У 802
 П'ятничани, с. Чемеровецького р-ну
 Хмельницької обл. 1056
 П'ятківська Анастасія 610, 615
 П'ятківська Ольга 600, 610
 П'ятківський Степан 108, 614

Р
 «Р.» 886
 Рабий, упов. 800

Рава Іван Антонович 181
 Рава-Руський, пов. Львівського в-ва 290
 Радецький Богдан 173
 Радзінський Павло 318
 Радзік Осип 184
 Радзінський Павло 627
 Радивилів, м. Рівненської обл. 190, 223, 805, 924
 Радивилівський, р-н Рівненської обл. 189, 225, 227, 569, 805, 876, 1045
 Радик Іван 478
 Радих Василь 651
 Радих Григорій 651, 861
 Радих Дмитро 342
 Радловський Володимир 113
 Радловський Павло 515
 Радловський Степан 980
 Радняний Кіндрат 667, 668
 Радом Казимир, уч. РО МВД 213
 Радошівка, с. Шумського р-ну 101, 125, 144, 146, 168, 193, 233, 272, 295, 410, 793, 803, 811, 929
 Радянська Росія. *Див.* РСФСР
 Радянська Україна. *Див.* УРСР
 «Радянська Україна», газета 365, 369
 Радянська держава. *Див.* СРСР
 Радянський Союз. *Див.* СРСР
 Радянський, народ 570, 571, 598, 768, 960
 Разуман Михайло Наумович 925
 Разумов І., упов. 460, 643, 645, 772, 858
 Раїнчук Марія 750
 Раїк, з с. Борки Малі 555
 Рай, с. Бережанського р-ну 755
 Райзель Осип 117
 Раймлін, упов. 271
 Райок, хут. с. Вербів Підгаєцького р-ну 487
 Райца Степан 755
 Рак Іван 194
 Рак Катерина 194
 Рак Юлія 386
 Раків Кут, хут. (Козівщина) 443
 Раківський Антон 34
 Раківський Микола 36
 Ракітін, лейт. міліції 1006
 Раковець, с. Збарзького р-ну 212, 247, 426
 Раковець, с. Тереховлянського р-ну 15, 32, 33, 35-40, 55, 56, 69, 70, 582, 593, 745-748
 Раковецькі, поля (Тереховлянщина) 748
 Раковський, май. райвоенкомату 499
 Ракоча Ксеня 383
 Ракоча Марія 382, 383
 Ракочий (Ракочій) Микола, істробок 703, 724
 Ракочий Іван 97, 531
 Ракочий Іларій 325
 Ракочий Ілько 300
 Ракочий Микола 439
 Ракочий Михайло 96
 Ракочий Степан 94
 Ракуш Емілія 281, 325, 707
 Ракуш Мирослав 325
 Раненьковий Семен 295
 Раславка, с. Кременецького р-ну 559, 568, 677, 808, 936
 Ратинський Наум 875
 Ратинський Фанас (Фанасій) Васильович 565, 935
 Ратинський Федос (Фидос) С. 785, 805
 Ратич Марія 607
 Ратищі, с. Зборівського р-ну 446, 525, 720
 Ратушко Дмитро 231, 295
 Рахаєв, пр. МК КП(б)У 89
 Рахмістрова, хут. с. Рогачин Березанського р-ну 28
 Рачинська Луцина Миколаївна 437
 Рачинський Микола 437
 Рачковська Христя 674
 Рашняк Марія 898
 Раштівці, с. Гусятинського р-ну 548, 555, 897, 898, 907, 1004, 1008
 Ребрик Іван, з с. Ярчівці 518
 Ребрик Іван, з с. Яцківці 983
 Ребуха Осип 23
 Ревак Олена 603
 Реванов, упов. 303
 Ревенко, упов., 2-ий секр. ЛКСМУ 384, 968, 970
 Ревизюк Андрій 784
 Ревизюк Анна 784
 Ревизюк Прокоп Андрійович 784
 Ревіцький Капріян 869
 Рега Михайло («Тур») 494
 Редачинський Петро 979
 Редюк Н., упов. 168, 233
 Редюк, істробок 193, 237
 Редька Іван, з с. Мшана 333
 Редька Іван, уч. РО МВД 214

Редька Марія 333
Редька Петро, з с. Дмухівці 386,
710, 711, 977
Резник Антон 517
Резніков (Резніков), ст. л-т, нач. РО
МГБ 186, 207, 215-217
Рекшин, с. Бережанського р-ну 10,
12-14, 26, 53, 69, 470, 471,
734, 740, 743
Ремез Йосип 708
Ремез Микола 834
Ремез Степанія, з с. Яструбове 605,
622
Ремеза Михайло 113, 114
Ремінник Данило Олексійович, з с.
Стегниківці 171, 276, 639
Ремінник Йосип 702
Ремінник Олекса, з с. Стегниківці
171, 276
Ремінник Олекса, з с. Хоми 723
Ремісник Евген 378
Ремко Григорій 816
Ренделюк Григорій 543
Ренделюк Омелян, з с. Чернихівці
184, 541, 543, 647
Рендюк Михайло («Старий») 338, 460
Рендюк, май., нач. РО МГБ. *Див.*
Риндюк, май., нач. РО МГБ
Ренів, с. Зборівського р-ну 104, 105,
136, 318, 335, 392, 428, 446, 507,
533, 632, 984
Репела, пр. РК ЛКСМУ 851
Репецький Андрій 741
Репецький Микола («Грубий») 596, 741
Репецький Яків 571
Репінський, суддя 586, 756
Репіхович Катерина 579
Репіховський Семен 745
Репніков, деп. 87
Ретявка, нач. ІБ 552
Решетуха Дмитро 111, 967
Решетуха Іван 431
Решетуха Онуфрій 431
Решнівка, с. Збарзького р-ну 240
Решнюк Клим 610
Ржевський Данило, ст. л-т, уч. РО
МВД 214, 428, 518, 932
Ржепецький Михайло, о. 402
Рибак Данило 253
Рибак Іван, з с. Денисів 440
Рибак Іван, з с. Скоморохи 380
Рибак Марія 751
Рибак Нестор 724
Рибак Петро Васильович 616, 618,
635, 847, 848
Рибак Яків 400
Рибалкін, упов., секр. РК КП(б)У
140, 204, 290, 319, 399, 419, 865,
953
Рибальченко, гол. РВК 213
Рибачок Володимир 415
Рибачок Осип, з с. Буцнів 132, 199,
327
Рибачок Степан 890
Рибачок Стефа 860
Рибачок Ярослав 707
Рибачок, з с. Біла 846
Рибачук Михайло 148
Рибіцький, підп. з с. Голгоча 588
Рибка Софія 723
Рибка Степанія (Стефанія) 655, 945
Рибники, с. Бережанського р-ну 10,
23, 24, 30, 69, 580, 596, 744
Ригайлиха, с. Підгаєцького пов. *Див.*
Степове, с. Підгаєцького р-ну
«Ригорко», дг. 569
Ридодуби, с. Чортківського р-ну 75,
76
Ридомельщина, хут. с. Старий Олек-
синець Кременецького р-ну 297
Ридомиль, с. Кременецького р-ну
297, 425, 426, 815, 958
Ридюк Степан 186
Рижа Ольга 983
Рижак Василь 401
Рижий Григорій 852
Рижий Іван 178
Рижий Олексій 519, 523
Рикун Анна 221, 789
Рикун Аркадій 221
Рикун Марія 187, 220
Рикун Мотря 221
Рикун Ольга 364
Рильський, упов. 357, 421, 648, 859,
888
Риманська Юлька 899
Римар Василь, з с. Великі Загайці
193, 237
Римар Василь, з с. Вищі Луб'янки
457
Римар Іван 206
Римар Лев 523

Римар Михайло 195
 Римар, з с. Розношинці 291
 Римарович Євстахій, секр. ЛКСМУ 368
 Риндич М. 124
 Риндюк Наталія, з с. Красносілці 291
 Риндюк, з с. Капустинський Ліс 339
 Риндюк, май., нач. РО МГБ 187, 219,
 345, 558, 563, 661, 668-670, 672,
 788, 789
 «Рись», куш. *Див.* Гусарчук Ілько
 Рихлевич Володимир 742
 Рихлевич Франк 742
 Рихліцька (Рихлицька) Ксеня 99, 835
 Рихліцький Іван 511
 Ричевський, з с. Городище 833
 Ришківці, с. *Див.* Мала Снігурівка, с.
 Лановецького р-ну
 Рівенська, обл. *Див.* Рівненська обл.
 Рівіцький Василь 947
 Рівне, м. 920
 Рівненська, обл. 1024, 1045
 «Ріг», підп. 36
 Різник Андрій 998
 Різник Анна 998
 Різник Василь, з с. Саранчуки 27
 Різник Василь, з с. Янківці 721
 Різник Михайло 25
 Різник, з с. Білоскірка 449, 824
 Рій Петро 841
 «Рій», повст. 421
 Рімець Лев 630
 Рімець Марія 628
 Робак Євген 381
 Робак Максим 270
 Робак Марія 538
 Робак Ольга 185
 Рог Володимир 90
 Роган Анна 250
 Рогань, з с. Мшанець 987
 Рогатин, м. Івано-Франківської обл.
 11, 477
 Рогатин, р-н. *Див.* Рогатинський, р-н
 Рогатинський Іван 81
 Рогатинський, р-н Івано-Франківсь-
 кої обл. 25, 477, 578, 754, 772,
 893
 Рогатинщина 9, 23
 Рогач Андрій 342
 Рогач Степан 963
 Рогач Ярослав, з с. Пеньківці 397,
 860, 861
 Рогачин, с. Бережанського р-ну 9-
 13, 21-23, 25-28, 30, 50, 469, 477-
 480, 492, 578, 581, 582, 598, 742
 Рогачин-Місто, с. Бережанського пов.
Див. Рогачин, с. Бережанського
 р-ну
 Рогачин-Село, с. Бережанського пов.
Див. Рогачин, с. Бережанського
 р-ну
 Роговська Віра 111, 281
 Роговська Дарія 111
 Роговська Марія 281
 Роговська Ніна 338
 Роговська Ольга 111, 281
 Роговська Розалія 281
 Роговський Микола 965
 Роговський Степан 615
 Рогожинський Андрій 902
 Родакевич Іван 282
 Роділ, кап. 755
 Родюк, уч. РО МВД, нач. ІБ 182, 867
 Рожела Теодор 44, 63
 Рожук Василь 199
 Рожук Григорій 327
 Рожук Осип 299
 Розгадів, с. Зборівського р-ну 388,
 522, 523, 851, 944
 Розгадівський, ліс (Зборівщина) 981
 Роздільський Василь 981
 Роздобраєв, гол. КООП 547
 Розенбург, упов. 766
 Розільський Василь 1040
 Розницька Катерина 834
 Розницький, з с. Денисів 834
 Розношинські, поля (Збаражчина)
 1037
 Розношинці, с. Збараського р-ну
 101, 120, 138, 186, 205, 273, 291,
 304, 338, 460, 542, 543, 544, 553,
 647, 765, 858, 862, 866, 930, 998,
 1005, 1033, 1037, 1040, 1048
 Розтоки, с. Кременецького р-ну 815
 Розтоцький Антон 525
 Розумний Микола, лейт. РО МВД
 265, 391, 451
 Розумов, упов. *Див.* Разумов І., упов.
 Розумов, уч. РО МВД 291, 292
 Роїк Катерина 899
 Роїк, з с. Малі Бірки 1003, 1004
 Рой Роман Миколайович 836
 Рокицький Михайло 482

Рокіцький Ярослав 967
 Романишин Август 285
 Романишин Богдан 722
 Романишин Іван («Федко»), провока-
 тор 578, 580, 596
 Романишин Іван, з с. Кабарівці 268
 Романишин Іван, з с. Посухів 742
 Романишин Ілько 268
 Романишин Микола 174
 Романишин Михайло, з с. Ступки
 610, 615
 Романишин Софія 647
 Романишин Теодор 615
 Романів Агафія 28
 Романів Василь 694
 Романів Іван 477
 Романів Микола 716
 Романів Михайло 388
 Романів Осип, з с. Травотолоки 839,
 841
 Романів Павло 523
 Романів Петро з с. Чортория 112, 973
 Романів Прокоп 54
 Романів Степан 715
 Романів Степан Йосипович 981
 Романів Стефанія 74
 Романів Текля 448
 Романів Теодор 523
 Романівка, с. Терновлянського р-ну
 78
 Романівка, с. Тернопільського р-ну
 172, 277, 324, 352, 379, 414, 430,
 450, 509, 530, 608, 614, 615, 689,
 697, 698, 701, 702, 938, 964, 965
 Романків Григорій 45
 Романків, з с. Новосілка 49
 Романов, уч. міліції 1033
 Романова Іфросина 556
 Романове Село, с. Збаразького р-ну
 185, 766
 Романовська Варвара 268
 Романський Антошко 38
 Романський Іван 682
 Романський Микола 767
 Романський Федь 38
 Романський, з с. Золотники 36
 Романський, з с. Чагарі Збаразькі 857
 Романчук Анна 299
 Романчук Петро 280
 Романчук, з с. Малі Бірки 1003, 1004
 Романчук, упов. 86
 Романюк Андрій 985
 Романюк Антоніна 702
 Романюк Володимир, з с. Жолоби 678
 Романюк Володимир, з с. Старий
 Тараж 915, 916
 Романюк Григорій, з с. Білокриниця
 842, 844
 Романюк Ізидор 1030
 Романюк Йосип 524
 Романюк Марія 808
 Романюк Мартошка 295
 Романюк Микола 929
 Романюк Михайлина, з с. Жукове 608,
 615
 Романюк Михайло, з с. Новий Тараж
 790, 791, 948
 Романюк Наталка, з с. Мізюринці 193,
 233
 Романюк Опанас, з с. Новий Тараж
 797, 948
 Романюк Павло, з с. Велика Білка
 1028
 Романюк Павло, упов. 406, 414, 675,
 676, 685, 780, 801, 809, 880, 941
 Романюк Соломонка 1028
 Романюк Степан, з с. Новий Тараж
 797, 948
 Романюк Федір, з с. Новий Тараж
 790, 791, 948
 Романюк Фроська 231
 Романюк Хведор, з с. Великі Кусківці
 681
 Ромасишин Василь 853
 Ромасишин Ілля 823
 Ромашкан, нач. МВД 90
 Ромічов, нач. міліції, зам. нач. РО
 МВД 112, 282, 329, 331, 332,
 354, 366, 440, 442, 515, 531, 605,
 621, 939
 «Ромко», підп. 598
 Рондзіста Марія 583, 593
 Ропій, інсп. райфінвід. 977
 Російський народ. Див. Росіяни
 Росіцька Ольга 1020
 Росіцький Федір 403
 Росіцькі, з с. Духів 192
 Росіцькі, з с. Малий Кунинець 238
 Росія 36, 56, 93, 95, 96, 163, 164, 263,
 265, 367, 427, 434, 497, 500, 556,
 570, 610, 689, 690, 724, 776, 777,
 788, 800, 801, 818, 888

Росіяни 7, 9, 13, 32, 44, 68, 94, 95, 138, 162, 163, 252, 253, 257, 263-265, 267, 277, 312, 313, 365-367, 388, 427-429, 434, 441, 448, 454, 457, 468, 473, 478, 490, 497-500, 520, 546, 556, 570, 571, 600-602, 659, 689, 704, 712, 713, 721, 726, 732, 733, 746, 754, 756, 757, 776, 800, 817, 819, 821, 839, 852, 869, 932, 933, 959, 1053
 Росолінський Микола 131
 Росоловська Анастасія (Настя), з с. Града 188, 224, 243
 Росоловський Іван 1045
 Росоловський Ілія 874
 Росоловський Петро Харитонович («Нечай») 362
 Росоловський Яків, з с. Града 463, 1045
 Росоловський, з с. Гаї 409
 Росоляк Богдан 978
 Росоляк Дмитро 836
 Росоховатець, с. Скалатського пов. *Див.* Росоховатець, с. Підволочиського р-ну
 Росоховатець, с. Підгаєцького пов. *Див.* Росоховатець, с. Козівського р-ну
 Росоховатець, с. Козівського р-ну 14, 15, 16, 31, 70, 745, 760
 Росоховатець, с. Підволочиського р-ну 119, 894, 925, 1001
 Росяк Микола, з с. Велика Лука 416, 829
 Рот Іван, уч. РО МВД 214
 Рохманів, с. Шумського р-ну 921
 Рошинський Мішка 814
 Рошинський Трохим 814
 Рошів, ліс (Збаражчина) 291
 Рошук Теодор 487
 РСФСР 277, 454
 Рубанець Богдан 580
 Рубанський, лейт. міліції 658, 891
 Рубас Іван 709
 Рубас Михайло, з с. Домаморич 174, 505, 709
 Рубас, упов., дир. молочарні 622, 834
 Рубач Степан 901
 Руда, хут. с. Великі Загайці Шумського р-ну 148, 237, 238, 348
 Рудак Матвій 175
 Рудак Софія 719, 721
 Рудакевич Василь, упов. 392. *Див.* також Рудакевичі, брати (упов.)
 Рудакевич Марія 182
 Рудакевич Петро, з с. Гаї Розтоцької 720
 Рудакевич Петро, упов. 392. *Див.* також Рудакевичі, брати (упов.)
 Рудакевичі, брати (упов.) 116, 117, 303, 336, 526
 Руденко, большевик (Копичинецький р-н) 86
 Руденко, деп. (Чортківський р-н) 87
 Руденко, емведист (Зборівський р-н) 990
 Руденко, зам. нач. РО МГБ (Лановецький р-н) 1029, 1043
 Руденко, о/у, ст. л-т РО МГБ (Підволочиський р-н) 119, 652, 770, 773, 925
 Руденко, упов. (Козівський р-н) 574
 Руденко, упов. (Лановецький р-н) 153, 308, 796, 918
 Рудий Василь 435
 Рудий Григорій 109
 Рудий Іван 1042
 Рудий Максим 631
 Рудий, з с. Голгоча 590
 Рудий, з с. Нетерпинці 356
 Рудий, підп. 718
 Рудик Володимир 31
 Рудік Люба, з с. Синівці 187, 220
 Рудка Ольга 276
 Рудка Теодор 277
 Рудка, прис. с. Бурканів Тербовлянського р-ну 33, 39, 748
 Рудка, с. Кременецького р-ну 189, 190, 225, 227, 229, 243, 408, 561, 566, 679, 801, 806, 918, 935, 938
 Рудник Василь 281
 Рудник Ярина 403
 Рудники, с. Підгаєцького р-ну 37, 475, 570, 576, 754, 756
 Рудницький Данило 345
 Рудницький Микифор 562
 Руднік Степан 289
 Руднік Ярина 359
 Рудюк Іван 343
 Рудько Анастасія 1044
 Рудько Володимир 745
 Ружилю Андрій 850

- Ружи́ло Петро, з с. Вищі́ Луб'янки 647
 Ружи́ло Петро, з с. Купчинці́ 835
 Ружи́ло Семен 651
 Рукавець Дмитро 391
 Рума́к Петро («Сулима») 1055
 Румунія́ 94, 570
 Руса́к Пелагія́ 636
 Руса́к Петро, з с. Забойки́ 622, 635
 Русанівка, хут. с. Байківці́ Тернопільського р-ну 508, 530, 616, 700, 701, 703, 825, 827, 936
 Русин Ната́лія 480
 Руски́й (русский), народ. *Див.* Росіяни
 Русна́к Анна, з с. Чистилів 303, 336
 Русня́к Васи́ль 662
 Русяні́вка, прис. *Див.* Русанівка, хут. с. Байківці́ Тернопільського р-ну
 Руська́ Держава́ (Русь) 768
 Руськи́й Васи́ль 1044
 Руськи́й К. 1044
 Руські́ (руські, русські). *Див.* Росіяни
 Рутськи́й, упов. 852
 «Рух», рай. пров. 718, 821, 843
 Руча́к Фе́дір 484
 Руца́к Петро 615
 Рябе́нко, 1-ий секр. РК КП(б)У 474, 490, 576, 577, 595, 733
 Ряби́й Га́й, хут. с. Панасівка́ Зборівського р-ну 718
 Ряби́й, емге́біст 33, 35, 36
 Рябо́в, ст. л-т, нач. ОББ 75
 Рябце́в Оле́г 948
 Ряза́нов, упов. 371, 393, 606
- С**
 «С – н», повст. 1018
 С. Ю́рко, з с. Краснолу́ка 682
 Са[...] Войтко́, фіна́гент 415
 Сабаль Іва́н 631
 Сабан А́ндрій 851
 Сабатю́к Па́вло 37
 Сабатю́к Па́вло Дми́трович 32
 Сабатю́к Па́вло Петро́вич 32
 Сабатю́к, дир. школи 746
 Сабашиха́ (Збара́жчина), ліс 291
 Сабашиха, хут. с. Чернихівці́ Збаразького р-ну 108, 122, 291
 Сабінськи́й, упов. 858
 Сабурі́н, о/у РО МГБ 130
 Сава́ П., гол. РВК 557, 662, 685
 Сава́, з с. Новий Тара́ж 791, 948
 Савать Ільчу́к Теодосі́йович («Славко») 921
 Саверко́, з с. Настасі́в 197
 Савицьки́й Олега́ 992
 Сави́ч Дми́тро 470
 Сави́ч Петро, з с. Ігро́виця 289
 Сави́ч Петро, з с. Рені́в 984
 Сави́ч, з с. Розноши́нці 291
 Сави́цька Ві́ра 348
 Сави́цьки́й Васи́ль 720
 Сави́цьки́й М. 80
 Сави́цьки́й Микола́ 80
 Сави́цьки́й Олекса́ 81
 Сави́цьки́й Серге́й 348
 Сави́цьки́й, міліціо́нер 458
 Сави́цьки́й, упов., дир. спиртзаво́ду 310, 638
 Савка́ Григорі́й 90
 Савка́ Дми́тро 980
 Савка́ Іва́н 997
 Савка́ Іванна́, з с. Купчинці́ 331, 980
 Савка́ Ілько́, з с. Купчинці́ 725, 832, 850, 951
 Савка́ Микола́ 284
 Савка́ Миха́йло, з с. Купчинці́ 835, 980
 Савка́ Оксана́ 90
 Савка́ Степа́н 980
 Савка́ Теодо́зія 979
 Савка́, з с. Дени́сів 329
 Савкі́в Текля́ 165
 Савра́к Гнат, з с. Великі́ Вікни́ни 125, 146, 783
 Савро́к (? Савра́к) Дави́д 782
 Савру́нка Текля́ 259
 Савру́цьки́й, міліціо́нер, нач. ІБ 101, 184
 Саву́лій Іва́н 239
 Саву́ловет Миха́йлина 547
 Савче́нко, 3-ій секр. РК КП(б)У 858
 Савчи́ці, с. Кремене́цького р-ну 130, 155, 208, 225, 228, 244, 307, 362, 410, 911, 915, 918, 1017, 1023
 Савчу́к Анто́н 558
 Савчу́к Васи́ль 879
 Савчу́к Васи́ль Іва́нович 875
 Савчу́к Григо́рій 666
 Савчу́к Заха́р, з с. Бода́ки 662
 Савчу́к Заха́р, з с. Двіре́ць 874
 Савчу́к Зене́да 874
 Савчу́к Іва́н 24

Савчук К. В. 87
 Савчук Микита 785
 Савчук Олекса 413
 Савчук Олександр 813, 955
 Савчук Олександра 664
 Савчук Ольга 803
 Савчук Павло, з с. Кабарівці 268, 716
 Савчук Тимко 177
 Савчук Яків 558
 Савчук, гол. сесії 87
 Савчук, упов. 147, 235
 Савюк В. 599
 Сав'як, зав. райторгу 76
 Сагайдак Андрій Максимович 1007
 Сагайдак Андрій Петрович 1007
 Сагайдак Антон 253
 Сагайдак Ірина 253
 Сагайдак Михайло 899
 Сагаль Михайлина 700
 Саган Анна 402
 Саган Захар 567
 Саган Микола, з с. Вертелка 632, 984
 Саган Пилип 677
 Саган, гол. ССТ 779
 «Саган», повст. 212, 246
 Саджавецький, ліс (Гусятинщина) 904
 Саджівка, с. Гусятинського р-ну 548, 898, 900, 901, 1003
 Садиченко Анатолій, нач. РО МГБ 213, 628, 637
 Садівник Василь 586
 Садівник Микола 41
 Садки, с. Шумського р-ну 126, 146, 804, 811, 917
 Садовець Яків 287
 Салайдак Василь Сергійович 308, 927, 928
 Саличовський, з с. Гадинківці 259
 Салівка, хут. с. Прошова Тернопільського р-ну 324, 510, 511, 701
 Салій Анна 876
 Салій Василь, з с. Нов. Кокорів 410
 Салій Василь, нач. ІБ 134
 Саловський Павло 615
 Салон Григорій Іванович 402
 Салон Олекса 606
 Салюк Василь, з с. Нападівка 402
 Салюк Евстахій 134
 Салюк, упов., з с. Борсуки 400, 402, 403, 423
 Салямандра Петро 276
 Сальдяк Василь 151
 Сальник Василь 102
 Самбор Василь 170
 Самбульська Текля 27
 Самиця Василь 712
 Самиця Йосип 973
 Самиця Марія, з с. Денисів 175, 974
 Самійлів Михайло («Ворон») 60, 61
 Самогольська Катерина 221
 Самогольська Марія 221
 Самодаль Іван 860
 Самодаль Онуфрій 860
 Самойлович, лейт. РО МГБ 625
 Самолевич Микола 289
 Самородна Анна 345
 Самостійна Україна (Самостійна Українська Держава). Див. УССД
 Самотай, упов. 198, 199, 300
 Самотіс [Самотос] Марія 339
 Самотос Іван 399
 Самотос Федір 399
 Сампара Анна, з с. Прошова 110, 376, 702
 Сампара Василь 615
 Сампара Володимир 745
 Сампара Григорій, з с. Прошова 511, 615
 Сампара Іван, з с. Прошова 827
 Сампара Іван, з с. Смолянка 699
 Сампара Михайло, з с. Прошова 698, 827
 Сампара Роман 277
 Сампара Степан 702
 Сампара Федір 511
 Самржущкий Іван 710
 Самусев І. П. Див. Сумусев І. П., секр. РК КП(б)У
 Самчук Михайло 115
 Самчук Павло 694
 Самчук Улас 220, 221
 Сандалович Микола 742
 Сандій Кальйон 401
 Сандляк М. 109
 Сандюк Марія 401
 Санкт-Петербург, м. (Росія) 429
 Сапанів, с. Кременецького р-ну 130, 156, 169, 190, 229, 307, 309, 414, 464, 561, 667, 679, 778, 806, 871, 877, 915
 Сапанівський, торф'яник 786
 Сапегін, МВД-ист 75, 76

Сапін Євгенія 1001
 Сапова, с. Теревовлянського р-ну
 15, 61, 65
 Саповський Степан 206
 Сапок Василіна 790
 Сапун Василь 393
 Саранчуки, с. Бережанського р-ну
 19, 23-27, 29, 54, 55, 470, 478,
 479, 495, 576, 578, 579, 592, 598,
 744, 755, 758
 Саратов, м. (Росія) 277
 Сарафан Дем'ян 792
 Сарафанов, упов. 236
 Саржинський Микола 908
 Саркевич Богдан 719
 Сас Михайло 379
 Сатанів, смт. Городоцького р-ну
 Хмельницької обл. 554
 Сафанюк Марціян 913
 Сафіян Володимир 991
 Сафрон, з с. Якимівці 375
 Сахаренко, упов. 410, 661, 666, 667,
 679, 876
 Сахневич (Сахнович), інстр. фізк.,
 упов. 382, 706
 Сахно (Сахнов), упов. 470, 755
 Сачко, упов. РВК 151, 681
 Саша, МГБ-іст. *Див.* Гобін Саша,
 емгебіст
 Сащенко, упов. 400-402
 СБ ОУН. *Див.* ОУН, СБ
 Сварник Ніна 719
 Свєрбівус Андрій 516
 Свєргуненко (Свиргуненко), упов.,
 зав. райземвід. 504, 620, 623,
 975
 Свєршко Марія 572
 Свєвир Михайло 478
 Свинарик Микола 214
 Свинарчук Василь 1042
 Свинчак Микола Ст. 833
 Свинюхи, с. Кременецького р-ну.
Див. Очеретне, с. Кременець-
 кого р-ну
 Свистільники, с. Рогатинського пов.
 Станиславівського в-ва. *Див.*
 Світанок, с. Рогатинського р-ну
 Свистун Петро 973
 Свистун Роман 987
 Свистун С. 397
 Свистун Яків 170
 Свистун, учитель 70
 Свистунов (Свістунов), о/у, лейт. РО
 МГБ 216, 293, 667, 787, 807, 813,
 1018, 1028
 Свистунова, комс. 88
 Світ Григорій 627, 713, 716
 Світ Катерина 714
 Світ Онуфрій 627
 Свідрук Мифодій 560
 «Свіжий», підп. 901
 Свіридов, нач. райвоєнкомату 811
 Свірш Адам 503
 Світанок, с. Рогатинського р-ну
 Івано-Франківської обл. 475
 Світлик Іван 115
 Світлик Марія 712
 Світлик Микола 626
 Свічар Сава 378
 Свічар Савка 276
 Сворінь Іван 331
 Сворінь Марія 387
 Сворінь Степан 441
 Свюжинська Софія 837
 Свята Михайлина 337
 Святенко, пполк., нач. РО МГБ 46,
 486, 487, 750, 752, 753
 Святець, с. Теофіпольського р-ну
 Хмельницької обл. 102, 145
 Святий Бартій 38
 Святий, з с. Урмань 760
 Святковський, з с. Кут 1003
 Севера Григорій 696
 Севера, з с. Нараїв 9
 Северська, секр. пасп. столу 213
 Севідов, прокурор 40
 Седорук [Сидорук] Р. 861
 «Сей», с/о. *Див.* Ліберний Сей
 Секалюк Василь Хтодохович 878
 Секліцький Павло 350
 Селенко, нач. ІБ 388
 Семак Володимир 182
 Семаківці, с. Чортківського р-ну 76
 Семен Анна 418
 Семен Дем'ян 519
 Семен Дмитро, з с. Метенів 418, 428,
 932
 Семен Пилип 521
 Семенець Ірина 476
 Семенець Степанія 751
 Семенець Теодор 27
 Семенина Іван 715

Семенина Микола 730
Семенина Петро 727, 728
Семенина Степан 716
Семенишин Василь 270
Семенишин Софія 393
Семенишин Федір 404
Семенишин, упов. 526
Семенко Ліда 164, 215
Семенов, пр. военкомату (Великоглибочецький р-н) 118
Семенов, упов. (Бережанський р-н) 14, 54
Семенчук Василь, з с. Люлинці 671, 879
Семенчук Федір, з с. Люлинці 186, 218
Семенюк (Семинюк), з с. Зарубинці 652, 862
Семенюк Анна 900
Семенюк Валя 880
Семенюк Володимир 258
Семенюк Олександр Васильович, міліціонер 562, 871, 878
Семенюк Степан 987
Семенюк, уч. РО МВД (Великоглибочецький р-н) 180, 337, 393
Семеньчук Василь 150
Семеха Марія 617
Семигін Марія 476
Семиківці, с. Тербовлянського р-ну 33, 37
Семикін І. І. 87
Семійон, партприкріплений 8
Семків Гаврило 270
Семків Н. 81
Семохін, дир. банку 854
Семчишин Анна, з с. Мшанець 448
Семчишин Анна, з с. Присівці 284
Семчишин Варвара 376
Семчишин Микола 376
Семчишин Михайло 619, 620
Семчишин Петро Васильович 508
Семчишин Тадей, з с. Вищі Луб'янки 123, 544
Семчишин, з с. Білокриниця 844
Семчук Василь 403
«Сендзьо», зв. *Див.* «Гриць» («Сендзьо»), зв.
Сендик Анна 514
Сендик Текля 514
Сеник Анна 697
Сеник Антон 107
Сеник Іван 836
Сеник Олександр 721, 730
Сеник Панько, з с. Дубівці 270, 289
Сеник Філімон 804
Сеник, підп. з с. Дубівці 603
Сенів Павло, з с. Колодіївка 438
Сенів Павло, з с. Малий Ходачків 825
Сенін, кап. РО МГБ 342
Сенчишин Софія 1001
Сенюк Данило 626
Сенюк Дмитро 626
Сенякович Марія 999
Сень Іван 836
Сень Іван Васильович 517
Сень Марія 650
Сенькевич Петро 1002
Сеньків Василь 376
Сеньків Дмитро 260
Сеньків Катерина 842, 844
Сеньків Микола 908
Сеньків Панько 519
Сеньків, хут. с. Ясне Бережанського р-ну 588
Сеньківська Евдокія 694
Сеньківська Катерина 637
Сенько Василь 648
Сенько Федір 814
Сервири (Сирвири), с. Зборівського пов. *Див.* Сировари, с. Зборівського р-ну
Сергеев, л-т РО МГБ (Великодержкальський р-н) 913
Сергієв (Сергеїв), о/у, ст. лейт. РО МГБ (Золотниківський р-н) 32, 33-35, 37-39, 62, 70, 582, 583, 745, 747, 748
«Сергій», б-к. *Див.* Мирон («Сергій», «Богдан»)
«Сергій», підп. 901
Сергійчук Іван 668
Сердечний Макар 804
Сердюк Надія 195
Сердюк Ольга 826
Сердюк, нач. РО МВД (Вишнівецький р-н) 873
Сердюк, упов. (Гримайлівський р-н) 1006
Середа Данило 995
Середа Кость 630
Середа Микола 985

Середа Михайло 356
 Середа Павло 723
 Середа Петро, провокатор 828, 995
 Середа, з с. Велика Лука 704
 Серединки, с. Тернопільського р-ну
 281, 325, 352, 380, 831
 Серединці, с. Зборівського р-ну 180,
 855
 Середнє, с. Підгаєцького р-ну 487,
 577, 591, 756, 757
 Середний Микола 482
 Середницький Євдоким 801
 Середюк Федір Пилипович 1049
 Серет, р. 606, 640, 845
 Серетець, с. Зборівського р-ну 95,
 178, 335, 447, 501, 525, 695, 821,
 842
 Серетеччина, хут. с. Загір'я Зборів-
 ського р-ну 451, 933
 Серетюк Темко 816
 Серильов, упов., зав. райфінвід. 734
 Серимуть Володимир 292
 Сернецький Тадей 252
 Серник Михайло 172
 Сетніков, большевик 84
 Сибиляк Григорій 845
 Сибір 9, 15, 16, 27, 28, 35, 44, 47, 48,
 50-52, 72, 77, 78, 82, 83, 93, 95,
 100, 101, 110, 113, 116, 117, 122,
 123, 127, 130, 132, 133, 136, 137,
 142, 149, 155, 157, 167, 168, 172,
 175, 178, 186, 192, 196, 197, 199,
 200, 202, 227, 233, 235, 238, 243,
 247, 260, 263, 265, 271, 272, 274,
 275, 280, 285, 287, 288, 291, 292,
 295, 296, 299, 302, 309, 321, 322,
 324, 328, 341, 350, 354, 369, 381,
 384, 385, 386, 389, 392, 397, 398,
 400, 401, 405, 406, 417, 418, 426,
 438, 461, 462, 465, 467, 472, 474,
 479, 484, 485, 488, 491, 492, 498,
 500, 502, 514, 518, 519, 521, 525,
 532, 539, 549, 556-558, 566, 567,
 577, 584, 589, 591, 595, 601-603,
 609, 624, 625, 634, 645, 646, 670,
 671, 674, 681, 683, 684, 687, 688,
 706, 727, 732, 734, 736, 751, 752,
 759, 760, 765, 767, 772, 785, 790,
 791, 796, 799, 816, 819, 826, 832,
 834, 847, 848, 852, 854, 855, 857,
 865, 867, 878, 879, 883, 884, 892,
 911, 914, 915, 928, 947, 948, 978,
 982, 985, 997, 1003, 1004, 1010,
 1013, 1030, 1036, 1040, 1047,
 1049
 Сибірська, тайга (Росія) 333, 968
 Сива Ірина 544
 Сивак Андрій 850
 Сивак Василь 579
 Сивак Володимир 743
 Сивак Дмитро 81
 Сивак Іван, з с. Кудинівці 519
 Сивак Іван, з с. Кудобинці 523
 Сивак Іван, з с. Ласківці 81
 Сивак Люлька 81
 Сивак Марко 842-844
 Сивак Матвій 745
 Сивак Михайло 201
 Сивак Олекса 81
 Сивак, з с. Нараїв 24, 29, 30
 «Сивий», повст. 61, 65
 Сивко Софія Іванівна 961
 Сивозад Катерина 548
 Сиволос Іванна 1053
 Сиволос Катерина 73, 74
 Сиволос Стефка 74
 Сивульська Анастасія 485
 Сивульський Іван 37
 Сивульський Яків 37
 Сивухін, уч. РО МВД 131
 Сидин Антон 259
 Сидій Бартош 445
 Сидій Іван 983
 Сидір Михайло 172
 Сидір Ольга 727
 Сидор Григорій 945
 Сидор Іван 972
 Сидор Осип 987
 Сидор Павло 435
 Сидор Степан 712
 Сидор, з с. Чернелів-Руський 965
 Сидорак Петро 16
 Сидоренко, прокурор 402, 661, 670,
 968
 Сидорчук Агафія 411
 Сидорчук Афанасій 1044
 Сидорчук Іван 347
 Сидорчук Михайло П. 779
 Сидорчук Роман, з с. Великі Вікнини
 125, 146
 Сидюк Надія 134
 Силюк Роман 511

Симишин, упов., дир. банку 391
 Симичка Василь 182
 Симчук Наталія 338
 Синенко, о/у РО МГБ. *Див.* Сіненко,
 о/у РО МГБ
 Синуця Михайло 170
 Синуця Олекса («Альоша»), провока-
 тор 31-33, 69, 582
 Синуця Осип 836
 Синуця Степан 708
 Синуця Тома 170
 Синуця Юліян Томкович 170
 Синуця, упов. (Бережанський р-н)
 27, 54, 470, 471, 571, 734
 «Синуця», к-р вд. кінноти 307
 «Синуця», повст. 61, 65
 Синушин Петро 969
 Синушин Степанія 969
 Синівці, с. Лановецького р-ну 168,
 187, 217, 220, 271, 307, 320, 345,
 359, 412, 413, 423, 559, 562, 563,
 567, 672, 683, 684, 776, 789, 879,
 1028
 Синюк Йосип 825
 Синява, с. Збаразького р-ну 399,
 423, 549, 647, 858, 862
 Синягівка, с. с/ради Синява Збара-
 зького р-ну 543, 544, 642, 643,
 647, 858, 863, 894, 999, 1032
 Синяки, хут. с. Крижів Кременецького
 р-ну 227
 Сипак Мужиль 723
 Сипила Василь 380
 Сирвири, с. *Див.* Сировари, с. Збо-
 рівського р-ну
 Сиридюк Гнат 667
 Сирко, упов. 571
 Сирник Тадей 968
 Сировари, с. Зборівського р-ну 268,
 388, 445, 519, 522, 523, 626, 629,
 630, 716, 727, 841, 939
 Сирота Анастасія 650
 Сирота Анна 650
 Сирота Теодор 858
 Сиротович Іван 610
 Сиротюк Володимир Омелянович, з
 с. Янківці 119, 986, 987, 988
 Сиротюк Іван Осипович 336
 Сиротюк Марія 986
 Сиротюк Михайло 633
 Сиротюк Осип 81
 Сиротюк, ред. рай. газети 289
 Сиротюк, упов. 104
 Сисак Анна 636
 Сисак Василь Михайлович 623
 Сисак Григорій 961
 Сисак Іван, з с. Городище 833, 975
 Сисак Іван, з с. Слобідка 636
 Сисак Михайло 334
 Сисак Юстина 300
 Сисак, секр. РК ЛКСМУ 818
 Ситарчук, з с. Капустинці 338
 Ситніков, кап., нач. РО МГБ (Копи-
 чинський р-н) 251-253
 Ситніков, упов. (Вешнівецький р-н)
 811, 953
 Сиферовський, викладач 784, 785
 Сич Степан 844
 «Сич», повст. 340, 361
 Сичик Василь 827
 Сичко Іван 395
 Сичко, з с. Терпилівка 395
 Сібіга Є. Г. 925
 Сівак Ольга 214, 247
 Сівожелезов, 1-ий секр. РК КП(б)У
 567, 661, 670, 672, 682, 683
 Сідляр Анна 901
 Сідляр Гнат 901
 «Сідорко», повст. 199
 Сідорчук Єфросина 782
 Сідорчук Мифодій 875
 Сідорчук Ярина 782
 Сікора Евстахія, з с. Малий Ходачків
 108, 324
 Сікорська Марія 660
 Сікорський Андрій 890
 Сікотовський Олекса 451
 Сіліванов, 1-ий секр. ЛКСМУ 454
 Сілін, кап. РО МГБ 188, 189, 224,
 227, 239, 243, 560, 561
 Сілінський, з с. Озерна 333
 Сілкін, лейт. РО МГБ 901
 Сільце Божиківське, с. Бережансь-
 кого пов. *Див.* Квіткове, с. Бере-
 жанського р-ну
 Сільце, с. Підгаєцького р-ну 31, 48
 Сімаков, нач. пожеж. охор. 668
 Сімерецький Іван 859
 Сімйонов [Семьонов], емведист 810
 Сімора Андрій 871
 Сімора Юхим 790, 948
 Сімора, міліціонер 915

Сімчук Іван, з с. Комарин 561, 665
Сіненко, о/у РО МГБ 114, 115, 176,
177, 309, 355, 388, 389, 428, 444,
518-520, 523, 624, 823, 841, 852,
939, 940, 960, 980, 981, 982, 992
Сінкевич, упов. 505
Сіно Данило 32
Сіножаті, хут. с. Кушлин Кременець-
кого р-ну 147
Сіржант Михайло, фінагент 775
Сірий, з с. Краснолука 788
«Сірий», др. 452
«Сірий», повст. 211
Сірко Олена 914
Сірко, упов. 471
«Сірко», б-к (Вишнівецький р-н) 425,
426
«Сірко», б-к (Кременецький р-н).
Див. Дячук Максим
«Сірко», підп. (Золотниківський р-н) 36
Сітко Віктор 584
Січинська Наталія 36
Січкун Микола 917
Скакальський Дмитро 945
Скакальський Іван 665
Скакальський Сергій 915
Скакальський Степан 230
Скакун Антон 172
Скакун Микола, уч. РО МВД 967
Скакун, пр. РК ЛКСМУ 728
«Скала», др. 41
Скала-Подільський, р-н Тернопіль-
ської обл. 1056, 1057
Скалат, м. Підволочиського р-ну
325, 375, 399, 419, 438, 775, 865,
868, 998, 1005, 1006, 1010
Скалат, р-н. Див. Скалатський, р-н
Скалатський Данило Андрійович 291
Скалатський Микола 457
Скалатський Олекса 457
Скалатський Тарас 457
Скалатський, пов. Тернопільського
в-ва 1006
Скалатський, р-н Тернопільської обл.
104, 107, 140, 182, 203, 290, 319,
337, 375, 399, 419, 438, 452, 455,
540, 547, 614, 652, 655, 770, 775,
861, 864, 867, 908, 924, 945, 953,
957, 998, 1002, 1005, 1010
Скалатщина 454, 642, 762, 857, 888,
997
Скалацький Зенон 472
Скалацький, з с. Лозівка 546
Скалецька Степанія 826
Скалецький Михайло 542
Скалюк, упов. 359
Скальська Марія 742
Скальський Дмитро 655
Скачиха, упов. 679
Скибилюк Анна 624
Скибиляк Степан 980
Скибиха, з с. Малашівці 289
Скидан, пр. спиртзаводу 75
Скібляк, з с. Забойки 174
Скідан, 3-ій секр. РК КП(б)У 968
Скляренко, істробок 654, 945
Сковронський Іван Антонович 712
Скоморохи, с. Тернопільського р-ну
108, 131, 172, 267, 275, 376, 380,
509, 609, 697, 698, 701, 730, 846
Скоп Данило 464
Скорик П., упов. 18, 489
Скорики, с. Підволочиського р-ну
357, 374, 397, 648, 649, 651, 860,
864, 891, 892, 957
Скоробагатий Атаназій 267
Скоробагатий (Скоробагатий) Федір,
з с. Оліїв 719, 721
Скоробагатий Теодор 450
Скоробагатий Федір, з с. Метенів 841
Скоробагатий, гол. КООП 694
Скородинці с. Чортківського р-ну 73
Скорожицький Іван 789
Скоропад, секр. РВК 576, 737, 738,
757
Скоропляс Анна, з с. Гнидава 192,
239
Скоропляс Катерина 665
Скорохід Ганна 829
Скороход Антон 697
Скороход, з с. Романівка 379
Скороход, зав. райВНО 115
Скорупа, з с. Чагарі Збаразькі 1036
Скоцень, з с. Пальчинці 1000
Скочила Стах 963
Скочилас Антон 418
Скочилас Микола 841
Скочиліс Степан 177
Скочило Евфрозина, з с. Мшанець
289, 307
Скочиляс Евстахій 522
Скочиляс Осип 960, 983

- Скочиляс, з с. Мшанець 987
Скрентович Стах 44
Скринець [? Скрипець] Михайло 281
Скрипець Дмитро, з с. Городниця 865, 953
Скрипець Марія 726
Скрипець Петро 726
Скрипик Микола 475
Скрипник Осип, з с. Голгоча 474, 737
Скрипник Сидір 970
Скрипюк Григорій 346, 347
Скрутний Микола 523
Скрутний Михайло 443
Скупченко Ірена 298
Скурська Евдокія 292
Скурська Марія 774
Скурський Григорій 723
Скурський, з с. Стриївка 399
Скучальський (Скучанський), упов. 256, 257
Скушка Теодор 761
Слабковський Микола 201
Слабковський Степан 711
Славінський, дир. школи 835
Славінський, з с. Цецова 838
Славно, зголошенець 485
«Славно», др. 425
«Славно», з трудармії 426
«Славно», куц., пр. техзвена. *Див.* Савать Ільчук Теодосійович
«Славно», підп. 750
«Славно», повст. 361
Славна, с. Зборівського р-ну 390, 506, 518, 522, 626, 629, 637, 716, 841, 990
Славська Лікерія 829
Славський Едвард, з с. Смиківці 437, 964
Славута Іван 338
Славута Степан 766, 1036
Слав'ятин, с. Бережанського пов. *Див.* Слов'ятин, с. Бережанського р-ну
Слав'ятинський, ліс 753
Слатін Іван Іванович, 2-ий секр. РК КП(б)У 134, 174, 201, 317, 354, 386, 440, 515, 620-622, 725, 850, 851
Слацький, упов. 416
Сливка Андрій, з с. Коршилівка 303, 930
Сливка Дмитро 1001
Сливка Петро 1001
Слив'як Володимир, з с. Лучка 828, 831
Слив'яна Марія 382
Слив'яний Степан 368
Слиж Евстахій 977
Слівінський Клим 350
Слівінський Теодор Йосипович 983
Слівінські, гол. колгоспу 28
Сліпа Ксенія Григорівна 969
Сліпа Марія. *Див.* Шилівська Марія
Сліпець, з м. Хоростків 248
Сліпий Іван 34
Слобідка, с. Козівського р-ну 94, 99, 112-114, 134, 162, 174, 175, 265, 283, 332, 385, 386, 440, 442, 443, 450, 481, 515, 516, 622-624, 636, 709, 711, 835, 850, 851, 933, 974, 978, 979
Слободюк Мотря, з с. Мізюринці 193, 233
Слободюк Осип 346
Слободюк Роман, з с. Красівка 511, 952
Слободян Анастасія 133
Слободян Василь, з с. Яцівці 657, 658, 860
Слободян Григорій, з с. Вікно 904
Слободян Григорій, з с. Яцівці 341
Слободян Евстахій 707
Слободян Іван, гол. РВК 394, 397, 546, 649, 657, 762, 763, 768, 891, 893, 929
Слободян Іван, з с. Вел. Гнилиці 374
Слободян Іван, з с. Мовчанівка 770
Слободян Йосип 828
Слободян Марія, з с. Ладичин 706
Слободян Марія, з с. Чорторія 972
Слободян Михайло, з с. Вищі Луб'янки 1036
Слободян Михайло, з с. Лежанівка 897
Слободян Михайло, з с. Настасів 439
Слободян Семен 828
Слободян Текля 701
Слободян Яким 383
Слободян, упов., секр. РК ЛКСМУ 391, 418, 524, 631, 717, 719, 720, 854, 953
Слободяник Роман 613

Слободянюк Іван 343
 Слобудов І. І. 87
 Слов'ятин, с. Бережанського р-ну 27, 45, 49, 591, 736, 751, 754
 Слоїк Василь 74
 Слома Кароль 767
 Слонцева Любов Дмитрівна 473
 Слончак, аг. уповмінзагу 1002
 Слопа П. 124
 Слота Іван 442
 Слота, секр. комс. орг. 86
 Слотюк Марія 335
 Слупський Михайло 86
 Слюсарчук Роман 75
 Слючук Омелян 1024
 Смазнов, емведист 284
 Смакоуз Володимир 674
 Смакоуз Наталя 780
 Смакоус Юхим 559
 Смакоус Ярослав, з с. Малий Ходачків 196
 Смакоус Ярослав, з с. Смолянка 277
 Смалюх Євген 341
 Смаль Володимир 615
 Смаль Емілія 511
 Смаль Марія 698
 Смаль Нестор 511
 Смаль Петро 698
 Смаркуцька Анна 834
 Смаркуцький Йосип 989
 Смачила Іван, з с. Дибще 71
 Смачила Іван, з с. Олесин 586
 Смачила Осип 586
 Смачило Степан 1010
 Смерека Василь 17
 Смига, с. Дубенського р-ну Рівненської обл. 344
 Смик Марія 752
 Смик Петро 785
 Смиківці, с. Тернопільського р-ну 213, 324, 325, 379, 427, 429, 430, 437, 438, 511, 529, 530, 604, 610, 611, 614-616, 633, 825-827, 846, 936, 960, 964, 965
 Смірнов, пр. РК ЛКСМУ 973
 Смітюх Лука 124
 Смітюх Степан, з с. Вищі Луб'янки 124, 1036
 Смітюх Теодор, з с. Вищі Луб'янки 292, 643, 646
 Смітюх Федір 123, 124
 Смітюх Юстина 292
 Смолинець Петро 769
 Смолій Григорій 1041
 Смолій Самійло 217
 Смолінський Степан 337
 Смолінський Теодор 448
 Смоляк Григорій 617
 Смоляк Меланія 383
 Смоляк Микола 382
 Смоляк Михайло 829
 Смоляк Петро, з с. Великий Ходачків 331, 975, 976
 Смоляк Степан 830
 Смоляк Теодор 830
 Смоляк Юлія 383
 Смолянка, с. Кодимського р-ну Одеської обл. 528
 Смолянка, с. Тернопільського р-ну 131, 277, 380, 698, 846, 965, 994
 Смотрич Михайло 907
 Смочко, упов. 992
 Смочук Еміліян 660
 Смочук Ілля (Ілія) А. 666, 678
 Смочук Павло Харитонович 876
 Смочук, з с. Крижі 660
 Смучак, упов. 574, 736
 Снігур Іван, з с. Лозова 109, 827
 Снігур Іван, з с. Шляхтинці 194
 Снігур Михайло 703
 Снігур, з с. Люлинці 126, 150
 Снігурівка, с. Лановецького р-ну 128, 158-160, 192, 214, 239, 247, 677, 777, 782, 920, 942
 Снігурський Іван 827
 Снігурський Петро 378
 Снігурський, з с. Байківці 277, 529
 Снітинський Михайло 510
 Сніцарук Дмитро 674
 Собінська Текля 37
 Собків Степан 973
 Собко Анна 277
 Собко Стах, з с. Бодаки 128, 158
 Соболюха, з с. Малий Ходачків 377
 Собоурин (Собурин), лейт. РО МГБ 155, 189, 223, 227, 228, 306, 408, 463, 560, 561, 565, 794, 806, 874, 875, 911, 915, 949
 Собчак Василь 845
 Собчак Іван Васильович 449
 Собчак Іван Якимович 167
 Собчишин Василь 615

Собчук Анастасія 290
 Собчук Кіндрат, з с. Бодаки 192, 239
 Собчук Михайло 271
 Собчук Тимко 408
 Соб'яшена Ярина 220
 Совальський Павло 575
 Советська армія 306, 307
 Советський (Советский) Союз (Советська держава). *Див.* СРСР
 Сович Петро 723
 Совіти. *Див.* Большевики
 Совка Михайло 1037
 Совсядло, нач. ІБ 714
 Совчук Євдокія 462
 Сов'як Микола 39
 Сов'як, ревізор райспоживсп. 74
 Согудько Іван 584
 Содома Михайло, з с. Богданівка 547, 997
 Сокаль, ліс (Збаражчина) 646
 Сокальський Петро, з с. Кут 548, 900
 Сокальський Т. 647
 Сокиринці, с. Чортківського р-ну 255
 Сокіл Марія 924
 Сокіл Осип 285
 «Сокіл» 869
 «Сокіл», підп. *Див.* Пиріг Михайло Васильович
 «Сокіл», пвх. *Див.* Кутрань Микола Макарович
 «Сокіл», повст. (Великодедеркальський р-н) 235
 «Сокіл», повст. (Вишнівецький р-н) 912
 «Сокіл», стан. (Козівський р-н) 63-65
 Сокільники, с. Тербовлянського р-ну 34, 37, 38, 40
 «Сокола», вд. 364
 Соколик Іван 329
 Соколиця, хут. с. Саранчуки Березанського р-ну 24, 479, 577, 578
 Соколів, с. Тербовлянського р-ну 31, 37, 61, 70, 748, 749, 760
 Соколівка, с. Лановецького р-ну 306, 562, 563, 567, 787, 789, 796, 807, 813, 929, 939, 1018, 1019, 1030
 Соколівка, хут. с. Забойки Тернопільського р-ну 979
 Соколов, нач. пож. охорони 316
 Соколов, серж. МВД 718
 Соколов, упов. (Заложцівський р-н) 391
 Соколов, упов. (Збаразький р-н) 890
 Соколов, упов. (Новосільський р-н) 374
 Соколовська Марія 386
 Соколовський Віктор 611
 Соколовський Зеновій 171
 Соколовський Олекса 745
 Соколовський Петро, з с. Прошова 171, 376, 510
 Соколовський Федір 120
 Соколовський, з с. Капустинський Ліс 339
 Соколюк Феодозія 408
 Сокольський Павло 1007
 Солінков, уч. РО МВД 444
 Соловей Роман 803
 Соловей, з с. Драганівка 621
 Соловій Анна, з с. Кабарівці 715, 729
 Солодка Анна 259
 Солодка Марія 709
 Солодкий Григорій, упов., зав. райуповмінзагу 98, 135, 175, 201, 317, 330, 386, 387, 505, 604, 605, 620, 621, 833, 850
 Солодкий Іван, з с. Чорторія 383
 Солодкий Іван, з хут. Заберезки 575
 Солодкий Микола 575
 Солодков Семен Семенович, упов. 117, 602, 603, 606, 845
 Солодніков, о/у РО МГБ. *Див.* Солодовніков, о/у РО МГБ
 Солодовнік, ст. лейт. міліції 665
 Солодовніков, о/у РО МГБ 130, 155
 Соломка, упов. 374, 642, 644
 Соломон Олександр С. 812
 Солондяк, з с. Старе Місто 487
 Солонина Василь, з с. Мужилів 475
 Солонина Уляна 669
 Солонинка Василь, з с. Борщівка 668
 Солонинка І. 354
 Солонинка Йосип, з с. Града 464, 664
 Солонинко Іван 1045
 Солпа, з с. Чорторія 112
 Солтис Іван 777
 Солтис Петро 73
 Солтич Володимир 472
 Солук Петро 386
 Соляк Микола 443
 Соляк Петро 751
 Соляр Михайло 591
 Сом Семен 286

- «Сом», к-р вд. 887
Сомчук Василь 347
Сонотський Іван 896
Сонцов, емведиста 37
Сопкові, з с. Великі Чорнокінци 255
Сопрунов, пполк. 409
Сопун Юрко 987
Сорока Андрій 51, 53
Сорока Василь 1043
Сорока Володимир 743
Сорока Гапка 1043
Сорока Григорій, з с. Буцнів 327, 831
Сорока Григорій, з с. Стриганці 14
Сорока Зонька 1043
Сорока Іван 8
Сорока Л. 841
Сорока Левко М. 990
Сорока Марія 12
Сорока Микола 52
Сорока Михайло 52
Сорока Степан 52
Сорока Темотей 8
Сорока, с. Гусятинського р-ну 85, 250
Сороків Михалко 811
Сорокін, дир. каси 556
Сорокін, май., нач. РО МГБ 139, 144, 147, 231-233, 237, 238, 294, 346, 411, 782, 783, 1021
Сороков, о/у 361
Сороколіт Микола 174
Сороцьке, с. Теревовлянського р-ну 260, 261, 908
Сорочик Анна 624
Соршило Прокіп («Яр») 686
Сосна, упов. 248, 249
«Сосна», повст. 65
«Сосна», стан. Див. Зборівський Микола
Соснинка, ліс (Зборівщина) 602
Соснів, с. Теревовлянського р-ну 31, 36, 38, 55, 61, 734, 745, 747, 748
Соснівка, с. Шумського р-ну 344, 1045
Сосніцький Степан 342
Сосновська Юлія 723
Сосулівка, с. Чортківського р-ну 86
Сотник Віталій 669
Сотник Таня Віталіївна 669
Софіян Петро Васильович 390
Софронов Семен Васильович, упов. (Микулинецький р-н) 970
Софронов, о/у (Копичинський р-н) 249
Софронов, упов. (Зборівський р-н) 366
Соха Іван, міліціонер 997
Сохань Анастасія 81
Сохань Стефа 81
Сошище, с. Шумського р-ну 344, 1045
Соя Микола, з с. Шельпаки 546, 551, 935
Соя Роман 589
Спак, з с. Таурів 836
Співак Іван 822
Спінко, о/у, кап. РО МГБ 43, 481, 482, 494, 736, 749, 750
Срібний Василь 989
Срібний, 1-ий секр. ЛКСМУ 593
СПСР 9, 13, 15, 36, 59, 67, 75, 76, 80, 96, 123, 132, 137, 139, 144, 162-164, 197, 206, 215, 232, 236, 250, 260, 261, 263-265, 290, 312, 313, 320, 328, 330, 332, 333, 355, 365, 367, 369, 372, 377, 380, 382, 397, 400, 405, 409, 423, 427, 429, 430, 454, 469, 471, 495, 498-500, 540, 557, 564, 570-573, 582, 593, 597, 598, 601, 602, 604, 610, 629, 642, 643, 665, 671, 691, 710, 718, 732, 733, 737, 745, 759, 762, 763, 768, 776, 778, 807, 817-821, 863, 865, 869, 888, 891, 926, 931, 934, 937, 940, 943, 946, 949, 952, 955, 958, 960, 961, 997, 1010, 1015, 1031, 1039, 1049, 1052, 1053
Сруль, буфетчик 404
СССР. Див. СРСР
Ставки, с. Гусятинського р-ну 905
Ставничий Володимир 728
Стадник Анна 331
Стадник Володимир 846
Стадник Григорій 696
Стадник Ілько 98
Стадник Йосип 517
Стадник Марія 964
Стадник Микола 515
Стадник Петро 702
Стадниця, хут. с. Мирне Підгаєцького р-ну 737
Стадницька Анна, з с. Довжанка 281, 980
Стадницький Микола, з с. Довжанка 385, 833, 834, 977

Сталін Іосіф Вісаріонович 8, 23, 53, 55, 89, 94, 105, 115, 163, 197, 200, 202, 262, 265, 279, 292, 299, 302, 311, 313, 325, 365, 367, 372, 380, 405, 427, 490, 498, 500, 532, 556, 570, 576, 625, 628, 656, 659, 663, 680, 682, 689, 719, 735, 757, 776, 785, 794, 812, 818, 863, 875, 926, 931, 933, 934, 937, 940, 943, 946, 949, 952, 955, 956, 958, 991, 992, 1028

Сталінград (Сталінград), м. *Див.* Волгоград, м. (Росія)

Сталінська, обл. *Див.* Донецька обл.

Станімир Андрій 972

Станімир Емілія 690

Станімир Михайло 968

Станіславів, м. *Див.* Івано-Франківськ, м.

Станіславівська (Станіславська), обл. *Див.* Івано-Франківська, обл.

Станіславівщина 603

Станіславський Володимир 627

Станіславський М. 388

Станік Володимир 123

Станіш Станіслав 292

Станчук Петро 346, 347

Станько Марко, з с. Буцнів 353, 421, 422, 830, 831

Станько Михайло 835

Стара Николаївка, с. Дубенського р-ну Рівненської обл. 34

Стара Ягільниця, с. Чортківського р-ну 1056

Старе Місто, с. Підгаєцького р-ну 487, 488, 490, 588, 591, 733, 738, 750, 751

Стареправо Андрій 288

Стареправо Григорій 393

Стареправо Марія 288

Стареправо Степан 535

Старигін, упов. 408, 665, 666, 678

Старий Вербів, хут. с. Вербів Березанського р-ну 581, 755

Старий Вишнівець, с. Збаразького р-ну 103, 160, 214, 247, 881

Старий Збараж, с. Збаразького р-ну 121, 184, 186, 291, 338, 543, 544, 646, 647

Старий Кіндрат 872

Старий Кокорів, с. Кременецького р-ну 130, 156, 208, 223, 227, 244, 794, 798, 806, 877, 883, 949, 1046

Старий Олексинець, с. Кременецького р-ну 103, 127, 158, 160, 191, 209, 240, 241, 242, 297, 363, 425, 685, 780, 789, 797, 798, 809, 810

Старий Почаїв, с. Кременецького р-ну 211, 246, 414, 568, 675, 677, 781, 790, 791, 810, 815, 872, 881, 885, 1019, 1022, 1046

Старий Скалат, с. Підволочиського р-ну 866, 868, 1006

Старий Тараж, с. Кременецького р-ну 561, 808, 871, 877, 914-916

«Старий», повст. *Див.* Рендюк Михайло

«Старий», провокатор 843

Старик Іван 710

Старик Микита 78

Старик Яків 78

Старинська Мар. 528

Старинська Ольга 528

Старинський Павло, з с. Чистилів 449

Старинський, упов., заст. гол. РВК 289, 394, 419, 603

Старі Залізці. *Див.* Залізці, смт. Зборівського р-ну

Старко Павло 743

Старозбаразький, ліс (Збаражчина) 338

Староміщина, с. Підволочиського р-ну 337, 397, 399, 400

Старуха Осип 603

Старчевський Петро 327

Старчук Михайло Филімонович 402

Сташишин Василь 327

Сташишин Дмитро 978

Стасюк Анастасія 737

Стасюк Василь 293

Стасюк Марія 751

Стасюк Рудольф 755

Стасюк Степан 544

Стаськів Йосип 628

Стахів (Стахов) Петро Семенович, дир. спиртзаводу 384, 441

Стахів Андрій, інсп. райфінвід., пр. РК КП(б)У 269, 310, 391, 631, 854, 953

Стахів Гнат 836

Стахів Катерина 617

Стахів Михало 973

Сташишин М. 1004

Сташишин Анастасія 481

Сташин М. 65
 Сташук Калійон 222
 Сташук Марія, з с. Великі Кусківці 221, 670
 Сташук Онуфрій 669
 Сташук Радіон 222
 Стаюк Андрій 562
 Стебеляк Ярослав Степанович 289
 Стебельський Михайло, з с. Прошова 376, 511, 615, 702
 Стебельський Петро 456
 Стебельський, з с. Криве 204
 Стегниківці, с. Тернопільського р-ну 109, 110, 122, 171, 194, 213, 265, 267, 276, 312, 378, 438, 497, 510, 530, 607-610, 612-614, 616, 639, 645, 689, 699, 700, 702, 703, 724, 822, 825, 827, 846, 926, 936, 938
 Стегніковецький, ліс (Великоборківщина) 616
 Стельмах Андрій 288
 Стельмах Дмитро 1040
 Стельмах Михайло 31
 Стельмах Олекса 38
 Стельмах Славко 39
 Стембнік Домка 648
 Степ, хут. Великозагайцівської с/ради Шумського р-ну 148, 913
 «Степан», підп. зі Збаразького р-ну 767
 «Степан», повст. з Кременецького р-ну 561
 «Степан», повст. з Підгаєцького р-ну 65
 Степаненко, упов. 640
 Степанишин Гавриїл 184
 Степанів Олекса 281
 Степанов Михайло Михайлович, серж. ВВ МВД 534
 Степанців Василь 435
 Степко Михайло 827
 Степнов, упов. 308
 Степове, с. Підгаєцького р-ну 46, 48
 Степюк Андрій 875
 Стефанів Євдокія 719, 721
 Стефанів Іван 12
 Стефанів Марія 719, 720
 Стефанів Михайло 970
 Стефанів Петро 269
 Стефанів Софія 719
 Стефаніков, лейт. 804
 Стефанцюх, з с. Раштівці 548
 Стецина Павло 629
 Стецюк Анатолій 465
 Стецюк Ілько 389
 Стецюк Микола 917
 Стецюк Настя 389
 Стецюк Серафима 660
 Стецюк Степан, з с. Раславка 568, 936
 Стецюк Трифон 561
 Стецюк Юстина 22
 Стецюк, дир. райбази 779
 Стецяк Михайло 274
 Стець Володимир 445
 Стець Ілля 446
 Стець Петро Осипович 441
 Стець Степанія 640
 Стець Теофіля Ільківна 446
 Стецьків Текля 516
 Стецько Микола 712
 Стечинська Катерина 282
 Шешин Юрко, з с. Вел. Березовиця 111, 706, 708
 Стислович Іван 623
 Стицюк Олена 665
 Стібайло Павло 379
 Стіжок, с. Шумського р-ну 342-344
 Стойкевич Михайло 602
 Стойко Микола 501
 Стойко Михайло 354
 Стойко Степан 516
 Стоколос, емведист 197
 Столяренко, редактор 820
 Сторож М. 296
 Сторожук Анна 901
 Сторожук Василь 73
 Сторожук Лукіяно 896
 Сторожук Марія 128, 158
 Сторожук Нікон 1025
 Сторожук Семен 678
 Стоси, ліс (Збаражчина) 291
 Стоцький [Стоцький] Михайло 24
 Стоцький Дмитро 430
 Сточанин Петро 35
 Стоян Мирослав 580
 Стравінський Іван, з с. Раславка 560, 808, 809
 Стравський, з с. Чистилів 393
 Стратин, с. Рогатинського р-ну Івано-Франківської обл. 477, 742

Страшко Леонід 808
 Стребки (стрибки). *Див.* ІБ
 Стрельбін, упов. 673
 Стрельніков О. Я. (Чортківський р-н) 87
 Стрельніков, упов. (Почаївський р-н) 790, 791, 948
 Стрига Анна 896
 Стрига Семен 899
 Стриганецькі, хутори (Бережанщина) 577
 Стриганці, с. Бережанського р-ну 7, 8, 14, 20, 28, 51, 52, 470, 472, 579, 581, 582, 597, 734, 741
 Стриєшин Василь 431
 Стриєшин Іван Пилипович, гол. РВК 111, 132, 173, 198, 199, 267, 278, 300, 316, 326, 353, 368, 382-384, 416, 422, 423, 450, 502, 503, 512, 616-618, 634, 703, 704, 706, 724, 822, 829, 847-849, 961, 968, 969, 971
 Стриєшин Іван, з Микулинецького р-ну 730
 Стриєшин Микола 382
 Стриєшин Михайло 316
 Стрижак Віра 779
 Стрижак Параска 350
 Стрижаков, большевик 79
 Стриївка, с. Збаразького р-ну 293, 305, 340, 358, 398, 419, 458, 459, 539, 541, 544, 549, 550, 553, 646, 652, 653, 656, 657, 767, 771, 772, 858, 863, 890, 893, 942, 954, 1036, 1038
 Стриївська, с/рада Збаразького р-ну 459
 Стрий, м. Львівської обл. 24, 829
 Стрийщина 540, 551, 578, 1009
 Стрипа, р. 33, 57, 115, 329, 432, 747, 748
 Стрихар Михайло 742
 Стрияк, з с. Тростянець 571
 Стрілець Володимир 480
 Стрілець Іван 8
 Стрілець Стефан 78
 Стрільчук Юлія 437
 Стрончек Петро 170
 Стрехманчук Микола 745
 Струк Володимир 973
 Струк Григорій 410
 Струк І. 354
 Струк Марія 179
 Струк Степан 331
 Струкало Фанас 781
 Струков, упов. 576
 Струсинський Григорій 486
 Струсів, с. Теремовлянського р-ну 327, 966
 Струсівський, ліс (Теремовлянщина) 268
 Струсівський, р-н Тернопільської обл. 966
 Струсь Анна, з с. Вел. Кусківці 221
 Струсь Анна, з с. Синівці 403
 Струсь, бригадир 278
 Струсь, з с. Велика Березовиця 353
 Струтинський Петро 369
 Студитки, сестри служебниці 439
 Стульський Евстахій 588
 Ступаченко, кап. РО МГБ 1027
 Ступка Василь 180
 Ступка Іван 180
 Ступки, с. Тернопільського р-ну 110, 195, 267, 298, 314, 367, 379, 430, 437, 438, 530, 610, 614, 615, 696, 699, 701, 702, 938
 Ступніков, емведист 738, 752
 Стьопа Осип 983
 Стьопа, з с. Веселівка 514
 Сувалко, з с. Татаринці 125, 145
 Судія, упов. 75
 СУЗ 111, 165, 196, 198, 201, 206, 213, 256, 264, 266, 272, 292, 294, 298, 301, 338, 349, 351, 358, 360, 363-365, 388, 390, 417, 426, 434, 455, 473, 489, 539, 567, 601, 605, 617, 640, 670, 672, 690, 692, 695, 710, 766, 819-821, 848, 853, 863, 867, 889, 895, 917, 1016, 1035, 1047, 1049
 Сукалов, емгебіст 111
 Сукар Ярослава 553
 Сукач Михайло 251
 Сукачиха, гол. с/ради 660, 666
 Сулеман, упов. 619, 703
 Сулевіч Йосип 525
 Сулик Матрона Людвиківна 117
 Сулик Михайло 761
 Сулима, гол. уповмінзагу 547
 «Сулима», повст. (Збаражчина) 398, 773, 774

- «Сулима», рай. реф. СБ. *Див.* Румак
Петро
Сулима Іван Петрович 1053
Сулман Петро 983
«Султан», рой. 142
Суть Юрій 1037
Суматохін, май., нач. міліції 459,
653, 863, 954, 1033
Сумерик Михайло 858
Сумусев І. П., секр. РК КП(б)У 86-88
Супрун Дмитро 481
Супрун Семен 293
Сураж, с. Шумського р-ну 344, 359,
1045, 1047
Суражський, ліс (Шумщина) 869,
872, 880, 881, 910
Сурготанов, лейт., ст. лейт. РО МВД
41, 42, 57, 58, 495
Сурженко, уч. РО МВД (Козлівський
р-н) 317, 329, 832
Суржик, упов. (Почаївський р-н) 127,
158, 559, 560, 662, 685
Сурилов, ст. л-т РО МГБ 896, 909,
1003, 1007
Сурков, о/у РО МГБ 309, 464, 877
«Сурма». підп. в-ня 27
Сурман Марія 978
Сус Іван 381
Сусел Григорій 985
Сусінський, з с. Плісняни 445
Сусла (Сусол) Михайло 1003, 1004
Сусла Григорій, з с. Вертелка 269, 632
Сусла Павло 248
Сусленко Федір, нач. РО МГБ 111,
141, 199, 279, 314, 316, 325, 327,
352, 353, 380, 384, 415, 440, 619,
704, 706, 707, 967, 995
Суслов, пр. ЦК 89
Сусол Єва 712
Сутирин, ст. лейт. РО МГБ 554, 896,
899, 904, 1003
Суша Надія 259
Сухар Іван 973
Сухач Степан 908
Сухенко Константин Семенович, секр.
РК КП(б)У 95, 99, 175, 200, 201,
331, 384, 850
Сушецька Текля 287
Сухівці, с. Підволочиського р-ну 320,
546, 644, 648, 654, 657, 763, 774,
857, 861, 863, 892, 893, 895, 944
Сухінський Василь 115
Сухінський Павло, з с. Кабарівці 268
Сухінський Павло, з с. Лопушани 265
Сухов, уч. РО МВД 705
Суходоли, прис. с. Бурканів Теревов-
-лянського р-ну 37
Суходолюк, з с. Бурканів 37
Суходоляк Михайлина 703
Сухонос, лейт. РО МВД 585
Сушко Анна 469
Сушко Петро 315
Сушко Теодозій 619, 620
Сушко, з с. Городище 836
Сущенко, емведист 771
Сущинський Іван («Ікс») 1055
Схід 36, 53, 68, 206, 207, 280, 316,
599, 760, 763, 847, 856, 888, 952
Східна Європа. *Див.* Європа, Східна
Східна Україна. *Див.* Україна, Східна
Східні області України. *Див.* Україна,
Східна
Східняки. *Див.* Українці, східні
Сцібайло Іван 132
Сцібайло Марія 328
Сцібайло Федір 961
США 13, 68, 96, 250, 312, 471, 759,
760, 818, 888. *Див. також* Аме-
-рика (Американська держава)
Сюдмак Іванка 512
Сюравич Мотря 274
Сютра Евдокія 982
- Т**
Табака Анна, з с. Городище 112, 385
Табака Василь, з с. Велика Плавуча
630
Табака Василь, з с. Городище 835
Табака Марія Андріївна 517
Табака Олена 445
Табака Павло Васильович 980
Табака Петро 388
Табачинська Павліна, упов. 410
Табінський Іван 268
Табінський, з с. Велика Березовиця
368
Таврицький Михайло 769
Таджикистан 868
Талабан Володимир 929
Тамара Миколаївна, вчителька 301
Танусевич Григорій 399
Танька, з с. Темногайці 148

Таньчак Василь 898
 Тараненко, упов. 470
 Тарапата Василь 179
 Тарарака, пр. РО МВД 787, 788
 Тарас Марія, з с. Нетерпинці 631, 720
 Тарас Михайло 720
 Тарас Остап, з с. Нетерпинці 447, 631
 «Тарас», кущ., зі Збаразького р-ну 655
 «Тарас», підп. з Заложцівського р-ну 843
 «Тарас», повст. з Лановецького р-ну 359, 362
 Тарасенко, зав. клубом 417
 Тарасівка, с. (с/рада) Збаразького р-ну 101, 184, 291, 645, 772
 Тарасюк Анна, суддя 626, 627
 Тарасюк Володимир 413
 Тарасюк Дмитро 271
 Тарасюк Марина 271
 Таращани, хут. с. Кімнатка Кременецького р-ну 798
 Тарашенко, упов. 12
 Тарашук Кароль 58
 Тарашук Софія 122
 Тарашук, з с. Велика Плавуча 355
 Тарашук, упов. 420
 Таркевич Марія 578
 Тарков, упов. (Скалатський р-н) 865, 953
 Тарковський Микола, упов., гол. зем. ком. 793, 870, 875
 Тарнавська Ольга 379
 Тарнавський Іван, з с. Білоскірка 379
 Тарнавський Іван, з с. Застав'є 274
 Тарнавський Іван, з с. Острів 619, 620
 Тарнавський Олекса 356
 Тарнавський, 1-ий секр. РК ЛКСМУ 865, 866, 953
 Тарнопольський Петро 859, 957
 Тарноруда, с. Підволочиського р-ну 658
 Тартак Василь 850
 Тартак Степан 832
 Тартаки, хут. с. Дмухівці Козівського р-ну 711, 962, 974, 977
 Татари 725
 Татарин Володимир Іванович 450
 Татарин Іван Юркович 516, 517
 Татарин Іван, з с. Городище 385, 833, 975
 Татарин, з с. Городище 384
 Татаринці, с. Лановецького р-ну 125, 145, 193, 208, 209, 212, 231, 246, 294, 295, 345, 349, 404, 784, 811, 1044
 Татарчук Микола 845
 Таурів, с. Козівського р-ну 95, 99, 113, 114, 163, 176, 200, 282, 283, 317, 329, 330, 354, 385, 441, 443, 482, 505, 514-517, 531, 604, 620-624, 708, 711, 831, 832, 835, 836, 851, 937, 938, 975, 976, 978, 979
 Тацік Мокрина 699
 Твардовський Ілля 378
 Твердовський Євген 752
 Твердохліб Іван, упов. 379, 437, 529, 633, 960, 964
 Твердохліб Осип Степанович 289
 Твердохліб Степан Олексійович 336
 Твердохліб Федір 767
 Твердохліб, з с. Іванківці 722
 Творщук Михайло 615
 Теберкевич Григорій 392
 Теклівка, прис. с. Магдалівка Підволочиського р-ну 1003
 Телев'як Іван 339
 Телев'як О. 183
 Телев'як Софія 338
 Телегін, о/у 344
 Телех, з с. Чорторія 111
 Теляче, с. Підгаєцького пов. *Див.* Мирне, с. Підгаєцького р-ну
 Темногайці, с. Шумського р-ну 139, 148, 161, 237, 244, 346, 410, 811, 925, 953
 Темофіл, з с. Потуторів 783
 Темош Микола 258
 Теофан, з с. Лопушне 1029
 Теофіль, упов. 858, 862
 Теофіпілка, с. Козівського р-ну 756
 Теофіпільський, р-н Кам'янець-Подільської обл. *Див.* Теофіпольський, р-н Хмельницької обл.
 Теофіпольський, р-н Хмельницької обл. 102, 145, 294
 Тераз Григорій 367
 Теревовельщина 162
 Теревовля (Теребовельський), р-н. *Див.* Теревовлянський, р-н
 Теревовля, м. Тернопільської обл. 78, 84, 259, 260, 262, 298, 964, 995

Теробовлянський, р-н Тернопільської обл. 84, 259, 908, 1007, 1055
 Теробовлянщина 1055
 Терен Григорій 746
 Теренков, нач. РО МВД 317, 354, 387, 851, 974, 976
 Терещенко Дмитро, 1-ий секр. РК КП(б)У 94, 278, 300, 315, 316, 325, 352, 368, 380, 383, 503, 604, 619
 Терещук Йосип Іванович 913
 Терещук Марія 1019
 Терещук Микола 749
 Терещук Олексій 605
 Терещук Ольга 711
 Терещук Стефа 38
 Терлецький Михайло 470
 Тернова Анна 348
 Терновий Гриць 785, 786
 Терновий Дмитро 876
 Терновий Сергій 307
 Тернопіль, м. 10, 22, 33, 35, 38, 43, 47, 58, 59, 98, 100, 105, 107-109, 111, 115, 121, 134, 162, 163, 173, 177, 181, 184, 185, 196, 201, 266, 278-281, 283, 287, 290, 293, 294, 298, 313, 314, 325, 350, 353, 370, 381, 387, 391, 422, 429, 431-433, 435, 437, 439, 441, 445, 469, 477, 486, 488, 489, 502, 505, 507, 512, 513, 517, 518, 520, 527, 531, 541, 580, 591, 593, 604, 610, 611, 612, 614, 620, 627, 639, 645, 655, 693, 695, 713, 718, 721, 731, 742, 745, 749, 751, 752, 760, 778, 789, 800, 814, 828, 833, 835, 838, 843, 852, 856, 867, 879, 889, 895, 900, 910, 944, 968, 970, 977, 980, 991, 996, 1001, 1013, 1030, 1037, 1039, 1040, 1047
 Тернопільська, обл. 64, 65, 129, 210, 263, 307, 308, 309, 352, 362-364, 425, 439, 459, 481, 533, 568, 686, 687, 729, 781, 791, 798, 886, 908, 920-922, 983, 998, 1006, 1020, 1055-1057, 1060
 Тернопільська, тюрма 42, 178, 507, 519, 586, 712, 856
 Тернопільський, пов. Тернопільського в-ва 530
 Тернопільський, р-н Тернопільської обл. 438, 530
 Тернопільщина 93, 162, 196, 263, 312, 365, 427, 497, 600, 772, 817, 924, 926, 927, 931, 932, 934, 935, 937, 938, 940, 941, 943, 944, 946, 947, 949, 950, 952, 953, 955, 956, 958, 959
 Терпилівка, с. Підволочиського р-ну 319, 342, 395, 424, 457, 461, 545, 551, 650, 651, 768, 859, 891, 892
 Тесарівка, прис. с. Новосіка Підгаєцького р-ну 49
 Теслицька Ліза 381
 Теслюк Григорій Максимович 1034, 1035
 Теслюк Макар 674
 Теслюк Максим 1034
 Теслюк, з с. Іванківці 1042
 Тетюк Григорій 107
 Тетюк Ксеня 182
 Тетюк Степан 107
 Тетерін (Тетерін), лейт., ст. лейт. РО МГБ 119, 141, 419, 554, 867, 925, 999, 1000, 1001
 Тибінь Михайло 71
 Тибінь Степан 71
 Тивонюк Галина Лазарівна 1049
 Тивонюк Марта 401
 Тивонюк Мотря 876
 Тилявка, с. Шумського р-ну 1027
 Тиманський Григорій 571
 Тиміш Антон 705
 Тимків Анна 442
 Тимочко Дмитро, з с. Дубівці 270
 Тимочко Дмитро, з с. Івачів Горішній 526, 528
 Тимочко Микола 988
 Тимочко Петро, з с. Дубівці 289
 Тимочко Петро, з с. Івачів Горішній 987
 Тимочко Степан, з с. Біла 957
 Тимочко Степан, з с. Ігровиця 844, 845
 Тимочко, з с. Малашівці 289
 Тимошек Василь 341
 Тимошук Андрей 342
 Тимошук Артем 344
 Тимошук В. Я. 264
 Тимошук Варвара, 1-ий секр. ЛКСМУ 610, 634
 Тимошук С., 788
 Тимошук, зав. вд. РК ЛКСМУ 93

Тимошук, упов. 906
Тимусюк, 2-ий секр. РК КП(б)У 296,
928
Тимчак, упов. 973
Тимчачка, з с. Сороцьке 261
Тимчин Теодор 26
Тимчишин Іван 695
Тимчишин Степан 310
Тимчишин, секр. РВК 179
Тимчук Аркадій, з с. Духів 103, 155
Тисліцький Петро 112
Тисячна Марія 827
Титов, упов. 14
Тихий, з с. Коршилів 371
«Тихий», провокатор 303, 525, 985,
986
Тихівка, хут. с. Луб'янки Нижчі Зба-
разького р-ну 1032
Тихоліз Катерина 82
Тихоліз Марія Степанівна 337
Тихоліз Степан Олексійович 290
Тихоненко, фінагент 382
Тихуневич Іван 184
Тичинська Анна 697
Тичинський Андрій 376
Тичинський Володимир, з с. Прошо-
ва 376, 615
Тичинський Дмитро, з с. Прошова
376, 615
Тичинський, серж. РО МВД, нач.
стан. ІБ 968
Тишко Яків 320
Тищук Люба 344
Тищук Петро Федорович («Береза»)
885, 886
Тівон Мокрина 880
Тімірязев, інсп. райфінвід. 861
Тімоша (Тимоша), упов. (Збараський
р-н) 101, 273, 304, 338, 460, 765,
930
Тімошов, упов. (Лановецький р-н) 168,
221, 222, 271, 402, 403, 412, 562,
563, 567, 672, 683, 684, 776, 911
Тітус, упов. 379, 427, 437, 529, 611, 633
Тіханов [? Тіхонов], упов. 74
Тіцький Іван 323
Тіцький Лев 707
Тіцький Михайло 323
Тіцький Степан 132
Тіщенко, упов. 21
Ткач Анна 831
Ткач Богдан, з с. Настасів 94, 278
Ткач Василь 978
Ткач Іван, з с. Настасів 382
Ткач Іван, з с. Товсте 1007
Ткач Мартин 461
Ткач Мирослав, з с. Романівка 379,
608
Ткач Михайло Теодорович 516
Ткач О. Й., 1-ий секр. РК КП(б)У
93, 110, 131, 170, 196, 263, 266,
299, 311, 365, 367, 374, 377, 379,
427, 430, 509, 600, 611, 613, 634,
689, 696, 698, 701, 818, 825
Ткач П. 380
Ткач Семен 559
Ткач Текля 170
Ткач Теодор, з с. Лжанівка 548, 552,
938
Ткач Федір 972
Ткач Ярослав 172
Ткачек Теодор 24
Ткаченко, упов. 12, 755
Ткачик Олекса 581
Ткачук Андрій 804
Ткачук Анна 344
Ткачук Володимир 683
Ткачук Григорій, з с. Люлинці 186,
218, 789
Ткачук Іван 295
Ткачук Йосип 781
Ткачук Катерина Трохимівна 674
Ткачук Лена Харитонівна 344
Ткачук Марія 434
Ткачук Марко Якович 548
Ткачук Меланія 802
Ткачук Мефодій 650
Ткачук Микита 663
Ткачук Микола 672
Ткачук Параска, з с. Передмірка 167,
219
Ткачук Роман 410
Ткачук Харитон 344
Ткачук, депутат 907
Тлумацька Ярослава 324
Тлумацький Лука 615
Тлумацький Федір 697
Товарницький Зигмунд 1037
Товсте, с. Гусятинського р-ну 548,
554, 896-901, 903, 1003, 1004,
1007
Товстига Данило 630

Товстига Павло 839
Товстолуг, с. Тернопільського р-ну
264, 266, 276, 429, 501, 502, 510,
511, 612, 634, 691, 702, 826, 944
Токар Ілько 259
Токарусь Тодора 878
Токарчук Василь 903
Токи, с. Підволочиського р-ну 454,
859, 888, 892, 893, 957
Токовий, нач. ІБ 670
Толмачов, чл. бюро 89
Толстов, о/у РО МГБ 44, 47, 72, 475,
570
Толстой, упов. *Див.* Толстов, о/у РО
МГБ
Толупов, о/у ОУР 104
Тольяті (Тольятті), Пальміро 500
Томачевський Володимир, міліціо-
нер 265
Томашівська Софія 974
Томашівський Федь 77
Томків Василь, з с. Малий Ходачків
698, 702
Томків Григорій 511
Томків Іван, з с. Красівка 609
Томків Іван, з с. Малий Ходачків 615
Томків Ілько 108
Томків Лікера 698
Томків Михайло з с. Малий Ходачків
108, 697, 826
Томків Нестор Павлович 609
Томків Павло, з с. Красівка 613, 952
Томків Степан Іванович 609
Томко, з с. Буцнів 706
Томчина Евдокія 527
«Топіль», б-к. *Див.* Городецький Василь
«Топір», пров., рай. реф. СБ. *Див.*
Івашків Василь
Топлицький, упов., гол. райсоюзу
318, 605, 628, 726, 727
Тополя А., нач. ІБ 119, 925
Тополя Анна 902
Тополя Іван 902
Топор, упов. 206
Топорівський Тадей, з с. Затурин
486, 752
Топорницька Ольга, заст. гол. РВК
310, 392
Топорницький Іван 980
Топорницький Осип, з с. Домаморич
174, 354
Топоров, упов., нач. пасп. відділу
205, 398, 457, 863
Топоровський Лев 851
Торкула Василь 82
Торубара, большевик 84, 260
Тотосько Микола 176
Тофіль Анна 185
Тофіль Володимир, з с. Киданці 167,
186
Тофіль Павло 767
Тошене, хут. с. Цицори Козівського
р-ну 831
Травневе, с. Збаразького р-ну 459
Травотолоки, с. Зборівського р-ну
387, 445, 522, 523, 625, 727, 839,
841, 991
Трапезніков І. М., 1-ий секр. РК
ЛКСМУ 86, 88
Траска Микола 172
Трасуля Михайло 1004
Трач Анна 845
Трач Евстахій 966
Трач Едвард Павлович 966, 969
Трач І. 651
Трач Іван, з с. Качанівка 775
Трач Іван, з с. Плесківці 117, 527
Трач Іван, з с. Таурів 330
Трач Микола 172
Трач Михайло 12
Трач Осип 275
Трач Остап 860
Трач Павло 967
Трач Параскевія 383
Трач Петро 199
Трач Франко 967
Трач Я. 397
Трач Ярослав 969
Трач, зав. вд. РК КП(б)У 86
Трача Осип 700
Трачі, хут. с. Шили Збаразького р-ну
397
Трачук Тимко 1046
Тремба Михайло 10
Трембач Володимир 502, 617
Трембач Петро, з с. Лучка 617, 828,
831
Треті Поля, хут. с. Кушлин Кремене-
цького р-ну 321, 347
Третяк Павло 712
Третяков, май. РО МГБ 290, 292, 304,
338, 609, 1031, 1038, 1040

Тригуб Іван 664
 Тригуб Олена 664
 Тригуб Ярослав 551
 Тригуба Анна 910
 Тригуба Михайло 910
 Тригубів, х., с. Вівсянської с/ради
 Козівського р-ну 41
 Тризнов, 3-ій секр. РК КП(б)У 355, 418
 Тримтяк Михайло 470
 Тринька Дмитро 52
 Трипалюк Богдан 649, 650
 Трипалюк Нестор 889
 Трипалюк Роман, з с. Кошляки 456,
 651, 889
 Триполко, чл. РК ЛКСМУ 86
 Трій Павлина 747
 Тріль Петро 32
 «Триска», повст. 39
 Трістер, упов. 898
 Трищук (Трищук) Іван, міліціонер 808,
 880, 885
 Троїцький (Троїцький), упов. 671, 788,
 794, 795
 Тростянець, с. Бережанського р-ну
 23, 24, 27, 469, 479, 480, 493, 495,
 571, 579, 598, 742-744
 Тростянець, с. Зборівського р-ну
 106, 166, 178, 269, 302, 694, 728,
 947, 962
 Тростянецький, ліс (Залозеччина)
 447, 525, 854
 Тросяновський, з с. Деренівка 82
 Тротський, упов. 400
 Трофимлюк Антон 805
 Трофимлюк Зіна 914
 Трофимлюк Марія 407, 410
 Трофимлюк Мойсей Омелянович 805
 Трофимлюк Олександра 805
 Трофимлюк Параска 914
 Трофимлюк Уліян Іванович 798, 799
 Трофимюк Уліян 660
 Трохимчук («Чорнобривий») 1027
 Трохимчук Євгенія 673
 Трохимчук Іван, нач. міліції 121
 Трохимчук Марія 1027
 Трохимчук, ст. л-т РО МГБ 340, 398,
 459, 541, 645, 646, 657, 1033,
 1042
 Трохимов, мл. лейт. 84
 Трохтянець Харитон Григорович 606
 Троцюк Паранька 349
 Трумен, Гаррі, през. США 250
 Трут Богдан 619
 Труш Анна 437
 Тудик Микола 516
 Тук Василь П. 914
 Тук Микола 477
 Тук Сидір, з с. Кімната 779, 1027
 Тулінков, л-т РО МГБ 41, 42, 58
 Туліпович Іван 585
 «Туман», б-к 425
 Тупляк Антон 583
 Тупол, упов. 400, 411, 412, 567, 669,
 670, 681
 Тур Л. Г. 76
 «Тур», б-к СБ. Див. Рега Михайло
 «Тур», підп. з с. Будилів 584
 Туреччина 423
 Тури, с. Шумського р-ну 148
 Турівка, с. Підволочиського р-ну
 652, 655, 658, 945
 Турій Евдокія 752
 Туркевич Микола 571
 Турко Дмитро 860
 Турко Катерина 631
 Турко Параскевія 840
 Турко Теодор 543
 Туркот, 3-ій секр. РК КП(б)У 628
 Турський Євгеній 195
 Турський Ярослав 324
 Турський, лейт. 754
 Турчак Ксеня 520
 Турчин Дмитро 388
 Турчин Емлія Миколаївна 455
 Турчин Іван, з с. Озерянка 445
 Турчин Іван, з хут. Сеньків 588
 Турчин Марія Яцківна 629
 Турчин Микола, з с. Городниця 419
 Турчин Микола, з с. Ст. Вербів 755
 Турчин Михайло 716
 Турчин Павло 743
 Турчин Петро 744
 Турчин Пилип, з с. Івачів Горішній
 118, 526
 Турчин Тимко 118
 Турчин Ярослав («Чорноморець») 1041
 Турчин Яцько 115
 Турчин, хут. смт. Залізці Зборівсь-
 кого р-ну 170
 Тустоголови, с. Зборівського р-ну 99,
 143, 318, 334, 506, 630, 640, 820,
 841, 960, 980, 982

- Тустоголовські, хутори (Зборівщина) 143, 318
Тучак Юрій 610
Тучапський Константин 760
Тучапський Михайло 744
Тучапський Степан 579
Тучинська Анна 194
Тушинська Франка 586
Тхір Дмитро 280
Тхоровський Войтко 75, 76
Тюрпіт Анастасія 738
Тютюнник Юрко, ген.-хор. армії УНР 500
«Тютюнник», повст. з Вишнівецького р-ну 213, 247
Тягнибіда Ілько 753
- У**
Увисла, с. Гусятинського р-ну 248, 249
УГВР 926, 931, 934, 937, 940, 943, 946, 949, 952, 955, 958, 1048
Угнів, м. Сокальського р-ну Львівської обл. 492
Угорськ, с. Шумського р-ну 344, 359, 1045
Угорщина 554, 570
Уданович, істребок 660
Ужевін, упов. 557, 559, 568, 676
Узаревич Василяна 875
Узаревич Марія 914
Узаревич Семен 464, 875
Укоп'як Семен 973
Україна 7, 19, 55, 58, 65, 66, 80, 90, 91, 93-95, 161, 162, 163, 166, 187, 247, 263, 265, 274, 307, 313, 319, 354, 366, 367, 379, 397, 419, 422, 423, 426, 427, 447, 452, 453, 467, 468, 469, 483, 489, 491, 497-500, 533, 534, 537, 538, 542, 569, 582, 587, 588, 600, 639, 641, 686, 688, 689, 691, 724, 728, 731-733, 737, 758, 768, 772, 799, 812, 816, 819-821, 840, 855, 856, 887, 922, 923, 926, 931, 932, 934, 937, 940, 943, 946-949, 952, 955, 956, 958-960, 965, 991, 994, 996, 997, 1009, 1050, 1053
Україна, Західна 133, 145, 214, 247, 263, 489, 506, 528, 600, 601, 671, 687, 690, 696, 707, 732, 763, 772, 773, 820, 947, 948
Україна, Східна 19, 106, 138, 166, 213, 263, 268, 310, 375, 508, 582, 600, 727, 737, 822, 867, 954, 991
Українець Анна 682
Українець Микола 682
Українська (Самостійна) Держава. *Див.* УССД
Українська, еміграція 110, 599, 772, 947, 982
Українська, міліція 569, 920, 922
Українська, поліція 478, 980
Українське, населення (народні маси). *Див.* Українці
Український, народ. *Див.* Українці
Українські, землі. *Див.* Україна
Українці 75, 77, 78, 82, 83, 95, 99, 131, 138, 162, 163, 165, 200, 210, 213, 238, 265, 274, 286, 307, 333, 352, 366, 367, 390, 412, 415, 468, 489, 492, 497-500, 506, 521, 525, 528, 534, 542, 552, 570, 596, 600, 601, 654, 659, 668, 681-683, 691, 732, 733, 762, 763, 773, 776, 794, 796, 813, 816, 818, 819, 821, 853, 866, 885, 925, 926, 928, 931, 934, 937, 938, 940, 943, 945, 946, 948, 951, 952, 955, 958, 959, 990, 994, 1009, 1015, 1047, 1048, 1052-1054
Українці, західні 256, 257, 437, 481, 500, 524, 526, 532, 556, 616, 642, 760, 1049, 1050
Українці, східні 9, 16, 54-56, 80, 90, 114, 117, 128, 158, 168, 169, 176, 182, 197, 198, 213, 222, 256, 269, 277, 285, 299, 320, 324, 375, 377, 382, 396, 415, 486, 488, 489, 502, 525, 528, 539, 585, 587, 592, 599, 606, 638, 658, 660, 666, 738, 745, 746, 748, 755, 768, 769, 773, 867, 889, 905, 954, 975, 1024, 1049, 1050
Уланов Микола Олексійович, нарсуddя 968, 969
Улянницький Роман Т. 1027
Улянницький Т. 1027
Умань, м. Черкаської обл. 59
Умрин Анна 470
Уніч Марія 527
Уніят Андрій, з с. Дубівці 270, 289
Уніят Василь 845
Уніят Степанія Степанівна 528

Уоллес, Генрі (Henry Agard Wallace) 365
 УПА 9, 38, 64, 77, 94, 155, 210, 307,
 308, 333, 363, 364, 426, 446, 493,
 494, 499, 569, 584, 588, 589, 601,
 671, 687, 753, 798, 838, 867, 880,
 886, 887, 909, 926, 931, 934, 937,
 940, 943, 946, 949, 952, 955, 958,
 1013
 УПА, ВПЖ 687
 Урал, г. (Росія) 797
 Урбан Марія 40
 Урбанський Іван 981
 Уритва, хут. с. Олесине Козівського
 р-ну 494
 Урічний, упов. 560
 Урмань, с. Бережанського р-ну 20,
 22, 24, 28-30, 50, 479, 491,
 581, 741, 760
 УРСР 85, 86, 93, 95, 120, 138, 265,
 366, 468, 539, 595, 646, 654, 732,
 817, 944, 959, 1011, 1015, 1016,
 1048, 1052, 1053, 1059
 Усар Карпо 403
 Усик Мітька 685
 Усідач, упов. 256
 Усік Ганя 778
 Усков, полк. 90
 Усова А. І. 87
 Успенський, о/у ОББ (Пробіжнянсь-
 кий р-н) 258
 Успенський, упов. (Великодедерка-
 льський р-н) 236
 УССД 367, 403, 413, 417, 497, 638,
 655, 659, 672, 684, 686, 690, 732,
 762, 781, 784, 807, 818-821, 857,
 874, 907, 924, 927, 932, 935, 938,
 941, 944, 947, 950, 953, 956, 959,
 1007, 1054
 УССР. *Див.* УРСР
 Устечко, с. Кременецького р-ну 127,
 158, 191, 241, 245, 271, 363, 425,
 426, 815, 885
 Устини, хут. с. Крижі Кременецького
 р-ну 208, 244
 Устюков, о/у 344, 358
 УЧХ 597
 Ушакова Марія 802
 Уштиян Вас. 707

Ф
 Ф. І., з с. Клебанівка 773

Фадєєв, май., нач. РО МГБ 31, 61, 65
 Фадєєв, ст. л-т, зав. фінвід. 475, 737
 Фаєр Володимир 868
 Файферова, з с. Конюхи 838
 Фаланда Мойсей 563
 Фалендиш Кость 237
 Фалінський Михайло Андрійович 515
 Фалінський, з с. Городище 836
 Фандалюк Ганна 880
 Фандалюк Мотря 560
 Фанделюк Михайло 787
 Фанфадінов, упов. 365, 378, 380, 608,
 611, 697, 826
 Фаралядик Іван 292
 Фаренс, емведист 889
 Фарима Іван, з с. Мишковичі 162
 Фарина Іван, з с. Велика Лука 416
 Фарина Марія, з с. Хоростець 712, 716
 Фаріон Михайло 39
 Фармега Іван 80
 Фарьон [Фаріон] Федь 75
 Фарьон [Фаріон] Йосиф 75
 Фатаєв, нач. КПЗ 586
 Фатов, дир. банку 540, 547
 Фащівка, с. Підволочиського р-ну
 419, 459
 Фаюк Михайло 715
 Феактістов (Феоктістов), упов. 198, 278
 Федак Андрій 767
 Федак Дмитро 967
 Федак Ярослава 905
 Федечко Теодозія 16
 Федечко Теодор 16
 Федик Володимира («Галина») 580,
 596, 597
 Федик Емілія Василівна 973
 Федик М. 706
 Федик Марія, з с. Забойки 980
 Федик Марія, з с. Мишковичі 384
 Федик Михайло 616
 Федик Петро 111, 112
 Федик Степан 978
 Федик Юрко 979
 Феदिшин Дмитро 578
 Федишин Іван, з с. Рекшин 13
 Федишин Іван, з с. Сороцько 261
 Федів Іван 589
 «Федір», запальник 1021
 Федірко Роман 436
 «Федко», провокатор. *Див.* Романи-
 шин Іван

Федор Евгения 40
Федоренко Василь, уч. РО МВД 371,
549, 646, 652, 774, 888
Федоренко Олексій, дир. школи 894
Федоренко, пр. райвоенкомату 182
Федорів Григорій 751
Федорів Мартин 482
Федорків Василь 73, 74
Федоров Іван К. 265
Федоровський Василь 827
Федорук Григорій 344
Федорчак Тарас 59, 472
Федорченко, о/у РО МВД 15, 34-36,
56, 734
Федорчук Устя 673
Федосин Марія 28
Федотов, комс. (Чортківський р-н) 88
Федотов, упов. (Лановецький р-н)
562, 668, 871
Федчишин Василь Григорович 315
Федчишин Григорій, з с. Гологоча
485, 588
Федчишин М. 83
Федчишин Марія 1004
Федчишин Михайло 82
Федчишин Настя 906
Федюк Василь 961
Федьківці, с. Збаразького р-ну 677,
942
Фейцарук Петро 339
Фелемоненко, комсомолец 198, 199
Фелененко, агроном 300
Фелькенштайн, поселення. *Див.* Ново-
сілка, с. Підгаєцького р-ну
Фененко, упов. 400
Фенцер Теодор 743
Феоктістов Василь, упов., (Микулине-
цький р-н) 502, 618, 619, 830
Ференц Степан 984
Фецак Михайло 751
Фецак, з с. Старе Місто 751
Фецан Богдан 34
Фецан Ольга 34
Фещук Василь 915
Фещук, упов. 538, 858
Фик Микола 477
Филима Михайло Андрійович, гол.
РВК 114, 329, 504, 620, 621,
708, 835
Филима Надія 624
Филима Онуфрій 175
Филима Петро 515
Филима, син гол. РВК 504
Филима, упов. (дочка гол. РВК) 833
Финенко, прокурор 149
Финка Юстина 896
Фіголь Іван 700
Фіголь Павло 78
Фігурка Осип 760
Фігурок, упов. 165
Фік Василь Кіндратович 554
Фік Кіндрат 554
Філик Володимир 874
Філик Роман 874
Філімінов Йосиф 253
Філіпенко, упов. 90
Філіпов, кап. 344
Філіпчук Павло 145
Філіпюк Борис 148
Філітюк Домка 913
Філюк Петро 788
Філь Кіндрат 322
Філь Микола 990
Філь Михайло 742, 906
Фільдонов, п/полк. 406
Фільчаков, упов. 226, 559, 662, 780,
790
Фінаєв, нач. ІБ 278-280, 315, 326,
327, 415, 503, 512, 618
Фіней Андрій 593
Фіней Настя 747
Фіней Степанія 747
Фіненко, о/у РО МГБ 333
Фірман Григорій 708
Фірман Олекса 250
Фірман Онуфрій 623
Фірманчук Василь 753
Фірманюк Євген 258
Фірманюк Марія 259
Фітенко Антон 912
Фіш Петро 40
Фіялка Василь, з с. Драгоманівка
331, 624
Фіялка Дмитро 175
Фіялка Петро 978
Фіялко Зіновій 393
Фіялковський Петро 17
Фіялковський, упов. 527
Флейтута Степан 859
Флис Степан 331
Флисак Йосип 902
Флист Семен 385

Флінта Г. І. 764
Флінта Микола 859
Фльорис Клим, упов., секр. РК
КП(б)У 198, 280, 352, 381, 498,
617, 829
Фомічов, о/у РО МВД 174, 440, 505
Фордуга Марія 11, 23
Форен, упов. 7, 11
Форманчук, лікар 586
Форостій Михайло 722
Фостаковська Анна 1003
Фостатий Микола 172
Фостик Григорій 1006
Фостик Матвій 1007
Фостик Микола Матвійович 1007
Фостик Ярослав 850
Фотюк Данило 917
Фочук Василь 980
Франкевич, упов. 269, 391, 631
Франків Анна 972
Франків Магда 511
Франко Іван Якович 690, 764
Франковський Михайло, з с. Ігро-
виця 393
Франковський Михайло, з с. Козівка
323
Франція 71, 137, 164, 261, 289, 471,
503, 763, 774, 818, 966, 993
Французи 333, 597
Французький, народ. *Див.* Французи
Франчук Аріон 232
Франчук Іван 716
Франчук Петро 232
Фрис Ірина 767
Фрис Михайло 767
Фролов, упов. 876
Фронтон, кап., упов. 223, 226, 414,
810
Фрукс, суддя 778
Фук Андрій 193
Фукалов, упов. 199
Фулавка Василь 490
Фумилко, з с. Вертелка 985
Фундела Іван 587
Фунтеров, емґебіст 213
Фурдела Софія 480
Фурлета, упов. 649
Фурман Анна 921
Фурман Василина 921
Фурман Дем'ян 921
Фурман Марія 921

Фурман Метифор (Митифор), з с.
Люлинці 167, 217
Фурман Сава 186, 218
Фурман Сергій, з с. Люлинці 186,
217, 218
Фурман, з с. Шпиколоси 680
Фурса, пр. РВК 310
Фуртак Павло 966
Фух Андрій 236
Фучак Іван 973

Х

Хабза Степанія 508
Хабінець Іван 252
Хаблюк Борис, з с. Синівці 221, 403,
567, 683
Хаблюк Володимир 221
Хаблюк Гнат, з с. Синівці 187, 220,
222, 359
Хаблюк Дмитро 221
Хаблюк Марія 221
Хаблюк Михайло 221
Хаблюк Роман («Гопак») 307
Хабурська Текля 583
Хавро Марія 992
Халип І. 297
Халупник Данило 255
Хам Іван 396
Хам Микола 456
Хамлай Михайло 650
Хамлайка, з с. Лисичинці 374
Хамрай Василь, з с. Цецова 629, 983
Хамрай Галина Василівна 983
Хамрай Петро 628
Хамула Антон 346
Хамуляк Микола 964
Ханас Софія 722
Ханасик Богдан, з с. Великий Ходачків
442, 710, 835
Ханенко Ів. 602
Харистівський Іван 85
Харитонов, пр. прокуратури 755
Харишин Михайло 743
Харкава Ірина 318
Харосон Ярослав 1040
Харцизьк, м. Донецької обл. 1048
Харченко, 1-ий секр. РК КП(б)У
177, 202, 301, 366, 450, 500, 601,
693, 852, 981
Харченко, дир. МТС 993
Харчишин Володимир 675

- Харчишин Гріша 808
Хатки Лучанські, с. *Див.* Хатки, с. Тернопільського р-ну
Хатки, с. Тербовлянського пов. *Див.* Надрічне, с. Тербовлянського р-ну
Хатки, с. Тернопільського р-ну 416, 706
Хатки, хут. с. Медин Підволочиського р-ну 650
Хашцевський Пилип 385
Хвалиболівці (?), с. Гуляйпільського р-ну 687
Хватов, упов., дир. банку 897, 906
Хвесюк Ярослав 344
«Хвиля», підп. *Див.* Гуменюк Степан
Херелічка Теодозія, з с. Веселівка 830, 831
Хибцов Олег 797
Хижий В. М., судовиконавець 332, 979
Хижняк, секр. РК КП(б)У 306, 464, 564, 565, 812, 927
Хижняк, уч. РО МВД 973, 974, 976
Химієнко, упов., гол. райспоживспілки 773
Химка Дмитро 742
Химчук Михайло, з с. Кудинівці 713, 983
Хитренко, упов. 564
Хитрий Василь 416
Хитрий Данило 707, 708
Хитрий Михайло 708
«Хитрий», зв. *Див.* Королишин Ярослав
«Хитрий», повст. з Великоглибочецького р-ну 730
«Хитрий», повст. з Заложцівського р-ну 855
Хичій Анна 478
Хичій Григорій 478
Хичій Петро 577
Хільчук Ольга 783
Хільчук Петро 803
Хімієнко, гол. райбази 998
Хіровський Михайло 350
Хлебов, о/у РО МГБ (Великоглибочецький р-н) 180, 181, 289, 303, 337, 394, 526, 527, 632, 721, 986
Хлебов, упов. (Лановецький р-н) 813
Хлебов, нач. міліції (Шумський р-н) 322
Хлистун Кость 1002
Хлистун Маркіян 864
Хлібков, упов. (Кременецький р-н) 561
Хлібков, уч. міліції (Великодедеркальський р-н) 915
Хлібович Данило 995
Хлопась Михайло 733
Хлопівка, с. Гусятинського р-ну 249
Хлопін, упов. 662, 781, 800, 881
«Хмара», б-к з Великоглибочецького р-ну 142
«Хмара», б-к з Кременецького р-ну 794, 813, 798, 878
«Хмара», б-к СБ. *Див.* Яцик Василь
«Хмара», др. *Див.* Чабан Іван
«Хмара», повст. з Почаївського р-ну 422
Хмеліська, с. Підволочиського р-ну 119, 540, 775, 1010
Хмеліський, ліс (Скалатщина) 771
Хмелі, хут. с. Гаї Кременецького р-ну 1024
Хмель Андрій П., з с. Гаї 910, 1026
Хмель Анна 874
Хмель Люська 1018
Хмель Марія 874
Хмель Семен, з с. Крижі 666, 1024
Хмельницька, обл. 102, 145, 151, 161, 272, 294, 554, 583, 643, 692, 816, 857, 1056
Хмельницький Богдан, гетьман 163
Хмельовський Іван Дмитрович 180
Хмільцький Іван 1040
Хободюк Лука 222
Хованська Степанія 513
Ховра Михайло 418
Ховра Теодор 433
Ходаковський Іван 826
Ходань, з с. Застав'є 437
Ходачків Великий, с. *Див.* Великий Ходачків, с. Козівського р-ну
Ходачок Олекса 766
Ходачок, повст. 292
Ходоровський Василь 1003
Холод Василь 907
Холода Василь 908
«Холоднярці», вд. 64
Холодяк Василь 718
Холодяк, упов. 824
Хома Андрій («Ярко») 534, 535, 835
Хома Віра 319

Хома Зеновія 175
 Хома Іван Петрович 517
 Хома Іван, з с. Пліснiani 445
 Хома Іван, з с. Таурів 385, 836
 Хома Микола 445
 Хома Михайло 707
 Хома Олексій 288
 Хома Онуфрій 979
 Хома Роман 978
 Хома Степан 439
 Хома Степан М. 328
 Хома Текля 317
 Хомань Володимир 965
 Хоменко, агроном 454, 644, 648, 657, 857, 863
 Хомета Михайло 90
 Хоми, с. Зборівського пов. (Великоглибочоцького р-ну). *Див.* Хомівка, с. Зборівського р-ну
 Хоми, хут. с. Ігровиця Тернопільського р-ну 448
 Хомик Василь 180
 Хомик Володимир 893
 Хомик Іван 978
 Хомик Павло, з с. Шельпаки 546, 551, 935
 Хомин Василь 22
 Хомин Петро 572
 Хомишин Володимира 255
 Хомишин Михайло 624
 Хомівка, с. Зборівського р-ну 182, 337, 527, 528, 633, 695, 722, 723, 845, 987
 Хомій Корнило 307
 Хоміцький Антон, заст. гол. РВК 310
 Хоміцький Василь, з с. Дубівці 181, 722
 Хоміцький Григорій 180
 Хоміцький, упов. 507
 Хомічов, о/у, л-т РО МВД 99, 112, 282, 332
 Хомка Іван 828
 Хомка Петро 828
 Хом'як Анна 616
 Хом'як І. 120
 Хом'як Казимир 853
 Хом'як П., секр. комс. 209, 245
 Хом'як Текля 829
 Хом'як, переселенець 903
 Хоптовий Дмитро 907
 Хоптовий Степан 907
 Хоптяк Олекса Осипович 989
 Хоптяк Петро 696
 Хоптяк Степан 303
 Хоптянка, с. Підволочиського р-ну 1005
 Хорват Василь 987
 Хоробрів, с. Козівського р-ну 178, 366, 418, 433, 443, 444, 629, 715, 941
 Хоростець, с. Козівського р-ну 115, 165, 317, 389, 417, 444, 522, 630, 712, 715, 716, 726, 840, 841, 990
 Хоростків, м. Гусятинського р-ну 248, 250, 251, 259
 Хоростківський Михайло 253
 Хороший Максим 335
 Хорсун, полк. УМГБ 1000, 1001, 1028
 Хосольська, секр. суду 831
 Хотівка, с. Кременецького р-ну 103, 130, 156, 190, 229, 661, 667, 680, 779, 786, 806, 1018, 1025, 1027, 1045, 1049
 Хотовиця, с. Кременецького р-ну 885
 Храбузна, с. Зборівського р-ну 445, 522, 716
 Храплива Марія 124
 Храпливий Михайло 340
 Храпун Микола, з с. Цицори 428, 933
 Хребет Осип 377
 Хребтяк Євген 753
 Хренівський Василь 386
 Хрепун Марія 716
 Хрестенко, упов. (Лановецький р-н) 462
 Хринівська Анна 708
 Хринівський, з с. Дмухівці 708
 Хринівський, запільник 332
 Хрипівський Василь 974
 Христинич Теофіль 625, 626
 Христко Йосип 517
 Христонько, упов. (Великоборківський р-н) 697, 698
 Христюк, упов. 102, 152
 Хрищевська Якилина 345
 Хрищевський Гриць 345
 Хробко Степан Михайлович 969
 Хруняк Петро 293
 Хруняк, з с. Новий Роговець 293
 Хрущ Григорій Дем. 770
 Хрущ Катерина 770
 Хрущ Марія 1036
 Хрущ Павло 107
 Хрущ Степан 1003
 «Хрущ». *Див.* Павлович Василь

- Хрущов Микита Сергійович 554,
682, 728, 769, 823, 858, 947
Худа Павло 67
Худзюк, з с. Крутнів 559, 676
Худий Северин 891
Худиківці, с. Борщівського р-ну 1055
Худій Антон 304
Худік Михайло, пр. РК КП(б)У 419
Худоляев, л-т міліції 1033
Худяков, упов. 271, 400, 402
Хутік Михайло, пр. РК КП(б)У 140,
924
Хутко, з с. Великий Ходачків 517
- Ц**
- Цап Д., з с. Ст. Олексинець 191, 240
Цап Ліда 980
Цапенко, емведист 116
Царик, з с. Яцівці 658
Царик, упов. 441, 531
Царук Віра 662
Царук Ганна 676
Царук Лукіян 662
Цверлінг, упов. 661, 680, 779
Цвик Михайло 10
Цвігун Анна 902
Цвікла Іван 849
Цв'ях Орест 951
Цв'ях Юлія 180
Цебенко, упов. 720
Цеберський Іван, нач. ст. ІБ, мілі-
ціонер 815, 880
Цебринський Василь 646
Цебринський Данило 544
Цебринський, з с. Стрїївка 293
Цебринський, з с. Чернихівці 1033
Цебрів, с. Зборівського р-ну 117,
202
Цебрівська (Цебровська) Євгенія, з
с. Яструбове 94, 114
Цебрівська Анна 114
Цебрівська Катерина 114
Цебрій Фросина 778
Цегельна Марія 455
Цегульський, о/у РО МГБ 113, 174,
200, 281, 282, 284, 369, 385, 432,
441, 442, 516, 621, 636, 711, 976,
977
Цезарька (Цезорівка), хут. с. Прошо-
ва Тернопільського р-ну 299, 510
Цембровська Ольга 159
Цембровський Василь 697
Ценів, с. Козівського р-ну 43, 58, 64,
71, 489, 574, 575, 586, 594, 736,
761
Центральна Рада 94
Цеплінський Іван 24
Цепляк Йосип 511, 702
Церковний, уч. міліції 1018
Цесьлюк Каролька 184
Цеценівка, с. Шумського р-ну 148, 236
Цецівка, с. Зборівського р-ну 99,
445, 522, 841
Цецівка, хут. с. Заруддя Зборівсь-
кого р-ну 839
Цецова, с. Зборівського пов. *Див.*
Калинівка, с. Зборівського р-ну
Циба Варвара 553
Цибринська Анна 290
Цибринський Володимир 645
Цибульська Ольга 750
Цибульський Іван 487
Цибульський Степан 109
Цибульський Федір 408
Цибух, зав. райВНО 689, 818
Циган Анастасія 848
Циган Антон 849
Циган Тома 517
Циганов Михайло, о/у, л-т, мл. л-т РО
МГБ (Лановецький р-н) 186,
187, 217-222, 307, 345, 402, 403,
563, 669-672, 683, 776, 789, 795,
879, 1028
Циганов, емведист (Зборівський р-н)
390
Циганов, о/у, л-т РО МГБ (Зборів-
ський р-н) 517
Циганюк Андрій 1024
Циганюк Марія 414
Циганюк Олексій 1024
Циганюк Павло 409
Цигрик, упов. 93, 266, 501, 502
Цилінський Стах 978
Цимбал Марія 74
Цимбал Михайло 74
Цимбал, упов. 250
Цимбаліста Марія 503
Цимбалістий Антон 97
Цимбалістий Василь 545
Цимбалістий Петро, упов. 439
Цимбалістий, упов. 368
Цимбалюк Ілько 127, 151

Ципій Михайло Микитович («Андрій») 1057

Ципляк Маріян 700

Циприк Михайло 442

Ципріян Луцина 221

Цицальська Анна 221

Цицальський Володимир 684

Цицори, с. Козівського р-ну 115, 135, 176, 388, 389, 428, 434, 435, 714, 716, 831, 932, 991

Ціжевська Марія 751

«Цікавий», підп. 784

Цілінський Михайло 725

Ціп Михайло, з с. Ладичин 972

Ціс Михайло Григорович, з с. Дворіччя 831

Цісарук Демко 295

Цісарук Максим 295

Цісарук Степан 169, 236

Цісецький Василь 185

Цісик Євген 715

Ціхович Юліян, з с. Чистилів 528, 722

Ціхонський, з с. Красносільці 460

Ціхоцька Степанія 583

Цох, дир. МТС 477

Цукас, упов. 271

Цукула Іван 379

Цуп Осип («Бурій») 729

Цуп Павло 286

Цупер Іван («Листок») 422

Цупок, з с. Великі Чорнокінці 255

Цупрак Михайло 118

Цуприлка Михайло 986

Цуркан, емведист. Див. Цурканов, о/у РО МВД

Цурканов, о/у РО МВД 301, 318, 519

Цюник Євген 970

Цюник Микола 118

Цюник Текля, з с. Дубівці 181, 525, 527

Цюренька Михайло 578

Цюрик Василь 578

Цюх Ніна Синихонівна 671

Цюх Синихон 671

Цюшко Іван 795, 796

Цяцяк Іван 38

Цьонь М., з с. Вел. Горянка 191, 242

Ч

ЧА 7, 11, 12, 32, 34, 40, 41, 64, 65, 70, 71, 77, 97, 111, 123, 138, 176, 182, 210, 280, 309, 311, 323, 338, 362, 423, 424, 441, 463, 490, 496, 502, 510, 533, 535, 536, 554, 556, 598, 599, 607, 640, 641, 649, 659, 686, 698, 703, 737-739, 749, 755, 761, 781, 790, 798, 816, 828, 829, 831, 866, 870, 873, 886, 920, 974, 980, 995, 1009, 1010, 1016, 1030, 1031, 1049

Чабай Антон 187

Чабай Василь 221

Чабай Василь (інший) 221

Чабай Олена 221

Чабай Пилип 221

Чабай Хаврона 222

Чабан Антон 220

Чабан Дмитро, нач. ІБ 479, 488

Чабан Іван («Хмара») 63, 64

Чабан Михайло 449

Чабан Михайло Іванович 528

Чабан Олекса 723

Чабарівка, с. Гусятинського р-ну 91

Чагарі, ліс біля с. Курники 612, 639

Чагарі, хут. с. Біла Тернопільського р-ну 723

Чагарі, хут. с. Курники Тернопільського р-ну 277

Чагарі, хут. Тернопільської м/ради 324

Чагарі-Збаразькі, с. Збаразького р-ну 120, 273, 304, 319, 339, 371, 398, 419, 538, 541, 542, 545, 549, 642, 643, 647, 652, 763, 767, 769, 774, 857, 858, 863, 888, 890, 946, 1031, 1035, 1038

Чайка Атаназій 117

Чайка Дмитро 449

Чайка Михайло 108

Чайкін Іван 906, 907

Чайковська Марія 629

Чайковський Микола 714, 716

Чайковський Михайло 637

Чайковський Теодор 818

Чайковський, з с. Ладичин 966

Чайчинецький, ліс (Лановеччина) 663

Чайчинці, с. Лановецького р-ну 128, 158, 159, 425, 663, 810

«Чалий», повст. 759

Чапківський, упов. 770, 862

Чаплінський, з с. Байківці 697

Чаплюк Володимир 1041

Чаплик Юлька 237
Чвалюк Михайло 523
Чверті, прис. , с. Нараїв Бережанського р-ну 9, 13, 24, 26, 27, 740
Чекалюк Іван 239
Челядін, зав. фінвідділу 80
Чемеринський Михайло 377
Чемерис Володимир 1031
Чемеровецький, р-н Хмельницької обл. 1056
Ченцов, емведист 303
Ченьшовий, упов. 844
Чепіков Й. С., зав. райфінвід. (Новосільський р-н) 765, 768
Чепіков, зав. райфінвід. (Бережанський р-н) 7, 54
Чепіль Анна 890
Чепіль Григорій 123, 124
Чепіль Ксеня 890
Чепіль Пилип 185
Чепіль Семен 841, 842
Чепіль Теодор 340
Червінь, ліс (Бережанщина) 744, 757
Червона Армія. *Див.* ЧА
Червона, хут. Горинської с/ради Кременецького р-ну 159, 192, 238, 239, 912, 1019
Червона, хут. с. Малий Кунинець Збаразького р-ну 128
Червоноармійськ, м. Ровенської обл. *Див.* Радивилів, м. Рівенської обл.
Червоноармійський, р-н Ровенської обл. *Див.* Радивилівський р-н Рівенської обл.
Червоноармійці. *Див.* ЧА
Червоняк Г. Ф. 87
Черевата Параскевія 972
Череватий Степан 669
Черевка Іван 751
Черевка Ярослав 487
Черевко Бронислава 750
Черевко Степан 588
Чередник, уч. міліціонер 1027
Черемшинська Олена 31, 32
Черемшинська Степанія 32
Черепок Михайло 697
Черечеча, секр. РК ЛКСМУ 471
Черкас Павло 547
Черкас Софія 547
Черкаси, м. 279
Черкес Теодор 897
Чернелів Мазовецький, с. Тернопільського пов. *Див.* Жукове, с. Тернопільського р-ну
Чернелів-Руський, с. Тернопільського р-ну 170, 298, 314, 438, 511, 530, 607, 608, 612, 614, 615, 633, 700-702, 728, 938, 942, 948, 965
Чернець Іван 82
Чернецька Катерина 706
Чернецький Андрій 508
Чернецький Кость 987
Чернецький, упов. 781, 872
Чернешов [Чернишов], кап. (Кременецький р-н) 414
Черник Андрій 621
Черник Евстахій Ількович, уч. міліції 709, 850, 959, 980
Чернилівка, с. Підволочиського р-ну 889
Чернихів, с. Зборівського р-ну 96, 118, 180, 270, 289, 336, 356, 449, 527, 528, 632, 633, 638, 722, 845, 855, 951, 954, 957
Чернихівський Михайло 722
Чернихівці, с. Збаразького р-ну 121, 122, 124, 184, 204, 290, 291, 338, 398, 459, 460, 541-544, 549, 550, 642, 645-647, 653, 657, 700, 889, 890, 926, 930, 936, 946, 1033, 1040, 1042
Черниховецькі, ліси (Збаражчина) 291
Черниця Ярослав 862
Черницький М. С. 87
Черниш Павло 204
Черниш, упов. 498, 529
Чернишевський, уч. РО МВД 213
Чернігівщина 705
Черній Ганна Іванівна («Люся») 1029, 1030, 1043
Черній Іван 1028, 1029
Черній Михайло Тарасович 402
Черній Мотря 1028
Черній Яким 880
Черніцький Стах 980
Чернішов [Чернишов], упов. (Великоборківський р-н) 379, 415, 437
Чернона, хут. с. Горинка Кременецького р-ну 1048
«Чернця», вд. 362

Чернявська Марія, з с. Великі Гаї 281, 381, 513
Чернявська Ольга 281
Чернявська, з с. Великі Гаї 111, 381
Чернявський Володимир 860
Черняк Василь, з с. Заруддя 890
Черняк Василь, з с. Снігурівка 128, 158
Черняк Горпина 222
Черняк Данило 668
Черняк Іван, з с. Синівці 187, 220, 221, 684
Черняк Люба 221
Черняк Наталка Юстинівна 683
Черняк Павло 403
Черняк Степан 676
Черняк Тетяна 221
Черняк, уч. РО МВД 709
Черньов, упов., пр. ССТ 379
Черць Кость 583
Чеснівський Раковець, с. Збаразького р-ну 297, 426
Чесніков (Чесников), упов. 660, 666, 679
Чесньов, гол. кооперативи 429
Чех Анастасія, з хут. Корчунок 478, 742
Чех Василь 80
Чех Марія 742
Чех, упов., секр. РК ЛКСМУ 651, 655
Чеховиця, хут. с. Савчиці Кременецького р-ну 362, 1023
Чехословащина 570, 868
Чечіль Марія 30
Чечота В. 342
Чечота Євген 398
Чечота Микола 398
Чечота Ольга Миколаївна 398
Чечота Павло 772
Чечук Іван, з хут. Корчунок 20, 478
Чибрис Анна 591
Чибрис Євдокія 483
Чигирин, з с. Деренівка 82
Чиж Анна 973
Чиж Семен 418
Чиж Теодор 841
Чижик, упов., л-т военкомату 660, 664, 665, 678
Чикало Данило, з с. Смиківці 276
Чикало Данило, з с. Стегниківці 378
Чикало Іван 324
Чикало Микола 826
Чикета Іван, о. 997
Чимрис Іван 589
Чириба Іван 652
Чирський Петро 540
Чистилів, с. Тернопільського р-ну 181, 202, 203, 288, 289, 303, 336, 393, 449, 528, 721-723, 844, 985
Чистопади, с. Зборівського р-ну 446, 447, 525, 639, 719, 962
Чичота Марія 999
Чілікін, секр. комс. орг. 86
Чічлінський, уч. РО МВД 294
Чмирова (Чмірова), 3-ій секр. РК КП(б)У 90, 1007
Чобик Анна 221
Чобіт Анна 187
Чоботарський, упов. 117, 270, 319, 336, 393, 448, 722, 951
Човганщина (Чолганщина), хут. с. Чернелів-Руський Тернопільського р-ну 170, 298, 438, 614, 965
Чоклов, упов. 357, 373
Чолій Григорій 113
Чоловський Антон 984
Чоловський, з с. Нараїв 10
Чопик Іван 117
Чопик Онуфрій 39
Чопик, з с. Обаринці 985
Чопко Іван 830, 971
Чоповський Дмитро 785
Чоповський Іван 793
Чоповський Мойсей 785
Чоловський Петро 785
Чорна Анна, з с. Манаїв 106
Чорна Анна, з с. Прошова 171
Чорна Євдокія 353
Чорна Марія Михайлівна 107
Чорний Августин 767
Чорний Андрій 896
Чорний Василь, з с. Лозівка 863, 957
Чорний Василь, з с. Рекшин 54
Чорний Дмитро 621
Чорний Євген 171
Чорний Євгенія 391
Чорний Іван, з с. Застав'є 699
Чорний Іван, з с. Товсте 899
Чорний Йосип 706
Чорний Капріан 632
«Чорний Крук», провокатор 584, 585

Чорний Ліс, с. Збаразького р-ну 101, 121, 183, 184, 291, 339, 645
 Чорний Михайло, з с. Городниця 107
 Чорний Михайло, з с. Прошова 615
 Чорний Олекса 760
 Чорний Олександр (Сенько), нач. ІБ 217, 567, 670
 Чорний Пилип 107
 Чорний Степан, з с. Прошова 171, 613, 825
 Чорний Теодор 523
 Чорний Теодор Максимович 552
 Чорний, емведист 523
 Чорний, з с. Байківці 379, 438
 Чорний, ліс (Збаражчина) 121
 Чорний, май. УМГБ 1020, 1044
 Чорний, уч. міліції 1041
 «Чорний», б-к. *Див.* Генсіцький Дмитро
 Чорній Богдан 387
 Чорній Йосип 290
 Чорній Марія 257
 Чорній Микита 290
 Чорній Михайло 290
 Чорній Павло 980
 Чорній Ярина 290
 Чорній Ярослава Микитівна 290, 337
 Чорній Ярослава Пилипівна 290
 Чорній, інсп. держстраху 858
 Чорнобаєв Іван Антонович, упов. 967
 Чорнобаєв, упов. 368, 381, 970
 Чорнобай Олена 780
 Чорнобай Федір, з с. Кудинівці 388, 443
 Чорнобай, з с. Будки 801
 «Чорнобривий», повст. *Див.* Трохимчук («Чорнобривий»)
 Чорновус Іван 64
 «Чорного», сотня 753
 Чорногодз Матвій 260
 Чорнокінецька Воля, с. Чортківського р-ну 254-256
 Чорнокінці Великі, с. *Див.* Великі Чорнокінці, с. Чортківського р-ну
 Чорнокінці Малі, с. *Див.* Малі Чорнокінці, с. Чортківського р-ну
 Черномаз Іван, з с. Смиківці 611, 827
 Черномаз Карпо 610
 Черномаз Катерина 336
 Черномаз Петро 615
 Черномаз Степан, з с. Стегниківці 610
 Черномаз Степан, з с. Чистилів 303
 Черномаз Степанія, з с. Байківці 703
 Черномаз Степанія, з с. Ступки 699
 Черномаз Теренько 612
 Черномаз Ярослав 430
 Черноморець, упов. 166
 «Черноморець». *Див.* Шмиглик Іван
 «Черноморець», підп. *Див.* Турчин Ярослав
 Чернопиский (Чернописький) Микола, з с. Лавриківці 523, 716
 Чернопиский Григорій Іванович 370
 Чернопиский Іван 370
 Чернопиский Іван Пилипович 838
 Чернопиский Михайло 715
 Чернопиский Михайло Григорович 715
 Чернопиский Теодор 716
 Чернопиский, з с. Зруддя 317
 Чорнорай, дир. райпромкомб. 779
 «Чорнота», б-к з Великоглибочецького р-ну 142
 «Чорнота», зі Зборівського р-ну 333, 714
 «Чорнота», підпільниця 22
 «Чорнота», повст. з Гримайлівського р-ну 553
 Чорнушка Наталія 715
 Чорнявський, з с. Золотники 34
 Чорняк Микола 766
 Чорньов, уч. РО МВД 164
 Чортків, м. Тернопільської обл. 34, 86, 254, 825, 964
 Чортківський, р-н Тернопільської обл. 927, 1056
 Чортківщина 101, 144
 Чортоломний Олекса 751
 Чортория, с. Тернопільського пов. *Див.* Миролюбівка, с. Тернопільського р-ну
 Чотиригодини Михайло 528
 Чуб Катерина 621
 Чуб Розалія 907
 Чубай Степан, з Синівці 187, 220
 Чубатий Кузьма 430
 Чубатий Стапан 430
 «Чубатий», б-к з Кременецького р-ну 211, 246
 «Чубатий», др. з Почаївського р-ну 816

Чубенко, упов. 900
Чубиш Василь 970
Чубко Євгенія 170
Чубко Іван Демкович 608, 615
Чубко Лев 170
Чубко Марія 170
Чубко Михайло 170
Чубко, упов., зам. райземвід. 613
«Чубко», б-к СБ. Див. Шушкевич Михайло Іванович
Чубчик Степанія 609, 611
Чуб'як Павло 973
Чуган Василь 269
Чудак Василь 980
Чудак Ольга 980
Чудик Анастасія 708
Чудик Михайло 516
Чудік Роман, 2-ий секр. РК КП(б)У 354, 383, 416, 512, 724, 847, 848, 961
Чуй Євдокія 44
Чуйко Ілько 696
Чуйко Павло 1031
Чукарський Іван 699
Чумак Анна 409
Чумак Василь 1027
Чумак Григорій, з с. Хотівка 806, 1027
Чумак Марія, з с. Устечко 191, 241
Чумак Микола 967
Чумак Тимофій 786
Чумак Юстина, з с. Устечко 191, 241
«Чумак», підп. з с. Мшанець 289, 307
«Чумак», повст. Див. Гладкий («Чумак»)
Чумакевич Василь 410
Чумакевич Григорій 229
Чумакевич Матвій, з с. Хотівка 103, 156
Чумалі, с. Збаразького р-ну 341, 543, 544
Чупанін, прок. 257
Чупко, з с. Лискавки 748
Чуробов Володимир, уч. міліції 972
Чусак Василь 845
Чух Палагія 806
Чухарська Софія 172
Чухарський Дмитро Іванович 275
Чухарський Дмитро, з с. Лозова 275, 965
Чухарський Іван, з с. Лозова 172, 275

Чухрайка Марія 843

Ш

«Ш – т» 453, 537, 641, 731
Шабанов, о/у РО МГБ 564, 675-677, 789, 790, 809, 810, 880, 1022
Шабатура Анна 767
Шаблій Василь 716
Шаблій Іван 716
Шаблій Ілько 626
Шаблій Михайло Дмитрович 632
Шаварин Матвій 775
Шаварин Микола 655
Шаварин Пилип 775
Шагай Стефанія 29
Шагай, з с. Підлісне 29
Шадура, упов. 176, 388
Шайбівка, с. Бережанського р-ну 51, 480, 740
Шайгин Василь 630
Шайгин Іван 630
Шалаган Микола, з с. Довжанка 112, 281
Шалаган Наталя 281
Шалай Степан 628
Шалапай Антон 173
Шаля Віра 805
Шаля Марія, з с. Кімната 560, 805
Шампанюк Степан 186
Шамрай Євген Іванович 316
Шамрай Петро, уч. РО МВД 313, 378, 822
Шанайда Анна 481
Шанайда Маланія 18
Шанайда Михайло 580
Шандарей, упов. 240
Шандаровський Роман 618
Шандрук Гнатко 239
Шандрук Григорій 1028
Шандрук, з с. Білка 558, 661
Шандрук, з с. Котюжини 782
Шанченко, упов. 683
Шанюк Василь 131
Шапко, комс. 471
Шаплецький, нач. ІБ 125, 146
Шаповал Антон 924
Шаповалов, кап., нач. РО МВД (Залозецький р-н) 104, 136, 287, 717
Шаповалов, упов. (Золотниківський р-н) 14, 15, 70

Шапошніков М. М. 87
 Шарик Михайло, з с. Купчинці 832
 Шарик Михайло, з с. Покропивна 622
 Шаринський Бартко 95
 Шарко Ольга 348
 Шарлечів, упов. 146
 Шаровський Іван 335
 Шарун Григорій, з с. Лопушани 100, 446
 Шастяк Марія 133
 Шатан Катерина, з с. Підгайчики 627, 636
 Шафарусь Трохим 661
 Шафранов, упов. 476
 Шафранська Анна 176
 Шафранський Ананій 670
 Шафранський Микола, з с. Оста- шівці 630, 716, 823, 838, 839
 Шафранський Михайло 991
 Шафранський Онуфрій 444
 Шафрун Адам 628
 Шафрун Осип, з с. Кудинівці 389, 628
 Шах Марія 998
 «Шах», повст. 639
 Шахматов, упов. 722, 951
 Шахов, лейт., нач. пасп. ст. 70, 599
 Шахрай, з с. Жукове 377
 Шаюк Петро 990
 Шаяжний Володимир 782
 Шаян, упов., пр. маслозаводу 627
 Швайка Андрій 837
 Швайківці, с. Чортківського р-ну 86
 Швалінський Петро («Максим») 363
 Швед Максим 802
 Швед Михайло 113
 Швед Оліян, з с. Старий Олексинець 127, 158
 «Швед», б-к 730
 Швейко Теодор 575
 Шверида Василь Михайлович 987
 Шверида Олекса 987
 Швець Андрій 900
 Швець Анна 818
 Швець Бронислав 282
 Швець Василь 977
 Швець Григорій Дмитрович 286
 Швець Григорій, з с. Вел. Лука 315
 Швець Григорій, з с. Млинівці 370
 Швець Йосип, провокатор 704, 828, 995
 Швець Леонія 282
 Швець Марія 980
 Швець Пилип 561
 Швець Софія 286
 Швець Степанія 315
 Швець, май., нач. РО МВД 56, 468, 740, 759
 Швець, упов. 617, 703
 «Швидкий». Див. Шпартун Петро
 Швирло Прокоп 836
 Шевців Ірина 571
 Шевченко Микола, дир. млина 877
 Шевченко Тарас Григорович 7, 58, 59, 69, 302, 305
 Шевченко, 3-ій секр. РК КП(б)У 419, 539, 549, 550, 646, 656
 Шевченко, пр. ОУ МВД 340
 Шевченко, упов. (Золотниківський р-н) 14, 32, 70
 Шевченко, упов., зав. комунгоспу (Микулинецький р-н) 724
 Шевченко, упов., інс. райВНО (Микулинецький р-н) 316, 381
 Шевченкове, с. Підволочиського р-ну 319, 341, 361, 420, 423, 545, 546, 648-651, 657, 769, 859, 860, 888, 892
 Шевчишин Катерина 760
 Шевчишин Петро 52
 Шевчук Антон 586
 Шевчук Василь, з с. Таурів 978
 Шевчук Василь, з с. Токи 859, 957
 Шевчук Віра 784
 Шевчук Володимир 752
 Шевчук Гнат 788
 Шевчук Данило 269
 Шевчук Дарка 803
 Шевчук Евдокія 399
 Шевчук Емілія 1001
 Шевчук Іван Васильович 517
 Шевчук Іван, з с. Городище 516
 Шевчук Іван, з с. Заруддя 526
 Шевчук Іван, з с. Карначівка Друга 293
 Шевчук Іван, з с. Пеньківці 651
 Шевчук Карпо 406
 Шевчук Катерина 382
 Шевчук Марія 318
 Шевчук Михайло, з с. Вертелка 106
 Шевчук Михайло, з с. Глібів 548, 904
 Шевчук Михайло, з с. Городниця 290

Шевчук Михайло, з с. Яцівці 341, 649, 651, 769

Шевчук Павло Савович, нач. ІБ 1021

Шевчук Петро, з с. Городище 516, 517

Шевчук Степан, з с. Будки 674

Шевчук Степан, з с. Карначівка Друга 293

Шевчук Тимофій 1026

Шевчук Ярослав 968

Шевчук, з с. Новосілка 1003

Шевчук, з с. Яцівці 860

Шевчук, інстр. комс. 325

Шевчук, істребок 768

Шевчук, уч. РО МВД 268, 316, 440

Шеграй, з с. Тустоголови 506

Шеліга Михайло 446

Шелістовський Григорій 127

Шеліхевич (Шеліхович) Василь, з с. Плесківці 722, 723, 845

Шеліхевич Анастасія 336

Шеліхевич Г. 845

Шеліхевич Григорій 527

Шеліхевич Микола 606

Шеліхевич Ярослав 336

Шеліхович Теодор 723

Шельпаки, с. Підволочиського р-ну 375, 398, 454, 457, 545, 546, 551-553, 644, 648, 651, 654, 774, 857, 861, 891, 893, 935, 944, 945

Шемета Параскевія 285

Шенін, нач. РО МГБ 553

Шенкаренко, о/у РО МГБ (Підгаєцький р-н) 46

Шепетівка, м. Хмельницької обл. 272

Шепітко, з м. Скалат 866

Шеремет, нач. ІБ 670

Шеремет, упов. 216, 242, 796

Шеремета Володимир Миколайович 991

Шеремета Володимир, з с. Зарубинці 1003

Шеремета Володимир, з с. Осташівці 842, 991

Шеремета Пилип 737

Шеремета, з с. Шили 550, 551

Шермеев, 1-ий секр. РК КП(б)У 896

Шерстибітов, упов. 648, 649, 657, 859

Шестаков (Шестяков) Микола Васильович, зав. райфінвід. 111, 199, 352, 382, 416, 503, 530, 531, 616, 724, 828, 829, 961, 968-971

Шешеня М., дир. школи 812, 956

Шибалин, с. Березанського р-ну 23-28, 30, 53, 54, 69, 479, 491, 492, 597, 733, 734, 741, 743, 744, 754

Шивчук Стипаніна 671

Шигера Антон 425

Шигера М. 191, 240

Шигера О. 191, 240

Шидлан Осип 184

Шийко, міліціонер 375

Шили, с. Збаразького р-ну 342, 374, 396-398, 420, 454, 545, 550, 553, 554, 650, 651, 762, 767, 774, 860, 891, 892, 930, 999, 1008, 1009, 1040

Шили, с. Лановецького р-ну 363, 425, 673, 814

Шилівська Марія 505, 507

Шилівський Микола 994

Шилівський Михайло, з с. Данилівці 285, 505, 507, 715

Шилівський Роман 715

Шилінгович Юрій 627

Шило Степан 589

Шиліяжинський Михайло 962

Шиляк Марія 511

Шимків Анна 933

Шимків Богдан, з с. Слобідка 386, 835

Шимків Володимир 517

Шимків Марія 481

Шимків Микола з с. Білоголови 631

Шимків Микола з с. Слобідка 386

Шимків Михайло Іванович 517, 975

Шимків Михайло, з с. Городище 516, 851

Шимків Михайло, з с. Слобідка 283, 385, 709, 979

Шимків Семен 904

Шимків Теодор 113

Шимківці, с. Збаразького р-ну 558

Шимко Антін Петрович («Мітла», «Юрко») 921, 922

Шимко Ахтіон 783

Шимко Гордій 411

Шимко Петро 1044

Шимко Сергій Петрович («Василь») 922

Шимко Софія 271

Шимкович С. П., гол. РВК 110, 213, 367, 609, 613, 691

Шимончак Йосип Дмитрович 969
Шимоняк Василь 749
Шимуда Марфа 408
Шимуда Олександр 874
Шимчина Анна 112
Шимчук Григорій 954
Шимчук Надія 560
Шимчук Якуб 884
Шинкар Анастасія 842
Шинкар Михайло 543
Шинкаренко Семен, нач. ІБ (Зборівський р-н) 99, 100, 176
Шинкаренко, о/у, кап. РО МГБ (Підгаєцький р-н) 47, 48, 484, 487, 488
Шинкарка Анастасія 844
Шипацюк Григ. 845
Ширма Пилип, з с. Кудлаївка 193, 235
Широкий Михайло 475
Шихиравий Петро, уч. РО МВД 706
Шихтар, упов. 739
Шишацький, адвокат 366, 515, 622, 623, 708, 710, 832, 835, 850, 951, 962, 976, 989
Шишін, о/у РО МГБ (Шумський р-н) 342, 1027
Шишки, хут. с. Хотівка Кременецького р-ну 130, 156, 230, 667
Шишкін, сл. РО МГБ (Бережанський р-н) 23, 26, 29
Шишлаков Г. Я. 87, 88
Шиян (Шіян), упов., дир. уповмінзагу (Зборівський р-н) 693, 837, 852
Шиян, упов., агроном (Вишнівецький р-н) 296, 928
Шипулін (Шипулін), о/у, л-т РО МГБ 127, 152, 186, 215, 218, 219, 294, 308, 345, 362, 673, 674, 807, 878
Шіянова, жінка дир. уповмінзагу 693
Шкабарницький (Шкабарніцький) Іван, з с. Метенів 178, 450, 521
Шкабарницький Онуфрій 451
Шкварок Микола 81
Шкільний Микола 725
Шкільний Михайло 974
Шкільний Павло 113
Шкільний Теодор 977
Шкільник Тома 118
Шкільняк Олекса 540
Шкіндерівка, хут. с. Семиківці Теревлянського р-ну 748
Шкірятов, упов. 501
Шклянка Ілько 974, 975
Шкода, лейт. УМГБ 187, 221, 222
Школьник, секр. РК КП(б)У 90, 91
Шкоропад Ф. 241
Шкоропад Федора 781
Шкорупа Степан 842
Шкроботівка, с. Шумського р-ну 192, 231, 273, 404, 801
Шкугра Іван 80
Шкугра Катерина 82
Шкула Антон 378
Шкула Василь Іванович 276
Шкула Іван, з с. Байківці 378
Шкула Іван, з с. Шляхтинці 276
Шкурат, дир. школи 313
Шкурнік Омелян 666
Шлапак, з с. Башуки 160
Шлапка, з с. Городище 832
Шляпська Анна 684
Шляпська Марія, з с. Передмірка 562, 671
Шляпський Микола 402
Шляхта, хут. с. Покропивна Козівського р-ну 976
Шляхтинці, с. Тернопільського р-ну 131, 132, 164, 194-196, 213, 263, 264, 276, 298, 350, 351, 380, 414, 429, 430, 438, 497, 529, 530, 604, 608, 609, 611, 612, 614, 634, 691, 697, 699, 701-703, 723, 730, 826, 846, 932, 936, 964
Шляхтичук Василь 882
Шляхтун Михайло 630
Шляхтун, з с. Сировари 841
Шмага Антон 258
Шмага Олекса 522
Шагай, переселенка 43
Шадило Петро 75
Шмигінський Володимир 481
Шмиглік Іван («Чорноморець») 1055
Шмигун Ніна 670
Шмігель Василь 863
Шмігель Михайло 860
Шмігель Степан 1001
Шмігельська Марія 340
Шмід Володимир 523
Шмірін, о/у, л-т РО МГБ 226, 230, 564, 674, 789, 790
Шморгун Катерина 578
Шмут Анастасія 752

Шнир Іван 523
Шнури, урочище (Кременеччина) 805
Шнуровський Василь 180
Шобер Франк 1002
Шовнін, кап., нач., зам. нач. РО МГБ
111, 112, 141, 172, 326, 328, 278-
300, 533, 705, 828, 830, 961, 971
Шостацький Петро 237
Шпак Дем'ян 410
Шпак Іван, з с. Гнидава 192, 239
Шпак М. 341
Шпак, з с. Гнидава 239
Шпак, з с. Яцівці 860
Шпак, лейт., уч. РО МВД 549, 938
Шпаковська Марія 439
Шпаковський Іван 280
Шпаргалка, прис. с. Оліїв Зборівсь-
кого р-ну 719
Шпачинська, з с. Боків 47
Шпачук Федір 349
Шпельц, з с. Таурів 836
Шперналь Володимир Васильович
983
Шпиколоси, с. Кременецького р-ну
157, 190, 230, 360, 566, 680, 686,
786, 794, 871, 918, 949
Шпир Павло 347
Шпирка, з с. Новий Роговець 293,
653
Шпілик Михайло 488
Шпінков, кап. МГБ 838
Шпінчак Федір 325
Шпонарський, 2-ий секр. РК ЛКСМУ
310, 694
Шпортун Марія 627
Шпортун Павло 840
Шпортун Петро 839
Шпунар Володимир 459
Шпунар Володимир Осипович 541
Шпунар Осип 541
Шронда, з с. Оліїв 719
Шташкевич Надія 299
Штекель Петро 331
Штельмах Дмитро 736
Штемпель Іван 865
Штепа Є. Ф. 89
Штех Григорій 99
Штогрин Евдокія 734
Штогрин Текля 470
Штогрин, нач. ІБ 891
Штойко Іван 39
Штойко Микола Петрович («Богун»)
1056, 1057
Штойко Петро 38
Штокайло Дмитро, з с. Вищі Луб'янки
185, 646
Штокайло Дмитро, з с. Турівка 652
Штокало Василь 390
Штокало Михайло 389
Штокало Павлина 712
Штокало Петро 983
Штокало Теодор 389
Штука Аніська, з с. Хотівка 667, 786
Штука Григорій 309
Штука Іван 464
Штука Ніна 786
Штука Паранька 806
Штука Філько 464
Штуку Єфросина 464
Шубирт Андрій 962
Шуб'як Михайло 862
Шуб'як, з с. Городниця 107
«Шувер», повст. 211
«Шугай», куц. 794, 798, 813, 878
«Шугай», повст. зі Зборівського р-ну
333
Шулик Марія 511
Шулинкевич Григорій 753
Шуліга Олекса 112
Шуль Андрій 818
Шуль Катерина 504
Шум Варвара 644
Шуманська Павлина 706
Шуманський Володимир 971
Шуманський Степан 968
Шумбар, с. Шумського р-ну 169, 193,
236, 295, 349
Шумбарець, упов. 410
Шумелда Павло, з с. Грицівці 645,
647
Шумилка Теодор 985
Шумило Артем, з с. Татаринці 125,
145
Шумило Василь, з с. Татаринці 125,
145
Шумило Дмитро, з с. Татаринці 231,
232, 294, 295
Шумило Ксеня 622
Шумило Марія 516
Шумило Олександр 231
Шумило Олександр Прокопович 1044
Шумило Сидор Якович 784

- Шумило Степан, з с. Татаринці 193, 232
- Шумило Уліяна 231
- Шумліч Віхта, з с. Чернелів-Руський 607, 615
- Шумліч М. 647
- Шумляни, с. Бережанського пов. *Див.* Підлісне, с. Бережанського р-ну
- Шумляни, с. Підгаєцького р-ну 18, 45, 47, 72, 475, 486, 488, 496, 570, 588, 591, 595, 737, 752, 753
- Шумськ, р-н. *Див.* Шумський, р-н Шумськ, смт. Тернопільської обл. 858, 921
- Шумський Евдосій 669
- Шумський Михайло, упов., зав. райошадкасою 620, 621
- Шумський, р-н Тернопільської обл. 102, 212, 246, 321, 342, 358, 361, 870, 886, 921, 1013, 1015, 1027, 1044, 1047
- Шумщина 1017, 1020
- Шупа Ю. Я., упов., пр. РВК (Новосільський р-н) 764, 765, 893
- Шупа, з с. Шили 999
- Шура, упов. (Вишнівецький р-н) 659, 677
- Шура, упов. РК КП(б)У (Білобожницький р-н) 76, 77
- Шурабура, шк. інсп. 916
- Шурак Микола, з с. Біла 957
- Шурак Микола, з с. Ігровиця 845
- Шурак Омелян 660
- Шурак, з с. Малі Бережці 871
- Шуст Іван 866
- Шуст Марія 1037
- Шуст Наталія, з с. Вищі Луб'янки 123, 185
- Шуст Петро 542
- Шут Володимир, з с. Настасів 383, 704
- Шухов, упов. 643
- Шушкевич Михайло Іванович («Чубко») 885, 886
- Шушківці, с. Лановецького р-ну 102, 127, 152, 153, 294, 308, 359, 401, 563, 673, 674, 879, 883
- Щ**
- Щаблій Текля 285
- Щавель Володимир 249
- Щавурська Ольга 616
- Щадишкін, мл. л-т 499
- Щаснівка, с. Підволочиського р-ну 546, 857, 892, 895, 999
- Щебевок Михайло Дем'янович 107
- Щебивлок Василь 198
- Щебивлок Іван 605
- Щедрін, о/у РО МГБ 106, 287, 335, 356, 719
- Щепанишин Ядвига 509
- Щепанів, с. Козівського р-ну 47, 495, 584, 737
- Щерба Яків Степанович 712
- Щерба Гарасим 174
- Щерба Михайло 509
- Щерба, упов., гол. уповмінзагу (Підгаєцький р-н) 474, 490, 737
- Щербак Кирило 975
- Щербаков, зав. райВНО 853, 981
- Щербань Теодор 605
- Щербатий Андрій 83
- Щербатий Володимир 46
- Щербатий Володимир Михайлович 483
- Щербатий Михайло 483
- Щербатий Семко 82
- Щербатюк Євген 1030
- Щербина, зав. культосвіт. вд. 87
- Щербій Михайло 485, 588
- Щетін, дир. школи 852
- «Щигол», повст. 866
- Щирба, упов. (Заложцівський р-н) 166, 984
- Щука Іван 45
- Щур Андрій 76
- Щур Григорій 485
- Щур Іван 781
- Щур Маланка 589
- Щур, з с. Новосілка 49, 485
- Щуриха, з с. Ключинці 908
- Щурко Михайло 172
- Ю**
- Югач Володимир 1036
- Юдін, упов. 234, 236
- Юзва Микола 712
- Юзв'як Адольф 395
- Юзефик Анна 53
- Юзефик Катерина 470
- Юзефик Микола 53
- Юзефик, з с. Стриганці 8

Юзефівка, с. Бережанського пов.
Див. Йосипівка, с. Козівського р-ну
 Юзефівка, с. Зборівського пов. *Див.*
 Йосипівка, с. Зборівського р-ну
 Юзефівка, с. Тернопільського пов.
Див. Йосипівка, с. Тернопільського р-ну
 Юзефівка, хут. (Теребовлянщина).
Див. Йосипівка, хут. с. Ласківці
 Теребовлянського р-ну
 Юзефці, с. Зборівського пов. *Див.*
 Йосипівка, с. Зборівського р-ну
 Юзюк Василь 871
 Юзькевич, з с. Гаї Великі 111
 Юзьків Анна 248
 Юзьків Василь 172
 Юзьків Дмитро, з с. Велика Лука
 199, 200, 416
 Юзьків Євдокія 382
 Юзьків Іван 279
 Юзьків Марія 26
 Юзьків Михайло 199
 Юзьків Степан 994
 «Юка», др. 63
 Юнацтво ОУН. *Див.* ОУН, Юнацтво
 Юник Анна 256
 Юник Богдан 508
 Юник Осип 119
 «Юр». *Див.* Войтина Олекса Петрович
 Юргель Ольга Д. 805
 Юргілевич, упов. 639
 Юржик Степан 99
 Юржик Ярослав 624
 Юридика, с. Почаївського р-ну (те-
 пер в скл. м. Почаїв) 103,
 127, 157, 191, 230, 791, 815, 885,
 954
 «Юрій», підп. 38
 «Юрка», вд. 363
 Юркевич Василь 49
 Юркевич Іван, з с. Вірлів 517, 522
 Юркевич Степан 928
 Юрків Марія 106
 Юрків Павло 39
 Юркін Анна 285
 Юрко, большевик 737
 «Юрко», підп. 45
 «Юрко», провокатор 384
 «Юрко», рай. реф. СБ. *Див.* Шимко
 Антін Петрович
 Юрковський Володимир 961
 Юрковський Мартин 611
 Юрченко А. П., пр. РК КП(б)У 88, 89
 Юрченко Євдокія, з с. Цецова 983
 Юрченко, упов., пр. шляхвдділу 897,
 898, 901, 1003
 Юрчик Григорій 804
 Юрчик Іван В. 882
 Юрчишин Іван, з с. Кудинівці 981,
 983
 Юстинівка, с. Підгаєцького р-ну 44,
 46, 485, 487, 576
 Юськевич Марія 574
 Юськевич, з с. Млинівці 679
 Юськівці, с. Лановецького р-ну 187,
 212, 219, 246, 670
 Юхар Дмитро Б. 963
 Юхнович Євдокія 737
 Ющак Лука 1004
 Ющак Петро 630

Я

Яблонівська, учителька 195, 264
 Яблунівка, с. Підгаєцького р-ну 475,
 484, 486, 487, 577, 589, 754, 757
 «Явір», б-к 1008, 1009
 Явний Дмитро, з с. Заруддя 526, 722
 Явний Іван 526
 Явний Левко 986
 Явний Прокіп 987
 Явний Тарас 846
 Явний, емведист 832, 976
 Явний, з с. Говилів Малий 260
 Явний, з с. Заруддя 116
 «Яворенка», вд. 363
 Яворина, пр. РВК 310
 Яворівський Микола 281
 Яворська Віра, з с. Токи 859, 957
 Яворська Євдокія, з с. Токи 859, 957
 Яворська Кліментина 288
 Яворський І. 354
 Яворський Іван, з с. Гаї-за-Рудою
 287
 Яворський Іван, з с. Домаморич 114
 Яворський Михайло, з с. Ігровиця
 393
 Яворський Михайло, з с. Котузів 583
 Яворський С. 322
 Яворський, кап., нач. РО МГБ
 732, 745, 747, 1044
 Явусюк Семен 416

Ягеніч Петро 561
 Ягода Михайло 379
 Ягоцький Петро 25
 Ядвіжук Харитина 411
 Якимець Іван 40
 Якимишин Іван, з с. Купчинці 331, 624
 Якимишин Левко 980
 Якимів Василь, з с. Волиця 478
 Якимів Василь, з с. Куряни 578, 579
 Якимів Олекса 741
 Якимів Устина 219
 Якимів, о. з с. Дубівці 180
 Якимівці, с. Лановецького р-ну 145, 212, 231, 232, 234, 246, 346, 347, 375
 Якимчук Андрій, з с. Радошівка 125, 146
 Якимчук Василь, з с. Великі Кусківці 217
 Якимчук Василь, з с. Плесківці 336
 Якимчук Каленік 668
 Якимчук Марко 881
 Якимчук Микола 913
 Якимчук Мотря 777
 Якимчук Петро 180
 Якимчук Раїса 784
 Якимчук Федір 129
 Якимчук, з с. Заруддя 987
 Якимюк Михайло 900
 Якімишин Михайло 80
 Якімишин Стефан 74
 Якімчук Каленік Ігнатович 681
 «Якір» Федір 154
 «Якір», др. 1023
 «Якір», куц. 309
 Яковенко Василина 274
 Яковенко, піонервожата 358
 Яковенко, секр. РК ЛКСМУ 852, 853
 Якович, дир. школи 59, 472
 Яковишин, уч. РО МВД 214
 Яковленко, большевик 116
 Якубенко, упов. 218
 Якубів Степан 1003
 Якубів, упов. 622, 623, 636
 Якубівський Григорій 1030
 Якубіш Григорій 617
 Якубовська Настя 665
 Якубовський Корній 343
 Якубовський Сперидон 665
 Якунін, уч. РО МВД 213
 Якутія (Російська Федерація) 910
 Якуш Ілько 823
 Якуш Степанів 842
 Якушев Василь, гол. с/ради 819
 Якушев Микола, упов., інстр. РК КП(б)У 135, 627, 629, 990
 Якушев, о/у 342-344, 358
 Яловська Марія 785
 Ямборко Пилип 545
 Ямельський Іван 827
 Ямник Іван 973
 Ямпіль, смт. Білогірського р-ну Хмельницької обл. 103, 161, 816
 Янилівка, хут. с. Чернелів-Руський Тернопільського р-ну 607, 615
 Янишевський Семен 446
 Янівська долина, прис. с. Золотники Тербовлянського р-ну 34
 Яніга Анна 285
 Яніга Василь 286
 Янік Іван 261
 Яніцька Стефа 254
 Яніцький Михайло 255
 Янішевський Адам 335
 Янішевський Семен 696
 Янішевський, упов. 902
 Янків Ольга 951
 Янківці, с. Зборівського пов. *Див.* Іванківці, с. Зборівського р-ну
 Янківці, с. Лановецького р-ну. *Див.* Іванківці, с. Лановецького р-ну
 Янковий Микола, з с. Гори Стрийовецькі 1033, 1040, 1042
 Янковський Іван 700
 Янчак Паранька 861
 Янчинський Василь 996
 Янчинський Семен, з с. Нараїв 477, 740
 Янчишин Григорій 294
 Янчук Варвара 221
 Янчук Корній, з с. Синівці 221, 672
 Янчук Марія 221
 Янчук Яків 804
 Янюк Анна 914
 Японія 96, 232, 367, 556
 Японці 759
 «Яр», куц. *Див.* Соршило Прокіп
 «Яр», підп. 118
 Ярема Михайло, з с. Настасів 368, 704, 706, 829
 Ярема Олександра 381

Ярема Павло Васильович 969
 Ярема Петро 976
 Ярема Юлько 995
 Яременко, гол. РВК 213
 Яремишин Юрій 184
 Яреміхін, уч. РО МВД 213
 Яремків Іван 749
 Яремко Гарасим 979
 Яремко Михайло 385
 Яремко Павло 836
 Яремко Петро, з с. Стриївка 890
 Яремко Петро, з с. Яструбове 165,
 Яремко, з с. Гологоча 589
 Яремко, з с. Забойки 417
 Яремович Ілько, з с. Великі Гаї 381,
 513
 Яремович Михайло 721
 Яремович Петро 464
 Яремус Андрій 506
 Яремус Юліан 506
 Яремчук Антон, з с. Свинюхи 191,
 241
 Яремчук Г. 124
 Яремчук Іван, з с. Ладичин 619, 705
 Яремчук Лука 1041
 Яремчук Неля Луківна 1041
 Яремчук Олександр 241
 Яремчук Ольга 972
 Яремчук Розалія, з с. Кутківці 98, 113
 Яремчука Семен 544
 Яримовський Андрій 713
 Яришевська Марія 260
 Яріш Василь 544
 «Ярка», куц 210
 «Ярко», рай. реф. СБ. Див. Хома
 Андрій
 Ярковий, пр. РО МВД 567, 668
 Ярмилін, упов. 400, 402, 911, 919
 Ярмільський Петро 664
 Ярміцький, з с. Заруддя 983
 Ярмолинець Петро 627
 Ярмолюк Палагія 803
 Ярмолюк Палажка 1044
 Ярмонець М. 388
 Ярмошко Яків Омелянович 925
 Ярмусь, уч. РО МВД 407
 Ярмуш Василь, з с. Буцнів 327, 831
 Яровий, гол. РВК (Золотниківський
 р-н) 69
 Яровий, пр. РО МВД (Підволочись-
 кий р-н) 1005
 Яровий, упов. (Золотниківський р-н)
 15, 70
 Яросевич Михайло 501
 Ярославичі, с. Зборівського р-ну
 166, 179, 286, 287, 302, 334, 435,
 524, 690, 729, 843
 Ярославський, лектор 86
 Ярославський, пов. (Польща) 38
 Яроцький, упов. 896, 897, 899
 Ярош Євгенія 179
 Ярош Микола 388
 Ярош Степан 845
 Ярош, п/полк. воєнкомату 248
 Ярошевська Евдокія 602
 Ярошевська Ксеня 632
 Ярошевська Марія, з с. Вертелка 631
 Ярошевська Марія, з с. Сороцько
 261
 Ярошевська Степанія 602
 Ярошевський Михайло 632
 Ярошенко, упов. 12, 51, 470
 «Ярошка», б-к 425
 Ярошна, хут. с. Загірці Лановецького
 р-ну 295
 Ярошук, з с. Таурів 975
 Ярчівці, с. Зборівського р-ну 99,
 176, 387, 507, 518, 713, 841
 «Ясень», повст. 361
 Ясіновська Марія 528
 Ясіновський Ілько, з с. Чистилів 303,
 528
 Ясінська Михайлина 966
 Ясінський Богдан 173
 Ясінський Василь 393
 Ясінський Володимир 172
 Ясінський Григорій 719
 Ясінський Евстахій 326
 Ясінський Михайло, з с. Чорторія
 165, 328
 Ясінський Петро, з с. Ігровиця 721
 Ясінський Петро, з с. Ладичин 172
 Ясінський Теодор 577
 Ясінський Тимко 449
 Ясінський, упов. 323, 437
 Ясінювський Василь 352
 Яскілка, з с. Новий Роговець 647
 Ясков, упов. 77
 «Яструб», повст 640
 Яструбецька Марія 123
 Яструбецький Григорій, з с. Вищі
 Луб'янки 123, 185

Яструбове, с. Козівського р-ну 94,
 98, 99, 113, 114, 134, 165, 200,
 301, 431, 516, 605, 620, 622, 624,
 711, 712, 823, 836, 851, 979, 989
 Яськів Осип 76
 Яхван Іван, з с. Лозова 609, 611
 Яценко Секліта 274
 Яценко, упов. 622
 Яцик Василь («Хмара») 494
 Яцик Катерина 897
 Яцик Ксеня 45
 Яцик Микола 45
 Яцик Петро 577
 Яциківська Марія 696
 Яциківський Іван 185
 Яциковський Андрій 696
 Яциковський О. 298
 Яцина Дмитро 478
 Яцинюк, з с. Молотків 463
 Яцишин Ілля Михайлович 906
 Яцишин Ілько 630
 Яцишин Ірина 760
 Яцишин Йосип 548
 Яцишин Микола 444
 Яцишин Михайло, з с. Білінівка 906
 Яцишин Михайло, з с. Заруддя 296, 928
 Яцишин Михайло, з с. Стриганці 51
 Яцишин Степан, з с. Великі Гаї 111, 440
 Яцишин, упов. 380, 501, 613, 825
 Яцівці, с. Новосільського р-ну. *Див.*
 Шевченкове, с. Підволочиського
 р-ну
 Яцік Іван 261
 Яцків Михайло 75
 Яцків Степан 697
 Яцків Теодор 702
 Яцківці, с. Зборівського р-ну 388,
 522, 626, 628, 630, 841, 852, 853,
 981, 982, 983
 Яцківці, хут. с. Сировари Зборівсь-
 кого р-ну 176, 522, 715, 727
 Яцула Саветка 426
 Яцусь Андрій 184
 Яцух Параскевія 517
 Яцюк Василь 346
 Яцюк, з с. Шкроботівка 273
 Яцьків Тихон 346
 Ящук Іван 411
 Ящук Микита 152
 Ящук Якилина 344

* * *

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ ТА АБРЕВІАТУР

АБГ – аґентурно-бойові групи
[радянських репресивних органів]

АБН – Антибольшевицький
Блок Народів

АВТ – автоматическая вiнтова
ка Токарева (радянська автома-
тична гвинтівка)

Арбайтсамт (Arbeitsamt) – ре-
ґіональне управління (біржа) праці
[в Німеччині]

б. – бувший

БФ – Бойовий Фонд [ОУН]

В. – Великий

ВВ – внутрішні війська

вет. – ветеринарний

ВКП(б) – Всесоюзна комуні-
стична партія (більшовиків)

ВЛКСМ – Всесоюзна лєнін-
ська комуністична спілка молоді

вул. (ул.) – вулиця

Г. – Горішній

га – гектар

гл. – гляди

ГО – городской отдел (ґорот-
дел, міський відділ в структурі ре-
пресивних органів кол. СРСР)

год. – година

гос. – государственни́й (дер-
жавний)

гр. (гром.) – громадянин

ГРЕС – гідроелектростанція

Д. – Долішній

д. (Др., др.) – друг

дд. – друзі

деп. – депутат

держ. – державний

дир. – директор

дкг – дека (десять) кілограм

др. – другі (інші)

драм. – драматичний

загот. – заготівельний

ЗАГС – запис актів грома-
дянського стану

зам. – замісник

заст. – заступник

ЗД – залізнодорожний

ІБ (істреб. бат., іст. бат.) –
істребительний батальйон (вимищу-
вальний батальйон в структурі ре-
пресивних органів кол. СРСР)

ін. – інше

ІС – інформатор Служби
[Безпеки ОУН]

к. – коло (біля)

к/госп. – коло господарства

кап. – капітан

карб. – карбованець

кг. – кілограм

кл. – клас

ком. – командир

комс. – комсомольський

к-п – колгосп

КП(б)У – Комуністична пар-
тія (більшовиків) України

КПЗ – камера предваритель-
ного заключенія (камера попе-
реднього затримання)

крб. (карб.) – карбованці

л. – літр

ЛКСМУ – Ленінська Комуні-
стична Спілка Молоді України

м. (М.) – місто, місяць, ма-
лий

май. – майор

МВД – Міністерство Внут-
ренніх Дел (Міністерство Внут-
рішніх Справ кол. СРСР)

МГБ (МГБ) – Міністерство
Государственной Безопасности
(Міністерство Державної Безпеки
кол. СРСР)

МЗ – міністерство заготівель

млт. лей. (мл. лейт., мл. л-т,

мол. лт.) – молодший лейтенант

МП (MP) – (maschinen pistole)

німецький автомат

МТС – машино-тракторна

станція

Н. – Нижній
надр. (ндр.) – надрайон
напр. (нпр.) – наприклад
нач. (нк.) – начальник
нім. – німецький
НСШ (н/пСШ) – неповно-середня школа
НШ – народна школа
о. – отець
о/у – оперуповноважений (оперуповноважений)
ОББ – отдел по боротьбе с бандітизмом
обл. – область, обласний
облВНО – обласний відділ народної освіти
ОБХСС – отдел боротьби с хищенієм соціалістической собственности (відділ по боротьбі з розкраданням соціалістичної власності)
окр. – окружний
оо. – отці
ООП – [група] охрани общественноґо порядка (добровільні допоміжні групи радянської міліції)
орг. – організація
ОУ – обласне управління
ОУР – отдел уґоловного розиска (відділ кримінального розшуку в структурі МВС кол. СРСР)
парт. – партійний
перв. – первинний
полк. – полковник
пом. – помічник
пполк. – підполковник
ППС – пістолет-пулемьот Судаева (радянська автоматична зброя)
ППШ – пістолет-пулемьот Шпаґіна (радянська автоматична зброя)
пров. – провідник
ПШ – початкова школа

р. – рік
РЗ1 – референтура 31 (криптонім СБ ОУН)
Рад. (рад.) – Радянський рай. – районний
РайВНО (РВНО) – районний відділ народної освіти
РВК – районний виконавчий комітет
РГД – [радянська] ручна граната дистанційної дії
рев. – революційний
РЕВМУН – Революційна Молодь Українських Націоналістів
РК (райком) – районний комітет
р-н (р., р-он) – район
РО – районний отдел (райотдел, районний відділ в структурі репресивних органів кол. СРСР)
рос. – російський
РСС – районна споживча спілка
РСФСР – Російская Советская Федеративная Соціалістическая Республика
с. – село, селянин (селянка)
с/о – секретний осведомитель (донощик радянських репресивних органів)
с/рада (с/р.) – сільська рада
СВТ – самозарядная винтовка Токарева (радянська автоматична гвинтівка)
с-г - сільськогосподарський секр. – секретар
сексот – секретний сотрудник (донощик радянських репресивних органів)
сільком – сільський комітет
сл. п. – славної пам'яті
сов. – советський
соц. – соціалізм
СС (SS) – "Schutzstaffel" (охоронні загони)

сс. – села, селяни
СССР – Союз Советських Соціалістических Республік (Союз Радянських Соціалістичних Республік)
ССТ – Сільське Споживче Товариство
ст. – станція,
Ст. – Старий
ст. лейт. (ст. л-нт, ст. л-т) – старший лейтенант
СУЗ – Східні Українські Землі
СШ – середня школа
США – Сполучені Штати Америки
т. (тов.) – товариш
т. в. о. – тимчасово виконуючий обов'язки
т. зв. – так званий
т. п. – тому подібне
тех. зв. – технічне звено [в ОУН]
ТО – тюремний отдел [МГБ]
ТТ – Тульський Токарева (радянський самозарядний пістолет)
укр. – український

УМГБ (УМГБ) – управління МГБ (управління Міністерства Державної Безпеки кол. СРСР)
уп. (упов., уповн., уповнов.) – уповноважений
УПА – Українська Повстанська Армія
ур. – урочище, уроджений уродж. – уроджений
УССД – Українська Самостійна Соборна Держава
УЧХ – Український Червоний Хрест
УШОСДОР – управління шосейних доріг [в СРСР]
Ф-1 – радянська ручна протипіхотна граната (“лимонка”)
ФЗН – [школа] фабрично-заводського навчання
х. (хут.) – хутір
ц. (цнт., цент.) – центнер
ц. р. – цього року
ЦК – центральний комітет
ЧА – Червона Армія
чол. – чоловік
шт. – штук

* * *

СПИСОК ФОТОІЛЮСТРАЦІЙ

1. Петро Румак (“Сулима”), реф. СБ ОУН Тереховлянщини (на фото в центрі). Загинув 1.V.1948 р. у бою з військами МВД – МГБ біля с. Бенева Тереховлянського р-ну Тернопільської обл.....1055
2. Повстанці з Борщівщини (зліва направо): Сущинський Іван – “Ікс” (народився 1922 р. в с. Іване-Пусте Борщівського р-ну Тернопільської обл. – загинув 21.IX.1950 р. біля с. Кудринці Борщівського р-ну Тернопільської обл.), Шмиглик Іван – “Чорноморець” (нар. 1923 р. – заг. 26.IV.1949 р. в с. Худиківці Борщівського р-ну Тернопільської обл.).....1055
3. Голіната Михайлина Семенівна (“Лариса”, “Мрія”), реф. окр. проводу ОУН Кам’янець-Подільської обл. (нар. 13.XI.1927 р. в с. Стара Ягільниця Чортківського р-ну – загинула 29.XII.1949 р. в с. П’ятничани Орининського р-ну Кам’янець-Подільської обл. (тепер Чемеровецького р-ну Хмельницької обл.) в криївці друкарні окр. проводу ОУН, яка була в помешканні Васильківської К. П.).....1056
4. Штойко Микола Петрович (“Богун”), рай. пров. ОУН Скала-Подільського р-ну Тернопільської обл. (нар. 1925 р. в с. Іванків Борщівського р-ну Тернопільської обл. – заг. 15.VIII.1951 р. в с. Підлип’я Орининського р-ну Кам’янець-Подільської обл. (тепер Кам’янець-Подільського р-ну Хмельницької обл.).....1056
5. Інформаційний лист секретаря Кам’янець-Подільського обкому КП(б)У В. Бегми до секретаря ЦК КП(б)У Мельнікова Л. Г. від 22.VIII.1951 р. про ліквідацію рай. пров. ОУН “Богун” (Штойко Микола Петрович) та “Андрія” (Ципій Михайло Микитович) внаслідок зради “Сокола” (Пирого Михайла Васильовича). (ЦДАГО ф.1, оп. 24, спр. 805, арк.187-188).....1057
6. Листівка підпілля ОУН “Партія веде (як партія більшовиків “спирається” на народні маси” (з фондів ГДА СБУ).....1058
7. Листівка підпілля ОУН “Відповідь Українських Повстанців на “звернення” т. зв. міністра “безпеки” УССР Ковальчука” (з фондів ГДА СБУ).....1059
8. Антиалкогольна листівка підпілля ОУН, датована лютим 1948 р., вилучена органами МГБ 4.V.1948 р. в с. Литятин Бережанського р-ну Тернопільської обл. (з фондів Державного архіву Тернопільської обл. – ДАТО).....1060

* * *

ЗМІСТ

1948.....	7
ВІСТІ З ТЕРЕНУ за січень – лютий – березень 1948 р.....	7
ВІСТКИ З ТЕРЕНУ за місяць січень 1948 р.....	73
Тернопільщина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за січень 1948 р.....	93
Крем'янецьчина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за січень 1948 р.....	144
Тернопільщина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за лютий 1948 р.....	162
Крем'янецьчина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за місяць лютий 1948 р.....	215
ВІСТІ З ТЕРЕНУ за місяць березень і квітень 1948 р.....	248
Тернопільщина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за березень 1948 р.....	263
Тернопільщина-Північ. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за квітень 1948 р.....	312
Тернопільщина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за травень 1948 р.....	365
Р-н Вишнівець. ВІСТІ З ТЕРЕНУ (від 25.4 по 20.5.48 р.).....	425
Тернопільщина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ (за місяць червень 1948 р.).....	427
Склатщина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за червень 1948 р.....	454
Крем'янецьчина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за червень 1948 р.....	462
ВІСТІ З ТЕРЕНУ за місяць липень 1948 р.....	468
Тернопільщина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ (за місяць липень 1948 р.).....	497
ВІСТІ З ТЕРЕНУ за м. липень 1948 р.....	538
Крем'янецьчина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за липень 1948 р.....	556
ВІСТІ З ТЕРЕНУ за місяць серпень 1948 р.....	570
Тернопільщина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ (за місяць серпень 1948 р.).....	600
Склатщина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за м.[ісяць] серпень 1948 р.....	642
Крем'янецьчина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за м-ць серпень 1948 р.....	659
ВІСТІ З ТЕРЕНУ (за місяць вересень 1948 р.).....	689
ВІСТІ З ТЕРЕНУ за місяць вересень 1948 р.....	732
Склатщина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за м. вересень 1948 р.....	762
Крем'янецьчина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за м-ць вересень 1948 р.....	776
Крем'янецьчина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за місяць жовтень 1948 р.....	800
Тернопільщина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ (за місяць жовтень 1948 р.).....	817
Склатщина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за м. жовтень 1948 р.....	857
Крем'янецьчина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за м-ць листопад 1948 р.....	869
Склатщина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за м. листопад 1948 р.....	888
ДОДАТОК. ВІСТІ З ГРИМАЙЛІВСЬКОГО РАЙОНУ за мм. серпень, вересень і жовтень 1948 року.....	895
Крем'янецьчина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за м-ць грудень 1948 р.....	910
ВІСТКИ з Тернопільщини. Рік: II – Січень 1948 р. – Ч.: 1/3/.....	924
ВІСТКИ з Тернопільщини. Рік: II – Березень 1948 р. – Ч.: 5/7/.....	927
ВІСТКИ з Тернопільщини. Рік: II – Червень 1948 р. – Ч.: 12/14/.....	932
ВІСТКИ з Тернопільщини. Рік: II – Липень 1948 р. – Ч.: 13/15/.....	935
ВІСТКИ з Тернопільщини. Рік: II – Липень 1948 р. – Ч.: 14/16/.....	938
ВІСТКИ з Тернопільщини. Рік: II – Серпень 1948 р. – Ч.: 15/17/.....	941
ВІСТКИ з Тернопільщини. Рік: II – Серпень 1948 р. – Ч.: 16/18/.....	944

ВІСТКИ з Тернопільщини. Рік: II – Вересень 1948 р. – Ч.: 17/19/....	947
ВІСТКИ з Тернопільщини. Рік: II – Вересень 1948 р. – Ч.: 18/20/....	950
ВІСТКИ з Тернопільщини. Рік: II – Жовтень 1948 р. – Ч.: 19/21/....	953
ВІСТКИ з Тернопільщини. Рік: II – Жовтень 1948 р. – Ч.: 20/22/....	956

1949 – 1950	959
--------------------------	-----

Тернопільщина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ (за місяць березень 1949 р.).....	959
Скалатщина. ВІСТІ З ТЕРЕНУ за м. квітень 1949 р.....	997
Крем'янецьчина. Р 31. Крем'янецький ндр. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗВІТ (за січень, лютий, березень 1950 р.).....	1011

ДОДАТКИ	1051
----------------------	------

ПРО ПИСАННЯ СЛОВА “БОЛЬШЕВИЗМ” В НАШІЙ РЕВОЛЮЦІЙНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	1052
ПОВІДОМЛЕННЯ.....	1053
Фотоілюстрації.....	1055
Показчик.....	1061
Список скорочень і аббревіатур.....	1217
Список фотоілюстрацій.....	1220

* * *

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ

Літопис УПА – це серійне книжкове видання. Його завдання – опублікувати, з дотриманням джерельної точності, документи й матеріали до історії УПА, а також стимулювати й видавати праці про діяльність УПА та історію України того періоду взагалі. Кожний том або група томів Літопису присвячені окремим темам і мають назву. Частина томів охоплює історію УПА за певний період на більших територіях, як, наприклад, на Волині, в Галичині, на українських землях під Польщею тощо. Кожна з цих територій може мати два – три, а то й більше томів. Додаткова серія книжок буде присвячена загальним темам, або збірникам спогадів, праць, або може бути книжкою одного автора на якусь тему. Збірники появляються не періодично, а в залежності від підготовки й опрацювання наступного тому. Нумерація книжок Літопису може йти інакше, ніж за оголошеним територіяльним планом чи хронологією подій. Документи передруковуються з дотриманням джерельної точності, зі збереженням загальної форми оригіналу. Конечні виправлення чи відтворення пошкоджених місць відзначаються квадратними дужками або – де потрібно – пояснені в примітках. Так само відзначаються додані редакцією слова, пояснення чи заголовки в тексті. Інші підпільні матеріали – мемуари, меморандуми, публіцистика тощо – передруковуються без пропусків, проте мовні й правописні виправлення детально не відзначаються, хіба в особливих випадках. Як правило, передруки беруться з оригіналів, але при відсутності оригіналу до уваги береться найвірогідніша копія чи передрук. В усіх випадках точно подається джерело, а у випадку передрукованих архівних матеріалів – теж місце збереження даного матеріалу. Кожний том має довідник осіб та місцевостей і словник неясних слів, скорочень та маловживаних чи незрозумілих слів.

LITOPYS UPA – CHRONICLE OF THE UKRAINIAN INSURGENT ARMY

Litopys UPA is a series of books, produced with the aim of publishing source documents and materials relating to the history of the UPA, as well as stimulating and publishing works about the activities of the UPA and, in a more general way, the history of Ukraine of that period. Each volume or group of volumes of Litopys UPA is devoted to a specific theme and has a separate title. Some of the volumes deal with the history of the UPA in a given period of time or in a given region – for example, in Volyn', in Halychyna, in the regions of Ukraine held by Poland and so on. Two, three, or even more volumes may be devoted to general themes, to collections of memories, or to single books by individual authors dealing with particular questions. The appearance of Litopys UPA is not periodic, and depends on the pace at which successive volumes are compiled and prepared for print. The volumes may appear in an order other than that indicated above, based on a territorial and chronological principle. In reprinting documents, we adhere strictly to their sources and preserve the general form, language and orthography of the originals. Places in the text where corrections have had to be made, or where the original documents have been damaged or had to be reconstituted, are designated with square brackets, or, if necessary, provided with explanatory footnotes. Words, explanations, or titles inside the texts that have been added by the editors are indicated in a similar manner. Other underground materials – memories, memoranda, works of publicists and the like – are also reprinted without omissions, but only in exceptional cases are linguistic and orthographic corrections indicated. Reprints are based on original texts. In cases where the original text is not available, the reprint is based on the most reliable copy of reprint. The sources of all materials used are clearly indicated and in the case of reprinted archival material, their present locations are also given. Each volume is provided with an index of names of persons and places and a glossary listing names that may not be clear, abbreviations and rarely used or incomprehensible words.

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ
Серійне книжкове видання документів,
матеріалів і наукових праць
до історії Української Повстанської Армії

Досі появилися такі томи Літопису УПА ОСНОВНОЇ СЕРІЇ:

Том 1. Волинь і Полісся: німецька окупація; книга перша: Початки УПА; документи і матеріали. Книга містить політичні й організаційні документи та матеріали до історії УПА на Волині та Поліссі. Третє, виправлене видання, 1989 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 2. Волинь і Полісся: німецька окупація. Книга друга. Книга містить підпільні документи і матеріали про бойові дії УПА на Волині й Поліссі. Друге, виправлене видання, 1985 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 3-4. Чорний Ліс: видання команди Станиславівського тактично-го відтинка УПА, 1947–1950 роки. Книга перша і друга. Книги містять меморіяли, біографічні нариси й документи про дії відділів УПА Станиславівського ТВ УПА. Частина матеріалів – оповідання, новели й вірші.

Том 3. Книга перша: 1947–1948. Друге, виправлене видання, 1987 р., 272 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 4. Книга друга: 1948–1950 (продовження). Друге, виправлене видання, 1989 р., 288 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 5. Волинь і Полісся: німецька окупація; книга третя: спомини учасників. Книга містить спогади, рецензії та додаткові підпільні матеріали про дії УПА. Між мемуарами – повідомлення про договір про ненапад між ГК УПА й угорською армією. 1983 р., 312 стор., мапи, ілюстрації.

Том 6. УПА в світлі німецьких документів, 1942–1945; книга перша: 1942 – липень 1944. Книга містить аналізи, меморандуми, повідомлення, звіти, а також переклади українських документів для центральних політичних, військових і поліцейських установ. 1983 р., 256 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 7. УПА в світлі німецьких документів; 1942–1945; книга друга: серпень 1944–1945 (продовження шостого тому). 1983 р., 272 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 8. Українська Головна Визвольна Рада; документи, офіційні публікації, матеріали; книга перша: 1944–1945. Книга містить основні документи Першого Великого Збору УГВР, передрук органу Президії УГВР *Вісник* (ч. 4(7), серпень 1945), статті та матеріали з 1944–45 рр., які стосуються цілоти визвольного руху. 1980р., 320 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 9. Українська Головна Визвольна Рада; книга друга: 1946–1948. Книга містить видання УГВР *Самостійність* і *Бюро інформацій УГВР* та інші матеріали. 1982 р., 520 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи, схеми.

Том 10. Українська Головна Визвольна Рада; книга третя: 1949–1952. Книга містить документи, офіційні повідомлення, публікації й матеріали УГВР в Україні, між ними *Бюро інформацій УГВР*, вип. 4, 6 і 9. 1984 р., 424 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 11. Тернопільщина: список впадших героїв української революції в боротьбі з московсько-більшовицьким окупантом за час від 13 березня 1944 до 31 грудня 1948 року. Це підпільне видання містить біографії 725 осіб, які загинули на території Тернопільської округи. Крім того, подає нові дані про смерть близько ста невідомих повстанців, які загинули на території округи. 1985 р., XXXII – 248 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 12. Третя подільська воєнна округа УПА (“Лисоня”). Книга містить видані командою воєнної округи короткі описи боїв відділів УПА – “Лисоня” від листопада 1943 р. до серпня 1945 року, збірник підпільних пісень “*Повстанський стяг*” – виданий з нагоди п’ятиріччя УПА в 1947 році, – та інші документи й матеріали групи УПА “Лисоня”. 1989 р., 352 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 13. Перемищина – Перемиський курінь; книга перша: Денник відділу “Бурлаки” (Володимира Щигельського) – містить денник цього відділу (“Ударники”-4, 94а) за час від жовтня 1946 р. до 24 жовтня 1947 р., ведений бунчужним “Буркуном”, з епілогом Богдана Гука (“Скали”). Книга має також різні документи сотні – списки вояків, господарські документи тощо. 1986 р., 370 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 14. Перемищина – Перемиський курінь; книга друга: Денники й документи – містить денники сотенного “Крилача” (Ярослава Коцьолка) з 1944 і 1947 рр., які продовжував по його смерті сотенний “Бурлака” (Володимир Щигельський), денник сотні “Крилача” (ведений бунчужним “Орестом”) і документи обох сотень. 1987 р., 262 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 15. Костянтин Гіммельрайх: Спогади командира відділу особливого призначення “УПА-Схід”; спогади. Автор – киянин – оповідає про свої переживання від вибуху війни 1941 року до “звільнення” з УПА і рейду на Захід в 1945 році: мобілізація до ЧА, німецький полон, окупований Київ, участь у підпіллі ОУНм, к-р вд. УПА (ОУНм) в Карпатах, старшинська школа УПА, мандри по Поділлі й к-р вд. особливого призначення “УПА-Схід”. 1987 р., 266 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 16. Підпільні журнали закерзонської України, 1945–1947. Збірник містить передруки таких підпільних журналів: “*Тижневі вісті*”, “*Лісовик*”, “*Інформативні вісті*”, “*Інформатор*” і “*Перемога*”. Всі числа

цих журналів супроводяться англomовним резюме. Збірник має статтю про історію підпільної видавничої діяльності на Закарпатті та Акт оскарження Олени Лебедович. 1987 р., 608 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 17. Англomовні видання українського підпілля, 1946–1947. Збірник містить передруки підпільних видань: “Нові Лідіце”, “Виселення єпископа Коциловського”, “Вибори в СРСР”, “Нова голодова катастрофа в Україні”, “Фашистське страшило”, “До братніх чеського і словацького народів”. 1988 р., 192 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 18. Карпатська група УПА “Говерля”; книга перша: Документи, звіти та офіційні публікації. Містить передрук підпільного видання командування групи *Шлях перемоги*, звіти команд тактичних відтинків УПА й звіти командирів відділів та підвідділів УПА, 24 ТВ УПА “Маківка”. 1990 р., 328 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 19. Карпатська група УПА “Говерля”; книга друга: Спомини, статті та видання історично-мемуарного характеру. Охоплює збірку нарисів і споминів, друкованих у підпіллі. Майже всі спомини написані старшинами і вояками УПА ще в Україні або відразу після переходу на еміграцію. 1992 р., 357 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 20. Показчик до “Літопису УПА”; книга перша: 1–19 томи. Книга містить показчики псевдонімів, прізвищ, географічних назв, інституцій, алфавітні списки авторів та надрукованих матеріалів й інші дані про перших 19 томів “Літопису УПА”. 1994 р., 528 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 21. УПА в світлі німецьких документів, 1941–1943; Книга третя: червень 1941 – травень 1943. Книга містить звіти, меморандуми, а також переклади українських документів для центральних політичних і поліцейських установ. 1991 р., 271 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 22. УПА в світлі польських документів; книга перша: Військовий Суд Оперативної Групи “Вісла”. Містить вироки, звіти та кореспонденцію Військового суду Оперативної групи “Вісла” за період від травня до вересня 1947 р. 1992 р., 627 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 23. Медична опіка в УПА: документи, матеріали і спогади. Більша частина книги – це спомини санітарів, медиків, лікарів й інших працівників санітарної служби й Українського Червоного Хреста (УЧХ). В книзі теж поміщено підпільні документи й біографії працівників УЧХ. 1992 р., 480 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 24. Ідея і чин: орган Проводу ОУН, 1942-1946. У цій книзі передруковано головний політично-інформативний журнал Проводу ОУН на Українських Землях, що видавався 1942–1946 рр. Журнал

містив важливу інформації про боротьбу УПА, німецьку та російську окупаційну політику, розвиток української політичної думки. 1995 р., 592 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 25. Пісні УПА. Збірка пісень, тематично пов'язаних з боротьбою УПА. Збірник охоплює не тільки властиві пісні вояків УПА, але й укладені пізніше в тюрмах і концтаборах, чи уложені народом. Збірник містить тексти пісень, їх варіанти, мелодію і варіанти, а також дані про саму пісню, її авторів й оспівуваних у піснях героїв чи події. Збірник містить понад 600 пісень і їх варіантів. 1997 р., XXIV+556 стор., тверда обкладинка, ноти.

Том 26. Українська Головна Визвольна Рада. Документи, офіційні пуб-лікації, матеріали. Книга четверта: Документи і спогади. Збірник містить протокол ВЗ УГВР, доповідь на цьому зборі й інші документи: вибір з листування президента УГВР Кирила Осьмака, переговори з польським підпіллям, Угорщиною й Румунією, слідчу справу Миколи та Петра Дужих й інші документи. У книзі також спогади членів УГВР й інших осіб про утворення та діяльність УГВР 2001 р., 658 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 27. Роман Петренко. За Україну, за її волю; спогади. Автор – волиняк – оповідає про свою діяльність від часу війни у 1939 р. до відходу на Захід у 1945 р.. Спочатку автор був діячем ОУН Сарненської округи (від січня 1942 р. у підпіллі), згодом – шефом господарського відділу ШВО УПА “Заграва”, від літа 1943 р. – ГВШ (потім КВШ УПА-Північ, командир Дмитро Клячківський) і від літа 1944 р. – старшиною для особливих доручень при ГСЗС УГВР під керівництвом М. Лебеда. 1997 р., 279 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, мапи.

Том 28. Марія Савчин. Тисяча доріг; спомини. Автор оповідає про свої переживання від вибуху війни (від 1944 р. до 1953 р. – у підпіллі) до свого приходу на еміграцію у 1954 р.. Від 1945 р. була дружиною В. Галаси, заступника пров. ОУН Закерзонського краю, від 1947 р. співробітника ГОСП в Карпатах, і від 1948 р. – пров. ОУН ПЗУЗ. Авторка перебувала разом з ним на Закерзонні, в Карпатах, на Волині, а також – в тюрмі КГБ у Києві. 1995 р., 600 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 29. Іван Гарасимів (“Палій”). З юнацьких мрій – у ряди УПА, це розповідь учасника підстаршинської школи УПА в Карпатах та ройового в сотні У-І (94), про його бойовий шлях в УПА від осені 1943 р. до осені 1947 р. в Карпатах та на Лемківщині. Спогади дають цікаву картину зі щоденного життя повстанців та їхніх командирів, та про важке становище українського населення на цих теренах. 1999 р., 336 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 30. Степан Хрін (Степан Стебельський). Крізь сміх заліза; спогади. Книга містить два спогади Степана Стебельського (“Хріна”), к-ра ТВ УПА 24 “Маківка” – “Крізь сміх заліза”, “Зимом в бункері” та

спогади Олекси Конопядського (“Острове́рха”) – “Спомини чотового УПА Острове́рха”. Автори оповідають про свої дії в УПА від 1944 р. до 1949 р. року на Лемківщині та Дрогобиччині. 2000 р., 552 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 31. УПА на Львівщині і Ярославщині. Спогади і документи вояків УПА ТВ “Розточчя”, 1943 – 1947. Книга містить спогади “Сої”, “Спартака”, “Зенона Семеніва” та інших членів відділу УПА к-ра “Бриля”. Також подано оперативні звіти к-ра “Бриля” та к-ра “Гамалії” (“Переяслави I” та “Переяслави II”) з ТВ УПА “Розточчя”. 2000 р., 324 стор., тверда обкладинка, схеми, ілюстрації.

Том 32. Медична опіка в УПА: документи, матеріали і спогади. Книга друга. Велика частина книги – це спомини санітарів, медсестер, медиків, лікарів та інших працівників санітарної служби й Українського Червоного Хреста (УЧХ). 2001 р., 581 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 33. Тактичний Відтинок УПА 26-ий “Лемко”: Лемківщина і Перемищина (Документи і матеріали). Книга містить документи і матеріали, що стосуються історії та діяльності відділу УПА ТВ-“Лемко” в 1944-1947 рр., оперативні звіти, накази інструкції та вказівки, рейди УПА, та документи Підстаршинської школи ім. полк. “Коника”. 2001 р., 900 стор., тверда обкладинка, організаційні схеми, ілюстрації, мапи.

Том 34. Лемківщина і Перемищина – “Холодний Яр”, “Бескид”, “Верховина”: Політичні звіти. Книга містить організаційний розподіл підпільної мережі Лемківщини і Перемищини, кадрову обсаду підпільної сітки та політичні й інформативні звіти з терену за роки 1944-1947 рр.. 2001 р., 974 стор., тверда обкладинка, організаційні схеми, ілюстрації.

Том 35. Показчик до “Літопису УПА”; книга 2: томи 21–34, томи та 1–3 Нової Серії та томи 1–3 серії “Бібліотека”. Книга містить показчики псевдонімів, прізвищ, географічних назв, інституцій, поазбучні списки авторів та надрукованих матеріалів й інші дані про томи “Літопису УПА” Основної та Нової Серій, також книги “Повстанські могили” т.1 за ред. Євгена Місила. 2002 р., 870 стор., тверда обкладинка.

Том 36. “Книга полеглих членів ОУН і вояків УПА Львівщини”. Книга містить отримані з радянських архівів короткі біографії членів ОУН і УПА, які загинули на Львівщині. 2002 р., 1058 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 37. Іван Лико. На грані мрії і дійсності: спогади підпільника. 1945-1955. Книга містить спогади Івана Лика (“Скали”, “Богдана”) – “На грані мрії і дійсності” та спогади Миколи Терепенка (“Медведя”) – “На грані двох світів”. Автори оповідають про пережите ними в підпіллі на Лемківщині та в польських тюрмах. 2002 р., 644 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 38. Петро Й. Потічний. Архітектура резистансу: криївки і бункри УПА в світлі радянських документів. Книга містить схеми та описи різних криївок УПА й запілля, та перелік з'єднань Червоної Армії та Внутрішніх Військ НКВД, які були залучені до боротьби проти підпілля, зібраних в Архіві Внутрішніх військ Українського Округу за рр. 1944-1954 рр., який знаходиться в Колекції ім. Петра Й. Потічного при Університеті Торонто. 2002 р., 430 стор., тверда обкладинка, схеми, ілюстрації.

Том 39. Тактичний відтинок УПА 28-й “Данилів”: Холмщина і Підляшшя. Документи і матеріяли. Містить огляди й документи про дії УПА на Холмщині й Підляшші в 1945–1948 роках. Між документами – звіти Холмського ТВ УПА, хроніки (денники) сотень УПА, звіти зі зустрічей представників УПА з представниками польського резистансу з ВіН-у (“Вольносьць і Незавіслосьць”), звіт із зустрічі з англійським кореспондентом та інше. Більшість документів походить з Колекції Петра Й. Потічного при Університеті Торонто. 2003 р., 1058 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 40. Тактичний Відтинок УПА 27-й “Бастіон”: Любачівщина, Ярославщина, Томашівщина. Документи і матеріяли. Містить огляди й документи про дії УПА в 1945–1948 роках. Серед документів — звіти Команди Тактичного Відтинку, хроніки відділів куреня УПА “Месники”, звіти й огляди керівництва II Округу ОУН “Батурин”, господарські звіти тощо. Більшість документів походить з Колекції Петра Й. Потічного при Університеті Торонто. 2004 р., 600 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 41. Президент УГВР Кирило Осьмак. Книга містить документи та матеріяли про Президента УГВР Кирила Осьмака, його життя, наукову діяльність і смерть. 2004 р., 880 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 42. Петро Й. Потічний. Літопис УПА – Історія: Документи і матеріяли. Вояки УПА, які в 1947–1949 роках пробилися рейдом у Західну Європу, вважали своїм обов'язком залишити для історії та майбутніх поколінь пам'ять про визвольні змагання в часі Другої світової війни та після її закінчення. Це стало реальністю в 1974 р., коли було створено видавництво “Літопис УПА”. Книга містить документи та матеріяли про нелегкі будні становлення та діяльності видавництва “Літопис УПА” за 30-літній період діяльності, короткі біографії членів видавничого комітету, адміністрації видавництва, редакторів, авторів, упорядників і фундаторів томів. 2005 р., 658 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Томи 43-44. Боротьба з агентурою: Протоколи допитів Служби Безпеки ОУН в Тернопільщині. 1946–1948. Книги містять протоколи переслухань працівниками Служби Безпеки (СБ) ОУН Тернопільської області осіб, підозрілих у співпраці з органами державної безпеки СРСР. Матеріяли походять з підпільного архіву,

віднайденого у 2004 р. в селі Озерна Зборівського р-ну Тернопільської обл., завдяки с. п. Софрону Кутному. На їх базі можна вивчати організацію, обсяг та дії підпільних структур щонайменше в межах однієї області у 1946–1948 рр., коли тиск на підпілля радянських силових структур був надзвичайно потужний. Також матеріали протоколів яскраво відображають жорстокість, нелюдність та бруталність радянських репресивних органів, які шляхом терору та насилля снували павутину імперії зла на теренах Західної України.

Том 43. Книга 1: В першій книзі поміщено 85 з 193 наявних протоколів допитів, що охоплюють 13 районів Тернопільщини, зокрема: Бережанський, Білобожницький, Борщівський, Буцацький, Великобірківський, Великоглибочоцький, Великодедеркальський, Вишнівецький, Заліщицький, Залозецький, Збаразький і Зборівський райони. 2006 р., 1332 стор., тверда обкладинка, ілюстрації, схеми.

Том 44. Книга 2: Книга є продовженням 43 тому та містить подальших 108 протоколів переслухань СБ ОУН, зокрема, з теренів таких районів як: Золотопотіцький, Золотниківський, Козівський, Козлівський, Коропецький, Кременецький, Ланівецький, Микулинецький, Новосільський, Підволочиський, Підгаєцький, Почаївський, Пробіжнянський, Скала-Подільський, Скалатський, Теревольянський, Товстецький, Чортківський, Шумський, та з Рогатинського району Станіславівської області. Тут також поміщені Протоколи ТОС-у, Протоколи смерті, Лист підпільників на Далекий Схід, Протокол однієї події, список функціонерів МВД і МГБ та список слідчих СБ. Вступна стаття до обох книг поміщена в т. 43. 2006 р., 1288 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 45. Генерал Роман Шухевич – “Тарас Чупринка” Головний Командир УПА. Книга містить спогади про ген. Романа Шухевича–Тараса Чупринку, його життя, підпільну діяльність і смерть. 2006 р., 572 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Томи 46. Боротьба з агентурою: Протоколи допитів Служби Безпеки ОУН в Тернопільщині. 1946-1948. Книга 3. Книга є важливим доповненням і продовженням тт. 43-44 та містить протоколи переслухань СБ ОУН з п'яти районів Тернопільської обл., зокрема: Великодедеркальського, Вишнівецького, Збаразького, Золотниківського та Кременецького. Документи походять з повстанських архівів, віднайдених в околицях сіл Пліхів, Краснопуца Бережанського р-ну та Петриків Тернопільського р-ну. 2007 р., 896 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 47. Підпільна Пошта України. Книга містить ілюстрації ППУ з філателістичної збірки с.п. Степана Голяша, яка знаходиться в “Колекції Петра Й. Потічного про підпільну й антипідпільну боротьбу в Україні” при Університеті Торонто (Канада), з коротким описом рисунків марок і блоків, а також вступні статті, що привідкривають

історію діяльності Підпільної Пошти України. 2009 р., 336 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 48. УПА в світлі словацьких та чеських документів (1945-1948); книга перша: Рейди УПА в документах війська та апарату безпеки ЧСР (1945-1946). Дві головні теми книги – перебіг пропагандивних рейдів УПА теренами Північно-Східної Словаччини в серпні-вересні 1945 р. і в квітні 1946 р. (стратегія, цілі, поведінка відділів) та заходи чехословацької армії і органів безпеки ЧСР на припинення діяльності УПА в країні (до вересня 1946 р.). Книга також містить матеріали про чехословацько-радянську та чехословацько-польську співпраці стосовно УПА, звіти та відомості військової розвідки і національної безпеки ЧСР про дії повстанців, ситуацію українського населення на Закерзонні та документи про реакцію чехословацького суспільства до УПА. 2010 р., 864 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 49. Тернопільщина: “Вісті з Терену” та “Вістки з Тернопільщини”. 1943-1950; книга перша (1943-1947). В книзі подано підпільні інформації про діяльність ОУН і УПА та суспільно-політичну ситуацію в Тернопільській області і суміжних районах. 2010 р., 832 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Том 50. Тернопільщина: “Вістки з Терену” та “Вістки з Тернопільщини”. 1943-1950; книга друга (1948-1950). Книга містить подальші документи підпілля ОУН за 1948-1950 рр. щодо суспільно-політичної та економічної ситуації в Тернопільщині. 2010 р., 1240 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Готуються до друку:

– УПА в світлі словацьких та чеських документів (1948-1950); книга друга (1947-1948).

У НОВІЙ СЕРІЇ, т. зв. Київській, у співпраці з Інститутом української археографії та джерелознавства Національної Академії Наук України, Державним комітетом архівів України та Центральним державним архівом громадських об'єднань (ЦДАГО) України, Галузевим державним архівом СБУ (ГДА СБУ) появилися такі томи “Літопису УПА”:

1. Видання Головного Командування УПА. Книга містить такі видання: “До зброї”, № 16, 1943, “Повстанець”, № 1-6, 1944-1945, “Український перець”, № 1-3, 1943-1945 та “Бойовий правильник піхоти”. Київ – Торонто, 1995 р., 482 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

2. Волинь і Полісся: УПА та запілля 1943 – 1944. Документи і матеріали. Книга містить документи Головної Команди УПА-Північ та документи Військових Округ “Заграва”, “Богун”, “Турів” та “Тютюнник”. Київ – Торонто. 1999, 724 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

3. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: директивні документи ЦК Компартії України 1943-1959. Збірник містить найповніше зібрання документів ЦК КП(б)У – постанови з'їздів, пленумів політбюро, оргбюро, секретаріату, які супроводжуються інформативними записками, повідомленнями та довідками. У книзі також подано листи, стенограми засідань та виступів членів ЦК КП(б)У. Київ – Торонто. 2001, 652 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

4. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ (1943–1959). Книга перша: (1943–1945). У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно-визвольного руху протягом 1943–1945 рр. Усі подані матеріали мають інформаційно-звітний характер. Київ – Торонто. 2002, 597 стор., тверда обкладинка.

5. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ. (1943–1959). Книга друга: 1946–1947. У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно-визвольного руху протягом 1946–1947 рр. Усі подані матеріали мають інформаційно-звітний характер. Київ – Торонто. 2002, 574 стор., тверда обкладинка.

6. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ. (1943–1959). Книга третя: 1948. У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно-визвольного руху протягом 1948 р. Усі подані матеріали мають інформаційно-звітний характер. Київ – Торонто, 2003, 523 стор., тверда обкладинка.

7. Боротьба проти УПА і націоналістичного підпілля: інформаційні документи ЦК КП(б)У, обкомів партії, НКВС–МВС, МДБ–КДБ. (1943–1959). Книга четверта: 1949–1959. У книзі зібрані документи з історії боротьби сталінського режиму проти українського національно-визвольного руху протягом 1949–1959 рр. Усі подані матеріали мають інформаційно-звітний характер. Київ – Торонто, 2003, 716 стор., тверда обкладинка.

8. Волинь, Полісся, Поділля: УПА та Запілля 1944–1946. Документи і матеріали. Збірник містить документи керівництва УПА-Північ і УПА-Південь, Краєвого проводу ОУН ПЗУЗ і НВРО та груп (Воєнних Округ) “Заграда”, “Богун”, “Тютюнник” і з'єднань груп “33” (ПЗК “Москва”), “44” (ПСК “Одеса”). Київ – Торонто. 2006, 1448 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

9. Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. 1944–1945. Книга містить архівні документи з переслухань радянськими

репресивними органами таких осіб, як: Михайло Степаняк, Євген Басюк, Мирослав Гайдук, Ярослав Білинський, Артемізія Галицька, Олександр Луцький, Юрій Стельмащук, Петро Дужий, Микола Дужий, Володимир Павлик, Омелян Польовий, Федір Воробець, Дмитро Вітовський, Василь Левкович. Київ – Торонто, 2007, 912 стор, тверда обкладинка, ілюстрації.

10. Життя і боротьба генерала “Тараса Чупринки” (1907–1950). Документи і матеріали. У книзі зібрані документи та матеріали за 1907–2005 рр., які характеризують основні віхи життя і діяльності керівника українського визвольно-революційного руху в 1943–1950 рр. ген. Романа Шухевича (“Тараса Чупринки”) та присвячені його пам’яті. Поряд з документами Галузевого державного архіву СБ України до збірника увійшли документи Державного історичного архіву України у Львові і, частково, – ЦДАВО України, а також матеріали, які публікувалися в “Літописі Української Повстанської Армії” (Торонто) та в інших виданнях. Київ – Торонто, 2007, 832 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

11. Мережа ОУН(б) і запілля УПА на території ВО “Заграва”, “Турів”, “Богун” (серпень 1942 — грудень 1943 рр.). До книги увійшли 353 раніше не опублікованих документи з різних територіальних осередків ОУН(б) і запілля УПА на Волині й Південному Поліссі за серпень 1942 — грудень 1943 рр., які відображають діловодство КП, округ, районів ОУН(б) на ПЗУЗ (серпень 1942 — вересень 1943 рр.), а також округ, надрайонів, районів, кущів, підрайонів і станиць запілля УПА на ПЗУЗ (вересень — грудень 1943 р.). Київ – Торонто, 2007, 848 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

12. Воєнна Округа УПА “Буг” 1944–1948. Документи і матеріали. Книга 1. Том містить документи командування Воєнної Округи і окремих підрозділів, пресові видання “Буг”, як також звітно-інформативні документи керівництва ОУН на Львівщині. Київ – Торонто, 2008 р., 800 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

13. Воєнна Округа УПА “Буг” 1943–1952. Документи і матеріали. Книга 2. Том містить документи командування Воєнної Округи і окремих підрозділів, пресові видання, як також звітно-інформативні документи керівництва ОУН на Львівщині. Київ – Торонто, 2009 р., 1232 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

14. УПА і запілля на ПЗУЗ. 1943–1945. Невідомі документи. До збірника увійшли нещодавно виявлені у різних архівах України історичні джерела УПА (УПА–Північ) (266 документів, світлини), що раніше були не відомі широкому загалові. У них висвітлюється історія керівництва, військових підрозділів, армійського запілля за 1943–1945 рр. Територіальний ареал: північний захід, центр, північний схід Волині, Південне Полісся. Київ – Торонто, 2010 р., 640 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

Готуються до друку томи НС:

– **Боротьба проти повстанського руху і націоналістичного підпілля: протоколи допитів заарештованих радянськими органами державної безпеки керівників ОУН і УПА. 1946–1952. Книга 2.**

– **“Волинь і Полісся у невідомій епістолярній спадщині ОУН і УПА. 1944 – 1954 рр.”**

СЕРІЯ “ЛІТОПИС УПА” – БІБЛІОТЕКА

1. Юрій Ступницький. Спогади про пережите. Автор – волиняк – оповідає про свою родину та переживання від юнацьких років (кінець 30-х) до виходу з ув'язнення в середині 50-х років. Автор є сином начальника штабу УПА полк. Леоніда Ступницького, разом з яким у 1943 р. пішов до УПА, де навчався у старшинській школі “Дружинники”. Після арешту в 1944 р. поневірявся по тюрмах і таборах Радянського Союзу. Київ, 2000, 128 стор., м'яка обкладинка, мапи, ілюстрації.

2. Володимир В'ятрович. Рейди УПА теренами Чехословаччини. Монографію присвячено одному з маловідомих аспектів історії українського національно-визвольного руху 1940–1950 років – рейдам УПА чехословацькими теренами. Обрана тема дозволяє авторові показати розмах національно-визвольної боротьби в Україні, її вплив на події у післявоєнній Європі, без чого неможливе правильне і об'єктивне тлумачення суспільних процесів того часу. Львів, 2001, 208 стор., м'яка обкладинка, мапи, ілюстрації.

3. Ярослав Грицай – “Чорнота”, Параскевія Грицай. А рани не гоїлися: Спомини “Чорноти”. У книзі описані спогади чотового командира УПА “Чорноти” про події, що відбувалися в 1943–1945 роках на Закарзонні, та про його страдницьке життя в більшовицьких тюрмах і концтаборах Сибіру. Мемуари підготовлені до друку дружиною автора Параскою Грицай (з дому Ротко), яка протягом довгих років відтворювала розповіді свого чоловіка, уточнювала, доповнювала та систематизувала їх. Львів, 2001, 332 стор., тверда обкладинка, ілюстрації.

4. Спогади вояків УПА та учасників збройного підпілля Львівщини і Любачівщини. Книга містить спогади Василя Левковича (“Вороного”), його дружини Ярослави, сотенного Миколи Тарабана (“Тучі”), вояків УПА Івана Філя (“Шеремети”), Івана Василевського-Путко (“Вуса”), оргмоба Костя Міхалика (“Думи”) та зв'язкової Катерини Когут-Лялюк (“Грізної”). В книзі подана коротка згадка про Якова І. Чорнія (“Кулю”, “Мушку”, “Ударника”), командира Перемиської 6 ВО УПА, авторства Федора Лопадчака. Львів, 2003, 448 стор., тверда палітурка в суперобкладинці, ілюстрації.

5. Мирослав Горбаль. Довідник-пошукувець. Реєстр осіб, пов'язаних з визвольною боротьбою на теренах Львівщини (без Дрогобиччини). 1944–1947 (за архівними документами). Книга є

підсумком опрацювання архівних документів з фондів Державного архіву Львівської області за 1944–1947 роки. Ці документи мають інформаційно-звітний характер (також плани заходів, стенограми нарад, протоколи засідань та допитів, підпільні документи, прокурорські аналізи, агентурні справи тощо) й викривають суть боротьби комуністичного режиму проти національно-визвольного руху на вказаних теренах. У довіднику подані ключові ідентифікаційні дані про осіб, які були пов'язані з тим рухом, та джерела інформації цих даних. Львів, 2003, 416 стор., м'яка палітурка.

6. Мирослав Горбаль. Довідник-пошукуєць. Реєстр осіб, пов'язаних з визвольною боротьбою на теренах Дрогобиччини. 1939–1950 (за архівними документами). У цій праці зібрана трагічна інформація про особи та події, що, безпосередньо чи опосередковано, у позитивному чи негативному плані, були пов'язані з визвольною боротьбою на території тодішньої Дрогобичської області у 1939–50-х роках. Основна інформація – результат опрацювання документів архівних справ Державного архіву Львівської області (ДАЛО) та інших архівів, а також видань, публікацій і машинописів з цієї тематики; дописів, свідчень, спогадів та листів. Львів, 2005, 1312 стор., ілюстрації, тверда палітурка.

7. Володимир Ковальчук. Діяльність ОУН (б) та Запілля УПА на Волині та південному Поліссі (1941–1944 рр.). В книзі досліджено інформативний потенціал джерел з історії діяльності мережі ОУН і запілля УПА на ПЗУЗ. Обговорюється формування первісної джерельної бази, особливості фондоутворення, діловодство, проводиться класифікація документального масиву джерел та з'ясовано особливості діяльності референтур ОУН(б) і запілля УПА. Львів, 2006, 512 стор., тверда палітурка.

8. Онишко Леся. “Нам сонце всміхалось крізь ржавії ґрати”. Катерина Зарицька в українському національно-визвольному русі. У цій монографії на основі архівних документів та матеріалів, спогадів учасників подій досліджено етапи становлення світогляду Катерини Зарицької, її участь в формуванні Українського Червоного Хреста; діяльність в референтурі пропаганди ОУН (б) та налагодження зв'язків головнокомандувача УПА Романа Шухевича; показано її життєвий шлях в тюрмах і таборах СРСР, а потім на волі. Львів, 2007, 928 стор., тверда палітурка, суперобкладинка, ілюстрації.

9. Коханська Галина. З Україною у серці. Спомини. Спомини присвячені історії національно-визвольного руху на Волині 1930–1950 рр. Вони відображають діяльність польського окупаційного режиму та більшовицькі репресії 1939–1941 рр. Авторка детально розповідає про свій вступ в ряди ОУН, проходження вишкочів, свою діяльність в Колківській республіці УПА у відділі розвідки. Окремий розділ споминів присвячений ув'язненню в комуністичних таборах. Львів, 2008, 400 стор., тверда палітурка, суперобкладинка, ілюстрації.

СЕРІЯ “ПОДІЇ І ЛЮДИ”

1. Посівнич Микола. Нескорений командир. У нарисі висвітлюється життєвий шлях провідного члена ОУН та Головного командира УПА Романа Шухевича, незламного лідера національно-визвольної боротьби українського народу. Торонто – Львів, Видання 2-е, доповнене. 2008, 80 стор., ілюстрації.

2. Осьмак Наталка. Кирило Осьмак – нескорений Президент УГВР. Пропоноване дослідження розкриває на основі архівних документів і матеріалів невідомі сторінки життя і діяльності одного з чільних керівників українського визвольного руху 1940-х років. – Торонто – Львів, 2008, 128 стор., ілюстрації.

3. Посівнич Микола. Степан Бандера – життя, присвячене свободі. Пропоноване дослідження присвячене життю та діяльності Провідника ОУН та ЗЧ ОУН Степана Бандери в 1920–1959 рр. На основі спогадів та документів у книзі висвітлено боротьбу і роль ОУН і ЗЧ ОУН та її лідера у тогочасних суспільно–політичних процесах. Крім того, читач зможе довідатися про родинне, шкільне, студентське оточення, в якому формувалася особистість майбутнього Голови проводу ОУН та ЗЧ ОУН. Торонто – Львів, 2008, 112 стор., м’яка палітурка, ілюстрації.

4/І. Петро Й. Потічний. Моя дорога. Частина 1. Короткий біографічний спомин Петра-Йосифа Потічного, написаний англійською мовою, охоплює період від народження до часу, коли він, як юнак, вояк УПА, прибув зі своїм відділом до Західної Німеччини під кінець 1947 р. Торонто – Львів, 2008, 124 стор., м’яка палітурка, ілюстрації.

4/ІІ. Петро Й. Потічний. Моя дорога. Частина 2. Короткий спомин Петра-Йосифа Потічного описує його життя в Сполучених Штатах (1950–1964), службу в американській морській піхоті під час Корейської війни, здобуття університетської освіти у Філадельфії і Нью-Йорку та завершується його подальшим переїздом до Канади. Торонто – Львів, 2010, 112 стор., м’яка палітурка, ілюстрації.

5. “Грім” – полковник УПА Микола Твердохліб. Спогади і матеріали. Упорядник Роман Грицьків. Видання присвячене полковнику Української Повстанської Армії Миколі Твердохлібу – “Грому”. Крізь призму спогадів безпосередніх учасників подій та інших матеріалів у збірнику зображено життя і діяльності видатного повстанського командира, а також висвітлено національно-визвольну боротьбу 1930-х – 1950-х років у Карпатах. Торонто – Львів, 2008, 128 стор., м’яка палітурка, ілюстрації.

6. Михайло Романюк. Петро Федун – “Полтава” – провідний ідеолог ОУН та УПА. Пропоноване видання присвячене життю та діяльності одного із керівників збройного підпілля ОУН та УПА Петра Федуну – “Полтави”. На основі архівних документів висвітлено процес формування світоглядних позицій, національно-патріотичних переконань та його творчої спадщини. Торонто – Львів, 2009, 128 стор., м’яка палітурка, ілюстрації.

7. Українська Головна Визвольна Рада. Упорядники П. Й. Потічний, М. Посівнич. У книзі про УГВР поміщено статті Р. Шухевича, М. Дужого і А. Камінського, спогади Л. Шанковського, Д. Ребет, у яких висвітлено боротьбу і роль УГВР у тогочасних українських суспільно-політичних процесах. Торонто – Львів, 2009, 136 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

8. Володимир Іванченко. Квітка у червоному пеклі: життєвий шлях Людмили Фої. Брошура присвячена життю Людмили Фої (“Оксани”, “М. Перелесник”), 1923–1950, котра була одним із організаторів підпілля ОУН (б) у м. Києві під час Другої світової війни. Арештована вона витримала тортури в'язниці НКДБ. Будучи ключовою фігурою у протистоянні радянських спецслужб з СБ ОУН, зірвала потужну чекістську операцію з виявлення та знищення керівників українського визвольного руху. Одночасно вона – авторка чудових літературних творів. Людмила Фоя загинула в нерівному бою з військовою групою МДБ, рятуючи пораненого друга. Торонто – Львів, 2009, 128 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

9. Олександр Іщук. Життя та доля Михайла Дяченка – “Марка Боєслава”. Книга присвячена життю та долі Михайла Дяченка – поета, письменника, підпільника й одного з керівників Карпатського КП ОУН, автора чималої кількості поетичних творів та оповідань, у яких чітко продемонстровано мету та завдання українського визвольного руху середини ХХ століття. Вперше оприлюднено раніше невідому інформацію про заходи радянських каральних органів із розшуку М. Дяченка, виявлену в ГДА СБУ, окремі його твори та маловідомі фотографії. Торонто – Львів, 2010, 140 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

10. Олександр Іщук, Володимир Іванченко. Життєвий шлях Галини Голояд – “Марти Гай”. У книзі чи не вперше на основі архівних документів МДБ УРСР, збережених в Галузевому державному архіві СБ України, детально висвітлено життя та долю однієї з чільних діячок українського визвольного руху Галини Голояд – “Марти Гай”. Книгу доповнено творами письменниці, маловідомими фотографіями та документами з архівів радянської державної безпеки. Торонто – Львів, 2010, 128 стор., м'яка палітурка, ілюстрації.

* * *

“ЛІТОПИС УПА” В МЕРЕЖІ INTERNET

Заходами Адміністрації видавництва “Літопис УПА” детальну інформацію українською та англійською мовами про видання та споріднені матеріали можна знайти в мережі Internet за адресою:

<http://www.litopysupa.com>

Ця інформація складається з чотирьох груп.

1. Вступ до серій (*Introduction to the Series*), який дає загальні інформації про “Літопис УПА” та цілі видавництва.

2. Інформації про замовлення (*Ordering information*), які дають короткі інформації про кожний том серій та як їх замовляти.

3. Книги “Літопис УПА” (*Litopys UPA volumes*), де про кожний том подано не тільки повну бібліографічну інформацію (титильна сторінка, дата і місце публікації, число ISBN, ціна та редактор книги), але також текст вступної статті та резюме матеріалів тому. Текст ілюстрований світлинами, які знаходяться в книзі.

4. Споріднені матеріали (*Related Materials*). У цій групі подані публікації інших видавництв, що відносяться до теми УПА та Збройного підпілля в Україні.

Аналогічну інформацію англійською мовою можна знайти також на веб-сторінці за адресою:

<http://www.infoukes.com/commercial/litopysupa/index.html>

*Про подальші інформації можна звертатися на адресу
Адміністрації:*

— Микола Кулик — mykola.kulyk@litopysupa.com

або Редакції:

— Петро Й. Потічний — peter.potichnyj@litopysupa.com

Адміністрація в Україні — litopys@bs.lviv.ua

Будемо вдячні за відгуки читачів на наше видання.

*Пишіть на подані адреси або також на
www.litopysupa.com*

ОБ'ЄДНАННЯ КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА В США Й КАНАДІ
та
ТОВАРИСТВА КОЛИШНІХ ВОЯКІВ УПА
ім. ГЕН. ХОР. ТАРАСА ЧУПРИНКИ В США Й КАНАДІ

ВИДАВНИЧИЙ КОМІТЕТ "ЛІТОПИСУ УПА"

*М. Бошно, І. Василевський-Путко, І. Гомзяк, Параска Грицай,
О. Дольницький, О. Жигар, Б. Ковалик, М. Ковальчин, М. Кошик,
М. Кулик, Р. Кулик, Катерина Лялюк, М. Луцзяк, М. Мігус, П. Мицак,
Емілія Нагірна-Зінько, Марія Пискір, А. Потічний, П. Потічний,
С. Рогатинський, М. Рошецький, І. Росіл, Наталя Солтис, І. Терефенко,
Ярослава Філь, О. Цилюпа, С. Шпак, Є. Штендера*

Адміністрація:

М. Кулик, Р. Кулик, Емілія Нагірна-Зінько, Наталя Солтис

Адреса:

*LITOPYS U.P.A.
P.O. Box 97, Station "C"
Toronto, Ontario, M6J 3M7, Canada
mykola.kulyk@litopysupa.com*

Адміністрація в Україні:

Ігор Гомзяк, Богдан Столяр

Благодійний Громадський Фонд "Літопис УПА"
ім. Володимира Макара

Микола Посівнич

Адреса: "Літопис УПА"

*пл. Міцкевича, 6/7, Львів 79000 Україна
тел.(38-032) 272-4064 е-пошта: litopys@bs.lviv.ua*

ЛІТОПИС УКРАЇНСЬКОЇ ПОВСТАНСЬКОЇ АРМІЇ
том 50
Книга 2

ТЕРНОПІЛЬЩИНА:
“Вісті з Терену”
та
“Вістки з Тернопільщини”
1943 – 1950

Редактор
Ігор Гомзяк

Підписано до друку 10.11.2010. Формат 70 x 100 ¹/₁₆
Папір офсетний. Друк офсетний.
Умовн. друк. арк. 23,17. Обл.-видавн. арк. 18,12.
Наклад 1000. Зам. № 11-10/10

ЛІТОПИС
УКРАЇНСЬКОЇ
ПОВСТАНСЬКОЇ
АРМІЇ

50